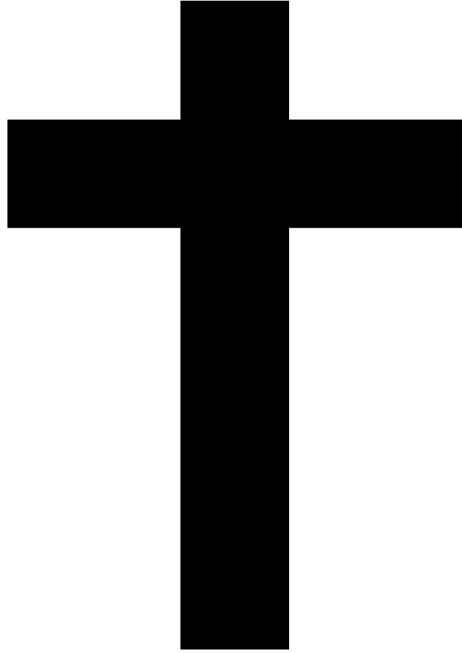

Godindi Hoafi

The New Testament in the Angor language of Papua New Guinea

Godindɨ Hoafi
The New Testament in the Angor language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Angor long Niugini

Copyright © 2001 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Angor

Contributor: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents.

For other uses, please contact the respective copyright owners.

2013-01-07

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023
c500d379-d0cf-5c22-9613-91d7bcc63af3

Contents

Godindí Hoafí	1
Matyu	3
Mak	85
Ruk	129
Son	207
Ratüpurí	265
Rom	333
1 Korin	368
2 Korin	399
Garesia	421
Efesus	433
Firipai	443
Korosi	450
1 Tesaronaika	458
2 Tesaronaika	464
1 Timoti	468
2 Timoti	477
Taitus	483
Firemon	487
Hibru	489
Sems	517
1 Pita	526
2 Pita	536
1 Son	542
2 Son	549
3 Son	550
Sud	552
Weindahifembo	555
Read the New Testament	592

Godindɨ Hoafi

The New Testament in the Angor language of Papua New Guinea

Nupela Testamen long tokples Angor long Niugini [agg]

There are approximately 1,000 Angors living in the Amanab district of the Sandaun Province of Papua New Guinea

Translation by Wycliffe Bible Translators

Print publication © 2001 by The Bible Society of Papua New Guinea
Print version ISBN 9980 63 852 4

Web version
2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

<http://pngscriptures.org>

www.ScriptureEarth.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons license (Attribution-Noncommercial-No Derivative Works).

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0>

Your are free to share – to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Noncommercial.** You may not use this work for commercial purposes.
- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.
- **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice – For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait

Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopi long narapela manmeri**. Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long <http://tokplesbaibel.org>. Yu no ken kisim mani na salim dispela. **Yu mas givim nating**. Na tu, **yu no ken senisim Tok**.

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narapela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa.

Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela**.

Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/legalcode>.

Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela**.

Godindï Hoafi

Buk+yafe Ndürï [tab] Bodïfo Ndürï [tab] Pes

Matyu

Aboedi Hoafi Matyu ai sürü papimarandi

*Sisas Kraisindi amoao mamî nûngurumboemo tüküyafu manîngomo hoafi
(Ruk 3:23-38)*

¹ Sisas Kraisindi amoao mamî nûngurumboemo tüküyafu manîngomo hoafane nda. Sapo Sisas ai Defitindi amoao ambeahindi tüküme fiyua asu Defit ai Abrahamindi amoambofi tüküme fiyu ranî hoafane nda.

² Abraham ai Aisakindi afindiyuane. Asu Aisak ai Sekopindi afindiyuane. Asu Sekop ai Suda ahandî apodoho mamî ranî babîdimbo-memo ranahamundi afindiyuane.

³ Asu Suda ai Peres Sarayafandi afindiyuane. Ahafandi hondi ranai Tamarîyoane. Asu Peres ai Hesronindi afindiyuane. Asu Hesron ai Ramindi afindiyuane.

⁴ Asu Ram ai Aminadapindi afindiyuane. Asu Aminadap ai Nasonindi afindiyuane. Asu Nason ai Sarmonindi afindiyuane.

⁵ Asu Sarmon ai Boasindi afindiyuane. Ahandî hondi ranai Rahapîyoane. Asu Boas ai Obetindi afindiyuane. Ahandî hondi ranai Rutîyo. Asu Obet ai Sesindi afindiyuane.

⁶ Asu Sesi ai sapo Defit adükari bogori nindumbofi manûngu ranahandi afindiyuane. Asu Defit ai Soromonindi afindiyuane. Ahandî hondi ranaiyo horombo Uriandi nîmorehi-mayo.

⁷ Asu Soromon ai Rehoboamindi afindiyuane. Asu Rehoboam ai Abaisandi afindiyuane. Asu Abaisa ai Asandi afindiyuane.

⁸ Asu Asa ai Sehosafatindi afindiyuane. Asu Sehosafat ai Sehoramindi afindiyuane. Asu Sehoram ai Usiandi afindiyuane.

⁹ Asu Usia ai Sotamindi afindiyuane. Asu Sotam ai Ahasindi afindiyuane. Asu Ahas ai Hesekiandi afindiyuane.

¹⁰ Asu Hesekia ai Manasendi afindiyuane. Asu Manase ai Emonindi afindiyuane. Asu Emon ai Sosaiandi afindiyuane.

¹¹ Asu Sosaia ai Sekoniandi apodoho mamî ranahamundi afindiyuane. Sapo ranîsimboanî Babiron ami Israer nendi ranaheimbo Babiron hîfîna ahamundi moanî ratûpurîmbohûnda sowandûmondürî mahomo.

¹² Ai Babiron hîfîna sowandûmondürî houmbo Sekonia ai Searîtierindi afindiyuane. Asu Searîtier ai Serubaberindi afindiyuane.

¹³ Asu Serubaber ai Abiutindi afindiyuane. Asu Abiut ai Eriakimindi afindiyuane. Asu Eriakim ai Asorindi afindiyuane.

¹⁴ Asu Asor ai Sadokindi afindiyuane. Asu Sadok ai Akimindi afindiyuane. Asu Akim ai Eriutindi afindiyuane.

¹⁵ Asu Eriut ai Ereasarindi afindiyuane. Asu Ereasar ai Matanindi afindiyuane. Asu Matan ai Sekopindi afindiyuane.

¹⁶ Asu Sekop ai Sosepindi afindiyuane. Asu Sosep ranai Mariandi nindowenihîmayu. Maria ai Sisas ranahambo wakîmarîmîndo, sapo ahambo Kraîs* sei arîhûndî ra.

¹⁷ Ranîmboane muñguambo nindou Abraham nûnguambe peyo haya ho hombo Defit nûnguambe tüküme fiyo ranai 14 amoao boagîriyomo nîmorîyomo marundi ra tüküme fiyo. Asu Defit nûnguambe peyo haya ho hombo Babiron hîfîna

---

* **1:16:** Ndürî Kraîs ranana nindou God ai nindou aboedambofembohûnda adükari bogorîmbofembohûnda kamafoarîri.

sowandümondürü homondambe amboani, mare yahurai 14 amoa kareandeimbambe ramindümbi boagiri yomo nimori yomo marundi ra tüküme feyo. Asu Babiron hifina sowandümondürü homondambe peyo haya ho hombo Kraismbo Maria wakirimindoambe amboani mare yahurai 14 amoa kareandeimbambe ramindümbi boagiri yomo nimori yomo marundi ra tüküme feyo.

Sisas Kraismbo Maria wakimarimindo hoafi
(Ruk 2:1-7)

¹⁸ Sisas Krai ai tüküme fiyu hoafi ra ndahuraiane. Ahandi hondi Maria ranahambo Sosepimbo segodimbo momo kürihi hininngimarihindi. Maria ranai Sosepidibo ninngokoateyoambeyo asu ahambo hoeirihindane ai furümbi maninngo moani Yifiafi Aboedindi nginindinambo.

¹⁹ Ahandi nindowenihü Sosep ranai nindou mbumundi hamindiyu, nga ai Maria ranahambo nindou himboahü amoaninngambofembo-mayo ranimbo yiboarükumbo asu ai moani dibo ahambo randihe hininngindithe yahu haya hohoanimomayu.

²⁰ Sosep ai ranimbo dibo hohoanimoyu-ane asu Adükari ndi sünambeahindi nendi ranai ahamboso yafogoadinambo tüküfi hoafiyundühü yahuya, “Sosep, Defitindi amoa, se Maria sihafü nimorehimbofe semindimbo yihimbondamboyafi. Yifiafi Aboedindi hoafi sünguane Maria ai fi masemindo.

²¹ Nimorehi ranai nindowenihü nimori nderimindimboe. Asu se ndürü Sisas ra kaboadiwori nimboe sapo ai animbo ahandi nindou ranaheimbo ahei moaruwai hohoanimo ranambeahindi aboedambondearümbui,” mehundo.

²² Muñguambo rani-moatükunü rahurai tüküme feyo ra, sapo Adükari ai ahandi hoafi hoafiyu randeimbindi yafambe süngure haya hoafimayu. Ai yare hoafiyuhü yahuya,
²³ “E, nimorehi mamü ai nindowenihü dibo hokoatendowohü ai fi ndemindi haya asu nindowenihü nimori nderimindimboe.

Rananimbo asu ahambo ndürü ra kaboadihorühü Emanuer mbisahündomboyei,”

Aisaia 7:14

mehu ra. Rani hoafi ranahandi nimindi hoafi ana God ai sihirü babidimbo anünquane.

²⁴ Raniyu asu Sosep ai yangirifi haya Adükari ndi sünambeahindi nendi hoafimayundo süngu rareandühü Mariambo ahandi nimorehimboe masemüdu.

²⁵ Sosep ranai moai nimorehi ranidibo mamühü apafe rinandi, nga moani nimorehi ranaipoanimbo ninngo himboyo asu ai nindowenihü nimori maserimindo. Raniyu asu Sosep ai nimori ranahambo ndürü Sisasani mehu.

2

Hüfihamindi süfuanipoedi ndüfosi nendi Sisas hoeifimbo tüküme fundi

¹ Herot ai Sudia hifambe bogorimbofi nünquambe rani-simboani Maria ai Sisas ranahambo Betrehemühü wakimarimindo. Hondi ai Sisas ranahambo serimindi hayamboyo-ane ranambe nindou bogori fifirundeimbü ranai hüfihamindi süfuanipoedi Serusarem ngoafambe tüküme fundi.

² Ai düduyafundühü yahomoya, “Nimori simbori masahorimindei sapo Suda-yafe bogorimayu ra nünqufiyua? Ro hoeirihundani ahandi mupui ranai hüfihamindi süfuanü tüküfe mamaroamboanefi asu ro ahambo hohoanimoyondowohü ngüsüfo pefimbohünda masühifi,” mehomondamboyo.

³ Raniyu asu Herot Adükari Bogorimayu ranai rani hoafi ra himboriyu haya ngüsüfoambe afindi hohoanimomarira asu muñguambo nindou Serusarem ngoafihü mamarei amboani ramareandürü.

⁴ Raniyu asu Herot ai Godimbo sesi sihou-rundeimbü bogori nindou-memo raniyomo asu ahinümbi hohoanimo fifirundeimbü nindou-memo raniyomo

munnguambo ahamumbo mamühi gugureapurü mbura düdufipurühi yahuya, “Krais ranahambo ngoafi nahü mandahorimindeia?” yahu düdumefipuramboemo.

⁵ Asu simbori ai ahambo yahomoya, “Betrehem ngoafihü Sudia hifambe. Sapo horombo God ai ahandi hoafi hoafiyu-randeimbi nindou ahandi süngu hoafi ra ndahurayü yare sürü pare masihendi. Ai Bukambe yare hoafiyuhü yahuya,

⁶ “Betrehemihündi, se Sudia hifambe-anei aniboadei ra

awi se Sudiambo hifandundeimbi bogori ngoafi ranahamundi daboadanipoedi hamindiyeipoani, nga wani.

Sihehi ngoafi mbusumodidi animbo nindou adükari mamü ai tükündüfi haya wandi Israer nindou ranaheimbo hibadarumbui,”

Maika 5:2

mehu.

⁷ Ranüyu asu Herot ai sapo nindou hüfhamindi süfuanipoedi ndüfosi nendi masifomo ranahamumbo dibo mborai yahupuri hürühepuri haya yahuya, “Nini simboani hondü hamindiyo mupui ra tüküfe mamaro?” yahu haya düdu düdumefipuri.

⁸ Ranüyu ai nindou memo ranahamumbo Betrehemnambo koamarhepuri ndani süngundafundi yahuhaya hoafiyupurühi yahuya, “Se ngifomo moani ndondu nimori ranahambo nahi ai ahambo masahorimindei ranahambo kokondurü. Nga asu hoeindurühi ana, asu se wambo ranühi mbisimo hoafindimondani animbo asu roamboani dügi ahambo hohoanimondahandowohü ngusüfo pandihinimboane,” yahu koamarhepuri.

⁹ Ndüfusi nendi-memo ranai ahandi hoafi ra himboriyomo houmbo ndamefundü. Ai nafina hifomondane, sapo mupui hüfhamindi süfuan tüküfe mamaro ra asükaiyomo hoeimarundi. Mupui ranai ahamundi hangifoani hifo nimori nimarumbi wori rani nimoamo mamaro.

¹⁰ Ranüyomo mupui ra hoeirundani mayowa ai afindi hihifi-hihifimemo.

¹¹ Ranüyomo asu ai worimayo ranambe kefou hifomo nimori ranahambo hoeimarüwuri ahandi hondü Maria radibo. Ranüyomo asu ai ahandi fikimi pütapiyomo yiri yimbu pusiru nimarimombo ahambo hohoanimoyomondühi ngusüfo pamarüwuri. Ranüyomo ai ahamundi arambeahindi napo ra bokaründümo houmbo masabudo. Rani-moatükuni ra gorüyo, fisinjarumbi mbimbirayo asu sanda aboedüyo, nginindi napo ra masabudo.

¹² Nindou ranahamumbo God ai yafogoadi-namboya, “Se Herot nimarü nafi ngomboemo,” mehupuramboemo. Asu süngunambo ai raninafi hininngiru hou ngorü nafi ahamundi hifina mahomo.

Isip hifina Sosep ai ahandi ambori babidimbo aboeda mafefoehindi

¹³ Nindou ranai ndaweyafundane rani-simboani Adükari nendi ranai Sosepimbo yafogoadinambo tüküme fiyu. Asu ai hoafiyundühi yahuya, “Botindafo, nimori ranani asu ahandi hondane ra ndowapindifi hawa Isip hifina feboehi ngei ranühi nimboeiani asu ro hombo hoafindahani animbo ngoründühi ngei. Nimboe Herot ai nimori ranahambo hifokoeffimbo kokonduri wakindirumbui,” yahu hoafimenduamboyu.

¹⁴ Ranüyu Sosep ai botifi nimori ra serümündü haya ahandi hondü ranidibo mare rani nimbokoani Isip hifinambo mahei.

¹⁵ Hifi ranühanimbo ai nimboeiani Herot ai yifindümbui. Adükari ai ahandi hoafiyu-randeimbi ahandi yafambe süngure haya hoafiyuhüya, “Ro wandi Nimori Isip hifambeahindi mborai masahando,” mehu. Hoafi ra moani anihondü hondü tükündifemboe yaho hayamboyo rani moatükuni ranai yare yahurai tüküme feyo.

Herotindi hoafi süngu nimori hifokoakomarihündi

¹⁶ Hüfhamindi süfuanipoedi ndüfosi nendi masifomo ranai ahambo ngorü-süngumarüwuri ra Herot ai kirithai fifire hayamboyo asu ranimbo ahambo nginindi

ngusüfoambe fondirimindi mahafo. Ranıyu asu ai munnguambo nindowenihı nımorı yımbu hımbanıkoateyeımbı Betrethem ngoafıhündı asu ngoafı amurı ranı ngoafı-kımı adaburo ranambeahındı hıfokoakofoefembo hoafı masendı. Sapo nındou hüfıhamındı süfuanıpoedı ranai hoafımemo ranı-sımboanı mupui tüküme feyo hoafı ra fıfıre hayamboyu asu ai yare hoafıme purı nımorı ra hıfokoakofoefembo.

¹⁷ Ndanı-moatükunı tüküme feyo ra sapo Godındı hoafı hoafıyu randeımbı nındou Seremaiandı yafambe süngure haya horombo hoafımareandı ra sımogodühı tüküfe mboyo yare tüküme feyo.

¹⁸ Sapo ai yare hoafıyuhü yahuya,

“Ramahündı ai yasımondı mamı hımborıyei.

Aranı hoafı afındı puküna asu aranı hoafı yambohai tükı feyowa hımborayeı.

Reser ai ahandı amoa mamı Israerıhündı nımorı ranaheimbo aranı nımborandııra asu munnguambo nındou ranai ngırı ahambo dıdıboadondıhındı ahandı ngusüfoambe farıhe fembo.

Nımboe sapo ahandı nımorı ranai nıngokoatemayeıambo wambo,” mehu ranı-süngumbo.

Jeremaia

31:15

Sosep ai ahandı amborı babıdı asükaiyeı masühüsi

¹⁹⁻²⁰ Süngunambo Herot ai yıfıyuane asu Adükarındı nendı ranai yafogoadambe Sosepımbı Isip hıfıhü tüküfe hoafıyundühı yahuya, “Se amborı ndowapındıfı hawa hıhırındafo Israerınambo ngafı. Nındou sapo nımorı ranahambo hıfokoefımbı hohoanımomemo ranai ana yıfımemo,” mehundoamboyu.

²¹ Ranıyu asu Sosep ai botıfı nımorı ra serümündü haya hondambo kameihı asu ai hıhırıyahi Israer hıfınambo mahüsi.

²² Asu Arkeraus ai ahandı afındı Herot ranahandı fondühı Sudia-yafe adükarı bogorımbıfı manüngu ranı hoafı ra Sosep ai hımborıyu haya ranühı nıngombo hombo ra yıhımbomayu. Nga asu God ai yafogoadambe Sosepımbı bıdıfırı hoafı masagadoamboyu asu ai Gariri hıfınambo mahu.

²³ Ranıyu asu ai hu ngoafı mamı ahandı ndürı Nasaret ranühı manüngu. Sapo mamı ranı-süngumbo anımbı God ai ahandı hoafıyomo rundeımbı süngu hoafıyomondühıya, “Nındou ranahambo Nasaretıhündı nındou mbıseımbıyeı,” mehomo yahurai anıhondü tüküfe mbohündamboyo yahurai tüküme feyo.

3

Son hımonı hundürü rarındeımbı nındou ranai Godındı hoafı bokarıhe fembo tüküme fıyu

(Mak 1:1-8; Ruk 3:1-9; Son 1:19-29)

¹ Ranı-sımboanı Son hımonı hundürü rarındeımbımayu tüküme fıyu. Nındou ranai nımi wohı fı rıkoatereandühı Sudia hıfambe ranühı manüngu. Ai piyu haya nındou ranı hıfıhü amarei ranaheimbo Godındı hoafı ra bokarıhai marandı.

² Ranıyu asu ai yare hoafıyuhü yahuya, “Awi, se sıhei moaruwai hohoanımo rana-hambo daboadanambondıhındı, nga God ngınındı hıfandarandı ra ndeara moanı akımane,” mehu.

³ Sapo Son ranahamboyu God ahandı hoafı hoafıyu randeımbı nındou Aisaia rana-handı yafambe süngure hoafıyuhüya, “Nındou mamı ai nımi wohı fı rıkoatereandühı munğıyuhü yare hoafıyuhüya, ‘Adükarındı nafı se dıdıboadondıhındı.

Ai hombo-memo nafı ra ndondondıhı hınıngındıhındı,’ mehu ra,” mehu.

Aisaia 40:4

⁴ Son ai hoeari ahandi güdemarandi ranana kamer ninihondi ninendinambo nafiyoweimbihündiyo. Asu ai ninihondi hoearihündi títapürimbore güdehaya botifohü asu wohi yitihini mambeahindi, efu hoe raniyu sesü marandi.

⁵ Ranিয়েi asu nindou ranai Serusarem ngoafihündi, munquambo Sudia hifi ranihündi asu munquambo hifi Sodan Hoe ranikimi adaburo ranühündambo ai Son sowana masühüsi.

⁶ Ranিয়েi nindou ranai ahei moaruwai hohoanimo süngumarhi hei ranahambo weindahimarhinda asu ai aheimbo Sodan himo hundürürarü marandi.

⁷ Nga Son ai hoeireapurane Farisi asu Sadyusi afindi ranai ahamboya, “Yihoeombo ai himoni hundürümbiramuni,” yahomo houmbo ahambo sowana mahomonda hoeimareapuri. Raniyu asu ai ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Awi seana amoasirindi nimor-anemo! God ai sishamumbo nginindinduh moaruwaimbo ndeapuri mbui. Se nüngundafu mafebou?”

⁸ Se moaruwai hohoanimo ranahambo daboadanambo-rundeimbihündi ana asu sishamundi nine ratüpurü rawarundi ra se moaruwai hohoanimo hiningifembo nafuimbendüramboane.

⁹ Se ngiri randu borindimondühiya, Roana Suda anefi, Roana Abrahamindi amoao mamiwambo aboedambo-ndahumboyefi, mbisimo. Awi ro sishamumbo hoafehapuri God aiana moani nimoie kurayo ranamboani ndemündi haya Abrahamindi amoao mamimbonde hiningindeambui!

¹⁰ Nimi sishambe pirifirihefembohünda ndeara time ranai ndoramindi engoro. Munquambo nimi ra nahanio ai aboedi hisikoateayo ana, ranahambo time ranambo hitihefe hefe haiambe pütifemboane.

¹¹ Roana se moaruwai hohoanimo ra hiningirihimboanei ranimbo nafuimbohünda himoni hundürarharü. Nga nindou ngorü ai wandi wagabe tüküfemboayu ranai ana sheimbo Yifiafi Aboedinambo asu hai ranambo hundüründarümbui. Aiana moani adükari hondüyuwan asu ro rani hoarehanahi. Roana awi aboedi ndearihamindiyahipoani ahandi su ra semindindombo.

¹² Rananimbo ai fok warambe ndemündi haya ranambo wit hipiri ra futinde findamündi pindendambui. Asu ai wit safi aboedi raniyangiri ndemündi ahandi wit shefembo wori-mayo ranambe digembui. Nga asu hipiri moaruwai moani yangorombo rananimbo ai ndemündi sapo hai dikirifekoate moani yare koadürümbo koadürümbo horoweimbi ranambe pütindifimbui,” mehu.

*Son ai Sisasimbo hundürümarüri
(Mak 1:9-11; Ruk 3:21-22)*

¹³ Mami rani-simboani Sisas ai Gariri hifi hiningire haya Sodan himona mahanu. Son sowana ngahani ai wambo ahandi warina himoni hundürümbirandiri, mehu.

¹⁴ Nga asu Son ai ahambo ngorü hohoanimonambo yare hoafiyundowohü yahuya, “Seanimbo wambo hundürüyondirimbo-mayafi asu simbori se wambo-sowana asinifi ro sishambo hundürüyoninimbo,” mehundoamboyu.

¹⁵ Asu Sisas ai simbori ahambo hoafiyundühi yahuya, “I ambe, nga hapondani ana moani ro hoafayah süngu randowandi. Se randowandani moani rani süngu mbumundi hohoanimo munqu shiri nafindihumindefomboane, nga ra aboedane,” mehundoamboyu. Asu Son ai himboriyu haya refembo-ane mehu.

¹⁶ Son ai Sisasimbo himoni hundürüri hayamboyu ane, Sisas ai mamihari himonindi tüküme fiyu. Ranio asu sünambe sünü ahambo bureandühiyo asu Godindi Yifiafi ranai wupufu nahurai kosi ahandiwami pühimayoa hoeimareandi.

¹⁷ Ranio asu yasimondi mami ranai sünambeahindi kosowohü yare hoafiyowohü yahoya, “Nindou ranana wandi nimorani, nga moani ro ngusüfo parhineimbani. Ahamboane Ro wambo ngusüfoambe siaoweheandi,” meho.

4

Sisasimbo refe hoeifembo moatükunì
(Mak 1:12-13; Ruk 4:1-13)

¹ Raniyo asu rani-simboani Yifafi Aboedi ranai Sisasimbo Satan ai sisihimombohünda nimi wohi furikoatereandühi serimindi maho.

² 40 si ra Sisas ai sesikoate nüngu mbura asu ai wembombomayu.

³ Asu Satan, nindou sisinda-randeimbi ai ahambo-so tüküfi hoafiyundühi yahuya, “Se Godindi Nimorayafi ana, nimoiei kurayo ndanahambo hoafindafani sesimbofe tükümbifeyowamboane,” mehundoamboyu.

⁴ Asu simbori Sisas ai hoafiyuhü yahuya, “Godindi Bukambe yahoya, ‘Sesi yangiri ana ai ngiri nindoundi yangiri ningombo ndendi. Nindou ai yangiri ningombo sahümüdi arihündi ra mungu hoafi Godindi yafambeahündi süngu mbisahümüdi,’ meho,” mehu.

⁵ Raniyu asu Satan ai Sisasimbo Godindi adükari ngoafi Serusarem rani-nambo serümündü hu haya hafumbo nimoamo hamindi Godindi Wor Adükari bogimondi raniwami hinngimariri.

⁶ Raniyu asu ai Sisasimbo hoafiyundühi yahuya, “Asu se Godindi Nimorayafi ana, nimoamo ndani-wamini hifini horipindafo pindafi. Sapo Baiborambe yare hoafiyowohü yahoya,

‘God ai sishambo ahandi sunambeahindi nendi ranahamumbo hoafinduanì

asu ai sishambo ahamundi warinambo mbundindininimboemo

asu ngiri nimoiei hoarehi kurayo ranai sishambo futindeanini,’ meho,”

Buk Song

91:11-12

mehundoamboyu.

⁷ Asu Sisas ai ahambo yahuya, “Nga awi Baiborambe hoafi ranamboani ai yare hoafiyowohü yahoya, ‘Se Adükari sapo sifahafi God ranahambo rando hoeindorimboyafi, nga yowanì,’ meho,” mehundoamboyu.

⁸ Raniyu asükaiyu Satan ranai Sisasimbo serümündü hifi wafu nimoamo hamindimayo raniwami mahafu. Raniyu ai raniwami nüngumbo Sisasimbo munguambo nindou-yafe hifandarundi raniyo asu ahamundi munguambo aboedi adükari moatükunì engoro ranahambo nafuimefoendo.

⁹ Raniyu asu Satan ai hoafiyundühi yahuya, “Asu se yiri yimbu pusrowandühi wambo hohoanimoyafindirühi ngusüfo pararowandiri ana, asu ro sishambo mungu moatükunì nafuimehanini ra ndahaninimboyahi,” mehundoamboyu.

¹⁰ Asu Sisas ai ahambo hoafiyundühi yahuya, “E! Satan, se andai ragu ngafi! Baiborambe hoafi ranai yare hoafiyowohü yahoya, ‘Adükari sapo sifahafi Godimayu ranahambo yangiranimbo se hohoanimondafi ngusüfo pandoworühi asu ahandi ratüpuri yangiri ratüpurindafi,’ meho,” mehundo-amboyu.

¹¹ Asu Satan ai Sisasimbo yare hinngimarira ndamefiyua asu Godindi nendi ranai kosimo ahambo farihouwurühi hifandimariri.

Sisas ai Gariri hifambe piyu haya Godindi hoafi wataporimbomarandi
(Mak 1:14-15; Ruk 4:14-15)

¹² Sonimbo sowaründümo karabusambe hinngimarüwuri hoafi Sisas ai himboriyu haya Gariri hifina mahu.

¹³ Asu ai Nasaret ngoafihü hinngire haya Kaperneam ngoafi sapo Gariri kurihoe ranikimi ngoafi ranina mahu. Kaperneam Seburun hifi, Naptari hifambe engoro ranühi manüngu.

¹⁴⁻¹⁵ Sapo God ai ahandi hoafi hoafiyu-randeimbi nindou Aisaiandi yasimondi süngu yare hoafiyuhüya,

“Seburun hifi, Naptari hifi, Gariri hoe nafi howani gogu ra,

Sodan hoe gogoanini ra nindou Sudayafe ndifoyei Gariri hifane.

¹⁶ Nindou didiyei ai nimbini maroambe animboei

ranai ana si adukari ra hoerihimboanei.

Yifiyorambo hifi ranambe nimbini maroanini nindou animboei

ranaheimbo ana si ranai boakifoareandurimboane,”

Aisaia 9:1-2

mehu, nga rani-simongoruhumboyo rani-moatukuni ra yahurai tukumefeyo.

¹⁷ Raniyu asu rani-simboanini piyu haya Sisas ai ahandi hoafi ra bokarhenduhi yahuya, “Awi se sihei moaruwai hohoanimo ranahambo daboadanambondihindi, nimboe sapo God nginindi hifandarandi engoro ranai ndeara akimi tukufembo yangirane,” mehu.

Sisas ai ahandi sunguferambo nindou yimbuyimbu weangurühi mborai mehupuri

(Mak 1:16-20; Ruk 5:1-11)

¹⁸ Sisas ai Gariri kurihokimi huane kini wowariyafanini rinandeimbi apodoho ranai manimbafanda hoeimareapuri. Ahafandi nduri ra Saimon, Pitamboyu-randeimbi asu ahandi akidi Andruyu. Apodoho ranai andurinambo kurihoe ranambe kini wowariyafanduhi manimbafanini.

¹⁹ Raniyu asu Sisas ai hoafiyupirühi yahuya, “Se mborai wandi sungu sinifandanini animbo asu ro sihafaninimo nindou semindimbo se kini rawarineandini nou nafuindahapirimboyahini,” mehupiramboyanini.

²⁰ Asu ai moanini hoafi ningoambe ahafandi anduri ra rarine sihene hena Sisasindini sungu ndamefineandini.

²¹ Asukaiyu ai sühüfi huhündamboyu ngörü apodoho ahafandi nduri Sems, Son ai ahafandi afindi Sebedi babidi botambe nimarimombo ahamundi anduri ra diboadorunduhi mamarimonda hoeimareapuri. Asu ai ahafaninimo mborai mehupuri.

²² Asu moanini hoafi ningoambe ahafandi bot asu afindambo rarine hiningirine hena Sisasindini sungu ndamefineandini.

Sisas ai hoafi bokarhenduhi asu angünimboyeimbi nindou aboedimarearu

(Ruk 6:17-19)

²³ Raniyu asu Sisas ai Gariri hifi mungu ranambe nungu wakimareandini. Raniyu asu ai refihini Suda-yafe rotu worini nindou ranambe aheimbo yamundimareanduri. Asu ai refihini God nginindi hifandarandi engoro Aboedi Hoafi ranahambo bokarimarhenduri. Mami rani simboanini nindou ranahei fi ranai moanini ranipoaninimo ranipoaninimo angünini fi moaruwaimboareanduri ranahambo aboedimarearu.

²⁴ Ai rani-moatukuni rawareandini ranahambo Siria hifi mungu ranambe nindou amarei ranai himborimayei. Asu raniyei munguambo nindou ranai nindou didiyei ai moanini mamikarini angünini moaruwai asu asubusi afindi mamikaranduri ranaheimbo ahambo-so fufurühümündihünduri mafandihindi. Bidifirini nindou moaruwai nendini ahei fiambe nimarumbi, wunünümboyeimbi asu yirini warini yifisafeimbi raniyei ai mafandihinda asu Sisas ai aheimbo aboedimarearu.

²⁵ Raniyo asu nindou afindi ranai Gariri hifihündi, Dekaporis ngoafihündi, Serusarem ngoafihündi, Sudia hifihündi asu Sodan hoe gogoaninipoedi ranai mami mungu ahambo sungumarihori hei.

5

Sisas hifi wafuambe Godindini hoafi bokamarhendini

¹ Sisas ai hoeireandurane nindou afindi ranai ahandi sungu tümareandamboyu asu ai hafu hifi wafu mami raniwamini nimaruni ane asu ahambo sungururü-rundeimbi ai ahambo sowanambo masifomo.

² Raniyu asu Sisas ai ahamumbo piyu haya yamundimareapuri.

*Anihondü hondü hihifi hihifane
(Ruk 6:20-23)*

- ³ Ranıyu ai ahamumbo yare hoafıyupurühi yahuya,
“Nindou didıyei ai rarıhi hoafıyeihüya, Roana Godındı aboedı sürühoeimbi ho-
hoanımo ra mbonımborı humındefı-mboanefı, aseı ana, nindou ranai hihifi-
hihifımbeyei-amboane,
nga God ngınındı hıfandarandı ranı hoarehi anıboadei.
- ⁴ Nindou didıyei ai aranı aranıyei hei ranai ana hihifi hihifımbeyei-amboane,
nga nindou ranaheimbo ana God ai didıboado-ndearühi yirümondearümbui.
- ⁵ Nindou didıyei ai hımboarı yangırı hıfandühündeimbi-mayei aiana hihifi-
hihifımbeyei-amboane,
nga nindou ranai ana nını-moatükunı God ai aheimbo saimbo yahuhaya
masıhendı ra ndahümündimboyei.
- ⁶ Nindou didıyei ai Godındı mbumundı hohoanımo ranahambo semındımbı wem-
bohühi nouehındı
asu hoe sımındımbı amındanıngombo nouehındı ana, aiana hihifi-hihifımbeyei-
amboane,
nga God ai aheimbo mbumundı hohoanımo ra dagadürümbui.
- ⁷ Nindou didıyei ai nindou ngörümbo moanı hıpoambarıhündı ranai ana hihifi-
hihifımbeyei-amboane,
nga God ai hıpoambondearümbui.
- ⁸ Nindou didıyei ai ahei ngusüfoambe moanı aboedı sürühoeyoweimbi hohoanımo ra
amarondürı ana, aiana hihifi-hihifımbeyei-amboane,
nga aiana God amaru ranahambo hoeındıhorımboyei.
- ⁹ Nindou didıyei ai moanı nindouyei mbusümo raranı moatükunımbı borıfoferambo
yangırı nindouyei ana, aiana hihifi-hihifımbeyei-amboane,
nga nindou ranai ana aheimboya aiana Godındı nımoranei, mbıseimboyei.
- ¹⁰ Nindou didıyei ai mbumundı hohoanımo yangırı süngurıhindanı,
asu ranımbı nindou amurı ai aheimbo tıngırıfo sahündürühi moaruwai
moaruwaimbo-arıhindürı ana,
asu nindou ranai ana hihifi-hihifımbeyei-amboane,
nga God ngınındı hıfandarandı sünambe ra ahei-ane.
- ¹¹ Nindou bodımondı ai sıhamumboya, Aiana Sısasımbı süngururü rundeimb-
anemo, mbıseihümbo, sıhamumbo moaruwai moaruwaimbo ndıhipurühümbo,
moanı moaruwai wosıhoafırı moatükunı wataporı hoafındühüpuranı ana, asu se
ranımbı hihifi-hihifındımo.
- ¹² Asu se ngusüfoambe aboedı kündündühi afındı hihifi-hihifına nıngomo sapo
adükarı moatükunı takını ra ai sünambe mbıngorıpurı. Sapo Godındı hoafı
hoafıyomo-rundeimbi se nıngomondı daboadanı manıngomo ranahamumbo amboanı
nindou ai rarıhi yahurai moaruwaimbo marıhipurı.”

*Anihondümbıfımbı nindou ana sor namı asu sı nahurai ane
(Mak 9:50; Ruk 14:34-35)*

- ¹³ “Seana hıfınındı nindou ranahei aparümbı namı nahurai-anemo. Nga asu namı
ranai ahandı aparı ra hınıngıreandühi wanayo ana, asu namı ra budesowanı aparı-
koatendoanı ngırı ahandı aparı ra koadürü koadüründıfe hınıngındıfeyo, nga wanı.
Ranana ranı moatükunı ranai ndeara moaruwaimayoa nindou ai ngırı ndahümündı
ranambo ranımbondıhindı, nga pıfeyoanı nindou ai pütapıyehanei.
- ¹⁴ Seana munıguambo hıfınındı nindou ranahei sı nahurai-anemo. Ngoafı adükarı
hıfı wafuambe anaıngo ranai ngırı dıbo nanıgo.

15 Nindou ŋgorü ai ŋgiri ram hai ra yimunde mbundambo wambüri hoarehi ragu nindeandi, ŋga wani. Ŋga ai moani nimoamo moanambühi animbo nindeandani asu si ranai nindou munḡuambo rani worambe amarei ranaheimbo si boaki boadeandürimboe.

16 Moani mamani rani-süḡumbo animbo sihamundi si ranamboani nindou ranahei himboahü si boaki boadeandüri, asu ai nane aboedi moatükuni rawarundi ra hoeindihindühi rananimbo asu ai sihamundi Ape sunambe amaru ranahambo aboedani mbisei-amboane.”

Ahinümbi hohoanimombo yamundife hoafi

17 “Ro masinhi nda sapo Godindi hoafi hoafiyomo rundeimbi yomondi hoafi meḡoro asu Mosesindi ahinümbi hohoanimo ra raguanambofembo sinimboyahipoani, ŋga asu se randu hohoanimondimboemo, ŋga wani. Ŋga roana rani hoafimayo ranihi simoḡoriyimindimboyahi masinhi.

18 Sihamumbo ndanahambo anihondumbo anahi hoafiyahipuri, süḡunambo sünü hifi ranai munḡuyoambe ra ahinümbi hohoanimo ranahandi sürü pamefeyo ane, asu ranahandi sisamane rani-moatükuni ra akidou amboani ŋgiri awarindihoyo, ŋga wani. Ŋga ahinümbi hohoanimo moatükuni ra rande moani yagodi ḡo ḡombo munḡuambo moatükuni ranai tükündifemboe.

19 Ranimboane nindou düdi ai moani akidou amboani ahinümbi hoafimayo ranahambo himborikoateyuhü, asu ai nindou bodimondambo mare rani hohoanimo süḡu yamundareandüri ana, nindou ranimayu ranahandi ndüri ra moani akidou hamindi God ḡinindi hifandarandi ranambe yagodomboe. Ŋga asu nindou düdi ai ahinümbi hohoanimo ranahambo himboriyu rani-süḡureandühi, asu ai nindou bodimondambo mare rani hohoanimo süḡu yamundareandüri ana, nindou ranimayu ahandi ndüri ra God ḡinindi hifandarandi ranambe adükari hamindi yagodomboe.

20 Ro sihamumbo nda hoafehapuri, sihamundi mbumundi hohoanimo ranai ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbi nindou-anemo asu Farisi nindou-anemo ranahamundi mbumundi hohoanimo ranahambo ḡasündifekoateayo ana, se ḡgiri God ḡinindi hifandarandi rani-hoarehi nimandimo, ḡga wani.”

Nindou ḡginindi hohoanimo ranahandi yamundife hoafi
(Ruk 12:57-59)

21 “Se himboriyomombo-anemo horombo sihamundi amao ai hoafi ra masowandümo. Yare hoafiyohü yahoya, Se yowan nindou hifokoefepoani. Nindou düdi ai ḡgorumbo hifokoarariri ana, ahambo nindou yibobore-randeimbi-mayu ranahandi himboahü semündü homboani, mehomo ra.

22 Ŋga asu hapo ro sihamumbo hoafehapuri nda, nindou düdi ai ahandi wandafi ranahambo ḡginindi himboahoeyu ana, sapo yibobore randeimbi-mayu ranahandi himboahü semündü homboani. Asu nindou düdi ai ahandi wandafi ranahambo yare hoafiyundühiya, Seana fifirife koate-anafi, ehundo ana, nindou ranahambo kansir bogori ranahamundi himboahü semündü homboani. Asu nindou düdi ai ahandi wandafi ranahambo yare hoafiyundühiya, Seana hohoanimokoate-anafi, ehundo ana, nindou ranai hibadambo, hai ḡgoafambe homboani asu ranühi hai ahambo tikindirimboe.

23-24 Ranimboane asu se nini-moatükuni Godimbo saimbo fondi-mayo raniwani sihefembo safi hawamboyafihünda asu sihafi wandafindandi-mayo hoafi sihambo eḡoro ra hohoanimondafühi ana, asu se nini-moatükuni Godimbo saimbomayafi fondi-kimi rando digoefi hawa ḡgafi. Sapo sihafi wandafi-mayu rani-dibo aboedi aboedindafine mbundinambo animbo süḡuna ḡgafi sihafi sihefembo moatükuni-mayo ra Godimbo dabado.

25 Asu nindou ngorü ai sihambo pap+hoafiyon+inimbo mbüsü haya yibobore randeimb+ nindou ahambo sowan+imbo hombo sihambo ndemündün+nani ana, se nimai ngafi nafin+ aboed+ aboed+ndafineandi. Nga asu hibadambo sihambo ai pap+hoafi ranambe sindean+inimbui. Asu se ranambe efoandi ana, asu ai sihambo yibobore-randeimb+ ranahandi warambendean+nani asu ai ndemündün+ini prisman+indi war+hüdean+nani asu ai sihambo karabusambe hin+ngindean+inimbui.

26 Ro sihambo an+hondumbo-anahi hoafehan+ini. Asu se sihafi pap+ hoafi ranahambo kaki sihefekoateayafi ana, asu se ngiri karabus ra hin+ngindo hawa aboedambondafoandi, nga wani. Nga se moani rando karabus ranambe nimboamboayafi.”

Nimoreh+ ngorü sem+indi yamundife hoafi

27 “Se himboriyomombo-anemo horombo yaru hoafiyomondühi yahomoya, ‘Se yowani nimoreh+ sisihimo asu nindowenih+ birabiripoani,’ mehomom.”

28 Nga asu hapo ro sihamumbo hoafehapur+ nda, nindou düdi ai nimoreh+ hoeire haya ahambo hohoan+areandi ana, nindou ranai ahandi ngusüfoambe nimoreh+ sisihimoyumboani.

29 Ran+imboane asu sihafi himboari mam+ ranai randean+nani se moaruwai hohoan+mondafani ana, himboari ra hündandifi ragu pindowandi. Himboari mam+ ranahambo yangri+ ragu moenda pife ranane aboedayo, nga asu munquambo fi ra haiambe ho ana, aboed+ ham+ndiyopoani.

30 Asu sihafi war+ mam+ ranai randean+nani se moaruwai hohoan+mondafani ana, war+ ra kandandifi pindowandi. War+ mam+ ranahambo yangri+ ragu moenda pife ranane aboedayo, nga asu munquambo fi ra haiambe ho ana, aboed+ ham+ndiyopoani.”

Nimoreh+ sem+indhünda hin+ngife yamundife hoafi (Matyu 19:9; Mak 10:11-12; Ruk 16:18)

31 “Asükaiyo horombo hoafi ra yare hoafiyowohü yahoya, Nindou düdi ai ahandi nimoreh+ ranahambo moei yahuh+ hin+ngifembo mbüsü ana, ai nimoreh+ ranahambo hin+ngife hoafi pepafih+ sürü pap+ndandüh+ an+imboya, Ro nimoreh+ ndanahambo hin+ngifembo anahi, mbüsü, mehomom.”

32 Nga asu ro hapo sihamumbo hoafehapur+ nda, nimoreh+ ranai nindou ngorü-dibo hokoateyowani, asu ahandi nindowenih+ ai moei yahuhü hin+ngireanda asu ai nindowenih+ ngorü aser+mindo ana, nindou ranai nimoreh+ sem+indi ahini+ ra gogon+imbo-foareandühani.”

Se hoafiyowohüya, Nimoamo nda, yahopoani

33 “Asükaiyomo se himboriyomombo-anemo, horombo sihamundi amoao ranahamumbo yare hoafiyowohü yahoya, Se tikando hawa hoaf+ndafühi nimoamo nda mbisamboayafi. Nga asu se nini moatükun+imbo dabar+fihi nimoamo nda yahombo mbisafombo ana, se moani an+hondumbo maman+imbo randowadüh+ amboani Adükar+indi himboahü yahurai dabar+ndafandü, meho.”

34 Nga asu ro hapo sihamumbo hoafehapur+ nda. Se nini+imbo dabar+fihi nimoamo nda yahopoani, nga wani. Se sünambe ranahambo dükefihi nini+moatükun+imbo ngin+em+indühi dabar+fepoani. Nga sapo sünü ranana God+indi munqu moatükun+ ra hifandiyo nimar+imbo fondane.

35 Asu se nini+imbo dabar+fihi hifi ndanahambo dükefehümbö dabar+fepoani. Nga hifi ranana sapo God ai nimoamo ahandi fond+wam+ nimar+imbo hifi rani+fihani t+jar+ türe amaru. Asu se Serusarem ngoafi ra nduri dükefihi rani+fihi dabar+fepoani. Nga Serusarem ranana Adükar+ Bogor+indi ngoafane.

³⁶ Asu nⁱne-hoafi ranahambo ngⁱnemⁱndⁱmbohünda mbⁱrofihⁱ kife dabarⁱfepoanⁱ. Ngⁱrⁱ sⁱhafⁱhoarⁱ mbⁱrⁱnanⁱ mamamboanⁱ ra randowadanⁱ kⁱfohⁱndo asu nⁱmbandⁱndo ndandⁱ, nga wanⁱ.

³⁷ Se yⁱnⁱ ehomo ana, yⁱnⁱ yangⁱrⁱ yⁱnⁱ mbⁱsⁱmo. Se wanⁱ ehomo ana, wanⁱ yangⁱrⁱ wanⁱ mbⁱsⁱmo. Ranⁱ-hoafi ra moanⁱ ndearane. Nga nⁱne-hoafi ranⁱfihⁱ türe haya aho ranahambo se hoafemo ranana Satanⁱndⁱ-mayo hohoanⁱmoane.”

Se nindoumbo sⁱmborⁱ moaruwaimbofepoanⁱ

(Ruk 6:29-30)

³⁸ “Se hⁱmborⁱyomombo-anemo hoafi ra yare hoafⁱyowohü yahoya, Nindou ngorü ai sⁱhafⁱ hⁱmboarⁱ nⁱkondeandanⁱ sⁱmborⁱ amboanⁱ ahandⁱ nⁱkondowandⁱ. Asu ai sⁱhafⁱ yahafⁱ kaboadeandanⁱ sⁱmborⁱ amboanⁱ ahandⁱ kaboadowandⁱ, meho.

³⁹ Nga asu hapo ro sⁱhamumbo hoafehapurⁱ nda, nindou ai sⁱhambo moaruwaimbo-ndeanⁱnanⁱ asu se sⁱmborⁱ moaruwaimbo-ndⁱworⁱmboyafi, nga wanⁱ. Nindou ngorü ai sⁱhafⁱ koeho ra pakarⁱndⁱhenⁱnanⁱ asu ngorügoanⁱnⁱ amboanⁱ ahambo hⁱhⁱrⁱndowandⁱ.

⁴⁰ Nindou düdi ai sⁱhafⁱ warⁱ ambeimbi hoearⁱ ra ai ndahamⁱndⁱ yahu haya sⁱhambo papⁱ hoafⁱfembo randⁱfiyuwanⁱ ana, asu sⁱhafⁱ ngⁱsⁱharⁱ hoearⁱ ngorü ranambo kameihⁱ dabado.

⁴¹ Nindou ai ahandⁱ napo semⁱndⁱmbo, Se wandⁱ napo ra ndowandⁱfi hawa mamⁱ kiromita nafⁱ gebuai ra ngafi, mbüsuanⁱ ana, asu se ngorü kiromita nafⁱ gebuai ra tapandandⁱfi hawa napo ra ndowandⁱfi ngafi.

⁴² Nindou ngorü ai sⁱhambo nⁱnⁱ moatükunⁱmboyu düdündüfinⁱnanⁱ moanⁱ ahambo dabado. Asu nindou düdi ai sⁱhafⁱ-mayo nⁱnⁱ-moatükunⁱmboyu semⁱndⁱ mburumbo saimbo mbüsüwanⁱ ngⁱrⁱ ahambo daboadi hⁱhⁱndⁱworⁱ.”

Hürütümbⁱ nindoumbo ngunindⁱmbofembo yamundⁱfe hoafi

(Ruk 6:27-28, 32-36)

⁴³ “Se hⁱmborⁱyomombo-anemo hoafi ra yare hoafⁱyowohü yahoya, ‘Se sⁱhafⁱ ngunindambürⁱ ranaheimbo hohoanⁱmo pandowandürⁱ asu sⁱhafⁱ hürütümbⁱ nendⁱ-mayei ranaheimbo moaruwai moaruwaimbo ndoandürⁱ,’ meho.

⁴⁴ Nga asu hapo sⁱhamumbo ro hoafehapurⁱ nda. Nindou sⁱhamundⁱ hürütümbayei ranaheimbo se hohoanⁱmo pandundürⁱ asu nindou sⁱhamumbo moaruwaimbo-arⁱhindⁱ ranaheimbohünda Godⁱmbo dⁱdⁱbafⁱndafundⁱ.

⁴⁵ Rananⁱmbo se sapo sⁱhamundⁱ Ape God sünambe amaru ranahandⁱ nⁱmorⁱ nⁱngomboemo. Sapo ahandⁱ hüfⁱhamⁱndⁱ ra ai nindou moaruwai-anei asu aboedanei ranaheiwamⁱ ai rareandanⁱ boakⁱfoareandühane. Asu ai hoe ra rareandanⁱ nindou moaruwaiayei ranaheiwamⁱ peyo asu nindou mbumundayei ranaheiwamⁱ amboanⁱ peyo randühane.

⁴⁶ Asu se nindou sⁱhamumbo aboedⁱ hohoanⁱmoyei rⁱhündeimbⁱmbo sⁱmborⁱ aheimbo aboedⁱ hohoanⁱmoemondürⁱ ana, ranⁱmbo asu God ai sⁱhamumbo nⁱnⁱ-takⁱnⁱ madagapurⁱyo? Nindouyei-mayo takis kakⁱ sowandümo-rundeimbⁱ aiamboanⁱ yahurai yaru arundⁱ.

⁴⁷ Asu se sⁱhamundⁱ wandafⁱ ranaheimbo yangⁱrⁱ hⁱhⁱfaründürⁱ ana, asu sⁱhamundⁱ hohoanⁱmo ra nindou amurⁱ ranaheimbo nüngundo ngasündⁱmandowora? Nindou sapo Godⁱmbo fⁱfⁱrⁱfekoate-mayei ranai ranⁱ hohoanⁱmo se sünguarundⁱ ra aiamboanⁱ süngurⁱhindühanei.

⁴⁸ Ranⁱmboane asu se moanⁱ mbumundⁱ hamⁱndⁱ hondü nⁱngomo sapo sⁱhamundⁱ Ape sünambe moanⁱ mbumundⁱ hamⁱndⁱ hondü anüngu nou.”

6

Nindou ngorümbⁱ fehéfembo hohoanⁱmoane

¹ Sisas yahuya, “Se hĩbadũmbo! Se sĩhamundi aboedi ratũpuri ra nindou hĩmboahũ randundani asu nindou ai hoeindi himboyei, nga yowanĩ. Se ra sũngu yaru randundani ana, asu se ngĩrĩ aboedi takĩni moatũkuni sĩhamundi Ape sũnambe amarundi-mayo ra ndowandũmo, nga wanĩ.

² Ranĩmboane asu se nĩni-moatũkuniyo nindou napokoateyeimbĩ ranaheimbo saimbo mbĩsafĩmbo ana, asu se nindou ngorũmbo yĩnafoaimbohũndambo, Se wambo horombondafo ngafani animbo nindou muũguambo hoeimbĩrĩhindĩramboane, mbĩsamboyafĩ. Se nindou yafuiyambo horombo aho nou refe weindahĩ weindahĩyo hopoani sapo yĩmbu yafambeimbĩ nindou ai rawarundi nou. Nindou ranai Suda-yafe rotu worambe asu nafĩ bogori sũngu yĩnafoai tũtũru houmbo homo-arundi, nga se ai rarundi nou refepoani, nga yowanĩ. Nindou ranai rawarundi ranana sapo nindou amuri ranai yĩhoefĩmboya, Aiana moani nindou aboedi hamĩndanemo, mbĩseiya yahomombo-anemo rawarundi. Ro sĩhamumbo anĩhondũmbo-anahĩ hoafayahĩ nda, nindou ranai ana takĩni ahamundi ra ai ndeara sowandũmombo-anemo.

³ Nga asu se nindou napokoateyeimbĩ ranahambo farĩhefĩmbo hohoanĩmondafũhĩ ana, dĩbo anĩmbo ahambo fandĩhawori asu sĩhafĩ fikĩmĩnĩndĩ-amboani nĩne-moatũkuni se rawarowandi ranĩmbo ai fĩfĩrĩfekoatembeyeiamboane.

⁴ Ranĩmboane asu sĩhafĩ saimbo hohoanĩmo ra dĩbo yangromboane. Rananĩmbo asu sĩhafĩ Ape sapo nĩni-moatũkuni dĩbo engoro ra hoeireandeimbĩmayu ranai sĩmbori sĩhambo takĩni masĩhendi-mayo ra daganĩnĩmbui.”

*Godĩmbo dĩdĩbafĩfe yamundiife hoafĩ
(Ruk 11:2-4)*

⁵ “Se Godĩmbo dĩdĩbafĩndafundũhĩ sapo yĩmbu yafambe hoafũmbĩ nindou rawefundi nou randafumboemo. Rani nindou ana muũguambo nindou ai yĩhoefĩmbo hoeimbĩrĩhimuna yahomo houmbo-anemo. Suda-yafe rotu worĩ muũguambo asu nafĩ tũkũfĩhĩ aho ra botĩyafu weindahĩ nĩngomombo Godĩmbo dĩdĩbafĩmbo hohoanĩmoyomondũhanemo. Ro sĩhamumbo anĩhondũmbo-anahĩ hoafayahĩ, nindou ranai ana takĩni ahamundi ra ai ndeara hĩfĩ ndanũhũnda sowandũmombo-anemo.

⁶ Nga asu se dĩdĩbafĩfembo mbĩsafombo ana, se worĩ safambe keboao ngũfĩ yipuri pando hawambo anĩmbo sĩhafĩ Ape moani dĩbo amaru ranahambo dĩdĩbafĩndafoandi. Rananĩmbo asu sĩhafĩ Ape sapo nĩne-moatũkuni dĩbo engoro ra hoeireandeimbĩmayu ranai sĩmbori sĩhambo takĩni daganĩnĩmbui.

⁷ Se dĩdĩbafĩndafundani Godĩmbo fĩfĩrĩfe-koateyeimbĩ nindou rawarĩhindĩ nou randafundũmboemo, nga yowanĩ. Nindou ranai Godĩmboya, Ai yĩhoefĩ hoafĩ hĩmborĩndũmbui, sei hehi moani afĩndĩ hoandari hoafĩ hoafĩyehĩ dĩdĩbafĩhindĩ. Nga se yahurai Godĩmbo moani fĩfĩrĩfe-koate hoafĩ afĩndĩ dĩdĩbafĩndafu-mboemo, nga yowanĩ.

⁸ Asu se rani-nindou yahuraindĩmondũhĩ ahamundi-mayo hohoanĩmo rani-sũngundũmboemo, nga yowanĩ. Sĩhamundi Ape ai nĩne-moatũkuni semĩndĩmbo hohoanĩmoayomo ranahambo se ahambo dũdũfekoateyomondambe fĩfĩreamboane.

⁹ Se dĩdĩbafĩfembo mbĩsĩmombo ana, ndandu houmbo anĩmbo dĩdĩbafĩndafundi, “Yĩhoefĩ Ape sũnambe amarĩfĩ,
sĩhafĩ ndũrĩ ranahambo moani ahĩnũmbĩ hamĩndĩmbeyowamboane.

¹⁰ Sĩhafĩ ngĩnĩndĩ hĩfandarandĩ ra ndũhĩ mbokoso-amboane.
Se hohoanĩmoayafĩ sũngu yangĩrĩ hĩfĩ ndanũhĩ sũngufemboane
sapo sũnambe-amboani sũnguarundi nou.

¹¹ Yĩhoefĩmbo sesi ndani sĩmboani sesi mbo sĩmogodũhĩ ndawamuni.

¹² Se yĩhoefĩmbo nĩne-moatũkuni moaruwai ramarĩhundĩ ranĩmbo amboawiyeyi mbĩsafĩmunĩ

sapo ro nindou ai moaruwai yihoe fimbo rarihimuna aheimbo amboawiyeyi sefi arihundi nou.

¹³ Se yihoe fimbo refe hoe fimun i moatükun i ranambe ndowandifimun i ngamboyafi, nga se yihoe fimbo moaruwai nendi ahandi wambeahindi aboedühi ndowandifi hin ing indowamun i, mbisimo.

¹⁴ Nindou ai sihamumbo moaruwaimbo-rhipurani asu se ranaheimbo amboawi ehomondüri ana, asu sihamundi Ape sünambe amaru ranai-amboani sihamundi moaruwai hohoanimo ranahambo amboawi mbüsumbui.

¹⁵ Nga asu se nindou ngorumbo ranahambo amboawi yahokoateyomo ana, asu sihamundi Ape sünambe amaru ranai amboani ngiri se nine-moatükun i moaruwai rarumboemo ranahambo amboawi mbüsu, nga wani.”

Sesi wehisao yamundife hoafane

¹⁶ “Asu se ninimbo sesi wehindimondühi ana, se ngusumboari sihamundi ra amomongo-amomongondimondühi wembombofi ndimboemo yimbu yafambeimbi nindou rawefundi nou, nga yowani. Nindou ranai wembombofiayomo houmbo ai nindou himboahü hoahoangomondühanemo nindou ai ahamumboya ai ana sesi wehiyomondühanemo, mbiseiya yahomo houmbo. Ro sihamumbo anihondumbo-anahi hoafehapuri, nindou ahamumbo aboedanemo asei ana, ai ranihünda ahamundi takini sowandümombo-anemo.

¹⁷ Nga asu se sesi ra wehindafühi ana, sihafi ngusumboari ra popoainda asu mbiro sibada mbundambo animbo ngafi.

¹⁸ Rananimbo nindou amuri ai ngiri sihambo fifirindihinini se sesi wehayafi ranahambo. Nga sihafi Ape sapo dibo anüngu ai yangiri animbo fifirindeaninimbui. Rananimbo asu sihafi Ape sapo nine-moatükun i dibo engoro ra hoeireandeimbi-mayu ranai sihambo takini masihendi-mayo ra daganinimbui.”

Napo afindi sünambe mbe ngori

(Ruk 12:33-34)

¹⁹ “Se hifi ndanühi ninggomombo moani nginindi napo ra sihamumbo püpindu gafomboemo. Hifi ndanühi ana nine-moatükun i engoro ra kidaboari ai taparühi, sami ai sesi, asu hümühün i nendi ai wori birihehi sahümündi raraorihündühaneni.

²⁰ Nga asu se sihamundi nginindi napo ra se sünambe animbo püpindu gafomo. Ranühi ana ngiri kidaboari ai tapandühi, sami ai dedi asu hümühün i nendi ai wori birindihahi ndahümündi raro ndühündi, nga wani.

²¹ Nga sihafi aboedi napo ra püpira hafo yangorowohü ranühi animbo sihafi ngusüfo amboani kündarimboe.”

Fi ranahandi si

(Ruk 11:34-36)

²² “Himboari ranana sihafi fi munquambo ranahandi ram hai nouane. Sihafi himboari ranai sürarhoayo ana, asu hohoanimo sihafi fiambe munquambo ranai si nahuraindimboe.

²³ Nga sihafi himboari ranai moaruwaiayo ana, asu hohoanimo sihafi fiambe munquambo ranai nimb i nmandimboe. Asu si sihafi fiambe amaro ranai nimb i nouayo ana, nimb i ra moaruwai hamindindimboe!”

Nindou ngorü ai ngiri yimbu bogori nindouyafandi ratüpurindu

(Ruk 16:13)

²⁴ “Nindou ngorü ai ngiri yimbu bogori nindouyafandi ratüpuriyu randeimbi nüngu. Nga nindou ranai ana bogori ngorü ranahambo moaruwaimbondirühi asu ngorü bogori ranahambo dibo adondirümbui. Ai ngoründi hoafi yangiri

süngundeandühi asu ngoründi hoafi daboadanambo-ndeambui. Se ngiri God asu kaki mamı ngusüfoambe hohoanımo pandowapiri.”

*Ngusüfo puküyowohü afındi hohoanımoyo hoango hoafi
(Ruk 12:22-31)*

²⁵ “Ranıamboanahi ro sıhamumbo hoafehapuri nda, se sıhamundi yangiri nıngombo ranahambo afındi hohoanımo-ndımoemo. Se yaru hoafiyomondühiya, Sıhiri nınımoatükunı madagüdifı? asu Sıhiri nınımoatükunı mandımındefı? mbısımboemo. Asu sıhamundi fı ranahambo ngiri afındi hohoanımo-ndımondühiya, Sıhiri nınımoatükunı magüdühu? mbısımboemo, nga wanı. Yangiri nıngombo ra ai sesı moatükunı yangirıyopoanı. Asu fı ra ai yihuru moatükunı yangirıyopoanı.

²⁶ Asu awı se ndu nımoamo ahahabodei ranaheimbo hoeirundırı. Ndu ranai ana moai nınımoatükunı hoarı hıfı karıhi, sesı yımunğurıhümündi hei sesı worı ranambe gugurıhi sıhehi raraorıhündı. Nga sıhamundi Ape sünambe amaru ranai-ani aheimbo sesı sagadürühi hıfandandürı arandı. Se ndu ranaheimbo ngasündündürı houmbo ndearı hamıندانemo.

²⁷ Nga asu nındou sehündı ranai-amboanı ngiri moanı ahandı hohoanımo ranambo yangiri ahandı yangiri nıngo ra sühınde ngu!

²⁸ Asu nımoae se hoearı napo ranımo afındi hohoanımoemo? Awı se amındafurı ahurı tükufe nınouayo ranahambo hoeıru. Ai ana moai tıngırıfoyeihı momo yibüdühı rıhündı, nga wanı.

²⁹ Nga asu awı ro sıhamumbo hoafehapuri horombo nındou adükari bogorı Soromon amboanı ai yihuru napo moanı sımbafı hamındımayusı, nga asu ai moai hoearı ra ahurı moanı aboedi hımboyo haya tütükıyo nınouayo yahurai yihuru-ramündu.

³⁰ Wohı amındafurambe amaro haponda ra asu sümbo sıambe hıfıtırıyımındı haiambe pütıfemboane. Moaruwai yahurai wohı ranamboanı God ai ahambo aboedi yihurure hınıngareandı ana, asu ai sıhamumbo amboanı yihurundeapurümbui. Se yihuru ranahambo afındi hohoanımoyomo, nga sıhamundi anıhondümbofe hohoanımo ana akıdou ane!

³¹ Nga asu se refe afındi hohoanımo-yomondühiya, Nahanıhünda sesı yıhoefı ranai tükümandıfe? Yıhoefı sımındımo moatükunı amboanı? Asu yıhoefı hoearı napo amboanı? Ranımoatükunı ranahambo yahurai afındi hohoanımoyo hoangopoanı.

³² Yahurai ranı hohoanımo ranana nındou Godımo fıfırıfekoate-yeımbı-mayei rananei ai yahurai rarıhi hohoanımoyei hei arıhündı. Sıhamundi Ape sünambe amaru ranai ranımoatükunı se semındımo hohoanımoayomo ra ai fıfıre türüfoare-amboanı.

³³ Asu se sapo God ahandı hıfandarandane asu ahandı mbumundi hohoanımomayo ranane ranıboatei-anımo se hohoanımondımo hoangomo. Ranıambo asu ranıwamı amurı bıdıfırı moatükunı ranamboanı ai ranımoatükunı kapeihı ndaiyapurümbui.

³⁴ Ranıamboane asu se nınımoatükunı sümbo tüküfemboayo ranahambo afındi hohoanımondımoemo. Nınımoatükunı sümbo tüküfemboayo sümbo se ranahambo hohoanımondımo. Mamamı sı ranai moanı ahandı tıngırıfo ranı-sıamboanı ndearane,” mehu.

7

*Nındou ngorumbo ahandı nıngo ranımo yıbobofepoanı
(Ruk 6:37-38, 41-42)*

¹ Sısas yahuya, “Se nındou ngorumbo yıbobo-ndündürımoemo. Hıbadumbo, nga sıhamumbo asükai hıhındıfe yıbobo-ndeapurımoemo.

² Sapo se nindou ngoründi hohoanimo yiboboarundi rani simogodühi animbo God ai-amboani sïhamundi hohoanimo yibobo-ndeapurümbui. Sapo se nindou ngorümbo yimbumarundi mamï rani simogodihü God ai sïhamumbo yimbundeapurümbui.

³ Nïmboe asu se sïhafi wandafi ranahandi hïmboarambe düdübudi akïdou apaiaro ra hoeiarowori, nga asu nimoko afïndi sïhafi hïmboarambe amaro ranahambo awi se moai fifïrowandiyo?

⁴ Asu se nünguro hawamboyafi sïhafi wandafi ranahambo raro hoafiyafühïya, Wandafi, sïhafi hïmboarambe düdübudi ra hündihehea samboanahi, asafi, nga asu sïhafi hïmboarambe nimoko ra nüngumando-a?

⁵ Awi seana yimbu yafambeimbi nindou-anafi! Se boatei sïhafi hïmboarambe nimoko ra hündandifi raguanambondo hawambo animbo asu sïhafi wandafi-mayu ranahandi hïmboarambeahïndi düdübudi akïdou ra hündihoefïndo.

⁶ Se Godïndi moatükunï ra yafori moaruwaimbo dïgoemboemo, nga asu ai hïhïrïndahindühï sïhamumbo kündarimboyei. Asu sïhamundi nïne-moatükunï aboedi-mayo ra moateiyei wagabe pindumboemo, nga asu ai tïnarïnambo anümi boagïndühï dïgegimboyei.”

*Nindou ai Godïmbo dïdïbafehindi ana, dagadürïmbui
(Ruk 11:9-13)*

⁷ “Se düduyafu arundi ana, dagapurümbui. Se kokoru arundi ana, hoeindumboemo. Se pïrako pïrako arundi ana, yipurï sïhamumbo sübüdühepurïmboe. Asu düdi ai pïrako pïrako arandi ana, ahambo yipurï sübüdühoemboe.

⁸ Nga nindou düdi ai düdufi arandi ana, ndemündümbui. Asu düdi ai kokora arandi ana, hoeindeambui. Asu düdi ai pïrako pïrakora arandi ana, ahambo yipurï sübüdühoendomböe.

⁹ Nindou sïhamumbo mbüsümo ahandi nïmori ai mbanïmbo sao yahumbo düduwefïndo ra ahambo moani nïmoei menjoro ra madagadoyo?

¹⁰ Asu ahandi nïmori ranai kinïmbo düdufïndöani ra ahambo amoasïri mada-gadoyo?

¹¹ Se nindou moaruwai-anemos, nga se sïhamundi nïmori ranaheimbo aboedi moatükunï yangïri sabudürï arundi. Yahurai anïmbo sïhamundi Ape sünambe amaru ranai nindou düdi ahambo düdufïyu ana, ranahambo aboedi moatükunï dagadombui.

¹² Munguambo moatükunï hohoanimo ra nindou amurï ai sïhamumbo yahurai rambïrïhimunï ayahomo yahurai hamïndi anïmbo se moani aheimbo randundürï. Rani-moatükunï hohoanimo ranana Mosesïndi ahïnümbï hohoanimo asu Godïndi hoafi hoafiyomo-rundeimbi-yomondi yamundife hoafïmayo ranahandi nïmïndane.”

*Nafïtambe akïdou nafï ho
(Ruk 13:24)*

¹³ “Nafïtambe akïdou rani nafanïmbo se kebou ngomo. Sapo nafïtambe adükari ahandi nafï fuiriyandeimbi ranana moaruwaimbo ngoafïnamboane aho. Nga nindou afïndi ai nafï rani-süngu hei rïhündühanei.

¹⁴ Nga yipurï nafïtambe hïhïforeandeimbi ranai akïdouyo haya asu ahandi nafï tïnjümbane. Nga nafï ra yangïri koadürümbo nïngombo nafane aho, nga ranane asu nindou yimbu mamï yangïranei ai nafï ranahambo hoeirïhindühï rani-süngu ahei.”

*Nïmi nïmïndi asu ahandi hïsi ranane
(Ruk 6:43-44; 13:25-27)*

¹⁵ “Godïndi hoafi tïkai hoafiyomo-rundeimbi nindou ranahamumbo awi se hïbadümbo. Moanambühï sipsip hïmboari hoafendi hïmboemo nahurai sïhamumbo sowana asïfomo, nga asu wagabe ragu ana nïmambeahïndi yaforanemo.

16 Se ahamundi ratüpurî ranambo ahamundi hohoanîmo fifîrîndumboemo. Nga angînanî tîhoarî tîhoarümbî wofî nîmîndî ranîfîhî hîsîmandîyo? Asu hoandasüfo sosoweimbî werîfoai nîmîndî ranîfîhî hîsîmandîyo? Ra wanî.

17 Nga sapo nîne-nîmî aboedayo ranai aboedi nîmî hîsî yangîrî hîsîndîmboe. Asu moaruwai nîmîmayo ranai moaruwai nîmî hîsî ranî yangîrî hîsîndîmboe.

18 Nga asu moaruwai nîmî ranîfîhî ngîrî aboedi nîmî hîsî ra hîsîndo. Asu aboedi nîmî ranîfîhî ngîrî moaruwai nîmî hîsî ranai hîsîndo, nga wanî.

19 Muŋguambo nîmî ranai nîmîndî ranîfîhî moaruwai hîsîyowanî ana, ahambo hîfîtirîyîmîndî haiambe mandîfeyowohane.

20 Ranîmboane asu se Godîndî hoafî tîkai hoafîyomo-rundeimbî ranahamumbo ahamundi ratüpurî hohoanîmo ranambo fifîrîndüpurî.

21 Se yaru hohoanîmo-ndîmondühiya, Muŋguambo nindou ai wambo hoafîyeihî, Adükari Adükariyei ranai God sünambe hîfandarandî ranambe gagüsimboyei, mbîsîmboemo, nga wanî. Nga nindou didîyei ai moanî wandî Ape sünambe amaru ranahandî hohoanîmo süngurîhi arîhündî ranai yangîrî anîmbo God ngînîndî hîfandarandî ranambe keboehimboyei.

22 Nga asu yîbobofembo si ranai tüküfeyoambe anîmbo nindou afîndî ai dükandîhindî hoafîndeihi anîmboya, 'Adükari, Adükari, sîhafî ndürînamboyefî Godîndî hoafî ra hefî wataporîmbo-rîhundühi bokarîhehu marîhundî. Sîhafî ndürînamboyefî moaruwai nendî nindouyei fiambeahîndî raguanambo-rîhundühi hepünîfeimbî moatükunî rarîhu marîhundî,' mbîseimboyei.

23 Rananîmbo asu ro hoafîndahühi anîmboya, 'Ro moai sîheimbo fifîrîhearü. Moaruwai hohoanîmo ratüpurîyei rühündeiimbî nindou-anei. Wambo sowana ndühi sînîpoanî, nga andai ragu ngei!' mbîsamboyahi."

*Worîmborîni rînandeimbî nindou yimbu
(Ruk 6:47-49)*

24 "Asu, nindou düdi ai wandîmayo hoafîyaheimbî hoafî ranahambo hîmborîyu mburambo asu ai ranî-süŋguareandî ana, nindou ranai sapo fifîreandeimbî nindou ai ahandî worî kambohoanî ngînîndî ranîwamî worîmboarandî nahurai-ani.

25 Asu hoe afîndî ranai hoeyowohü, hohoambu afîndî ranai tüküfeyowohü werî ranai worî ranahambo fandîhendühanesi, nga asu worî ra kambohoanî fondarîmbo-wambo moai birefoai hîfîni peyo.

26 Asu nindou düdi ai wandî-mayo hoafîyaheimbî hoafî ranahambo hîmborîyu haya asu ai ranî-süŋgufekoateayu ana, nindou hohoanîmokoate-ani. Sapo nindou worî moanî kambohoanî kaihurî yangîrî ranîwamî worîmboarandî nahurai-ani.

27 Hoe afîndî ranai hoeyo, hohoambu afîndî ranai hohoambuyo, asu werî afîndî ranai worî ranahambo fandîhenda asu worî ranai birefoai peyowohane ranî-moatükunî ranambo. Worî ra birefoendî ranana moanî moaruwai hamîndî hondane!" mehu.

28 Sisas ai hoafî ranahambo hoafîyu kîkîmaramündua, nindou afîndî ranai ahandî yamundîfe hoafî hîmborîyei-ani mayowa mahepühîndî.

29 Nga Sisas ai moai ahînümbî hohoanîmo yamundu-rundeimbî nindou yahurai tüküfi yamundeandürî, nga ai moanî ranî-poanîmbo ngînîndînamboyu aheimbo yamundî-mareandürî.

8

*Sisas ai nindou mîmanîho angînümbî aboedîmarîrî
(Mak 1:40-44; Ruk 5:12-14)*

¹ Sisas ai yamundife hoafi ra hoafiyu haya hifi wafu-mayo rani-waminindi hifina mahanua, awai nindou ranai ahandi sungu tumareandi.

² Raniyu asu nindou miman+hoeimbi-mayu ranai Sisasimboso tuküfi Adükarani yahu hohoan+moyuhü yiri yimbu pus+reapiri ahandi fikimi piyu nimarühi hoafiyundowohü yahuya, “Adükari, se refembo hohoan+mondafühi ana, wambo aboed+indowandiri,” mehundo-amboyu.

³ Asu Sisas ai warifi hu nindou-mayu ahambo sündirühi hoafiyuhü yahuya, “Yini, ro randi+heamboyahisi. Nga se haponda aboedi tuküyafo,” mehuamboyu. Asu moani mamihari rani-simboani nindou ranai miman+hoeimbi-mayuhündi aboedimefiyu.

⁴ Raniyu asu Sisas ai ahambo hoafiyundühi yahuya, “E, Se ndühi himboriyafi! Ndanimoatükuni ndanahambo se nindou amurambo hoafindamboyafi. Nga se moani ngafi Godimbo sihai-randeimbi nindou-mayu ranahambo animbo sihafifi ra nafuindafi. Asu Godimbo sihefembo moatükuni Moses refemboane mehu ra randowandi ai hoafi-mayu sungu. Ranimboane sihafifi hoeari angüni ra munjumayo mbisei-amboane,” mehundo.

*Sisas ai Romihündi amiyomondi bogorindi ratüpuriyurandeimbi aboedimariri
(Ruk 7:1-10)*

⁵ Raniyu asu Sisas ai Kaperneam ngoafambe tuküfiyuwane Romihündi amiyomondi bogori ai ahambo ranühi hoeiriri hayambo Sisas ai mbifar+hendiri yahu haya düdu düdumarüri.

⁶ Ai yare hoafiyundühi yahuya, “Nindou Adükari, wandi ratüpuriyu-randeimbi nindou ranai angünimbo worambe mbeğuri. Ai ahandi tinar yifiyo haya asubusi afindi semündü haya mbeğuri,” mehundo-amboyu.

⁷ Asu Sisas ai hoafiyundühi yahuya, “Awi ro nga ahambo aboed+indhinimboyahi,” mehundo-amboyu.

⁸ Asu simbori ai hoafiyundühi yahuya, “Nindou adükari, ngiri se randafandiri. Ro ndeari ham+ndiyahi animbo se wandi worambe keboao mangüfi. Nga se moani hoafi yangiri animbo hoafindafani amboani asu wandi ratüpuriyu-randeimbi ranai aboed+mbiyu-wamboane.

⁹ Ro-amboani wambo hifandiyindirimbo nindou ami bogori adükari nünğuwani anahi asu ami bidifiri ai wandi hoarehanemo aningomo. Rananahi asu ro nindou ndanahambo, Se hafi, asahando ra ai huhani, asu nindou nğori ranahambo, Se sühüfi, asahi ra ai süfuhani. Asu nindou wandi ratüpuriyu-randeimbi ranahambo, Se rani-moatükuni raro, asahi ra ai moani rareandühani,” mehundo-amboyu.

¹⁰ Asu Sisas ai rani hoafi ranahambo himboriyu haya, hepünüfih nindou afindi ahandi sungu tumareandi ranaheimbo hoafiyundürühi yahuya, “Ro siheimbo hoafehandüri, horombo ro moai nindou mam Israer ngoafi-hündi ndahurai anihondümbo-reandeimbi nünğua hoeirihini.

¹¹ Awi ro nda siheimbo hoafehandüri, nindou afindi bidifiri ai hüfihamindi süfuanipoedi asu hüfihamindi hanüwanipoedi ranai fandihhi sesesi fondi maninggo ranikimi Abraham, Aisak asu Sekop babidi God nginindi hifandarandi ranambe nimateimboyei.

¹² Nga asu sapo hifandarandi ranambehindi nendi-mayei ranaheimbo animbo nimbi nimariwani ndemündündüri pindeirani ranühi ai hasiheindeih ahei yahafi hitihümboyei,” mehündüri.

¹³ Raniyu asu Sisas ai amiyomondi bogori ranahambo hoafiyundühi yahuya, “Se ngoafinambo ngafi, nga asu se nine-hohoanimo raro anihondümbo-arowandi rani-sungu animbo sihambo randeaninimboe,” mehundoamboyu. Asu moani hoafi ninggoambe amiyomondi bogorindi ratüpuriyu-randeimbi nindou ranai aboedimefiyu.

*Sisas ai Pitandi yamongoamindi aboedimareandi
(Mak 1:29-31; Ruk 4:38-39)*

¹⁴ Refi mbura Sisas ai Pitandi worambe kefuai hüfuhünda Pitandi yamongoamindi ranai fi hüfiyohü angüni+mbongo fondühi menjorowa hoeimareandi.

¹⁵ Ran+yu asu Sisas ai ahambo watinjarühi masündeanda angüni ranai n+morehimbo hininjure haya makosifoendi. Ran+yo asu ai botife Sisasimbo sesi kan+mareri.

*Pitandi yamongoamindi aboedimareandi
(Mak 1:32-34; Ruk 4:40-41)*

¹⁶ Ran+yo asu ran+ nimbambe nindou b+idifiri moaruwai nendi ahei fiambe n+marindüreimbi ranaheimbo Sisas sowana fufurühümüdi-hündür+ mahüsi. Ran+yu Sisas ai nindou ranahei fiambeah+ndi moaruwai nendi ranaheimbo hoafinambo yangiri raguanambo-mareandüra asu nindou ran+ angünümbi-mayei ranai munquambo aboedimehindi.

¹⁷ Sisas ai ran+moatükuni ramareandi ra, sapo Godindi hoafi hoafiyu randeimbi Aisaia ai yare hoafiyuhü yahuya,

“Ai ahandihoari angüni moaruwai sihefi ra ndemündühi
asu sihefi ran+moatükuni ra raguanambo-mareandi,”
mehu ran+ simogodühi tüküfemboyo ramareandi.

Aisaia 53:4

*Nindou yimbu ai Sisas+ndi süngu hombo masafani
(Ruk 9:57-60)*

¹⁸ Sisas ai hoeireandane nindou afindi ranai ahandi fikimi rereambo menjoroamboyo, asu ai ahambo süngururü-rundeimbi-memo ranahamumbo kur+hoe Gariri ra ngorü himborani bar+hoemo ninjomo yahumbo hoafimayupuri.

¹⁹ Ran+yu asu ah+nümbi hohoanimo yamunde-randeimbi-mayu ranai Sisasimbo-so tüküfi hoafiyundühi yahuya, “Yamundo-randeimbi, se nahan+n+yo ahafi ra roana sihaf+ süngu hombo yangiranahi,” mehundo-amboyo.

²⁰ Asu ai simbori hoafiyundühi yahuya, “Koko ai ahei n+mar+ rambo ambe mban+ngondüri, asu ndu ai-amboan+ ahei apo rambo ngeri mban+ngondüri. Nga Nindou Hondü ro n+mar+ apo rambo fondi-koate anahi,” mehuamboyo.

²¹ Ran+yu asu Sisasimbo süngurüri-randeimbi ngorü ahambo hoafiyundühi yahuya, “Adükari, awi ro h+iri+ndahe, nga wandi apembo boatei hifi kand+hini heheambo animbo,” mehundo-amboyo.

²² Asu Sisas ai simbori hoafiyundühi yahuya, “Wambo mborai se süngundandiri didifi, nga nindou yif+yeimbi aheihorari yifi n+moko hifi kambireand-amboane,” mehundo.

*Sisas hoewerimbo hoafimayua afurimareandi
(Mak 4:36-41; Ruk 8:22-25)*

²³ Ran+yu asu Sisas ai botambe farifi haya mahua ahambo süngururü rundeimbi ai ahandi süngu mam+ mahomo.

²⁴ Asu ran+yomo ai botambe nafi hifomondane n+mai hoeweri ng+n+ndi ranai tüküfih+ kur+hoe ranahambo yabad+marandi. Ran+yo asu bot ai n+mar+mondeimbi ranai ndeara h+moni han+imbo yangir+mayo. Nga asu Sisas ai d+bo boti-mayo ranambe yapombofi haya apu.

²⁵ Ran+yomo ahambo süngururü-rundeimbi ranai ahambo hifomo yangirüwuri hoafiyomondühi yahomoya, “Adükari, y+hoefimbo far+hawamuni. Sihiri ana ndeara yifombo yangiranefi,” mehomondamboyo.

²⁶ Asu simbori ai hoafiyupurühi yahuya, “Se ra n+imboe moan+ yahurai y+h+imboemo rana? Awi se ak+dou ham+ndi anihondümboru-rundeimbanemo,” yahupuri haya, botifi

hoeweriyu asu hoe ranai fifimiyowohü hani hafo marandi ranahambo rühi safi kikindandifi mehua asu hoafi niŋgoambe muŋguambo moatükunü ranai afure pımayo.

²⁷ Muŋguambo botambe mamarımo ranai hepünafundühi yaru hoafiyomondühi yahomoya, “Nindou ndahurai nda nini nindouyu yahuraia? Asu hoeweriyu hoe hani hafo marandi ranai moani ahandi hoafi himboriyondo haya afurımareandi,” mehomu.

*Sisas ai nindou yimbuyafandi fiambeahındi moaruwai nendi hemafoareandi
(Mak 5:1-20; Ruk 8:26-37)*

²⁸ Ranıyu Sisas ai kurıhoe ra gogoasürünü Gadara hıfambe tüküme fiyu. Ranıyafanı asu nindou yimbu moaruwai nendi ahafandı fiambe nımarıpreımbı ranai honguambeahındi tüküyafıne sınfanı Sisasımbı-so tüküme fi neandı. Nindou yimbu ranai moaruwai hamındi himbomefanda asu nindou amurı ai ahafanımbı moai hei ŋgasündıhiprı rıhündı.

²⁹ Ranıyafanı asu ai puküna heiyafandühi hoafıyafandühi safanıya, “Godındi Nımorı, se yıhoehımbı nıŋgufemunımbıyafı? Yıhoehımbı tıŋrıfo semunımbı safımbıyafı sapo refembo sı ranai awı moai tüküfeyo, ŋga asu se yıhoehımbı nıŋgufemunımbıyafı?” safanı düdumefıneandı.

³⁰ Ranı-fıkımı moatei afındi ranai sesı sahüsi wakrıhındühi burıyei.

³¹ Ranıyei asu moaruwai nendi nindou yimbuyafandı fiambe mamarei ranai Sisasımbı düduyahıhındühi hoafıyohındowohü seiya, “Se yıhoefımbı nindou yimbu ranahafandı fiambeahındi hefoefemunımbı mbısafımbı ana, moatei afındi burıyei ranaheimbo sowana ahei fiambefembo koandıhawamunı,” masahındoamboyu.

³² Asu Sisas ai moaruwai nendi ranaheimbo yare hoafıyundürühi yahuya, “Se andai hei,” mehundüramboyei. Asu ai nindou yimbumbo hıniŋgırıhiprı hehi moatei burımayei ranahei fiambemehındi. Ranıyei asu moatei afındi burımayei ranai hırıpınıni pıpiyeihanei himonı pütapıyei hoe karühüsihü yıfısafımayei.

³³ Ranıyomo asu nindou sapo moatei moanıgui mafandundı ranai adükarı ŋgoafı manıŋgo ranınambo fefou mahomu. Nıne-moatükunı nindou moaruwai nendümbımefanı ranahafanımbı tüküme fıne fıri ranı hoafı ra wataporımbıomarundı.

³⁴ Ranıyei asu muŋguambo nindou adükarı ŋgoafı ranühındambo-mıyei ranai Sisasımbı hoe fımbı hei-marıhındı. Asu ai hei hoeırıhorühı ahei hıfı ra hıniŋgıfe hefe ŋgorügoanıni hımbı Sisasımbı andai, sei hehi hoafıme hındo habodei.

9

*Sisas ai nindou tıŋarı moaruwaimbü aboedımarırı
(Mak 2:1-12; Ruk 5:17-26)*

¹ Sisas ai asükaiyu botambe farıfi haya Garırı kurıhoe ra barıhoei haya ahandi ŋgoafı Kaperneamına mahu.

² Nindou bıdıfırı ai Sisas sowana nindou tıŋarı moaruwaimbü fondıwamı manıŋguwa sahorımındeı mahei. Sisas ai nindou ranahei anıhındümbıfofe ra hoeıre haya asu nindou tıŋarı moaruwaimbü-mıyu ranahambo hoafıyundühi yahuya, “Wandı nımorı, ŋgusüfoambe afurındo kündowandı. Sıhafı moaruwai hıhoanımo ranahambo amboawi sambo-anahı,” mehu.

³ Ranıyomo asu ahınımbı hıhoanımo yamundu-rundeımbı ranai moanı ahamundıhoarı sımborı hoafıyomondühi yahomoya, “Nindou ndanı ana Godımbı moaruwaimbofe hoafı hoafımayu,” yahomo dıbo hoafımemo.

⁴ Sisas ai fı fıreandı nıne-moatükunı nindou ranai ahamundı hıhoanımoambe wataporımbıoarundı ranımbı. Ranıyu asu ai ahamumbo hoafıyuhü yahuya, “Nımbıoe se hıhoanımo moaruwai ra yahurai yaru ŋgusüfoambe hıhoanımoemo rana?”

⁵ Ro hoafi-yahühi sahiya 'Sihafi moaruwai hohoanimo ranahambo amboawi,' asahiyo asu 'Botiyafo hawa hafi,' asahiyo, yimbu ra hoafimbo ro nginindeimbanahi. Asu yimbu hoafi ra hoafimbo nahanayo hiningirouayo asu nahanayo tñumbayo? Yibobo ro hoafindahani anihondumbo tükündifemboe.

⁶ Nga Nindou Hondü hifi ndanühi moaruwai hohoanimo ranahambo amboawi yaho hoafi ra nginindi hifandamboayu ranahambo ra anihondumbo nafuindamboyahä," mehupuri. Raniyu asu ai nindou tñarä moaruwaimbü-mayu ranahambo hoafiyundühi yahuya, "Se botiyafo sihafi fondi ra sowandifi hawa worinambo ngafi," mehundo-amboyu.

⁷ Asu nindou ranai aboedi botifi haya ahandi worina mahu.

⁸ Nindou afindi ranühi burimayei ranai Sisas ramareandi moatükuni ranahambo hoeirähi hehi yhimbo sisrimehindi. Raniyei asu ai Godimbo adükarani sei hoafimehundo moani yahurai hamindi nginindi ra nindoumbo masendi sei hehi.

Sisas ai Matyumbo Se wambo süngurandiri mehundo

(Mak 2:13-17; Ruk 5:27-32)

⁹ Sisas ai ranihünda botifi haya nafini huhündamboyu, nindou mamä ahandi ndüri Matyu takis kaki semündü-randeimbi ranai ahandi ratüpurä worambe mamaruwa hoeimariri. Raniyu Sisas ai yahuya, "Se wambo süngurandiri," mehundu-amboyu. Asu ai botifi haya ahandi süngu ndamefiyu.

¹⁰ Mamä Sisas ai worambe nimarumbo sesi sesühi nimaruanne, takis kaki sowandümo-randeimbi nindou afindi raniyomo asu nindou moaruwai hohoanimoyomo-randeimbi raniyomo ranai tüküme fundi. Sisas ai ahambo süngururü-randeimbi-memo rani-babidimbo mamä sesi fondi-mayo ranikimi guguriyafu mamarimo.

¹¹ Raniyomo Farisi nindou ai rani-moatükuni ranahambo hoeirunda mayoa, asu Sisasimbo süngururü-randeimbi-memo ranahamumbo düduyafupurühi yahomoya, "Nimboe sihamundi yamunde-randeimbi ranai yahurai nindou babidimbo mamä nimarimombo asesu rana?" mehomondamboyu.

¹² Asu Sisas ai hoafi ra himboriyu haya, simbori hoafiyupurühi yahuya, "Nindou angüni-koate ana, dokta sowana moai rihündi, nga nindou angüneimbane dokta sowanambo hei rihündi.

¹³ Awi se ngomo Bukambe hoafi ndare hoafimayo ranahambo türüboadundi. Hoafi ranai ndare hoafiyowohü yahoya, 'Hipoambofe hohoanimo ranimbo-anahi ro yifirayahä, nga sesi moani sihefe hohoanimo ranimboyahipoani,' God ra-mehu. Ro tükümeheandi nda nindou aheihoarimbo mbumundi hohoanimoyefeimbanefi ase ranaheimbo mborai yahomboyahipoani, nga moaruwai hohoanimoyeimbi nindou ranaheimbo mborai yahomboyahä tükümeheandi," mehu.

Sisas ai sesi wehsaombo hoafi ra yamundimareandi

(Mak 2:18-22; Ruk 5:33-39)

¹⁴ Asu Son hundürirärü-randeimbi-mbo süngururü-randeimbi nindou ai Sisasimbo-so tüküyafu düdururühi yahomoya, "Nimboe Farisi nindou babidimbo ro sesi ra wehsaoayefi, nga asu sihambo süngurunini-randeimbi nindou aiana moai wehsaoyomo rundi?" mehomo.

¹⁵ Sisas ai ahamumbo yare hoafiyupurühi yahuya, "Nindou mamä ai nimorehi simbori ndemündü haya asu ahandi ngunindi sesesiyehi rani-babidimbo ni-boadei-ambe ranai nindou ranahambo afindi hohoanimo-mandahünduyo? Awi ra ai ngiri randahindi, nga wanä. Nga ngorü nindou ranai sesi ranambeahindi ndowarindümo ngorünambondurani rani-simboani animbo ahandi ngunindi-mayei ranai sesi wehsaondeimboyei.

16 Nindou mamî ai-amboanî moai wamîndafî hoearî ranai ambe niŋgowanî asu simborî hoearî bidîfirî kîkamündî ambe ranahambo pare kakiyu randî. Nindou ai simborî kîkamündîü wamîndafîfihî parareandî ana, asu wamîndafî hoearî ranai ambe afîndî hamîndî niŋgomboe.

17 Asu nindou ai simborî wain hoe ra wamîndafî wain hoe ninîhondî hoearî hipîrî ranambe karareandî ana, asu hipîrî ranai tipondîfeyowohü asu wain hoe ranai keboendühi hipîrî ranai moaruwaimbo-ndîfemboe. Nga simborî wain hoe ranana simborî hipîrambe anîmbo kefeyoanî amboanî asu yîboboambo moanî aboedî nimboamboyafe,” mehu.

*Sisas ai bogorî nindoundî nîmorehî nîmorî aboedîmareandî asu nîmorehî ai Sisasîndî hoearî sündîmareandî
(Mak 5:22-43; Ruk 8:41-56)*

18 Sisas ai ranî hoafi ra hoafîyuhü nûŋgu ane, Suda-yomondî bogorî nindou mamî ahambo-so sünî yirî yimbu pusîre nîmarûmbo ahandî hanġîfoanî hoafîyundühi yahuya, “Wandî nîmorî ai ndeara yîfîyo haya mbenġorî. Nga asu se sinîfî sîhafî warî ahandî wamî nandowandanî anîmbo asu ai aboedî yangîrî botîfe mbîniŋgo-wamboane,” mehundu-amboyu.

19 Ranîyu asu Sisas ai botîfi haya nindou ranahambo süŋgumarürî huamboemo asu ahambo süŋgururü-rundeimbî ai botîyafu houmbo Sisas babîdî mahomo.

20 Nîmorehî mamî ai niŋgo hayamboyo 12 himbanî amoamo watîkoafîra marandî ranai sinî Sisasîndî daboadanî niŋgombo ahandî hoearî bidîfirî-mayo ranîfihî masündendî.

21 Ai ahandî hohoanîmonambo yangîrî yare hoafîyowohü yahoya, “Ro moanî ahandî hoearî ranî-yangîrî asündîheandî amboanî aboedîndaheamboyahî,” meho.

22 Sisas ai hîhîrîfihî hoeireandühi hoafîyuhü yahuya, “Wandî nîmorî, se moanî ŋgusüfo afurîndo kündowandî. Sîhafî anîhondümböfe ranambo aboedîreanîni-mboane,” mehundo-amboyu. Asu moanî mamî ranî simboanî hamîndî nîmorehî ranai aboedîmayo.

23 Ranîyu Sisas ai bogorî nindou-mayu ranahandî worîna mahu. Ranühi ai hoeire-andane nindou yînafoai tütüre haya menġoro nîmorehî nîmorî ai yîfîmayoambo asu nîmorehî nindowenihî afîndî ranai hoafi afîndî afîndîyei wakîmarîhindî.

24 Ranîyu asu ai aheimbo hoafîyundürühi yahuya, “Muŋguambo nindou se ragu andai! Nîmorî akîdou ndanana moai yîfeyo, nga ai moanî apomboane ana,” mehu-amboyei. Asu muŋguambo nindou ranai ahambo tikîfînambo-marîhorî.

25 Nindou afîndî ranaheimbo bukürîmafoareandüra nîmorî akîdou-mayo ranahandî fondanî kefuai hüfu warühi kümefindoa aboedî botîmefeyo.

26 Sisas ai ahambo ramareandî hoafi ranai muŋgu ranî hîfîthü nindou amarei ranai himborîyei pamarîhindî.

Sisas ai himboatîharî nindou yimbu aboedîmareapîrî

27 Sisas ai ranîhünda botîfi haya nafîni hu ane, nindou yimbu himboatîharî ranai ahambo süŋgumarîniî hafanî. Ai hafanî Sisas ranahambo puküna hoafîyafînandowohü safanîya, “Defitîndî nîmorî,* yîhoehîmbo se hîpoambondowamunî,” masafînando.

28 Sisas ai worambe kefuai hüfu ane himboatîharî nindou yimbumefanî ai ahambo-so tükümeffîneanda, asu ai ahafanîmbo düdureapîrühî yahuya, “Se

* 9:27: Suda ai sünambeahîndî adükarî bogorî ai kosombo hohoanîmoyeihî mamarei. Ahandî ndürî ŋgorü Defitîndî nîmorani asei. Nîmboe horombo hondü Defitî ai Israerî-yafe adükarî bogorani.

wamboya, Ai yihoehimbo aboedindeamunümbui safani hena anihondümborineandai?" mehupiramboyafani. Asu ai hoafiyafandühi safaniya, "Yini, Adükari," masafandamboyu.

²⁹ Asu Sisas ai ahafandi himboari ra sündeapirühi hoafiyuhü yahuya, "Se sifahandi anihondümbofe ranimbohünda rani-moatükuni ranai sifahanimbo aboedimbeyopiramboane," mehupiri.

³⁰ Raniyo asu ahafandi himboari ranai birimarhoepiri. Raniyu asu Sisas ai ahafanimbo ahini hoafiyupirühi yahuya, "Se ndani-moatükuni ndanahambo nindou amurambo weindahi hoafindamboyanani," mehupiriyosi.

³¹ Nga asu ai ranihünda botiyafine hena hafani rani hoafi ranahambo, muñguambo rani hifihü nindou ranaheimbo hoafühimarineanda himboriyei pamarihindi.

Sisas hoafikoate nindou aboedimari

³² Ai ranihünda botiyafine henambo nafi hafandane, nindou bidifiri ai nindou ahandi fiambe moaruwai nendi nimari hayambo ranimbohünda hoafi-koateayurandeimbi ranahambo Sisas sowana sahorimindei tükümehindi.

³³ Sisas ai nindou ranahandi fiambeahindi moaruwai nendi ra raguanambo-mareanda asu moani mami rani-simboani nindou ranai hoafi wataporimayua muñguambo nindou ranai mahepühindi. Ai rarihi hoafiyehi seiya, "Ro moai Israer hifambe yahurai moatükuni horombo tüküfeyoani hoeirihundi," masei.

³⁴ Nga asu Farisi nindou ai yaru hoafiyomondühi yahomoya, "Moaruwai nendi-yafe bogorani ai ahandi nginindi ranambo moaruwai nendi ranaheimbo hemafoarearu," mehomo.

Sisas ai nindoumbo hipoambomareandüri

³⁵ Sisas ai adükari ngoafi asu akidou ngoafi ranambe ndüfosi ndüfosiyuhü hoahoangu wakimareandi. Ai rehi muñguambo Suda-yafe rotu worambe nindoumbo yamundireandürühi Aboedi Hoafi sapo God nginindi hifandarandi ranahambo bokarihendüri marandi. Asu nindou moani rani-poanimbo rani-poanimbo angünümbi ranaheimbo aboedireandüri marandi.

³⁶ Asu ai nindou afindi ranaheimbo hoeireandürühi ahandi ngusüfo ranai aheimbo hipoambo afindi hipoamborandüri marandi. Nimboe sapo ai afindi hoanimoeyehi moani fehefe nindou-koateyeyi sapo sipsip aheimbo hifandi-koate buriyeyi wakarihindi nou ramehindi.

³⁷ Raniyu ai ahambo sünggururü-rundeimbi-memo ranahamumbo hoafiyuhü yahuya, "Sesi ra yimuñguri yimindimbo ranana afindane aninggo, nga asu yimuñguri yimindi nindou ranana moani yikoarifo-ane.

³⁸ Yimuñguri Aharambüri ahambo didibafifeyoani animbo asu ai yimuñguri yimindimbo nindou bidifiri koandihenda ahandi yimuñguri ra yimuñgurihümündi mbüsühüsi-amboane," mehupuri.

10

Sisasindi hoafi sowandümo homorundeimbi 12

(Mak 3:13-19; Ruk 6:12-16)

¹ Sisas ai ahandi sünggururü-rundeimbi 12 ranahamumbo mborai yahupuri hühüreapuri haya mamühi asu ai ahamumbo moaruwai nendi nindou fiambeahindi raguanambofe asu muñguambo rani-poanimbo rani-poanimbo angüni ra aboediferambo nginindi masagapuri.

² Kraisindi hoafi sowandümo homo-rundeimbi-yomondi ndüranepuri nda: Saimonimboyu Pitamboyu-randeimbi, ahandi akidi Andru, Sems asu ahandi akidi Son ai Sebedindi nimoranafani.

³ Firip, Bartoromyu, Tomas anemo, Matyu nindou ra ai takis kaki semündürandeimbani. Sems Arfiusindî nîmorani, asu Tadiusani.

⁴ Saimon Serot* asu Sudas Iskariot nindou sapo Sisasimbo hürütümbi-yomondî warühi hîniŋgindirümbui. Ahamundî ndüranepuri ra.

Sisas ai ahandî hoafi sowandümo homorundeimbî 12 ranahamumbo ratüpurî masagapurî

(Mak 6:7-13; Ruk 9:1-5)

⁵ Sisas ai nindou 12 ranahamumbo randafu-randafu ndundî yahuhaya hoafi sagapurî mbura koarihepurühi yahuya, “Se nindou ŋgorü sirîhündîyei hîfambe-ane asu bîdîfirî Samariayeî† ŋgoafi ranambe-ane ra ŋgomboemo, ŋga yowanî.

⁶ Ŋga ranîni hîmbo-memohündî asu se moanî hîhîndafu sapo farîhehindeimbî sipsip nînihondî nou Israer nindou burîyeianî anîmbo ŋgomo.

⁷ Ranîni anîmbo se ŋgomo wataporîmbondundühi anîmboya, God ŋgîniñdî hîfandarandî ranai ana ndeara akîmane, mbîsîmo.

⁸ Asu se nindouyei aŋgünî aboedîndundürî, yîfiyeimbîmbo yangîrî aboedambo botîndu hîniŋgîndundürî, mîmanîhoeimbî aheimbo aboedîndundürî asu moaruwai nendî ranaheimbo raguanambondundürî. Se moanî masowandümo-ane, ŋga rananîmbo se moanî ndoundî.

⁹ Se ŋgomondühi sîhamundî hoearambe gor, sirfa, kaki ra ndowandümbemo.

¹⁰ Se arü, hoearî yimbu, su, nîmî-nîmî, muŋguambo ranî-napo ra fihî ndowandümo ŋgomboemo, ŋga wanî. Nindou ratüpurîyu-randeimbî ranai anîmbo nindou ŋgorü ahambo sesî napo ra mbîsagado-amboane.

¹¹ Se adükari ŋgoafîhüyo asu akîdou ŋgoafîhüyo nahanühîyo se tükefundî ra nindou mbumundîyuweimbî ranahambo anîmbo kokondurî. Asu se yahurai nindou hoeindürühündoanî se ai-babîdîmbo niŋgomo mbundu ŋgorünîni ŋgomondühi anîmbo ahambo randu hîniŋgîndüwuri.

¹² Se nindouyei worambe fandafundühi ana, nindou ranî worambeahîndî-mayeî ranaheimbo hoafîndîmondühi anîmboya, ‘God ai sîheimbo aboedî aboedîmbîreandüramboane,’ mbîsîmondürî.

¹³ Nindou ranî worambeahîndî ai sîhamumbo worîniñdîhipuranî ana, sîhamundî hîhîfi hoafi ra randu ranaheimbo-so dîgau houmbo ŋgomo. Ŋga asu nindou ai sîhamumbo refe worîniñepuri-koatendeianî ana, sîhamundî hîhîfi hoafi ra hîhîndu ndowandümo ŋgomo.

¹⁴ Asu nindou bîdîfirî ai worambeyo adükari ŋgoafîhüyo nahi ra ai sîhamumbo worîniñepuri-koatendei, sîhamundî hoafi ranahambo hîmbori-koatendeianî ane, ranana se sîhamundî tîŋari fihîndî hîfi hasüfi ra kîkîboadu houmbo ŋgomo ranaheimbo God ai moaruwaimbo-mbîreandürî yaho refe nafuiyondürîmbohünda.

¹⁵ Ro sîhamumbo anîhondümbemo-anahî nda hoafehapurî, Yîbobofe si ra tüküfeyoambe ana, Sodom Gomora ŋgoafîhündî nindou ranaheimbo tîŋirîfo afîndî tükündîfemboesi, ŋga nindou sîhamumbo worîniñepuri-koatendeianî, nindou ranî ŋgoafambe amarei ranaheimbo tîŋirîfo afîndî safî tükündîfemboe.”

Sisas ai ahandî hoafi sowandümo homorundeimbîmboya, Afîndî tîŋirîfo tükündîfemboe mehupurî

(Mak 13:9-13; Ruk 21:12-17)

* **10:4:** Serot ai Suda-hündanemo, ŋga mamî hohoanîmo sünguru-rundeimbanemo. Rom gafman ai Suda-yafe hîfi hîfandîmarundî, ŋga Serot ai Rom babîdî yîfiarîmbo mehomo. † **10:5:** Samaria hündîana Suda hondüyeipoanî, ŋga amîŋgîrîhoandî nahurai anei. Suda ai Samariahündî yîboaruko-marîhündî.

16 “Se hĩmborĩyomo. Sĩhamumbo ro sipsip nou nĩmambeahĩndĩ yaforĩ afĩndĩ burĩyei-ambe koararĩheheapurĩ. Nga se moanĩ sapo amoasĩrĩ rawefeyo nou hoanĩmo-ndĩmondũhĩ hĩbadundĩ. Asu ndu wupufo rawefeyo nou yahurai hĩmboarĩ hoafendũhĩ nĩmandĩmo.

17 Awĩ se hĩbadũmbo, nga sĩhamumbo nindou bĩdĩfirĩ ai mbundũpundũmo mbundu kotambe papĩ-hoafĩndũpurĩmboemo asu ahamundĩ rotu worĩ ranambe ndũfurĩboadĩpurĩmboemo.

18 Wambohũndambo sĩhamumbo nindou ranai gafmanĩ-yomondĩ bogorĩ nindou asu bĩdĩfirĩ adũkarĩ bogoranemo ranahamumbo sowana papĩ-hoafĩyopurĩmbo kũndafu hũndũpundũmo ŋgomboemo. Asu se nindou ranaheimbo-ane asu ŋgorũ nindou ŋgorũ sĩrambe-ahĩndane ra Aboedĩ Hoafĩ wataporĩmbondũndũrĩ.

19 Ai sĩhamumbo papĩ-hoafĩyopurũhĩ refe hoeifepurĩmbo ndowapundũmo ŋgomondanĩ wanĩ asu nũngu-nahurai hoafĩ hoafĩndefũhĩ asu nũngundĩhu hoafĩmandefĩ mbĩsĩmo houmbo afĩndĩ hohoanĩmo-ndĩmboemo, nga wanĩ. Se hoafombo-yomondĩ sĩmboanĩ anĩmbo God ai sĩhamumbo nĩne-hoafĩ hoafombo-memo ra nafuindũpurũhĩ ranĩ-sũnguru hoafĩyomo mbũsũpurĩmbui.

20 Ranĩ hoafĩ se wataporĩmboarundĩ ra sĩhamundĩ-mayo hoafĩyopoanĩ, nga wanĩ. Hoafĩ ranana sĩhamundĩ Ape God ranahandĩ Yifiafĩ ranai-anĩmbo sĩhamundĩ yafambe sũngunde haya moanĩ aimbo wataporĩmbondamboe.

21 Nindou bĩdĩfirĩ ai ahamundĩ apodoho ranahamumbo hĩfokoefembohũnda ŋgorũ nindou-yomondĩ warũhĩndũpurĩmboemo. Asu afĩndĩ mamĩ ai ahamundĩ nĩmorĩ ranaheimbo amboanĩ moanĩ mamĩ ranĩ-sũngundũndũrĩmboemo. Asu nĩmorĩ ai-amboanĩ ahei boagirĩ ranaheimbo daboadi hĩhĩrĩndĩhindũhĩ aheimbo hĩfokoandĩ-hĩndũrĩmboeyi.

22 Wambohũndambo nindou ai sĩhamumbo yĩboarukondĩhipurĩmboeyi. Nga asu dũdi ai ranĩ-moatũkunĩ tĩŋĩrĩfo ranahambo moanane yahu ŋgĩnĩndĩ kĩkĩhamũndĩ hu humbo bĩdĩfirĩranĩ tũkefiyu aiana aboedambo-ndĩfĩmbui.

23 Sĩhamumbo ŋgorũ ŋgoafĩhũ moaruwai moaruwaimbo-ndĩhipuranĩ ana, ranĩ ŋgoafĩ ra hĩnĩŋgĩndu houmbo ŋgorũ ŋgoafĩnĩ febou ŋgomo. Ro sĩhamumbo anĩhondũmbo-anahĩ hoafehapurĩ, Se Israerĩ-yafe ŋgoafĩ munũguambo hokoateyomon-dambe anĩmbo Nindou Hondũ ai kudũmbui.

24 Yamundĩhindeimbĩ nindou ranai moai ahandĩ yamunde-randeimbĩ nindou ranahambo ŋgasũndirĩ. Asu ratũpurĩyu-randeimbĩ nindou ranai moai ahandĩ bogorĩ nindou ranahambo ŋgasũndirĩũ, nga wanĩ.

25 Nga yamundĩhindeimbĩ nindou ranai anĩmbo ahandĩ yamunde-randeimbĩ nindou ranĩ sĩmogodũhĩ tũkefiyu ana, hĩhĩfĩ-hĩhĩfĩiyu-wamboane. Asu yahurai anĩmbo nindou ŋgorũndĩ ratũpurĩyu-randeimbĩ ai-amboanĩ ahandĩ bogorĩ nindou ranĩ sĩmogodũhĩ tũkefiyu ana, ranai hĩhĩfĩ hĩhĩfĩiyu-wamboane. Worĩ aharambũrĩ-mayu ranahambo ndũrĩ moaruwai dũkarĩhorũhĩ Bersebur asahũndo ana, nindou mamĩ ranĩ worambe amarei ranaheimbo amboanĩ moanĩ moaruwai hamĩndĩ ndũrĩ hondũ anĩmbo dũkandĩhindũrĩmboeyi.”

Sĩhĩrĩ Godĩmbo anĩmbo yĩhĩmbondĩhurũmboane

(Ruk 12:2-7)

26 “Ranĩmboane asu se nindoumbo yĩhĩmbo sĩsĩrĩfepoanĩ. Nĩne-moatũkunĩ hapondanambe gabudambe engoro ranana asu sũngunambo weindahĩ gabudĩwamĩ nĩmoamo yagodomboe. Nĩne-moatũkunĩ munũguambo dĩbo menũgoro ranai weindahĩ fĩfĩnde-fĩfĩndendamboe.

27 Nĩne-moatũkunĩ ro sĩhamumbo nĩmbĩ nĩmaro-ambe hoafehapurĩ ra asu se sĩrũhĩ si peyoanĩ ro hoafĩmayahĩ sũngu kainĩmo hoafĩndomo. Nĩne-moatũkunĩ se dĩbo hĩmboreyomo ra asu se weindahĩ worĩ bogĩmondĩ wamĩ pukũna bokarĩhoemo.

²⁸ Nindou ai fi hoeari ranahambo hifokoarundühanemosi, nga asu ngiri yifiafi hifokoandundi se ranahamumbo yihimbondipurimboemo. Nga Godimbo animbo yihimbonduri, nga aianimbo fi hoeari asu yifiafi rani kameihimunguambo Haiambe rani-nambo ndemündü moaruwaimbo-ndeambuimbohünda.

²⁹ Ndu akidou yimbu ra mamitoeanambo yangirane pemiyei sahümündi arihündi. Nga asu sihamundi Ape ranai refembo moei ehu ana, asu ngiri ndu akidou yahurai amboani hifini pindo, nga wani.

³⁰ Sihamumbo ana, sihamundi mbirinanji amboani munguambo mamimamira tapuiyoweimbanepuri.

³¹ Se Godindi himboahü adükaranei, nga ndu afindi akidou ane. Ranimbohündambo animbo se nini-moatükunimbo yihimbondimboemo.”

Sisasindi nduri weindahife hohoanimo

(Ruk 12:8-9)

³² “Nindou düdi ai wandi nduri ranahambo nindou himboahü weindahareanduri ana, asu simbori nindou ranahandi nduri wandi Ape sünambe amaru ranahandi himboahü weindahindiheamboyahi.

³³ Nga asu nindou düdi ai wandi nduri ranahambo nindou himboahü weindahife wataporimbo moei ehu ana, asu simbori amboani ranahandi nduri ranahambo wandi Ape sünambe amaru ranahandi himboahü weindahifembo moei mbisamboyahi.”

Munguambo nindou ai Sisasimbo hohoanimo pandihori

(Ruk 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ “Se wambo randihi hohoanimondeihiya, Ai yifiari-yifiari hifi ndanuhi engoro ra kikifembo makusu-ane mbiseimboyei, nga wani. Ro moai yifiari-yifiari ranahambo kikifemboyahipoani makosahi, nga roana pisao yihimindi nahurai sahamindi heheamboyahi makosahi.

³⁵ Rananimbo ro randiheiarani, Nindowenihinimori ai afindambo hürütündürümbui. Asu nimorehinimori ai ahandi hondambo hürütündamboe. Asu nimorehi ahandi ahiboarambo hürütündamboe.

³⁶ Nindowenihimayu ahandi fikiminindi animbo ai ahambo hürütündihorimboyei.

Maika 7:6

³⁷ Nindou düdi ai ahandi afindamboyu asu ahandi hondamboyo ahafembo afindi hohoanimoyupirühi asu wambo akidou yangiri hohoanimoayu ana, nindou ranai ngiri wandi süngureandeimbi nindoundu. Asu nindou düdi ai ahandi nindowenihinimorimboyu asu ahandi nimorehinimorimboyo ahafembo afindi hohoanimoyupirühi asu wambo akidou yangiri hohoanimoayu ana, nindou ranai ngiri wandi süngureandeimbi nindoundu.

³⁸ Nindou düdi ai ahandi nimi keimbi karihendeimbi ra semündü haya ro ahahi anümi süngu ho-koateayu ana, nindou ranai ngiri wandi süngureandeimbi nindoundu.

³⁹ Nindou düdi ai ahandi yangiri niŋgo ranahambo kikiharimündu ana, ranimoatükunira ai awarindihoeboe, nga asu nindou düdi ai wambohündambo ahandi yangiri niŋgo ranahambo hininŋgareandi ana, nindou ranai ahandi yangiri niŋgo hondü ra ndemündümbui.”

Nindou Kraisandi nendambo farihenduran aboedi takini ndahümündimboyei

(Mak 9:41)

⁴⁰ “Nindou düdi sihamumbo aboedi ndindoareapuriranai ana, wambo kameihinidindoreandirühani. Asu ai wambo ndindoareandiri ana, Nindou sapo wambo koamarhendira makosahi ranahambo amboani ndindorirühani.

⁴¹ Nindou düdi ai Godîndî hoafî hoafîyu-randeimbi ranahambo ndîndoarirî ana, sapo Godîndî hoafî hoafîyu-randeimbi-mayuambo wambo, nindou ranai Godîndî hoafî hoafîyu-randeimbi nindou ranahandî takîni ra simogodî ai-amboani ndemündümbui. Nindou düdi ai nindou mbumundî ranahambo ndîndoarirî ana, sapo nindou mbumundî-mayuambo wambo, nindou ranai mbumundî nindou ranahandî takîni ra simogodî ai-amboani ndemündümbui.

⁴² Ro nda sihamumbo anîhondümbö-anahî hoafehapurî, nindou mamî ai-amboani ahambo horirühî awi ai Sisasîmbo süngurirî-randeimbi nindou-ani nda, nga ro ahambo hoe ngîsîharî fuihando ehu ana, nindou ranahandî takîni ra ngîrî awandîhoayo,” mehu.

11

Son ai Sisas sowana ahambo süngururündeimbi koamarîhepurî (Ruk 7:18-35)

¹ Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi 12 ranahamumbo ra-süngundundî hoafî ra yahu sagapurî haya, ranîhünda botîfi haya nindou ranî ngoafîkîmî amarei ranaheimbo Aboedî Hoafî bokarîhefendürîmbo asu yamundîfindürîmbo ahei ngoafîna mahu.

² Son hundürîrarü-randeimbi ai karabusambe nüngumbo nîne-moatükunî ratüpürî Kraiss ai ratüpürayu ranahambo hîmborîyu haya, asu ai ahambo süngururü-rundeimbi-mbo koarîhepura ahambo sowana mahomo.

³ Ai homo Sisasîmbo düduyafundowohü yahomoya, “Se yîhoefîmbo hoafîyafîmunî. Son ai hoafîyuhüya, ‘Awi nindou wandî süngu düdümbui,’ mehu ranîyafî se ndane asu ro nindou ngörümbo tükündüfimbui mbîsefî hoahu hîmbomandefîyo?” mehomondamboyu.

⁴ Asu Sisas ai sîmborî hoafîyupürühî yahuya, “Se nîni-moatükunîyo hîmborayomone asu hoeiarundî ranane ranî-moatükunî ranahambo hîhîrîndafu ngomo Sonîmbo hoafîndîmondo.

⁵ Nindou hîmboatîharî ai aboedî hîmboarayeî, tîjarî moaruwaimbi ai asükaiyeî aboedî ahahabodeî, nindou nîmanîho fi hoearî-mayeî ai fi aboedayeî asu nindou hîmboatîhüfu güreareimbi-mayeî ai asükaiyeî hoafî hîmboarayeî. Nindou yîfîyeimbîhündî ai yangîrî botehindî asu nindou napo-koateyeimbî ranai Godîndî Aboedî Hoafî ra aheimbo bokarîhefendürâ ai hîmboarayeî.

⁶ Nindou ai wambo yimbu hohoanîmo-koatendühî ana, nindou ranai hîhîfî-hîhîfîiyu-wamboane,” mehu.

⁷ Sonîndî süngururü-rundeimbi ranai ndamefundamboyu mamî ranî-sîmboani Sisas ai nindou afîndî burîmayeî ranaheimbo Sonîmbohünda hoafîyundürühî yahuya, “Sapo se nîmî wohî furî-koateyoweimbî hîfîhü Son sowana mahei ra nîni-moatükunîmboyeî tüküfeyoanî hoeifemboane maseia? Awi se werînambo boabodarî momoanğorü-marandamboyo hoeifembo maheia?

⁸ Asu se nîni-moatükunî hoeifemboyeî ranîni mahei rana? Nindou ai moanî ranîpoanîmbo hoearî yihururamündü haya manüngu ranî hoeifemboyeî mahei? Nindou yahurai hoearî yihururündümöndeimbi ana bogorî adükârî nindou-yomondî worî ranambe-ane nîngomo arundî.

⁹ Se nîni-moatükunî ranahambo hoeifemboyeî ranîni mahei rana? Godîndî hoafî hoafîyu-randeimbi ranahambo hoeifemboyeî? Yîni, ro sîheimbo hoafehandürî nindou se hoeimarîhorî ranana Godîndî hoafî hoafîyu-randeimbi nindou ranahambo ngasündireimbi adükârî hamîndîyu se ahambo hoeimarîhorî.

¹⁰ Nga Son ranahamboyo Baiborambe God ai hoafîyuhü yahuya,

'Ro wandi hoafi semindi hombo nindou ranahambo boatei horombo sihafi nafi diboardi fembo koandi hehinimboyah,' mehu. *Matikai 3:1*

¹¹ Ro siheimbo anihondumbo-anahi hoafehanduri nda, Son hunduriraru-randeimbi aiana sapo nindou munngu ndani hifihu manimboadei ranaheimbo ngasundeanduri haya moani adukari hamindani. Nga asu nindou moani akidou ai God nginindi hifandarandi ranambe animboei ana, ranai Sonimbo ngasundihorimboanei.

¹² Son hunduriraru-randeimbi ai rani-simboani ranambe piyu haya ho ho hombo hapondanambe-amboani, nindou ai seiya, Sihar yifiari yifiarindefani animbo God nginindi sunambe hifandarandi ra tukundifemboe, masei.

¹³ Ho ho hombo Son ai nunguambeyo Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbiyomo asu Mosesindi-mayo ahinumbi hohoanimo raniyo munnguambo rani-moatukuni tukundifemboe yahomo ranahambo wataporimbo-marundi.

¹⁴ Nga asu se wandi hoafi ranahambo himborimboayei ana, himborindei. Son aiana Eraisa-ani nindou awi tukumbifiyuwambo-ane masei horombo.

¹⁵ Se himboambeimbideih ana, awi se hoafi nda himborindei.

¹⁶ Nindou hapo ndanambe burayei ndanaheimbo ra ninimoatukuni fih aheimbo pandihe simongorindihoeimandihaiara? Nindou ndanai ana nimori bidifiri nahurai-anei. Nimori akidibou maket fikimi nimareimbo, ahei bodimondambo hoafiyehuya.

¹⁷ Ro siheimbo fufuji fufujayefi,
nga asu se herumbo moei ase.

Ro arani hoafi heru herayefi,
nga asu se aranimbo moei ase.

¹⁸ Son ai tukufih sesi wehiyuhü wain hoe ranamboani simindi-koatemayu-amboeyei, asu ahambo munnguambo nindou ranai hoafiyhundowohü seiya, Ahandi fiambe ana moaruwai nendi nimarindo-mboane! masahundo.

¹⁹ Asu Nindou Hondü ai tukufi sesi ra sesü asu wain hoe ra sumundi rarao-marandamboeyei, asu munnguambo nindou ranai hoafiyehi seiya, 'Awi se nindou ndanahambo hoeirihori! Nindou ndanai ana sesi afindeimbiyu, asu wain hoe simindi afindeimbani. Aiana takis kaki sowandumo-rundeimbi nindou-anemo asu moaruwai hohoanimoyomo-rundeimbi nindou-anemo ranahamundi ngunindani,' masei. Nga asu God ai diboadore fifirire haya rareandani aboedi moatukuni tükefeyo ranuhundambo nindou ai rani-moatukuni anihondane mbisei fifirindihimboeyi," mehu.

Nindou bidifiri ngoafihündi Godindi hoafi anihondumbofe koateyeyi ai hipoanimbembouanei

(Ruk 10:13-15)

²⁰ Sisas ai hepünifeimbi moatukuni afindi safi bidifiri adukari ngoafihü ramarand, nga rani ngoafihündi nindou ranai ana moai ahei moaruwai hohoanimo ra daboadanambo-rihindi. Raniyu asu Sisas ai rani ngoafi ranahambo watikoafimarandi.

²¹ Ai yare aheimbo hoafiyuhü yahuya, "Korasin se hipoanimbembou-anei! Betsaida se hipoanimbembou-anei! Siheimbo tihirifo adukari safi tukundifendurimboe! Nindou ngoru ai Tair Saidon ngoafambe hepünifeimbi moatukuni rambarea-mbonana sapo ro sihei ngoafambe ramarheandi nou, ranana asu Tair, Saidon ranai horombo hasufi parihi siso soweimbi hoeari güdühi hehi nimarei ahei moaruwai hohoanimo daboadanambo-fembo nafuimbohünda.

²² Nga ro siheimbo hoafehanduri nda, Godindi yibobofe si tükufeyo-ambe ana, Tair, Saidon ngoafihündi nindou ranaheimbo tihirifo afindi tukundifemboesi, nga siheimbo ana moani adukari hamindi tihirifo animbo tukundifemboe.

²³ Asu Kaperneam se ra. Asu sünambe botife hafombo hohoanimoyeyai? Nga seana Haiambe hifini gadeimboyei. Nindou ngorü ai Sodom ngoafambe hepünifeimbi moatükuni rambarea-mbonana sapo ro sihei ngoafambe ramarheandi nou, Sodom ai aboedi yangiri yare ho.

²⁴ Nga ro siheimbo hoafehandüri nda, Godindi yibobofe si tüküfeyo-ambe ana Sodom ngoafihündi nindou ranaheimbo tñirifo tükündifemboesi, nga siheimbo ana moani adükari hamindi tñirifo animbo tükündifemboe,” mehu.

*Se wamboso tüküyahi nimarei yikunim harahi
(Ruk 10:21-22)*

²⁵ Mami rani-simboani Sisas ai yare hoafiyuhü yahuya, “Ape, sünü hifi ranahandi Adükari bogori, ro sihambo hihifarihanini. Sapo se sihaf hohoanimo ra nindou hohoanimo fifirihindeimbi-mayei ranahei himboahü dibonapiro mbura asu nimori akidibou ranaheimbo nafuiyafindüri-mboanafi.

²⁶ Yin Ape, seana rani-moatükuni ra yahurai yare tükümbifeyo safi hawamboyafi hohoanimomayafi.

²⁷ Muñguambo moatükuni ra wambo wandi Ape ranai wandi wariwami manandendi. Nindou düdi ngorü ai moai Nimorimbo fifiriri, nga moani Afindi ai yangirani fifiririmboayu. Asu nindou düdi ngorü ai moai Afindambo fifiriri, nga moani Nimori ai yangirani fifiririmboayu. Asu nindou bidifirambo Nimori ai ahandihoari Afindambo nafuimbo yahumbo rananimbo ai-amboani Afindambo fifiririmboayu.

²⁸ Nindou se didiyei afindi tñirifoayeih fiambe yiboarukoarandüri habodei ranana se mborai wambo sowana ndühi dügüsiani animbo ro siheimbo afurndihe hiniñgindiheandürimboyahi. Asu wandi nimbori nimühi kündiho se rodibo yibobondahoaminde.

²⁹ Rananimbo asu wambo fifirindi-hindirimboyei, nimboe sapo roana nindoumbo himboari hoafendühi hiniñgrou safi rarhearühanahi asu wandihoari fi hifinamborihandühanahi. Rananimbo asu se sihei ngusüfo ranahambo afurife kifembo hoeindihimboyei.

³⁰ Nga nimi ro siheimbo segodürimboyahi ranana tñümbiyopoani, nga ro siheimbo semindimbo asahandüri ranana ai nimboreimbiyopoani,” mehu.

12

*Moani nimarimbo sihi ratüpurikoatambo hoafi
(Mak 2:23-28; Ruk 6:1-5)*

¹ Rani-simboani moani nimarimbo si tüküfeyo-ane, Sisas ai wit nümbürambe mahu. Asu ahambo süngururü-rundeimbi ai ranühi wembomboyondühiyo ai nümbüri ranambeahindi witi-mayo ra hüründümo masowasümo.

² Asu Farisi ai ra hoeiru houmbo Sisasimbo hoafiyomondühi yahomoya, “Awi se rando hoeindowandi, sihaf süngurunini-rundeimbi ai rani-moatükuni rarawarundi ra yihoei moani nimarimbo si ahinümbi hohoanimo ranahambo gogonimbofoarundühanemo!” mehomondamboyu.

³ Asu Sisas ai simbori hoafiyupurühi yahuya “Asu se Bukambe moai hoeirundiyo, sapo n-ne-moatükuni Defit ai ahandi nendi bidifiri ra babidimbo wembomboyomondühi ramareandi rana?

⁴ Sapo ai Godindi wori ranambe kefuai hüfu ahandi nendi bidifiri-memo rani-babidimbo bret Godimbo hoafiyosihefeimbihündi masowasümo ra. Rani-moatükuni ra ai sesimbo ahinümbiyo, sapo nindou Godimbo sihou-rundeimbi rani yangiri bret ra sesimbo-mayo.

⁵ Asu awi se moai Moses+ndi ah+nümbi hohoan+mo ra hoeirundiyo? Sapo munnguambo moani n+mar+imbo si ranambe nindou s+hou-rundeimbi+ sapo God+ndi wori ranambeah+ ah+nümbi hohoan+mo ra gogon+mbobofoaru marundi, nga hütüyomopoani.

⁶ Awi ro nda s+hamumbo hoafehapuri. God+ndi wori ranahambo ngasündeandeimbi nindou ndanühi anü+ngu.

⁷ Baiborambe yare hoaf+yowohü yahoya 'Hi+poambo hohoan+mo ranahambo roana yifirayah+, nga asu nin+hondi h+fokoeffe s+hefe hohoan+mo ranahambo ana moai yifir+yahi,' meho. Asu se rani hoafi ra n+ni n+m+nd+hünd+imboyo yare hoaf+mayo ranahambo f+f+r+hi-mbonana, asu nindou ai n+ne-moatükun+ hütü refe-koatemayomo se ng+r+i ranahamumbo papi+hoaf+ndüpur+i.

⁸ Nindou Hondü ranai ana moani n+mar+imbo si ranahandi aharambürani," mehu.

*Sisas nindou wat+jar+ moaruwaimbü aboed+marir+
(Mak 3:1-6; Ruk 6:6-11)*

⁹ Sisas ai ran+hünda bot+fi haya, Suda-yafe rotu wor+na mahu.

¹⁰ Ranühi nindou mam+ wat+jar+ moaruwaimbü ranai mamaru. Asu nindou b+d+firi ai Sisas+imbo papi+hoaf+yumbo yahomo houmbo mamar+mo, ai ahambo düduyafundowohü yahomoya, "Moani n+mar+imbo sihi nindou ai aboed+fembo ratüpur+ ratüpurayu ana, asu ai y+hoefi ah+nümbi hohoan+mo gogon+mb+foareandühiyo waniyo?" mehomondamboyu.

¹¹ Asu Sisas ai ahamumbo s+imbor+ hoaf+yuhü yahuya, "Asu sehündi nindou mam+ ai sipsip ra moanquirandani n+ngo haya asu moani n+mar+imbo sihi h+fambe ambe p+rayo ra ai nüngumandea? Nindou ranai si ran+fih+ ahand+ sipsip ranahambo h+fambe ambeah+ndi n+moamo hündamündi tükümandüfiyo waniyo?"

¹² Nindouyei n+ngo ranana sipsip+yei n+ngo ranahambo ngasünde haya adükari moatükun+ ane! Ran+mayomboane nindou moani n+mar+imbo sihi nindoumbo far+hefembo hohoan+mo ra wan+geiayo," mehu.

¹³ Ran+yu asu Sisas ai nindou wat+jar+ moaruwaimbü-mayu ranahambo hoaf+yunduwohü yahuya, "Se s+hafi wat+jar+ ra ngur+hoefi," mehundu-amboyu. Ran+yu asu nindou-mayu ranai wat+jar+ ahand+ ra ngur+mar+henda asu ngorü rahurai aboed+mayo.

¹⁴ Ran+yomo asu Farisi nindou-memo ranai homo Sisas+imbo h+fokoeffimbo hoafi f+f+r+marundi.

Sisas ana God ai wand+ ratüpur+imboani yahu haya d+bon+mayundoani

¹⁵ Sisas ai ahambo h+fokoeffimbo hoafi ra h+imbor+yu haya, ranühi+nda bot+fi haya ndamefiyu. Ran+yei nindou af+nd+ ranai ahambo süngumar+hori hei. Ran+yu asu Sisas ai aheimbo munngu an+gün+ ra aboed+mareandüri.

¹⁶ Ai hoaf+yundürühi yahuya, "Se nindou amurambo wand+ ndür+ hoaf+ndei-an+ f+f+r+nd+hind+r+imboyei," mehu.

¹⁷ Rani-moatükun+ ai ramareand+ ra sapo God ai ahand+ hoafi hoaf+yu-randeimbi+ Aisaia ahand+ yafambih+ ai hoaf+mayu yahurai an+hondü tükümb+feyo yahu hayamboyu ramareand+.

¹⁸ Sapo Aisaia ai yare hoaf+yuhü yahuya,
"Wand+ ratüpur+yu-randeimbi+ nda kafoar+hini h+n+ng+mar+hini.

Asu ro ahambo ngusüfo par+hinühi siaowehini.

Ro wand+ Yifiafi ahand+ fiambe h+n+ng+nd+heandomboyahi

asu ai wand+ mbumundi hohoan+mo ranahambo munnguambo nindou ngorü s+rambeah+ndi ranaheimbo bokand+hendürümbui.

¹⁹ Nindou ranai ana ng+r+i wat+koafi hoaf+nduh+ hoafi puki kand+hendi.

Ngiri nindou ai himborindei ai nafi bogori ra pukuna hoafindu wakinde ndandi, nga wani.

²⁰ Ai ngiri wohi emüdü bürühoai yangoroweimbi ranahambo munguna bübürboade digendi.

Asu ai ngiri ram hai akidou nimbiraji reandeimbi ahoro ranahambo munguna dikinde kosiboadeandi.

Nga aiana moani ratüpurindühi ngu ngumbo moani aboedi mbumundi hohoanimo tükündifemboe.

²¹ Rananimbo asu nindou ngörü sirambeahindi mungu ranai ahambo yangiri anihondumbo-ndihori ngeihi ahambo himbondeimboyei,” *Aisaia 42:1-4* mehu.

Sisas ai Bersebur kameih ratüpurayu masei
(*Mak 3:20-30; Ruk 11:14-23; 12:10*)

²² Ranieyi asu nindou bidifiri ai Sisasimbo sowana nindou mam moaruwai nendi ahandi flambe nimarindo haya hoafi-koate himboatihari nimarümbimayu ranahambo sahorimindei mahei. Sisas ai nindou ranahambo aboedimarira hoafiyu himboariyu arandi.

²³ Ranieyi asu nindou afindi ranai nini-moatükunyo Sisas ramareandi ranimbo hoeirih hehi mahepühendi. Ranieyi asu ai rarihi hoafiyehi seiya, “Awi nindou nda Defitindi nimorimbeyu?” masei.

²⁴ Farisi nendi ai rani hoafi himboriyomo houmbo simbori hoafiyomondühi yahomoya, “Sisas ai moaruwai nendi raguanambore arandi ra sapo Bersebur moaruwai nendi-yafe bogori ranai nginindi sagadowan-ani ai ranahandi nginindinambo rani-moatükun ra yare arandi,” mehomo.

²⁵ Sisas ai ffireandi Farisi ai ninimboyo hohoanimoemo ranimbo. Raniyu asu ai ahamumbo hoafiyuhü yahuya, “Ngörü bidifiri hifi ranai ahafehoari ngörügoanini, yibobore ngörügoanini yibobore haya simbori yifiari, simbori yifiarayo ana, hifi ra ngiri amitata yikürübinde pindowohü awarindihoeyo. Asu bidifiri ngoafiyu mam rani worambeahindiyu ranai ahafehoari yibobore ngörügoanini, yibobore ngörügoanini yibobore haya simbori yifiarayo ana, ngiri gedambo ningo.

²⁶ Satan ai ahandi nendi bidifirambo hihaiboardipurani ana, ahandi nendi ranai ndeara yikürübreandüh-ani. Ranimboane ahandi hifandarandi ra nginindi ningombo nüngunde maningo?

²⁷ Se yaru hoafiyomondühiya Bersebur ai nginindi sendanane ai ranahandi nginindinambo moaruwai nendi ranaheimbo raguanamboareandüri mehomondiri. Refeana, asu nindou düdi sapo nindou se mamambeyafundeimbi-memo ranahamumbo moaruwai nendi raguanambofe rambo nginindi masagapura? Ranimbohündambo animbo asu sapo nindou se mamimemo ranai se huti-anemo mbisimo houmbo sihamumbo papindüpurimboemo!

²⁸ Bersebur ranaiyopoani, nga Godindi Yifiafi wambo nginindi sendirani raninambo moaruwai nendi ranaheimbo raguanamboartheandüri. Ranane asu God nginindi hifandirandi ranai sihamumbo sowahi ndeara tüküfembo-ane ranahambo se fifindundi.

²⁹ Asu nüngunde nindou ngörü ai sapo nginindi hamindi harümbi ahandi worambe birindihai fandifi ahandi napo ra fufumandamünda? Nindou ranai harümbimayu ranahambo mbundürümündi yiri war hüpütüpündürümündi hayambo animbo ai ahandi worambe birindihai fandüfi napo ra fufundamündümbui. Nga moani ana ngirindu.

³⁰ Nindou düdi ai wambo ḡgunindimbofendirikoateayu ana, ai wandi hürütumbani. Nindou düdi ai rodibo n̄ne-moatükunimamühi gugurife-koateayu ana, nindou ranai mamikare pütüyu wakireandühani.

³¹ Ranimboane asu ro ndanimoatükunimbo-anahi hoafehapuri. Nindou ai moaruwai hohoanimoayei ane asu n̄ne-moatükunimoaruwai hoafayei-ane ranahambo God ai amboawiyeyi mbüsümbui. Nga asu nindou düdi ai Yifiafi Aboedimayo ranahambo moaruwai hoafayu ana, asu God ai ḡḡri ahambo amboawi mbüsu, nga wani.

³² Nindou düdi ai Nindou Hondümayu ranahambo n̄ne-moaruwai hoafendu ana, God ai nindou ranahambo amboawi mbüsündombui. Nga asu nindou düdi ai Yifiafi Aboedi ranahambo n̄ne-moaruwai hoafayu ana, God ai nindou ranahambo ḡḡri amboawi mbüsu hapondanane asu süḡgunambo aho ranamboani.

*Nimi moaruwai ranai hisi moaruwai hisiyowohane
(Ruk 6:43-45)*

³³ Nimi nimindi ranai abodayo ana, hisi ranai-amboani aboedindimboe. Asu nimi nimindi ranai moaruwaiyo ana, hisi ranai-amboani moaruwaindimboe. Nindou ai hisi ra hoeindihindühi animbo nimi nimindi aboediyoy, moaruwaiyo ra fifirindhimboeyi.

³⁴ Awi seana nindou amoasiri moaruwai nahurai-anemo. Asu se nindou moaruwai-anemo asu nūḡgundu aboedi moatükuniranahambo wataporimbo-mandundi? N̄ne-moatükuninḡusüfoambe tüküra pire haya anḡḡgo ranane asu yafambe ai ranahambo wataporimbora arandi.

³⁵ Nindou aboedi ahandi ḡusüfoambe aboedi hohoanimo afindi amarondo. Ranane asu ranihündambo aboedi ratüpurihohoanimo ra tüküfe arandi. Nindou moaruwai ahandi ḡusüfoambe moaruwai hohoanimo afindi amarondo. Ranane asu ranihündambo moaruwai ratüpurihohoanimo ra tüküfe arandi.

³⁶ Ro s̄hamumbo nda rarihe hoafehapuri, Godindi yibobofe si tüküfeyo-ambe ana, muḡḡambo nindou ai n̄ne-mamikari wataporimayeyi ranahambo asükaindo h̄h̄nde Godindi h̄mboahü yibobondeandürimboe.

³⁷ S̄hamundi hoafi rani-süḡgumbo animbo God ai türüboade yibobondeapurühi nindou moaruwai hohoanimomayafi mbüsü asu nindou mbumundi hohoanimomayafi mbüsündambui,” mehupuri.

Nindou bidifiri ai hepünifeimbi moatükunisi Sisas randeanda hoeindihu sei hehi hoafimayeyi

(Mak 8:11-12; Ruk 11:29-32)

³⁸ Raniyomo rani-simboani ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbiyomo asu Farisi nindouyomo ai hoafiyomondühi yahomoya, “Yamundo-randeimbi nindou, se hepünifeimbi moatükunirarowanda hoeindihu sefombo-anefti,” mehomondamboyu.

³⁹ Asu ai ahamumbo simbori hoafiyupurühi yahuya, “Godimbo hohoanimo-koateyeimbi nindou moaruwai hamindi hapondanambe animboei se wamboya, Ai hepünifeimbi moatükuninafuimbiyu, yahomo houmbo-anemo. Nga asu ro ḡḡri rani-moatükuninafuindahi. Sapo Sona Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi nindou-mayu ranahandi hepünifeimbi moatükuninyḡḡri animbo nafuindahani se hoeindihimboeyi.

⁴⁰ Sona ai kin̄ adükarindi bodoambe ḡḡmi si ḡḡmi n̄mbiyu haya tükümeftiyu nou yahurai-animbo asu Nindou Hondü ranai-amboani h̄fambe ragu ḡḡmi si ḡḡmi n̄mbindümbui.

⁴¹ Yibobofe si tüküfeyo-ambe ana, nindou Ninifehündi ai botindahi n̄mboeimbo nindou se hapondanambe animboei s̄heimbo papihofindihündürimboeyi. N̄mboe sapo nindou rani ḡḡafihündi aiana horombo Sona bokarimarihendi wataporira

hĩmboarĩyei hehi ahei moaruwai hohoanĩmo ranahambo daboadanamborĩhi hehimbohũndĩ wambo. Nga awi ro sĩhamumbo hoafehapurĩ, nindou mamĩ Sonambo ngasũndireimbĩ adũkarĩ awi ndanũngu!

⁴² Yĩbobofe si tũkũfeyo-ambe ana, Siba-yafe bogorĩ nĩmorehĩ ngorũgoanĩnĩpoedĩ ranai nindou hapondanambe anĩmboei sĩheimbo botĩndĩfe nĩngombo papĩhoafĩndandũrĩmboe. Nĩmboe sapo ai adũkarĩ bogorĩ Soromonĩndĩ fĩfĩrĩfeimbĩ hoafĩranĩ hĩmborĩmbo angunĩ-poedĩ sĩfo hayambo-hũndĩwambo. Nga awi ro sĩhamumbo hoafehapurĩ, nindou mamĩ bogorĩ Soromonĩmbo ngasũndireimbĩ ndanũngu!”

*Moaruwai nendĩ koadũrana hĩhĩrĩfe maho
(Ruk 11:24-26)*

⁴³ “Moaruwai nendĩ nindou ranahambo hĩnĩngareandĩ ana, asu ai hoe-koatereandĩ hĩfĩhũ warĩ hefe nĩmarĩmbo kokora howohane, nga ai fondĩ ra moai horeandĩ.

⁴⁴ Asu ai rande hoafĩndowohũ anĩmboya, Awi ro asũkainda koadũrũ nĩmboahĩ ana, hĩhĩndahe nga, mbĩsĩmboe. Asu ai ho hoeireandane worĩ sapo horombo ranambe manĩngo-mayo ra nindou ai yĩhoarĩyo dĩboadore hĩnĩngĩmareandĩ.

⁴⁵ Rananĩmbo asu ai ngo moaruwai nendĩ 7 bĩdĩfĩrĩ ranaheimbo fihĩndamũndũndũrĩ haya ngei worĩ ranambe nĩmandeimboyei. Weangurũhĩdĩdĩmayo ranahambo ngasũndĩhi hehi 7 bĩdĩfĩrĩ ranai ana moanĩ munguna moaruwai hamĩndanĩmbondeimboyei. Moaruwai nendĩ ranai nindou ranahandĩ fiambe nafĩndũhũmũndĩ nĩmandei-anĩ anĩmbo asu nindou ranai munguna moaruwai hĩmbondu haya nĩmandũmbui horombo rasafĩ mamaru yahurai nĩmarĩ-koate. Moaruwai hohoanĩmoyeimbĩ nindou hapondanambe anĩmboei aheimbo amboanĩ yahurai-anĩmbo tũkũfendĩndũrĩmboe,” mehu.

*Sisasĩndĩ hondĩ asu akohoandĩ mamĩ
(Mak 3:31-35; Ruk 8:19-21)*

⁴⁶ Sisas ai nindou afĩndĩ ranaheimbo wataporĩmbo-randũhĩ nũngu-ane asu ahandĩ hondĩ akohoandĩ ranĩ babĩdĩ ahambo-so tũkũmehĩndĩ. Ai hĩfĩnĩ tũkũyahĩ nĩmboeimbo ahambo hoafĩmbo masei.

⁴⁷ Ranĩyei asu nindou mamĩ ranambeahĩndĩ ai Sisasĩmbo hoafĩyundowohũ yahuya, “Se ndũhĩ hĩmboyafĩ, sĩhafĩ me ai amondĩ mamĩ babĩdĩmbo hĩfĩnĩ anĩmboei ra ai sedĩbo wataporĩmbo seimboanei,” mehundo.

⁴⁸ Nga Sisas ai sĩmborĩ hoafĩyuhũ yahuya, “Dĩde wandĩ me rana? Dĩdemo wandĩ akohoandĩ rana?” mehu.

⁴⁹ Ranĩyu asu ai ahambo sũngururũ-rundeimbĩ-memo ranahamumbo warĩ nũmbuirapurũhĩ hoafĩyuhũ yahuya, “Ndũhĩ hĩmboyei, ndananemo wandĩ me, wandĩ akohoandĩyomo!

⁵⁰ Nindou dũdĩ ai wandĩ Ape sũnambe amaru ranai refembo hohoanĩmoayu ranĩsũngu rawareandĩ ana, ai wandĩ rehane, wandĩ akĩdani, wandĩ meane,” mehu.

13

*Nindou sesĩ ahurĩ nũmbũrambe bubuarandĩ hoafĩ
(Mak 4:1-9; Ruk 8:4-8)*

¹ Moanĩ mamĩ ranĩsĩmboanĩ Sisas ai worĩ ra hĩnĩngĩre haya kurĩhoe-mayo ranĩ hĩmborĩkĩmĩ hu mamaru.

² Nindou afĩndĩ ahambo wakĩmarĩhorĩ ranai afĩndĩwambo fondĩ tĩre koamarandamboyu Sisas ai botambe kefuai nĩmaru ane asu nindou afĩndĩ ranai gudihĩ hoekĩmĩ burĩmayei.

³ Ranĩyu asu ai afĩndĩ kafeefe hoafĩ ranambo aheimbo hoafĩmayu. Ranĩyu ai aheimbo yare hoafĩyuhũ yahuya, “Nindou mamĩ ai mamĩmbo sesĩ ahurĩ bubumbo ahandĩ nũmbũrĩna mahu.

⁴ Ai hu sesi ahuri ra buburandane bɪdɪfɪrɪ ai nafɪnɪ pʊtapɪmayoa ndu ai tʊkʊyahi fufumarɪhʊsi.

⁵ Bɪdɪfɪrɪ hɪfɪ akɪdou yangɪrɪ nɪŋgo-ambe nɪmoei yahafɪ safambe pʊtapɪyo. Hɪfɪ ranai ragu hani-koate nɪŋgo-ambe. Hɪfɪ ranai ragu han-koate-wambo sesi ahuri ranai nɪmai tʊtʊkɪmayo.

⁶ Asu hʊfɪhamɪndɪ ai peyowohʊyo ranambo ahuri hapoadʊmbo maforo ranahambo sore-soremarandɪ. Sapo ahasɪharɪ ai ragu hɪfambe hani hani ra-koateyo hayambo-wambo ranɪyo asu ai muŋgu yapatɪparɪmayo.

⁷ Asu bɪdɪfɪrɪ ahuri ranai tɪhoari-tɪhoarʊmbɪ wofambe pʊtapɪyo haya, asu tɪhoari ranambo gabudandʊhɪ moaruwaimbo-mareanda hɪsɪ-koatemayo.

⁸ Asu ahuri bɪdɪfɪrɪ ai hɪfɪ aboedambe safɪ pʊtapɪyowohʊ ai aboedɪ hɪsɪmayo. Nɪmɪndɪ mamɪ ranahandambo bɪdɪfɪrɪ ai 100 hɪsɪyo, bɪdɪfɪrɪ ai 60 hɪsɪyo, asu bɪdɪfɪrɪ ai 30 hɪsɪyo marandɪ,” mehu.

⁹ Sisas ai hoafɪ moendɪfembo yahumbo hoafɪyuhʊ yahuya, “Hɪmboambeimbɪndeihi ana, hɪmborɪmbeyei-amboane” mehundʊrɪ.

Sisas ai nʊŋgure hohoanɪmoyuhʊyu kafoefe hoafɪnambo wataporɪmbora marandɪ (Mak 4:10-12; Ruk 8:9-10)

¹⁰ Ranɪyomo asu Sisasɪmbo sʊngururʊ-rundeimbɪ ai Sisas sowana sɪfomo ahambo dʊdururʊhɪ yahomoya, “Nɪmboyafɪ se nindou ranaheimbo wataporɪmborarʊhɪ kafoefe hoafɪmefɪndʊra?” mehomondo-amboyu.

¹¹ Asu sɪmborɪ Sisas ai ahamumbo hoafɪyupurʊhɪ yahuya, “God ŋgɪnɪndɪ hɪfandarandɪ ranahandɪ hoafɪ dɪbo eŋgoro ahandɪ nɪmɪndɪ ranahambo sɪhamumboyo masayo, ŋga asu nindou ranaheimbo moai sayo.

¹² Nindou dʊdi ai bɪdɪfɪrɪ moatʊkunɪ asɪhendɪ ana, asu God ai ahambo bɪdɪfɪrɪ moatʊkunɪ ranɪwamɪ dagadombui. Rananɪmbo asu ai ranɪ-moatʊkunɪ ndearɪndʊmbui. Ŋga asu nindou dʊdi ai ranɪ-koateayu ana God ai nɪne-moatʊkunɪ sapo akɪdou masɪhendɪ ra muŋgu hɪhɪnde ndemʊndʊmbui.

¹³ Ranɪmboane asu ro aheimbo kafoefe hoafɪnambo wataporɪmbo-marɪhandʊrɪ.

Sapo nindou ranai hoeirɪhindʊhaneisɪ,
ŋga asu ai ŋgɪrɪ ndondɪhi hoeindɪhindɪ.

Ai hɪmborɪyeihaneisɪ,

ŋga asu ai ŋgɪrɪ nɪnɪ-moatʊkunɪmboyo hoafayo ranahambo ndondɪhi hɪmborɪndei fɪfɪrɪndɪhindɪ.

¹⁴ Nindou ranaheimboyo Godɪndɪ hoafɪ hoafɪyu-randeimbɪ nindou Aisaia hoafɪmayu hoafɪ ra hapoana anɪhondʊ tʊkʊmefeyo. Hoafɪ ranai yare hoafɪyowohʊ yahoya, ‘Se hoafɪ ranahambo afɪndɪmbo hɪmborɪndeimboyei,

ŋga asu se ŋgɪrɪ fɪfɪrɪndɪhindɪ.

Se afɪndɪmbo hɪmboapondeimboyei,

ŋga ŋgɪrɪ hoeindɪhindɪ.

¹⁵ Sapo nindou ranai ahei hohoanɪmo ra tapɪhamɪyondʊrɪ,
asu ai ahei hɪmboambe ra gʊre papɪreandʊrɪ
asu ahei hɪmboarɪ ra tʊtʊmondeandʊrɪ hayambo wambo.

Ŋga asu refe-koatembeyei-mbonana ahei hɪmboarɪnambo hoeirɪhi,
ahei hɪmboambenambo hɪmborɪyeihɪ hohoanɪmo ra fɪfɪrɪhi mburɪhʊmbo
asu wambo sowana sɪneiɦɪ ro dɪdɪboado-rɪheandʊranɪ aboedɪyei,’ *Aisaia 6:9-10*
mehu.

¹⁶ Ŋga asu moanɪ seana hɪhɪfɪ-hɪhɪfɪndɪmo. Sɪhamundɪ hɪmboarɪ ranai ana hoeire-andʊhɪ tʊrʊfoareandʊhane. Asu sɪhamundɪ hɪmboambe ranai-amboanɪ nɪnɪ hoafɪyo ranahambo hɪmborɪyowohʊ fɪfɪreandʊhane.

17 Ro sihamumbo anihondumbo-anahi nda hoafehapurí. Horombo Godíndí hoafí hoafiyomo-rundeimbi nindou afíndí asu mbumundi nindou afíndí ai níne-moatükuní se hoeiarundi ranahambo hoeifembo masei, nga asu ai moai hoeiríhíndí. Asu se níne-moatükuní hoafí hímborayei raní hoafí ra hímborímbo masei, nga asu ai moai hímboríyei.”

*Sisas ai sesi ahurí ranahandi kafeefe hoafí nímíndí türüfoare hoafímayu
(Mak 4:13-20; Ruk 8:11-15)*

18 “Se ndühi hímboríndei. Nindou sesi ahurí bubumarandi kafeefe hoafí ranahandi nímíndí ra türüboadíhíndí.

19 Nindou sapo God ngíníndí hífandarandi ranahambo hímboríyei hehi asu ndofe türüfoefe-koateyeyi nindou ranana sapo sesi ahurí nafíní pütápímayo nahurai-ane. Níne-moatükuní ahei ngusüfoambe sesi ahurí nou bubumayo ra moaruwai nendímayu Satan ranai tüküfi kosamündühani.

20 Sapo sesi ahurí nímoeiwamí pütápímayo ranana nindou sapo hoafí hímboríyu símboaní ai nímai híhífí-híhífíyuhü masemüdu nahurai-ane.

21 Nga ai ahurí ahasíhari-koate nahurai hoafí ranai moai ahandí ngusüfoambe ngíníndí nímarondowohü ai moai gedambo ngíníndí nüngu. Ranímboane nindou ranai afíndí hohoanímoyo asu papí hoafíyo ranai Aboedí Hoafí ra süngufembo tükündífendoaní asu ai ahandí anihondümbofe hohoanímo ra nímai híningímareandi.

22 Sesi ahurí tíhoarí tíhoaríyoweimbi wofambe pütápímayo ranana, sapo nindou ai hoafí ra hímboríyu haya mítanaramüdu nahurai-ani. Hífíníndí moatükuní ranahambo afíndí hohoanímoyuhü asu napo afíndí síhefembo ranahambo ngusüfo pareandühí raní-moatükuní ranai Godíndí hoafí ranahambo gabudímareandi, asu ahurí ranai ngírí hísíndo.

23 Nga asu sesi ahurí hífí aboedambe bubumayoa aboedí tüküme Feyo ranana, sapo nindou düdi ai hoafí ra hímboríyu haya asu ai hoafí ranahambo fífíreandühí tümáfoareandi nahurai-ane. Raníyo ai hísí aboedí hísímayo. Bídífírí ai 100 hísímayo, bídífírí ai 60 hísímayo asu bídífírí ai 30 hísímayo,” mehu.

24 Sisas ai aheimbo ngorü kafeefe hoafí hoafíyuhü yahuya, “God ngíníndí hífandarandi ranana nindou ai aboedí sesi ahurí ahandí nümbürambe bubuarandi nahurai-ane.

25 Mamímbo nímbokoaní munguambo nindou ai apusíyeyi-ane, hürütümbí nindou moaruwai ranai tüküfi wohí ahurí ra nindou sapo wít ahurí bubumarandi ranambe bubura híningíre haya ndamefíyu.

26 Wít mangírí ranai tütükíyowohüyo asu hísí ranai ndeara tüküfe-tüküfe marandi. Raníyo asu raní mbusümo wohí ahurí amboaní tüküme Feyo.

27 Nümbürí aharambürí-mayu ranahandi ratüpüríyomo-rundeimbi-memo ranai nindou ahambo-so tüküyafu hoafíyomondühíya, ‘Nindou adükarí, se sapo sesi ahurí ra moaruwaiyopoaní, nga aboedíyo síhafí nümbürambe bubumarandísí. Asu dagüda wohí ra tüküfemboyo furayo rana?’ mehomondamboyu.

28 Asu nindoumayu ranai símborí ahamumbo hoafíyuhüya, ‘Nindou hürütümbí ai díbo tüküfi wohí ahurí ra bubumarandane furayo,’ mehu-amboemo. Asu ai símborí ahambo düdurüwuruhí yahomoya, ‘Ro wohí ra ho wohíríhefembo se hohoanímoyafai?’ mehomondamboyu.

29 Asu símborí ai ahamumbo hoafíyuhüya, ‘Yowaní refepoaní! Se wohí dígoundühí wít mangírí ra wohí bítapíndu fíríbadígoumboemo, nga ambe.

30 Wohí ranai moaní rande wít bítapínde mamí tütükíndo ngombo asu sesi ra yimunguríyímínd-ambe fíríbadíhefemboane. Ra-símboaní ro nindou yimunguríndümo-rundeimbi ranahamumbo wohí ra boatei wohí dígau mbundu

hüputüpendu haiambe fufusindundühi, asu moani wit safi rani yangiri gururindu wandi sesi sihefe worambe kurindundi mbisamboyah! mehuri,” mehu.

Sisas ai hoari akidouhündi adükarü tüküfembo kafeefe hoafi hoafimayu
(Mak 4:30-32; Ruk 13:18-19)

³¹ Sisas ai ngörü kafeefe hoafi hoafimayundüri. Ai yahuya, “God nginindi hifandarandi ranana ndahurai-ane. Nindou ai mastet hoari hambomo nahurai ra semündü haya ahandi nübürambe hifi kariruhani.

³² Hoari ra ai moani moaruwai akidou tikaimboanis, nga asu ai hifambeahindi tüküfe nimoamo ahafo ranana moani ngasündeandeimbi moatükuni ane, asu muṅguambo ndu ranai tükündahi nimi düdүdү raniwami ngeri ahei ngerambo-ndühümboyei,” mehu.

Sisas ai mamü moatükuni ahandi ndüri yis ranahambo süngunambore haya kafeere hoafimayu
(Ruk 13:20-21)

³³ Sisas ai kafeefe hoafi ngörü hoafimayu. Ai hoafiyuhü yahuya, “God nginindi hifandarandi ranana ndahurai-ane. Nimorehi ai bret mandifembo yahombo ana, ai sapo fufudigoyo-randeimbi moatükuni, ahandi ndüri yis, ra akidou yangiri praua adükarü ranambe bubufoare haya fande yamunderandan muṅguambo praua ranai nimoamo fufudigoyo hafohane.”

Sisas ai kafeefe hoafinambo hoafimayu ranahandi nimindi
(Mak 4:33-34)

³⁴ Sisas ai kafeefe hoafinambo muṅguambo moatükuni ranahambo nindou afindi ranaheimbo hoafimayundüri. Nga asu ai ngiri nine-hoafi aheimbo hoafombo mbüsümbo ra kafeefe hoafinambo hoafi-koate hoafindundüri, nga wani.

³⁵ Horombo, Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi nindou ai hoafimayu rani simogodühi yahurai tüküfemboyu Sisas ai yare kafeere hoafimayu ra. Sapo nindou ranai yare hoafiyuhü yahuya,

‘Ro aheimbo wataporimboarhandüri ana, kafeefe hoafinambo wataporindamboyah.

Ro muṅgu moatükuni dibo engoro hifi asu

muṅgu moatükuni nafi-koateyo-ambe ho hombo hapondanambe fifierife-koatemayo

ra aheimbo hoafindaharümboyah,’

Buk Song 78:2

mehu.

Sisas ai wohimbo kafeefe hoafimayu ranahambo türüfoare hoafimayu

³⁶ Raniyu Sisas ai nindou afindi ranaheimbo ranühi yare hiningirearü haya worambe kefuai mahüfu. Raniyomo asu ahambo süngururü-rundeimbi ai ahambo-so kefoau hifomo hoafiyomondowohü yahomoya, “Se yihoeffimbo nübürambe wohi tüküme feyo ranahandi kafeefe hoafi nimindi ranahambo türüfoaro hoafiyafimuni,” mehomondamboyu.

³⁷ Asu Sisas ai ahamumbo simbori hoafiyuhü yahuya, “Nindou düdi ai sapo sesi ahuri aboedi nübürambe bubumarandi ranana Nindou Hondü ranani.

³⁸ Nga asu nübürü ana hifi ndanane. Ahuri aboedi ranana nindou sapo God nginindi hifandarandi ranambe aniboadei ranane. Nga asu wohi moaruwai ranana nindou sapo Satanndaye ranane.

³⁹ Nga asu hürütümbi nindou wohi ahuri bubumarandi ranana Satan-ani. Asu yimuṅguri yimindiimbo si ranana hifi ndanai muṅgumbo si-ane. Nga asu yimuṅgurindümo-rundeimbi nindou ranana Godindi sünambeahindi nendi rananemo.

⁴⁰ Sapo ai wohi ra firu hüputüpuru haiambe fufusarundi yahurai-animbo hifi nda munḡuyo-ambe nindoumbo tükündifemboe.

⁴¹ Rananimbo Nindou Hondü ranai ahandi sünambeahindi nendi koandihapurumbui. Asu ai munḡu moatükun+ nindouyei an+hondümbofe hohoanimo ranahambo moaruwaimbo-reandür+ arandi asu nindou b+idifiri+ moaruwai hohoan+moyei ar+hünd+ rananei aheimbo God ḡ+n+ndi+ hifandarandi+ambeahindi+ fufundündimo raguanambo-ndundür+mboemo.

⁴² Rananimbo aheimbo hai hüfi af+ndi+ ranambe pinduwuran+ ranühi ai ahei yahafi hit+hündühi hasiheindeimboyei.

⁴³ Rananimbo asu God+ndi+ nindou mbumundi-mayei ranai ahei Ape ḡ+n+ndi+ hifandarandi+ ranambe hüfiham+ndi+ nou si boak+boad+himboyei. Se himboambembündeihi ana, himbor+ndei.

⁴⁴ God ḡ+n+ndi+ hifandarandi+ ranana ndahurai-ane. Nindou ai ḡ+n+ndi+ napo d+bo hifambe samboeroa hoeireandühi ana, asu ai d+bo yare gabude sihendühi-ani. Ranani asu ai ranimbo hihifi-hihifi+fi haya asu hu munḡu moatükun+ ai masihendi+ ra nindou ḡgorümbo fufusendühi ran+hünd+ kaki semündü haya asu ai hihiri+fi hu ḡ+n+ndi+ napo yanḡoroweimb+ hifi+ ra pem+mayu.”

Sisas ai boagiri+yafe kaki finambore hoafi+mayu

⁴⁵ “Asu God ḡ+n+ndi+ hifandarandi+ ra ndahurai ane. Nindou ai moani ḡ+n+ndi+ moatükun+ boagiri+ kaki nahurai ranahambo kokora randühani.

⁴⁶ Asu ai ran+moatükun+ ra moani aboedi+ ham+ndi+ hoeireandühi animbo asu ai hu munḡu moatükun+ ai masihendi+ ra nindou ḡgorümbo fufusendühi ran+hünd+ kaki semündü haya asu kaki ra pem+mayu.”

Sisas ai andürimbo süngure haya kafaore hoafi+mayu

⁴⁷ “Asu God ḡ+n+ndi+ hifandarandi+ ra ndahurai-ane. Nindou b+idifiri+ kin+ wowari+yomo-rundeimbi+ ai ahamundi+ andür+ ranambo himon+ safoarundühi mam+karambo kin+ gümärüwuri.

⁴⁸ Asu andür+ ranai kin+ ranambo tüküfeyo-ani ane ai gudiani+ hüründümo sihoemo houmbo kin+ ra yiboboarundi. Rananemo asu ai nimar+mombo kin+ aboedi+ aboedi+ ra wambürambe wambür+h+rundühi asu moaruwai moaruwai moan+ yanḡorombo ra ragu moenda pütiefu arundi.

⁴⁹ Hifi nda b+idifirani+ si rani-simboani+ moani yahurai ham+ndi+ animbo tükündifemboe. Rananimbo asu sünambeahindi nendi ai nindou moaruwai hohoan+moyeimbi+ ranaheimbo gugundüwurü mam+n+ndüwurümboemo aboedi-mayei ranambeahindi.

⁵⁰ Rananimbo aheimbo hai hüfi af+ndi+ ranambe pinduwuran+ ai ahei yahafi hit+hündühi hasiheindeimboyei.”

Simbori yamundife hoafi asu wam+ndafi yamundife hoafi

⁵¹ Sisas ai ahamumbo düdufipurühi yahuya, “Se ndani-moatükun+ ranahambo fifiru türüfoarundai?” mehuamboemo. Asu ai hoafi+yomondühi yahomoya, “Yini, ro fifiri+humboanefi,” mehomondamboyu.

⁵² Asu asükaiyu ahamumbo yahuya, “Rani-mboane asu munḡuambo nindou ahinümbi+ hohoanimo yamundu-rundeimbi-memo ai God ḡ+n+ndi+ hifandarandi+ ranahambo ndoru fifirarundi+ ranai wori aharamburi+ nahurai anemo. Ai kefuai hüfu ahandi+ napo wori-mayo ranambeahindi+ simbori+ napo asu wam+ndafi+ napo fufuaramüdu nahurai anemo.”

Nasaret+hündi ai Sisasimbo yiboarukomar+hor+
(Mak 6:1-6; Ruk 4:16-30)

⁵³ Sisas ai ranî kafeefe hoafi ra hoafiyu moendire haya, ranühinda botifi haya ahandi ngoafina hihirifi mahafu.

⁵⁴ Ai hafu ahei rotu wori ranambe hoafi yamundi-mareandura nindou ahandi hoafi himborimayei ranai ranimbo mahepühendi. Ai düduyahindühi seiya, “Ai dagüdamboe fifirife ra yahurai masemüdu-a? Asu ahandi hepünifeimbi moatükunî ranambo-ana?

⁵⁵ Nindou nda dadî nimoriyua? Ai awi nindou worimbora randeimbîndî nimorimbeyu? Asu awi Maria ana ahandi hondîmbai? Awi Sems, Sosep, Saimon, Sudas ra ahandi akohoandîmbemo?

⁵⁶ Awi ahandi munguambo rehîhoandî ranai ndanühi nimboeiai? Asu ai dagüdamboe munguambo ranî-moatükunî ra masemüdu rana?” rarîhi hoafimayei.

⁵⁷ Ranîyei asu ai Sisas ahambo yihoaruko-marîhorî. Ranîyu asu Sisas ai hoafiyundürühi yahuya, “Godîndî hoafi hoafiyu-randeimbi nindou ranahambo munguambo nindou ai ahambo hîhîfi-hîhîfiyeihî nindou adûkar-ani sahüdo arîhündî, nga asu ahandi ngoafihündî ai ana wanî,” mehu.

⁵⁸ Nindou ranî ngoafihündî ai anîhondümböfe hohoanîmo-koatemayei-amboyu asu ai moai ranühi hepünifeimbi moatükunî afîndî ahei himboahü rareandî.

14

Son nindou hundürürarandeimbîmayu ranai yifîmayu hoafi (Mak 6:14-29; Ruk 9:7-9)

¹ Ranî-simboanî Gariri hîfi hîfandîra-randeimbi nindou ahandi ndürî Herot ranai Sisas nîne-moatükunî ratûpurîmayu ranî hoafi himborîmayu.

² Ranîyu asu ai ahandi hoarehî nindou bidîfirî ratûpurîyomo-rundeimbi ranahamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Ai ana sapo Son nindou hundürürarandeimbîmayu ranai ana yifîhündî botîfimboani. Ranîmbo ani anasî ai ranî ngînîndî ra semündü haya ranambo hepünifeimbi moatükunî rawareandî,” mehupurî.

³ Nîmboe sapo Horombo Herot ai Sonîmbo karabusîfimbo hoafîmayu. Ranîyomo Son ahambo mburundümo hîputûpurîhauwurî mburu karabusambe hîningîmarüwurî. Sapo Herot ai ahandi akîdî, ahandi ndürî Firip, ahandi nîmorehî, ahandi ndürî Herodias, ra ndahamîndî mehu.

⁴ Horombo Son ai Herotîmbo hoafiyundühi yahuya, “Herot, se nîmorehî ra asowandîfi ana, aboedîyopoanî,” mehundo.

⁵ Ranîyu asu ai Sonîmbo hîfokoandîhinî yahu haya ramefiyu. Nga asu ai Sudambo yîhîmbomarandürî sapo ai Son ahamboyo Aiana Godîndî hoafi hoafiyu-randeimbani sei hoafîmayei.

⁶ Mamîmbo Herotîmbo hondî ai wakîmarîmîndo si ranahambo hohoanîmoyomondühi nindou bidîfirî ai fandîhi nîmareimbo sesesîmayei. Ranîyo asu Herodiasîndî nîmorehî nîmorî ranai ahei hanjîfoanî moporîyo wakîmareandî. Ranîyu asu Herot ai nîmorehî moporîmayo ranîmbo siaomefiyu.

⁷ Ranîyu asu ai hoafiyuhü yahuya, “Ro sîhambo nda dabareheandî se nînî-moatükunîmboyafî wambo düduwefoandî ra ndahanînimboyahî!” mehundo.

⁸ Nîmorehî nîmorî ranai ahandi hondî hoafîmayo süngu nîngombo Herotîmbo hoafiyohü yahoya, “Moanî haponda hamîndî ndühi Son hundürürarandeimbîmayu ranahandî mbiro pretîwamî nando ndawandî,” mehoamboyu.

⁹ Asu Herot ai ranî hoafi ra himborîyu haya afîndî hohoanîmomayu. Nga asu sapo ai nîmoamo ranîfîhî dükare dabarîmefiyuwambo asu nindou afîndî ai-babîdîmbo nîmarei masahüsi ranîmbo ai hoafiyuhü yahuya, “Ahandî hohoanîmo süngu-ndundî,” mehu.

¹⁰ Ran+yu asu ai nindou ahandi hoarehi ratupuriyomo-rundeimbi ranahamumbo Son+ndi mbiro kiki+hefimbo hoafi+meपुरा ai homo karabus-ambe-ah+ndi mbiro kiki+mar+hauwuri.

¹¹ Ran+yomo ai ahandi mbiro ra preti-mayo ran+wami nandu sowandümo hifomo nimorehi n+mor+mayo ranahambo masabudoa ahandi hond+ sowana sem+ndi maho.

¹² Ran+yomo asu Son+imbo sünggururü-rundeimbi ranai homo ahandi fi n+moko sowaründümo homo hifi+kar+wuri houmbo asu ai homo Sisas+imbo hoafi+memondo.

*Sisas ai 5,000 nindou sesi masagadüri
(Mak 6:31-44; Ruk 9:10-17; Son 6:1-13)*

¹³ Sisas ai Son ramefiyu hoafi ra himboriyu haya, ran+hünda botambe farifi haya moani aimbo nindou kiki+foefe-koatereandi hifi+ni mahu. Nindou bidifiri ai Sisas ran+ni mahu hoafi ra himboriyei hehi asu ai ahei ngoafi h+n+ng+r+hi hehi moani hifi nafi süngumar+hor+hei.

¹⁴ Sisas ai botambeah+ndi kusifoendane asu nindou af+ndi ranai gudih+ menqorowa hoeireandürühi aheimbo ngusüfo af+ndi hipoamborandürühi ahei angün+ ra aboed+marearü.

¹⁵ Mami ran+ n+mbi hoafombo ahambo sünggururü-rundeimbi-memo ranai ahambo-so homo tüküyafu hoafiyomondowohü yahomoya, “Ndanana nindou koate-reandühane, nga ndeara hüfi+ham+ndi hür+m+ndühane. Nga se nindou ranaheimbo koar+hawandüran+ an+imbo ai ngoafina n+mai ahei sesi kokofeembo ndambeyahindi,” mehomondamboyu.

¹⁶ Asu Sisas ai ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Ai ng+r+ bot+ndahi hehi sesi kokombo ragu ngei. Nga sean+imbo sihamund+hoar+ sesi ra ai sesi+imbo dabudüri!” mehuamboemo.

¹⁷ Asu ai simbor+ hoafiyomondowohü yahomoya, “Roana hondahüfeimbi (5) bret anemo asu kin+ ak+dou yimbu-anafani ran+ yang+rane sahum+ndfi+mboayefi,” mehomondamboyu.

¹⁸ Asu ai ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Refe ana ndühi wambo sowana sesi ra sowandümo sifomo,” mehu.

¹⁹ Ran+yu asu ai nindou af+ndi ranaheimbo woh+wami n+mandei mehua mamarei. Ran+yu asu ai mam+ hondahüfimb+ bret+memo ran+yomo asu kin+ ak+dou yimbume-fani ran+yafani ra semündü haya sünambe himboyu hafuh+ God+imbo hifi+marüri. Refi mbura ai preti-mayo ra hifi+ti-re ahambo sünggururü-rundeimbi+imbo masagapura asu ai nindou af+ndi ranaheimbo yimbumarundüri.

²⁰ Munqumbo nindou ai sesi ra sahüsimbo ndeara naf+mar+hümündi. Ran+yomo asu ahambo sünggururü-rundeimbi ai sesi moani bode menqoro ra 12 wambür+ tüküfimb+ masowandümo.

²¹ Nimorehi, n+mor+ ak+d+bou tapuife-koate nindowenih+ yang+r+ sesi ra masowasümo ranana ai 5,000 nahurai nindouyomo masowasümo.

*Sisas ai Gariri kur+hoe hanqifo süngu n+moamo pütap+mayu hüfu
(Mak 6:45-52; Son 6:16-21)*

²² Ran+yu Sisas ai ahambo sünggururü-rundeimbi+imbo botambe fandafu houmbo se-boatei Gariri kur+hoe ran+ goesürüni ngomo mehuamboyu asu ai nimorehi nindowenih+imbo ahei wor+nambo koar+hefendür+imbo mehu.

²³ Ai aheimbo koar+hendür+ haya hifi wafuwami ahand-amboan+ mahafu God+imbo didibafifendombo. Ndeara n+mbi ai ak+m+yowohüyo asu Sisas ai moani ahand-amboan+ ham+ndi ranüh+ manüngu.

²⁴ Asu ran+simboan+ bot ai ndeara angün+ hoe mbusümondüh+ wer+ ra hanqifoan+ sifoh+yo asu hoe ranai fand+hoayohü bot ranahambo sem+ndi pire sem+ndi pire randühi maho.

²⁵ Ran+yu asu Sisas ai si hoafombo ahambo süngururü-rundeimbi ranhamumbo-so hoe hanjifo süngu pütap+yu hüfu tükümeñiyu.

²⁶ Asu ai ahambo hoeiruwura hoe hanjifo süngu pütap+mayu hüfuwa hihamindariyomondühi yihimboyondühi yahomoya, “Rani-moatükun+ ranana yifiafane,” mehomo. Raniyomo ai yihimbombo his+heimemo.

²⁷ Asu Sisas ai mamihar+ hoafi niñgoambe hoafi karihoeih+ yahuya, “Se ñgin+ndi niñgomo, roanahi nda, ñga se yihimbond+imboemo!” mehupuramboemo.

²⁸ Ran+yu asu Pita ai ahambo hoafiyundühi yahundoya, “Adükari, an+hondü sendafühi ana, wambo hoafiyaf+ndira ro sihambo sowana hoe hanjifo süngu pütap+inda dügi,” mehundo-amboyu.

²⁹ Asu Sisas ai Pitambo hoafiyundowohü yahuya, “Se mborai sühüfi,” mehundo-amboyu. Ran+yu asu ai botambeah+ndi tüküfi haya Sisas sowana hoe hanjifo süngu mahüfu.

³⁰ Ñga asu ai wer+ ra hoeireandan+ mayowambo yu ñgin+ndi ham+ndimayoa yihimboyuhü ndeara hi+moni tipor+komefiyu hanu. Ran+yu asu ai heiyuhü hoafiyuhü yahuya, “Adükari, se wambo aboeda far+hawand+r+!” mehundo-amboyu.

³¹ Ran+yu asu Sisas ai ni+mai mamihar+ war+fi hu k+kih+rümündühi hoafiyundühi yahuya, “Si+hafi an+hondümbefe ra ak+dou ane. Se ni+mboe hohoan+mo yimbombo-marowanda?” mehundo.

³² Asu ai y+ibobo botambe kefoeneandühi+mboyo asu wer+ ai afur+mareand+.

³³ Raniyomo asu nindou botambe mamar+mo ranai Sisas+imbo Adükari hondani yahomo hohoan+moyomondühi yahomoya, “Awi seana moan+ God+ndi Ni+mor+ hondanafi!” mehomondo.

*Sisas nindou af+ndi Genesaret hi+ñhünd+ anjün+ aboed+mareand+r+
(Mak 6:53-56)*

³⁴ Ai botambe kur+hoe ra bar+hoemo hou homo Genesaret hi+fambe tükümeñfund+.

³⁵ Ran+yei asu nindou ran+ hi+ñhünd+ ai Sisas+imbo fi+ri+mar+hori+. Ran+yei asu nindou ran+ñhündambo-mayei ranai ñgoafi dabur+ wak+mareand+ ranaheimbo Sisas tüküfimboani hoafi ra hoafüh+mar+ñhünd+. Ran+yei asu nindou ranai anjünümboyeimbi ranaheimbo fufurühümüdi-hündüri+ mafand+hindi Sisas sowana.

³⁶ Ran+yei asu nindou anjünümboyeimbi ai moan+ Sisas+ndi hoear+ ranahambo sünd+imbo hoafimehündo habodei. Ran+yo asu ai ran+ hoear+ ahand+ ra sünd+hindühi ahei anjün+ ra muñguambo aboed+mehindi.

15

*God ai amoa mam+yei ah+nümb+ hohoan+mo hi+ñnambomareand+
(Mak 7:1-13)*

¹ Ran+yo asu Farisi nindouyomo asu ah+nümb+ hohoan+mo yamundu rundeimbiyomo ranai Serusarem ñgoaf+hünd+ bot+yafu houmbo si+n+mo Sisas+imbo-so tüküyafu hoafiyomondühi yahomoya,

² “Asu ni+mboe si+hafi süngurun+ni-rundeimbi ranai horombo y+hoef+ amoa mam+ ai ahamund+ hohoan+mo yamunde si+hai mamaro ra süngufe-koateayomoa? Aiana moai ndoru koadürü refe-arand+ süngu ahamund+ war+ ra popoair+hoemo mburu ses+ ra sowasümo rundi,” mehomondamboyu.

³ Asu Sisas ai si+bor+ ahamumbo hoafiyuhü yahuya, “Asu se ni+mboe God ai hoafiyumb+ hoafi ra ndofe süngufe-koate moan+ sihamund+ yamund+fe hohoan+mo ran+süngu yang+r+ sünguaru homoa?”

⁴ Sapo God ai yare hoafiyuhü yahuya, ‘Se si+hafi meapembo ah+n+ndafühi fand+hawap+r+ ndand+.’ Asu ‘Nindou düdi ai ahand+ hondaf+ndambo hoafi moaruwai hoaf+nduan+ ana, nindou ranahambo hi+fokoefimboane,’ mehu.

⁵⁻⁶ Nga asu se hoafi+yomo rundühi yahomoya, 'Nindou mamî ai kakî napo moatükunî hondafîndî ahafembo farîhefepîrimbo asîhendî ana, ai ahafembo hoafînduhî anîmboya, Ranî-moatükunî ranana ro Godîmbo masîheheandane ehu ana, asu ai ahandî hondafîndambo ranînambo ngîrî fandîhepîrî,' yahomo arund. Ranî ho-anîmo süngu ana, asu se Godîndî hoafi ra mbahîrîhaundühi moanî sîhamundî yamundîfe hohoanîmo ranî-süngu yangîrî sünguru homondühanemo.

⁷ Awi seana nindou yimbu yafambeimbanemo! Aisaia ai anîhondümboyu sîhamumbo horombo hoafi+yuhü yahuya,

⁸ 'God ai yahuya, "Nindou ranai wambo yafambe ranambo Adükarani aseindîrî, nga asu ngusüfoambe ana moai wamboso akîmîyo, nga angunanendürî.

⁹ Ai nindou-yomondî ahînümbî hohoanîmo ranahambo bokarîhehindühi yangîrî hoafiyeihüya, 'Ndanana Godîndî hoafane,' masei.

Ranînambo ai wambo ndürî adükarümbani, mbîsahündîrimboyei," ' ' ' mehu.
Aisaia 29:13

Ninemoatükunî nindoumbo rareanda nindou ai moaruwai hohoanîmoyei arîhündî (Mak 7:14-23)

¹⁰ Ranîyu asu Sisas ai nindou afîndî ranaheimbo mborai yahundürî haya hoafi+yundürühi yahuya, "Se hoafi ndanahambo hîmborîndei hehi fifîrîndîhindî.

¹¹ Nîne-moatükunî nindou ranahandî yahamo ahano ranaiyopoanî nindou ranahambo rareranî ai moaruwai hohoanîmombî nindouayu Godîndî hîmboahü. Nga nîne-moatükunî ahandî yahamo nafîpoedî tükefeyo ranane rareranî ai moaruwai hohoanîmombî nindouayu Godîndî hîmboahü," mehündürî.

¹² Ranîyomo asu ahambo süngururü-rundeimbî ai ahambo-so homo hoafi+yomondowohü yahomoya, "Awi se moai fifîrowandîyo, Farisi ai se ranî hoafi hoafi+mayafi ranîmbo hîmborîyomo houmbo ahamumbo ngusüfoambe moaruwaiarapurî rana?" mehomondamboyu.

¹³ Asu Sisas ai sîmborî hoafi+yuhü yahuya, "Munguambo mangîrî wandî Ape sünambe amaru ai hîfîfe-koatemayu ranana firîbadî hefemboane. Farisi ai nindou yahurai anemo.

¹⁴ Se ahamumbo hohoanîmoyopurîpoanî. Nindou ranai ana hîmboatîharî nindou anemosî, nga hîmboatîharî bodîmondambo nafî nafuimbo yahomombo-anemo. Nga asu hîmboatîharî ngorü ai hîmboatîharî ngorümbo nafî nafuiarürî ana, yîbobo hoeapoarambe pîndamboyafanî."

¹⁵ Nga asu Pita ai hoafi+yundühi yahuya, "Awi se yîhoefîmbo ranî kafeefe hoafi ra fifîro hoafi+yafîmunî," mehuamboyu.

¹⁶ Ranîyu asu Sisas ai ahamumbo hoafi+yupurühi yahuya, "Awi se-amboanî ranî-moatükunî ranahambo awi fifîrîfe-koateyomoa?"

¹⁷ Mungu moatükunî yahamo nafî ahano ana, asu ranî moatükunî ranai hanî bodoambe tüküfeyoanî ahandî fi ranambe hasîfi tüküfihane. Se ra moai fifîrîndî-yo?

¹⁸ Nga asu nîne-moatükunî ngusüfoambeahîndî hohoanîmoyo haya yahamo nafî tükefeyo ranane ai nindou ranahambo rareranî asu ai moaruwai hohoanîmombî nindouayu Godîndî hîmboahü.

¹⁹ Nindou ranahandî ngusüfoambeahîndî nîne-moatükunî hohoanîmo tükefeyo ranana, sapo nindou ngorümbo hîfokoefe hohoanîmo, nîmorehî sîsîhîmo, nîndowenihî bîrabîreimbî hohoanîmo, hîmbuhünî hohoanîmo, tîkai hoafi, asu bodîmondambo moaruwaimbofe hoafi ranane.

²⁰ Ranî-moatükunî ranane nindoumbo rareranî asu ai Godîndî hîmboahü moaruwaimboarerî. Nga asu nindou ai warî popoai hefe-koate asesu ana, ranî-moatükunî ranai ngîrî nindou ahambo randeandanî nindou ai moaruwai hohoanîmombî nîngü, nga wanî," mehu.

*Nimorehi mamî ai Sisasimbo anihondümbomareri
(Mak 7:24-30)*

²¹ Sisas ai ranühinda botifi haya Tair Saidon ngoafi anambafe hifi ranikimi mahüfu.

²² Nimorehi mamî Kenanihündi ai rani hifihü nimari hayamboyo Sisas sowana sini puküna hoafiyondowohü yahoya, “Adükari, Defitindi Ahuirî, se wambo hipoamborowandiri. Wandî nimorehi nimorindi flambe moaruwai nendi ranai nimarindo hayamboane asu ahambo fi ra moaruwai mamîkararandi,” mehondo.

²³ Nga asu Sisas ai nimorehi ranahambo moai hoafi akidou-amboani kareandi. Asu ahambo süngururü-rundeimbi ai hoafiyomondo hoangomondühi yahomoya, “Se nimorehi ranahambo koarîhawanda mbîho! Ai sîhefîmbo süngu sünguramuni hoangohane rani-moatükunî ranahambo himboso papara hoango,” mehomondamboyo.

²⁴ Asu Sisas ai ahamumbo simborî hoafiyupurühi yahuya, “God ai wambo Israer nindou sipsip nahurai ranaheimbo sowanamboyu yangiriyu farîhefendürimbo koamarîhendiri.”

²⁵ Nga asu nimorehi-mayo ranai sini Sisasindi yirikimi peyo nimari hoafiyowohü yahoya, “Adükari, awi se wambo farîhawandiri,” meho.

²⁶ Asu Sisas ai ahambo hoafiyuhü yahuya, “Awi nimorî akîdîbou-yafe-mayo sesi ra semîndî hefe yaforimbo pife ana, aboedî hamîndiyopoani,” mehu.

²⁷ Asu nimorehi ranai hoafiyondowohü yahoya, “Adükari, ranana anihondanesi. Nga asu yaforî ranai-amboani sesi fu ra fondi waminîndî ahandî afîndandî-mayo ra peyoani sesowohane,” mehoamboyo.

²⁸ Ranîyu asu Sisas ai ahambo simborî hoafiyundühi yahuya, “Nimorehi, sîhafî anihondümbofe hohoanîmo ra adükari hamîndane. Nîne-moatükunî ro sîhambo refembo se hohoanîmoayafî ranana sîhambo randîheanînimboyahî,” mehundo. Ranîyo hoafi nîngoambe ahandî nimorehi nimorî-mayo ranai aboedîmayo.

Sisas ai nindou afîndî aboedîmarearü

²⁹ Ranîyu asu Sisas ai ranîhünda botifi haya Gariri kurîhoe-mayo ranikimi mahu. Ai hu haya hifi wafu-mayo ranîwami farîfi hafu mamaru.

³⁰ Ranîyei nindou afîndî hamîndî ranai nindou tînarî moaruwaimbi, himboatîhari, nimari tîtirînambo yangirî hahabudimbi, hoafi-koate, asu bîdîfirî amurî mamîkarambo angünümbî ra mungu aheimbo sahümündihündürî Sisas sowana mahei. Ai hei Sisasindi yirikimi hinîngîmarîhindüramboyo asu ai aheimbo aboedîmarearü.

³¹ Asu nindou afîndî hamîndî ranai mahepünîmehindî hoafi-koatemayei ranai wataporîyei, nimari yangirî nîmareimbi ai aboedîyei, tînarî moaruwaimbi ai hahabodei, himboatîhari ai himboarîyei raraomarîhünda horîhi hehi. Ranîyei asu ai Israerîyei God ranahambo Adükarani sei hoafîmehündo.

*Sisas ai 4,000 nindumbo sesi masagadürî
(Mak 8:1-10)*

³² Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi-mbo mborai yahupurî hürühepurî haya hoafiyupurühi yahuya, “Ro nindou ndanaheimbo hipoamboarîharü sapo ai ndanühi ro babîdî ngîmî si nîmareimbo asu sesi-koatemayei-ambo ai sesîmbomayo ra. Ro aheimbo sesi segodürî-koate koarîhefendürîmbo ana moeisahî. Asu ai ngoafîna ngeihünda nafînî himboawurîndeimboyei samboanahî,” mehuamboemo.

³³ Asu ahambo süngururü-rundeimbi-memo ai düdururühi yahomoya, “Asu sîhirî dagüda sesi afîndî yahurai ndare nînî kîkefoefe-koateyowohü nda ndahumîndefî hohu nindou afîndî ranheimbo sesi ra mandahundüra?” mehomondamboyo.

³⁴ Sisas ai düdureapurühi yahuya, “Se bret ra nüñgunimbiyo sowandümomboemo?” mehupuramboemo. Asu ai simbori hoafiyomondowohü yahomoya, “Bret 7 anemo asu kini akidimondou-anemo,” mehomondamboyu.

³⁵ Ranıyu asu Sisas ai nindou afindi ranaheimbo hifini ninouyei mehündüra asu ai mamarei.

³⁶ Sisas ai bret 7-yomo asu kini akidibou-memo ranıyomo ra semündü haya, Godimbo hihifirürü mbura, hifitre ahambo süngururü-rundeimbimbo masagapura asu ai nindou afindi-mayei ranaheimbo yimbumarundüri.

³⁷ Nindou ai sesi ra sahüsi nafirihümündihıyei asu sesi wambürü 7 ranai bode meñgorowa ahambo süngururü-rundeimbi ai fufumaründımo.

³⁸ Nindou ai sesi masahüsi ra nımorehi nımorı akidibou kameihı tapui-koate nindowenihı yangrı ana 4,000 nindouyomo.

³⁹ Ranıyu refi mbura Sisas ai nindou ranaheimbo koakorıhendürı haya asu ai botambe farıfi haya Magadan hifına mahüfu.

16

Hepünifeimbi moatükunı sünambeahındı hoeifembo hoafımemo (Mak 8:11-13; Ruk 12:54-56)

¹ Farisi asu Sadyusi nindou ai Sisasimbo refi hoeifimbo yahomo houmbo ahambo-so tüküme fundı. Ai hepünifeimbi moatükunı sünambeahındı ngınındı rarowanda hoeindıhu yahomo houmbo hoafımemondo.

² Nga asu Sisas ai simborı ahamumbo hoafıyuhü yahuya, “Hüfıhamındı ai hürımındıhı sünü hamburı aboedı kakırandanı se yaru hoafıyomondühıya, ‘Hapoana ngırı hoendo, nga yahımo aboedı nıngomboe,’ yahomondühanemo.

³ Asu siambeahı se yaru hoafıyomondühıya, ‘Hapoana hoewerındımböe, nga hoenımbanıyowohü asu sünü anüsahayo,’ yahomondühanemo. Yinı, se ana sünambe nıne-moatükunı tükefeyo ranahambo ndoru hoerundühımboya, ‘Ranı-moatükunı ra randıfemboe,’ yahomondühanemosı. Nga asu se ana nıne-moatükunıyo hapondanambe tüküfemboayo ranahambo moai ndoru fıfırundı.

⁴ Moaruwai hamındı hondü nindou anei hapondanambe anıboadei! Godimbo hohoanımo-koateyeimbi nindou ra ro hepünifeimbi moatükunı nafuimbo düduyahındırühıyei, nga ro ngırı sıheimbo ranı-moatükunı ra nafuindahandürı. Ranı-moatükunı ana ndearamboyo sıheimbo horombo Sona ai nafuiyundürı masagadürı ranı yangrı hoeindıhimboyei,” mehupurı. Ranıyu asu ai ahamumbo yare hınıngırepurı haya ndamefiyu.

Farisi asu Sadyusi nindouyomondı fufudıgoyorandeimbi moatükunı yis ranahandı kaföefe hoafı (Mak 8:14-21)

⁵ Sisasimbo süngururü-rundeimbi ai Gariri kurıhoe ra barıhoemo gogoanıni mahomo, asu ai moai bret sowandümo, nga mıtanımarundümo.

⁶ Ranıyu asu Sisas ai ahamumbo hoafıyuhü yahuya, “Farisi asu Sadyusi nindouyomondı fufudıgoyo-randeimbi moatükunı yis ranahambo awı se hıbadumbo,” mehu.

⁷ Ranıyomo asu ai ahamundıhoarı simborı hoafıyomondühı yahomoya, “Ai ra-mehu awı sapo sıhırı bret semındı sıfokoate-mayefı ranımboyumunı yare hoafımemunı,” mehomo.

⁸ Sisas ai nıne-moatükunı hoafı ai wataporı mboarundı ranahambo fıfıreapurı. Ranıyu asu ai ahamumbo hoafıyupurühı yahuya, “Se sıhamundı anıhondümböfe hohoanımo ra akıdou safane! Se ra nımböe sıhamundıhoarı wataporımböarundı bret semındı-koateayefı yahomo houmbo rana?”

⁹ Awi se fifirundai? Sapo ro hondahüfeimbi bret hifitirihе heheya 5,000 nindoumbo yimbumarihеandi ra se hohoanimoyomondai? Asu nüngunümbi wambüriyо se wambürihiru manindunda?

¹⁰ Asu bret 7 raniyo 4,000 nindoumbo hifitirihе maseheandambo asu se wambüri 7 wambürihiru manindundi ra fifirundai?

¹¹ Awi se ra nünüguyafumboyomo fifirife-koateayomo rana? Ro ana moai sishamumbo bretimbo wataporimborihapurı, nga wani. Ro ana Farisi asu Sadyusi nindou-yomondi fufudigoyoweimbi moatükuni yis ranahamboyahı awi hibadümbo masahi,” mehu.

¹² Raniyomo asu ahambo süngururü-rundeimbi-memo ranai ngusüfo masowandümo Sisas ai fufudigoyo-randeimbi moatükuni yis bretambe pefe arandi ranahambo se hibadümbo yahumboyupoani, nga Farisi Sadyusi nindou-yomondi yamundife hoafi hohoanimo ranahamboyu hoafi mayu.

*Pita ai Sisasimbo Kraisanı mehu
(Mak 8:27-30; Ruk 9:18-21)*

¹³ Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babıdı Sisaria Firipai hifina homondühiyomo asu rani-simboani ai ranahamumbo düdufi hoafiyupurühi yahuya, “Nindou ai Nindou Hondü ranahambo düdi sei hoafiyeyihyeia?” mehupuramboemo.

¹⁴ Asu ai simbori hoafiyomondühi yahomoya, “Bidifiri ai seiya ‘Son sapo nindou hundürarü-randeimbimbeyu,’ asu bidifiri ai ‘Seremaiambeyu’ asu ‘Godındı hoafi hoafiyu-randeimbi mamimbeyu’ aseı,” mehomo.

¹⁵ Raniyu asu Sisas ai düdureapurühi yahuya, “Asu sishamundihoari ro nindou didiyahi se nünguru hohoanimoyomondühiyomoa?” mehupuramboemo.

¹⁶ Asu Saimon Pita ai simbori ahambo hoafiyundühi yahuya, “Seanafi Kraısayafi.* Seana God sapo yangiri koadürümbo nüngumbü-mayu ranahandı Nimor-anafi,” mehundo-amboyu.

¹⁷ Asu simbori Sisas ai hoafiyuhü yahuya, “Saimon, Sonındı nimori, se hihifi-hihifındafi! Rani hoafi ra moai nindou hifi ndanühünda ranahandı-mayo tüküfenini, nga moanı wandı Ape sünambe amaru ahandıhoari sishambo masaganini.

¹⁸ Nga sishambo ro hoafehanini nda, se Pita-anafi. (Ndürı Pita ana Grik hoafınambo nimoei yıtifo ane). Asu nimoei yıtifo ranıwamı anımbı ro wandı nendi gugurındıhearümboyahı. Rananımbı asu ngiri yifımbı ngınındı amboanı wandı nendi ranaheimbo hifınambondeandı.

¹⁹ Rananımbı asu ro sishambo God ngınındı sünambe hifandarandı ranahandı yipurı ki ndahanınımbıyahı. Nıne-moatükuni hifi ndanühi se pararowandı ranana asu God ai-amboanı sünambe pandeambui. Asu nıne-moatükuni hifi ndanühi se tirıhoefı asıhoefı ana, asu God ai-amboanı sünambe tindıhai digembui,” mehundo.

²⁰ Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbımbı nindou amurambo yowanı Kraı anı yahıpoanı yahu haya hoafımeपुरı. Sisas ai ro yifında mbundıha botındaheamboyahı yahu haya hoafımayu ranımbı.

*Sisas ai yifındümbui mehu
(Mak 8:31-9:1; Ruk 9:22-27)*

²¹ Mamı rani-simboanı Sisas ai piyu haya ahambo süngururü-rundeimbımbı nafuimefoepurı ai Serusarem ngoafınambo mbühuwamboane. Ndanühüdambo bogorı nindou, bogorı Godımbı sesı shıhou-rundeimbi nindou asu ahınümbı hohoanımo fifirundeimbi-yomondi-mayo afındı tıñırifo tüküfendombomayo ranahambo hoafımayu. Ai yare nafuiyupurı hoafıyuhü yahuya, “Nindou ranı wambo

* **16:16:** Ndürı Kraı ranana nindou God ai nindoumbo aboedambo-fendürambo adükari bogorımbıfofembohünda kamafoariri ani.

hifokoandu ndrĩmboemosi, nga asu ngĩmĩ si sũngunambo asũkainda ro yangĩrĩ botĩndaheamboyahĩ,” mehupurĩ.

²² Ranĩyu asu Pita ai ahambo ŋgorũkĩmĩ serũmũndũ hu hĩnĩngĩrĩrĩ haya ŋgĩnĩndĩ hoafiyundũhĩ yahuya, “Adũkarĩ, ranĩ-moatũkunĩ ra se yowanĩ sĩhambo yahurai tũkũndĩfenĩnĩmboe, nga yowanĩ,” mehunduamboyu.

²³ Asu Sisas ai hĩhĩrĩfi nũngumbo Pitambo hoafiyundũhĩ yahuya, “Satan, se wambo-sowahĩndĩ andai ragu biyafu! Awi se wambo nafĩ gũrarowandĩrĩ. Awi se sĩhafĩ hohoanĩmoayafĩ ranana Godĩndĩ-mayo sowandĩfĩmbo-yafĩpoanĩ, nga ranana hĩfĩnĩndĩ nindou-yafe-mayo masowandĩfĩ,” mehundo. Ai muŋguambo ahamumbo hoafiyupurũhĩ yahuya, “Nindou dĩdĩyeyi ai wandĩ sũngu hombo hohoanĩmondeihĩ ana, asu ai ahei hohoanĩmo ra hĩfĩnambondĩhi hehi nĩmĩ keimbĩ karĩhendĩfeimbĩ fihĩ yĩfĩmbo noundahi hehi muŋguambo si aho ra wambo sũngumbĩrĩhindĩramboane.”

²⁴ Ranĩyu asu Sisas ai ahambo sũngururũ-rundeimbĩ-memo ranahamumbo hoafiyuhũ yahuya, “Nindou dũdĩ ai wandĩ sũngu hombo hohoanĩmoayu ana, ai moanĩ ahandĩ fimbo hĩfĩnambonde haya nĩmĩ keimbĩ karĩhendeimbĩ fihĩ yĩfĩmbo nounde wambo sũngundandĩrĩ.

²⁵ Nindou dũdĩ ai ahandĩ fi ranahambo aboedambofembobũnda ahandĩhoarĩ kĩkĩharamũndu ana, asu ahandĩ fi yangĩrĩ nĩngombo awandhoemboe. Nga asu nindou dũdĩ ai wambohũnda ahandĩ fi ra moanĩ yare hohoanĩmo-koate hĩnĩngĩreandĩ ana, asu ai sũngunambo ahandĩ fi yangĩrĩ nĩngombo ra gedũhĩ nĩngomboe.

²⁶ Asu nindou dũdĩ ai hĩfĩnĩndĩ moatũkunĩ muŋguambo ra semũndũ hĩfanda huhũ asu ahandĩ fi nĩngũ awandĩhoeihĩ ranana ahandĩ muŋgu moatũkunĩ nũngunde nindou ranahambo mafandĩhera? I ra wanĩ! Nindou mamĩ ai nĩnĩ-moatũkunĩnambo sĩsemandendĩ ahandĩ yangĩrĩ nĩngũ hohoanĩmo ra hĩhĩrĩfe semĩndĩmbohũnda?

²⁷ Nindou Hondũ ai ahandĩ Afĩndandĩ hĩmboamupuimborandeimbĩ moatũkunĩ ranĩ mbusũmo ahandĩ sũnambeahĩndĩ nendĩ-memo ranĩ-babĩdĩmbo ndeara akĩmĩ kosĩmbo yangĩrani. Ra-sĩmboanĩ asu ai kusũhĩ nindou dĩdĩyeyi nĩne ratũpurĩ ramarĩhindĩ ranĩ sĩmogodũhĩ takĩnĩ dagadũrũmbui.

²⁸ Ro sĩhamumbo anĩhondũmboanahĩ hoafehapurĩ nda, nindou ndanũhĩ anĩboadei nda bĩdĩfĩrĩ ai ŋgĩrĩ yĩfĩndei, nga nĩboadeimbo Nindou Hondũ ranai bogorĩ nindoumbondũfi akusu ra hoeindĩhorĩmboeyi,” mehupurĩ.

17

Sisasĩndĩ fi ra ranĩpoanĩmbo hĩmbomayo (Mak 9:2-13; Ruk 9:28-36)

¹ Refe haya 6 si ranai howane, asu ranambe Sisas ai Pita, asu Sems Son apodoho ranahamumbo sepurũmũndĩ haya hĩfĩ wafu nĩmoamo hamĩndĩ-mayo ranĩwamĩ moanĩ ahamund-amboanĩ mahafomo.

² Asu ai hĩmboymondane ahamundĩ hĩmboahũ Sisas ai moanĩ ranĩ-poanĩmbo fi tũkũmefendo. Ranĩyo asu ahandĩ ŋgũsũmboarĩ ranai hũfĩhamĩndĩ nahurai sĩsĩŋarambo randũhĩyo asu hoearĩ magũdeandĩ ranai si nahurai kĩfohĩ hamĩndĩ tũkũmefeyo.

³ Ranĩyomo asu ahambo sũngururũ-rundeimbĩ ŋgĩmĩ-memo ranai Moses Erasais ai Sisas babĩdĩmbo wataporĩmemonda hoeimarũpurĩ.

⁴ Ranĩyu asu Pita ai ranĩmbo Sisasĩmbo hoafiyundũhĩ yahuya, “Adũkarĩ, awi aboedĩ safanefĩ sĩhĩrĩ ndanũhĩ sũhĩfĩ anĩmboefĩ! Se refembo hohoanĩmoayafĩ ana, awi ro dago ŋgĩmĩ hũrũndĩhapurĩmboyahĩ, sĩhambo mamĩ, Mosesĩmbo mamĩ, asu Erasiambo mamĩ,” mehundo.

⁵ Ran+yo asu Pita ai hoaf+yuhü nün̄gu ane kifohi sisi+jarambo-randeimbi mburüŋgai ranai ahamumbo gabudi+mafoareapuri asu hoafi mam+ ranai mburüŋgai-ambeah+indi tüküfih+ hoaf+yowohü yahoya, “Nindou ndanana wand+ ni+mor+ hondü ro ahambo ŋgusüfo pari+hineimbani. Ro ahambo siaoyamboanahi, ŋga ahambo himbor+indi+mondo,” meho.

⁶ Sisas+imbo süŋgururü-rundeimbi-memo ranai ran+ hoafi ra himbor+yomo houmbo yi+himboyomondühi hifi+ni hifambe mbi+ro pütap+memo.

⁷ Ran+yu asu Sisas ai ahamumbo-so süni sündiapurühi hoaf+yuhü yahuya, “Boteyafu. Se yi+himbond+imboemo,” mehupuramboemo.

⁸ Ran+yomo asu ai mbi+ro faründümo himboyomondane moai di+di ai ranühi nün̄gu, ŋga Sisas ai yangiri manün̄gu.

⁹ Ran+yomo asu hifi wafu-mayo ran+ wam+ni+ndi hifina han+mondühi naf+ni Sisas ai ahamumbo yowan+ hoafi hoaf+yupurühi yahuya, “Yowan+ se nindou amurambo hoafi+ndi+imboemo sapo ni+ne-moatükuni tüküme Feyoa hoeimarundi ranahambo. Nga ran+moatükuni ra moan+ rande yagodi ŋgombo Nindou Hondü ranai yifi+hündi bot+fiyu-ambe tükümb+fiyu-wamboane,” mehupuri.

¹⁰ Ran+yomo asu ai simbor+ ahambo düduyafundowohü yahomoya, “Asu ni+mboe ah+ni+mbi hohoan+mo yamundu-rundeimbi ai hoafiyomondühi+ya God+ndi hoafi hoafiyu-randeimbi Erasais boatei tükümb+fiyu-wamboane mehomoa?” mehomon-damboyu.

¹¹ Asu Sisas ai ahamumbo simbor+ hoaf+yuhü yahuya, “Yi+ni, an+hondane Erasais ai boatei tüküfi muŋguambo moatükuni ra ai naf+yim+ndi sihefemboani.

¹² Nga asu ro sihamumbo hoafehapuri, Erasais ai ndeara tüküfimboani, nga asu nindou ai moai ahambo ndori+hor+ fifiri+hor+. Nga asu ai moan+ ahambo ai hohoan+moayei ran+ süŋguri+hor+ mam+kari moatükuni raraoari+hor+ hei. Mam+ ran+ süŋgumbo an+imbo Nindou Hondü ranahambo amboan+ randi+hor+ moaruwaimbondi+hor+imboyei,” mehu.

¹³ Ran+yomo asu ahambo süŋgururü-rundeimbi ai ran+ hoafi ra himbor+yomo houmbo ai Son sapo hundürüra-randeimbi-mayu ranahamboani watapor+imboaramuni mehomo.

*Sisas ai moaruwai nendi ni+mor+ ak+idoundi fiambeah+indi hemafoareandi
(Mak 9:14-29; Ruk 9:37-42)*

¹⁴ Asu ai nindou af+ndi meŋgoro ranaheimbo sowana homo tüküyafundane, nindou mam+ ai Sisas+imbo-so tüküfi hu yiri yimbu pusireandühi hoafiyundühi yahuya,

¹⁵ “Adükari, awi se wand+ ni+mor+ ranahambo hi+poambori+wor+! Ai ana wunünümboyu randühi ranani asu ahand+ fi moaruwai tüküfih+ himboawuwure piyu arandi asu ai af+ndimbo haiambe piyu asu himon+ piyu arandi.

¹⁶ Ro sihaf+ süŋgurun+ni-rundeimbi-memo ranahamumbo-so sahüm+ndi mahahi, nga asu ai ŋgiri ahambo aboed+ndüwur+,” mehundo-amboyu.

¹⁷ Ran+yu asu Sisas ai nün̄gumbo hoaf+yuhü yahuya, “Awi nindou se ana an+hondümbofe hohoan+mo-koateayei hehi hohoan+mo ndofe kife-koate nindou-anei. Nün̄gun+imbi+imbo ro se bab+di+imbo man+imboahi rana? Nün̄gun+imbi+imbo ro ra awi hi+poambomandi+heandüra? Ndühi se ni+mor+ ra wambo sowana sahor+im+ndei sühüsi,” mehündüri.

¹⁸ Ran+yu asu Sisas ai moaruwai nendi ni+mor+mayu ranahandi fiambe mamaro ranahambo andai ragu hafi mehundoa asu ai ni+mor+ndi fiambeah+indi kosifoai haya ragu mahoa, asu mam+ ran+simboan+ ham+ndi ni+mor+ ranai aboed+mayu.

¹⁹ Ran+yomo asu Sisas+imbo süngururü-rundeimbi ai ahambo-so ai yang+ri+ tüküyafu düduyafu hoaf+yomondowohü yahomoya, “Nimboe asu ro moaruwai nendi rana-hambo raguanambofe-koatemayefa?” mehomondamboyu.

²⁰⁻²¹ Ai simbori hoaf+yuhü yahuya, “Nimboe sapo se rani-moatükun+ refe rana-hambo an+hondümbafe akidou yang+ri-memo ran+imbohünda se ng+ri+ndimo. Ro sihamumbo an+hondümbaonahi hoafehapur+ nda, sihamundi an+hondümbafe ho-hoan+mo ranai akidou hambomo hoar+ yahurai-ayopur+ ana, asu se ningomombo hifi wafu ndanahambo ndühünda fir+hoef+ hawa gogu ranühi haf+ nimarifi ehomo ana, ra ai ngomoe. Asu se n+ne-moatükun+ refembo ra ng+ri+ sihamumbo ti+ndapur+, nga se moani raran+moatükun+ ra randumboemo!” mehu.

*Sisas ai asükaiyu sapo ai yif+imboayu ranahambo watapor+imbomarandi
(Mak 9:30-32; Ruk 9:43-45)*

²²⁻²³ Sisas+imbo süngururü-rundeimbi ai-babidi Gariri hifambe gugur+yafu mburumbo ai hoaf+yuhü yahuya, “Nindou Hondü ra ndeara nindou ranahamundi warühifembo yang+rani, nga ahambo hifokoandüwur+imboemo. Nga asu ai randifi haya süngunambo ng+m+ si yagudi mbunda yang+ri+ bot+indüfimbui,” mehupuramboemo. Ran+yomo asu ahambo süngururü-rundeimbi ai af+ndi hohoan+momemo.

Sisas ai God+ndi wor+ ranahambohünda kaki mas+hendi

²⁴ Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babidimbo Kaperneam ngoaf+hü tüküyafundane, God+ndi wor+imbohünda nindou takis kaki sowandümo-rundeimbi ai Pitambo-so tüküyafu düduwurühi yahomoya, “Sihafi yamunde-randeimbi nindou ranai God+ndi wor+imbo takis kaki ra sihendai?” mehomondoamboyu.

²⁵ Asu Pita ai simbori hoaf+yupurühi yahuya, “Yini, ai sihendisi,” mehu. Asu Pita ai worambe tükümeffyua, Sisas ai rani hoafi boatei düdufih+ yahuya, “Saimon, se sihaf+ hohoan+mo ra nüngu-nahuraiyo-a? Hifi ndanühündambo bogori nindou ra dad+mayoyo mam+karambo takis ra sowandümo arunda? Ai ra nindou mam+ rani sir+mayeri ranahei-mayoyo asu nindou amur+yei-mayoyo sowandümo arundi?” mehuamboyu.

²⁶ Asu Pita ai simbori hoaf+yundühi yahuya, “Nindou amur+yei-mayo,” mehuamboyu. Ran+yu asu Sisas ai asükaiyu hoaf+yuhü yahuya, “Refe anasi, nindou mam+ rani sir+ ranai kaki ra sihefepoanisi, nga moan+imboane.

²⁷ Nga asu sihir+ takisimbo kaki sihefe-koateayefi ana, sihefimbo y+boarukon-d+himun+imboyei. Nga se ngafi Gariri hoe ranambe batüründandani kin+ weangurühi hürar+hoef+ ranahandi yahamo h+mbondafani kaki ngüsar+imboe. Ranana wangei God+ndi wor+ ranahambo kaki sihefembohünda ndearane. Ranan+imbo ndowandifi hawa ahamumbo dabapur+ sihehi takisimbo sihefembohünda,” mehu.

18

*Nindou düdi God ng+n+ndi hifandarandi ranambe adükari ham+ndi hondayua
(Mak 9:33-37; Ruk 9:46-48)*

¹ Mam+ rani-simboani ahambo süngururü-rundeimbi-memo ranai Sisas+imbo-so tüküyafu düduyafu hoaf+yomondowohü yahomoya, “Nindou düdi God ng+n+ndi hifandarandi ranambe adükari ham+ndi hondayua?” mehomondamboyu.

²⁻³ Ran+yu asu Sisas ai nimori akidou serümündü ahamundi mbusümo h+n+ng+riri+ haya hoaf+yuhü yahuya, “Ro sihamumbo an+hondümbaonahi hoafehapur+ nda. Se hihirife nimori akidou ndahurai tüküfekoateayomo ana, asu se ng+ri+ God ng+n+ndi hifandarandi ranambe keboundi.

⁴ Nindou düdi ai moanî ahandî fi hîfî-namboreandühî nîmorî akîdou ndahuraiayu ana, nindou ranai God ngî-nîndî hîfandarandî ranambe adûkarî hamîndî hondü tükündüfimbui.

⁵ Nindou düdi ai wambohünda nîmorî ndahuraimbo amboanî hohoanîmoayundürî ana, asu ai wambo amboanî hohoanîmoyundîrühani,” mehu.

Moaruwai hohoanîmo ana nindouyafe nîngo hohoanîmo ranahambo moaruwaim-boreandühane

(Mak 9:42-48; Ruk 17:1-2)

⁶ Nga asu nindou düdi ai nîmorî akîdîbou mamî ndahurai wambo anîhondümboreandîrî ranahambo randeandanî nîmorî ranai moaruwai hohoanîmo sünguareandî ana, awi nindou ranahambo nîmoei hondü ra kife mburumbo ahandî amîndasümoambe foefendo hefe sîrîwara hohoeambe safoefimbo ra aboedane.

⁷ Hîfî ndanühî moaruwai moatükunî afîndî rareandanî nindou moaruwai hohoanîmoyei arîhündî. Anîhondane hohoanîmo ra tükündîfe gedühî yagodomboesî, nga hîpoanîmboembou-anei nindou ranai rarîhindanî moaruwai hohoanîmo ra tüküfe arandî.

⁸ Sîhafî warî, yirî ranai randeandanî se moaruwai hohoanîmoayafî ana, kandandîfî ragu pütindafoandî! Aboedane se warî mamümbîyo asu yirî mamümbîyo hefe yangîrî koadürümbo nîngoweimbi semîndî ra. Nga asu yirî yîboboyopîrî, warî yîboboyopîrî hefe sapo hai koadürümbo koadürümbo horoweimbi-mayo ranambe sîhambo pifenîni ana, moaruwai-ane.

⁹ Asu sîhafî hîmboarî ranai randeandanî se moaruwai hohoanîmoayafî ana, hündandîfî ragu pütindafoandî! Se hîmboarî mamümbîyo hefe yangîrî koadürümbo nîngombo ra aboedane. Nga asu hîmboarî yîboboyopîrî hefe sapo haiambe sîhambo pifenîni ana, moaruwai-ane.

Sipsip mamî mafarîhoayo kafeefe hoafi

(Ruk 15:3-7)

¹⁰ Se hîbadümbo sapo akîdîbou ndahurai ranheimbo ngîrî moanane yahomondühî hînîngîndündürî. Ro sîhamumbo anîhondümboranahî hoafehapurî, ahei sünambeahîndî nendî ranai ana muŋguambo si ra wandî Ape sünambe amaru ranahandî ngusümboarî hoeirüwurî rundühanemo. [

¹¹ Nga Nindou Hondü ana sapo didîyei ai awarîhehindeimbi-mayei aheimbo aboedambofendürîmboyu tükümeŋiyu.]

¹² “Se nînguru hohoanîmoyomo-ndühîyomoa? Nindou mamî ai ahandî 100 sipsip moanŋui fandandeimbîhündî asu mamî ai afarîhoayo ra nîngumandîfia? Ai amurî 99 ranaheimbo rande hînîngîndeiaranî wafuwamî wohî dagüdi wakîndîhindanî anîmbo asu ai ngorü mafarîhoayo ranahambo kokonda wakîndeambui.

¹³ Ro sîhamumbo hoafehapurî, nindou ranai sipsip mafarîhoayo-mayo ra kokora hoeiareandî ana, ai ahandî sipsip ranahambo moanî afîndî hamîndî hîhîfî-hîhîfîndümbui nga, asu ngîrî amurî farîhefe-koate burîmayei ranaheimbo yahurai hîhîfî-hîhîfîndü.

¹⁴ Mare yahurai ane sîhamundî Ape sünambe amaru ai-amboanî akîdîmondou ndahurai ranaheimbo hohoanîmoayu refe farîhefepoanî yahu haya.”

Sîhafî wandafî ai sîhambo moaruwai hohoanîmonduanî nîngumandowora

¹⁵ “Asu sîhafî wandafî ranai sîhambo moaruwai hohoanîmonduanî ana, asu se ngafî ahambo-so tükündäfo sapo nîne-moatükunî ai hütî sîhambo ramareandî ra nafuindafîndo. Asu ranî-moatükunî ra moanî dîbo sîhafandamboanî yangîrî anîmbo randîneandî sîhafandî mbusümo. Ai sîhafî hoafi ra hîmborayunîni ana, asu se sîhafî wandafî ranahambo aboedambo ngunîndîmboro sowarîndîfîmbo-anafî.

16 Nga asu nindou ranai sihafî hoafi ra himborî-koatenduanî ana, asu se nindou mamînduanî, yimbundafandanî yahurai ndowapîndîfî hawa ngafi. Rananîmbo asu ai sapo nîne-moatükunî tükümefeyo ranahambo anîhondane mbîseimboyei.

17 Asu nindou ranai ahei hoafi himborî-koatenduanî Kraisîndî nendî-mayei muŋguambo fandîhindanî ranaheimbo rani-moatükunî ranahambo hoafîndafîndürî. Bidîfîranî nindou ranai ahei hoafi ra himborî-koate himbosîhîmo-ndîhoayuanî ana, ranahambo randîhi hohoanîmondeihîya nindou ranai Godîmbo anîhondümbofe-koate nindou asu nindou takis kakî semündü-randeimbi nahurai-ani, mbîsei-amboane,” mehu.

18 “Ro sihamumbo anîhondümbö-anahî hoafayahî nda. Nîne-moatükunî hîfî ndanühî se kîkîharündümo ranana asu God ai-amboanî sünambe kîkîhindamündîmbui. Asu nîne-moatükunî se hîfî ndanühî moanî raru hîniŋgarundî ranana asu God ai-amboanî sünambe moanî hîniŋgîndeambui.

19 Awi asükai sihamumbo hoafehapurî nda. Nîni-sîmboaniyo nindou yimbu se hîfî ndanühî nîmbafanîmbo nîni-moatükunîmboyo se refemboane safanî hena ranahambo Godîmbo dîdîbafefîneandî ana, ranî-moatükunî ra wandî Ape sünambe amaru ranahandî warî süŋgu sihafanîmbo tükündîfepîrimboe.

20 Nga nindou yimbu-yafe, ŋgîmiyei ranai wandî ndürînambo mamühîyahindanî ana, ro ranühî ahei mbusümo nîmboambo-anahî,” mehu.

Amboawi yaho hohoanîmo

21 Ranîyu asu Pita ai Sisasi-mbo-so tüküfi düdufi hoafîyundühî yahuya, “Adükari, asu wandî wandafî ai moaruwai hohoanîmondupündunda ŋguwanî wambo ra, asu ro nünŋunümbîmbo ahambo amboawi mbîsa hîniŋgîmandîhina? 7 ambefimbi ramandîhinîyo?” mehuamboyo.

22 Asu Sisasi ai hoafîyuhü yahuya, “Yowanî, 7ambe ramîndeimbi asükai 7ambe ramîndeimbi asükai 7ambe ramîndeimbi aho ra.

23 Nga God ŋgîniîndî hîfandarandî ranai ndahurai-ane. Adükari bogorî nindou mamî ai ahandî ratüpurîyomo-rundeimbi nindou ranhamundî nîni-moatükunîyo ahandî-mayo sowandümo marundî ra sîmogodühî tûmara hu.

24 Ai hapoadümbö kakî nindou ahandî-mayo masowandümo ra dîdîboadoreandühî nîmaru-ane, nindou mamî ahandî-mayo ten mirian (10,000,000) kakî semündümbîmayu ranahambo sowaründümo tükümefundî.

25 Nga asu nindou ranai moai kakî yahurai sihendî asükaiyo sîmborî ahambo segodîmbo. Ranîmboyo asu bogorî nindoumayu ranai nindou ranahambo hoafîyhüya, ‘Nindou ranahambo, ahandî aborüdî asu ahandî muŋgu moatükunî ra sahündürühî ranî fihîndî kakî sîmborî segodîmbo mbîsahümündî-amboane,’ mehu.

26 Ranîyu asu nindou ranai bogorî nindoumayu ranahandî fikîmî yimündîho kare pusîre nîmarümbö hoafîyuhüya, ‘Se awi wambo hîpoamborowandîrühî himboarinambo yangîrî hîfandandîrî. Nga awi ro sihafî-mayo muŋguambo moatükunî masahamîndîhî ra sihambo asükainda ndahanîni-mboayahî!’ yahu hütî-hoafîmayundo.

27 Ranîyu asu bogorî nindoumayu ranai nindou ranahambo hîpoamborirühî ahandî sîmborî segodîmbo-mayo ra hîniŋgîre haya asu moanî aboedî koamarîheira mahu.

28 Ranîyu asu ai nafîni huhündamboyo ahandî ŋgorü afîndî mamî ratüpurîyafanî-rînandeimbi ai kakî akîdou sîmborî ahambo segodîmbo engoro ranahambo hoeimarirî. Ranîyu asu ai ahambo mburümündü haya amîndasümohü fufure waramberamündühü hoafîyuhü yahuya, ‘Se wandî-mayo ŋgîmî kina sîmborî süŋgu ra ndawandîrî!’ mehu.

29 Ranîyu asu ahandî ŋgorü afîndîmayu ranai ahandî fikîmî yimîndoho kare pusîre nîmarîmbo hoafîyundühî yahuya, ‘Se awi wambo hîpoamborowandîrühî

hĩmboarĩnambo yangĩrĩ hĩfandandĩrĩ, ŋga awi ro sĩhafi-mayo masahamĩndĩhĩ ra sĩmborĩ hĩhĩrĩndĩhe ndahanĩnĩmboyahĩ,' mehundo.

³⁰ Ŋga asu ŋgorũ afĩndĩ ai ahandĩ hoafi hĩmborĩ-koate refembo moei mehu. Raniyu asu ŋgorũ afĩndambo serũmũndũ hu karabusĩmarirĩ mamĩ ahandĩ kaki akĩdou ra dagadowani anĩmbo hĩnĩŋgĩndĩrũmbui.

³¹ Asu ratũpurĩyomo-rundeimbi bĩdĩfirĩ ai rani-moatũkunĩ ramefeyo ranahambo hoeiru houmbo ai ŋgĩnĩndĩ hoafĩmemo. Raniyomo asu ai bogorĩ nindoumayu ranahambo-so tũkũyafu nĩne-moatũkunĩ tũkũmefeyo ranahambo wataporĩmbomarundĩ.

³² Raniyu asu bogorĩ nindou ai ratũpurĩyu-randeimbĩmayu ranahambo mborai yahundo hũhũrĩrĩ hoafĩyundũhĩ yahuya, 'Se ana nindou ratũpurĩyafĩ-randeimbĩ moaruwai hamĩndanafĩ. Se wambo dũdumefoandĩ asu ro afĩndĩ kaki se wandĩ-mayo masowandĩfĩ ranahambo i amboawi saheheya moanĩ hĩnĩŋgĩmarĩheanĩnĩ.

³³ Se sĩhafi mamĩ ratũpurĩyafani-rĩnandeimbĩ-mayu ranahambo hĩpoamboroworũhĩ amboawi safĩndosĩ sapo ro sĩhambo ramarĩheanĩnĩ sũŋgumbo,' mehundo.

³⁴ Raniyu asu bogorĩ nindoumayu ranai ahambo ŋgĩnĩndĩrũrũhĩ karabusambe asũbusĩ semĩndĩmbo koamarĩheirĩ. Ai karabusambe nũŋgumbo-anĩmbo asu sĩmborĩ saimbo ra dagadombui," Sisas ra-mehu.

³⁵ Raniyu Sisas ai hoafi moendĩreandũhĩ hoafiyuhũ yahuya, "Moanĩ mamĩ yahurai safĩ wandĩ Ape sũnambe amaru ranai nindou muŋguambo sĩhamumbo randeapũrũmbui se sĩhamundĩ ŋgusũfoambe sĩhamundĩ wandafĩ ranahambo amboawi yahokoateayomo ana," mehu.

19

Sisas ai nindowenihĩ nĩmorehĩ semĩndĩhũndambo hĩnĩŋgĩfe ranĩmbo yamundĩmareandĩ

(Mak 10:1-12; Ruk 16:18)

¹ Sisas ai ranĩ hoafi wataporĩmbomarandĩ ra moendĩre haya asu ai Gariri hĩfĩ ra hĩnĩŋgĩre haya Sudia hĩfĩna Sodan hoe ŋgorũ goesũrĩnĩ barĩhoei mahu.

² Ranĩ-sĩmboanĩ nindou afĩndĩ safĩ ranai ahandĩ sũŋgu maheia asu aheimbo ranũhĩ aboedĩmarearũ.

³ Raniyomo asu Farisi nindou bĩdĩfirĩ ai Sisasĩmbo-so tũkũyafu ahambo refi hoeifimbo yahomo houmbo dũdururũhĩ yahomoya, "Nindou mamĩ ahandĩ ho-hoanĩmo yangĩrĩ ahandĩ nĩmorehĩ hĩnĩŋgĩfembo ehu ana, asu sĩhefĩ ahĩnũmbĩ hohoanĩmo ranahambo wanĩgeimandĩyo?" mehomondamboyu.

⁴ Asu Sisas ai sĩmborĩ hoafiyuhũ yahuya, "Awi se moai Baiborambe hoeirundĩyo sapo hoafi ranai yare hoafiyowohũya 'Weanĩgurũhĩ hondũ Nafĩra-randeimbĩ ai nĩmorehĩ nindowenihĩ nafĩmarapĩrĩ,' meho ra?"

⁵ Sapo God ai yare hoafiyuhũ, 'Ranĩmbohũndambo anĩmbo nindou ahandĩ hondĩ afĩndambo hĩnĩŋgĩndeapĩrĩ haya ahandĩ nĩmorehĩ ranĩ dĩbo mamĩ tapeimbĩ nĩmbafeihĩ asu yimbu ai moanĩ mamĩ tũkũndafĩne nĩmboambo-yafe,' mehu.

⁶ Asu ŋgĩrĩ ai yimbundafe, ŋga ai fi mamanafe. Sapo God ai mamambere hĩnĩŋgĩmareandĩ ra asu nindou ai yũkũrũbĩfepoanĩ," mehupurĩ.

⁷ Raniyomo asu Farisi nindou ai Sisasĩmbo dũdururũhĩ yahomoya, "Nĩmboe asu nindowenihĩ ranai ahandĩ nĩmorehĩ ranahambo moei-yaho hĩnĩŋgĩfe ranahambo Mosesĩndĩ ahĩnũmbĩ hohoanĩmo ranambe yare hoafiyohũya 'Se sĩhafi nĩmorehĩ hĩnĩŋgarowandĩ ana, ahambo moei yahombo sũrũ pando dabado,' mehomondamboyu.

⁸ Asu Sisas ai asükaiyu sîmborî ahamumbo hoafiyuhü yahuya, “Se afîndafîndeimbanemo ranîmboane asu Moses ai sîhamundi nîmorehî hîniîngîfembo hohoanîmo ranahambo moanî yare hîmboana wamarapurî. Nga asu horombo hondü munğu-moatükunî God ai nafîrandambe ana hohoanîmo yahurai moai yangoro.

⁹ Asu ro sîhamumbo hoafehapurî nda, nindou mamî ai ahandî nîmorehî ra nindowenihî ngorü-dîbo hoanepoanî, nga ai moanî hoangîre haya nîmorehî ranahambo moei yahu hîniîngîre haya, asu ai nîmorehî ngorü asemündu ana, nindou ranai nîmorehî semîndî hohoanîmomayo ra moaruwaimbo-reandühani.”

¹⁰ Sisasîmbo süngururü-rundeimbî ai ahambo hoafiyomondowohü yahomoya, “Asu nindowenihî nîmorehühîfembo hohoanîmo yahurai rawefeyo ana, asu nindowenihî nîmorehühîfe-koate ra aboedane,” mehomondamboyu.

¹¹ Asu Sisas ai sîmborî hoafiyuhü yahuya, “Ndanî hoafî nda munğuambo nindou ranahamumbo hoafiyowohüyopoanî, nga nindou sapo ahamumbo God ai ranî ngîniîndî masagapurî ranahamumboane hoafî ra.

¹² Nga ranî-poanîmbo hohoanîmomboane nindou ai sapo nîmorehî semîndî-koate anîngo ra. Nindou bîdîfîrî ra nîmboe sapo ai moanî yahurai niîngombo boagîrî ai masahüpurîmîndei, asu nindou bîdîfîrî ra nîmboe nindou ai ahamumbo moanî-poanîmbo mbînînguwa seihehî tîmoefî kamarîhorî. Asu nindou bîdîfîrî ai moanî God hîfandarandî ranahambo hohoanîmombo yangîrîwambo ranîmboane nîmorehî semîndîkoateyomo arundî. Nindou düdi ndanî yamundîfe hoafî ra semîndîmboayu ana, ai moanî mbîsemündu-wamboane,” mehupurî.

Sisas ai nîmoakîdîboumbo-hündambo dîdîbafîmayu

(Mak 10:13-16; Ruk 18:15-17)

¹³ Ranîyei nindou ai Sisas sowana nîmoakîdîbou ra fufurühmündî-hündürî tükümehindî, ai aheimbo ahandî warî nandearühî dîdîbafîmbîfindüra sei hehî. Nga asu ahambo süngururü-rundeimbî-memo ranai nindou ranaheimbo ngîniîndîmarundürî.

¹⁴ Nga asu Sisas ai hoafiyuhü yahuya, “Nîmoakîdîbou ra ndühî aheimbo hîniîngîrîhindüra wambo sowana mbîsühîsi, nga ngîrî güdüwuri. Nga God ngîniîndî hîfandarandî ra nindou nîmoakîdîbou ndahuraiyei-ane,” mehu.

¹⁵ Ranîyu ai aheiwamî warî nandandürî mbura asu ndamefiyu.

Nindou hoarîfî napo afîndeimbî

(Mak 10:17-31; Ruk 18:18-30)

¹⁶ Nindou mamî ai mamîmbo Sisasîmbo-so tükümefiyu. Ai ahambo düdufi hoafiyundühî yahuya, “Yamundo-randeimbî, ro yangîrî koadürümbo niîngombo ra semîndîmbo mbîsambo asu nîni aboedî moatükunî ramandîhea?” mehundo-amboyu.

¹⁷ Asu Sisas ai ahambo hoafiyundühî yahuya, “Se ra nîmboe wambo nîni-moatükunî ai aboedayo ranahambo hoafiyafühî düduwefoandîr-a? Aboedî mamî-yangîrani moanî aboedayu. Se gedühî aboedî yangîrî niîngombo hohoanîmondafühî ana, se moanî sapo ahînûmbî hohoanîmomayo munğu ranîmbo kîkîhîsafîndandîfî,” mehundo-amboyu.

¹⁸ Asu nindou-mayu ranai düdufinduhî yahuya, “Nîne ahînûmbî hoafî rana?” mehundo-amboyu. Asu Sisas ai sîmborî hoafiyundühî yahuya, “Se nindou hîfokoefepoanî, se nîmorehî sîsîhîmopoanî, se hümbühünîpoanî, se nindou ngorümbo tîkefehêfe papî hoafîpoanî,

¹⁹ se sîhafî meapembo ndondondîwapîrühî ahafe hoafî hîmborîndafî, se sîhafî wandafî mamîmbo ngusüfo pandoworü sîhafî fimbo ngusüfo pararowandî nou,” mehuamboyu.

²⁰ Asu nindou hoarifi mayu ranai simbori ahambo hoafiyundühi yahuya, “Ro muṅguambo rani ahinümbi hoafi ranahambo himboriya süngurtheambo-anahi. Asu ṅgorü nini-moatükuni ramandhe-a?” mehundo-amboyu.

²¹ Asu Sisas ai ahambo hoafiyundühi yahuya, “Asu se moani aboedi nindou hondü niṅgombo mbisafombo ana, se ṅgafi sihafi muṅgu-moatükuni masihoefi ra nindou ṅgorümbö fufundawandühi rani-fihindi kaki ndowandifi mbunda, nindou moaruwai napokoate-mayei ranaheimbo kaki ra dabadüri. Rananimbo asu se sünambe napo afindeimbi-ndamboyafi. Nga asu se mborai wandi süngu,” mehundo.

²² Raniyu asu nindou hoarifi mayu ranai rani hoafi ra himboriyu haya afindi hohoanimo kapeihi ndamefiyu sapo ahandi napo afindi ranimbo wambo.

²³ Raniyu asu Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi-mbo hoafiyupurühi yahuya, “Ro nda sihamumbo anihondümböanahi hoafehapuri, nindou napo afindeimbi ranai God ṅḡinindi hifandarandi ranambe kefoefembo ana, awi tiṅümbi safane.

²⁴ Asukai ro sihamumbo hoafehapuri nda, kemor, adükari ninihondi hos nahurai, ranai ana hoeari kakimbo nür ambe akidou rani nafi kefoefembo ana, ahambo tiṅümb-ane, nga nindou napo afindeimbi ai God ṅḡinindi hifandarandi ranambe kefoefe hifombo tiṅümbi safane,” mehupuri.

²⁵ Asu ahambo süngururü-rundeimbi ai rani hoafi ra himboriyomo houmbo asu ranimbo mahepünafundi. Raniyomo asu ai ahambo düdururühi yahomoya, “Asu nindou didi ai refe ana, aboedambomandifi?” mehomondamboyu.

²⁶ Sisas ai ahamumbo himboari pareapurühi simbori hoafiyuhü yahuya, “Ndan moatükuni ranana nindou ai refembo tiṅümbi safane, nga God ai refembo ana, muṅgu-moatükuni ra tiṅümbiyopoani,” mehuamboyu.

²⁷ Raniyu asu Pita ai hoafiyuhü yahuya, “Awi se ndühi himboyafi, ro muṅguambo moatükuni rarihu kokosi foarihu hohu sihafi süngufemboanefi, nga nini takini mandahumndefa?” mehuamboyu.

²⁸ Sisas ai ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Ro sihamumbo anihondümböanahi hoafehapuri nda, hifi simbori tükufemboayo rani sihi Nindou Hondü ranai sürühoeyoweimbi nimarí fondi raniwami nimanduani, asu wambo süngurundi-rundeimbi se-amboani mamí nimarí fondi 12 raniwami nimanđimboemo 12 mamisiri Israerihündi ranaheimbo hifandiyondürimbohünda.

²⁹ Rananimbo asu nindou muṅguambo didiyei ai ahei wori, akohoandi, rehi mamí, hondafindi, nimori, asu nümbürü ra wambohünda rarihi hiniṅgarihindi ana, asu ai 100 yimbumbondihi ndahümündihü asu aheimbo yangiri koadürümbö niṅgombo-mayo ra God ai dagadürimbui.

³⁰ Nga nindou afindi didiyei ai haponda adükari-mbofemboayei ana, süngunambo ai akidoumbo-ndahimboyei, nga asu nindou afindi didiyei ai haponda akidou-mboehindi ana, asu ai süngunambo adükari-mbo-ndahimboyei,” mehu.

20

Wofi hisi nümbürambe ratüpuriyomorundeimbi nindou kafeefe hoafi

¹ Sisas ai hoafiyuhü yahuya, “God ṅḡinindi hifandarandi ranana sapo nindou mamí nümbürü aharambürü nahurai-ane. Ranani asu ai siambe hamindi hu nindou ahandi wofi hisi nümbürü ranambe ratüpurimbo masepurimüdu.

² Nindou ranai ratüpuriyomo-rundeimbi rani-babidimbo mamami si mamami kaki ra ai segopurimbo hoafi mamühi ru houmbo asu ahamumbo ahandi nümbürü ranambe ratüpurimbo koamarihapurü.

³ Asukaiyu ai hüfihamindi ṅḡinindiyuambe safi huane nindou bidifiri ai make-tambe moani ratüpurü-koate burimemonda hoeimareapurü.

⁴ Raniyu asu ai ahamumbo hoafiyupurühüya, ‘Seamboani ngomo wandi wofi hisi nübürü ranambe ratüpuründimo. Nga ro sšhamumbo kaki ndeara segopurimbo-mayo rani-simogodühi ndahapurimboyahi,’ mehupuri.

⁵ Raniyomo asu ai ratüpurimbo mahomo. Hüfnimbo asükaiyu nimbambe safi ai hu mamani rani-süngumareandi.

⁶ Ndeara nimbambe hondü hu hoeireapuran nindou bidifiri ai moani ratüpurikoate ranühi yaru maningomondamboyu. Raniyu asu ai ahamumbo düdureapurühü yahuya, ‘Se ra nimboe moani ndanühi ratüpurikoate hüfhamindi gebuai afindi ra maningomo rana?’ mehuamboemo.

⁷ Asu ai ahambo hoafiyomondühi yahomoya, ‘Yihoeimbo nindou ai ratüpurisaikoate-memo-ndamboanefi animboefi,’ mehomondamboyu. Asu ai hoafiyupurühü yahuya, ‘I refe anasi, se-amboani ngomo wandi nübürambe ratüpuründimo,’ mehupuri.

⁸ Ndeara bidifirana kinini hoafambe nübürü aharamburi bogori-mayu ranai ahandi ratüpuriyomo-rundeimbimbo bogorimbofi hifandapuri randeimbimayu ranahambo hoafiyuhü yahuya, ‘Ratüpuriyomo-rundeimbi nindou ranahamumbo mb-orai mbisafipuri hawa ahamundi kaki ra dabapuri. Nindou bidifirani süngunambo hondü ratüpurimasahapuri ranhamundi fihü pindafi hawa ngafi weangurühi ratüpurimemo ranhamundi fihü tündowandi,’ mehundo.

⁹ Raniyo asu nindou ndeara nimbambe hondü peyomo houmbo ratüpurimemo ranai kaki mamamiru masowandümo.

¹⁰ Raniyomo asu nindou weangurühi peyomo houmbo ratüpurimemo ranai-amboani kaki semindimbo tüküme fundi. Ndanana ro afindi safi ndahumindemboyefi yahomo houmbo. Nga asu ai-amboani moani mamani yahurai kaki mamamiru masowandümo.

¹¹ Raniyomo ai kaki ra sowandümo houmbo asu ratüpurimasagapuri nindoumayu ranahambo ‘Kaki ranimbo nimboe ndahurai masawamuni,’ yahomo houmbo njepomemo.

¹² Ai yahomoya, ‘Nindou sünguni se ratüpurimasagapura moani bodifombo yangiri ratüpurimemo-anemo asu se ahamumbo kaki ra yihoeimbo masawamuni nahurai masabapuri. Roana siambe peyefi hohu hüfüni gebuai ra ratüpuritijirifomayefi hüfhamindi kikirihundühi,’ mehomondamboyu.

¹³ Nübürü aharamburi ai nindou ngorümayu ranahambo simbori hoafiyundühi yahuya, ‘Wandafi, se himboriyafi, ro sšhamumbo moai moaruwai dibo ninünguriheapuri, nga wani. Asu sapo shiri moai mamani si ratüpurimbo weangurühi mamani si ratüpuriyowohü, kaki mamamife semindimbo hoafi mamani süngurihundüyo?’

¹⁴ Haponda hamindi se shafi kaki ra ndowandifi hawambo ngoafinambo ngafi. Sapo ro kaki sšhamumbo masahapuri yahurai nindou sünguni ratüpurimemo ranahamumbo amboani segopurimbo saheheamboyahimbo masahapuri.

¹⁵ Awi wandi kaki ra ro hohoanimomayahimbo süngu refembo ra wanimandiyo? Ranimoatükuni ranana ai moani wandi moatükuni yangirane. Ro sapo aboedi moatükuni ramarheanda asu se ranimbo wambo garibrowandirühüyafi?’ mehu.”

¹⁶ Sisas ai ndeara hoafi moendifembo yahumbo hoafiyupurühi yahuya, “Nga nindou didiyei ai haponda adükarimbo-femboayei ana, süngunambo ai akidoumbondahimboyei, nga asu nindou didiyei ai haponda akidoumboehindi ana, asu ai süngunambo adükarimbo-ndahimboyei,” mehu.

*Ngimimbo Sisas ai yifimbo ranimbo wataporimbomarandi
(Mak 10:32-34; Ruk 18:31-33)*

¹⁷⁻¹⁸ Sisas ai Serusaremnambo hafuhüyu ai ahandi süngururü-rundeimbi 12 memo ranahamumbo ahamundihoari bogo hoafiyupurühi yahuya, “Awi se himboriyomo.

Haponda sɪhɪrɪ nda Serusarem ŋgoafɪnambo hahifũhanefi, ŋga ranũhɪ anɪmbo Nindou Hondũ ranai Godɪmbo sɪhou-rundeimbɪ bogorɪ nindou asu ahɪnũmbɪ hohoanɪmo yamundu-rundeimbɪ nindou ranahamundɪ warũhɪndɪfimbui. Rananɪmbo asu ai ahambo yɪfɪmbo papɪhoafi-ndũrɪmboemo.

¹⁹ Rananɪmbo asu ai ahambo nindou amurɪ ranahei warambe hɪnɪŋgɪndurũmboemo. Rananɪmbo asu nindou amurɪ ranai ahambo nindou hɪmboahũ tɪkɪfɪnambondɪhorɪ habudihũ ahambo ndũfurɪ ndũfurɪboadũwurɪmboemo. Asu ahambo nɪmɪ keimbɪ karɪhendeimbɪfɪhɪ pandũwurɪmboemo. Ŋga asu randɪfe hayambondoanɪ sũŋgunambo ŋgɪmɪ sindu mbunda asũkaindu yaŋgɪrɪ botɪndɪfimbui,” mehupurɪ.

*Sems Son ai adũkarɪmbofembo masafanɪ
(Mak 10:35-45)*

²⁰ Ranɪyo asu Sebedindɪ nɪmorehɪ ahandɪ nɪmorɪ yimbu babɪdɪ Sisasɪmbo-so tũkũfe ahandɪ haŋgɪfoanɪ peyo yirɪ kakɪre nɪmarɪmbo ai mamɪ-moatũkunɪ rambɪreandɪ yaho haya dũdumarerɪ.

²¹ Ranɪyu asu Sisas ai ahambo dũdureandũhɪ yahuya, “Nɪmorehɪ ra se nɪnɪ-moatũkunɪmboyafɪ rana?” mehundo-amboyo. Asu ai ahambo sɪmborɪ hoafɪyondowohũ yahoya, “Se wambo randɪheamboyahɪ mbɪsafɪndɪrɪ se bogorɪmbofeyoanɪ asu wandɪ nɪmorɪ yimbu nda sɪhafɪ warɪ-hondũnɪ nɪmarɪ, sɪhafɪ kadũdanɪ nɪmarɪ rambohũnda,” mehoamboyu.

²² Ranɪyu asu Sisas ai tɪŋɪrɪfo ahambo tũkũfemboayo ranɪmbo nɪmorɪ yimbumbo hoafɪyupɪrũhɪ yahuya, “Se-ana moai fɪfɪrɪneandɪ se nɪnɪ-mboyafanɪ dũduefɪneandɪ ranɪmbo. Se ra ro tɪŋɪrɪfo semɪndɪmboyahɪ ra mandowandɪfanɪyo?” mehupɪramboyafanɪ. Asu ai sɪmborɪ ahambo hoafɪyafɪnandowohũ safanɪya, “Yɪnɪ, ro randɪhoamboyehɪsɪ,” masafanɪ.

²³ Sisas ai ahafanɪmbo hoafɪyupɪrũhũ yahuya, “Yɪnɪ, wandɪ tɪŋɪrɪfo ndowandɪmboyafanɪsɪ. Ŋga asu ro sɪhafanɪmbo hoafɪndahapɪrɪ, dũdi wandɪ warɪ-hondũnɪ nɪmarɪ asu kadũdanɪ nɪmarɪ rambo ra ŋgɪrɪndahɪ, ŋga wanɪ. Fondɪ ranana wandɪ Ape ai nindoumbo dɪdɪboadoramũndɪ hɪnɪŋgɪmareandane,” mehu.

²⁴ Ranɪyomo asu Sisasɪmbo sũŋgururũ-rundeimbɪ 10 memo ranai ranɪ hoafɪ ra hɪmborɪyomo houmbo asu ai apodoho yimbume fanɪ ahafanɪmbo ŋgɪnɪndɪmarupɪrɪ.

²⁵ Ranɪyu asu Sisas ai ahamumbo mamɪ gugureapurɪ mbura hoafɪyupurũhɪ yahuya, “Se awi ranahambo fɪfɪrumbo-anemo, ŋgorũ sɪrambeahɪndɪ-mayei ranahei bogorɪ nindou ranai ana nindou ranaheimbo ŋgɪnɪndɪ hɪfandɪrundũrũhanemo. Rananemo asu ahei adũkarɪ nindou ranai-amboanɪ ŋgɪnɪndɪ aheimbo hɪfandarundũrɪ.

²⁶ Ŋga awi ndahurai hohoanɪmo ndanana sɪhamundɪ mbusũmo yaŋgorɪpoanɪ, ŋga wanɪ. Sɪhamundɪ mbusũmo nindou mamɪ ai adũkarɪmbofe tũkũfembo hohoanɪmoayu ana, asu ranai nindou sɪhamundɪ ratũpurɪyu-randeimbɪ nindoumbofi mbũnũŋgu-wamboane.

²⁷ Asu nindou mamɪ ai sɪhamundɪ mbusũmo ro horombonɪpoedɪ nindou-anahɪ yahu anũŋgu ana, nindou ranai sɪhamundɪ moanɪ ratũpurɪyu-randeimbɪ nindoumbofi mbũnũŋgu-wamboane.

²⁸ Sapo rahurai ane Nindou Hondũ aiana hɪfɪnambo makusu ra ahambo nindou ai farɪhefɪmboyupoanɪ. Ŋga ai nindou afɪndɪ ranaheimbo aboedambo-fendũrɪmbo-hũndamboyu yɪfɪmbo makusu,” mehu.

*Sisas ai nindou yimbu hɪmboatɪharɪ aboedɪmareapɪrɪ
(Mak 10:46-52; Ruk 18:35-43)*

²⁹ Ranɪyomo ai Seriko ŋgoafɪ hɪnɪŋgɪru hou mahomonda, asu nindou afɪndɪ safɪ ranai Sisasɪmbo sũŋgumarɪhorɪ hei.

³⁰ Hĩmboatĩharĩ nindou yimbu ranai nafĩkĩmĩ nĩmarĩfanĩ hĩmborĩyafandane, Sisas ai mahuwamboyafanĩ, asu ai hoafĩ pukũna karĩhoefĩneandũhĩ hoafĩyafandũhĩ safanĩya, “Defitĩndĩ ahuirĩ! Adũkarĩ, se yĩhoehĩmbo hĩpoambo-rowamunĩ,” masafanĩ.

³¹ Nindou afĩndĩ ranai ahafanĩmbo se moanĩ yafambe kĩkĩhandĩfanĩ sei hehi ŋgĩnĩndĩ hoafĩmehũpĩrĩ. Nga asu ai moanĩ pukũna hamĩndĩ hoafĩ karĩhoefĩneandũhĩ hoafĩyafandũhĩ safanĩya, “Defitĩndĩ ahuirĩ! Adũkarĩ, se yĩhoehĩmbo hĩpoamborowamunĩ,” masafanĩ.

³² Ranĩyu asu Sisas ai ranũhĩ ŋgĩnĩnĩmareandĩ. Asu ai ahafanĩmbo dũdureapĩrũhĩ yahuya, “Ro sĩhafanĩmbo nĩnĩ nũnũngufepĩrĩmboyahĩ asu se ranĩmbo hohohanĩmoayafana?” mehupĩramboyafanĩ.

³³ Asu ai sĩmborĩ ahambo hoafĩyafĩ-nandowohũ safanĩya, “Adũkarĩ, se yĩhoehĩ hĩmboarĩ aboedĩ birĩhawamunĩ semboanehĩ hohohanĩmoayehĩ,” masafanĩ.

³⁴ Ranĩyu asu Sisas ai ahafanĩmbo hĩpoamboreapĩrĩ haya warĩ ahafandĩ hĩmboarambe pamareapĩra moanĩ mamĩ ranĩ-sĩmboanĩ hĩmboarĩ aboedĩ birĩmarĩhoayopĩra hĩmboarĩyafandũhĩ, asu ai Sisasĩndĩ sũŋgu mahafanĩ.

21

*Sisas ai bogorĩ nindou nahurai Serusarem ŋgoafambe tũkũmefiyu
(Mak 11:1-11; Ruk 19:28-40; Son 12:12-19)*

¹ Sisas ai ahambo sũŋgururũ-rundeimbĩ babĩdĩ Serusarem ŋgoafĩkĩmĩ akĩmĩ tĩfĩrundũhĩyomo asu ai ndeara Betfage ŋgoafambe Orif Nĩmĩ Wafukĩmĩ tũkũmefundĩ. Ai ranũhĩ tũkũyafundũhĩyomo Sisas ai ahandĩ sũŋgunerĩ-rĩnandeimbĩ ranahafanĩmbo hoafĩ ranĩ bĩtapĩre horombo koarĩhepĩrũhĩ yahuya,

² “Nŋoafĩ akĩmĩ anaŋgo ranĩhũnda ŋgafanĩ nĩmehũnou hoeindĩneandanĩ dongi mamĩ ahandĩ nĩmorĩ ranĩdĩbo wofĩfĩhĩ kife hĩnĩŋgĩfĩmbĩ-mayo ra fufurĩndĩ-heneapĩrĩ mbundĩna wambo sowana ndowandĩfanĩ dũgũfanĩ.

³ Asu nindou ŋgorũ ai ranahambo nĩnĩ hoafĩ hoafĩnduanĩ ana, asu se hoafĩndafandũhĩya, ‘Adũkarĩ ai ranahambo hoafĩmayu-amboanehĩ,’ mbĩsafandanĩ anĩmbo asu ai moanĩ rande hĩnĩŋgĩndeandanĩ amboanĩ ndowandĩfanĩ dũgũfanĩ,” mehu.

⁴ Ranĩ-moatũkunĩ ranana sapo horombo Godĩndĩ hoafĩ hoafĩyu randeimbĩ ai hoafĩmayu sĩmogodũhĩ tũkũfemboyo ramefeyo. Sapo ai yare horombo hoafĩyuhũya,

⁵ “Saion nindou ranaheimbo hoafĩndafĩndũrũhĩ anĩmboya,

‘Awi se ndũhĩ hĩmbondei sĩhei adũkarĩ bogorĩ nindou ranai sĩheimbo sowana asũfu!

Aiana moanĩ hĩmboarĩ hoafendũhĩ dongi ranĩwamĩ nĩmarũ haya asũfu.

Asu aiana dongi nĩmorĩ mamĩ ranĩwamani nĩmarũ haya asũfu,” meho. *Sekaraia 9:9*

⁶ Ranĩyafanĩ asu ahambo sũŋgurĩnerĩ rĩnandeimbĩ ai hafanĩ Sisas ai hoafĩmayupĩrĩ ranĩ-sũŋgu ramarĩneandĩ.

⁷ Ranĩyafanĩ asu ai dongi hondĩ nĩmorĩ kameihĩ ra sowapĩndĩfanĩ hũfanĩ ahafandĩ hoearĩ ra ahafewamĩ nandĩne hĩnĩŋgĩmarĩneapĩra asu Sisas ai ranĩwamĩ farĩfĩ mamaru.

⁸ Ranĩyei nindou afĩndĩ safĩ ranai ahei warĩ hoandarĩ hoearĩ fufurũhũmũndi nafĩnĩ korĩmarĩhĩnda asu bĩdĩfĩrĩ ai nĩmĩ warĩ emũndĩ kameihĩ hutũhũmũndi nafĩnĩ korĩmarĩhi hei.

⁹ Nindou afĩndĩ bĩdĩfĩrĩ ranai Sisasĩndĩ haŋgĩfoanĩ kefoehi hehi hei asu bĩdĩfĩrĩ sũŋgunĩmayei ranai hoafĩ pukũna karĩhehindũhĩ hoafĩyeihũ seiya,

“Defitĩndĩ ahuirĩ, ranahambo hĩhĩfĩ-hĩhĩfĩndahũndo!

God ai ahambo aboedĩ aboedĩ-mbĩriramboane ai Adũkarĩndĩ ndũrĩnambo asũfu ranahambo.

Godindi ndüri adükarane mbisefomboane,” masei.

Buk Song 118:26

¹⁰ Sisas ai Serusarem ngoafambe tükumefiyua asu ngoafi adükarani ranai hepüni kikirandühi nindou ranai düduyahindühi seiya, “Nindou düdi rana?” masei.

¹¹ Nindou afindi-mayei ranai hoafiyehi seiya, “Nindou ndanana Nasaretihündi Gariri hifihündi Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi nindou Sisas ani,” masei.

Sisas ai Godindi worambe kefuai mahüfu

(Mak 11:15-19; Ruk 19:45-48; Son 2:13-22)

¹² Sisas ai Godindi Worikimi hüfu nindou ranühi sesi napo kakifihisi simbori siseyei wakirihindühi ninoumayei ranaheimbo bukürümafoarearu. Raniyu ai kakisisefe rambo fondiyo asu nindou bidifiri ai wupufo nimarimombo siseru-rundeimbi nimari fondi ra hihirimafoareapuri.

¹³ Raniyu ai hoafiyundürühi yahuya, “Sapo Baiborambe sürü mapaiaro ra yare hoafiyohü yahoya, ‘Wandi wori ranana didibafife worane mbiseimboyei,’ mehu. Nga asu se wori nda nimboe hühühüni nindouyei dibonapife worimbo-arihinda?” mehupuri.

¹⁴ Nindou himboatihari asu nindou tihari moaruwaimbi ranai Godindi wori ranambe tükümehinda Sisas ai aboedimareandüri.

¹⁵ Godimbo sesi sihou-rundeimbi bogoriyomo asu ahinümbi hohoanimo yamundurundeimbiyomo ranai hoeirundane, Sisas ai hepünifeimbi moatükuni ramareanda asu nimoakidibou ai pukuna hoafi karihindühi Godindi wori ranambe seiya, “Defitindi ahiri ranahambo hihifi-hihifimboani,” maseiamboemo asu ai ranimoatükuni ranahambo nginindimemo.

¹⁶ Raniyomo asu ai Sisasimbo düdururühi yahomoya, “Se nibe-hoafi ai hoafayei ra himboriyafai?” mehomondamboyu. Asu Sisas ai simbori ahamumbo hoafiyuhü yahuya, “Anihondane, ro ra himboriyamboanahi. Asu se moai hoafi Baiborambe mengoro nda hoeirundiyo? Sapo ai yare hoafiyowohü yahoya, ‘God, Se nimori akidibou asu

akidibou hondü tihündi ranahei yafambe boaroworanani imbo asu ai sihambo adükarani sei ndorihisi hoafimbeyai-amboane,’ meho ra,” *Buk Song 8:2* mehu.

¹⁷ Raniyu Sisas ai ahamumbo yare hininngireapuri haya Betani ngoafina ranühi apombo mahu.

Sisas ai hoafimayua nimi fik süfuri nahurai nimbimayo

(Mak 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Hapoadumbo siambe hondü Sisas ai adükarani ngoafina hihirifi nafisi huhüyu asu ai wembombomayu.

¹⁹ Raniyu ai huhünda nafikimi fik nimindi ranai maningowa hoeire haya ranisowana mahu. Asu moai nimindi ranifihisi fik hisi ranai kiaro, nga moani emüdi yangiri maningowa hoeimareandi. Raniyu asu ai nimi ranahambo hoafiyuhü yahuya, “Nimi ndanimbafisi ndani se ngiri asükaindafisi hisindafisi,” mehua, asu nimi ranimoani mamihari hoafisi ningoambe nimbimayo.

²⁰ Raniyomo asu ahambo süngururü-rundeimbi ranai ai ramareandi ranahambo hoeiru houmbo hepünafundühi düduyafundühi yahomoya, “Nüngumareandamboyo fik nimindi ranai moani yahurai nimai hamindi nimbimayo rana?” mehomo.

²¹ Raniyu Sisas ai simbori ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Ro sihamumbo anihondumboanahi hoafehapuri, asu se anihondumbondundühi moani yimbu hohoanimo-koateayomo ana, seamboani ro nimi ndanahambo ramaritheandi nou randumboemosi. Nga se hifi wafu ndanahambo hoafindimondühiya, ‘Se firihoefti hawa sihafihoi hanihi siriwara himo pefafi,’ ehomo ana, ra ai randifemboe.

²² Asu se anihondümboru houmbo nini-moatükunimboyo sihamundi didibafife ra hoafemo ana, asu se rani-moatükunî ra ndowandümoemo,” mehupuri.

*Sisasimbo düdi nginindi masagado yahomo houmbo düdumefundi
(Mak 11:27-33; Ruk 20:1-8)*

²³ Sisas ai Godindi worimayo ranambe kefuai hu tüküfi nindou bidifirambo hoafi yamundeandürühi maningu. Raniyo asu Godimbo sesi sihou-rundeimbi bogori nindouyomo asu nindouyei bogori nindouyomo ranai ahambo-so tüküyafu düdururühi yahomoya, “Nüngu-nahurai nginindiyo se yahurai nda sowandifi hawa ndani-moatükunî refembo rana? Nindou düdi sihambo nginindi yahurai ra masaganin-a?” mehomondamboyu.

²⁴ Asu simbori Sisas ai ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Ro-amboani sihamumbo awi mamî düdufe düdundaheapurimboyahi. Asu se wandi düdufe ranahambo hoafi weindaharundi ana, sihamumbo nine-nginindi ro sahamindi hehea rani-moatükunî rarihe arihandi ranahambo hoafindahapurimboyahi.

²⁵ Asu dagüdamboe Son himoni nindou hundüriyo rambo hohoanimo masemündu rana? Rani-moatükunî ra Godindi-mayo tüküfemboyo asu nindouyei-mayo tüküfemboyo?” mehupuramboemo. Raniyomo asu ai ahamundihoari bogo simbori hoafiyomondühi yahomoya, “Nini hoafi sihiri ra hoafimandefa? Asu sihiri ahambo hoafiyahundowohüya, Godindi-mayo tüküfefeyo ane asefi ana, asu ai simbori sihefimbo rande hoafindümunühiya, Nimboe refe ana, asu se Sonimbo anihondümbofe-koatememoa? mbüsü düdündüfimunimbui.

²⁶ Asu sihiri rarihu hoafiyefühi, Rani-moatükunî ra nindou-yafe-mayo tüküfefeyo ane, asefi ana, asu nindou ranaheimbo yihimbo-ndihurimboyefi, nimboe sapo nindou ranai Sonimboya, Aiana Godindi hoafi hoafiyu randeimbi nindoumayu ani aseimbohünda,” mehomo.

²⁷ Raniyomo asu ai Sisasimbo hoafiyomondühi yahomoya, “Rani-moatükunî ra ro moai fifirihundi,” mehomondamboyu. Asu ai ahamumbo simbori hoafiyuhü yahuya, “Roamboani ro ngiri sihamumbo hoafindahapurî dagüdamboe ro hohoanimo ra sahamindi hehea rani-moatükunî rarihe arihandi ra,” mehu.

Sisas ai afindi mamî ranahandambo nimori yimbu ranahandi kafeje hoafi hoafimayu

²⁸ Sisas ai yahuya, “Asu haponda se ra nünguru hohoanimoyomondühiyomoa? Mamimbo nindou mamî ai nindowenihî nimori yimburapiri henüngumboyu. Ai hu ahandi amongo nimori mayu ranahambo hoafiyundühi yahuya, ‘Wandi nimori nda, se ngafi wofi hisi nübürî ranambe ratüpurindafi,’ mehu.

²⁹ Asu nimori ai yahuya, ‘Ro ratüpurimbo moi samboanahi,’ mehu, nga asu süngunambo hohoanimoyu hoeireanda mayoa ai ratüpurimbo mahu.

³⁰ Raniyu asu afindi ai akidambo sowana hu mamî hoafi yahurai yare hoafimayundo. Asu nimori ai yahuya, ‘Yini Ape, ro ngamboyahî rani ratüpurimbo,’ mehu, nga asu süngunambo ai moai hu.

³¹ Nimori yimbu ranai nahanîyu sapo afindi ai hoafimayu süngu himboriyu haya ramareanda?” mehuamboemo. Asu nindou ai hoafiyomondühi yahomoya, “Amongo nimori ai,” mehomondamboyu. Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Ro sihamumbo haponda hoafehapurî nda, Nindou takis kaki sowandümo-rundeimbi asu nimorehi nindowenihî birabiriyeyi rihündeimbi ranai sihamumbo ngasündhipurî hehi ai boatei God nginindi hifandarandi ranambe karefoehindi.

³² Nga nimboe Son sihamumbo sowahi tüküfefiyu ra ai sihamumbo sapo nafi aboedi süngumbeyafunda yahumboyu nafuimayupurî. Nga asu se moai

ahambo anihondümborüwuri. Nga asu nindou takis kaki sowandümo-rundeimbi-memoyomo, asu nimorehi nindowenihî birabirîyei rihundeimbi ai yangirîyei ahambo anihondumbo-marîhorî. Ranî-moatükunî ra se hoerundîsî, nga asu se moai süngunambo yaru niŋgomo hohoanîmoyomondanî wanî asu ahambo anihondümborüwuri,” mehu.

*Nindou moaruwai wofî hisî nümbürî hîfandîmarundî kafoefe hoafî
(Mak 12:1-12; Ruk 20:9-19)*

³³ Sisas ai hoafiyuhî yahuya, “Awi se ŋgorü kafoefe hoafî ranahambo hîmborîndîmo. Mamîmbo nindou mamî hîfî aharambürî ai wofî hisî hîfoare mbura ginîrîmayu. Asu nümbürî ranambe wofî hisî ra boboeyo-rambohünda hîpîrî nafîmarandî. Asu nümbürî ranambe nîmoamo hafo gîgüdîyo rambohünda yibadî ŋgerîra hafu hîniŋgîmareandî. Ranîyu asu ai muŋgu-moatükunî ra raraore mbura nindou kaki semîndîmbo ratüpurîyomo-rundeimbi ranahamundî warambe hîniŋgîre haya, ŋgorü hîfîna angunî mahu.

³⁴ Ndeara wofî hisî ranai süfiyoanî nindou ranai ratüpurîyomo rundeimbi ranahamumbo nindou nümbürambe ratüpurîmemo ranahamumbo sowana koamarîhepura mahomo wofî hisî ra semîndîmbo.

³⁵ Ranîyomo asu nindou wofî hisî nümbürambe ratüpurîyomondühî manîŋgomo ranai nindou ahandî koamarîhepura mahomo ranahamumbo mbumarîpundümo. Ŋgorümbo bubururî, ŋgorümbo hîfokoarüwurî asu ŋgorümbo nîmoeinambo-marurî.

³⁶ Ranîyu asükaiyu nindou ranai ahandî ratüpurîyomo-rundeimbi bîdîfirî afîndî safî koarîhepurane, nindou nümbürambe manîŋgomo-memo ranai ahamumbo mamî horombo bîdîfirambo ramarüpurî nou yahurai ramarüpurî.

³⁷ Ranîyu nindou ranai bîdîfirambo hondü ahandî nîmorî ranahambo ahamumbo sowana koamarîheirü. Ranîyu ai yare hoafiyuhü yahuya, ‘Nindou ranai awi wandî nîmorî ranahambo ndondüwurühî ahandî hoafî hîmborîndîmboemosî,’ mehu.

³⁸ Nga asu ai ahandî nîmorî ranahambo hoeirüwurühî ahamundîhoarî yahomoya, ‘Nîmorî ndanana sapa nümbürî aharambürîndî nîmor-ani. Awi sîhîrî ahambo haponda hîfokoandîhurühî anîmbo asu sîhîrî ahandî-mayo napo ra fundîhumündefomboane,’ mehomo.

³⁹ Ranîyomo asu ai ahambo mburündümo nümbürambeahîndî hîmboranî pirüwurî houmbo houmbo hîfokoamarüwurî.”

⁴⁰ Sisas ai yare düdufihî yahuya, “Asu wofî hisî nümbürî aharambürî ai asükaindu tükündüfihî ra, nindou ahandî nümbürî hîfandîmarundî ranahamumbo nîngumandepura?” mehuamboemo.

⁴¹ Asu ai hoafiyomondühî yahomoya, “Nindou moaruwai ranahamumbo nindou ranai hîfokoa-ndeapurümbui. Rananîmbo asu ai nindou bodîmondambo ahandî nümbürî ra dagapurani asu ai hîfandundühî wofî hisî süfi-ambe nindou ranai nümbürî aharambürîmbo bîdîfirî dabudomboemo,” mehomo.

⁴² Ranîyu asu Sisas ai ahamumbo hoafiyuhüya, “Awi, se moai hoafî Baiborambe apenîŋgo ra hoeirundîyo? Hoafî ra yare hoafiyowohüya,

‘Worîmboru-rundeimbi nindou ai worîmbombo kambohoanî moaruwai ra moanî yaru moei yahomo masîhoemo,

asu kambohoanî ranai moanî ndorîhoeimbi hamîndî kambohoanîmbofe tüküme Feyo.

Ranî-moatükunî ra Adükari ai ramareandane,

ŋga ranî-moatükunî ra ro hoeirîhunda aboedî hamîndane, asefî,’

Buk Song

118:22-23

meho.

⁴³ Ranimboane asu sihamumbo hoafehapurı, ‘God ngınındı hıfandarandı ranamboani sihamumbo saihündı-mayo ra ndemündü haya asu nindou dıdıyeı ai hısi aboedı hıfandarandambe tüküfembohünda ranaheimbo dagadürımbui.

⁴⁴ Nindou düdi ai kambohoanı ranıwamı pırayu ana, ai muᅅguna hürühümbo yagudümbui. Asu kambohoanı ranai nindou ranahandı wamı pırayo ana, ranambo ndünınderımböe,” mehu.

⁴⁵ Ranıyomo asu Godımbö sesi sihou-rundeımbı nindou bogorıyomo asu Farisi nındouyomo ranai Sisasındı kafoefe hoafı ranahamboya ‘Yıhoefomboanı yare kafoare hoafayu,’ yahomo fıfırımarundı.

⁴⁶ Ranıyomo asu ai ahambo mbuımündümbo yahomo houmbo hohoanımomemo. Nga asu ai nindou afındı ahambo wakıreri meᅅgoro ranaheimbo yıhımbomarundüri, nımböe sapo ai Sisasımböya, Ai Godındı hoafı hoafıyu-randeımbı nındoumbofımböanı maseı ranımbö wambo.

22

Sisas ai nımorehı semındı sımböanı sesesımbö kafoefe hoafı hoafımayu (Ruk 14:16-24)

¹⁻² Asu asükai Sisas ai kafoefe hoafınambo hoafıyundürühıyahuya, “God ngınındı hıfandarandı ranana ndahurai-ane. Mamımbö adükarı bogorı nindou ai nımorehı semındı sesesımbö sesi raraore fıkımı-fıkımıre masıhendı ahandı nındowenihı nımorı ai nımorehı semındımbömayua.

³ Ranıyu ai nımarümbo ahandı ratüpurıyomo-rundeımbı nındoumbo koamarıhepurı nindou bıdıfırambo sesesi sı ranıfihı tükündafundı yaho hoafıyopurımbö. Nga asu ranı-sımböanı nindou ranai moai tüküfembo hohoanımoyomo.

⁴ Ranıyu asükaiyu ai ahandı ratüpurıyomo-rundeımbı nindou bıdıfırambo koamarıhepurı. Ai yare hoafıyuhü yahuya, ‘Wandı sesesımbö sı ranai ndeara nafıramındımböane. Burmakau anamındı asu nınıhondı bıdıfırı wowondümbı wandı hıfokoaru mandu dıdıboadıru nafıramındımböane. Nga se dıfomo nımorehı semındımbö sesesi ra sesımbö,’ yahu hoafıyu koamarıhendı.

⁵ Nga asu nindou ranai moai ahamundı hoafı hımborıyomo hou homo, nga wanı. Nga ai ahamundı hohoanımomemo süᅅgu ahamundı ratüpurımbö bukürımefoundı. Nindou mamı ai ahandı nümbürınambo-ndefı, mamı ai ahandı stoa worınambofı raraomarundı.

⁶ Asu bıdıfırı ai nindou ranahandı ratüpurıyomo-rundeımbı ranahamumbo mburüpundümo houmbo bubukıyomopurühı hıfokoakomarüpürı.

⁷ Ranıyu asu bogorı nındou-mayu ranai ranımbö ᅅᅅsüfoambe moaruwairırühıyu ahandı ami ranahamumbo koamarıhepura ai homo nindou hıfokoaru rundeımbı-memo ranahamumbo hıfokoako-foarupurühı ahamundı ᅅᅅoafı ra hai kamandu kamandu marundı.

⁸ Ranıyu asu ai ahandı ratüpurıyomo-rundeımbı ranahamumbo hoafıyuhü yahuya, ‘Wandı nımorehı semındımbö sesesi sı ranai ndeara nafıramındımböanesı, nga asu nindou fandıfembo hoafımayahı ranai moei mehomo, nga ᅅᅅrı wandı worambe dıfomo.

⁹ Nga haponda se ᅅᅅomo muᅅᅅambo bogorı nafı ranıhünda muᅅᅅambo nindou hoeındündühı ana, hoafındımondanı nindou afındı safı wandı sesesımbö sı ranühı ai mbıfandund-amboane!’ mehuamboemo.

¹⁰ Ranıyomo asu ahandı ratüpurıyomo-rundeımbı ranai muᅅᅅambo nafı bogorı ra homondühı muᅅᅅambo nindou hoeırüpürühı gugurımarundı. Nindou bıdıfırı aboedı, bıdıfırı moaruwai kapeihı, ranai muᅅᅅo fandafandambo nımorehı semındı sesesımbö fondı ra nindou yaᅅᅅrı güremareandı.

11 Ranıyu bogorı nindou ai nindou mafandandı ranaheimbo hımbosafımbu huwane nindou mamı ranai sesesımbu hombo hoearı yihuruyımındi-koate mamaruwa hoeimarırı.

12 Ranıyu asu bogorı nindou ai ahambo düdurırühı yahuya, ‘Wandafı, se ra nününguyafoamboyafı sesesımbu sıhı hombo hoearı yihuruyımındi-koate tükümefoandı ndana?’ mehundoa asu nindou ranai moanı hoafi-koate sırı yare mamaru.

13 Ranıyu bogorı nindou ai ahandı ratüpurıyomo-rundeimbı ranahamumbo hoafıyuhü yahuya, ‘Nindou ranahambo yırı warı hüputüpundümo houmbo weindanı nımbı nımaro-ambe pinduwurı. Rananımbu ai heındühı yahafı hitımbırandamboane,’ mehu.”

14 Ndeara Sisas ai hoafıyuhüya, “Nindou afındımbuyo fandıfembo hoafımayondürı, nga asu moanı yımbu mamı yanğırı ranaheimbo dıbonımayondürı,” mehu.

*Takis kakı sai hohoanımo ranahambo Sisasımbu düdumarıhorı
(Mak 12:13-17; Ruk 20:20-26)*

15 Farisi nindou ai homo Sisas hoafıyuhü ranahambo nını düdufe hoafı sıhırı hoafındefühı ranambo yırümondıhurımbu yahomo fıfırımarundı.

16 Ranıyomo ai nindou ahamumbo süngurıpurı-rundeimbı asu Herotındı süngururü-rundeimbı bıdıfırı ranahamumbo Sisas-sowana koamarıhoupurı. Ai homo Sisasımbu-so tüküyafu hoafıyomondohü yahomoya, “Nindou yamundo-randeimbı, ro sıhambo fıfırıhunımbuane fı se anıhondümbu hondü hoafıyafı arandı ra. Nindou ai nıne-hohoanımo hohoanımoayei ranahambo se afındı hohoanımo-koate seana Godındı anıhondü hohoanımo ranahambo yamundo randühanafı. Asu seana sıhafı hımbuohü muğua nindou sımogodühaneı.

17 Ranana asu se yıhoefımbu hoafıyafımunı. Se ra ranımbu nünguro hohoanımoafıyuhüyafa? Romı-yomondı nindou bogorı Sısar ranahambo takis kakı sımbu ra aboedıyo wanıyo?” mehomondamboyu.

18 Nga asu Sisas ai ahamundı nıne-hoafı moaruwai fıfırırundı ranımbu fıfırıreandı. Ranıyu asu ai ahamumbo hoafıyupurühı yahuya, “Awi seana nindou yımbu yafambeımbanemo! Se ra nımbu wambo nğorü-süngufendırımbu yahomo houmboemo rana?”

19 Naha ndühı wambo kakı hoarı takis-ambe sıhefembo-mayo ra nafui-yomondırı,” mehuamboemo. Asu ai ahambo kakı hoarı ra sowandümo homo nafuımemondo.

20 Ranıyu asu ai ahamumbo hoafıyuhü yahuya, “Se ra dade nğusümbuarıyo asu ndürıyo kakı ndanıfıhı apaiaro rana?” mehuamboemo.

21 Asu ai ahambo sımborı yahomoya, “Adükarı bogorı nindou Sısar ranahandane,” mehomondamboyu. Asu Sisas ai hoafıyupurühı yahuya, “I awı refıanası nıne-moatükunı Sısarındayo ahambo sıhefemboane, asu nıne-moatükunı Godındayo ahambo sıhefemboanesı,” mehuamboemo.

22 Ranıyomo asu ai ranı hoafı ra hımborıyomo houmbo hepünafundühı ahambo ranühı yaru hınıngırüwurı houmbo ndamefundı.

*Nindou yıfıhündı botıfe hoafı ranımbu Sisasımbu düdumemondo
(Mak 12:18-27; Ruk 20:27-40)*

23 Mamı ranı sıhı Sadyusi nindou bıdıfırı ai Sisas sowana tükümefundı. Ranı nindou ai-ana nğırı nindou yıfıhündı botındıfe-ndandı yahomo rundeimbı nındouyomo.

24 Ranıyomo asu ai Sisasımbu düdurüwurühı yahomoya, “Nindou yamundo-randeimbı, Moses ai yare hoafıyuhü yahuya, ‘Nindou mamı ai nımorı-koate yıfınduanı ana, asu ahandı akıdı ai ahandı-mayo nımorehı kai ra ndemündı haya yıfımayu ranahandı fondühı fıhefembo-hünda ahandı nımorı ra amonğoandı nımorı-mbıyuwamboane,’ mehu.”

²⁵ Horombo yihoefi mbusümo apodoho mamî 7 ranai manîngomo. Amongo hondü ai nîmorehi ra semündü haya nîmorî mbuimîndî-koate yîfiyuhüyu asu ai nîmorehi ahandî ra ranîkimî akîdîmayu ranahambo hîniîngîmareandî.

²⁶ Ranîkimî akîdîmayu amboanî yahurai amongo hondü ai ramefiyu nou ramefiyu. Ranîyu asu ai ranîkimî akîdî ngorü mbusümondî amboanî ngorü yahurai ramefiyu. Moanî mamî yahurai yangîrî homo-homombo bîdîfiranî akîdî hondü 7-mayu rana-handîfihî tümareandî.

²⁷ Ndeara bîdîfiranambo hondü nîmorehi ranai yîfiîmayo.

²⁸ Nga asu süngunambo nindou yîfiîhündî yangîrî botîfembo si tüküfeambe ra nîmorehi ranai nindou dadî nîmorehîmanda? Apodoho-mamî ranai sapo ahambo munguambo masowandümo anesi,” mehomondamboyu.

²⁹ Asu Sisas ai ahamumbo sîmborî hoafîyuhü yahuya, “Awi seana hîhîndî ho-hoanîmombü nindou-anemo! Awi seana nîmboe sapo Baiborambeahîndî hoafîyo asu Godîndî ngîniîndîyo ra fîfirîfekoate-wambo ranîmboanemo.

³⁰ Nindou yîfiîhündî botehîndî ana, ai sapo sünambeahîndî nendî sünambe amarîmo yahurai tükündahîndühi anîmbo asu ai ngîrî nîmorehi nîdownihîhî ndahîndî, nga wani.

³¹ Asu sapo nindou ai yîfiîhündî botife ranîmbo ra, awi se moai God ai Bukambe sîheimbo hoafîmayundürî ra hoeirîhîndîyo?

³² Sapu ai yare hoafîyuhü yahuya, ‘Ro-ana Abrahamîndî God-anahî, Aisakîndî God-anahî, asu Sekopîndî God-anahî!’ mehu. Aiana yangîrî nüngumbî nindou-yafe God-anî asu ai yîfiîhündî-yafe Godîyupoanî,” Sisas ra mehu.

³³ Nindou afîndî ranai ranî hoafî ra hîmborîyeyî hehi Sisasîndî yamundîfe hoafî ranîmbo mahepûnahîndî.

Nine ahînümbî hohoanîmo bogorayo ranahambo hoafîmayu

(Mak 12:28-31; Ruk 10:25-28)

³⁴ Ranî hoafînambo Sisas ai Sadyusi nindou ahamundî hoafî kîkîmareapurî. Ranîyomo asu Farisi nindou ai ranî hoafî ranahambo hîmborîyomo houmbo ai mamûhî gugurîmefundî.

³⁵ Ranîyu asu nindou mamî ahamundî mbusümo ahînümbî hohoanîmo fîfirîeandeimbî ranai mamî düdufe Sisasîmbo randîhinî hoeindîhinî yahu-haya düdumarîrî.

³⁶ Ai ahambo düdurîrîhî yahuya, “Yamundo-randeimbî nindou, naha ahînümbî hoafî ranaiyo moanî adûkarî hamîndayo?” mehuamboyu.

³⁷ Asu Sisas ai sîmborî ahambo hoafîyundühi yahuya, “‘Adûkarî sapo sîhafî God ranahambo, sîhafî ngusüfo munguambo, sîhafî hohoanîmo munguambo, yîfiîfî munguambo ranambo ngusüfo pandoworî.’

³⁸ Ranî ahînümbî hohoanîmo ranane ai weangurîhîdîdî asu moanî adûkarî hamîndayo.

³⁹ Asu ngorü ahînümbî hoafî adûkarî ranî-kîmîniîndî ra ndahurai-ane, ‘Se ngunîndambürî ranaheimbo ngusüfo pandowandürî sapo se sîhafî fimbo rawarowandî nou.’

⁴⁰ Mosesîndî munguambo ahînümbî hohoanîmo aho ranane asu Godîndî hoafî hoafîyomo-rundeimbî nindou-yomondî yamundîfe hohoanîmo ranane munguambo ranana yîmbu adûkarî ahînümbî hoafî ra nîmîndühane,” mehu.

Sisas ai düdi Kraisyu yahu haya düdumefiyu

(Mak 12:35-37; Ruk 20:41-44)

⁴¹ Farisi nindou ai gugurîyafu mamarîmonda Sisas ai ahamumbo düdufîpurîhî yahuya,

⁴² “Se ra Kraisi+mba nūnguru hohoan+i moyomondūhi+yomoa? Ai ra dad+i amoa mam+i yomondambe-ah+i nd+i yua?” mehuamboemo. Asu ai si+mbor+i hoafi+yomondūhi+yahomoya, “Ai-ana Defit+i nd+i amoa-ambeah+i ndani,” mehomondamboyu.

⁴³ Asu ai ahamumbo dūdureapurūhi+yahuya, “Asu nūnūngufemboyo Yifiafi+Aboedi ranai Defit+i mba hohoan+i mo ngusūfoambe hor+i marera asu ai Kraisi ranahambo Adūkar-ani mehundoa? Defit ai yare hoafi+yuhū+yahuya,

⁴⁴ ‘Adūkar+i Ai wand+i Adūkar+i mba yare hoafi+yuhū+yahuya,

“Wand+i war+i hondūni ndanūhi ndando ni+mand+i fi ngafi+mbo

asu sūnguna si+hambo hūrūtūmbi nindou si+hafi yirūmbo hoarehi
hi+ni+ng+i nd+i heamboyahi,” ’

Buk Song 110:1

Defit ra-mehu.

⁴⁵ Defit ai Kraisi ahambo Adūkar+i yahundo marandane. Asu nūngufimboyo Kraisi Ai Defit+i nd+i ahuirayu rana?” mehupuri.

⁴⁶ Asu nindou mam+i ai-amboan+i moai Sisi+i nd+i dūdufe hoafi ran+i mba si+mbor+i hoafi+yundo, nga wani. Ran+i yomo asu ai ri+hūnda peyomo houmbo ahambo dūdufembo ah+i ni+rurūhi asu ai moai ahambo mam+i dūdufe amboan+i dūduyafundo rundi, nga wani.

23

Sisi ai ah+i nūmbi hohoan+i mo yamundurundeimbi asu Farisi nindou ranahamund+i hoafi ran+i mba ah+i ni hoafi+mayu

(Mak 12:38-39; Ruk 11:43, 46; 20:45-46)

¹ Ran+i yu asu Sisi ai nindou af+i nd+i ahambo wakireri mengoro ranaiyei asu ahambo sūngururū-rundeimbi-memo ranaiyomo aheimbo watapor+i mbomalandūri.

² Ai yare hoafi+yundūrūhi+yahuya, “Ah+i nūmbi hohoan+i mo yamundu-rundeimbi asu Farisi nindou-anemo ai si+heimbo yamund+i fembo Moses+i nd+i fondi kos+i rūdūmo houmbo an+i ngomo.

³ Ran+i mbohūndambo an+i mba asu se hi+mbor+i ndei sūngundhindi ni+ni-moatūkun+i mboyo ai se rari+hi yahomo houmbo hoafemondūri ran+i mba. Nga asu se ni+ne-moatūkun+i ai rawarund+i rasūngu rand+i himboyei, nga wani. Aiana hoafi yang+i rane ai rari+hi rari+hi-emo, nga asu ai ahamund+i hoar+i refembo ana, ng+i ri+rund+i.

⁴ Ahamund+i ah+i nūmbi yamund+i fe hoafi ra ti+ngūmbi moatūkunane. Ai-ana nindou amuri+yei daboaham+i nd+i wam+i ni+mboreimbi moatūkun+i ai mbisahūmūndia yahomo houmbo hūputūpurūdūmo nandundūhanemo. Asu aiana ahamund+i hoar+i ng+i ri+akidou amboan+i ni+mboreimbi moatūkun+i ai manandund+i ranahambo sem+i nd+i mba moai fari+houwuri, nga wani.

⁵ Nindou ai yi+hoef+i mba hoeimbi+ri+himuni yahomondūhanemo ai nindou hi+mboahū mūngu-moatūkun+i ra yaru arund+i. Ai di+di+baf+i fe wadagi adūkar+i gūdu mburu yihururūdūmo arund+i. Asu ai ahamund+i hoar+i ran+i hi+mbor+i fi+hi moan+i ran+i poan+i mba yihuru yihurumarund+i.

⁶ Aiana ni+mar+i fondi aboedūhi ni+mar+i mboane hohoan+i moyomo arund+i af+i nd+i sesesi+mbo si si+mboanane asu Suda-yafe rotu wor+i ranambe di+ri+dūhi ni+mar+i mbo-anemo hohoan+i moemo.

⁷ Aiana nindou ai ahamumbo nindou af+i nd+i fand+i feambe yi+hoef+i mba hi+hi+fi+mbi+ri+hūmuni, yahomo asu yi+hoef+i mba yamundu-rundeimbi nindou-anemo mbisahūmuni mbi+ri+hūndi, yahomombo-anemo hohoan+i moyomo arund+i.

⁸ Nindou ai si+heimbo yowan+i yamunde-randeimbi nindou mbisah+i ndūri+mboyei, nga wani. Seana moan+i mam+i apodoho apodoho mam+i yang+i ranei, nga si+hei Yamunde-randeimbi Nindou aiana moan+i mam+i ai yang+i rani anūngu.

⁹ Asu se nindou mamî hîfî ndanühînda ranahambo ahîndîhorühî hoafîndeihiya 'Ape' mbîseimboyei, nîmboe sapo sîhei Ape mamî yangîrani sünambe amaru.

¹⁰ Asu nindou ŋgorü sîheimbo hoafîndeihiya 'Yamundo-randeimbi' mbîseimboyei, nîmboe sapo sîhei yamunde-randeimbi Krai yangîrani.

¹¹ Nindou düdi ai sîhei mbusümo nindou adûkarî hamîndî anüŋgu ana, asu ai sîhei ratûpurîyu-randeimbi nindoumbofi mbünüŋguwamboane.

¹² Nindou düdi ai ahandîhoarî nindou adûkaranahî ehu ana, ahandî ndürî hîfînambo gadîmboe. Nga asu nindou düdi ai ahandîhoarî hîfînamboareandî ranai ana ahandî ndürî adûkarîndîmboe."

Sisas ai ahamundî yimbu yafambe moaruwai hohoanîmo yaru arundî ranîmbo hoafîmayu

(Mak 12:40; Ruk 11:39-52; 20:47)

¹³ "Ahînümbî hohoanîmo yamundu-rundeimbi nindou-anemo asu Farisi nindou-anemo, hîpoanîmboembou-anemo. Awi seana yafambe yimbumbîyomo houmbo-anemo! Seana nindouyei ŋgusümboarühî God ŋgîndî hîfandarandî ranahambo yîpurî papîru hîndîŋgîru arundî. Asu se sîhamundîhoarî amboanî moai ranambe kefoau homo-rundî. Asu asûkai se moai nindou dîdîyei ai ranambe kefoefembo yîfîrayei ranaheimbo hîndîŋgîwura kefoehi hüsi, nga nafî gûrarundî.

¹⁴ [Ahînümbî hohoanîmo yamundu-rundeimbi nindou-anemo asu Farisi nindou-anemo, se hîpoanîmboembou anemo. Awi seana yafambe yimbumbîyomo houmbo-anemo! Seana sapo nîmorehî kai anîmboei ranaheimbo wosîhoafî hoafîyomondündürühanemo asu se ahei worî kosaründîmo. Rananemo asu se nindou ai hoembîrîhimuna yahomo houmbo Godîmbo moanî gedühî dîdîbafîyomondühî homo arundî. Ranîndîmbohündambo anîmbo süŋgunambo sîhamundî tîŋîrîfo ra moaruwai hamîndî tükündîfepurîmboe!]

¹⁵ Ahînümbî hohoanîmo yamundu-rundeimbi nindou-anemo asu Farisi nindou-anemo se boboharîndümo! Awi seana yafambe yimbumbîyomo houmbo-anemo! Seana botîwamî hoe haŋgîfo-süŋgu homo arundane asu hîfî-süŋgu homo arundane ra nindou mamî sîhamundî süŋgurapuri randeimbi tükîfe nîŋgombo kokombohündambo-anemo. Nindou ranai sîhamundî süŋgurapuri-randeimbi nindou tüküfiyuwanane asu randüwuranî ai haiambe nafî gadümbui sapo se-amboanî rawefundî nou. Ranani nindou ranai se rarundanî ahandî moaruwai hohoanîmo sîhamundî moaruwai hohoanîmo ranahambo ŋgasündearandî.

¹⁶ Nindou hîmboatîharî nindou amurambo nafî nafuimbo-memo, se hîpoanîmboembou-anemo! Seana nindou yamundundühîya, Nindou düdi ai nîndîmboyu dabarîfîhî Godîndî worî ranahambo dükare ranîfîhî dabarefiyu ana, ra moanane. Nga asu nindou düdi ai gor Godîndî worî ranambe engoro ranîfîhî dükare dabarefiyu ana, asu ai ranîmoatükunî refembomayu ra anîhondümborambîreandamboane yahomo arundî.

¹⁷ Seana hîmboatîharî hohoanîmo-koate nindou-anemo! Nîndîmoatükunîyo ai moanî ahînümbî moatükunî-ayo, gor ranaiyo asu Godîndî worî ranîyo? Gor ai Godîndî worambe yangoromboane asu Godîndî moatükunî hondü nahurai tükefeyo.

¹⁸ Asu asûkai seana yamundundühîya, Nindou düdi ai sesî sîhefe hasîhonî ranahambo dükare ranîfîhî dabarefiyu ana, ra moanane. Nga asu nindou düdi ai sapo sesî sîhefe hasîhonî ranîwamî sesî asîhefeyo ranahambo dükare ranîfîhî dabarefiyu ana, asu ai ranîmoatükunî refembomayu ra anîhondümborambîreandamboane yahomo arundî.

¹⁹ Awi seana nindou hîmboatîharanemo! Nîndîmoatükunîyo ai moanî ahînümbî moatükunîayo, sesî asîhefeyo ranaiyo asu sesî sîhefe hasîhonî ranîyo? Sesî, sesî sîhefe hasîhonî ranîwamî yangoromboane asu sesî ra Godîndî yangîrî tükefeyo.

²⁰ Ranimboane asu nindou düdi ai sesi sihefe hasihoni ranahambo dukare dabarefiyu ana, mungu moatükunî ranîwamî engoro ranahambo kameihî ranîfihî dabarîfihani.

²¹ Asu nindou düdi ai Godîndî worî ranahambo dukare ranîfihî dabarefiyu ana, asu God ai worî ranambe anungu ranîfihî kameihî dabarîfihani.

²² Asu nindou düdi ai sünü ranahambo dukare ranîfihî dabarefiyu ana, asu ai sapo Godîndî nîmarî hîfandîmbo fondî asu ai mare fondî ranîwamî amaru ranahandî-ihî kameihü dabarîfihani.

²³ Ahînümbî hohoanîmo yamundu-rundeimbî nindou-anemo asu Farisi nindou-anemo, se hîpoanîmboembou-anemo! Awi seana yafambe yimbumbanemo! Se-ana munguambo akîdîbou sesambefembo moatükunî wambîfî nahurai ranane se yimunguründümo mburu asu 10 ranahandî ngorü bîdîfirî ra Godîmbo yîboboru asîhoemo. Nga asu seana adükarî ahînümbî hoafî bîdîfirî ranahambo ana se hînîngîrumbo-anemo. Sapo ranî-moatükunî hoafî ranana ini ra, nindou munguambo ranaheimbo mamî simogodî hohoanîmombo hohoanîmo, nindou ngorümbö hîpoambo hohoanîmo, asu anîhondümböfe hohoanîmo ranane. Godîmbo nîni-moatükunîyo 10 ranahanda mamî bîdîfirî yîboböfe sihefe ahînümbî hoafî ra se hînîngîndumboemo, nga adükarî moatükunî hohoanîmo hoafîmayahî ranamboanî se süngundu ndundî.

²⁴ Seana hîmboatîharîyo hefe nindou ngorümbö nafi nafuimbo nindou-anemo! Seana hîmboafîfî ranahamumbo simîndî hoe ranambe foerîmonda hürühoupurühanemo, nga asu kamer nînihondî adükarî ra kameihüru sirîfoarundühanemo!

²⁵ Ahînümbî hohoanîmo yamundu-rundeimbî nindou-anemo asu Farisi nindou-anemo, se hîpoanîmboembou-anemo! Awi seana yafambe yimbumbanemo! Se-ana sesi hîpîrî napo ra hîmboranî moanambühî ranane popoaiarîhoemo, nga asu wagabe ragu ana hümbühünî hohoanîmo asu moanî sîhamundî fi ranahambo hohoanîmo ranîmboane foafusafu hînîngîrundani tüküra piareandî.

²⁶ Farisi nindou seana hîmboatîharî nindouanemo! Awi se hîpîrî ranambe ra, wagabe ragu ranî boatei popoaindîhoemondanî anîmbo asu hîmboranî moanambühî ranamboanî kameihî aboedî hîmbondîmboe!

²⁷ Ahînümbî hohoanîmo yamundu-rundeimbî nindou-anemo asu Farisi nindou-anemo, se hîpoanîmboembou-anemo! Awi seana yafambe yimbumbanemo! Se-ana yîfambe ranahambo yihuruyo hînîngîfeyoanî anîngo yahurai-anemo! Ranane sapo yîfambe ranai moanambühî hîmboranî ranai aboedî hîmboyo haya anîngo, nga asu ragu wagabe ranana yîfî hambohamîndî fisînarümbî moaruwai ranai mamîkarîyombo foerîmboane. Se sîhamundî fiambe ragu ra moanî yahurai hamîndanemo!

²⁸ Yahurai-anemo se-amboanî fi moanambühî nindouyei hîmboahü mbumundî nindou hîmboemo, nga asu sîhamundî fiambe ragu ranana yafambe yimbumbî hohoanîmo asu moaruwai hohoanîmo ranambo güre pireapurîmboane.

²⁹ Ahînümbî hohoanîmo yamundu-rundeimbî nindou-anemo asu Farisi nindou-anemo, se hîpoanîmboembou-anemo! Awi se-ana yafambe yimbumbanemo! Se-ana Godîndî hoafî hoafîyomo-rundeimbî ranahamundî yîfambe nafîru arundî. Asu nindou aboedî mbumundî manîmboei-mayei ahei yîfambe-wamî se yihururu hînîngîru arundî.

³⁰ Asu rananemo se yaru hoafîyomondühîya, 'Ro horombo sihefî amoaö mamî manîngomo ranambe mbanîmboefî-mbonana ngîrî ro Godîndî hoafî hoafîyomo-rundeimbî nindou ranahamumbo hîfokoefembo farîhehupurî.'

³¹ Asu se ranî hoafî yaru hoafemo ranana asu se maru sapo nindou dîdemo Godîndî hoafî hoafîyomo-rundeimbîmbo hîfokoamarüpürî ranahamumbo nahurai-

anemo weindahi nafuiayomo.

³² Refe ana, awi koe se n+ne-moatükun+ s+hamund+ amoa mam+ ai ramarund+ ran+fi+randu ngomo naf+indundümo!

³³ Awi seana amoas+ranemo! Seana moaruwai amoas+r+ind+ n+mori+ hondanemo! God ai s+hamumbo pap+fe hoaf+nduan+ se haiambe gad+imboemo. Nüngundu se ranahambo mafebou-a?

³⁴ Ran+imboane asu se h+imbor+ndimo nda. Ro s+hamumbo sowana God+ind+ hoaf+ hoaf+yomo-rundeimb+ nindou, fi+frundeimb+ nindou asu yamundu-rundeimb+ nindou ranahamumbo koand+heheapur+mboyah+. Ranan+imbo asu se b+id+fi+r+ h+fokoandupur+mboemo, b+id+fi+rambo n+m+fi+h+ h+fokoefembohünda pandupur+mboemo, b+id+fi+rambo God+ind+ worambe bubundüpur+mboemo. Asu b+id+fi+rambo ngorü ngoaf+hünd+ heboadüpur+ houmbo wandüpur+ ngomo ngorü ngoaf+hü tükündafund+.

³⁵ Ran+imboane asu nindou mbumund+ h+fi+ ndanü+ man+imboei ranaheimbo h+fokoamarundüra y+fi+mayeri, ran+ mun+u moatükun+ ranahambo se hüt+yomo. S+hamund+ hüt+ sünguyo sapo nindou ai mbumund+ hohoan+mo süngur+hindeimb+ Eber+ind+ s+rambeah+ind+ peyo haya ho hombo Sekaraia sapo Berekiand+ n+mori+mayu ranahand+fi+h+ t+umareand+ ranahambo h+fokoamarüwuri. Se God+ind+ wor+ asu ses+ s+hefembo fond+ mbusümo ranambeyo h+fokoamarüwuri. Ran+imbohündambo an+imbo s+hamund+-wam+ t+ñ+r+ifo ranai nan+gopur+mboe.

³⁶ Ro s+hamumbo an+hondümbaanah+ hoafehapur+ nda. Nindou h+fokoaru marund+ ranahambohünda t+ñ+r+ifo af+ndan+mbo God ai nindou haponda an+imboei aheiwam+ nandandürümbui.”

*Sisas ai Serusarem ngoaf+ ranahambo hohoan+momayu
(Ruk 13:34-35; 19:41-44)*

³⁷ “Serusarem+hünd+, Serusarem+hünd+, se God+ind+ hoaf+ hoaf+yomo rundeimb+ nindou ranahamumbo h+fokoar+hipurü+ asu se God+ind+ hoaf+ sem+ind+ hombo nindou s+heimbo sowana koamar+hepur+ ranahamumbo h+fokoefepur+mbo safombo n+moeinambo-r+hüpur+ mar+hünd+! Ro s+hafi+ mbusümo nindou an+imboei ranaheimbo wag+dem+nd+ndürü+ war+ gabud+foefendür+mbo af+nd+ hohoan+momayah+ kakaroko hond+ ai ahand+ weihoand+ mbanend+ hoareharam+nd+ndür+ nou. Nga asu se wambo moai refembo raro-saf+nd+r+, nga moei masaf+.

³⁸ Asu se h+imbor+ndei. God ai Ahand+ wor+ s+hei+ mbusümo h+n+ng+mareand+ asu moan+ fondar+mboe.

³⁹ Ro nda s+heimbo hoafehandür+, hapondanambe ana se ng+r+ asükai wambo hoeind+hind+r+, nga ngo ngombo süngunambo an+imbo se rand+hi hoaf+ndei+h+ya, ‘God, Se nindou ai Adükar+nd+ ndür+na tükefiyu ranahambo aboed+ aboed+nd+wori,’ mbiseimboeyi,” mehu.

24

*Sisas ai God+ind+ wor+ ra b+r+boemboe yahu haya watapor+mbomarand+
(Mak 13:1-2; Ruk 21:5-6)*

¹ Sisas ai God+ind+ wor+ ranambeah+nd+ tüküfi haya huwane asu ahambo süngururü-rundeimb+ ai ahambo sowana mahomo God+ind+ wor+ wor+mbomarund+ ra nafuiyondowohü hoaf+yondombohünda.

² Ran+iyu asu Sisas ai ahamumbo hoaf+yuhü yahuya, “Y+ni+, ro an+hondümbaanah+ nda hoafehapur+. Se haponda mun+guambo moatükun+ ra hoeirundai? Ng+r+ n+moei nda süngunambo ana rande atüboak+atüboak+ndo gafuwani hoeindund+, nga mun+guambo n+moei ra h+fi+n+ pind+himboeyi,” mehupur+.

Sisas ai ahambo süngururürundeimb+mboya t+ñ+r+ifo tükünd+ifemboe yahu hoaf+mayu (Mak 13:3-13; Ruk 21:7-19)

³ Sisas ai Orif N+im+ H+if+ Wafuambe n+maru ane asu ahambo süngururürundeimb+ ai yang+r+ hafomo ahambo-so tüküme fund+. Raniyomo asu ai düduyafu hoaf+yomondüh+ yahomoya, “Se y+hoef+imbo hoaf+yaf+muni nüngu-simboani rani-moatükuni ra tükümand+ife? Asu n+ini-moatükuni boatei tükünd+ifeyoani hoeimand+ihu sapo se kosimboayafi ranane asu ndeara b+id+f+ranambo si tüküfemboayo ranane ranahambo f+f+r+nd+humboyef+?” mehomondamboyu.

⁴ Raniyu asu Sisas ai simbor+ hoaf+yuhü yahuya, “Awi se h+badumbo nindou ai sihamumbo wos+hoafori hoaf+ndeimboyei.

⁵ Nga nindou af+nd+ ai tükündafu wand+ ndür+ dükandu hoaf+nd+mondüh+ an+imboya, ‘Ro nda Krai-anah!’ mb+s+imondüh+ an+imbo ai nindou af+nd+ ranaheimbo wos+hoafori hoaf+nd+mondani ai an+hondümbond+himboyei.

⁶ Se yifiar+ hoafi asu yifiar+ yafui hoafi h+imbor+nd+imboemo. Nga asu se rani-moatükuni ranahambo h+badumbo, nga hepünündafumboemo ran+imbo. Rani-moatükuni ra tükünd+ifemboesi, nga asu rani-moatükuni tükefeyo ranahambo ndeara b+id+f+ranambo si ane yahopoani, nga awi wan+.

⁷ H+if+ h+if+ ranai simbor+ yifiar+nd+imboe. Asu adükari bogori nindou mam+ ahand+ nend+ ranai ngorü adükari bogori nindound+ nend+ rani-bab+id+ simbor+ simbor+nd+imboemo. H+if+ b+id+f+r+ rani+fih+ ses+ ai wan+ndohü asu h+if+he ranai tükünd+ifendamboe.

⁸ Muñguambo moatükuni ra tükefeyo ranana moani n+moreh+ ai n+imori wakem+nd+imbo asübus+ boatei asem+ndo yahurai boatei-ane tükefeyo.

⁹ Ranan+imbo siheimbo mbundüründümo t+ñ+r+fomb+ moatükunambe s+ndundürüh+ h+fokoandundür+imboemo. Ranan+imbo muñguambo h+f+nd+ nindou ai wand+ sünguna sihamumbo y+iboarukondüh+puri+imboyei.

¹⁰ Rani-simboani nindou af+nd+ ranai ahei an+hondümbofe hohoan+imo ra h+n+ng+nd+hindüh+, asu ai ahei ngunind+ ranaheimbo nindou amur+ hürütümb+ nindouyei warüh+nd+hindürüh+ asu aheihoar+ amboani simbor+ yiboarukofir+ndeimboyei.

¹¹ Ranan+imbo asu God+nd+ tikai hoafi hoaf+yomo-rundeimb+ nindou af+nd+ ranai tükündafundüh+ an+imbo asu ai nindou af+nd+ ranaheimbo wos+hoafori hoaf+nd+mondani an+hondümbond+himboyei.

¹² Rani+fih+ an+imbo asu sapo moaruwai hohoan+imo ranai af+nd+ tükünd+ifeyohü nindou ngorumbo h+poambofeih+ ngusüfo pefe hohoan+imo ranai ak+idound+imboe.

¹³ Nga asu nindou düdi ai n+ini-moatükuni ahambo tükefeyo ranahambo moanane yahu k+ik+h+ramünd+ anüngu ai ngu ngumbo b+id+f+ran+ si tüküfyuambe ranana ai aboedambond+fimbui.

¹⁴ God ng+n+nd+ h+fandarand+ Aboed+ Hoafi ranahambo muñguambo h+f+ ranüh+ nindou muñgu ranaheimbo weindah+ bokar+hefendürani an+imbo asu ndeara b+id+f+ran+ si ra tükünd+ifemboe.”

Moaruwai ham+nd+ moatükuni tükünd+ifemboe (Mak 13:14-23; Ruk 21:20-24)

¹⁵ “Asu moaruwai moatükuni n+ngombo-mayo sürühoeimb+ fond+ ranahambo moaruwaimbondeambui ranahambo God+nd+ hoafi hoaf+yu-randeimb+ nindou ahand+ ndür+ Danier ai watapor+mbomarand+ ra se hoeindumboemo. (Nindou düdi ai ndani hoafi ra hoeifemboayu ranai hoafi ranahambo ndore f+f+r+mb+reandamboane.)

¹⁶ Rani-simboani an+imbo nindou d+id+yei ai Sudia h+fambe an+imboei ranai h+f+ wafunambo n+mai mb+ifefoehindamboane.

¹⁷ Rani-simboani ana sapo nindou ahand+ wor+k+m+ amaru ranai ahand+ napo worambe kurayo ranahambo hani sem+nd+imbo h+h+n+ng+ndeambui.

18 Asu nindou düdi ai ahandi nübürambe anüngu ranai ngiri ahandi hoeari masihendi ra semindimbo hihirindifi ngu, nga wani.

19 Rani-simboani nimorehi didiyei ai nimori furümbaye-ane asu nimorehi nimori titi simindeimbaye ranane ranaheimbo moaruwai hamindi tükündifemboe.

20 Se Godimbo didibafindimo rananimbo asu se ngiri afindi ngisihar tüküfeyoambe ane asu moani nimarimbo si ranambe ane ra se ngiri feboundi!

21 Rani-simboani tigrifo afindi tükündifemboe. Horombo God ai hifi sünü nafimarandambe peyo haya ho hombo hapondani tükefeyombe ana, moai afindi tigrifo ndahurai tüküfeyo. Nga süngunambo rani simboani ana moani muḡunambo tigrifo afindi hamindi moatükun animbo tükündifemboe. Asu randife hayambo ra süngunambo ana ngiri asükaindo tigrifo yahurai tükündifeyo.

22 Nga asu God ai rani-simboani ranahambo bodifombofe kikihiyimindi-koatembbonana muḡuambo nindou ranai ngiri aboedamboyahindi. Nga asu God ai muḡuambo nindou sapo ranaheimbo wandanei yahu dibonimayunduri ranimbohündambo wambo animbo asu hapondani ana God ai rani si ra awi bodifombonde kikihindamündumbui.

23 Rasimboani nindou bidifiri ai sīhamumbo hoafiyehüya, ‘Se ndühi himboemo, nga Krais ana ini nda!’ mbisei-anane, asu ‘Ai ana ini gogu ra!’ mbisei-anane ra se nindou ranahei hoafi anihondumbo-ndundurimboemo.

24 Nimboe sapo nindou bidifiri ai tüküyafundühi wosihofori hoafindimondühiya, ‘Ro Krais-anahi,’ asu ‘Ro Godindi hoafi hoafiya-rhandeimb nindou-anahi,’ mbisimbo-memo. Asu ai hepünifeimbi moatükun nafuindimondühi rani-poanimbo nginindi nafuimbo ratüpur ratüpurindimboemo. Ai nindou sapo God wandanei mehu ranaheimbo amboani ndahurimindimbo mbisimboemo, nga ngirindimo.

25 Rani-moatükun ranahambo ro horombonamborhe hoafimehapurane, nga se ranahambo himborindimo.

26 Asu nindou ai randihi hoafindeihüya, ‘Hoeirhi, Krais-mayu ranai ana nimi wohi furikoate-reandi hifühani anüngu,’ mbiseiani asu se rani ngomboemo, nga wani. Asu nindou ai randihi hoafindeihüya, ‘Aiana dibo ndanambe ndanüngu nda,’ mbiseiani wani asu se ranahambo anihondumbondumboemo, nga wani.

27 Nga Nindou Hondü ranai ana, sapo wabürüsi sünü muḡu ranihi hüfhamindi süfuanipoedi ngu hafuan si boakiboadeambo yahurai-animbo nindou himboahü tükündüfimbui.

28 Sapo nahanühüyo nindou ai yifüyo haya yifi nimoko ranai moanambühi engoro ana, ranühi koahoeimbi ranai hei gugurhindühanei.”

*Nindou Hondüdi kosimbo si
(Mak 13:24-27; Ruk 21:25-28)*

29 “Rani tigrifombü moatükun si ranai ndeara muḡundoani animbo nimehünou, hüfhamindi ai nimbiraḡinderühi
asu amoamo ai ngiri sindu.

Mupui ai sünambeahindi firibadiyiboai pütapindowohü
asu muḡuambo nginindi moatükun sünambe aninggo ranai fifimindimboe.
Aisaia 13:10; 34:4

30 Rani-simboani animbo Nindou Hondü ai tüküfembo nafuimbo moatükun ranai sünambe weindah tükündifemboe. Asu hifi ndanühündambo muḡuambo sirihündi nindou ranai arasiranindeimboyei. Asu Nindou Hondü ai sünambeahindi mburüḡaiwami nūḡumbo ahandi nginindi asu adükari himboamupuimborandeimbi moatükun ndemündü haya ra dibonde kuduan ranahambo hoeindihimboyei.

31 Rananimbo fufuŋi afindi ranai hoafindimboe. Rananimbo asu ai ahandi sünambeahindi nendi ranhamumbo yimbuyimbu hifi ra himboranipoedi nindou munŋu God ai wandanei mehu gugurifendür+mbohünda koandihapura ŋgomboemo.”

*Hoandasüfo nimindi ranahambo yamundife hoafi
(Mak 13:28-31; Ruk 21:29-33)*

32 “Asu se hoandasüfo nimindi türüfoarundühi hohoanimondimmo. Rani nini ranai ahandi düdüdü ranifih hoehoai tütükyohü emündü aforo ana, se fifirundi sapo ranana ndeara hoemboane.

33 Mami rani-süŋgumbo animbo asu se hoeindundani munŋuambo rani moatükun ranai tükündifeyoani hoeindundühi rananimbo se Nindou Hondü ai ŋgiri amitata kudu, ŋga yipuri kiman anüŋgu, ra fifirindumboemo.

34 Ro sihamumbo anihondumboanahi hoafehapuri nda. Bidifiri nindou hifi ndanühi animboei yifihai-koateyeyi-ambe animbo rani-moatükun ranai tükündifemboe.

35 Sünü hifi ranai ana awarindihomboe, ŋga asu wandi hoafi ranana ŋgiri awandihoyo, ŋga wani.”

*Nindou mami aiamboani moai Adükari ai tüküfembo si ra fifireandi
(Mak 13:32-37; Ruk 17:26-30, 34-36)*

36 “Ŋga asu Nindou Hondü ai tüküfembo si raninambo nindou mamai-amboani moai fifireandi. Asu rani si tüküfemboayo ra sünambeahindi nendanemo asu Nimori aiani ra moai fifirundi. Ŋga moani Afindi ai yangirani rani-moatükun ranahambo fifireamboayu.

37 Nindou Hondü ranai tüküfembo si ranana Noa nüŋguambe ra simboani nahuraindimboe.

38 Sapo horombo hohoambu ai tüküfe-koateyoambe rani-simboani ra nindou ai moani sesi sahüsi hoe simindei asu nimorehi nindowenih anamindühiyahi heimbo bidifirani hondü ranambe Noa ai botambe aboeda kamefuendi.

39 Rani-simboani ra nindou ranai rani-moatükun tüküfemboayo ranahambo moai fifirihindi, ŋga ai moani siri mbrowohi ratüpuriyeyi hei-ane asu hohoambu ranai tüküfehü aheimbo pare gogomaramindindüri. Moani yahurai-animbo süŋguna Nindou Hondü ai tüküfiyuambe tükündifemboe.

40 Rani-simboani ana nindou yimbu ai nübürambe ratüpurindafandühi nimbafandani animbo, nindou ŋgorumbo nderümündühi asu ŋgorü ai moani rande bodiboadiran nüŋgumbui.

41 Nimorehi yimbu ai mban hiri ndafih nimbafean animbo asu ŋgorumbo ndemünduan asu ŋgorü ai moani rande bodiboadeandani niŋgomboe.

42 Awi se hibadumbo niŋgomo, ŋga nini-simboaniyo sihamundi Adükari ai tüküfemboayu ra se moai fifirundi.

43 Awi se randu hohoanimondimmo. Wor aharambüriyu haya hümbühün nindou ai nini-simboaniyu ahandi worambe hümbühünimbo tüküfemboayu ra fifirareandi ana, nindou ranai ŋgiri apu. Ŋga ai hümbühün nindou worambe tükündüfimbui mbüsü haya yangiri günde nimandü ŋgumbui.

44 Ranimbohündambo animbo se-amboani munŋuambo si aho ra hibadundühi nafindündümo nmandümo. Ŋga Nindou Hondü ranai tüküfembo ranahambo se mitanründümo houmbo hidibo-hidiboyomondambeanimbo moani ai sümbundamündü tükündüfimbui.”

*Nindou ratüpuriyafanir nandeimbi aboedi asu moaruwai ranahafandi kafoeje hoafi
(Ruk 12:42-46)*

45 “Asu düdi ratüpuriyu-randeimbi kaowori hohoanimo-koate didiboadi-re-randeimbi fifireandeimbi nindouayua? Nindou ranai ana sapo ahandi bogori

nindou-mayu ranai ahamboya, ‘Se nindou ratüpur+yomo-rundeimbi bîdîfirî-memo ranahamumbo hîbadapuri,’ yahu haya kafaorirî hîningîmarirî ranani sapo ai ahamumbo sesî segopurîmbo sîmboanî yîbobofe segopurîmbohûnda.

⁴⁶ Nindou ranahandî bogorî nindou ai worambe tüküfi hoeirirani asu nindou-mayu ranai sapo ahandî bogorî nindou ai refembo hoafîmayu süngu rawareandî ranana nindou ranai moanî hîhîfi-hîhîfîmbiyuwamboane!

⁴⁷ Ro nda sîhamumbo anîhondümböanahî hoafehapuri, bogorî nindou ranai nindou ranahambo ahandî munnguambo moatükunî ranahambo hîfandîmbo bogorîmbondirî hîningîndirümbui.

⁴⁸ Nga asu nindou ranai, moaruwai ratüpurîyu-randeimbi nindouayu ana, asu ai ahandî fimbo rande hoafînduhü anîmboya, Wandî bogorî nindou ai ngîrî awi nîmai tükündüfiyu mbüsümbui.

⁴⁹ Rananîmbo asu ai ahandî mamî ratüpurîyomo-rundeimbi-memo ranahamumbo piyu haya bubuhaindüpurühî asu sesî dedü wakîndeandühî bia ra ndümündî, nindou bia sîmîndîmo-rundeimbi ranî-babîdî hoanguhü rarandu wakîndeambui.

⁵⁰ Rananîmbo asu mamî sîmboanî sapo ratüpurîyu-randeimbi-mayu ranai ahandî bogorî nindou ranai tüküfemboayu ra mîtanîramündü haya hîdîbo-hîdîboyuambe anîmbo tükündüfimbui.

⁵¹ Rananîmbo asu ahandî bogorî nindou ai ahambo kîbodîrîndirî mbunda asu nindou wosîhoaforî hoafîyeimbi ranambendirîmbui. Rananîmbo asu ai ranambendîfihî heindühî yahafî sîsînderîmboe.”

25

Yihoarîfamborî 10 ranahei kafeefe hoafî

¹ “Ranî-sîmboanî ana God ngînîndî sünambe hîfandarandî ra ndahurai anîmbo tükündîfemboe. Mamîmbo yihoarîfamborî 10 ranai nindou mamî nîmorehî semündü haya masüfuwa asu ai ahei ram hai ra fufurühümündi hehi ahambo nafîni nafaorîfihö fihambo mahei.

² Hondahüyahindeimbi-mayei (5) ranai moanî hohoanîmo-koateyei, nga asu ngorü hondahüyahindeimbi-mayei (5) ranai aboedî fîfirîhindeimbiyei.

³ Sapö nîmorehî hohoanîmo-koate-mayei ranai ahei ram ra sahümündi, nga asu moai ram hoe bîdîfirî fuihümündi.

⁴ Nga asu nîmorehî dîboadîre fîfirîhindeimbi-mayei ranai ahei hoe hîpîrî-mayo ranambe hoe fuihümündihî ahei ram dîboadorîhi masahümündi.

⁵ Ranîyei asu sapö nindou nîmorehî semündümbî-mayu ranai nîmai tüküfe-koatemayuwamboyei asu aheimbo yapombo hîmbo-marandüramboyei moanî rarîhi yapombo boarîhehi hehi kurîmayei.

⁶ Ranîyo hombo nîmbî mbusümondühî nindou mamî ranai mîngîyowuhü yahuya, ‘Sapö nindou nîmorehî semündümbî-mayu ana nda! Nga asu se ahambo sühüsi nafaorîhorî fihîrîhorîmîndei!’ mehu.

⁷ Ranîyei nîmorehî-mayei ranai munngu botîyahindühî ahei ram hai ra yimundîfembo dîdîboadomafandîhündî.

⁸ Ranîyei asu nîmorehî hohoanîmo-koateyeimbi-mayei ranai nîmorehî aboedî fîfirîhindeimbi-mayei ranai hoafîyeihü seiya, ‘Awi se yîhoefîmbo ndühî sîhei-mayo hoe bîdîfirî fuisehi, nga yîhoefî ana hûmaraso,’ maseiamboyei.

⁹ Asu nîmorehî aboedî fîfirîhi-rîhündembi ranai hoafîyeihü seiya, ‘Yowanî, ngîrî ndehündî. Hoe ndanana sîheimboane asu yîhoefîmboane ra ngîrî sîmongoründamîndîmunî. Nga awi hîhîrîndahi ngei stoa worambeahîndî se-amboanî sîheipoanîmbo pemîndei,’ masahündüramboyei.

¹⁰ Asu raníyei hohoanimo-koate nímorehí-mayei ranai stoanambo hoe pemímbo híhíríyahi mbahei nou ranambo amonjonímbo nindou nímorehí semündümbí-mayu ranai tükümeñiyu. Raníyei asu hondahüyahindeimbí nímorehí nafíríhümündimbü-mayei ranai nímorehí semíndímbo sesesí fondi-mayo ranambe nindou-mayu raníbabídí kefoehi mahüsi. Raníyo asu ranambe kefoefe hombo yipurí ra pamaiaro.

¹¹ Raníyei asu süngunambo hondahüyahindeimbí nímorehí bídífirí-mayei ranai tükümehindí. Raníyei asu ai raríhi puküna hoafíyehü seiya, ‘Adükari, Adükari, se yíhoefímbo yipurí sübüdhawamuní dígifo,’ sei hoafímayei.

¹² Raníyu asu nindou ranai símborí aheimbo hoafíyundürühi yahuya, ‘Ro síheimbo aníhondümboanahí hoafayahí, se ñgírí kebohíndí, ñga roana moai síheimbo fífíríhearü,’ mehundürí.”

¹³ Sisás ai ndeara hoafí moendíreandühi yahuya, “Awi se híbadümbo, ñga moai se Nindou Hondü ai tüküfembo sí ane asu raní símboanane ra fífírundí,” mehu.

*Nindou ñgímí ratüpuríyomorundeimbí ranahamundí kafeefe hoafí
(Ruk 19:11-27)*

¹⁴ Sisás ai asükai hoafíyuhü yahuya, “Raní sí tüküfe símboaní ranana ndahurai-ane. Mamí símboaní nindou mamí ai ahandí worí ra híñíngífe hefe ñgorü hífína hombo mehu. Raníyu asu ai ahandí ratüpuríyomo-rundeimbí ahamumbo mborai yahupurí mbura ahandí muñguambo moatükuní ahamundí warambe híñíngímareandí.

¹⁵ Nindou-mayu ranai ahandí ratüpuríyomo-rundeimbí ranahamundí ñgusüfo ñgíníndí kuru hohoanimoemo raní símogodühi kakí hoarí ra ahamumbo yíbobore yimbumareapurí. Nindou ñgorümbo 5,000 kakí hoarí sagado. Ñgorümbo 2,000 kakí hoarí sagado. Asu ñgorü-mayu ranahambo 1,000 kakí hoarí ra sagado marandí. Raníyu asu ai ahamumbo yare híñíngíreapurí haya ñgorünameñiyu.

¹⁶ Ratüpuríyu-randeimbí nindou sápo 5,000 kakí hoarí masemündu-mayu ranai nímehünou kakí ranambo kakí semíndí ratüpurambe síhai haya ratüpuríyuhü raní-fíhíndí 5,000 asükaiyu raníwamí masemündu.

¹⁷ Asu mamí yahurai safí nindou sápo 2,000 kakí hoarí masemündu-mayu ranai kakí raní-fíhíndí 2,000 asükaiyu raníwamí masemündu.

¹⁸ Ñga asu nindou sápo 1,000 masemündu-mayu ranai ahandí bogoríndí kakí ra semündü hu hífambe kakíríhai mbura hífambe díbo samboare híñíngímareandí.

¹⁹ Nindou ranahamundí bogorí-mayu ranai anguní hu gedühi nünгу nünгumbo asu ai ñgoafína híhírífi hu tükümeñiyu. Raníyu asu ai ahandí kakí nindumbo yíbobomareapurí-mayo ranahambo nindou raní babídímbo hoafí díboadondíheapurí yahu haya.

²⁰ Nindou 5,000 kakí masemündu-mayu ranai tüküfi ahandí bogorí nindou-mayu ranahambo 5,000 ñgorü-mayo ra masagado. Asu ai ranahambo hoafíyundühi yahuya, ‘Adükari, se wambo 5,000 kakí masowandírí, ñga awi se nda hoeiro. 5,000 kakí-mayo se masawandírí raní-fíhíndí ro ñgorü 5,000 kakí masahamíndíhi nda,’ mehuamboyu.

²¹ Asu ahandí bogorí nindou-mayu ai hoafíyuhü yahuya, ‘Se aboedí hamíndí ramarowandí. Seana aboedí asu aníhondümbo hondü ratüpuríyafí-randeimbanafí. Seana moaní akídou moatükuní díboadíro-randeimbanafí. Ñga asu ranímbohündambo anímbo hapondaní ana síhambo ro adükari moatükuní hífandímbo amboaní bogorímbondíhe híñíngíndíheanínímboyahí. Asu se mborai sühüfí ranahambo rodíbo híhífí-híhífínde,’ mehundo.

²² Raníyu asu nindou 2,000 kakí masemündu-mayu ranai-amboaní tüküfi ahandí bogorí nindou-mayu ranahambo hoafíyundühi yahuya, ‘Adükari, se wambo 2,000 kakí masawandírí, ñga awi se nda hoeiro. 2,000 kakí-mayo se masawandírí raní-fíhíndí ro ñgorü 2,000 kakí masahamíndíhi nda,’ mehuamboyu.

23 Asu ahandi bogori nindou-mayu ai hoafi-yuhü yahuya, 'Se aboedi hamindi ramarowandi. Seana aboedi asu anihondumbo hondü ratüpuriyafirandeimbanafi. Seana moani akidou moatükuni diboardiro-randeimbanafi. Nga asu ranimbohündambo animbo hapondani ana shambo ro adükari moatükuni hifandimbo amboani bogorimbondihe hinnginndiheaninimboyahi. Asu se mborai sühüfi ranahambo rodibo hihifi-hihifinde,' mehundo.

24 Ran+yu asu nindou 1,000 kaki masemündu-mayu ranai-amboani tüküfi bogori nindou-mayu ranahambo hoafi-yundühi yahuya, 'Adükari, ro shambo fifir+heaninimboanahi. Seana nindou awi himboari handini-yafeimbi nginndi hamindanafi. Seana nine-moatükuni se hifrowandeimbi-hündiyopoani nümbürambeahindi sesi ra yimungurandifi arandi. Asu nindou amuri ai ninimoatükuni mangr+yo bubufoarhindeimbihündane seana sesi ra guguro arandi.

25 Ranimboyahi asu ro shambo yihimbombo shafi kaki ra sahamindi ha hifambe kakir+hi dibo masamboar+heandi. Shafi munquambo kaki ini nda, nga se rando hoeindowandi,' mehundo-amboyu.

26 Asu ahandi bogori nindou-mayu ai hoafi-yuhü yahuya, 'Awi se ana ratüpuriyafirandeimbi nindou moaruwai, ratüpurikoate yiboaruko yiboaruko-yafeimbi nindouanafi. Nindou ngörü ai ratüpur+yumbü ranahandi ro sesi yimungurahamindi asu nindou ai nine ahuri buburandeimbi ranahandambohündi ro sesi ra yimungur+hamindi gugur+he arihandi ranahambo awi se wambo ndoro fifir+wandir+imbo-wamboyafi?'

27 Asu awi refe anasi, se kaki wandi ra sapo kaki shefe arandi worambe shioefani animbo, asu ro tükündaheandühi amboani kaki bidifiri raniwami nandihe ndahamindimbohündisi.

28 Haponda ahandi warambeahindi kaki ra ndowandümo mbundu nindou sapo 5,000 kakümbi-mayu ranahambo dabudo.

29 Nga ai sapo nine-moatükuni simongori-maramündu ranifihü bidifiri pandeamboe. Nga asu nindou düdi ai ninimoatükuniyo ranahambo wanayu ana, asu ai ninimoatükuniyo ai akidou asihendi ra ahandi-mayo munqu fufuim+ndimboane.

30 Nga yiboaruko-yiboarukoyumbü nindou ranahambo weindani hondü nimbi nimar+ambe pinduwurü. Rananimbo ai ranambe nimandumbo heinduhü yahafi sis+inder+imboe,' mehu.

Nindou Hondü ai munquambo nindou ranaheimbo yibobondearümbui

31 "Süngunambo Nindou Hondü ranai bogorimbondüfi tükündüfihü ahandi sünambeahindi nendi rani-babidimbo ana, asu ai ahandi munquambo moatükuni hifandimbo nimar+fondi raniwami nimandümbui.

32 Rananimbo asu munquambo hifi rani-hündambo nindou ranai ahandi hanj+fohü gugur+ndearümbui. Rananimbo asu nindou ranaheimbo sapo sipsip hifandirandeimbi nindou sipsip ngörün+nü yibobore asu meme ngörün+nü yibobore arandi nou rande yimbumbonde yibobondearümbui.

33 Randeandühi animbo ai sipsip ahandi wari hondünü hinnginndearühü asu meme ahandi wari kadüdanü hinnginndearümbui.

34 Rananimbo asu Bogori nindou ai nindou ahandi wari hondünü amarei ranaheimbo hoaf+ndundürühü animboya, 'Se ana sheimbo wandi Ape ai aboedi-aboedi+mareandürane, nga se mborai sühüsi. Rananimbo asu se sühüsi God nginndi hifandirandi ranahambo sapo wandi Ape ai sheimbo sem+ndimbo horombo hifi sünü hapoadumbo simbor+yoambe raraore naf+ramündü masihendi ra sahümündi.

35 Sapo ro wembomboyahani asu se wambo sesi masehindiri. Ro amindan+ngomboyahani asu se wambo hoe sim+ndimbo masehindiri. Ro nindou amuri tüküyaheandani asu se wambo sahümündihündiri shei wor+nimar+hindiri.

³⁶ Ro hoeari-koate nĩmboahani asu se wambo hoearĩnambo yihurumarĩhindĩri. Ro aŋgũnũmboyahani asu se wambo hĩfandĩmarĩhũndĩri. Ro karabusambe nĩmboahani asu se wambo hei wakĩmafoarĩhindĩri. Ro hoeari napo-koateyahani se wambo hoearĩnambo wandĩ fi yihurumarĩhindĩri, mehu.

³⁷ Nindou mbumundi-mayei ranai ahambo simbori hoafĩndahĩndowohũ anĩmboya, ‘Adũkari, nũngu-sũmboaniyo sihambo hoeirĩhunĩna wembombomefa sesi masahunini, asu sihambo hoeirĩhunĩna amĩndanĩŋombomefa hoe simĩndĩmbo mafuihunini ra?’

³⁸ Nũngu-sũmboaniyo ro sihambo hoeirĩhunĩna nindou amurĩmboyafo tũkũyafoanda sahumĩndefini yĩhoefi worĩnĩrĩhunini, asu hoeari-koateyafani hoeari yihurumarĩhunĩna?

³⁹ Asu nũngu-sũmboaniyo ro sihambo hoeirĩhunĩna aŋgũnũmboyafo asu karabusambe nĩmbafi randani ro hefi wakĩmafoarĩhunĩna?’ mbĩseimboyei.

⁴⁰ Asu Bogorĩ nindou ai aheimbo simbori hoafĩnduhũ anĩmboya, ‘Ro siheimbo anĩhondũmbo-anahi hoafayahandũri, nĩne-moatũkunĩ se moani ndũri-koateyeimbĩ nindou wandĩ ranahambo se ramarĩhindĩ ranana wambo rĩhũndĩri rarihi marĩhũndĩri!’ mbũsũmbui.

⁴¹ Rananĩmbo asu ai nindou ahandĩ warĩ kadũdanĩ anĩmboei ranaheimbo hoafĩndũndũrũhi anĩmboya, ‘Se awarĩhehindeimbĩ nindou-anei. Andai se wambo hĩnĩŋgĩrĩhindĩri ragu ŋgei! Seana hai moani yare koadũrũmbo horoweimbĩ God ai didĩboadore nafamũndũ Satan asu ahandĩ nendĩ ranahamumbo hĩnĩŋgĩmareandi ranambe ŋgei!’

⁴² Sapo ro wembomboyahani ra se moai wambo sesi sehindĩri. Ro amĩndanĩŋomboyahani se moai wambo hoe simĩndĩmbo sehindĩri.

⁴³ Ro nindou amurĩmboyahe heheya tũkũyahindani se moai wambo sahũmũndĩhũndĩri sihei worĩnĩrĩhindĩri. Ro hoeari-koate nĩmboahani se moai wambo hoearĩnambo yihururĩhindĩri. Ro aŋgũnũmboya, karabusambe nĩmboaha raraorĩhandi se moai wambo farĩhehindĩri rĩhũndĩri, mbũsũmbui.

⁴⁴ Asu ai-amboani simbori ahambo hoafĩndahĩndowohũ anĩmboya, ‘Adũkari, nũngu-sũmboaniyo ro sihambo hoeirĩhunĩnani se wembomboyafi, hoeimbo amĩndanĩŋomboyafi, nindou amurĩmboyafo tũkũyafo, hoeari-koate nĩmbafi, aŋgũnũmboyafo asu karabusambe nĩmbafani ro sihambo farĩhefenini-koatemayefa?’ mbĩseimboyei.

⁴⁵ Asu Bogorĩ nindou ai aheimbo simbori hoafĩndũhi anĩmboya, ‘Ro siheimbo anĩhondũmbo-anahi hoafehandũri, se sapo moani ndũri-koateyeimbĩ nindou wandĩ ranaheimbo farĩhefendũrĩmbo moei aseĩ ranana asu se wambo amboani farĩhefendũrĩmbo moei seiħane!’ mbũsũmbui.

⁴⁶ Rananĩmbo asu nindou ndanai koadũrũmbo koadũrũmbo tĩŋĩrĩfo adũkari nĩŋgoweimbĩ ranambe mbĩhei-amboane, ŋga asu nindou aboedi mbumundi-mayei ranai-anĩmbo yaŋgĩrĩ koadũrũmbo koadũrũmbo nĩŋgoweimbĩ ranambe mbĩhei-amboane,” mehu.

26

*Suda-yafe bogori nindou ai Sisasĩmbo hĩfokoeffimbo hoafi fĩfirĩmarundi
(Mak 14:1-2; Ruk 22:1-2; Son 11:45-53)*

¹ Sisas ai rani yamundi-fe hoafi ra moendĩreandũhi asu ahandĩ sũngururũrundeimbĩmbo hoafiyupurũhi yahuya,

² “Se fĩfirumboanemo, ŋga awi asouŋgu God Israer aboedambomareandi hoanĩmombo Si (Pasofa) tũkũndĩfemboe. Asu sesi sesiĩmbo si ranambe anĩmbo Nindou Hondũ ranahambo hũrũtũmbi nindou-yomondi warĩhũndĩfimbui ahambo hĩfokoeffimbo-hũndambo nĩmĩfihĩ tĩkondũrũndĩmo pandũwurĩmboemo,” mehupuri.

³ Raniyomo asu Godimbo sihou-rundeimbi bogori nindouyomo, asu Suda-yafe bogori nindouyomo ranai bogori hondü nindou Godimbo sesi sihai-randeimbi ahandi ndüri Kaiafas ranahandi adükarı worambe mamı gugurımefundi.

⁴ Raniyomo asu ai Sisasimbo dıbo kikihiyimüdi hefi hıfokoefimbo yahomo houmbo hoafi ra fıfırımarundi.

⁵ Asu ai yaru hoafiyomondühi yahomoya, “Rani-moatükunı ra nindou afındı fandıfe sesesambe ana refepoanı, nıga asu nindou afındı ranai hoafi afındafındındeihı nıgoafi moaruwaimbo-ndıhimboyei,” mehomı.

Betani nıgoafıhü nımorehı mamı ranai Sisasındıwamı fısiınarümbı moatükunı kamareando

(Mak 14:3-9; Son 12:1-8)

⁶ Mamı, Betani nıgoafıhü Sisas ai Saimonındı worambe mamaru. Nindou ranai horombo mımanıho masımeiyu haya mamaru.

⁷ Sisas ai nindou ranahandi worambe sesühi nımaru-ane nımorehı mamı ranai ahambo sowana tükümeıfeyo. Ai nımoei hıpirambe sanda aboedı fısiınarümbı kaki afındıfihı semındı-weımbıhündı ra semındı haya tükümeıfeyo. Raniyo asu Sisas ai sesi fondı-mayo ranıkımı nımaruambe ai sanda ra ahandı mbıro wafuambe kamareando.

⁸ Raniyomo asu Sisasimbo süngururü-rundeimbi ai rani-moatükunı ramareandı ranımbı hoeiru houmbo nıgınnıdı hoafiyomondühi düduyafundühi yahomoya “Nımbıoe nımorehı ndanı sanda nda yatıkırı-yatıkırıra wakareandı?”

⁹ Awi sanda ndanana kaki adükarıfihı anımbı koarıheıfihı kaki semındı mburumbo nindou napo-koate-mayeı ranaheimbo kaki ra saımbıyosı,” mehomı.

¹⁰ Sisas ai fıfıreandı ahambo süngururü-rundeimbi ai nınnımbıoe hoafımemo ranımbı ra. Raniyu asu ai ahamumbo hoafıyupurühi yahuya, “Se ra nımbıoe nımorehı ndana-hambo moaruwaimboarundi rana? Ai ana moanı sımbamındı hamındı moatükunıyo wambo ramareandı rananası.

¹¹ Nindou napo-koateyeımbı ranai ana se babıdı muıguambo sı ra nıboadeımbıyeı, nıga asu roana nıgırı se-babıdımbı muıguambo sı ra nımbıoahı.

¹² Aiana sanda raniyo wandıwamı kamareandı sapo wambo samboefendırımbı dıdıboadoreandı.

¹³ Haponda ro sıhamumbo anıhındümbı-anahı nda hoafehapurı, muıguambo hıfı ndanıhi nınnı nıgoafıhüyo Godındı hoafi ra wataporımbıoayo ana, nıne-moatükunı ai wambo ramareandı ra ahandı hoafımbıhındı wataporımbıondühi-ndühiımbıyeı,” mehu.

Sudas ai Sisasımbı bogori nindouyomondı warühindıhinımbıyahı mehu

(Mak 14:10-11; Ruk 22:3-6)

¹⁴⁻¹⁵ Raniyu asu Sisasimbo süngururü-rundeimbi nindou mamı ahandı ndüri Sudas Iskariot ai Godimbo sıhourundeimbi nindou bogori-memo ranahamumbo sowana hüfu düdufıpurühi yahuya, “Se wambo nınnı-moatükunı mandaandırı ro Sisasimbo sıhamundı warühi yırümondıhinanı rana?” meıupuramboemo. Raniyomo asu ai ahambo kaki hoarı 30 ra tapuiyafu masabudo.

¹⁶ Raniyu rani-sımbıoanı piyu haya Sudas ai Sisasimbo ahamundı warühi yırümoı hıhoanımo tımarandı.

Sisas ai ahambo süngururürundeimbi babıdı sesesı sesı ra masowasümo

(Mak 14:12-21; Ruk 22:7-14; Son 13:21-30)

¹⁷ Adükarı sı bret yıs pefe-koate weıngurühi tüküfeyoambe ranı sımbıoanı Sisasimbo süngururü-rundeimbi ai tüküyafu ahambo düdururühi yahomoya, “Nahanınyo sesesı sesı ra ro sıhambo dıdıboadofembo se hıhoanımoayafa?” mehomıdamboyo.

18 Ranıyu asu Sisas ai ahamumbo yare hoafıyupurühi yahuya, “Ngoafi adükari ranühi anımbongo ngomo, nindou mamı ranahambo hoafındımondühi anımbonya, ‘Nindou yamunde-randeimbı ai yare hoafıyuhü-randeimbı ai yare hoafıyuhü yahuya, “Wandı si ndeara tüküfemboane, nga ro wambo süngurururı-rundeimbı babıdı sıhafi worambe Pasofa sesesindefo sefımbonefi,” ’ mbısmo,” mehupurı.

19 Ahandı süngururü-rundeimbı-memo ranai moanı mamı Sisas ai hoafımayupurı süngu sapo sesı ra dıdıboadamarundı.

20 Ndeara nımbambe Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbı 12-memo ranı-babıdı sowasümondühi mamarımo.

21 Sesambe Sisas hoafıyuhü yahuya, “Ro sıhamumbo anıhondümbö-anahı hoafehapurı nda. Sehündı mamı ai wambo hürütümbı-yomondı warühi yirümondandırimbui,” mehuamboemo.

22 Ahandı süngururü-rundeimbı ranai ranı hoafi ra hımborıyomo houmbo ngusüfoambe afındı hohoanımorapurühi asu ahambo ngorü ai düdufe, ngorü ai düdufeyomondühi yahomoya, “Adükari, royahı? royahı?” memo.

23 Ranıyu asu Sisas ai sımborı hoafıyupurühi yahuya, “Nindou mamı wakırıhu nımarefımbö bret hıprı mamı ranambe foare haya asesu ranai-anımbö wambo nindou hürütümbı-yomondı warühi yirümondandırimbui.

24 Baıbor ai Nindou Hondü ranahambo hoafımayo süngu ai yıfındümbui. Hıpoanımböembö ani nindou düdi ai Nindou Hondü ahambo nindou hürütümbı-yomondı warühi yirümoarırı. Nindou ranai ana nımböe hondı ai wakımarımındo, nga ambemboyu!” mehupurı.

25 Sudas sapo ai ahambo nindou hürütümbı-yomondı warühi yirümoreimbı-mayu ranai hoafi karıhoeihü ahambo düdurırühi yahuya, “Nindou yamundo-randeimbı, awı se yaro hohoanımoyafühi rombayahı safımböyafı?” mehundo-amboyu. Asu Sisas ai ahambo hoafıyundühi yahundöya, “I sapo se hoafımayafı mbısesı,” mehu.

*Adükarındı sesı Sisas ahandıhoarı süngururürundeimbımbö masagapurı
(Mak 14:22-26; Ruk 22:15-20; 1 Korin 11:23-25)*

26 Ai mamı sowasümondühi nımarımombö Sisas ai bret bıdıfırı ra semündü Godımbö hıhıfırırı dıdıbafıfı mbura hıfıtıre haya ahambo süngururü-rundeimbı ranahamumbo sagapurühi yahuya, “Ndanana wandı fı safane, nga sowandümo mburu sowasümo,” mehupurı.

27 Ranıyu ai asükaiyu hıprı ra semündü haya Godımbö hıhıfırırı mbura sagapurühi yahuya, “Muıguambo se hıprı ndanambe ndımındımo.

28 Ndanana wandı horane, sapo Godındı hoafi femındı sıhefe ngınemındımbö moatükunane. Wandı horı ra nindou afındı ahei moaruwai hohoanımo-ambeahındı aböedambo-fembohünda kamefoendane.

29 Ro nda sıhamumbo hoafehapurı, ro wain hoe nda ngırı asükainda ndımındıhı, nga awı nga ngambo wandı Ape ngınındı hıfandırandı ranambeyahı anımbö ro sımborı wain hoe ra se-babıdımbö ndımındımböyohı,” mehu.

30 Ranıyomo asu ai herü mamı herüyomo mburu Orif nımı wafunambo mahafomo.

*Sisas ai Pitamboya, Ro moai ahambo fıfırıhinı mbüsümbui, mehu
(Mak 14:27-31; Ruk 22:31-34)*

31 Ranıyu asu Sisas ai ahamumbo hoafıyupurühi yahuya, “Ndanı nımbökoanı ana muıguambo se wambohündambo sıhamundı anıhondümböfe hohoanımo hıngındümböemo. Sapö Baıbor ai yare hoafıyowohü yahöya,

‘Ro sıpsıp hıfandıra-randeimbı nindou ranahambo hıfökoandıhinanı anımbö
asu sıpsıp ranai buküründei wakındıhimboyei,’

Sekaraia 13:7

mehö süngu.

³² Nga asu süngunambo ro yangiri botindahe heheambo ana, Gariri hifinambo sihamundi wagabe ro boatei ngümboyahi,” mehupuri.

³³ Raniyu Pita ai hoafi karihoeihü Sisasimbo hoafiyundühi yahuya, “Munguambo nindou sihambohünda ahamundi anihondümbofe hohoanimo hiningarundi amboani asu roana ngiri wandi anihondümbofe hohoanimo hinigindiheandi,” mehundo.

³⁴ Asu Sisas ai Pitambo hoafiyundühi yahuya, “Pita, ro nda sihambo anihondümboanahi hoafehanini, nimbokoani kakaro ai hoafi-koateayambe animbo se rando hoafindafühi animbo ngimimbo ‘Ro moai Sisasimbo fifirihini,’ mbisamboyafi,” mehundo.

³⁵ Raniyu Pita ai simbori hoafiyundühi yahuya, “Ro sediyo yifayahi amboani i ambe, nga asu ro ngiri randihe yahurai hoafindahi,” mehu. Raniyomo asu ahambo süngururü-rundeimbi-memo mungu amboani maru Pita hoafimayu süngu yaru hoafimemo.

*Sisas ai Getsemanih; Godimbo didibafimayu
(Mak 14:32-42; Ruk 22:39-46)*

³⁶ Raniyu Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babidi nimi nümbüri mam; Getsemanih; hifomo tüküyafundühi hoafiyupurühi yahuya, “Awi se ndanühi nimanidimondani animbo asu ro gogu ranühi nga Godimbo didibafinda,” mehupuri.

³⁷ Ai Pita Sebedindi nimori yimbuyafani ahamumbo sepurümündi haya mahu. Raniyu Sisas ai rani-simboani ngusüfo afindi hohoanimo moyuhü asu ahambo afindi ngusüfoambe moaruwaimariri.

³⁸ Raniyu asu ai hoafiyupurühi yahuya, “Afindi hohoanimo wandi ngusüfoambe amaro ranai afindi hamindi tüküfendirühane asu ai wambo borife pefendirimbo yangirayo. Nga awi se ndanühi nimanidimombo ro-babidimbo moani himboari yangiri hibadundi,” mehupuri.

³⁹ Raniyu asu ai akidou sühüfi hu ahandi mbiro ra hifini hifambe amofihü Godimbo didibafiyuhü yahuya, “Wandi Ape, nungurühi refemboayo ana, moani yahurai tiriifombü hipiri wandi waminindi ra sowandifi raguanamboro! Nga asu rani-moatükuni refembo ra ro randihea sambo hohoanimo yahühi-yahipoani, nga moani se hohoanimoayafi süngu,” yahu didibafimayu.

⁴⁰ Raniyu asu ai hihirifi ahambo süngururü-rundeimbi ranahamumbo hoeireapurane ai yapomboyafu houmbo mapomo. Raniyu asu ai Pitambo hoafiyundühi yahuya, “Nindou ngimi ra awi se nimboe moani bodifombo amboani ro-babidimbo himboari yangiri hifandühi nimari-koatememoa?

⁴¹ Se moani hibadumbo didibafindimondühi nimanidimo. Rananimbo asu nine-moatükuni sihamumbo moaruwai hohoanimo ranahambo süngu hühindeapurimboe. Sihamundi ngusüfo aiana refembo yaho, nga asu sihamundi fi ranane ai awi mbosihosirayo,” mehupuri.

⁴² Asükaiyu mamimbo Sisas hu didibafihü yahuya, “Wandi Ape, tiriifombü hipiri ndanai wambo gübüsifoefendirikoateyowan, asu ro rani-moatükuni ra asimindihü ana, sapa se ninimboyo refembo hohoanimoayafi rani-süngu refemboane,” mehu.

⁴³ Asükaiyu hihirifi hu ahambo süngururü-rundeimbi-mbo hoeireapurane ai moani mapomo. Ai moai ahamundi himboari ra yangiri birihoi ningopuri.

⁴⁴ Raniyu asu Sisas ai asükaiyu ahamumbo yare hinigireapuri haya ngimimbo noure mam; weangurühi hoafimayu hoafi yahurai hoafiyuhü didibafimayu.

⁴⁵ Asükaiyu ai ahambo süngururü-rundeimbi ranahamumbo-so tüküfi hoafiyupurühi yahuya, “Awi se moani fiharu apomondühiyomoa? Awi Nindou Hondü ranahambo moaruwai hohoanimo-yomondeimbi nindou ranahamundi warihüfembo akimi tifireamboane.

⁴⁶ Botiyafu houmbo mborai ngefo. Awi se hoeiru nindou mamî ndanai wambo hürütümbî-yomondî warühî yirümoyondî-rîmbo ndanüngu,” mehupurî.

*Sisasîmbo mbumaründümo
(Mak 14:43-50; Ruk 22:47-53; Son 18:3-12)*

⁴⁷ Sisas ai wataporîmborandühî nüngu ane asu Sudas, süngururü rundeimbî 12-ambeahîndî nindou mamî, ai tükümeñiyu. Godîmbo sîhou-rundeimbî bogorî nindouyomo asu Suda-yafe bogorîyomo ranai nindou afîndî safî ranahamumbo koamarîhoupura pisao yihîmîndî asu nîmîharî adükarî ra fufuründümo houmbo Sudas babîdîmbo tükümeñundî.

⁴⁸ Nindou sapo Sisasîmbo nindou hürütümbî-yomondî warühî yirümoñimbo-mayu ranai nindou afîndî ranahamumbo dîbo hoafî hoafîyupurühî yahuya, “Nindou ro ahambo wakîkîhîndühînanî anîmbo aiani, nga se ahambo mbunduründümo,” mehupurî.

⁴⁹ Ranîyu asu nîmai Sudas ai Sisasîmbo-so hüfu hoafîyundühî yahuya, “Yamundo-randeimbî, karîhasî,” yahuhü wakîkîhîmarürî.

⁵⁰ Ranîyu asu Sisas ai sîmborî ahambo hoafîyundühî yahuya, “Wandafî, ranîmoatükunî ra se refembo asafî, nîmai raro,” mehundo. Ranîyomo asu nindou afîndî ranai tüküyafu Sisasîmbo mburündümo mburu kîkîhîsafî-marürîndümo.

⁵¹ Ranîyu asu nindou mamî Sisas dîbo manüngu ranai sîsîrîfîhîyu ahandî pisao hoearambeahîndî hürämündî nüngumboyu bogorî nindou, Kaiafas, ranahandî ratûpurîyu-randeimbî-mayu ranahandî himbohoearî mafoafoareandî.

⁵² Ranîyu Sisas ai nüngumbo ahambo hoafîyundühî yahuya, “Pisao ra se sowandîfî koadürambe sando. Nindou muñguambo düdi ai pisao asowandümo ana, asu ai pisao ranambo yîfîndîmboemo.

⁵³ Asu ro wandî Apembo wambo farîhefendî-rîmbohünda mîngîndahanî asu ai sünambeahîndî nendî bîdîfîrî ami 12 ngasündeapureimbî ai koarîhefemboayu ra awi se moai fîfîrowandîyo?

⁵⁴ Nga asu ranî-süngumbo ana, nüngunde sapo Baiborambe yare hoafîyowohüya, ‘Ranîmoatükunî ra moanî yahurai rambîfeyo-wamboane,’ meho ra yahurai tükümandîfea?” mehundo.

⁵⁵ Ranîyu asu Sisas ai nindou afîndî ahambo mbuimündümbö tükümeñundî ranahamumbo hoafîyupurühî yahuya, “Awi ro hûmbuhünümbî nindou meha ranîmbo wambo mbuimîndîndî-rîmbo se pisao asu nîmîharî ra fufuründümo houmbo sîfomomboemo? Ro afîndîmbo Godîndî worambe nîmarîmbo hoafî yamundîhandürî habodî marîhandî, nga ranî-sîmboanî moai se wambo mburündümondîrî.

⁵⁶ Nga asu ranîmoatükunî ramefeyo ra Godîndî hoafî hoafîyu-randeimbî nindou ai Baiborambe randîfemboe yahu haya sürü pamareandî ranî sîmogodühîyo ramefeyo,” mehu. Asu muñgu süngururü-rundeimbî ranai Sisasîmbo hînîngîrûwurî houmbo mafoarîhoemo.

*Sisas ai kansîrî-yomondî himboahü tüküfi hoafî dîdîboadomareandî
(Mak 14:53-65; Ruk 22:54-55; Son 18:13-14, 19-24)*

⁵⁷ Godîmbo sîhou-rundeimbî bogorî hondü, Kaiafasîyu ahînümbî hohoanîmo yamundu-rundeimbîyomo asu bogorî nindouyomo ranai guguru mamühîyafu mamarîmo. Ranîyomo asu nindou ranai Sisasîmbo mburündümo houmbo nindou gugurîyafu nîmarîmondühî worîna sowaründümo mahomo.

⁵⁸ Pita ai ahambo süngumarürî hüfu, nga asu ai moai ahandî fikîmî akîmî papühîfiyu, nga ai Kaiafasîndî worî ginîrî-mayo ranambe kefuoi hüfu hîfandî-rundeimbî-memo ranî-babîdîmbo mamaru. Ai nînîmoatükunî Sisasîmbo tükümandîfendo yahu haya ranî himboasafomboyu.

⁵⁹ Godimbo sihou-rundeimbi bogori asu munquambo Suda-yafe kansir ai Sisasimbo hifokoeffimbo-hündambo nindou ahambo tikefehhefembo papi+hoafifimbo kokomarurü.

⁶⁰⁻⁶¹ Nindou afindi ai tüküyafundühi Sisasimbo tikefehhefe papi+hoafifimbosi, nga asu ai moai nine moaruwai hohoanimo ramareandi ra mamä amboanä ahambo hifokoeffembo-hünda fifirirundi. Ndeara bidifiranambo hondü nindou yimbu ai botiyafine hafanä hoafiyafinandowohü safaniya, “Nindou ndanai yare hoafiyuhü yahuya, ‘Ro Godindi wori nda biriboadihe mbundiha asu moanä ngäm sihi yangiri asükainda fondihe hiningindiheamboyahi,’ mehu,” masafanä.

⁶² Raniyu asu Godimbo sihou-rundeimbi-yomondi bogori hondü ranai botifi nüngumbo Sisasimbo hoafiyunduhü yahundoya, “Se moai ninä hoafi simbori nindou sihambo papi+hoafimarinaninä ranahafanimo hoafiyopirimbo sihawandiyoy?” mehundo.

⁶³ Nga asu Sisas ai moai ninä hoafi ahambo simbori hoafiyundo, nga moanä ai sisikoate manüngu. Asükaiyu bogori nindou-mayu ranai ahambo hoafiyundühi yahuya, “God yangiri nüngumbü-mayu ranahandi ndürinambo ro nda sihambo hoafiyahaninä, nga hapo se nimoamo nda dabarifimbi hoafi simbori hoafindafi. Se Kraiss, Godindi Nimorindafühi ana, haponda hamändi yihoezimbo hoafindafimuni,” mehundo-amboyu.

⁶⁴ Asu Sisas ai ahambo simbori hoafiyundühi yahuya, “Ndeara se ranä hoafi ra hoafiyafomboanafi. Nga ro sihamumbo munquambo hoafehapuri nda. Ngiri amitata Nindou Hondü ranai bogorimbondüfi God munquambo nginindeimbi ranahandi warihondanä nmandü asu ai mburüngaiwami sünambeahindi kuduanä hoeindüwurumboemo,” mehupuri.

⁶⁵ Raniyu asu bogori nindou-mayu ranai ngusüfoambe hüfirürühi ahandi hoeari ra hireandühi hoafiyuhü yahuya, “Ai Godimbo tirifoefe hoafi hoafayu. Hapondanä ana nindou ngorü ai Sisas ranahambo nine hoafi hoafombo tüküfepoanä, nga wanä. Se ndeara ai Godimbo tirifoefe hoafi hoafimayu ra hamboriyomombo-anemo!

⁶⁶ Asu se ra ahambo nünguru hohoanimoyomondüh+yomo-a?” mehupuramboemo. Asu ai simbori hoafiyomondühi yahomoya, “Ai ana sapo ai hüti ramefiyumbowambo yifiyumbiyuwamboane,” mehomo.

⁶⁷⁻⁶⁸ Raniyomo asu ai ahandi ngusumboarambe nguri tifiyafundowohü bubumarüri. Asu nindou bidifiri ai pakarihourühi hoafiyomondühi yahomoya, “Kraiss, se nindou düdi ai sihambo harayuninä ranahambo Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi nahurai hoafindafi,” mehomo.

*Pita ai Sisasimbo Ro moai ahambo fifirihini, mehu
(Mak 14:66-72; Ruk 22:56-62; Son 18:15-18, 25-27)*

⁶⁹ Pita ai weindanä ranä hifinä ginirambe nimiru-ane Godimbo sihou-rundeimbi bogori hondündi ratüpuriyo-randeimbi mamä ranai ahambo-so tüküfe hifo hoafiyohü yahoya, “Se-amboanä Sisas Garirihündi ranä dibomefoandane,” mehondoamboyu.

⁷⁰ Asu munquambo ahei hımboahü ai wanä yahuhüya, “Roana se wataporimbo arandi ranahambo moai fifirihendi,” mehu.

⁷¹ Raniyu asu ai giniri-mayo ranä nafitambekimi mapenüngu. Raniyo asu nimorehi ngorü ai hoeirerühi nindou burimemo ranahamumbo hoafiyohü yahoya, “Nindou aiyu Nasaretihündi Sisas ranidibo manüngu,” meho.

⁷² Asükaiyu Pita ai wanä yahumbo hoafiyuhü yahuya, “Roana haponda dabareheandi, ro nindou ranahambo ana moai fifirihini,” mehu.

⁷³ Akidou hihiningire safoareambo nindou ranühi burimemo ranai Pitambo-so tüküme fundi. Ai yaru hoafiyomondühi yahomoya, “Se ana ai-babidihindi nindou-

anafî. Nga sîhafî hoafî hoafayafî ranai Garirihündanafî yaho weindahîmareanîni,” mehomo.

⁷⁴ Ranîyu Pita ai dabarîfihî hoafîyuhü yahuya, “Ro tîkai hoafîndahanî God ai wambo moaruwaimbo-mbîreandîra-mboane! Nga roana nindou ranahambo moai fîfîrîhinî,” mehu. Ranîyo asu kakaro ranai hoafîmayu.

⁷⁵ Asu Pita ai ngusüfo pumaramüdu sapo nîne hoafî Sisas ai ahambo hoafîmeindo ranahambo. Sapo ai yare hoafîyuhü yahuya, “Kakaro ai hoafî-koateayuambe anîmbo se ngîmîmbo rando wambo hoafîndafühîya, ‘Ro moai ahambo fîfîrîhinî,’ mbîsamboyafî,” mehundo ranîmbo. Ranîyu asu Pita ai ginîrambeahîndî tüküfi haya afîndî hamîndî aranî aranîmayu.

27

Pairatîmbo sowana Sisasîmbo sowaründümo mahîfomo (Mak 14:1; Ruk 23:1-2; Son 18:28-32)

¹ Ndeara siambe hondü Godîmbo sîhou-rundeimbî bogoriyomo asu Suda-yafe bogori nindouyomo ranai Sisasîmbo hîfokoeffimbo hoafî ra fîfîrîmarundî.

² Ranîyomo asu Sisas ahambo hüputüpurîhou sowaründümo hîfomo Romîyomondî Israer hîfî hîfanda-randeimbî bogori nindou ahandî ndürî Pairatîndî warühîmarüwuri.

Sudas ai yîfîmayu (Ratüpurî 1:18-19)

³ Asu Sudas sapo Sisasîmbo hürütürümbî nindou-yomondî warühîmarirî ahambo papî hoafîyu hîfokoeffimbo hoafî ra hîmborîmayu. Ranîmboane ngusüfoambe afîndî hohoanîmoyuhü ai kakî hoarî 30 ra hîhîre semündü hu Godîmbo sîhou-rundeimbî bogoriyomo asu bogori nindouyomo ranahamumbo masagapuri.

⁴ Ranîyu asu Sudas ai ahamumbo yare hoafîyuhü yahuya, “Awi ro hütîyahî moaruwai hohoanîmomayahî. Ro nindou ai nîni-moatükunîyo moaruwai refekoate ranahambo nindou hürütümbî-yomondî warühî yirümomarîhinî,” mehuamboemo. Asu ai sîmborî ahambo hoafîyomondühî yahomoya, “Awi ro ranahambo ra nîmboe mambîsefîyo? Ranî-moatükunî ra yîhoefî moatükunîyo, nga sîhafî moatükunî yangîrane ranana,” mehomondo.

⁵ Ranîyu asu Sudas ai kakî hoarî-mayo ra Godîndî worî ranambe pire haya ndamefîyu. Ranîyu asu ai hu wofîfihî kiarü ahandî fi ra ahandîhoarî hîfokoamareandî.

⁶ Ranîyomo asu Godîmbo sîhou-rundeimbî ranai kakî pimareandî ra fufuründümo houmbo hoafîyomondühî yahomoya, “Kakî ndanana nindou hîfokoamefîyu rana-handî horî takîni kakane. Sapo sîhefî ahînümbî hohoanîmo süngumbo Godîndî worambeahîndî kakî gugurîfe sîhefe arandî ranambe pefepoanî,” mehomo.

⁷ Kakî ranahambo wataporîmboru homo mamî nîmîndühîru sîhoemo houmbo asu ai kakî ranambo hîfî mamî ahandî ndürî Hîfî Sospen Nafîmbo Hîfî pemayomo. Hîfî ra angunpoedî nindou yîfîyeianî hîfîkefendürîmbo hîfane.

⁸ Ranîmbohündamboane haponda hîfî ranahambo rarîhi dükarîhindühîya Nindou Horî Hîfane, sei arîhündî.

⁹ Godîndî hoafî hoafîyu-randeimbî mamî, Seremaia, ai hoafîmayu sîmogodühî rahurai tüküme Feyo. Ai yare horombo hoafîreandühî yahuya, “Ai kakî hoarî 30 ra masowandümo sapo Israer nindou bîdîfîrî ai horombo hoafîmayu süngu ai nindou ranahambo pemîmbohünda.

¹⁰ Ranîyo asu kakî ranambo Hîfî Sospen Nafîmbo Hîfî ra pemîmemo. Ranî hoafî ra Adükarî ai wambo randowandî mehu nou ane,” mehu. Asu moanî anîhondü ranî yahurai safî tüküme Feyo.

*Pairat ai Sisasimbo düdu düdumariri
(Mak 15:2-5; Ruk 23:3-5; Son 18:33-38)*

¹¹ Sisas ai Romi-yomondi bogori nindou, Pairat, ranahandi himboarühi manüngu. Ran+yu asu Pairat ai ahambo düdurirühi yahuya, “Se ra Suda-yomondi adükar+ bogori nindouyafi?” mehundo-amboyu. Asu Sisas ai simbori ahambo hoafiyundühi yahuya, “Se ndeara raro hoafiyafomboanafisi,” mehundo.

¹² God+imbo sihou-rundeimbi bogori nindouyomo asu bogori nindouyomo ranai awi ahambo papi-hoafirüri hoangomosi, nga asu Sisas ai moai n+ni hoafi akidou ahandi yahamo tüküfendo.

¹³ Ran+yu asu Pairat ai ahambo hoafiyundühi yahundoya, “Awi se moai hoafi ra himboriyafiyoyo sihambo ai papi-hoafarun+ni ranahambo rana?” mehundo.

¹⁴ Nga asu Sisas ai simbori mam+ hoafi akidou-amboani hoafombo moai hoafiyu. Ran+yu asu Romi-yomondi bogori nindou-mayu ranai moani adükar+ ham+ndi hepünife mahepünifiyu.

*Pairat ai Sisasimboya Ai yifiyumbiyuwamboane mehu
(Mak 15:6-15; Ruk 23:13-25; Son 18:38; 19:16)*

¹⁵ Muᅅgu himbani Pasofa adükar+ si tüküfeyoambe, muᅅguambo nindou ranai nindou karabusambeah+ndi h+n+ng+fiyuwan+ aboedühi tüküfembo hohoan+moyei mar+hündi. Ranahambo ana Romi-yomondi bogori nindou ranahamboyo hoafiyeani ai nindou ranahambo aboedühi koar+heiri marandi.

¹⁶ Rani-simboani ana, muᅅguambo nindou ai f+f+r+horeimbi nindou ahandi ndüri Barabas ai karabusambe manüngu.

¹⁷ Asu rani-simboani nindou af+ndi ranai gugur+yahi mamareiamboyu Pairat ai aheimbo düdureandürühi yahuya, “Se ra nindou daboe ro ahambo karabusambeah+ndi aboedühi koar+hefimbo hohoan+moayeia? Barabasiyu asu Sisas ranahambo Kraisani sei ar+hündi raniyu?” mehu.

¹⁸ Nga Pairat Suda nindou Sisasimbo ngusüfoambe moaruwairürühiyomo wandi warühi+marurü yahu haya ai ran+imbo ndore f+f+r+mareandi.

¹⁹ Pairat ai nindou hoafi y+boboferambo wori safambe n+maru-ane, ahandi n+morehi ai hoafi koar+hendühi yahoya, “Nindou ra n+ni-moatükun+yo ai refe-koatemayu ranahambo hoafi ana moai yangoro, nga se ahambo n+ni-nüᅅgundor+imboyafi. Hamani n+imbokoani ro ahambo yafogoad+nambo hoeir+hini hehea hid+id+imo apoyahühi af+ndi hohoan+momayah+,” meho.

²⁰ Nga God+imbo sihou-rundeimbi bogoriyomo asu bogori nindou-memo ranai-yomo ai nindou af+ndi ranühi meᅅgoro ranaheimboya “Se hoaf+ndeiani an+imbo Pairat ai Barabas+imbo aboedühi koar+heirühi asu Sisas+imbo hifokoamb+riramboane,” yahomo houmbo aheimbo hohoan+mombo ngusüfoambe bot+marundüri.

²¹ Asu Pairat ai nindou af+ndi ranaheimbo düdufindürühi yahuya, “Se nindou yimbu ra nindou daboyei ro ahambo karabusambeah+ndi aboeda koar+hefimbo hohoan+moayeia?” mehunduramboyei. Asu ai simbori ahambo hoafiyahündowohü seiya, “Barabas+imbo,” masei.

²² Asu Pairat ai hoafiyundürühi yahuya, “Asu refe ana, Sisas+imbo Kraisi sei ar+hündi ranahambo ra nüᅅgumand+hina?” mehuamboyei. Simbori muᅅgu ai ahambo hoafiyehü seiya, “N+m+fihi tokoemündi pefimboani,” masei.

²³ Asu Pairat ai aheimbo düdufindürühi yahuya, “Nindou ndanai n+ne-moatükun+ moaruwai ramareanda?” mehuamboyei. Asu ai moani puküna hoafi n+moamo kar+hehindühi hoafiyehü seiya, “Nindou ranahambo n+m+fihi tokoemündi pefimboani,” masei.

²⁴ Pairat ai ndare hoeireandane hoafi ranahambo watapor+imboyo hombo ra wan+yowohü ai ro ng+r+ndahi, nga yifiari tükündüfihü hoafi af+ndi yagodomboe

mehu. Ranıyu asu hoe fuiyamündi haya nindou ranahei himboahü warı ahandı ra popoaifoareandühi hoafıyuhü yahuya, “Nindou ndanı ahandı yıfı ra i ro hütirühünıpoanı, nga ranı moatükunı ra sıheiharanei,” mehu.

²⁵ Ranıyei asu nindou afındı muŋguambo ranai sımbori ahambo hoafıyeihü seiya, “Ai hütı yıfımbuoyu ranı-moatükunı ra yıhoefane asu yıhoefı nımorı ranahei ane!” masei.

²⁶ Ranıyu Pairat ai Barabasımbu aboeda koamarıheira aheimbo sowana mahu. Ranıyu asu ai Sisasımbu daboadanı ndüfuri-ndüfuri-foarüwuri mehua ahambo nımıfihı tokoemündü pefimbohünda ami-yomondi warıhümariri.

Ami ai Sisasımbu tıkfınamborüwuri tırıfoefe hoafımarıri
(Mak 15:16-20; Son 19:2-3)

²⁷ Ranıyomo asu Pairatındı ami ai Sisasımbu sowaründümo gafmanı yomondi worı ranambe mahıfomondamboemo, asu muŋguambo ami nindou ranai Sisasımbu wakımarüwuri.

²⁸ Ranıyomo asu ai ahandı hoearı ra yimındıbadı houndowohüyomo asu hamburı hoearı hoandarı ra magüdüdo.

²⁹ Ranıyomo asu ai wofı tıhoarı-tıhoarümbınambo mbıroambe kıkımafoarundi. Asu nımıharı sowandümo ahandı warıhondü waranı waramberundühi yimındıho pusıru nımarımondühi ahambo tıkfınamborüwuri hoafıyomondowohü yahomoya, “Suda-yafe adükari bogori, karıhasou-anafı,” mehomondo.

³⁰ Ranıyomo asu ai ahambo nguri tıfıyomondowohü ahandı warambeahındı nımıharı-mayo ra kosıründümo ahambo mbıhaprı kakımarüwuri.

³¹ Ai ahambo tıkfınamborüwuri tırıfoefe hoafıyomondo mburumboemo asu ahandı fıhındı hamburı hoearı hoandarı-mayo ra yimündündümo-ndühyomo asu hoearı ahandı hondü ra sowandümo güdu hınıngımarundo. Ranıyomo asu ai ahambo nımıfihı pefı fıfokoeffimbohünda sowaründümo mahomo.

Sisasımbu nımı keımbı karıhendeımbıfihı tıkoründümo pamarüwuri
(Mak 15:21-32; Ruk 23:26-43; Son 19:17-27)

³² Ahambo sowaründümo hou homondühyomo asu ai nindou mamı Sairinihündı, ahandı ndüri Saimon, ranahambo hoeımarıhorı. Ranıyomo asu ai nindou ranahambo Sisasındı nımı keımbı karıhendeımbı-mayo ra sowandıfındo yahomo houmbo hütı-hütımarurü.

³³ Ranıyomo ai homo Gorgotahü tükümefundı. Gorgota ranahamboane ai mbıhaprı nahurai fıfı sei arıhündı.

³⁴ Ranı fıfıhyomo ami ai Sisasımbu wain hoe hühütımbü moatükunı fandı yamundu mburu masabudo. Asu Sisasımbu ai ranı-moatükunı ra sümündü hoeireanda mayoa asu ai moai sümündü.

³⁵ Ranıyomo ai ahambo nımı keımbı karıhendeımbıfihı parüwuri hou asu ai ahandı-mayo hoearı ra ahamundı mbusümo sowandümo yıboborundümo hou ranambo ngorü ai mbısemündua yahomo houmbo piraimemo.

³⁶ Ranıyomo asu ai raraoyafu mburu ranühi nımarımo Sisasımbu ahambo yıfımbıyü yahomo houmbo homo himboana wamarurü.

³⁷ Ahandı mbıro wafusıfohü ahambo papı-hoafı sürü papıru mburu tıkoründümo pamarundı ranai yare hoafıyohü yahoya, NDANANA SISAS SUDAYAFE BOGORI ADÜKARI NINDOUANI, yahomo paru hınıngımarundı.

³⁸ Ranıyomo asu ai nindou yımbu hümbohünıyafanı-rınandeımbı ranahafanımbu Sisasımbu babıdı ahandı fıkmı pamaruprı. Ngörü Sisasındı warıhondü waranı parüwuri asu ngörü kadüdü waranı parüwuri maruprı.

³⁹⁻⁴⁰ Ranıyei nindou afındı ranai hei ngasündıhorı hei rühündühi mbıro hırıhırıhündühi ahambo tırıfoarıhorühi hoafıyahündowohü sahündoya, “Sapo se

Godindî worî ra birifoefe mburumbo moanî ngîmî sihî yangîrî fondife hîningîfembo mayafiyosî! Se Godindî nimoriyafühanasî, se shafîhoarî yaro aboedamboyafofî. Se ndahonî nimî keimbî karîhendeimbî-fihîndî hîfîna foarefoao peyafîsî!” sei hoafîmehündo.

⁴¹ Nindou ai ramehindî ranî-süngu yahurai Godîmbo shou-rundeimbî bogorî nindou, ahînümbî hohoanîmo yamundu-rundeimbî asu ranîhündambo bogorî nindou ranai-amboanî yaru tikîfînambo-rüwurühi tirîfoarüwurühi yahomoya,

⁴² “Sisas ai nindou bidîfirîramboyu ai aboedamboreandürî marandî, nga asu ai ngîrî ahandî fimbo ana aboedambondeandî! Awi aiana Israerî-yafe adükarî bogorîmbeipoanî! Asu ai haponda nimî keimbî karîhendeimbî ranî-fihîndî hîfînî akusîfoendî ana, asu ro ahambo anîhondümbö-ndîhurîmboyefî!

⁴³ Ai Godîmbo anîhondümbörorîrühî Ahandî nimoranahî mehu. Refeansi, awi shîrî hoeindîhu God ai ahambo farîhefimboayu ranahambo,” mehomondo.

⁴⁴ Asu nindou hümbühünîyafanî-rînandeimbî Sisasîndî fikîmî mapaiarîfanî amboanî ai mare moanî nindou bidîfirî ai ramarîhorî nou yahurai rarînerî tirîmafoarînerî.

*Sisas ai ndeara muḡuna yifîmayu
(Mak 15:33-41; Ruk 23:44-49; Son 19:28-30)*

⁴⁵ Refe hayamboyo-ane hüfînimbo peyo haya hîfî muḡu ranai nîmbî nîmarî ho ho hombo nîmbambe hondü hüfîwuyambe tüküme Feyo.

⁴⁶ Hüfîwuyambe safî simogodühî Sisas ai puküna heiyuhü yahuya, “Eri, Eri, rema, sabaktani?” mehu. Ranî hoafî ra yare yahurai hoafiyowohü yahoya, “Wandî God, wandî God, se nîmboe wambo hîningîro-wandîrîmboayafî?” meho.

⁴⁷ Nindou bidîfirî ranühî manîmboei ranai ranî hoafî ra hîmborîyei hehi hoafîyeihü seiya, “Nindou ranai ana Erasî-amboani dükarîrî mîngayundo,” masei.

⁴⁸ Nîmai nindou mamî ahei mbusümo ranai pîpîyu hu worapo-worapoyoweimbî moatükunî nou semündü mbura nîmîharîfihî pare hîmondamündü mbura hüütimbü wain hoe ranambe foare hüramündî haya Sisas ai ranî moatükunî ra mbîsümündu yahu haya segodîmbo mehu.

⁴⁹ Nga asu bodîmondî ai hoafîyahündowohü seiya, “Awi, hoeindîhu mbundîhumbo Erasîa ai ahambo farîhefembo tükümandîfiyu wanîmandîyo,” masei.

⁵⁰ Ranîyu asu Sisas ai asükaiyu puküna heiyuhü ahandî yifîafî hîningîrirühî nîmokomayu.

⁵¹ Ranîyo asu Godîndî worî safambe hoearî yipurî nafîtambehü mahetaro ranai nîmoamo ngahî peyo haya hanî hîfînî gebü türeandühî yimbu kîkîmareandî. Hîfî ai fîfîmîyowohüyo muḡuambo nîmoei ranai gübüdümarîhoayo.

⁵² Yîfambe ranai nafîtambe tihoai-tihoairandühî asu Godîndî nindou afîndî horombo yîfîsafîmayei ranai yangîrî botîyahi-botîyahi marîhündî.

⁵³ Ai yîfambe ra hîningîrîhi hehi Sisas yangîrî asükaiyu botîmefiyu ranî-süngunambo ai Sürühoeimbî Ngoafî adükarî (Serusarem) ranîna mahei. Ranîyo nindou afîndî ranai aheimbo ranühî hoeimarîhindîrî.

⁵⁴ Ami-yomondî bogorîyu asu bidîfirî amiyomo ranai ai-babîdîmbo nîngomombo Sisasîmbo hîmboanawarühî manîngomo ranai sapo hîfîheyowohü asu muḡuambo moatükunî tüküme Feyoa hoeimarundî ranîmbo yîhîmboyomondühî hoafîyomondühî yahomoya, “Awi aiana Godîndî Nîmorî hondüyu,” mehomo.

⁵⁵ Nîmorehî afîndî bidîfirî Garîri hîfî hîningîrîhi hehi Sisasîmbo farîhefimbo süngumarîhorî masühîsi-mayei ranai burîyei. Ai moai akîmî papühîyahîndî, nga moanî anḡunî goagu safî nîmboeimbo hîmboarî papîmayei.

⁵⁶ Nĩmorehĩ burĩmayei ranahei mbusũmo ra ŋgorũ Maria Makdarahũndĩyo, ŋgorũ ra Maria Sems Sosepiyafandĩ hondĩyo asu sapo Sebedindĩ nĩmorehĩyo rarĩhi ai manĩmboei.

Sisasĩmbo Sosep Arimateahũndĩ ai honġu ambe masĩherũ
(Mak 15:42-47; Ruk 23:50-55; Son 19:38-42)

⁵⁷ Ndeara nĩmbambe nindou napo afĩndeimbĩ ahandĩ ndũrĩ Sosep Arimateahũndĩmayu ranai tũkũmefiyu. Nindou ranai-amboanĩ Sisasĩmbo sũngurũrĩ-randeimbĩ nindouyu.

⁵⁸ Ai hũfu Pairatĩndĩ hĩmboahũ tũkũfi nũngumbo Sisasĩndĩ yĩfinĩmoko ranahambo ndahamĩndĩ yahu haya dũdumefindo. Ranĩyu asu Pairat ai Sisasĩndĩ yĩfi-nĩmoko ra Sosepĩmbo dabudo mehu.

⁵⁹ Sosep ai yĩfi-nĩmoko serũmũndũ mbura sĩmborĩ kifohĩ hoearĩfihĩ parirĩ hĩmondĩmarirĩ.

⁶⁰ Ranĩyu ai ahandĩ honġu nĩmoei ŋġĩnĩndambe sĩmborĩ nafĩrĩhai hĩnĩngĩmareandĩ ranambe masĩherũ. Ai nĩmoei yĩtĩfo afĩndĩ ra gũgũrĩhai nafĩtambembo gũre pare mbura ndamefiyu.

⁶¹ Ranĩyafe Maria Makdarĩhũndĩmayo ranaiyo asu ŋgorũ Maria-mayo ranaiyo ai honġu ra hanġifohũ mamarĩfe.

⁶²⁻⁶³ Ŋgorũ sina moanĩ nĩmarĩmbo si tũkũfeyoambe Godĩmbo sĩhou-rundeimbĩ bogoriyomo asu Farisi nindouyomo ranai Pairat babĩdĩ mamũhĩyafu fandu nĩmarĩmo hoafiyomondũhĩ yahomoya, “Nindou adũkarĩ, ro hohoanĩmoyefĩmboanefĩ hoafĩ mamĩ sapo nindou wosĩhoaforĩ hoafũmbĩmayu ranai yare hoafiyuhũya, ‘Ro ŋġĩmĩ sinda mbundĩha asu asũkainda yanġĩrĩ botĩndaheamboyahĩ,’ mehu ra!

⁶⁴ Ranĩmbohũndambo anĩmbo asu se hoafĩndafanĩ honġu ra ndore ŋġĩnĩndĩ hĩfandĩyo ho ŋġĩmĩ si ranũhĩ tũkũfemboane. Rananĩmbo asu ahambo sũngururũ-rundeimbĩ ranai ŋġĩrĩ ahandĩ finĩmoko ra dĩbo hũmbuhũnĩmbo ndowandũmo houmbo asu ai nindou ranaheimbo hoafĩndĩmondũhĩya, ‘Ai yĩfĩhũndĩ yanġĩrĩ botĩmefiyu,’ mbĩsĩmo. Sũngunambo wosĩhoaforĩ hoafĩ ranai asu horombo wosĩhoaforĩ hoafĩmayu ranahambo ŋgasũndeamboe,” mehomo.

⁶⁵ Ranĩyu asu Pairat ai ahamumbo hoafiyupurũhĩ yahuya, “Se hĩfandĩru-rundeimbĩ nindou bĩdĩfĩrĩ sowapundũmo houmbo ŋgomo moanĩ honġu ambe ra ŋġĩnĩndĩ hamĩndĩ papĩ papĩndu hĩnĩngĩndundĩ,” mehupurĩ.

⁶⁶ Ranĩyo asu ai ranĩhũnda botiyafu homo honġu ambe ranahambo yowanĩ yahomombo paru hĩnĩngĩru houmbo asu nindou bĩdĩfĩrambo hĩfandĩyo nĩmarĩmbo hĩnĩngĩmarupurĩ.

28

Sisas ai yĩfĩhũndĩ yanġĩrĩ botĩmefiyu
(Mak 16:1-10; Ruk 24:1-10; Son 20:1-18)

¹ Moanĩ nĩmarĩmbo si ranai muŋguyo ane, asu weanġurũhĩ sihi hapoadũmbo siambe hondũ hũfĩhamĩndĩ sĩfo-koateyuambe, Maria Makdarahũndĩyo asu ŋgorũ Maria ranaiyo ai honġu Sisas yanġurũmbũmayo ra hĩmboambo mahafe.

² Ranĩyo moanĩ nĩmai hamĩndĩ hĩfĩhe afĩndĩ ranai tũkũfihĩyo, Adũkarĩndĩ nendĩ ranai sũnambeahĩndĩ kusũ nĩmoei afĩndĩ nafĩtambihĩ mapaiaro ra gũgũrĩhai sĩhai hayambo ranĩwamĩ mamaru.

³ Ai wabũrũsĩ nahuraiyowohũyo asu ahandĩ hoearĩ ranai moanĩ mburĩŋgai kifohĩ hamĩndĩ nahurai tũkũmefeyo.

⁴ Ranĩyomo asu nindou honġu ambe ranahambo hĩfandu manĩngomo-memo ranai ahambo yĩhĩmbombo hĩhamĩndarĩyomondũhĩ yĩfi nahurai korĩmemo.

⁵ Asu sünambeahindi nendi-mayu ranai nimorehi yimbume fe ahafembo hoafiyupirüh yahuya, “Se awi yihimbo-ndamboyafe. Ro shafembo fifirihheapirimbo-anahi, sapo seana Sisas nim keimbi karihendeimbifih hifokoamefiyu ranahambo kokombo-anafe nda.

⁶ Aiana moai ndühi yanguru. Aiana sapo horombo hoafimayu süngu yangiri aboeda asukai botimefiyu. Awi naha fondi ai menguru nda hoeirine.

⁷ Nga se nimai ngafe ahambo süngururü-rundeimbi nindou-memo ranahamumbo hoafindafinapurühiya, ‘Ai yangiri aboeda botimefiyu. Asu haponda ai Garirinanbo horombofi shamundi wagabe ahu, nga se ranühi animbo ahambo hoeindurumboemo!’ mbisafe. Hapoana ro shafembo hoafiyahipirimbo-anahi,” mehupiri.

⁸ Raniyafe ai hongu ra hiningirine hena yihimboyafesi, nga asu ai hihifi-hihifi kameihü pipina Sisasimbo süngururü-rundeimbimbo hoafombo mahafe.

⁹ Moani nimai Sisas ai ahafembo-so tüküfi hoafiyupirühi yahuya, “Karihapis,” mehupiri. Ai ahambo-so tüküyafine yitinarühi kikhirinandife henambo ahambo Adükarani safe hena hohoanimomefinando.

¹⁰ Sisas ai ahafembo hoafiyupirühi yahuya, “Se yihimbondamboyafe. Se ngafe wandi wandafi mamimbo hoafindafeani animbo asu ai Garirinanbo ngifomo tükündafu ranühi animbo ai wambo hoeindundirimboemo,” mehu.

Nindou hifandu maningomo ranai hoafi sowandümo homo wataporimbomarundi

¹¹ Nimorehi yimbume fe ranai nafi mbahafe nou ranambo, bidifiri hifandurundeimbi nindou ranai ngoafi adükari-mayo ranina homo bogori Godimbo shourundeimbi nindou ranahamumbo munguambo watapori nine-moatükun ahamundi himboahü tüküme feyo ranahambo wataporimbomarundi.

¹²⁻¹³ Raniyomo Godimbo shourundeimbi nindou bogoriyomo asu bogori nindou-memo ranaiyomo ai mamühiyafu houmbo hoafi fifirimarundi. Ai kaki afindi ra amimemo ranahamumbo sabupurühi yahomoya, “Se randu hoafindimondühi animboya, ‘Nimbokoani ro yapomboyahu mboapofe nou ranambo ahambo süngururü-rundeimbi ai tüküyafu hümbohünimbo ahandi finimoko ra masowaründümo,’ mbisimo.

¹⁴ Rani hifi bogorimbofi hifanda-randeimbi ai rani hoafi ra himborinduan asu ro ahambo bidifiri hoafindahundoani rananimbo asu se ngiri ranimbo tinirifo tükündifemboe mbisimo hou afindi hohoanimondimo,” mehomopuri.

¹⁵ Ranimboane ami-memo ranai kaki masabupuri-mayo ra sowandümo hou asu ai ahamumbo hoafimemopuri süngu yaru homo hoafimemo. Ranane asu rani hoafi ra Suda-yafe mbusümo hapondanambe amboani yangörü wakareandi.

Sisas ai ahambo süngururürundeimbimboso tüküme fiyu

(Mak 16:14-18; Ruk 24:36-49; Son 20:19-23)

¹⁶ Sisasimbo süngururü-rundeimbi 11memo ranai Gariri wafunambo mahafomo sapo horombo Sisas ai ranühi ngomo mehupuri süngu.

¹⁷ Ai homo ahambo hoeirüwurühüyomo asu ahambo ngusüfo parüwuri hohoanimomemondo. Nga asu bidifiri ai ahambo hohoanimo yimbumborurü.

¹⁸ Sisas ai akimi ahamumbo-so sühüfi hüfu hoafiyupurühi yahuya, “God ai wambo munguambo nginindi sünambeahindiyo asu hifinindiyo ra sendirimboani.

¹⁹ Ranimbohündambo animbo asu se ngomo munguambo nindou ranaheimbo ai wambo sünguyondiri-rambo nindou tüküfembohündambo randu ndundi. Asu se aheimbo Apendi ndürinambo, Nimorindi ndürinambo, asu Yifafi Aboeindi ndürinambo himoni hundüründündüri.

²⁰ Asu ro shamumbo hoafimehapuri ra munguambo moatükuni süngufe hombohünda yamundündüri. Asu ro se babidi nimboa ngambo bidifirani si tükündifemboe,” mehupuri.

Mak Aboedi Hoafi Mak ai sürü papimarandi

*Son hundürüra randeimbî ai hoafi bokamarîhendî
(Matyu 3:1-12; Ruk 3:1-2; 3:15-17; Son 1:19-28)*

¹ Sisas Kraîs Godîndî nîmorîmbo aboedi hoafane nda.

² Hoafi nda boatei tüküme feyo Godîndî hoafi hoafîyu randeimbî Aisaia ai sürü papimarandi nahurai. God ai yahuya,

“Ro nindou mamî wandî hoafi bokarîhefembohünda koandîhehinanî ai sîhamböhünda horombondîfi ngumbui.

Asu ai anîmbo sîhamböhünda nafi dîdîboadondeambui.

³ Nîmî wohî furîkoatereandühî, nindou mamîndî yasîmondî mîngîyo hoafîyowohü yahoya,

‘Adükarîmbohünda nafi nafîndîhehindî.

Ahandî nafi dîboadondîhindî,’ meho,” mehu. *Aisaia 40:3*

⁴ Son nindou hundürüra randeimbî-mayu ranai nîmî wohî furîkoatereandühî tüküfi nîmorehî nindowenihîmbo Godîndî hoafi bokarîhendühî yahuya, “Se moaruwai ho-hoanîmo hîningîfe aboedi hohoanîmo süngufembo nafuimbohünda hundüründeianî anîmbo, God ai sîhei moaruwai hohoanîmo raguanambondeambui,” mehu.

⁵ Ranîyei nindou afîndî Sudahündîyei asu Serusaremîhündîyei ai Sonîndî hoafi hîmborîmbo mahei. Ai ahei moaruwai hohoanîmo ra weindahî hoafîmayeia Son ai Soday hîmo hundürümarandürî.

⁶ Asu Son aiana hoeari kamer nînendînambo nafümbî güde mbura tîtapürînambo kîkîhîrîhaimarandî. Ahandî sesi ana yîtîhî asu efu hoe ranîyo sesü-marandî.

⁷ Son ai nindou ranaheimbo hoafi bokarîhendühî ndare hoafîyuhî yahuya, “Nindou ngorü süngu düdümbui ahandî ngînîndî ra wandî ngînîndîmbo ngasündeamboane. Roana amofe ahandî sufîhîndî wofî ra fufurîfembo nindou aboedi hamîndîyahîpoanî.

⁸ Ro sîheimbo hoenambo hundürühândürî arîhandî, nga ai anîmbo Yifiafî Aboedînambo hundürü-ndandürümbui,” mehu.

*Son ai Sisasîmbo hundürümarürî
(Matyu 3:13-17; Ruk 3:21-22)*

⁹ Rani-sîmboanî Sisas ai Nasaret ngoafi Gariri hîfîhü hîningîre haya masûnuwamboyu Son ai Soday hîmo hundürümarürî.

¹⁰ Asu nîmehünou hoe hîningîre haya tüküfi süfu hoeireandane sünü ai bure-andühîyo Yifiafî Aboedi ranai ahambo sowana wupufu nahurai makoso.

¹¹ Hoafi mamî sünambeahîndî tüküfehü yahoya, “Se ana wandî ngusüfo parîheanîneimbî nîmor-anafi. Asu ro sîhamboane ngusüfoambe siaoeheandî,” meho.

*Satan ai Sisasîmbo moaruwai hohoanîmombiyuwa yahuhaya rari hoeimarirî
(Matyu 4:1-11; Ruk 4:1-13)*

¹² Nîmehünou Yifiafî Aboedi ai Sisasîmbo nîmî wohî furîkoatereandühî koamarîhera mahu.

¹³ Ranühî 40 sî manüngua Satan ahambo moaruwai hohoanîmombiyuwa yahuhaya rari hoeimarirî. Sisas ai afoendî nînîhondî babîdîmbo nünguanî asu sünambeahîndî nendî ai ahambo mafarîhawurî.

*Sisas ai Gariri hîfambe piyu haya Godîndî hoafi wataporîmbomarandî
(Matyu 4:12-17; Ruk 4:14-15)*

¹⁴ Son ai karabusî-mefiyua asu Sisas ai Garirihü tüküfi, Godîndîmayo aboedi hoafi ra bokamarîhendî.

¹⁵ Ai aboedi hoafi ra wataporimborandühi yahuya, “God ai hoafimayu si ra ndeara tüküfehü asu ahandi nginindi hifandarandi ra ndeara akimi tüküfemboane. Nga se moaruwai hohoanimo ra hinnginndihi hehi aboedi hohoanimo süngundihindi,” mehu.

*Sisas ai nindou yimbuyimbu hoafimayua ahandi süngu mahomo
(Matyu 4:18-22; Ruk 5:1-11)*

¹⁶ Sisas ai kurihoe Gariri himborikimi huhü Saimon Andru apodohombo hoeimareapiri. Ai andüri kurihoeambe mafoarinandi, ai kini wowariyafani rinandeimbi nindou wambo.

¹⁷ Sisas ai ahafanimbo hoafiyupirühi yahuya, “Se mborai wambo süngundinandiri ndinandiri, rananimbo ro sifahanimbo nindou semindimbo yamundiheapirimbayah,” mehu.

¹⁸ Asu ai nimehünou andüri sihene hena ahandi süngu mahafani.

¹⁹ Ai akidou sühüfi hu Sebedindi nimori yimbu, Sems Son apodohombo botambe nimarifanimbo andüri diboadomarineanda hoeimareapiri.

²⁰ Sisas ai ahafanimbo hoafimayupiramboyafani, ahafandi afindi Sebedi asu mamiraturipuriyomo rundeimbi nindou botambe hinngirineapurü hena, Sisasindi süngu mahafani.

*Sisas ai nindou mamindi flambeahindi moaruwai nendi hihaimafoareandi
(Ruk 4:31-37)*

²¹ Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babidimbo moani ngoafimbo nimarü sihi Kaperneam ngoafinambo mahifomo. Rani-simboani ai Suda-yei rotu worambe kefuai hafu nimorehi nindowenihimbo Godindi hoafi yamundimareandüri.

²² Raniyei asu ai ahandi yamundife hoafi ranahambo hepünimehindi. Sapo ai moai ahinümbi hohoanimo yamundu rundeimbi nahurai yamundeandi, nga nindou adükarü nginindeimbi nahurai yamundimareandüri.

²³⁻²⁴ Rani-simboani nindou mamiraturipuriyomo moaruwai nendi nimarümbi-mayu ranai Suda-yei rotu worambe nimarü puküna hoafi karihoehü yahuya, “Sisas, Nasaretihöndi, se yohoefimbo ninü nününgufemunimboyafi masinifi? Yihoefombo moaruwaimbofimunimbo safimboyafi? Ro fifirihetanü. Se ana Godindi mbumundi nindou-anafi,” meho.

²⁵ Asu Sisas ai moaruwai nendambo nginindi hoafiyuhi yahuya, “Se hoafi kikirandifi hawa kosifoao,” mehundoamboyo.

²⁶ Asu moaruwai nendi ranai nindou ranahambo yabadihi hinngireri mbura hoafi moani puküna karihoai haya nindou ranahandi flambeahindi makosifoendi.

²⁷ Raniyo asu munquambo nimorehi nindowenihü ranai hepünahindühi aheihoari simbori hoafiyehi seiya, “Nini-moatükuniyo nda yahurai tüküme Feyoa? Nindou ndanai simbori moatükuni bogori nindou nahurai yamundimareandi. Asu ai moaruwai nendambo hoafimayua ahandi hoafi himborimayei,” masei.

²⁸ Raniyo asu Sisasindi hoafi ranai nimehünou munquambo hifi Garirihü ra hoango wakimareandi.

*Sisas ai Pitandi yamongoamindi aboedimareandi
(Matyu 8:14-15; Ruk 4:38-39)*

²⁹ Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babidimbo Suda-yei rotu worambeahindi tüküyafu houmbo Sems weimbo Son babidimbo Saimon weimbo Andru-yafandi worinambo mahomo.

³⁰ Saimonindi yamongoamindi ai angnümübo fondihü mapowa asu ahandi angnüni ranahambo nimehünou Sisasimbo hoafimehündo.

³¹ Raniyu Sisas ai hüfu ahandi watinjarühi kikihiramündü botimareanda asu angnüni ahandi ranai nimehünou makosifoenda asu sesi sindimarandi.

*Sisas ai nindou afiñdi aboedimareandiri
(Matyu 8:16-17; Ruk 4:40-41)*

³² Mami rani nimbambe hufhamindi hurimindowa nindou ranai nimorehi nindowenih angunumbi asu moaruwai nendeimbi fufuruhumundihunduri Sisas sowana mafandihindi.

³³⁻³⁴ Munguambo nindou ngoafihundi ranai hei wori Sisas nimarumbi rani yipurikiimi burimayeia Sisas ai afiñdi nimorehi nindowenih munguambo mamikarambo angunumbi aboedireanduri asu moaruwai nendi afiñdi raguanamboreanduri marandi. Asu moaruwai nendi ranai ahambo fifirihori ranimboyu ai aheimbo yowani akidou amboani hoafiyopoani mehunduri.

*Sisas ai Garirihu hoahoangu wakimareandi
(Ruk 4:42-44)*

³⁵ Sisas ai siambe hondu nimb hoangiri kiaroambe botifi haya hu goruguanini nindou nimarikoateyohu Godimbo didibafiyuhu mamaru.

³⁶ Asu Saimon ai ahandi ngunindi babidi Sisasimbo kokomaruri homo.

³⁷ Ai homo hoeiruwurui hoafiyomo-ndowohu yahomoya, “Munguambo nindou ai shambo kokorihun-nuhanei,” mehomo.

³⁸ Sisas ai ahamumbo hoafiyupurui yahuya, “Ngoru ngoafi akimi adaburo ranambo ngefo. Rananimbo ro aheimbo amboani Godindi hoafi hoafindahanduri. Ranimboyahi ro nda masinhi,” mehu.

³⁹ Asu Sisas ai mungu Gariri hifihu hoahoangu wakireandui, Suda-yei rotu worambe hu, Godindi hoafi bokarihendui asu moaruwai nendambo hihaifoareanduri marandi.

*Sisas ai nindou mamimaniho masimeimbi aboedimariri
(Matyu 8:1-4; Ruk 5:12-16)*

⁴⁰ Nindou mamimaniho masimeimbi ai hu Sisasindi yirikimi piyu nimarumbo huti hoafiruri yahundoya, “Se refembo yifirayafi ana, wandi manihomamei ra aboedindowandiri,” mehundo-amboyu.

⁴¹ Asu Sisas ai ahambo hipoamboriruiyu, ahandi warinambo sundirui yahundoya, “Refembo samboanahi, nga se aboediyafu,” mehu.

⁴² Raniyo masimei ranai nimehunou didikiri-foenduiyo asukai nindou ranai aboedimayu.

⁴³⁻⁴⁴ Sisas ai nindoumayu ranahambo ngoafinambo koarherui asukaiyu hoafiyundowohu yahundoya, “Se yowani nindou mamimbo amboani shafi fi ranahambo hoafiyopoani. Nga se ngafi Godimbo shai-randeimbimbo shafi fi ra nafuindafindo. Rananimbo Mosesindi ahinumbi hoafimayo sungen shafi fi aboedi tukumefeyo ra aheimbo nafuimbohunda Godimbo sesi mbisihenda-mboane,” mehu.

⁴⁵ Nga asu nindou ranai hu Sisas ai ahambo aboedimariri ranahambo watarimbo-maranda asu Sisas ramareandi hoafi ra munguambo ngoafi hihimborimayei. Ranimboyu Sisas ai nindou hoeindi-hindiri-mboyei yahuhaya moai mam ngoafi amboani hu. Ai nindou ningo-koateyehi manunguyosi, nga asu nindou ranai munguambo hifihundi ahambo sowana hei marihundi.

2

*Sisas ai nindou yirivar moaruwaimbu aboedimariri
(Matyu 9:1-8; Ruk 5:12-16)*

¹ Yahunumbi si ho hayamboyoane Sisas ai asukai Kaperneam ngoafinambo hihirifi mahu. Raniyo ai hu worambe amaru hoafi ra mahoango.

² Nindou afindî ranai fandambo worî ranai tühüforeandühî moai yipurîkimî amboani fondî akîdou nînggo. Ranîyo Sisas ai aheimbo Godîndî hoafi yamundeandürühî mamaru.

³ Yimbu-yimbu nindou ai nindou yirîwarî moaruwaimbü ra fondîwamî foarüwuri mburu sowaründümo mahîfomo.

⁴ Nindou ranahambo Sisas sowanambo semündü hîfombo nindou afîndîwambo nafi gûmareandamboyo hafomo worîwamî Sisas nûnggu sîmogodühî hîfînambo tîtirundeimbî worî ranambe wanjeyanîrîthou mburumbo fondî kameihü masafaarüwuri.

⁵ Ranîyu Sisas ai nindou ranahamundî anîhondümböfe ra hoeireanda mayoa, nindou yirîwarî moaruwaimbü ranahambo hoafi yundowohü yahuya, “Nindou hoarîfî, sîhafî moaruwai hohoanîmo ranana amboawi sambo-anahî,” mehu.

⁶ Asu ahînümbî hohoanîmo yamundu rundeimbî bîdîfîrî ranühî mamarîmo ranai ahamundîhoarî ngusüfoambe raru hohoanîmoyomondohü yahomoya,

⁷ “Nîmboe nindou ndanai hoafi yahurai hoafayua? Ai Godîyupoanî yahurai hoafayu. God mamî yanjîrî anîmbo moaruwai hohoanîmo ra amboawi mbüsümbui,” mehomo-ndamboyu.

⁸ Sisas ai nîmehünou ahînümbî hohoanîmo yamundu rundeimbî-yomondî hohoanîmo ra fîfîreandî. Ranîyu ai hoafi yupurühî yahuya, “Nîmboe se ndanî moatükunî nda raru hohoanîmoemoa?”

⁹ Nîne hoafiyo nindou yirîwarî moaruwai ndanahambo hoafi mbo hînîngîrouayoa? Ro hoafi yahühî sahiya, ‘Sîhafî moaruwai hohoanîmo ranahambo amboawi,’ asahiyo asu ‘Botîyafö sîhafî fondî sowandîfî hawa hafî,’ asahiyo. Nga yimbu ra hoafi mbo ro ngînîndeimbî-anahî. Asu yimbu hoafi ra hoafi mbo nahanîyo hînîngîrouayo asu nahanîyo tînjûmbayo? Yîbobo ro hoafi ndahanî anîhondümbö tükündîfemboe.

¹⁰ Nga ro sîhamumbo ranî-moatükunî ra fîfîrîndundî asahî, Nindou Hondü ai hîfî ndanühî moaruwai hohoanîmo amboawi yahombo ngînîndeimbani,” mehu. Ranîyo asu Sisas ai nindou yirîwarî moaruwaimbü mayu ranahambo hoafi yundowohü yahuya,

¹¹ “Ro sîhambo hoafayahanîni, botîyafö sîhafî fondî sowandîfî hawa worînambo hafî,” mehundo-wamboyu.

¹² Nindou afîndî menjoro ranahei hîmboahü yirîwarî moaruwaimbü mayu ranai nîmehünou botîfî ahandî fondî semündü haya mahu. Ranîyo nindou afîndî menjoro ranai hepünahîndühî Godîmbo aboedani sei hoafi yeihî, “Moai horombo ro ndahurai moatükunî hoeirîhundî,” masei.

Sisas ai Rifaimbo mborai wandî süngu mehu

(Matyu 9:9-13; Ruk 5:27-32)

¹³ Sisas ai asükai hîhîrîfî haya Gariri kurîhoe hîmborî kimî hüfuane nindou afîndî menjoro ranai ahandî süngu tümare hoamboyu asu Godîndî hoafi yamundîmareandürî.

¹⁴ Ai huhündamboyu Rifai Arfîusîndî nîmorî ai ahandî takis kaki semîndî worambe mamaruwa hoeimarirî. Ranîyu Sisas ai hoafi yundowohü yahuya, “Mborai wandî süngu,” mehundo-wamboyu Rifai ai botîfî haya Sisasîndî süngu mahu.

¹⁵ Sisas ai ahambo sünggururü-rundeimbî babîdîmbo Rifaindî worambe takis kaki sowandümo rundeimbî nindou-yomo asu moaruwai hohoanîmoyomo rundeimbî-yomo ai-babîdîmbo nîmarîmo masowasümo. Nindou yahurai ranai munjumbo si Sisasîmbo sünggururü marundî.

¹⁶ Farisihündî ahînümbî hohoanîmo yamundurundeimbî ranai hoeirundane Sisas ai takis kaki sowandümo rundeimbî asu moaruwai hohoanîmoyomo rundeimbî nindou babîdîmbo sesî masesu. Ranîyomo ahambo sünggururü-rundeimbîmbo düdurüpurühî yahomoya, “Nîmboe Sisas ai takis kaki sowandümo rundeimbî asu moaruwai

hohoan+moyomo rundeimbi nindou babidimbo nimarumbo sesi sesü maranda?" mehomo.

¹⁷ Sisas ai rani hoafi ra himboriyu haya ahinümbi hohoan+mo fifirundeimbi rana-hamumbo hoafiyupurühi yahuya, "Nindou anjün+koate ana moai dokta sowanambo hei rihündi, nga anjüneimbi anei hei arihündi. Mam+ yahuraiane ro makosahi nda mbumundi nindou anefi seimbi nindou ranaheimbo mborai yahombo-yahipoani, nga nindou moaruwai hohoan+moyei rihündeimbi seirihündeimbi ranaheimbo mborai yahomboyahi," mehu.

*Sisas ai sesi wehisaombo hoafi yamund+mareandi
(Matyu 9:14-17; Ruk 5:33-39)*

¹⁸ Sonimbo süngururü-rundeimbi asu Farisi-yomondi süngurundeimbi ai mamimbo sesi wehimemo. Raniyo asu nindou bidifiri ai homo Sisasimbo düdurüwurühi yahomoya, "Nimboe Sonimbo süngururü-rundeimbi asu Farisi-yomondi süngurundeimbi ai sesi wehisaoyomo arundi, nga asu sihaf+ süngurun+ni rundeimbi ana moai sesi wehiyomo rundi?" mehomo-ndamboyu.

¹⁹ Asu Sisas ai yare hoafiyupurühi yahuya, "Nindou mam+ nimorehi sem+ndimbo sihi ai babidimbo nünguambe ra sesi wehimandeyo? Nindou nimorehi sem+ndimbomayu ranai ai-babidimbo nünguambe ana ngiri sesi wehindei.

²⁰ Nga süngunambo nindou ranahambo ndowaründümo ngomondani ai-babidimbo ningokoate-ayuanbe animbo sesi wehindeimboyei.

²¹ Nindou mam+ aiamboani moai hoeari goesüri simbori semündü haya wamindafi ngisihari hoeari fih+ pare kakiyu randi. Rawareandi ana, boboe-ndandani asu hoeari goesüri simbori ranai akidou yangiri yagodi mbunda ngisihari hoeari ra hirindeambo. Hoeari goesüri simbori rananai wamindafi ra hirindeandani asu ambe afindi ningomboe.

²² Asu nindou ngörü ai simbori wain hoe ra wamindafi wain hoe nin+hondi hoeari hipiri ranambe ngiri kandeandi. Rawareandi ana, hipiri ranai borindifeihü wain hoe ranai keboemboe. Nga simbori wain hoe ana hipiri simbori ambe femboane," mehu.

*Moani nimarimbo sihi ratüpur+koatembo hoafi
(Matyu 12:1-8; Ruk 6:1-5)*

²³ Mam+ ngoafimbo nimarimbo sihi Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babidimbo wit nümbüri mbusümo mahomo. Raniyo ahambo süngururü-rundeimbi ai wit ahuri bidifiri hurimaründümo.

²⁴ Asu Farisihündi ai Sisasimbo düdurüwurühi yahomoya, "Nimboe sihambo süngurun+ni rundeimbi ai moani nimarimbo sihi ahinümbi ra rawarunda?" mehomondamboyu.

²⁵ Asu Sisas ai simbori hoafiyupurühi yahuya, "Awi se Defit ai ahandi wandafi mam+ babidimbo sesikoate wembomboyomondühi ramareandi ra hoeirundai waniyo?"

²⁶ Sapo Abaiatar ai Godimbo sesi sihairandei-mbimbofi nimaruanbe Defit ai Godindi ser worambe kefuai hüfu bret Godimbo mas+houndi ra masesu. Bret ranana Godimbo sesi sihou-rundeimbi yangirane sowasümo arundi. Nga Defit ai sesühi ahandi wandafi mamimbo bidifiri masagapuri ra moai fifirundiyo?"

²⁷⁻²⁸ Sisas ai asukai Farisimbo hoafiyupurühi yahuya, "Moani nimarimbo si rana-hambo fehefemboyopoani God ai nindou nafimarandi. Nga moani nimarimbo si ranai nindumbo mbifar+heirambo yahuhayamboyu nafimarandi," mehu.

3

Sisas ai nindou watɨnarɨ moaruwaimbü aboedɨmarirɨ (Matyu 12:9-14; Ruk 6:6-11)

¹ Asükai ɨgorü-sɨmboani Sisas ai Suda-yafe rotu worambe kefuai hüfuane nindou watɨnarɨ moaruwaimbü ai ranühɨ mamaru.

² Ranɨyo nindou bɨdɨfirɨ ai Sisasɨmbo hɨmboari safühɨmarüwuri moani nɨmarɨmbo sihi nindou watɨnarɨ moaruwaimbü ra aboedɨndira papɨhoafɨndɨhurɨ yahomo houmbo.

³ Sisas ai nindou watɨnarɨ moaruwaimbümayu ranahambo hoafɨyundowohü yahuya, “Botɨyafo ndühɨ sühüfani munɨgumbo hoeimbɨrɨhinɨni,” mehu.

⁴ Ranɨyu Sisas ai düdureandürühɨya, “Nɨni-moatükunɨyo moani nɨmarɨmbo sihi refembo ahɨnümbɨ ra aboedayo, aboedɨ moatükunɨ refemboyo moaruwai moatükunɨ refemboyo? Nindou hɨfokoefemboyo asu nindou aboedambofemboyo?” mehu. Nga ai moai sɨmborɨ ahambo akɨdou amboani hoafɨyomo.

⁵ Sisas ai nindou ranahamumbo hübudurapurɨ wakɨreapurane asu ahamundɨ ɨngusüfoambe ranai tapɨhamɨmayo-wamboyu hɨhɨfi-hɨhɨfi-koatemayu. Ranɨyu asu nindou watɨnarɨ moaruwaimbü ranahambo hoafɨyundowohü yahuya, “Sɨhafɨ watɨnarɨ ɨgurɨhao,” mehua ɨgurɨmarɨhenda aboedɨ tüküme Feyo.

⁶ Ranɨyo Farisi nindoumemo ranai worɨ ra hɨnɨɨgɨru houmbo homo Herotɨndɨ nindou babɨdɨ Sisasɨmbo hɨfokoefimbo hoafɨ fɨmaründümo.

Nindou afɨndɨ ranai Sisasɨmbo süngumarɨhorɨ (Ruk 6:17-19)

⁷ Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbɨ babɨdɨmbo Gariri kurɨhoenambo mahomonda asu nindou afɨndɨ ranai ahamumbo süngu-marɨhüpurɨ hei.

⁸ Sisas ai nindou yamunde asu aboedɨre arandɨ hoafɨ ra hɨmborɨyei hehi, nindou afɨndɨ Gariri, Sudia, Serusarem, Idomia, hɨfi Sodan hoekɨmi adaburo, Tair asu Saidon ɨgoafɨ ranɨhündɨ ranai Sisas sowana mafandɨhindɨ.

⁹ Sisas ai nindou afɨndɨ ra hoeireanda mayowamboyu ahambo süngurururü-rundeimbɨmbo hoafɨyupurühɨ yahuya, “Nindou afɨndane engoro, nga se bot ɨgorü sowandümo sɨfomo, nga afɨndɨ afɨndɨndeihi wambo hoe hohoeani nɨnendɨ-hündürɨmboyei,” mehupurɨ.

¹⁰ Sisas ai horombo nindou afɨndɨ aboedɨmareandürɨ ranɨmboyei aɨgünümbɨ nindou afɨndɨ ranai Sisasɨmbo sündɨfimbo sɨmborɨ nɨnendürɨmayei hei.

¹¹ Asu moaruwai nendɨ ranai Sisasɨmbo hoeirɨhorani mayoa ahandɨ wagabe piyei nɨmareimbo puküna hoafɨ karɨhehindühɨ seiya, “Seana Godɨndɨ nɨmor-anafɨ,” masei.

¹² Nga Sisas ai aheimbo nüɨgunahurai nindouyu yaho fɨfirɨfe hoafɨmbo yowanɨ mehündürɨ.

Sisas ai ahandɨ hoafɨ semɨndɨ horambo nindou 12 kafaore hɨnɨɨgɨmareapurɨ (Matyu 10:1-4; Ruk 6:12-16)

¹³ Ai hafu hɨfi wafuwami nɨmarümbö nindou dɨdeyomo ai hohoani-mo-yupureimbɨ ahamumbo hoafɨmayua ahambo sowana mahafomo.

¹⁴⁻¹⁵ Sisas ai nindou 12 sepurɨmündɨ hɨnɨɨgɨreapurɨ haya hoafɨ sowandümo homorundeimbɨ anemo yahu kamafoareapurɨ. Nindou ranai Sisas babɨdɨmbo nɨɨngombo ai koarɨhefepura ho Godɨndɨ hoafɨ bokarɨhefehü asu moaruwai nendɨ hɨhaifoefembo ɨgɨnɨndɨ masagapurɨ.

¹⁶ Sisas ai nindou 12 ndanahamumbo masepurɨmündu: Saimon, asu Sisas ai ɨgorü ndürɨ Pita kamafoarirɨ.

¹⁷ Sems, Son Sebedindɨ nɨmorɨ. Sisas ai ahafani-mbo Boanerges anafani yahu dükamareapirɨ. Ahandɨ nɨmɨndɨ ra nɨmoamondɨ hoafɨ nahurai nindouane.

18-19 Andru, Firip, Bartoromyu, Matyu, Tomas, Sems, Arfius^{ndi} n^{imori}, Tadius, Saimon Serot* s^{irambeah^{ndi}}yu asu Sudas Iskariot Sisas^{imbo} ahandⁱ h^{ürütümbⁱ}-yomondⁱ war^{ihümariri}.

Sisas ai Bersebur kapeihü ratüpurayu masei
(Matyu 12:24-32; Ruk 11:14-23; 12:10)

²⁰ Sisas ai wor^{inambo} huanⁱ asükai nindou af^{ndi} ranai hei worⁱ g^{ümarⁱhori}. Ran^{imbo}yu ai ahambo süngururü-rundeimbⁱ babⁱd^{imbo} sesi sesi-koatememo.

²¹ Sisas^{ndi} fik^{imⁿndi} ai ranⁱ hoafⁱ ra h^{imborⁱyei} hehi ahambo fihimünd^{imbo} mahei. Sapo ai hohoan^{imoyehiya}, ai wunün^{umbo-yuhümbei} sei hehi.

²² Nga Serusarem^{hündi} ah^{nümbⁱ} hohoan^{imo} yamundu-rundeimbⁱ ai han^{imo} hoaf^{iyomondühiya}, “Ahandⁱ fiambe Bersebur mbamarü. Aiana moaruwai nend^{iyei} bogori Bersebur ahandⁱ ng^{in^{ndi}}-namboane moaruwai nendⁱ nindouyei fiambeah^{ndi} hefoare arandⁱ,” mehomo.

²³ Sisas ai nindou ranaheimbo hoaf^{iyundüra} ak^{imⁱ} maheia kafeefe hoaf^{iyundürühi} yahuya, “Satan ai nüngunde Satan^{imbo} hemoabodira?”

²⁴ Asu mamⁱ hif^{ihündi} ai y^{ibobore} haya yifiarayo ana, ranⁱ hif^{ihündi} ranai ng^{iri} aboedⁱ n^{imandei}.

²⁵ Asu mamⁱ worambeah^{ndi} ai y^{iboborihi} hehi yifiarayei ana, ai ng^{iri} aboedⁱ n^{imandei}.

²⁶ Asu Satan ai yifiar^{imbo} yahuhaya ahandⁱ nendⁱ ranai y^{iboboareandi} ana, ng^{iri} ng^{in^{ndi}} n^{inggo}, nga ai ran^{wami} rand^{ihi} moendⁱ-ndeimboyei.

²⁷ Ng^{iri} nindou ngorü ai ng^{in^{ndi}} nindoundⁱ worambe ngu napo h^{ümbühün^{ndu}}. Sapo nindou ranai h^{ümbühün^{imbo}} hohoan^{imoayu} ana, ng^{in^{ndi}} nindou ranahambo wof^{inambo} h^{üputüpondⁱherü} mbundambo an^{imbo} asu ahandⁱ napo mun^{gu} ra fufundamünd^{ümbui}.

²⁸ Ro s^{ihaimbo} an^{ihondümb^o}-anahⁱ hoafehand^{ürⁱ}, nindou ai God^{imbo} moaruwai hoafayei ane asu moaruwai hohoan^{imoaye} ane ra amboawi mb^{üsümbui}.

²⁹ Nga nindou ngorü ai Yifiafⁱ Aboed^{imbo} moaruwai hoafayu ana, God ai ng^{iri} amboawi mb^{üsu}, hapondanⁱ-ane asu süngunamboane. Nga moaruwai hohoan^{imo} ranai ahambo-so koad^{ürümbo} koad^{ürümbo} yagod^{imboe}.”

³⁰ Sisas ai ranⁱ hoafⁱ hoaf^{imayu} ra sapo ah^{nümbⁱ} hohoan^{imo} yamundu-rundeimbⁱ ai ahamboya, ‘Moaruwai nendⁱ ahandⁱ fiambe n^{imar^{imbo}}ane,’ mehomo-ndamboyu ra-mehu.

Sisas^{ndi} fik^{imⁿndi}
(Matyu 12:46-50; Ruk 8:19-21)

³¹ Ranⁱ-s^{imboanⁱ} Sisas^{ndi} hondⁱ asu akohoandⁱ ai ahambo fihambo tük^{ümehind}. Ai moanamb^{ühⁱ} n^{imboeimbo} aheimbo sowana hombo hoaf^{imbo} nindou mamⁱ koamarⁱhehorⁱ.

³² Nindou af^{ndi} ranai Sisas^{imbo} wak^{irⁱhori} n^{imareimbo} hoaf^{iyahündowohü} seiya, “S^{ihafⁱ} amondⁱ aborüdⁱ ai s^{ihambo} weindanⁱ n^{iboadei} h^{ifandarⁱhünⁱⁿⁱ},” masei-amboyu.

³³ Asu Sisas ai s^{imborⁱ} hoaf^{iyundürühi} yahuya, “D^{idiyei} wandⁱ me asu akohoanda?”

³⁴ Nindou wak^{irⁱhi} mamarei ranaheimbo h^{übudurandürⁱ} wak^{irerühi} yahuya, “Ndananei wandⁱ me asu akohoand-aye.

³⁵ Wandⁱ me, akohoandⁱ asu reh^{ihandⁱ} ana nindou d^{idiyei} God^{ndi} hohoan^{imo} süngur^{ihindeimbⁱ} rananei,” mehu.

* 3:18-19: Serot ai Rom hoarehⁱ n^{imar^{imbo}} moei yahomo-ndeimbanemo.

4

Sesi ahuri nūmbūrambe bubufoefembo kafoefe hoafi (Matyu 13:1-9; Ruk 8:4-8)

¹ Sisas ai asūkai Gariri kurihoe kīmī nindou yamundife ratūpurī ra botimareandi. Nindou afīndī ranai ahandī hoafi hīmborīmbo mafandeanda botambe farīfi hoe hangifo-wamī mamaru. Asu nindou ranai gudianī hoe kīmī mamarei.

²⁻³ Sisas ai aheimbo kafoefe hoafīnambo yamundeandūrūhī yahuya, “Nindou mamī ai nūmbūrambe hu sesi ahurī bubumarandi.

⁴ Ai hu sesi ahurī ra buburandane bīdīfirī ai nafīnī pūtāpīmayoa ndu ai tūkūyahi masahūsi.

⁵ Bīdīfirī nīmoei yahafī safambe hīfī akīdou yangīrī nīngowambe pūtāpīmayo. Hīfī ra ragu hanīkoate-wambo ahurī ranai nīmai tūtūkimayo.

⁶ Nga asu hūfīhamīndī ai pīyowohūyo ahurī hapoadūmbo maforo ra sore sore-marandi. Sapo ahasīharī ranai hīfambe ragu hanīkoate-wambo asu muṅgu yapata-parīmayo.

⁷ Asu bīdīfirī ahurī ranai tīhoarī tīhoarūmbī wofī ranambe pūtāpīmayoa gabudandūhī hīsīkoatemayo.

⁸ Asu ahurī bīdīfirī ai hīfī aboedambe safī pūtāpīyowohū hīsīmayo. Nīmīndī mamī ranahandambo bīdīfirī ai 100 hīsīyo, asu bīdīfirī ai 60 hīsīyo, asu bīdīfirī ai 30 hīsīyo,” mehu

⁹ Hoafī moendīfembo yahumbo Sisas ai hoafīyundūrūhī yahuya, “Nindou ai hīmbo-ambeimbīndūhī ana, hoafī nda hīmborīmbiyu-wamboane,” mehu.

Sisas ai nīmboe kafoefe hoafīnambo wataporīmbo marandi (Matyu 13:10-17; Ruk 8:9-10)

¹⁰ Sūngunambo nindou afīndī ranai bukūrefoendane Sisas yangīrī mamaruwa ahandī sūngururū-rundeimbī 12-yomo asu nindou ahambo sūngurīhorī-rīhūndeimbī ai kafoefe hoafī ranahambo dūdumehīndī.

¹¹ Asu Sisas ai sīmborī hoafīyundūrūhī yahuya, “God ṅgīnīndī hīfandarandi ranahandī dībo hoafī nīmīndī ra se fīfirīfembo-hūnda God ai masagadūrī, nga nindou weīndanī manīboadei ranaheimbo ana kafoefe hoafī yangīrīyo hoafīmayu.

¹² Ranīmboane,

Ai afīndīmbo hīmboarī papīndeimboyei,

ṅga ai ṅgīrī tūrūboadīhī fīfirīndīhīndī.

Ai afīndī hoafī hīmborīndeimboyei,

ṅga ahandī nīmīndī ṅgīrī fīfirīndīhīndī.

Ranīmbo-anīmbo ai wambo sowana asūkai hīhrīndahi dīdeiyānī

God ai ahei moaruwai hohoanīmo ra amboawi mbūsūmbui,”

Aisaia 6:9-10

mehu.

Sisas ai sesi ahurī ranahandī nīmīndī fīfirī hoafīmayu (Matyu 13:18-23; Ruk 8:11-15)

¹³ Sisas ai ahamumbo hoafīyupurūhī yahuya, “Awi se kafoefe hoafī ranahandī nīmīndī ra moai fīfirīrūndīyo? Asu refeana bīdīfirī amurī kafoefe hoafī ra nūngundu fīfirī-mandunda?

¹⁴ Nindouyei mbusūmo Godīndī hoafī wataporīmboayo ana, sapo nindou sesi ahurī nūmbūrambe bubofoareandī nahuraiāne.

¹⁵ Hoafī nafīnī pīrayo ana, sapo nindou Godīndī hoafī hīmborīyeihānei, nga Satan ai nīmehūnou hoafī ra nindouyei mbusūmonīndī semūndū raguanambo-reandūhānī.

¹⁶ Bīdīfirī sesi ahurī nīmoei yahafīsafambe pūtāpīmayo nahuraiāne. Ai Godīndī hoafī ra hīmborīyei hehī nīmehūnou semīndīmbo hīhīfī-hīhīfīyeihī-ānei.

17 Nga ai moai hoafi ra ndorhi sahümündia ahei ngusüfoambe ragu nginindi nimaró, nga ai moani akidou yangiri nginindi nimboeihí anei. Ai Godindi hoafi himboríyei masahümündi ranahambo refe hoeifembo nindou ngorü ai tinjirífo sehindani nimehünou hinngiríhindühi-anei.

18-19 Bidifiri ai sesi ahurí tihóari-tihóarümbi wohambe pütapímayo nahuraiane. Nindou ranai hoafi himboríyeihaneisi, nga ai hífindi moatükunimbo afindi hoanímoyeihí napo afindi semíndimbo ngusüfo paríhindühi Godindi hoafi ranahambo gabudífoareanda asu ahurí ranai ngirí hísendo.

20 Asu sesi ahurí hífi aboedambe bubumayoa aboedi tükefeyo ranana sapo nindou düdi ai hoafi himboríyu haya fífíreandühi tümafoareandi nahuraiane. Raniyo bidifiri ai hísi aboedi hísiyowohü bidifiri ai 100 hísiyo, bidifiri ai 60 hísiyo, asu bidifiri ai 30 hísiyo marandi,” mehu.

*Sisas ai moaruwai nendi hemafoareandi
(Ruk 8:16-18)*

21 Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbimbo hoafiyupurühi yahuya, “Awi nindou ai ram hai wambürí asu fondi hoarehi díbonapímandíhiyo? Waní, nga ram ra fondíwamí nimóamo ane nindíhi aríhündi.

22 Munguambo moatükuní haponda díbombo engoro ra süngunambo ana weindahí tükündífemboe. Asu níne-moatükuní gabudíhi masíhehindí ra süngunambo ana weindahí yagodomboe.

23 Nindou ai híamboambeimbíndühi ana, hoafi nda himborímbyu-wamboane,” mehu.

24 Asükai hoafiyupurühi yahuya, “Hoafi himborayomo ra se wudípoapöndu hoanímöndímo. Se nindoumbo yimbuaríhindürí raní símogodühi anímbo God ai síheimbo yimbundearühi asu ngorü bidifiri pandeambui.

25 Nindou düdi ai bidifiri moatükuneimbayu ana, God ai asükai bidifiri dagadombui. Nga nindou düdi rani-koateayu ana, níne akidou ahandí warambeahíndí ra ndemündü raguanambo-ndeambui,” mehu.

Sisas ai sesi ahurí tükefeyo kafeefe hoafi hoafímayu

26 Sisas ai asükai hoafiyuhí yahuya, “God nginindi hífandarandi ranana nindou sesi ahurí nümbürambe bubofoareandi nahuraiane.

27 Nindou ranani apuwaníyo asu yangirí ahandí ratüpurí ratüpuríyuwaníyo nímbokoani sírühí sesi ahurí adükari tükefeyo ra ai moai fífíreandi.

28 Hífi yangirane sesi ahurí ra rareanda adükari tüküfehü hísiyo arandi. Ai moai fífíreandi nüngureambombai weangurühi emündí boatei tükündífe mbunda mbíro ahurí tükündífhü anímbo ranambe hísi tükündífemboe.

29 Hísi ranai ho nginíndíyowa nümbürí aharambürí ranai yimungure-míndímboyo símboani yimunguramündí arandi,” mehu.

*Sisas ai hoarí akídouhündí adükari tüküfembo kafeefe hoafi hoafímayu
(Matyu 13:31-32; Ruk 13:18-19)*

30 Sisas ai asükai hoafiyuhí yahuya, “Síhirí God nginindi hífandarandi ranahambo nüngunahuraiane mambísefa? Ranahambo hoafímbo níni-kafeefe hoafínambo hoafímandefa?

31 God nginindi hífandarandi ranana hambomo hoarí nahurai akidou ahandí ndürí mastet hoarí hífi kararowandí nahuraiane.

32 Nga hífefeyo ana, tíkoani nahurai tüküfe haya adükari hamíndí amurí nümbürambeahíndí sesi ranahambo ngasündeandüthane. Ranane afindi düdüdü papíre haya níngowaní, ndu ai hei raníwamí ngísíharühi ngeramborühi aríhündí,” mehu.

*Sisas ai kafeefe hoafinambo hoafimayu ranahandi nimindi
(Matyu 13:34-35)*

³³ Sisas ai nimorehi nindowenihi afindi ranaheimbo kafeefe hoafi afindi wataporimbomalandi ahei hohoanimo ra simogodühi.

³⁴ Ai ranaheimbo kafeefe hoafinambo yangiri wataporimborandüri marandi. Nga ahambo süngururü-rundeimbi aiyangiri nimarimondani ana, hoafi ranahandi nimindi ra yamundeapuri-marandi.

*Sisas ai hoeweri hoafimayua afurimareandi
(Matyu 8:23-27; Ruk 8:22-25)*

³⁵ Mami rani nimbambe ahambo süngururü-rundeimbimbo yahuya, “Sihiri Gariri kurihoe ra ngorü-goanini ngefomboane,” mehupuri.

³⁶ Raniyo nimorehi nindowenihi afindi ra raru hiningirüwuri houmbo bot Sisas mamaru ranambe fareafu houmbo sowaründümo mahomo. Asu bot bidifiri amuri ranai amboani ai-babidimbo maho.

³⁷ Ai hifomondane, Gariri kurihoe ranambe nginindi hamindi weri ranai tüküme feyo. Raniyo hoe ranai hafo kaifoairandühi tükühefembo yangirimayo.

³⁸ Asu Sisas ai daboarani pirowami mbiro nande haya apuane, ahambo süngururü-rundeimbi ai yangiri ruwurihi yahomoya, “Nindou Yamundo-randeimbi, sihiri yifimbo yangirayefi ranahambo awi se moai hohoanimoyafiyoy?” mehomondamboyu.

³⁹ Sisas ai botifi hoe asu weri ranahafembo nginindi hoafiyupurihi yahuya, “Rühüsafi kikindandife,” mehua hoafi ningowambe kikamindühiyo hoe asu weri ai afure pimareandi.

⁴⁰ Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbimbo hoafiyupurihi yahuya, “Nimboe se yihimboayomoa? Awi se anihondümbofe-koate-wamboyo?” mehu.

⁴¹ Ahambo süngururü-rundeimbi ai ahamundihoari simbori ndüwuriyomondühi yahomoya, “Nindou nda nüngunahurai nindouyua? Moani hoe afindi-afindimayo asu weri ranai ahandi hoafi himboriyafehü afurimarineandi,” mehomo.

5

*Nindou mamindi fiambeahindi Sisas ai moaruwai nendi hemafoareandi
(Matyu 8:28-34; Ruk 8:26-39)*

¹ Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babidimbo Gariri kurihoe ra botambe barihomo houmbo Gerasa-yafe hifambe mahomo.

² Sisas ai bot hiningire haya kusifuendanayo, nindou mami ahandi fiambe moaruwai nendi nimareimbi ai yifi sihehi rihundeimbi honguambeahindi hu ahambo tüküme fiyu.

³ Nindou ranai ana yifi sihehi rihundeimbi honguambe-ani apu arandi. Ranane ngiri ahambo seninambo amboani yiriwari hüputüpu-ndürindümo.

⁴ Nindou ranahambo afindimbo seninambo yiriwari hüputüpurihorimindei marihündi, nga sen ra gurihaimarandi. Ai nginindi hamindi-wambo nindou ngorü ai-amboani moai ahambo kikihirümündu.

⁵ Nimbokoani asu sirühi nindou ranai yifi sihehi rihundeimbi nimoie-ambe asu hifi wafu ranambe hoahoangura-marandi.

⁶ Sisas ai hapoadümbu anguni huambe nindou-mayu ranai hoeiriri haya pipiyu hu ahandi wagabe yiri yimbu pusire mamaru.

⁷ Nindou ranai pukuna hoafi karihohü yahuya, “Sisas, se-ana God Nimoamo Hondü ahandi niori anafi, se wambo nini nününgu-fendirimboyafa? Ro sihambo düduariheanini, Se Godimbo dabarindafoandühi ngiri sihambo nini-moatükunirandihendi mbisafi,” mehu.

⁸ Ramehu ra sapo Sisas ai hoafi-yuhiya, “Moaruwai nendi se nindou ranahandi flambeahindi kosifoao,” mehu ranimboyo.

⁹ Asu Sisas ai dudureandühi yahuya, “Sihafi ndürü nene?” mehuamboyo. Asu moaruwai nendi ranai yahoya, “Wandi ndürü ana amiane. Sapo ro ana afindi sirihünd-anehi,” meho.

¹⁰ Moaruwai nendi ranai rani hifihündi yowanü yihoefimbo hefoefemuni-poani yaho haya Sisasimbo huti hoafimariri.

¹¹ Rani fikimi hifi wafuambe moatei afindi ranai sesi sahüsihi buriyei wakimarihindi.

¹² Raniyo moaruwai nendi ranai Sisasimbo huti hoafiyehi seiya, “Se yihoefimbo koandi-hawamuna moatei akimi nda buraye ahei fiambendahumboane,” masei.

¹³ Raniyo Sisas ai hinngi-mareandüra rasungumehindi. Moaruwai nendi ranai nindoundi flambeahindi kosifoehi hehi moatei akimi burimaye ahei fiambemehindi. Raniyo 2,000 moatei ranai hiripini piyei hehi gügürüyei hanimbo kurihoeambe hoe karihüsi hehi yifisafi-maye.

¹⁴ Nindou moatei hifandimarundi ranai fefou houmbo homo adükari ngoafiyu asu akidou ngoafi adaburo raniyo ra wataporimbomarundi. Raniyo ranühündambo nimorehi nindowenihü ranai nene-moatükunüyo moateimbo tüküme feyo ra hoeifembo mahei.

¹⁵ Ai hei Sisasimboso tüküyahi hoeirihindane nindou horombo ahandi fiambe moaruwai nendi afindi nimareimbi-mayu ranahambo hoeimarihori. Ai asukai aboedi hohoanimo fifire hohoanimoyuhumbo hoeari güde haya mamaruwa hoeirihori hehi yihimbomarihori.

¹⁶ Nene-moatükunü Sisas ramareandi hoeifembo mahei ranai asukai hihiriyahi hei nindou horombo moaruwai nendi nimareimbi-mayu asu moatei ranahambo amboani wataporimbo-marihündi.

¹⁷ Raniyo nimorehi nindowenihü ranai rani hoafi ra himboriyehi hehi Sisasimbo rani hifihündi ngörü-goanini hombo huti hoafimarihori.

¹⁸ Asu Sisas ai botambe mafarifiyuwamboyo nindou horombo moaruwai nendi nimareia hefoareandeimbimayu ranai aidibo hombo huti hoafimayu.

¹⁹ Nga asu Sisas ai ahambo moai yini yahundo. Ai hoafiyundowohü yahuya, “Se sihafü worinambo ngafi fikiminindimbo Adükari ai sihafü fimbo hipoambo-reanünühi ramareanini ranahambo wataporimbondandi,” mehu.

²⁰ Raniyo nindou ranai hu Dekaporis hifihü ahandi fimbo wataporimbo-maranda nimorehi nindowenihü afindi ranai mahepünahindi.

Sisas ai nimorehi nimori yifihündi botire asu nimorehi anjünümbi aboedimareandi (Matyu 9:18-26; Ruk 8:40-56)

²¹ Sisas ai Gariri kurihoe ra botambe farifi haya ngörü goanini huane nindou afindi ranai ahandi hoafi himborimbo mafandeandi.

²² Raniyo Suda-yei rotu wori hifandira randeimbi, ahandi ndürü Sairus, ai mahu. Ai hu Sisasimbo hoeirirühü ahandi yirikimi yiri yimbu pusire mamaru.

²³ Ai Sisasimbo huti hoafiyundo hoangühü yahuya, “Wandi nimorehi nimori ai yifimbo yangirane, nga se didifi warü nandowandani animbo aboedimbeyowamboane,” mehundo-amboyo.

²⁴ Asu Sisas ai aidibo mahua nimorehi nindowenihü afindi ranai ahandi süngu mahei. Raniyo ahandi fikimi gugureandühi ninendi-marihori.

²⁵ Asu nindou gugurimareandi ranambe nimorehi mamü 12 himbanühi-feimbimbo amoamo watikoafira-marandi.

²⁶ Ran+yo n+moreh+ ranai dokta hoeifepur+imbo ahambo fehefembo-hünda ahand+ kak+ af+nd+ saimarand+. Asu dokta ranai moai ahambo far+hoemondan+ aboed+ tüküfeyo, nga wani.

²⁷ N+moreh+ ranai Sisas+nd+ hoafi+ ra h+imbor+yo haya ho nindou af+nd+ ranahei mbusümo man+ngo. Ran+yo ai Sisas+nd+ daboadan+ ho ahand+ hoandar+ hoear+ ra sünd+mareand+.

²⁸ Ai ahand+hoar+ yare hohoan+mo-yowohü yahoya, “Ro ahand+ hoear+ yang+ri+ amboan+ sünd+riheand+ ra aboed+ndamboyah+,” meho.

²⁹ Ramare-andamboyo n+mehünou amoamo wat+koaf+marand+mayo ra k+ik+ram+ndüh+ asu ahand+ flambe angün+ ranai aboed+mayoa fif+ri+mareand+.

³⁰ Asu Sisas ai ahand+ flambeah+nd+ ng+in+nd+ makos+foenda fif+re haya h+ih+ri+fi düdurearüh+ yahuya, “Düdi wand+ hoearüh+ sünd+mareanda?” mehu.

³¹ Ahambo sünggururü-rundeimbi ai hoafi+yomondüh+ yahomoya, “Nindou af+nd+ engoro ra hoeiarowandane asu düdi sünd+mareand+ saf+ hawambo düduwefoanda?” mehomo.

³² Nga awi Sisas ai düdi ahand+ hoear+ fih+ sünd+mareand+ ra fif+ri+nd+iheu yahu haya kokomara hu.

³³ N+moreh+ ranai ahambo rani+moatükun+ tükümfeyo ra fif+re haya y+ih+imboyohü h+ih+am+ndari+mayo. Ran+yo ho Sisas+nd+ yir+ik+im+ yim+nd+hona n+imar+imbo mun+guambo moatükun+ ahambo tükümfeyo ra watapor+imbomarand+.

³⁴ Sisas ai n+moreh+ ranahambo hoafi+yundowohü yahuya, “N+imori+ ak+idou, se an+hondümb+o-awand+ ran+imbohünda seana asukai aboedanafi. S+ihafi+ angün+ aboed+mefeyo ran+imbohünda se ngusüfo afur+ndo künde hawa ngafi,” mehu.

³⁵ Sisas ai watapor+imborandüh+ nünguambe nindou bid+fi+ri+ ai Suda-yafe rotu h+ifand+ randeimb+nd+ worambeah+nd+ sin+imo hoafi+yomondüh+ yahomoya, “S+ihafi+ n+moreh+ n+imori+ y+ifi+mayo. Nga nindou yamunde randeimb+imbo t+ij+ri+fo segodopoan+,” mehomo.

³⁶ Asu Sisas ai moai ahamund+ hoafi+ ranahambo h+ih+imbor+iyu. Ai Suda-yafe rotu h+ifand+randeimb+ ranahambo yahundoya, “Yowan+, y+ih+imbo-yopoan+, nga se moan+ God+imbo an+hondümb+o-ndowand+,” mehu.

³⁷ Sisas ai nindou ranaheimbo ai-bab+id+imbo hombo yowan+ yahu h+in+ing+irerü haya, Pita, Sems, Son, asu ahand+ ak+id+ Sems ahamumbo yang+ri+ sünggureapur+ haya mahu.

³⁸ Ai homo Suda-yafe rotu bogor+nd+ wor+ik+im+ tüküyafundüh+ Sisas ai hoeireandane aran+ hoafi+ af+nd+ af+nd+mayei.

³⁹ Ai worambe far+fi hafu hoafi+yundürüh+ yahuya, “N+imboe se aran+ hoafi+ af+nd+ af+nd+ayeia? N+imori+ ndanana y+ifi+yopoan+, nga moan+ apomboane,” mehuamboyei.

⁴⁰ Asu nindou ranai ahambo tik+fi+nambo-mar+hor+ . Ai aheimbo rani woram-beah+nd+ h+ih+ifoarearü mbura, n+imori+ ranahand+ hondaf+nd+yafe asu ahand+ sünggururü-rundeimb+imemo aheimbo yang+ri+ semündündür+ haya, n+imori+ y+ifi+ men+goro rani wor+ safan+ kamefoehind+.

⁴¹ Ai hüfu n+imori+ ranahand+ wat+jar+hü k+ik+ih+ramünd+ haya hoafi+yundowohü yahuya, “Tarita kumi,” mehu. Hoafi+ ranahand+ n+im+nd+ ana ndahuraiane, “N+moreh+ n+imori+ yihoar+ifi ro hoafehan+ni, se bot+yafo,” yaho ranane.

⁴² Asu n+mehünou n+moreh+ n+imori+ ranai bot+fe haya mahowa nindou ranai mahepühind+. N+imori+ ranana 12 h+imban+ yoweimbiyo.

⁴³ Sisas ai hoafi+yundürüh+ yahuya, “Se yowan+ nindou mam+imbo amboan+ ndan+ moatükun+ nda hoafi+yopoan+. N+imori+ ranahambo sesi sahündo an+imbo mb+seso,” mehu.

*Nasaretihündi ai Sisasimbo yi boarukomarhor
(Matyu 13:53-58; Ruk 4:16-30)*

¹ Sisas ai ranühi hiniŋgire haya ahandi ngoafi hondünambo mahua asu ahambo süngururü-rundeimbi ai ai-babidiimbo mahomo.

² Raniyo moani nimarimbo sihi Suda-yafe rotu worambe kefuai hüfu nimorehi nindowenihimbo yamundi mareandüri. Nindou afindi ranai himboriyei hehi hepünahindühi seiya, “Ndaní ndofe fifirife nda nahünda semündümboyua? Asu hepünifeimbi moatükuní refembo ŋginiñdî ra nahündambo semündümboyua?”

³ Aiana worimbora randeimbi nindou yangir-ani. Asu ai Mariandi nimori Sems, Sosep, Sudas asu Saimon ahamundi amongo-ani. Asu ahandi rehimami ai nda sihiri babidi animboei,” sei hehi Sisasimbo ŋgusüfoambe yi boaruko-marhor.

⁴ Asu Sisas ai hoafiyundürihi yahuya, “Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi ai muŋguambo ngoafihü ndürimb-ani. Nga ahandi ngoafi hondühi ahandi fikiminindi-so worambe ana ndürikoate-ani,” mehu.

⁵ Asu Sisas ai ranühi moai hepünifeimbi moatükuní rareandi, nga yimbumami aŋgünümbi nindou yangiriyo warí manandeanda aboedimehindi.

⁶ Raniyo nindou ahambo anihondümbofe-koatemayeia hepünimefiyu.

*Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi nindou 12 ranahamumbo koamarhepura mahomo
(Matyu 10:5-15; Ruk 9:1-6)*

Raniyu Sisas ai ranühi ngoafi adaburo ra hoahoanguhü Godindi hoafi yamundi mareandüri.

⁷ Ai ahambo süngururü-rundeimbi 12 ahamumbo nindouyei flambeahindi moaruwai nendi hefoefembo ŋginiñdî sagapurí mbura yimbu-yimbure koamarhepuri.

⁸ Sisas ai yare hoafiyupurühi yahuya, “Se ŋgomondühi ra ninimoatükuní ndowandümboemo, nga nininimi yangiri animbo ndowandümo. Se yowaní bret, arü asu kaki rani-moatükuní sandife semindi-poani.

⁹ Se su güdündi, nga hoeari ana güdarundi rani yangiri animbo güdu ndowandümo ŋgomo.

¹⁰ Asu se homo ŋgorü ngoafihü tüküyafu houmbo ŋgorü worambe ahafomo ra rani worambe yangiri nimanimo mbundumbo ŋgorü-goanini asukai ŋgomo.

¹¹ Ngomondani rani ngoafihündi ranai sihamumbo worinifepuri-koatendeihí sihamundi hoafi himbori-koatendeiani, se ngoafi ra hiniŋgindündi. Se hombo mbisimombo ana, sihamundi tinarihündi hasüfi ra püpürüfi boadu houmbo ŋgomo ranaheimbo God ai moaruwaimbo-mbireandüri yaho nafuiyondürimbo-hünda,” mehu.

¹² Raniyo Sisasimbo süngururü-rundeimbi ranai homo nimorehi nindowenihimbo hoafi bokaríhoemondühi yahomoya, “Sihei ŋgusüfoambe moaruwai hohoanimo hiniŋgindihindühi simbori hohoanimo süngundihindi,” mehomo

¹³ Asu ai homo nindouyei flambeahindi moaruwai nendi hefoaru, aŋgünümbi nindouyewami werí hoe karunda aŋgünümbi nindou ai aboedí tüküyahi marihündi.

*Herot ai Sisasimboya Son hundürüra randeimbimbei mehu
(Matyu 14:1-12; Ruk 3:19-20; 9:7-9)*

¹⁴ Sisas ai muŋgu-moatükuní ramareandi hoafi ra adükari bogori Herot ai himborimayu, sapo ahambo muŋguambo nindou fifirihori hehimbo wambo. Raniyo bidingiri nindou ai seiya, “Son hundüra randeimb-ani yifihündi botifi haya. Sapo ranimboane hepünifeimbi moatükuní yare arandi,” masei.

¹⁵ Asu bidingiri nindou seiya, “Aiana Erasai-ani,” masei. Asu bidingiri nindou seiya, “Aiana Godindi hoafi hoafiyomo rundeimbi horombo yifimemo nahurai-ani,” masei.

¹⁶ Herot ai ranî hoafi ra hîmborîyu hayambo yahuya, “Ro Son hundürüra randeimbîmbo ana horombo mbîro kîkîmarîhehinî. Nga asu haponda asûkaiyu yîfîhündî botîfimboyu?” mehu.

¹⁷⁻¹⁸ Horombo Herot ai ahandî akîdî Firipîndî nîmorehî Herodias masemündu. Ranîmbo Son ai Herotîmboya, “Aboedî hohoanîmoyopoanî sîhafî akîdandî nîmorehî masowandîfî,” yahundo-marandî. Ranîmboyo Herot ai nindou bidîfirî koamarîhepura Sonîmbo kîkîhirundümo mburumbo karabus-ambe hîniŋgîmarüwuri.

¹⁹ Herodias ai Sonîmbo ŋgîniŋdîrîrîhü hîfokoeffimbo hohoanîmomayo, ŋga ai ŋgîrîndo.

²⁰ Sapo Herot ai Sonîmbo yîhîmborürühi-wambo. Ai fifîreandî Son ai Godîndî hîmboahü mbumundî nindou-mayua ranîmbo Herot ai ahambo hîfandürî-marandî. Ai Sonîndî hoafi hîmborîyuhü ana, ŋgusüfoambe moaruwairîrîhü afîndî hohoanîmoyuhani. Nga asu ahandî hoafi hîmborîmbo hohoanîmoyuhani.

²¹ Herodias ai Sonîmbo mbîro kîkîfimbo, nafî kokorambo hoeimareandî. Herot ai ahambo hondî ai wakîmarîmîndo ranî sîhî gafmanî-yomondî bogorî, ami-yomondî bogorî asu Gariri hîfandu-rundeimbî ahamumbo sesî sîndîmareandî.

²² Ai sowasümondühi nîmarîmondane, Herodiasîndî nîmorehî nîmorî ai hafo hîhîfî-hîhîfiyo wakîmareandî. Ranîyo Herot asu bidîfirî boboagorî sesî sowasümondühi mamarîmo ai ranahambo afîndî hîhîfî-hîhîfîmemo. Ranîyo adûkarî bogorî Herot ai nîmorehî nîmorî ranahambo düdureandühi yahuya, “Se nîne-moatükunîmboyo hohoanîmo-ayafi ra ndahanînimboyahi, ŋga se wambo hoafîyafi,” mehu.

²³ Herot ai dabarîfi hoafîyundowohü yahuya, “Se nîne-moatükunîmboyo hoafayafi ana, ndahanînimboyahi. Se hîfî hîfandarîhandî ranahambo kîkîrowandîrî asafi ana, ranamboanî ro kîkîndîheanîni-mboyahi,” mehu.

²⁴ Nîmorehî nîmorî ranai hondî sowana hîhîrîfe ho düdureandühi yahoya, “Nîni-moatükunîmbo düdumandahea?” mehoamboyo. Hondî ai yahoya, “Son hundürüra randeimbîndî mbîrombo anîmbo düdundafoandî,” mehondoamboyo.

²⁵ Nîmorehî nîmorî ranai hîhîrîfe ho adûkarî bogorîmbo anahoya, “Hapondanî hamîndî Son hundürüra randeimbîndî mbîro pretambe foando hawa ndawandîrî,” meho.

²⁶ Ai ranî hoafi ra hîmborîyu haya ahambo ŋgusüfoambe moaruwai-marîrîsî, ŋga sapo nindou fandou masowasümo ahamundî hîmboahü nîne-moatükunî se hoafayafi ro randîheamboyahî mehu. Ranîmboyo ai nîmorehî nîmorî ranahandî hoafi süŋgufembo ambe yahokoatemayu.

²⁷⁻²⁸ Ranîyu adûkarî bogorî ranai ami mamî koamarîheira Sonîndî mbîro semîndîmbo mahüfu. Ai hüfu Sonîmbo karabus worambe mbîro kîkîrirî mbura ahandî mbîro ra pretambe foare semündü hu nîmorehî nîmorî ranahambo masagado. Ranîyo nîmorî ai semîndî ho hondambo masagado.

²⁹ Sonîmbo süŋgururü-rundeimbî ai ranî hoafi hîmborîyomo houmbo homo karabus worambeahîndî fi-nîmoko sowandümo homo honŋuambe masîhawurî.

*Sisas ai 5,000 nindoumbo sesî masagadürî
(Matyu 14:13-21; Ruk 9:1-17; Son 6:1-13)*

³⁰ Sisasîndî hoafi sowandümo homo-rundeimbî ai homo ai-babîdîmbo mamühiyafundühi wataporîmemo. Ai ratüpurî rarundühi nîmorehî nindowenihîmbo Godîndî hoafi yamundîmarundürî ranahambo.

³¹ Nindou afîndî ranai fande bukürefoe-marandamboyo Sisas ai ahandî hoafi sowandümo homorundeimbî babîdîmbo sesî sesî-koatememo. Ranîmboyo hoafîyupurühi yahuya, “Andai sîhîrîpoanîmbo nindou nîmarî-koateandühi ŋgefühi anîmbo akîdou fi-handîhu,” mehupurî.

³² Raniyomo ai yangiri botambe fareafu houmbo nindou nimarikoateandühi mahomo.

³³ Nga nimorehi nindowenihifinidiranai hoeirihififirhipuri, ranimboyo nindou afinidiranai Sisas ahandi süngururü-rundeimbi babidimbo homboyomondani ahei ngoafi hiningirihihelhi Sisasimbo sowana pipina hei ai-boatei tükümehindi.

³⁴ Raniyo Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babidimbo botambe homo tüküyafundane, nindou afinidiranai hifanda megoro. Raniyu hoeireanda mayoa sipsip hifandiyo-randeimbi nindou hifandiyo-koate nahurai fimayeia hipoambo-reandürühi afinidiramundimareandüri.

³⁵ Asu süngunambo nimbambe hüfihamindi ai hanuambe hoafiyomondühi yahomoya, “Ndanühi ana nindou nimarikoatereandühane ndeara hüfihamindi ahanu.

³⁶ Ranimbo-hündambo animbo nimorehi nindowenihiranaheimbo koarhawandüra hei ngoafi akimi adaburo ranühi aheihoari sesi pemiyei mbisahüsi,” mehomo.

³⁷ Nga asu Ai simbori hoafiyupurühi yahuya, “Se sesi dabudüri,” mehuamboemo. Ai simbori ahambo hoafiyomondühi yahomoya, “Awi se hohoanimoyafani ro afinidihandret kinanambo aheimbo bret pemiyosaimboyo?” mehomo.

³⁸ Sisas ai düdureapurühi yahuya, “Nüngunümbi bretyo se sihoemomboemo? Homo hoeiru,” mehuamboemo. Homo hoeirunda mayoambo yahomoya, “Hondahüfeimbi bret asu yimbu kiniranane engoro,” mehomondamboyo.

³⁹ Sisas ai ahamumbo hoafimayua nindou ranaheimbo hoafimayomonda yiboboyiboboyahi hehi mamarei.

⁴⁰ Mamarei ra bidifiri 100, asu bidifiri 50, raniyei yibobo-yiboboyahi mamarei.

⁴¹ Sisas ai bret hondahüfeimbi asu kiniyimbu ra semündü haya sünambe himboyo hafuhü Godimbo hihifirürimtura, hifitire haya ahandi süngururü-rundeimbi masagapuri nindou ranaheimbo yimbufembo. Asükaiyu kinakidou yimbu ranamboani hifitire haya yimbumareandi.

⁴² Muñguambo nindou ranai sesi ra sahusimbo simongori-marihümüdi.

⁴³ Raniyo Sisasimbo süngururü-rundeimbi ai bret asu kinibidifiribidifiri kurimayo ra 12 wambürambe wambürhuru hafombo tüküme feyo.

⁴⁴ Nindou sesi masahüsi ranana 5,000-yei.

*Sisas ai kurihoe hangifowami pütapimayu
(Matyu 14:22-33; Son 6:16-21)*

⁴⁵ Sisas ai nimehünou ahambo süngururü-rundeimbi botambe farife hefe Gariri kurihoe behefe hefe ai-boatei Betsaida ngoafinambo hombo hoafimayupuri. Nga aiana awi nimarimburimbo nindou ra koarhefendürimboyo.

⁴⁶ Nimorehi nindowenihira koarheiri mbura asu ai Godimbo didibafifembo hifiwafuanambo mahafu.

⁴⁷ Rani nimbambe ahambo süngururü-rundeimbi ai botambe Gariri kurihoe hangifowamiyomo, nga asu aiana ngindaniyu.

⁴⁸ Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi hoeireapurane werambe bot ra ahamumbo kameihü ninendi-mareapura asu bot ra semindi hombo purina watiharimarundi. Raniyo Sisas ai si hoafimbo safi ahamumbo sowana bot ra ngasünde haya hoe hangifowami pütapimayu hu.

⁴⁹ Nga asu ai hoeirüwuranihoe hangifowami pütapimayua yifiaf-ani yahomoumbo hasheimemo.

⁵⁰ Ai muñguambo hoeirüwura mayoa yihimbo-mayomondamboyo, ai ahamumbo nimehünou hoafiyupurühi yahuya, “Se yihimbo-ndimboemo, nga nginindi nimandümo. Ndanana ro-anahi,” mehu.

⁵¹ Asu ai botambe farifi hafu ai-babidimbo mamaruwa hoewerî ranai afurimareanda mahepünafundi.

⁵² Nga Sisas ai hondahüfeimbi bret hepünifeimbi moatükunî ramareandi ra moai wudipoaporu fifirundi sapo ahamundi hohoanimo ranai tapithamiyohü wambo.

*Genesaretihü Sisas ai anğünümbi nindou afindî aboedimareandi
(Matyu 14:34-36)*

⁵³ Ranıyomo ai botambe kurihoe ra barıhoemo gudianî Genesaret ngoafikimî bot ra himondindümo hinıngimarundi.

⁵⁴ Ai botambeahindî makusifoendambo nindou ranai nımehünou fifirımarıhorı.

⁵⁵ Ngoafı ranı ngoafikimı adaburo ranühı hahabodeihü hoafımayeyıya, anğünümbi nindou afindî safısendambe-rıhindürı Sisas nınguhı sahümündindürı hei marıhündı.

⁵⁶ Ranıyo muıguambo ngoafı adaburo ranühı, nahi Sisas ai huanı anğünümbi nindou ra fufurıhü-mündindürı hei fandıhi-rühündühı sıhehindürı marıhündı. Ranıyei ahandı warı hoandarı ngı sıharı hoearı ra anğünümbi nendı ai sündımbırıhindı sei hehi hütı hoafımayeyı. Asu ahandı hoearı sündımarıhindı ranai asükai aboedı tükümehindı.

7

*God ai amoa mamıyei ahınümbi hohoanimo hifınambomareandi
(Matyu 15:1-9)*

¹ Farisihündı bıdıfırı ai ahınümbi hohoanimo yamundu-rundeimbi nindou babidimbo Serusarem ngoafıhündı sıfomo Sisasımbı hoeımarüwurı.

² Ranıyo hoeırundanı Sisasımbı süıgururü-rundeımbımemo ranai warı popoıkoate sesı sowasümondühı mamarımo. Warı popoıkoate sesı sesımbı ranana moaruwane.

³ Sapo Farısı asu Suda-hündı aiana ai boagırı süıgumarundı ranımbıoane ngırı warı popoıkoate sesı dagüdi.

⁴ Asu sesı maket ambeahındı pememo amboanı sesı popoıhefekoate ana, ngırı dowadümo. Sapo ai boagırı refemarandı süıgumbo hıpırı napo ra popoıındıhou mbundümbı anımbı mandu dowadümbıemo.

⁵ Ranıyo Farısı asu ahınümbi hohoanimo fıfirundeimbi ai Sisasımbı hoafıyomondühı yahomoya, “Nımbıoe sıhambo süıgurunını rundeimbi ai boagırı ahını ra süıgufe-koateayomoa? Asu nımbıoe warı afısaıho kapeihı sesı asowasümoa?” mehomı.

⁶ Ranıyu Sisas ai sımborı hoafıyupurühı yahuya, “Godındı hoafı hoafıyurandeimbi Aısaıa ana anıhondümbı yımbı yafambeımbı sıhamumbıoyu hoafımayu. Ai ndare sürü papırındühı yahuya,

‘Nındou ndanı ana yafambe yangırane wambo aboedanı aseı,
ıga ahei hohoanımoana anğunane enğoro.

⁷ Aiana nındouyeı ahınümbi hohoanımo ranane yamundıhindühı Godındı hoafane nda aseı,

ranımbıoane ai wambo hohoanımoayeı ra moanıpoane,’

Aısaıa 29:13

mehu.

⁸ Seana Godındı ahınümbi hohoanımo ra hıngırıru houmbıoanemo nındouyeı hohoanımo yangırane süıguarundı.”

⁹ Ranıyo ai hoafıyupurühı yahuya, “Seana Godındı ahınümbi hohoanımo rana-hambo ambeyaho hınıngıfehümbı sıhamundı hohoanımo süıgufembo yangırane hohoanımoemo.

¹⁰ Sapo Mıses yahuya, ‘Se sıhafı meapeyafe hoarehındafı,’ asu ‘Düdi ahandı hondamboyu afındamboyu moaruwai hoafıyana, yıfımbıyuwamboane,’ mehu.

⁷ Asu süngururü-rundeimbi ai kini yahunümbi amboani sowapundümo. Sisas ai kini ranahambo Godimbo hihifirüri mburambo asu ahandi süngururü-rundeimbimbo hoafimayupurambo kini ra nindou ranaheimbo yimbumarundi.

⁸ Asu munguambo nindou ai sesi ra sahüsi bodomayei. Raniyo asu bidifiri-bidifiri sesimayo ra 7 wambüri wambürihimarundi.

⁹ Asu 4,000 nindouyei sesi ra masahüsi raniyo asu Sisas ai hoafimayundürambo bukürimayahindi.

¹⁰ Asu Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babidi botambe fariyafu houmbo Darmanuta hifinambo mahomo.

Farisi ai Sisasimbo sisihimoruri hoeimarüwuri

¹¹ Farisi ai Sisasimbo sisihimofu hoeifimbohünda tüküyafu düdumarüwuri. Raniyo asu Sisasimbo düdurüwurihi yahomoya, “Se Godindi nimorayafi ana, se Godindimayo hepünifeimbi moatükun randiwandi,” mehomu.

¹² Asu Sisas ai ngusüfoambe moaruwairirihü raguambe yare hoafiyuhi yahuya, “Nindou nda nimboe hepünifeimbi moatükun hoeifembo düduehindi? Ro anihondumboanahi hoafehandüri, ngiri nafuimbo moatükun yahurai hoeindihindi,” mehu.

¹³ Raniyu asu Sisas ai Farisimbo yare hiningireapurü hayambo ndamefiyu. Asu botambe farifi haya kurihoe barihoei gogoanini mahu.

Farisi asu Herot ahamundi yis ranahambo kafefe hoafi

¹⁴ Sisasimbo süngururü-rundeimbi ai bret adükari semindi hifombo mitanimarundümo. Nga asu mamü yangiriruri botambe foarüwuri houmbo sowarindümo mahifomo.

¹⁵ Asu Sisas ai ahini hoafiyupurühi yahuya, “Se Farisi-yomondi asu Herotindi yis ranahambo hibadumbo!” mehu.

¹⁶ Nga asu Sisasimbo süngururü-rundeimbi ai hoafi ranahandi nimindi ranahambo wataporimbomarundi. Ai yaru hoafiyomondühi yahomoya, “Sapo ai hoafimayu ra bretkoateayefi ranahamboyu hoafimayu,” mehomu.

¹⁷ Raniyu asu Sisas ai fifireandi ninimoatükunimboemo wataporimbomarundi ranahambo. Asu Sisas ai düdureapurühi yahuya, “Se ra nimboe bretkoateayefi ranahambo wataporimboaru hoanomoa? Awi seana moai hoeirundi asu fifirundi?”

¹⁸ Awi se himboarümbü-anemosi, nga moai hoeirundi asu se himboambembü anemosi, nga moai himboriyomo. Sihiri horombo bretkoateyefühi horombo ro ramarihendi ra se fifirundai?

¹⁹ Horombo ro hondahüfeimbi bret 5,000 nindumbo maseheandi rani-simboani se nüngunimbi bidifiri bidifiri bret wambüriyo wambürihimarundi?” Raniyomo asu ai hoafiyomondühi yahomoya, “12 wambüri,” mehomondo.

²⁰ “Asu se fifiru ro bret 7 4,000 nindumbo maseheandi ra. Asu nüngunümbi bidifiri bidifiri bret wambüriyo wambürihimarundi?” mehuamboyo. Asu ai hoafiyomondühi yahomoya, “7 wambüri,” mehomondo.

²¹ Asu ai yare hoafiyupurühi yahuya, “Awi se moai ra fifirundiyo?” mehu

Betsaidahüdi himboatihari mamü Sisas ai diboadomariri

²² Betsaida ngoafihü Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babidimbo hifomo tüküyafundane asu ahambo sowana nindou himboatihari mamü sowarindümo mahifomo. Raniyei ai Sisasimbo fambheira seihehi hoafimayahüdo.

²³ Raniyu Sisas ai himboatihariambo warihü kifi hürümündi haya ngoafi hiningirine hena hafani ahandi himboarambe nguri pamariri. Ai kikhirümündühi düdufinduhi yahuya, “Se ngörü-moatükun amboani hoeirwandai waniyo?” mehundo.

²⁴ Asu nindou ranai himboapoyu wakirendühi yare hoafiyuhi yahuya, “Ro nindou bidifiri hoeirtheambo-anahi. Nga asu ro hoeirtheandani nimi firibadithoi aho nahuraiane,” mehu.

²⁵ Nga Sisas ai asükaiyu ahandi himboarühi waripamareandi. Asu ahandi himboari ra birimarahoayo. Raniyu asu himboari ahandi ra aboediyowohüyo asu munguambo moatükuni ra aboedi hoeimareandi.

²⁶ Asu Sisas ai worinambo koarisherühi yahuya, “Se yowanin goafina ngamboyafi,” mehu.

Pita ai Sisasimboya Kraisanimehu

(Matyu 16:13-20; Ruk 9:18-21)

²⁷ Nga asu Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babidi ngoafi Sisaria Firipai ngoafikimi adaburo ranühi mahomo. Raniyomo asu nafinambo homondühi ahambo süngururü-rundeimbimbo düdureapurühi yahuya, “Wambo didai-animbaseia?”

²⁸ Asu ai hoafiyomondowohü yahomondoya, “Bidifiri ai hoafiyehiya, ‘Aiana Son hundürürandüri-randeimb-ani.’ Asu bidifiri ai hoafiyehi ‘Aiana Eraisa-ani.’ Nga asu bidifiri ai hoafiyehi, ‘Aiana Godindi hoafi hoafiyurandeimb-ani,’ masei,” mehomo.

²⁹ Asu Sisas ai düdufipurühi yahuya, “Asu se wambo nünguru hohoanimoymo ro didiyaha?” Nga asu Pita ai simbori hoafiyundühi yahundoya, “Seana Kraisanafi, nindou God ai diboniyunini hininngimareanini nindou aboedambo-fendürimbohünda,” mehu.

³⁰ Asu Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Se yowanin nindou ngorumbo hoafindimboemo ro nindou nüngunahurayah ranahambo,” mehu.

Sisas ai ahandi asubusi afindi semindühi yifimbo hoafimayu

(Matyu 16:21-28; Ruk 9:22-27)

³¹ Asu Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbimbo yamundeapurühi yahuya, “Nindou Hondü aiana asubusi afindi ndemündümbui. Asu ahambo ana bogori nindoumemo, Godimbo shou-rundeimbi bogorimemo, ahinümbi fifirundeimbimemo ai ahambo yiboarukondüwurühi hifokoandüwurimboemosi, nga ngimi sindu haya asukai botindifimbui.”

³² Asu Sisas ai hoafi ra fifirifoare hoafimayupuri. Raniyu asu Pita ai Sisasimbo serümündü himborani hu nginindühire hoafimarüri.

³³ Asu raniyu Sisas ai hihirifi ahambo süngururü-rundeimbimbo hoeireapurühi asu Pitambo nginindühire hoafiyundowohü yahuya, “Satan, andai se biyafu. Nga seana Godindi hohoanimo-yopoani sünguarowandi, nga nindouyafe hohoanimo anandi sünguarowandi,” mehu.

³⁴ Asu Sisas ai nimorehi nindowenih aheimbo ahandi süngururü-rundeimbi babidimbo mborai yahundüri haya hümarhendüri. Ai hoafiyundürühi yahuya, “Nindou düdi ai wambo süngufendrimbo hohoanimoayu ana, ai nindou mam ahandi nimi keimbi karhendeimbi semindi ho yahurai ahandi yifiri ra hininnginde haya asu wambo süngumbirandiramboane.

³⁵ Nindou düdi ai ahandihoari ahandi yangiri ra kikharamüdu ana, ahandi yangiri ra awarindihoeboe. Asu nindou düdi ai aboedi hoafi asu wambohünda ahandi yangiri ra hininngareandi ana, ai yangiri gedühi nüngumbui.

³⁶ Asu nindou düdi ai mungua hifi ndanihünda moatükuni ra asemüdu ana, asu ahandi yangiri ninngombo ra awarindihoeboe asu munguambo moatükuni ranai ngiri fandihiri.

³⁷ Nga asu nindou ranai nini takini madagado yangiri ra simbori sifembohündaambo?

³⁸ Asu nimorehi nindowenih hapondanambe burayei ai Godimbo hininngirihorühi woshihoafiri hohoanimoysi arihüdi. Nga nindou düdiyei ai wambo asu wandi hoafi

ranahambo amoan+ng-ar+hündir+ ana, asu ro wand+ Apend+mayo h+amboamupui-randeimb+ asu sürühoeimb+ sünambeah+nd+ nend+ bab+di kosefi s+amboan+ ro aheimbo amboan+ amoan+ng+nd+handür+imboyah+,” mehu.

9

¹ Asu Sisas ai hoaf+yundürü+ yahuya, “Ro s+heimbo an+hondümb+o-anah+ hoafe-handür+, nindou haponda burayei ndanai y+fi+koateyei-ambe an+imbo God ng+n+nd+ h+fandarand+ ra ng+n+ndeimb+ kodowan+ hoeind+himboyei,” mehu.

*Sisas+nd+ fi ran+poan+imbo tüküme Feyo
(Matyu 17:1-3; Ruk 9:28-36)*

² Asu 6 si hoane Sisas ai Pita, Sems asu Son sepur+mündü haya h+fi wafu n+moamo ran+wam+ mahafomo. Ranü+ ai-yang+r+ n+ngomombo Sisas+imbo hoeirüwurane ahand+ fi ranai ran+poan+imbo tüküme Feyo.

³ Ran+yo asu Sisas+nd+ hoear+ ranai kifoh+ ham+nd+mayo. Nga h+fi ndan+hündambo nindou ai ng+r+ randeandan+ kifoh+ yahurai tükündefeyo.

⁴ Ran+yo Eraisa asu Moses ai ranü+ ahamumbo-so tüküyaf+ne Sisas bab+di wata-por+yomondü+ man+ngomo.

⁵ Pita ai ran+ moatükun+ ra hoeire haya hoaf+yuh+ yahuya, “Yamundo-randeimb+, ndanü+ an+imboef+ ranamboan+ aboedanes+. Nga dago ng+m+ hüründ+humboane, s+hambo mam+, Moses+imbo mam+ asu Erasimbo mam+,” mehu.

⁶ Asu Pita ai moai n+n+hoaf+ hoaf+imbo hohoan+moyu, sapo ngorü yimbu bab+di+imbo ai y+h+imboyomondü+ wambo.

⁷ Ran+yo asu mbur+ngai ai kos+ munnguambo gabud+mafoareapur+. Asu mbur+ngai-ambeah+nd+ hoaf+ mam+ ranai hoaf+yohü yahoya, “N+mor+ nda wand+ n+mor-ani ro ngusüfo parar+hini+, nga se ahand+ hoaf+ h+mbor+ndomo,” meho.

⁸ Nga Pita, Sems, Son ai h+imboapomemoyos+, nga asu Sisas yang+r+ ai-bab+di+imbo ranü+ manüngu.

⁹ Asükai h+fi wafuwan+poed+ h+h+r+yafu han+mondü+ Sisas ai ahambo sünggururü-rundeimb+imbo hoaf+yupurü+ yahuya, “Se yowan+ n+n+hoaf+ hoaf+nd+imboemo n+ne-moatükun+ hoeimarund+ ranahambo. Nga h+badu ngomombo Nindou Hondü ai y+fi+hünd+ bot+nd+fiyuan+ an+imbo n+moreh+ nindowenih+ ranaheimbo hoaf+nd+mo,” mehupur+.

¹⁰ Asu Sisas hoaf+mayu ra hohoan+moyomo k+k+h+rundü+yomo ahamund+hoar+ s+mbor+ ndüwur+yafundü+ yahomoya, “Sisas hoaf+mayu y+fi+hünd+ bot+fe ra n+nea?” mehomo.

¹¹ Asu Sisas+imbo düdur+wurü+ yahomoya, “N+imboe ah+nümb+ hohoan+mo f+fi+rundeimb+ ai hoaf+yomondü+yaya, ‘Eraisa boatei an+imbo tükünd+fimbui,’ mehomo?” mehomondamboyu.

¹² Sisas ai s+mbor+ hoaf+yupurü+ yahuya, “Aiana an+hondümb+o anahomo raru hoafeyomo, Eraisa boatei an+imbo tükündüfi munnguambo moatükun+ ra d+iboadondeambui. Ra an+hondanes+, nga God+nd+ bukambe hoaf+ apen+ngo ranai yare hoaf+yowohü yahoya, ‘Nindou Hondü ai asübus+ af+nd+ ndemündan+ nindou af+nd+ ai ahambo moan+po-ani mb+seimboyei?’ meho.

¹³ Ro s+heimbo hoafehandür+, Eraisa ana tüküfimboani. God+nd+ bukambe hoaf+ yare megoro süngu nindou aiana moaruwai hohoan+mo rand+himboyei n+ne-moatükun+ ai refembo hohoan+momayei süngu,” mehu.

*Sisas ai n+mor+ moaruwai nend+ n+mareimb+ aboedambomarir+
(Matyu 17:14-21; Ruk 9:37-43)*

¹⁴ Sisas ai, Pita, Sems asu Son bab+di+imbo sünggururü-rundeimb+ b+di+firi sowanambo mahomo. Ai homo hoeirundane ah+nümb+ hohoan+mo f+fi+rundeimb+ ranai

³⁰ Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babidimbo ranî ngoafi ra hîningîru houmbo Gariri hîfi mbusümo mahomo. Ai ramefundî ra nindou fîfirîndîhimunimboyei yahomo houmbo didimoamboemo ranühi mahomo.

³¹ Sisas ai hoafiyupurühi yahupuriya, “Nindou Hondumbo ana hîfokoeffimbohünda nindouyei warîhündîhorîmboyei. Nga aiana ngîmî nîmbîndu hayambo asükai yîfîhündî botîndîfimbui,” mehupurî.

³² Asu ahambo süngururü-rundeimbi ai hoafi ranahandî nîmîndî ra moai fîfirîndî, nga ahambo düdufimbo yîhîmbomarurî.

*Düdi adükari hamîndayua
(Matyu 18:1-5; Ruk 9:46-48)*

³³ Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babidî homo Kaperneam ngoafîhü tüküyafu houmbo worînambo homo mafariyafundî. Ranîyu asu ranühi nîmarümbo hoafiyupurühi yahuya, “Nîmboe se nafîmbo sîmborî hoafîmemo sînimoa?” mehupurî.

³⁴ Nga asu moai ahambo süngururü-rundeimbi ai sîmborî hoafiyomondo sapo nafîni sîmborî hoafîmemo ra nindou düdi adükarayua yahomondühi wambo.

³⁵ Sisas ai nîmarümbo ahandî hoafi sowandümo homorundeimbimbo hoafîmayupurambo mahomo. Ai hoafiyupurühi yahuya, “Nindou düdi adükari bogorî nindou tüküfemboayua ana, ai ndürîkoatendu haya munguambo nindouyei moanî ratüpuriyu randeimbi-mbîyuwamboane,” mehu.

³⁶⁻³⁷ Sisas ai nîmorî akîdou serümündü ahamundî mbusümo hîningîrirî warîhü kîkîhîrümündî nüngumbo yahuya, “Nindou düdi nîmorî akîdou ndahuraimbo wandî sünguna afarîheirü ana, ra wamboane afarîhendîrî. Ai wambo yangîriyopoanî, nga nindou düdi wambo koamarîhendîra makosahî ahambo kapeihani,” mehu.

*Nindou sîhefombo moaruwaifemunîkoateayei ana, sîhefi ngunindaneî
(Ruk 9:49-50)*

³⁸ Son ai hoafiyundohü yahuya, “Yamundo-randeimbi, ro hoeirîhundani nindou mamî sîhafî ndürînambo moaruwai nendî hefoaremarandî. Ranîyo asu ahambo yowanî masahundo, nîmboe ai sîhefi sîrambeahîndîyupoanî sefahumbo,” mehu

³⁹ Sisas ai hoafiyuhî yahuya, “Se yowanîyahondopoanî. Nindou düdi ai hepünîfeimbi moatükunî wandî ndürînambo rawareandî ana, ngîrî wambo moaruwai hoafundîrî.

⁴⁰ Nindou düdi sîhefîmbo moaruwaimbo-femunîkoateayua ana, ai sîhefi ngunindaneî.

⁴¹ Ro anîhondumbo-anahî hoafehapurî. Nindou düdi ai hoeireanînanî se Kraisîndî-yafanî sîhambo hoe fuyamündî asaganînî nindou ranai ahandî takîni hondü ra süngunambo ndemündümbui,” mehu.

*Moaruwai hohoanîmo ai anîhondümböfe hîfînambore arandî
(Matyu 18:6-9; Ruk 17:1-2)*

⁴² Sisas ai hoafiyuhî yahuya, “Nindou nîmorî akîdou ai wambo anîhondümboreandîranî asu nindou ngorü ai rariranî moaruwai hohoanîmo sünguarandî ana, nindou ranahambo nîmoei pefî hüputüpuimündî mburumbo hoe hohoe afîndambe safoefiyuwani yîfîmbiyuwamboane.

⁴³⁻⁴⁴ Sîhafî watînarî ai randeanînanî moaruwai hohoanîmondafühî ana, asu kandîhawandî. Nga warî ngorü karîhoayowanî fi bîdîfirî yangîrî koadürümbo nîngombo ra aboedane. Nga fi munguambo hai dîkîrîfekoateyorandeimbi ranambe pifenînanî hanî ranana moaruwaiane.

⁴⁵⁻⁴⁶ Se sîhafî tînarî ai randeanînanî moaruwai hohoanîmondafühî ana, kandîhawandî. Nga tînarî ngorü karîhoayowanî fi bîdîfirî yangîrî koadürümbo

nɪŋgombo ra aboedane. Nga fi muŋguambo hai dikirifekoateyo randeimbi ranambe pifinani hani ranana moaruwaiane.

⁴⁷ Sihafi himboari ai randeanani moaruwai hohoanmondafuhi ana, hundihawandi. Nga himboari mameimbi yangriyo hefe God nginandi hifandarandi ranambe kefoefe ra aboedane. Nga himboari yimbuimbüyo hefe hai didirifekoate koadürümbo horoweimbi ranambe pifinani hani ranana moaruwaiane.

⁴⁸ Asu hai ranambe kimongimo nindoumbo asahüsihündiri ranamboani ngiri yifisafindei. Asu hai ahei fi tikirarandüri ranamboani ngiri dikirindifeyo.

⁴⁹ Muŋguambo nindou ranai ahei fi aboedifembohünda Godimbo sesi shefembo nami paparihindi yahurai animbo hainambo tiriifo ndahümündimboyei.

⁵⁰ Nami ana aboedi moatükun-anesi, nga asu nami ranai ahandi apari ra hinŋgireandühi wanayo ana, budesowan aparikoateyo ra ahandi apari asukai ngiri koadürü koadüründife hinŋgindifeyo. Nga se nami aparayo nahurai aboedi hohoanimo süngundihindi shei wandafi mamiyeyi mbusümo,” mehu.

10

Nimorehi semindhündi hinŋgife hoafi (Matyu 19:1-12; Ruk 16:18)

¹ Sisas ai rani hifi ra hinŋgire haya Sudia hifina Sodan hoe ngorü-goesürüni barihoei mahu. Ranühi nindou afindi ahandi süngu tümareandamboyu asu yamundimareandüri ai yaremarandi süngu.

² Farisi nindou bidifiri ai Sisasimbo-so tüküyafu houmbo asu randihurani Sisas ai boaribadamüdi ngorü hoafi hoafimbiyuwambo yahomo houmbo raru hoeimarüwuri. Ai Sisasimbo düdurüwurihi yahomoya, “Nindou nami ahandi nimorehi hinŋgifembo ehu ana, asu shefi ahinümbi hohoanimo ranahambo wangeimandiyoy?” mehomo.

³ Asu Sisas ai simbori hoafiyupurühi yahuya, “Moses ai nine-ahinümbi hohoanimo masagapura?” mehu.

⁴ Farisi ai hoafiyomondühi yahomoya, “Moses ai hoafiyuhi yahuya, ‘Nindou ai pepa fih sürü pande dagadowohü koandihendani ndemindi haya ngomboe,’ mehu,” mehomo.

⁵ Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Moses ai hoafi sishamumbo masihendi ra Godindi hoafi himbosihimo-rihoemondimbi memondamboyu hoafi ra masihendi.

⁶ Horombo hondü God ai muŋguambo moatükunü nafirandühiyu nimorehi nindowenihü nafimarapiri.

⁷ Ranimayo-wamboane asu nindowenihü ai ahandi hondafindi hinŋgindeapiri haya nimorehühündifimbui.

⁸ Rananimbo asu yimbu ai nami fi tükündafineamboyafe. Asu nindou ra yimbuyafe-poani, nga mamananafe.

⁹ God ai nindou yimbu ra mamambemareapirane, nga nindou didai ngiri yikürübündeapiri,” mehu

¹⁰ Süngunambo Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babidi worambe nimarimomboemo nimorehi semindhünda hinŋgifembo hoafi ranahambo düdumarüwuri.

¹¹ Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Nindou düdi ai ahandi nimorehi ra moei yahu haya hinŋgireandühi asu nimorehi ngorü asemüdu ana, ai ahandi weyangiruhüddi ranahambo moaruwaimboreandühi nimorehi sishimoyuhani.

¹² Asu nimorehi ai nindowenihü hinŋgireri haya ngorü nindowenihü aserimindo ana, ai-amboani nindowenihü birabiriyohane,” mehu.

*Sisas ai nimoakidoumbo God ai aboedi aboedimbireandüramboane mehu
(Matyu 19:13-15; Ruk 18:15-17)*

¹³ Nindou ai Sisas sowana nimoakidibou ra fufurhümündi tükümehindi ai aheimbo warı nandifendürimbohünda. Nga asu süngururü-rundeimbı ranai nindou ranaheimbo ngınındimarundürı.

¹⁴ Asu Sisas ai ra hoeireanda mayoa, ahamumbo ngusüfoambe nımbımayupurı. Asu ai hoafıyuhı yahuya, “Nımoakidibou ra ndühi aheimbo hınıngırundüra wambo sowana mbısıhüsi. Nga ngırı bobohındundürı. Nga God ngınındı hıfandarandı ra nımoakidibou ndahuraiyeiane.

¹⁵ Ro anıhondümbo-anahı hoafehandürı. Nindou düdi God ngınındı hıfandarandı ra nımorı nahurai tüküfekoateayu ana, ai ngırı ranambe kebuai ngu,” mehu.

¹⁶ Asu Sisas ai nımoakidoumbo warıhü kıkıhıramündündürı mbura aheimbo warı nandearühı God ai aboedi aboedimbireandüramboane mehu.

*Nindou napo afındeimbı
(Matyu 19:16-30; Ruk 18:18-30)*

¹⁷ Sisas ai botıfi hayambo hüfuane asu nindou mamı ranai pıpıyu hu ahandı hangıfoanı yımındohonambo mamaru. Ranıyu asu ai düdufihı yahuya, “Yamundo-randeimbı Aboedi, ro nınüngundıheandühı yangırı koadürü koadürümbo manımbıoahı?” mehu.

¹⁸ Asu Sisas ai sımborı hoafıyundühı yahundoya, “Nımbıoe se wambo aboedi asafındıra? Moai nindou dıdı ai aboedıyu, nga God mamı ai yangırı ani aboedayu.

¹⁹ Se ahınümbı hohoanımo nda fıfırowandı: Se nindou hıfokoeffepoanı, se nımorehı sısıhımopoanı, se hümbühünıpoanı, se nindou ngorümbo tıkefe hefe papıhoafıpoanı, se nındouyei kıkı napo semındımbı tıkai hoafıpoanı. Asu se sıhafı meapembo ndondondowapırı,” mehu.

²⁰ Asu nındoumayu ranai hoafıyuhı yahuya, “Ro akıdouyahambe sını haponda muıguambo ranı ahınümbı hohoanımo ra hımborıya süngurıheambo-anahı,” mehundo.

²¹ Sisas ai nindou ranahambo hübudurırühı hıpoamborırühı hoafıyuhı yahuya, “Awi se mamı-moatükunı mbonımborandıfımbıo-anafı. Se ngafı muıgu-moatükunı asıhoefı ra kıkıfıhımbı koandıhoefühı ranıfıhındı kıkı ndowandıfı. Asu kıkı ra napokoatemayeı aheimbo dabadürı. Rananımbı sıhambo takını sünambe yagodonınımbıoe. Asu rananımbı se wambo süngundowandırı,” mehu.

²² Nindou ranai hoafı ra hımborıyu hayambo afındı hohoanımo kapeihı ndamefıyu ai napo afındeimbı-wambo.

²³ Ranıyu asu Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbımbı hübudureapurı haya hoafıyupurühı yahuya, “Nindou napo afındeimbımbı ana tııyomboane God ngınındı hıfandarandı ranambe kefoefembo ana,” mehu.

²⁴ Asu ahambo süngururü-rundeimbı ai hoafı ranahambo mahepünafındı. Ranıyo asıkai hoafıyupurühı yahuya, “Wandı nımoakidibou, God ngınındı hıfandarandı ranambe kefoefembo ana tııümbı safane.

²⁵ Tııümbı safane napo afındeimbı ai God ngınındı hıfandarandı ranambe kefoefembo! Nga Kemor ai hoearı kıkımbı nır ambe ranambe karefoendi ana, tııümbıyopoanı,” mehu.

²⁶ Asu ranıyomo ahambo süngururü-rundeimbı ai afındı hamındı hepünafındühı ahamundıhoarı sımborı ndüwurımefundı. ‘Rawefeyo ana, asu dıdai yangırı aboedambımandıfıa?’

²⁷ Ai ahamumbo hübudureapurühı yahupurıya, “Ndanı moatükunı ana ngırı nindou aheihoarı randıhındı. Nga God anımbı randeambui. God ai-anımbı muıguambo moatükunı randeambui,” mehu.

²⁸ Asu Pita ai Sisasiṁbo hoafiyundühi yahuya, “Ro munḡuambo moatükunî hinḡḡirihu hohu sihambo süḡguarhuninî,” mehuamboyu.

²⁹⁻³⁰ Ai hoafiyupürühi yahuya, “Ro sihamumbo anihondümbö-anahi hoafehapuri. Munḡuambo nindou didiyei ai ahei ḡgoafi, apodohomami, reh+mami, hondafindi, nimori asu nümbüri wambo süḡgufembo hündambo hinḡḡarhindî ana, ai 100 raniwami nandîhi ndahümündeimboyei. Asu ai hifi ndanühi niḡboadeiambe ndahümündeimboyei. God ai munḡu moatükunî dagadürümbui horombo ai masiḡehindî ra ḡgasündîhi hehimbo ndahümündeimboyei. Ai worî, apodohomami, reh+mami, niḡmorehi, boagiri niḡmorakidibou asu nümbüri ndahümündeimboyei. Asu aheimbo moaruwaimbo-ndihindürimboyei, ḡḡa ai yanḡḡiri koadürümbo ndahümündeimboyei.

³¹ Nindou afindi didiyei ai haponda horomboehindî aiana süḡḡunindeimboyei, ḡḡa haponda süḡḡunayei ai-animbo horombondahimboyei,” mehu.

Sisas ai ahandi yifimbo ḡḡimimbo hoafimayu
(Matyu 20:17-19; Ruk 18:31-34)

³² Sisas ai Serusaremnambo ahandî süḡḡururü-rundeimbi babidi mahafomo. ḡḡa asu Sisas ai horombofi mahafua raniyomo asu ahambo süḡḡururü-rundeimbi ai afindi hohoanimomemondamboyo asu niḡmorehi nindowenihî ahamundi süḡḡu mahahüsi ranai afindi hohoanimomaye. Asukaiyu Sisas ai ahambo süḡḡururü-rundeimbi sepurimündü haya huhî ninimmoatükunî ahambo tüküfemboayo ranahambo wataporimbomarapuri.

³³ Sisas ai hoafiyuhi yahuya, “Hiḡboriyomo, sihiri ana Serusaremnamboanefi ahahifi, ḡḡa ranüh-animbo Nindou Hondü ranahambo ahinümbi hohoanimomemondambo asu Godimbo sihou-rundeimbiyomondi warihündüfimbui. Rananimbo asu ranî nindou ranai Nindou Hondü ranahambo yifimbiyuwamboane mbisimboemo. Asu ranahambo Suda-yafe ndifoyei warihündiḡhorimboyei.

³⁴ Nindou ranai ahambo tikifindahündo asu gurî tifindahindo ndühümboyei. Asu ahambo harindimondomboemo ndifurimbi moatükuninambo hifokoandüwurümboemo. ḡḡa asu ḡḡimi sindu hayambo-animbo asu yifihündî asukai botindifimbui,” mehu.

Sems asu Son ai adükari tüküfembo hoafimefanî
(Matyu 20:20-28)

³⁵ Sems asu Son Sebedindi nimori yimbu ai Sisasiṁbo-so tükümeḡneandi. Raniyafanî hoafiyafandühi safaniya, “Yamundo-randeimbi, ro sihambo yihohimbo mamimmoatükunî randowandî sehoahoa düduarḡhoaninî,” masafanî.

³⁶ Sisas ai düdureapürühi yahuya, “Se wambo ninimmoatükunimboyafanî refepirimbo yifirayafana?”

³⁷ Ai hoafiyafandühi safaniya, “Se sihafî hiḡmboamupuimbo-randeimbi fondi raniwami niḡmarifi hifandarandî ana, ro yifirayehî se ndowandifimuni se amarifi fondi ranambe niḡmandefomboane. ḡḡa asu rananimbo ḡḡorü ai warihondünindu asu ḡḡorü ai kadüdanîyu mbirandamboane,” masafanî.

³⁸ Sisas ai hoafiyupürühi yahuya, “Se ana moai fifirineandi nine-moatükunî se düdūḡneandi ranahambo. Se asübusî ro semindimboayahî ra mandowandifaniyo? Asu se ro hundürayahî yahurai ra hundürümandafaniyo?” mehu

³⁹ “Ranana randiḡhoamboyehî,” safanî hoafimefanî. Asu Sisas ai hoafiyupürühi yahuya, “Se tiḡirifo ra ndowandümboemo ro asahamindihî nou. Asu ro hundürayahî yahurai se-amboanî hundüründimboemo.

⁴⁰ Awi, ro sihafanimbo ngiri yini mbisahapiri wandi warihondani asu kadudani nimarimbo ra. Nga bidifiri nindou animbo rani fondi raniwami ana nimanheimboyei. Rani fondi ranana aheimboyo ndindofe hini ngimefeyo,” mehu.

⁴¹ Asu sunguru-ndeimbi 10 ranai ra himboriyomo mburumbo asu Son, Sems ahafanimbo nginindimarupiri.

⁴² Sisas ai ahambo sungururü-rundeimbiimbo munguambo mborai yahupuri hurihepuri hayambo hoafiyupurühi yahupuriya, “Suda-yafe ndifo nindou mami ranahambo dukarioruhiya hifandirandeimbi asei. Se fifirihindi hifandirandeimbi ai ahamundi nginindi ra munguambo nindoumbo nafuimbohünda. Asu ahei adukari hamindi horomboyafu homondeimbi, ai ahamundi nginindinambo munguambo nindoumbo hifandarundi.

⁴³ Nga se rani sungundumboemo. Nga nindou didai adukari tukufembo ehu ana, ai moani farhairandeimbi nahurai mbinunguwamboane.

⁴⁴ Nindou dudi ai adukari hamindi tukufembo hohoanimoayu ana, ai munguambo nindouyei moani ratupuriyu randeimbi tukumbifiyuwamboane.

⁴⁵ Mami yahuraiane, Nindou Hondü ai hifinambo makusu ra nindou ai ahambo farhefimboyopoani. Nga ai ahandi yangiri ni ngo hohoanimo ra nindou ranaheimbohünda hini ngifehü aboedambofendurimboyo makusu,” mehu.

Sisas ai nindou himboatihari aboedimariri

⁴⁶ Sisas ai ahambo sungururü-rundeimbi babidimbo Seriko ngoafihü tukumefundi. Ai tukuyafu mburu nindou afindi safi rani babidimbo heiane, Bartimeus Timeusindi nimori himboatihari kaki napombo moako moakoyu randeimbi ranai nafikimi mamaru.

⁴⁷ Ai Sisas Nasaretihündi akimi asunu hoafi ra himboriyu haya pukuna hoafi karihoehü yahuya, “Sisas, Defitindi ahuri, se wambo hipoamborowandiri,” mehuamboyo.

⁴⁸ Asu Nindou afindi mahei ranai nindou himboatihari ranahambo afoai hoafi kikirandifi masahüdo. Nga nindou ranai asukai pukuna hoafi karihoehü yahuya, “Sisas, Defitindi ahuri, se wambo hipoamborowandiri,” mehundo.

⁴⁹ Sisas ai nungumbo hoafiyuhi yahuya, “Nindou ranahambo hoafiyahündoani nduhi mbüsünu,” mehuamboyo. Asu nindou afindi ranai himboatihari ranahambo mborai masahüdo. Ai hoafiyahündowohü seiya, “Hihifi-hihifi kapeihü botiyafo! Nga Sisas ai sihambo mborai mehu,” masahüdo.

⁵⁰ Raniyo nindou himboatihari ranai horipirohoei piyu haya ahandi ngisihari hoeari yare sihai haya Sisasimbo sowana mahu.

⁵¹ Sisas ai düdurirühi yahuya, “Ro sihambo nini-nünungufeninimboyo se hohoanimoayafa?” mehundoamboyo. Asu himboatihari ranai simbori hoafiyuhi yahuya, “Nindou Yamundo-randeimbi, ro asukai himboarinda samboanahi,” mehundo.

⁵² Sisas ai hoafiyundowohü yahuya, “Se anihondumboarowandi rani sungumbo aboediyafimboanafi, nga hafi,” mehundoamboyo. Asu mamihari asukaiyu hoeire-anduhi Sisasimbo nafisungu sungumaruri hu.

11

Sisas ai Serusarem ngoafambe adukari bogori nindou nahurai tukumefiyu (Matyu 21:1-9; Ruk 19:29-38; Son 12:12-15)

¹ Sisas ai ahambo sungururü-rundeimbi babidimbo Serusarem ngoafikimi akimi tifirundhiyomo Orif hifi wafuhi Betefage asu Betani ngoafihü tukumefundi. Ai ahambo sungururü-rundeimbi yimbu koarhepürühi yahuya,

² “Ngoafi gogu anango raninambo ngafani. Se ngoafambe tükündafineandühi dongi hoarifi nindou ai horombo semindi hokoate nimifih wofinambo himondindümo hininngindundaninngowa nimehünou hoeindineamboyanani. Se wofi fufurindhene hena ndowandifani dügufani.

³ Asu nindou mamai ai sifahanimbo düdündüfipirühiya, ‘Nimboe dongi ra sowandifani ahufana?’ ehu ana, asu se hoafindafinadowohü animboya, ‘Adükari ai ranambo ratüpurindu mbunda ngiri amitata koandihendi,’ mbisafani,” mehu.

⁴ Ai hafani hoeirineandane dongi ranai nafini wori nafitambe kimi himondirundümo hininngirundanimaningo.

⁵ Ai wofi fufuriheneandane, nindou akimi maningomo ranai düdurüpirühi yahomoya, “Se nini-nününgufemboyo dongi ra wofi fufurariheneanda?” mehomondamboyanani.

⁶ Asu Sisas ai hoafimayupiri süngu simbori hoafimefinapuri. Ranayo nindou-memo ranai dongi ra semindi hombo ahafanimbo yini mehomopiri.

⁷ Ai dongi ra sowandifani hufani Sisasimbo-so tüküyafine ahafandi hoandar hoeari ra dongiwami manandineanda raniwami Sisas ai mamaru.

⁸ Raniyei nindou afindi ranai ahei ngisihari hoeari yimündibadihümündi nafini korihhi hei asu bididifiri ai mbeyemü nahurai hutühümündi korimarhhi hei.

⁹ Nindou afindi ranai pukuna hoafi karhehindühi seiya,

“Godimbo hihifi-hihifimboane!

God ai nindou Adükariindi ndürinambo asunu ranahambo aboedi aboedimbiriramboane.

¹⁰ Sihifi amoao Defitindi sirambeahindi adükari bogori hapondani sifehimbo hifandiyomunimboayu ranahambo God ai aboedi aboedimbiriramboane.

God nimoamo hondü amaru ranahambo hihifi-hihifimboane!” *Buk Song 118:25-26* masei.

¹¹ Sisas ai Serusaremihü tüküfi haya hu Godindi worambe mungu-moatükunihübudura wakimareandi. Nga asu ndeara nimbifembo yangirimayowamboyo ai ahambo süngururü-rundeimbi 12 ranibabidimbo Betani ngoafinambo hihiriyafu mahomo.

Sisas ai fik hoandasüfo nimindi nahurai ranahambo yowan hisiyopoi mehu (Matyu 21:18-19)

¹² Ngorü sinambo Betani ngoafihündi sifomondühiyo, Sisas ai wembombomayu.

¹³ Ranayu fik nimindi ranai akidou anguni safi emündü afindi momoriyo haya maningowa hoeimareandi. Ai fik hisi kiarihipo yahu haya akimi himboambo mahu, nga ai moai hisi mamai amboani kiarowa hoeiriri. Ai emündü yangiriyoi afindi momorimayo, sapo ranana fik hisambeyopoi, nga ranimbo wamboyo.

¹⁴ Sisas ai fik nimindi ranahambo hoafiyundowohü yahuya, “Se yowan asukai hisiyowan nindou ai fik sesipoi,” mehuamboyo. Asu ahambo süngururü-rundeimbi ai hoafi hoafimayu ra himborimemo.

Sisas ai Godindi worambeahindi nindou kiki semindimbo ratüpurirratüpurimemonda hemoafoareapuri (Matyu 21:12-17; Ruk 19:45-48; Son 2:13-22)

¹⁵ Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babidimbo homo Serusarem ngoafihü tüküyafu houmbo Godindi worina mahu. Ai hu himboyuwane nindou ai ranambe napo kakifih sihou sowandümo raraomaründa bukürimafoareapuri. Ai nindou kiki nandu houmbo siseru asu nindou nimarimo ndu kakifih sihou-marundi ahamundi nimarifondi ra hihire amoahimareandi.

¹⁶ Asu ai nindou ranahamumbo Godindi wori rani papambe fufuemindi horambo yowan mehupuri.

¹⁷ Ran+yu nindou ranahamumbo yamundeapurühi yahuya, “God+ndi bukambe yare hoafiyowohü yahoya,

‘Wandi wori ana munquambo hifihündi nindou ai ho wambo didibafife worane,’

Aisaia 56:7, Jeremaia 7:11

meho. Nga se hümbuhüni nindouyei dibonapife fondi nahurai rawar+hindi,” mehu.

¹⁸ God+mbó sesi síhou-rundeimbi bogoriyomo asu ahinümbi hohoanimo yamundu rundeimbiyomo ai ranühi hoafi ra himboriyomo houmbo Sisas+mbó hifokoeffimbo nafi kokomarundi. Ai ramefundi ra sapo nindou ranai Sisas+ndi yamundife hoafi ranimbo hepünahi marihünda ran+mbó yihimborurühi.

¹⁹ Asu nimbambeahi Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babidimbo Serusarem hiningiru houmbo mahomo.

Nindou düdi ai anihondümbófe hondü anihondümboreandühi didibafefiyu ana, ai ndemündümbui

(Matyu 21:20-22)

²⁰ Ngorü-simboani siambeahi Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babidimbo homondühiyo hoeirundani fik nim+ndi ranai nimbimayo. Ai nimb+yowohü emündü asu ahasihari munquambo yapataparimayo.

²¹ Sisas ai fik nim+ndi ranahambo hoafimayundo ra Pita ai fifire haya hoafiyundowohü yahuya, “Nindou Yamundo-randeimbi hoeiro, fik nim+ndi se hoafimayafindo ranana nimb+yo haya an+ngo,” mehu.

²² Asu Sisas ai simbori hoafiyupurühi yahuya, “Se God+mbó yangiri anihondümbondundi.

²³ Ro síhamumbo anihondümbó-anahi hoafehapuri. Nindou mamí ai yimbu hohoanímokoateyuhü nimoei wafu ndanahambo sir+wara-ambe kar+hoeffi han+fi ehu ana, ai hoafimayu süngu randifemboe.

²⁴ Ran+imboane ro síhamumbo hoafehapuri, se nini-moatükuní sem+ndimbo anihondümborundühi ndahum+ndemboyefi yahomo houmbo didibafefundi ana, rani-süngunambo animbo ndowandümbóemo.

²⁵⁻²⁶ Asu se bot+ndafu ningomombo didibaf+ndafundühi nindou ngorü ai síhambo moaruwai ramareandi ra hohoanimoayafi ana, amboawi mbisafindo. Rananimbo asu God ai simbori síhafi hohoanimo moaruwai ra amboawi mbüsümbui,” mehu.

Sisas+mbóya düdi síhambo ngin+ndi masagan+ni yahomo houmbo düdumefundi

(Matyu 21:33-46; Ruk 20:1-8)

²⁷ Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babidimbo asukai Serusarem ngoafihü tükumefundi. Sisas ai God+ndi worambe huane God+mbó sesi síhou-rundeimbi, ahinümbi hohoanimo fifirundeimbi asu bogori nindou ai ahambosowana mahomo.

²⁸ Ai Sisas+mbó düdururühi yahomoya, “Se ndani ngin+ndi ra nahan+hündambo sowandifimboyafa? Didandi ngin+ndi nda síhambo masagan+namboyafi ndani ratüpuri rawarowanda?” mehomondamboyu.

²⁹ Asu Sisas ai simbori hoafiyupurühi yahuya, “Roamboani síhamumbo simbori mamí düdufe düdundiheapurimboyahi. Se wambo simbori hoafemond+ndiri ana, asu ro ndani ratüpuri ratüpurimbo ngin+ndi düdi masendiri ra hoaf+ndahapurimboyahi.

³⁰ Se wambo hoafiyomond+ndiri, Son ai nindou hundürüra-marandi ngin+ndi ra God+ndi-mayoyo, asu hifi ndanüh+ndambo nindou-yomond+mayoyo?” mehu.

³¹ Ai ahamundihoari simbori hoafiyomondühi yahomoya, “Síhiri God+ndi-mayoane asefi ana, ai síhefi+mbóya asu nimboe anihondümbófe-koateayomoa? mbüsümbui.

³² Nga sibiriri hoafiyefuhuya hifinindi nindou-yafemayoane asefi ana, asu munguambo nindou ai fifirihindi Son ai Godindi hoafi hoafiyu-randeimbani,” mehomomo.

³³ Ranimboyo ai hoafiyomonduhuya, “Moai fifirihundi,” mehomondamboyo. Asu Sisas ai simbori hoafiyupuruhuya, “Roamboani dudi nginindi masendir ra ngiri hoafindahipuri,” mehu.

12

Nindou moaruwai wain numburi hifandimarundi kafeefe hoafi (Matyu 21:23-27; Ruk 20:1-8)

¹ Sisas ai Suda-yei bobogori ranahamumbo kafeefe hoafi hoafiyuhuya, “Nindou mamai ai wain numburi numburira mbura ginirimayu. Waini hisi ra bubutukimbohunda hifi ambe kikirira mbura numburi ra hifandimbo dago hura hiningimareandi. Numburi ra ngoru nindou-yomondi waruhi kaki semindi ratupurimbo hiningire haya ahandihoari anguni hifina mahu.

² Waini ranai hisimayowamboyo numburi aharamburi ranai ahandi ratupuriyu randeimbi koamarheiru. Ai nguwan numburi ranambeahindi sesi bidifiri mbisabudowa yahu haya.

³ Nga numburi hifandimarundi ranai ratupuriyu-randeimbi ranahambo mburundumo houmbo bubururu mburu nini akidou warambefendokoate koamarhawuri.

⁴ Asu numburi aharamburi-mayu ranai asukai ratupuriyu-randeimbi ngoru koamarheiru. Ranayo ranahambo amboani mboro buruwuri mburumbo moaruwai moaruwaimbomaruwuri.

⁵ Asukai ngoru ratupuriyu-randeimbi koamarheiru. Nga ranahambo hifokoamaruwuri. Asu asukai sungunambo ahandi ratupuriyomo rundeimbi afindi koamarhepuri. Numburi hifandirundeimbi ranai bidifiri buburupuri koamarhoupuri asu bidifiri hifokoamarupuri.

⁶ Nindou numburi hifandimarundi sowana koehefembo ra numburi aharamburu ahandi ngusifo parireimbi nimori yanggiryu manungu. Nga bidifiranambo ahamumbo sowana koamarheiru. Afindi ai hoafiyuhuya wandi nimorindi hoafi animbo himborindi moemo yahu haya koamarheiru.

⁷ Nga numburi hifandimarundi ranai ahamundihorari simbori hoafiyomonduhuya yahomoya, ‘Ndanana numburi aharamburindi nimor-ani. Sibiriri ahambo hifokoandihurui animbo numburi ra shefimbeyo-wamboane,’ mehomomo.

⁸ Ranayo nimori ranahambo kikhirundumo mburu hifokoaruwuri houmbo ahandi finimoko ra wain numburi giniri hunduni pimaruwuri,” mehu

⁹ Asu Sisas ai dudufihi yahuya, “Numburi aharamburi ranai nini-nungumandea? Ai dudu wain numburi hifandimarundi ra hifokoandepurui wain numburi ra ngoru nendambo asukai dagapurumbui.

¹⁰ Awi seana Baiborambe hoafi mapeningo ra hoeimbarundi yopoani. Ai yare hoafiyowohu yahoya, Kambohoani worimboru-rundeimbi ai moaruwaiane yahomo houmbo masihoemo ranane asu hapondani wori nginemindimbo bogimondi kambohoanimbefemboayo.

¹¹ Adukari ai ahandihoari ramareanda tukumefeyoane, ranane ro hoeirihundani aboedihamindayo,”

Buk Song 118:22-23

mehu.

¹² Suda-yei bobogori nindou ranai fifirundi ahamumboyo rani kafeefe hoafi ra Sisas ai wataporimbomareandi. Ranimboyo Sisasimbo ranuhi kikhimindimbo

hohoan+momemo. Nga nindou af+ndi ranaheimbo yih+imboyomondüh+yo, raru hin+ngirüwuri houmbo mahomo.

Takis kaki sai hohoan+mo ranahambo Sisas+imbo düdumar+hor+
(Matyu 21:18-19)

¹³ Suda-yei bobogor+ nindou ranai Farisi nindou bidifiriyomo asu Herot+ndi nendi bidifiriyomo ahamumbo Sisas+imbo sowana koamar+houpuri. Ai t+kefe hefemboya Sisas ai moaruwai hoafi hoafi+mayu yahombo yahomo houmbo mahafomo.

¹⁴ Nindou ranai homo Sisas+imbo hoafi+yomondühi yahomoya, “Nindou Yamundo-randeimbi, ro fifir+humboanefi, seana nindoumbo yih+imbokote an+hondumbo-anafi hoafi+yafi arandi. Seana nindou ndüreimbiyei asu ndür+koateyei ranaheimbo moai hohoan+moyafi, nga God yifirayu hohoan+moane nindou yamundo arandi. Asu se nünguro hohoan+moyafa? Romiyafe adükari bogori Sisar+imbo takis kaki saimbo ra ahinümbiyo, waniyo? Asu shiri takis kaki saimbo ra ahinümbiyo, waniyo?” mehomomo.

¹⁵ Asu Sisas ai ahamundi wos+hoafi hoafi ra fifire haya hoafi+yuhi yahuya, “Nimboe se wambo refe hoeifendir+imbo ehomoa? Kaki hoari mam+ sowaründümo sinimo an+imbo ro hoeind+hea!” mehu.

¹⁶ Nindou ranai kaki hoari sowaründümo homo masabudowamboyu düdureapurühi yahuya, “Ndür+ asu sisam+ nda dadea?” mehuamboemo. Asu ai hoafi+yomondühi yahomoya, “Sisar+ndane,” mehomomo.

¹⁷ Asu Sisas ai hoafi+yupurühi yahuya, “Sisar+ndi moatükunayo ra Sisar+imbo nd-abudo. Asu God+ndi moatükunayo ra God+imbo ndabudo,” mehuamboemo Sisas+ndi hoafi ranahambo mahepünefund+.

Nindou yif+hünd+ botife hoafi ran+imbo Sisas+imbo düdumefundo
(Matyu 22:23-33; Ruk 20:27-38)

¹⁸⁻¹⁹ Sadyusi ai hohoan+imo-yomondühiya, nindou yifiyeimbi ai ngiri asukai yangiri bot+indahindi yahomo-rundeimbi ai homo Sisas+imbo düduyafundühi yahomoya, “Nindou yamundo-randeimbi, Moses ai sihef+imbo ndani ahinümbi hohoan+imo nda sürü pap+marandi. Nindou mam+ ai nimorehi semündü haya n+mor+koate nindowenih+ ai yifayu ana, amonngoandi kai ra akidi ai mbisemündu-wamboane. Ranan+imbo ahandi amonngoandi fondambe nindou wan+nd+imboemo-hünda n+mor+ kambir+neandamboane.

²⁰ Mam+imbo apodoho mam+ 7 man+ngomo. Amonngo hondü ranai nimorehi ra semündü haya n+mor+ mbuim+nd+koate yifiyuh+iyu asu nimorehi ahandi ra ran+kim+n+ndi akidi+mayu ranahambo hin+ngimareandi.

²¹ Raniyo nimorehi ra asukai akidi ngörü ai semündü haya n+mor+ kefekoate yifi+mayu. Raniyo asukai akidi ngörü ran+kim+n+ndi ai-amboani mam+ yahurai ramefiyu.

²² Mam+ yahurai apodoho mam+ 7 ranai ramefund+. Raniyo süngunambo nimorehi ranai amboani yifi+mayo.

²³ Apodoho mam+ ranai nimorehi ra munguambo masowandümo. Nga süngunambo nindou ranai yif+hünd+ botifeambe apodoho mam+ ranai bot+indafundühi asu nimorehi ra dad+ nimorehi manda?” mehomomo.

²⁴ Sisas ai hoafi+yupurühi yahuya, “Se moai Baiborambe hoafi apen+ngo ra fifirundi asu God+ndi ngin+ndi fifirundi. Ran+imboane se mam+kari hoafayomo.

²⁵ Nindou yifiyeimbi ai asukai yangiri botehindi ana, ngiri anam+ndühi-ndahi asu nimorehühi-ndafu ndühündi. Aiana sünambeah+ndi nendi nahurai n+boadeimboyei.

²⁶ Nga nindou yifiyeimbi yif+hünd+ botife ra awi se Moses+ndi buk nim+ akidou hai imami tükumefeyo ra se hoeimbaruyo? Hoafi sürü mapen+ngo ranambe God ai Moses+imbo hoafi+yuhi yahuya, ‘Roana Abraham+ndi God-anahi, Aisak+ndi God-anahi, asu Sekop+ndi God-anahi,’ mehu.

²⁷ God ana yifiyeimbiyei Godi yupoani. Nga yangiri ni boadeimbiyei God-ani. Sihei hohoanimo ana hihindi hohoanimoane,” mehu.

*Godindi weanguruhindi ahinumbi hohoanimo
(Matyu 22:34-40; Ruk 10:25-28)*

²⁸ Ahinumbi hohoanimo fifireandeimbi ai sifuane Sadyusi ai Sisas babidimbo simbori hoafimemo. Raniyu ai himboriyuane Sisas ai ahamundi dudufe hoafi ra simbori aboedi hoafimayupuri. Raniyu Sisasimbo duduriruhi yahuya, “Ahinumbi hohoanimo nahanayo amuri ranahambo ngasunde haya adukari hamindayoa?” mehuamboyu.

²⁹ Sisas ai simbori hoafiyundohu yahuya, “Ngasundeandeimbi ahinumbi hohoanimo ana ndanane: ‘Israer se wudi poapondihi himborindei. Adukari mam yangirani sihefi Godayu.

³⁰ Se sihefi God Adukari ranahambo ngusifoambe munguambo, yifiafi munguambo, hohoanimo munguambo, nginindi munguambo ranambo ngusifo pandihori.’

³¹ Raniminindi ahinumbi hohoanimoane nda: Se sihaf wandafi mamimbo ngusifo pandowanduri sihaf fimbo rawarowandi nou. Moai ngoru ahinumbi yimbu ndanahafembo ngasundeandeimbi yangoro,” mehu.

³² Ahinumbi hohoanimo fifireandeimbimayu ranai Sisasimbo hoafiyundohu yahuya, “Nindou Yamundo-randeimbi, se hoafayafi ra aboedane. Anihondane moai ngoru poanimo God nungu, nga Adukari God mam yangirani anungu.

³³ Ranimboane Godimbo ngusifoambe munguambo, fifirife munguambo, nginindi munguambo ranambo ngusifo pefembo asu wandafi mamimbo ngusifo pefembo sihefi fimbo rawehundi nou randihumboane. Sihiri yimbu hohoanimo ra rawarhund ana, Godimbo sesi mungu mandife asu ninihondi hifikoefe mandife sihefe ra ngasundeamboane,” mehu.

³⁴ Sisas ai hoeireandane ndore fifireandeimbi hoafi simbori hoafimayuamboyu ai hoafiyuh yahuya, “Se God nginindi hifandarandi ra akimisafi animbafi.” Sisas ai yare hoafimayua amuri ranai ahambo dudufe hoafi hoafimbo yihimbomemo.

*Sisas ai dudi Krais-ayu yahu dudumefiyu
(Matyu 22:41-46; Ruk 20:41-44)*

³⁵ Sisas ai Godindi worambe nindou yamundearuhi dudufihi yahuya, “Nimboe ahinumbi hohoanimo fifirundeimbi ai Krais, nindou ra God ai ahandi nendambo aboedambofembo kamafoariri, ranahambo Defitindi nimor-ani ehomoa?

³⁶ Yifiafi Aboedi ai Defitimbo hohoanimo masagadowa hoafiyuh yahuya, ‘Se wandi warihondü warani nimandifi ngafimbo sihafi hurütümbi ra sihaf hoarehi hini ngindi heapuri-mboyahi,’

Buk Song 110:1

mehu

³⁷ Defit ai Kraisimbo Adukari yahundo-marandi, asu nungunde ahandi nimori mandü-a?” mehu.

*Sisas ai ahinumbi hohoanimo fifirundeimbimbo ahini hoafimayupuri
(Matyu 23:1-36; Ruk 20:45-47)*

Nindou afindi ranai yangorimbo Sisasindi hoafi himborimbo hihifi-hihifimayei.

³⁸ Ai yamundeanduruhi yahuya, “Ahinumbi hohoanimo fifirundeimbimbo hibadihumbo. Aiana wari hoandarumbi hoeari yihuruyo hefe maketambe howani nindou ai ahinuyeih hihifi-mbirihumuni yahomomboanemo hohoanimoemo.

³⁹ Aiana rotumbo-hunda rotu worambe asu sesesambe ra weanguruhindi fondiwami wagabe nimarimboanemo hohoanimoemo.

⁴⁰ Aiana nimorehi kaisahoabedi ranaheimbo wosihofori hoafiyomonduruhi ahei wori kosiründümo asu tikarhoumbo hoandar hamindi didibafiyafu arundi.

Ran+imbo-hündambo an+imbo papi hoafi y+bobofeambe ahamumbo ana t+ij+ifo ra moaruwai ham+nd-an+imbo nd+imboe,” mehu.

*N+imorehi napokoate God+imbo kaki mas+hendi
(Ruk 21:1-4)*

⁴¹ Sisas ai God+indi wor+imbo kaki h+ip+ri fik+imi n+maruane n+imorehi nindowenihi ai h+ip+ri ranambe hei kaki mafoar+hindi. Nindou kaki af+indeimbi ranai af+ind+safi h+ip+ri ranambe hei mafoar+hindi.

⁴² Asu n+imorehi napokoate kai ranai hamburi kaki yimbu toea sep+ri+m+ndi ho h+ip+ri ranambe mafoareap+ri.

⁴³ Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi mborai yahupuri gugureapuri haya hoaf+yuh+ yahuya, “Ro s+hamumbo an+hondümbö-anahi hoafehapuri. N+imorehi kai napokoate kaki God+indi wor+ h+ip+rambe mas+hendi ranana napo af+indeimbi mas+hehendi ranhambo ngasündeamboane.

⁴⁴ Nindou napo af+indeimbi ranai ana ahei adükari mbegor+ndüri, nga ak+idou mafoar+hindi. Nga n+imorehi kai napokoate ranai ana ahand+ ses+ pem+boyoweimbi-mayo ran+yo mun+u mas+hendi,” mehu.

13

Sisas ai God+indi wor+ b+reboemboe mehu

¹ Sisas ai God+indi wor+ h+n+ng+re tüküfiyuane ahand+ süngururü-rundeimbi mam+ ai hoaf+yuh+ yahuya, “Nindou Yamundo-randeimbi, wor+ aboedi saf+ asu n+moei adükari ra hoeiro,” mehundo.

² Sisas ai s+imbor+ hoaf+yuh+ yahuya, “Se wor+ af+ndi ndanahambo hoeiarowandi. Ng+ri n+moei mam+ amboani ngor+nd+wam+ nango, nga h+fi+reboai p+nd+imboe,” mehu.

*Sisas ai t+ij+ifo af+ndi tükünd+femboe mehu
(Matyu 24:3-14; Ruk 21:7-19)*

³⁻⁴ Sisas ai Orif h+fi wafuambe n+marü h+imboyuane, God+indi wor+ ai an+gun+ goagu mafondaro. Asu Pita, Sems, Son, Andru ai yang+ri mas+fomo. Ai s+fomo Sisas+imbo düdurüwurühi yahomoya, “Hoaf+yaf+mun+ ran+moatükun+ ra nüngsümböani tükümand+fea? Asu n+n+moatükun+ boatei tükünd+femboe mb+sefi f+fi+mand+hua?” mehomondamboyu.

⁵ Asu Sisas ai hoaf+yupurühi yahuya, “Se h+badümbö, nga nindou mam+ s+hamumbo wos+hoaf+ri hoaf+ndapurümbui.

⁶ Nindou af+ndi ranai ngomo wandi ndüri dükandundühiya, ‘Ro nindou rananahi nda,’ mb+s+mo houmbo nindou af+ndi wos+hoaf+ri hoaf+ndundü+imboemo.

⁷ Asu se yifiar+nd+mondani h+imbor+nd+mondühane, asu yifiar+ hoafi yang+ri an+gun+poedi h+imbor+nd+mondühane ra se yowan+ af+ndi hohoan+mond+imboemo. Ran+moatükun+ ra tükünd+femboesi, nga asu ran+moatükun+ tükefeyo ranahambo awi b+di+ranambo siane yahopani.

⁸ H+fi-h+fi ranai s+imbor+ yifiar+nd+omböe. Asu adükari bogori nindowyafe nendi ranai s+imbor+ s+imbor+nd+imboemo. H+fi b+di+ri ran+fihi ses+ ai wan+nd+imboe asu h+fi+he ranai tükünd+femboe. Mun+ambo moatükun+ ranana n+imorehi ai n+mori wakem+nd+imbo yaho haya asübus+ boatei asem+ndo nahuraiane tükefeyo.

⁹ Ran+s+mböani an+imbo se h+badümbö. Ai s+hamumbo mbundüpundümo houmbo kans+riyafe h+imboarühi papi hoaf+ndüpur+imboemo. Asu Suda-yei rotu worambe bubundüpur+imboemo. Wambo sünguna ahamundi adükari bogori asu h+fi+nd+rundeimbi ahamundi h+imboahü n+ngomboemo. Nga refeambe an+imbo Aboedi Hoafi ahamumbo watapor+mbondüpur+ri.

¹⁰ Nga biðifiranambo si ranai tüküfekoateyoambe nindou munḡuambo ranai aboedi hoafi ra himborindei hehimbo animbo.

¹¹ Sihamumbo mbundüpundümo houmbo kotambe ndowapundümo ḡgomondani se yowanı nıni hoafi hoafımandefı yahofembo yihimboyopoanı. Moanı rani-simboanı hamındı anımbı se hoafımbı ra God ai horındeapurümbui. Asu ḡḡrı se sihamundihoarı wataporımbondundı, ḡḡ Yifiafi Aboedi ai-anımbı wataporımbondamboe.

¹² Nindou ai ahamundi amonḡo mamı asu akohoandambo papı hoafındüpurı mbundumbo hıfokofepurımbı hoafındımbımoemo Asu afındı ai mamı yahurai randeambui. Asu nımorı ai ahandı hondı afındambo moaruwaimbondeapırühı nindoumbı hoafınduanı hıfkoandüpurımbımoemo.

¹³ Wambohünda munḡuambo nindou ai sihamumbo moaruwaimbondıhipurımbıyei. Nga asu diðıyei moanane sei ḡḡnındı anımbıyei hei ana, God ai aboedambo-ndearümbui,” mehu.

Moaruwai hamındı moatükunı tükündıfemboe

(Matyu 24:3-14; Ruk 21:7-19)

¹⁴ Sisas ai hoafıyuhı yahuya, “Se hoeindundani moaruwai hamındı moatükunı sürühoeımbı fondıwamı nıḡḡombı. Nindou düdi ndanı hoafi nda ritimarandı ana, ai fıfırımbıreandamboane. Ranısimboanı nindou Sudia hıfıhü anımbıyei ai nımai fefoehi hehi hıfı wafuanambo mbıhahüsiamboane.

¹⁵ Asu nindou ai worıwamıanındı akusıfoendi ra ai yowanı ahandı napı fufoemındımbı worınambo keboembui.

¹⁶ Asu nindou düdi nümbürambe anüḡḡu ranı yowanı ahandı warıhoandarı hoarı semındımbı ḡḡumbui.

¹⁷ Ranısimboanı nımorehı warandühumbanei asu nımorı kehureimbanei aiana hıpoanımbıembouanei.

¹⁸ Se Godımbı diðıbafındafundanı anımbı rani-moatükunı ranı ḡḡsısharı afındı tüküfeyoambe tüküfekoatebıyo-wamboane.

¹⁹ Nımbıe sapı rani-simboanı anımbı moaruwai hamındı tıḡırıfo tükündıfemboe. God ai weanḡurühı munḡu-moatükunı nafırandambe moai yahurai tıḡırıfo tüküfeyı, asu süḡḡunambo amboanı ḡḡrı yahurai moatükunı tükündıfeyı.

²⁰ Asu Adükarı ai tıḡırıfo ranahambo bodıfoahüfe kıkemındıkoate mbeımbonana munḡuambo nindou ranı ḡḡrı aboedamboyahındı. Nga nindou ai wandanei yahu diðınyı hınyḡḡmareandürı aheımbı hıhoanımondandürühi bodıfoahünde kıkındeambui.

²¹ Ranısimboanı nindou mamı ai sıheımbı hoafındundürühiya, ‘Hoeırıhi, Kraıs ini nda,’ mbıseıanıyo asu ‘Hoeırıhi, ini goagu ra,’ mbıseıanı se yowanı anıhondümbıfepoanı.

²² Nindou biðıfırı ai ḡḡomo tıkandı houmbo anımbıya, ‘Ro nda Kraıs-anahı,’ asu ‘Ro Godındı hoafi hoafıya rıhandeımb-anahı,’ mbısimı hou hepünıfeımbı moatükunı randımbımoemo. Ai rarumbo-mbımbonana God ai nindou diðınyındüreımbı ranaheımbı tıkai hoafıyomondürı.

²³ Ranımbıane munḡu-moatükunı tükefeyı ra se hıbadıhımbı, ḡḡ munḡuambo moatükunı tüküfekoateyoambe ranahambo hoafıyahapurı,” mehu.

Süḡḡunambo Nindou Hondü ai kudümbui

(Matyu 24:29-31; Ruk 21:25-28)

²⁴ Sisas ai hoafıyuhı yahuya, “Ranı-moatükunı ranı tükündıfe hayambondıanı anımbı,

hüfıhamındı ai nımbıranı ndamındımbıe

asu amoamo ai ḡḡrı sıdu.

²⁵ Mupui ai sünambeahindî firibadeboai pütapindowohü asu munḡuambo sünambeahindî ḡḡinindî moatükunî ranai fifimindimboe. *Aisaia 13:10, 34:4*

²⁶ Ranisimboani animbo nindou ai hoeindîhoranî Nindou Hondü ai mburîḡgaiwamî nanḡu haya ahandî himboamupuimbo-randeimbî ḡḡinindî kapeihî kudümbui.

²⁷ Ranisimboani animbo ai sünambeahindî nendî koandîhepuranî ḡḡomo nindou God ai diboniyundüreimbî ra hîfî ranahandî yimbuyimbu himboranîpoedî gugurînduwurümoemo. Ai hîfî ranühî fufundündîmo ḡḡomombo sünü hîfî fondeandambe ḡḡomo tükündafumboemo,” mehu.

*Se süfurî nîmîndî ranahambo fifîrîndîhindî
(Matyu 24:32-35; Ruk 21:29-33)*

²⁸ Sisas ai asükai hoafiyuhî yahuya, “Se süfurî nîmîndî fifîrîndündî. Nîmî ranai emündü fofoyo ana, se fifîrundî ra ndeara hoembo akîmî tüküfembo yahomboane.

²⁹ Mamî yahuraiane, se hoeindundani munḡuambo moatükunî tükefeyo ra se fifîrîndündî, Nindou Hondü ai ḡḡirî amîtata kudu, ḡḡa ndeara yipurî kîmani anḡḡu.

³⁰ Ro sihamumbo anîhondümbö-anahî hoafehapurî. Bidîfirî nindou hîfî ndanühî anîboadei ranai yîfîkoateyeiambe anîmbo rani-moatükunî ra tükündîfemboe.

³¹ Hîfî asu sünü ana awarîndîhoemboe, ḡḡa wandî hoafî ana ḡḡirî awarîndîhoayo, ḡḡa wanî,” mehu.

*Nindou mamî ai-amboani moai Adükarî ai tüküfembo si ra fifîreandî
(Matyu 24:36-44)*

³² Sisas ai asükai hoafiyuhî yahuya, “Nindou mamî ai-amboani moai rani-moatükunî tüküfemboayo si ra fifîreandî. Sünambeahindî nendî amboani moai fifîrundî asu Nîmorî ai-amboani moai fifîreandî, ḡḡa Afîndî ai-yangîrani fifîreamboayu.

³³ Se hîbadümbö nîḡḡomo, nîmboe sapo rani-moatükunî tüküfembo ra se moai fifîrundî.

³⁴ Ranana nindou mamî ai ḡḡorüḡoanîni hombo yahu haya, ahandî ratüpurîyomo rundembîmbo hîbadündî yahu haya ratüpurî yimbureapurî mbura nindou yipurî hîfandîra-randeimbîmbo yipurî wudîpoapondo hîbadandî ehu nahuraiane.

³⁵ Ranîmbo-anîmbo se hîbadümbö nîmandümo, nîni simboani worî aharambüri ranai tükümandîfi, ra se moai fifîrundî. Ai nîmbambe tükümandîfiyo nîmbî mbusümbombomandüyo, siambeahîmandüyo ra se moai fifîrundî.

³⁶ Asu ai nîmehünou tükündüfi hoeindeapurani asu se apomboemo.

³⁷ Ndanî hoafî ro sihamumbo hoafehapurî ra, munḡuambo nindoumbo kapeih-anahî, ḡḡa se hîbadîhümbö nîmandei,” mehu.

14

*Sudayafe bogorî nindou ai nḡḡundîhu Sisasîmbo mbundîhurîmîndefî
hîfokoamandîhurî mehomo*

(Matyu 26:1-5; Ruk 22:1-2; Son 11:45-53)

¹ God ai Israerîmbo Aboedambo-mareandüra aboedî manîmboei si (Pasofa) asu bret yisîkoate sesîmbo si ra tüküfembo yimbu si manîḡḡo. Ranîyo Godîmbo sihou-rundeimbiyomo asu ahînümbî hohoanîmo yamundurundeimbî ai Sisasîmbo kîkîhimündî hîfokoefimbo hohoanîmomemo. Ranîyo ai hoafîyomondühî yahomoya, “Siḡirî nîni-sḡḡundîhu Sisasîmbo wosîhoaforî hoafî ndîhurî mbunduhu kîkîhindîhurîmîndefî hoahu hîfokoamandîhurî,” mehomo.

² Ai hoafîyomondühî yahomoya, “Siḡirî adükarî siḡî ana refepoani, ḡḡa nindou ai ḡḡinîndîndeiḡî siḡefî mbusümo yifiarî botîndîhimboyei,” mehomo.

*Nimorehi mamî ranai Sisasiñdi mbîrowamî fîsîñjarümbü moatükunî kamareandi
(Matyu 26:6-13; Son 12:1-8)*

³ Sisasi ai Betani ñgoafîhü Saimon horombo mîmanîho masîmeimboyoweimbi ahandî worambe mamaru. Sisasi ai nindou ranahandî worambe sesühi nîmaruane, nîmorehi mamî ai nîmoei hîpîrambe sanda aboedi fîsîñjarümbü kaki afîndî fîhî semîndeimbi semîndî haya tüküme Feyo. Raniyo Sisasi ai sesühi nîmaruane ai hîpîrî ra boborehaya sanda ra ahandî mbîrowamî kamareando.

⁴ Nğa asu nindou bîdîfîrî mamarümo ranai ñgîñndîyomondühi sîmborî hoafîyomondühi yahomoya, “Nîmboe sanda ra yatîkîrî-yatîkîrî aranda?”

⁵ Nindou ai sanda ra kakînambo mbasahümündî-mbonana 300 kaki hoarînambo anîmbo sahümündîhi kaki ra nindou napokoate-yeimbîmbo sahündî,” mehomomo. Ranîmboemo ai nîmorehi ranahambo ñgîñndîmarundî.

⁶ Nğa Sisasi ai hoafîyupurühi yahuya, “Nîmorehi ra ambe, nğa nîmboe se ahambo ñgîñndîarunda? Ai aboedi moatükunîyo wambo ramareandi.”

⁷ Nindou napokoateyeimbi ana muñguambo si se babîdîmbo nîmandeimboyei. Se nîñî-sîmboaniyo aheimbo fehefendürîmbo hohoanîmoaye ra fandîhehindürî. Nğa ro ana ñgîrî muñguambo si se-babîdîmbo nîmboahi.

⁸ Nîmorehi ndanai nîñî-moatükunîyo ai refembomayo ranîyo ramareandi. Ai wandî fi sandanambo hundürümarandî ra yîfîndahanî hîfîkefendîrîmbomayo ranîmboyo ranî boatei ramareandi.

⁹ Ro sîhamumbo anîhondümbö-anahî hoafehapurî, muñguambo hîfî aboedi hoafî ra wataporîmbondündühi nîmorehi ai ramareandi ranahambo hoafîndîmonda ahambo hohoanîmondeimboyei,” mehu.

*Sudas ai Sisasiñbo boboagorî nindouyomondî warîhündîhinîmboeahî mehu
(Matyu 26:14-16; Ruk 22:3-6)*

¹⁰ Ranîsîmboani Sisasiñbo süngururü-rundeimbi mamî Sudas Iskariot ai Godîmbo sîhou-rundeimbi sowana Sisasiñbo ahamundî warîhüfîmbo mahu.

¹¹ Godîmbo sîhou-rundeimbi ai ranî hoafî ra hîmborîyomo houmbo hîhîfî-hîhîfîyomondühi Sudasiñbo bîdîfîrî kaki segodombo hoafîmemo. Raniyo Sudasiñbo ai Sisasiñbo ahamundî warîhüfîmbo nîñüñgumandîhe yahuhayambo hohoanîmomayu.

*Sisasi ahambo süngururü-rundeimbi babîdîmbo sesesîmemo
(Matyu 26:14-16; Ruk 22:7-14, 21-23; Son 13:21-30)*

¹² Bret yisîkoate sesîmbo si ranai weangurühi tüküme Feyo. Ranîsîmboani ra Pasofa sîpsîp nîmorî sesîmbohünda hîfokoarîhi arîhündî. Asu Sisasiñbo süngururü-rundeimbi ai düduyafundowohü yahomoya, “Se hohoanîmoyafanî ro sesesîmbo ra sîhambo nahü ñgefi dîdîboado-mandîhunda?” mehomondamboyo.

¹³ Asu Sisasiñbo ahambo süngururü-rundeimbi yimbu koarîhepîrîhî yahuya, “Se adükarî ñgoafînambo ñgafanî. Ranühi nindou mamî hoe hîpîrambe ndemündü haya nafîñî düdî tükündüfîmbui. Ahambo anîmbo se süngundîñîrî.

¹⁴ Se hoeindîneranî nîñî-worînamboyo afarîfîyu ra se worî aharambüri ranahambo düdundafîneandühi anîmboya, ‘Nindou yamunde-randeimbi ai düdufîhîya, ‘Worî nahanambe Pasofa si sesî ra sesesîmandefî?’ mehuamboanehi,’ mbîsafanî.

¹⁵ Rananîmbo adükarî nîmoamondî worî nafîrîndümo hîñîñgîmarundî ra nafîndümbui. Ranühi anîmbo se sesî ra sîndîndîneandî,” mehu.

¹⁶ Süngurînerî-rîñandeimbi ranai hafanî ñgoafî ranühi hoeirîneandane, muñgu-moatükunî ai hoafîmayu süngure meñgoro. Raniyo ranühi sesesîmbo sesî ra sîndîmarîneandî.

¹⁷ Ndeara nîmbîhoafî-mayoamboyo Sisasiñbo ai ahandî süngururü-rundeimbi 12 ranîbabîdîmbo mahomo.

18 Ai sesi sowasümondühi nimarimombo Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Ro sihamumbo anihondumbo-anahi hoafehapuri. Nindou mamî seambeahîndî animbo wambo hürütümbî nindou-yomondî warîhüdeandîrîmbui. Nindou ranai hapondanî ro-dîbombo sesi asesu,” mehu.

19 Süngururü-rundeimbî ranai ranî hoafi ra hîmboriyomo houmbo ngusüfoambe moaruwaimarapuri. Raniyo mamai mamaiyomondühi düdururühi yahomoya, “Awi rombayahîpoanî?” ranîranîmemo.

20 Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Nindou ranana seambeahîndani. Ai bret semündü haya rodîbo hîpîrambe afoarîhoandî.

21 Anihondane Nindou Hondü ai yîfîmbiyuamboane. Baiborambe hoafiyohüya, yîfîndümbui, meho süngu. Nga nindou düdi Nindou Hondü hürütümbî nindou-yomondî warîharirî ranai hîpoanîmboembouani. Mamîharî hondî ai ahambo ana wakemündîkoate mbeyowamboyo.” mehu.

*Sisas ai ahambo süngururü rundeimbîmbo wain hoe asu bret masagapuri
(Matyu 26:26-30; Ruk 22:15-20; 1 Korin 11:23-25)*

22 Sowasümondühi nimarümombo Sisas ai bret semündü hîfîtîre Godîmbo hîhîfîrürî mbura ahambo süngururü-rundeimbîmbo yîmbumareapuri. Asu ai hoafiyupurühi yahuya, “Se sowandümo, nga nda wandî fi safane,” mehu.

23 Asükai wain hoe kapambe semündü Godîmbo hîhîfîrürî mbura masagapura ai muᅅguambo masîmîndîmo.

24 Asu Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Nda wandî horane God hoafi fîramündü masîhendî ra ngînemîndîmbo. Wandî horî karefoendî ra muᅅguambo nindumbo fehefembo-hündamboane.

25 Ro sihamumbo anihondumbo-anahi hoafehapuri, Ro ngîrî asükainda wain hoe ndîmîndîhî, nga moanî nga ngambo God ngînîndî hîfandarandî ranambe sîmborî wain hoe ndîmîndîmboyahî,” mehu.

26 Raniyo herü mamî herüyomondühi adükarî ngoafi ra hînîngîru houmbo Orif hîfî wafuanambo mahafomo.

*Sisas ai Pitamboya ai wambo daboadi hîhîrîndeandîrîmbui mehu
(Matyu 26:31-35; Ruk 22:31-34; Son 13:36-38)*

27 Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbîmbo hoafiyupurühi yahuya, “Se muᅅguambo sihamundî anihondümbofe hînîngîndumboemo. Nîmboe sapo Baiborambe yare hoafiyowohü yahoya,

‘Ro sipsip hîfandîrandeimbî nindou hîfokoandîhina
asu sipsip ai buküründahimboyei,’

Sekaraia 13:7

mehu.

28 Nga yîfîhündî botîndahe hehea roboakorî Gariri hîfînambo ngümboyahî,” mehu

29 Pita ai hoafiyundühi yahuya, “Muᅅguambo nindou ai sihambo anihondümbofe hohoanîmo ra hînîngîndumboemo. Nga roana ngîrî hînîngîndîheanîni,” mehu.

30 Sisas ai hoafiyundühi yahuya, “Ro sihambo anihondümboanahi hoafehanîni, ndanî nîmbokoanî kakaro ai yimbumbo hoafîkoateayuambe anîmbo se ngîmîmbo hoafîndafühîya, ro moai ahambo fîfîrîhinî mbîsamboyafî,” mehundo.

31 Nga Pita ai hoafiyuhî yahuya, “Ro ngîrî moai fîfîrîhinî mbîsahî, nga sedîbo yîfîndamboyahî,” mehuamboemo. Asu bîdîfîrî süngururü-rundeimbî ai-amboanî mamî yahurai hoafîmemo.

*Sisas ai Getsemanihî Godîmbo didîbafîmayu
(Matyu 26:36-46; Ruk 22:39-46)*

32 Ai homo Getsemani seiar+hündi ranühi tüküyafu ahambo süngururü-rundeimbo hoafiyupurühi yahuya, “Se ndühi nïmandümo, nga ro Godimbo didibafinda samboanahi,” mehupuri.

33 Asu ai Pita, Sems, Son ahamumbo yangiri sepurimündü haya mahu. Ranïyu asu Sisas ai ngusüfo pukiririhü ngusüfoambe moaruwai hohoanïmomariri.

34 Ranïyu hoafiyupurühi yahuya, “Wandi ngusüfoambe pukirandirühi yifimbo yangirayahi. Nga se ndühi ndondu nïmandïmo hibadüdi,” mehu

35 Ai akïdou sühöfi hu hifini amoembü amoearumbo nafï yagodohü ana, tïrïfo ra gübüsimbïfoareandra yahu haya didibafimefiyu.

36 Ai ndare didibafihï yahuya, “Ape, wandï Ape, se yifirayafi ana wambo tïrïfoembü moatükunï ra raguanambo-ndowandi. Nga se yowanï wandï yifiri süngufepoani, nga shafi yifiri süngundowandi,” mehu

37 Ai hïrïfi hu hïmboyuwane ahambo süngururü-rundeimbi ranai mapomon-damboyu. Ai Pitambo hoafiyundowohü yahuya, “Saimon, se apafühïyafi? Asu se awi mamï awa amboanï yangiri nïmarimbo ra wanïyo?” mehu.

38 Asu ai hoafiyupurühi yahuya, “Se hibadu nïngomombo didibafïndafundi, nga shamumbo refe hoiefepurimbo tükündïfeyoanï pïndïmboemo. Anïhondane, ngusüfo ana refembo hohoanïmoayosi, nga fiane nïmborayo,” mehu.

39 Asükai Sisas ai hïrïfi hüfo weangurühi didibafimefiyu nahurai didibafimefiyu.

40 Ai asükai hïrïfi hu hïmboyuwani ahambo süngururü-rundeimbi ai yapombo hïmbomarapura mapomo. Ranïyo yangirïmareapura, asu moai nïni-hoafi ahambo hoafimbo fifirundi.

41 Sisas ai asükai ngimï noufimbï hïrïfi süni hïmboyuwane ahambo süngururü-rundeimbi ai apusïmemo. Ranïyo hoafiyupurühi yahuya, “Awi se fiharu apomomboemo? Ndearambo ranï-moatükunï ranai tüküfehü Nindou Hondümbö moaruwai hohoanïmoyomondeimbi-yomondi warihü-rüwurïmboanemo.

42 Hoeiru, nindou-yomondi warihüfendïrimbo nindou-mayu ranai tüküfimboani. Nga botïyafu houmbo ngefo,” mehu.

*Sisasimbo mbumaründümo
(Matyu 26:47-56; Ruk 22:47-53; Son 18:3-12)*

43 Sisas ai wataporïmborandühi nünguane Sudas süngururü-rundeimbi 12 am-beahïndï mamï ai tükümefiyu. Godimbo sesi shou-rundeimbi bogori nindouyomo asu Suda-yafe bogori nindouyomo ranai nindou afïndï safï ranahamumbo koamarïhoupura pisao yihïmïndï asu nïmïhari fufuründümo houmbo ahïnümbï hohoanïmo fifirundeimbi babïdïmbo mahomo.

44 Nindou sapo Sisasimbo nindouyomond warihüfimbomayu ranai nindou afïndï ranahamumbo dïbo hoafiyupurühi yahuya, “Nindou ro wakïkïhïndïhünani anïmbo aiani, nga se ahambo mbundürïndïmo houmbo ndondu hibadürï ngomo,” mehupuri.

45 Ranïyo Sudas ai nïmehünou hu Sisasimbo hoafiyundowohü yahuya, “Yamundo-randeimbi,” yahuhü wakïkïhïmarüri.

46 Ranïyo nindou ranai Sisasimbo warïyomo homo mbumaründümo.

47 Nindou akïmï burïmemo ranambeahïndï mamï ranai ahandï pisao hïramündï haya Godimbo shai-randeimbi adükari bogoriñdï ratüpurïyu randeimbimbo harïmeindo. Ranïyo ahandï ngorü hïmbo hoearï mafoafoareando.

48 Asu Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Se pisao asu nïmïhari fufuründümo houmbo wambo kïkïhemïndïrimbo masïfomo ra hïmbuhünümbï nindoumbo kïkïhimïndïmbo nahuraianemo.

49 Ro si mamamï-rïhandühi sebabïdïmbo nïmarimbo Godïndï worambe nindou yamundïhearü marïhandï ra asu se moai wambo kïkïhïründümondïri. Nga Baïborambe hoafïmayo ra anïhondü tükümbïfeyoamboane,” mehu.

⁵⁰ Ran+yo ahambo süngururü-rundeimbi ranai h+n+ng+rüwuri houmbo pomefoundi.

⁵¹⁻⁵² Nindou hoarifi mamai ai kifohi hoeari yangiri güde haya Sisasimbo süngumarüri hüfu. Asu ahambo kiki+rundümondane hoeari yangiri kiki+rundümonda safi yangiri mafifoendi.

*Sisasimbo kansiri yomondi himboahü pap hoafimariori
(Matyu 26:57-68; Ruk 22:54-55; Son 18:13-14, 19-24)*

⁵³ Sisasimbo mburündümo mburumbo Godimbo shai-randeimbi adükari bogori hondündi worambe, Godimbo shou-rundeimbi, bogori nindou asu ahinümbi hoanimo fifirundeimbi gugureafu nimarimondani sowaründümo mahomo.

⁵⁴ Sowaründümo mahomondamboyo Pita ai akidou angunisafi süngumarapuri hu. Ai hu Godimbo shou-rundeimbi-yomondi bogori hondündi worambe kefuai prisman babidimbo haihü mamarimo.

⁵⁵ Godimbo sesi shou-rundeimbi bogori asu munquambo kansiri ai nini-moaruwai moatükunirandi Sisas ai ramareandi ra fifirifembo-hünda kokomarundi. Ahambo hifokoefimbo-hünda ahandi moaruwai hohanimo fifirifembo-hünda kokomarundi, nga ai moai nini-akidou amboani moaruwai rareanda fifirundi.

⁵⁶ Nindou afindi ahambo tikarior hehi pap hoafimariori, nga ahei hoafi ra yimbusümoane.

⁵⁷⁻⁵⁸ Nindou bidifiri ai Sisasimbo pap hoafimbo yahomo houmbo ningomombo hoafiyomondühi yahomoya, “Ro himboriyefani ai hoafiyuhi yahuya, ‘Godindi wori nindou ahamundi warinambo worimbomarundi ra biriboadehamboyahi. Asu ro ngimi si yangiri asukai nindou warina worimbokoateyeimbi wori ra worimbondihamboyahi,’ mehu,” mehomo.

⁵⁹ Nga asu ahamundi hoafi waporimbomarundi ranai simogodühi hoafikoate mamikari waporimboru wakimarundi.

⁶⁰ Godimbo shai-randeimbi adükari bogori ai kansiyomondi himboahü botifi nungumbo Sisasimbo düdurirühi yahuya, “Nimboe pap hoafarunini ranahambo simbori hoafikoateayafa?” mehundo.

⁶¹ Nga Sisas ai ahamumbo moai nini akidou amboani hoafiyupuri. Asukai sesi shai-randeimbi ai düdurirühi yahuya, “Se God aboedani sei rihündeimbi ahandi nimori Kraisi-yafi, waniyo?” mehu.

⁶² Asu Sisas ai hoafiyuhuya, “Rananahi. Rananimbo se munquambo hoeindihorani Nindou Hondü ai God Nginindeimbindi warihondü warani nimandümbui asu sünambeahindi mburingai dibonde kudümbui,” mehu.

⁶³ Godimbo shai-randeimbi adükari bogori ranai ahandi fihindi hoeari hireandühi hoafiyupurühi yahuya, “Ngiri nindou ngorü ai moaruwai ramareandi ranahambo hoafindu.

⁶⁴ Se himbori-yomondani ai Godimbo tirifoefe hoafimayu. Se hohanimoyomondani shiri ahambo nini-nününgu-mandihura?” mehuamboemo. Asu munquambo ai hoafiyomondühi yahomya, “Ai moaruwai ramareandi ranimbohünda yifimbiyu-wamboane,” mehomo.

⁶⁵ Bidifiri ai nguri tifiyafundo asu hoearinambo himboari gabudifoaru mburumbo harimemondo. Ai hoafiyomondühi yahomoya, “Hoafiyafi düdi shambo harimayu ra,” mehomo. Ranayo asu prisman ai sowaründümo houmbo harimemondo.

*Pita ai Sisasimbo ro moai fifirihin mehu
(Matyu 26:69-75; Ruk 22:56-62; Son 18:15-18, 25-27)*

⁶⁶ Pita ai hoafi yibobofe wori giniri mbusümondühi nimaruwane Godimbo shai-randeimbi adükari bogorindi ratüpurayo randeimbi yihoarifi ai tüküme Feyo.

⁶⁷ Ai hoeirerane Pita ai haihü mamaruwa himboari pareri ningombo hoafiyohü yahoya, “Seamboani Sisas Nasarethündi dibombo manimbafane,” mehoamboyu.

⁶⁸ Asu Pita ai wani yahu hoafiyuhü yahuya, “Se hoafayafi ranana ro moai fifirihendi,” yahu haya wori yipurikimi mahu.

⁶⁹ Asu ratüpurüyo randeimbi ranai asukai hoeireri haya nindou akimi maningomo ranahamumbo hoafiyopurühi yahoya, “Nindou ndanai amboani ai diborihindani,” meho.

⁷⁰ Nga asukaiyu Pita ai didimoyuhü wani mehu. Akidou hihiningire mbura nindou maningomo ranai Pitambo hoafiyomondühi yahomoya, “Anihondü, seamboani Garirihünd-anafi, nga se ai diborihind-anafi,” mehomo.

⁷¹ Asu asukai ai dabarifihi yahuya, “Se nindou wataporimboariori ranana ro moai fifirihini,” mehu.

⁷² Ai rani hoafi ra hoafiyu hayamboyuane, nimehünou kakaro ai asukai hoafimayu. Raniyo Sisas ai Pitambo hoafiyundowohüya, “Kakaro ai yimbumbo hoafikoate-ayambe animbo ngimimbo wamboya moai fifirihini mbisamboyafi,” mehu ra hohoanimoyuhü asu Pita ai afindi aranimayu.

15

Pairatimbo sowana Sisasimbo sowaründümo mahifomo (Matyu 27:1-2, 11-14; Ruk 23:1-5; Son 18:28-38)

¹ Siambe hondü Godimbo sihou-rundeimbi bogori, hifandirundeimbi nindou, ahinümbi hohoanimo fifirundeimbi munguambo kansir ai hoafi mamamberu masihondi. Raniyo asu süngunambo Sisasimbo wari hüputüpuründümo mburumbo Pairat sowanambo sowaründümo mahomo.

² Asu Pairat ai Sisasimbo düdurirühi yahuya, “Se Suda-yei adükari bogoriyafi?” Asu Sisas ai simbori hoafiyuhüya, “Se sihafihori hoafayafisi,” mehu.

³⁻⁴ Godimbo sihou-rundeimbi ai afindi papi hoafimarura asu Pairat ai asukai düdurirühi yahuya, “Sihambo afindi papi hoafarunini. Asu se nimboe akidou amboani simbori hoafikoateayafa?” mehu.

⁵ Asukai Sisas ai akidou amboani hoafi-koatemayua Pairat ai mahepünifiyu.

Pairat ai Sisasimboya yifimbiyu wamboane mehu (Matyu 25:15-26; Ruk 23:13-25; Son 18:39-19:16)

⁶ Mungu himbani Pasofa sesesi si tüküfeyoambe Pairat ai karabusambeahindi nindou mamü aboedambo hiniingiriri-marandi. Nimorehi nindowenihü ranai aheihorü ndürü dükarihoreanane hiniingirerü marandi.

⁷ Ransimboani nindou mamü ahandi ndürü Barabas ai nindou bidifiri sepurimündü haya gafman babidimbo yifiariyomo nindou hifokoamarunda karabusimarüpurü.

⁸ Nindou afindi ranai gugureandühiyo Pairatimbo horombo aheimbo yaremarandi rasüngufembo düdumehindi.

⁹ Asu Pairat ai düdurerühi yahuya, “Se hohoanimoyeyani siheimbo sowana Suda-yei adükari bogori ra aboedambo koandihihinimboyo?” mehu.

¹⁰ Sapu Pairat ai ndore fifireandi Godimbo sesi sihou-rundeimbi ai Sisasimbo ngüsüfoambe moaruwaiyomondühiyo ahambo sowana koamarihawuri.

¹¹ Nga Godimbo sihou-rundeimbi ai nindou afindi ranaheimbo hohoanimo botimarundürü Sisasimbo ana yowanü aboedambofipoani, nga Barabasimbo animbo, yahomo houmbo.

¹² Asukai Pairat ai düdureandürühi yahuya, “Se hohoanimoyeyani, ro nini-nününgu mandihini se Suda-yei adükari bogori sei arihündi ranahambo-a?” mehuamboyei.

13 Asu ai asukai hoafi karíhehindühi seiya, “Ními keimbi karíhendeimbi-fihí tikoemündü pefimboani,” masei.

14 Asu Pairat ai düdureandürühi yahuya, “Nga asu nîne-moaruwai ramare-anda?” mehuamboyei. Asu ai puküna hoafi karíhehindühi seiya, “Ními keimbi karíhendeimbi-fihí tikoemündü pefimboani,” maseiamboyu.

15 Raníyo nindou afíndi ranai híhífi-híhífiimbeyeia yahu haya aheimbo sowana Barabasimbo koamaríheirü. Asu amimbo hoafimayua Sisasimbo ndüfurí ndüfurírurí mburumbo ními keimbi karíhendeimbi-fihí tikoemündü pefimbohünda ami-yomondi waríhümariri.

*Ami ai Sisasimbo tírífoefe hoafímarurí
(Matyu 27:27-31; Son 19:2-3)*

16 Ami ai Sisasimbo sowaründümo homo Rom gafmani-yomondi adükari worí, Pretoriam seimaríhündi, ranambe híniñgírüwurí houmbo ami bídifírambo hoafimemonda gugurímefundi.

17 Raníyomo hoearí yimíndíbadí-hounduwohüyo hamburí hoearí güdúndo mburumbo tíhoarí tíhoarümbi wofínambo at nahurai nafíru mbíroambe kíki-mafoarundo.

18 Raníyo ai Sisasimbo hoafíyomondühiya, “Suda-yafe adükari bogorí, karíhasi,” mehomo.

19 Raníyo ahambo ními-harínambo mbírowohü haríyomondo, ñgurí tífiyafundo, adükari-mbo hohoanímombo rawefundi nou tíkaruhou yimíndíhona nímarímo raramarundi.

20 Ai ahambo tírífoefi hoafimbo muñgua-moatükuní ra raru mburu asu hamburí hoearí gudímarúndo ra yimíndí-ründümondühi asukai ahandí hondü ra güdúmarundo. Muñgu-moatükuní rarambu mburu ními keimbi karíhendeimbi-fihí tikoemündü pefimbo sowaründümo mahomo.

*Sisasimbo ními keimbi karíhendeimbi-fihí tíkoründümo pamarüwurí
(Matyu 27:32-44; Ruk 23:26-43; Son 19:17-27)*

21 Sisasimbo sowaründümo houmbo heihüyei Sairinihündi nindou mamí, ahandí ndürí Saimon, Areksander Rufus-yafandi afíndi ai adükari ñgoafínambo masüfuwa hoeimaríhorí. Raníyo ami ai sowaründümo houmbo hoafimemondoa Sisasíndi ními keimbi karíhendeimbi ra masemündü.

22 Raníyo Sisasimbo sowaründümo homo Gorgota sei aríhündi raníhü tükümehindi. Gorgota ranahandi ními-ndi ra mbíríhapíri-ane.

23 Raníhiyo ami ai Sisasimbo wain hoeambe hühütimbü marasen fanduyamundu mburu masabudo, nga ai moai sümündü.

24 Raníyo ami ai ahambo ními keimbi karíhendeimbi-fihí parüwurí mburumbo ahandímayo hoearí-ñapo ra yimbuemíndímbo yahomo hou satu piraimemo.

25 Sapo Sisasimbo ními keimbi karíhendeimbi-fihí pamarüwurí ra siambeahi hüfíhamíndi kehurí süfuambeyo.

26 Ahambo papí hoafi sürü paru mburu ranai yare hoafíyowohü yahoya, “SUDA-YAFE ADÜKARÍ BOGORÍ,” meho.

27-28 Asu Sisasíndi fíkími nindou yimbu yifariyafaní hühühüníyafaní rí-nandeimbi ahafanímbo amboani tíkorüpíndümo pamarupíri. Ngorü Sisasasíndi kadüdaní parüwurí asu ñgorü waríhondaní parüwurí.

29 Raníyei nindou afíndi ranai ñgasündíhorí heiheirühündühi mbíro híríhíríhündühi ahambo tírífoefe hoafi hoafíyeihí “Sapo se safíya ‘Godíndi worí bírífoefe hefe ñgími síhi yangíri worímbondíhi híniñgíndíheamboyahí,’ masafi.

30 Hapondaní se síhafi fimbo faríhoefi. Se ními keimbi karíhendeimbi fihíndi foarefoa hawambo kosafi,” masei.

³¹ Asukai mamî yahurai Godimbo sihou-rundeimbiyomo asu ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbi-yomo ai-amboani tirifoefe hoafimaruri. Ai ahamundihoari raru hoafiyomondühi yahomoya, “Ai nindou amurambo aboedamboreandüri-marandi, nga asu moai ahandi fimbo aboedamboreandi.

³² Kraisi Israeriyei adukari bogori ranai nîmi keimbi karihendeimbi ra hiningire haya mbikusifuendi. Rananimbo sihiri hoeindihurühi ahambo anihondümbondihurimboane,” mehomo. Nindou yimbu Sisasindi fikimi pamarupiri ai-amboani mamî yahurai Sisasimbo tirimafoarineri.

Sisas ai yifimayu

(Matyu 27:45-56; Ruk 23:44-49; Son 19:28-30)

³³ Hüfinimbo rani hifihü nîmbi ranai peyo haya ho hombo hüfhamindi wuwuriyuambe tükumefeyo.

³⁴ Hüfhamindi wuwuriyuambe Sisas ai puküna heiyuhü yahuya, “Eri, eri, rema sabaktani?” mehu. Hoafi ranahandi nîmindi ra ndahuraiane: Wandî God, wandî God, nîmboe se wambo hiningimarowandiri.

³⁵ Nindou bidifiri akimi manimboei ranai himboriyei hehi hoafiyehi seiya, “Himboryei, ai Erasamboani mingayu,” masei.

³⁶ Ahei mbusümonindi nindou mamî ai pipiyu hu poposi moatükunî nahurai semündü mbura wain hoe ranambe foare mbura nîmiharifihî pare himondamündi haya masagado. Nga asu bodimondi ai hoafiyehi seiya, “Awi hoeindihu mbundihumbo, Eraisai ahambo farihfimbo tükumandifiyu, wanimandiyoy?” masei.

³⁷ Asu Sisas ai asukai puküna heiyu mbura yifimayu.

³⁸ Refihiyu asu Godindi worambe hoeari kümərundi ranai nîmoamo ngahi peyo haya bure hanimbo gebü hifini türeandühi yimbumbore bumareandi.

³⁹ Asu ami-yomondi bogori Sisasindi fikimi manüngu ranai ai yifimayu ra hoeire-anda mayoa hoafiyuhî yahuya, “Anihondane, nindou nda Godindi nîmor-ani,” mehu.

⁴⁰ Nîmorehi bidifiri ai akidou anguni safi nîboadei himboapomayei. Ahei mbusümo ra Maria Makdarahündiyo, Maria, Sems Sosep-yafandi hondiyoy asu Saromeyo.

⁴¹ Sapoy Sisas ai Garirihî nünguambe nîmorehi raniyei Sisasimbo süngurîhorühi farîhehorî marîhündî. Asu amuri bidifiri nîmorehi Sisas babidimbo Serusaremnambo mahei ai-amboani ranühi manimboei.

Sisasindi yifi nîmoko honguambe masîhehorî

(Matyu 27:57-61; Ruk 23:50-56; Son 19:38-42)

⁴²⁻⁴³ Sosep Arimateahündi ai kansiriyu haya munguambo nindou ai aiana aboedani sei hehi ahinirîhorî hündeimbiyu. Ai-amboani God nginindi hifandarandi ranahambo himboyu-marandi. Sümbo moani ngoafimbo nîmarimboane yaho yimungurifeambe Sosep ai yihimbokoate hu Pairatindi himboahü nüngumbo Sisasindi finimoko semündümbo düdumefiyu.

⁴⁴ Pairat ai Sisas yifimayu hoafi ra himboriyu haya hepünimefiyu. Ranîyoy ami-yomondi bogorimbo mborai mehuamboyu mahua Sisas ai yifimbaiyu wanîyoy yahu haya düdumariri.

⁴⁵ Ami-yomondi bogori ranai hoafimayua himboriyu haya Pairat ai Sosepimboya yifi nîmoko ra ndoarindifi, mehundo.

⁴⁶ Sosep ai hu kifohi hoeari mamî pemiyu mbura Sisasindi yifinimoko foarümündi hoearambe pariri ngamondifoariri mbura serümündi hu honguambe masîheiri. Hongu ra nîmoei nîmarîweimbindambo nindou hüti wowondîmarundîyoy. Ranîyoy Sosep ai nîmoei adukari ngorü gügüra hu hongu nafitambe ra güre pare hiningimareandi.

⁴⁷ Ranıyo Maria Makdarahündıyo asu Maria Sosepındı hondıyo ai Sisasımbomasıhawurı ra nımbafe hımbopomayafe.

16

Sisas ai yıfıhündı botımefıyu

(Matyu 28:1-8; Ruk 24:1-12; Son 20:1-10)

¹ Moanı nıgoafımbı nımarımbı sı ranai munıguyowane, Maria Makdarahündıyo, Maria Semsındı hondıyo asu Sarome ai Sisasındı yıfınımoko popoaimbo sei hehi bıdıfırı aboedı fısnınarümbü moatükunı pemımayei.

²⁻³ Ranıyo Sande sıambeahındü nafımbı hüshü ai aheihoarı sımborı hoafıyeihı seiya, “Dıdai sıhefımbı fandıhemunı hayambo honıgu nafıtambehündı nımoei ra ndemündü yıhırımandea?” masei.

⁴ Nımoei ranai afındı hamındıyo, nıga ai hei hımbıoyeıane nımoei ra yıhırımarundı.

⁵ Ai honıgu ranambe kefoehı hei hımbıoyeıane, nındou hoarıfı mamı hoandarı hoarı kıfohı güde haya warıhındü waranı mamaruwa hepünımehindı.

⁶ Nındou ranai hoafıyundürühi yahuya, “Se yowanı hepünıfepoanı. Ro fıfırıheambo-anahı, seana Sisas Nasaretıhündı nımı keımbı karıhındeimbfıhı pamarıhorı ranahamboane kokoarıhorı. Aiana asükai yangırı botımefıyu! Aiana moai ndanühi yanguru. Ahambo masıhehorı fondı ra hoeırıhi.

⁷ Nıga se nıgei ahambo süngururü-rundeımbı asu Pitambo amboanı hoafındeı. Sisas aiana sıhamumbo Garırınambo horombofı haya mahu. Horombo hoafımayu süngu Garırıhü anımbı hoeındıwurımbıemo,” mehu.

⁸ Nımorehı ranai honıguambeahındı tüküyahi hehi mafefoehındı. Nıgusüfoambe hepünahi hıhamındarıyeı hehi yıhımbıoyeıhıwambo moai nındou mamımbı amboanı mamı hoafı amboanı hoafıyeı.

Maria Makdarahündı ai Sisasımbı hoeımarerı

(Matyu 28:9-10; Son 20:11-18)

⁹ Sisas ai Sande sıambeahıhındü botıfıhayamboıyo Maria horombo Sisas ai moaruwai nendı 7 hefoareandeımbı ahambo-so boateı tükümeıfıyu.

¹⁰⁻¹¹ Nındou horombo Sisas bıbıdımbı hoahoanıgomo marundı ranai afındı hoanımoıyomondühi aranıyomondühi nımarımondane, Maria ai ho hoafıyopurühi yahoya, “Sisas ai yangırı manınguıwa ro hoeımarıhını,” meho. Ai hoafı ra hımborıyomostı, nıga moai anıhındümbı-rundı.

Süngurınerı rınandeımbı yımbı ai Sisasımbı nafını hoeımarınerı

(Ruk 24:13-35)

¹² Asükai süngunambo ahambo süngurınerı-rınandeımbı ai nafısüngu hafandane, Sisas ai nıgorüpoanımbı fıyu haya hu ahafanımbı-so tükümeıfıyu.

¹³ Asu ai hafanı süngururü-rundeımbı bıdımondambo ranı hoafı ra watarımbomarınandı. Nıga ai moai ahafandı hoafı ra anıhındümbı-rundı.

Sisas ai ahambo süngururü-rundeımbımbı-so tükümeıfıyu

(Matyu 28:16-20; Ruk 24:36-49; Son 20:19-23; Ratıpurı 1:6-8)

¹⁴ Bıdıfırınambo hındü ahambo süngururü-rundeımbı 11 ahamumbo-so sesı sowasümondühi nımarımondanı tükümeıfıyu. Ranıyo ahambo süngururü-rundeımbı ai nıgusüfoambe tapıhamıyomondühi nımorehı nındowenihı ai yangırı botımefıyua hoeırıhorı hehi hoafımayei ra anıhındümbıfekoate-memonda nıgınındı hoafımayupurı.

¹⁵ Asu Sisas ai hoafıyupurühi yahuya, “Se munıguambo hıfı ra hoahoanıgomondühi munıguambo nındoumbı aboedı hoafı ra wataparımbıondündühi.

¹⁶ Nindou düdi ai an+hondümbore haya hundürayu ana, God ai ahambo aboedambo-ndirümbui. Nga nindou düdi ai an+hondümbofe-koateayu ana, ai God+ndi nindou-yafe hoafi h+mbor+yohü y+bobofe ranambe awar+ndi+hoembui.

¹⁷ An+hondümbo-r+hindeimbi ranahei war+süngu God ai hepün+feimbi moatükuni randeambui. Ai wandi ndür+nambo moaruwai nendi heboad+hi asu ran+poan+imbo hoafi+nambo hoaf+ndei raraond+hümboyei.

¹⁸ Ai amoasiri war+nambo k+k+h+nd+hümündi asu nindou ai sim+ndei hehi y+fiyei r+hündeimbi moatükuni asim+ndei amboan+ ranai ng+r+ moaruwaimbondeandüri. Asu ai an+günümbi nindou-yeiwam+ war+ nand+hinda ai asukai aboed+ndeimboyei,” mehupuri.

¹⁹ Adükari Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi+imbo watapor+imborapuri mbura God ai sünambe serümündi hafu hin+ng+rira ahandi war+hondü waran+ mbamarü.

²⁰ Asu ahambo süngururü-rundeimbi ai muṅguambo hifi hoahoangomondühi watapor+imbomarundi. Asu Adükari ai ai-bab+d+imbo nüngumbo ahamundi hoafi ra ng+inem+nd+imbo-hünda hepün+feimbi moatükuni yare-marandi.

Ruk Aboedi Hoafi Ruk ai sürü papimarandi

Ruk ai Sisas tüküme fiyu ranahambo Tiofirusimbo sürü papimarandi

¹ Tiofirus, karihasi se adükarî nindou-ana fi. Nindou a fi ndi ai nîne-moatükunî God ai yi hoafi mbusümo ramareandi ranahambo di boadofe sürü papimbo mehomo.

² Sapo nindou di demo wea ngurühi hondü Sisasindi ratüpurî ahamundi himboarînambo hoeiru mburumbo aboedi hoafi wataporîmborümünî marundi ranahamboemo ai sürü papiru marundi.

³ Ro wandi hoari mu nguambo moatükunî ndorîhoeimbi wea ngurühi tüküme fiyo ra tüfoarihe fi fi rîmarîheandi. Ranimboane asu, Tiofirus, sihambo ranî-moatükunî tüküfe-tüküfe marandi ranahambo di boadofe sürü papimbo ro hohoanîmoyahani mayoa aboed-ane masahi.

⁴ Ro randîheandani animbo asu se mu nguambo moatükunî sihambo yamundi marîhunîni ra tüfoarowandühi fi fi rîmbîrowanda sahehea.

Son tükü fembo ayu ranahambo sünambeahîndî nendî ai Sekaraiambo hoafi mayundo

⁵ Herot ai Sudia-yafe bogorîmbofi nü nguambe nindou mamî ahandî ndürî Sekaraia ai Godimbo sesi siheferambo nindoumbofi manüngu, aiana Godimbo sesi sihoemo-rundeimbi Abaisa-yomondi si rambeahîndîyu. Ahandî nîmorehîndî ndürî ra Erisabetîyo ai-amboanî Aronîndî si rambeahîndîyo.

⁶ Yimbu ai Godîndî himboahü mbumundi hamîndî nîmbafembo Adükarîndî hoafi himborîyafeihî süngurîne marînandî.

⁷ Erisabet ai purüsîyo hayamboyo ranimbo ai Sekaraia-di bo nîmorî kefekoate nîmbafembo boagirîmayafe.

⁸ Mami simboanî Sekaraiandî si rîhündî ratüpurîmbo si tükü feyoambe sesi sihefe ra Godîndî himboahü ramareandi.

⁹ Sapo Godimbo sesi siheferambo di bonimbo ranî hohoanîmo süngumbo ahambo di bonîmemondowa Godimbo sihefembo fondîwamî fi si ngarümbî moatükunî mandî fembo Adükarîndî worî ranambe kefuai mahüfu.

¹⁰ Ranîyo fi si ngarümbî moatükunî-mayo ranai hai tikîrandühi horoambe nîmorehî nindowenihî a fi ndi ranai weindani nîmboeimbo Godimbo di di bafiyeihî burîmayei.

¹¹ Ranîyo asu refeyoambe Adükarîndî sünambeahîndî nendî ranai ahambo-so tükü fi si ngarümbî moatükunî mandî fe fondî warîhondani manüngu.

¹² Ranîyu Sekaraia ai hoeirî haya hepünîfi yi himbo si si rîme fiyu.

¹³ Nga asu sünambeahîndî nendî-mayu ranai hoafi yundowohü yahuya, "Sekaraia, se yi himbondamboyafi! God ai si hafi di di bafiye hoafi himborîyumboani. Asu si hafi nîmorehî Erisabet ai si hafi nîmorî nderîmîndîmboe. Rananimbo se ahambo ndürî Son kaboadîworî.

¹⁴ Nîmorî ranai tükündîfiyuanî se a fi ndi hamîndî hi hi fi-hi hi fi ndamboyafi asu nindou amurî ranai-amboanî a fi ndi hi hi fi-hi hi fi ndeimboyei.

¹⁵ Nindou ranai ana Adükarîndî himboahü ndüreimbi hondündümbui. Aiana yowanî wain asu ngî nîndî hamîndî bia ra ndümündümbui. Ahambo hondî ai wakemîndîmbo yangîriyoambe Yifiafi Aboedi ranai ahandî flambe yadîdündî femboe.

¹⁶ Rananimbo ai Israerîhündî nindou a fi ndi ranaheimbo God ahei Adükarî-mayu ranahambo sowana hi hi ndeirî ndemündündürî ngumbui.

¹⁷ Aiana Godîndî hoafi hoafi yu-randeimbi, ahandî ndürî Eraisa rame fiyu nou, yahurai ngî nîndî ndemündü haya Adükarîmbohünda ai boatei horomböndüfi ngumbui. Aiana a fi ndi mam-anemo asu nîmor-anemo asukai mamü hîndeapura

aboedi-aboedindafu, nindou Godindi hoafi himborikoate-yei-r+hündeimbi aheimbo hihirindeirani mbumundi hohoanimo süngundhi, asu an+hondumbo-r+hindeimbi Adükari ai kosimbo-mayu ranimbo didiboadondearümbui,” mehu.

¹⁸ Sekaraia ai sünambeahindi nendi-mayumbo simbori hoafiyundühi yahuya, “Asu ro nüngundhe fifirimandhe rani-moatükuni ra an+hondayo amboani? Roana ndeara boagiriyamboanahi asu wandi nimorehi amboani boagiriyomboane,” mehundowamboyu.

¹⁹ Sünambeahindi nendi ai simbori hoafiyundühi yahuya, “Ro Gebrier-anahi nda. Roana Godindi ngusumboarani-anahi nimboa arihandi. Aiyu wambo koamarhendira sishambo aboedi hoafi hoafimbo makosahi.

²⁰ Se moai wandi hoafi ra an+hondumbo-rowandi ranimbo-hünda yafadühami tapi nimbafi ngafimbo rani-moatükuni ra tükündifemboe. Nini-simboaniyo God ai dibonimayu rani-moatükuni ra an+hondumbo tükündifemboe,” mehundo.

²¹ Rani-moatükuni ranai refeyoambe nindou bidifiri ai Sekaraiambo weindani nimboeimbo himboyahündowohü hohoanimoyeihiya, “Ai nimboe Godindi worambe gedühi anüngu?” masei.

²² Ai weindani tüküfi huhü aheimbo moai hoafi karearü, nga wani. Raniyei asu ai rarihi hohoanimoyeihiya awi Sekaraia ai nine awambo moatükuni ahandi himboahumbo Godindi wori ranambe hoeire hayamboyu rawefiyu masei. Ai aheimbo nini hoafi akidou hoafiyokoate-yundürühiyu asu ai moani ahandi warinambo yangiri sisamira wakimareandi.

²³ Godindi worambe Sekaraia ai sapo nine-moatükuni refe ratüpurimbo-mayu ratüpuru ra moendire hayamboyu asu ai ngoafina mahu.

²⁴ Rani-moatükuni ranai refe hayamboyo-ane ranambe ahandi nimorehi Erisabet ranai warandühumbiyo haya asu ai moai hondahüfeimbi amoamo ranambe wori hiniñgire ho, nga wani.

²⁵ Ai yare hoafiyowohü yahoya, “Haponda ndeara bidifirani hondü Adükari ai wambo hipoamboreandirihü ai wandi amoanngi nindou himboahü menjoro ra raganamboareandi,” meho.

Sünambeahindi nendi ranai Mariamboya Sisas ndowarindimboyafi mehundo

²⁶ Erisabet ai 6 amoamombo niñgoambe God ai sünambeahindi nendi ahandi ndüri Gebrier ranahambo Gariri hifambe ngoafi ahandi ndüri Nasaret raninambo koamarherü.

²⁷ Ai mahu ra nimorehi sapo nindowenih ahandi ndüri Sosepimbo momo kümarihindi ranahambo hoafi semündü hayamboyu. Sosep ranai ana adükari bogori Defitindi amoao-yomondi sirambeahindiyu. Nga asu nimorehi-mayo ranahandi ndüri ana Mariayo.

²⁸ Sünambeahindi nendi-mayu ranai nimorehi ranahambo-so tüküfi hoafiyundühi yahuya, “Karihasi. Adükari ai se-dibo nüngumbo sishambo aboedi-aboedimareanini,” mehundo.

²⁹ Raniyo asu Maria ai sünambeahindi nendandi-mayo hoafi ra himboriyo haya asu ai afindi hohoanimoyowohü nine-moatükuni hoafi yahurai ra yahohaya hoafimayo.

³⁰ Sünambeahindi nendi-mayu ranai ahambo hoafiyundowohü yahuya, “Maria, se ranimbo yihimbondamboyafi, nga God ai sishambo ngusüfoambe aboedi fufurifoareaninimboani.

³¹ Nga rananimbo se warandühumbündafi hawa nindowenih nimore ndowarindifimbunda asu se ahandi ndüri Sisas kaboadiwori.

³² Aiana adükari hondünduan ahambo moani Nimoamo Hamindi Hondündi nimoreani mbiseimboyei. Rananimbo asu Adükari God ranai ahambo bogorimbondirimbui sapo ahandi amoao Defit ramefiyu süngu.

³³ Rananimbo ai koadürümbo-koadürümbo Sekopindi ahuri mamiyei bogorimbondifi nunguhü, ahandi nginindi hifandarandi ranai ngiri moendindo,” mehendo.

³⁴ Maria ai sunambeahindi nendi-mayu ranahambo hoafiyondowohü yahoya, “I, rani-moatükuni ra nungunde yahurai tükümandifea? Asu roana nindowenihikoate-anahisi!” mehondowamboyu.

³⁵ Asu simbori ai ahambo hoafiyundühi yahuya, “Yifiafi Aboedi ranai shafi fiambe tükündifeninöhü animbo asu Godindi nginindi ranai shambo gabudiboadeaninimboe. Ranimbo-hündambo animbo asu sürühoeimbi nimori ranahambo Godindi Nimor-ani mbiseimboyei.

³⁶ Awi se himboriyafi, shafi mbu Erisabet amboani ngiri nimori wakindamindo masei boagirimayoa, nga haponda warandühumbüyo haya 6 amoamo homboane.

³⁷ Ngiri God ai ninimoatükuni refekoate-ndu,” mehu.

³⁸ Asu Maria ai simbori hoafiyowohü yahoya, “Ro Adükariindi ratüpuriyarihandeimb-anahi, nga se hoafimayafi süngu ai moani rambireandamboane,” mehondowamboyu asu sunambeahindi nendi ranai ndamefiyu.

Maria ai Erisabetimbo ndüfosimbo maho

³⁹ Rani-simboani Maria ai botife naporamindi haya nimaigoafi mamisudia hifi wafuambe anango raninambo mahafa.

⁴⁰ Raniyo asu ai Sekaraiandi worambe ho haya farife hafo Erisabetimbo hihifimarandi.

⁴¹⁻⁴² Erisabet ai Maria hihifimarandi ra himboriyo-ambe asu mare ranambe nimori ai ahandi furambe sanurimbo botifi piyu marandi. Raniyo asu Erisabetindi fiambe Yifiafi Aboedi ranai tüküfeyowohüyo, ai puküna hoafi karhoehü hoafiyowohü yahoya, “God ai shambo aboedi-aboedimareanini munguambo nimorehimbo refendürikoate-mayu nou. God ai nimori ranahambo amboani aboediririmboani!

⁴³ Awi adükari moatükuni wambo tüküme Feyondiri. Nga wandi Adükariindi hondi ai wambo hoeifendirimbo tüküme Feyo.

⁴⁴ Awi se himboriyafi, asu ro shafi-mayo hihifi hoafi ra kefoendühi himborihamindihühiyahi asu nimori wandi furambe asanguru ranai hihifi-hihifiyuhü hohoripi-hohoripimayu.

⁴⁵ Adükariindi hoafi ra se anihondümbo-ndowandühi ana, asu se hihifi-hihifindafi sapo rani-moatükuni ranai anihondü shambo tükündifeninimboe,” mehondo.

Maria ai Godimbo herüna kakisaomariri

⁴⁶ Maria ai yahoya,

“Ro wandi ngusüfoambe ra Adükariimbo adükari-ani sa hohoanimoayahi.

⁴⁷ Asu wandi hohoanimoambe ranai Godimboya

wandi Aboedambo-reandiri-randeimbani yaho hihifi-hihifayo.

⁴⁸⁻⁴⁹ Ro ahandi ratüpuriyarihandeimbiya hehea moanindi nimorehiyahä,

nga asu ai wambo hohoanimoayuhü ndondomareandiri.

Hapondanambe peyo haya süngunambo gogu aho ranambe amboani

nindou ai wambo hihifi-hihifümb-anafi mbiseimboyei,

nimboe sapo Adükari Hamindi God ai wambo adükari moatükuni ramareandi ranimbo-hünda.

Ahandi nduri ra moani sürühoeimbane.

⁵⁰ Nga asu ahandi hipoambofe hohoanimo ranana nindou didiyei ahambo ahinarihori

ranaheimbo-so boagiri tühünimbo rande yagodimboe.

⁵¹ Ai ahandi warä nginindi ranambo adükari ratüpuri ratüpuri mayu.

Ai nindou afindî-afindîyeimbî ranaheimbo ahei hohoanîmo nîne moaruwai amarondürî
rani kameihî bukürümafoareandürî.

52 Ai bogorî nindou-memo ahamundî nîmarîfondî wamînîndî hîfîni hemoafoarea-purî.

Ranîyo asu nindou ndürîkoate-memo ranahamumbo nîmoamo sepurîmündü botîmareapurî.

53 God ai nindou wembomboyeyimbî ranaheimbo aboedî moatükunî yimbureandürî
asu nindou napombü-mayei ranaheimbo nîni akîdou-amboanî warambe-fendürîkoate koamarîhendürî.

54 Ai ahandî ratûpurîyeyî-rîhündeyimbî Israer ranaheimbo mafarîhendürî ra
sapo horombo hoafîyu masîhendî ranî süngumboyu hîpoambomareandürî.

55 Ai Abraham asu ahandî ahuirî mamî ranaheimbo hoafîyondürîmbo
koadürümbo-koadürümbo ra hohoanîmoyu masîhendî ranî süngumboyu ramare-andî,”

meho.

56 Maria ai ngîmî amoamo Erisabetî-dîbo nîngo hîmboyo asu ai ngoafîna asükaiyo hîhîrîfe maho.

Erisabet Sonîmbo maserîmîndo

57 Erisabet ai ahandî nîmorî semîndîmbo si tüküme Feyondowamboyo asu ranî-sîmboanî ai nindowenihî nîmorî maserîmîndo.

58 Nindou bîdîfirî ai-babîdîmbo worî yimbürîhindeimbî ranîyeyî asu ahandî wahorî
mamîyomo muᅇguambo Adükarî ai nîne aboedî ranî-poanîmbo moatükunî ahambo ramareandî ra hîmborîyeyîhehi ai Erisabetîmbo ngüsüfoambe hîhîfî-hîhîfîmehündo.

59 Nîmorî ranai mamî wikîyu hayamboyuwane, asu ai ahandî fihoearî kefetîrîhefe mburîmbo afîndandî ndürî süngu Sekaraiambofi kafoefimboani sei hehi mahei.

60 Nga asu ahandî hondî ai hoafîyowohü yahoya, “Yowanî! Ahandî ndürî ana Son anîmbombiyu-wamboane,” mehondürî.

61 Ranîyeyî asu ai ahambo hoafîyeyîhei seiya, “Asu seana sîhafî sîrambe moai yahurai ndürî ana yangoro,” masahündo.

62 Ranîyeyî asu ai ahandî afîndambo warînambo yangîrî hoafîyeyîhei ndürî nîni nîmorî ranahambo kamaboaddîhorî masahündo.

63 Sekaraia ai sürü papîmbo moatükunîfîhî ndürî pareandühî yahuya, “Ahandî ndürî ana Son-ani,” mehuamboyei. Asu moanî nîmboe yahurai muᅇguambo ai hepünîmehindî.

64 Refeyowohüyo asu moanî ranambe hamîndî Sekaraia ai asükaiyu hoafî ra wataporîmbo-randühîya Godîmbo aboed-ani yahu hoafîmayu.

65 Ranîyo asu nindou ngoafî akîmî amarei ranai yîhîmbo sîsîreandürühîyo, asu ranî-moatükunî ramefeyo ranî hoafî ranai Sudia hîfî wafuambe ngoafî anango ranî-amboanî ho-ho marandî.

66 Muᅇguambo nindou ai ranî hoafî ranahambo hîmborîyeyî hehi hohoanîmo kîkîrîhündühî düduyahindühî seiya, “Nîmorî ra nîni moatükunî nahurai nîmorî tükümandîfia?” masei. Ai rarîhi fîfirîhindî Adükarîndî ngînîndî ranai ai-dîbo anîngo ho.

Sekaraia ai Godîndî hoafî hoafîmayu

67 Sonîndî afîndî Sekaraiandî fiambe Yifiafî Aboedî ranai farîfehüyo asu ai Godîndî hoafî ra yare hoafîyuhî yahuya,

68 “Awi sîhirî Israerî-yafe God Adükarî ranahambo aboed-ani mbîsefomboane.

Ai ahandî nîmorehî nindowenihî ranaheimbo farîhefendürühî aheimbo aboedambofe-ndürîmbohünda makusu-ani.

69 Ahandî ratûpurîyu-randeimbî amoao Defitîndî sîrambeahîndîyu

ai sapo nindou nginindi sihefimbo aboedambofe-munimbo-mayu ranahambo dibonimayundo.

⁷⁰ Ai ahandi sürühoeimbi hoafi hoafiyomo-rundeimbi-yomondi süngu horombo hoafiyu masihendi hoafi ra süngumareandi.

⁷¹ Rani hoafi ra yahurai yare hoafiyuhi yahuya ai nindou sihefimbo hürütümb-anei.

Asu yiboarukoar+himun-anei ranahei nginindi warambeah+ndi aboeda hündihemunümbui yahu hoafiyu masihendi.

⁷² Ai sihefi amoao mamimbo hipoambondeandürümbui.

Asu ahandi hoafi hoafiyu firamündü masihendi ranahambo hohoan+mondümbui.

⁷³ Sihefi amoao Abrahamimbo ai dabar+fihi hoafiyu masihendi.

⁷⁴ Ai sihefi hürütümbiyei warambeah+ndi aboedambo hürühefemunühi, asu ai sihefimbo ahandi ratüpur+ yihimbo sisir+ifekoate ratüpurimbo ra süngur+hi yahombo hoafiyu masihendi.

⁷⁵ Asu rananimbo sihir+ yangiri nimboefambe amboani,

sihir+ moani sürühehundeimb+ndefi mbundihu,

aboedi mbumundi ham+ndi ahandi h+amboahü muṅguambo si aho ra nimboefomboane.

⁷⁶⁻⁷⁷ Haponda, wandi nimori, sihambo ana

Nimoamo Ham+ndi Hondüdi hoafi hoafiyafi-randeimb-anafi mb+seimboyei.

Seana Adükar+imbohünda horombondafo ngafühi ahambohünda nafi didiboadondowandühi

ahandi nendi ranaheimbo ahei moaruwai hohoan+mo ra amboawi yahohü

moaruwai hohoan+mo-ambeah+ndi aboedambofe-ndür+imboani yahombohünda.

⁷⁸ God ahandi hipoambofe hohoan+monambo

s+imbori si nahurai koaboadeanda kodimboe.

⁷⁹ Rananimbo nindou yif+imbo yihimboyeih+ nimb+ n+maroani an+imboei

aheimbo si boak+boadeandür+imboe.

Asu rananimbo sihefimbo aboedi n+mar+imbo nafi nafuindamuna ngemboyei,” Sekaraia ra mehu.

⁸⁰ Süngunambo Son ai adükar+yühümbo asu Yifiafi Aboedi ranai-amboani ahandi flambe nginindi tüküme Feyo. Ai hu n+mi wohi fur+koate-reandühi nüṅgu humbo Israer so boatei weindah+ tüküme Feyo.

2

Maria Sisasimbo maserimindo (Matyu 1:18-25)

¹ Rani-simboani Romi-yafe adükar+ bogori Sisar Ogastas ai muṅguambo nindou ran+hündambo ai ndür+ sem+ndimbo hoafi ra hoafiyu masihendi.

² Kwirinius ai Siria-yafe bogor+imbofi nüṅguambeyo muṅguambo nindou ranaheimbo ndür+ sem+ndimbo ra boatei tüküme Feyo.

³ Raniyei asu muṅguambo nindou ranai mamani ahandi+hoari ahandi ndür+ sem+ndimbohünda ahandi ngoafi hondü ran+nambo hei mar+hündi.

⁴ Raniyu asu Sosep ai-amboani Gariri hifambe Nasaret ngoaf+hündi bot+fi haya adükar+ bogori Defit+imbo sahor+im+ndeimbi ngoafi Betrethem Sudia hifambe anango ran+nambo mahu. Sapo ai Defit+ndi s+rambeah+nd-ani.

⁵ Raniyo asu Maria ranahambo Sosep+imbo semündümbo momo kümar+hindi ran+ dibo ndür+ sem+ndimbo mahu. Raniyo asu Maria ranai warandühumb+yo.

⁶ Raniyo asu ai Betrethem ngoaf+hü nimbafeambe Maria ai ahandi nimori wakem+ndimbo si ranai ndeara b+dif+ran+ tüküme Feyo.

⁷ Ai ahandi amonjo nimori ra wakirimindi haya nimori-yafe hoearinambo himonderi mbura burmakauyei sesi hipirambe mafoareri. Sapo nindou aporambo wori ranai nindou fondi munju simonjorimayeiambo wambo.

Sünambeahindi nendi ai sipsip hifandiru-rundeimbimbo Sisas tüküme fiyu hoafi sowandümo mahomo

⁸ Rani hifihü sipsip hifandiru-rundeimbi ai ahamundi sipsip fufurundümo homo moanambühi hifandirundürühi mamü nimbimemo.

⁹ Adükarindi sünambeahindi nendi ranai ahamumbo-so tüküfihüyu asu Adükarindi himboamupui-randeimbi si ranai ahamumbo boakimafoareapurü. Ranyomo asu ai rani-moatükunü ranahambo yihimbo sisirimefundi.

¹⁰ Nga asu sünambeahindi nendi ranai ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Se ranahambo yihimbondimboemo. Ro ndanimboahi nda sihamumbo aboedi hoafi sahamindimboanahi. Rani-moatükunü hoafi rananimbo adükarü hihifi-hihifi ndemindi munjuambo nindou ranaheimbo tükündifemboe.

¹¹ Ndanisimboani Defitindi ngoafi Betrethem ranihü nindou sapo sheimbo aboedambofe-ndürimbo-mayu ranahambo hondü ai wakimarimindo. Ai nindou God dibonimeindo Krais Adükarü ranani.

¹² Nga asu rananimbo se ahambo anihondümbö randu yahurai fifirindüwuri. Se hoeindüwuranü nimori ranai hoearinambo himondihelimbi burmakauyei sesi hipirambe foerümbui,” mehupuri.

¹³ Ranyo asu hoafi ningoambe sünambeahindi ami-yomondi nendi ranai tüküyafu sapo sünambeahindi nendi ngoarü-mayu rani-babidimbo ningoombö Godimbo aboed-ani yahomo hoafiyomondühi yahomoya,

¹⁴ “God nimoamo hamindi hondü anüngu ranahambo aboed-ani mbiseiamboane.

Nimorehi nindowenihü hifi ndanihü animboei ranaheimbo ngusüfo afurifimbi hohoanimo segodürimboane.

God ai aheimbo ngusüfo pareandürühi siyaofindürühani,” mehomo.

Sipsip hifandiru-rundeimbi nindou ranai homo Sisasimbo hoeimarüwuri

¹⁵ Sünambeahindi nendi ranai ahamumbo sowahindi botiyafu sünambe hafomon-dane, sipsip hifandiru-rundeimbi nindou-memo ranai ahamundühoari bogo hoafi firündümondühi yahomoya, “Awi shiri Betrethem ngoafinambo ngefi sapo rani-moatükunü tüküme fiyo ra hoeindihu Adükarü ai hoafimemuni süngu,” mehomo.

¹⁶ Ranyomo asu ai nimai raninambo homo Maria Sosepimbo-so tüküyafu mburu nimori burmakauyei sesi hipirambe mafoeru ra hoeimarüwuri.

¹⁷ Sipsip hifandiru-rundeimbi nindou-memo ranai ahafembo hoeirupiri mburu asu ai nine-hoafi nimori ranahambo sünambeahindi nendi ai hoafimemo hoafi ra hoafimemopiri.

¹⁸ Munjuambo nindou ai rani hoafi ra himboriyei hehi hepünahi afindi hohoanimomayei.

¹⁹ Nga asu Maria ai rani hoafi munju ra ngusüfoambe hohoanimoyo marandi.

²⁰ Ranyomo asu sipsip hifandiru-rundeimbi nindou ranai hihiriyafu homondühi Godimbo adükar-ani asu ndürimb-ani yahomo houmbo mahomo. Ai sapo ahamumbo sünambeahindi nendi hoafimemopuri rani süngumbo rani-moatükunü ranahambo himboriyomo hoeiru houmbo wambo.

Sisasimbo ndürü kamafoarühorü

²¹ Si ranai hoane rani wagabe nimori ranahambo hoeari kefetirühefihi ndürü Sisas kafoefimbo si ranai tüküme fiyo. Sisas ra horombo hondandi furambe sanjorükoate-yuambe rani-simboani sünambeahindi nendi ai kamafoarir-ane.

Simion Ana ai Sisasimbo Godindî worambe hoeimarinerî

²² Mosesindî ahîñümbî hohoanîmo meŋgoro ranai hoafîmayo süŋgu Maria Sosep ai aboedî tüküfe nîmarîmbomefe ranî si ai tükümeŋyopîrî. Ranî-yafe asu ai nîmorî ra sowarîndîfe hena Adükarîndî hîmboahü hîñîŋîfîmbo Serusarem ŋgoafîna mahafe.

²³ Sapo ranî-moatükunî refembo-mayo ra Adükarîndî ahîñümbî hohoanîmoambe yahurai sürü pare yaŋgorowohü yahoya, ‘Muŋguambo nindowenihî nîmorî furî simborîhündî ranana Godîndîfihî yaŋgîrî paiarîmboane,’ meho.

²⁴ Asu ai hafe yimbu wupufombefeyo asu dibî weimbefeyo ranamboanî Godîmbohünda hîfokoarîne masîheneandî sapo Adükarîndî ahîñümbî ra-meho süngumbo.

²⁵ Ranî-sîmboanî nindou mamî ahandî ndürî Simion ranai Serusarem ŋgoafî ranîhü manüŋgu. Nindou ranai ana ai aboedî hamîndîyu haya Godîmbo yaŋgîrî hohoanîmo parireimbî nindouyuhü Israer nindou ranai aboedambo-mbeahindî yahu haya hîmboyumbüyu manüŋgu. Yifiafî Aboedî ranai ahandî fiambe nîmaroweimbîyu.

²⁶ Ranîyo asu Yifiafî Aboedî ai Simionîmbo hoafî weindahîreandowohü yahoya, “Ŋgîrî se nîmai yîfîndafî, ŋga se nîmbafî-nîmbafîmbo Adükarî ai Nindou koamarîheirî ra hoeindîworî hawambo anîmbo ndamboyafî,” meho süŋgu.

²⁷ Yifiafî Aboedî ai Simionîmbo hohoanîmo botîmareramboyu asu ai Godîndî worîna mahüfu. Sapo ahîñümbî hohoanîmo meŋgoro ranî-süngumbo ahambo refimboyafe hondafîndî ai nîmorî Sisas ranahambo sowarîndîfe Godîndî worî ranambe mahüfe.

²⁸ Ranîyo asu Simion ai nîmorî ranahambo ahandî warambe wakîrümündî Godîmbo hîhîfirürühî hoafîyuhî yahundoya,

²⁹ “Adükarî sapo horombo wambo se hoafîmayafî ra-süngumbo sîhafî ratüpurîya rîhandeimbî nindou nda moanî rando hîñîŋîndowandîra ro ŋgusüfo afurîndîhe kündîhe hehea yîfîndamboane.

³⁰ Ro wandî hîmboarînambo se yîhoefombo aboedambofe-munîmboayafî ra hoerîheamboanahî.

³¹ Ranî-moatükunî ra se sîhafî nîmorehî nindowenihî ranahei hîmboahü dîdîboadorandîfî masîhoefane.

³² Ranî-moatükunî ranana weindahîfembo si-ane, ŋga sîhafî hohoanîmo süŋgu ranî-moatükunî ranai anîmbo Suda-yafe ndîfo mayei ranaheimbo si dagadürîmboe.

Asu nîmorehî nindowenihî sîhafî Israerîhündî-mayei ranaheimbo ndürî adükarîmbî nîŋgo hohoanîmo ra tükündîfendürîmboe,” mehu.

³³ Ranî-yafe asu nîmorîndî hondafîndî ranai nîne-moatükunî hoafî Simion ai wataporîmbo-marandî ranîmbo hîmborîyafe hena hepünîmefîneandî.

³⁴⁻³⁵ Ranîyu asu Simion ai aheimbo aboedî-aboedîreandürühî Maria nîmorîndî hondî-mayo ranahambo hoafîyundowohü yahuya, “Nîmorî ndanana God ai ahandîhoarî dîbonîmayuani Israerîhündî bîdîfîrî ahambo anîhondümbofekoate-ayei ranai moaruwaimbo-ndahimboyei asu anîhondümbö-arîhorî ai aboedamböndahimboyei. Ai Godîndî yîfirî nafuindümbui asu nîmorehî nindowenihî afîndî ranai ahandî hoafî hîmborîkoate-ndeihî, asu ahei nîne hohoanîmo dîbo ahei ŋgusüfoambe mamarondürî ra weindahîndîhimboyei. Rananîmbo asu sîhambo-amboa afîndî hohoanîmo ranai pisao nahurai sîhambo ŋgusüfo ra nandeamboe,” mehu.

³⁶⁻³⁷ Ranîhü nîmorehî kai mamî ahandî ndürî Ana Godîndî hoafî hoafîyö-randeimbîyo manîŋgo. Ai Fanuerîndî nîmorîyo haya asu Asandî sîrambeahîndî-mayo. Nîmorehî ranai 7 hîmbanîyo nindowenihîhîmefeyo ŋga asu haponda 84 hîmbanîmbo boagîrîyomboane. Ai moai Godîndî worî ranahambo hîñîŋîre tifoendî, ŋga ai moanî nîmbî nîmbîsi aho ra Godîmbo hohoanîmoyowohî wemböpo dîdîbafîfe marandane.

³⁸ Moani rani-simboani hamindi ranambe nimorehi ranai akimi tükufe ningo Godimbo hifihimari. Asu ai nindou didyei sapo Serusarem ngoafi God ai aboedambo-fembo-mayu ranahambo himbomayei ranaheimbo nimir-mayu ranahambo wataporimbo-randürühi hoafimendüri.

Sosep ai ahandi ambori babidimbo Nasaretinambo hihiriyahi mahei

³⁹ Sosep Maria ai sapo nine-moatükuni ratüpuri Adükariindi ahinümbi hohoanimo süngumbo refembo ratüpurimayo ra rarine mburina, asu ai ahafe ngoafi Nasaret Gariri hifambe anango raninambo hihiriyafine mahafe.

⁴⁰ Nimir ranai adükariyuhü nginimarihoayu. Raniyu asu ai ndore fifire haya God ai ahambo ngusüfoambe aboedi-aboedimari.

Sisas hoarifi ranai yamundu-rundeimbi nindou babidi Godindi worambe mamaru

⁴¹ Muñguambo himbani ra Sisasindi hondafindi ai Serusaremnambo adükari si ahandi ndüri Pasofa tükufe arandi rani hoeifembo hafe marinandi.

⁴² Asu Sisas ai 12 himbanimbo nungu hayamboyuane, sapo rani moatükuni si koadürü refemarandi süngumbo ai hoeifembo mahafe.

⁴³ Adükari si ranai hümaramindo-wamboyafe asu ai ngoafina hihiriyafine hafe, nga Sisas hoarifi-mayu ranai Serusarem ngoafihü nimiru. Nga asu ahandi hondafindi ai nimirimbo-mayu ra moai fifirineandi.

⁴⁴ Ai ndanananiya nindou amuri bidifiri rani-babidimbo mbahumbai safe hena asu ai rani si peyo haya maho ra nafi süngu hafehü ngunindambürü asu mamisiri-mayei ranahei mbusümo kokomarineri hafe.

⁴⁵ Ai ahambo hoeifikoate-yafehü asu ai hihiriyafine hena Serusaremnambo hüfih kokomarineri hüfe.

⁴⁶ Yimbu si ranai howane, ngimi sinambo hondafindi ai Godindi worambe Suda-yomondi ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbi babidimbo mamaruwa hoeimarineri. Ai ranihü nimirumbo ahamundi hoafi hihimboriyu asu düdufe hoafi düdufipuri randühi mamaru.

⁴⁷ Rani nindou muñguambo didemo ai ahandi hoafi himbormemo ranai ahandi fifirifeyo asu simbori hoafimayu ranahambo hepünüfundü.

⁴⁸ Ahandi hondafindi ai ahambo hoeirinerühi hepünüyafine mburina hondü ai hoafiyondowohü yahoya, “Nimir nda se nimboe yihohimbo ra-süngumarowanda? Sihafi ape-dibo ro sihambo afindi hohoanimoyehühi kokomarhoanini,” meho.

⁴⁹ Nimir ranai simbori hoafiyuhü yahuya, “Nimboe se wambo kokomarinandira? Ro wandi Apendi worambeahi nimboamboanahi ra se moai fifirineandiyoy?” mehu.

⁵⁰ Nga yimbu ai moai nimirndi hoafi nimirndi ra ndorine fifirineandi.

⁵¹ Raniyo asu Sisas ai ahandi hondafindi babidimbo Nasaret ngoafinambo hihiriyahi mahei. Asu ai ahafe hoafi himbormiyu marandi. Ahandi hondü Maria ai muñgu moatükuni ra ngusüfoambe hohoanimo kikhimareandi.

⁵² Sisas ai ahandi fi ra adükariyuhü asu ahandi fifirife hohoanimo ranai adükari tüküfih God-aiyu asu nindou-ayei ahambo hoeirihora mayoa aboed-ani masahüdo.

3

*Son hundürira-randeimbi ai hoafi bokarimarihendi
(Matyu 3:1-12; Mak 1:2-8; Son 1:19-28)*

¹⁻² Sisar Taiberius ai 15 himbani hifandirandambe Pondius Pairat ai Sudia-yafe hifi hifandimarandi. Herot ai Gariri hifi hifandirandane, ahandi akidi Firip ai Ituria hifi asu Trakonitis hifi hifandimarandi. Risianas ai Abirene hifi hifandirandambeyo asu Anas weimbo Kaiafas ai Godimbo sesi sihene-rinandeimbi bogori adükarimayafani.

Ranî sîmboaniyo Son Sekaraiandi nîmori ahambo-so nîmi wohî furîkoate-reandühi Godîndî hoafi ranai tüküme feyo.

³ Ranîyo Son ai Sodan hoekîmî ra hoahoangu wakîreandühi hoafi bokarîhendühi yahuya, “God ai sîhei moaruwai hohoanîmo ra gogorîhefemböhünda muŋguambo nindou sîhei moaruwai hohoanîmo ra hîniŋgîndîhi hehi hundüründei,” mehu.

⁴ Ranî-moatükunî ra Godîndî hoafi hoafiyu-randeimbî, ahandî ndürî Aisaia, ahandî bukambe hoafîmayo sünguyo tükîme feyo. Ai yare hoafiyowohüya, “Nîmi wohî furîkoate-reandühi nindou mamî ahandî yasîmondî ranai mîŋgiyo hoafiyowohü yahoya,

‘Adükarîndî nafi wudîpoapondîhindî,
ahambohünda nafi dîdîboadondîhindî.’

⁵ Muŋguambo hoafendî peyo-peyo arandî ra hîfî hîrîndei koaboadîhindühi botîre nîŋgoweimbî ra dîdîboadombîrîhindamboane.

Nafi ho pusîre ho pusîre-randeimbî ra
dîdîboadorîhînda mbumundîmbeyo-wamboane,
asu nafi moaruwaiayo ra wudîpoapo-mbîrîhindamboane.

⁶ Rananîmbo muŋguambo nîmorehî nindowenihî ranai God sîhefîmbo aboedambofe-munîmbohünda ratûpurîmayu ra hoeimbîrîhindamboane,” *Aisaia*
40:3-5

meho.

⁷ Nindou afîndî ranai Sonîmboya hundürümbîramunî sei hehi Sodan hîmona maheiamboyu ai aheimbo hoafiyundürühi yahuya, “Se ana amoasîrî moaruwai ranahandî nîmor-aneî. Sîheimbo dîdî ai hoafîmayu-amboyei God ai moaruwaimbo-fendürîmboayu ranambeahîndî aboedambo-fembo hohoanîmoayeia?

⁸ Sîhei hohoanîmo ra hîsî nahurai-ane. Se sîhei moaruwai hohoanîmo hîniŋgîmarîhindî ra nafuimbohünda hîsî aboedî nahurai hohoanîmombeyei-amboane. Asu se ŋgîrî sîheihoarî sîmborî hoafürîndeihiya, ‘Abraham ana yîhoefî amoao-ani ranîmboane God ai ŋgîrî yîhoefîmbo ŋgînîndîndamunî,’ mbîsei. Nga Abrahamîndî ahuirî ra moanane. Haponda ro sîheimbo hoafayahandürî, God ai yîfirayu ana, ai nîmoei nda Abrahamîndî ahuirîmbonde nafîndandürî hîniŋgîndeandürümbui.

⁹ Nîmi ranai aboedî hîsîkoate-ayo ana, nîmi afîmambe tîme yaŋgorîmboane, hîtîfoefe haiambe pîfemböhünda,” mehu.

¹⁰ Nîmorehî nindowenihî ranai Son hoafîmayu ra hîmborî-yei hehi düdurîhorühi seiya, “Asu ro nünŋgu-mandîhunda?” masei

¹¹ Asu ranîyo Son ai sîmborî hoafiyundürühi yahuya, “Nindou ŋgorü ai siot yimbundapîranî asu ŋgorü ai moanînduanî ahandî-mayo fihîndî ŋgorü mbîsagadowamboane. Asu nindou ŋgorü ai sesî afîndî asîhendî amboanî moanî mamî mare ranî süngumbîreand-amboane,” mehu.

¹² Takis kaki sowandümo-rundeimbî nindou bîdîfîrî amboanî hundürümböhünda mahomo. Asu ai düduyafundühi yahomoya, “Nindou yamundo-randeimbî, asu ro nünŋgu-mandîhunda?” mehomo.

¹³ Asu sîmborî Son ai hoafiyupurühi yahuya, “Se takis kaki ra gafman hoafîmemo sîmogodühi yaŋgîrî ndowandümo, nga se ahei-mayo afîndî hamîndî semîndîpoanî,” mehu.

¹⁴ Asükai ami bîdîfîrî ranai düduyafundowohü yahomoya, “Asu ro nünŋgu-mandîhunda?” mehomondamboyu. Asu sîmborî hoafiyupurühi yahuya, “Se yowanî nindou bîdîfîrambo moaruwaimbo-ndüwurühi ahei kaki hûmbuhünî-yopoanî. Asu se yowanî ahei-mayo kaki hûmbuhünîmbohünda tîkefehefe papî-hoafiyopoanî. Sapo sîhamundî ratûpurî ranîmbo-hünda kaki asowandümo ra ndear-ane,” mehu.

15 Nîmorehî nindowenihî ranai ranî-moatükunî ra hoeirîhi hehi hepünehindühî afîndî hohoanîmoyeihî seiya, “Awi Son ranana Godîndî nindou ranaheimbo semîndî-ndürîmbo kafoarirî hî-nîngîmarirî sapo Kraîs ranî-mbai,” masei.

16 Ranîyo asu Son ai aheimbo muŋguambo hoafi-yundürühî yahuya, “Roana sîheimbo hoenambo yangîr-ane hundürarîhandürî, ŋga nindou ŋgorü sünguni asünu ranai ana ahandî ŋgî-nîndî ra wandî ŋgî-nîndî ŋgasündeamboane. Asu roana aboedî hamîndîyahîpoanî ahandî su wofî hîmondi-maramüdu ra fufurîhefembohünda. Ai anîmbo hai asu Yifiafî Aboedînambo hundürü-ndandürîmbui.

17 Aiana nindou sîfet semündümbo nahurai anîmbo tükündîfimbui. Rananîmbo wit hîpîrî ra fîfîrîndîhembui. Asu wit safî wit sîhefe worambe dîgendühî hîpîrî ra hai koadürümbo koadürümbo horoweimbî ranambe mandeambui,” mehu.

18 Nîmorehî nindowenihî afîndî ranaheimbo Son ai ahei ŋgusüfoambe ŋgorü süngurearü botîrearü randühî aboedî hoafi ra bokamarîhendürî. Asu bîdîfîrî amurî hoafi ranamboanî ranîfihî türe wataporîmbo-marandî.

Herot ai Sonîmbo karabusîmarirî

19 Ŋga Son ai ahamundî nindou adükarî bogorî ahandî ndürî Herot ranahambo ŋgî-nîndî hoafîmayundo. Ai ramarirî ra sapo Herot ai ahandî akîdandî nîmorehî ahandî ndürî Herodias semündü asu bîdîfîrî amurî moaruwai hohoanîmo ranamboaa yare marandamboyo ramarirî.

20 Ranîyu Herot ai moaruwai hohoanîmo ŋgorü hohoanîmoyuhüyu asu ai Sonîmbo karabusîmarirî.

Son Sisasîmbo hundürümarürî (Matyu 3:13-17; Mak 1:9-11)

21 Muŋguambo nîmorehî nindowenihî ai huhundürüyei hehimboyei, asu Sisas ai-amboanî hundürümayu. Ai refi mbura nîmoamo hîmboyuhü dîdîbafîyuhü nûngwane, asu sünambe bumareandî.

22 Ranîyo asu Yifiafî Aboedî ranai wupufo hoearambefe haya kosi ahandîwamî pühîmayo. Ranîyo asu sünambeahîndî hoafi ranai tüküfihî yare hoafi-yowohü yahoya, “Seana moanî wandî nîmorî hondü-anafi. Ro sîhambo ŋgusüfoambe siao yaheam-boanahî,” yaho hoafîmayo.

Sisasîndî amoo ahamundî ndürî (Matyu 1:1-17)

23 Sisas ai 30 hîmbanîmboyuhüyu ahandî ratüpuri ra piyu haya ratüpuri-mayu hu. Ranîyei asu nindou ai awi Sosepîndî nîmor-ani sei hoafîmayei. Ranühî peyo haya boagîrî maho ra ndahurai-ane: Sosep ai Erindî nîmorîyuane asu Eri ai Matatîndî nîmorî-mayu.

24 Matat ai Rifaindî nîmorîyuane asu Rifai ai Merkindî nîmorî-mayu. Merki ai Sanaîndî nîmorîyuane asu Sanai ai Sosepîndî nîmorî-mayu.

25 Sosep ai Matatiasîndî nîmorîyuane asu Matatias ai Amosîndî nîmorî-mayu. Amos ai Nahumîndî nîmorîyuane asu Nahum ai Esrindî nîmorî-mayu. Esri ai Nagaindî nîmorîyuane asu Nagai ai Matîndî nîmorî-mayu.

26 Mat ai Matatiasîndî nîmorîyuane asu Matatias ai Semenîndî nîmorî-mayu. Semen ai Sosekîndî nîmorîyuane asu Sosek ai Sodandî nîmorî-mayu.

27-28 Soda ai Soananîndî nîmorîyuane asu Soanan ai Resandî nîmorî-mayu. Resa ai Serubaberîndî nîmorîyuane asu Serubaber ai Siartierîndî nîmorî-mayu. Siartier ai Nerindî nîmorîyuane, Neri ai Merkindî nîmorî-mayu asu Merki ai Adindî nîmorîyuane asu Adi ai Kosamîndî nîmorî-mayu. Kosam ai Ermadamîndî nîmorîyuane asu Ermadam ai Erîndî nîmorî-mayu.

29 Er ai Sosuandî nîmorîyuane asu Sosua ai Erieserîndî nîmorî-mayu. Erieser ai Sorimîndî nîmorîyuane asu Sorim ai Matatîndî nîmorî-mayu.

³⁰ Matat ai Rifaindi n̄mor̄iyuane asu Rifai ai Simion̄ndi n̄mor̄i-mayu. Simion ai Sudandi n̄mor̄iyuane asu Suda ai Sosep̄ndi n̄mor̄i-mayu. Sosep ai Sonam̄ndi n̄mor̄iyuane asu Sonam ai Eriakim̄ndi n̄mor̄i-mayu.

³¹ Eriakim ai Mereandi n̄mor̄iyuane asu Merea ai Menandi n̄mor̄i-mayu. Mena ai Matatandi n̄mor̄iyuane asu Matata ai Natan̄ndi n̄mor̄i-mayu.

³² Natan ai Defit̄ndi n̄mor̄iyuane asu Defit ai Sesindi n̄mor̄i-mayu. Sesi ai Obet̄ndi n̄mor̄iyuane asu Obet ai Boas̄ndi n̄mor̄i-mayu. Boas ai Sarmon̄ndi n̄mor̄iyuane asu Sarmon ai Nason̄ndi n̄mor̄i-mayu.

³³ Nason ai Aminadap̄ndi n̄mor̄iyuane asu Aminadap ai Ram̄ndi n̄mor̄i-mayu. Ram ai Hesron̄ndi n̄mor̄iyuane asu Hesron ai Peres̄ndi n̄mor̄i-mayu. Peres ai Sudandi n̄mor̄iyuane asu

³⁴ Suda ai Sekop̄ndi n̄mor̄iyu-mayu. Sekop ai Aisak̄ndi n̄mor̄iyuane asu Aisak ai Abraham̄ndi n̄mor̄i-mayu. Abraham ai Terandi n̄mor̄iyuane Tera ai Nahor̄ndi n̄mor̄i-mayu.

³⁵ Nahor ai Seruk̄ndi n̄mor̄iyuane asu Seruk ai Reundi n̄mor̄i-mayu. Reu ai Perek̄ndi n̄mor̄iyu-ane asu Perek ai Eber̄ndi n̄mor̄i-mayu. Eber ai Sarandi n̄mor̄iyuane asu Sara ai Kainan̄ndi n̄mor̄i-mayu.

³⁶ Kainan ai Arpaksat̄ndi n̄mor̄iyuane asu Arpaksat ai Siem̄ndi n̄mor̄i-mayu. Siem ai Noandi n̄mor̄iyuane asu Noa ai Ramek̄ndi n̄mor̄i-mayu.

³⁷⁻³⁸ Ramek ai Metuserandi n̄mor̄iyuane asu Metusera ai Enok̄ndi n̄mor̄i-mayu. Enok ai Saret̄ndi n̄mor̄iyuane asu Saret ai Mahararer̄ndi n̄mor̄i-mayu. Mahararer ai Kenan̄ndi n̄mor̄iyuane asu Kenan ai Inos̄ndi n̄mor̄i-mayu. Inos ai Set̄ndi n̄mor̄iyuane asu Set ai Adam̄ndi n̄mor̄iyuane asu Adam ran̄iyu God̄ndi n̄mor̄i-mayu.

4

Satan ai Sisas̄mbo moaruwai hohoan̄mombiyuwa yahuhaya rari hoeimarir̄i (Matyu 4:1-11; Mak 1:12-13)

¹⁻² Sisas ai Sodan Hoe h̄mon̄ndi t̄küfi haya Yifiafi Aboedi ahandi fiambe farifehüyo kife h̄r̄im̄ndi n̄ndoukoate-reandi naf̄i maho. Ran̄iyu asu ran̄ih̄ü Satan ai ahambo moaruwai hohoan̄mombiyuwa yahuhaya 40 sihi rari hoeimarir̄i.

40 si maho ranai mun̄gyoambe Sisas ai n̄nīn̄i sesi ak̄idou-amboan̄i sesīkoate-wambo wembombomayu.

³ Ran̄iyu asu Satan ai Sisas̄mbo hoafīyundühi yahuya, “Se God̄ndi n̄mor̄-ayafi ana, n̄moei kurayo ndanahambo hoafīndafan̄i bret̄imbondife t̄kümb̄ifeyo-wamboane,” mehundo.

⁴ Sisas ai s̄mbor̄i hoafīyundühi yahuya, “God̄ndi Bukambe yare hoafīyowohü yahoya, ‘N̄ndou ai nḡir̄i bret̄ ran̄ifih̄i gedühi yanḡir̄i n̄nḡu, nga wan̄i,’ meho,” mehundo.

⁵ Ran̄iyu asükai Satan ai Sisas̄mbo h̄fī wafuambe n̄moamo serümündü hafu mun̄guambo moatükun̄i nḡin̄ndi h̄fandarandi engoro h̄fī ran̄i hoareh̄i ranahambo nafuimefoendo.

⁶ Ran̄iyu yare hoafīyundühi yahuya, “Ro s̄hambo mun̄gu moatükun̄i nḡin̄nd-ane asu ndür̄i adükarümbi moatükun̄i h̄fī ran̄ih̄ü engoro ra ndahan̄n̄imboyahi. Mun̄guambo moatükun̄i ranana wandi yanḡir̄-ane, nga ran̄imbo wambo ro n̄ndou daboe saimboayahi ra moani wandi hohoan̄monambo yanḡir̄i ndeheamboayahi.

⁷ Se wambo yanḡir̄i nḡusüfo parowand̄ir̄ühi hohoan̄moayaf̄ind̄ir̄i ana, ro s̄hambo mun̄gu moatükun̄i ra ndahan̄n̄imboyahi,” mehundowamboyu.

⁸ Asu Sisas ai s̄mbor̄i ahambo hoafīyundühi yahuya, “God̄ndi Bukambe yare hoafīyowohü yahoya, ‘S̄hafī Adükari God ranahambo yanḡir̄i an̄imbo nḡusüfo

pefihumbo ahambo hohoanimo yondowohü ahandi ratüpurü yangiri refemboane!’ meho,” mehundo.

⁹ Ranü asükaiyu Satan ai Sisasimbo serümündü haya Serusarem ngoafina hafu tüküfi Godindi wori-mayo ran bogimondi wami nimoamo hamindi ngahi hiningimariri. Ranü asu ai ahambo hoafiyundühi yahuya, “Se Godindi Nimor-ayafi ana, ndaniwaminindi shafihori ragu horopindafo pindafi.

¹⁰ Buk Baiborambe yare hoafiyowohü yahoya,
‘God ai ahandi sünambeahindi nendambo hoafindüpurani
asu ai shambo aboedindondünini hifandindüninimboemo.

¹¹ Ai shambo ahamundi wara nandundan kodafi ranwami pindafühi
ngiri shafi tihari ra nimoainambo kaboadeyanini!’ meho,” *Buk Song 91:11-12*
mehundo.

¹² Nga asu Sisas ai simbori ahambo hoafiyundühi yahuya, “Buk Baiborambe yare hoafiyowohü yahoya, ‘Se ngiri Adükari shafi God ranahambo rando hoeindiwori’ meho,” mehundo.

¹³ Satan ai ahandi refe hoeife hohoanimo hoafi ranambo Sisasimbo ngörü-sünguriri hoeiriri ngörü-sünguriri hoeiriri ra mbura awi süngunamboane yahuhaya ranhü ahambo rariri hiningiriri haya ndamefiyu.

*Sisas ai ahandi ratüpurü Gariri hifambe boatei piyu ratüpurümayu
(Matyu 4:12-17; Mak 1:14-15)*

¹⁴ Ranü asu Sisas ai Gariri hifambe hihirifi hu tüküfiyuwane Yifafi Aboedindi nginindi ranai ahandi flambe mamarindo. Ranü asu ai ranhü tüküfimboani hoafi ahambo ra munquambo hifi ranhü himborimaye.

¹⁵ Ranü ai munquambo si aho ra Suda-yafe rotu wori ranambe aboedi hoafi yamundi-mareandüra asu nindou ranai ahambo aiana nindou aboed-ani masei.

*Nasarethündi ai Sisasindi hoafi himborimbo moei masei
(Matyu 13:53-58; Mak 6:1-6)*

¹⁶ Ranü asu Sisas ai Nasaret ngoafina ai nungu adükari mayu ranhü mahu. Ranü asu moani nimarimbo si tüküfeyoambe sapo koadürü refe arandi süngumbo ai Suda-yafe rotu wori-mayo ranambe mahüfu. Ai hüfu wori ranambe nungumbo Godindi hoafi bukambe hoeireandühi wataporimbo-marandi.

¹⁷ Ranüyomo Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi Aisaia ahandi-mayo buk ra masabudo. Ranü ai buk momondifimbi-mayo ra fufurhai hoeireandane hoafi ranambe mapennggo ranai yare hoafiyowohü yahoya,

¹⁸ ‘Yifafi Adükarindi-mayo wandi flambe amarondiri.

Aboedi hoafi nindou moaruwai ranaheimbo bokarhefendürimbo hündambo ai wandi mbrowami weri kafaoreandühi dibonimayundiri.

Ai wambo koamarhendiri ra ro aheimbo hoafi ra refe bokarhefehüya,

Nindou karabusambe nimboeimbi ana, karabusi ra hiningindih hehi ngeimboyei.

Nindou didiyei ai himboari tiharindeih ana, asu ai asukai himboari birindih hehi himboari-ndeimboyei.

Nindou moaruwai hamindi tihirifoayei

ai kiki fe fufuri-hefeyoan aboedambo-ndahimboyei.

¹⁹ Asu sapo Adükari ai ahandi nendi ranaheimbo aboedi hohoanimo ayundüri ana, ran himbani si ra ndeara tüküfeihane yaho wataporimboyo wakifembohünda koamarhendir-anahi nda,’ *Aisaia 61:1-2*

meho.

²⁰ Ranü asu ai nindou wori ra hifandandeimbi bogori ranahambo buki-mayo ra momonde mbura hihire sagado haya piyu mamaru. Ranüyei asu munquambo nindou

Suda-yafe rotu wori ranambe mamarei ranai moani ahambo sowanambo yangiri himboari mamnambo-mariori.

²¹ Ai hoafiyundurühi yahundurüya, “Bukambe ndani bidifiri hoafi ra haponda moani anihondü hondü tüküme Feyo ra sapo se ranahambo wataporimbo-mayowa himboriyeimboanei,” mehundüri.

²² Munguambo nindou ai ahambo nindou aboed-ani sei hoafiyehi ahandi yahamo hoafi aboedi tüküme Feyo ranahambo ngusüfo afindi hohoanmomaye. Raniyei asu ai rarihi hoafiyehi seiya, “Awi nindou ndanana Sosepindi nimor-ani, nga nimboe ai ndahurai hoafayu?” sei hoafimayi.

²³ Sisas ai aheimbo hoafiyundurühi yahuya, “Ro anihondumboanahi hoafayahi, ndani hoafi nda se wambo randihi hoafindeihani animboya, ‘Dokta se sihafihorari angüni ra aboedindowandi,’ mbisei. Rananimbo se wambo hohoanmondeihani animboya, ‘Se sapo ro himboriyefani Kaperneam ngoafihü ramarowandi nou asu haponda sihafihifi hondühi amboani yarosi,’ mbiseimboyei,” mehu.

²⁴ Sisas ai asükaiyu ranihi türe haya hoafiyuhi yahuya, “Ro anihondumboanahi hoafehandüri, Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi ai ahandi ngoafi hondühündi ranaheimbo hoafayu ana, ngiri ai ahandi hoafi ra himborindei.

²⁵ Ro nda anihondumboanahi hoafehandüri, Horombo Erasaisa nunguambe, Israer hifambe nimorehi bidifiri kai ra burimayi. Rani-simboani ana ngimi himbanayo hayambo asu 6 amoamoyo hoekoate-mayo. Raniyo asu hifi ranihi münguambo wembo afindi tüküme Feyo.

²⁶ Ramefeyoa God ai moai Erasaisambo Israer ngoafihü nimorehi kai mamimbo-so amboani koariheiri, nga wani. Nga ai ahambo nimorehi kai mam Saidon hifambe Sarefat ngoafihü manngo ranahambo sowanamboyu koamarherü.

²⁷ Rani-simboani Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi Erasaisa ai Israer ngoafihü nunguambe ana nindou afindi ranai münguambo masimeimbiyei hehi afindi tiriifo masahümüdi. Nga Siriahündi nindou ahandi ndüri Neman ai yangiriyo aboedimayo, nga Israer nindou-yopoani,” mehuamboyei.

²⁸ Asu nindou Suda-yafe rotu wori ranambe mamarei ranai rani hoafi ra himboriyei hehi nginindi hohoanimo ranai ahei ngusüfoambe tüküme Feyondüri.

²⁹ Raniyei ai botiyahindühi nimboeimbo ngoafambeahindi Sisasimbo kiahohirihihimindei wafuani nimooamo ahei ngoafi nanngoani mahahüsi. Ai ramariori ra ahambo ndirifani semündü safoefimbo sei hehimboyei.

³⁰ Nga asu Sisas ai nindou afindi-maye ranahei mbusümo hu haya ahandi nafi-süngu ndamefiyu.

*Sisas ai nindou mamindi flambeahindi moaruwai nendi hemafoareandi
(Mak 1:21-28)*

³¹ Raniyu Sisas ai Gariri hifambe Kaperneam ngoafi anango raninambo mahu. Ai hu ranihi nimorehi nindowenihani ranaheimbo moani nimarimbo si rani-simboani aboedi hoafi yamundimarearu.

³² Munguambo nindou ranai ahandi yamundife hoafi ra ai sapo nginindeimbi nindou nahurai wataporimbo-maranda himboriyeihehi ranahambo mahepühendi.

³³⁻³⁴ Suda-yafe rotu wori-mayo ranambe nindou mam moaruwai nendi ahandi flambe nimarindoweimbiyu haya mamaru. Raniyu ai puküna hei karihoei hoafiyuhi yahuya, “E! Sisas Nasarethündi, se yihofombo nungufemunimbo safomboyafi nda masihüfa? Se ndanihi tüküme foandi nda yihofombo moaruwaimbo-femunimbo safomboyafi? Ro sihambo nda fifirihanihimboanahi. Seana Godindi sürühoeimbi hoafi hoafiyafi randeimbi nindou-anafi!” mehuamboyei.

³⁵ Asu Sisas ai nginindî hoafiyundowohü yahuya, “Se hoafi kikirandîfi hawa nindou ranahandî fiambeahindî kosifoao!” mehindowamboyo. Ranîyo asu nindoumayu ranahambo nindouyei wagabe wakifoarerî sîherî haya nindou ranahambo moaruwaimbofi-koate fiambeahindî hifoai peyo haya ndamefeyo.

³⁶ Nindou ranai ranahambo hepünahi simborî hoafiyahindühî seiya, “Nîne-moatükunî hoafi moanî yahurai rana? Moanî ranî-poanîmbo nginindî hamindî hoafinamboyo nindou ndanai moaruwai nendî ranahambo hoafi masagadowa asu ai nindou fiambeahindî akosifoendî!” masei.

³⁷ Ranîyo asu Sisas ai ranî-moatükunî ramareandî hoafi ranai ranî hîfî munju ranambe tüküme Feyoa hîmborî-marîhümündî.

*Sisas ai Pitandî yamongoamîndambo aboedîmareandî
(Matyu 8:14-15; Mak 1:29-31)*

³⁸ Sisas ai ranîhü Suda-yafe rotu worî ra hîninjîre haya Saimonîndî worîna mahu. Ranîyo asu Saimonîndî yamongoa-mîndî ranai anjünîmboyowohü hüfü afîndî hamîndî pare haya mamarowamboyo, asu nindou ranai Sisasîmbo nîmorehî ranahambohünda wataporîmbo-marîhorî.

³⁹ Ranîyu asu Sisas ai hu ahandî fikîmî botîfi nünjumbo hüfü afîndî ranahambo nîmorehî ra hîninjîro hawa kosifoao yahuhaya hoafîmayu. Ranîyo hüfü afîndî ranai ahambo hîninjîre haya makosifoenda, asu nîmorehî ranai moanî mamîharî botîfe aheimbo sesî kanîmareandürî.

*Sisas ai nindou afîndî aboedîmareandürî
(Matyu 8:16-17; Mak 1:32-34)*

⁴⁰ Hüfîhamîndî hürîmîndoanî nîmbambe nindou bîdîfîrî ranai ahei ngunindî anjünî moaruwai hamîndeimbî ranaheimbo sahümündihündürî Sisas sowana mafandîhindî. Sisas ai nindou anjünîmboyeimbî munjuambo mamamî ranaheimbo aheiwamî warî nandeandürühî munjuambo didîboado-mareandürî.

⁴¹ Moaruwai nendî ranai nindou afîndî ranahei fiambeahindî kosifoehindühî hasîheiyehî seiya, “Seana Godîndî Nîmor-anafî!” masei. Sisas ai moaruwai nendî ranaheimbo hoafîkoate yafadühamî tapîmbîyeia yahuhaya hoafîmayundürî sapo ai Krais-ani sei fîfîrîmarîhorambo.

*Sisas ai ngorü ngoafîni hoahoanju wakîmareandî.
(Mak 1:35-39)*

⁴² Siambe hondü Sisas ai ngoafî ra hîninjîre haya nindoukoate reandühî mahu. Ranîyei asu nindou ranai ahambo kokomarîhorî. Ai kokorîhorî hoeirîhorühîyei ahambo ngumbui sei hehi kîkîhîsafî-marîhorîmîndei.

⁴³ Nga asu ai aheimbo hoafiyundürühî yahuya “God ai nginindî hîfandarandî ranahambo aboedî hoafî ra bîdîfîrî ngoafî ranîhü amboanî bokarîhefembo samboanahî. Sapo ro ranî-moatükunî refembo ranîmboyu God ai wambo koamarîhendîrî nda,” mehündürî.

⁴⁴ Ranîyu asu ai munjuambo Suda-yafe rotu worî ranî hîfambe afeburo ranambe huhurandühî ranî hoafî ra bokamarîhendî.

5

*Sisas ai ahambo süngrurü-rundeimbî ngîmî weanjurühî masepurümündu
(Matyu 4:18-22; Mak 1:16-20)*

¹ Mamîmbo Sisas ai Genesaret kurîhoe-mayo ranî gudikîmî nünjuane, asu nindou afîndî ranai ahandî fikîmî Godîndî hoafî hoafiyowanî hîmborîmbo simborî nînendürîyeihî burîmayei.

² Raniyu ai hoeireanda bot yimbu ra hürüpündimo gudiani masihoupiri. Nindou kinibatüru-rundeimbi ranai bot raruhoupiri houmbo andüri popoairundühi maningomo.

³ Raniyu asu Sisai ai bot yimbu menjorafe ra njorü Saimonindimayo ranambe kefuai haya ahambo gudianipoedi akidou hoe safana ninendifembohünda hoafimayundo. Sisai ai bot ranambe nimarumbo Godindi hoafi yamundimarearu.

⁴ Wataporimbo ra kikamündühi nungumbo Saimonimbo hoafiyundühi yahuya, “Bot ra asukai akidou hohoeanambo safi ninendo hafühi animbo asu se shafi njorü afindi yimbu rani-babidimbo shamundi andüri ra kiniwakemindimbohünda foandu gadimo,” mehundo.

⁵ Saimon ai Sisaimbo simbori hoafiyundühi yahuya, “Adükari ro nimbige buai maho ra hütihütiefimboyefane moai akidou-amboani wakirihumindexi. Nga asu se rawasafi ana, ro andüri nda himoni foandhe gadimboyahi,” mehundo.

⁶ Ai andüri ra foarine hanifanimbo kiniafindi safi andürambe piyeihandüri ranai biremindipi mbo yangrimayo.

⁷ Raniyomo asu ahamundi bidifiri wandafi mamijorü botambe marimo ranahamumbo warikakimemo yhoefombo sinimo farhaumuni yahomombo. Raniyomo asu aifomo bot yimbu ra wambürühirupiri hafomombo bot ranai tükürini pirineandühi himoni tiporikofembo yangrimayo.

⁸ Saimon Pita ai rani-moatükuni ramefeyo ra hoeire haya Sisaindi hangifoani yirü yimbu pusire nimarumbo hoafiyuhiyahuya, “Adükari, se andai ragu ngafi, nga wandi fikimningopoani. Nga roana moaruwai hohoanimoyaheimbi nindou-anahi!” mehundo.

⁹ Saimon aiyu asu nindou bidifiri ai-babidimbo maningomo ranaiyomo munjuambo kiniafindi yahurai wakimaründümo ranimbo hoeirunda mayoa mahepünafundi.

¹⁰ Saimonindi njorü afindi yimbu Sems Son Sebedindi nimori ai-amboani marine mahepünafineandi. Raniyu Sisai ai Saimonimbo hoafiyundühi yahuya, “Se yhimbondamboyafi, hapondahündi ana sapo se kiniafindi andürambeahi pirifimarandi yahurai animbo nindou-amboani se ndowandifi wambo sowana didimboyafi,” mehu.

¹¹ Raniyomo ai bot rarugudiani kiafu hürüpündimo shaupiri houmbo munjuambo moatükuni raranihü raru kokosifoaru shoemo houmbo Sisaindi süngumefundi.

*Sisai ai nindou mamimimanitho masimeimbi aboedimariri
(Matyu 8:1-4; Mak 1:40-45)*

¹² Asu Sisai adükari ngoafihü nimaruane, rani ngoafihü nindou mamimimanitho masimeimbi tñirifomboyuhü mamaru. Ai Sisaimbo hoeiriri haya ahandi fikimi yimindoho yimbu pusire hifini mbiro türe nimarumbo hütihofirürühi yahuya, “Adükari, se refembo hohoanimondafühi ana, se wambo didiboado-ndowandira aboedindamboane!” mehundo.

¹³ Raniyu asu Sisai ai warifi sündirühi yahuya, “Ro refembo samboanahi, nga se aboedi tüküyafo,” mehundo. Raniyo asu nindou ranahambo masimeiranai mamihari hoafi ningoambe hininjimareri.

¹⁴ Raniyu asu Sisai ai nindou-mayu ranahambo hoafiyundühi yahuya, “Nindou amurambo hoafindamboyafi, nga se moani ngafi Godimbo sesi shairandeimbi-mayu ranahambo animbo shafi fi ranafuindafi. Rananimbo Mosesindi hoafi hoafimayo süngu Godimbo sesi shairandeimbi ai shambohünda sesi mbisihendamboane. Rananimbo asu masimeia boedayo ranindou amuri ranai fifirimbirihindamboane,” mehundo.

¹⁵ Nga asu Sisai ai rani-moatükuni yare arandi hoafi ranai afindi hamindi yangori wakimareandi. Raniyei nimorehi nindowenihiafindi ranai ahandi hoafi himborimbo asu aheifiambe angüni ranaboedifembohünda ahambo sowana masinei.

¹⁶ Nga afindimbo Sisas ai nindou kikefoefekoate-reandühi Godimbo didibafifembo aimbo huhani.

*Sisas ai nindou mamiyirwar moaruwaimbü aboedimariri
(Matyu 9:1-8; Mak 2:1-12)*

¹⁷ Mamimbo Sisas ai nimorehi nindowenih ranaheimbo yamundeandürühi nimarwane, asu ranihü Farisi nindou-yomo Suda-yafe ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbi-yomo ranai mamarimo. Bidifiri ai munquambo ngoafi Gariri hifambe adaburo ranambeahindi, bidifiri ai Sudiahündi asu bidifiri Serusarem ngoafihündi raniyomo ranihü mamarimo. Ranayo asu nindouyei flambe angün moaruwai amarondüri ra aboedifembohünda Adükarindi nginindi ranai Sisasindi flambe mamaro.

¹⁸ Nindou bidifiri ai nindou mamiyirwar moaruwaimbü Sisasindi hangifoani safiofimbo yahomo houmbo safisendiwami nandu sowaründümo mahomo.

¹⁹ Asu nimorehi nindowenih afindi ranai gumarhi-ndamboemo ai ahambo semündü hifombo naf ra hoeifekoate-yomondühi-yomo, asu ahambo woriwami sowaründümo mahafomo. Raniyomo ai woteimi fifahirhoemo mburu rani naf nindou-mayu ra safisendi-mayo rani kameih nindou-maye ranahei mbusümo Sisasindi wagabe masafoarüwuri.

²⁰ Sisas ai ahamundi anihondümbofe hohoanimo ranahambo ndare hoeireapurani mayoa, nindou-mayu ranahambo hoafiyundühi yahuya, “Wandafi, shafi moaruwai hohoanimo ranahambo amboawi samboanahi,” mehundo.

²¹ Suda-yafe ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbi-yomo asu Farisi nindou-yomo ai ahamundihoari simbori hoafindurü-yafundühi yahomoya, “Nindou nda nini nindouyu God nahurai hoafiyuh raninambo ahambo tirafoariri ndana? God yangiri animbo moaruwai hohoanimo ranahambo amboawi mbüsümbuisi!” mehomo.

²² Sisas ai ahamundi hohoanimo amaropuri ranahambo ffire haya ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Se ra nimboemo yahurai raru hohoanimoemo rana?”

²³ Ro hoafiyahühiya ‘Shafi moaruwai hohoanimo ranahambo amboawi’ asahiyo asu ‘Botiyafo hawa hafi’ asahiyo, yimbu ra hoafimbo ro nginindeimb-anahi. Asu yimbu hoafi ra hoafimbo nahanayo hinngirouayo asu nahanayo tinümbayo? Yibobo ra ro hoafindahani anihondümbö tükündifemboe.

²⁴ Se Nindou Hondü ro nginindi masahamndihi moaruwai hohoanimo amboawi yaho hoafimbohünda ranahambo shamumbo nafuimbo ro nindou nda aboedndihinimboyahi,” mehu. Ranayu asu ai nindou yirwar moaruwaimbü-mayu ranahambo hoafiyundühi yahuya, “Haponda ro shambo hoafehanini, botiyafo shafi safisendi ra sowandifi hawa ngoafinambo ngafi,” mehundo.

²⁵ Hoafi ningoambe munquambo nindou-maye ranahei wagabe botifi ahandi safisendi ra semündü haya Godimbo aboedi hamind-ani yahuhü ngoafina mahu.

²⁶ Raneyei asu munquambo nindou ranai munguna yahurai afindi hamindi mahepühindi! Ai rani-moatükunimbo ngusüfo kibodiri-foarhindühi Godimbo aboedani seihüya, “Rani-poanimbo moatükuni haponda hoeimarhundü,” masei.

*Sisas ai Rifaimbo ahambo süngufimbo mborai mehundo
(Matyu 9:9-13; Mak 2:13-17)*

²⁷ Rani-moatükuni ai refe hayamboyoane ranambe Sisas ai hu hoeirirane nindou mamihand ndüri Rifai takis kaki semündü-randeimbi ai ahandi ratüpur worambe mamaru. Sisas ai ahambo hoafiyundühi yahuya, “Se wandi süngu mborai,” mehundowamboyu.

²⁸ Asu Rifai ai botifi haya munquambo moatükuni yare kokosifoare haya Sisasindi süngu ndamefiyu.

²⁹ Raniyu asu Rifai ai ahandi worambe Sisasi mbo sesi afindi sindimarandi. Raniyomo asu nindou takis kaki sowandumo-rundeimbi-yomo asu nindou amuri raniyomo ai sesi ra ai-babidimbo nimarimo masowasumo.

³⁰ Raniyomo Farisi bidifiri rani rotu-ambeahindi-memo-yomo asu ahinumbi hohoanimo yamundu-ndeimbi bidifiri-yomo ranai Sisasi ndi sunggururü-rundeimbi-memo ranahamumbo momori hoafiyomopurühi düdurüpurühi yahomoya, “Se ra nimboemo takis kaki sowandumo rundeimb-anemo asu nindou amuri moaruwai hohoanimoyomo-rundeimb-anemo rani-babidimbo sesi sowasumo hoe simindimo arunda?” mehomopuri.

³¹ Sisasi ai ahamumbo hihire hoafiyupurühi yahupuriya, “Nindou angünkoate ana, moai dokta sowana hei rihündi, nga angüneimb-anei hei arihündi.

³² Ro tükümeheandi nda nindou aheiharimboya ro mbumundi nindou-ane fi sei arihündi ranaheimbo awi se moaruwai hohoanimo hiningirihindühi aboedi hohoanimoyei sahehea tüküyaheambo yahipoani, nga wani. Nga ro moaruwai hohoanimoyeimbi nindou ai aboedi hohoanimo sungumbeyahindi sahehea tükümeheandane,” mehupuri.

*Sisasi ai sesi wehi ningombo hoafi yamundimareandi
(Matyu 9:14-17; Mak 2:18-22)*

³³ Raniyei asu nindou bidifiri ai Sisasi mbo hoafiyehi seiya, “Nindou bidifiri Sonimbo sunggururü-rundeimbi ana afindimbo sesi wehi ningomombo Godimbo yangiri didibafi-yomondühanemo. Asu nindou Farisi-yomondi hohoanimo sunggurundeimbi-ranai-amboani maru rani sungguru arundi, nga sihambo sunggurunini-rundeimbi aiana sesi sowasumo hoe simindimo rundühanemo?” maseiamboyu.

³⁴ Asu Sisasi ai aheimbo hoafiyundürühi yahunduriya, “Asu se ra nindou mamai ai nimorehi semindimbo yahuan rani-simboani sesi afindi raraorihindühi ngunindi afandihindi ranaheimbo sesi wembopo ndahümündihündürü mamandiyo sapo nindou nimorehi semindimbo-mayu ranai ai-babidimbo nimanduani? I, ra wani.

³⁵ Nga sunggunambo nimorehi semindimbo nindou ranahambo ndowarindumo gorügoanini ngomondani rani-simboani animbo ai sesi wehindeimboyei,” mehu.

³⁶ Asükaiyu Sisasi ai aheimbo ngorü kafeefe hoafi hoafiyundürühi yahunduriya, “Nindou mamai ai-amboani moai hoeari simborindambo buramündi haya asu ngisihari hoeari wamindafi ambe aningo ranifih pare haya kakiyu randi, nga wani. Ai rawareandi ana, hoeari simbori-mayo ranai bundeandani asu simbori hoeari ranai ngiri wamindafi hoeari-mayo ranifih simongori-ndamindo.

³⁷ Asu nindou ngorü ai wain boboe simbori ra sapo wamindafi ninihondi hoeari hipiri wain keferandeimbi-mayo ranambe karareandi ana, simbori wain ranai wamindafi wain hipiri ra borindeandühi wain ranai hifini keboendühi wamindafi hipiri-mayo ra moaruwaindimboe.

³⁸ Nga simbori wain boboe ranana sapo simbori ninihondi hoeari hipiri-mayo ranambe animbo kefemboane!

³⁹ Nindou ai wamindafi wain ra sümündi hayambo ana, ai ngiri simbori simindimbo yifirindu. Ai hoafiyuhuya, ‘Wamindafi wain-ane aboedayo,’ mbüsümbui,” mehunduri.

6

*Moani ngoafimbo nimarisihi Sisasi ai wit nümbürambe mahu
(Matyu 12:1-8; Mak 2:23-28)*

¹ Moani ngoafimbo nimarimbo sihi Sisas ai wit nümbürambe mahu. Ranıyo asu ahambo sünggrurü-rundeimbi ai wit hısi ra warıhü hüründümo mburu warı düdühuru hipiri ra horımarıhoayowa safı yangiri masowasümo.

² Ranıyomo asu Farisi nindou bidifiri ai düduyafundühiya, “Se nimboe rani-moatükunı ra rawarundi rana? Yıhoefi ahınümbi hohoanımo ranai yahoya moanı ngoafimbo nimarimbo sihi rani-moatükunı refepoanı meho,” mehomondamboyu.

³ Asu simborı Sisas ai hoafıyupurühi yahuya, “Awi se moai bukambe hoeirundiyo sapo Defit ai ahandı nendi bidifiri-babıdımbo wembomboyuhü ramareandı hoafı rana?”

⁴ Sapo ai Godındı worambe kefuai hüfu Godımbo sıhefeimbıhündı bret megoro ra semündü sesühi asu ahandı nendi bidifiri-memo ranahamumbo amboanı masagapurı. Yıhoefi ahınümbi hohoanımo süngu amboanı nindou amurı ai ngiri refimbıhündı bret ra dagüdi, nga moanı Godımbo sesi sıhou-rundeimbi yangiri anımbo bret ra dowadümboemo,” mehupurı.

⁵ Asu Sisas ai hoafı moandıreandühi hoafıyuhı yahuya, “Nindou Hondü ranai ana moanı ngoafimbo nimarimbo sihi ra ai nımındani,” mehu.

*Sisas nindou warı moaruwaimbü aboedımariri
(Matyu 12:9-14; Mak 3:1-6)*

⁶ Ngorü moanı ngoafimbo nimarı sihi Sisas ai Suda-yafe rotu worambe kefuai hüfu nımorehi nindowenihımbo yamundi-mareandıri. Ranühi nindou mamı warıhondü warı ahandı ranai moangorıfoareri haya mamaru.

⁷ Suda-yomondi ahınümbi hohoanımo yamundu-rundeimbi bidifiriyomo asu Farisi nindou-yomo ai nını nafısüngundıhurı Sisasımbo papı-hoafındıhurı yahomo houmbo mamarımo. Ranıyomo ai moanı ahambo hımboarınambo yangiri hıfandırürühi mamarımo Sisas ai moanı ngoafimbo nimarimbo si ranıhü nindou aboedıreandıhüpo yahomo houmbo.

⁸ Asu Sisas ai ahamundi hohoanımo ra fıfırehayambo-wambo nindou-mayu rana-hambo hoafıyundowohü yahuya, “Botıyafı hawa ndühi wagabe sühüfi,” mehundo. Ranıyu asu nindou-mayu ranai botıfi hüfu wagabe manüngu.

⁹ Ramefi-yuwamboyu Sisas ai ahamumbo hoafıyupurühi yahuya, “Ro sıhamumbo düduweheandı: nını-moatükunımboyo sıhefi ahınümbi hohoanımo ranai yowanı moanı nimarimbo sihi refepoanı mehoa? Farıhefemboyo asu moaruwaimbo-femboyo? Nindou mamındı yangiri nıngombo ra dıdıboado-femboyo asu yembüfemboyo?” mehu.

¹⁰ Ai ahamumbo muıguambo türapuranı mayowamboyu asu nindou-mayu rana-hambo hoafıyundowohü yahuya, “Sıhafı warı ra ngurıhoefı,” mehundo. Ai ranısüngumareanda, asu ahandı warı ranai asükaiyo aboedımayo.

¹¹ Asu nindou-memo ranai ngüsüfoambe moaruwairapurühi Sisasımbo nüngundıhurı yahomo houmbo ahamundihoarı wataporımbomarundi.

*Sisas ai ahandı hoafı semındı horambo nindou 12 masepurımündu
(Matyu 10:1-4; Mak 3:13-19)*

¹² Mamı rani-sımboanı Sisas ai hıfi wafuana Godımbo dıdıbafıfembo mahafu. Ai nımbokoanı Godımbo dıdıbafıyo hombo sürüfoefembohünda.

¹³ Ranıyo asu simayoambo ai ahambo sünggrurü-rundeimbi-memo ranahamumbo mborai yahupurı hürıhepurı haya asu 12 nindou sepurımündühi ahamundi ndürı hoafı sowandümo homo-rundeimb-anemo yahu kamafoareapurı.

¹⁴ Saimonımboyu Pitamboyu-randeimbi-mayu, asu ahandı akıdı Andruyu, Sems, Son, Firip, Bartoromyu,

¹⁵ Matyu, Tomas, Sems Arfius'indi n'omor'i, asu Saimon Serotihündi ran'yomo.*

¹⁶ Sudas Sems'indi n'omor'i asu Sudas Iskariot, sapo Sisas'mbo hürütümbi nendi-yomondi warihürireimbi-mayu ran'iyu.

*Sisas ai anğünümboyeimbi aboedimareandür'i
(Matyu 4:24-25; Mak 3:7-12)*

¹⁷ Sisas ai hifi wafu wamin'indi ahandi hoafi sowandümo homo-rundeimbi-memo ran'i-babidi hanimo houmboemo asu nindou bidifiri afindi ahambo süngrurü-rundeimbi ran'i-babidi ndümündühi man'ngomo. Ran'iyei nindou afindi ra Sudia hifihündi, Serusaremhündi, Tair asu Saidoni-yafe hifihü sir'wara gudikim' ngoafi adaburo ran'hündambo ai-amboani ran'hü bur'mayei.

¹⁸ Asu ai ran'hü tükümehindi ra ahandi hoafi himbor'yo asu ahei anğün'i ra aboedimbi'reandambo sei hehimboyei. Asu did'iyei moaruwai nendi n'imar'indürimbo t'ng'irifo sahümündeimbi ai-amboani tükümehinda aboedimareandür'i.

¹⁹ Muñguambo nindou ranai ahambo sind'hor'i mar'hündi ra sapo ahandi fi-ambeah'indi ng'in'indi ranai kosifoendühi aheimbo aboed'reiri marandamboyei. Ran'yo Sisas ai muñguambo nindou aboedimareandür'i.

*Hihifi hihifi asu t'ng'irifo tükündifemboe hoafi
(Matyu 5:1-12)*

²⁰ Sisas ai ahambo süngrurü-rundeimbi-memo ranahamumbo himboari pareapuri nüngumbo hoafiyupurühi yahuya,

“Se didemo napokoate-ayomo seana hihifi-hihifi-mbemondamboane,
ng'a haponda God ng'in'indi hifandarandi ra s'hamund-ane.

²¹ Se didemo haponda wembomboemo seana hihifi-hihifi-mbemondamboane,
ng'a seana bodoweimbi n'ngomboemo!

Se didemo haponda arani-aranemo seana hihifi-hihifi-mbemondamboane,
ng'a seana tikifinambo n'ngomboemo!

²² Didemo s'hamumboya Nindou Hondümbö süngururü rundeimb-anemo mbiseih'i
asu ran'i süngumbo s'hamumbo y'boarukor'hipuri,
ng'in'indi hoafiyahüpuri asu seana moaruwai-anemo sei hoafayei ana,
se hihifi-hihifi'indimo.

²³ Rani-moatükuni ra rawefeyo ana, se hohor'pi-hohor'pi-ndimondühi hihifi-hihifi'indimo n'imboe sapo s'hamundi tak'ni afindi sünambe begor'pur'i. N'imboe sapo ahei amao mam'i amboani God'indi hoafi hoafiyomo-rundeimbi ahamumbo ran'moatükuni ramar'hindi.

²⁴ Se did'iyei haponda napo afindeimbayei, seana hipoan'imboembou-anei!

Sapo seana hapo yang'iri an'imbo t'ng'irifokoate-fi hand'hi n'imboeimboyei.

²⁵ Se did'iyei haponda bodoweimbayei, seana hipoan'imboembou-anei!
n'imboe seana sapo wembombondeimboyei!

Se did'iyei haponda tikifi-hoafinambo amarei, seana hipoan'imbembou anei!
N'imboe sapo seana arani-aran'indeimboyei!

²⁶ Nindou ai s'heimbo haponda aboed-anei sei hoafiyei ar'hündi, seana hipoan'imboembou-anei!

N'imboe ahei amao mam'i amboani God'indi hoafi tikai hoafiyomo-rundeimbi-memo ranahamumbo amboani yahurai rasei mar'hündane,” mehu.

*S'hei hürütümbi ranaheimbo ngusüfo pand'hindür'i
(Matyu 5:38-48; 7:12a)*

* **6:15:** Serot ai Suda-yafe amao-yomondi hohoan'imo yang'iri süngufembo hohoan'imo-memo. Ai Israer Romi-yomondi gafman hoarehi n'ngombo moei mehomo.

²⁷ Sisas ai hoafiyuhi yahuya, “Se didiyei wandi hoafi himboryei arihündi sheimbo ro hoafayah: Nindou didiyei shei hürütümbaye ranaheimbo se hipoambo-ndihindüri. Nindou didiyei sheimbo yiboaruko-arihindüri ranaheimbo se ngusüfo pandihindürühi hipoambo-ndihindüri.

²⁸ Nindou didiyei sheimbo hoafinambo moaruwaimbo-arihindüri ranaheimbo se God ai aboedi-aboedimbirea-ndüramboane mbisei. Asu nindou didiyei sheimbo wudipoapofe-ndürikoate-aye ranaheimbohünda se Godimbo didibafindei.

²⁹ Asu sihambo nindou ngorü ai mam+ koaihoan+ harinduan+ asukai ngorü koaiho amboan+ hihirindowandan+ ranifih+ harimbiyuwamboane. Asu nindou ngorü ai sihaf+ ngisihar+ hoear+ ndemüduan+ ana, asukai sihaf+ siot ngorü-amboan+ mbisemüdu-wamboane.

³⁰ Nindou didiyei sihambo nin+moatükunimbo düdundahindan+ ranaheimbo munguambo dabadüri. Asu nindou ngorü ai sihaf+ nin+moatükun+ napo ndemüduan+ asukai hihirife semindimbo hoafipoan+.

³¹ Asu se nindou bidiframbo ai wambo ran+moatükun+ rambirihindi asafi ra se aheimbo ran+süngundowandi.

³² Se nindou sheimbo hohoan+moyei-rihündeimbi ran+ nindumbo yangiri se hohoan+moayei ana, ngiri ran+ süngu sheimbo aboed-anei mbisei. Nindou moaruwai hohoan+moyei-rihündeimbi amboan+ nindou didiyei aheimbo hohoan+moyei-rihündeimbi aheimbo yangiri hohoan+morihündüri rihündühanei!

³³ Asu se nindou sheimbo didiboado-rihindüri arihündi ranaheimbo yangiri se didiboado-arihindüri ana, asu ngiri ran+süngu aheimbo aboed-anei mbisei. Nindou moaruwai hohoan+moyei rihündeimbi amboan+ ran+ süngurühi hündühanei!

³⁴ Asu se nindou didiyei ranaheimbo nin+moatükun+ ndahundürü mbundihumbo hihirindihu ndahum+ndefi sei hehi hohoan+moyeihi aheimbo yangiri sahündüri arihündi ranimbo ngiri sheimbo aboed-anei mbisei. Nindou moaruwai hohoan+moyei-rihündeimbi amboan+ nindou bidifri+ moaruwai hohoan+moyei-rihündeimbi ranaheimbo sahündüri rihündühanei, ra aheimbo masehindi nahurai hihirife semindimbohünda!

³⁵ Yowan+, nga se nindou didiyei sheimbo hürütüri-hündüri-rihündeimbiimbo hipoambondihindüri. Asukai nin+moatükun+ nindumbo sai mburimbo se yowan+ bidifri+ moatükun+ hihirife semindimbo hohoan+moyoponan+. Rananimbo se takini afindi ndahümündi mbundihü asu God Nimmoamo Hamindi ranahandi nimorindamboyafi. Nimboe aiana nindou didiyei hihifryo-rakoate asu moaruwai hohoan+moyei-rihündeimbi ranaheimbo aboediyuhani.

³⁶ Se hipoambondo ndandi sihaf+ ape ai-amboan+ hipoambore arandi nou.”

*Nindou ngoründi niŋgo ra türüfoefehü pap+hoafipoan+
(Matyu 7:1-5)*

³⁷ “Se yowan+ nindou ngoründi niŋgo ra türüfoefehi+ pap+hoafipoan+. Asu ranan+imbo ngiri+ God ai shei niŋgo ra türündandürühi pap+hoafindandüri. Se yowan+ nindou ngoründi niŋgo ra yibobofehi+ moaruwai-ane yaho hoafiyopon+. Asu ranan+imbo ngiri+ God ai sihaf+ niŋgo ra yibobondeandühi moaruwai-ane mbüsu. Se nindou bidifri+yei moaruwai hohoan+mo ranahambo amboawi aseianimbo God ai-amboan+ shei moaruwai hohoan+mo ranahambo amboawi mbüsümbui.

³⁸ Se nindou bidiframbo asahündüri an+imbo asu God ai sheimbo dagadür+mbui. Refe süngu ana se afindi hamindi an+imbo ndahümündeimboyei. Sapo se an+hondumbo nindou farahehindi ran+ simogodühi an+imbo shei warambe bab+boai pitapindimboe. Se nin+ simogodühiyo nindou bidiframbo farihhind+ süngu-an+imbo God ai sheimbo ran+ simogodühi randeandür+mbui,” mehu.

39 Asu Sisas ai ahamumbo kafeefe hoafi nda hoafimepurî: “Nindou mamî himboatîharî ai ngîrî nindou ngorü himboatîharî-mayu ranahambo nderümündî haya nafî nafuindu ngu. Asu ai rawareandî ana, yîboboambo hoe apoarambe pîndamboyanî.

40 Yamundife nîmorî ai ahambo yamundî-randeimbi-mayu ahandî nîmoamoyupoanî, nga muŋguambo yamundife nîmorî ahei yamundife ratûpurî ra muŋgundoanî ana, asu aheimbo yamundu-rundeimbi-memo nahuraindeimboyei.

41 Asu se nîmboe nindou ngoründî himboarambe düdübudî akîdou afoeru ranahambo yangîrî himboapoyafühî asu sîhafî himboarambeahî nîmoko bîdîfirî afoero ranahambo hoeifekoate-a?

42 Nüŋgundo nindou ngorumbo hoafîndafühîya, ‘Wandafî, awî sîhafî himboarambeahî düdübudî akîdou afoeru ra hündîhehinî samboanahî,’ mambîsafî sîhafî himboarambeahî nîmoko bîdîfirî afoero ra sîhafîhoarî hoeifekoate-a? Seana yimbu yafambeimbi nindou-anafî! Weaŋgurühî se boatei-anîmbo sîhafî himboarambe nîmoko bîdîfirî afoero ra hündühoefî mbundambo-anîmbo asu nindou ngoründî himboarambe düdübudî akîdou afoeru ra wudîpoapondo hoeindowandühî hündühoefîndo,” mehu.

*Nîmî-ane asu ahandî hîsî ranane
(Matyu 7:16-20; 12:33-35)*

43 Sisas ai hoafîyuhî yahuya, “Nîmî mamî aboedî hamîndî ai ngîrî hîsî moaruwaimbü nîngo. Asûkai nîmî mamî moaruwai ai-amboanî ngîrî hîsî aboedeimbi nîngo.

44 Muŋguambo nîmî ra ahandî hîsayo ranî süŋgu-ane türüfoefehî awî ranî nîmî-ane eho. Se ngîrî nîmî hîsî fik ra tîhoarî tîhoareimbi nîmî-fihîndî hüründandîfî, asu ngîrî yukui amurî nîmî-fihîndî hüründandîfî.

45 Nindou aboedî ai ahandî ngusüfoambe hohoanîmoambeahî aboedî moatükunî arühayo ranane bokarîhai arandî, nga asu nindou moaruwai ai ahandî ngusüfoambe hohoanîmoambeahî moaruwai moatükunî arühayo ranane bokarîhai arandî. Nîmboe sapo nîne-moatükunîyo ngusüfoambe hohoanîmo-ambeahî amaro ranane asu yafambe ai weindahî hoafîyo arandî,” mehu.

*Nindou yimbu worîmborîrî-rînandeimbi
(Matyu 7:24-27)*

46 Sisas ai yahuya, “Asu se nîmboe wambo ‘Adûkarî, Adûkarîyei rîhündühî asu wandî hoafayahî ra süŋgufekoate-ayeia?

47 Nindou düdi ai wambo sowahî tüküfi wandî hoafî himborîyu mburambo ranî süŋguareandî anîmbo asu ro ai nüŋgunahurai nindouayu ra sîheimbo nafuindamboyahî?

48 Aiana sapo nindou worîmbombo yahuhaya hîfambe ndihî ragu kakîra hanü mburambo kambohoanî nîmoeiwamî mafemburîfiyu nahurai-ani. Hoe ranai afîndî hohoumboyohü worî ranahambo harîyo randa moai fîfîmîyo, nîmboe sapo ai wudîpoapore worîmbora hayambowambo.

49 Nga asu nindou düdi wandî hoafî himborîyu mbura ranî süŋgufekoate-ayu aiana sapo nindou worîmbombo yahuhaya kambohoanî wudîpoapofe feburîfekoate-yuwanî asu hoe ranai hohoumboyohü worî ranahambo harîyo randanî moanî mamîharî bîramîndî pîrîmayo nahurai-ani. Asu bîramîndî pîrîmayo ra moanî afîndî hamîndî mamîkarî pîrîmayo!” mehu.

7

*Sisas ai ami-yafe bogor+ndi ratüpur+iyu-randeimb+ d+boadomarir+
(Matyu 8:5-13; Son 4:43-54)*

¹ Sisas ai n+moreh+ nindowenih+ ran+ hoafi+ ra hoafi+yundür+ mbura Kaperneamüh+ hu tüküme fiyu.

² Nindou mam+ Rom+hünd+ ami-yafe bogori+ ran+hü manüngu. Ran+iyu ahand+ ratüpur+iyu-randeimb+ ngusüfohönd+ ranai anğünümboyuhü yif+imbo yang+ri+mayu.

³ Ami-yafe bogori+ ai Sisas ran+hü anüngu hoafi+ ra h+mbor+iyu haya ran+iyu ai Suda-yafe bogori+ b+d+fi+ri+ koamar+hepura ahambo hoafi+ambo mah+fomo. Ranan+imbo ahand+ ratüpur+iyu-randeimb+ ra aboed+imbirir-amboane yahu haya.

⁴ Ai homo Sisas sowah+ tüküyafu wat+harürüh+ yahomoya, “Ai nindou aboed-ani, nga se ahambo fand+hawori+.

⁵ Nga ai Suda y+hoef+imbo ngusüfohö pareamuni-randeimb-ani. Nga aiyu y+hoef+ rotu wor+ ra wor+imbomarandi+,” mehomondamboyu.

⁶ Ran+iyu Sisas ai ran+babid+ hu wor+ki+m+ tüküfiyuani+ ami-yafe bogori+ ai ahand+ ngunind+ Sisas+imbo hoafi+ambo koamar+hepura homo hoafi+yomondüh+ yahomoya, “Adükari, ambe se t+ri+fondamboyafi, nga ro nindou aboed+yah+ an+imbo wand+ worambe madügüfi, nga ro moai muңguna wand+ wor+na did+fi sahehea ho-hoan+moyah+.

⁷ Ran+imboanah+ ro aboed+ ham+ndi-yahan+imbo sihambo sowana mad+d+h+. Nga moan+ se hoafi+yang+ri+ hoafi+ndafan+ wand+ ratüpur+iyu-randeimb+ ai aboed+imbiyu-wamboane.

⁸ N+imboe ro-amboan+ nindou wand+ n+moamo ndüreimb+memo ranahamund+ hoarehanah+, nga asu ami-anemo wand+ hoarehemo. Ngorümbo hoafi+ndahüh+, ‘Se haf+,’ mb+sahan+ ai hu randühani. Asu ngorümbo hoafi+ndahüh+ ‘Se si+n+fi,’ mb+sahan+ ai sün+ randühani. Asu wand+ ratüpur+iyu-randeimb+imbo hoafi+ndaha-ndowohümbo, ‘Ran+moatükuni raro,’ sahan+, ai rareandühani,” mehu.

⁹ Asu Sisas ai ran+ hoafi+ ra h+mbor+iyu haya nindou ranahambo af+nd+ mahepün+fiyu. Ran+iyu h+h+ri+fi n+moreh+ nindowenih+ af+nd+ ranaheimbo hoafi+yundürüh+ yahuya, “Ro siheimbo hoafayah+. Ro moai an+hondümbofe ndahurai ndüh+ hoeir+heand+, Israer+hünd+ amboan+, nga wan+,” mehu.

¹⁰ Nga sapo nindou ami-yafe bogori+ ai koamar+hepuri+ ranai homo worambe hoeirüwurane asu aboed+imayü.

N+moreh+ kaind+ n+mor+ Sisas ai yif+hünd+ bot+marir+

¹¹ Refe hayamboyoane, asu süngunambo ranambe n+mai Sisas ai ngoafi+ mam+ ahand+ ndür+ Nen ran+nambo bot+fi mahafu. Ahambo süngururü-rundeimb+yomo asu n+moreh+ nindowenih+ af+nd+mayeri ran+yei ai mam+ mahahüsi.

¹² Sisas ai ndeara ngoafi+ gin+ri+ naf+tambek+m+ tüküfiyuane asu ngoafambe-ah+nd+ aran+hoafi+ yas+mond+ ranai tüküme feyo. Yif+ n+moko ranana sapo n+moreh+ kai-mayo ranahand+ nindowenih+ n+mor+ moan+ mam+ ham+ndi-mayu ranaiyu. Ran+iyu asu n+moreh+ nindowenih+ af+nd+ ran+ ngoafi+hünd+ ranai n+moreh+ ran+babid+imbo mamarei.

¹³ Asu Adükari+ ai n+moreh+ ranahambo hoeireanda mayoa asu ahambo ngusüfoambe af+nd+ h+poamboreandüh+ hoafi+yundüh+ yahuya, “Se yowan+ aran+ndaf+ndo-mboyafi,” mehundo.

¹⁴ Ran+iyu Sisas ai hu yif+ safisend+mayo ra sünd+mareanda asu nindou yif+ n+moko masowandümo-memo ranai ng+ng+n+ru man+ngomo. Ran+iyu Sisas ai hoafi+yuh+ yahuya, “Nindou hoar+fi+ ro sihambo hoafehan+n+ se haponda bot+yafa,” mehundo.

¹⁵ Ran+iyu asu yif+yumb+ nindou-mayu ranai bot+fi n+marümbo wata-por+imayüamboyu asu Sisas ai n+mor+ ra ahand+ hondand+ war+hümariri+.

¹⁶ Raniyo asu nimorehi nindowenihí afíndí ranai ngusúfo kíkífoaríhindühi Godímboya aiana aboed-ani sei hoafiyahündowohü seiya, “Ahandí hoafí hoafiyu-randeimbi adúkarí hamíndí ai yíhoefí mbusúmo tükümeñiyu! Ai ahandí nendí ranaheimbo aboedambofe-ndürímbo tükümeñiyu-ane!” masei.

¹⁷ Sisas ai rani-moatükuní rawareandí hoafí ranai muñguambo Sudia hífi asu rani hífikímí adaburo ranambe yanğorí wakímareanda hímborímayeí.

Son hundürüra-randeimbi ai ahambo süngururü-rundeimbi yimbu Sisas sowana koamaríhepírí

(Matyu 11:2-19)

¹⁸ Sonímbo süngururü-rundeimbi ai muñgu moatükuní tükümeñeyo ra ahambo wataporímbo marurí.

¹⁹ Raniyu asu Son ai ahambo süngururü-rundeimbi nindou yimbu mborai yahupírí hürühepírí haya Adúkarímbo düdufímbohünda ahambo sowana koamaríhepírí. Ahandí Adúkarímbo düdufe hoafí ra yahuraiyo, ‘Nindou nda horombo ro tükündüfimbui masahí raníyafí, asu ngorü tükündüfimbui mbísefi hohu hímbomandefíyo?’

²⁰ Asu ai Sisasímbo-so tüküyafíneandühi hoafíyafínandowohü safaníya, “Son hundürüra-randeimbi ai síhambo refe düdufenínímbo yíhoehímbo koamaríhemuna masínehí. Se nindou tükündüfimbui mehuyafí, asu ngorü tükündüfimbui mbísefi hohu hímbomandefíyo,” masafaní.

²¹ Moaní rani-símboaní hamíndí raníhü Sisas ai nimorehi nindowenihí afíndí fi moaruwaimbü, anğünümbí, moaruwai nendí nímarümbí ranaheimbo aboedíreandürí asu hímbotíharí afíndí ranaheimbo hímboarí bíríhendüraní asúkai hímboaríyeí rarao maríhündí.

²² Sisas ai Sonímbo süngurínírí-rínandeimbi ranahafanímbo símborí hoafíyupírühí yahuya, “Se ngafaní Sonímbo hoafíndafaní se níne-moatükuní hoeíríne hímboríyafaní marínandí ra: Rani-moatükuní ra sapo hímbotíharí ai asúkai hímboarí bíríhehi hímboaríyeí, tíñarí moaruwaimbí ai botíyahi hei, fi moaruwaimbü, mímáního masímeimbí ai aboedí popoatapo-foaríhi. Hímbotühüfo ai asúkai hoafí hímborí-yeí, yífíyeimbí ai yanğírí botíyahi asu aboedí hoafí ra nindou napokoate-yeimbí-mayeí aheimbo wataporímboyo ramarandí ranahambo.

²³ Nindou dídíyeí wambo aníhondümbó-aríhindírí ai-ana híhífí-híhífímbeíyeí-amboane!” mehu.

²⁴ Sonímbo sünguríne-rínandeimbi mefaní ranai hafandane süngunambo Sisas ai Sonímbo nimorehi nindowenihí-mayeí ranaheimbo hoafíyundürühí yahuya: “Sapo se Son sowana nímiwohí furíkoate-reandühí heihü ra se níni-moatükunímboyeí tüküfeñoaní hoeífembo sei hehi hohoanímomayeí a? Awi se boabodarí emündü werínambo mboahurí-hendaní ra hoeífemboyeí mahei?”

²⁵ Níni-moatükuní hoeífemboyeí se mahei rana? Awi nindou hoearí moaní rani-poanímbo aboedí hoearí yihuruyu haya nüñguwaní hoeífemboyeí mahei? Ra waní. Nindou yahurai hoearí aboedí yihuru-ríhümündeimbí ana, adúkarí bogoríndí worambe-ane nímboeí aríhündí.

²⁶ Se wambo ndühí yaríhi hoafíyahündírí sapo se níni-moatükuní hoeífemboyeí mahei ra? Godíndí hoafí hoafíyu-randeimbi nindou ranahambo hoeífímboyeí? Yíni ra aníhond-ane Godíndí hoafí hoafíyu-randeimbanísí, ngá ro nda síheimbo aníhondümbóanahí hoafayahandürí. Son aiana Godíndí hoafí hoafíyu-randeimbi nindou ranahambo ngasündireimb-ani.

²⁷ Son ranahamboyo Godíndí Bukambe yare hoafíyowohü yahoya, ‘Ro nindou mamí wandí hoafí semíndí hombóhünda koandíhehinaní, ai boateí se hokoate-yafambe ngumbuí síhafí nafí nafíríhefémbohünda,’ meho,” mehu.

28 Sisas ai b'idifiri hoafi pareandühi hoafiyuhi yahuya, "Son ana nindou moani adükari hamindiyu haya asu ai nindou horombo maningomo ahamumbo ngasüdeapureimb-ani. Nga asu nindou düdi ai sapo God nginindi hifandarandi ranambeahindi akidou aiyu aiana Sonimbo ngasündirumboani," mehundüri.

29 Muḅguambo nindou ai Sonindi hoafi himboriyei hehi asu takis kaki sowandümo-rundeimbi nindou-amboani muḅguambo rarihi hoafiyehi seiya, "Yini, Godindi ho-hoanimo ranana anihondü hondü mbumundane," masei. Raniyei asu süngunambo ai ahandi warihü hundürümeyei.

30 Nga Farisi nindou-yomo asu Suda-yomondi ahinümbi hohoanimo yamundurundeimbi-yomo ranai ahamundihoari Godindi hohoanimo ra himbori-yowohü süngufembo moei mehomo. Ranimboemo ai moai Sonindi warihü hundürüyomo.

31 Sisas ai hoafiyuhi yahuya, "Nimورهi nindowenih hapodanambe animboei ndanaheimbo ro nini-moatükunifih simongorindhe hoeimandihara? Nindou nda ai nüḅgunahurai nindouyei ndana?"

32 Nindou ndanai ana sapo nimori akidibou ngoafihü ninouyeimbo nahurai-anei. Sapo ai nimateimbo bodimondi nimoakidiboumbo rarihi hoafiyehiya, 'Ro siheimbo fufunnambo fufun-mehundüri, nga asu se moai botiyahi yiriwari moporiyei! Ro siheimbo wenḅsahoafinambo marihundüri, nga asu se moai aranahoafirihündi rani ranimayei!' nahurai-anei.

33 Son sapo nindou hundürüra-randeimbi-mayu ranana tüküfi sesi sesü, wain hoe simindi rakoate-mayua, asu se hoafiyehüya, 'Ahandi flambe ana moaruwai nendi nimarimboane,' masei!

34 Asu Nindou Hondü ai tüküfi sesi sesü, hoe sümündi marandambo, asu se hoafiyehiya, 'Nindou ranahambo hoeirihori! Aiana sesi afindi sesü asu nginindi wain hoe sümündi arandi. Aiana nindou takis kaki sowandümo-rundeimb-anemo asu nindou moaruwai wosihofori hohoanimoyomo-rundeimb-anemo ranahamundi ngunind-ani!' masei.

35 Nga asu nindou didiyei Godindi-mayo fifirife ra anihond-ane sei sahümündimbi aiana rani fifirife ra anihondumbo nafuiyehanei," mehu.

Sisas ai Saimon Farisihündandi worambe mamaru

36 Farisi nindou ai Sisasimbo sesimbohünda ro-dibo dowadifi mehundo-wamboyu asu Sisas ai ahandi worambe hu farifi hafu mamaru.

37 Rani ngoafihü nimورهi mamai ai nindowenih birabiri hohoanimoyo-randeimbi maningo. Sisas ai Farisi nindoundi worambe sesi sesühi amaru hoafi ra himboriyo haya, asu ai arabasta nimoei kaki afindi fih semindümbi hiprambe fisinjarümbi moatükunihipiri tüküre semindi haya maho.

38 Raniyo ai ho Sisasindi daboadan yirikimi ningombo araniyowohü Sisasindi tinari ra ahandi aranhimboaho-mayo ranambo popoaimarandi. Raniyo asu ai Sisasindi tinari ra ahandi mbirinani ranambo ninombirihoyoa yahohaya gedühai mbura wakikihirapirühi fisinjarümbi moatükunih ra tinari yimbumefani raniwami kamafoareandi.

39 Asu Farisi nindou Sisasimbo mborai mehundo ranai rani-moatükunih ramareanda hoeire haya ahandi fimbo hoafiyuhi yahuya, "Nindou nda anihondü Godindi hoafi hoafiyu-randeimbayu ana, ai nine nimورهi ahambo südarerih nda fifirindeambui. Asu moaruwai yahurai nindowenih birabirümbi nimورهi aningo ranahambo fifirindeambui," mehu.

40 Sisas ai simbori hoafiyundühi yahuya, "Saimon, ro shambo hoafiyoninimbo hoafi moai siheheandi," mehundowamboyu. Asu Saimon ai ahambo hoafiyundühi yahundoya, "Yini, Yamundo-randeimbi nindou se wambo ndühi hoafiyafindih," mehuamboyu.

⁴¹ Asu Sisas ai piyu haya hoafiyuhî yahuya, “Nindou yimbu nîmbafanî henamboyanafanî ai nindou ngoründî-mayo kakî sîmborî hîhîndîho ndehoamboehî safanî hena masowandîfanî. Nindou ngorü ai sapo kakî sairandeimbi-mayu ranahandî-mayo 500 kakî hoarî semüdu süngunambo sîmborî saimbohünda asu nindou ngorü-mayu ranai 50 kakî hoarî semüdu süngunambo sîmborî saimbohünda.

⁴² Nindou yimbu ranai kakî masowandîfanî ra sîmborî hîhîrîfe saimbo kakîkoate-mefandamboyu asu nindou ranai ambe mehupîrî. Nindou yimbu ra dîdî ai nindou-mayu ranahambo ngusüfo afîndî pamandira?” mehuamboyu.

⁴³ Asu Saimon ai sîmborî ahambo hoafiyundühî yahuya, “Ro rarîhe ho-hoanîmoayahî ana, nindou sapo ahambo kakî adükarî masagado ranai-anîmbo afîndî hamîndî ngusüfo pandirümbui.” Ranîyu Sisas ai yahuya, “Yîni, se anîhondümbaanafî hoafayafî,” mehu.

⁴⁴ Ranîyu asu ai nîmorehî-mayo ranahambo sowana hîhîrîfîhî Saimonîmbo hoafiyundühî yahuya, “Se nîmorehî ndanahambo moai hoeirowandîyo? Ro sîhafî worambe mafareheandî, nga asu se moai wambo hoe sawandîrî wandî tîjarî popoaimbohünda. Nga asu nîmorehî ndanaiyo wandî tîjarî ra ahandî aranîhîmboahonambo popoaira mbura ahandî mbîrînanînambo gedümarandîrî.

⁴⁵ Seana moai wambo sowandîfîndîrî worînrîrowandîrühî wakîkîhîrandîrî, nga wani. Nga nîmorehî ndanai ana ro sühühambe peyo haya wandî tîjarî ra moai wakîkîhî hîniîngîreandî, nga wakîkîhî hoafîna hohombo haponda tükefeyo.

⁴⁶ Se moai wambo mbîroambe kefembohünda orif nîmî hîsî boboe dîdîboadîro sîhawandî, nga nîmorehî aiyo wandî tîjarî ra fîsîjarümbü moatükunî ranambo kamareandîrî.

⁴⁷ Ranîmboanahî ro sîhambo hoafehanîni, nîmorehî ndanai ahandî hohoanîmo moaruwai afîndî-ane, nga ranahambo God ai amboawi mehu. Nîmboe sapo ai wambo ngusüfo afîndî pamareandîrî. Nga asu nindou daboe ahambo moanî akîdou yangîrî amboawi yahoweimbî nindou ana ai moanî akîdou yangîrî ngusüfo pareandîrühani,” mehu.

⁴⁸ Ranîyu asu Sisas ai nîmorehî-mayo ranahambo hoafiyundowohü yahuya, “Sîhafî hohoanîmo moaruwai ranana ro amboawi samboanahî,” mehundo.

⁴⁹ Ranîyo asu nindou bîdîfîrî sesî fondîkîmî mamarîmo ranai ahamundî mbusümo hoafiyomondühî yahomoya, “Nindou nda düdi moaruwai hohoanîmo amboawi yahu aranda?” mehomo.

⁵⁰ Nga asu Sisas ai nîmorehî-mayo ranahambo hoafiyundühîya, “Sîhafî anîhondümbefe hohoanîmo ranamboyo sîhafî moaruwai hohoanîmo ranambeahîndî aboedambo-marîheanîni, nga se ngusüfo afurîndo kündo hawa ngafî,” mehundo.

8

Nîmorehî bîdîfîrî ai Sisas-babîdîmbo mahei

¹ Ranümbî ra kîkefoendane, asu süngunambo Sisas ai adükarî ngoafî asu akîdou ngoafî ranambe huhü God ngînrîndî hîfandarandî ranahambo wataporîmbo-marandî. Sisasîmbo süngururü-rundeimbî 12 ai Sisasîndî süngu mahomo.

²⁻³ Ranîyei asu nîmorehî bîdîfîrî dîdîyei moaruwai nendî nîmarîndüreimbî asu anğünî moaruwaimbü Sisas ai aboedîmarearü amboanî ahandî süngu mahei. Nîmorehî-mayeî ranai ana Maria Makdarahündî, sapo Sisas ai moaruwai nendî 7 ahandî fiambeahîndî raguanambo-reandeimbî-mayo ranayo, Soana, Kusandî nîmorehî, nindou ranai Herodîndî worî hîfanda randeimbî-mayu ahandî nîmorehîyo, Susana asu nîmorehî bîdîfîrî sapo ahei kakînambo Sisas asu ahandî hoafî sowandümo homo-rundeimbî farîhehipurî-rîhündeiimbî-mayeî amboanî aîbabîdî mahei.

*Nindou sesɪ ahurɪ nɔmbɔrambe bubumafoareandɪ kafoefe hoafɪ
(Matyu 13:1-9; Mak 4:1-9)*

⁴ Nindou afɪndɪ ranai ŋgorɔ ŋgoafɪhɔndɪ ŋgorɔ ŋgoafɪhɔndɪ kɪkɪrɪhefekoate Sisas sowana nɔmbɔnɪ tɔmarɪhɪnda, ndanɪ kafoefe hoafɪ hoafɪyundɔrɔhɪ yahuya,

⁵ “Nindou mamɪ ai sesɪ ahurɪ semɔndɔ hu bubufoareandane, asu bɪdɪfɪrɪ nafɪkɪmɪ pɔtɔpɪmayo. Nindou ai hahabodeihɔ pɔtɔpɪyeiane, asu ndu ai nɪmoamonɪndɪ pɔhɪyei masahɔsi.

⁶ Bɪdɪfɪrɪ ahurɪ ranai nɪmoei boatɪfowamɪ pɔtɔpɪyo mbura tɔkɔfehɔndamboyo asu yapataparɪmayo hɪfɪ ranai hoe puɪarɪ-koate nɪŋondɪ hamɪndɪwambo.

⁷ Asu bɪdɪfɪrɪ ai wohɪ tɪhoarɪ tɪhoarɔmbɪ nɪnouyoambe pɔtɔpɪyo mbura ranɪ dɪbore tɔkɔfɪhɪyo asu wohɪ ranambo gabudɪ-mafoareandɪ.

⁸ Ŋga asu bɪdɪfɪrɪ ahurɪ ranai hɪfɪ aboedambe pɔtɔpɪyo haya tɔtɔkɪyowohɔyo 100, 100-mbore hɪsɪmayo.” Sisas ai ranɪ hoafɪ ra moendɪfembo yahumbo hoafɪyuhɪ yahuya, “Nindou dɔdɪ ai hɪmboambeimbɪ-nduhɔ ana, hoafɪ ra hɪmborɪmbiyuwamboane,” mehu.

⁹⁻¹⁰ Ranɪyomo ahambo sɔngɪrɔrɔ-rundeimbɪ ai ranɪ hoafɪ ranahandɪ nɪmɪndɪ rana-hambo dɔdumefundo-wambo hoafɪyupurɔhɪ yahuya, “Sɪhamumbo ana God ŋgɪnɪndɪ hɪfandarandɪ dɪbohɪndɪ hoafɪ ra masayopurane, ŋga nindou amurɪ ranaheimbo ana kafoefe hoafɪnamboane hoafayondɔrɪ. Rananɪmbo ai hɪmboarɪ-ndeimboyei, ŋga ŋgɪrɪ hoeɪndɪhɪndɪ asu hɪmborɪ-ndeimboyei, ŋga ŋgɪrɪ fɪfɪrɪndɪhɪndɪ.”

*Sesɪ ahurɪmbo kafoefe hoafɪ ranahandɪ nɪmɪndɪ hoafɪ
(Matyu 13:18-23; Mak 4:13-20)*

¹¹ “Kafoefe hoafɪ ranahandɪ nɪmɪndɪ ra ndahurai-ane. Sesɪ ahurɪ ra Godɪndɪ hoafɪ-ane.

¹² Sapo sesɪ ahurɪ nafɪnɪ pɔtɔpɪmboyowohɔ pɔtɔpɪmayo ranana nindou dɪdɪyei hoafɪ hɪmborɪyeihaneisɪ, ŋga asu Satan ai ahei ŋgusɔfoambeahɪndɪ semɔndɔ pire-andɔhani. Sapo Satan ranai aheimboya anɪhondɔmbo-ndɪhi hehi aboedambo-ndahimboyei yahuhaya.

¹³ Sesɪ ahurɪ sapo nɪmoei boatɪfowamɪ pɪmayo ranana nindou dɪdɪyei hoafɪ rana-hambo hɪmborɪyei hehi sahɔmɔndɪhɪ hɪhɪfɪ-hɪhɪfɪyeihaneisɪ, ŋga ahei ŋgusɔfoambe hoafɪ ra moai kɪkɪmɪfoare nɪmarondɔrɪ. Ai hoafɪ ranahambo anɪhondɔmbo-rɪhindɔhaneisɪ, ŋga asu nɪne-moatɔkunɪ aheimbo refe hoeifendɔrɪmbo tɔkɔfeyoambe ai peyeihaneɪ.

¹⁴ Sesɪ ahurɪ wohɪ tɪhoarɪ tɪhoarɔmbɪ mbusɔmo pɔtɔpɪmayo ranana, sapo nindou dɪdɪyei ai hoafɪ ra hɪmborɪyeihaneisɪ, ŋga asu afɪndɪ hohoanɪmo, kakɪ napo sɪhefe hohoanɪmo, hɪfɪ ndanɪhɔndambo hɪhɪfɪ-hɪhɪfɪ hohoanɪmo ranai gabudɪ-foareandɔranɪ asu ai aboedɪ hɪsɪkoate-ayeɪ nahurai-ane.

¹⁵ Sesɪ ahurɪ hɪfɪ aboedambe pɪmayo ranana, sapo nindou dɪdɪyei ai hoafɪ ra hɪmborɪyei hehi ŋgusɔfoambe kɪkɪhɪ-safɪmarɪhɔmɔndɪ-aneɪ. Ai ahei hohoanɪmoambe dɪdɪboadorɪhoeimbɪ hamɪndɪ hondɔ nɪmarɪndɔrɪmboyo asu ai hɪsɪ aboedɪ tɔkɔmefendɔrɪ.”

*Nindou ai moai si wambɔrɪ hoarehɪ dɪbonapɪferandɪ
(Mak 4:21-25)*

¹⁶ “Nindou mamɪ ai moai ram hai ra yimunde mbura wambɔrɪnambo gabude, asu fondɪ hoarehɪ nɪnde randɪ, ŋga wanɪ. Sapo aiana yimunde mbunda ram hai nɪndɪferambo fondɪ-mayo ranɪwamɪ nɪmoamo anɪmbo nɪndeandanɪ nindou dɪdɪyei worambe keboehɪndɔhɪ hoeɪndɪhimboyei.

¹⁷ Nɪne-moatɔkunɪ dɪbo meŋgoro ranai ana weindahɪ moanambɔhɪ tɔkɔndɪfemboe. Nɪne-moatɔkunɪ nindou ai gabudɪhi masɪhehɪndɪ ranai ana weindahɪ hai sihɪ tɔkɔndɪfeyoanɪ hoeɪndɪhimboyei.

18 Awi se hĩbadĩhũmbo, hĩmbo yangĩrĩ kũndĩhi nĩmandei. Nindou dũdi hohoanĩmo ra ndore fĩfĩrareandĩ ana, God ai adũkarĩ ndagadombui. Nga nindou dũdi ndofe fĩfĩrĩfekoate-ayu ana, nĩne akĩdou fĩfĩrĩmareandĩ amboanĩ God ai raguanambo-ndeambui,” mehu.

*Sisasĩndĩ hondĩ asu akohoandĩ
(Matyu 12:46-50; Mak 3:31-35)*

19 Sisasĩndĩ hondĩyo asu ahandĩ akĩdĩ mamĩyomo ranai Sisasĩmbo hoeifimbo tũkũmehindĩ, nga ai nĩmorehĩ nindowenihĩ afĩndĩ ranĩ mbusũmowambo moai ahandĩ fikĩmĩ papũhũyahindĩ.

20 Ranĩyeyi nindou bĩdĩfĩrĩ ai Sisasĩmbo hoafĩyahũndowohũ sahũndoya, “Sĩhafĩ me-ane asu amondĩ mam-anemo ai weindanĩ anĩmboei sĩhambo hoeifenĩnĩmbo seimbo,” maseiamboyu.

21 Asu Sisas ai nindou ranaheimbo muũguambo yare hoafĩyundũrũhĩ yahuya, “Nindou dĩdĩyeyi ai Godĩndĩ hoafĩ hĩmborĩyeyi mburĩhũ sũnguuarĩhindĩ ranai-anei wandĩ me asu akohoandayomo,” mehu.

*Sisas ai hoafĩmayua werĩ afurĩmareandĩ
(Matyu 8:23-27; Mak 4:35-41)*

22 Mamĩmbo Sisas ai ahambo sũngrurũ-rundeimbĩ babĩdĩmbo botambe fareafundũhĩ hoafĩyupurũhĩ yahuya, “Awi sĩhĩrĩ kurĩhoe ranĩ goesũrũnĩ bandĩhehu ŋefo,” yahupurĩ haya mahomo.

23 Ai botambe homondũhĩ-yomo asu Sisas ai yapombofi meũguru. Ranĩyo asu ŋĩnĩndĩ hamĩndĩ hoewerĩ ranai kurĩhoe-mayo ranambe tũkũfehũyo, hoe botambe tũkũfehũ asu ai ndeara hĩmonĩ hanĩmbo yangĩrĩmemo.

24 Ranĩyomo asu ahambo sũngrurũ-rundeimbĩ ai Sisas sowana homo yangĩrĩrũwurĩ hoafĩyomo-ndowohũ yahomoya, “Adũkarĩ! Adũkarĩ! Sĩhĩrĩ ndeara yĩfĩmbo yangĩrayefĩ,” mehomondamboyu. Asu Sisas ai botĩfi hoewerĩmayo ranahambo awi-awimefiyu-wamboyo afureandũhĩyo asu hoe ranai afure mafoero.

25 Ranĩyu Sisas ai ahamumbo yare hoafĩyupurũhĩ yahuya, “Asu sĩhamundĩ anĩhondũmbofe ra nũũguia?” mehupuramboemo. Asu ai hepũnafu yĩhĩmbo sĩsĩreapurũhĩ sĩmborĩ hoafĩyafundũhĩ yahomoya, “Nindou nda dũdi rana? Ai moanĩ hoewerĩ ranahambo awi-awimefiyuwa ahandĩ hoafĩ hĩmborĩyowohũ afurĩmareandĩ,” mehomo.

*Sisas ai nindou mamĩndĩ fiambeahĩndĩ moaruwai nendĩ hemafoareandĩ
(Matyu 8:28-34; Mak 5:1-20)*

26 Sisas ai ahambo sũngrurũ-rundeimbĩ babĩdĩmbo Gerasa-yafe hĩfĩnambo Gariri hoe gogoasũrũnĩ homo tũkũmefundĩ.

27 Tũkũyafu mburu botambeahĩndĩ kusĩfoendane nindou mamĩ ranĩ ŋgoafĩhũndĩ moaruwai nendĩ nĩmarĩndoweimbĩ ranai ahambo sowanambo mahu. Aiana horombo hondũ piyu haya moai hoearĩ gũdeandĩ, nga moanĩ yare safoeyapo manũũgu-ane. Ai ŋgoafĩhũ nĩŋgokoate yĩfĩ sĩhehi rĩhũndeimbĩ honũguambeyu nũũgu marandĩ.

28 Nindou ranai Sisasĩmbo hoeirĩrũhĩ pukũna heiyuhũ yirĩkĩmĩ piyu nĩmarũmbo hoafĩyuhĩ yahuya, “Sisas, God Nĩmoamo Hamĩndĩ Hondũndĩ nĩmorĩ, se wambo nũũgufendĩrĩmbo safomboyafa? Ro sĩhambo hũti hoafarĩhanĩnĩ se yowanĩ wambo tĩŋĩrĩfo ndawandĩrĩmboyafĩ,” mehundo.

29 Nindou ranai yare hoafĩmayu ra sapo Sisas ai moaruwai nendĩ ranahambo hoafĩmayundoa kosĩfoendũhĩyo. Afĩndĩmbo moaruwai nendĩ ranai kĩkĩhĩrĩmĩndĩ nĩmaroanĩ asu muũguambo nindou ranai hĩmboarĩ safũhĩrurũhĩ senĩnambo

hüputüpu-rîhawuranî ai ranî-moatükunî ra gurîhai haya moaruwai nendî ranai fare serîmîndî haya nîmî wohî furîkoate-yowanî ho-marandî.

³⁰ Sisas ai ahambo düdufihî yahundoya, “Ndürî sîhafî nînea?” mehindowamboyu. Asu ai sîmborî hoafîyundühî yahuya, “Wandî ndürî ana Awai nindou-ane.” Ai yare hoafîmayu ra sapo moaruwai nendî afîndî ranai ahandî fiambe mamarei ranîmboyu.

³¹ Moaruwai nendî-mayei ranai Sisasîmbo hûti hoafîyahündowohü seiya, “Se yîhoefombo nîmbî nîmarûmbî hîfambe ranambe koandîhawamunî-mboyaî,” masahûndo.

³² Ranîyo asu moatei afîndî ranai hîrîpîninî hîmborîhündühî burîmayei-amboyo moaruwai nendî ranai Sisasîmbo moatei ranahei fiambe koarîhefendürîmbo hûti-hûtimarîhora koamarîhendürî.

³³ Ranîyei nindoundî fiambeahîndî kosîfoehi hehi moateiyei fiambeyahîndühî asu moatei ranai hîrîpîninî pîpînambo hanei kurîhoeambe pîyei hoe karîhûsi hehi yîfîsafîmayei.

³⁴ Nindou moatei hîfandîmarundî ranai hoeirunda mayoa, pîpîyomo homo ranî ngoafîhü asu nûmbûrambe ratûpurîyeihî burîmayei ranaheimbo hoafîhûmarundürî.

³⁵ Nindou ranai nîninî-moatükunîyo tükûmefeyo sei hehi hoeifembo Sisasîmbo-so tükûmehîndî. Ranîyo tükûyahî hoeirîhindane, nindou moaruwai nendî nîmarî haya kosîfoendeimbi-mayu ranai ahandî yirî kîmî hoearî yihuruyu mbura hohoanîmo aboedî koadürü hohoanîmoyu arandî süngu mamaruwa hoeirîhorühî yîhîmbo sîsîrîmehîndî.

³⁶ Nindou hoeifembo mahûsi ranai Sisas nindou aboedî-marirî ra hoeirîhi hehi nindou bîdîfîrambo wataporîmbo-marîhündî.

³⁷ Ranîyei asu muŋguambo nindou Gerasa hîfîhündî ranai yîhîmboyeihî Sisasîmbo ragu ŋgafî maseia asu botambe farîfi haya ndamefiyu.

³⁸⁻³⁹ Ranîyu asu nindou moaruwai nendî nîmarî haya kosîfoendeimbi-mayu ranai Sisasîmbo hûti hoafîrürühî yahuya, “Wambo se yîninî safanîmbo se-dîbo dîdî,” mehundo-wamboyu. Asu ai ahambo koarîheirühî yahuya, “Se ŋgoafîna ŋgafî nîninî-moatükunîyo God ai sîhambo ramareanîninî ra nindou bîdîfîrambo wataporîmbo-ndandî,” mehundo. Ranîyu asu hu nîne-moatükunî Sisas ai ahambo ramarirî ranahambo ranî ngoafîhündî-mayei ranaheimbo wataporîmbo-marandürî.

Sisas ai bogorîndî nîmorehî nîmorî yîfîhündî botîre asu nîmorehî anğünûmbî ai Ahandî hoearî sündîmareandî (Matyu 9:18-26; Mak 5:21-43)

⁴⁰ Sisas ai asükai Gariri ŋgorü-goanîninî hu tükûmefiyu-wamboyei nîmorehî nindouwenihî ranai ahambo hîhîfî-hîhîfîmayei, sapo hîmbomayei hei ranîmbowambo.

⁴¹ Ranühî asu nindou mamî ahandî ndürî Sairus ranî ngoafîhü rotu worî hîfandîra-randeimbi ai Sisasîndî yirîkîmî tükûfî pîyu nîmarûmbo wandî worîna dügüfî yahu haya hûti-hoafîmarürî.

⁴² Ai sapo ahandî nîmorehî nîmorî 12 hîmbanî mamî yangîrîyo haya yîfamboyowamboyu ramefiyu. Sisas ai Sairusîndî worîna hüfuane, asu nindou afîndî ranai anğoanğo-marîhorî hei.

⁴³ Ahei mbusûmo nîmorehî mamî 12 hîmbanîmbo amoamo watîkoafîmboyo mara ho ranai manîŋgo. Ai ahandî anğünî ra aboedîfemböhünda doktambo hoeifepurîmbo kakî afîndî sai marandî, ŋga asu nindou dîdî ai-amboanî moai aboedîreandî.

⁴⁴ Nîmorehî ranai Sisasîndî daboadanî ho nîngombo hoearî hîmborî-mayo ranîfîhî masûndeandamboyo asu ahandî horî ranai moanî ranî-sîmboanî hamîndî kîkîmarîhoayo.

⁴⁵ Ranîyu asu Sisas ai düdufihî yahuya, “Düdi wandî hoearî masûndeanda?” mehuamboyu. Asu muŋguambo nindou ranai wanîwanîyeihî dîdîmomayei-amboyo

asu Pita ai hoafi-yuhî yahuya, “Adükari, nindou afîndî ranai sîhafî fikîmî wakîre yanggorîmbo sîmborî koarürîmayei,” mehundowamboyo.

⁴⁶ Asu Sisas ai hoafi-yuhî yahuya, “Nindou ŋgorü ai wambo masündeandîra wandî flambeahîndî ŋgîndî ranai makosîfoendî ranîmboanahî,” mehuamboyo.

⁴⁷ Asu nîmorehî ranai wambo fifîrîhi-ndîrîmboanei, ŋga ro ŋgîrî dîbo nîmboahî yahohaya, hîhamîndarî kameihî ho Sisasîndî yirîkîmî pîyo mamaro. Ranîyo ai muŋguambo nindouyei hîmboahü wataporîmbo-marandî nîmboe masünderî asu nünŋgureamboyo ranî-sîmboanî hamîndî aboedîmayo ranahambo.

⁴⁸ Sisas ai nîmorehî ranahambo yahundoya, “Nîmorî akîdou, sîhafî anîhondümbofe ranai sîhambo aboedîmareanî, ŋga se ŋgusüfoambe afurîndo kûndo hawa ŋgafî,” mehu.

⁴⁹ Ai wataporîmbo-randühî nünŋuambe, nindou mamî ai hîfandîra-randeimbîndî worambeahîndî tüküfi hu hoafi-yuhî yahuya, “Sîhafî nîmorî ana yîfîmayo, ŋga se yamunde-randeimbî-mayu ranahambo tîŋîrîfo dabadomboyafî,” mehuamboyo.

⁵⁰ Sisas ai ranî hoafi ra hîmborîyu haya, Sairusîmbo hoafi-yunduhü yahuya, “Se yîhîmbondamboyafî, ŋga anîhondümbö-ndowandanî anîmbo sîhafî nîmorî ra aboedîndîmboe,” mehundo.

⁵¹ Ai nîmorehî-mayo ranahandî afîndandî worambe hu tüküfi haya moai nindou amurî semündündürî worambe kefuendî, ŋga Pita, Son, Sems asu nîmorîndî hondafîndî aheimbo yanggîrîyo süngurearü haya mahüfu.

⁵² Nindou afîndî ranîhü mamarei ranai nîmorî ranahambo hohoanîmoyeihî aranîhoafi-marîhündamboyo Sisas ai yahuya, “Ai ana yîfîyombo-yopoanî, ŋga ŋgîrî aranîhoafi-ndîhünda,” mehuamboyei.

⁵³ Nindou ranai nîmorî yîfîmayo ra fifîrîhindî, ranîmboyo Sisasîmbo tîkîfînambo-rîhorühî tîrîfoefe hoafîmayahündo.

⁵⁴ Ŋga ai nîmorî-mayo ranahandî warîhü kîkîhamündü hoafi-yundowohü yahundoya, “Nîmorî akîdou, se botîyafö,” mehundo.

⁵⁵ Asu ahandî yîfiáfî ranai hîhîrîfe ho flambe farîfehüyo asükai botîmefeyo. Ranîyo Sisas ai nîmorî ranahambo sesî sahündo yahu haya hoafi-mayundürî.

⁵⁶ Asu hondafîndî ai hoeirîneanda mayoa mahepünafi-neandamboyo Sisas ai ranîmoatükunî tükümebeyo ranahambo “Nindou ŋgorümbo yowanî hoafi-poanî,” mehu.

9

Sisas ai ahambo süngurürî-rundeimbîmbo koamarîhepurî (Matyu 10:5-15; Mak 6:7-13)

¹ Sisas ai ahambo süngurürî-rundeimbî 12 ranahamumbo mborai yahupurî hürühepurî haya moaruwai nendî asu muŋguambo anŋünî aboedîferambo ŋgîndî adükari masagapurî.

² Ranîyu God ŋgîndî hîfandarandî ranahambo wataporîmboyo asu anŋünî aboedîfe-rambohünda koamarîhepurî.

³ Ai ahamumbo yare hoafi-yupurühî yahuya, “Sîhamundî hoahoanŋo ranambe se yowanî nîmînimî, arü, sesî, kaki, asu hoearî yimbu-ane ra ndowandümbömo.

⁴ Se nîni-worambeyo afareafundî ra moanî se ranî worambe yanggîrî nîmandîmo mbundu botîndafu ŋgomo.

⁵ Nahi homondanî nindou ai sîhamumbo worînfepurîkoate-ndeianî ana, asu se ŋgoafi ra hîniŋgîndu houmbo ŋgomondühî yirîfîhîndî hîfî hasüfi ra kükiboadu houmbo ŋgomo ranaheimbo God ai moaruwaimbo-mbîreandürî yaho refe nafuiyö-ndürîmbohünda,” mehupurî.

⁶ Ran+yomo asu ahambo süngururü-rundeimbi ai ran+hü hiniŋgiru houmbo homo muŋguambo ngoafi ranambe God+ndi hoafi ra watapor+imbo-rundühi nindou anŋün+imbo-yeimb+imbo aboed+rundür+ marundi.

*Herot ai af+ndi hohoan+momayu
(Matyu 14:1-12; Mak 6:14-16)*

⁷ Gariri-yafe adükar+ bogori Herot ai muŋguambo moatükun+ tüküme Feyo ranahambo hoafi ra himboriyu haya, af+ndi hohoan+momayu. Ai yare hohoan+momayu ra, nindou bidifiri ai rarihi hoafiyehi seiya, Son hundürüra-randeimbi ai yif+hündi botimefiyu masei.

⁸ Asu bidifiri ai seiya, “God+ndi hoafi hoafiyu-randeimbi Erasai ai y+hoefombo-so tüküme fiyu.” Asu awi bidifiri ai seiya, “Nindou mam+ God+ndi hoafi hoafiyu-randeimbi horombo hondü manŋgu ranai yif+hündi botimefiyu-ane,” maseiamboyu.

⁹ Herot ai yare hoafiyuh+ yahuya, “Ro sapo Son+ndi mbiro ra kiki+mar+hehini. Asu nindou düdi nda ai yahurai ro hoafi nda himboriyaha tüküme fiyu. Asu ahambo hoeifimbo samboanahi,” mehu.

*Sisas ai 5,000 nindoumbo sesi masagadüri
(Matyu 14:13-21; Mak 6:30-44; Son 6:1-13)*

¹⁰ Krais+ndi hoafi sowandümo homo-rundeimbi ai hih+i+yafu homo Sisas+imbo-so tüküyafu muŋguambo moatükun+ ai ramarundi ranahambo watapor+imbo-maruri. Ran+yu ai süngure sepurümündü haya Betsaida ngoaf+nambo ai yangir+ nimar+imbo mahomo.

¹¹ Nga asu awai nendi af+ndi ranai Sisas nahanafiyu mahu ranahambo türüfoar+hi hehimbo-wambo, ai süngumar+hor+ hei. Ran+yu asu ai aheimbo mborai-mboraifindür+ hiniŋgireandür+ haya, God ŋgin+ndi hifandarandi ranahambo watapor+imbo-marandi. Asu nindou didiyei anŋünümbi-mayei aheimbo aboed+mareandür+.

¹² Hüf+ham+ndi hür+m+indoambe, süngururü-rundeimbi 12 ai ahambo-so tüküyafu hoafiyomondowohü yahomoya, “Se nindou ndanaheimbo koar+hawandüran+ mb+hei. Ranan+imbo asu ai hei adükar+ ngoaf+hüyo asu himboraniyo ran+hü apofondiyo asu sesiyo ra kokombiri+hündamboane. Ndan+hü ana nindou nimar+koate-yohane,” mehomo.

¹³ Ran+yu asu Sisas ai ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Sean+imbo sesi ra aheimbo ndabudürü,” mehuamboemo. Asu ahambo yaru hoafiyomondühi yahomoya, “Roana hondahüfeimbi bret-anemo asu kin+ ak+dou yimbu-anafan+ ran+ yangir+ane sihehumboayefi. Asu muŋguambo nindou ranaheimbo se homo sesi pemiyomo saf+imboyafi hohoan+moayafa?” mehomo.

¹⁴ Nindowenihi ran+hü mamar+imo ra 5,000-yomo. Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Nindou ranaheimbo hoaf+ndi+mondüran+ an+imbo ai 50, 50-ndahi mb+mari-amboane,” mehupuri.

¹⁵ Ran+yomo ahambo süngururü-rundeimbi-memo ai himboriyomo houmbo nindou ranaheimbo ran+süngumarundüra mamarei.

¹⁶ Ran+yu Sisas ai hondahüfeimbi bretiyo asu kin+ yimbume fan+ ra semündü haya, sünambe himboyu hafuhü sesi ranahambo-hünda God+imbo hihifirüri mbura, bret kin+ hifit+re ahambo süngururü-rundeimbi+imbo nindou-mayei ranaheimbo yimbufe-ndür+imbohünda masagapuri.

¹⁷ Nindou ranai sesi ra sahüsi muŋgu pari+hindühiyei, asu Sisas+ndi süngururü-rundeimbi ai sesi bidifiri bidifiri kor+mayo ra 12 wambür+ tüküru madüburafundi.

*Pita ai Sisas+imboya nindou ndanana God d+bon+mayu Kraisani mehu
(Matyu 16:13-19; Mak 8:27-29)*

18 Mamimbo Sisas ai ahand-amboani Godimbo didibafiyuhü nimiruwane, asu ahambo süngururü-rundeimbi ai, ai-babidimbo mamarimo. Raniyu ahamumbo düdüfipurüh yahuya, “Nindou ai wamboya ai düdi seia?” mehu.

19 Asu simbori ahambo hoafiyomondühi yahomoya, “Bidifiri ai Son sapo nindou hundürüra-randeimbi-mayu-ani sei. Bidifiri ai shambo seiya ai Eraisa-ani maseiamboyei, asu bidifiri ai Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi horombo hondü manüngu ranai yifihündi botimefiyu-ani masei,” mehomondo.

20 Raniyu asu ai ahamumbo simbori hoafiyupurüh yahuya, “Asu se ra wambo nünguru hohoanimoymo ro didiyaha?” mehuamboemo. Asu Pita ai ahambo simbori hoafiyundühi yahuya, “Seana Krais-anafi nindou God ai diboniyunini hininji-mareanini nindou aboedambo-fendürimbohünda,” mehundo.

Sisas ai yifinda mbundihayifihündi botindaheamboyahiyahu wataporimbomarandi (Matyu 16:20-28; Mak 8:30; 9:1)

21 Raniyu asu Sisas ai rani hoafi ranahamboya, “Se nindou ngörumbo yowan hoafindimboemo,” mehupuri.

22 Asükaiyu ahamumbo yare hoafiyupurüh yahuya, “Nindou Hondü ai ana asübusümbi tinirifo afindi ndemündüh animbo ahambo bogori nindou-anemo Godimbo sesi shou-rundeimb-anemo asu ahinümbi hohoanimo yamundu rundeimb-anemo ranai yiboaruko-ndurimboemo. Ai ahambo hifokoandüwuran yifindümbuisi, nga asu ai ngimi sindu mbunda sünguna yifihündi botindifimbui,” mehu.

23 Ai münguambo aheimbo hoafiyundürüh yahuya, “Nindou didiyei ai wandi süngu hombo hohoanimondeih ana, asu ai ahei hohoanimo ra hifinambo-ndihi hehi nimi keimbi karhendeimbifih yifimbo noundahi hehi münguambo si aho ra wambo süngumbirihindiramboane.

24 Nindou düdi ai ahandi yangiri ningo hohoanimo ra ahandihoari hifandarandi ana, ai awarindihomoe. Nga asu nindou düdi wambohünda ahandi yangiri ningo hohoanimo ranahambo moanane ehu ana, ra gedüh ningomoe.

25 Nindou mami ai ratüpuriyuhumbo münguambo moatükuni napo hifi ndanihündambo ra gugurareandi ana, asu ahandihoari awarindihembui, nga nüngunde ahambo mafandihera?

26 Nindou düdi ai, roanahi asu wandi yamundife hoafi ranane ranahambo amoanngayu ana, asu ro-amboani nindou ranahambo Ape, ro, asu sünambeahindi nendi babidi yifoefi nginindi himboamupuimbo-randeimbi kapeihü kosahambe amoanngi-ndihünimboyahi.

27 Ro sheimbo anihondumboanahi nda hoafayahandüri, nindou bidifiri didiyei ndanihu aniboadei ranai ana yifikoate yangiri nimboei-ambe God nginindi hifandarandi ra hoeindihimboyei,” mehündüri.

Sisasindi fi ranipoanambo fiyoweimbi tüküme feyo (Matyu 17:1-14; Mak 9:2-13)

28 Sisas ai rani hoafi ra hoafiyu haya, 8 si howane, ai Pita, Son asu Sems ahamumbo sepurimündü haya hifi wafunambo Godimbo didibafifembo mahafu.

29 Ai Godimbo didibafiyuhü nüngwane asu ahandi ngusumboari ra ranipoanambo fiyowohüyo asu ahandi hoeari ra kifohi hamindiyowohü si nahurai tüküme feyo.

30 Raniyo asu rani-simboani Moses, Eraisa ai Sisas-dibo wataporiyafandühi manimbafani.

31 Nindou yimbu ranai himboamupuimbo-randeimbi kapeihü tüküyafine henamboyan asu Sisas ai Godindi ratüpur moendifih Serusarem ngoafihü yifimbo-mayu ranahambo ai-babidi wataporimemo.

³² Pita ai ahandi ngunindi yimbu Son asu Sems ai ahamumbo yapombo himbomarapura mapomo. Asu himboari birihoemo hoeirundane, Sisasindi himboamupuimbo-randeimbi si ranambe nindou yimbu ranai-amboani yahurai adibo manimbafani.

³³ Moses Eraisa ai ndeara hombo safani henambo-yafandane, Pita ai Sisasimbo hoafiyundühi yahuya, “Adükari, aboed-ane ndanihü amarefisi, nga sibir dago ngimi hündihupurimboane, shambo ngorü, Mosesimbo ngorü asu Erasimbo ngorü.” Pita ai yare hoafimayu ra ai ndore fifire hayamboyoani hoafimayu.

³⁴ Ai rani hoafi ranahambo yare hoafiyuambe mburüngai ranai piyo gabudimafoareapura, asu ai yihimbomemo.

³⁵ Raniyo asu hoafi ranai mburüngai-ambeahindi tüküfih yahoya, “Wandi Nimorani nda, ro ahambo dibonimayahando-ani. Se ahandi hoafi himborindimo,” meho.

³⁶ Rani hoafi ra ho kikamindoambe Sisas ai yangiri ranihü manüngu. Pita, Son, Sems ai rani-simboani nini-moatükuni hoeimarundi ranahambo nindou ngorumbo moai nini hoafi hoafiyomo.

*Sisas ai nimori moaruwai nendi fiambe nimarindoweimbi aboedimariri
(Matyu 17:14-21; Mak 9:14-29)*

³⁷ Ngorü sina hifi wafu ra hiningiru houmbo hanimondani, nimorehi nindowenihifindi ranai Sisasimbo nafini hoeimarihori.

³⁸ Nindou mam, nimorehi nindowenihifindi-mayei ranambeahindi ai Sisasimbo pukuna hoafi karihoehü yahuya, “Nindou yamundo-randeimbi karihasi. Se sühüfi nimori wandi hoeirwor, nga wandi mam ndearani nda.

³⁹ Moaruwai nendi ai nimori ranahambo kikihi-safirimindühane asu ai hepünüfi heiyu arandi. Moaruwai nendi ranai ahambo yabadi wakirerihane asu yahamo kasiau wutüpuiariyu arandi. Ai ahandi fi ranahambo mungunambo moaruwaimborerihane asu ahambo nimai hiningifi hombo sisamindarandi.

⁴⁰ Ro shambo süngurunini-rundeimbi ranahamumbo huti-hütimarhapuri moaruwai nendi ranahambo raguanambofembo, nga ai ngiri raguanambondundi,” mehundo.

⁴¹ Asu Sisas ai simbori hoafiyundühi yahuya, “Nindou nda se ana anihondümbofoe hohoanimokoate-yeihanei, asu shei ningo hohoanimo ra moai ndorihoyo. Nüngunimbimbo awi ro se-babidimbo nimboambo shei nimbori ra mandahamindiha? Nimori shafi ra ndühi sowarindifi sühüfi,” mehu

⁴² Nimori ranai süfuane moaruwai nendi ranai serimindi hifihü purapoaporeri sheri haya yabadimari. Nga asu Sisas ai moaruwai nendi ranahambo nginindi hoafiyundo haya nimori ranahambo aboediriri mbura ahandi afindambo hihiriri maserügudo.

⁴³ Raniyei asu munguambo nindou-mayei ranai Godindi nginindi adükari ranahambo mahepühendi.

*Sisas ai asükaiyu yifindamboyah yahu wataporimbo-marandi
(Matyu 17:22-23; Mak 9:30-32)*

Munguambo nindou ranai Sisas ramareandi ranahambo afindi hohoanimoyeihinimboeiambe, ai ahambo süngurü-rundeimbimbo hoafiyupurühi yahuya,

⁴⁴ “Ro nime-moatükuni shamumbo haponda hoafehapuri ndanahambo mitanindündümboemo. Ngiri amitata Nindou Hondü ndanahambo nindouyei wariwami hiningindihori,” mehu.

⁴⁵ Nga asu ahambo süngurü-rundeimbi ai rani hoafi ranahandi nimindi ra moai fifirundi. Rani hoafi ra ahamumbo dibo megoro wambo ai moai ndoru türüfoarundi. Nga asu ai Sisasimbo düdufembo ra yihimbomemo.

*Nindou düdi adükarayu
(Matyu 18:1-5; Mak 9:33-37)*

⁴⁶ Sisasimbo süngururü-rundeimbi ai nindou düdi adükarayu yahomo houmbo simbori hoafimemo.

⁴⁷ Sisas ai fifireandi nine hohoanimo ahamundi ngusüfoambe amaro ranimbo. Raniyu asu ai nimori akidou serümündü ahandi ngirisafini pamariri.

⁴⁸ Raniyu ai hoafiyuhi yahuya, “Nindou düdi ai nimori akidou ndanahambo wambohünda hohoanimoayundo ana, wambo amboani hohoanimoynu-ndiruhani. Nindou düdi ai wambo hohoanimoayundi ana, asu nindou sapo wambo koamarihendira makosahi ahambo amboani hohoanimoynu-ndohani. Nindou düdi ai sishamundi mbusümo akidou hamindayu ai-ani moani adükari hamindi hondayu,” mehu.

*Nindou düdi sifimbo moaruwaimbo-fekoate-ayu aiana sififi ngunind-ani
(Mak 9:38-40)*

⁴⁹ Raniyu asu Son ai simbori hoafiyuhi yahuya, “Adükari, ro hoeirihundan nindou mamai ai sififi ndürinambo moaruwai nendi raguanambomareanda, ro ahambo ranimoatükuni raguanambofembo yowan masahundo. Ro ahambo ramarihuri ranimboe sapo ai moai sishambo süngureanini ro rawehundi nou,” mehu.

⁵⁰ Sisas ai Sonimbo hoafiyundühi yahuya, “Se yowan ahambo yowan yahondoponi, sapo nindou düdi ai simbori sishambo hoafiyopurikoate-ayu ranai ana nindou “sishamundani,” mehupuri.

Samariahündi ai Sisasimbo ahei ngoafina hombo yowan masei

⁵¹ Sisas ai God sowana hafombo si ranai ndeara akimi tüküfeyoambe, ai Serusarem ngoafinambo hombo hohoanimomayu.

⁵² Raniyu ai muñguambo moatükuni ahambo yimungurifembo nindou bidifiri horombo koamarihapura homo Samaria ngoafihü tüküfundü.

⁵³ Nga asu nindou rani ngoafihü ranai moai Sisasimbo mborai sahüdo ai Serusareminambo mahuwambo wambo.

⁵⁴ Sisasimbo süngururü-rundeimbi nindou, Sems, Son ai rani ngoafihündi ramehindi ranimbo hoeirine hena hoafiyafandühi safaniya, “Adükari, ro sünambeahindi hai ranahambo hoafindehani kosi nindou ranahaimbo moaruwaimbofendürimbo ra se yifirindafani ana, randihoa?” masafandamboyu.

⁵⁵ Raniyu asu Sisas ai ahafanimbo hihirifi nginindi hoafimayupiri.

⁵⁶ Raniyomo asu ai ranihünda ngorü ngoafina mahomo.

*Sisasimbo süngufe hohoanimo
(Matyu 8:19-22)*

⁵⁷ Ai homondühiyomo nafini nindou mamai ai Sisasimbo yare hoafiyuhi yahuya, “Se nininiyo ahafi ra roana moani sishambo yangiri süngundihanini-mboyahi,” mehuamboyu.

⁵⁸ Asu Sisas ai ahambo hoafiyuhi yahuya, “Nimambeahindi yafori ana ahandi hifi ambe ra mbaningo ai ho aporambo, asu ndu ai ngerumb-anei, nga Nindou Hondü aiana fondiakoate-ani ai ho ahandi mbiro bidagorife aporambo ra,” mehu.

⁵⁹ Nindou ngorü-mayu ranahambo Sisas ai hoafiyundühi yahuya, “Se wambo süngundandiri,” mehundo. Nga asu ai ahambo yare hoafiyundühi yahuya, “Adükari, awi ro nga wandi apembo hifi-kandihini heheambo asu sünguna ngamboyahi,” mehu.

⁶⁰ Nga asu Sisas ai ahambo yare hoafiyundühi yahuya, “Nindou yifiyeimbi ai aheihori yifinimoko ra hifi kambirihindamboane, nga seana ngafi God nginindi hifandarandi ranahambo animbo wataporimbo-ndandi,” mehu.

⁶¹ Nindou ngorü ai hoafiyuhî yahuya, “Adükari, ro sîhambo süngundîhanîni-mboyahî, nga awi ro nga wandî fikîmîniîndî-mayei ranaheimbo asürü ahîniîndîhearü mbundîhambo anîmbo süngundîhea-nîniîmboyahî,” mehu.

⁶² Sisas ai ahambo hoafiyundühi yahuya, “Nindou mamî ai nîmî hitandühi daboadanî kefuai hîmboayu ana, God ngîniîndî hîfandarandî ranahambo ngîrî ratüpurîndu,” mehundo.

10

Sisas ai 72 nindou ahandî ratüpurîmbohünda koamarîhepurî

¹ Süngunambo Adükari ai 72 nindou dîbonîyu mbura, ahamumbo boatei yimbu-yimbure nîne ngoafi sapo ai hombo yahuhayambo-mayu ranî ngoafîniî koamarîhepurî.

² Ai ahamumbo yare hoafiyupurühi yahuya, “Nümbürambe sesi afîndî bu-rayo ranai ndeara mungu süfi yangîrayo, nga asu sesi ranahambo yimungurîfe gugurîfembo nindou ana afîndîyopoanî. Ranîmbo-hündambo anîmbo asu se nümbürî aharambürî ranahambo didîbafîndafundanî anîmbo asu ai sesi ra yimungurîfe gugurîfembohünda nindou afîndî safî koambîrî-hepuramboane.

³ Hapoana se ngomo, nga awi se hîmborîyomo! Ro sîhamumbo sipsip wei nahurai yaforî harümbî nîmboeiambe nou koararîheheapurî.

⁴ Se kakî sandîferambo arü akîdouane, napo arü ane, asu su yirambe kîkîfoefemboane ndowandümoemo, nga yowanî. Asu se nindou nafîniî hoeindundürühi aheimbo warî furüboadundürühi wataporîmbo-ndürîmboemo, nga yowanî.

⁵ Se nîniî worambe-yomo afareafundî ra, boatei randu hoafîndîmondühi anîmboya, ‘Nindou ndanî worambe amarei se ngusüfoambe afurîndîhi kündîhindî,’ mbîsîmo.

⁶ Nindou bîdîfîrî ranî worambe ngusüfoambe afurîfe kife hohoanîmombo yîfîrîyeimbî nîmandianî ana, nindou aheimbo-so ngusüfoambe afurîfe kifeimbî hohoanîmo sîhamundî-mayo ra mbeyangoro-amboane. Nga asu wanayo ana, ranî hohoanîmo sîhamundî-mayo ra asükaindo sîhamundî hîhîrîfe mbîhowamboane.

⁷ Se moanî worî mamî ranambe yangîrî nîmandîmo. Nindou ranî worambeahîndî ai nîniî-moatükunîyo ndehüpuranî se ranî worambe yangîrî sesi dowadümo hoe ndîmîndîmo ndundî. Nga se worîniî worîniîpo-ndîmboemo.

⁸ Nîniî ngoafîhüyo se tüküyafundanî nindou ai sîhamumbo ndahüpurümündî worîniîndîhipuranî ana, se moanî nîne-moatükunî ai sîhamumbo püpimarîhindî ra dowadümo.

⁹ Asu ranî ngoafîhü angünümbî nindou amarei ranaheimbo aboedîndundürühi hoafîndomondürühi anîmboya, ‘God ai ngîniîndî hîfandarandî ranai ndeara sîheimboso akîmî tüküfemboane,’ mbîsîmo.

¹⁰⁻¹¹ Nga asu se nîniî ngoafîhüyo homondanî nindou ranai sîhamumbo sepurîmîndî worîniîfekoate-ndeianî ana, asu ranî ngoafîhü se ngomo nafîniî nîngomombo aheimbo hoafîndomondürühi anîmboya, ‘Sîhei ngoafîhündî hîfî hasüfî yîhoefî tînarîfîhî apenîngo ra sîheimbo hütîmbo-hündamboane püpürîfafoarîhundî. Nga awi se randîhi fîfîrîndîhindî God ngîniîndî hîfandarandî ranai ndeara akîmî tüküfemboane,’ mbîsîmo.

¹² Ro sîhamumbo rarîhe hoafehapurî, Godîndî yîbobofembo si tüküfeyoambe ana, sîheimbo tînrîfo Sodomîhündî ranaheimbo tüküme Feyondürî ra ngasünde haya moaruwai hamîndî tükündîfemboe.

*Anîhondümbofekoate-yembi nindou ana hîpoanîhîmboe-mbou-anei
(Matyu 11:20-24)*

13 Hiipoanhiimboembou-anei Korasinhündi se! Hiipoanhiimboembou-anei Bet-saidahündi se! Siheimbo moaruwai hamindi tükündifendürimboe. Asu ro hepünifeimbi moatükuni shei ngoafihü ramarheandi rahurai Tair ngoafihü Saidon ngoafihü rambarhea-mbonana, nindou rani ngoafihündi ranai horombonambo animbo moaruwai hohoanimo hinngirihhi hehi didiboadorihhi nimarei. Rananimbo ai hasüfi yihuruyei mburhümbö nimarei sapo roana yihoeft moaruwai hohoanimo ranahambo hinngirihumboanefi sei hehi.

14 Nga asu Godindi yibobofe si tüküfeyoambe ana, Tair ngoaf-ane Saidon ngoaf-ane ranaheimbo ana ngiri afindi hamindi tngirifo tükündifeyo, nga sheimbo ana nine moani afindi yahurai hamindi tngirifo tükümandifendüri.

15 Asu Kaperneam se ra sünambe ndür adükari mandahümündiyo? Wani yangir-ane ana! Sheimbo ana hifini safi pindeandürani gadeimboyei!” mehu.

16 Ai ahambo süngrurü-rundeimbimbo hoafiyuh yahuya, “Nindou düdi ai shamundi hoafi himborayu ana, wandi hoafi amboani himboriyuh-ani. Asu nindou düdi ai shamundi hoafi himboriyo hefe semindikoate-ayu ana, asu wandi hoafi ngiri himbondu haya ndemüdu. Asu nindou düdi ai wandi hoafi himboriyo hefe semindikoate-ayu ana ai ngiri Nindou düdi wambo koamarhendiri ahandi hoafi amboani himborindu haya ndemüdu,” mehu.

72 nindou ai hihiriyafu mahomo

17 Nindou 72-memo ranai hihifi-hihifi kameih hihiriyafu homo tüküyafu hoafiyomondühi yahomoya, “Adükari, shafi ndür dükarihunda moaruwai nendi ranai yihoeft hoafi himboriyei marihündi!” mehomo.

18 Sisai simbori ahamumbo hoafiyuhi yahuya, “Ro hoeirheandani Satan ai sünambeahindi wabürüsü nahurai pimayu.

19 Awi se himboriyomo, sapo ro shamumbo amoasiriyo hifitanjiyo raniwami pütapiyo hombo nginindi masahapur-ane. Asu shamundi hürütümbindi nginindi ngasünde-andeimbi nginindi masahapuri. Nga ranimbo-hündambo animbo shamumbo ngiri nini-moatükuni moaruwaimbo-ndeapuri.

20 Sapo moaruwai nendi shamundi hoafi himborimayei ranimbo se yowan hihifi-hihifindimboemo. Nga sapo shamundi ndür sünambe pare masihapur ranimbo-hündambo animbo hihifi-hihifindimo,” mehupuri.

Sisai Afindambo didibafimefindo (Matyu 11:25-27; 13:16-17)

21 Raniyo asu rani-simboani Yifiafi Aboedindi hihifi-hihifi ranai Sisaindi ngusüfoambe tüküfehüyo, asu ai yare hoafiyuhi yahuya, “Ape, sünambe-ane asu hifi ndanihü-ane se Adükari-anaft. Ro shambo hihifarihanini ra nimboe sapo nindou fifirihhi mburhü didiboado-rihindeimbi-mayei aheimbo rani-moatükuni ra dibonapuro mbura, asu nimori akidibou nahurai-mayei aheimbo nafuimefindüri ranimbo-hünda. Yini, Ape se rani-moatükuni refembo yifirayafi,” mehu.

22 Sisai hoafiyupurühi yahuya, “Wandi Ape ai wambo munguambo moatükuni nginindi ra masendiri. Nindou didi ai moai Nimor-ayu ndanahambo fifiriri, nga Afindi ai yangir-ani fifiririmboayu. Asu nindou didi ai moai Afindambo fifiriri. Nga Nimori aiani asu nindou didemo Nimori ai ahandihoari dibonmayupuri sapo Godimbo fifirifi hoafimbo-memo ai yangir-anemo fifirumboemo,” mehu.

23 Raniyu Sisai hihirifi nüngumbo ahambo süngrurü-rundeimbi-memo ranahamumbo-poanimbo yangiri hoafiyupurühi yahuya, “Nine-moatükuni se shamundi himboarinambo hoeiarundi rani-moatükuni ra nindou ai-amboani hoeiareandi ana, ai hihifi-hihifimbiiyu-wamboane!

²⁴ Ro sihamumbo nda hoafehapuri, Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbi-yomo asu bogori nindou-yomo ai nine-moatükuni haponda se hoeiarundi ndanahambo ai hoeifembo mehomoyosi, nga ai moai hoeirundi. Asu ai nine hoafi se himborayomo ranahambo amboani himborimbo mehomoyosi, nga asu ai moai himboriyomo,” mehupuri.

Sudahündambo Samariahündi ai mafaritherü

²⁵ Suda-yomondi ahinümbi hohoanimo yamunde-randeimbi nindou ranai Sisasimbo refi hoeifimbo tüküme fiyu. Ai yare hoafiyuhi yahuya, “Yamundo-randeimbi, ro nüngundiheandühi koadürümbo yangiri ni ngombo hohoanimo ra mandahamindaha?” mehuamboyu.

²⁶ Asu Sisas ai simbori ahambo hoafiyuhi yahuya, “Asu nüngureamboyo Baiborambe hoafimayoa? Nüngundo se rani-moatükuni ranahambo hoeindo fifirmandowanda?” mehuamboyu.

²⁷ Asu nindou-mayu ranai hoafiyuhi yahuya, “Adükari aiana sihei God-ani, ranimboanimo se ahambo sihei yifiafi, nginindi, hohoanimo ranambo ngusüfo pandihori. Asu sihei wandafi ranaheimbo amboani ngusüfo pandihinduri sapo se sihei fimbo ngusüfo pararhindu nou,” mehu.

²⁸ Asu Sisas ai simbori hoafiyuhi yahuya, “Se anihondumbo-anafi hoafayafi. Se randowandühi animbo yangiri nimboamboyafi,” mehundo.

²⁹ Nga asu ai Sisasimboya ai adükari fifireandeimb-ani yahuhaya ahambo düdufinduh yahuya, “Nindou düdi ai wandi wandafayua?” mehindowamboyu.

³⁰ Sisas ai simbori hoafiyundühi yahuya, “Mamimbo nindou mam ai Serusarem ngoafihündi botifi haya Seriko ngoafina hanuwane, hühühüni nindou ai nafini mburindümo houmbo hoeari napo ahandi hirifoarundowohü asu ahambo bubururi yifimbo yangiri sihawuri-houmbo ndamefundu.

³¹ Rani-moatükuni ranai refeyowane Sudahündi Godimbo sesi shai-randeimbi nindou ai naf rani-süngu mahanu. Nga asu nindou ranai hoeirira mayowamboyu himbori naf wakiramündü tüküfi haya mahanu.

³² Nindou mam Godimbo sesi shai-randeimbi Rifai sirihündi ai mahanu. Ai süngun hanü nindou ranahambo hoeirira mayowamboyu himbori naf wakiramündü tüküfi haya mahanu.

³³ Raniyo asu nindou mam Samariahündi ai naf rani-süngu mahanu. Ai hanü nindou bubururi masihawuri ranahambo-so tüküme fiyu. Asu ai nindou ranahambo hoeirira mayoa ahambo hipoambo afindi hipoambomaruri.

³⁴ Samariahündi-mayu ranai hüfu ahandi fikimi tüküfi orif hisi weri hoeyo asu wain hisi hoeyo ra buburura horimayo raniwami kare mbura hoeari goesürinambo himondimaritherü. Raniyu ai nindou ranahambo serümündi ahandi dongi-mayo raniwami nandi serümündü haya, nindou fandhi apoei-rihündeimbi worina mahanu ranihu semündi ho hifandiyo nimarimbohünda.

³⁵ Ngorü sina Samariahündi-mayu ranai kaki sepurimündi hu nindou tüküyahi apoei-rihündeimbi wori hifandira-ndeimbi-mayu ranahambo sagadowohü yahuya, ‘Nindou ndanahambo se didiboadondiwori. Se ahambohünda kaki pütiaiyafi ana, ro asükainda hihindahe dügühühi shambo hihindihe ndahaninimboyah,’ mehundo,” mehu.

³⁶ Sisas ai asükaiyu düdufindowohü yahuya, “Se shafi hohoanimonambo nindou ngimi ra düdi wandafi ranahambo ngusüfo paririmbayua?” mehuamboyu.

³⁷ Ai hoafiyuhi yahuya, “Nindou sapo düdi ai ahambo hanü hipoamborirühi mafaritherü ranai-ani,” mehindowamboyu. Asu Sisas ai simbori hoafiyundohü yahuya, “Se ngafi moani rani süngundowandi,” mehundo.

Sisas ai Mata Mariambo hu hoeimareapiri

³⁸ Sisas ai ahambo süngrurü-rundeimbi babidi mbo nafi homondühi ai ngoafi mamí Mata nimarümbi rani ngoafihü tüküfiyuane asu ahambo serimindi worinimareri.

³⁹ Mata ai akidimbüyo hayamboyo ahandi ndüri ra Maria ai sifo Adükarindi yirikimi nimarimbo ahandi yamundife hoafi wataporimbo-arandi ra hihimborimayo.

⁴⁰ Nga asu Mata ai afindi ratüpurí worambe engoro ranahambo tñambo-yowohüyo ai moai ngusüfoambe ndore küreandi. Ai ahambo-so ho hoafiyondowohü yahoya, “Adükarí seana awi moai wandi akidi ranai hiniñgireandirani muñguambo ratüpurí wand-amboani rarawarhandi ranahambo ana hohoanimoayefi? Se hoafiyafindoani animbo ai sini wambo mbifarhendiri,” mehondowamboyu.

⁴¹ Asu Sisas ai simbori hoafiyundowohü yahuya, “Mata, Mata, seana muñguambo moatükuní ranahamboanafi afindi hohoanimoayefi ngusüfoambe ndofe kifekoate-ayafi.

⁴² Mamí moatükun-ane adükarí hamindayo. Maria aiana aboedi moatükuní hamindane ai warife semindimboayo. Rani-moatükuní ranai ahandi warambeahindi ngiri hündühümündi,” mehundo.

11

*Sisas ai Godimbo didibafifembo hohoanimo yamundimareandi
(Matyu 6:9-15; 7:7-11)*

¹ Mamimbo Sisas ai ngoründühi didibafiyuhü manüngu. Ai didibafiyu kikamünduane, asu ahambo süngrurü-rundeimbi mamí ranai hoafiyundühi yahuya, “Adükarí, se yihoeimbo didibafiyorambo ra Son ai ahambo süngrurü-rundeimbi mbo ramareapurí nou yamundowamuni,” mehuamboyu.

² Asu Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Se ndandu didibafi-ndafundühi animboya, ‘Ape, sihafí ndüri ra moani ahinümbi-mbeyowamboane. Sihafí nginindi hifandarandi ra mbikosowamboane.

³ Muñguambo si ro sesi semindimbo hohoanimoayefi ra se ndawamuni.

⁴ Yihoeifi moaruwai hohoanimo ra amboawi mbisafimuni, ro-amboani muñguambo nindou yihoeifombo moaruwaimbo-ríhimuna, amboawi asahundüri nou.

Asu se yihoeifimbo nini-moatükuní refe hoeifemunimboayo ranambe ndowandifimuni ngamboayafi,’ mbisimo,” mehu.

⁵⁻⁶ Raniyu asu Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Asu se sihafí ngunindi-mayu ranahandi worina nimbí mbusümondühi hafí hoafiyafi-ndowohüya, ‘Wandafi, se wambo bret ngimi sawapurí, nimboe sapo wandi ngunindi ai nafimbo süni tükümeñyu, nga ro ai sesimbo sesi-koate-anahi.’

⁷ Nindou worambe amaru ranai rande simbori hoafinduhüya, ‘Yipurí pariheamboanahi, nga se wambo tñirífo ndawandiri-mboyafi, nga ragu moeindani ngafi. Roana nímori babidi mbo fondihü apoefi. Ro ngiri botindahe sihambo nini-moatükuní amboani ndahanini,’ mbüsümbui.

⁸ Ro sihamumbo hoafiyahapurí, worí aharambüri ranai botindüfi nini-moatükuníyo mbonimbo-maramüdu ra worambeahindi fufundamündi dagadombui. Nindou ranai ahandi ngunindi ranahambo faríhefimbo rareandühiyupoani, nga düdu-düdu-pomarürambo ranimbo dagadombui.

⁹ Ro sihamumbo hoafehapurí nda, düdundafundani animbo God ai sihamumbo dagapurümbui. Kokoarundi animbo hoeindumboemo. Yipurífihi pirakopirakondundani animbo yipurí ranai sihamumbo sübüdihoeimbo.

10 Anihondane, munquambo nindou düdi-düdufi arandi hu-animbo ai ndemündumbui. Nindou düdi ai kokoara hu-animbo ai hoeindeambui. Munquambo nindou düdi ai yipurifihî pîrako-pîrakoara hu-animbo ahambo yipurî ra sübüdîhoemboe.

11 Asu sîhafî nimorî ai kinî sao sei hehi düduehindî ra se harînendî madabudürîyo?

12 Asu sîhafî nimorî ai songo sao sei hehi düduehindî ra asu se aheimbo hîfîtanî madabundürüyo?

13 Se moaruwai hohoanîmoyomo-rundeimbî nindou-anemosî, nga asu se sîhamundî nimorî ranaheimbo aboedî moatükunî sabudürî arundî. Mamî yahurai-ane nindou didîyei Ape sünambe amaru ahambo düduehindî ana, Yifiafî Aboedî dagadürümbui,” mehu.

Sisasîmboya moaruwai nendî-yafe bogorî Berseburîndî ngîndînamboane ratûpurîyo arandî masei

(Matyu 12:22-30; Mak 3:20-27)

14 Mamîmbo Sisas ai moaruwai nendî hemafoareandî nindoundî fiambe nîmarîmbo nindou ranai wataporîkoate-yu maranda. Nindou ranahandî fiambeahîndî moaruwai nendî ranai kosîfoendühîyo, asu nindou-mayu ranai wataporîmayu. Ranîyei nîmorehî nindowenihî ranai mahepünahîndî.

15 Nga asu nindou bîdîfirî ai hoafîyeihî seiya, “Sisas ai moaruwai nendî-yafe bogorî, ahandî ndürî Bersebur, ahandî ngîndînambo moaruwai nendî ra nindouyei fiambeahîndî raguanambore arandî,” masei.

16 Asu nindou bîdîfirî ai Sisasîmbo refe hoeifimbo seihehi hohoanîmoyeihîya, “Ai Godîndî ratûpurîyo rawareandî ra nafuimbohünda hepünîfeimbî moatükunî rambîrea-ndamboane,” masei.

17 Asu Sisas ai ahei hohoanîmo ra fîfirîeandürî haya hoafîyundürühî yahuya, “Nindou didîyei ngoafî mamî papîrîhi nîmareimbî ranai yimbumbore yîbobore haya yifiarayo ana, ngîrî aboedî nîmboei. Asu nindou mamî ranî worambeahîndî ranai yimbumbore yîboborîhi mburîhü aheihoarî yifiaraye ana, ngîrî aboedî nîmboei.

18 Asu Satanîndî nendî ranai yimbumbore yîbobore haya ahafehoarî yifiarayo ana, asu nüngunde mamühî ngîndî manîngoa? Se wambo seiya, ‘Ai ana moaruwai nendîyei bogorî ahandî ndürî Berseburîndî ngîndînamboani moaruwai nendambo hefoare arandî,’ masei.

19 Asu ro Berseburîndî ngîndînambo moaruwai nendî ra raguanambo-mbarîhea mbonana, asu sîhei nendî ai dade ngîndînambo moaruwai nendî ra raguanaboru arunda? Sîhei nendî ranai sîheimbo yîbobondundürühî sîhei hoafî ra anihondüyopoanî mbîsîmo nafuindîmboemo.

20 Nga asu God ai ahandîhoarî wambo ngîndî ra sendîranî ranî ngîndînambo moaruwai nendî ra raguanambo-arîheandî ana, awî se randîhi fîfirîndîhindî God ai ngîndî hîfandarandî ra sîheimbo-so tüküfemboane.

21 Nindou harî ngîndî ai munquambo yifiarî nîmînehoarî gugure haya ahandî worî ranahambo hîfandarandî ana, ahandî munquambo moatükunî ranai aboedî yagodîmboe.

22 Nga asu nindou ngorü harî ngîndî hondü ai tüküfi nindou ranî-dîbo yifiarîyafanîmbo ahambo hîfînamboarîrî ana, nindou munquambo nindou fehefe yifiarîmbo napo ra fufundamündühî asu ahandî-mayo napo munquambo ra nindou amurambo yîbobondearümbui.

23 Nindou düdi ai wandî ngunindîyupoanî ehu aiana wambo yîboaruko-reandîrühani. Asu nindou düdi ai wambo farîhefendîrî hefe nindou ranaheimbo gugurîfendürî-koate-ayu ana, ai aheimbo warîbadandürî wakîndearümbui,” mehu.

*Moaruwai nendi ranai asükaiyo tüküme feyo
(Matyu 12:43-45)*

²⁴ Sisas ai yahuya, “Moaruwai nendi nindou-mayu ranahandi flambeahindi makosifoendi ranai nine hifi niñondi anango raninambo ranihü warifehe nimarimbo kokora howohane. Ai fondi ra mam-amboani hoeifekoate-ayo ana, ai ahandihoari hoafindowohü animboya, ‘Awi ro asükainda wandi horombodidi wori hiniñgimartheandi raninambo hihirindahe nga,’ mbisimboe.

²⁵ Asu ai ngo wori ra hoeindeanda moani aboedi yihorifehe didiboado-yimindümbi fondarimboe.

²⁶ Rananimbo asu ai ngo moaruwai nendi 7 bidifirambo fihindamindindüri ngo ai mam ran worambe nmandeimboyei. Moaruwai nendi süngu tükümehindi ranai moaruwai hamindi-ndeimboyei. Muñguambo ai nindou-mayu ranahandi flambe gugurindahi nmandiani animbo nindou ranai horombo mamaru nahurai nimarikoate moani moaruwai hamindi hondü nmandümbui,” mehu.

Nini nindou ai anihondumbo hihifi-hihifimandei

²⁷ Raniyo asu Sisas ai ran hoafi ra yare hoafiyuambe nimorehi mam ai nimorehi nindowenih afindi menjoro ran mbusümo botife Sisasimbo hoafiyowohü yahoya, “Nimorehi ndanai shambo wakiramindinin mbura titihümaranini ranai ana hihifi-hihifimbeyo-wamboane,” mehoamboyu.

²⁸ Asu Sisas ai simbori ahambo hoafiyundühi yahuya, “Nindou didiyei ai Godindi hoafi himboriyei mburihü ranisünguarhindi aianambo hihifi-hihifimbeyo-amboane,” mehu.

*Nindou bidifiri ai Sisasimbo hepünifeimbi moatükuni refembo düdumehindo
(Matyu 12:38-42; Mak 8:12)*

²⁹ Nimorehi nindowenih afindi ranai türehowohü ahambo akimi kakimarihomindei heiamboyu aheimbo hoafiyundürühi yahuya, “Nindou hapondanambe animboei ndanai ana awi nindou moaruwai hamind-anei. Ai ana hepünifeimbi moatükuni hoeifemboanei hohoanimoyei sapo wamboya ai anihondü Godindi ratüpuriyo ratüpurayu yaho fifirifembohünda. Nga asu aiana ngiri nini-moatükuniyo tükefeyo ranahambo hoeindihindi, nga wani. Aiana sapo nindou Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi ahandi ndürü Sonambo nine-moatükuni tüküme feyondo rani-moatükuni yangiri animbo hoeindihimboyei.

³⁰ Mare yahuraiyo Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi nindou Sona ai Ninife ngoafihü nindou amarei ranaheimbo yahurai-ane yaho nafuiyo-ndürimbohünda tüküme feyo. Mare yahurai-animbo Nindou Hondü ndanai-amboani tükündüfimbui God ai nindou hapondanambe amarei ranaheimbo nafuiyo-ndürimbohünda.

³¹ God ai nindoumbo yibobofendürimboayu ran si tüküfeyoambe animbo bogori adükar nimorehi hifi war kadüdanipoedi ai tükündife nindou hapondanambe animboei ranaheimbo nini-moatükuni ai moaruwai ramarhindi ranimbo papihofindandürimboe. Rani-moatükuni refemboayo ra nimboe sapo ai adükar bogori Soromonindi ndofe fifirife hoafi himborimbo-hündambo ahandi hifi bidifirani angunipoedi hiniñgire haya masino. Nga ro sheimbo hoafehandüri nindou shei mbusümo anüngu aiana Soromonimbo ngasündirümboani.

³² God ai nindoumbo yibobofe-mboayu ran si tüküfeyoambe ana Ninife ngoafihündi nindou ranai botindahi nimboeimbo sheimbo papihofindühürimboyei. Ai refemboaye ra nimboe sapo Sona ai hoafi wataporimbo-maranda himboriyei mburihü moaruwai hohoanimoye ahei ra hiniñgimarhindi ranimbo-hünda. Nga asu ro sheimbo hoafehandüri shei mbusümo nindou mam anüngu aiana Sonambo ngasündirümboani,” mehu.

*Nindou-yafe hohoanimoambe si nahurai
(Matyu 5:15; 6:22-23)*

³³ Sisas ai yare hoafiyuhî yahuya, “Nindou dîdî ai moai ram hai ra yimundîhi mburîhû wambûrî hoarehî dîbonapîrûhi rîhündî, nga wanî. Aiana moanî sapo yimundîhi mbundîhûmbo nîmoamo fondîwamî nindîhindanî anîmbo si ranai boakîboadeandanî nindou dîdîyei worambe fandahindûhî hoeindîhimboyei.

³⁴ Sîhei hîmboarî ra sîhei hohoanîmo ranahandî ram hai nahurai-anendûrî. Asu sîhei hîmboarî ra aboedayondûrî ana, sîhei hohoanîmoambe si ranai boakîboadeandûrîmboe. Nga asu sîhei hîmboarî ranai moaruwaiayo ana, sîhei hohoanîmoambe nîmbî bündearûmboe.

³⁵ Ranîmbohündambo anîmbo se hîbadîhûmbo, nga asu sîhei hohoanîmoambe si amaro ranai nîmbîndeamboe.

³⁶ Asu munquambo hohoanîmoambe sîhei fiambe ranai si yangîrî boakîfoareandûhî gorûgoanîni nîmbî nîmarîkoate-ayondûrî ana sîheimbo si ranai boakîboadeandûrîmboe ram hai si boakafoareandî nou,” mehu.

Sisas ai Farisi nindouyomo asu ahînûmbî hohoanîmo fîfîrundeimbî bogorîyomo ahamumbo papî-hoafîmarapurî

³⁷ Sisas ai wataporîmbora mbura asu Farisi nindou mamî ai hoafîyundûhî yahundo, “Dûgûfî dagoade-ndîhoamboane,” mehundo. Ranîyu asu Sisas ai hûfu farîfî sesî fondîhû mamaru.

³⁸ Ranîyo asu Farisi nindou ranai Sisas warî popaikoate nîmarû sesî ra masesuwa hepûnîmefiyu.

³⁹ Adûkarî ai hoafîyundûhî yahuya, “Farisi nindou seana hoe sîmîndî hîpîrî asu sesî foefe sesî hîpîrî ra moanambûh-ane ndoru popoaiarîhoemo. Nga sîhamundî wagabeyahî ana hûmbuhûnî hohoanîmo asu munquambo moaruwai hohoanîmoane amaropurî.

⁴⁰ Seana hîhîndî hohoanîmo-yomondeimb-anemo nîmboe sapo God weindanî nafîmarandî ai wagabe-amboanî nafîmarandî.

⁴¹ Nîne hohoanîmo aboedî sîhamundî ngusûfoambe amaropurî ranambo nindou dîdîyei nîne napo mbonîmbo-arîhûmündî ranaheimbo fandîhaundûrî. Rawarundî anîmbo asu sîhamundî munquambo moatûkunî ra aboedî yangîrîndîmboe.

⁴² Farisi se hîpoanîmboembou-anemo! Nîmboe sapo seana munquambo akîdîbou sesambefembo moatûkunî wambîfî nahurai ranane se yimungurundûmo mburu asu 10 ranahandî ngorû bîdîfîrî ra Godîmbo yîboboru asîhoemo. Nga seana mbumundî hohoanîmo asu Godîmbo ngusûfo pefembo hohoanîmo ranahambo hîniŋgîrumboanemo. Se ranî hohoanîmo ra afîndî hohoanîmo-ndîmondûhî asu se ngorû ahînûmbî ra hîniŋgîfe poanî.

⁴³ Farisi, se hîpoanîmboembou-anemo! Nga seana Suda-yafe rotu worî ranambe bogorîmbofe nîmarîmboanemo hohoanîmoemo. Asu nindou ai sîhamumbo nindou afîndî hîmboahû hîhîfî-mbîrîhûmuna yahomo houmboanemo.

⁴⁴ Se hîpoanîmboembou-anemo! Se hoifeekoateimbî yîf-ambe nahurai-anemo. Nindou yîf-ambe ranahambo fîfîrîfekoate ranîwamî hei hehi asu ranînambo moaruwai tûkûmehindî. Yahurai-ane sîhamundî moaruwai hohoanîmo wagabe ragu amaropurî ranai nindou-yafe hohoanîmo moaruwaimbo-ndeandûrîmboe,” mehu.

⁴⁵ Nindou mamî ahînûmbî hohoanîmo fîfîreandeimbî ai hoafîyuhî yahuya, “Yamundo-randeimbî, se ranî hoafî Farisimbo hoafayafî ranana yîhoefombo kameihî moaruwaimbo-rowamunûhanafî,” mehuamboyu.

⁴⁶ Asu Sisas ai hoafîyuhî yahuya, “Ahînûmbî hohoanîmo fîfîrundeimbî, Se hîpoanîmboembou-anemo. Seana nindou bîdîfîrîyei daboahamîndîwamî nîmboreimbî mbîsahûmündî yahomo houmbo hûputûpuründûmo nandundûhanemo.

Asu seana ngiri akidou-amboani wari pandundi nimboreimbi moatükuni aheiwami manandundi ranahambo farihendürü hefe semndimbo, nga wani.

⁴⁷ Se hipoanimoembou-anemo! Nga seana Godindi hoafi hoafiyomo rundeimbi sishamundi amao mamihifokoa-marupuri ranahamundi yifambe yihururu arundi.

⁴⁸ Seana nafuiyomo-ndühanemo, sapo sishamundi amao Godindi hoafi hoafiyomorundeimbo hifokoamarupuri ranahambo aboed-ane yahombo. Nimboe sapo ahamumbo hifokoamarupuri, nga se ahamundi yifambe yihururu arundi.

⁴⁹ Asu aboedi ndorihoyoweimbi hohoanimo Godindi-mayo ranai hoafiyowohü yahoya, 'Ro Godindi hoafi hoafiyomorundeimbi asu hoafi sowandümo homorundeimbi ra koandihe-heapurani bidifiri hifokoandupuri-mboemo, asu bidifirambo moaruwaimbo-ndüpurimboemo,' meho

⁵⁰ Munguambo nindou hapondanambe ai hütiyomo Godindi hoafi hoafiyomorundeimbi hifikoamarupuri. Horombo God ai hifi nda nafirandambe peyo haya sinimbo hapondadidi nimorehi nindowenih burayei aheimbo yagodimboe, nga rani süngumbo animbo tiriifo ndahümündimboeyi.

⁵¹ Ai nindou hifokoako-marupuri Aber nunguwami piyo haya sini Sekaraia nunguwami kikire hiningimareandi. Nga asu ranahambo Godimbo sesi sifehe fondikimi Godindi worambeyo kefoaru marundi. Munguambo moaruwai hohoanimo ranahandi huti ra nindou hapondanambe burayei aheimbo rani süngumbo animbo tiriifo ndahümündimboeyi.

⁵² Ahinümbi hohoanimo fifirundeimbi, se hipoanimoembou-anemo. Nga seana fifirife aboedi semndimbo-mayo ranahambo yipuri papiru hiningirundühanemo. Nga seana sishamundihoari kefoundühiyomo-poani, nga asu bidifiri ai kefoefe fifirife semndimbo seiani-ane asu se nafi gürarundüri," mehu.

⁵³ Sisai wori nimarümbi ra hiningire hayambo hu-ane ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbiyomo asu Farisiyomo ai ahambo moaruwaimbo-rüwurihi düdudumaruri.

⁵⁴ Ai ahambo refi hoefiyuwan asu aboedi simbori hoafikoate-nduan ahambo papir hoafindihuri yahomo houmboemo ramarüwuri.

12

Farisi-yomondi yimbu yafambeimbi hohoanimo ranahambo hibadumbo (Matyu 10:26-27)

¹ Nindou afindi tausen gugureandühiyo asu simbori tirari yipütapürimayei. Raniyu asu Sisai ahambo süngururü-rundeimbo boatei hoafiyupurihi yahuya, "Se Farisi-yomondi fufudigoyo-randeimbi moatükuni yis ranahambo hibadumbo. Ro hoafayah ranana ahamundi yimbu yafambeimbi hohoanimo ranahambo anahi hoafayah.

² Nine-moatükuni munguambo hapondanambe gabudambe engoro ranana asu süngunambo weindah gabuduwami nimoamo yagodimboe. Asu nine-moatükuni munguambo dibo mengoro ranai weindah fifinde fifindendamboe.

³ Nine-moatükuni nimbini maroani hoafimayei ra asu si peyowohü himborindeimboeyi. Asu nine-moatükuni se-dibo yipuri parihi hehi hoafi simoasinambo wataporimbo-marihündi ra weindah wori bogimondiwami nimboeimbo pukuna hoafindeimboeyi," mehu.

Sihiri Godimbo yangiri animbo yihimbo-ndihurimboane (Matyu 10:28-31)

⁴ "Wandafi mamini, ro sheimbo hoafehandüri, nindou fi hoeari yangiri hifokoaru arundi ranahambo se yihimboyoponi, nga asu ngiri yifafi ana hifokoandundi.

⁵ Nga ro daboe yihimbombo ra siheimbo hoafindamboyahi. Godimbo se yihimbondei sapo ai animbo hifokoeffe mburimbo hai ngoafinambo koarifeffe rambo nginindeimbayu ranimbo-hunda. Anihondane, mamí ranahambo yangiri animbo yihimbondefomboane.

⁶ Ndu akidou hondahüfeimbi ra yimbu toeanambo yangir-ane pemiyei sahümündi arihündi. Nga asu God ai ngiri mamamboani mitanindamüdu.

⁷ Nga asu God ai nungunümbi mbirinanyiyo shafi mbiroambe amaro fifireamboani. Ranimbo-animbo se yihimbo-ndeimboyei, seana Godindi himboahü ndu akidou ranaheimbo ngasündi-hindürimboanei,” mehu

*Sihiri yihimbokoate Sisasindi ndüri weindahí hoafindefomboane
(Matyu 10:32-33; 12:32; 10:19-20)*

⁸ Sisas ai hoafiyuhi yahuya, “Ro shamumbo hoafehapuri nindou düdi nindou himboahü nungumbo ro Sisasimbo anihondumbo-rihinimboanahi ehu ana, simbori nindou ranahandi ndüri Nindou Hondü ro Godindi sünambeahindi nendi-yomondi himboahü nindou ranana wandani mbisamboyahí.

⁹ Nga asu nindou düdi nindou himboahü nungumbo wamboya moai ahambo anihondumbo-rihiní ehu ana, asu simbori amboani Godindi sünambeahindi nendi-yomondi himboahü ai wandiyupoani mbisamboyahí.

¹⁰ Nindou düdi ai Nindou Hondumbo moaruwai hoafayu ana, God ai amboawi mbüsümbui. Nga nindou düdi ai Yifiafi Aboedi ranahambo moaruwai hoafayu ana, God ai ngiri amboawi mbüsü, nga wani.

¹¹ Ai shamumbo rotu worinambo papi-hoafi himboriyomo-rundeimbi asu bogori nindou-yomondi himboahü ndowapundümo ngomondani ro nungunahurai asu nini hoafi hoafimandefi mbisimo houmbo ranahambo afindi hohoanimondimboemo.

¹² Mamí raní-simboani animbo se nini hoafi hoafimbo ra Yifiafi Aboedi ranai shamundi hohoanimoambe horinde dagapurimboe,” mehu.

Kaki afindeimbi nindoundi hihindi hohoanimo kafeffe hoafi

¹³ Nindou afindi gugure mengoro ranambeahindi mamí ai hu Sisasimbo hoafiyuhi yahuya, “Nindou yamundo-randeimbi, se wandi amongoambo hoafindafani ai apendi-mayo napo yihoehi ra yibobondihoa-mindembo,” mehuamboyu.

¹⁴ Asu Sisas ai hoafiyundowohü yahuya, “Didi ai hoafimayuwamboyo ro shafandi papi-hoafi himboriyohü yibobofembo rana?”

¹⁵ Asukai hoafiyundürühi yahuya, “Se ndondihi hibadihumbo, nga munguambo moatükuní semindimbo afindi hohoanimondimboemo. Nga se ngiri koadürü koadürümbo niŋgo napo ranifihí ndowandifi,” mehu.

¹⁶ Sisas ai kafeffe hoafi ra wataporimbo-randühiya, “Nindou napo afindeimbi mamí ranai hifi ranifihí nümbürí hifireandaní afindi safimayo.

¹⁷ Nindou ranai aimbo nimarü hohoanímoyuhüya, ‘Ro nini nünungundíheambo, nga nümbürambeahindi sesi ra kurifembo fondi wanayo,’ mehu.

¹⁸ Raníyu asu hoafiyuhiya, ‘Awi ro nda süngundíhe. Wandí sesi worí ra mungu biriboadihe mbundíhambo mamí afindi worímbondíhi mbundíhambo wit asu amurí napo ra kundíheamboyahí.’

¹⁹ Rananimbo wandifimbo hoafindahühíya, ‘Hapoana afindi himboani aho ra sesimbo aboedi napo ra wangei-ane. Nga nimandefi sesi ra dagudifi hoe ndimindefi raraondíhundühi hihifi-hihifindefo,’ mehu.

²⁰ Nga asu God ai hoafiyundühi yahuya, ‘Seana ngusüfokoate nindou-anafi! Hapo nimbikoani animbo se yifindamboyafi. Nga asu nindou didi ai napo shafi-mayo ndorandifi masihawandi ra mandemünda?’ mehu.

²¹ Yahurai animbo nindou didíyei napo afindeimbayeí aheimbo tükündífemboe, nga aiana Godindi himboahü napo-koate-anei,” mehu.

*Ngusüfo pukiyowohü afindî hohoanimojo hoango hoafî
(Matyu 6:25-34)*

²² Sisas ai ahambo süngrurü-rundeimbo hoafiyuhî yahuya, “Ro sîhamumbo hoafehapurî nda, Se nîni sesî madagudifî mbîsîmo asu nîni hoearî yîhoefî fi gabudîmandîhu mbîsîmo houmbo afindî hohoanîmondîmboemo.

²³ Yangîri nîngo ranane adûkarî hamîndayo, nga sesî ana moanane asûkai fi-ane adûkarî hamîndayo, nga hoearî ana moanane.

²⁴ Asu awi se ndu nîmoamo ahahabodei ranaheimbo hoeirundürî. Ndu ranai ana moai nîni-moatükunî hoarî hîfîkarîhi, sesî yimungurîhümündi hei worambe sîhehi raraorîhündî, nga aheimbo ana God ai sesî ra sagadürî arandî. Nga seana ndu ranaheimbo ngasündîhi-ndürîmboanei.

²⁵ Se rani-moatükunîmbo afindî hohoanîmoayafî ranai ngîri fandîhenînanî akîdou gedühi safî yangîri nîmbafî.

²⁶ Asu se akîdou moatükunî yahurai ra ndofe hîfandîyokoate-ayafî ra asu nüngundo adûkarî moatükunî ra hîbadîmandanda?

²⁷ Nüngure hayamboyo wohî ahurîyei arîhündî ra hoeiru, aiana moai ahei fimbohünda hoearî kakîyei asu ratûpurîyei rîhündî. Nga ro sîhamumbo hoafehapurî horombo adûkarî bogorî Soromon ai napo afîndeimbiyu, nga ahandî yihuru aboedî yihurumaramündu ra wohî ahurî ranai Soromonîndî yihuru ra ngasündeamboane.

²⁸ God ai wohî hapondanî yangîri amaro ra hîfîhü hoearî yihurure hîningîreandühani, nga asu sümbo ana haiambe pifemboane. Se akîdou anîhondümböfe-koate-yomondeimbi God ai sîhamumbo amboa hoearî yihurundeapurîmbui.

²⁹ Se nîni sesîmboyo mbîsei asu nîni sîmîndîramboyo mbîsei hehi ranahambo afindî hohoanîmondei ngeimboyei, nga yowanî.

³⁰ Godîmbo anîhondümböfe-koate-yeimbi ana munju moatükunî ra semîndîmboane hohoanîmoayei, nga Ape God ai fîfîreamboani se semîndîmbo afindî hohoanîmoayei ra.

³¹ Nga God ngînîndî hîfandarandî ranahambo kokondundanî anîmbo ranî amboanî dagapurîmbui,” mehu.

*Aboedî napo gugurîfe hohoanîmo
(Matyu 6:19-21)*

³² “Sipsip afîndîfurî ra se yowanî yîhîmbo-ndeimboyei, nga ndühî sühüsi, sîhehi Ape ai sîheimbo amboanî ngînîndî hîfandarandî ranambe hîfandîyondürîmbo yîfirayü.

³³ Se sîhamundî napo ra kakîfîhî koandîhou mbundu asu napo-koate-yeimbi ranaheimbo kaki ra dabudürî. Se kaki foefe hîpîri yahurai ndowandümo nîmai moaruwaiyo rakoate-yoweimbi asu rananîmbo aboedî napo sünambe gugurîndundî. Ngîri sünambe ana fandîhoayo, ngîri hûmbuhünî nindou ndahümündi asu süsîmbümî ai dagüdi.

³⁴ Sîhehi ngusüfo ana sapo nahi sîhehi napo yangorîhî anîmbo kûndarümbui.”

*Nafîndîhümîndî nîmandîmbo hîbadîhündî
(Matyu 24:45-51)*

³⁵ “Se hoearî yihuru-rîhümündi amarei nou nîne-moatükunî tüküfemboayo rana-hambo hîbadühündühî sîhehi ram ra yimundîhinda simbeyowamboane.

³⁶ Se ratûpurîyei rîhündeimbi nahuraindeihî asu ahei bogorîmbo nindou ai nîmorehî semîndîmbo si ra hu mbura asu hîhîrîfi huanî nou hîbadîhorî. Ai süfu yîpurî fîhî pîrako-pîrakondandanî nîmai yîpurî sübüdîhehindî.

³⁷ Asu ahei bogorî nindou ranai hu hîmboyuwani yapomböfekoate yangîri nîmarei ahambo hîfandarîhorî ana, ai hîhîfî-hîhîfîndei. Ro sîheimbo anîhondümböanahî hoafehandürî bogorî nindou ranai ahandî warîhoandarümbî ngîsîharî hoearî ra

yimündihai mbunda hoafindündürani sesi fondikimî nîmandeiani dūdi sesi da-gadürūmbui.

³⁸ Ratūpurîyei-rîhūndeimbî ranai nîmbî mbusūmomboyo asu si hoafîmboyo hîfandîhūmbo nîmareiani ahei bogorî nindou ranai hu hoeiareandürî ana, ai hîhîfî-hîhîfîndeimboyei.

³⁹ Se fîfîndîhîndî sapo worî aharambürî ranai nîni-sîmboaniyo hūmbuhūnî nindou tükūfemboayu ra fîfirareandî ana, tükūndafu hūmbuhūnî-ndîmboemo mbüsî haya gūnde nîmandūmbui.

⁴⁰ Ranîmboane se-amboani hîbadîhūmbo, ŋga Nindou Hondū ranai tükūfembo ra mîtanî-rîhūmūndî hehi hîdîbo-hîdîboyeiambe anîmbo kudūmbui,” mehu.

Nindou ratūpurîyafanî-rînandeimbî aboedî asu moaruwai ranahafandî kafoefe hoafî (Matyu 24:45-51)

⁴¹ Pita yahuya, “Adūkarî hoafayafî nda yîhoefîmbo yanġîrîyafî asu muŋguambo nindoumboayafî?,” mehuamboyu.

⁴² Sîmborî Adūkarî ai hoafîyuhî yahuya, “Nindou dūdi ai aboedî ndore anîhondūmbo fîfîreandeimbîyu haya aboedî ratūpurîyu randeimbeyua? Nindou ranahambo ahandî bogorî nindou-mayu ranai anîhondūmbo-rîrî hayambo wambo worambe sesînapo enġoro ra hîfandîyohū ratūpurîyomo rundeimbî nindou ai sesi semîndî sîmboani segupurî rambohūnda kaboadîrî hîniŋġîndîrūmbui.

⁴³ Nindou ranahandî bogorî nindou ranai worambe tükūfî hoeiriranî ratūpurayu ana, moanî afîndî hamîndî hîhîfî-hîhîfî-mbiyuwamboane.

⁴⁴ Ro sîhamumbo anîhondūmboanahî hoafehapurî, bogorî nindou ranai nindou ranahambo ahandî muŋguambo moatükunî ranahambo hîfandîmbo bogorîmbondîrū hîniŋġîndîrūmbui.

⁴⁵ Ŋga asu nindou ranai yare hohoanîmoyuhūya, ‘Awi, wandî bogorî nindou ranai ŋġîrî nîmehūnou hîhîrîndūfî dūdu,’ yahu haya bodîmondî ratūpurîyei rîhūndeimbî nîmorehî nindowenihî ranaheimbo bubuhaiyu sesi sesü bia ndūmūndū haya hîhîndî hohoanîmondūmbui.

⁴⁶ Ŋga asu bogorî nindou ranahambo ahandî ratūpurîyu-randeimbî ranai mamî sîmboani ŋġîrî tükūndîfiyu mbüsî haya hîdîbo-hîdîboyuambe anîmbo tükūndūfîmbui. Rananîmbo bogorî nindou ranai bubundürî mbunda koandîheiranî ŋgu nindou bîdîfîrî hîmborîkoate-yei rîhūndeimbî babîdîmbo nūŋgumbui.

⁴⁷ Ratūpurî-yurandeimbî ranai ahandî bogorî nindou ai refembo yîfirayu ra fîfîreandî, ŋga ai refekoate-yu, asu bogorî nindou ai yîfirayu süŋgufekoate-ayu ana, bogorî nindou ranai afîndîmbo bubundürūmbui.

⁴⁸ Ŋga asu ratūpurîyu-randeimbî ranai ahandî bogorî nindou yîfirayu ra fîfîrîfekoate-yu haya ndofe ratūpurîkoate-ayu ana, asu yîmbumamîmbo safî bubum-boani. Sapo nindou dîdîyei afîndî hamîndî masahūmūndî ana, asu sîmborî afîndî hamîndî mbîsehîndamboane. Asu nindou ranahei warîhū afîndî hamîndî asîhehîndî ana, asu sîmborî afîndî masîhehîndî ra ŋgasūndeandeimbî segodürîmbo hohoanîmombeye-amboane.”

Sisas ai nindou yîkürübüfe-ndürîmboyu makusu (Matyu 10:34-36)

⁴⁹ “Ro makosahî nda hîfî ndanîhū hai pūpîfemboyahî makosahî asu hai ranai yîmbeyowa sahehea yîfiar-ayahî.

⁵⁰ Nindou hoeambe hundürayeî nou ro asūbusî afîndeimbî hundürū-ndamboyahî, ŋga hundürū ra awî moai hundürūyahî ranîmboanahî ŋgusūfo sîhayahî.

⁵¹ Se randihi hohoan+mondeih+ya, 'Ai ana yifiari yifiari hifi ndan+hu engoro ra kiki+fembo makusu-ane,' mb+seimboyei, nga wan+. Ro moai yifiari yifiari ranahambo kiki+fembo kosahi, nga nindou yikurubu+fe-ndur+imboyah+ makosahi.

⁵² Hapondani peyo haya aho ra nindou mam+ ai ahandi fik+min+indi hon-dahufeimbeimbayu ana, y+bobondahimboyei. Ranan+imbo yimbumbundafe asu ngoru ng+meimb+indei hehi simbori simbor+ndeimboyei.

⁵³ Ranan+imbo y+bobondahi mbund+hu, nindowenih+ n+mor+ ai af+ndambo asu af+ndi ai n+mor+imbo hurutu+ri-ndamboyan+. Asu n+moreh+ ai ahandi n+moreh+ n+mor+di+bo simbori hurutu+ri+ndafe asu yamongoam+ndoho ai simbori hurutu+ri+ndafe rarandeimboyei," mehu.

Munquambo nindou n+ne-moatukuni tükefeyo ranahandi n+im+indi moai fif+ri+hindi (Matyu 16:2-3)

⁵⁴ Sisas ai nindou af+ndi ranaheimbo hoafiyunduru+hi yahuya, "Se hoeir+hindani huf+ham+indi hanuwan+poedi hoen+imban+ si+fowan+ hoeir+hinduh+ hoend+imboe seiani asu hoeyo arandi.

⁵⁵ Asukai se hoeir+hindani ng+ri+safi+n+poedi wer+ si+fowan+ yah+mond+imboe seiani asu yah+moyo arandi.

⁵⁶ Seana yimbu yafambeyeimb-anei, sapa se fif+ri+himboanei n+ne moatukuni hifi+n+ asu sunambe tükefeyo ra. Asu n+imboe n+ne-moatukuni hapondani God ai ratupur+mayuwa tükefeyo ra fif+ri+fekoate-ayeia?" mehu.

Düdi s+hambo hoafi+mayun+n+ di+bo hoafi di+di+boadondowandi (Matyu 5:25-26)

⁵⁷ "N+imboe s+hafi+hoari y+bobofekoate-ayafi n+ne-moatukuniyo aboedayo ranaham-boa?"

⁵⁸ Asu nindou ngoru ai s+hambo papi+hoafi+yon+n+imbo mbüsü haya y+bobore-randeimbi sowana hoafi h+imbor+imbo ndemündün+n+ nguani ana, se n+mai ngafi naf+n+ aboedi-aboedi-ndaf+neandi. Asu se refekoate-ayafandi ana s+hambo papi+hoafi ran+n+randeimbi nindou ranai hoafi h+imbor+yu randeimb+indi war+hüdean+na, prisman ai karabusambe h+n+ng+ndeana+n+imbui.

⁵⁹ Ro an+hondumboanahi s+hambo hoafehan+n+, se rando n+mand+fimbo kaki pem+ndafi mehomo simogoduh+ pemayafi an+imbo tükündafoamboyafi," mehu.

13

Nindou düdi an+hondümbkofekoate-ayu ana awar+ndi+hoembui

¹ Rani-s+imboani nindou bi+di+firi ranai Sisas+imbo rarihi hoafi+yeih+ya, "Nin-dou Garirihündi bi+di+firi ai n+n+hondi hifokoaru God+imbo s+houndane Pairat ai hifokoamareapuri. Raniyo asu ahamundi hor+ ra n+n+hondi hor+ God+imbo saimbo hifokoamarundi rani bitap+re mam+kar+mayo," masei.

² Sisas ai hoafi+yuh+ yahuya, "Rani-moatukuni tüküme+efeyo ra se rarihi hohoan+moyeyani ahei moaruwai hohoan+mo ra Garirihündi bi+di+firi ranahei moaruwai hohoan+mo ra ngasündeamboyo?"

³ Wani, nga ro an+hondumboanahi hoafehanduri, Se sihei hohoan+mo ra di+di+boadofe-koate-aye+ ana, munquambo s+heimbo amboani yahurai tükünd+fendur+imboe.

⁴ Asu nunguri+yei 18 nindou Siroam+hündi aheimbo n+moei wor+ hoandari pi+yowohü hifokoamareanduri rana? Se rarihi hohoan+moyeyani, Nindou wor+nambo hifokoamareanduri ranahei moaruwai hohoan+mo ra Serusarem+hündi bi+di+firi ahei moaruwai hohoan+mo ra ngasündeamboyo?"

⁵ Wani, nga ro anihondumboanahi hoafehandüri, se sihei hohoanimo ra didiboadofe-koate-ayei ana, munguambo se-amboani yifindeimboyei,” mehu.

Nimi hisiyu rakoate ranahandi kafeefe hoafi

⁶ Sisas ai mamı kafeefe hoafi wataporımborandühi yahuya, “Nindou mamı ai ahandı wain nımbürambe süfuri nımındı ra hıfımareandı. Ranıyo süngunambo süfuri nımındı ra hisiyohüpo yahuhaya mahu, nga moai hisı mamamboanı hoeireandı.

⁷ Ranıyu asu nindou ranai ahandı nımbürambe ratüpurıyu-randeımbı ranahambo hoafıyundühi yahuya, ‘Ro süfuri nımındı nda ngımi hımbanı sını hımboyarıhandı moai hisıyorandı, nga hitıboadowandı. Ai hisı-koate moanı hoangıre haya nıngombo nımbürı hıfı bıdıfırı gabudarandı,’ mehu.

⁸ Nga asu ahandı ratüpurıyu-randeımbı ranai simborı hoafıyundühi yahuya, ‘Rıtıfo, awı moanı mamı hımbanı nıngo hoeireandühi anımbı, nga hisımboyohüpo. Asu awı ro nımı ranı-fıkımi hıfambı kakındıhi mbundıha, asu yafısühümü afümambe püpındıhi hoeındıheamboyahı.

⁹ Randıhe hoeındıheandane ngorü hımbanı ra hisındoanı ana, aboed-ane, nga hisı-koate-ayo ana, hitıfoefemboane,’ ” mehu.

Sisas ai moanı ngoafımbı nımarımbı sıhi nımorehi mamı aboedımareandı

¹⁰ Sisas ai Suda-yafe moanı nımarımbı sı ranambe ahei rotu worambe yamundımareandı.

¹¹ Ranıyo ranıhü nımorehi mamı, 18 hımbanı ahandı fıambe moaruwai nendı nımarımbı amoefıe semındı haya homarandı. Asu ahandı dabıadı hamındı ra fare hayamboyo asu moai mbumundı botıfe nıngorandı.

¹² Ranıyo Sisas ai hoeireanda mayıa mbıorai mehındıwıa mahıwa hoafıyundühi yahuya, “Me, hapıana angünımbımayafı ra abıedı anafı,” mehu.

¹³ Sisas ai ahandıwamı warı manandı-andamboyo asu nımeheınıou mbumundı botıfe nıngombo Godımbı abıed-anı yaho ngısfıo pamarerı.

¹⁴ Ranıyo Suda-yafe rotu worı hıfandandıımbı bogorı ranai ngınındımayı Sisas ai moanı nımarımbı sıhi nımorehi abıedımareandı ranımbı. Nındıou ranai hoafıyuhı yahuya, “Sapı 6 sı-ane ratüpurımbı sıayo. Nga sapı abıedıfembo ana, ranı sı anımbı refemboyısfı, nga moanı nımarımbı sı ana yıwan-ane,” mehu.

¹⁵ Adükarı ai simborı hoafıyuhı yahuya, “Seana yımbı-yafıambeımbı nındıou-anımo! Asu se moai sıhamındı burımakau asu döngı ra mungıambo sı asu moanı nımarımbı sıhi ranamboanı wıfı fıfırıhındıri mburu hoe sımındımbı sowandımondıri homo rındıyo?

¹⁶ Nımorehi ro abıedımarıheandı, nda ai Abrahıandı nımor-ane, asu ahambo Satan ai 18 hımbanı kıkıhıramındı manıngı-ane. Asu ro ahambo moanı nımarımbı sıhi abıedambo-fembo ra ahınımbıyo.”

¹⁷ Sisas ai yare hoafımayı-wamboımo asu ahandı hürütımbı-mımo ranai amıanıngambo-mıfundı. Nga asu bıdıfırı afındı meıgoro ranai abıedı moatükunı ramareandı ranımbı hıhıfı-hıhıfımayı.

*Sisas ai hoarı akıdıohındı adükarı tüküfembo kafeefe hoafi hoafımayı
(Matıyü 13:31-32; Mak 4:30-32)*

¹⁸ Sisas ai hoafıyuhıya, “God ngınındı hıfandarandı ra nıngınahurıyıwa? Asu ro nıngındıhe yıbobımandıheıa?

¹⁹ Ai rahurıane, nındıou mamı ai ahandı nımbürambe mastet hoarı hambımo nahurı akıdıo hıfıreandıhı. Asu hoarı akıdıo ranıhındı adükarı tıkoanı nahurıanıngıwanı, ndı ai ranıwamı nıgerambırühı arıhındı,” mehu.

*Fufudogoyo-randeimbi moatükuni yis ranahandi kafeje hoafi
(Matyu 13:33)*

²⁰ Asükai Sisas ai hoafiyuhi yahuya, “Ro asükainda God nginindi hifandarandi ranahambo ninimoatükunifih yibobomandhea?

²¹ Ninmorehi ai fufudogoyo-randeimbi moatükuni yis semindi haya wambürambe fraua bubufoare mbura yis ra babifoareandan fufudogoayo hafo nahuraiane,” mehu.

*Nafitambe akidou nafi ho
(Matyu 7:13-14, 21-23)*

²² Sisas ai Serusaremnambo huhüyu munguambo adükari ngoafi asu akidou ngoafi aheimbo wataporimbo-marandüri hu.

²³⁻²⁴ Nindou ngörü ai Sisasimbo hoafiyundühi yahuya, “Adükari, yimbu mam nindou yangiri aboedambo-mandahindyo?” mehuamboyo. Ai simbori hoafiyuhi yahuya, “Yipuri nafitambe akidou ranambe kefoefembo hütihütindei, nga nindou afindi ai-amboani hütihüti-ndeimboyei ranambe kefoefembosi, nga ngirindei.

²⁵ Süngunambo wori aharamburi ai yipuri papareandi ana, se weindani nimboeimbo yipurifih pirako-pirako-ndihündühi animboya, ‘Adükari, yipuri sübüdhawamuni,’ mbseimboyei. Nga simbori hoafindühiya, ‘Ro moai sheimbo fifirheandüri,’ asu ‘Se nahani-hündamboyei?’ mbüsümbui.

²⁶ Rananimbo se hoafindafühiya, ‘Ro se-dibo sesi sahusifi hoe simindefi asu yihoe fi ngoafi nafi hohü yamundowamuni marandi’ mbseimboyei.

²⁷ Asu ai sheimbo hoafindühi animboya, ‘Ro moai sheimbo fifirheandüri, nga asu nahani-hündamboyei? Andai ragu, nga seana moaruwai hohoanimoye rihündeimbanei,’ mbüsümbui.

²⁸ Se aranindeih asu yahafi hitihündühi nimboeimboyei, nga Abraham, Aisak, Sekop asu Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbi ai God hifandarandi ranambe nimandeimboyei, nga asu sheimbo ana ragu moeindani pindhirimboyei.

²⁹ Rananimbo nindou afindi ai hüfhamindi süfuwanipoedi, hanuwanipoedi, himbori yimbunipoedi ai God nginindi hifandarandi ranambe sesi fondikimi tükündahi nimandeimboyei.

³⁰ Rananimbo nindou didiyei haponda adükarimboehindi aiana süngunambo akidoumbo-ndahimboyei, nga akidoumboehindi aiana süngunambo adükarimbo-ndahimboyei,” mehu.

*Sisas ai Serusaremimbo hipoambo-marandi
(Matyu 23:37-39)*

³¹ Rani-simboani Farisi bidifiri ai sifomo Sisasimbo hoafiyomondowohü yahomoya, “Andai ndanühündambo ragu hafi, nga Herot ai shambo hifokoefeninimbo yahumboani!” mehomo.

³² Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Ngomo nindou sisindira randeimbi ranahambo hoafindimo, nga hapo sümbo ana ro moaruwai nendi flambe nimareimbi raguanambo-rheandüri asu nindou aboedambo-rheandürühi anahi. Nga asu ngimi si animbo wandi ratüpuri ra moendindi-heamboyah.

³³ Asu ro hapo, sümbo, asangu ranana nafi ngamboyah. Nga sapo Godindi hoafi hoafiyurandeimbi ana ngiri amurühi hifokoandüwur, nga Serusaremthü animbo hifokoandü-wurimboemo.

³⁴ Serusarem, Serusarem! Seana Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbi shambo sowana koehefepura masinimo ra nimoeinambo hifokoaroapuri arandi. Ro afindimbo shafi nindou ranaheimbo kakaro hondi nimori gugureandüri mbanendi hoareharamindo nou mbanendi hoarehi-fendürimbo samboyah, nga moai se yifiriyei.

³⁵ Haponda sihafî worî ranambe nîni akîdou-amboanî yanggorîkoate worî yanggîrî hamîndîndîmboe. Ro hoafehanîni, se ngîrî hoeîndî-hîndîrî, nga ngombo se wambo randîhi hoafîndeihiya, ‘God ai aboedî-aboedî-mbîriramboane Adûkarîndî ndûrînambo akusu nda,’ mbîseimboyei,” mehu.

14

Sisas ai nindou anjünümbî aboedîmarîrî

¹ Moanî nîmarîmbo sihi Sisas ai Farisi bogorîndî worambe sesi sesîmbo mahuwa nindou ai ahambo ndorûwurî hîmboarî safûhîmarûwurî.

² Ranîhü nindou mamî yîrîwarî fîyuweimbî mamaru.

³ Ranîyo Sisas ai Farisi nindou-yomo asu ahînümbî hohoanîmo fîfirundeimbî-yomo ahamumbo hoafîyuhîya, “Moanî nîmarîmbo sihi ra nindou aboedîfemboyo asu yowanîyo?” mehu.

⁴ Nga asu ai moai ahandî hoafî sîmborî hoafîyomo. Ranîyo asu Sisas ai nindou ra serûmündü aboedîrîrî mbura koamarîherü.

⁵ Sisas ai ahamumbo hoafîyupurûhiya, “Sîhamundî nîmorîyo asu burmakauyo ai moanî nîmarî sihi feamongoambe pîrayo ra nîmai hûmandîhouyo asu wanîmandîyo?” mehu.

⁶ Ranîyomo asu moai ahambo sîmborî hoafîyomondo.

Se yowanî sihafî fimbo roana ndorîhehe-andeimb-anahî yahopoanî

⁷⁻⁸ Sisas ai hoeireapurane nindou sesi sesîmbo hoafîmayua tükümfundî ranai nîmarîfondî aboedî hamîndîwamî nîmarîmbo hohoanîmo-memonda yare hoafîyuhîya, “Nindou ngorû ai sîhambo nîmorehî semîndambe sesesîmbo hoafînduanî ngafûhî ra se nîmarîfondî aboedûhî ndowandîmboyafî, nga nindou ndorîhoeimbî ahambo amboanî hoafîyomondowohüpo.

⁹ Nindou sîhafanîmbo yîboboambo hoafîmayupîra mahafanî ranai düdü sîhambo hoafîndûhiya, ‘Nindou ndanahambo sîhafî-mayo fondî ra sabado,’ mbüsümbui. Randîfîyuwanî asu se amoanîngîndafî mbunda ngafî bîdîfîranî fondîwamî nîmandîmboyafî.

¹⁰ Nga sîhambo hoafîndeianî ngafûhî ra fondî sapo akîdou yahurîngohurî safî-mayo ranîwamî anîmbo nîmandîfî. Rananîmbo sîhambo hoafîmayunîna mahafî ranai ngu hoeîndeanînanî wanî hoafînduhüya, ‘Wandafî, fondî aboedûhî ndanîwamî sühüfî nîmarîfî,’ mbüsüwanî asu bîdîfîrî amurî mafandîhindî ranai sîhambo nindou adûkar-ani mbîseihü ahînîndeimboyei.

¹¹ Nindou dîdîyei ai ahei fi botarîhindî ana, God ai hîfînambo-ndearümbui. Asu nindou dîdîyei ahei fi hîfînambo-arîhindî ana, God ai aheimbo botîndearümbui,” mehu.

Se takîni ndowandîmboyafî

¹² Sisasîmbo nindou hoafîmayundoa mahu ranahambo hoafîyundûhî yahuya, “Hüfînîmboyo asu nîmbambeyo sesesîmbo ra, se yowanî sîhafî ngunîndî, fîkîmînîndî, boagîrî, sîhafî napo afîndeimbî wandafî aheimbo yanggîrî mborai yahopoanî. Asu sîmborî amboanî ngorûsîmboanî hoafîndeianî ngafanî sesi ndahünînîmboyei.

¹³ Ranamboasi, nga se sesesîndafûhî ra napo-koate-yeimbî, fi moaruwaiyeimbî, tîjarî moaruwaiyeimbî asu hîmboatîharîyeimbî aheimbo anîmbo mborai mbîsafî.

¹⁴ Rananîmbo God ai sîhambo aboedî-aboedîndea-nînîmbui, nîmboe sapo aiana napo-koate-wambo asu ngîrî sîmborî nînî ndehîndî. Nga aboedî nindou ai yîfîhündî botîyahîndî sîmboanî God ai takîni daganînîmbui.”

*Sisas ai nîmorehî semîndî sîmboanî sesesîmbo kafeefe hoafî hoafîmayu
(Matyu 22:1-10)*

15 Mami simboani nindou mamî sesi fondiwami Sisas-dibo nîmarumbo God ngîniîndî hîfandarandî ranambe nîmareimbo seses-ayeî hoafi ra hîmboriyu haya hoafiyundûhi yahuya, “Nindou ranai hîhîfi-hîhîfi-mbeyei-amboane,” mehuamboyu.

16 Sisas ai hoafiyundowohû yahuya, “Nindou mamî ai afîndî sesesimbo hoanîmoyu haya nindou afîndîmboya ‘Mborai’ mehupurî.

17 Mamî muŋguambo sesi sîndî nafîramîndoani ahandî ratûpurîyu randeimbimbo hoafiyundowohû yahuya, ‘Nindou ro hoafîmehapurî ranahamumbo sowana hafî hoafiyafîpurûhi anîmboya, ‘Mborai, muŋguambo sesi sîndî nafîramîndîmboane’ mbîsafî.

18 Nga asu muŋguambo nindou ranai moeimbo ngîrî dîdefî mehomo. Nga ngorû ai boateî hoafîndûhiya, ‘Ro hîfi pemîya heheambo wamboanahî nga hoeindîhea samboanahî asu ro ngîrî dîdîhi,’ mehu.

19 Ranîkîmî ngorû ai hoafînduhûya, ‘Roana burmakau 10 ratûpurîmbohûnda pemîya heheambo wamboanahî nga randîhe hoeindîhea samboanahî, nga asu ro ngîrî dîdîhi,’ mehu.

20 Asu bîdîfîranambo nindou-mayu ranai hoafiyuhî yahuya, ‘Ro ana hapondanî yangîrî nîmorehûhi-yahe heheambo wambo ngîrî dîdîhi,’ mehu.

21 Ranîyo asu ahandî ratûpurîyu-randeimbî ai hîhîrîfi hûfu ahandî bogorîmbo nindou ai yîboaruko-memo ranahambo hoafîmayundo. Ranîyu asu bogorî ai ngusûfoambe moaruwaiyuhû hoafiyuhîya, ‘Nîmehûnou asûkai ngafî muŋguambo adûkarî nafîhû asu muŋguambo akîdou nafîhû, napo-koate-yeimbî, fi moaruwaiyeimbî, yitîŋarî moaruwaiyeimbî asu hîmboatîharî ra fufondandîfîndûrî dûgûfi,’ mehu.

22 Sûngunambo ratûpurîyu-randeimbî ai hoafiyundowohû yahuya, ‘Bogorî, ro ramariheandî se hoafîmayafî sûngu, nga awi fondî anîngo,’ mehuamboyu.

23 Ahandî bogorî ai hoafiyundowohû yahuya, ‘Ngafî tûkûndafo hawa akîdou nafî asu nîmambe nafî ngafûhî hoeindowandûrûhi ana hûti hoafîndafanî mbûsûhûsiamboane. Rananîmbo wandî fondî ra sîmongorî-mbeyowamboane.

24 Ro nindou weaŋgurûhi hoafîmehapurî ra ngîrî dîdai-amboani wandî-mayo sesi ra apîndeandî,’ mehu,” Sisas ramehu.

*Nindou dûdi ai Sisasimbo sûngufembondûhi ana ndonde hohoanîmondu hoeindeandûhi anîmbo
(Matyu 10:37-38)*

25-26 Nindou afîndî ranai ahandî sûngu tûmareandamboyu asu aheimbo hîhîrîfi hoafiyundûrûhi yahuya, “Nindou dûdi ai wambo sûngureandîrûhi asu ahandî hondafîndî, nîmorehî, nîmorî, akohoandî rehîmamî aheimbo asu ahandîhoarîmbo amboa afîndî hohoanîmoyuhû wambo akîdou-yangîrî hohoanîmoayu ana, nindou ranai wandî sûngureandeimbî-yupoanî.

27 Nindou dûdi ai wandî sûngunambo ahambo tîŋîrîfo afîndî tûkefeyo ranahambo moanane yahu ngîniîndî nîngokoate-ayu ana, ai wandî sûngureandeimbî-yupoanî.

28 Sapo se afîndî hoandarî worîmbombo hohoanîmoayafî ra weaŋgurûhi nîmandîfî hohoanîmondafî nûngunûmbî kakînambo worî nda moendîmandîhinî mbîsafî hohoanîmondafî hoeindowandûhi anîmbo randowandî.

29 Asu refekoate-ayafî ana, se kambohoanî yangîrî fondo hîniîngîndo hawa asu moendîfekoate-ndafanî bodîmondî ai sîhambo tîrîfoefe hoafî-ndahûnînîmboyei.

30 Ai randîhi hoafîndeihiya, ‘Nindou nda worîmbo-marandîyosî, nga moai moendîreandî,’ mbîseimboyei.

31 Adûkarî bogorî nindou ngorû ai adûkarî bogorî ngorû-dîbo yîfiarîmbo hohoanîmoayu ana, ai nîmandû hohoanîmondu hoeindeandûhi anîmbo rambûfiyuwamboane. Ai nîmandû hohoanîmondu hoeindeandûhi anîmbo 10,000 ami ra 20,000 ranahambo waŋgeimandîyo.

³² Asu ngir+induhü ana, bogori ngorü ai angun+yuanbe an+imbo nindou ngorü koand+heiran+ n+imai hu hoaf+yuan+ asu aboed+aboed+mbeyaf+ne-andamboane.

³³ Mami rahuraiane se munguambo moatükun+ ranahambo ambe yahokoate-ayaf+ ana, ngir+ se wand+ süngurowand+ri+randeimb+ tükündafand+,” mehu.

*Sisas+imbo an+hondümb+o-fimb+ nindou ana sor nam+ nahurai-ane
(Matyu 5:13; Mak 9:50)*

³⁴ Nam+ ana aboed-ane, nga nam+ ra budesowan+ apar+ikoate-ndoan+ ngir+ ahand+ apar+ ra koadürü koadüründife hin+ng+ndifeyo, nga wan+.

³⁵ Nam+ moaruwai yahurai ana ngir+ nümbürambeah+ndi+ sesi ranahambo fand+hendan+ aboed+ tükündifeyo. Asu ngir+ h+hamoe awai b+tap+nd+hu nümbürambe d+gehundi, nga wan+. Nga nindou ai moan+ pind+himboyei. Se d+d+yei himboambeimbaye ana, ndond+hi himbor+ndei.

15

*Sisas ai sipsip mam+ mafar+hoayo kafeefe hoaf+ hoaf+mayu
(Matyu 18:12-14)*

¹ Takis kaki sowandümo-rundeimb+ yomo asu nindou ai ranahamumbo moaruwai-anemo ase ran+yomo ai munguambo s+n+imo Sisas+ndi hoaf+ himbor+memo.

² Ran+yomo Farisi asu ah+nümb+ hohoan+mo yamundu-rundeimb+ ai momori hoaf+yomondüh+ yahomoya, “Hoeiru, nindou ndanai moaruwai hohoan+moyomondeimb+ sepur+mündü hin+ng+reapur+ mbura asu n+marü aibab+d+ sesi sowasümo arundi,” mehom

³⁻⁴ Ran+yu Sisas ai ran+ kafeefe hoaf+ ra hoaf+yupurühi yahuya, “Nindou mam+ ai ahand+ 100 sipsip moan+gui fandandeimb+hündi asu mam+ ai afar+hoayo ra nüngumandüfia? Ai amur+ 99 ranaheimbo rande hin+ng+ndeiran+ wafuwam+ woh+ dagüdi wak+nd+hindan+ an+imbo asu ngorü mafar+hoayo ranahambo kokonda wak+ndeambui.

⁵⁻⁶ Nindou ranai sipsip mafar+hoayo-mayo ra kokora hoeiareand+ ana nindou ranai ahand+ sipsip ranahambo af+ndi ham+ndi h+h+fi h+h+fi+ndüh+ warambuh+wam+ nandemündü haya ngoaf+na ngumbui. Ranan+imbo ahand+ ngunind+ asu wor+yimbu-r+neandeimb+ ranaheimbo hoaf+yuh+ya, ‘Se robab+d+ h+h+fi-h+h+fi+ndei, nga ro wand+ sipsip mafar+hoayo ra asukai hoeir+heamboanah+,’ mehu.

⁷ Ro hoafehandür+, mare yahurai-an+imbo nindou düdi ai moaruwai hohoan+mo hin+ng+re haya aboed+ hohoan+moayu ana, sünambe af+ndi ham+ndi h+h+fi-h+h+fi an+imbo tükünd+femboe. Nga asu nindou 99 aboed+ hohoan+moyeimb+ aheimbo ana ngir+ yahurai ham+ndi h+h+fi-h+h+fi tükündifeyo,” mehu.

Kak+ mafar+hoayo kafeefe hoaf+

⁸ “N+moreh+ mam+ ai 10 kaki ambeimb+ sepur+m+ndoane asu mam+ p+mayu. Ranan+imbo asu ram yimunde mbunda y+hoar+ndo wak+ndeandüh+ kokonda hoein-deamboe.

⁹ Ai kokora hoeireandüh+ ahand+ ngunind+ asu wor+yimbu-r+neandeimb+ ranaheimbo hoaf+yowohü yahoya, ‘Se robab+d+ h+h+fi-h+h+fi+ndei, nga ro wand+ kaki mafar+hoayo ra hoeir+heamboanah+,’ meho.

¹⁰ Mare yahurai an+imbo, nindou moaruwai hohoan+moyumbü ai moaruwai hohoan+mo hin+ng+re haya aboed+ hohoan+moayu ana, God+nd+ sünambeah+ndi nend+ ai h+h+fi-h+h+fi-nd+imboemo,” mehu.

Nindowenih+ n+mor+ ngoaf+ hin+ng+re angun+ mahu kafeefe hoaf+

¹¹ Ran+yu Sisas ai hoaf+yuh+ya, “Nindou mam+ ai nindowenih+ n+mor+ yimbu-marap+ri+.

¹² Asu akidi nīmorī ai afīndambo hoafiyuhīya, ‘Napo sapo wambombuimbi-mayo ra ndawandiri,’ mehu. Raniyo asu afīndi ai napo ra nīmorī yimbumbo yibobomareapiri.

¹³ Raniyu asu moai amītata akidi ai ahandi napo ra sagadūri mbura ranīfihīndi kaki ra semūdū mbura aṅguni ṅgorū hīfīna mahu. Ranūhi ahandi muṅguambo kaki mamikare mbiriṁafoareandi.

¹⁴ Ahandi muṅguambo kaki ra mbiriṁfoare hayamboyuane asu rani hīfihū sesi waniyowohū asu nīmorī ranai worambe nini kikefoefekoate-yuhū wembombomayu.

¹⁵ Raniyu ai hu nindou mamī ṅgoafi aharīhūndi ahandi ratūpurīyu randeimbimbo-mefiyuwa asu nūmbūriṁa koamarīheira moatei ginīriṁambo moaṅguimbo mahu.

¹⁶ Asu nīmorī ranahambo nindou ṅgorū ai-amboani moai sesi sagado raniyo wembomboyuhū nīmi hīsi hīpiri moatei masahūsi ra sesiṁbo hohoanīmomayu.

¹⁷ Asu sūṅgunambo ndore hohoanīmoyuwa mayowamboyu, ‘Wandi apendi ratūpurīyomo-rundeimbi aiana sesi afīndi mbasihoemo. Nga ndanihū anīmboahi nda ro wembombo yifimbo yangiri-ayahi.

¹⁸ Ambe-hoango, nga ndūhi hīniṅṅīndīhe hehea nga apembo hoafīndahandowohū anīmboya, “Ape, ro sīhambo asu Godīmbo moaruwai hohoanīmo-yahapiriṁboanahi.

¹⁹ Hapondani ana ro nindou aboedīyahīpoani, nga ṅgiri se wambo wandi nīmorī mbisafīndiri. Nga moani se rando hīniṅṅīndowandira sīhafi ratūpurīya rīhandeimbi nahurai tūkūndaheamboane,” mbisamboya, mehu.

²⁰ Raniyu asu nīmorī ranai ranihū hīniṅṅīre haya ahandi afīndi sowana ndamefiyu. Ai aṅguni ṅgahi sūnuambe afīndi ai hoeirirūhi ahandi nīmorī ranahambo hīpoambomariri. Raniyu asu afīndi ai pipīyu hūfu warī kafoariri haya wakīkīhīmarūri.

²¹ Nīmorī ai hoafiyuhīya, ‘Ape, ro moaruwai hohoanīmo-yamboanahi sīhambo asu Godīmbo amboani. Nga hapondani ana ro nindou aboedīyahīpoani, nga ṅgiri se wambo wandi nīmorī mbisafīndiri,’ mehuamboyu.

²² Asu afīndi ai ahandi ratūpurīyomo-rundeimbimbo hoafiyuhī yahuya, ‘Nīmehūnou hoeari aboedi sowandūmo sīfomo yihuruwuri. Asu warambeahīndi moatūkuni kīkīfoarūwuri, yiri hoeari gūdūndo.

²³ Asu burmakau nīmorī safeimbi manīṅgo ra hīfokoandu mandu houmbo anīmbo dagudifihūmbo hīhīfi-hīhīfi-ndefomboane.

²⁴ Wandi nīmorī nda yifimbomayuyosi, nga asu yangiri haponda anūngu! Ai mafarīhoayuyosi, nga haponda hoeiarīhuri,’ mehu. Raniyo ai sesesi-yomondūhi hīhīfi-hīhīfīmemo.

²⁵ Asu amōngo nīmorī ai nūmbūrambe nūngu mbura worīkimi huane gita hoafiyowohū heirūmemo ra hīmborīmayu.

²⁶ Raniyo asu ratūpurīyu-randeimbi mamīmbo dūdurirūhi yahuya, ‘Nīnīmboe ndana?’ mehuamboyu.

²⁷ Asu ratūpurīyu-randeimbi ai hoafiyundowohūya, ‘Sīhafi amond-ai aboedi tūkūmefiyu, nga ranīmboyo ape ai burmakau nīmorī mamī safeimbi hīfokoare mande hayambo sahusifūhi hīhīfi-hīhīfīyefi,’ mehu.

²⁸ Raniyo asu amōngo ai ṅṅīnīndīrūrūhi moai sesesi-mayei ranambo hu, nga wani. Raniyo afīndi ai hu sesesi ranambe hombo hūtihūti-marūri.

²⁹ Asu amōngo nīmorī ai afīndambo yare hoafiyundowohūya, ‘Ro sīhambo afīndi hīmbani moani ratūpurīya rīhandeimbi nahurai hoafi hīmborīyahūhi farīheheanīni marīhandi. Nga se moai wambo wandi wandafi babīdīmbo hīhīfi-hīhīfīyohū sesesiṁbohūnda meme nīmorī amboani sawandi.

³⁰ Nga sīhafi nīmorī ranana, sīhafi-mayo kaki ra nīmorehi wosīhoafiri hohoanīmoyei rīhūndeimbiyei-fihī moendīre haya tūkūmefiyu-ane asu ahambo burmakau nīmorī safeimbi ra hīfokoaro mamandowando,’ mehu.

11 Asu se kaki napo hifi ndanihundambo moaruwai ra ndofe hifandikoate-ayei ana, asu se ngiri napo hondü ra hbadihündi.

12 Se nindou ngorüdi napo ndofe hifandikoate-ayafi ana, asu se ngiri napo shei hondü ra ndondihi hbadihündi.

13 Nindou ngorü ai ngiri yimbu bogori nindouyafandi ratüpurümbi nungu. Nga nindou ranai ana bogori ngorü ranahambo moaruwaimbo-ndirühi asu ngorü bogori ranahambo ngusüfo pandirümbui. Se ngiri kakimbo ratüpurü asu Godindi ratüpurü yiboboambo ngusüfo pandowapiri.”

*Sisas ai ahinümbi asu nginindi God hifandarandi ranahambo hoafi mayu
(Matyu 11:12-13; 5:31-32; Mak 10:11-12)*

14 Farisi nindou, kakimbo yangiri ngusüfo parundeimbi-memo, ranai rani hoafi hihimboriyomo houbmo asu Sisasimbo tikifinambo-maruri.

15 Ai simbori hoafiyupurühi yahuya, “Seana nindouyei himboahü aboedi himboyomondühanemo, nga God ana shamundi hohoanimo ra fifireapurimbo-ani. Nine nindouyei himboahü aboedi hamindayo ra Godindi himboahü ana moaruwai hamindane.

16 Mosesindi ahinümbi hohoanimo asu Godindi hoafi hoafiyomo rundeimbi-yomondi hoafi ra wataporimboru sinimombo asu Son ai tüküfi nunguambe kaimayo. Nga Son nunguambe peyo haya asino ndanana God nginindi hifandarandi aboedi hoafi ra munguambo ngoafi tükefeyo. Ranane asu God hifandarandi ranambe kefoefembo munguambo nindou ai hamindi tütungarhehindi.

17 Hifi sünü ranai mungundimboe, nga Godindi-mayo ahinümbi hohoanimo ranana ngiri akidou-amboani awarindihoeyo.”

*Nimorehi semindihünda hiningifembo yamundife hoafi
(Matyu 5:31-32; 19:9; Mak 10:11-12)*

18 “Nindou düdi ai ahandi nimorehi hiningire haya asu ngorü asemüdu ana, ai moaruwai woshihoafori hohoanimoyumbo-ani. Asu nindou düdi ai nimorehi horombo ahandi nindowenihai ai moei yahumbü asemüdu ana ai-amboani moaruwai woshihoafori hohoanimoyumbo-ani.”

Napo afindeimbi asu Rasarusiyafandi hoafi

19 Sisas ai hoafiyuhi yahuya, “Nindou mamai ai kaki napo afindeimbiyu haya asu ai hoeari aboedi-aboedi yihuruyu haya munguambo si sesi aboedi sesühi nimarü marandi.

20 Nindou mamai napo-koate ahandi ndüri Rasarus ai ahandi fi masimeiyangiriyu haya napo afindeimbindi yipurü nafitambeihü nimarü marandi.

21 Ai napo afindeimbindi-mayo sesi fu fondiwaminindi pindoani dagadi yahuayamboyu ramefiyu. Raniyo asu yafori ai hei ahandi masimeiyangiriyu ra mongoarühi marihündi.

22 Süngunambo Rasarus ai yifimayuamboyo asu sünambeahindi nendi ai sowaründümo hafomo Abrahamidibo hiningimarüwuri. Asu napo afindeimbi-amboani yifimayuwa hifi kamarhori.

23 Asu yifiafi ngoafihü napo afindeimbi-mayu ranai asübusi afindi masemüdu. Asu ai himboyuane anguni goagu Abraham ai Rasarus parümündü haya manimbafani.

24 Ai hoafiyuhiya, ‘Abraham, wambo hipoambo-rowandiri! Se Rasarus koihaworanai hoe wari foare hüramündi süfo wandi amindasümo kusimbi-reandiri, nga wambo hai hüfnambo mungunambo-arandiri,’ mehu

25 Abraham ai hoafiyuhi yahuya, ‘Wandi niori, se yangiri nimbafambe aboedi moatükuneimbi-mayafi, nga asu Rasarus ai moaruwai mamaru. Nga asu ai haponda ndanihü aboedi mamaruwa asu se asübusi asowandifi.

²⁶ Ngorü-moatükunî ra ai hoe apoarî afîndî mbusümondühî kîkîreamunîmboane, nga ngîrî dîdai badîhoei ndühî düfu asu ngîrî dîdai badîhoei rühî düfu,' mehu.

²⁷ Asu napo afîndeimbî ai hoafîyuhî yahuya, 'Ape, refe ana Rasarus koandîhaworanî apendî worîna mbîhuwamboane.

²⁸ Ro hondahüfeimbî akohoandeimb-anahî rananîmbo Rasarus ai hoafînduanî asübusî afîndî semîndî nafî kosîkoate-mbeyomo-ndamboane,' yahuhaya hoafîmayu.

²⁹ Abraham ai hoafîyuhîya, 'Ai ana Mosesîndî-mayo ahînümbî hohoanîmo asu Godîndî hoafî hoafîyomo-rundeimbî sürü papîmarundî ra hoeindundühî fîfîrîndumboemo.'

³⁰ Napo afîndeimbî ai hoafîyuhî yahuya, 'Wanî, Ape Abraham! Nindou düdi yîfîhündî ahamumbo sowana ahu ana, ai ahamundî moaruwai hohoanîmo ngorü süngundundühî asu anîhondümbö-ndumboemo.'

³¹ Abraham ai hoafîyundowohü yahuya, 'Asu ai Mosesîndî hoafî hîmborîkoate-yomo, Godîndî hoafî hoafîyomo-rundeimbî-yomondî hoafî hîmborîkoate-ayomo ana, asu ngîrî nindou yîfyeimbî-yei hoafî amboanî hîmborîndomo,' " mehu.

17

Moaruwai hohoanîmo ai anîhondümböfe hohoanîmo hîfînamboare arandî (Matyu 18:6-7; 18:21-22; Mak 9:42)

¹ Sisas ai ahambo süngurü-rundeimbîmbo hoafîyupurühî yahuya, "Awi süngunambo mamîkarambo moatükunî moaruwai tükündîfemboe asu ranî süngumbo wambo nîmorehî nindowenihî ai moaruwai hohoanîmondeimboyei. Hîpoanîmboe-mbouanei nindou düdi nîmorehî nindowenihî ranaheimbo rareandanî moaruwai hohoanîmoaye. Nindou ranahambo ana moaruwai hamîndî anîmbo tükündîfemboe.

² Asu ai rareandanî nîmorî akîdîbou ndanai moaruwai hohoanîmoaye ana nindou ranahambo amîndasümoambe nîmoei hondî wofîfihî kife mburîmbo hoe hohoeambeahî pîfîyuwanî hanü yîfîmbo ra aboed-ane.

³ Ranîmbo-hündambo anîmbo se hîbadîhümbö. "Asu sîhafî wandafî ranai moaruwai hohoanîmonduanî se ahambo hoafîndafühî, sîhafî moaruwai hohoanîmo ra hîningîndowandî mbîsafîndo. Asu ai ahandî moaruwai hohoanîmo ra hîningîndeandanî ana, se ahambo amboawi mbîsafî.

⁴ Asu nindou ranai sîhambo mamî sihî 7-mbo moaruwai hohoanîmoyu mbura asükai 7-mbo hu sîhamboya, 'Karîhasî, ro sîhambo moaruwai hohoanîmomayahanîni,' ehu ana, ahandî moaruwai hohoanîmo ra amboawi mbîsafî," mehu.

Anîhondümböfe hohoanîmo

⁵ Ahandî hoafî sowandümo homorundeimbî ranai Adükarîmbo hoafîyomondühî yahomoya, "Se rarowandanî yîhoefî anîhondümböfe ra afîndîmbeyo."

⁶ Mehomondamboya asu Adükarî ai sîmborî hoafîyupurühî yahuya, "Asu sîhamundî anîhondümböfe ranai mastet hoarî nahurai akîdouayo-amboanî se nîmî ndanahambo hoafîndîmondühî anîmboya 'Fîrîhoefî hawa ahasîharî kameihî hafîmbo hoe hohoeambe nîmbafî,' mbîsîmondanî asu nîmî ranai se hoafîmemo süngu randîfemboe," mehupurî.

Ngorü nindoundî ratüpurîyu-randeimbîndî ratüpurî

⁷ Sisas ai hoafîyuhî yahuya, "Nindou mamî seambeahîndî ai ahandî ratüpurîyu-randeimbî ranai ngu nümbürambe hîfî hîrîndu asu sîpsîp hîfandînda mbundambo asükai worînambo düduwanî, ai hoafîndu-ndowohüya, 'Nîmehînou sînfî nîmarîfîmbo sesî sowasîfî,' mambüsîndoyo?

⁸ Wanî, nga ahambo anîmboya, 'Wandî boatei sesî ra dîdîboadondo ndao hawambo anîmbo asu se hoearî güdo mbunda nîmandîfî hîbadandîranî ro boatei sesî dagadî

hoe ndimindahaimbo nmandihan animbo asu se shafi sesi ra süngu dowadifi, mbüsümbui.

⁹ Asu bogori nindou ranai ahandi ratüpuriyu-randeimbi nindou ranahambo hihifimandüriyo ahandi hoafi himboryuhü süngumareandi ranimbo-hünda? Wani.

¹⁰ Ranimbo-hündamboane se-amboani God ai hoafimayu ra müngu ratüpurayomo ana se randu hoafindimondühiya, 'Roana aboedi ratüpuriyefi rihundeimbiefipoani, nga rani ratüpur ranana yihoeimbo ratüpurindimo yahu hoafimayu raniyo ratüpurimayefi,' mbisimo."

Sisas ai mimanho masimeimbi nindou 10 aboedimareapuri

¹¹ Sisas ai Serusarem ngoafina yare huhüyu Sameria asu Gariri-yafe hifi yipupuiambe nafi mahu.

¹²⁻¹³ Ai hu ngoafi mam ranihü tüküfiyuwane, nindou 10 mimanho masimeimbi ranai homo ahambo nafini hoeimarüwuri. Ai anguni ningomombo raru mihgyomo hoafiyomondühi yahomoya, "Sisas! Nindou Adükari! Se yihoeimbo hipoambo-rowamuni," mehomondo.

¹⁴ Asu Sisas ai ahamumbo hoeireapurühi hoafiyupurühi yahuya, "Se ngomo Godimbo sesi shou-rundeimbi ahamumbo animbo shamundi fi ra nafuindimondani animbo asu ai tumbürüpuramboane," mehu. Ai nafi homondane ahamundi fi ranai asukai aboedi tüküme feyo.

¹⁵ Asu nindou mam ahamundi mbüsümo ranai hoeireandan ahandi fi ranai asukai aboedi-mayowamboyo, ngoafinambo hihirifi huhü pukuna hoafiyuhü Godimbo aboed-ani mehu.

¹⁶ Nindou ranai hu Sisasindi yirikimi piyu yangurumbo hihifimaruri. Nindou ranai ana Samariahündiyu.

¹⁷ Sisas ai nindou ranahambo hoeiriri haya hoafiyuhü yahuya, "10 aboedimayafundi. Nga asu ngörü 9 ra nünguyafunda?"

¹⁸ Asu nimboe nindou ngörü sirambeahindi mam ndanai yangiri süni Godimbo hihifarüra?"

¹⁹ Asu Sisas ai nindou ranahambo hoafiyundowohü yahuya, "Botiyafo hawa hafi, nga shafi anihondümbefe ranaiyo aboedambo-mareanini," mehundo.

*Nindou Hondü ranai weindah tükündüfimbui
(Matyu 20:23-28; 24:37-41)*

²⁰ Farisi nindou ranai Sisasimbo düduyafundühi yahomoya, "Nüngüsüboani God nginindi hifandarandi ra tükümandifea?" mehomondamboyo. Asu Sisas ai simbori hoafiyupurühi yahuya, "God nginindi hifandarandi ranai tüküfemboayo rani-moatükuni nafuimbohünda ngiri nini-moatükuni tükündüfeyoani nindou ai ahei himboarinambo hoeindihindi.

²¹ Ai ngiri randihi hoafindeihiya, 'Hoeirihia aiana ndani,' mbisei asu 'Goagu ra' mbisei. Nimboe, sapo Godindi nginindi ranana shei mbüsümo-ane engoro."

²² Raniyo asu ahambo süngurü-rundeimbiimbo hoafiyupurühi yahuya, "Süngunambo rani-moatükuni ranai tükündüfemboe, rananimbo se Nindou Hondüni si ra hoeifembo afindi hohoanimo-ndimboemosi, nga se ngiri hoeindundi.

²³ Ranimbo shamumbo hoafindeihiya, 'Hoeiru, aiana goagu anüngu ra' mbisei asu 'Hoeiru, aiana ndanüngu,' mbiseimboyei, nga se yowan anihondümbefeihü ho kokopoani.

²⁴ Sapo wabürüsi ranai süni ngörü himborani tüküfe haya ho ngörü himborani kararamindo, yahurai animbo ndimboe Nindou Hondü ai ahandi tüküfembo sihi ra.

²⁵ Nga asübusi afindi boatei ndemündi mbundambo asu nindou ndani simboani animboei ranai ahambo daboadi hihirindihori mbundühumbo-ndeian animbo ndimboe.

²⁶ Horombo Noa nünquambe ramefeyo yahurai animbo Nindou Hondü ranai tüküfemboyuambe-amboani randifemboe.

²⁷ Sapo Noa nünquambe nindou afindi ranai sesi sahüsi, hoe simindei, nimorehüh+yafu, anamindüh+yahi raraorüh+ heimbo mam+ bidifiranambo sihi Noa ai botambe mafarifiyu-wamboyo hohoambu afindi ranai kosowohü nindou ra hifokoako-mafoareandi.

²⁸ Horombo Rot nünquambe ramefeyo yahurai animbo ndimboe. Munquambo nindou ranai sesi sahüsi hoe simindei, napo pemiyei, kaki semindimbo koar+hehi, nümbür+ hifirihi, wor+mborüh+ raraomar+hündi.

²⁹ Nga Rot ai Sodom ngoafi ra hin+ng+re haya hu simboani hai asu sarfa n+moei ranai hoe nahurai sünambeah+ndi pütap+yowohü munquambo nimoreh+ nindowenihi hifokoako-mafoareandüri.

³⁰ Mam+ yahurai animbo Nindou Hondü ranai weindah+ tüküfi simboani amboani randifemboe.

³¹ Rani+simboani nindou ngoaf+hü amaru ranai ng+r+ kebuai ahand+ napo worambe engoro ra ndemüdu. Asu mam+ yahuraiane nindou nümbürambe anünqu ranai ng+r+ ahand+ wor+nambo h+h+r+ndüfi ngu.

³² Sapo Rot+ndi nimoreh+ambo tüküme feyo ra se hohoan+mond+mo. Ai h+h+r+ife ngoafi hoeimareanda yifimayo.

³³ Nindou didiyei ahei yang+r+ ni+ngo ranahambo afindi hohoan+moyeihi kikihar+hümündi ana, awar+ndi+hoemboe. Nga nindou didiyei ahei yang+r+ ni+ngo ranahambo afindi hohoan+mokoate-ayei ana, aboedambo-ndifemboe.

³⁴ Ro s+hamumbo hoafehapur+, nindou yimbu ranai mam+ fond+wam+ guguiyafani apafani ra God ai ngorümbö nderümündüh+ ngorü rande apofond+wam+ digeirümbui.

³⁵⁻³⁶ Nimoreh+ yimbu ranai mban+ hirayafe ra God ai ngorümbö ndemündüh+ ngorü rande hin+ng+deambui,” mehu.

³⁷ Sisas+ambo süngrurü-rundeimb+ ai düdurüwurüh+ yahomoya, “Rani+moatükun+ ra nahü tükümandifea?” Asu Sisas ai simbor+ hoafiyupurüh+ yahuya, “Yif+n+moko yangorowohü ana, koaheimb-ane hei sahüsi ar+hündi,” mehu.

18

Nimoreh+ kai asu yibobore-randeimb+yafe kafeefe hoafi

¹ Sisas ai ahambo süngrurü-rundeimb+ambo didibaf+ferambo yiboaruko-ndimboemo yahu haya kafeefe hoafi mam+ yamundife-pur+imbohünda hoafimayupur+.

² Sisas ai yare hoafiyuh+ yahuya, “Mam+ adükari ngoaf+hü nindou yibobore-randeimb+ mam+ ai manünqu. Aiana moai God+ambo y+h+imboyu asu nindoumbö afindi hohoan+moyu randi.

³ Raniyo adükari ngoafi ran+hü nimoreh+ kai ni+ngo haya ho nindou yibobore-randeimb+ambo hüti hoafiyondo randüh+ya, ‘Wand+ hürütümb+ ai wambo hürütarand+r+, nga se wambo hoafi yibobofe ra far+hawand+r+,’ meho.

⁴ Gedüh+ safiyu nindou yibobore-randeimb+ ranai nimoreh+ ranahambo fehefemboe moi mehu. Nga humbo süngunamboyo ai ahand+ fimbo hoafiyuh+ya, ‘Sapo ro moai God+ambo y+h+imboya asu nindoumbö hohoan+moya r+hand+.

⁵ Nga nimboe nimoreh+ kai ranai munquambo si wambo t+n+r+ifo sai arand+ambo animbo ro ahambo fand+hehe hehea ahand+ papi+hoafi ra h+imbor+inda. Asu ro refekoate-ayah+ ana wambo sowana munquambo si didi ndandan+ wambo süngunambo gar+b+ndea-nd+r+imboe,’ mehu.

⁶ Asükaiyu Adükari ai hoafiyuh+ yahuya, “Se nindou yibobore-randeimb+ moaruwai ranahand+ hoafi ra h+imbor+yomo.

⁷ Nimorehi nindowenihí God ai wandanei yahundüreimbi ranai nimbiniimbi si munnguambo Godimbo arani aranayei ra aheimbo fehefendürí-koate-mandüyo? Asu awi fehefendürí-koate ahei hoafi ra hihimbörípo-mandüyo? Wani.

⁸ Nga ro sihamumbo rarihe hoafehapuri, ai ahei papi-hoafi ra nimehünou himbörínduhü yibobondeambui. Nga Nindou Hondü ai kudumbo nimorehi nindowenihí hifi ndanihü animboei ahei anihondümbofe ra hoeimandeyo? ” mehu.

Farisi nindou asu takis kaki semündü-randeimbi-yafandi kafoefe hoafi

⁹ Nindou bidifiri ai ahamundi fimboya aiana mbumundi hamind-anemo, nga ngorü nindou aiana mbumundi-yomopoani ehomo ranahambo Sisas ai kafoefe hoafi hoafimayu.

¹⁰ “Mamimbo nindou yimbu ranai didibafifembohünda Godindi worina mahafani. Mami ai Farisihündiyu asu ngorü ai takis kaki semündü-randeimbiyu.

¹¹ Farisihündi ranai ahandipoanimbo nungumbo ngusüfoambe didibafifihiya, ‘God, ro sihambo hihifarihanini, roana moai nindou bidifiri rarihi arihündi süngurihe hehea dibokoriya, tikai hoafiya asu nimorehi sisihimoya rihandi. Nga roana nindou takis kaki semündü-randeimbi gogu rani nahurai-yahipoani.

¹² Ro mami wik ranambe yimbumbo sesi wehiya asu munnguambo moatükuni ro asahamindihí ra 10 yiboborihe hehea sihambo mami bidifiri sihehe arihandi,’ mehu.

¹³ Nga takis kaki semündü-randeimbi-mayu ranai ahandipoanimbo akidou anguni safi manungu. Ai sunambe himbo-koate mbiro türe nungumbo ahandi ngusüpoahühi purükireandühi yahuya, ‘God, ro moaruwai hohoanimoya rihandeimb-anahi, nga se wambo hipoambo-rowandiri,’ mehu.

¹⁴ Ro sihamumbo hoafehapuri, takis kaki semündü-randeimbi-mayu ranai worinambo nguwaní ai animbo Godindi himboahü mbumundi nindou-ndümbui, nga Farisi nindou ana wani. Sapo mami yahuraiane nindou didiyei ahei fimbo hifinambo-arihindi aheimbo God ai botindearümbui. Nga asu nindou didiyei ahei fimbo botarihindi aheimbo God ai hifinambo-ndearümbui,” mehu.

Sisas ai nimoakidiboumbo hiniŋgirihindüra wambo sowana mbüsühüsi, mehu (Matyu 19:13-15; Mak 10:13-16)

¹⁵ Raniyei nindou bidifiri ranai Sisasimboya ai wari nande haya didibafimbi findüra sei hehi nimoakidibou furihümündindürí tükümehind. Nga asu ahambo süngurürü-randeimbi-memo ranai nindou ranaheimbo nginindi-marundürí.

¹⁶ Nga asu Sisas ai hoafiyuhi yahuya, “Nimoakidibou ra aheimbo hiniŋgindihindüra ndühi wambo sowana mbüsühüsi, nga ngiri bobohindundüra. Sapo God nginindi hifandarandi ra nimori akidibou ndahurai aheiane,” mehu.

¹⁷ Sisas yahuya, “Se nda fifirindundi, nindou didiyei God nginindi hifandarandi ra nimoakidibou sahümundi arihündi nahurai semindikoate-ayei ana, ngiri kebohindi, nga wani,” mehu.

Nindou napo afindeimbi ai Sisas-dibo wataporimayu (Matyu 19:16-30; Mak 10:17-31)

¹⁸ Suda-yafe bogori nindou ranai Sisasimbo düdurirühiya, “Nindou yamundo-randeimbi aboedi, ro yangiri koadürü koadürümbo niŋgombo ra nini-moatükuni nünungondihendühi mandahamindihaha?” mehindowamboyu.

¹⁹ Asu Sisas ai ahambo simbori hoafiyundowohü yahuya, “Nimboe se wambo aboedi asafa? Moai nindou didi ai aboedyu, nga God yangiri-ani aboedayu.

²⁰ Sapo se ahinümbi hohoanimo ra fifirowandi: Se yowaní nimorehi sisihimoyo asu anamindihoadi birabiriyopoani, woshihoafori hoafiyopoani,

nindou hifokoefepoani, hūmbuhūnyopoani, se yowanī ŋgorūmbo tikefe-hefe papi-hoafiyopoani, asu se sīhafi me-apembo ahīnīndafūhī ahafe hoafi hīmborīndafi,” mehu.

²¹ Nindou ranai sīmborī hoafiyundowohū yahuya, “Ro nīmorī akīdouyahambe peya hehea hambo hapondanī ro ranī ahīnūmbī ra sūngurīhe arīhandī,” mehu.

²² Sisas ai ranī hoafi ra hīmborīyu haya, sīmborī hoafiyundowohū yahuya, “Awi mamī moatūkunī se randowandī. Sīhafīmayo napo ra nindou ŋgorūmbo dabadūrūhī ranīfīhīndī kaki asowandīfī ra napo-koate-yeimbī ranaheimbo dabadūrī. Rananīmbo se sūnambe napo afīndeimbī-ndamboyaftī. Ranī boatei ranī-sūngundo mbundambo anīmbo asu wandī sūngu dīdīfī,” mehu.

²³ Ŋga nindou ranai Sisas hoafīmayu ra hīmborīyu haya ŋgusūfoambe nīmbyūmayu, nīmboe sapo ai napo afīndeimbī wambo.

²⁴ Sisas ai horiranī mayoa hoafiyuhī yahuya, “Nindou napo afīndeimbī ana God ŋgīnīndī hīfandarandī ranambe kefoefembo tīŋūmbane.

²⁵ Nīnīhondī mamī ahandī ndūrī kamer ranai ana hoearī kakīmbo nir ambenafi kefoefembo tīŋūmbīyopoani, ŋga nindou napo afīndeimbī ai God ŋgīnīndī hīfandarandī ranambe kefoefembo ana, tīŋūmbane,” mehu.

²⁶ Nindou bīdīfīrī ranai hoafi ra hīmborīyeihehi dūdūrīhorūhī seiya, “Asu refe ana, nindou dīdī ai yaŋgīrī koadūrū koadūrūmbo manūngua?”

²⁷ Sisas ai sīmborī hoafiyuhīya, “Nīnī-moatūkunīyo nindoumbo tīŋūmbayo ra Godīmbo ana tīŋūmbīyopoani,” mehu.

²⁸ Asu Pita ai hoafiyuhī yahuya, “Awi! Ro yīhoefī ŋgoaftī hīnīŋgīrīhu hohu sīhafī sūngu masīnefī,” mehundowamboyu.

²⁹⁻³⁰ Sisas ai hoafiyupurūhī yahuya, “Ro sīhamumbo anīhondūmboanahī hoafehapurī, nindou dūdi God ŋgīnīndī hīfandarandī ranahambohūnda ahandī ŋgoaftī, nīmrehi, akohoandī, boagīrī nīmōakīdībou hīnīŋgareandūrī ana, hīfī ndanīhū God ai aheimbo afīndī moatūkunī dagadūrūmbui. Asu sūngunambo aho ra yaŋgīrī koadūrū koadūrūmbo nīŋgo ra ndahūmūndimboyei,” mehu.

Sisas ai yīfīyo hefe yīfīhūndī botīfembo-mayu ranahambo asūkai hoafīmayu (Matyu 19:16-30; Mak 10:17-31)

³¹ Sisas ai sūngururū-rundeimbī 12 sepurīmūndū hīnīŋgīreapurī haya hoafiyupurūhī yahuya, “Hīmborīyomo! Haponda sīhīrī Serusaremīnambo anefī ahahīfī. Ranīhū anīmbo sapo Godīndī hoafi hoafiyomo-rundeimbī nindou ai Nindou Hondū ranahambo nīnī-moatūkunīyo tūkūfembo horombo sūrū papīru masīhoemo ra anīhondū tūkūndīfemboe.

³² Ai ahambo ndīfoyei warīhūndūwurīmboemo. Rananīmbo ahambo tīkīfīnambondīhorī, tūrūfoefe hoafīndei, asu ŋgūrī tīfīndahi raraondīhūmboyei.

³³ Rananīmbo asu ahambo ndūfurī ndūfurīboadūwūrī mbundūmbo hīfokoandūwūrī-mboemo, ŋga ŋgīmī sindo haya sūngunambo asūkai botīndūfimbui,” mehu.

³⁴ Ŋga asu ahambo sūngururū-rundeimbī ai moai hoafi ra tūrūfoaru fīfīrūndī. Hoafi ranahandī nīmīndī ra moai ahamundī hohoanīmōambe weindahīfeyo. Asu ai moai Sisas nīmboe hoafīmayu ra akīdou-amboanī fīfīrūndī.

Sisas ai nindou hīmboatīharī moako-moakoyu-randeimbī aboedīmarirī (Matyu 20:29-34; Mak 10:46-52)

³⁵ Sisas ai Seriko ŋgoafīkīmī huane nindou mamī hīmboatīharī nafīkīmī nīmārūmbo nindou heīyanī kaki napombo moako-moakoyu marandī.

³⁶ Ai hīmborīyuwanī awai nendī afīndī ranai tūmareandamboyu, asu nindou ranahaimbo dūdūreandūrūhī yahuya, “Nindou ra nīnīhūnda?” mehūdūrāmbōyu.

³⁷ Asu nindou ranai seiya, “Sisas Nasaret+hündi ranai ndanafî masînuamboanîyefî,” mehomondamboyu.

³⁸ Nindou himboatîharî ranai pukûna hoafî karîhoeihû hoafîyuhî yahuya, “Sisas, Defitîndî ahurî, se wambo hîpoambo-rowandîrî.”

³⁹ Asu nindou horomboyahi masînei ranai ngînîndî hoafîyahündowohû seiya, “Se hoafî kîkîrandîfî,” maseiamboyu. Asu nindou ranai asûkai hoafî pukûna karîhoeihûya, “Sisas Defitîndî ahurî, se wambo hîpoambo-rowandîrî,” mehuamboyu.

⁴⁰ Ranîyo Sisas ai hu nûngumbo nindou himboatîharî ranahambo ahambo sowanambo semündühombo hoafîmayu. Nindou ranai hu manûnguwa Sisas ai düdurîrûhî yahuya,

⁴¹ “Ro sîhambo nîni-moatükunî nûnûngufenînimboyo se hohoanîmoayafa?” mehundowamboyu. Asu nindou ranai yahuya, “Nindou Adûkarî, ro wandî himboarî ra asûkai aboedîmbeyowa samboanahî.”

⁴² Sisas ai sîmborî hoafîyundowohû yahuya, “Sîhafî himboarî ra aboed-ane. Sîhafî anîhondümböfe ranî sûngumboyafî se aboedayafî,” mehu.

⁴³ Asu mamîharî ahandî himboarî ranai bîrîmahoeoyowamboyu Sisasîndî sûngu huhû Godîmbo aboed-ani mehu. Nindou afîndî ranai ranî-moatükunî ra hoeirîhinda mayoa ai-amboanî Godîmbo aboed-ani masei.

19

Sisas ai Sakiusîndî worîna mahu

¹ Sisas ai Seriko ngoafî mbusûmo nafî hu ngasûnde haya mahu.

² Huane asu nindou mamî ranî ngoafîhû mamaru ahandî ndürî Sakius ai napo afîndeimbi, takis kaki sowandümo-rundeimbi-yomondî bogorîyu.

³ Ai Sisasîmbo nûngunahurai nindouyu yahuhaya hoeifimbo mehu, nga nîmorehî nindowenihî afîndî burîyeimbo ahambo hoeifimbo fondî gûmarîhinda asu Sakius ai bodîfo wambo ranîmbo ngîrî ahambo hoeindirî.

⁴ Ranîyu asu ai horombofi pîpîyu hu haya nîmîndî nîmoamo mahafu Sisasîmbo hoeindîhinî yahuhaya. Ai fîfîre haya Sisasîmboya nafî mamî ranînafî anîmbo düdü haya ngumbui yahuhaya.

⁵ Ranîyu Sisas ai ranîhû tüküfi asu nîmîwamî nîmoamo himboyuhû Sakiusîmbo hoafîyundowohû yahuya, “Sakius, se kosîfoao, hapoana ro sîhafî worambe dîdî nîmandîmboyahî,” mehundo.

⁶ Ranîyu ai nîmehûnou kusîfoendûhî ngusüfoambe hîhîfî-hîhîfîyuhû Sisasîmbo ahandî worîna serümundü mahu.

⁷ Nga muñguambo nindou ai Sisas Sakius dîbombo mahafandî ra hoeirîhi mburîhû asu momorî hoafîyeihî seiya, “Ai ahu ranana moaruwai hohoanîmoyu-randeimbîndî worînamboani,” masei.

⁸ Ranîyo Sakius ai nûngumbo Adûkarîmbo yare hoafîyunduwohû yahuya, “Adûkarî se hîmborîyafî, hapoana wandî-mayo muñgu moatükunî ra yîbobondîhe mbundîha nindou napokoate-yeimbîmbo ngorü bîdîfîrî ndehamboyahî, asu nindou ngoründî-mayo takis kaki wosîhoafî hoafîya hehea sahamîndîheimbî ana, asûkai yimbuyimbumbo hîhîrîndahe nga ndahandomboyahî,” mehu.

⁹ Ra-mehuamboyu Sisas ai hoafîyundowohû yahuya, “Hapoana God ai nîmorehî nindowenihî worî ndambeahîndî aboedambo-reandürîhani. Nîmboe, nindou ranambo ai Abrahamîndî amoa-ani.

¹⁰ Nindou Hondü makusu ranana sapo nindou awarîhehindeimbi kokoyondürî aboedambo-fendürîmboyu makusu,” mehu.

*Nindou 10 kaki masowandümo kafoefe hoafi
(Matyu 25:14-30)*

¹¹ Rarihi nimorehi nindowenihí afíndí ranai hímboríyeiane, asúkai Sisas ai ahe-
imbo kafoefe hoafi mamí hoafímayundürí. Nímboe sapo ai Serusarem fikímí
akímímayuambo nindou ranai rarihi hohoanímoyeihíya, God ngíníndí hífandarandí
ra nímehúnou anímbo tükündífemboe, masei.

¹² Asu ai yare hoafíyuhí yahuya, “Mamímbo ana bogorí nindou mamí anguní hífína
ahambo adükari bogorímbofi híníngífimbohúnda mahu. Bogorímbofe mbuiyombo
asúkai ngoafínambo híhírífefe hombo hohoanímomayu.

¹³ Nga ai hombo yahuhaya ahandí ratüpuríyomo-rundeimbímbo mborai
yahupura mahomondamboyo gorínambo nafümbí kaki hoarí nindou mamamímbo
yimbureapurühí yahuya, ‘Se kaki nda ndowandümo houmbo bídífirí kaki
semíndímbohúndambo ratüpuríndímondaní ro asúkai tükúndaheamboane,’
mehupurí.

¹⁴ Nga asu mamí raní ngoafíhúndí ranai nindou ranahambo yíboarukomaríhorí.
Raníyo ai huane nindou bídífirí koamaríhehipura bogorí nindou mahúfu ngoafína
hoafi sowandümo hífomo hoafíyomondühí yahomoya, ‘Ro moei asefí nindou rana-
hambo bogorímbofembo ana,’ mehomó.

¹⁵ Nga asu nindou ranai adükari bogorímbofi mbura ngoafína híhírífí mahu. Ai
híhírífí hu nímarúmbo ahandí ratüpuríyomo-rundeimbí ranahamumbo nímehúnou
hoafímayupurí ahambo sowana howaní gorínambo nafümbí kaki hoarí masagapurí
ranífhí nünGUNÜmbí mbasowandümo yaho düdufepurímbohúnda.

¹⁶ Nindou ngorü ai boatei horombofi süní hoafíyuhí yahuya, ‘Adükari, ro síhafí-
mayo gorínambo nafümbí kaki hoarí mamí ranínambo bídífirí kaki semíndímbo
ratüpuríyambo kaki hoarí 10 masahamíndíhí,’ mehu.

¹⁷ Asu bogorí ai yare hoafíyundowohü yahuya, ‘Se aboedí ratüpurí ramarowandí ra
aboedí hamíndí hondü-ane, raní-moatükuní akídou ra se díboadoro hífandímarandí.
Ranímboanahí asu ro síhambo ngoafí 10 se hífandímbohúnda híníngaríheandí,’
mehu.

¹⁸ Asúkai ratüpuríyu-randeimbí ngorü ai süní hoafíyuhí yahuya, ‘Adükari, ro síhafí-
mayo gorínambo nafümbí kaki hoarí masawandí ranínambo kaki semíndímbo
ratüpuríyambo hondahüfeimbí kaki hoarí masahamíndíhí,’ mehu.

¹⁹ Asu bogorí ai yare hoafíyundowohü yahuya, ‘Ro síhambo hondahüfeimbí ngoafí
híbadandí sa hehea híníngaríheandí,’ mehu.

²⁰ Asúkai ngorü ai süní hoafíyuhí yahuya, ‘Adükari, gorínambo nafümbí kaki hoarí
síhafí-mayo nda, ro hoearambe paríhe hímondíhe síheheanda mengoro.

²¹ Nímboe sapo ro hoeiríhenína, se ngíníndíyafí-randeimbí nindoumefambo. Sapo
níní-moatükuní nindou bídífirí ai síhehinda se sowandífi asu sesí amboaní bídífirí
nindou ai hífiríhinda se sowandífi arandí ranímboanahí ro síhambo yíhímboayahí,’
mehu.

²² Raníyu bogorí ai nindou ranahambo yare hoafíyundowohü yahuya, ‘Se
nindou moaruwai ratüpuríyafí randeimb-anafí. Síhafí raní süngumbo anímbo
síhambo híhínde papí-hoafíndanínímboe. Sapo se fífírowamboanafí ro ngíníndíya
ríhandeimbí nindou-anahí, asu ro bídífirí nindou ai napo síhehinda sahamíndí
asúkai sesí hífiríhinda sahamíndí ríhandeimb-anahí.

²³ Asu nímboe se kaki wandí benámbe síhefekoate-mayafa? Sapo rananímbo ro
híhírífefe kosíhü wandí kaki ra bídífirí ranífhíndí kameihí híhíríhe sahamíndí,’
mehu.

²⁴ Nga bogorí nindou ranai nindou akímí burímemo ranahamumbo yare
hoafíyupurühí yahuya, ‘Se ahandí-mayo gorínambo nafümbí kaki hoarí ra
sowandümo mburumbo nindou kaki hoarí 10 masemündu ahambo dabudo,’ mehu.

²⁵ Asu ai raru hoafiyimondowohü yahomoya, 'Adükari, nindou ranai ana ndeara 10 kakî hoareimb-ani,' mehomu.

²⁶ Nga asu bogorî nindou ranai hoafiyuhî yahuya, 'Ro sîhamumbo hoafayahî, nindou bîdîfirî napo afîndeimbî aiyomo aiana asükai bîdîfirî napo ndowandümbomo, nga nindou ai napo akîdouyeimbi-mayei ranahei warambeahîndî ana ngorüfemboane.

²⁷ Nga asu wandî hürütümbi-memo, sapo wambo adükari bogorîmbofembo yowanî mehomu ranahamumbo ndühî sowapurîndümo sîfomo wandî hîmboarühî hîfokoarüpurî!" mehu.

²⁸ Sisas ai kafeefe hoafî ra hoafiyu mbura asükaiyu Serusaremîna mahüfu.

*Sisas ai adükari bogorî nahurai Serusarem ngoafambe mahu
(Matyu 21:1-11; Mak 11:1-11; Son 12:12-19)*

²⁹ Sisas ai Betani asu Betfage ngoafîkimî tüküfi Orif Wafu sei-arîhündî-kimî homondühîyo ahambo sünggurü-rundeimbî yimbu horombo koamarîhepîrî.

³⁰ Asu ai yare hoafiyupîrühî yahuya, "Se ngoafî gebü anango ranînambo ngafanî. Ranühî se dongi mamî hoarîfî hoeindîneanda wofîna hîmondîndümo hîningîndumboemo ra moai nindou dîdî ai-amboanî horombo ranîwamî nîmaruwanî serîmîndî ho-randî. Asu wofî fufurîgene mbundîna wambo sowana ndowandîfanî dügüfanî.

³¹ Asu nindou ngorü ai sîhafanîmbo düdündîfihîya, 'Nîmboe se dongi ra fufurîheneandî?' mbüsuwanî asu se ahambo hoafîndafîndowohüya, 'Adükari ai bîdîfirî moatükunî refembo dongi ranambo hoafîmayuambo anîhoandî,' mbîsafanî," mehu.

³² Sisas ai koamarîhepîra hafanî hoeirîneanda dongi hoarîfî ranai ahafanîmbo hoafîmayupîrî süngu ramefeyo.

³³ Ranî yimbu ai dongi ranahambo hapoadümbomo wofî fufurîhoefîneanda ranî afîndî ai ahafanîmbo yahuya, "Nîmboe se dongi ra wofî fufurîheneandî?" mehu.

³⁴ Nga ai hoafiyafandühî safanîya, "Adükari ai bîdîfirî moatükunî refembo dongi ranambo hoafîmayuambo anîhoandî," masafanî.

³⁵ Ranîyafanî asu dongi ra Sisasîmbo sowana sowandîfanî mahafanî. Asu ai ahafandî-mayo warî hoandarümbî ngîsîharî hoearî dongiwamî nandîne mburîna Sisasîmbo ranîwamî hîningîmarüwurî.

³⁶ Ai dongiwamî nîmarü haya Serusarem ngoafîkimî mahuwamboyei nindou bîdîfirî ahei warî hoandarümbî ngîsîharî hoearî ra nafîni ahambo homböhünda kurîmarîhinda ranîwamî mahu.

³⁷ Sisas ai Serusarem ngoafînambo huhü Orif Hîfî Wafu hanî nafî tüküfeambefiyuane, nindou afîndî ahambo süngurîhorî-rîhündeimbi ranai hîhîfî-hîhîfîmayei. Sapo ai munğu hepünîfeimbi moatükunî hoeimarîhindî ranîmbo-hünda ai puküna hoafî karîhehindühî Godîmbo adükari-ani masei.

³⁸ Ai hoafîyeihî seiya,

"Adükari bogorî ai Adükariîndî süngu akusu
ranahambo God ai aboedî-aboedîmbîriramboane.

Sünambe munğambo ai aboedî amarei

asu God nîmoamo hamîndî hondü anüngu ranahambo aboed-ani mbîsei-
amboane,"

118:26

Buk Song

masei.

³⁹ Nga Farisi b'idifiri nindou ranahei mbusümo burimemo ranai Sisasimbo raru hoafiyomondühi yahomoya, "Yamundo-randeimbi, sishambo süngurihüninirihündeimbi ranaheimbo hoafindafani animbo ai ahei hoafi kiboaikimbirihümündiamboane!" mehomo.

⁴⁰ Nga asu Sisas ai simbori yare hoafiyupurühi yahuya, "Ro sishamumbo hoafayahapuri, nindou rani hoafi ra hoafikoate-ayei ana, nimoei ai-amboani puküna hoafindeimboyei," mehu.

Sisas ai Serusaremimbo araninambomarandi

⁴¹ Sisas ai Serusarem ngoafikimi huhu ngoafi ra hoeireandühi ahambo araninambomarandi.

⁴² Ai yare hoafiyuhü yahuya, "Serusarem, haponda ndani sihi se aboedi nimarimbo hohoanimo nimindi ra fifirimbarowa-mbonana, aboediyo. Nga hapondani ana awi rani-moatükuni ra moai se hoeirowandi.

⁴³ Mami simboani süngunambo ana nindou sishambo hürütürüneimbi ranai hifi sishafi ginirikimi wakindimondühi püpindu difomombo sishambo munguambo gündüninimboemo.

⁴⁴ Rananimbo sishambo moaruwaimbo-nduninimboemo asu se-babidi amarei ranaheimbo amboa. Asu ngiri nimoei mami amboani nimoei ngoründiwami hinigindundi. Nimboe se moai fifirowandi sapo God ai sishambo aboedambofeninimbohünda makusu ra," mehu.

Sisas ai Godindi worambe kaki semindimbo ratüpuriratüpurimemonda hemafoareapurü

(Matyu 21:12-17; Mak 11:15-19; Son 2:13-22)

⁴⁵ Sisas ai Godindi worambe kefuai hüfu nindou kakihumbo napo sishoumarundi ra pütifoendühi hemafoareapurü.

⁴⁶ Ai yare hoafiyipurihi yahuya, "Godindi Buk ai yare hoafiyohü yahoya, 'Wandi wori ranana didibafifembo wori yangirane. Nga se hühbühünü nindou ranahei dibofembo fondimboarhindü,' meho."

⁴⁷ Nga munguambo si Godindi wori ranambe nindou yamundireandürü marandi. Asu Godimbo sesi sishou-rundeimbi bogori, ahinümbi hohoanimo fifirundeimbi, bogori nindou b'idifiri ai Sisasimbo ninisüngufe hifokoefimbo nafi kokomarundi.

⁴⁸ Nga nindou afindi ranai ahandi hoafi himbormbo afindi hohoanimo mayeambo wambo moai ahambo hifokoefimbo nafi ra fifirundi.

20

Sudahündi ai Sisasimboya düdi sishambo nginindi masendi yahomo düdumefundi

(Matyu 21:23-27; Mak 11:27-33)

¹ Mami simboani Sisas ai Godindi worambe nimorehi nindowenihimbo yamundireandürühi aboedi hoafi ra bokarimarihendi. Raniyo Godimbo sishou-rundeimbi bogori, ahinümbi hohoanimo fifirundeimbi bogori, asu Suda-yafe bogori ai Sisas babidimbo wataporimbo mahafomo.

² Ai hoafiyomondühi yahomoya, "Se hoafiyafimuni ninü nginindinamboyo rani-moatükuni raro aranda? Düdi sishambo rani nginindi ra masaganina?" mehomo.

³ Sisas ai simbori hoafiyupurühi yahuya, "Ro-amboa sishamumbo mami moatükuni düdundaheanda asu se wambo hoafindimo.

⁴ Sapo Son ai nindumbo hundürümarandürü nginindi ra Godindi-mayoyo asu nindou-yafe-mayoyo?" mehu.

⁵ Raniyomo ahamundihorü simbori hoafindürüyomondühi yahomoya, "Sapo sibirü hoafiyefühüya, Son hundürüra marandi ranana Godindi-mayoane asefi ana,

ai rande hoafindühya, 'Asu nimböe se ranahambo anihondümböfekoate-ayomoa,' mbüsümbui.

⁶ Nga asu siharü hoafiyefühya, 'Ranana nindou-yafe-mayoane,' asefi ana, nindou ranai shefimbo nimoenambo-ndihümunimboyei. Nimböe sapo ai fifirhorü Son ai Godindü hoafi hoafiyu-randeimb-ani sei anihondümbö-rühorühü wambo?" mehomö.

⁷ Ranüyomö Sisasimbo raru hoafiyomondühü yahomöya, "Ro moai fifirhundü Son ai ranü nginindü ra nahünda semündü-hayambombai," mehomö.

⁸ Nga Sisas ai yare hoafiyupurühü yahüya, "Ro-amboa ngirü hoafindahapurü düdi wambo nginindü masendü ratüpurimbohünda," mehu.

*Nindou moaruwai wain nümbürü hifandimarundü kafeefe hoafi
(Matyu 21:33-46; Mak 12:1-12)*

⁹ Sisas ai nindou ranaheimbo kafeefe hoafi mamü hoafiyundürühü yahüya, "Nindou mamü ai wain hififembo nümbürü ra mbura nümbürü ra nindou bodimondü-yomondü warambe hinüngimareandü ranifihü kaki semindimbo ratüpurimbohünda. Asu ai hu angunü ngorü hifinü gedühü manüngu.

¹⁰ Asu wain ranai hisimayowamboyo nindou mamü koamarüheira nümbürambe ratüpurimemo ranahamumbo sowana bidifirü hisü nümbürambeahindü semindimbohünda mahüfu. Nga asu nindou nümbürü ranambe ratüpurimemo ranai bubururü mburumbo ninü akidou-amboanü warambefekoate koamarühawura mahu.

¹¹ Asükaiyu ngorü koamarüheira ahamumbo sowana mahüfu. Ranüyo ranahambo amboanü ahinükoate bubururü mburumbo ninü akidou-amboanü warambefendokoate koamarühawura mahu.

¹² Asükaiyu ngorü koamarüheira mahüfu. Nga asükaiyomö ahambo amboanü nümbürü hifandü-rundeimbü ranai bubururü mburumbo moanambühü kiafu hüründümü pimarüwuri.

¹³ Ranüyu asu nümbürü afindü ranai hoafiyuhü yahüya, 'Haponda ro nüngumandühea? Ro wandü nimorü afindü hohoanümo-yahandoweimbü ra koandühehinimboyahü. Awi ahandü hoafi animbo himborindimboemö.'

¹⁴ Nga asu nümbürü hifandü-rundeimbü ranai nindou ranahandü nimorü masüfuwa hoeirüwuri houmbo simborü hoafiriyomondühü yahomöya, 'Nindou ndanana nümbürü afindandü nimor-ani. Siharü ahambo hifokoararühürü animbo asu müngu-moatükunü ra shefindimboe,' mehomö.

¹⁵ Ranüyo nümbürü hifandü-rundeimbü ranai nümbürambeahindü sowaründümü moanewanü tüküyafu homo hifokoamarüwuri. Asu nümbürü ranü afindü ranai nindou ranahamumbo ninü-nüngumandeapura?

¹⁶ Ai düdi nümbürü ranambeahindü nindou ranahamumbo hifokoandeapurühü wain nümbürü ra nindou bidifirambo dagapurümbui," mehu. Nindou ranai hoafi ra himborüyei hehimbo hoafiyehü seiya, "Awi ranü-moatükunü ra tükündüfemboe, nga ambembeyo-wamboane," masei.

¹⁷ Nga Sisas ai aheimbo himboarü pareandürühü nüngumbo düdureandürühü yahüya, "Nimböe asu Godindü bukambe sürü ra paru masühoemöa?

'Nimöei worimboru-rundeimbü ai moaruwai-ane yahomö houmbo ambe mehomö, nga nimöei ra worü ranahambo nginimindimbo weangurühüdüdü bogorü nimöeiyo.'

Buk Song 18:22

¹⁸ Müngumbo nindou nimöei ranüwamü pirayei ana, ai mbüsümö kikäindahimboyei, asu nimöei ranai nindouwamü pirayo ana, nindumbo münguna mosühoasindüheirimboe," mehu.

¹⁹ Ranüyo ahinümbü hohoanümo fifirundeimbüyomö asu Godimbo sesü shehü-rundeimbü bogorüyomö ai raru fifirümarundü Sisas ai kafeefe hoafi hoafimayu ra ahamumboyo. Ranümböemö mamü ranü-simboanü ai botife Sisasimbo

kikihimindimbo hohoanmomemo, nga nimorehi nindowenih ranaheimboya yihoezimbo nünungumandihimuni yahomo houmbo yihimbomemo.

*Ai Sisarimbo takis kaki mandahündoyo asu wanimandiyo
(Matyu 22:15-22; Mak 12:13-17)*

²⁰ Ahinümbi hohoanimo fifirundeimbi-yomo asu Godimbo sesi szhou-rundeimbi-yomo ai Sisasimbo hifandurühi nindou bidifiri koamarihoupura tikaruhoumbo ahandi hoafi himbormbo nouyafu mahifomo. Nindou ranai ana tikaru hou ngorü süngufih ahandi hoafi himboryowohü moaruwai hoafimayu yaho hefe gafman bogorindi warihü hininjgifiyuwani papi-hoafi-mbüruramboane, yahomomboemo.

²¹ Tirifoefe hoafombo mahifomo ranai düduyafundühi yahomoya, “Nindou yamundo-randeimbi, fifirihumboanefi hoafi se hoafayaf-ane asu yamundarowand-ane ranana anihond-ane. Seana nindou ranai adükarü ndüreimbimbayeiyoyo asu ndürikoate-mbayeiyoyo ra moai hohoanimoyafi, nga seana anihondümbofe hohoanimo Godindi-mayo ranane yamundo arandi.

²² Se yihoezimbo hoafiyafi, ro Sisarimbo takis kaki ra mandahündoyo asu wanimandiyo?” mehomo.

²³⁻²⁴ Sisas ai fifireandi ranana ahambo tikaruhoumbo wosihofori-rurühiyomo asu simbori hoafiyuh yahuya, “Wambo kaki mamü nafuiyomo. Sisami asu ndüri kakifih apenijgo ra dadea?” mehuamboemo. Yahomoya, “Sisarind-ane,” mehomondamboyu.

²⁵ Asu Sisas ai ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Sisarindi moatükunayo ana, se Sisarimbo dabudo. Asu Godindi moatükunayo ana ra se Godimbo dabudo,” mehu.

²⁶ Ranio Sisas ai nimorehi nindowenih babidimbo nüngumbo wataporimborandambe moai wosihoforiyumbo hohoanimoyomo. Ranioyomo ahamundi düdufe hoafi ranahambo simbori hoafiyu maranda hepünafundühi hoafi kikiründümo houmbo manijgomo.

*Sadyusi ai yifihündi botife ranahambo düdumefundi
(Matyu 22:23-33; Mak 12:18-27)*

²⁷ Sadyusihündi bidifiri ai raru hohoanimoyomondühiya, nindou yifihündi ngiri asükai botindahindi yahomo-rundeimbi ai Sisas sowana mahifomo.

²⁸ Ai Sisasimbo düduyafundühi yahomoya, “Nindou yamundo-randeimbi, Moses ai shefimbo hoafi mamü sürü papira masihendi sapo nindou mamü nimorehi semündü mbura asu nimori-koate yifayu ana, ahandi akidi ranai nimorehi ra asükai semündü haya nimori wakindamindoani nimori ranai amonjoandi nimori noumbiyuwamboane.

²⁹⁻³⁰ Mamimbo apodoho mamü 7 manijgomo. Amonjo hondü ai nimorehi semündü haya nimori-koate yifiyuane, asükai akidi mbusümonindi ai amonjoandi kai ra semündü haya yifiyuane.

³¹ Asükai akidi ngorü ai-amboani amonjoandi kai ra masemündu. Apodoho mamü 7 ranai munjuambo nimorehi ra semindeimbi yangirimemo, nga ai nimori-koate yifisafimemo.

³² Asu sünguna nimorehi ranai-amboani yifimayo.

³³ Munjuambo apodoho mamü 7 ranai nimorehi ra masowandümo. Süngunambo nindou yifihündi botifeambe nimorehi ra dadi nimorehi-manda?” mehomo.

³⁴ Ranioy Sisas ai ahamumbo yare hoafiyipurühi yahuya, “Hifi ndanühane nindowenih ai nimorehüh+yafu asu nimorehi ai anamindüh+yahi arihündi.

³⁵ Nga nimorehi nindowenih yifihündi asükai yangiri botayahindi ana, ngiri nimorehüh+ndafu asu anamindüh+ndahi rarandihündi.

³⁶ Rani-simboani ana ai sünambeahindi nendi nahurai-wambo ngiri yifindei. Sapo God ai yifihündi botirearü hayambo wambo ai ahandi nimor-anei.

³⁷ Sapo Moses amboani nindou yifiyeyimbi botindahimboyei ranahambo ndore nafuimayu. Ai nimi akidou hai tikirimarandi ranahambo sürü papirandühya, 'Adükari God ranana Abraham, Aisak, Sekop ahamundani.'

³⁸ Ranimboane asu God ranana yifiyeyimbiyei Godiyupoani, nga yangiri aniboadeiyei God-ani. Nindou düdi ai Godayu ra koadürümbo yangiri nüngumboani," mehu.

³⁹ Ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbi bidifiri ai hoafiyomondühi yahomoya, "Nindou yamundo-randeimbi shafi hoafi ra aboed-ane," mehomo.

⁴⁰ Raniyomo nindou ranai asukai ngorü moatükunimbo Sisasimbo düdufembo yihimbomemo.

*Nindou ranaheimbo Sisas ai God koamafoariri ranahambo düdumefiyu
(Matyu 22:41-46; Mak 12:35-37)*

⁴¹ Raniyo Sisas ai nindou ranaheimbo düdureirühi yahuya, "Asu nimboe nindou ai hoafiyeyihya, 'Krais nindou God ai nindumbo aboedambo-fembo kamafoariri ra Defitindi ahuirani,' aseia?"

⁴²⁻⁴³ Sapo Defit ahandi hoari Herü Buk ranambe yare hoafiyuhya, 'Adükari ai wandi Adükariimbo hoafiyundowohü yahuya,

'Se wandi warihondani bogorimbondafo nimandifi ngafimbo

ro shambo hürütümbi ra shafi hoarehi hinngi-ndiheapurimboane,' *Buk Song 10:1*

mehu.

⁴⁴ Defit ai nindou ranahambo Adükari yahu marandi, asu Krais ai nüngunde ahandi ahurimanda?" mehu.

*Sisas ai ahinümbi hohoanimo fifirundeimbimbo papihofimarapuri
(Matyu 23:1-36; Mak 12:38-40)*

⁴⁵⁻⁴⁶ Nindou afindi ranai hihimboriyeiane, Sisas ai ahambo süngrurü-rundeimbimbo hoafiyuhü yahuya, "Se ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbimbo hbadümbo. Ai hoandari hoeari güdife hefe hoahoango wakifeyoani nindou ai ahamumbo hihifiyopuri asu maketambe ahamumbo ahiniyopuri-ramboanemo hohoanimoemo. Aiana Suda-yafe rotu worambe fondi wagabe raniwami nimarü asu sesi sesambe sia semindi nindife hefe wagabe nimarimboanemo hohoanimoemo.

⁴⁷ Nga aiana nimorehi kaisahoabedi ranaheimbo woshihoafiri-yondürühi ahei wori ahamumboru marundi. Asu ai aboedanemo mbiseiya yahomo houmbo Godimbo didibafiyomondühi ra hoandari hamindi didibafiyomo arundi. Nga süngunambo nindou ranaheimbo yibobofendürimbo simboani ana tinjirifo afindi safi ndowandümboemo," mehu.

21

*Nimorehi kai napo-koate ai Godimbohünda kaki masihendi
(Mak 12:41-44)*

¹ Sisas ai nimarü himboapoyuane, nindou napo afindeimbi ranai hei Godindi wori ranahandi hipirambe kaki mafoarihindi.

² Raniyo asu nimorehi kai napo-koate ranai hamburi kaki yimbu hipiri ranambe mafoareanda hoeimareandi.

³ Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, "Ro shamumbo anihondümboanahi nda hoafayahapuri, nimorehi kai napo-koate masihendi ranai nindou napo afindeimbi masihendi ranahambo ngasünde-amboane.

⁴ Nindou napo afindeimbi masihendi ranana akidouyo masihendi, nga ahei adükari ana mbenjorindüri. Nga nimorehi kai ndanana akidou menjoro ra masihendi," mehu.

*Sisas ai Godɪndɪ worɪ bɪrɪboemboe mehu
(Matyu 24:1-2; Mak 13:1-2)*

⁵ Sisasimbo süngururü-rundeimbi bɪdɪfɪrɪ ranai Godɪndɪ worɪ ranahambo nɪmoei aboedɪnamboyo asu Godɪmbo saimbo moatükunɪnambo yihururu marundɪ ranahambo wataporɪmbomarundɪ. Nga asu Sisas ai hoafɪyuhɪ yahuya,

⁶ “Ro sɪhamumbo hoafayahapurɪ, ndanɪ moatükunɪ hoeiarundɪ nda mamɪ sɪmboanɪ ŋgɪrɪ nɪmoei mamamboanɪ ŋgoründɪwamɪ nanngo, ŋga ai hɪfɪtɪreboai pütapɪndɪmboe,” mehu.

*Sisas ai tɪŋɪrɪfo afɪndɪ tükündɪfemboe, mehu
(Matyu 24:3-14; Mak 13:3-13)*

⁷ Asu ai düduyafundühɪ yahomoya, “Nindou yamundo-randeimbi, ranɪ-moatükunɪ ra nüŋgu-sɪmboanɪ tükümandɪfea? Nɪnɪ boatei tükümandɪfe ranɪ-moatükunɪ tüküfemboayo ranahambo nafuimboa?” mehomo.

⁸ Sisas ai hoafɪyupuruhɪ yahuya, “Se hɪbadumbo, ŋga nindou ai mamɪ sɪmboanɪ sɪhamumbo tɪkai hoafɪndɪmboemo. Nindou afɪndɪ ai ŋgomo wandɪ ndürɪ dükandundühɪ anɪmboya, ‘Ro rananahɪ nda,’ asu ‘Ndearambo ranɪ-moatükunɪ ra tüküfemboane,’ mbɪsɪmboemo, ŋga se yowanɪ ahamundɪ süngufepoanɪ.

⁹ Asu se ŋgorü hɪfɪhündɪ nindou yifiaremo hoafɪ, asu ŋogrü ŋgoafɪhündɪ yifiaremo hoafɪ ra hɪmborɪndeiɪ yɪhɪmbondeimboyei. Nga sapo ranɪ-moatükunɪ boatei tükündɪfemboe, ŋga bɪdɪfɪranambo si ana ŋgɪrɪ nɪmai tükündɪfeyo,” mehu.

¹⁰ Ranɪyo aheimbo hoafɪyundürühɪ yahuya, “Ŋgorü hɪfɪhündɪ ai ŋgorü hɪfɪhündɪ babɪdɪmbo yifiarɪndɪmboemo asu ŋgorü adükari bogorɪndɪ nendɪ ai ŋgorü adükari bogorɪndɪ nendɪ babɪdɪmbo yifiarɪndɪmboe.

¹¹ Hɪfɪhe afɪndɪ hamɪndɪ tükündɪfehü asu ŋgorügoanɪnɪ sesɪkoate-ndeiɪ wembombondei asu aŋgünɪhaindei raraondɪhümboyei. Asu sünambe ranɪ-poanɪmbo yɪhɪmboeimbi moatükunɪ bɪdɪfɪranambo si tüküfemboayo ra nafuimbohünda tükündɪfeyoanɪ se yɪhɪmbondeimboyei.

¹² Nga ranɪ-moatükunɪ ranai tüküfekoate-yoambe anɪmbo se wambo anɪhondümborɪhindɪrɪ ranɪmbo-hünda nindou ai sɪheimbo kɪkɪhɪndümondürɪ houmbo moaruwaimbo-ndundürɪmboemo. Rananɪmbo rotu worambe papɪ-hoafɪndundürɪ mbundumbo karabusɪ-ndundürɪmboemo. Asu ndowandümondürɪ ŋgomo adükari bogorɪ asu gafmanɪ-yomondɪ hɪmboahü papɪ-hoafɪndundürɪmboemo.

¹³ Refeambe anɪmbo sɪheimbo aboedɪ hoafɪ ra wataporɪmbo-yombo nafɪ yagodɪmboe.

¹⁴ Ranɪmboane se afɪndɪ hohoanɪmondeihɪya, ro nɪnɪ hoafɪ hoafɪmandefɪ mbɪseimboyei.

¹⁵ Nɪmboe sapo ro wandɪhoari anɪmbo sɪhei hohoanɪmoambe horɪndɪheandühɪ ndorɪhoeimbi fɪfɪrɪfe ndahandüranɪ se hoafayei ra nindou ŋgorü ai-amboanɪ ŋgɪrɪ gogonɪmbondɪhendühɪ moaruwaimbo-ndeandɪ.

¹⁶ Sɪheimbo sɪhei boagɪrɪ, amonngo-mamɪ, akohoandɪ, rehɪmamɪ, mamɪsɪrɪ, ŋgunindɪ rananɪmbo hürütümbɪ nindouyei warɪhündɪhindürɪmboyei. Rananɪmbo seam-beahɪndɪ bɪdɪfɪrɪ ana hɪfokoandundürɪmboemo.

¹⁷ Munguambo nindou ai sɪhamumbo moaruwaimbo-ndɪhindürɪmboyei, sapo se wambo anɪhondümborɪhindɪrɪ ranɪmbo-hünda.

¹⁸⁻¹⁹ Nga sɪhei mbɪrɪnanɪ mamɪ ra ŋgɪrɪ fɪndɪhoaiyo. Se ŋgɪnɪndɪ anɪboadei anɪmbo se yanɪgɪrɪ nɪŋgombo hondü ndahümündimboyei. Rananɪmbo sɪhamundɪ fimbo fandɪhepurɪmboe sɪhamundɪ yanɪgɪrɪ nɪŋgo ranahambo,” mehu.

*Sisas ai Serusaremɪmbo moaruwaimbo-ndɪfemboe mehu
(Matyu 24:15-21; Mak 13:14-19)*

²⁰ Sisas yahuya, “Se hoeirihindani ami ai sinimo Serusarem ngoafi ra worari wakarundi ana, se fifirindihindi Serusarem ai ndeara moaruwaimbo akimane.

²¹ Rananimbo nindou didiyei Sudia ngoafihü amarei se feboehi hehi hifi wafuana gagüsi asu Serusarem ngoafihü amarei se ngoafi ra hinngandhi hehi ngorüni ngei, asu ngorü hifihiü animboei se yowani Serusarem ngoafinambo hopoani.

²² Rani-simboani animbo God ai tirifo masahündürü ranaheimbo simbori moaruwaimbo-ndearümbui, rananimbo munngu-moatükunü Bukambe hoafimayo ra anihondü tükündifemboe.

²³ Rani-simboani ana nimorehi warandühumbi asu nimori kehureimbi ana hipoanhimboeimbou-anei. Sapo rani-simboani animbo hifi ndanhiü nimbori afindi tükündifehü asu Godindi moaruwaimbofe ra nimorehi nindowenihü ranaheiwami pindimboe.

²⁴ Rananimbo hari nendi ai didimo nindou bidifirambo hifokoakondundürühi asu bidifirambo karabus nindoumbo-ndundürü munnguambo hifina ndowandoümondürü ngomboemo. Rananimbo ahei ndifo ranai Serusarem ngoafi ra pühindei nimandi ngeimbo God ai aheimbo hifandimbo hoafimayu süngu tükündifemboe,” mehu.

*Nindou Hondü ai kudümbui
(Matyu 24:29-31; Mak 13:24-27)*

²⁵ Sisas ai hoafiyuhi yahuya, “Rani-simboani ana rani-poanimbo wosihofori moatükunü hüfhamindi, amoamo asu mupui ranifihü tükündifemboe. Asu hifini siriwara ranai afindi-afindindowohü mbundo pindo ndandanü nindou ai afindi hohoanimondeihü yhimbondeimboyei.

²⁶ Nindou afindi ranai hifi ndanhiü nini-moatükunüyo tüküfemboayo ranahambo himbondeihü yhimbombo himboari wuwurindearümbue. Nimboe sapo munnguambo nginindi moatükunü sünambe ranai-amboani fifimindimboemböhünda.

²⁷ Rananimbo nindou ai hoeindihoranü Nindou Hondü ranai mburüngai wami nimandü haya ahandi himboamupuimbo-randeimbi nginindi ranü kapeihü kudümbui.

²⁸ Rani-moatükunü ranai hapoadümbo tüküfembo mbisi haya tükündifeyoani botindahi nimboeimbo mbiro botindihindi sapo God ai siheimbo aboedambo-fembo ra ndeara tüküfembo yangirane,” mehu.

*Süfuri nimindi ranahambo se türiboadihindi
(Matyu 24:32-35; Mak 13:28-31)*

²⁹ Sisas ai kafoefe hoafi mamü hoafiyupurühi yahuya, “Se süfuri nimind-ane asu amuri nimi ranamboani hoeindundi.

³⁰ Sapo se hoeirundani nimi ranai hoaihoai simbori bokari arandi ana, se fifirindundi ai ndeara hoembo yahomboane.

³¹ Mamü yahuraiane sapo se hoeindundani rani-moatükunü tükefeyo ra se fifirndundi God nginindi hifandarandi ra ndeara tüküfembo yangir-ane.

³² Ro sishamumbo anihondümboanahü hoafayahapuri, nga se fifirindundi nindou hapondani animboei ranai yifikoate-yeambe animbo rani-moatükunü ra tükündifemboe.

³³ Hifi sünü ana awarindihomboe, nga wandi hoafi ana ngiri awarindihoeyo,” mehu.

Sisasimbo süngrurü-rundeimbi ai hibadümbo

³⁴⁻³⁵ Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Se hibadümbo! Se munnguambo sesesindimo asu bia ndimindimo houmbo mamikari hohoanimondimo asu findi moatükunü ranimbo afindi hohoanimondimo ndümboemo. Rani-moatükunü ranai sishamumbo andürambe ninihondi pirayo nou yahurai animbo randeapürimboe.

16 Ro asükai ngiri sesi ndahurai dagadihi, nga ngombo rani-moatükunî ra God hifandarandi ranambe tükündifemboe,” mehu.

17 Raniyu Sisas ai kap hoe semündü Godimbo hihifirürî mbura yahuya, “Kap hoe nda sowandümo houmbo sïhamundïhoari simindïmo.

18 Asu ro wain boboe ra asükai simindïkoate ngambo God nginindî hifandarandi ra tükündifemboe,” mehu.

19 Asu asükaiyu bret semündü Godimbo hihifirürî mbura hifitire ahambo süngrurü-rundeimbimbo yimbureapurühi yahuya, “Nda wandî saf-ane asahapurî. Nga se wambo hohoanïmomböhünda randu ndundî,” mehu.

20 Mare yahurai sesi sowasümo mburu Sisas ai kap semündü hayambo hoafi-yuhî yahuya, “Kap nda wandî horî sïhamumböhündambo karefoendî rananïmbo simborî hoafi femindî asïhefeyo ra nginindamindïmboe.

21 Sïhamundî mbusümo nindou mamî ai wambo hürütümbî nindou-yafe warihündeandîrïmbui. Nga ahandî watïngarî ra wandî dibore sesi nandife fondïwamî anango.

22 Nïne-moatükunî God ai Nindou Hondü ahambo refimbo hohoanïmomayu ra yahurai tükündifemboe. Nga Nindou Hondümbö hürütümbî nindou-yomondî warüharirî ranai hïpoanïmbembou-ani,” mehu.

23 Raniyomo asu süngrurü-rundeimbî ai ahamundïhoari rani-moatükunî ra didî ramande yahomo houmbo simborïndüwurïmemo.

Süngrurü-rundeimbî ai düdi adükarayu yahomo houmbo hoafïnambo simborï simborïmemo

24 Sisasimbo süngrurü-rundeimbî ai düdi adükarayu yahomo houmbo simborî hoafïyomondühi mamarïmo.

25 Sisas ai hoafïyupurühi yahuya, “Ndïfoyei adükari bogori ai ana ndüreimbiyomo houmboanemo asu nïmorehi nindowenihî ra hifandïrundürî arundî. Nga nindou ranaheimbo hifandïrundürî arundî ranahamumbo aboedî farïhou-rundeimb-anemo sei arïhündî.

26 Se yahurai randafumboemo, nga adükari hamïndayu sïhamundî mbusümo ra ai hoarïfi nindou nahurai-mbiyuwamboane. Asu horombofi hu ratüpurïyu-randeimbî ai fehefembo ratüpurïyu-randeimbî nahurai-mbiyuwamboane.

27 Düdi adükari hamïndayua? Sesesi fondühi amaruyu asu sesi yimbuareandïyu? Se raru hohoanïmoyomondühiya sesesi fondühi amaruyu ai adükari hamïndayu. Nga roana sïhamundî mbusümo fehefembo ratüpurî ratüpurïya rïhandeimbî nahurai-anahi.

28 Se wambo tïngarïfo tükümebeyo ra moai hïningïrundîri.

29 Ro sïhamumbo hifandïmbo nginindî asahapurî wandî Ape wambo hifandïmbo nginindî masendîri nou.

30 Se ro nginindî hifandarïhandî ranambe wandî sesi fondïwamî sesi dowadümo hoe ndïmindïmondümböemo. Asu se bogorindî nïmarî fondïwamî nïmandümombo Isiraeri-yafe sirî 12 ra hïbadüboemo,” mehu.

*Sisas ai Pitamboya, ai wambo daboadî hïhïrïndeandîrïmbui mehu
(Matyu 26:31-35; Mak 14:27-31; Son 13:36-38)*

31 “Saimon, Saimon, Satan ai sïhafî anïhondümböfe ra refe hoefembo hoafïyumboani sapo nïmorehi mbanî hirïyeihî badinî pirïhindühi safî hïningarïhindî nou.

32 Nga ro Godimbo didïbafïmeheandî sïhafî anïhondümböfe ra hïningïndowamboyafî sahehea. Rananïmbo se asükai hïhïrïndafo wambo sowanambo didïfïhümbö apodoho-apodohoyomondeimbî ranahamumbo fandïhawapura nginindïmbeyomo-ndamboane,” mehu.

³³ Nga Pita ai Sisasimbo hoafiyunduwohö yahuya, “Adükari, ro ndearambo nafirihamindimboanahi se-dibo karabusambe hombo asu yifimbo amboani,” mehu.

³⁴ Sisas ai hoafiyuhü yahuya, “Pita, hapo nimbikoani kakaro ai hoafikoate-yuambe animbo se wamboya ngimimbo moai fifirihini mbisafindirimboyafi,” mehundo.

Sisas ai ahambo süngrurü-rundeimbimbo kaki sandife arü pisao yihimindi asu napo arü ra mbisiwandümu-ndamboane mehu

³⁵ Sisas ai ahambo süngrurü-rundeimbi ranahamumbo hoafiyupurühü yahuya, “Horombo ro sihamumbo koaritheheapurühü sahiya, ‘Se kaki sandiferambo arüyo asu napo sandiferambo arüyo, asu su yirambe kikifoefemboane semindipoani’ masahi rani-simboani se bidifiri moatükunü mbonimborundümondai?” Ai hoafiyomondühü yahomoya, “Wani,” mehomo.

³⁶ Ahamumbo hoafiyupurühü yahuya, “Haponda nindou düdi se kaki sandiferambo arü, düdi se pisao yihimindi hamindi ra semindikoate-ayu ana, ahandi ngisihari hoeari ra nindou ngorumbo sagadowohumbo asu rani fihindi kaki ndemündü haya pemibiyu-wamboane.

³⁷ Godindi bukambe hoafiyowohü yahoya, ‘Ahambo moaruwai hohoanimo-yu-randeimbi nindou nahurai randihorimboyei,’ meho ranana wamboyo, nga ranane hapondanambe tükefeyo,” mehu.

³⁸ Ahandi süngrurü-rundeimbi ai hoafiyomondühü yahomoya, “Adükari! Hoeiro, pisao yihimindi hamindi yimbu nda,” mehomo. Ai hoafiyupurühü yahupuriya, “Ranearane,” mehupuri.

*Sisas ai Orif Wafuambe Godimbo didibafimayu
(Matyu 26:36-46; Mak 14:32-42)*

³⁹ Sisas ai adükari ngoafi ra hiningire hayambo Orif Wafuana mahafu sapo munguambo si refi marandi nou. Raniyomo asu ahambo süngrurü-rundeimbi ai ahandi süngu mahafomo.

⁴⁰ Ai hafomo nimarimboyohü tüküfhi hoafiyupurühü yahupuriya, “Nini-moatükunü sihamumbo rande hoeindeapurimboe ranimbo-hünda se Godimbo didibafindafundani sihamumbo nginindi mbisagapur-amboane,” mehupuri.

⁴¹ Sapo nimoei pifeyoani ho prayo rani simogodühü safi Sisas ai hu yiri yimbu pusire nimarumbo Godimbo didibafimefiyu.

⁴² “Ape, se yifirayafi ana, wambo asübusümbi moatükunü tüküfemboayo ra raguanambo-ndowandi. Nga se nine yifirayafi rani süngundowandi, nga ro yifirayahü rani süngufepoani,” mehu.

⁴³ Raniyo asu sünambeahindi nendi ai ahambo nginemündümböhünda tüküfemfiyu.

⁴⁴ Sisas ai asübusi afindi hamindi semindimboayu ranahambo hamindi tütüngirihoei hayambo Godimbo didibafimayu hoango. Raniyo asu ahandi yikunimihoe ranai hori nahurai pimendo hoango.

⁴⁵ Sisas ai Godimbo didibafiyu moendire hayambo ahambo süngururü-rundeimbimbo sowana huane asu mapomo sapo afindi hohoanimo-yomondühü wambo.

⁴⁶ Sisas ai hoafiyupurühü yahuya, “Nimboe se hapoana apusayomoa? Nga botiyafu Godimbo didibafindafundi nini-moatükunü rande hoeindeapurani nginepurimindimbohünda,” mehu.

*Sisasimbo mbumaründümo
(Matyu 26:47-56; Mak 14:43-50; Son 18:3-11)*

⁴⁷ Sisas ai wataporiyuhü nünquambe awai nendi afindi ranai masifo. Sapo Sudas Sisasimbo süngrurü-rundeimbi ambeahindi-mayu ranai sepurimündü haya mahafomo. Raniyu asu Sudas ai Sisasimbo wakikihimbohünda ahandi fikimi mahu.

⁴⁸ Asu Sisas ai hoafiyundühi yahuya, “Sudas, se wakikihimbo asafi ra Nindou Hondumbo hürütümbi nindou-yafe warihufimbo safomboyafi?” mehu.

⁴⁹ Sisasimbo süngrurü-rundeimbi ai hoeirundane ahambo kikihimindimbo yangrimemondamboemo hoafiyomondühi yahomoya, “Adükari, ro yihoeft pisao yihimindi safi ranambo hitihupirimbo?” mehomo.

⁵⁰ Ranıyo asu aihündi mamı ai pisao ndarhendühındamboyu Godimbo sesi shou-rundeimbi bogori hondündi ratüpurıyu-randeimbimbo warihondü himbohoeari mafoafoareando.

⁵¹ Sisas ai hoafiyuhı yahuya, “Yowan! Ndahurai refepoanı!” mehu. Ranıyo ahandı himbohoeari ra warı pamareanda asükai koadürü koadürümefeyo.

⁵² Nindou sapo Sisasimbo kikihimindimbo masifomo ra Godimbo sesi shou-rundeimbi bogoriyomo, Godındı worı hıfandıru-rundeimbi prisman bogoriyomo asu Suda-yafe bobağori ranıyomo. Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Se pisao yihimindi asu nimıhari fufuründümo masifomo ra hümbohünı nindoumbo kikihemündimbo nahurıyomo.

⁵³ Ro sebadimbo munğambo si Godındı worambe nımarı marıhandı ra moai ranıhü kikihıründümondıri. Nğa haponda sıhamundı siane nimboe nımbı ai adükari tüküfhi simbo nğasündeamboane,” mehu.

Pita ai Sisasimboya, Ro moai fıfırıhini mehu

(Matyu 26:57-58, 69-75; Mak 14:53-54, 66-72; Son 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Sisasimbo kikihıründümo houmbo Godimbo sesi shıai-randeimbi bogori hondü ahandı worınambo sowaründümo mahıfomo. Ranıyo asu Pita ai süngumarapurı hüfu.

⁵⁵ Asu ai hai worı gabusümo püpiru houmbo mamarımondamboyu ranıhü aıbabıdımbo mamarımo.

⁵⁶ Nımorehi mamı ratüpurıyo-randeimbi ai hai sıhi himboyowane Pita ai mamaruwamboyo ndorerı türüfoarerı mbura hoafıyowohü yahoya, “Nindou ndanana sapo Sisas-dıbo hu marandani,” meho.

⁵⁷ Pita ai hoafıyuhı yahuya, “Nımorehi se hoafıyafı ranana moai akıdou-amboanı ro fıfırıhini,” mehu.

⁵⁸ Asu ranı wangabeahı safı nindou nğorü ai hoeirırı hayambo hoafıyundühi yahuya, “Nğorü ana sapo seanafıstı.” Nğa Pita ai hoafıyuhı yahuya, “Wandafı, roana wananahı ana,” mehu.

⁵⁹ Ran-ahandambohündı gedühi safı homboyoane asükai nindou nğorü ai hıti hoafımarürı, “Sapo nindou ndanana Sisas-dıborıhındani nımböe ai-amboanı Garırıhünd-anı.”

⁶⁰ Asu Pita ai hoafıyuhıya, “Wandafı, roana moai fıfırıheandı se wataporımböarandı ranahambo!” mehu. Ranıyo asu hoafıyuambe kakaro ai hoafımayu.

⁶¹ Ranıyo asu Adükari ai hıhırıfı Pitambo türümafoarırı. Asu Pita ai hohoanımomayu Adükari ai hoafımeındo ranahambo. Hapo nımbökoanı kakaro ai hoafıkoate-yuambe anımbö se nğımımbö wambo moai fıfırıhini mbısafındırımböyafı.

⁶² Ranıyu asu Pita ai weındanı tüküfi hu afındı hamındı aranımayu.

Nindou ai Sisasimbo fıfıfoefe hoafıyomondühi harımemondo

(Matyu 26:67-68; Mak 14:65)

⁶³ Nindou Sisasimbo hıfandımarurı ranai fıfıfoefe hoafıyomondühi bubumarurı.

⁶⁴ Ai ahandı himboarı hoearınambo gabudıfoarüwurı houmbo hoafıyomondowohü yahomoya, “Se Godındı hoafı hoafıyafı-randeımbayafı ana, hoafıyafımunı düdı sıhambo harımayunıni rana!” mehomo.

⁶⁵ Ai Sisasimbo moaruwai hoafıyomondo marundı.

*Sisas ai kansri+yomondi himboarühi tüküfi hoafi did+boadomareandi
(Matyu 26:59-66; Mak 14:55-64; Son 18:19-24)*

⁶⁶ Simayowamboyo hifandi-rundeimbi ai mafandundi. Asu Godimbo sesi s'hou-rundeimbi bogoriyomo asu ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbiyomo ai-amba ai-babidi fandu mburumbo Sisasimbo sowaründümo ahamundi bogori hondü kot raninambo mahifomo.

⁶⁷ Ai hoafiyomondühi yahomoya, “Se Kraisi-ayafi ana, hoafindafimuni,” mehomu. Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Ro hoafehapuri amboani ngiri se wambo anihondümbi-ndundi.”

⁶⁸ Asu simbori s'hamumbo ro düdueheapuri amboani ngiri hoafindimondiri.

⁶⁹ Haponda ndanihü piyo hayambo süngunambo aho ranana, Nindou Hondü ai God Ngini-deimbi ahandi warihondü warihü ni-mandümbui,” mehu.

⁷⁰ Ai munguambo hoafiyomondühi yahomoya, “Ranayo ana, se Godindi nimoriyafi?” Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Se s'hamundihoari hoafayomo rasi, nga rananahi,” mehu.

⁷¹ Ai hoafiyomondühi yahomoya, “Refe ana, nimboe nindou ngorumbo ahambo hoefimbo hoafayefa? Nga ndearambo sihefi himboambenambo hoafimayuambo himboriyefi-mboanefisi,” mehomu.

23

*Pairatimbo sowana Sisas sowaründümo mahifomo
(Matyu 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5; Son 18:28-38)*

¹ Munguambo rani bobaogori-memo ranai Sisasimbo sowaründümo Pairat sowanambo mahifomo.

² Ai ahambo papi-hoafirirurühi yahomoya, “Nindou nda sihefi nendambo hohoanimo mamikarimarandüra kikihimarimurimidefi. Ai hoafiyuhi yahuya, ‘Yowan Sisarimbo kaki saimbopoani,’ yahu asu ahandi fimboya, ‘Kraisi, adükari bogor-anahi,’ mehu,” mehomu.

³ Pairat ai Sisasimbo düdurirühi yahuya, “Se ra Suda-yafe adükari bogoriyafi?” mehuamboyo. Sisas ai simbori hoafiyuhi yahuya, “Sihafoari hoafayafisi,” mehu.

⁴ Pairat ai Godimbo sesi s'hou-rundeimbi bogoriyomo asu awai nendi afindi mengoro ranheimbo hoafiyuhi yahundüriya, “Ro nindou nda moai nini-moatükuni moaruwai rareanda hoafi himboriyahi,” mehu.

⁵ Ai asükaiyei pukuna hoafiyehi seiya, “Sisas ai hoahoangu wakireandühi nindou yamundireandühi hohoanimo botimareandüri. Ai Gariri hifihü piyu haya sünumbo Sudia hifihü tüküme fiyu,” masei.

Pairat ai Sisasimbo Herot sowana koamariheirü

⁶ Pairat ai hoafi ra himboriyu haya düdüfih yahuya, “Garirihündiyu nindou nda?” mehu.

⁷ Herot ai mam profens hifi ra hifandimarandi rani hoarehiyu Sisas ai manüngu. Ranimboyo asu Pairat ai Sisasimbo Herot sowana koamariheirambo mahu sapo Herot ai rani-simboani Serusaremihü mamaru wambo.

⁸ Herot ai Sisas hoeirirani mayowambo hihifi-hihifi-mayu, nimboe sapo ai moani hoafi yangiri himboriyu hayambo asu hoeindihini mehu. Ai sapo yare hohoanimo-yuhü Sisas ai hepünifeimbi moatükuni randeanda hoeindihia yahuhayambo.

⁹ Herot ai Sisasimbo düdu-düdumarüri, nga asu moai akidou-amboani nini hoafi hoafiyu, nga wani.

¹⁰ Godimbo sesi s'hou-rundeimbi bogori asu ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbi akimi maningomo ranai tikarhoumbo Sisasimbo papi-hoafimaruri.

11 Herot ai ahandi ami babidi Sisasimbo tirifoefe hoafiyomo mburumbo asu bogori-yomondi hoeari aboedi safi yihuruwuri mburumbo asukai Pairat sowana koamarhawuri.

12 Horombo ana, Pairat ai Heroti-dibo simbori ngininduri mefan+yosi, nga rasimboani ai aboedi-aboedimefineandi.

*Pairat ai Sisasimboya yifimbiyuwamboane mehu
(Matyu 27:15-26; Mak 15:6-15; Son 18:39; 19:16)*

13 Pairat ai Godimbo sesi sihou-rundeimbi bogori asu Sudayei bogori munguambo nindou amuri raniei aheimbo gugurimareanduri.

14 Ai hoafiyundurühi yahuya, "Nindou wambo sowana sahorimindei masinei ndanahambo hoafiyehi seiya, 'Moaruwai hohoanimoju randeimbani' masei. Ro ahambo sihei himboarühi düdumarhini, nga ro moai se ahambo pap+hoafimar+hor+ra nini+moatükun+ moaruwai rareanda hoafi himboriyahi.

15 Asu Herot ai hoeirani nini+moatükun+ moai rareandi, nga ranimboju hihiriri sihefimbo sowana koamarheirambo masunu. Nga asu ai nini+moatükun+ moaruwai rareandai animbo ranimbo yifimanda?

16-17 Ro ahambo tirifo ndahando mbundihambo animbo asu moani aboedi koandihena ngumbui," mehu

18 Munguambo nindou ranai fandihi pukuna hoafiyehi seiya, "Nindou nda ndahorimindei ngei hifokoandihori. Nga rananimbo Barabasimbo aboedambo-fimboani!" masei.

19 Barabas ra ai adukari ngoafihu gafman babidi yifiariyu nindou hifokoare hayambo karabusimefiyu-ani.

20 Pairat ai Sisasimbo hini+ngifiyuwan+ aboedambo homboani mehu ranieu asu awai nendi afindi ranaheimbo asukai hoafimeyunduri.

21 Ai asukai pukuna hoafi kar+hehindühi seiya, "Nimi keimbi kar+hendeimbi+fihi pandiwuri! Nimi keimbi kar+hendeimbi+fihi pandiwuri," ranimaye.

22 Ai asukaiyu ngimimbo düdureandürühi yahuya, "Nine+moatükun+ ramareandi? Ahambo hifokoefimbo asei ra ro hoeirihina moai nini+moatükun+ akidou+amboani rareandani hoafi himboriyahi. Nga moani akidou yangiri tirifo ndahando mbundihamba aboedambo koandihena mbihu," mehu.

23 Nga ai moani hoafi pukuna kar+hehindühi hutihoafiyehi seiya, "Sisas ai yifimbiyu-wamboane, yifimbiyu-wamboane," mayei. Ai hoafimaye habodei ra moani Pairatindi hoafi ngasunde hayambo ahei nimoamo hamindimayonduri.

24 Ranieu asu Pairat ai Sisasimbo ahei hohoanimo süngumareandi.

25 Ranieu nindou mam+ Barabas gafman babidimbo yifiariyu nindou hifokoare hayambo karabusambe mamaru ahambo aboedambo koamarherü. Ranieu asu ai Suda nine refembo yifirimaye süngu Sisasimbo ami-yomondi warihumariri.

*Sisasimbo nimi keimbi kar+hendeimbi+fihi t+koründümo pamarüwuri
(Matyu 27:32-44; Mak 15:21-32; Son 19:17-27)*

26 Sisasimbo sowaründümo homondane Saimon Sairinihündi ai nafini masüfu ngoafinambo hifombo yahuhayambo. Raneyomo asu Sisasindi nimi keimbi kar+hendeimbi ra sowandifi hawa Sisasindi süngu hüfi yahomo houmbo huti-hutimaruri.

27 Asu awai nendi afindi ranai Sisasindi süngu hüsihi, nimorehi bidifiri ranambeahi mahüsi ranai Sisasimbo hohoanimojeih+ araninambo sahorimindei mahüsi.

28 Nga asu Sisas ai hihirifi hoafiyundurühi yahuya, "Serusaremihündi nimorehi se yowan+ wambo araninambo-yondir+poani. Nga sihei fimbo asu sihei nimoakidiboumbo animbo araninambo-ndihünduri.

²⁹ Awi mamî si tükündifemboe ranî-simboanî nindou ranai hoafîndeihiya, 'Nîmorehî nîmorî wakemîndîkoate-ayei asu nîmorî tîthûkoate-ayei se hîhîfî-hîhîfîndei. Sapo aheimbo tîŋîrîfo ra ŋgîrî tükündifeyo,' mbîseimboyei

³⁰ Ranî-simboanî anîmbo nindou ai nîmoei wafumbo hoafîndeihiya,

'Wamînî piyafîmunî,' mbîsei.

Asu asûkai hîfî wafumboya,

'Gabudîfoarîwamunî,' mbîseimboyei!

Hosea 10:8

³¹ Hapondanî ro nîmî yangîrî nahurai-anahî, ŋga wambo rawarîhindîrî. Ŋga süŋgunambo moaruwai tükündefeyoanî se nîmî yaparî nahurai-ayei sîheimbo nüngumandîfendûra?" mehu.

³² Nindou yimbu moaruwai hohoanîmoyafandeimbi amboanî Sisas dîbombo sowapündümo mahîfomo ahafanîmbo hîfokoefepîrîmbohünda.

³³ Ai hei nîmoei wafu mbîrîhapîrî sîsamî sei arîhündî ranîhü Sisas asu hûmbuhînyafanî-rînandeimbi nindou yimbu ahamumbo tîkorûpundîmo pamarupurî ra Sisas ai mbusûmoyuwane asu ŋgorü ai warîhondünîyu asu ŋgorü ai kadüdanîyu yafîne pamarupîrî.

³⁴ Sisas ai hoafîyuhîya, "Ape, amboawi mbîsafî nîmboe ai moai fîfîrundî nîne-moatükunî rawarundî ranahambo," mehu. Asu ami ai satu piraimemo dîdai Sisasîndîmayo hoearî ra mandemündü yahomo houmbo.

³⁵ Nindou afîndî ranai nîboadei hîmboanambo hîfandîhündî, ŋga boboagorî nîndou ai Sisasîmbo tîrîfoarîwurî hoafîyomondühî yahomoya, "Nindou bîdîfîrambo aboedambo-reandürî marandî. Se Godîndî nîmorî Krais-ayafî ana, yaro sîhafîhoarî aboedamboyafo," mehomo.

³⁶ Asu ami amboanî tîrîfoarîwurühî homo hühütîmbü moatükunî wain hoe finiga masabudo.

³⁷ Ai hoafîyomondowohü yahomondoya, "Se Suda-yafe bogorayafî ana, yaro sîhafîhoarî aboedamboyafo!" mehomo.

³⁸ Nîmî keimbi karîhendeimbi nîmoamo ndaru sürü pamarundî: NDA SUDAYAFE ADÛKARÎ BOGORANI.

³⁹ Nindou hûmbuhînyafanî-rînandeimbi nîmî keimbi karîhendeimbi fîhî mapenîmbafanî ŋgorü ranai Sisasîmbo tîrîfoarîrühî puküna hoafîyuhî yahuya "Se ra Kraisîyafî? Ranayafî ana, yaro sîhafîhoarî aboedamboyafo" asu yîhoehîmbo amboanî aboedambo-rowamunî," mehu.

⁴⁰ Ŋga asu ŋgorü hûmbuhînyu-randeimbi gorügoanî mapenüŋgu ranai afoai yahu hoafîyundowohü yahundoya, "Se Godîmbo yîhîmboyafo? Ŋga se tîŋîrîfo asowandîfî nahuriane ai-amboanî asemündü.

⁴¹ Sîhîrî tîŋîrîfo asahoamîndehî ranana sapo nînî-moatükunî sîhîrî ramarîhoandî ranî-süŋgumboane. Ŋga nindou ndanana moai nînî-moatükunî moaruwai rareandî."

⁴² Asu ai hoafîyuhî yahuya, "Sisas, se sîhafî ŋgînîndî hîfandarandambe tüküyafo amarîfî ana, se wambo hohoanîmondafîndîrî," mehu.

⁴³ Sisas ai hoafîyundowohü yahuya, "Ro anîhondümbonanî haponda hoafehanînî se ro-dîbo ŋgoafî aboedî ranîhü nîmandîmboyafo," mehu.

Sisas ai yîfîmayu

(Matyu 27:45-56; Mak 15:33-41; Son 19:28-30)

⁴⁴ Sapo hûfîhamîndîkoate-yowohü wambo nîmbî ranai hûfünîmbo peyo haya gabudîfoare hombo nîmbambe tüküme Feyo.

⁴⁵ Refeyoambe asu hoearî Godîndî worambe kûmarundî ranai mbusûmondühî yimbu bumareandî.

⁴⁶ Sisas ai pukünambo hamindi hoafi kar+hoeihü “Ape, wandi yifiafi sihafî warîharîheandi,” yahu mburambo asu yifîmayu.

⁴⁷ Asu ami-yomondi bogori manüngu ranai nîne-moatükunî tüküme feyo ra hoeire-anda mayoa asu Godîmbo aboed-ani yahu hoafîyuhîya, “Anîhondü-ane, nindou ndanana moai nîni-moatükunî moaruwai yare randî,” mehu.

⁴⁸ Nindou afîndî wakîre meŋgoro ranai hoeirîhinda mayowamboyei afîndî ho-
hoanîmoyeihî ahei ŋgusüfohö purüki-purüki kameihî ŋgoafîna mahei.

⁴⁹ Ŋga Sisasîndî fikîmîniîndîyei asu nîmorehî Garirihündî ahambo süngumarîhorî
ranai foarîhehi nîboadeimbo hîmboanambo wamarîhorî.

Sisasîmbo honguambe masîhehorî

(Matyu 27:57-61; Mak 15:42-47; Son 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Nindou mamî anîhondümbore-andeimbî aboedî hamîndî manüngu ahandî
ndürî Sosep, aiana Suda-yafe kansîr ambeahîndîyu. Ŋga asu ai moai yifîriyu bîdîfîrî
boboagorî-yomondi hohoanîmo Sisasîmbo ramarundî ranahambo. Aiana Suda-yafe
ŋgoafî Arimateahündîyu hayamboyu asu God ŋgîniîndî hîfandarandî ra tüküfemboayo
ranahambo hîfanda marandî.

⁵² Sosep ai Sisasîndî yifîniîmoko ra dîbonapîfembohünda Pairatîmbo düdufîmbo
mahafu.

⁵³ Asu Sosep ai Sisasîndî fi-nîmoko ra nîmî keimbî karîhendeimbî fihîndî
foarîmündî siherü henüngu kîfohî hoearînambo parirî ŋgamondîfoarirî mbura
sowaründümo homo nîmoei adükari nîmaroweimbî hongu nahurai wowondîmaru
hîfomo ranambe masîhawurî. Asu hongu ranambe ra moai horombo yifî sihoemo
rundî.

⁵⁴ Ai ndeara sümbo Godîmbo hohoanîmoyowohü moanî ŋgoafîmbo nîmarîmboane
sei hehimbo muŋguambo moatükunî napîriîhindane ranî-moatükunî ra tüküme feyo.

⁵⁵ Nîmorehî Garirihündî Sisas babîdîmbo mahüsi-mayeî ranai Sosep babîdîmbo
Sisasîndî yifîniîmoko sihefîmbo honguanambo mahei sapo nüngurüwurîmboemo
asîhawurî ra hoeifîmbo.

⁵⁶ Ranîyei asu nîmorehî ranai worîna hei aboedî fisîŋarümbü moatükunî mbîmbîrai
asu marasen ndondomarîhindî. Asu Mosesîndî ahînûmbî hohoanîmo hoafîmayo
süngu moanî nîmarîmbo si ra mamarei.

24

Sisas botîmefiyu hoafi

(Matyu 28:1-10; Mak 16:1-8; Son 20:1-10)

¹ Mamî wik ranahandambo weaŋgurühîndî sihî siambe hondü nîmoreh ranai
Sisas samboarüwuranambo aboedî fisîŋarümbî mbîmbîrai ndorîhi masîhehindî ra
sahümündî mahei.

² Asu ai hei hîmboyeiane nîmoei hongu nafîtambeihü gûru pamarundî ranai
paarîkoate tife hîhîre amoahîre meŋgoro.

³ Ŋga ai kefoehî hüsi hîmboyeiane, asu Adükari Sisasîndî yifîniîmoko ra moai
yaŋgoro.

⁴ Ranî-moatükunî ranahambo afîndî hohoanîmoyeihî nîmboeiane, nîmehünou
nindou yimbu ranai hoearî si kareandeimbî güdîne hena ahei fikîmî tüküyafîne
manîmbafanî.

⁵ Asu nîmorehî ranai yîhîmbombo hîfîniî mbîro piyei hehi manîmboei. Asu nindou
yimbu ranai hoafîyafandühî safanîya, “Nîmboe se nindou yaŋgîrî nünguweimbî
ranahambo yifîyeimbîyei fondîwamî kokoarîhora?”

⁶ Aiana moai ndühî yaŋguru, ŋga botîmefiyu. Ai Garirihü nünguambe siheimbo
hoafîmayu ranîmbo se hohoanîmondei.

⁷ Ai yahuya, ‘Nindou Hondü ra nindou moaruwai hohoan+moyomo-ndeimbi-yomondi war+hündüwurimboemo nîmî keimbi kar+hendeimbîfihî tîkoemündî pefim-bohünda. Asu yimbu sindu haya ngîmî noufimbî ranîfihî anîmbo botîndîfimbui,’ mehu,” masafanî.

⁸ Ranîyo asu nîmorehî-mayei ranai horombo Sisas hoafîmayu ra hohoanîmomayei.

⁹ Asu nîmorehî-mayei ranai hongu ra hîniŋgîrîhi hehi hei ahambo süŋgrurü-rundeimbî 11 asu muŋguambo amurî ranîyei aheimbo muŋguambo moatükunî wataporîmbo-marîhündürî.

¹⁰ Sapo honguambe muŋguambo moatükunî tükümeŋyooa hoerîhi hehi Kraisîndî hoafî sowandümo homo-rundeimbîmbo hoafîmayei nîmorehî ranana Maria Makdarahündîyo, Soana, Maria Semsîndî hondîyo asu bîdîfîrî amurî ranîyei.

¹¹ Nŋa asu ahandî hoafî sowandümo homo-rundeimbî ai nîmorehî hoafîmayei ranahambo tîkarîhi hehi hoafî yangîrî anîhündî yahomo houmbo moai anîhondümborundî.

¹² Nŋa asu Pita ai pîpîyu hu honguambe amofi hîmboyuane, hoerî ahambo hîmondîmarîhorî ranî yangîrî meŋgorowa hoemareandî. Ranîyu ai hongu ra hîniŋgîre haya hüfu worambe ranî-moatükunî ranahambo afîndî hohoanîmoyuhü mamaru.

*Nindou yimbu ai Sisasîmbo Emaus nafî hohü hoeimarînerî
(Mak 16:12-13)*

¹³ Nîmorehî ranai honguanambo hüsi sîmboanî Sisasîndî süŋgrurü-rundeimbî yimbu ranai ŋgoafî mamî Emaus Serusaremîhündî hombo 11 kiromitahüfeimbî hoandarî nafî mahafanî.

¹⁴ Ai hafandühî muŋgu moatükunî tükümeŋyoo ranahambo wataporîmbo-marînandî.

¹⁵ Ai wataporîmbo-rîni hafandühî fîfîrînandane, Sisas ai ahandîhoarî tüküfi haya ai-babîdîmbo maçu.

¹⁶ Mamî moatükunî gabudîmafoareapîra ai moai ahambo Sisas-ani safanî türüfoarînerî fîfîrînerî.

¹⁷ Asu ai ahafanîmbo düdureapîrühî yahuya, “Se nîni-moatükunîmboyo wataporîmborînandühî ahafana?” mehuamboyanî. Asu ai ŋgusümborambe sîsai fiyafandühî manîmbafanî.

¹⁸ Asu ŋgorü, ahandî ndürî Kriopas, ai sîmborî hoafîyuhî yahuya, “Awi Serusaremîhü ndüfosimbo tükümehindî ra se yangîranafî nîne moatükunî ranîhü tükümeŋyoo ra fîfîrîfekoate-ayafî?” mehu.

¹⁹ Asükai Sisas ai düdureapîrühî yahuya, “Nîmboe wataporîmbo-arînanda?” mehuamboyanî. Asu sîmborî hoafîyafandühî safanîya, “Sisas Nasaretîhündî ranahamboane wataporîmbo-arîhorî. Aiana Godîndî hoafî hoafîyu-randeimbîyu haya God asu muŋguambo nindouyei hîmboahü ahandî hoafî, ratüpurî ra ŋgînîndî hamîndîyo.

²⁰ Yîhoefî bogorî nindou asu Godîmbo sesi sîhou-rundeimbî ai gafmanî-yomondi warîhü hîniŋgîmarîwurî. Ranîyo gafman ai hîfokoefimboani yahomo houmbo nîmî keimbi kar+hendeimbîfihî tîkoründümo pamarîwurü.

²¹ Nŋa horombo ro hohoanîmoyefühîya, ‘Sisas ranana God ai Israerîhündî ranaheimbo aboedambo-fendürîmbo kafoarîrî hîniŋgîrîrîmbombai,’ masefî. Asu hîfokoamarîwurî ra yimbu si ho hayamboyanî hapo ngîmî noufimbî siane.

²²⁻²³ Hapo siambe hondü nîmorehî bîdîfîrî roambeahîndî ai hei honguambe hîmboyeia moai ahandî yîfînimoko ra ranîhü hoerîhindî. Ranîyo ro hepünîmehündî. Ai sînei yîhoefîmbo hoafîyeihî seiya, ‘Sünambeahîndî nendî yimbu hoerîhupîra ai safanîya, ‘Sisas ana yangîrî mbanüŋgu,’ masafanî,’ masei.

²⁴ Asu nindou bîdîfirî roambeahîndî amboani hîfomo honguambe munquambo moatükunî ra hoeirunda nîmorehî hoafîmayei süngure meŋgoro. Nga asu moai Sisasîmbo ana hoeirûwuri,” masafanî.

²⁵ Asu Sisas ai ahafanîmbo hoafîyupîrühî yahuya, “Se ana ŋgusüfokoate-anemo, se moai Godîndî hoafî hoafîyomo-rundeimbî hoafîmemo ranahambo nîmehûnou hohoanîmoyomo.

²⁶ Godîndî hoafî hoafîyomo-rundeimbî ai hoafîyomondühî yahomoya, ‘Nindou God ai ahandî nendambo aboedambo-fendürîmbo kamafoarirî ra asübusî ndemündî mbundambo animbo asu süngunambo Godîndî hîmboahü ndürî adükarümbîndümbui,’ mehomo,” mehu.

²⁷ Ranîyo Sisas ai ahafanîmbo ahandî fimbo Bukambe hoafî mapenîŋgo ra Mosesîndîmayo bukîfihî piyu haya Godîndî hoafî hoafîyomo-rundeimbî sürü papîru masîhoemo ranahambo yamundîmareapîrî hu.

²⁸ Ai homo Emaus ŋgoafîkîmî tükümefundî. Ranîyo Sisas ai ŋgasünde haya hombonoumefiyu.

²⁹ Nga yimbu ai hûti hoafîyafandühî safanîya, “Mborai ro-babîdî apoefo, nga ndeara hûfîhamîndî hanühî nîmbîfembo akîmane,” masafandamboyu. Ranîyu hafu ahafandî worambe aibabîdî mamaru.

³⁰ Ai sesîmbo yahomo houmbo nîmarîmombo bret semündü Godîmbo hîhîfirürî mbura hîfîtire haya masagapîrî.

³¹ Rasüŋgu-mareandamboyo ai hepünafîneandühî Sisas ani safanî fifîrîmarînerî. Nga asu nîmehûnou asükai awarîmarîhoayuwa moai hoeirînerî.

³² Ai ahafandîhoarî simborî hoafürîyafandühî safanîya, “Anîhondü-ane, nafînî sînefühî sîhehîmbo wataporîmbo-maramuna asu sîhîrî ŋgusüfoambe hepünîmehoandî,” masafanî.

³³ Refe hayamboyoane, süngurînerî-rînandeimbî ranai botîyafîne hena Serusaremînambo mahafanî. Ranîyo hafanî hoeirîneapurani ahandambo süngurürî-rundeimbî 11-memo ranai ahamundî ŋgunindî babîdî gugureafu mamarîmonda hoeimarîneapurî.

³⁴ Ai hoafîyomondühî yahomoya, “Anîhondü-ane, Adükari ai yîfîhündî botîmefiyu! Ai Saimon-so tükümefiyuwa hoeimarîrî,” mehomo.

³⁵ Ranîyo asu süngurürî-rundeimbî yimbu ranai ahafanîmbo-so nafînî tükümefiyu asu bret hîfîtireanda türüfoarînerî fifîrîmarînerî ranahambo wataporîmbo-marînandî.

*Sisasîmbo süngurürî-rundeimbî ai hoeimarîwuri
(Matyu 28:16-20; Mak 16:14-18; Son 20:19-23; Ratüpurî 1:6-8)*

³⁶ Ahambo süngurürî-rundeimbî ranai bîdîfirambo ranî-moatükunî ra wataporîmbo-rundane, Sisas ahandîhoarî ahamundî mbusümo tüküfi nüŋgumbo hoafîyupurühî yahuya, “Sîhamundî ŋgusüfoambe afure kümbearoamboane,” mehu.

³⁷ Ranîyomo yîfiáfîmbai hoeiarîhurî yahomo houmbo yîhîmbo munguna moaruwaimemo.

³⁸ Nga asu Sisas ai hoafîyupurühî yahuya, “Nîmboe se ranahambo hepünefunda? Asu nîmboe se nînî-moatükunîyo hoeimarundî ranahambo awi fifîrîfekoate-ayomoa?

³⁹ Se wandî yitîŋarî watîŋarî hoeiru. Ro wandîhoar-anahî nda! Se sündu hoeirundîrî. Sapo yîfiáfî ana ŋgîrî wandî fi nahuraindo.”

⁴⁰ Sisas ai hoafîyu mbura asu ahamumbo ahandî fi hoearî ra nafuimepurî.

⁴¹ Ai afîndî hîhîfî-hîhîfîmemosî, nga ai awi ranahambo anîhondümbofe-koate-afîndî hohoanîmomemo. Asu Sisas ai hoafîyupurühî yahuya, “Se sesî bîdîfirî sîhoundai?” mehu.

⁴²⁻⁴³ Asu ai kinî mamandundî ra ŋgorü bîdîfirî masabudowa semündü haya ahamundî hîmboahü masesuwa hoeimarîwuri.

⁴⁴ Ai ahamumbo hoafi+yupurühi yahuya, “Se fifirundai ro horombo se-babidimbo nimboahambe hoafimayahi ra? Ro hoafiyahapurühi sahiya, Mosesindi ahinümbi hohoanimo ranambe, Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbi-yomondi bukambe asu Herü Buk ranambe munğu moatükunı wambo tükündifemboe masahi.”

⁴⁵ Sisas ai ramehuamboemo ngusüfoambe fufurifoareapurühi Bukambe hoafimayo ra türüfoaru fifirımarundi.

⁴⁶ Asu Sisas ai simbori hoafi+yupurühi yahuya, “Sapo Bukambe sürü papımarundi ra yare hoafiyowohü yahoya, ‘God ai ahandi nendambo aboedambo-fendürimbo koamafoariri ra asübusı ndemündü mbunda yifıindu haya ngımı noufimbı ranambo yifihündi botındıfimbui.

⁴⁷ Rananimbo Serusaremihü pındımo houmbo munğuambo hifi ahandi ndürinambo hoafi bokarındıhoemboemo. Rananimbo asu moaruwai hohoanimo ra hınıngırıhindühi aboedi hohoanimo süngürıhindanı God ai ahei moaruwai hohoanimo ra amboawi mbeyahuamboane,’ meho.

⁴⁸ Asu se ndanı moatükunı tüküme feyo ndanahambo wataporımbondu ndündi.

⁴⁹ Wandı Ape ai Yifiafi Aboedi koarıhefembo hoafıyu masıhendı ra koandıheheamboyahı. Nğa awi se hokoate Serusaremihü nımandımombo Godındımayo ngınındı ra ndowandümo houmbo anımbı ngomo,” mehu.

Sisasımbı God ai sünambe serümündü mahafu

(Mak 16:19-20; Ratüpurı 1:9-12)

⁵⁰ Sisas ai ahambo süngrurü-rundeimbiımbı sepurümündı hu Betanı ngoafıhü kaimayu. Ranıyo God ai ahamumbo aboedi-aboedımbıreapura yahu haya dıdıbafıme fiyu.

⁵¹ Ai ahamumbo aboedi-aboedıreapurühi nünguane God ai ahamundi mbusümonındı serümündü sünambe mahafu.

⁵² Ai yiri yımbı pusıru nımarımombo ahambo ngusıfo parüwuri mburumbo Serusaremınambo hıhıfi-hıhıfi kameihı hıhıriyafu mahomo.

⁵³ Asu ai munğuambo si Godımbı aboed-anı yaho hohoanımombohünda ahandı worına homo marundi.

Son Aboedi hoafi Son ai sürü papimarandi

Yangiri ni ngombo Hoafi ra nindou bomefeyo

¹ Horombo hondü God ai hifi nda nafikoate-yuambe Hoafi nda mengoro. Hoafi ra ai Godindi fikimi mengoro asu God-ane.

² Horombo hondü Hoafi ra Godindi fikimi mengoroane.

³ God ai Hoafi raninambo munngu moatükuni ra nafimarandi, nga moai ngorü-moatükuni ngorü nafi süngure tüküfeyo.

⁴ Hoafi ra yangiri ni ngombo nimindühane asu yangiri ni ngombo ra nindou-yafe si-ane.

⁵ Si ra nimbini ranahambo si asagado, nga nimbini ra ngirini si ranahambo gabudeandi.

⁶ Nindou mamini God ai koamarheira mahu. Ahandi ndürini Son-ani.

⁷ Nindou ranaheimbo si ranahambo anihondumbo hoafomböhünda mahu. Nindou munngu ai hoafi ra himboriyei hehi anihondumbo-mbirihinda yehuenüngu mahu.

⁸ Son ra si raniyupoani, nga si ranahambo anihondumbo hoafiyu-randeimbi yangir-ani.

⁹ Si ndanana si hond-ane asu ai hifi ndanihu tüküfe haya asu nindou munnguambo si boakifoare arandi.

¹⁰ Nga Hoafi ranai hifi ndanihu mengoro. Hoafi raninambo God ai hifi nda nafimarandi, nga asu nindou hifi ndanihu aniboadei ranai moai ahambo fifirihorini.

¹¹ Ai ahandi ngoafi hondüna hu, nga asu nindou ahandi ngoafihündi ai moai ahambo fihirihorinindei.

¹² Nga didiyei ahambo anihondumbo-rihorühi fihimarihorambo asu ai aheimbo kamafoareandüra ai Godindi nimorini tükümehindi.

¹³ Moai hifinindi moatükuninambo Godindi nimorimboyahi tüküyahindi sihiri boagiri ramehindi nou. Wani, nga God ai ahandi hohoanimo süngu ahandi nimorimboyahi marihündi.

¹⁴ Hoafi ra nindoumbofe tüküfe mburamboyo asu shefi mbusümo manünguwa ai ndürini adükarümbi ra hoeimarihuri. Ndürini adükarümbi ra Godindi nimorini mamini yangiri ranahand-ane. Ai afindi hipoambore-randeimb-ani asu shefimbo Godimbo afindi moatükuni anihondumbo nafuimaramuni.

¹⁵ Son ai ahambo anihondumbo hoafimayu. Ai puküna hoafiyundürühi yahuya, “Ro nindou ndanahamboyahi hoafimayahandüri, ‘Ro boatei tükündaheanda ai wandi süngu tükündüfimbui, nga aiana adükari safi ngasündeandreimb-ani. Nimboe ai boateifi manünguwa ro tükümeheandane,’ ” mehu.

¹⁶ Ahandi afindi hipoambofe rani-süngu shefimbo afindiimbo aboedi-aboedireamuni arandi.

¹⁷ Mosesindi warini sünguyo ahinümbi hohoanimo tüküfeyo, nga hipoambofe hohoanimo asu anihondumbofe hohoanimo ra Sisas Kraisindi sünguyo tüküfeyo.

¹⁸ Moai nindou mamini ai-amboani God hoeiririni, nga Godindi nimorini mamini Afindandini fikimi nüngumbü ai God-ani asu ai yangiriyu Godimbo hoeiririni haya shefimbo nafuimaramuni.

Son ai ro nindou God koamafoaririyahipoani mehu (Matyu 3:1-12; Mak 1:1-8; Ruk 3:1-18)

¹⁹ Suda bogorini ai Godimbo shou-rundeimbi bidifirini Rifai sirihündi babidimbo koamarini-houpura Serusarem hinngiru houmbo kosimo Son sowahini tüküyafu düduyafundowohü yahomoya, “Se didiyafa?” mehomondamboyo.

³⁷ Son ai ra-mehuamboyanafani asu himboriyafani hena ai Sisasindi süngu mahafani.

³⁸ Ranıyu asu Sisas ai hıhırfi hoeireapırane ahandı süngu mahafandamboyu hoafıyupırühı yahuya, “Se nını kokomboyanafana?” mehupıramboyanafani, asu simbori hoafıyafınandowohü safanea, “Rabai, se nahıyafı nımbafı aranda?” (Ndürı ‘Rabai’ ahandı nımındı ra yamunde-randeimb-ane.)

³⁹ Sisas ai hoafıyupırühı yahuya, “Sühüfanı naha hoeırıne,” mehupıramboyanafani. Asu ai hüfanı worı nımarümbı ra hoeırıne hena, asu ranı sıhı ai-dıbo mamarıfanı ra ndeara nımbambeyo.

⁴⁰ Nındou yımbu ranai Sonındı hoafı himboriyafani hena Sisasındı süngu mahafandı ahafandı ndürı ra ngorü ana Andru, Saimon Pitandı akıdıyu.

⁴¹ Ai hu, ahandı amonngo Saimon kokorürı hoeırırı haya hoafıyundühı yahuya, “Ro Mesaia hoeımarıhurı,” mehu. (Ndürı Mesaia ra Grik hoafınambo Kraı-ani.)

⁴² Ranıyu Andru ai Saimonımbı serümündı Sisas sowana mahüfu-amboyu, asu Sisas ai Saimonımbı hübudurürühı hoafıyundühı yahuya, “Seana Sonındı nımorı Saimon-anafı, nıga sıhafı ndürı ana Sıfası-mbeyowamboane,” mehu. (Ndürı Sıfası ranana nımoı-ane.)

Sisas ai Firip Natanierımbı fıhımarapımündü

⁴³ Ngorü sı Sisas ai Garırınambo hafombo yahuhaya nımarümbı, Firipımbı hoeırırühı hoafıyundühı yahuya, “Se mborai wandı süngu,” mehundo.

⁴⁴ Firip, Betsaidahündı Andru, Pıta-babıdımbı mamı nıgoafıhünd-ani.

⁴⁵ Ranıyu asu Firip ai Natanierımbı kokorürı hoeırırı haya hoafıyundühı yahuya, “Horombo Moses ai ahınümbı hoafı sürü papırandühı nındou kudümbı mehu ra fıfıro. Asu Godındı hoafı hoafıyomo-rundeımbı amboanı ai mamı yahurai sürü papımarundı ranahambo hoeımarıhorı. Nındou ranana Sıfası-ani Sısepeındı nımorı Nasaretıhündı,” mehuamboyu.

⁴⁶ Asu Natanier ai Firipımbı düdufındühı yahuya, “Asu Nasaret nıgoafıhü ra aboedı moatükunı tükümandıfeyo rane?” mehuamboyu. Asu Firip ai simborı hoafıyundühı yahuya, “Naha se sühüfı hoeırosı,” mehu.

⁴⁷ Sisas ai Natanierımbı hoeırıranı mahüfu-amboyu hoafıyuhı yahuya, “Nındou ndanana İsrailerıhündı hond-ani, nıga aıana anıhondümbı yangırı hoafıyurandeımbanı,” mehu.

⁴⁸ Ranıyu asu Natanier ai Sısasımbı düdufındühı yahuya, “Se wambo nınguro fıfıro-wandırımbıyafa?” mehundu-amboyu. Asu Sısas ai simborı hoafıyundühı yahuya, “Firip wambo fıfırıfe hoafıkoate-yuambe süfurı afümambe manımbafa hoeımarıheanı,” mehu.

⁴⁹ Ranıyu asu Natanier ai Sısasımbı hoafıyundühı yahuya, “Yamundo-randeımbı, seana Godındı nımor-anafı! Seana İsrailerıhündı-yafe adükarı bogor-anafı!” mehundu-amboyu.

⁵⁰ Asu Sısas ai simborı hoafıyundühı yahuya, “Ro sıhambo süfurı afümambe hoeımarıheanı masahı ranımbıoanafı anıhondümbı-arıwandırı? Nıga awı sünguna se afındı moatükunı ranahambo nıgasündeandeımbı tükümandıfeyoanı hoeındıwamboyanafı,” mehu.

⁵¹ Asükayı hoafıyuhı yahuya, “Ro sıhamumbo anıhondümbıoanahı hoafıyahapurı: Süngunambo ana sünü sübüdühoehü sünambeahındı nendı ai Nındou Hondündıwamı gafomo kodomo ndundanı hoeındumboemo,” mehu.

2

Sisas ai boateı hepünıfeımbı moatükunı ratüpurımayu

¹ Yimbu nĩmbiyomo houmbo nindowenihi ŋgorü ai Gariri hĩfambe Kena ŋgoafihũ nĩmorehi masemũdu.

² Raniyo Sisasĩmbo asu ahambo süŋgururũ-rundeimbi babidiĩmbo ahamumbo amboani nĩmorehi semĩndi sesesi ranambe didĩmo masei.

³ Rani-sĩmboani wain hoe ra muŋgu masĩmĩndeiamboyo, asu Sisasĩndi hondĩ ai nĩmorĩmbo hoafiyondowohũ yahoya, “Nindow ai wain hoe muŋgurĩhimboanei,” mehondowamboyo.

⁴ Asu simbori yare hoafiyundũhi yahuya, “Me, nĩmboe se wambo rani-moatũkunĩmbo hoafayafa? Ndanana sihei siane, ŋga awi ro raniĩmbofembo si ra yohoyopoani.”

⁵ Ra-mehuamboyo asu hondĩ ai wori aharambũrĩndi ratũpurĩyomo-rundeimbi ahamumbo hoafiyopurũhi yahoya, “Sisas ai nĩnĩ-moatũkunĩmboyo refembo hoafĩnduani ra-sũŋgundũdi,” meho.

⁶ Ŋgoafi ranĩhũ nĩmoei hĩpiri 6 afĩndi hoe hafo tũkũfe-randeimbi Suda ai fi aboediferambo hundũrũyorambohũnda burĩmayo.

⁷ Raniyu Sisas ai ratũpurĩyomo-rundeimbi ahamumbo hoafiyupurũhi yahuya, “Se hĩpiri ranambe hoe fuibidi-houndi,” mehuamboemo. Asu ai hĩpiri ranamboe hoe fuibidi-houmbo tũkũru-tũkũru-marundĩ.

⁸ Raniyu asu Sisas ai hoafiyupurũhi yahuya, “Se hoe ra nĩmoamonĩndi kaboan-dundũh-anĩmbo nindow sesi kanĩmbo ehu ahambo sowanambo ndowandũmo ŋgomo,” mehua-mboyomo asu ai rasũŋgumarundĩ.

⁹ Nindow sesi kanĩmareandĩ ai hoe ra apĩre hoeireandane, asu wain hoe apĩmayowamboyo, ai moai fĩfĩreandĩ dagũdambombai wain hoe ra. Ŋga ratũpurĩyomo-rundeimbi ai-yaŋgĩriyo hoe mafuĩndũmo fondĩ ra fĩfĩmarundĩ. Raniyu asu nindow sesi kanĩre-randeimbi-mayu ranai nindow nĩmorehi semĩndĩmbo-mayu ranahambo mborai mehundo.

¹⁰ Ai hoafiyondowohũ yahuya, “Ndani-ndani hoafũhi ana nindow wain hoe aboedi boatei simĩndei mburũhũmboanei, asu süŋgunamboane moaruwai ra simĩndei arĩhũndi. Ŋga asu seana aboedi safi ra kikihandifi nĩmarifi mburamboyafi hapondani randi sowandifi masĩnifi,” mehu.

¹¹ Sisas ai Gariri hĩfambe Kena ŋgoafihũ boatei hapũnifeimbi moatũkunĩ ramare-andi. Ai ahandi adũkarĩ ŋgĩnĩndi ra nafuĩmayu-wamboyo asu ahambo süŋgururũ-rundeimbi ai ahambo anĩhondũmbo-marũwuri.

¹² Raniyo asu Sisas ai ahandi hondĩ, akohoandĩ asu süŋgururũ-rundeimbi babidiĩmbo Kena ŋgoafi hĩnĩŋgĩrĩhi hehi Kaperneam ŋgoafina hei ranĩhũ yahunũmbi si manĩmboei.

Nindow ai Godĩndi worambe kaki semĩndĩmbo ratũpurĩmemonda Sisas ai hemafoareapuri

(Matyu 21:12-13; Mak 11:15-17; Ruk 19:45-46)

¹³ God ai Israerĩmbo Isipĩhũndi aboedambo-mareandũri rani adũkarĩ si Pasofa warĩ ra ndeara akĩmi tĩfĩmareandamboyo asu Sisas ai Serusarem ŋgoafina mahafu.

¹⁴ Hafu tũkũfi haya Godĩndi worambe kefuai hu hoeireandane, nindow ai burmakau, sipsip, ndu pemiyomonda asu kaki si-seru sabupuri rundũhi mamarĩmonda hoeimareapuri.

¹⁵ Raniyu wofi hoandarĩ nafĩrĩhai semũndũ haya ranĩnambo ahamumbo burmakau, sipsip, ndu napo ra kameihĩ bukũri-foareapurũhiyu, asu nindow kaki si-serurũndũhi mamarĩmo ahamundĩ kaki ra buburamũndĩ pũtifihĩyu fondĩ ra hĩhĩre amoahĩmareandĩ.

¹⁶ Raniyu asũkaiyu nindow ndu kakihi saurundũhi manĩŋgomo ahamumbo hoafiyupurũhi yahuya, “Napo ra fufurũndũmo houmbo moanewana ŋgorũgoanĩnĩ

homo. Asu se wandi Apendi wori ndanambe maket worimborthi hehi pemiyei asu kakifihimbo seihü arihünda?” mehuamboemo.

¹⁷ Asu ahambo süngururü-rundeimbi ai hoafi Baibor-ambe mapeniŋgo ra hoanmomemo, ‘Ro sihafı wori aboedi mbıfondarowa sahehea ranımbonanahi afındi tıŋrıfoayahı,’ meho.

¹⁸ Asu Suda ai Sisasımbı hoafıyomondowöhü yahomoya, “Se nini hepünifeimbi moatükunı ramandowandı yıhoefımbı worı ranambeahındı hemoafoarowamunı ra ŋgıniind-ani yaho nafuimbohündambo?” mehomondamboyu.

¹⁹ Asu Sisas ai simborı hoafıyupurühi yahuya, “Ro sihamumbo hoafayahı, Godındı worı nda bıriıboadundanı asu ro asükainda ŋgımi sinambo yangrıı worımbondihamboyahı,” mehuamboemo.

²⁰ Ranıyomo asu Suda ai hoafıyomondühi yahomoya, “Nındou ai worı nda 46 himbanı worımbomarund-ane asu se ŋgımi sıhi yangrıı asükainda worımbondihi munğundıheamboyahı asafı?” mehomondamboyu.

²¹ Sisas ai ahandı fimboyu Godındı worı süngunambore kafaore hoafımayu.

²² Ranıyo Sisasımbı God ai hoŋguambeahındı botırirı simboanı ahambo süngururü-rundeimbi ai horombo ahandı fimbo hoafımayu ra ŋgüsüfoambe pumarındümo. Ranıyo horombo Sisas hoafımayuyo Godındı bukambe sürü papımarundı ranıyo ra anıhondümbo-marundı.

Sisas ai munğambo nındouyei hohoanımo fıfıreandı

²³ Sisas ai Suda-yafe adükarı si Pasofa ranahambohünda Serusarem ŋgoafıhü mamaru. Ranıyo nındou afındı ranı Sisas hepünifeimbi moatükunı ramareandı ra hoeirihi hehi anıhondümbo-marıhındı.

²⁴ Ŋga asu Sisas ai nındou ranahei hohoanımo ra fıfıre hayambo-wambo moai anıhondümbo-rearı.

²⁵ Asu nındou amurı ai Sisasımbı nındouyei hohoanımo ranahambo nafuiyondürühi hoafıyondopoanı, ŋga ai ahei ŋgüsüfoambe hohoanımo ra munğambo fıfıreamboanı.

3

Sisas ai Nikodemus-dıbo wataporımeanı

¹ Nındou mamı Farisi-ambeahındı manıŋgu ahandı ndürı Nikodemus ai Suda-yafe bogorıyu.

² Asu mamı nımbokoanı Nikodemus ai Sisas sowahi hu tüküfi hoafıyundühi yahuya, “Yamundo-randeimbi, Ro fıfıri-huninımbonefi, seana nındou yamundo-randeimbi God koamarıhenın-anafı. Nındou ŋgorü ai-amboanı ŋgıri hepünifeimbi moatükunı se Godındı ŋgıniindınambo rawarowandı ra randeandı,” mehuamboyu.

³ Asu Sisas ai simborı hoafıyundühi yahuya, “Ro sıhambo anıhondümboanahi hoafehanıni: Nındou ai simborı tüküfekoate-ayı ana, ai ŋgıri God hıfandarandı ranambe ŋgu,” mehu.

⁴ Nikodemus ai simborı hoafıyundühi yahuya, “Asu nındou adükarıhındı ra nıngunde hondı ai wakındırımındoanı asu nımorı akıdou nahuarai tükümandıfia? Asu ŋgıri nındou ai hondandı furambe daguduwanı asükai wakındırımındo,” mehuamboyu.

⁵ Asükai Sisas ai Nikodemusımbı hoafıyundühi yahuya, “Nındou ai Yıfıafı Aboedınambo asu hoenambo simborı tükümbüfiyu-wamboane. Refekoate-ayı ana, ŋgıri God hıfandarandı ranambe gafı.

⁶ Nındoundı fı ranana ahandı hondafındı-yafe fındambo tükümeфіyuanı, ŋga ahandı yıfıafı ranana Yıfıafı Aboedındı ŋgıniindınambo tükümeфіyoane.

⁷ Ro hoafi-yahühi se simbori tükündahindi masahi hoafi ranambo se ngiri hepünafoandühi afindi hohoanimondafi,” mehu.

⁸ Weri ranai ai hohoanimomayo süngu weriyo hoarandi. Asu se weri fis+hoasi rani-yanğir-ane himborayafi, nga nini-nafi tüküfe hayamboyo asu nini-nafiyo aho ra moai fifirowandi. Asu nindou Yifiafi Aboedinambo simbori tükehindi amboani mamı yahurai-ane,” mehu.

⁹ Asu Nikodemus ai Sisasimbo düdufindühi yahuya, “Asu se hoafimayafi nda nüngunahurai tükümandifea?” mehindowamboyo.

¹⁰ Asu Sisas ai simbori hoafiyundühi yahuya, “Seana Israeri-yafe yamundo-randeimb-anafi, nga asu seana awi moai fifirowandiyo?”

¹¹ Ro shambo anihondumboanahi hoafayanini, Ro nini-moatükuniyo fifiri-marihundi ranane wataporimbo-rihu arihundi. Asu ro nini-moatükuniyo hoeimarihundi ranane wataporimbo-arihundi. Nga hoafi ro wataporimbo-arihundi ranahambo se sahümüdi daboadanambo-arihindi.

¹² Ro shaimbo hifi ndanihündambo wataporimbo-marihandüri, nga asu moai se wambo anihondumbo-rihindiri. Asu ro sunambeahindi moatükunimbo wataporindahani ra nüngundühi anihondumbo-ndihindühi fifiri-mandihia?

¹³ Moai nindou ngörü hifi ndanihündambo ana sunambe hafu, nga Nindou Hondü sunambeahindi makusu ai yanğiriyo asukai mahafu.

¹⁴ Sapo horombo Moses ai amoasiri nini wohi furikoate-reandühi semündü nimoamo botimareandi. Asu mamı yahurai-animbo Nindou Hondüambo amboani semündü nimoamo botifiamboani.

¹⁵ Rananimbo nindou ahambo anihondumbo-arihori ranai yanğiri koadürumbo-koadürumbo niŋgo ra mbı-sahümüdi-amboane.

¹⁶ God ai nimori mamümbıyo hayamboyo nimorehi nindowenihı hifi ndanihu aniboadei ranaheimbo ŋgusüfo pareandürühiyo asu ahandi nimori mamı ra hifina koamarıherü. Nindou muŋgu didıyei ahambo anihondumbo-arihori ai ngiri awandıhehindi, nga koadürumbo-koadürumbo nimboeimboyei.

¹⁷ God ai ahandi nimori hifina koamarıherü ra ai kosi nindou yibobore-randeimbi nahurai hifihündi nindouyei hohoanimo yibobofemboyupoani. Nga rananimbo muŋguambo hifihündi nindou ai ahandi süngu aboedambo-mbeahinda yahu hayamboyo koamarıheira makusu.

¹⁸ Nindou Godındi nimorimbo anihondumbo-areandi ahambo ana ngiri yibobondirühi papi-hoafındüri, nga nindou ahambo anihondumbofe-koate-ayu ranahambo-animbo yibobondirühi papi-hoafındüri mbui.

¹⁹ Yibobofe ranahandı nini ndi ra ndahurai-ane: Sapo si aboedi ra sunambeahindi makosoyosi, nga asu ai moai ranahambo yifiriyei, nga ai nimbokoani nimbı afindi pimayo ranambe niŋgomboyei yifirimayeı. Nimboe sapo ai moaruwai hohoanimo rarihindühi wamboyei ramehindi.

²⁰ Muŋguambo nindou didıyei si ranahambo yiboaruko-arihindi ana, ai moaruwai hohoanimo yanğiri rarihindühanei. Nindou yahurai ana ngiri si peyoani ŋgei sapo si ranai ahei moaruwai hohoanimo ramarihindi ra nafuindandürimboe sei hehimbo wambo.

²¹ Nga nindou aboedi hohoanimo yanğiri semündü anüngu ranai-animbo sihi tüküdüfimbui. Rananimbo nindoundi ratüpurı ra si ranai Godındi nginındınamboane ratüpurıyo arandı mbı-sı nafuindımboe,” mehu.

Son ai Sisas tüküme fiyo nini ndi ra weindahı hoafımayu

²² Asu süngunambo Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babıdıambo randihünda botıyafu houmbo Sudia hifina mahomo. Ai homo ranihu yahunümbı si niŋgomomboyo Sisas ai nindou hundürümarandüri.

²³ Ainon ngoafihü Serim ngoafikimi hoe afindi mafoafusowa asu ranihü Son ai-amboani nimorehi nindowenih hundürümarandüri. Rani-simboani nimorehi nindowenih afindi ranai ahambo sowana hei marihündamboyu ai hundürümarandüri.

²⁴ Son ai karabusifekoate nunguambeahiyoyo aheimbo hundürümarandüri.

²⁵ Raniyo asu Sudahündi mamai ai Sonindi süngururü-rundeimbi babidimbo Godindi himboahü aboedi tükufembo hundürü hohoanimo ranahambo hoafina simbori hoafimemo.

²⁶ Raoyafu mburu hifomo Sonimbo hoafiyomondühi yahomoya, “Yamundo-randeimbi, se hohoanimoyafai nindou Sodan hoekimi ai-dibo nimbafanimbo se ahandi hoafi yihoeimbo hoafimefimun. Nga ai haponda hundürümarandür-amboanei asu nindou ai sihefimbo sowana sifokoate ahambo sowanambo yangiri hüraramindo,” mehomo.

²⁷ Asu simbori Son ai hoafiyupurühi yahuya, “Nindou ai ngiri raranimoatükuni moani ndemüdu, nga God ai dagadowan-animbo ndemündumbui.

²⁸ Horombo se himboriyomondani ro sihamumbo hoafiyahapurühi sahiya, ‘Roana Kraisiyahipoani, nga ahandi nafi didiboado-fembohünda God ai kamafoareandir-anahi,’ masahi hoafi ra se sihamundihoari himborimemo.

²⁹ Asu nindou ngörü ai nimorehi asemüdu ana, nimorehi ra nindowenih ranahand-ane. Asu nindowenihambo farisherü-randeimbi ai ai-dibo nungumbo nimorehi masemüdu ahandi hoafi himboriyuhü ai hihifi-hihifimayu. Yahurai-ane asu haponda hihifi-hihifi ra wandi fiambe amaro.

³⁰ Asu nindou ranai adükari ndürimbi-mbiyowamboane, nga wandi ndüri akidou-mbeyowamboane.

³¹ Nindou nimoamo sünambeahindi makusu aiani munguambo nindou ngasünde haya adükari hamindayu. Nga asu nindou hifi ndanihündamboayu ranai ana hifinindi wambo ai hifi ndanihündambo wataporani yangiri semündü nungumbo wataporiyuhani. Nga nindou sünambeahindi makusu ranai ana munguambo nindou ngasünde haya adükari hamind-ani.

³² Ranani asu ai raranimoatükuni hoeire asu himboriyu-randeimbi ranahambo hoafiyu arandi. Nga asu nindou mamai ai-amboani moai ahandi hoafi ra anihondümboreandi.

³³ Nindou düdi ahandi hoafi ranahambo kikharamüdu ana, asu God ai anihondümboani hoafiyu arandi yahuhani.

³⁴ Nindou God koamariheira makusu ranai ana ahandi hoafi yangir-ani hoafiyu arandi. Sapo God ai moai ahambo Yifiafi Aboedi ra bidifiri-bidifirire sagado.

³⁵ Afindi ai Nimorimbo afindi hamindi ngusüfo parirühi asu mungu moatükuni hifandimbo nginindi masagado.

³⁶ Nindou ngörü ai Nimori ahambo anihondümbo-ariri ana, asu ai aboedi koadürümbo-koadürümbo nungumbui. Nga asu anihondümbofe-koate-ayu aiana ngiri yangiri koadürümbo-koadürümbo nungu. Asu Godindi nginindi hohoanimo ra ahambo-so koadürümbo-koadürümbo yagodimboe.”

4

Sisas ai Sameriahündi nimorehi-dibo wataporimefe

¹ Rani-simboani Farisi ai yaru himboriyomondane, “Sisas-ani Sonimbo ngasündiri haya afindi nindou hundürandüri arandi,” masei.

² (Nga moai Sisas ahandihoari ana ngörümbo hundürandüri, nga ahandi süngururü-rundeimbi ai yangiriyomo ramarundi.) Sisasindi süngufembo nindou afindi hundürümaye hoafi Farisi ai himborimemo ra Sisas ai fifireandi.

³ Ran+yu asu ai rani hoafi ra h+mbor+yu haya Sudia hifi h+n+ng+ire haya Garirinambo mahu.

⁴ Garirinambo hombo nafi ra Sisas ai Samaria-yafe hifi mbusümo nafiyu mahu.

⁵ Ran+yu hafu adükari ngoafi Samaria-yafe hifambe ahandi ndüri Sikar ran+hü tüküme fiyu. Ngoafi ran+kim+yo Sekob ai ahandi nimori Sosepimbo hifi kikire h+n+ng+imareando.

⁶ Horombo Sekob ai hoe ramböhünda kak+ra pumareandi ra ran+hü puaroane, asu Sisas ai ndeara hüf+nimbo nafi gebuai ra süfu süfumbo t+ngamboh+iyu asu foeamongo ran+kim+ mamaru.

⁷⁻⁸ Ran+yo asu ahambo süngururü-rundeimbi ranai boatei sesi pemimbo ngoafi ranambo mahafomo. Asu nimorehi mam+ Samariahündi ranai hoe ra fuim+ndimbo makosowamboyu, Sisas ai hoafiyundowohü yahuya, “Hoe ra wambo fuisao, nga ro sim+ndimbo samboanahi,” mehuamboyo.

⁹ Asu nimorehi ranai hoafiyundowohü yahoya, “Seana Sudahünd-anafi, asu ro Samariahünd-anahi, nga asu se nimboe wambo hoe fuisao safi hawa düduwefoand+ra?” mehuamboyo.

¹⁰ Asu Sisas ai simbori hoafiyundowohü yahuya, “N+ne-moatükuni God ai s+hambo saimbo mehu ranahambo f+f+r+worühi, hoafimbefindo-mbonana, asu hoe sim+ndiwani yang+ri gedühi n+ngombo saganini,” mehuamboyo.

¹¹ Asu nimorehi ranai hoafiyundowohü yahoya, “Adükari, hoe fuigon+nimbo h+p+r+ wani, nga foeamongo hoe ndanana ambeambe anguni ragu-ane. Asu hoe sim+ndiwani yang+ri gedühi n+ngombo ra naha dagüda mafuindand+fa?”

¹² Sihefi amoa Sekob ai foeamongo ra h+n+ng+imareamunane. Hoe ra ai ahandi nimori asu burmakau, sipsip ra-bab+d+imbo sümündi marandane. Nga asu se kos+rihefe adükari+imbofe n+ngombo safomboyafi?” meho.

¹³ Asu Sisas ai simbori ahambo hoafiyundowohü yahuya, “Nindou hoe nda asim+ndei ranai ana asükaindei n+mai am+ndan+n+ngombo-ndeimboyei.

¹⁴ Nga nindou d+di+yei ro hoe aheimbo asahandüri ranai ana ng+ri asükaindei am+ndan+n+ngombonde, nga wani. Hoe ro aheimbo saimbo saheheamboayah+ ranana, ahei fiambe apoand+hor+ hoe nahurai fond+hoai-fond+hoaindandan+ asu nindou ranai yang+ri koadürümbo-koadürümbo n+imboeimboyei,” mehuamboyo.

¹⁵ Asu nimorehi ranai düdufendowohü yahoya, “Adükari, se wambo hoe ra sawand+ri. Rananimbo ro ng+ri asükainda sünguna hoembo am+ndan+n+ngombondahühi hoe nda fuim+ndimbo d+di+hi,” mehuamboyo.

¹⁶ Asu Sisas ai hoafiyundowohü yahuya, “Se ngüfi s+hafi nindowenihambo hoafindaf+ndo mbundambo-an+imbo asükaindafi ndühi d+di+fi,” mehundowamboyo.

¹⁷ Asu ai hoafiyundowohü yahoya, “Roana anam+ndeimbi-yah+poani, nga anam+ndi+koate-anahi,” mehondowamboyo. Asükaiyu Sisas ai hoafiyundowohü yahundoya, “Se ‘Roana anam+ndi+koate-anahi,’ asafi ra wambo an+hondümbo-anafi hoafayaf+nd+ri.

¹⁸ Nga se nindowenih+ hondahüyafundeimbi masowapund+fi, nga se haponda nindowenih+di+bo an+imbafi ra s+hafi anam+ndi hondüyupoani. Nga se wambo haponda an+hondümbo-anafi hoafayaf+nd+ri,” mehu.

¹⁹ Nimorehi ranai hoafiyundowohü yahoya, “Adükari, seana ro hoeir+hean+na God+ndi hoafi hoafiyafi-randeimb-anafi.

²⁰ Yihoefi amoa mam+ ana hifi wafu ndani-wam+yomo rotuyomo marundi, nga asu Suda se-anemo Serusarem ngoafi ran+hü yang+ri rotuyomboane ehomo,” mehuamboyo.

²¹ Sisas ai yahuya, “Nimorehi, se wambo an+hondümbo-rowand+ri, nga se ng+ri am+тата Apembo hifi wafu ran+wam+ asu Serusarem+hü ra rotuyo ra-koate-ndei.

22 Samariahündi seana Godimbo ndorihori fifiri-horühyeipoani ahambo rotuyei arihündi. Nga ro Suda ana God ranahambo ndorihuri fifiri-hurimboanefi. Nga asu sapo Godindi nendi aboedambofembo ratüpurü ra Suda yihoeffimbo sowahi tüküme feyoane.

23 Sapo rani si tüküfembo meho ra, ndeara haponda tüküfemboane, nga asu nindou ai anihondumbo rotuyei arihündi ranai-animbo Godimbo ngusüfoambe anihondumbo-ndihindühi Yifiafi Aboedindi nginindinambo rotundeimboyei. Rananimbo asu Ape ai nindou yahurai ranimboani ahambo rotuyondombo hohoanimoayu.

24 Nga God ana yifiafi-ani. Ranimboanimbo nindou ai Godimbo rotuyei arihündi ra ngusüfoambe anihondumbo-ndihorühi Yifiafi Aboedindi nginindinambo rotumbeyei-amboane,” mehuamboyo.

25 Asu nimorehi ranai simbori hoafiyondowohü yahoya, “Ro fifirihininimboanahi nindou God kamafoariri ra ahandi ndüri Kraisi ai-animbo kudumbui. Asu ai kusü simboani sihefimbo mungu moatükunü ranahambo hoafindümunümbui,” mehoamboyo.

26 Asu Sisasi ai simbori hoafiyundowohü yahuya, “Ro ai-anahisi haponda se-dibo wataporayahi nda,” mehu.

27 Sisasi ai raoyahuambe ahambo süngururü-rundeimbi ai sesi pemini poedi sümburindümo tüküme fundi. Asu ai hoeirundane Sisasi ai nimorehi-dibo wataporimefea hepünime fundi, nga nindou mamü ai-amboani moai düdufinduhüya, “Se nimboeafa?” yahundo asu “Nimboe se nimorehi ra-dibo wataporefea?” yahundo, nga wani.

28-29 Raniyo asu nimorehi ranai hoe fuimindi hipiri ra ranihö sihai haya hifo nindou rani ngoafihündi ranaheimbo hoafiyondürühi yahoya, “Se naha sinei nindou geba anüngu ra hoeirihori. Ai wambo ro mungu moatükunü ratüpurüya marihandi ra mungu ai weindahi hoafimayundiri. Nga awi ai Kraisi animbombeyi?” mehoamboyei.

30 Raniyei asu ai ngoafi ra hiningirühi hehimbo Sisasi sowana mungu mahanei.

31 Raniyomo asu ahambo süngururü-rundeimbi ai Sisasi simbo hüti-hoafirurühi yahomoya, “Yamundo-randeimbi, sesi akidounambo ngusüfo narüworü hawambo-animbo,” mehomondo.

32 Nga asu Sisasi ai hoafiyupurühi yahuya, “Sesi ro sesimbo asahi ra seana moai fifirundi,” mehupuramboemo.

33 Asu ahamundihori simbori düduyomondühi yahomoya, “Nindou ngorü ai ahambo sesi ra semündü sünü sagadomboyo?” mehomondamboyo.

34 Asu Sisasi ai hoafiyupurühi yahuya, “Wandi sesi ranana ndahurai-ane: God ai koamarihendira makosahane ro ahandi hoafi sünguferambo. Wandü sesi ana ahandi yifiri süngufe asu ahandi ratüpurüyora ho moendifembo makosahane.

35 Se yaru hoafiyomondühiya, ‘Awi nümbürambeahindi sesi yimungurimindimboana, yimbuyimbu amoamo-ane aningomo,’ mehomo, nga asu ro hoafayahi ra se himboriyomo, naha se ndoru nümbürü ra samongoriyomo hoeiru, ninimindi ana ndeara nginindi yangir-ane.

36 Nindou nümbürambeahindi sesi yimungurü-ra-randeimbi-mayu ranai ndeara rani takini ahandi kaku semündü haya, asu ai sesi aboedi koadürumbo-koadürumbo ningombo safiyorambo-mayo gugurareandi. Rananimbo nindou sesi hifire-randeimbi asu yimungurü-ra-randeimbi ai hihifi-hihifindamboyanani.

37 Asu hoafi ndanana anihond-ane ‘Nindou ngorü ai hifireandühani, nga nindou ngorü ai yimungurandühani.’

38 Ro sihamumbo sesi nümbürü ranambe homo yimungurü mbirunda sahehea koamaritheapurü. Asu se moai hifirundi, nga amuri ai tinghamboyeihü hifimarihindi rani-fihindi asarimbo yahomo houmbo asowandümo,” mehu.

³⁹ Nimorehi Samariahündi ranai ranî ngoafihündi ranaheimbo nîne-moatükunî ai ramareandi ranimbo Sisas ai hoafimayundo ranahambo ho wataporimbo-marandi. Ranîyo asu munguambo nindou ranai Sisasimbo anihondumbo-marîhorî.

⁴⁰ Ranîyei asu Samariahündi ranai hei Sisasimbo apombo hütî-hoafimehündoa ranîhü ai-babîdimbo yimbu apomayu.

⁴¹ Ranühi Sisas ai wataporimbo-maranda asükai nindou afîndî safî ranai himborîyei hehi anihondumbo-marîhindî.

⁴² Asu nimorehi ranahambo hoafiyahündowohü seiya, “Boatei ro se wataporimbo-maranda anihondumbo-marîhundî, nga se hoafimayafîmunî ranimbo. Nga ro-amboanî yîhoefîhoarî ahandî hoafî himborîyahundo hohumboanefî asu anihondumbo-arîhurî. Nga ranimboane nindou ndananimbo awi hîfî ndanîhü munguambo nindou aboedambo-ndeandürümbui asefî,” masei.

*Sisas ai adükarî bogorîndî ratüpurîyu-randeimbîndî nîmorî aboedîmarîrî
(Matyu 8:5-18; Ruk 7:1-10)*

⁴³ Sisas ai ranîhü yimbu nîmbî apu mbura asu ngoafî ra hînîngîre haya Garîrî hîfîna mahafu.

⁴⁴ Asu ai ahandî fimbo hoafiyuhî yahuya, “Godîndî hoafî hoafîyu-randeimbî aiana ahandî ngoafî hondühî moai ndürî yanggoro,” mehu.

⁴⁵ Ranîyu asu ai Garîrî hîfîhü hafu tüküfiyuwane, ahambo hîhîfî-hîhîfîmayei. Ai ramehindî ra moanîyeipoanî, nga Serusarem ngoafîhü Israerîmbo God ai aboedambo-mareandürî Pasofa sei-arîhündî ranî-sîmboanî afîndî moatükunî ramareanda hoeirîhi hehimbo wamboyei tükümeffiyuwa hîhîfî-hîhîfîmayei.

⁴⁶ Asu Sisas ai asükaiyu Kena ngoafîna Garîrî hîfambe mahu horombo ai hoe wain hoembore pureandühî. Nindou mamî adükarî bogorîndî ratüpurîyu-randeimbî ai Kaperneam ngoafîhü nünggu hayamboyu, asu ahandî nîmorî ranai angünûmbomayu.

⁴⁷ Asu nindou ranai, Sisas Sudia hîfî hînîngîre haya, Garîrinambo sünûmboani hoafî ra himborîyu haya, hu tüküfi Sisasimbo Kaperneam ngoafînambo hombo hütî-hütîrürühî yahuya, “Wandî nîmorî ai angünûmbo yîfîmbo yanggîr-ani, nga se dîdîfî aboedîndoworî,” mehundredowamboyu.

⁴⁸ Asu Sisas ai yahuya, “Se mamîkarambo hepünîfeimbî moatükunî ra hoeifekoateyei-mbonana, ngîrî anihondumbo-rîhindîrî,” mehu.

⁴⁹ Asu sîmborî Sisasimbo hoafiyundowohü yahuya, “Adükarî, mborai se wandî süngu sühüfî, nga wandî nîmorî ai yîfîmbo yanggîr-ani,” mehu.

⁵⁰ Asu Sisas ai sîmborî hoafiyundowohü yahuya, “Se ngafîsî, nga sîhafî nîmorî ana asükai yanggîrî nüngumbui,” mehuamboyu. Nindou ranai Sisasîndî hoafî ra anihondümbore haya mahu.

⁵¹ Nindou ranai ngoafîna mahuamboyu asu ahandî ratüpurîyomo-rundeimbî ai nafînî hoeirüwuri houmbo hoafîyomondowohü yahomoya, “Sîhafî nîmorî ana aboedî mbanünggu,” mehomondamboyu.

⁵² Asu ai düdufîpurühî yahuya, “Nünggu-sîmboanîyo ai akîdou aboedî safî marua?” mehuamboemo, asu hoafîyomondühî yahomoya, “Hamanî nîmbambeyo angünî hüfî afîndî ra hînîngîmareandî,” mehomo.

⁵³ Ranîyu asu afîndî ai ngusüfo pumaramündu Sisas ai ahambo ra-sîmboanî hoafiyundowohüya, “Yînî, sîhafî nîmorî ana asükai yanggîrî nüngumbui,” mehu ranimbo. Ranîyu asu ai ahandî worambeahîndî ranî-babîdimbo anihondumbo-marîhorî.

⁵⁴ Sisas ai Sudianîpoedî Garîrî hîfînambo sünûmbo hepünîfeimbî moatükunî ramareandî ra yimbu noufeimbîyo.

5

Sisas ai nindou mamî foeamongo kimî diboamariri

¹ Asu ra muṅgumayoambe Suda-yafe adükari si ra Serusaremihü tüküme feyoa, Sisas ai Serusarem nambo mahafu.

² Serusaremihü nafitambe adükari ahandi ndüri sipsip nafitambe ranikimî foeamongo hoe kakiru pumarundi. Foeamongo ra Hibruyei hoafi Betsada-ane. Hoe ranikimî mboasinî hondahüfeimbi (5) mafondarei.

³⁻⁴ Asu mboasinî ranî hoarehi nindou aṅgünümbi afindi ranai fondihü kurîyei, himboatihari, yiri moaruwaimbi, asu nindou ahei tîṅari yîfiyoweimbi ranai ninoumayei.

⁵ Mboasinî ranambe nindou mamî ai 38 himbani farasü haya aṅgünümbi yaṅguru.

⁶ Asu Sisas ai nindou ranahambo hoeirane aṅgünümbi meṅguruamboyu, nindou ranana gedühi aṅgünümbi yahuhaya hoafi yundühi yahundoya, “Se haponda aboedi nimandi safomboyafi?” mehunduamboyu.

⁷ Asu simborî nindou aṅgünümbi-mayu ranai Sisasimbo hoafi yundühi yahundoya, “Nindou adükari, hoe ranai mimîniyowanî himonî semîndîndîri ho hinîṅgîfendîrimbo roana nindou wantî. Hoe ranai mimîniyowanî gadi sahehea raoyaheandanî asu bidîfirî ai boatei-anei horombo kosîrîhehi hanei rîhündanane asu ro moanî nimari arîhandî,” mehundo.

⁸ Asu Sisas ai hoafi yundühi yahundoya, “Botîyafu, sîhafi hoapari ra sowandîfi hawa hafi,” mehunduamboyu.

⁹ Ranîyu nindou ranai nimai hoafi niṅgoambe botîfi ahandî hoapari ra semündü haya mahu.

Ranî si ra moanî ratüpurîkoate ṅgoafimbo nimarimbo siyo.

¹⁰ Ranîyomo asu Suda ai nindou Sisas diboamarira botîmefiyu, ranahambo hoafi yomondowohü yahomondoya, “Hapoana moanî ratüpurîkoate ṅgoafimbo nimarambe-ane. Asu nimboe se sîhafi hoapari ra sowandîfi hawa ahafa?” mehomon-damboyu.

¹¹ Asu simborî hoafi yupurühi yahuya, “Nindou wambo aboedîmareandîri ranai hoafi yundürihi yahuya, ‘Botîyafu, sîhafi hoapari ra sowandîfi hawa hafi,’ mehuamboanahi sahamîndî ahahi,” mehupuri.

¹² Ranîyo asu simborî ahambo düdururühi yahomondoya, “Düdi nimorî sîhambo hoafi yunînühi, ‘Sîhafi hoapari ra sowandîfi hawa hafi,’ mehunîni rana?” mehomon-damboyu.

¹³ Asu nindou aṅgünümbi aboedîmefiyu ranai nimorehi nindowenihî afindi ambe-wambo Sisas ai sîhai hümarîmîndo ra moai nindou ranahambo fîfiriri.

¹⁴ Asükaiyu Sisas ai nindou ranahambo Godîndî worambe mamaruwa hoeiriri haya, hoafi yundühi yahuya, “Se himborîyafi, se ndeara sîhafi fi ra aboedîyafimboanafi. Nga se asükaindafi moaruwai hohoanîmondamboyafi. Nga asükaindo raranîmoatükunî ṅgîniñdî safî sîhafîfihî mbundamîndoanî se mamîkarîndamboyafi,” mehindowamboyu.

¹⁵ Ranîyu asu nindou-mayu ranai hu Sudambo hoafi yupurühi yahuya, “Nindou wambo aboedîmareandîri ranana Sisasiyu,” mehupuramboyo.

¹⁶ Asu ranîyomo Suda ai Sisasimbo moanî hapoadümbi nou piyomo houmbo moruwaimbo-moaruwaimbo-maruri homo. Nimboe asu Sisas ai moanî ṅgoafimbo nimarombo sihî nindou ranahambo aboedîmariri yahomo houmbo.

¹⁷ Ranîyu asu Sisas ai ahamumbo hoafi yupurühi yahuya, “Wandî Ape ai ratüpurîyu humbo hapondan-amboa, ratüpurîyuhani, ranîmboane asu ro-amboa ratîpurayahî,” mehupuramboemo.

18 Suda ai hoafi ra hĩmborĩyomo houmbo ahamundi ŋgusũfoambe ŋgĩnĩmboanĩmbo-mareapura Sisasĩmbo hĩfokoeffimbo yahomo houmbo raraomemo. Asu moanĩ ŋgoafĩmbo nĩmarambe ratũpurĩmayu ranĩmbo yangĩrĩyomoponĩ. Nga ai hoafĩyupurũhĩ, “God ana wandĩ Ape hondani,” mehu ranĩmboemo hoafi ranana Sisas ai ‘Ro God nahurai-anahĩ’ mehu yahomo houmbo kameihĩyomo ahambo hĩfokoeffimbo raraomemo.

Godĩndĩ nĩmorĩ ai ratũpurĩmbo ŋgĩnĩndeimb-ani

19 Ranĩyu Sisas ai sĩmborĩ hoafĩyupurũhĩ yahupurĩya, “Ro anĩhondũmboanahĩ sĩhamumbo hoafayahapurĩ: Nindou nĩmorĩ ra ŋgĩrĩ raranĩ-moatũkunĩ aimbo hohoanĩmondu haya ranĩmbondandĩ, ŋga wanĩ. Ai raranĩ-moatũkunĩ ratũpurayu ra Afĩndĩ ai ratũpurayu ra hoeire hayamboani, asu nĩmorĩ ai ra-sũngure ratũpurayu. Muŋgu raranĩ-moatũkunĩ Afĩndĩ ai ranĩmborandan-ani asu nĩmorĩ ai yare ranĩmboarandĩ.

20 Afĩndĩ ai ahandĩ nĩmorĩ ranahambo hohoanĩmoyuhũ asu ai muŋgu ratũpurĩyumbũ ra nĩmorĩmbo nafuimefuendo. Nga asu awi Afĩndĩ ai adũkarĩ ŋgĩnĩndĩ ratũpurĩ safĩ amboanĩ nĩmorĩmbo nafuindundũmbui. Haponda nafuimendu ranana akĩdouyo, ŋga se hepũnĩfembobhũndambo sũnguna nafuiyondomboayu ranana adũkarĩ ŋgĩnĩndĩ safĩndĩmboe.

21 Afĩndĩ ai nindou yĩfĩyeimbĩhũndĩ botĩreandũrĩ mbura asu yangĩrĩ nĩŋgo sagadũrĩ arandĩ. Ranani asu nĩmorĩ ai-amboanĩ ahandĩ hohoanĩmomayu sũngureandũhĩ nindou botĩreirĩ hĩnĩŋgĩrearũ arandĩ.

22 Moai Afĩndĩ aiana nindou-yafe hohoanĩmo yĩborore randĩ, ŋga wanĩ. Muŋgu ranĩ ratũpurĩ ra nĩmorĩndĩ warĩhũmareandane.

23 Ranĩmboanĩmbo asu nindou ai nĩmorĩmbo ahĩnĩndeihĩ aboedĩ hohoanĩmondeimboyei Afĩndambo rawarĩhorĩ nou. Asu nindou ai nĩmorĩmbo ahĩnĩyohũ aboedĩ hohoanĩmokoate-ayeĩ ana, asu Afĩndĩ ai nĩmorĩ koamarĩherũ ranahambo amboanĩ ŋgĩrĩ ahĩnĩndeihĩ aboedĩ hohoanĩmondeĩ.

24 Ro sĩheimbo anĩhondũmboanahĩ hoafayahĩ, nindou dũdi wandĩ hoafi nda hĩmborĩyuhũ asu wambo hĩfĩna koamarĩhendĩrĩ ranahambo anĩhondũmbo-arirĩ ana, nindou ranai yangĩrĩ koadũrũmbo-koadũrũmbo nũngumbui. Asu nindou ranai ŋgĩrĩ Godĩndĩ papĩ-hoafi ranambe tũkũndĩfĩyu. Nindou ranai yĩfĩyorambo nafĩ hĩnĩŋgĩre haya yangĩrĩ nĩŋgombo ra sũngure arandĩ.

25 Yĩnĩ, sapo si tũkũfembo-mayo ra ndeara haponda tũkũfemboane. Nga asu rananĩmbo nindou yĩfĩmayei ranai Godĩndĩ Nĩmorĩndĩ yafambe hĩmborĩndahĩndũhĩ asu nindou dĩdĩyei ahandĩ hoafi ndorĩhi hĩmborĩmayei ranai aboedĩ yangĩrĩ yĩfĩkoate nĩmboeimboyei.

26 Ranĩmboani asu Afĩndĩ ai ahandĩhoarĩ aboedĩ yangĩrĩ yĩfĩkoate nĩŋgombo ra nĩmĩndĩyuhũyu, asu ranĩ-sũngunambo noure Nĩmorĩmbo yangĩrĩ yĩfĩkoate nĩŋgombo nĩmĩndĩmborirĩ hĩnĩŋgĩmarirĩ.

27 Ai Nindou Hond-ani, ranĩyu asu Afĩndĩ ai ahandĩ Nĩmorĩmbo nindoumbo yĩbobofendũrĩrambo hohoanĩmo ra masagado.

28 Asu se ndanahambo hepũnahĩndũhĩ afĩndĩ hohoanĩmondeimboyei, ŋga ŋgĩrĩ amĩtata muŋguambo nindou yĩfĩyeimbĩhũndĩ honguambeahĩndĩ ranai ahandĩ yafambe ra hĩmborĩndei.

29 Asu rananĩmbo ai honguambeahĩndĩ tũkũndahĩmboyei. Asu nindou ahandĩ hoafi aboedĩ hĩmborĩyeihĩ sũngurĩhi arĩhũndĩ ranai aboedĩ yangĩrĩ yĩfĩkoate tũkũndahi burĩndeimboyei. Nga asu nindou ahandĩ hoafi hĩmborĩkoate-yeihĩ moaruwai hohoanĩmombo ratũpurĩ ratũpurĩyei arĩhũndĩ ai-anĩmbo tũkũndahĩnda God ai aheimbo se hũti-anei mbũsũmbui.”

Nindou b'idifiri amboani ran+moatükuni nafuimaramuni ra Sisai ai God'ndi n+morani masei

³⁰ “Rarani+moatükuni ra roana ngiri rombondihe hohoan+monda hehea ratüpurindahi. Ro nindou aheimbo yibobor+he ar+handi ra God ai hoafiyuwani yangir+ane yibobor+he ar+handi. Wand+ yibobofe ra mbumundanesi, nga ropoan+mba yifiri+ya hehea yibobor+heandürühi+yah+poani, nga Ape wambo hifina koamar+hend+ri ranai yifiri+yu haya hoafi+mayundir+amboyahi ro rar+he mar+handi.

³¹ Asu ro wand+hoari yangiri wand+ fimbo an+hondümba hoafayah+ ana, asu nindou ai ro wand+ fimbo hoafayah+ ra ngiri an+hondümba-ndihindi.

³² Nga asu ngörü ai wambohünda an+hondümba hoafiyu arandi ahand+ hoafi ra an+hondümbaani hoafiyu arandi ra ro fifiri+heandi.

³³ Se horombo Son+mba sowana nindou düdufimbo koamar+hehipura asu ai siheimbo an+hondü hoafi hoafi+mayu.

³⁴ Nga nindou yangiri wambo an+hondümba hoafayu ana, ahand+ hoafi ranahambo ro ngiri hohoan+mondahi, nga wani. Nga God siheimbo aboedambo-mb+reandüra saheheamboanahi Son+ndi hoafi an+hond+ane asahi.

³⁵ Son ana ram hai siayo nou yahurai siyuhüyu asu sihei fiambe si ranai boak+mafoa-reiramboyei asu bod+fohü yangiri ahand+ si ran+mba hihifi-hihifi+mba masei.

³⁶ Nga ngörü-moatükuni siheimbo nafuimbohünda ra Son+ndi hoafi ngasündeandeimb+ane. Rarani ratüpur+ ro rat+purayah+ ra wand+ Ape ai send+rühi 'ratüpur+ndafi' mehuamboanahi ro rar+he rat+purayah+. Rani ratüpur+ ranai siheimbo an+hondümba nafuimarandüri ra Ape ai wambo koamar+hend+ra makosahi.

³⁷ Asu Ape wambo hifina koamar+hend+ri aiyu wand+ fimbo weindah+ hoafi+mayu. Asu se moai horombo ahand+ hoafi himbor+yei asu ahambo hoeir+hor+ raraor+hor+.

³⁸ Nga asu se moai ahand+ hoafi ra sihei ngusüfoambe n+marondüri, n+mba sapo Ape ai koamar+hend+ra makosahi wambo an+hondümbafofe-koate-maye ran+mba.

³⁹ Se rar+hi hohoan+moyeihiya, “God'ndi bukambe hoafi apen+ngo ranai yangiri koadürümbo-koadürümbo n+ngombo sei hehi buk ranambe mun+guambo hoafi apen+ngo ranahambo türar+hündi. Nga bukambeah+ndi hoafi ra wambo fifiri+fend+ri+mba hoaf+ane apen+ngo.

⁴⁰ Nga asu se aboed+ yangiri n+ngombohündambo wambo sowana moai si+fonbo hohoan+moyei.

⁴¹ Nindou ai wambo seana nindou adükar+anaf+ mbiseimboyei saheheamboanahi ro moei asahi.

⁴² Nga ro siheimbo fifiri+hearümboanahi, asu sihei ngusüfoambe God'ndi ngusüfo pefe hohoan+mo ra moai n+marondüri.

⁴³ Ro wand+ Apembo sowah+ndiyahi makosahi, nga asu se moai wand+ hoafi himbor+yei. Asu seana nindou ngörü ai aipoan+mba hohoan+moyu haya ahand+ ngin+ndi ranambo huan+anei ahand+ hoafi himbor+yei.

⁴⁴ Asu seana siheihoar+anei nindou hond+anaf+ nindou hond+anaf+yei. Nga God mam+ yangir+ani ai siheimbo nindou hond+anaf+ yahombo ra se moei ase. Nga asu se nüngund+hi ahambo an+hondümba-mand+hora?

⁴⁵ Nga asu se ngiri wambo rand+hi hohoan+mondei, ‘Ai yihoefombo Af+ndand+ himboahü papi+hoaf+ndamuni mb+sei,’ nga wani. Nindou siheimbo papi+hoaf+marandüri ranana Moses+yu. Asu se nindou ranahamboyei aiana yihoef+mba fand+hemunümbui masei.

⁴⁶ Se Moses+ndi hoafi an+hondümba-mbar+hi-mbonana, asu se wand+ hoafi amboani an+hondümba-r+hi. N+mba sapo ai wambo hoafi sürü papi+marandi ran+mba-hündambo wambo.

⁴⁷ Asu ai sürü papi+randeimbi hoafi ra an+hondümbafofe-koate+yei ana, asu nüngund+hi se wand+ hoafi ra an+hondümba-mand+hia?” mehu.

6

*Sisas ai 5,000 nindoumbo sesi masagadüri
(Matyu 14:13-21; Mak 6:30-44; Ruk 9:10-17)*

¹ Sisas ai raraofi mbura ranihünda asükaiyu Gariri kurihoe sei asu Taiberius sei arihündi ra barihai haya gogoasürüni mahu.

² Asu nimorehi nindowenihi afindi ranai Sisasimbo hoeirihoran hepünifeimbi moatükuni ratüpuriyuhü nindou angünümboyeimbimbo aboedirearü marandamboyei, asu ahandi süngu mahei.

³ Asu ai ahambo süngururü-rundeimbi babidimbo hafu hifi wafu wami mamaru.

⁴ God ai Israer Isipihündi aboedambo-mareandüri rani adükar si Pasofa ra ndeara akimi tükufembo yangiriyowanayo.

⁵ Sisas ai himboariyu wakireand-ane nindou afindi ranai ahambo sowana masühüsiamboyu asu Firipimbo hoafiyundühi yahuya, “Dagüdambo sihiri sesi afindi ra pemidefi mbundihumbo nindou afindi asihüsi aheimbo mandahundüra?” mehundo.

⁶ (Sisas ai yare hoafimayu ra Firipindi hohoanimo refe hoeifembo-hündamboyu, nga ai sesi aheimbo segudürimbo ra fifire hayamboyu.)

⁷ Asu simbori Firip ai ahambo hoafiyunduhü yahuya, “Nindou ranai sesi ra akidouamboani ngusüfonambirihori mbisefombo ana, sihiri 1200 kina nahurainamboani sesi ra pemidefi koandihumboyefi,” mehu.

⁸⁻⁹ Ahambo sünguriri-randeimbi nindou ngörü Andru, Saimon Pitandi akidi ai hoafiyuhü yahuya, “Nindou mam hoarifi ndanai bari bret hondahüyafundeimb-ano asu kini yimbu-anafani ra shaiamboani. Nga sesi ranana ngiri nindou afindi ra simongorindei,” mehuamboyu.

¹⁰ Asu Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Nindou aheimbo sowandümondündüri sifomo hoafiyomonda mbimari,” mehu. Ranühi wohi afindi ra furimayowamboyei raniwami ninoumayei. Nindou ra 5,000-yei.

¹¹ Raniyu Sisas ai bret ra semündühaya Godimbo hihifirüri mbura asu nindou afindi ninoumayei aheimbo yimbumareandüri. Asükaiyu kini ra ranou-ranou-mareandüramboyei asu sesi ra ai sesimbo hohoanimomayei simogodühi masahüsi.

¹² Ai sesi ra sahüsimbo ndeara bodomayeamboyu, Sisas ai ahandi süngururü-rundeimbimbo hoafiyupurühi yahuya, “Ai sahüsimbü bidifiri-bidifiri kurayo ra fufuründümo, nga akidou bidifiri amboaniyeimbipoani,” mehuamboemo.

¹³ Raniyomo asu ai bari bret hondahüyafundeimbi akidibou-mayo ranahandambo ai sahüsimbü bidifiri kurimayo ra fufuründümo 12 wambüri tütüküru manindundi.

¹⁴ Raniyei asu nindou afindi ninou-mayei ranai Sisas hepünifeimbi moatükuni ramareandi ra hoeirihai hehi hoafiyehi seiya, “Yini, anihond-ane, sapo nindou ndanana Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi hifina kosombo-mayu ranimbai,” maseiamboyu.

¹⁵ Asu nindou ranai ndeara ahambo sifo semündü hefimbo adükar bogorimbofi hütihütifi hiningfimbo maseiamboyu Sisas ai fifire haya asükaiyu hifi wafu raniwami nimarimbo ahand-amboani mahafu.

*Sisas ai hoe hanjifowami mahu
(Matyu 14:22-27; Mak 6:45-52)*

¹⁶ Raniyomo asu nimbambe ahambo süngururü-rundeimbi ai Gariri kurihoe raninambo mahanimo.

¹⁷ Asu nimbimareandamboyu Sisas ai moai ahamumbo sowahi tüküfiyu. Ai hanimo botambe kefou houmbo gogoanini barihou houmbo Kaperneam ngoafi nanjowaneimbi mahafomo.

¹⁸ Raoyafundane asu weri afindi ranai weriyowohüyo hoe ranai fondamindi hani hafo marandi.

¹⁹ Raniyomo süngururü-rundeimbi ai ahamund-amboani boti-mayo ranambe purinambo puru hifomombo 5-mbayo asu 6-mbayo kiromita simogodühüyomondühü asu himboyomondane, Sisas ai bot ranikim nimoamo hoe hangifo wami puhüyu mara sünüwamboemo asu ai afindi yhimboemo.

²⁰ Asu Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Se nimboe yhimboemoa, nga roanahi ndanana,” mehupuramboemo.

²¹ Asu raniyomo ai ahambo botambe semündü hinngifimbo yahomo houmbo ramefundamboyo asu bot ranai ai hombomemo raninambo nimai ho tükumefeyo.

Nimorehi nindowenhi ai Sisasimbo kokomarihori

²² Asukaiyei siambe nindou afindi ranai Gariri kurihoe gogoanini mamarei. Ai fifirihindi haman bot mami yangiri ranihu mengoro asu Sisas ana moai ahambo süngururü-rundeimbi babidimbo bot ranambe hüfu, nga ahambo hinngirüwuri houmbo ai yangiriyomo mahifomo sei hehi mamarei.

²³ Asu bot bidifiri Taibiriasi-yafe-mayo ranai Sisas Godimbo hihifirüri mbura bret sahüsihi sinei tükumehindi.

²⁴ Asu ai himboyeiane Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babidimbo ranihu nimarikoate-memondamboyei asu ai bot ranambe fariyahi hehi Kaperneam ngoafina Sisasimbo kokombo mahüsi.

Sisas ai yangiri ningombo bret nahurai-ani

²⁵ Asu nindou afindimayei ranai Sisasimbo kurihoe gogoasürüni manügua hoeirihori hehi, hoafiyahündowohü seiya, “Yamundo-randeimbi, se nüngu-simboani ndanihu sühüfimboyafa?” maseiamboyu.

²⁶ Asu simbori Sisas ai aheimbo hoafiyundürühi yahuya, “Se nimboe wambo kokoarihündira? Se bret afindi sahüsimbo simongori-marihümüdi ranimboyei wambo kokomarihündiri sühüsi. Nga asu se ro hepünifeimbi moatükuni ramarheandi ranimbo fifirihoeirih hehimboyeipoani wambo kokomarihündiri sühüsi nda.

²⁷ Se sesi sümburüyo arandi ranahambo hohoanimondeih ratüpurindeimboyei, nga se yangiri koadürümbo-koadürümbo ningombo sesi ranahambo-animbo hohoanimondeih ratüpurindei ndühündi. Sesi ra siheimbo Nindou Hondü ai dagadürimbui, sapo God ai ran ranimbo-hünda ahambo nginindi masagado-ane,” mehuamboyei.

²⁸ Asu nindou ranai ahambo düdurihorühi seiya, “Asu ro nüngundihu ratüpurimandefi Godindi ratüpur yangiri ratüpurimbo rana?” masahündowamboyei.

²⁹ Asu simbori Sisas ai hoafiyundürühi yahuya, “God ai siheimbo ratüpur ndanimboyei ndandih ratüpurindei mehu: Nindou ndanahambo hifina koamarhehini ahambo anamho anihondümbo-ndihori,” mehündüramboyei.

³⁰ Asu simbori düdurohorühi sahündoya, “Se nini hepünifeimbi moatükuni randowandani hoeindihunini houhumbo God koamarihenane mbisefi sihambo anihondümbo-mandihunina? Asu se nini ratüpur ratüpurimbo safomboyafa?”

³¹ Sihifi amoao horombo sesi mana masahüsi nimi wohi furikoate-reandühi. Baiborambe yare hoafiyowohü yahoya, ‘Ai sesi nimoamo sünambeahindi semündü haya sesimbo masagadüri’ meho nou,” maseiamboyu.

³² Asu Sisas ai hoafiyundürühi yahuya, “Yinisi, nga ro siheimbo anihondümboanahi hoafayah, Moses ai moai siheimbo sünambeahindi sesi sagadüri, nga wandi Ape aiyu sesi hondü sünambeahindi ra masagadüri.

³³ Sesi God ai masendi ranana sünambeahindi kosi hifi ndanihu nindumbo yangiri ningombo segadürimboane,” mehuamboyei.

³⁴ Asu nindou-mayei ranai Sisasimbo hoafiyahündowohü sahündoya, “Adükari, munquambo si yihoeimbo sesi rananimbo ndawamuni ndandi,” maseiamboyu.

³⁵ Asu Sisas ai hoafiyundürühi yahuya, “Ro sesi yangiri niŋgombo nimind-anahi. Nindou ai wambo anihondumbo-reandirühi asünu ana, ŋgiri wembombondu asu amindaniŋombondu ndandi, ŋga wani.

³⁶ Ro siheimbo horombo hoafimayahandüri, se wambo hoeirihindiri, ŋga asu moai anihondumbo-rihindiri.

³⁷ Munquambo nindou wandi Ape ai wandi warihümareandüri ranai ana wambo sowana dügüsimboyei. Asu nindou düdi wambo sowanambo asüfu ranahambo ro ŋgiri yowanı mbisahi.

³⁸ Ro sünambeahindi makosahi nda wandi hohoanimo süngufembo-yahıpoanı. Ŋga ro makosahi nda nine hohoanimo Ape yifirayu rani hohoanimo süngufemboyahi makosahi.

³⁹ Ai wambo koamarihendira makosahi ahandi hohoanimo ra ndahurai-ane. Munquambo nindou Ape ai wandi warihümareandüri ra ŋgiri mamamboanı bodıboadıhinı, ŋga bidıfıranı si tüküfeyoambe munquambo botındıtheadürımboyahi.

⁴⁰ Apendi hohoanimo ai ndahurai-ane, munquambo nindou ranai Nimori rana-hambo hoeirıhorühi ahambo anihondumbo-arıhorı ana, asu ai yangiri koadürümbo-koadürümbo niıboadeimboyei. Asu rananimbo ro nindou ranahambo bidıfıfanı si tüküfeyoambe botındıhinımboyahi,” mehu.

⁴¹ Raniyei asu Suda ai Sisasimbo ŋginındıriıhorühi tehümarıhorı ai hoafiyuhıya, ‘Roana yangiri niŋgombo sesi nimind-anahi sünambeahindi makosahi,’ mehu ranımbı.

⁴² Raniyei asu hoafiyahündowohü seiya, “Nindou ndanana Sisas Sosepındi nimorani. Ahandi hondafındi ana ro fıfıriıhu-pıriımbıane fısi. Asu ai ninüŋgufı hayamboyu ro sünambeahindi makosah-anahi mehıa?” maseiamboyu.

⁴³ Asu Sisas ai hoafiyundürühi yahuya, “Ŋgiri se siheihoari tehündıhündı, ŋga se hiniŋgındıhi hehimbo moanı nımandei.

⁴⁴ Nindou mamı ai-amboanı ŋgiri aimbo hohoanımondu haya wambo sowana ŋgu. Ŋga wandi Ape wambo koamarihendiri ai ahambo wambo sowana koandıheirani ŋguwanı asu ro ahambo hıfı nda munğuyoambe aboedi yangiri niŋgombıhünda botındıhinımboyahi.

⁴⁵ Horombo Godındi hoafi hoafiyomo-rundeımbı ai yaru bukambe sürü papırundühi yahomoya, ‘God ai nindou munquambo yamundeandürımbui,’ mehomo. Asu munğı ai Apendi hoafi hımborıyeihı ahandi warambeahındi fıfıriıfe ra asahümündi ana, ai wambo sowana dügüsimboyei.

⁴⁶ Asu nindou mamı ai-amboanı moai Godımbı ahandi hımbıarınambo hoeiriri, ŋga nindou Godındi-mayu makusu rani yangiriıyu Godımbı hoeımariri.

⁴⁷ Ro sıhamumbo anihondumboanıhoafıyahapuri, nindou düdi wambo anihondumbo-areandiri ana, ai yangiri koadürümbo-koadürümbo nüŋgumbui.

⁴⁸ Roana yangiri niŋgombo sesi ra nimind-anahi.

⁴⁹ Horombo sıhei amoao sesi ahandi ndüri mana ra nımi wohı fırikoate-yowohü masahüsi, ŋga asu ai moai niıboadei, ŋga rani sesi ra sahüsi mburıhümbı yıfımayei.

⁵⁰ Ŋga roana sesi sünambeahındi makosah-ane, nindou düdi asesı aiana ŋgiri yıfııdu, ŋga aboedi nüŋgumbui.

⁵¹ Roana sesi koadürümbo niŋgo-randeımbı sünambeahındi makoso rananahi nda. Asu nindou ai sesi nda asesı ana, ai yangiri koadürümbo koadürümbo nüŋgumbui. Sesi nda ro ndahandürımbıyahı ra wandi fı safı ranane, nindou hıfı ndanıhü anıboadei ai aboedi yangiri koadürümbo koadürümbo mbıniıboadeia samboanıahi,” mehu.

⁵² Ranimboyei asu Suda ai aheiharĩ ngĩnĩndĩ yifiarĩmbo hoafĩ tĩmonĩmarĩhũndĩ. Asu ai hoafiyeyihĩ seiya, “Nũngunde nindou ndanai ahandĩ fi safĩ ra ndenda madagudifa?” maseiamboyu.

⁵³ Asu Sisas ai aheimbo hoafiyundũrũhĩ yahuya, “Yĩnĩ, asu se Nindou Hondũndĩ-mayo fisafĩ ra sesi asu ahandĩ horĩ ra simĩndĩ ra-koate-ayei ana, ngĩrĩ sĩhei fiambe koadũrũmbo-koadũrũmbo nĩngombo ra nĩmandondũrĩ.

⁵⁴ Nindou ranai wandĩ safĩ asu horĩ ra sesũ sũmũndĩ arandĩ ana, ai yangĩrĩ koadũrũmbo-koadũrũmbo nũnguwanĩ, asu ro ahambo hĩfĩ nda mũnguyowambe botĩndĩhinĩmboyahĩ.

⁵⁵ Wandĩ safĩ nda aboedĩ sesi hond-ane, asu wandĩ horĩ nda aboedĩ simĩndĩ hoe hond-ane.

⁵⁶ Nindou ranai wandĩ safĩ sesũ asu wandĩ horĩ sũmũndĩ arandĩ ana, ro ai-dĩbo nĩmandĩhanĩ asu ai ro-dĩbo nĩmandũmbui.

⁵⁷ Ape koadũrũmbo nũngumbũ ai wambo koamarĩhendĩrambo kosi ahandĩ ngĩnĩndĩnambo anĩmboahĩ ra ai nĩmĩndũh-ani. Ranĩ sũngunamboane asu nindou ranai wambo asesundĩrĩ aiana wandĩ-mayo yangĩrĩ nĩngombo ra ndemũndũmbui.

⁵⁸ Ranĩmboane asu, sesi ndanana sũnambeahĩndĩ makoso-ane. Nĩga sesi ra horombo sĩhei amoamo sahũsi hehimbo yĩfĩmayei yahuraiyopoanĩ, nĩga wanĩ. Nĩga sesi hapondadĩdĩ nda nindou ai asesu ana, ai aboedĩ yangĩrĩ koadũrũmbo-koadũrũmbo nũngumboani,” mehu.

⁵⁹ Hoafĩ nda Sisas ai Kaperneam nĩgoafĩhũ Sudayei rotu worambe nindou yamunde-andũrũhĩ hoafĩmayu.

Yangĩrĩ nĩngombo hoafĩ

⁶⁰ Ranĩyo asu ahambo sũngururũ-rundeimbĩ afĩndĩ ranai hoafĩ ra hĩmborĩyomo houmbo hoafiyomondũhĩ yahomoya, “Hoafĩ ndanana awi afĩndĩ tũngũmb-ane. Hoafĩ ra dĩdĩ hĩmborĩmandũ rana?” mehomondamboyu.

⁶¹ Asu Sisas aimbo nĩgusũfoambe hohoanĩmoyu fĩfĩre haya hoafiyuhĩ yahuya ndanana hoafĩ ndanahamboanemo teihũmarundĩ yahu haya, hoafiyupurũhĩ yahuya, “Hoafĩ nda sĩhamundĩ anĩhondũmbofe ra mamĩkarĩ-marapuramboemoa?”

⁶² Asu Nindou Hondũ sũnambeahĩndĩ makusu ranai hoeindũranĩ asũkaindu horombo nĩmaruwanambo gafuwanĩ ra se nũngundahumbo yahomomboemo?

⁶³ Yifiafĩ Aboedĩ ranane yangĩrĩ nĩngombo sai arandĩ. Nĩga nindou-yafe ngĩnĩndĩ ranana moai yangĩrĩ nĩngombo sai randĩ. Hoafĩ sĩheimbo hoafĩmayahandũrĩ ranana Yifiafĩ yangĩrĩ nĩngo sai-randeimbĩ ranahamboyahĩ hoafĩmayahĩ.

⁶⁴ Rananemo asu moai bĩdĩfĩrĩ se-amboanĩ hoafĩ ranahambo anĩhondũmbo-rundĩ,” mehu. (Sisas ai nindou horombo ahambo anĩhondũmbofe-koate-mayei ra fĩfĩreandĩ. Asu ai fĩfĩreandĩ nindou ranai-anĩmbo ahambo hũrũtũmbĩ nindou-yomondĩ warĩhũndĩrũmbui.)

⁶⁵ Ranĩyu asu hoafiyuhĩ yahuya, “Hoafĩ nĩmĩndĩ ndanahamboyahĩ ro sĩhamumbo hoafĩmayahapuri, ‘Ape ai nindou ranahambo wambo sowanambo sĩfombo yĩnĩ yahokoate-ayu ana, asu nindou ranai ngĩrĩ wambo sowana dũfu,’ ” mehu.

⁶⁶ Hoafĩ ra hĩmborĩyomo mburumboemo asu ahambo sũngururũ-rundeimbĩ bĩdĩfĩrĩ ai ahandĩ sũngu hokoate hĩnĩngĩrũwuri houmbo hĩhĩrĩyafu mahomo.

⁶⁷ Ranĩyu asu Sisas ai ahambo sũngururũ-rundeimbĩ 12 ahamumbo hoafiyupurũhĩ yahuya, “Asu se-amboanĩ wambo hĩnĩngĩfendĩrĩ hefe hombo yahomomboemo?” mehuamboemo.

⁶⁸ Asu Saimon Pita ai sĩmborĩ hoafiyuhĩ yahuya, “Adũkarĩ, asu ro dabo sowana manĩgefa? Seana sapo aboedĩ yangĩrĩ koadũrũmbo-koadũrũmbo nĩngombo hoafĩ ra sowandĩfĩ-mboanafĩsĩ.

⁶⁹ Asu ro haponda sĩhambo anĩhondũmbo-rĩhu fĩfĩrĩ-hunĩnĩmboanefĩ, seana Nindou sũrũhoeimbĩ Godĩndĩ-mayafĩ makosaf-anafĩ,” mehuamboyu.

⁷⁰ Asu sɪmborɪ Sisas ai yahuya, “Nɪmboe sapo sɪnguru-rundeimbɪ 12 sɪhamumbo ro kamafoarɪheapur-ane. Nga sɪhamundɪ mbusũmo nindou mamɪ ranai ana moaruwai hohoanɪmoyumb-ani,” mehu.

⁷¹ Hoafɪ nda Sisas ai Sudas Saimon Iskariotɪndɪ nɪmorɪ ahamboyu yare hũrũhai hoafɪmayu. Aiana Sisasɪmbo sɪngurũri-randeimbɪyusi, nga asu sɪnguna humboyu Sisasɪmbo hũrũtũmbɪ-yomondɪ warɪhũndirũmbui.

7

Sisasɪndɪ akɪdɪ mamɪ ai moai ahambo anɪhondũmbo-rũwurɪ

¹ Refehayamboyoane, Sisas ai Gariri hɪfambe hoahoangu wakɪmareandɪ. Suda-yafe bogorɪ ai ahambo hɪfokoefimbo yahomo houmbo raraomemondamboyu asu ai ahei hɪfambe hombo moei mehu.

² Asu Suda-yafe rotumbo si adũkarɪ dagoambe nɪmarɪmbo sei arɪhũndɪ ranai ndeara akɪmɪ tɪfɪmareandamboemo.

³ Asu Sisasɪndɪ akohoandɪ mamɪ ai ahambo hoafɪyomondowohũ yahomoya, “Hɪfɪ nda hɪnɪngɪro hawambo Suda-yafe hɪfɪnambo hahũfũh-anɪmbo, se sɪhafɪ hepũnɪfeimbɪ moatũkunɪ rarowandani sɪhafɪ sɪngurɪnɪnɪ-rundeimbɪ ranai hoeimbɪrundamboane.

⁴ Nindou ranai muŋgu ahambo fɪfɪrɪmbɪrɪhi-ndɪramboane yahumbo ana, moai dɪbo raranɪ ratũpurɪ ratũpurɪyu randɪ, nga weindah-ani ahei hɪmboahũ ratũpurɪyu arandɪ. Asu se hepũnɪfeimbɪ moatũkunɪ ratũpurayafɪ ra muŋguambo nindou hɪfɪ-hɪfɪ afɪndɪ burayei ahei hɪmboahũ weindahɪ nɪmbafan-anɪmbo, asu ai sɪhambo hoeimbɪrɪ-hɪnɪn-amboane,” mehomo.

⁵ Ahandɪ akɪdɪmamɪ amboanɪ ahambo anɪhondũmbofe-koate-wamboemo ai yaru hoafɪmemondo.

⁶ Ranɪyu asu Sisas ai hoafɪyupurũhɪ yahuya, “Awi ro hafombo si ranana moai tũkũfeyo. Nga nɪnɪ-sɪmboanɪyo se ahafomo ra wanɟei-ane.

⁷ Nindou hɪfɪ ndanɪhũ anɪboadei aiana ngɪrɪ sɪhamumbo hũrũtũndũhũpurɪ, nga wambo hũrũtarɪhũndɪrɪ ro aheimbo moaruwai hohoanɪmoyei arɪhũndɪ ranɪmbo weindahɪ hoafɪyahandũrɪ arɪhandɪ ranɪmbo.

⁸ Seana Suda-yafe adũkarɪ si Serusaremhũ tũkefeyo ranɪmbo gafomo. Nga roana wandɪ hafombo si ra awi tũkũfekoate-mayowambo, asu ngɪrɪ haponda ngahɪ,” mehu.

⁹ Ai ahamumbo yare hoafɪyupurɪ mbura Garirihɪ mamaru.

¹⁰ Ahandɪ akohoandɪ mamɪ ai adũkarɪ si ra hoeifembo mahomondamboyu, asu ai-amboanɪ sɪnguna mahu. Asu ai moai weindahɪ tũkũfi haya hu, nga dɪbo ahamundɪ sɪnggu mahu.

¹¹ Asu Sudahũndɪ nindou bogorɪ-memo ranai Sisasɪmbo adũkarɪ si ranɪhũ kokorurũhɪ yahomoya, “Nindou ra nahũ nũngua?” mehomo.

¹² Ranɪyeyi nindou afɪndɪ meŋgoro ranɪ-sɪmboanɪ Sisasɪmbo-dɪbo teihũmarɪhorɪ. Bɪdɪfɪrɪ ai seiya, “Aiana nindou aboed-ani,” asu bɪdɪfɪrɪ ai seiya, “Wanɪ, aiana aboedɪyupoanɪ, nga aheimbo wosɪhoaforɪ hoafɪyu-randeimb-ani,” masahũndo.

¹³ Nga Suda-yafe bogorɪ nindou ranahamumbo yɪhɪmborɪhũpurũhɪ asu moai ahambo weindahɪ yafambe farɪhi hoafɪyeyi.

¹⁴ Adũkarɪ si mbusũmondũhɪ Sisas ai tũkũfi hafu Godɪndɪ worɪkɪmɪ nũngumbo nɪmorehɪ nindowenihɪ aheimbo yamundɪ-mareandũrɪ.

¹⁵ Asu Suda ai ahandɪ hoafɪ ranahambo hepũnafu afɪndɪ hohoanɪmoyomondũhɪ yahomoya, “Nɪmboe nindou nda nindou ngorũ ai yamundɪfikoate asu ai moanɪ hoafɪ nda fɪfɪrareanda?” mehomondamboyu.

16 Asu sɪmborɪ ahamumbo hoafiyuhɪ yahuya “Ro haponda yamundarɪheandürɪ hoafɪ nda wandɪ-mayo yamundɪfe hoafɪyopoanɪ, ɲga Nindou wambo hɪfɪna koamarɪhendɪrɪ ahandɪ-mayo-ane.

17 Asu nindou ranai Godɪndɪ hoafɪ süngumbo yifirayei ana, ro hoafɪ hoafɪya arɪhandɪ nɪmɪndɪ nda fɪfɪrɪndɪhimboyei. Asu ai hoafɪ nda Godɪndɪ-mayo-mbayo asu ro wandɪ hohoanɪmonambo hohoanɪmoya hehea hoafɪyahühɪ-mbayahɪyo ra fɪfɪrɪndeambui.

18 Nindou ai moanɪ ahandɪ hohoanɪmonambo hohoanɪmoyu haya hoafayu ranana ai adükarɪ ndürümbɪnda yahumboani. ɲga asu nindou ɲgorü ahambo koamarɪherü ranahambo ‘ndürɪ adükarümbɪ-mbiyu’ ehü ranai ana aboedɪ mbumundɪ saf-ani, ɲga moai tɪkai hoafɪyu randɪ.

19 Horombo sɪhefɪ amoaombo Moses ai ahɪnümbɪ hohoanɪmo ra masagadürɪ. ɲga asu moai se mam-amboanɪ hohoanɪmo ra süngurɪhindɪ. Asu nɪmboe se wambo hɪfokoeffe-ndɪrɪmbo yahomo houmbo rarawemoa?” mehuamboyei.

20 Asu nindou afɪndɪ burɪmayei ranai seiya, “Moaruwai nendɪ sɪhafɪ fiambe mafarɪfeyowamboyaɪ rani hoafɪ ra hoafayafɪ. Düdi sɪhambo hɪfokoeffenɪnɪmbo yahuhaya raraomayua?” maseiamboyei.

21 Asu Sisas ai sɪmborɪ hoafɪyundürühɪ yahuya, “Ro ɲgoafɪmbo nɪmarɪmbo sihi ratüpuriyahühɪ nindou dɪboadomarɪhina ranɪmboyei se munɲuambo mahepühendɪ.

22 Horombo sɪheimbo Moses ai hoearɪ kefe tɪrɪheferambo hohoanɪmo ra nafuimarandürɪ. (Ranɪ hohoanɪmo ranana Mosesɪndɪ-mayo hohoanɪmoyopoanɪ. ɲga ranana sɪhei amoaoyafe hohoanɪmoane.) Ranɪmboane asu seana ɲgoafɪmbo nɪmarɪmbo si ranɪfihɪ nindowenihi nɪmoakɪdɪbou-yomondɪ fi hoearɪ karu tɪrɪhoemo arundɪ.

23 Seana Mosesɪndɪ hoafɪ ranɪ yangɪr-ane ranɪ-süngurundühɪ asu se ɲgoafɪmbo nɪmarɪmbo sihi nɪmoakɪdɪbou-yomondɪ hoearɪ karu tɪrɪhapuri arundɪ. Asu ro ɲgoafɪmbo nɪmarɪmbo sihi nindou anɲünumbo-mayu ahandɪ fi dɪdɪboado-marɪhina, asu se nɪmboe wambo ɲɲɪnɪndɪmarundɪra?

24 Asu nindou ɲgoründɪ hohoanɪmo ra se hɪmboarɪnambo yangɪrɪ hoeindu houmbo yɪbobondumboemo, ɲga se mbumundɪ hohoanɪmo süngundundühɪ ndondu yɪbobondundɪ,” mehupuri.

Nindou ranai nda Kraisiyu düdi masei

25 Asu nindou bɪdɪfɪrɪ Serusaremɪhündɪ ai düduyahindühɪ seiya, “Sapo nindou ndanahamboemo bogorɪ nindou ai hɪfokoeffimbo yahomo houmbo raraomarüwura?

26 Nindou ra ai weindahɪ ahamundɪ hɪmboarühɪ hoafɪmayuwambo hoeirɪhorɪ asu hɪmborɪyei arɪhündɪ, ɲga ai moai ahambo hoafɪ karüwuri. Awi nindou ranahambo bogorɪ nindou ai Kraisi-ani yahomo hohoanɪmoyomo houbombemoyo?

27 Nindou God ai dɪbonɪyu hɪnɪɲɲɪmarirɪ Kraisi ra tükefiyu ana, ɲɲɪrɪ nindou ai ahandɪ ɲgoafɪ ra fɪfɪrɪndɪhindɪ. ɲga roana nindou ndanahandɪ ɲgoafɪ hondü ra fɪfɪrɪhurumboanefɪ ranɪmboyei ai Kraisiyupoanɪ,” masei.

28 Asu Sisas ai Godɪndɪ worambe aheimbo yamundeandürühɪ puküna hoafɪyuhɪ yahuya, “Se wambo asu wandɪ ɲgoafɪ ro masɪhühɪ ra ndorɪhi fɪfɪrɪhindɪrɪ. ɲga ro, wandɪpoanɪmbo hohoanɪmoya hehea kosamboyahɪpoanɪ, ɲga Ape wambo koamarɪhendɪra makosahane. Seana moai ahambo fɪfɪrɪhorɪ.

29 ɲga roana ahambo sowahindɪ koamarɪhendɪra kosɪheheambo wambo fɪfɪrɪhinɪmboanahɪ,” mehu.

30 Ranɪyomo asu bɪdɪfɪrɪ ai ahambo kɪkɪhimündɪmbo yahomo houmbo raraomarürɪ. ɲga asu nindou ɲgorü ai moai ahambo kɪkɪhɪrümündu sapo ahambo hɪfokoeffimbo si ra awi tüküfekoate-mayowambo.

³¹ Ranıyei nımorehi nindowenihı afındı ranai ahambo anıhondümbö-rıhorühi hoafıyeihı seiya, “Krais tükefiyu ana, ıgırı Sisas hepünıfeimbı moatükünı ramareandı nda ıgasündirı. Nıga ai Kraisımbeyu?” masei.

Sisasımbö kıkıhimındımbö prısmarıkoamarıhoupurı

³² Farısı ai nımorehi nindowenihı Sisasımbö ranı wataporımayei ra hımbörıyomo houmbö Godımbö sesi sıhou-rundeimbı bogorı-babıdımbö prısmarı bıdıfırambö koamarıhoupurı Sisasımbö kıkıhimındımbö mahıfomo.

³³ Asu Sisas ai hoafıyupurühi yahuya, “Awi se-babıdımbö akıdou gedühi safı nııgö-nııgöndahe heambo-anımbö asu ro nındou wambo koamarıhendırı ahambö sowana gagümböyahı.

³⁴ Rananımbö se wambo kokondıhündırımböyeisı, ıga asu ıgırı hoeındıhindırı. Asu ro nımarımböayahı ranambe se ıgırı dıdei,” mehu.

³⁵ Ranıyomo Sudahündı bogorı nındou-memo ranai ahamundıhoarı sımbörı hoafürüyömondühi yahomoya, “Nındou ra ai nahanafı ıguanı kokondıhurımbö hoifekoate-mandefa? Asu ai Grikı-yömondı ıgöafı adükarı ranıhü ıgu sıhefı nendı nımareihü Grikımbö hoafı yamundı-mandeandürıyo?

³⁶ Ai yare hoafıyuhı yahuya, ‘Se wambo kokondı-hündırımböyei, ıga asu se ıgırı hoeındıhindırı,’ asu ‘Se ro nımarımböayahı ranambe ıgırı ıgei,’ mehu, ra nımböe yare hoafımayua?’ mehomo.

Yanıgırı nııgömbö hoe

³⁷ Suda-yafe amoao-yömondı dagoambe nımarımbö hohöanımbö sı ranahandı bıdıfıranı sı ra adükarı hamınd-ane. Ranı sıhi Sisas ai botıfı puküna hoafıyundürühi yahuya, “Nındou dıdıyei ai hoe sımındımbö amındanııgömböndehı ana, wambo sowana dıdei ndımındeı.

³⁸ Ai Godındı bukambe yare hoafıyowöhü yahoya, ‘Nındou ranai wambo anıhondümbö-arıhindırı ana, asu ahei ıgüsüfoambeahındı yanıgırı nııgömbö hoe ranai afındı tükündıfe haya ıgömböe,’ ” mehu.

³⁹ Sisas ai yare hoafımayu ra hoe hondümböyöpoanı, ıga Yıfıafı Aboedı ranahambo-yu hoafımayu. Nındou ai ahambö anıhondümbö-arıhorı ai-anımbö Yıfıafı Aboedı ra ndahümündımböyei. Nıga ranı sımböanı ana Yıfıafı Aboedı ra awı moai sahümündı Sisas ai yıfıyo mbürümbö sünambe hafökoate wambo.

Nımorehi nindowenihı ai sımbörı hoafıyeihı yıbobömehindı

⁴⁰ Nındou afındı mafandıhindı ranambe nındou bıdıfırı ai Sisas hoafımayu ra hımbörıyei hehi hoafıyeihı seiya, “Anıhond-ane, nındou ndanana Godındı hoafı hoafıyü-randeimb-anı,” masei.

⁴¹ Asu bıdıfırı ai hoafıyeihı seiya, “Aiana Krais nındou aböedambo-fembö God kaföarırı hıııııımarır-anı,” sei, ıga asu bıdıfırı ai hoafıyeihı seiya, “Ai Kraisıyöpoanı, ıga Krais ana ıgırı Garırı hıfıııııpoedı düfü!

⁴² Baıborambe yare hoafıyowöhü yahoya, ‘Krais ana adükarı bogorı Defıtındı sırambeahındındu hayambo-anımbö asu ai horömbö Defıt nüııııııhü Betrethem ıgöafıhü nımorımböndüfı tükündüfımbüı,’ meho,” masei.

⁴³ Ranımböyei asu nındou ranai Sisasımbö hohöanımo yımbömbö-yımbömbörıhindühi asu nındou ranai yımbömböre yıbobömareandı.

⁴⁴ Ranıyei asu bıdıfırı ai ahambö kıkıhimündımbö yahömo houmbö raraömarürı, ıga asu moai kıkıhırüründümo.

Suda-yafe bogorı nındou ai moai Sisasımbö anıhondümbö-rüwuri

⁴⁵ Ranıyomo asu prısmarı Sisasımbö kıkıhimündümbö koamarıhoupurı ranai hıhırıyafu bogorı nındouyömo asu Farısı ahamümbö sowana mahömo. Asu

ai düdurüpurühi yahomoya, “Se nımboe ahambo semündü sinıkoate-memoa?” mehomondamboemo.

⁴⁶ Asu prisman ai sımbori hoafiyomopurühi yahomoya, “Horombo moai nindou ngorü ai haponda hoafiyu arandı nahurai hoafiyu, nga wani!” mehomondamboemo.

⁴⁷ Asu sımbori Farisi ai ahamumbo düduyafupurühi yahomoya, “Asu ai sıhamumbo wosıhoafori hoafırapurai waniyo?”

⁴⁸ Farisi-anemo asu bogori nindou roanefi hoeirumuna nindou roambeahındi mamai-amboanı anıhondumbo-rirai asu waniyo?

⁴⁹ Nımorehi nindowenihı aiana moai Mosesındi ahınümbi hohoanımo fıfırıhındi, nga ranıamboanei ai Godındi hıamboahü moaruwai nıngoayei! Ai yangırı Sisasımbo anıhondumbo-marıhori,” mehomo.

⁵⁰⁻⁵¹ Nikodemus ai Suda-yafe bogoriyu haya horombo Sisas sowana mahu. Ranımboyu ai yare hoafiyupurühi yahuya, “Sıhefi ahınümbi hohoanımo ana nındumbo moanı hoangırıfe hefe papi-hoafırı-hundürühiyefi asu waniyo? Ahandi hoafi boatei wudıpoapondıhu hımborındefi mbundıhumbo-anımbo asu ratüpuri ai rawareandı ra fıfırındıhumboyefi,” mehuamboemo.

⁵² Asu sımbori ahambo hoafiyomondühi yahomoya, “Asu se kameihı amboanı Garirihündıwamboyafi? Bukambeahındi hoafi ra se ndoro fıfırındowandı, nga moai Godındi hoafi hoafiyu-randeımbi ana Garirihündi süfu randi,” mehomo.

⁵³ [Ranıyei asu nindou ranai ahei ngoafınambo bukürümehındi.

8

Anamındıhoandı bırabıreımbi nımorehi Sisasımbo sowana sowandümo masınımo

¹ Ranıyei asu nindou ranai ahei ngoafınambo bukürımehındamboyo, asu Sisas ai asükaiyu Orif Wafunambo mahafu.

² Hapoadumbo siambe asükaiyu Godındi worınambo mahu. Ai hu tüküfi nımaruane, asu nımorehi nindowenihı ranai ahambo sowana maheıamboyu yamundımareandı.

³ Ahınümbi hohoanımo fıfırundeımbi asu Farisi bıdıfırıyomo ai nımorehi mamı hoeirundane nindowenihı-dıbo serımındi mahoamboemo asu ai ahambo sowandümo nindou hıamboahü mbusümo hınıngımarandı.

⁴ Ranıyomo asu ai Sisasımbo hoafiyomondühi yahomoya, “Yamundo-randeımbi, nımorehi ranai nindou ngorü-dıbo menğorafea asu hoeımarupırı.

⁵ Mosesındi ahınümbi hohoanımo yare hoafımayo ranana yahurai-ane, ‘Nımorehi yahurai refewanı ana, nımoeinambo hıfokoefe-ndürıamboane.’ Nga asu se haponda nıngundo hoafımandafa?” mehomo.

⁶ Ai hoafi yaru hoafımemo ra moanı Sisasımbo yürümombo nahurayıomo ranı-sıngundıhurani ai nıngu mbüsüwanı papi-hoafındıhuri yahomo houmbo.

Nga Sisas ai hıfını yımındıho yımbunambo nımarumbo hıfıfihı warımbuifınambo sürü-sürümarandı.

⁷ Nindou ranai ranıhü nıngomombo Sisasımbo düdu-düdupomaruramboyu asu ai botıfi hoafiyupurühi yahuya, “Nindou sıhamundı mbusümo moaruwai hohoanımoate-mayu ranai boatei-anımbo nımoeinambo harımbındo-wamboane.”

⁸ Yare hoafiyupuri mbura asükaiyu hıfını piyu yımındıho yımbunambo nımarumbo hıfıfihı sürü-sürümarandı.

⁹ Nindou ranai Sisas ranı hoafi hoafımayu ra hımborıyomo houmbo ahambo hınıngırıwuri houmbo mamai kıkefoefe mamai kıkefoefeyomombo ndamefundı. Amıngohoandı boateiyomo ndamefundı. Asu Sisas yangırı nınguane nımorehi ranai ahandi hıamboahü manıngo.

10 Ran+yu asu ai botifi hoafiyundühi yahuya, “E, nindou nda munju bukürimefoendi. Asu nindou sihambo papi-hoafiyon+nimbo ra mamamboani nünghuai?” mehuamboyo.

11 Asu nimorehi ranai Sisasimbo hoafiyondowohü yahoya, “Adükari, moai nindou mamamboani nünghu.” Asu Sisas ai hoafiyuhi yahuya, “Ro-amboani ngiri sihambo papi-hoafindihanini. Se ngafi, nga yowan asükaiyo moaruwai hohoanimoypoani,” mehu.]

Sisas ai hifinindi nindou-yafe siani

12 Asu ngörü-simboani Sisas ai aheimbo hoafiyundürühi yahuya, “Roana hifi ndanahandi si nimind-anahi. Nindou ai wandi süngu ahu ana, ai ngiri nimbokoani hoahoangu wakindeandi, nga wani. Nindou ranai koadürümbo-koadürümbo yanggiri ningo ranahandi si ra ndemündumbui,” mehu.

13 Ran+yomo asu Farisi ai Sisasimbo hoafiyomondühi yahomoya, “Seana sihafifimbo-anafi hoafi ra weindah hoafiyafi arandi. Ranimboane asu sihafifimbo-anafi hoafi ra ngiri anihondümbo-ndifeyo,” mehomondamboyo.

14 Asu Sisas ai simbori hoafiyupurühi yahuya, “Yini, anihond-ane ranansi, roana wandi fimbo-anahi weindah siheimbo hoafiya arihandi. Nga asu wandi hoafi ranana anihondü hoaf-ane. Asu wandi hoafi ra nimboe anihondü hoafayo? E! Hoafi ra yahurai-ane. Ro fifirihendi nahaninipoediyahi tükümeheandi asu nahanamboyo homboayah ra. Nga asu seana moai wandi ngoafi hondü ana fifirundi. Asu ro nahanafiyomo homboayah ranamboani se moai fifirundi.

15 Asu se hifinindi hohoanimo süngurundühi nindoumbo yiboboru-rundeimb-anemo, nga roana moai nindou mamimbo amboani yiboborihendi.

16 Nga asu, ro nindou daboe yiboboarihendi ana, wandi yibobofe ra anihondü hondündomboe. Asu roana ro yanggiryahipoani, nga wani. Ape wambo koamarihendiri ai ro-dibo rani-moatükuni ratüpuriyuhani.

17 Sihei ahinümbi hohoanimo yare megoro. Nindou yimbu ai hoafi mamirana hambo yibobo hoafefandi ana, ra anihond-ane.

18 Asu ro wandi fimbo anihondümbo hoafiyahanane Ape wambo koamarihendiri ranai wambo anihondümbo hoafiyu arandi,” mehuamboyei.

19 Asu ai Sisasimbo hoafiyahündowohü seiya, “Sihafi ape nahi anünghua?” maseiamboyo. Ran+yu asu Sisas ai simbori hoafiyundürühi yahuya, “Seana moai wambo fifirihindiri asu wandi Apembo fifirihori raraorihori. Asu se wambo fifirihindirimbonana, wandi Apembo amboani fifirihori,” mehu.

20 Hoafi Sisas ai yare hoafimayu ra Godindi worikimi aheimbo yamundearühüyo hoafimayu, kaki foarhi-rihündeimbi hipiri ningo fikimi. Sisasimbo kikihimindimbo si ra awi tüküfekoate-mayoa asu nindou mamai-amboani ngiri Sisasimbo kikihindürimüdu.

Sisas ai nimorehi nindowenihimbo ro ahahi ranambe ngiri ngei mehu

21 Asükaiyo Sisas ai aheimbo hoafiyundürühi yahuya, “Roana ndeara ndefembo samboanahi, nga asu se wambo kokondihündirimboyei. Nga asu se sihei moaruwai hohoanimo ranambo-animbo ngei ngeimbo yifindeimboyei. Asu seana ngiri ro ahahi ranambe ngei,” mehu.

22 Ran+yomo asu Suda-yomondi bogori nindou ranai hoafiyomondühi yahomoya, “Sisas ai yare hoafiyuhiya, ‘Seana ngiri ro ahahi ranambe ngei,’ mehu. Ai hoafi yare hoafimayu ra ahandihoari hifokoefer yanggorombo yahumboyo?” mehomo.

23 Asu Sisas ai hoafiyuhi yahuya, “Seana hifinindi poed-anei, nga roana nimoamo sünambeahindi tükümeheand-anahi. Seana hifi ndanihünda tükümehind-ane, nga roana hifi ndanihünda tüküyaheambo-yahipoani.

²⁴ Ranimboanahi asu ro siheimbo hoafiyahühi, seana sihei moaruwai hohoanimo ranambo-animbo ngei-ngeimbo yifindeimboyei masahi. Asu ro dideahi se wambo anihondümbofe-koate-ayei ana, se sihei moaruwai hohoanimo ranambo-animbo ngei-ngeimbo yifindeimboyei,” mehuamboyei.

²⁵ Asu ai düduyahindühi seiya, “Asu se didiyafi nımora?” maseiamboyu. Asu Sisas ai aheimbo hoafiyundürühi yahuya, “Ro sapo siheimbo horombo hoafimayahandüri ran-anahi nda. Nga se wambo moai anihondümbo-rihindiri.

²⁶ Ro sihei hohoanimo ranahambo afindi hoafinda samboanahi. Süngunambo sihei hohoanimo yibobondiheamboyahı. Nindou ai wambo hifina koamarihendiri aiana anihond-anisi. Asu ro nımorehi nindowenihı aheimbo hoafayahı ra ro ahandı-mayo hoafi himborıya heheamboanahi hoafayahı,” mehu.

²⁷ Asu Sisas ai ahandı Afındambo aheimbo hoafimayundüri ranimbo moai fifirihindi.

²⁸ Ranimboyu asu Sisas ai hoafiyuhı yahuya, “Se Nindou Hondü ranahambo nımoamo sahorımındeı botirıhorühi nımı keimbi karıhendeimbi fıhi pararıhorı ana, asu se rani-simboan-animbo fifirindi-horımboyei. Rananimbo asu ropoanımbofe hohoanımoyo hefembo ratüpurıkoate-ya arıhandı ra se fifirindıhimboyei. Ro hoafi hoafiya arıhandı ra Ape ai nafuiyundıranane siheimbo rani-süngurıhe hoafayahandüri.

²⁹ Nindou wambo hifina koamarihendiri ranai ngiri wambo hınıngındeandiri, nga ai wandı fıkimı nüngumboani, nıne-moatükunı ai yifirıyu haya hohohanımoayu ra munğambo si ratüpurıya arıhandı,” mehu

³⁰ Nımorehi nindowenihı afındı ranai Sisasındı hoafi himborı-yei hehi ahambo anihondümbo-marıhorı.

Sisas ai moaruwai hohoanimo ambeahındı aboedambofembo hoafımayu

³¹ Ranıyu asu Sisas ai nindou Sudahündı ahambo anihondümbo-marıhorı aheimbo hoafiyundürühi yahuya, “Asu se ro yamundıri-hendüreimbi hoafi ranahambo himborıyeihı rani-sünguarıhındı ana, asu se wandı anihondü süngurıhındı-reimbındeimboyei.

³² Asu se anihondü hohoanimo ra fifirındıhindanı asu hohoanimo ranai siheimbo aboedı koandıheira ngeimboyei,” mehu.

³³ Asu Sisasımbo hoafiyahündowohü seiya, “Roana Abrahamındı ahıir-ane fı. Asu roana moai nindou ngoründı moanı hefı ratüpurıyefı rıhundı. Nımboeafı se yıhoefımbo hoafıyafımunühi hoafi ranai ‘siheimbo aboedı koandıheira ngeimboyei,’ masafa?” maseiamboyu.

³⁴ Ranıyu asu Sisas ai aheimbo hoafiyundürühi yahuya, “Yını, nindou munğambo moaruwai hohoanımoyei arıhündı ranai moaruwai hohoanimo ranahandı moanı ratüpurıyei-rıhüdeimb-aneı. Nga ranımboyo ro ramasahi.

³⁵ Nindou moanı ratüpurıyu arandı ranai moai fıkimınındı babıdı worambe nımarü randı, nga wanı. Nga nindou ahandı nımorı ai-anımbo ahandı fıkimınındı babıdı worambe nımandümbui.

³⁶ Ranımboane asu Godındı Nımorı ranai siheimbo aboedı nımarımböhünda fandıhendüranı asu se aboedı hamındı nımandeimboyei.

³⁷ Ro siheimbo fıfirıhearımboanahi se Abrahamındı ahıir-aneı. Nga wandı hoafana moai sihei hohoanımoambe nımarındüri. Ranımboaneı asu se wambo hıfokoefendırimbo sei hehimbo raraoayei.

³⁸ Nını-moatükunı ra ro wandı Apendı-mayo hoeırıhe heheamboanahi siheimbo hoafıyahandüri arıhandı. Nga asu seana raranı-moatükunı ratüpurıyei arıhündı ra sihei apendı-mayo-ane sahümündı hehimbo rani-süngurıhi ratüpurıyei arıhündı,” mehu.

³⁹ Asu sɪmborɪ ahambo hoafɪyahündowohü seiya, “Yihoefti ape ana Abraham-ani,” maseiamboyu. Asu Sisas ai sɪmborɪ hoafɪyundürühɪ yahuya, “Asu se Abrahamɪndɪ nɪmorɪ hondümbeyei-mbonana, asu Abrahamɪndɪ hohoanɪmo ra süngurɪhi.

⁴⁰ Ro sɪheimbo hoafɪ hondü Apendɪ-mayo hɪmborɪmayahɪ raniyo weindahɪ hoafɪmayahandürɪ. Rananei asu se wambo haponda hɪfokoefendɪrɪmbo sei hehimbo rarawarɪhündɪrɪ. Abraham ana moai yare ranɪ hohoanɪmoyu randɪ. Nga se yangɪr-anei rarɪhi moaruwai hohoanɪmoaye.

⁴¹ Asu seana raranɪ-moatükunɪ ra sɪhei apemamɪ-yomondɪ hohoanɪmo yangɪrɪ süngurɪhündühanei,” mehuamboyei. Asu Suda ai Sisasɪmbo hoafɪyahündowohü sahündoya, “Roana boagɪrɪ fɪfɪrɪfekoate nafɪ mbusümonɪndɪ nɪmorɪyefɪpoanɪ. Roana yihoefti ape mamɪ God ai yangɪr-ani anüŋgu asu ro ahandɪ nɪmorɪ hond-aneftɪ,” maseiamboyu.

⁴² Asu Sisas ai hoafɪyundürühɪ yahuya, “God ai anɪhondü sɪhei apembeɪ-mbonana, asu se wambo aboedɪ hohoanɪmo-rɪhündɪrɪsɪ. Nga ro Godɪ-dɪbo nɪmbo heheamboyahɪ asu makosahɪ. Ro makosahɪ ra ropoanɪmbo hohoanɪmoya hehea kosamboyahɪpoanɪ, nga God ai wambo koamarɪ-hendɪramboyahɪ makosahɪ.

⁴³ Asu se nɪmboyei wandɪ hoafɪ ndofe fɪfɪrɪfekoate-mayeia? Asu seana ngɪrɪ wandɪ hoafɪ ra awi hɪmborɪndei.

⁴⁴ Sɪhei ape ana Satan-ani. Rananei asu se sɪhei apendɪ hohoanɪmo ranɪ yangɪrɪ sahümündɪ anɪboadei. Horombo hondü aiana nindou hɪfokoare-randeimbɪyu manüŋgu. Ranɪyu asu ai moai anɪhondü hohoanɪmo süngure randɪ sapo anɪhondü hohoanɪmo ra ahandɪ fiambe nɪmarɪkoate-wambo. Tikai hoafɪ ai hoafɪyu arandɪ ra ahandɪ hoafɪ hond-ane. Aiana nindou tikai hoafɪyu-randeimb-ani, nga ranɪmboani asu tikai hoafɪ ranahandɪ nɪmɪndühani.

⁴⁵ Nga ro sɪheimbo anɪhondümbö hoaf-ane hoafayahandürɪ. Ranane asu se wandɪ hoafɪ ra anɪhondümböfe-koate-aye.

⁴⁶ Sɪhei mbusümo nindou mamɪ ranai wandɪ hohoanɪmo-ambeahɪndɪ hohoanɪmo moaruwai weindahɪmandeyo wanɪmandɪyo? Asu ro anɪhondü hoafɪ hoafɪya arɪhandɪ ana, asu se nɪmboe wandɪ hoafɪ anɪhondümböfe-koate-mayeia?

⁴⁷ Godɪndɪ nɪmorɪ ana Godɪndɪ hoafɪ munɠu ra hɪmborɪyehanei. Seana Godɪndɪ nɪmorɪyeipoanɪ. Ranɪmboanei asu se ahandɪ hoafɪ hɪmborɪkoate-yei arɪhündɪ,” mehu

Sisas asu Abraham

⁴⁸ Asu Suda ai Sisasɪmbo sɪmborɪ tɪrɪfoarɪhorɪ hoafɪyehɪ seiya, “Roana sɪhambo rarɪhu hoafɪyahunɪnühaneftɪ: ‘Seana Samariahünd-anafɪ asu sɪhafɪ fiambe moaruwai nendɪ mamɪ mbamarɪ,’ aseftɪ. Ra anɪhondüyo?” maseiamboyu.

⁴⁹ Asu Sisas ai aheimbo yare hoafɪyuhɪ yahuya, “Wandɪ fiambe ana moai moaruwai nendɪ nɪmaro, nga wanɪ. Roana wandɪ Ape ranahambo, adükar-ani sahühanahɪ, nga se wambo moaruwaimbo-arɪhindɪrɪ.

⁵⁰ Ro wandɪ fimbo ndürümbanahɪ yahomboyahɪpoanɪ. Nga Nindou mamɪ wambo ndürümbani yahombo hoafɪ yɪbobore-randeimbɪ mbanüŋgu.

⁵¹ Ro sɪheimbo anɪhondümböanahɪ hoafayahɪ, nindou ngorü ai wandɪ hoafɪ ra süngwareandɪ ana, ai ngɪrɪ yɪfɪndu, nga wanɪ,” mehuamboyei.

⁵² Asu Suda ai hoafɪyahündowohü seiya, “Haponda ro sɪhambo anɪhondü fɪfɪrɪ-hunɪnɪmboaneftɪ, sɪhafɪ fiambe moaruwai nendɪ amaronɪnɪ. Abraham yɪfɪyu asu Godɪndɪ hoafɪ hoafɪyomo-rundeimbɪ amboanɪ yɪfɪsafɪmemo. Ranane asu se hoafɪyafühɪya ‘Nindou mamɪ ai wandɪ hoafɪ ranɪ-süngwareandɪ ana, ngɪrɪ yɪfɪndu,’ masafɪ.

⁵³ Se yaro hohoanɪmoyafühɪ sɪheftɪ amoao Abrahamɪmbo ngasündɪworɪmboyafɪ? Aiana sapo yɪfɪmayu rasi. Asu Godɪndɪ hoafɪ hoafɪyomo-rundeimbɪ amboanɪ ai yɪfɪmemo rasi. Asu se dɪdɪyafa?” maseiamboyu.

⁵⁴ Asu Sisas ai sɪmborɪ hoafɪyundürühi yahuya, “Asu ro wandɪhoarɪ wandɪ fimbo ‘adükar-anahɪ’ mbasahi-mbonana, asu ro moan-anahɪ. Nga wandɪ Ape aiani wambo ‘adükar-ani,’ yahu arandɪ, nga se hoafɪyeihɪ ‘ai yɪhoefɪ God-ani,’ asei.

⁵⁵ Asu seana moai ahambo fɪfɪrɪhorɪ. Nga roana ahambo fɪfɪrɪhinɪmboanahɪ. Asu ro hoafɪyahühi, ‘Roana moai fɪfɪrɪhinɪ,’ mbasahi-mbonana, asu ro se rawehindɪ nou tikai hoafiya. Nga roana ahambo ndorɪhinɪ fɪfɪrɪhinɪ hehea asu ahandɪ hoafɪ ra süngurɪheandühanahɪ.

⁵⁶ Horombo sɪhei amoa Abraham ai ro tüküfembo-mayahɪ ra hoeifembo hoanɪmoyuhü hɪhɪfɪ-hɪhɪfɪmayu. Ai ra hoeire hayamboyu asu ahandɪ ngusüfo ndore küre mamaru,” mehu.

⁵⁷ Ranɪmboyei asu Suda ai Sisasɪmbo hoafɪyeihɪ seiya, “Seana awi moai 50 hɪmbanɪyafɪpoanɪ, nga se Abrahamɪmbo hoeimarɪhinɪ asafɪ?” maseiamboyu.

⁵⁸ Asu Sisas ai asükaiyu aheimbo hoafɪyuhɪ yahuya, “Yɪnɪ, ro sɪheimbo anɪhondümboanahɪ hoafehandürɪ horombo hondü Abraham ai tüküfekoate-yuambeahɪyahɪ ro boatei manɪmboahɪ,” mehuamboyei

⁵⁹ Ranɪyei asu Suda ai nɪmoei hüründümo houmbo Sisasɪmbo nɪmoeinambombo mehomo, nga asu ai Godɪndɪ worɪ hɪnɪngɪre haya dɪbo ndamefiyu.

9

Sisas ai nindou hɪmboatɪharɪ dɪboadomarirɪ

¹ Sisas ai nafɪ-süngu huhündamboyu nindou hɪmboatɪharɪ hoeimarirɪ. Nindou ra hondɪ ai hɪmboatɪharɪ yahurai wakɪmarɪmɪndo.

² Ranɪyomo asu ahambo süngururü-rundeimbɪ ai hoafɪyomondowohü yahomoya, “Yamundo-randeimbɪ, dade moaruwai hohoanɪmo nindou ndanahambo ramarera asu ai hɪmboatɪharayua? Ahandɪ moaruwai hohoanɪmoyo, asu hondafɪndɪ-yafe-mayoyo?” mehomondamboyu.

³ Asu Sisas ai ahamumbo sɪmborɪ yahuya, “Nindou ndanahandɪ hɪmboatɪharɪ ra ahandɪ-mayo, asu hondafɪndɪ-yafe-mayo moaruwai hohoanɪmo ranambo rareranɪ refimboyupoanɪ. Nga nindou ai yare hɪmboatɪharɪ-mayu ra Godɪndɪ hepünɪfeimbɪ moatükunɪ refewanɪ hoeifembohündamboyu yare hɪmboatɪharɪ-mayu.

⁴ God ai wambo koamarɪhendɪra makosahane, nga hüfɪhamɪndɪ ndare nünguambe sɪhɪrɪ ahandɪ ratüpurɪ ratüpurɪ-ndefomboane. Nga nɪmbɪ pɪrayo ana, asu ngɪrɪ nindou ngorü ai-amboanɪ ratüpurɪndu.

⁵ Ro hɪfɪ ndanɪhü nɪmboahambe ana ro nɪmorehɪ nindowenihɪ-yafe si-anahɪ,” mehu.

⁶ Ranɪyu Sisas ai yare hoafɪyu mbura, hɪfɪfihɪ ngurɪ tɪfɪfɪ fandeamunde mbura, nindou hɪmboatɪharɪ-mayu ahandɪ hɪmboarambe pamareandɪ.

⁷ Ranɪyu ahambo hoafɪyundühɪ yahuya, “Se ngafɪ Siroam kakɪmarɪhündɪ hoeambe sɪhafɪ hɪmboarɪ ra popoaindandɪ,” mehu. (Hoafɪ Siroam ra ‘koarɪhefeyoa ho’ hoaf-ane.) Ranɪyu asu nindou ranai hu ranɪhü ahandɪ ngusümboarɪ ra popoaira mbura, hɪhɪrɪfɪ süfumbo aboedɪ hɪmboarɪmayu.

⁸ Ranɪyei asu nindou akɪmɪ worɪ yimburihi nɪmareimbɪ asu ahambo horombo hoeirɪhoreimbɪ, ai horombo nɪmorehɪ nindowenihɪmbo kakɪnapombo moako-moakoyu marandɪ ranɪmbo hoeirɪhorɪ hehimbo hoafɪyeihɪ seiya, “Awi sapo nindou ndanɪmbaiyu nɪmarɪ yangɪrɪ nɪmarümbo aheimbo moako-moakoyu marandɪ?” masei.

⁹ Bɪdɪfɪrɪ ai hoafɪyeihɪ seiya, “Yɪnɪ, nindou aiyu refɪ marandɪ.” Asu bɪdɪfɪrɪ ai hoafɪyeihɪ seiya, “Wanɪ. Ai nindou yahuraiyusɪ, nga ai-yupoanɪ, nga nindou ngorüyü,” masei. Nindou amurɪ ai ranɪ wataporɪmayeiamboyu asu ahandɪhoarɪ yahuya, “Ro-anahɪ,” mehu.

10 Asu ai ahambo düduyahindowohü seiya, “Asu sihafî himboari ra nüngure birîhoaimboyoa?” maseiamboyu.

11 Asu ranai simborî yahuya, “Nindou Sisas sei-arîhündî ranai hüburukonambo wandî himboarambe fandîfoareandîrühî yahuya, ‘Se ngafi Siroam kakîmarîhündî hoe ranambe himboari sihafî ra popoaindandî,’ mehuamboyahi ro ha popoairîhandâ asu wandî himboari ra aboedî himboarîmayahi,” mehuamboyei.

12 Asu ai düdurîhorühî seiya, “Nindou ra nahi amaru?” maseiamboyu. Asu nindou ranai yahuya, “Nahümbei amaru ra moai fifîrîrhini,” mehuamboyei.

13 Ranîyei ai nindou himboatîhari-mayu Sisas aboedî-marirî ranahambo Farisimbo sowana sahorîmîndei mahei.

14 Ngoafîmbo nîmarîmbo si ranî-sîmboanîyu Sisas ai nindou ranahandî himboari aboedîmareandî.

15 Asu Farisi ai nindou-mayu ranahambo düdururühî yahomoya “Sihafî himboari ra nüngure aboedîyomboyoa?” mehomondamboyu. Asu ai hoafîyupurühî yahuya, “Sisas ai hüburuko wandî himboarambe pamareandîramboyahi asu ro ha popoaimarîhandamboyo wandî himboari ra aboedîmayo,” mehu.

16 Ranîmboemo asu Farisi bîdîfirî ai yahomoya, “Nindou ndanahambo God ai koarîheira kusümboyupoanî, nga ai moai moanî ngoafîmbo nîmarîmbo hohoanîmo ra süngureandî,” mehomo. Asu bîdîfirî ai hoafîyomondühî yahomoya, “Asu nindou moaruwai hohoanîmoyumbü ai ngîrî hepünîfeimbi moatükunî yahurai ratüpurîndu?” mehomo. Ranîyomo asu bîdîfirî ai ngorü hohoanîmoyomo asu bîdîfirî ai ngorü hohoanîmoyomo marundî.

17 Ranîyomo asu nindou himboatîhari-mayu ahambo hîhîriyafu asükaiyomo hoafîyomondowohü yahomoya, “Nindou sihafî himboari aboedîmareanîni ranahambo se nünguro hoafîyafîndoa?” mehomondamboyu. Asu ai hoafîyupurühî yahuya, “Aiana Godîndî hoafi hoafîyu-randeimb-ani,” mehu.

18 Nindou ra ai horombo himboatîhari-mayu-anisi, nga asu ai ranahambo anîhondümbofembo moei mehomo. Ranîmboemo asu nindou himboatîhari-mayu ahandî hondafîndambo ranî hoafi ra fifîrîfembohünda mîngîyomo hümarîhaupîrî.

19 Asu ai ahafembo düdurüpîrühî yahomoya, “Nindou nda sihafe nîmorîyu? Asu se safeya ro himboatîhari yahurai wakîmarî-horîmîndehane masafe, nga asu nîmboe ai haponda aboedî himboarayua?” mehomo.

20 Asu ahandî hondafîndî ai safeya, “Yîni, ro ahambo fifîrîhorî ai yîhoehî nîmor-ani asu ai horombo himboatîhari wakîmarî-horîmîndehî.

21 Nga haponda moai ahambo fifîrîhorî ai nününgufimbombe ahandî himboari ra aboedî himboarayua. Asu ro moai fifîrîhorî nindou ahandî himboari aboedîmarirî ranahambo. Düduyafundosi, ai adükarîwambo sihamumbo ahandî fimbo hoafîndüpurîmbui,” masafe.

22 Hondafîndî ai Sudambo yîhimborînapurühîyafe ai ahamumbo rarîne hoafîmefe. Horombo Suda ai yaru hoafîyomondühî yahomoya: “Nindou ai weindahî hoafîyeihî, ‘Sisas ra nindou God ai ahandî nendambo aboedîfembo kafoarîrî hînîngîmarirî Kraisanî,’ seianî ana, asu aheimbo rotu worambeahîndî hîhaiboandüra ngîrî ai-babîdî rotundei,” mehomo.

23 Ranîmboyafe asu hondafîndî ai hoafîyafeihü “Ahambo düduyafundosi, nga ai adükarîwambo sihamumbo ahandî fimbo hoafîndüpurîmbui,” masafe.

24 Ranîyomo asükai nindou himboatîhari-mayu ranahambo mîngîmemonda masünu. Asu ahambo hoafîyomondühî yahomoya, “Se Godîmbo ndürî adükarîmb-ani mbîsafîndowohü anîhondümbombo hoafîndafî. Ro fifîrîhumboanefî nindou ndanana moaruwai hohoanîmoyu-randeimb-ani,” mehomo.

²⁵ Asu nindou ranai hoafi-yuhî yahuya, “Ro moai ahambo fifirîhîni, nga awi ai moaruwai hohoanîmo-yumbûmbeiyô asu wanîmbeiyô. Mamî moatûkunî ro fifirîmarîheandî ana, yîni ro horombo hîmboatîharî manîmboahîyahî, nga hapondanana ro aboedî hîmboarayahî,” mehu.

²⁶ Asu Suda ai dûduyafundowohû yahomoya, “Sîhambo nûnûngureanînimboyua? Sîhafî hîmboarî ra nûnûngure aboedîreanînimboyua?” mehomondamboyu.

²⁷ Asu ahamumbo hoafi-yupurûhî yahuya, “Ro sîhamumbo hoafi-mayahapurîyo, nga asu se hoafi ranahambo moai hîmborîyomo. Asûkai se hîmborîmbo yahomomboemo? Se-amboa ahambo sûngururû-rundeimbîmbo tûkûfembo yahomomboemo?” mehu.

²⁸ Asu Suda ai nindou ranahambo ngîniîndîrurûhî moaruwai hoafi-yomondowohû yahomoya, “Seana Sisasîmbo sûngurîrî-randeimb-anafî. Nga roana Mosesîmbo sûngurîhu-rîhundeimb-anefî.

²⁹ God ai Mosesîmbo hoafi-mayundo ra ro fifirîhundî. Nga nindou rananîmbo ai dagûdambaui? Roana moai ahambo fifirîhurî,” mehomo.

³⁰ Asu nindou ranai ahamumbo sîmborî hoafi-yupurûhî yahuya, “Ndanana wambo ranî-poanîmbo moatûkun-ane! Aiyu wandî hîmboarî aboedîmareanda asu ro aboedî hîmboarayahî. Nga nimboemo se hoafi-yomondûhîya, ai nahanîni-poedîyu ro moai fifirîhurî ehomoa?”

³¹ Ro fifirîhumboanefî, nga God ana moai moaruwai hohoanîmoyomorundeimbîyomondî hoafi ana hîmborîyu randî, nga wanî. Nga nindou ranai Godîmbo hohoanîmoyuhû asu ahandî hoafi sûngumareandî ranahandî hoaf-ane God ai hîmborîyu arandî.

³² Moai horombo nindou mamî hondî ai hîmboatîharî wakîrîmîndoanî asu nindou ngorû ai ahandî hîmboarî aboedî-marirî hoafi ra yangoro, nga wanî.

³³ Asu God ai nindou nda koehefikoa-te-mbei-mbonana, asu ngîrî raranî-moatûkunî hîfî ndanîhû ratûpurîyu,” mehu.

³⁴ Asu sîmborî ahambo hoafi-yomondowohû yahomoya, “Horombo me ai sîhambo moaruwai hohoanîmo ranambo wakîmaramîndîniîni asu se hîmboatîharîmayafî ranîmboanefî ro fifîrarîhunîni. Se nindou moaruwai hohoanîmo-yafeimb-anafî. Asu se yîhoefombo yamundîfemunîmbo safomboyafî?” Ai ahambo yaru hoafi-yomondowohûyomo rotu worambeahîndî hîhaifoarûwuri weindanî hîniîngîmarûwuri.

Nindou anîhondûmbofe-koate-ayei ai hîmboatîharî nahurai-anei

³⁵ Sisas ai ranîmbo hîmborîyu haya, kokorûrî hu hoeirirûhî yahuya, “Se Nindou Hondû ranahambo anîhondûmbo-roworai wanîyo?” mehundowamboyu.

³⁶ Asu nindou ranai sîmborî hoafi-yundowohû yahuya, “Adûkarî, Nindou Hondû ra dûdia? Se wambo hoafi-yafî-ndîran-anîmbo ro ahambo anîhondûmbo-ndîhîni.”

³⁷ Asu Sisas ai hoafi-yundûhî yahuya, “Se ahambo hoeimarîworî. Aiani se-dîbo wataporayu nda,” mehuamboyu.

³⁸ Asu nindou ranai hoafi-yuhî yahuya, “Adûkarî, ro anîhondûmbo-arîheanîni.” Ai yahu mbura Sisasîmbo yimîndîho yimbu pusîre nîmarûmbo hohoanîmomayundo.

³⁹ Asu Sisas ai yahuya, “Ro nindouyei hohoanîmo yîbobofemboyahî hîfî ndanîhû makosahî. Ranîmboane asu nindou Godîndî hoafi fifîrîfekoate-yeimbî ai nindou hîmboatîharî aboedehîndî nahurai fifîrîndîhimboyeyi asu Godîndî hoafi fifîrîhundeimb-anefî aseî ai hîmboatîharî nahurai fifîrîfekoate-ndeimboyeyi,” mehu.

⁴⁰ Farisi bîdîfîrî ai ahandî fikîmî niîngomombo ahandî hoafi ra hîmborîyomo houmbo yahomoya, “Asu ro-amboa hîmboatîharîyefî?” mehomondamboyu.

⁴¹ Asu Sisas ai hoafi-yupurûhî yahuya, “Asu se hîmboatîharîmbemo-mbonana, hohoanîmo moaruwai ra moai sîhamundî fiambe nîmaropurî. Nga se hoafi-yomondûhî,

‘Yihoefi himboarana aboed-ane,’ yahomo arundi, ranimboane asu hohoanimo moaruwai ra awi sïhamundi fiambe amaropuri,” mehu.

10

Sisas ai sipsip hifanda-randeimb-ani

¹ Sisas ai hoafiyuhi yahuya, “Ro anihondumboanahi sïhamumbo hoafayahi, nindou ai moai sipsipiyafe giniri yipurï nafï kefuai randi, nga amuri himborï nafï kefuai arandi, nindou ranai ana hïmbuhünïkorï napo fufuramündü-randeimb-ani.

² Asu nindou yipurï nafïtambe nafï karefuendi ranai ana sipsip ahei afïnd-ani.

³ Nindou yipurï hifanda-randeimbï ai-animbo nindou ahu ranahambo yipurï ra tindihembui. Rananei asu sipsip ai ahandi yafambe ra himborïyei arihündi. Ranani asu ai ahei ndürï ra dukarearü yisïboasïyuhï asu ai aheimbo ginïrambeahïndi semündündürï moanambühï tüküfi ahu.

⁴ Asu ai ahandi sipsip ra mungu ginïrambeahïndi semündündürï moanambühï tüküfi hayambo asu ai horombofi huanï ahandi süngu ahei. Sapo sipsip ranai ahandi yafambe himborïyeihï ranimboane ahandi süngu ahei.

⁵ Aiana ngiri nindou amurïndi süngu ngei, nga wanï. Nindou amuri ai huanï ana, ai ahambo yihimborïhorühï fefoehïndühanei. Ahandi yafambe himborïkoate-ayeï ranimbo wambo.”

⁶ Sisas ai aheimbo kafeefe hoafi ra yare hoafïmayundürï, nga asu moai kafeefe hoafi ranahandi nimïndi ra fifirïhïndi.

Sisas ai sipsip hifandi-randeimbï aboed-ani

⁷ Ranïyu Sisas ai asükaiyu hoafiyuhï yahuya, “Ro sïhamumbo anihondumboanahi hoafayahï. Roanahi sipsipiyafe yipurayahï.

⁸ Asu nindou ai ro sünguyahanï horomboyahi ahei aiana hïmbuhünïyeihï raranï napo moanï fufurühümündi rihündühanei. Asu sipsip ai-amboanï moai ahei hoafi himborïyei rihündi.

⁹ Ro-anahi yipurayahï. Asu nindou didïyei wambo sowanambo sïnei giniri ranambe karefoehïndi ana, God ai aheimbo aboedambo-ndeandürümbui. Rananimbo asu ai keboehi tükündahi ndühündühï asu ai giniri ranambe sesimbo amboanï keboehi tükündahimboyei.

¹⁰ Nindou hïmbuhünïyu-randeimbï giniri ranambe karefuendi ra moanïyupoanï karefuendi. Nindou karefuendi ra ai kefoefe hefe hïfo sipsip hïmbuhünïmbo hïfokoefïndürümbo yahumboani. Nga roana keboeheandühï sipsip aboedi yangiri dïboadeimbï asu ahei fiambe aboedi hohoanimo yangiri niŋgombo afïndi mbïmarïndüra samboanahi asihühï.

¹¹ Roana sipsip hifandiri-handeimbï nindou aboedi saf-anahi. Nindou sipsip hifandïra-randeimbï aboedi ranai ana aheimbo farïhefe-ndürïmbohünda yïfïndümbui.

¹² Nindou kaki semïndimbo ratüpurïyu arandi aiana sipsipïyei afïndïyupoanï. Asu ai sipsip aheimbo hifandïrarü-randeimbïyupoanï. Asu aiana nimambeahïndi yafori moaruwai howanï hoeimareandï ra fiboembui. Rananimbo asu yafori ranai sipsip ranaheimbo warïbadarü wakïndeandüra buküründeimboyei.

¹³ Nindou ranai ana moanï kaki semïndimbo yangiri hohoanïmoyuhü wambo ngiri sipsip ranaheimbo hifandïyondürïmbo hohoanïmondu.

¹⁴ Nga roana sipsipïyei hifandï-hifandïyondürïrambo nindou aboedi saf-anahi. Ro ana wandi sipsip ranaheimbo fifirïheandüranï asu ai-amboanï wambo fifirïhïndïrimboanei.

15 Hoafi ra yahurai-ane, ro wandi Apembo fifirihinani asu Ape ai wambo fifirareandiri nou. Rananimbo asu ro sipsipimbo farifehe-ndurimbohunda yifindamboyahi.

16 Asu wandi sipsip bidifiri mbaniboadei ranana ndani ginirambeahi moai niboadei. Aheimbo amboani giniri ndanambe semundundur koafoefendurimbo samboanahi. Rananimbo asu ai ro hoafiyaheimbi wandi yafambehundi ra himborindeimboyei. Rananimbo sipsip ranai mamambe niboadeiya asu nindou aheimbo hifandiyondurimbo ra mam yangiri nungumbui.

17 Ro yifuyo hefe asukai botifemboayahi ranimboane Ape ai wambo ngusüfo parareandiri.

18 Ngiri wambo nindou mamai-amboani hifokoefendurimbo hohoanimundu. Nga ro hohoanimomayahi süngu wandi yangiri ningo ra hifokoefe-ndurimbohunda hinngi-ndiheamboyahi. Asukainda ro hohoanimomayahi süngu wandi yangiri ningo ra hihindihe ndahamindimboyahi wandi Ape ai randafoandi mehu süngu,” mehu.

19 Suda ai rani hoafi ra himboriyomo houmbo asukai yimbumboru yibobomefundi.

20 Raniyomo asu bidifiri ai yahomoya, “Moaruwai nendi ahandi flambe mamaroamboani ai yare wunünumbo-wunünumboayu. Asu se nimboemo ahandi hoafi ra himborayomoa?” mehomo.

21 Asu bidifiri ai yahomoya, “Hoafi ndanana nindou moaruwai nendi nimarumbindi hoafiyopoani. Asu moaruwai nendi ranai ngiri nindou himboatiharindeiani ahei himboari ra aboedindeandi,” mehomo.

Suda ai moai Sisasindi hoafi himboriyomo

22 Serusarem ngoafihü horombo Godindi wori ahandhoar-ane masei ranahambo asukai hihifi-hihifimbo si tükumefeyo. Rani si ra ngisihariyowambeyo tükufe marandi.

23 Raniyu asu Sisas ai Godindi worambe Soromonindi weindani yibadwami mahüfu.

24 Raniyomo asu Suda ai sifomo ahambo wakiruru ningomombo yahomoya, “Ro yimbu hohoanimoayefi hefi ra asu nungusumboani se hoafimandafimuna? Asu se Krais-ayafana yihoeumbo weindah hoafiyafan-animbo ro himborindefosi,” mehomondamboyu.

25 Asu Sisas ai ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Ro sishamumbo hoafi ra hoafima-yahapuriyosi, nga asu se moai wandi hoafi ranahambo anihondumbo-rundi. Mungu hepünifeimbi moatükuni wandi Apendi nginindinambo ratüpurayahi ranai ro didimbayahi ra nafuiyoarandi.

26 Nga asu seana wandi sipsip rani diborihindi-yomopoani. Ranimboanemo asu se wandi hoafi anihondumbofe-koate-yomo arundi.

27 Asu wandi sipsip ranana ro hoafiyaheimbi ra himboriyehü asu ro aheimbo fifirihendurananei asu ai wandi süngu hei arihündü.

28 Asu ro aheimbo yangiri koadürumbo-koadürumbo ningombo asahanduri ra ai ngiri yifindei. Asu ngiri nindou mamai-amboani wandi warambeahindi hündamündündüri.

29 Wandi Ape ai sipsip wandi ra wambo masendur-anei. Asu ai munguambo moatükuni ranahei nginindi ngasunde haya nginindi saf-ani. Asu ngiri nindou mamai-amboani Apendi warambeahindi hündamündündüri.

30 Ape-ani asu roanahi roana mamanehi,” mehu.

31 Raniyomo asu Suda ai nimoehi humaründümo Sisasimbo pifendombo yahomombo.

32 Raniyu asu Sisas ai yahuya, “Ro sishamumbo Apendi ratüpurü afindi nafuimehapuri. Asu se nini ratüpurü aboedi ranahambo hohoanimo-yomondühiyomo wambo nimoeinambo hifokoefendurimbo yahomo houmbo rawefunda?” mehuamboemo.

³³ Asu sɪmborɪ Suda ai ahambo hoafiyomondowohü yahomoya, “Roana sɪhafɪ ratüpurɪ aboedɪ ramarowandɪ ranɪmboyefɪpoanɪ nɪmoeinambo hɪfokoefenɪnɪmbo asefɪ, nga wani. Se moanɪ nindou yangɪr-anafɪ asu Godɪmbo moaruwaimbofe hoafɪrɪrühɪ, ‘Roana God-anahɪ’ masafɪ ranɪmboanefɪ,” mehomondamboyu.

³⁴ Asükaiyu Sisas ai ahamumbo sɪmborɪ hoafiyupurühɪ yahuya, “Hoafɪ nda sɪhamundɪ ahɪnũmbɪ hohoanɪmo Bukambe ndare meŋgoro: God ai yahuya, ‘Ro sɪheimbo hoafɪmayahɪ, seana god-anei,’ meho.

³⁵ Nindou God ai ahandɪ hoafɪ masagadürɪ ranaheimboyo ai god-anei mehondürɪ. Asu ŋɪrɪ Baiborambeahɪndɪ hoafɪ ranana ŋgorü-süŋgunde hoafɪndo.

³⁶ Nga Ape aiyu ahandɪhoarɪ wambo kafoareandɪrɪ mbura, asu hɪfɪna koamarɪhendɪra makosahɪ. Ranɪmboyahɪ ro hoafɪyahühɪ, ‘Roana Godɪndɪ nɪmor-anahɪ,’ masahɪ asu nɪmboe se wambo hoafɪyomo-ndɪrühɪya, ‘Nɪmboe se Godɪmbo gogonɪmbo-rɪhaworühɪ hoafayafɪ,’ mehomoa?

³⁷ Asu ro Apendɪ ratüpurɪ ratüpurɪkoate-ndahanɪ ana, asu se wandɪ hoafɪ ra yowanɪ anɪhondũmbo-ndũmboemo.

³⁸ Nga asu ro ahandɪ ratüpurɪ ratüpurɪyahani se wandɪ hoafɪ ranahambo anɪhondũmbofembo moeimbo ana, asu ratüpurɪ ranɪ yangɪrɪ anɪhondũmbo-ndundɪ. Rananɪmbo asu se hohoanɪmo ra ndondu hohoanɪmo-ndɪmondühɪ fɪfɪndũmboemo Ape ai ro-dɪbo mam-anehɪ amarehɪ,” mehu.

³⁹ Asükaiyomo Suda ai hoafɪ ra hɪmborɪyomo houmbo ahambo kɪkɪhɪmündũmbo yahomo houmbo ramefundɪ, nga asu Sisas ai aboedambo mahu.

⁴⁰ Sisas ai asükaiyu hɪhɪrɪfɪ hanü Sodan hɪmo horombo Son hundürürarü randühɪ manüŋgu.

⁴¹ Ai nüŋguane, nindou ranai ahambo sowana sühüsɪhü seiya, “Horombo Son ai moai hepünɪfeimbɪ moatükunɪ ratüpurɪyu. Nga müŋgu raranɪ-moatükunɪ hoafɪ nindou ndanahambo hoafɪmayu ranana anɪhond-ane,” masei.

⁴² Ranɪyei asu nindou afɪndɪ ranɪhü ranai ahambo anɪhondũmbo-marɪhorɪ.

11

Sisas ai Rasarus yɪfɪhündɪ botɪmarɪrɪ

¹ Nindou mamɪ ahandɪ ndürɪ Rasarus Betani ŋgoafɪhündɪ ranai anɟünɪmbo mamaru. Betani ra Maria asu Mata apodoho nɪmarɪ-feimbɪ ŋgoaf-ane.

² Maria aiyu werɪ fɪsɪŋarũmbɪ Sisasɪndɪ tɪŋarɪwamɪ kafoare mbura, asu ahandɪ mbɪrɪnanɪnambo gedũmarɪhendɪ. Nɪmorehɪ mamɪ ranahandɪ ranɪhɪyu Rasarus anɟünɪmbo Betani ŋgoafɪhü meŋguru.

³ Ranɪyafe asu apodoho ranai Sisasɪmbo hoafɪmbo nindou koarɪhenerühɪ safeya, “Adükarɪ, nindou se ŋgusüfo pamarɪworɪ ranai anɟünũmboani,” masafeamboyu.

⁴ Ranɪyu asu Sisas ai ahafe hoafɪ ra hɪmborɪyu haya hoafɪyuhɪ yahuya, “Anɟünɪ ranana yɪfɪmbo anɟünüyopoani, nga wani. Ranana moanɪ Godɪmbo ndürɪ adükarɪ segodɪmbo-hündamboane tükefeyo asu ranɪ-süŋgumboanɪmbo Godɪndɪ Nɪmorɪ amboanɪ ndürɪ adükarɪ ndemündũmbui,” mehu.

⁵ Sisas ai Mata apondoho asu Rasarus aheimbo ŋgusüfo pareandürɪ marandɪ.

⁶ Nga asu Sisas ai Rasarus anɟünũmboayu hoafɪ ra hɪmborɪyu haya, ranɪhü yimbu si mamaru.

⁷ Asükaiyu süŋguna nɪmarũmbo ahambo süŋgururü-rundeimbɪmbo yahuya, “Asükai mborai, Suda-yafe hɪfɪnambo ŋgefombo,” mehuamboemo.

⁸ Asu sɪmborɪ hoafɪyomondowohü yahomoya, “Yamundo-randeimbɪ, sapo hapondanɪyomo Suda ai sɪhambo nɪmoeinambo hɪfɪkoefenɪnɪmbo yahomo houmbo raro-marünɪnɪsɪ. Asu se asükai Suda-yafe hɪfɪnambo hɪfombo safomboayafɪ?” mehomondamboyu.

⁹ Asu sɨmborɨ Sisas ai ahamumbo hoafiyupurühɨ yahuya, “Mamɨ si ra gebuai-ane anɨngo. Nindou ai sɨrühɨ ana ngɨrɨ pɨndu si ra hoeireambowambo.

¹⁰ Nga asu nindou ai nɨmbokoanɨ ahu ana, piyu arandɨ si yangorɨkoate wambo.”

¹¹ Ahamumbo yare hoafiyupurɨ mbura asükaiyu hoafiyupurühɨ yahuya, “Sɨhefɨ wandafɨ Rasarus ai mapuamboanahɨ awi ro ngü ahambo botɨndɨhinɨ samboanahɨ,” mehuamboemo.

¹² Asu ahambo süngururü-rundeimbɨ ai hoafiyomondühɨ yahomoya, “Adükari, nindou ra apo yangɨrɨ apu ana, asükai ahandɨ angünü ra aboedɨndümbui,” mehomondamboyu.

¹³ Sisas ai hoafimayupurɨ ra, Rasarus ana yɨfɨmayu yahumboyu, nga ahambo süngururü-rundeimbɨ ana moanɨ apo hondü mapu-amboani yare hoafayu mehomo.

¹⁴ Ranɨyu asu Sisas ai ahamumbo dɨboadɨre hoafiyupurühɨ yahuya, “Rasarus ana munguna yɨfɨmayu.

¹⁵ Ranɨ-sɨmboanɨ ro moai ai-dɨbo nɨmarɨhɨ, nga ro ranɨmbo-hündambo hɨhɨfɨ-hɨhɨfayahɨ. Ranɨnɨmbo asu se wambo anɨhondümbö-ndundɨrɨ. Nga hapondanɨ sɨhɨrɨ ahambo sowana ngefɨmboane,” mehupurɨ.

¹⁶ Ranɨyu asu Tomas ahambo Dɨdimas sahündo-rɨhündembɨ ai Sisasɨmbo süngururü-rundeimbɨ ahamumbo yahuya, “Wai sɨhɨrɨ andai ngɨfɨ, Sisas-babɨdɨmbo Sudiahü yɨfɨndefo,” mehu.

Sisas ai yangɨrɨ nɨngombo nɨmɨndühani

¹⁷ Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbɨ babɨdɨmbo hɨfomo Betanihɨ tüküyafundühɨyomo Rasarus ai yɨfɨmayua honguambe masɨhehorɨ ra yimbuyimbu si homboane hoafɨ ra hɨmborɨmayu.

¹⁸ Betani ngoafɨ ana Serusaremhündɨ angunɨyopoanɨ. Betani ngoafɨhündɨ botɨfe hefe Serusarem ngoafɨna aho ra ngɨmɨ kiromita-ane.

¹⁹ Rasarus yɨfɨmayua ranɨyei asu Sudahündɨ afɨndɨ ranai Mata Mariambo kɨkɨmɨfoefepɨrɨ nɨmaroanɨ ngusufu aboedɨ kürɨne mbɨmarɨfeya sei hehimbo masühüsi.

²⁰ Mata ai Sisas masüfu hoafɨ ra hɨmborɨyo haya, ahambo nafoarɨfimbo ho, nga asu Maria ai worambeahɨ nɨmaro.

²¹ Mata ai Sisasɨmbo hoafiyondowohü yahoya, “Adükari, asu se ndanɨhü mbanɨmbafɨ-mbonana, wandɨ ranihɨ ai ngɨrɨ yɨfɨyu.

²² Nga ro fɨfɨrɨheamboanahɨ, asu se hapondanɨ amboanɨ Godɨmbo nɨnɨmbo dɨdɨbafefoando ana, sɨhambo daganɨnɨmbui,” mehoamboyu.

²³ Asu Sisas ai ahambo hoafiyundowohü yahuya, “Sɨhafɨ ranihɨ ana yangɨrɨ aboedɨ hɨfambe-ambeahɨndɨ botɨndüfimbui,” mehundowamboyo.

²⁴ Asu Mata ai ahambo asükaiyo hoafiyowohü yahoya, “Ro ranɨmbo fɨfɨrɨheamboanahɨ, nga ai asükaindu süngunambo hɨfɨ nda munguyowambe yangɨrɨ aboedɨ botɨndɨfimbui,” mehoamboyu.

²⁵ Asu Sisas ai yahuya, “Yɨfɨhündɨ yangɨrɨ botɨfe nɨngo ra ro nɨmɨnd-anahɨ. Nindou ai wambo anɨhondümbö-reandɨrɨ haya yɨfayu ana, ai asükaindu yɨfɨhündɨ botɨndüfɨ nüngumbui.

²⁶ Nga nindou mungu yangɨrɨ nɨmboeimbo wambo anɨhondümbö-arɨhindɨrɨ ana, ngɨrɨ yɨfɨndei, nga ai koadürümbo-koadürümbo yangɨrɨ nɨboadeimboyei. Asu se hoafɨ ndanahambo anɨhondümbö-rowandai wanɨyo?” mehuamboyo.

²⁷ Asu Mata ai yahoya, “Yɨnɨ, Adükari, ro sɨhambo anɨhondümbö-rɨheanɨnɨmboanahɨ seana God kafoare hɨnɨngɨmareanɨnɨ Krais-anafɨ. Seana Godɨndɨ nɨmorɨ horombo hɨfɨnambo nindou kudümbui mehu ran-anafɨ,” meho.

Sisas ai aranɨmayu

²⁸ Mata ai yare hoafiyo haya, ahandi akidambo hifo hiniŋgrou himboambeambe hoafiyondowohü yahoya, “Yamunde-randeimbi ana ndan hü süfumboani sishambo düdumefini,” mehoamboyo.

²⁹ Asu Maria ai rani hoafi ra himboriyo haya, nimehünou botife haya Sisasimbo sowana maho.

³⁰ Sisas ai awi moai ngoafihü tüküfiyu, nga nafini Mata ho hoeirerühi rani hü manüŋgu.

³¹ Raniyo Maria ai nimai botife haya pipinambo mahowamboyei asu Suda Maria-babidimbo worambe ahafembo kikumifoarhipiri mamarei ranai ahandi süŋgu mahei ndanana Rasarus yangurühi ho arani-hoafimboane aho sei hehi.

³² Maria ai ho Sisas nüŋguhü tüküfe ahambo hoeirerühiyo ahandi fikimi yiri yimbu pusire yimindihö yimbunambo nimarimbo hoafiyowohü yahoya, “Adükari, se ndan hü mbanmbafi-mbonana, wandi ranihi ai ŋgiri yifiyu,” mehoamboyu.

³³ Sisas ai Mariambo hoeireandane arani-hoafimaranda, asu Suda ahandi süŋgu masinei ranai kameihi arani-hoafi-marihündamboyu. Asu Sisas ai ahandi ŋgüsüfoambe moaruwaimariri.

³⁴ Asu Sisas ai aheimbo düdufindürühi yahuya, “Se ahambo nahü shehora?” mehuamboyei. Asu ai seiya, “Adükari, naha se sühüfi hoeiro,” maseiamboyu.

³⁵ Asu Sisas ai aranmayundo.

³⁶ Asu Suda ai hoafiyehi seiya, “Hoeirhi. Sisas ana nindou ranahambo afindi hamindi ŋgüsüfo parirühi wamboani,” masei.

³⁷ Nga bidifiri ai hoafiyehi seiya, “Sisas ai nindou himboatihari aboedimariri. Nga asu ai nimboe Rasarusimbo fehefiyua yangiri niŋgombo ra wanmayua?” masei.

Sisas ai Rasarus botimariri

³⁸ Asükaiyu Sisas ai ahandi ŋgüsüfoambe moaruwai mahafowamboyu hu honguambe tüküme fiyu. Hongu ra nimoei nimaroweimbi wowondimarihündiyo raniyo nimoeiambe nafitambe ra nimoei ŋgorünambo gürühi pamarihindi.

³⁹ Asu Sisas ai yahuya, “Nimoei ambembo gürühi pamarihindi ra farihehi,” mehuamboyu. Asu Mata nindou yifimayu ranahandi rehü ai yahoya, “Adükari, Rasarus ana yimbuyimbu si honguambe yangurimb-ani. Nga fisinirümbi nawe,” mehoamboyu.

⁴⁰ Asu Sisas ai yahuya, “Sapo hapoasüŋgu hoafiya-hanineimb-ane. Asu se wambo anihondumbo-arowandiri ana, se Godindi ŋginindi ra hoeindowamboyafi,” mehuamboyei.

⁴¹ Raniyei asu ai nimoei ra mafarihhindamboyu, Sisas ai nimoamo himboariyuhü yahuya, “Ape, ro sishambo hihifarihanini. Se wandi hoafi himbori-yafomboanafi.

⁴² Ro fifirihendi ro hoafiya arihandi ra se afindimbo himbori-yafi randühanafi. Nga nindou ndan hü maniboadei-amboanahi ro ndarhe hoafayahi. Rananimbo se wambo koamarihawandira makosahi ra anihondumbo-mbirihindi-ramboane.”

⁴³ Raweyahu haya puküna mŋgyuhü yahuya, “Rasarus, se weindana tüküyafö sinifi,” mehuamboyu.

⁴⁴ Raniyu asu Rasarus ai honguambeahindi tüküfi haya masünu. Ahandi yitinarü watinarü ra hoeari goesürinambo hüputüpurühümüdi hiniŋgimarihindiyo, asu ahandi ŋgüsüboari hoearinambo gabudi-mafoarihindiyo rani-kameihi tüküme fiyu. Raniyu asu Sisas ai hoafiyuhü yahuya, “Hoeari ra fufurihhindoan-animbo ai mbühu,” mehündüri.

*Suda-yafe bogori ai Sisasimbo hifokoefimbo hohoanmomemo
(Matyu 26:1-5; Mak 14:1-2; Ruk 22:1-2)*

⁴⁵ Raniyei asu Suda bidiiri ranihu Mariambo hoeifembo masuhusi ranai rani-moatukuni Sisas ai ramareandi ranimbo hoeirahi hehi asu ahambo anihondumbo-marihori.

⁴⁶ Nga asu bidifiri ai Farisi sowana hei, Sisas ratupurimayu ranahambo ahamumbo hoafimehupuri.

⁴⁷ Raniyomo asu nindou Godimbo sihou-rundeimbi bogori ai Farisi bidifiri-babidimbo kansirimbo gugurupuri houmbo hoafiyomopuruh yahomoya, "Sihiri nda nungumandahua? Nindou ndanani ai hepunifeimbi moatukuni afindi ratupuriyu arandi.

⁴⁸ Sihiri ahambo moani rarihuri hinigirihuran ai hepunifeimbi moatukuni ratupuriyu randani nindou afindi ai ahambo anihondumbo-arihori ana, Rom bogori shefimbo hifandarimuni ai difomo shefimbo moaruwaimbo-ndimunuh asu shefi Godindi wori ra biriboadoembo," mehomu.

⁴⁹ Raniyo asu rani himbanifih nindou mam ahandi nduri Kaiafas ai Godimbo sihai-randeimbi adukari bogorimbofi manungu. Ai hoafiyupuruh yahuya, "Seana moai rani-moatukuni fifirundi!

⁵⁰ Se ndoru fifirundai? Nindou mam ai nindou amuri aheimbohunda yifayu ranana aboed-ane, nga Suda shefimbo munguambo moaruwaimbofe ana, moaruwai-ane," mehu.

⁵¹ Kaiafas ai yare hoafimayu ra ahandi hohoanimonambo yangriyupoani. Nga rani himbanifih Godimbo sihai-randeimbi adukari bogorimbofi nimarumbowambo Sisas ai aheimbohunda yifimboayu ranimbo horombo hoafireanduhiyu.

⁵² Ai Sudambo farihefembo yangriyupoani yifayu ra, nga Godindi nimori mungua hifihu buriyei wakarihindi aheimbo semundundur mamambefendurani mamisirimboyahi mbiniboadeia mbusi hayambo-animbo yifindumbui.

⁵³ Asu raniyomo rani-simboani piyomo houmbo, Suda-yomondi bogori ai Sisasimbo hifokoefimbo yahomo houmbo hoafi fifirimarundi.

⁵⁴ Ranimboyu asu Sisas ai moai Suda-yomondi himboahü weindahi tukufiyu. Raniyu ai Sudia hifi ra hinigire haya, ngoru hifi nimi wohi furikoate-reanduh ngoafi ngoru ahandi nduri Efraim ranihu hu ahambo sungururu-rundeimbi babidimbo manungu.

⁵⁵ God ai Sudambo Isipihundi aboedimareanduri si Pasofa ra awi tukufekoate akimi tukufembo yangriyoambe nindou ngoru ngoafihundi ngoru ngoafihundi ranai Serusarem ngoafinambo ahei fi Godindi himboahü aboedi tukufembohunda mafandihindi.

⁵⁶ Raniyei asu ai Sisasimbo kokorihori wakirihora mayoa Godindi worambe nimboeimbo aheihor wataporiyehi seiya, "Se nungurühi hohoanimoayeia? Sisas ai adukari si tükufeyo nda hoeifembo madufuyo wanimandüyo?" masei.

⁵⁷ Nindou Godimbo sihou-rundeimbi bogori ai Farisi-babidimbo yaru hoafimemo: 'Nindou mam ai Sisasimbo hoeiriran anungu ana, asu ahamumbo ranih-ani anungu yahopuran-animbo ahambo papi-hoafiyumbohunda kikihi-mbirundümo-ndamboane,' mehomu.

12

*Maria ai Sisasindi tinaruwami weri kamafoareandi
(Matyu 26:6-13; Mak 14:3-9)*

¹ Adukari si ra tukufembo awi 6 si ningowane, asu Sisas ai Betani ngoafinambo mahu. Ngoafi ra Rasarusindi ngoaf-ane. Rasarus ranahamboruri Sisas ai honguambeahindi yifihundi botimariri.

² Rani ngoafihundi ai Sisasimbo sindiruhunduh mamarei. Mata ai sesi kakireandi, nga Rasarus ai nindou Sisas-babidimbo nimatei masahusi ra-babidimbo nimatei.

³ Maria ai weri fisisjarümbi hipiri mbuisamongo-ramindeimbi kaki afindifihi sahümündimbi ra semindi haya Sisasindi tjarai wami kare mbura, asu ahandi mbirinanainambo gedumarihendi. Raniyo asu weri ranahandi fisisjarü aboedi ranai worambe kikihimayo.

⁴ Nga asu nindou mamai ahambo süngurüri-randeimbi ahandi ndüri Sudas Iskariot ai-amboani ranihü nimaru. Nindou ranai-animbo Sisasimbo nderümündü ahandi hürütümbi ahamundi wariwamindirümbui. Ai moai Maria ramareandi ranahambo hihifi-hihifiyu.

⁵ Nindou ranai hoafiyuhi yahuya, “Nimboe weri aboedi nda nindou ai sahümündihü asu ranifihi 300 kaki semindi mburimbo nindou napokoateimbi aheimbo segudürimbomayoa?” mehu.

⁶ Nga nindou napo-koateimbi aheimbo hohoanimoyundüri haya hoafiyumboyoani, nga wani. Nindou ranai hühühünüyü-randeimb-ani ranimboane asu ai yare hoafimayu. Aiyu kaki hipiri ahamundi ra hifandimarandi raniyu asu ai kaki foarhi marihündi ra bidifiri hühühünüyü marandi.

⁷ Ranimboyu asu Sisas ai yahuya, “Nimorehi ranahambo se hininjindihindi. Ai wandi yifi si ranahambo horombonambo noure rarendühane fisisjarümbi moatükunü aboedi ra afandifoareandiri.

⁸ Nindou napo-koateimbi ai-animbo se-babidimbo koadürümbo-koadürümbo nimboeimboyei asu se aheimbo fandiheli-ndüründihündi, nga roana ngiri se-babidimbo koadürümbo-koadürümbo nimboahi,” mehu.

⁹ Suda ai Sisas Betani ngoafihü aningu hoafi himboriyei hehimboyei, raninambo mahüsi. Ai mahüsi ra Sisasimbo hoeifimbo yangiriyepoani, nga Sisas Rasarusimbo yifihündi honguambeahindi botimariri ranimbo hoeifimbo kameihiyei mahüsi.

¹⁰ Raniyu asu Godimbo sihou-rundeimbi bogori ranai Rasarusimbo kameihü hifokoefimbo yahomo houmbo hoafi didiboado-marundi.

¹¹ Nimboe sapo Suda bidifiri ai Sisas Rasarus yifihündi botimariri ranahambo hohoanimoyehi asu ahei bogori-yomondi ratüpurü ra hininjirihü hehimbo Sisasimbo yangiri anihondümbo-marihora ranimbo wambo.

Sisas ai Serusarem ngoafihü adükarü bogori nahurai tükimefiyuwa mungu ai hihifi-hihifimayei

(Matyu 21:1-11; Mak 11:1-11; Ruk 19:28-40)

¹² Nimohoafirehi nindowenihü afindi ranai adükarü si ra hoefembo masühüsi ranai ranihü nimareiane. Asu ngörü sihü Sisas ai Serusarem ngoafinambo asüfu hoafi ra himborimayei.

¹³ Raniyei asu ai mbe emündi nahurai hutei sahümündi hehi, nafina nafoarihori hehü hoafi afindi-afindiyehiyehi seiya,

“Godimbo hihifi-hihifindefo!

Nindou Adükaründi süngu tükefiyu ranahambo ‘aboed-ani’ mbisefomboane.

Israeri-yafe adükarü bogorimbo aboed-ani mbisefomboane,” *Buk Song 118:25-26* masei.

¹⁴ Sisas ai dongi semündü haya raniwami masüfu Baiborambe hoafimayo süngu.

¹⁵ Ai yare hoafiyowohü yahoya,

“Saion ngoafi, se yihimbondamboyafi!

Sihafe Adükarü bogori asüfu ra hoeirworü.

Aiana dongi nimori ranü wamani nimarümbo asüfu,”

Sekaraia 9:9

meho.

¹⁶ Horombo ana ahambo süngururü-rundeimbi ai ranani moatükunü moai wudipoaporu fifirundi. Nga sünguna Sisas ai sünambe hafuane, rasimboani ai hohoanimomemo Baibor ahambo hoafimayo ra. Raniyomo asu nindou ai Sisasimbo raraorihori marihündi ranahambo fifirimarundi.

17 Horombo Rasarus ai yifiyu haya honguambeahi yanguruane, asu Sisas ai ahambo mihgimayua honguambeahindi tukumefiyu ra nindou afindi ranai ai-dibo niboadeimbo hoeimarihori. Asu nindou afindi ranai Rasarusimbo honguambeahindi botimariri hoafi ra sahümundi hehimbo, weindah wataporiyei wakimarihindi.

18 Nindou afindi ranai Sisas hepünifeimbi moatükun ramareandi hoafi ra himboriyei hehi nafini nafoamarihori hei.

19 Raniyomo asu Farisi ai ahamundihoari wataporiyomondühi yahomoya, “Haponda shiri ra hoerihumboanefi. Nimorehi nindowenih mungu ahandi hoafi süngurihindühi wambo ngiri nne hohoanimo shiri hohoanimomefi ra aboedindo,” mehomomo.

Grik ai Sisasimbo kokomaruri

20 Nimorehi nindowenih ai Pasofa adükari si ra Serusareminambo Godimbo hohoanimombo masühüsi. Asu raniyei Grik bidifiri Suda-yafe rotu hohoanimo süngurihindeimbi ai Suda-babidimbo masühüsi.

21 Nindou Griki-mayei ranai Firip Betsaidahündi Gariri hifambeahindi ahambo sowahi sinei düduyahindowohü seiya, “Ritifo, ro Sisasimbo hoeindihuri sefimboanefi,” maseiamboyu.

22 Asu Firip ai hu Andrumbo hoafiyundo haya, hafani Sisasimbo hoafimefinando.

23 Raniyu asu Sisas ai ahafanimbo hoafiyupirühi yahuya, “Ndeara ndani simboani ana Nindou Hondü ai nduri adükari ndemündümbui.

24 Ro shifanimbo anihondumboanahi hoafayahapiri: Wit mangiri ra hifini pirikoate-yo haya nimbayo ana, asu mamani rani yangiranimbo ningomböe. Nga asu wit mangiri ra hifini peyo haya nimbayo ana, asu aboedi tükündifehü hisi aboedi hisindimboe.

25 Asu nindou ai ahandi fi ranahambo yangiri afindi hohoanimoayu ana, awandihoemboe. Nga asu nindou ranai hifi ndanihü ahandi yangiri ningo hohoanimo ra daboadanambo-areandi ana, koadürumbo-koadürumbo nüngumbui.

26 Nindou mamani ai wandi ratüpurü asemündu ana, asu ai moani wandi hohoanimo süngu yangiri süngumbi-randamboane. Ro ngoafi animboahi ranih-animbo nindou wandi ratüpurüyu-randeimbi ai ro-dibo nüngumbui. Nindou ra wandi ratüpurü rani yangiri semündü anüngu ana, asu wandi Ape ai ahambo nduri adükari dagadombui,” mehu.

Sisas ai yifimbomayu ranahambo hoafimayu

27 Sisas ai yahuya, “Haponda wandi ngusüfoambe moaruwai-arandiri. Asu ro nüngumambisaha? Asu ro hoafindahühi, ‘Ape wandi flambe nini-moatükuniyu tüküfembo yahohaya rarawayo nda sowandifi piro,’ mambisahiyo? Roana ngiri randihe hoafindahi, nga wani. Nga ro wambo rambifeyowambo saheheamboanahi ndanihü tükeheandi.

28 O Ape, shafi nduri ra adükari-mbeyowamboane.” Sisas ai yare hoafimayuwamboyu asu hoafi mamani sünambeahindi ndahurai kosiwöhü yahoya, “Ro wandi nduri ra adükariimbo-riheamboanahi, nga wandi nduri ra randiheandani asukai adükari safi tükündifemboe,” meho.

29 Nimorehi nindowenih akimi maniboadei ranai hoafi ra himboriyei hehi hoafiyehi seiya, “Nimoamondihofi bürügoayo,” masei. Asu bidifiri ai seiya, “Sünambeahindi nend-ani ahambo hoafeindo,” maseiamboyu.

30 Asu Sisas ai simbori hoafiyuhü yahuya, “Hoafi se himborimayei ranana wambo farihendirimbo tüküfehüyopoani, nga wani. Ranana shheimbo farihendirimboane tükefeyo.

³¹ Haponda God ai nindou hifi ndanihu aniboadei ranaheimbo yibobo-ndearumbui. Rananimbo asu ai Satan ndan hifi ndanihu bogorimbofi anungu ra nderumundu pindirumbui.

³² Rananimbo ai wambo botindihindira, asu ro randiheandura nindou afindi ai wambo sowana ngeimboyei.”

³³ Sisas ai rani hoafi hoafimayu ra, nindou ai ahambo nimi keimbi karihendeimbifih panduwuran yifindumbui.

³⁴ Ranimboyei nindou ai ahambo simbori hoafiyahindowohu seiya, “Krais ai yangiri koadurumbo-koadurumbo nungumbui, ahinumbi hohoanimo Bukambe ranimbo hoafimayoa himborimayefi. Asu se nimboeafi haponda hoafiyafuhi, ‘Nindou Hondu ahambo nimoamo ndahorimindei botindihora yifindimbui,’ masafa? Asu Nindou Hondu ra dudia?” maseiamboyu.

³⁵ Asu simbori Sisas ai yahuya, “Si ra se-babidimbo akidoumbo animbo ningomoe. Si yagodowan nimbibi tukufekoate-yoambe-animbo si ra-dibo ngei. Nindou ai si wanoyowan nimbokonan ahu ana, ai moai nafi hombo ra fifireandi.

³⁶ Haponda si ra siheimbo sowahi maningowa hifandihumboanei, nga se si rana-hambo anihondumbo-ndihinduh-animbo, asu ahandi nimorindei,” mehu.

Suda afindi ai moai Sisasindi hoafi anihondumbo-rihindi

Sisasi rani hoafi ra rare hoafiyu mbura asu ai ahei himboarihu hu dibonapimefiyu.

³⁷ Ai hoeirihora hepunifeimbi moatukuni afindi ahei himboahü ratupuriyu marandiyosi, nga asu ai moai ahambo anihondumbo-rihori.

³⁸ Ranimboyo asu Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi Aisaiandi hoafi ra anihondü tukumefeyo. Ai hoafiyuhi yahuya,

“Adukari, dudi nindou yihoe fi hoafi ranahambo anihondumbo-areanda?

Asu Adukari ranai daboe nginindi hohoanimo ra nafuiayundoa?” *Aisaia 53:1*
mehu.

³⁹⁻⁴⁰ Aisaia ai ngoru hoafinambo yare suru papiranduhi yahuya,

“God ai ahei himboari ra gabudearumboani.

Ranimboanei asu ai ngiri raranimoatukuni ahei himboarinambo ndondihi hoeindihindi.

Ahei ngusüfoambe ragu God ai nimoie nahurai nginindi ramareandura tukumefeyo.

Ranamboane asu ai ngiri ngusüfoambe ndondihi hohoanimondeihi wambo sowana hihindahi dugusian diboandoharu, nga wani,” *Aisaia 6:10*

mehu. Aisaia ai ra-mehu ranimboanei Suda ai Sisasimbo ngiri anihondumbo-ndihori.

⁴¹ Horombo hondu Sisas hifini ningokoate-yuambe Aisaia ai ahandi-mayo himboamupuimbo-randeimbi hoeire hayamboyu ahambo hoafi ra yare hoafimayundo.

⁴² Nindou afindi bogorimboyafu mamarimo ai-amboa Sisasimbo anihondumbo-aruwuri. Nga Farisimbo yihimboyomonduhi wambo ai anihondumbo-aruwuri hoafi ra moai weindah hoafiyomo. Ai hohoanimoyomonduhi yahomoya “Weindah hoafindefani yihoeimbo rotu worambeahindi hihaiboadi-munimboemo,” mehomo.

⁴³ Nindou ranahamumbo nindou ai aboed-anemo mbiseiya yahomo hohoanimomemo, nga God ai ahamumbo ‘aboed-anemo’ yahombo moai yifiriyomo.

Sisasindi hoafi ranai nindouyei hohoanimo yibobondeamboe

⁴⁴ Raniyu Sisas ai pukuna hoafiyuhi yahuya, “Nindou wambo anihondumbo-areandiri aiana wambo yangiri anihondumbo-reandiruhiyupoani. Nga ai Ape wambo koamarhendira makosahi ahambo kameihani anihondumbo-ariri.

⁴⁵ Asu nindou wambo hoeiareandiri ranai Ape wambo koamarhendira makosahi ahambo kameihani hoeariri.

⁴⁶ Roana, hifi ndanihü si nahurai, nindou ai wambo anihondumbo-rhindirühi nimbini maroambe ningokoate-mbeyeia saheheambo makosah-anahi.

⁴⁷ Asu nindou mamini ai wandi hoafi himboriyuhü, süngufekoate-ayu ana, ro ngirini ahandi hohoanimo yibobondihini. Roana hifi ndanihü nindou aheimbo yibobofendürimbo kosamboyahipoani, nga wani. Roana aheimbo aboedambofendürimbo makosah-anahi.

⁴⁸ Asu nindou ai wambo daboadi hihireandirühi wandi hoafi semindikoate-ayu ana, ahambo ahandi hohoanimo yibobofe hoafi ra yagododomböe. Hoafi ro hoafimayahi rananimbo bidifirani si tüküfeyoambe yibobondeirimboe.

⁴⁹ Hoafi nda ropoanimbo hohoanimo hehea hoafiyahühi-yahipoani, nga wani. Ape wambo koamarihendirä makosahi ranai munju moatükuni Se hoafindafindürü, mehuamboanahi hoafayahi.

⁵⁰ Ro hoafi ra fifirihamboanahi. Apendi hoafana aboedi yangirini koadürümbo-koadürümbo ningo-randeimb-ane. Ranimboanahi Ape ai wambo hoafimayundira asu munju hoafi nda siheimbo hoafayahi,” mehu.

13

Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi-yomondi yitijari popoaimarapuri

¹ Sudayei mamini adükari si Pasofa sei-arihündi ranai tüküfembo yangiriniyoambe Sisas ai hifi nda hiningife hefe, ahandi Afindi sowanambo hafombo si ra tüküme Feyoa fifirimareandi. Ai ahandi nendi afindi hifi ndanihü burayei aheimbo afindi ngusüfo pamareandürü. Ai aheimbo horombo piyu haya ngusüfo pareandürü huhumbo ndeara yifimbo yangiriyuhü afindi hamindi ngusüfo pamareandürü.

² Sapo Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babidimbo sowasümondühini marimondane asu Satan ai Saimonindi nimori Sudas Iskariot ahandi fiambe hohoanimo moaruwai masagadowa Sisasimbo ahandi hürütümbi-yafe warihüfimbo mehu.

³ Sisas ai fifireandi Afindi ai ahambo munjuambo moatükuni hifandimbo nginindi adükari masagado ra. Asu Godimbo sowahindi makusu ra fifireandi ranimbo ai Ahambo sowana gafumbui.

⁴ Ranimboyu asu ai sesi sesambeahindi hiningire botifi, ngisihari hoeari yimündamündü mbura, tawor mamini semündü ahandi mbusümondühini hühüre hiningimareandi.

⁵ Raniyu asu ai hoe semündü disambe kare mbura, ahambo süngururü-rundeimbiimbo ahamundi tijari ra popoairapurühi tawor mbusümondühini hühümareandi ranambo gedümarapuri.

⁶ Raniyu asu Sisas ai Saimon Pitambo sowana masünuwamboyu, asu Pita ai hepünifi hoafiyundühini yahuya, “Adükari, se wandi tijari popoaimbo safimboyafi?” mehuamboyu.

⁷ Asu Sisas ai simbori hoafiyundühini yahuya, “Ro haponda ratüpurayahini ndanana se moai fifirowandi. Nga süngunambo-animbo ranahambo fifirindowamboyafi,” mehuamboyu.

⁸ Asu Pita ai yahuya, “Se wandana tijari ra popoaindamboyafi, nga yowani,” mehuamboyu. Asu Sisas ai simbori kafaore hoafiyundühini yahuya, “Asu ro sihambo popoaiyoninikoate-ayahini ana, asu se ngirini wandi sünguro-randeimbindafoandi,” mehünowamboyu.

⁹ Asu Saimon Pita ai simbori yahuya, “Adükari, ambe, wandi tijari yangirini popoaiyondirini ana. Nga wandi watijari ngusümboari ra kameihini amboani popoaindandirini,” mehuamboyu.

10 Asu Sisas ai ahambo yahuya, “Nindou ai ahandi fi ra munḡu hundürüyu hayamboayu ana, asu asükaindu ḡḡri hundürümbo hohoanmondü. Ai tḡari yangri amboani popoiafoareandi ra afisaho paiarikoate aboedyuhani. Se afisaho-koate aboedi anḡgomo, ḡḡa se munḡuamboemopoani,” mehu.

11 (Sisas ai nindou mamı ahambo ahandi hürütümbi-yomondi warihüfimbo mehu ahambo fifiriri. Ranımboyu ai ahamumbo hoafıyupurühi, “Seana moai munḡuambo afisaho-koate nḡgomo,” mehupuri.)

12 Sisas ai ahamundi tḡari popoairapuri mburamboyu, asu asükaiyu ahandi ḡḡsihari hoeari ra güde haya, sesi yangoro fondani mahu. Hu nımarümbo ahamumbo düdufipurühi yahuya, “Haponda sıhamundi tḡari popoaimarhandi. Se wandi ratüpuri nda fifirundai?”

13 Se wambo dükarundürühi ‘Yamundo-randeimbi,’ asu ‘Adükari,’ yahomo arundi, ranana anıhond-anesi, ḡḡa ro ran-anahi.

14 Roana sıhamundi Adükariamboya asu Yamundihe-rıhandeimb-anahi. Ranıyahı asu ro sıhamundi tḡari popoaimarıhapuri. Asu yahurai se-amboani sıhamundihoari ḡḡorüندی hoarehındımondühi sımborı fehefirındımo.

15 Ro sıhamumbo nafuimbohünda ramarıheandi nou, se nindou ḡḡorümbo ranı-süḡgundüdi.

16 Ro anıhondümboanahi hoafayahapuri: Ratüpuriyu-randeimbi nindou ai ahandi bogorımbo ḡḡasünderümboyupoani. Asu nindou ratüpuriımbu ahu ranai nindou ahambo koamarıherü ahandi nımoamoyupoani.

17 Asu se ranı-moatükunı ranahambo anıhond-ane yahomo fifiründühi, ranı-süḡguarundi ana, se ranımbu hıhıfi-hıhıfındıımbuemo.

18 Ro sıhamumbo munḡuambo hoafıyaha-purühiyahıpoani. Ro sıhamumbo dıbonımehapuri fifiriıheapuri-mboanahi. ḡḡa sehüندی mamı wambo refendirımbu-mayu ranahandı hoafi Baıborambe hoafımayo ra anıhondü tükündefemboe. Hoafi ra yare hoafıyohü yahoya, “Nindou sesi mamühi asahoasehi ranai wandi hürütümbi tükündefımbui,” meho.

19 Awi ndanı moatükunı ra moai haponda tüküfeyoanıyahıpoanı ranahambo hoafayahı. Rananımbu ndanı moatükunı ra süḡgunambo tükündefeyoanı, asu se wambo anıhondümbo-ndundırı ro God ai sıheimbo aboedambo-fembohünda koamarıhendırı-anahi.

20 Ro anıhondümboanahi sıhamumbo hoafayahı: Nindou düdi ro nindou koararıhehinı ranahambo aserümündü ana, ai wambo kameihı semündündırühani. Asu nindou düdi wambo asemündündırı ranai nindou wambo koamarıhendırı ahambo amboanı serümündühani,” mehu.

*Sudas ai Sisasımbu ahandi hürütümbi-yomondi warihündirımbui
(Matyu 26:20-25; Mak 14:17-21; Ruk 22:21-23)*

21 Sisas ai yare hoafıyuwane asu ahandi ḡḡusüfoambe moaruwai-marırı. Asu ai hoafıyuhı yahuya, “Ro anıhondümboanahi sıhamumbo hoafayahapuri: Nindou mamı sıhamundi mbusümo anḡḡu ai-anımbu wambo hürütümbi-yomondi warihündeandırımbui,” mehu.

22 Sisas ai yare hoafımayuamboemo asu ai sımborı hıımbuapefirümemo. Asu ai moai fifiründı Sisas ai nindou dabombeı yare hoafımayu ra.

23 Nindou Sisasımbu süḡgururü-rundeimbi ahandi ḡḡusüfoahüندی ai ahandi fıkımı mamaru.

24 Ranıyu asu Saimon Pita ai ahambo mbıro kareandühi yahuya, “Se Sisasımbu düdurıworı, ai nindou daboe yare hoafıyuhı rana,” mehuamboyu.

25 Asu ai Sisasımbu sowana sühüfi hüfuhü düdufinduhü yahuya, “Adükari, nindou ra düdi?” mehundowamboyu.

²⁶ Asu Sisas ai sɪmborɪ yahuya, “Awi ro bret bɪdɪfɪrɪ sesɪ hoeambe foandɪhe hehea ndahandomboyahɪ. Ro sesɪ asahando nindou aiani,” mehu. Ranɪyu asu ai bret bɪdɪfɪrɪ ra sesɪ hoeambe foare mbura, Sudas Iskariot, Saimonɪndɪ nɪmorɪ-mayu, ahambo masagado.

²⁷ Sudas ai Sisasɪndɪ hūrütümbi-yomondɪ warɪhüfimbo hohoanɪmoyuhü sesɪ ra semündü hayamboyuwane asu Satan ranai ahandɪ fiambe mafarɪfiyu.

Ranɪyu asu Sisas ai ahambo yahuya, “Se ranɪ-moatükunɪ ratüpurɪmbo ana, nɪmai ratüpurɪyafɪsɪ,” mehu.

²⁸ Nindou sesɪ fikɪmɪ nɪnoumemo ai mamai-amboanɪ moai Sisas hoafɪmayu rana-hambo fɪfireandɪ.

²⁹ Nindou bɪdɪfɪrɪ ai Sudas ahamundɪ kakɪ hipɪrɪ hɪfandarandɪ ai adükarɪ si sesesɪmbo hoafɪmayundowambo sesɪ pemɪmboani yahomo asu nindou kakɪkoate-mayei aheimbo saimboani yahomo raraomarundɪ.

³⁰ Nɪmbɪ mamarowamboyu Sudas ai bret bɪdɪfɪrɪ Sisas masagado ra semündü haya hɪfɪnambo makusɪfoendɪ.

Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbɪmbo sɪmborɪ ahɪnübɪ hohoanɪmo masagapurɪ

³¹ Sudas ai hɪfɪna makusɪfoendamboyu, asu Sisas ai yahuya, “Haponda Nindou Hondü ai ndürümb-ani yahombo ra weindahɪ tükündɪfemboe. Rananɪmbo asu Nindou Hondü ai God ndürümbayu ra weindahɪndirɪmbui.

³² Asu Nindou Hondü ai God ndürümbayu ra weindaharirɪ ana, asu God ai ahandɪ süngu Nindou Hondü ndürümbayu ra nɪmehünou weindahɪndirɪmbui.

³³ Nɪmoakɪdɪbou, ro ŋgɪrɪ se-babɪdɪmbo gedühi nɪmboahɪ. Se wambo kokondurɪ-mboemo, ŋga se ŋgɪrɪ hoeindurɪ. Horombo Sudambo hoafɪmayahɪ ro homboayahɪ ŋgoafɪ ranambe se ŋgɪrɪ ŋgei.

³⁴ Ro sɪhamumbo sɪmborɪ hohoanɪmo asahapurɪ. Wandafɪ mamɪ, se sɪhamundɪhoarɪ sɪmborɪ ŋgusüfo pefirɪndɪmo, ro sɪhamumbo ŋgusüfo pararɪheapurɪ nou.

³⁵ Asu se sɪhamundɪhoarɪ sɪmborɪ ŋgusüfo pefirɪndɪmondan-anɪmbo nindou ai sɪhamumbo amboa ‘ahambo süngururü-rundeimb-anemo’ mbɪseimboyei,” mehu.

*Sisas ai Pitamboya, ro moai ahambo fɪfɪrɪhinɪ mbüsümbui mehu
(Matyu 26:31-35; Mak 14:27-31; Ruk 22:31-34)*

³⁶ Saimon Pita ai hoafɪyunduhü yahuya, “Adükarɪ, se nahanamboyafa?” mehundowamboyu. Asu Sisas ai ahambo sɪmborɪ yahuya, “Ro nahanafɪyo ahahɪ ra-nafɪ ana se ŋgɪrɪ wandɪ süngu ŋgafɪ. Ŋga süngunambo-anɪmbo ra-nafɪ wandɪ süngu ŋgamboyafɪ,” mehundowamboyu.

³⁷ Asu Pita ai asükaiyu sɪmborɪ hoafɪyunduhü yahuya, “Asu nɪmboe ro haponda sɪhafɪ süngu sɪnɪkoate-ayaha. Sɪhambondünɪnɪ asu wambondündɪrɪ ndümboemo,” mehuamboyu.

³⁸ Asu Sisas ai ahambo sɪmborɪ hoafɪyundühɪ yahuya, “Se wamboyondɪrɪ asu sɪhamboyonɪnɪ rambo hoafayafɪsɪ, ŋga ro sɪhambo anɪhondümboanahɪ hoafayahanɪnɪ: Kakaro hoafɪkoate-yuambe-anɪmbo se ŋgɪmɪmbo hoafɪndafühɪ anɪmboya ‘Ro moai Sisasɪmbo fɪfɪrɪhinɪ,’ mbɪsamboyafɪ,” mehu.

14

Sisas ai Ape God sowanambo ho naf-ani

¹ Sisas ai hoafɪyupurühɪ yahuya, “Se ŋgusüfoambe hepünafundühɪ afɪndɪ hohoanɪmo-ndɪmboemo. Ŋga se Godɪmbo-anɪmbo anɪhondümbo-ndüwurɪ. Asu se wambo amboanɪ anɪhondümbo-ndündɪrɪ.

² Wandî Apendî worî ana fondî afînd-ane. Nga roana sîhamumbo fondî dîboadîfembo kameihî hahühühanahî. Asu ranî-moatükunî ra tîkaimbe-mbonana, ro ngîrî sîhamumbo hoafîyahapurî.

³ Ro nga sîhamumbo fondî dîboadondîhe hîniîngîndîhe heambo-anîmbo, asükainda sîhamumbo sepurîmîndîmbo kodamboyahî. Asu rananîmbo se ngoafî ro amarîhî ranîhü se-amboanî nîmandîmboemo.

⁴ Ro ahahî nafî ho ra se fîfîrumboanemo,” mehuamboemo.

⁵ Asu Tomas ai hoafîyundühî yahuya, “Adükari, roana moai fîfîrîhundî se hombo asafî ranana. Nüngundîhu ro fîfîrîmandîhu ra-nafî ho rana?” mehuamboyu.

⁶ Asu Sisas ai sîmborî hoafîyundühü yahuya, “Roanahî nafayahî, anîhondü hoafî, asu yangîrî nîngombo ra nîmîndühayahî. Nindou mamai-amboanî ngîrî ngorü nafîndüfi Ape sowahî tükündîfiyu, nga roanahî nafayahî.

⁷ Asu se wambo fîfîrarundîrî ana, wandî Apembo amboanî fîfîrîndü-wurîmboemo. Nga hapoadümbö se hoeirüwurî houmbo fîfîrarüwurî,” mehuamboemo.

⁸ Asu Firip ai hoafîyundühü yahuya, “Adükari, se yîhoefîmbo Ape ra nafuiyafîmunî. Rananîmbo yîhoefîmbo wanjei-mbeyowamboane,” mehuamboyu.

⁹ Asu Sisas ai sîmborî hoafîyundühü yahuya, “Firip, ro se-babîdîmbo gedühî manîmboahî ranane asu se wambo fîfîrîfendîrî-koate-ayafî? Düdi wambo hoeimare-andîrî ranai ana Apembo-amboanî hoeirîrî. Asu se ngîrî hoafîndafühî, ‘yîhoefîmbo Ape ra nafuiyafîmunî,’ mbîsafî.

¹⁰ Seana moai anîhondümbö-mbaropoanî ro Ape sowahî anîmboahî asu Ape ai wambo sowahî anüngu ra? Hoafî ro masahapurî ra ropoanîmbo hohoanîmoya hehea sahapurîmbo-yahîpoanî. Nga Ape ro dîbofîhani ai ahandî ratüpurî ra ratüpurîyu arandî.

¹¹ Se hoafî ndanahambo anîhondümbö-ndundî: Ro Ape-dîbo-anahî asu Ape ai ro-dîbo-ani. Ra wanîndoanî ana, asu se ro munğu hepünîfeimbî moatükunî ratüpurîya marîhandî ranahambo hohoanîmondîmondühî anîhondümbö-ndundîrî.

¹² Ro sîhamumbo anîhondümböanahî hoafayahapurî: Nindou ai wambo anîhondümbö-areandîrî ana, ai-amboanî hepünîfeimbî moatükunî rande ratüpurîndümbui. Rananîmbo asu ai wandî ratüpurî ngasündeandeimbî ratüpurîndümbui sapo ro Ape sowana hahühühî wambo.

¹³ Asu se munğu moatükunî wandî ndürî sünguna dîdîbafefundî ana, ro randîheamboyahî Ape ai wandî süngu ndürî adükari semîndîmbohünda.

¹⁴ Asu munğu moatükunî se wandî ndürîna dîdîbafefundî ana, ro randîheamboyahî.”

Sisas ai Yifiafî Aboedî dagadürîmbui

¹⁵ “Asu se wambo ngusüfo pararundîrî ana, se wandî-mayo hohoanîmo ra süngundumboemo.

¹⁶ Asu ro Apembo dîdîbafî-ndaheandanî ai sîhamumbo ngorü farîhefe-mbohünda dagapurîmbui. Asu ai se-babîdîmbo koadürümbö-koadürümbö nîngomboe.

¹⁷ Farîhe-randeimbî ndanana anîhondü hoafîyo-randeimbî Yifiafî Aboedî ranane. Hîfînîndî nindou aiana ngîrî Yifiafî Aboedî ndanahambo ndahümündî. Asu ai moai Yifiafî hoeirîhî fîfîrîhî raraorîhündî, nga wanî. Nga se ahambo fîfîrundî asu aiana se-babîdîmbo sîhamundî mbusümo nîngomboe.

¹⁸ Ngîrî ro hîniîngî-ndîheapurani asühî nîmorî nahurai nîngomo, nga sîhamumbo sowana kodamboyahî.

¹⁹ Nindou hîfî ndanîhündambo ai ngîrî amitata wambo hoeife-ndîrîkoate-ndei, nga seana wambo hoeindundîrîmboemo. Ro hîfî ndanîhü yangîrî nîmboahambo wambo asu se-amboanî yangîrî nîngomboemo.

²⁰ Ro yifihündi botindaheandani rani-simboani ro wandi Ape-dibo nimboahani asu se ro-dibo ningomondani asu ro se-babidimbo animboahi ra fifirindumboemo.

²¹ Nindou wandi hohoanimo ra süngureandi ranai ana wambo ngusüfo pare-andiruhani. Nindou wambo ngusüfo parareandiri ranahambo wandi Ape ai ngusüfo pariruhani. Asu ro-amboani, ahandi himboahü weindahi tükündaheandühi, asu ahambo ngusüfo pandihinimboyahi,” mehuamboyu.

²² Asu Sudas, (Sudas Iskarioti-yupoani, nga ngorü Sudas,) ai Sisasimbo hoafiyundühi yahuya, “Adükari, se nimboeafi yihoe fi himboahü weindahi tükündafoandühi asu nindou hifi ndanihü aniboadei ahei himboahü weindahi tüküfekoate-ayafa?” mehuamboyu.

²³ Asu Sisas ai simbori ahambo hoafiyundühi yahuya, “Nindou ranai wambo ngusüfo parareandiri ana, ai wandi hoafi rani-süngundeambui. Rananimbo asu wandi Ape ai ahambo ngusüfo pandirümbui. Rananimbo asu ro Ape-dibo ahambo sowahi nge ai-babidi koadürümbo-koadürümbo nimboemboyehi.

²⁴ Nindou wambo ngusüfo pefendirikoaateyu-randeimbi-mayu ranana wandi yamundife hoafi moai süngureandi. Hoafi haponda se himborayomo nda wandi hoafi yangiriyopoani, nga wani. Wambo Ape koarhendira makosahi ahandi-mayo-ane hoafi nda.

²⁵ Awi ro se-babidimbo nimboamboanahi asu ro sishamumbo ndani moatükuni hoafi nda hoafayahapuri.

²⁶ Nga Farihai-randeimbi ranana Yifiafi Aboed-ane. Asu wandi nduri süngunambo-animbo ahambo Ape ai koandihendani kodimboe. Ai-animbo sishamumbo mungu moatükuni ranahambo yamundeapurimboe. Asu ai sishamumbo ngusüfoambe horindeapura sishamumbo ro hoafiyahapureimbi ra asükaindimbo hohoanimondimboemo.

²⁷ Ro sishamumbo randiheapuran se ngusüfo afurindu kündumboemo. Ngusüfo afurife kife hohoanimo wandi-mayo ra asahapuri. Ro ngusüfo afurife kife hohoanimo asahapuri nda nindou hifi ndanihündambo asahupuri nahurai-yopoani, nga wani. Se ngusüfo sishamundi ra afindi hohoanimo-ndimondühi yhimbondimboemo.

²⁸ Ro rani hoafi sishamumbo masahapuri ra se fifirundi: ‘Roana ndearambo sishamumbo hini ngiri-heapurühanahi, nga asükainda tükündaheamboyah.’ Se wambo ngusüfo pambarundiri-mbonana, asu ro haponda Ape sowana ahahühi ndanimbo hihifi-hihifiyomo. Nimboe sapo Ape ai adükari saf-ani asu wambo ngasündeandiri-mboani.

²⁹ Yifiafi Aboedi kosowani-yahipoani hoafiyahapuri. Rananimbo asu süngunambo ra tükündefeyoani ranahambo anihondümbo-ndundiri.

³⁰ Hifi ndanihündambo hifandi-randeimbi Satan ai ndeara haponda tüküme fiyuwambo ro ngiri se-babidimbo afuri gedühi wataporindahi. Satan ai ngiri wambo hibadandiri.

³¹ Nga nindou hifi ndanihü aniboadei ranai ro Apembo ngusüfo parihini arihandi ranimbo fifiri-mbiri-hindamboane. Ranimboane asu Ape ai hoafimayundirambo ratüpuriya arihandi. Se botiyafu houmbo, mborai shiri ngefombo,” mehu.

15

Sisas ai wain nimindi hond-ani

¹ “Roana wain nimindi hond-anahi. Asu wandi Ape ai wain nüburi rani aharamburi-ani.

² Wandi düdüdü ra hisikoate-yowani, asu nüburi aharamburi ranai düdüdü ra hifitirihairandühani. Düdüdü hisiyorandeimbi ranana Ape ai afindi hisimbeyowa yahuhaya diboadore-randühani.

³ Seana ro hoafi hoafimayahapuri ranambo ndeara afindi hisimbohünda hifitirihomombo nahurai-anemo aningomo.

⁴ Asu se wandi hoafi sünguarund-animbo, se ro-dibo ningomboemo asu ro-amboani se-babidimbo nimboamboyahi. Asu wain düdudu ra nimindi ranifih pefekoate-ayo ana, ngiri nimi ra hisindo ndandi. Ranimboane asu se-amboani ro-dibo ningokoate-ayomo ana, ngiri hiseimbi nimi nou ningomo.

⁵ Ro wain bogori nimind-anahi, nga asu se wain nimindi ranahandambo düdud-anemo. Nindou ranai ro-dibo nunguan asu ro ai-dibo animboahi ana, ai hisi afindi hisiyu randuhani. Nga se wambo hiningarundi ana, asu se ngiri raran moatükunirandundi.

⁶ Asu nindou mam ai ro-dibo ningokoate-ayu ana, ai wain düdü rawefeyo nou kandihaurani asu yaparindumbui. Rananimbo nindou ai düdudu ra gugundu mbundumbo, haimbo mandifembohünda haiambe putindafumboemo.

⁷ Asu se ro-babidimbo ningomombo wandi hoafi sünguarundi ana, se ninimoatükunimboyo hohoanimoemo ranahambo didibafindafundi. Rananimbo se ninimoatükunimboyo didibafimefundi ra sihamumbo sowahi tükündifemboe.

⁸ Asu se nimi nou afindi hisi hise mo ana, se wandi süngu-rundeimbimbondafu ningomboemo. Rananimbo asu wandi Ape ai ndüreimbindumbui.

⁹ Asu ro sihamumbo ngusüfo pamarheapuri Ape ai wambo ngusüfo pamareandiri nou. Se koadürumbo-koadürumbo ngusüfo pefe hohoanimo wandi-mayo ndani mbusümo ningomo.

¹⁰ Asu se wandi hoafi rani yangiri sünguarundi ana, se wandi ngusüfo pefe hohoanimo rani mbusümo ningomboemo. Ro-amboani wandi Apendi hoafi rani-süngurithe hehea, asu ahandi ngusüfo pefe hohoanimo rani mbusümo animboahi.

¹¹ Asu se ro hihifi-hihifayahi nou hihifi-hihifimbeyomonda sahehea hoafi munju ra hoafimayahapuri. Asu hihifi-hihifi ra sihamundi ngusüfoambe afindi safi tükümbifeyoa sambanahi.

¹² Wandi hoafi ndanana ndahurai-ane: Ro sihamumbo ngusüfo pararheapuri nou-animbo se-amboani sihamundi wandafi mamimbo ngusüfo pandupuri.

¹³ Asu nindou mam ai ahandi ngunindi fehefembohünda yifayu ana, moai nindou ngorumbo ngusüfo pefe hohoanimo ranahambo ngasündeandi, nga wani.

¹⁴ Asu se ro hoafayahi ra süngurundühi rawarundi ana, se wandi wandafi mam-anemo.

¹⁵ Haponda ro ngiri sihamumbo wandi ratupuriyomo-rundeimbi mbisa dukandihapur, nga wani. Sapo ratupuriyu-randeimbi ai ana ahandi bogorindi hohoanimo ra ngiri fifirindeandi. Nga asu ro haponda sihamumbo 'wandafi mam-anemo' asahapuri. Nimboe ro munju moatükun wandi Apendi-mayo hoafi himboriya heheambo wamboanahi rawasahi.

¹⁶ Seana moai wambo 'ai yihof-ani' yahomo diboniyomondiri, nga wani. Nga simbori sihamumboyahi ro 'ai wand-anemo' sa diboniyahi hinngi-marheapuri. Raniyahi ro sihamumbo ratupurifih tumarheapuri nimi nou hisiyomondühi, asu mare hisi yangiri mbiningowa sahehea. Ranimbo-hündambo-animbo se Apembo wandi ndurinambo didibafindafundani raranimoatükun se didibafimefundi ra dagapurumbui.

¹⁷ Hoafi nda ro sihamumbo randundi asahapuri, se sihamundihoari simbori ngusüfo pefendürindimo," mehu.

Hifi ndanihündambo nindou ai Sisasimbo süngururü-rundeimbimbo yiboarukonndihipurimboyei

¹⁸ "Asu nindou hifi ndanihündambo ai sihamumbo yiboaruko-arhipuri ana, se fifirindundi horombo wambo boatei yiboaruko-marhindirane.

¹⁹ Asu se hifi ndanihündambombemo-mbonana, nindou hifi ndanihündambo sihamumbo, 'yihoe fi wandafi mam-anemo' mbi sei hü ngusüfo pandihipurimboyei. Nga ro sihamumbo hifi ndanihündambo fihimarihapurimindühane, nga seana hifi ndanihündambo-yomopoani. Nga ranimboanei asu nindou hifi ndanihündambo ai sihamumbo yi boaruko-arhipuri.

²⁰ Ro sihamumbo hoafayahapuri nda ndondu hohoanimondimo: Ratüpuriyu-randeimbi nindou ai ahandi bogori ranahambo ngasündirumbo-yupoani. Wambo moaruwaimbo-arhindiri nou-animbo asu sihamumbo amboani moaruwaimbo-ndihipurimboyei. Asu ai wandi hoafi süngumbarihi-mbonana, sihamundi hoafi amboani süngundihimboyei.

²¹ Asu aiana moai Ape wambo koarhendira makosahi ranahambo fifirihori. Se ro diborihindi-memondambo wambo sihamumbo raran moatükunimbo moaruwai randihipurimboyei.

²² Asu ro kosi aheimbo rani hoafi ra hoafikoate-mbayahi-mbonana ahei moaruwai hohoanimo ranahambo ngiri hütieyi. Nga hapondanana ro hoafiyahandüri heheambo wambo ai ngiri ahei moaruwai hohoanimo ra ngörü-süngundih hoafindei.

²³ Nindou ranai wambo yi boaruko-areandiri ana, asu ai wandi Apembo amboani yi boaruko-riruhani.

²⁴ Ro raran ratüpur nindou amuri ai ratüpurikoate-mayei raniyo ahei mbusümo ratüpurimayahi. Asu ro rani ratüpur refekoate-mbehi-mbonana ai ahei moaruwai hohoanimo ranahambo hütieipoani. Nga haponda ro ratüpurimayahi ra hoeirihimboaneisi, nga asu Ape-dibo yihoehimbo yi boaruko-marhimuni.

²⁵ Ahinümbi hoafi sürü pare masihendi ranai yare hoafiyohü yahoya, "Wambo moani hoangirihi hehi yi boaruko-marhindiri," meho. Hoafi ra anihondumbo tüküfembohünda ai wambo yi boaruko-marhindiri.

²⁶ Ro Farihai-randeimbi Ape sowahindi koandihheheanda sihamumbo sowana kodimboe. Yifiafi ranana anihondü hondü hoafiyorandeimb-ane. Ai kod wandi ratüpur ranahambo sihamumbo hoafindipurimboe.

²⁷ Horombo se ro-babidimbo maningomonda asu ro ratüpur ra weangurühi peya hehea ratüpurimayahi, asu hapondani amboani se aningomo. Ranimbo-hündambo-animbo se-amboani hoafi ra weindahi tükündafu hoafindimo," mehu.

16

¹ Sisas ai yahuya, "Sihamundi anihondümbofe ra hiningindumboemo saheheamboyahi hoafi ra rarihe hoafimayahapuri.

² Sihamumbo ai-babidimbo rotumbo yowani mbi simboemo. Süngunambo rani-moatükuni ra tükündifeyoan-animbo asu ai hoafindimondühi animboya, 'Sihiri Godimbo ratüpurindefühi Sisasimbo süngururü-rundeimbi hifokoa-ndihupurimboane,' mbi simboemo.

³ Ai moai Apembo fifirüwuri asu wambo fifirundiri, nga wani. Ranimbo-hündambo-animbo ai rani hohoanimo ra randu ratüpurindimboemo.

⁴ Ro sihamumbo rani-moatükuni ra hoafiyahapureimb-ane. Nga asu süngunambo-animbo rani-moatükuni ra tükündifeyoani horombo ro hoafimayahapuri ranahambo hohoanimo-ndimo."

Yifiafi Aboedindi ratüpur

"Ro se-babidimbo nimboambowambo asu horombo moai sihamumbo hoafi ra hoafiyahi.

⁵ Nga roana Nindou koamarhendira makosahi ahambo sowana hahühühanahi. Nga moai nindou seyafundeimbi ranai wambo düdufih, 'Se ra nahanamboyafi ahafa?' yahu.

⁶ Hapoana sihamumbo ro Ape sowana hafombo hoafi ra hoafimehapura asu se afindi hohoanimoemo.

⁷ Nga ro sihamumbo anihondumboanahi hoafayahapuri: Sihamumbo ro hiningiriheapuri hehea ahahühi ranana sihamumbo fehefepurimboane. Asu ro hafokoate-mbayahi-mbonana, Farihapurirandeimbi ai ngiri sihamumbo sowana koso. Nga ro ahahühi-animbo sihamumbo sowana koandiheheanda kodimboe.

⁸ Rananimbo Farihendüri-randeimbi ai kodu nindou hifi ndanihü aniboadei aheimbo türüboade nafuindandüra ai moaruwai hohoanimo, mbumundi hohoanimo, asu Godindi yibobofe hohoanimo nimindi ra fifindihimboyei.

⁹ Ai moai wambo anihondumbo-rhindiri, nga ranimboane asu ai hütiei mbi aheimbo nafuindandürimbui.

¹⁰ Mbumundi hohoanimo nimindi rananimbo ai nafuindandürimbui. Ape ai wamboya, 'mbumund-ani,' mbusümbui asu ro ahambo sowana gagühani wambo ngiri asükaindimo hoeindundiri.

¹¹ God ai aheimbo yibobofe hohoanimo ra rande nafuindandürimbui. Hifi ndanihünda hifandi-randeimbi Satanimbo God ai yiboboriri haya hütimb-ani mehu asu aheimbo amboani yibobondearümbui.

¹² Hoafi afindi awi ro siheheamboanahi, nga se ngiri haponda munju ndowandümo.

¹³ Yifafi hoafi anihondumbo hoafiyorandeimbi tükündifembo-animbo sihamumbo hoafi hondü ranambo didiboado-ndeapurimboe. Aiana ngiri aipoanimbo hohanimondo haya ratüpurindo, nga wani. Ai hoafi himborimayo rananimbo asu sihamumbo weindah hoafindimboe. Rananimbo ai sihamumbo raranimoatükunü süngunambo tüküfemboayo ranahambo hoafindipurimboe.

¹⁴ Asu ai wandimayo hoafi ra ndemindi hayambo-animbo sihamumbo weindah hoafindimboe. Raninambo ai wandi ndürimbo adükar-ani mbi simboe.

¹⁵ Apendi moatükunü munjuambo ra wand-ane. Ranimboanahi sihamumbo haponda hoafiyahapurühiya: 'Yifafi ai-animbo wandimayo hoafi ndemindi haya sihamumbo weindah hoafindipurimboe,' asahapuri," mehu.

Afindi hohoanimondi fondühi hihifi-hihifi tükündifemboe

¹⁶ Sisas ai yifimbo-mayu ranimbo hoafiyuhi yahuya, "Akidoumbo yangir-animbo se ngiri wambo hoeindundiri asu süngunambo akidoumbo yangir-animbo se wambo asükaindimo hoeindundirimboemo," mehu.

¹⁷ Ahambo süngururü-rundeimbi bidifiri ai ahamundihori ndaru waporiyomondühi yahomoya, "Nine hoafi nimindi ranahandamboyo ai yihofimbo yare hoafemuna? Asu ai yare hoafiyuhiya, 'Akidoumbo yangir-animbo se ngiri wambo hoeindundiri asu süngunambo akidoumbo yangiri se wambo asükaindimo hoeindundirimboemo,' mehua? Asu yahuya, 'Sapo roana Ape sowanambo hahühühi wambo,' mehu."

¹⁸ Asu ai yaru düduyafundühi yahomoya, 'Akidoumbo yangir animbo,' ai hoafimayu nda nüngufe-nünguferamboyoa? Roana moai hoafimayu ndanahandambo nimindi ana fifirihundi," mehomondamboyo.

¹⁹ Sisas ai hoeireandane ahambo düdufimbo yahomo houmbo raraomemo ra fifirimareapuri. Ranimboyo asu ai hoafiyuhi yahuya, "Awi seana ro hoafimayahapuri ndanimbo nimindi hoafi ra fifirifembo yahomomboanemo düdu-düduyomo wakarundi? Ro hoafiyahühi sahüya, 'Akidoumbo yangir animbo se ngiri wambo hoeindundiri asu süngunambo akidoumbo yangir-animbo se wambo asükaindimo hoeindundirimboemo,' masahi," mehu.

²⁰ Sisas ai yifiyo hefe botifembo-mayu ranimbo hoafiyuhi yahuya, "Ro sihamumbo anihondumboanahi hoafayahapuri: Awi seana afindi hohoanimo-ndimondühi aranindimboemo. Nga nindou hifi ndanihü burayei aiana hihifi-hihifindeimboyei,

nga seana ngusüfoambe afindi hohoanimo ra muṅgundowohü asu hihifi-hihifi hohoanimo sihamundi mbusümo tükündifemboe.

²¹ Ni morehi ai ni mori wakemindimboayo ra rani si tüküfehi ngusüfoambe afindi hohoanimo kürareandi. Asu süṅgunambo ni mori ra wakiramandi mburambo ana, ai asübusi raniambo ngiri afindi hohoanimondo, nga wani. Asu aiana ni mori wakimaramindo raniambo hihifi-hihifiindimboe.

²² Raniamboanemo se haponda hohoanimo afindi küru amarimo. Nga asu ro asükainda sihamumbo hoeindiheapurani se asükaindimo ngusüfo aboedi kündumboemo. Asu ngiri nindou ngörü ai sihamundi ngusüfo aboedi kife ni mara hihifi-hihifi ra ndemündü pindeandi, nga wani.

²³ Rani-si ra tüküfe simboani ana ngiri se wambo ni nimbobo akidou düdudafundiri. Ro sihamumbo anihondumboanahi hoafayahapuri: Asu se Apembo rani-moatükuni mbisenda yahomo houmbo, didibafefundi ana, asu ai wandi nduri süṅgunambo sihamumbo rani-moatükuni ra dagapurimbui.

²⁴ Horombo ana moai se wandi ndurinambo didibafiyafu rundi rani-moatükuni semindimbo yahomombo ra. Se ahambo didibafindimondani ana, ai sihamumbo dagapurimbui. Raniambo asu se afindi hihifi-hihifiindimondumboemo.”

Sisas ai hifi ndanihündambo nginindi ngasündimareandi

²⁵ “Ro sihamumbo kafoefe hoafiyahi hoafimayahapuri, nga süṅgunambo ana ngiri sihamumbo kafoefe hoafinambo hoafindahapuri, nga wani. Nga ro sihamumbo Apembo hoafi hondü hoafinda-hapurimboyahi.

²⁶ Rani-simboan-animbo se wandi nduri süṅgunambo Apembo didibafindafundo. Wandihoari ana ngiri Apembo sihamumbo farifehe-purimbohünda didibafindahahi, nga wani. Se sihamundihohari ahambo didibafindafumboemo.

²⁷ Nga Ape ahandihohar-ani sihamumbo ngusüfo parareapuri. Ni mboe sapo Ape wambo koamarihendirä makosahi raniambo anihondumbo-rundühi ngusüfo pararundiri raniambo wambo.

²⁸ Horombo ro Ape-dibo ni mboia mburihamboyahi, asu ahambo hiniṅgiri hini hehea hifina makosahi. Nga asu hapondani ana ro asükai hifi nda hiniṅgife mburiambo Ape sowana hafombo samboanahi,” mehuamboemo.

²⁹ Asu ahambo süṅgururü-rundeimbi ai hoafiyomondühi yahomoya, “Yini, hapondani ana se moai kafoefe hoafinambo hoafiyafi, nga hoafi hond-ane hoafiyafi.

³⁰ Hapoana sihambo ro fifirihuninimboanefi. Yihoe fi ngusüfoambe düdufembo hohoanimo ran-amboa se fifirowandi asu ngiri sihambo düdudahundi. Se muṅgu moatükuni fifirowandi. Raniamboanefi se God-dibo ni mbafi hawa makosafi ranahambo anihondumbo-arihundi,” mehomo.

³¹ Raniyu asu Sisas ai simbori ahamumbo hoafiyuhi yahuya, “Hapoana se akidou anihondumbo-arundiri.

³² Nga se himboryomo! Rani si ra ndearambo tüküfembo yahomboane asu sihamumbo bukürü-boadühipurani mamimami se sihamundi worina ngomboemo. Raniambo asu se wambo yangiri hiniṅgindundira ni mboamboyahahi. Nga asu ro yangiriyahipoani animboahi, nga Ape ai ro-dibo nüngumbui.

³³ Se ro-dibo niṅgomondani sihamundi ngusüfo afure kümbearowa samboanahi hohoanimoayahahi. Raniamboyahahi ro sihamumbo rani hoafi ra rarihe hoafimehapuri. Hifi ndanihü ana se afindi hohoanimo kündu ni mandimboemo. Roana hifi ndanihündambo hohoanimo ranana hifinambo-riheamboanahi, nga sihamundi ngusüfo raniambo se nginindi kündu ni mandimo,” mehu.

17

Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbimbohünda Godimbo didbafimefiyu

¹ Sisas ai rani hoafi ra hoafiyu mbura sünambe himboyuhü hoafiyuhü yahuya, “Ape, rani si ra tüküfemboane. Se sihafü Nïmorü ranahambo ndürü adükarümb-ani mbisafi nafuindafindüran-animbo asu simborü Nïmorü ai sihambo adükar-ani mbüsü nafuindandürimbui.

² Nga nindou muᅅguambo ahei bogorimboriwori kafoariwori hiniᅅgi-mariwor-ani. Asu muᅅguambo se ahambo masabadürü ranaheimbo ai-animbo aboedi yangiri koadürümbo-koadürümbo niᅅgombo hohoanimo dagadürimbui.

³ Asu nindou ai se mamü God hond-anafi fifirihini asu Sisas Kraismbo koamarü-hawora makusu ranahambo fifirahori ana, ai koadürümbo-koadürümbo yangiri niᅅboadeimboyei.

⁴ Ro muᅅgu ratüpuri se wambo ratüpürimbohünda masawandiri ra muᅅgumarüheandi raniᅅnambo hifi ndaniᅅhü ro se nindou adükar-anafi sa nafiimayahi.

⁵ O Ape, horombo ro hifi nda tüküfekoate-yoambe se-diᅅbo niᅅmboahambe ro se nahurai aboedi hamandi manimboahi asu hapondani ro sihambo sowahi dügühühi amboani ndürü adükarü ndawandiri.

⁶ Se wambo nindou hifi ndaniᅅhündambo masawapuri ranahamumbo sihambo weindahi-marüheapuri. Nindou ra sihafiyomo, asu se wambo ndeara sawapürimboanafi. Asu ai sihafü hoafi yangiri sünguarundi.

⁷ Asu haponda se wambo muᅅgu moatükuni masawandiri ra ‘ahandi-mayo makosoane’ yahomo fifirarundi.

⁸ Muᅅgu hoafi se wambo masawandiri ra ro ahamumbo hoafimayahapuri. Asu ai himboriyomo houmboanemo ro horombo se-diᅅbo niᅅmboah hehea makosahi raniᅅmbo anihondümbo fifirarundi. Asu ai se wambo koamarühawandira makosahi raniᅅmbo anihondümbo-arundi.

⁹ Ro ahamumbo-hündamboanahi didibafeheanini. Nga roana nindou hifi ndaniᅅhü aniboadei aheimbo farühefe-ndürimboyahüpoani didibafeheandi, nga nindou se wambo masawapuri ahamumboanahi sihafü-memondambo wambo didibafeheandi.

¹⁰ Asu muᅅgu moatükuni wandi-mayo ra sihaf-ane. Asu muᅅgu moatükuni sihafü-mayo ra wand-ane. Asu ahamundi warü-süᅅgu nindou ai rariᅅhi fifirihindi ro ndürü adükarümb-anahi.

¹¹ Hapoana ro ᅅgiri hifi ndaniᅅhü niᅅmboahi, nga sihambo sowana asihühi. Nga aiana hifi ndaniᅅhü niᅅgomboemo. Ape, moai ᅅgorü se nahurai nüᅅgu. Se nindou wambo masawapuri ra sihafü hohoanimo süᅅgundowandühi ahamumbo hiᅅbadapuri. Raniᅅmbo se ndürü wambo masawandiri rani-süᅅgunambo mbiniᅅgomondamboane. Raniᅅmbo ai-amboani mamü hohoanimo süᅅgumbüru-ndamboane sihiri mamü hohoanimo süᅅguarihoandi nou.

¹² Ro ai-babümbü niᅅmboahambe se wambo ᅅginandi masowandiri raniᅅnambo ahamumbo hifandiᅅmarühapura aboedambo anüᅅgomo. Ro ahamumbo ndoriᅅhe hifandiᅅmarühapura asu moai mam-amboani farühoei raraorandi. Nindou ai farühefembo-mayu rani yangiriyu mafarihoayu. Raniᅅmbo asu Baiborambe horombo hoafimayo ra anihondü weindahi tükümeᅅfeyo.

¹³ Hapoana ro sihambo sowana asihühi. Ro awi hifi ndaniᅅhü ndariᅅhe hoafayahi. Raniᅅmbo wandi hiᅅhifi-hiᅅhifi hohoanimo ra ahamundi fiambe afindi mbümarowa saheha.

¹⁴ Sihafü hoafi ro ahamumbo masahapura asu nindou hifi ndaniᅅhü aniboadei ranai ahamumbo yüboaruko-marühipuri. Ai ramehindi ra niᅅmboe sapo roana hifi ndaniᅅhündambo-yahüpoani asu ai-amboani hifi ndaniᅅhündambo-yomopani.

¹⁵ Ro ahamumbo hifi ndan+hündambo sepurimindi raguanambo-fepurimbo didibafi-yaheandühi-yahipoani, nga wani. Se ahamumbo hifandirapurani asu Satan ai ahamumbo moaruwai hohoanimo refekoate-mbiyuwa saheheamboanahi didibafeheandi.

¹⁶ Ro-amboani hifi ndan+hündambo-yahipoani maru ai-amboani hifi ndan+hündambo-yomopoani.

¹⁷ Se ahamumbo sifahifi anihondü hohoanimo sifahifhoari kaboadowapuri. Nga sifahifi hoafi ranana anihondü hohoanimo nimindühane.

¹⁸ Horombo se wambo koamar+hawandira kosa, nindou hifi ndan+hü burayei ahei mbusümo manimboahi. Mare yahurai-animbo asu ro-amboani ahamumbo koamar+heheapura homo nindouyei mbusümo aningomo.

¹⁹ Ro ahamumbo fehete-purimbohünda wandi fi sishambo maseheandi rananimbo ai anihondü sifahifi ratüpuriyomo-rundeimbi tükümbeafunda sahehea.

²⁰ Nga asu ro didibafeheandi ra ranimbo farihfefepurimbo yanggiri-yopoani, nga wani. Nga ro didibafeheandi ra nindou ai süngun+ahamundi hoafi himboriyei hehi, asu ai wandi hoafi anihondumbo-ndihimboyei ranaheimbo kameih-anahi didibafeheandi.

²¹ Ape se ro-dibo animbafi asu ro se-dibo animboahi, nga ai-amboani yahurai-animbo mam+ hohoanimo süngund+hi mbini+boadei sahehea hohoanimoayah. Ranimboanahi asu ai sishiri-babidimbo mbini+boadei-amboane. Rananimbo asu nindou hifi ndan+hü aniboadei ranai se wambo koamar+hawandira makosahi ranimbo anihondumbo-ndihimboyei.

²² Ndüri adükar+ wambo masawandiri yahurai ahamumbo sahapurimboanahi. Asu sishiri rawehoandi nou ai-amboani mam+ aboedi ran+ hohoanimo yanggiri sowandümo mbini+ngomonda asahi.

²³ Ro ai-babidimbo animboahi, nga asu se ro-dibo animbafi. Ranimboanahi asu ai-amboani aboedi mam+ ran+ hohoanimo yanggiri hohoanimombemo asahi. Rananimbo nindou hifi ndan+hündambo ai se wambo koamar+hawandira makosahi ranimbo fifir+mbir+hinda asahi.

²⁴ Ape, se wambo nindou masawapuri ra ro animboahi ran+hü mbini+ngomonda samboanahi hohoanimoayah. Ai wandi-mayo himboamupuimbo-randeimbi hoe-imbirundi samboanahi. Horombo hifi nda tüküfekoate-yoambe se wambo ngusüfo parowandirühi himboamupuimbo-randeimbi ra masawandiri.

²⁵ Ape, se mam+ yanggir-anafi mbumundayafi. Nindou hifi ndan+hündambo ana moai fifir+hin+ni, nga roana sishambo fifir+hea-ninimboanahi. Nga nindou ndan-anemo se wambo koamar+hawandira makosahi ranimbo fifirumboemo.

²⁶ Ro ahamumbo sishambo nafuimayahapuri. Asükainda ro nafuindahapurimboyahi se wambo ngusüfo pamarowandi nou ai-amboani ngusüfo peferümbeyomondamboane. Asu ro-amboani ai-babidimbo nimboamboyahi," mehu.

18

Sisasimbo kikihimaruründümo (Matyu 26:47-56; Mak 14:43-50; Ruk 22:47-53)

¹ Raniyu asu Sisas ai didibafiyu kikamündü haya, ahambo süngururü-rundeimbi babidimbo Kidron hoe apoari hanimo bamar+hoemo. Orif nini nübür+ mam+ ranai gogoanini yangoroane, ai ranafi hanimo bar+hoemo houmbo nübürambe nafi mahafomo.

² Sudas, nindou sapo Sisasimbo hürütümbi-yomondi war+hüfimbo-mayu ranai nübür+ ra fifireandi. Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babidimbo nübür+ ran+ fikim+ homo guguriyafu nimarimo marundi, ranimboyu Sudas ai ranahambo fifir+mareandi.

³ Ranimboyu Sudas ai ami bɔdɔfɔrɔyomo asu prisman Godimbo sihou-rundeimbi bogori ai koamarɔhoupurɔyomo, Farisi bɔdɔfɔrɔyomo sepurumundu haya, nɔmburi yangoro nafi mahafomo. Ai ranafi hɔfomonduhuyomo, ram haiyo, asu hai hondu yimundu sowandumo, asu yifariimbo napoyo ra raraoru sowandumo houmbo mahifomo.

⁴ Asu Sisas ai ahambo nini-moatukuniyo tukufemboayo ra fifireandi. Ranimboyu ai ahamumbo sowahi akimi hufu hoafiyupurui yahuya, “Se ra daboe kokoarura?” mehuamboemo.

⁵ Asu ai simbori yahomoya, “Ro ana Nasaretihundi Sisasimbo kokomboanefi,” mehomondamboyu. Asu Sisas ai yahuya, “Ro Sisas-anahi ndasi,” mehuamboemo. Asu Sudas Sisasimbo hurutumbi-yomondi warihufimbo-mayu ranai ai-babdimbo manungu.

⁶ Ranıyu asu Sisas ai “Ro Sisas-anahi ndasi,” mehupuramboyo nindou ranai dabodanambo suhiyafu-nduhundamboemo hifini putapimemo.

⁷ Ranimboyu asu Sisas ai ahamumbo asukaiyu dudufipurui yahupuriya, “Se nindou dabo kokomboemo?” mehupuramboemo. Asu ai hoafiyomondui yahomoya, “Sisas Nasaretihundi,” mehomondamboyu.

⁸ Asu Sisas ai simbori yare hoafiyui yahuya, “Ro sihamumbo hoafiyahapureimbane, ro Sisas-anahi. Se wambo kokondurui ana, asu wandi sungururu-rundeimbi hiningindupurani mbihomondamboane.”

⁹ Ai yare hoafimayu ra sapo ai horombo hoafimayu ra anihondu tukumbifeyoa yahuhayamboyu yare hoafimayupuri. Sapo ai ndare hoafiyui, “Nindou wambo se masawapuri ra ro moai mam-amboani hiningirihini,” mehu. Ranimboyu asu ahamumbo farihafepurimbo hohoanimoyuhu “Wandi sungururu-rundeimbi hiningindupurani mbihomondamboane,” mehupuri.

¹⁰ Saimon Pita ai pisao yihimindi semundu hayamboyu pisao ra Godimbo sihou-rundeimbi-yomondi adukari bogorindi ratupuriyu-randeimbindi warihondu himbohoeari mafoafoareandi. Nindou ratupuriyu-randeimbi ahandi nduri ra Markus.

¹¹ Ranıyu asu Sisas ai Saimon Pitambo hoafiyundui yahuya, “Pisao ra asukaiyafi koadurambe sando! Ro Ape ai wambo asubusi saindirimboayu ra ngiri hiningindihendi,” mehu.

*Sisas ai Godimbo sihai-randeimbi adukari bogori Anasindi himboahü manungu
(Matyu 26:57-58; Mak 14:53-54; Ruk 22:54)*

¹² Ranimboemo asu amiyomo, ahamundi bogoriyu, asu Suda-yomondi prismaniyomo ranai Sisasimbo mburundumo mburu huputu-marihawuri.

¹³ Ranıyomo asu ai Anas sowanambo boatei sowarundumo mahomo. Anas ai Kaiafasindi yamongoamndiyu haya rani himbanifihi Godimbo sihai-randeimbi adukari bogorimbofi mamaru.

¹⁴ Kaiafas ranıyu nindou Sudahundimbo horombo yare hoafiyupuruiya, “Nindou mamı ai hifi ndanihu burayei aheimbo farihefemböhünda yifimbiyu-wamboane,” mehu.

*Pita ai Sisasimbo ro moai fifirihini mehu
(Matyu 26:69-70; Mak 14:66-68; Ruk 22:55-57)*

¹⁵ Saimon Pita ai Sisasimbo sungururi-randeimbi ngoru-dibo Sisasimbo sungumariniri hafani. Godimbo sihai-randeimbi adukari bogori ai sungururi-randeimbi ngoru-mayu ahambo fifiriri. Ranıyu asu ai Godimbo sihai-randeimbi adukari bogorindi ginrambe Sisas dibo kamefoeneandi.

¹⁶ Asu Saimon Pita ai weindani yipurikimi nungu. Ranimboyu asu Sisasimbo süngurü-randeimbi ngörü Godimbo shai-randeimbi adükari bogori ai fifireimbimayu ranai hu, nimorehi yipuri hifanda-randeimbi-mayo ahambo hoafiyundo haya Saimon Pitambo ginirambe serümündü kamefuendi.

¹⁷ Nimorehi yipuri hifanda-randeimbi ai Saimon Pitambo yahoya, “Awi se-amboani nindou ndanahambo süngurü-randeimb-anafi?” mehoamboyu. Asu Pita ai yahuya, “Roana wani,” mehu.

¹⁸ Nindou ratüpuriyomo-rundeimbiyomo asu prismaniyomo ai hai mamü püpiru hinigiru houmbo ngisharimboemondühi wakiyomo ningomombo haihehümemo. Asu Pita amboani ai-babidimbo nungumbo haihehü-mayu.

*Godimbo shai-randeimbi adükari bogori ai Sisasimbo düdumefindo
(Matyu 26:59-66; Mak 14:56-64; Ruk 22:66-71)*

¹⁹ Rani-simboani Godimbo shai-randeimbi adükari bogori ai Sisasimbo süngururü-randeimbi asu hoafi nindou yamundearü marandi ranimbo düdumefindo.

²⁰ Raniyu asu Sisas ai ahambo simbori yahuya, “Ro nimbi-nimbi si Godindi worambe, Suda ai mungu fandihi nimatei rhündambe ranihüyahi ro aheimbo hoafi ra yamundi-marheandüri. Nga ro moai hoafi mam-amboani dibo hoafiyahi.

²¹ Se nimboe wambo düduefoandira? Nindou hoafi himborimayei aheimbo-animbo düduyafandürisi. Ai ro hoafiyahemb ra fifirihimboaneisi.”

²² Sisas ai ra mehuamboyu, asu prisman mamü manungu ranai Sisasimbo pakarümündü pürirühi hoafiyuhi yahuya, “Ngiri se Godimbo shai-randeimbi adükari bogorimbo rando hoafindafi,” mehindowamboyu.

²³ Asu Sisas ai ahambo simbori yahuya, “Ro moaruwai hoafindahani animbo se hoafi ra weindah ndowandifi wataporimbo-ndandi. Nga asu ro aboedi hoafiyahi ana, se nimboe wambo harimayafa?” mehu.

²⁴ Asu wofina hüputüpumaruründümo ra fufurhefikoate mbaningo nou, Anas ai ahambo Godimbo shai-randeimbi adükari bogori Kaiafas sowana koamarherü.

*Pita ai asükaiyu ro moai Sisas fifirihini mehu
(Matyu 26:71-75; Mak 14:69-72; Ruk 22:58-62)*

²⁵ Saimon Pita ai haikimi haihü manunguamboemo. Nindou Pita-dibo maningomo ranai ahambo hoafiyomondowohü yahomoya, “Awi se-amboani ahambo süngurü-randeimbimbayafi?” mehomondamboyu. Asu ai didimofih yahuya, “Roana wani,” mehu.

²⁶ Nindou mamü Godimbo shai-randeimbindi ratüpuriyu-randeimbiyu haya, asu Pita himbo hoeari mafoafoariri ahandi mamisiri ranai hoafiyuhi yahuya, “Awi seana Sisas-dibo nümbürambe mamarifa hoeimarheanini,” mehuamboyu.

²⁷ Asu Pita ai asükaiyu “Roana wani,” yahambe asu kakaro ai hoafimayu.

*Sisas ai Pairatindi himboahü manungu
(Matyu 17:1-2; Mak 15:1-5; Ruk 23:1-5)*

²⁸ Raniyomo asu ai hapoadumbo siyoambe Kaiafasindi wori hinigiru houmbo, Romi-yafe gafman bogorindi worinambo Sisasimbo sowaründümo mahomo. Asu Suda ai moai gafman bogorindi worambe kefou hifomo ai adükari si Pasofa ra sesimbo yahomombo wambo. Suda nindou ai ndifo-yafe worambe kefoefembo ra ahinümbane. Nga asu ai karefoahundi ana, asu ‘ngiri Pasofa sesi ra dagüdif,’ yahomo houmboemo.

²⁹ Raniyomo asu ai weindani ningomondane Pairat ai ahamumbo sowahi tüküfi hu hoafiyuhi yahuya, “Se nimboe nindou ndanahambo papi-hoafiyumbo yahomo houmboemo?” mehuamboemo.

³⁰ Asu sîmborî hoafi+yomondühi yahomoya, “Asu nindou ndanai moaruwai hoanîmo süngufekoate-mbei-mbonana, ngîrî ndarîhu sîhambo sowana sahurûmîndefî sînefi,” mehomondamboyu.

³¹ Asu Pairat ai ahamumbo hoafi+yupurühi yahuya, “Se sîhamundîhoarî sowaründümo houmbo sîhamundî ahînümbî süngu papi-hoafîndürî,” mehuamboemo. Asu Suda ai hoafi+yomondowohü yahomoya, “Yîhoefî papi-hoafambe ngîrî nindou ngorûmbo hîfokoandîhundî,” mehomo.

³² Horombo Sisas ai yahurai randîhe yîfîndamboyahî mehu. Asu ranî hoafî ra anîhondü tüküfemböhünda Suda ai ra-süngumarundî.

³³ Ranîmboyu asu Pairat ai gafman bogorîndî worambe asükai kefue hüfu Sisasîmbo mborai mehundowa mahüfuwa düdufindühü yahuya, “Se Suda-yomondî adükarî bogorîyafî?” mehuamboyu.

³⁴ Asu Sisas ai hoafi+yundühü yahuya, “Awi sîhafîhoarî hohoanîmoyafî hawamboyafî se yaro hoafayafî, asu nindou amurî ai wambo yaru hoafîmemondamboyafî yaro hoafayafî?” mehuamboyu.

³⁵ Asu Pairat ai sîmborî hoafi+yuhî yahuya, “Roana Sudayahîpoanî. Nga sîhafî nendîyomo Godîmbo sîhou-rundeimbî bogorî-babîdîmbo wambo sowana sowandümonîni masîniimo. Asu se niîni nününgurowamboyafa?” mehundowamboyu.

³⁶ Asu Sisas ai sîmborî yahuya, “Ro ngîniîndî hîfandarîhandî ranana hîfî ndanîhündambo-yopoanî. Ranî hohoanîmo wandî ra hîfî ndanîhündambombembonana, asu wandî ratüpuriyomo-rundeimbî ranai yîfiarîndîmonda asu ngîrî nindou ranai wambo Suda-yomondî warîhündundîrî. Nga wandî ngîniîndî hîfandîmbo ranana hîfî ndanîhündambo-yopoanî,” mehu.

³⁷ Ranîyu asu Pairat ai yahuya, “Refe ana, asu se adükarî bogorîwamboyafî!” mehuamboyu. Sisas ai sîmborî hoafi+yundühi yahuya, “Sîhafîhoarî anîhondümbaanafî yaro hoafi+yafühî, ‘Se adükarî bogor-anafî,’ asafî. Roana anîhondü moatükunî ro hoeimarîheandî ranîmbo anîhondümba hoafîmbohünda makosahî. Ranîmboyahî Ape wambo koamarîhendîra makosaha me ai wambo wakîmaramîndî-ndîrî. Nindou ai hohoanîmo hondü ranî-süngurîhindeimbî ana ai wandî yafambehündî hoafî hîmborîyei rîhündühaneî,” mehuamboyu.

³⁸ Asu Pairat ai ahambo hoafi+yundühi yahuya, “Anîhondü hohoanîmo ra niînea?” mehu.

Pairat ai Sisasîmbo niîmi keimbî karîhindeimbîfîhî tikondundümo pandîwuri mehu (Matyu 27:15-31; Mak 15:6-20; Ruk 23:13-25)

Ai yare hoafi+yu haya, asükai Suda sowana kusîfoai haya mahu. Ai hoafi+yuhî yahuya, “Nindou ndanahambo papi-hoafîmbohündambo moai niîni-moatükunî moaruwai niîmaroanî hoeirîheandî.

³⁹ Nga sîhamundî boagîrî hohoanîmo ranî-süngunambo adükarî si Pasofa ranîhü ro nindou mamî sîhamundî hohoanîmo süngu ahambo karabusambeahîndî aboedambo koarîhehinî arîhandî. Se hohoanîmoyomondanî ro ‘Sudayei adükarî bogorî’ nda aboedambo koandîhehinîmboyo?” mehuamboemo.

⁴⁰ Ranîyomo asu ai sîmborî puküna hoafi+yomondühi yahomoya, “Aiana wanî, nga se Barabasîmbo-anîmbo hîniîngîndîworî!” mehomo. Barabas ra gafman-babîdîmbo yîfiarîyu nindou hîfokoare randeimb-ani.

19

¹ Ranîmboyu asu Pairat ai hoafîmayua ami ai Sisasîmbo sowaründümo houmbo ndüfurî-ndüfurîmarüwuri.

² Asu ami ai adükari bogorindi at tikai wofi tiholari tihorümbinambo nafiru mburu, Sisasindi mbiroambe kiki-mafoarundi. Ran-yomo asu adükari bogorindi hamburi hoeari güdu hini-ngimarundi.

³ Asu ai ahambo tüküyafu sisiindi hoafiyomondowohü yahomoya, “Suda-yomondi adükari bogori nindou, karihasi,” yahomondüh-yomo asu ahambo harimemondo.

⁴ Pairat ai asükaiyu weindani tüküfi hu hoafiyundürühi yahuya, “Himboryei! Ro ahambo weindani siheimbo sowana sahüminde tükeheandi. Rananmbo se fifirindihindi. Ro moai papi-hoafimbo nini-moatükunü fifirihendi,” mehu.

⁵ Ran-yu asu Sisas ai weindani tüküme fiyu. Asu ahandi mbiroambe at tiholari tihorümbi wofinambo nafimarundi, asu hamburi hoeari ra güdarwane rani kameihi tüküme fiyu. Ran-yu Pairat ai hoafiyuhü yahuya, “Nindou ranani nda,” mehu.

⁶ Ran-yomo Godimbo sihou-rundeimbiyomo asu prismaniyomo ai hoerüwuri houmbo puküna hoafiyomondühi yahomoya, “Nimi keimbi karihendeimbifihü tikoründümo parüwuri! Nimi keimbi karihendeimbifihü tikoründümo parüwuri!” raramarüri. Pairat ai yahuya, “Sihamundiholari animbo nimi keimbi karihendeimbifihü tikoründümo parüwuri. Nga ahandi hohoanimbo ro moai nini-moatükunü ngörü-süngufe hohoanimbo nimaroa hoerihendi,” mehu.

⁷ Asu Suda ai simbori hoafiyomondühi yahomoya, “Roana yihoe fi ahinümbi hohoanimbo süngu yare hoafiyohü yahoya, ‘Nindou ndanana ai yifimbiyu-wamboane,’ meho. Nimboe sapo ai yahuya, ‘Ro Godindi nimor-anahi,’ mehu,” mehomo.

⁸ Ran-mboyu asu Pairat ai rani hoafi ra himboryu haya yihimbo afindi yihimbomayu.

⁹ Ran-yu asu asükai gafmani-yomondi wori ranambe kefuai hüfu Sisasimbo yahuya, “Se nini-nipoediyafa?” mehundo. Nga Sisas ai moai simbori ahambo hoafiyundo.

¹⁰ Ran-yu asu Pairat ai yahundoya, “Nimboe se wambo hoafikoate-ayafindira? Roana sihambo moani koehefeniniyo asu nimi keimbi karihendeimbifihü tikoemindinini pefeniniyo ra refembo nginindi hifandihamboanahi. Awi asu rani hohoanimbo ra fifirifekoate-wamboayafi?” mehundowamboyu.

¹¹ Asu Sisas ai simbori ahambo yahuya, “God nimoamo amaru ranai sihambo nginindi hohoanimbo ra segoninikoate-mbei-mbonana, asu se nginindi hohoanimoyowohü wambo hifinambofendirü hohoanimbo ra ngiri hohoanimoyafi. Ran-mboane asu nindou ai wambo sihafü warihümareandiri ranahandi moaruwai hohoanimbo ana sihafü moaruwai hohoanimbo ranahambo ngasünde haya adükari hamind-ane,” mehuamboyu.

¹² Ran-yu asu Pairat ai rani hoafi ra himboryu haya, Sisasimbo koandihahina mbühu yahuhaya nafü kokora wakimareandi. Nga asu Suda ai puküna hoafiyehi seiya, “Asu se ahambo koarhaworanü ahu ana, se ngiri Romi-yafe adükari bogori Sisarindi ngunindindafi. Nindou ai hoafiyuhü ‘Roana adükari bogoranahi,’ ehu ana, asu nindou ranai Sisarimbo yiboaruko-riruhani,” mehomondamboyu.

¹³ Pairat ai rani hoafi ra himboryu haya, Sisasimbo weindani serümündü tüküme fiyu. Ran-yu ai hu, papi-hoafi himboryu rambo nimarifondi mamü maninggo ‘nimoei yibadi’ sei-arihündi raniwamü mamaru. (Hiburu-yafe hoafinambo nimoei yibadi ra Gabata-ane.)

¹⁴ Rani si ranana Suda-yafe adükari si Pasofa ranimbo sesi napo fikimi-fikimifembo si-ane. Asu ndeara hüfinimboyowane, Pairat ai Sudambo hoafiyundürühi yahuya, “Sihei adükari bogori ranahambo hoerihori,” mehuamboyei.

¹⁵ Asu ai puküna hoafiyehi seiya, “Koarihawori! Koarihawori! Nimi keimbi karihendeimbifihü tikorindifi pariwori,” maseiamboyu. Pairat ai Sudambo düdureandürühi yahuya, “Sihei adükari bogori ranahambo ro nimi keimbi karihendeimbifihü tikuumindi pefimbo yini seiai?” mehuamboyu. Asu Godimbo

sihou-rundeimbi adükari bogori memo ranai simbori hoafiyomondowohü yahomoya, “Yihoefi adükari bogori ana moai ngorü nünngu, nga Sisar yangir-ani anünngu,” mehomondamboyu.

¹⁶ Raniyu asu Pairat ai Sisasimbo ahamundi warambe hinngimariri, nimi keimbi karihendeimbifihitikuimindi pefimbohünda.

Sisasimbo nimiti keimbi karihendeimbifihitikoründümo pamarüwuri
(Matyu 27:32-44; Mak 15:21-32; Ruk 23:26-43)

Raniyomo asu ami ai Sisasimbo masowaründümo.

¹⁷ Raniyu asu Sisas ai ahandihoari nimiti keimbi karihendeimbi ra semündü haya ngoafi ra hinngirihihimbo, wafu mamimbirihapiri nahurai wafu sei-arhündi raninambo mahei. (Hiburu-yafe hoafana ‘Gorgota-ane’.)

¹⁸ Ranühi ai Sisasimbo nimiti keimbi karihendeimbifihitikoründümo pamarüwuri. Asu nindou ngorü yimbu amboani Sisas-dibo tikoripündimo pamarupiri ra ngorü ai gogoaninyu asu ngorü ai gogoaninyu, nga asu Sisas ai mbusümo.

¹⁹ Pairat ai hoafi mamini keimbi karihendeimbi-mayo ranifihisürü papira pareandühi yahuya: ‘SISAS NASARETHÜNDI SUDAYAFE ADÜKARI BOGORI’ yahu pamareandi.

²⁰ Sisasimbo tikoründümo pamarüwuri ra ngoafi adükari rani fikimi safiyo. Ranimboyo hoafi Pairat ai hoafimayua pamarundi ra nindou afindi ranai hei hoeimarihindi. Pairat ai hoafi sürü papira pamareandi ra, Hiburu-yafe hoafi, Romiyafe hoafi, asu Griki-yafe hoafi raninamboyu sürü papimarandi.

²¹ Ranimboemo Godimbo sihou-rundeimbi bogori ai Pairatimbo hoafiyomondowohü yahomoya, “Se nimboe ‘Suda-yafe adükari bogori’ safi sürü papira pamariwanda? Nga ndaro papira parowandai: ‘Nindou ranai hoafiyuhuya, “Ro Suda-yomondi adükari bogorani,” mehu,’ safi parowandai,” mehomondamboyu.

²² Asu Pairat ai yahuya, “Hoafi ro sürü papimarihandi ra ngiri asükainda ngorüsüngundihe pandiheandi,” mehu.

²³ Ami ai Sisasimbo nimiti keimbi karihendeimbifihitikoründümo parüwuri houbomo, asu ahandi-mayo hoeari napo ra munngu fufuründümo mburumbo yimbu-yimbumbu yimbumarundi. Raniyomo ami ai napo ra mamaru fufumaründümo. Asu ai ahandi hoandari hoeari kameihimastowandümo. Nga asu hoandari hoeari ra moai ngorü hoeari ranifihiparihikakiyei, nga mamirani yangiriyokakimayei.

²⁴ Ranimboemo asu ami ai ahamundihuari yahomoya, “Hoeari ndanana sihiri kikifepoani, nga yowani. Nga hoeari ranimbo-hünda sihiri satu piraindefomboane, nindou ngorü ai semindimbohünda.” Nindou ai yaru hoafimemo ra sapo horombo Baiborambe yare hoafimayo süngu. Ai yare hoafiyowohü yahoya,

“Wandi hoeari napo yimbumaründümo.

Asu hoeari wandi ranahambo nindou mamai semindimbohündambo satu piraimemo,”

22:18

Buk Song

meho. Raniyo asu ami amboani rani-süngumarunda hoafimayo ra anihondütüküme feyo.

²⁵ Sisasindi hondiyoyasu ahandi akidiyo, asu Maria Koropasindi wuhiyoyasu Maria ngorü Makdarahündiyoyai Sisasindi nimiti keimbi karihendeimbi-mayo rani fikimi manimboei.

²⁶ Ahandi hondaiyo asu süngururü-randeimbi Sisas ai ahambo ngusüfo paririrandeimbi-dibo manimbafea hoeimareapiri. Raniyu ai hondambo yahuya, “Nimorehi, ndanana sihafini mor-ani,” mehu.

²⁷ Asu ahambo süngurüri-randeimbi-mayu ahambo yahuya, “Ndanana sihafu me-ane,” mehuamboyu. Asu rani-simboani ai Mariambo ahandi worinambo semündü hu ai-dibo manimbafe.

Sisas ai yifimayu

(Matyu 27:45-56; Mak 15:33-41; Ruk 23:44-49)

²⁸ Raniyo süngunambo Sisas ai ahandi ratupuri hifi ndanihü ra muḅguyohane yahu fifirimareandi. Raniyo asu Godindi hoafi Baiborambe anihondü tükümbifeyoa yahuhaya ndare hoafiyuhi yahuya, “Amindaniḅoarandiri,” mehu.

²⁹ Hipiri mamu yangori hayamboyo ranambe hühütimbü hoe finiga ranai mapuiaro. Raniyo asu ai siwara-ambeahindi hoe kikihamindeimbi semündü hayambo, finiga ambe foareanda tükufe haya manḅgo. Asu ai hisop nimharifihi pare himondamündi mbura, Sisasindi yafambehü tümareandi.

³⁰ Sisas ai finiga ra sümündü mbura hoafiyuhi yahuya, “Muḅguyo,” yahu mbura mbiro hifini piyuhü yifimayu.

³¹ Rani si ra Suda-yafe moani ḅgoafimbo nimari si ranahambo muḅgu moatükuni diboadifembo siyo. Si ra moani adukari hamindiyoy raniyo asu Suda ai rani sihi nindou nima keimbi karhendeimbihihi paiarimbo ra yowanu mehomo. Ranimboemo Pairatimbo nindou ranahamumbo tinaru kehefepura nima yifindimonda foepumindi raguanambo-fepurimbo hoafimemondo.

³² Ranimboemo asu ami ai nindou yimbu Sisas-dibo tikorüpündimo pamarupiri ahafanimbo tinaru ra kamarahaupiri.

³³ Nga asu ai Sisasimbo sowahi tükuyafu hoeiruwurane, ai muḅguna yifimayuamboemo asu ahandi tinaru ra moai karhaundi.

³⁴ Nga ami mamu ai yangiri yifinarinambo ḅgirisafini wafusimarümüdu. Raniyo asu nima horu ranai hoe dibore haya ahandi fiambeahindi pimayo.

³⁵ Nindou hoeimareandi ranai ranahambo hoafiyuweimb-ane. Asu ai hoafimayu ra anihondü hoaf-ane, asu ahandihoari amboani hoafi hond-ane yahu fifireandi. Ranimbo-hündamboane asu se-amboani ranahambo anihondumbo-ndihindi.

³⁶ Rani-moatükuni tükümeḅeyowamboyo, Baiborambe hoafi pamaiaro süḅgu yare hoafiyowohü yahoya, ‘ḅgiri ahandi hamindi ḅgorü kandundi,’ meho.

³⁷ Nga asu hoafi ḅgorü ranambe meḅgoro ra yahoya, “Asu ai-animbo nindou wafusimarümüdu ahambo himboapondeimboyei,” meho.

Sisasimbo honḅguambe masihorü

(Matyu 27:57-61; Mak 15:42-47; Ruk 23:50-56)

³⁸ Süngunambo Sosep Arimateahündi ai Pairatimbo Sisasindi yifinimoko ra semündumbo yahuhaya hoafimayundo. Sosep ai Sisasimbo süngurüri-randeimbiyu, nga ai Sudambo yihimborapurühiyu asu ahandi anihondümbofe hohoanimo ra moai weindahireandi. Pairat ai ahambo ndowarindifisi mehuamboyu, asu Sosep ai Sisasimbo serümüdu mahu.

³⁹ Nikodemus, horombo Sisas sowahi nimbokoani mahafu, ranai amboani Sosep-dibo mahafani. Asu ai fisinirümbi moatükuni sanda nima horu yimbu mamamberu fanduyamundu houmbo nafi-rundeimbi ra semündü haya mahu. Nima horu rana-handi nimbori ra 30 kirogramyo.

⁴⁰ Raniyafani ai Sisasindi yifinimoko ra sowarindifani mburina, Suda ai yifinimoko raru arundi süḅgu fisinirümbi moatükuni sanda parine mburina hoearinambo himondimariheneri.

⁴¹ Sisasimbo nimifihi tikoründimo parüwuruhü nübürü mamu ranai yangoroane, asu nübürü ranambe honḅgu simborambori yifi siheḅekoate manḅgo.

⁴² Suda ai moaniŋ ngoafimbo nimarimbo si ranahambo sesi napo diboardo-marhindamboyanani. Asu hongu ra akimiŋ niŋgo hayamboyanane, Sisasindiŋ yifinimoko ra sowandifani hafani masiheneandi.

20

Sisas ai botimefiyu

(Matyu 28:1-10; Mak 16:1-8; Ruk 24:1-12)

¹ Sande hapoadumbo siambe nimbi hoangiri kiarowane, Maria Makdarahundi ai hongu rani sowana mahifo. Ai hifo hongu rani fikimi tukufe himboyowane, nimo ei adukari nafitambeihu mapaiaro ra paiarikoate-mayo.

² Ranimboyo asu ai Saimon Pita asu sungururu-rundeimbi ngoru ahandi ngusufoahundi ranahafanimbo sowana pipimayo ho. Ai ho, hoafiyopiruhi yahoya, “Adukarimbo nindou ai honguambeahindi masowarundumo, nahu mbasihawuri, nga moai fifirihuri,” mehoamboyanani.

³ Ranimboyanani Pita asu Sisasindi ngoru sungururi-randeimbi-mayu ranai nimai hongu sowana mahafani.

⁴ Ai yibobo pipina mahafaniyo, nga asu ahambo sungururi-randeimbi ngoru ranai Pitambo ngasundiru haya, ai boatei hu hongu fikimi tukumefiyu.

⁵ Asu ai hu nimarumbo amuifoai hoeireandane hoeari Sisasimbo himondufihindi ra mengoroa hoeimareandi. Nga asu ai moai kefuai honguambe hufu.

⁶ Asu Saimon Pita ai sunguni hu tukufi hayamboyo, ai honguambe kefuai mahufu. Ai hufu hoeireandane hoeari Sisasimbo himondihimbihundi ra kurimayo.

⁷ Asu hoeari ngoru Sisasindi mbiro himondihimbihundi ranamboani mengorowa hoeimareandi. Hoeari ranana moai amuri kurimayo rani-dibo yangoro, nga wani. Ranipoanimboyo nindou ngamondife sihefembo nahurai kare pare haya mengoro.

⁸ Raniyu asu ahambo sungururi-randeimbi ngoru boatei hongu sowana mahu, ranai asukaiyu sunguni honguambe kefuai hufu, hoeari yangiri mengoro ra hoeire haya anihondumbo-mareandi.

⁹ (Rani simboani ana moai ai fifirineandi Baiborambe yare hoafiyowohuya, “Honguambeahindi botindifimbui,” meho ra.)

Sisas ai Maria Makdarahundi sowahi tukumefiyu

(Mak 16:9-11)

¹⁰⁻¹¹ Raniyanani asu ahambo sungururiri-rinandeimbi ai worina hihiriyafine mahafani, nga Maria ai hongu fikimi niŋgombo araniyohu maninggo. Asu ai araniyowohuyo hongu-mayo ranambe amoefoe himbomayo.

¹² Asu ai himboyowane, sunambeahindi nendi yimbu kifohi hoearumbi Sisasimbo sihehori wami mamarifanda hoeimareapiri. Ngoru ai mbirowani nimaruru, asu ngoru ai yirimbonani nimaruru.

¹³ Ai Mariambo safaniya, “Nimorehi, se nimboeafi aranayafa?” masafandamboyo. Asu ai ahafanimbo hoafiyopiruhi yahoya, “Nindou ai wandi Adukarimbo sahorimindei hehimbo, nahu mbasihehori ro moai fifirihini, nga ranimboanahi,” meho.

¹⁴ Ai raweyaho haya hihirifeyowane, asu Sisas ai dabo adani manunguwa hoeimareriri. Nga asu Maria ai moai Sisas-ani yaho fifireriri.

¹⁵ Sisas ai yahuya, “Nimorehi, se nimboe aranayafa? Se dabo kokoririhuyafa?” mehuamboyo. Asu Maria ai numburi aharambur-ani yahohaya hoafiyowohuhu yahoya, “Se Sisasimbo sowarindifui ana, sowarindifi hafi sihaworuhi nafuindafananimbo ro ahambo ndahumindi ngamboane,” mehoamboyo.

16 Asu Sisas ai yahuya, “Maria,” mehuamboyo. Asu Maria ai hihirife, ahambo fifireri haya Hiburu-yafe hoafinambo yahoya, “Rabonai,” meho. (‘Rabonai’ ra Hibru-yafe hoafinambo ‘Yamundo-randeimb-ane’.)

17 Sisas ai yahuya, “Se wambo kikihindandifi-ndirimboyafi. Awi ro moai wandi Ape sowana hahühi. Nga se wandi wandafi mamí sowana ngafi rando hoafindafipurühi animboya, ‘Roana wandi Ape, sihamundi Ape asu wandi God, sihamundi God, ahambo sowana hahühühanahi,’ mbisafi,” mehuamboyo.

18 Asu Maria Makdarahündi ai ho ahambo süngururü-rundeimbo hoafiyopurühi yahoya, “Ro Adükarimbo hoeimarihini,” asu Sisas hoafiyuweimbi hoafi ra hoafimepuri.

*Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi sowahi tüküme fiyu
(Matyu 28:16-20; Mak 16:14-18; Ruk 24:36-49)*

19 Sisasimbo süngururü-rundeimbi ai Sudambo yihimbo-rupurühiyomo wori ai nimarimondeimbi ra yipuri paru houmbo mamarimo. Raníyu asu Sisas ai Sande nimbambeahi tüküfi, ahamundi mbusümo manüngu. Ai yahuya, “Se ngusüfo afurindu kündundi,” mehupuri.

20 Ai yare hoafiyupurühiyu asu ahandi watiñari ngiri safini ra ahamumbo nafuimepuri. Asu ahambo süngururü-rundeimbi ai ahamundi Adükarí ranahambo hoeirüwuri houmbo hihifi-hihifimemo.

21 Asu Sisas ai asükaiyu yahuya, “Se ngusüfo afurindu kündundi. Wambo Ape ai koamarihendira makosahi yahurai-animbo asu ro sihamumbo koandiheapurani ngomo,” mehu.

22 Ai raweyahüyu, ahamumbo sowanambo yafambenambo ahandi yafui ra foehepurühi yahuya, “Se Yifiafi Aboedi sowandümo.

23 Asu se ngorü nendi-yafe hohoanimo moaruwai ranahambo amboawi mbisimondani ana, God ai amboawi mbusümbui. Nga asu ngorü nendi-yafe moaruwai hohoanimo ranahambo se amboawi yaho hoafikoate-ayomo ana, asu God ai ngiri ranahambo amboawi mbüsu,” mehu.

Tomas ai Sisasimbo hoeimariri

24 Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi sowahi tüküfiyuwane, asu süngururü-randeimbi mamí ai moai amuri ra-babidimbo nimarü. Nindou aiana Tomasíyu, nga asu ahandi ndüri ngorü ra Didimus-ani.

25 Raníyomo bidifiri ai ahambo hoafiyomondowohü yahomoya, “Roana Nindou Adükarimbo hoeimarihuri,” mehomo.

Nga asu Tomas ai ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Asu ro ahambo tikomaruründimo ambe ra hoefekoate-ya, asu ahambo wandi warinambo ambe ranambe sündifekoate-ya, asu yifiarinambo ngirisafini wafusümaründimo sündifekoate-ayahí ana, ro ngiri ranimbo anihondumbo-ndiheandi, nga waní,” mehu.

26 Asükaiyo mamí wik ho hayamboyoane, ahambo süngururü-rundeimbi ai Tomas-babidimbo worambeahi mamarimo. Ai yipuri munngu papiru houmbo nimarimondane, asu Sisas ai ahamundi mbusümo tüküfi manüngu. Raníyu ai yahuya, “Se ngusüfo afurindu kündundi,” mehu.

27 Raníyu asu Tomasimbo hoafiyunduwohü yahuya, “Sihafi wari batendi nahananifihí sündowandüh-animbo, asu se wandi watiñari ra hoeiro. Asu se wandi ngirisafini wari paro. Se ndanahambo yimbu hohoanimo-ndamboyafi, nga anihondumbo-ndowandi,” mehuamboyo.

28 Asu Tomas ai simbori ahambo yahuya, “Se wandi Adükarí asu wandi God-anafi,” mehuamboyo.

²⁹ Asu Sisas ai hoafi yunduhü yahuya, “Se wambo hoeirowandiri hawambo wamboanafi anihondumbo-arowandiri. Nga nindou ai wambo hoeifendiri koate-yehü anihondumbo-arihindiri ana, ai hihifi-hihifi-mbeyeiamboane,” mehu.

Son ai buk nda sürü papimarandi ahandi nimindi

³⁰ Sisas ai God sowahindi makusu ra nafuimbohünda hepünifeimbi moatükuni afindi ahambo süngururü-rundeimbi-yomondi himboahü ratüpurimayu ra ro moai buk ndanambe muᅅgu sürü papirihandi.

³¹ Nga ro ndani hoafi nda sürü papirihamboanahi. Ro sürü papimarihandi nda Sisas ai Kraisi-ani asu Godindi Nimor-ani ranimbo anihondumbo-mbirihinda samboyahi sürü papimarihandi. Nga asu se ranahambo anihondumbo-arihindi ana, asu aboedi yangiri niᅅgombo hohoanimo ra ndahümündimboyei.

21

Sisas ai süngururü-rundeimbi 7 ahamumbo sowahi tükumefiyu

¹ Asükaiyu süngunambo Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi sowahi Taiberias kurihoe puirühi ndahurai ndare tükumefiyu.

² Saimon Pita, Tomas, ndüri ahandi ᅅgorü Didimus yahomo-rundeimbiyu, Natanier Kenihündi Gariri hifi hündiyu, Sebedindi nimori yimbuyafani, asu ᅅgorü yimbu ahambo sünguri-neandeimbiyafani ai manᅅgomo.

³ Raniyu asu Saimon Pita ai ahandi horombodidi ratüpurü asükai semindimbo hohoanimo yuhü yahuya, “Ro ana andürinambo kinü wowarimboanahi,” mehuamboemo. Asu ai yahomoya, “Ro-amboani se-dibo ᅅgefo sefomboanefi,” mehomo. Raniyomo ai homo houmbo, botambe mafareafundi. Nga rani nimbinaambo ai moai kinü mam-amboani hürühoundi, ᅅga wani.

⁴ Hapoadumbo siambe hüfihamindi foriforiyuambe, Sisas ai hoe kinü manᅅguambo asu ahambo süngururü-rundeimbi ai Sisasimbeipoani mehomo.

⁵ Raniyu ai ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Wandafi mamü, se moai kinü wakiründimoyoa?” mehuamboemo. Asu ai simbori hoafiyomondühi yahomoya, “Wani,” mehomondamboyu.

⁶ Asu ai hoafiyupurühi yahuya, “Andüri ra naha se warihondü warani bot ranihundünü daboadundan-animbo, se kinü bidifiri hoeindumboemo,” mehuamboemo. Asu ai andüri ra hoafimayu ranambe masafarunda, kinü afindi ranai andiri ra tükumefeyoa, himindimbo sisamindimarundi.

⁷ Sisas ahambo süngururi-randeimbi wudiyafandeimbi-mayu ranai Pitambo yahuya, “Pita, nindou ranana Sisasi,” mehunduamboyu. Asu Saimon Pita ai nimai ahandi ᅅgisihari hoeari yimündühai masihendi ra hühire hinᅅgre haya himoni pimayu.

⁸ Asu bidifiri ai botambe gudi sowana hafomo mburu, andüri ra kinü kameihü hüründümo. Asu ai gudi rani fikimü ᅅᅅguni safiyomopoani, ᅅga 100 mitayo manᅅgomo.

⁹ Gudikimü hifomo tüküyafu hoeirundane, asu hai ranai gudiwamü horowohüyo ranambe kinü mamü huru asu bret mamü yangurü marandi.

¹⁰ Raniyu Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Kinü haponda wakimaründümo bidifiri ra sowandümo sifomo,” mehuamboemo.

¹¹ Raniyu asu Saimon Pita ai botambe kefuai nimarumbo, andüri ra gudiana hürämündi masüfu. Ranio asu andüri ranambe kinü afindi boagiri-boagiri 153 pütapimayo. Kinü ranai afindiyosi, ᅅga asu andüri ranai moai kikifeyo.

12 Ranıyu Sisas ai hoafıyupurühi yahuya, “Se sıfomo, kinı sowasümo!” mehu. Nga asu moai nindou mamı ai ahambo düdurirühi, ‘Se dıdıyafı?’ yahundo. Nga ai muᅅguambo Adükar-ani yahomo fıfırwurı.

13 Ranıyu Sisas ai süfu kinı ra yimbureapurı mbura asu bret ranamboanı rasüᅅgu-rasüᅅgumareapurı.

14 Sisas ai hoᅅguambe-ahındı tüküfi hayamboyu, asu ahambo süᅅgururü-rundeimbi-yomondi hımbuahü ᅅᅅımbı tükümeᅅıyu.

Sisas ai Pitambo hoafımayundo

15 Ai sowasümondühi nımarımomboemo, Sisas ai Saimon Pitambo yahuya, “Saimon, Sonındı nımorı, awı se nindou ndanahamumbo ᅅᅅasüᅅdowapurı hawambo, wambo se afındı hohoanımo-yafındıruhı-yafındıri?” mehuamboyu. Asu Pita ai hoafıyundühi yahuya, “Yını, Adükarı, se fıfırowandı, ro sıhambo aboedı hohoanımoayahanını,” mehuamboyu. Asu Sisas ai hoafıyunduhü yahuya, “Se wandı sipsip weihoandı ranaheimbo sesı maᅅguındandürı ndandı,” mehu.

16 Asükaiyu yimbumbore hoafıyunduhü yahuya, “Saimon Sonındı nımorı, se wambo anıhondü hohoanımo-yafındırai wanıyo?” mehundowamboyu. Asu Saimon ai hoafıyunduhü yahuya, “Yını, Adükarı, se fıfırowandı ro sıhambo hohoanımo-yahanını,” mehundowamboyu. Asu Sisas ai hoafıyunduhü yahuya, “Se wandı sipsip weihoandı ranaheimbo sesı maᅅguındandürı ndandı,” mehu.

17 Asükaiyu ᅅᅅımbımbore hoafıyunduhü yahuya, “Saimon, Sonındı nımorı, se wambo hohoanımo-yafındıruhıyafı?” mehuamboyu. Ranımbıyo asu Saimon Pita ai ᅅᅅusüfo afındı kümareandı Sisas ai ᅅᅅımbımbore hoafıyuhı, “Se wambo hohoanımo-yafındıruhıyafı,” mehu ranımbı. Ranımbıyo ai Sisasımbı yahuya, “Adükarı, se muᅅgu moatükunı fıfırwamboanafı. Se fıfırowandı ro sıhambo hohoanımoayahanını,” mehundowamboyu. Asu Sisas ai hoafıyunduhü yahuya, “Se wandı sipsip weihoandı ranaheimbo sesı maᅅguındandürı ndandı.

18 Ro anıhondümbıoanahı hoafıyahanını, se horombo hoarıfı nımbafımbıyafı ret sıhafı hondü ra güdo hawa hıfı se hombo yıfıımayafı ranı-süᅅgu yaᅅᅅıri mahahıbıdıfı. Nga süᅅgunambo se boagııyafıambe ana, sıhafı watıᅅarı ra ᅅᅅurındıhoefı hawa asu nindou ᅅᅅorü ai sıhafı ret ra sıhambo güdeanına haya, se nahanınıyo hombo moeı safanı nindou ranı sıhambo ndemündünını ᅅᅅumbı,” mehu.

19 Sisas ranı hoafı yare hoafımayı ranahandı nımındı ra: Süᅅgunambo Pita ai Sisasındı ratüpurı ratüpurımayı ranımbı Godımbı ndürı adükarı segodombıhünda yıfındümbı. Ai Pitambo hoafıyunduhü yahuya, “Se wambo süᅅgındandırı,” mehu.

Sisasımbı süᅅgurürı-randeimbi ahandı ᅅᅅusüfoahündı

20 Pita ai hıhırıfı hoeırirane, Sisas ahambo süᅅgurürı-randeimbi ᅅᅅusüfoahündımayı ai ahafandı süᅅgu mahu. Nindou ranana horombo sowasümondühi nımarımombo Sisasındı haᅅᅅıfoanı nımarımbı hoafıyuhı, “Adükarı, nindou dıdai sıhambo hürütümbı-yomondi warıhümandeanıni?” mehu, aıyu ahandı süᅅgu mahu.

21 Pita ai hoeırıı haya, Sisasımbı yahuya, “Adükarı, nindou nda nüᅅᅅufımbıyo?” mehuamboyu.

22 Asu Sisas ai hoafıyunduhü yahuya, “Ai nüᅅᅅuanı ro asükainda tüküfımbı sahehea hohoanımoayahı ana, asu ranı hohoanımo ra sıhafıyo? Se wambo süᅅgındandırı!” mehu.

23 Ranıyo asu yafıı hoafı ra nindou muᅅgu aheı mbusümo tüküfıyowohü yahıyo: ‘Süᅅgurürı-randeimbi ra ᅅᅅırı yıfındı,’ meho. Nga Sisas ai moai hoafıyo, ‘Ai ᅅᅅırı yıfındı’ yahımbıyoanı. Nga ai yahuya, ‘Ai nüᅅᅅuanı ro asükainda tüküfımbı sahehea hohoanımoayahı ana, asu ranı hohoanımo ra sıhafıyo?’ mehu.

²⁴ Sūngurūri-randeimbi ranai-ani ndani hoafi nda sūrū papimarandi. Asu ro rarihu fifirihundi ahandi hoafi anihond-ane.

Bidifirani hoafi

²⁵ Afindi moatükunī bidifiri Sisas ratūpurimayu ra engoro, nga moai munḡu sūrū papīyo. Nga asu nindou ai munḡu moatükunī Sisas ratūpurimayu ra munḡu hondū mamamī randūhi paparandi ana, asu buk ranambe sūrū ra afindi safi papindimboe. Asu ro hohoanimoayahī munḡuambo hifi ngiri simonḡorindo.

Ratüpurî

Hoafi Sowandümo Homo-rundeimbi-yomondi Ratüpurî

Sisasîndî hoafi sowandümo homo-rundeimbi ai Ahandî hoafi Serusarem ngoafîhü bokamarîhoemo

¹⁻² Tiofirus, Sisas ai piyu haya ratüpurîyu asu nindou yamundera humbo God ai ahambo sünambe serümündî mahafu ranahamboyo weangurühi bukambe sürü papîmarîhandî. Sünambe hafokoate-yuambe, Sisas ai ahandî hoafi semîndî horambo kafoare hîningîmareapurî ahamumbo-so tüküfi Yifiafi Aboedîndî ngîndînambo ratüpurî ai süngunambo refembo ra hoafîmayupurî. Refehayamboyawane, asu süngunambo God ai serümündü mahafu.

³ Ai yîfiyu mbura ahandî hoafi sowandümo homo-rundeimbi-so tüküfi Ai yîfihündî botîmefiyu ra nafuimbohünda afîndî moatükunî ramareandî. Ranîyo 40 si ranambe Sisasîndî hoafi sowandümo homo-rundeimbi ai hoeimarüwuri. Ranîyo ai God ngîndî hîfandarandî ranahambo wataporîmbo-marapurî.

⁴ Ranîyo ai ahandî hoafi sowandümo homo-rundeimbi-babîdîmbo sowasümondühî nîmarîmombo ahamumboya, “Se yowanî Serusarem hîningîfepoanî. Nga Ape ai saimbo hoafîmayua asu ro hoafîmayahî ranahambo se hîmbondîmondühî nîngomo.

⁵ Son ai nindoumbo hoenambo hundürandürî marandî, nga asu yahunümbî si süngunambo Yifiafi Aboedînambo hundürîndeimboyei,” mehu.

Sisas ai sünambe mahafu

⁶ Sisasîndî hoafi sowandümo homo-rundeimbi ai gugurîyafu nîmarîmombo düdu-rüwurühi yahomoya, “Adükari hapondanî ndanî-sîmboanî se Israerîmbo ngîndî dabupura ahamundîhoari hîfandî-mandundîyo, wanîmandîyo?” mehomondamboyu.

⁷ Asu Ai sîmborî hoafîyupurühi yahuya, “Ranana se fîfîrîfembo moatükunîyopoanî. Nga Ape yangîr-ani nîni-sîmboanîyo ranî-moatükunî refembo ra fîfîreamboayu.

⁸ Nga süngunambo Yifiafi Aboedî ai sîhamumbo sowana akoso ana, se ngîndî ndowandümoemo. Asu rananîmbo wandî hoafî Serusarem, Sudia, Samaria asu munngu hîfi ra wataporîmbo-ndümoemo,” mehu.

⁹ Sisas ai ranî hoafî ra wataporîmbora mbura ahandî hoafî sowandümo homo-rundeimbi ai nîngomo hîmboapo-yomondane, nîmoamo mahafu. Ranîyo mburîngainambo gabuderühi asu ahambo hoeifikoate-memo.

¹⁰ Sisas ai hafuwane, ahandî hoafî sowandümo homo-rundeimbi ai sünambe hîmboapo-yomondühî nîngomondane, nîmehünou nindou yimbu ranai kîfohi hoearî güdîne hena ahamundî fikîmî manîmbafanî.

¹¹ Nindou yimbu ranai safanîya, “Garirihündî nindou, nîmboe se nîngomombo hîmboapoayomoa? Sisas se hoeirüwuri marundî ranana God ai sünambe serümündü mahafu. Se hoeirüwura mahafu yahurai anîmbo asükai hîhîrîndüfi kudümbui,” masafanî.

Sudasîndî ratüpurî fondî semîndîmbo kamafoarüwuri

¹² Ranîyo asu Sisasîndî hoafî sowandümo homo-rundeimbi ranai Orif Wafu ra hîningîru hou Serusaremînambo mahomo. Orif Wafu ranana Serusarem ngoafîhündî angunî hamîndîyopoanî, nga mamî kiromita-ane.

¹³ Ai adükari ngoafî ranîhü tüküyafu mburu worî nîmoamo yibadî ahamundî nîngomo-rundeimbi ranambo mahafomo. Ranana Pita, Son, Sems, Andru, Firip,

Tomas, Bartoromyu, Matyu, Sems Arfusîndî nîmori, Saimon Serot-yomondî hoanîmo süngure randeimbî asu Sudas Semsîndî nîmori ranîyomo.*

¹⁴ Nindou ranai muŋgu mamühi gugureafu nîmarîmombo Godîmbo dîdîbafî-memo. Bîdîfîrî nîmorehî asu Maria Sisasîndî hondîyo ahandî akohoandi-yomo ai-amboanî muŋgu gugureahi nîmareimbo dîdîbafîmayei.

¹⁵ Ranî-sîmboanî Sisasîmbo anîhondümborîhindeimbî ranana 120-yei. Pita ai ahei mbusümo botîfi nüŋgumbo Godîndî hoafî wataporîmbo-randühi yahuya,

¹⁶⁻¹⁷ “Amongo-mamî asu rehi-mamî Godîndî bukambe Yifiafî Aboedî ai Defitîndî yasîmondî süngure hoafîmayo Sudas ai Sisasîmbo hürütümbî nindou-yomondî warîhüfîmbo ra asu hapondanî anîhondü tüküfemboane. Ai-amboanî ro-ambeahîndî mamî ratüpurîyefî-rîhundeimb-ani,” mehu.

¹⁸ Sudas ai Sisasîmbo hürütümbî nindou-yomondî warîhürirühi ranî-takîni kaki masemüdu ranînambo hîfi pemîmayu. Asu süngunambo hîfi ranîhü yîfi piyuhümbodo bureandühi furî ranai bokarîmefoendî.

¹⁹ Ranîyo süngunambo nindou Serusaremîhü amarei ranai fîfîrîhi hehi hîfi ra ahei hoafînambo Akerdama sei marîhündî. Ahei hoafînambo Akerdama ranana horî kefoendeimbî hîf-ane.

²⁰ Pita ai yare hoafîyuhü yahuya, “Herü bukambe hoafî sürü papîmarundî ranana ndahurai-ane,

‘Hîfi ra nindou ŋgorü ai ndemündümbui,

ŋga moanî yare mbîniŋgo-wamboane.’

Buk Song 69:25

Asu ŋgorü bîdîfîranî buk ranambe yare hoafîyowohü yahoya,

‘Ahandî ratüpurî ra nindou ŋgorü ai mbîsemüdu-amboane,’ meho. *Buk Song 109:8*

²¹⁻²² Ranîmboane nindou mamî ahei mbusümonîndî hîniŋgîndîhurîmboane sîhîrîbabîdî Sisas ai yîfîhündî botîmefîyu hoafî semîndî horambo. Sapo nindou ranana sîhîr-ambeahîndî Sisas ai sîhîrîbabîdîmbo huranda Son ai nindou hundürürandürî ra humbo asu Sisas ai hîniŋgîreamunî haya sünambe mahafu rananîmbo wataporîmbo-mbîrundamboane,” mehu.

²³ Ai nindou yimbu ndürî pamarupîrî: Sosep Barsabas, ahandî ŋgorü ndürî Sastus yahomondo-rundeimbî, asu ŋgorü Matias.

²⁴⁻²⁵ Sisasîndî hoafî sowandümo homo-rundeimbî ranai yaru dîdîbafîyafundühi yahomoya, “Adükari, se muŋguambo nindou-yei hohoanîmo fîfîrowamboanafî. Se yîhoefîmbo nafuindafî nindou yimbu nda daboe se kamafoarîworî ndanî ratüpurîmbohünda. Yîhoefîmbo nindou dîdai sîhafî hoafî semîndî horambo tükümandîfi Sudasîndî fondambe. Sudas ai yîhoefîmbo hîniŋgîreamunî haya ai niŋgomboayu ranînambo mahu,” mehomo.

²⁶ Ai nîmarîmombo nindou dîdai Sudasîndî fondühi ratüpurî ra mandemündü ranîmbo nîmoei pütimemo. Ranîyo nîmoei ranai Matiasîndî tüküme Feyoa asu Sisasîndî hoafî sowandümo homo-rundeimbî 11 ranî-babîdîmbo hoafî sowandümo homo-rundeimbî nindoumbo-mefundî.

2

Yifiafî Aboedî makoso

¹ Nümbür-ambeahîndî sesî yimuŋgu-remîndîmbo hîhîfî-hîhîfî si Pendikos sei arîhündî ranai tüküfeyoambe Sisasîmbo anîhondümborîhindeimbî nindou ranai mamî worambe gugurîmehîndî.

² Ranîyo nîmehünou ŋgîniŋdî hamîndî werî nahurai sünambeahîndî kosî worî ai gugurîyahi nîmareimbî ranahambo sîmonŋgoramîndî haya meŋgoro.

* **1:13:** Serot ranana Rom-yomondî hoarehî niŋgombo moei yahomo rundeimb-anemo. Asu ai Israer ahei hohoanîmo yangîrî süngufembo hohoanîmo-yomo rundeimb-anemo.

³ Asu ranîhü hai imami teifî dîdînarîyohü ahoro nahurai tüküfe haya muᅇguambo mamamî aheiwamî nînouyo wakîmareandî.

⁴ Ranîyo Yifiafî Aboedî ranai ahei fiambe farîfehü ahandî ᅇᅇnîndînambo ᅇgorü-poanîmbo ᅇgorü-poanîmbo hoafînambo wataporîmayei.

⁵ Asu Serusarem ᅇgoafîhü muᅇguambo hîfî adaburo ranîhündî Suda bîdîfirî Godîmbo hohoanîmoyei-rîhündeimbi ai tüküyahi mamarei.

⁶ Werî nahurai tükümeᅇyero ra hîmborîyeyi hehi nindou afîndî ranai gugurîmehindî. Ranîyo asu hîmborîyeyianî Sisasîmbo anîhondümborîhündeimbi nindou ranai wataporîmayei ra ahei hoafînambo wataporîmayeia hîmborîyeyi hehi mahepünehindî.

⁷ Asu Sudahündî-mayei ranai hoafî wataporîmbo-marîhündî ranahambo hepünehî hehimbo hoafîyeyihî seiya, “Awi nindou ranana muᅇguambo Garirihündî-mbayeyiyo?”

⁸ Sîhîrî ana mamî ᅇgoafîhündî-yefîpoanî, ᅇᅇa nüngurîhi hehimboyo asu muᅇguambo mamamî sîhefî hoafînambo wataporîmayeia ahei hoafî ra hîmborayefa?

⁹⁻¹⁰ Sîhîrî ana Partia, Midia, Eram, Mesopotemia, Sudia, Kapadosia, Pondus, Esia, Frigia, Pamfria, Isip asu Sairini ᅇgoafîkîmî Ribia distrik ranambe ᅇgoafî adaburo asu Rom, hîfî ranîhündambo nindou-aneᅇfî nda fandîhu anîmboefî.

¹¹ Suda sîhîrî-aneᅇfî asu nindou amurî sîhefî Godîmbo hohoanîmo süᅇgurîhi arîhündî anei, Kritîhündî asu Arebiahündî muᅇguambo hîmborîyefanî God ai ᅇᅇnîndî-moatükunî ramareandî ranahambo sîhefî hoafînambo wataporîmbo-arîhündî,” masei.

¹² Asu nindou muᅇguambo ranai hepünahi afîndî hohoanîmoyeyihî aheihorî sîmborî hoafürîyeyihî seiya, “Nîne-moatükunîyo hapondanî nda yahurai tükeᅇyero?” masei.

¹³ ᅇᅇa asu bîdîfirî ai tîrîfoefe hoafî-yahündürühî seia, “Awi aiana wain hoe afîndî hamîndî sîmîndei hehi mamîkarî hohoanîmo-yeyihîmbayei,” masahündürî.

Pita ai hoafî bokamarîhendî

¹⁴ Asu Pita ai Sisasîndî hoafî sowandümo homo-rundeimbî 11 ranî babîdîmbo nîᅇgomombo puküna hoafîyuhü yahuya, “Wandî wandafî mamî, Suda anei asu nindou bîdîfirî haponda Serusaremîhü amarei, se ro ndanî-moatükunî tükeᅇyero ranahambo hoafayahî nda hîmboᅇᅇrî kündîhi nîmandimbo hîmborîndei.

¹⁵ Se hohoanîmoyeyihîya, nindou nda wain hoe sîmîndei hehi mamîkarî hohoanîmoyeyihaneî aseî, ᅇᅇa awî hapondanî ana 9 kirok siambeahaneᅇfî.

¹⁶ ᅇᅇa ndanî-moatükunî tükeᅇyero ranana Godîndî hoafî hoafîyu-randeimbî Soer hoafîmayu süᅇᅇu-ane tükeᅇyero.

¹⁷ God ai hoafîyuhü yahuya, ‘Bîdîfirînambo si ranai akîmî tüküᅇmboᅇoambe ro wandî Yifiafî muᅇguambo nindou-yeyiwamî koandîhe-heamboyahî. Sîheî nindowenihî nîmorî asu nîmorehî nîmorî ai Godîndî hoafî hoafîyomorundeimbî nahurai wataporîmbo-ndühümboᅇyeyi.

Sîheî nindowenihî nîmorî hoarîfamborî ai ranî-poanîmbo moatükunî yafo-goadînambo nahurai hoeindumboemo asu boᅇᅇrî nindou ai yafogoadî-ndîmboemo.

¹⁸ Asu ranî-sîmboanî ana ro wandî ratüpurîyeyi-rîhündeimbi, nîmorehî nindowenihî yîboboambo, aheiwamî Yifiafî koandî-heheanda Godîndî hoafî hoafîyomorundeimbî nahurai hoafîndeimboᅇyeyi.

¹⁹ Bîdîfirînambo si ra nafuimbohündâ ro hepünîᅇimbi moatükunî sünambe asu hîfîhü nafuindamboᅇyahî.

Horî, hai asu hasîheimî afîndî tükündîᅇmboe.

²⁰ Adükârî ai ahandî adükârî hîmboamupumbo-randeimbî si ra tüküᅇkoate-yoambe anîmbo hîfîhamîndî ai nîmbîndîrî-mîndowohü

asu amoamo ai horî nahurai hamburî tükündîfimbui.

21 Ranî-simboanî anîmbo munḡuambo nindou ai aheimbo fehefendürîmbo hûnda Adükarîmbo didîbafehindî ranaheimbo aboedambo-ndeandürümbui,' mehu."
Joeî 2:28-32

22 Pita yahuya, "Israerîhündî nindou se wandî hoafî nda hîmborîndei. Sisas Nasaretîhündî aiana ranîpoanîmbo nindouyu. God ai sîhei mbusümo ahandî warîsüḡu hepünîfeimbî moatükunî ramareandî ra se fifîrîhindî.

23 God ai horombo hondü hoafî fîramündü sîhai mburamboyu Sisasîmbo sîhei warîhümarirî, ḡḡa hürütümbî nindou ai nîmî keimbî karîhendeimbî fihî tîkoründümo pamarüwura yîfîmayu.

24 ḡḡa God ai ahambo yîfîndî asübusî ḡḡinîndîkoate-yoweimbî ranambeahîndî botîmarirî. Nîmboe sapo yîfî ai ḡḡirî ahambo bobohîndîrîmîndo.

25 Horombo Defit amboanî ahambo yare hoafîyuhü yahuya, 'Ro hoeirîhinanî Adükarî ai munḡuambo si wandî-fikîmî anḡḡu. Ai wandî fikîmî nḡḡumbo wambo ḡḡirî nînî-moatükunî amboanî asübusî ndendîrî.

26 Ranîmboane ro ḡḡusüfoambe aboedî hîhîfî-hîhîfîyahühî
God ai wambo aboedî moatükunî refemboayu ranahambo hîmboayahî.

27 Asu se ḡḡirî wambo yîfî ambe-ambe rando hînîḡḡindowandîrî.
Sapo se ḡḡirî sürühoeimbî nindou kafaaro hînîḡḡimarîworî ra hînîḡḡî-ndowora yîfî ambe-ambe sümburîndu.

28 Rananîmbo se yanḡḡirî aboedî nîḡḡombo nafî ra yamundo-wandîrîmboyafî.
Asu se yînî mbîsafanî ro se-dîbo nîmboambo afîndî hîhîfî-hîhîfî-ndamboayahî,'
Buk Song 16:8-11

mehu.

29 "Amoḡḡo mam-anemo asu rehî mam-anei, ro sîheimbo anîhondüamboanahî hoafe-handürî, sîhefî amoa Defit ai yîfîmayuwambo masamboarîhurî. Asu ahandî yîfî ambe ranai haponda sîhefîmbo sowahî anḡḡo ho.

30 Defit ai-ana Godîndî hoafî hoafîyu-randeimbî wambo fifîreandî God ai ahambo hoafîyundowohüya, 'Süḡḡunambo sîhafî sîrambeahîndî mamî sîhafî fondî semîndîmbohünda ahambo bogorîmbondîhinî hînîḡḡî-ndîhinîmboyahî,' mehu.

31 Defit ai nînî-moatükunî tükündîfembo ra fifîreandühî wataporîmbo-randühîya, 'God ai ḡḡirî ahambo yîfîyeimbîyei ḡḡoafîhü hînîḡḡîndîrî, asu ḡḡirî yîfî ambe-ambe sümburîndu,' mehu. God ai ahandî nendambo aboedambo-fendürîmbo Kraîs yîfîhündî botîmarirî ranahamboyu wataporîmbo-marandî.

32 Sisasîmboyo God ai yîfîhündî botîmarirî. Munḡuambo ro hoeirîhu hohu ranahamboane wataporîmbo-arîhundî.

33 Sisasîmbo God ai sünambe serümündü hafu hînîḡḡîrîranî ahandî warîhondü waranî mbamarü. God ai horombo hoafîmayu süḡḡu Sisasîmbo Yîfiafî Aboedî masagado, ranîyo asu Sisas ai sîhefîwamî koamafoareandî, ran-ane haponda se hoafî hîmborîyei asu hoeirîhi arîhündî.

34-35 Defit ai moai sünambe hafu Sisas ramefîyu nou, ḡḡa ai hoafîyuhü yahuya, 'Adükarî ai wandî Adükarîmbo hoafîyundowohü yahuya,

"Se wandî warî hondünî nîmandîfî ḡḡafîmbo
asu sîhafî hürütümbî ra sîhafî hoarehî hînîḡḡî-ndîheapuranî se hîbadapurî-
mboyafî," mehu.
Buk Song

110:1

36 Ranîmboane Israer nindou munḡuambo se nda ndondîhi fifîrîndîhindî. God ai Sisas se nîmî keimbî karîhe-ndeimbîfihî tîkorîhomondei pamarîhorî ranahambo Adükarîmborirî asu ahandî nendambo aboedambofembo nindoumborirî kafaorirî hînîḡḡîmarirî," mehu.

³⁷ Pita ai ranî hoafî ra wataporîmbo-maranda nindou afîndî ranaheimbo ngusüfoambe horîmareandüra bîdîfirî amurî Kraisîndî hoafî sowandümo homo-rundeimbî-babîdîmbo ahamumbo düdurîhipurühî seiya, “Asu nîñî nününğu-mandîhunda?” maseiamboyu.

³⁸ Asu Pita ai simborî hoafîyundürühî yahuya, “Muñguambo mamamî se sîhei moaruwai hohoanîmo ra hîñîngîndîhi hehi simborî hohoanîmo süngundîhindühî Sisasîndî ndürînambo hundüründeianî anîmbo God ai sîhei moaruwai hohoanîmo ra amboawi mbüsümbui. Ranî-süngundîhindanî anîmbo God ai sîheimbo Yifiafî Aboedî dagadürümbui.

³⁹ God ai Yifiafî Aboedî saimbo hoafî fîramündü masîhendî ranana se, sîhei nîmorî asu süngudîdî nîmorî hondü sîheimbo muñguamboyo. Ranî-moatükunî ranana nindou muñguambo God ai wand-anei yahundüreimbi aheimbo hoafîyu masîhend-ane,” mehu.

⁴⁰ Pita ai amurî bîdîfirî hoafî ranîfihî pare haya wataporîmbo-marandî. Ai hütîhoafî-yupurühî yahuya, “Se hîbadîhümbö, ñga nindou moaruwai hohoanîmoyei-rîhîndeimbî ranî-babîdîmbo moaruwaimbo-ndahimboyei.”

⁴¹ Pita hoafî wataporîmbo-marandî ranai nindou afîndî ranaheimbo ngusüfoambe botîmareandüra hundürümoyei. Ranî-simboanî 3,000 nindou-yei Sisasîmbo anîhondümbö-rîhîndeimbî horîmbodîdî ranîfihî pamareandî.

⁴² Nîmorehî nindowenihî ranai ranîhü Sisasîndî hoafî sowandümo homo-rundeimbî-yomondî yamundîfe hoafî hîmborîyeihî bîdîfirî wandafî ranaheimbo fehefendürîmbohünda sesi mamî sahüsîhî Godîmbo dîdîbafîyahi marîhündî.

Sisasîmbo anîhondümbö-rîhîndeimbî ai mamî hohoanîmo süngumarîhindî

⁴³ Sisasîndî hoafî sowandümo homo-rundeimbî-yomondî warîsüngu God ai hepünîfeimbi moatükunî ramareanda nindou afîndî ranai yîhîmboyeihî ahîñîmarîhorî.

⁴⁴ Sisasîmbo anîhondümbö-rîhîndeimbî nindou ranai mamühîyahi nîmareimbo mamamî ahei napo ra ahei mamühî nahuraimayo.

⁴⁵ Ai ahei hîfî asu napo ra nindou ñgorümbö sehîndühî ranîfihîndî kakî sahümündî hehi kakî ra nindou napokoate-yeimbîmbo sehi marîhündî.

⁴⁶ Muñguambo si Godîndî worambe gugureahi marîhündî. Asu ai ahei worambe gugureahi nîmareimbo sahüsi rîhündühî aheimayo napo ra nindou ñgorümbö ngusüfoambe hîhîfî-hîhîfî kapeihü sehi marîhündî.

⁴⁷ Nindou ranai muñguambo si Godîmbo aboed-ani sei hohoanîmoyeia asu muñguambo nindou ranai aheimbo hîhîfî-hîhîfî-yahündürî marîhündî. Muñguambo si Adükari ai nindou bîdîfirî semündündüra asu Sisasîmbo anîhondümbö-rîhîndeimbî nindou ranai afîndî safî tüküfe marandî.

3

Pita ai nindou mamî tîñari moaruwaimbü aboedîmarîrî

¹ Mamî nîmbambeahî Pita ai Son-dîbombo dîdîbafîfembohünda Godîndî worîna mahüfanî.

² Ranîyo ginîrî yipurî Aboedî Yipurî sei arîhünd ranîkîmî nindou tîñari moaruwaimbü mamaruwa hoeimarînerî. Ahandî tîñari ra hondî ai yahurai wakîrîmîndî hayamboyo muñguambo si ginîrî nafîtambe ranîkîmî sahorîmîndei hehi hîñîngîrîhoranî nîmarümbö nîmorehî nindowenihî Godîndî worîna heianî kakî moako-moakoyu-marandî.

³ Nindou ranai hoeireandane, Pita ai Son-dîbombo Godîndî worîna mahüfandamboyo kakî moakomayu.

4 Pita weimbo Son ai ahambo himboarî parînerî nîmbafanîmbo safaniya, “Yîhoehîmbo sowana himboyarî,” masafandamboyu.

5 Nindou ranai ahafanîmboya wambo kakî saimbo-mbayafanî yahu haya himbomayu.

6 Nga Pita ai hoafîyundowohü yahuya, “Ro moai kakî sîhambo saimbo sahamîndîhî, nga ro sîhambo mamî-moatükunî ndahanînimboyahî. Sisas Krai Nasaretîhündî ahandî ngînimîndînambo botîyafo hawa hafî,” mehundo.

7 Ranîyu Pita ai ahandî warîhondü watîjarî kîkîhîramündü mbura botîmarira nîmehünou ahandî tîjarî asu yimîndîho ranai ngînimîndîwohü botîmefiyu.

8 Ai horîpîrîhoei piyu nûngu mbura mahu. Ai Pita weimbo-babîdîmbo Godîndî worambe hu nûngu wakîreandühî hohorîpî-hohorîpiyu randühî Godîmbo adûkar-ani mehu.

9-10 Munguambo nindou ranai fîfîrîhindî sapo nindou ranaiyu Godîndî worî ginîrî yipurî Aboedî Yipurî sei arîhündî ranîkîmî nîmarûmbo kakî moako-moakoyumarandî. Asu hapondanî hoeirîhoranî nindou-mayu ranai hoahoangühü Godîmbo aboed-ani yahu hoafîmayua nindou ranai nûngure-hayamboyo ranî-moatükunî ra tüküme Feyo sei hehi mahepünahindî.

Pita ai Godîndî worambe hoafî bokamarîhendî

11 Nindou-mayu ranai Pita weimbo Sonîmbo kîkîhîrapümündî nûnguambe nîmorehî nindowenihî afîndî ranai hepünahi hehi Soromonîndî yibadî sei arîhündî Godîndî worambe ranînambo pîpîmayei hehi.

12 Pita ai nindou afîndî mahüsi ra hoeireandürî haya hoafîyundürühî yahuya, “Israerîhündî nindou se nîmboe hepünehinda? Se nîmboe yîhoefîmbo himboapoayei ahafandî ngînimîndî asu ai-ana mbumundî nindouwambo mbayafandî nindou ra aboedîmarînerî sei hehimboa?”

13 Abraham, Aisak, Sekop asu sîhefî amoaoyei God ai ahandî ratüpurîyu-randeimbî Sisas ahambo ngînimîndî masagado, nga se hîfokoe-fimbohündâ hürütümbî nindouyei warîhümarîhorî. Pairat ai aboedambo koarîhefîmbo hohoanîmoyuwane, asu se Pairatîmbo seiya, ‘Ro moai Sisasîmbo aboedambo koarîhefîmbo hohoanîmoyefî,’ masei.

14 Se moai aboedî sürühoeimbî ranahambo hohoanîmoyei, nga ahambo semündümbo hündî-mayo ranîyo asu yifiarîyu nindou hîfokoare randeimbî-mayu ra masahorîmîndei.

15 Se nindoumbo koadürümbo-koadürümbo yangîrî nîngombo nafî semîndîndürî hombo-mayu ra hîfokoamarîhorî ranahamboane wataporîmbo-rîhu arîhündî.

16 Sapo se nindou hoeiarîhorî nda se fîfîrîhorî, ro Sisasîmbo anîhondümbo-arîhoandî ranîmboyo nindou tîjarî moaruwai nda aboedîmefiyu. Se munguambo aboedî hamîndî tüküme Feyuwa hoeiarîhindî ra Sisasîmbo anîhondümbofe ranînamboyo.

17 Amonggo-mamî asu rehî-mamî, ro fîfîrîheandî se Sisasîmbo ramarîhorî ra moai sîhei boboagorî nindou ranî-babîdîmbo nînimî-moatükunîyo ramarîhindî ra fîfîrîhindî.

18 God ai ahandî hoafî hoafîyomo-rundeimbî-yomondî yasîmondî süngure hoafîyuhüya, ‘Krais ai asübusî ndemündü haya yîfîndümbui,’ mehu. Ranîyo asu God ai haponda anîhondü ndanîsüngure hînimîngîmareanda tüküme Feyo.

19 Ranîmbo-anîmbo se sîhei ngusüfoambe hohoanîmo ngorü süngundîhindühî God sowana hîhîrîndahi dîdeiyani anîmbo asu sîhei moaruwai hohoanîmo ra amboawi mbeyahuamboane. Rananîmbo Adûkarî ai fî hefe nîmarîmbo si ra koandîhembui.

20 Rawehindî anîmbo God ai nindou sîheimbo fehefendürîmbo kafoarirî hînimîngîmarirî Krai Sisas ra, koandîherümbui.

21 Sapo horombo ahandî hoafi hoafiyomo-rundeimbi-yomondi yasimondi süngu hoafimayu süngu. Sisas ai sünambe nūngu ŋgumbo God ai muŋgu-moatükunî sîmborî tüküfembo hoafimayu ranambe tükündüfimbui.

22 Horombo Moses yahuya, 'Nindou mamî ro nahurai Godîndî hoafi hoafiyorambo Adükari God ai seambeahîndî kaboadirî hîniŋŋîndirümbui. Asu muŋgu-moatükunî ai hoafiyuweimbi ra süngundîhindî,' mehu.

23 Nindou Godîndî hoafi hoafiyu-randeimbi ahandî hoafi hîmborîyo süngufekoate-ayei ana, God ai hîfokoandeira yîfîndeimboyei asu ŋgîrî Israerîyei sîrambeahîndîndei.

24 Nindou Godîndî hoafi hoafiyomo-rundeimbi Samuer nūnguambe peyo haya sînimbo ahandî wagabe ra muŋguambo mamî ranî hoafiyu wataporîmboru homombo asu hapondanambe tükéfeyo.

25 Se-ana Godîndî hoafi hoafiyomo-rundeimbi ahamundî ahurî mam-aneî. Asu God ai sîhei amoao mamî-babîdîmbo hoafi fîramündü masîhendî ra sîheimbo-hündamboane. Ai sîhei ape Abrahamîmbo hoafiyundowohü yahuya, 'Sîhafî ahurî ranahambo süngunambo anîmbo muŋguambo nindou ndanî hîfîhü anîboadei ranaheimbo aboedî-aboedî-ndîheandürî-mboyahî,' mehu.

26 Sîheimbo aboedî-aboedîfendüra sîhei moaruwai hohoanîmo hîniŋŋîfemböhünda God ai weŋgurühî ahandî ratüpurîyu-randeimbi Sisas sîheimbo sowahî koamarîherü," mehu.

4

Pita weimbo Sonîmbo kansîrîndî hîmboahü papî-hoafîmarupîrî

1 Pita ai Son-dîbo nîmorehî nindowenihîmbo wataporîmbo-rînanîdürühî nîmbafandambe, Godîmbo sesî sîhou-rundeimbi-yomo, ami Godîndî worî hîfandîrundeimbi-yomondi bogorî-yomo asu Sadyusi-yomo ai aheimbo sowahî hafomo tükümfundî.

2 Ahamumbo ŋgusüfoambe moaruwai marapurî ra sapo Kraisîndî hoafi sowandîfanî hafanî-rînandeimbi ranai nindoumboya, Sisasîndî ŋgînîndînambo yîfîhündî botîndahimboyei hoafi ra yamundî-marîneanda ranîmboyo ahafanîmbo ŋgusüfoambe ŋgînîndî-marupîrî.

3 Suda-yafe bogorî nindou ranai Pita weimbo Sonîmbo kîkîhîrupîndümo houmbo papî-hoafîyopîrîmbo mehomo. Nga asu nîmbîfembo yangîrî-mayoamboyo sümbo papî-hoafîyopîrîmboane yahomo houmbo karabusambe hîniŋŋîmarupîrî.

4 Pita, Son ai wataporîmbo-marînanda nindou afîndî ranai hoafi wataporîmbo-marînandî ra hîmborîyei hehi Sisasîmbo anîhondümbom-marîhindî. Nindou ahafandî hoafi hîmborîyei hehi anîhondümbom-marîhindî ranana 5,000-yei.

5 Süngunambo ŋgorü sinambo Suda-yei hîfandîrundüreimbi, bogorî nindou asu ahînûmbî hohoanîmo yamundu-rundeimbi ai Serusarem ŋgoafîhü mafandundî.

6 Godîmbo sesî sîhou-rundeimbi, Anas, Kaiafas, Son, Areksander asu muŋguambo Godîmbo sîhou-rundeimbi-yomondi fikîmînîndî ai-amboanî ranîhü mafandîhindî.

7 Ai Pita weimbombo sowapündümo ahamundî hîmboahü hîniŋŋîrupîrî houmbo düdurîpîrühî yahomoya, "Se nîni-ŋgînîndînamboyo ranî-moatükunî ra ramarîneanda?" mehomondamboyu.

8-9 Pitandî fiambe Yifiafi Aboedî ranai tüküfehüyo sîmborî hoafîyupurühî yahuya, "Hîfandî-rundeimbi asu bogorî nindou, se nindou tîŋarî moaruwaimbü ranahambo aboedî moatükunî ramarîhoandî ranîmboyo yîhoehîmbo düduwefundî? Asu düdi aboedîmarîrî yahomomboemo yîhoehîmbo düduwefundî?"

10 Refe ana ro hohoanîmoyehani muŋguambo se-anemo asu Sudahünd-aneî nda fîfîrîndîhindî, nindou ranai ana Sisas Nasaretîhündî ahandî ndürînamboyu aboedî

tükümeſiyu. Se nîmî keimbi karîhendeimbi fihî tîkorîhorîmîndeî pamarîhorî, nga asu God ai yîfîhündî botîmarirî. Nindou ndanai tîŋarî moaruwaiyusî, nga Sisasîndî ŋgînîndînambo aboedîfi haya haponda sîhei wagabe ndanüŋgu.

¹¹ Sisas ai ana,

‘Kambohoanî worîmboru-rundeimbi nindou ai ambe mehomoyosî,
nga asu worî ŋgînemîndîmbohünda bogîmondî kambohoanî noumbofi tükümeſiyu.’

Buk Song 118:22

¹² Sisasîmbo yanŋîrîyo hîfî ndanîhü God ai nindou aboedambofembo ŋgînîndî masagado. Ahandî süŋgu anîmbo sîhîrî aboedambo-ndahumboyefî asu ai yanŋîrî anîmbo nindou aboedambo-ndeamunîmbui,” mehu.

¹³ Suda-yafe bogorî nindou ranai fîfîrundî Pita weimbo Son ai moai skurî-yafanî, nga moanîndî nindou-yafanî yîhîmbokoate-wataporî-mayafandamboyo nindou ranai mahepünafundî. Ranîyo horombo Sisas babîdîmbo hoahoŋgomo marundî ra ai fîfîrîmarundî.

¹⁴ Nîmboe sapo nindou aboedîmarînerî ranai ahafandî fikîmî manüŋguwamboyo asu ahafanîmbo nînî akîdou-amboanî hoafîkoate-memo.

¹⁵ Suda-yei bogorî nindou ranai hoafîmemonda Pita ai Son-dîbo tüküyafîne hena mahafanî. Ai hafandanîyo bogorî nindou ranai nîmarîmombo ahamundîhoarî bogo sîmborî ndüwurîmefundî.

¹⁶ Ai hoafîyomondühî yahomoya, “Nindou ndanahafanîmbo nînî nünüŋgu-mandîhupîra? Muŋguambo nindou Serusarem ŋgoafîhündî ai fîfîrîhindî sapo ai hepünîfeimbi moatükunî ramarîneandî ra. Nga ranî wambo asu sîhîrî ŋgîrî dîdîmondefühî wani mbîsefî.

¹⁷ Nga ranî hoafî ra muŋguambo nindoumbo goago wakînde-amboembohünda yowanî mbîsefomboane. Yowanî mbîsefanî anîmbo nindoumbo Sisasîndî ndürî ranahambo wataporîmbo-yondürîkoate-mbeyafandamboane,” mehomo.

¹⁸ Ai asükaiyomo mîŋgîyomo hürîhaupîrî houmbo yahomopîrîya, “Se yowanî Sisasîndî ndürî ranahambo nindoumbo wataporîmbo-yondürî asu yamundîfendürî-rapoanî,” mehomo.

¹⁹ Nga asu Pita ai Son-dîbo sîmborî hoafîyafandühî safanîya, “Nîne-hohoanîmo God ai yîfirayu ra se türüboadundî. Ro sîhamundî hoafî süŋgu-mandîhoyo asu Godîndî hoafî süŋgu-mandîhoyo?

²⁰ Sapo ro nîne-moatükunî hoeirîho asu hoafî hîmborîye marîhoandî ranahambo wataporîmbo-hündambo ŋgîrî ro yafambe kîkîhî-ndîhoamîndehî,” mehu.

²¹ Ai moai ahafanîmbo karabusî-fepîrîmbo nafî fîfîrundî, sapo nindou muŋguambo ai hepünîfeimbi moatükunî ramarîneandî ranîmbo Godîmbo adükar-ani seihü wambo. Ranîyo Suda-yei bogorî nindou ranai Sisasîndî ndürî ranahambo wataporîmboyo asu nindou yamundîferambo ŋgînîndî hamîndî yowanî yahomo mburumbo asükai aboedambo koamarîhaupîrî.

²² Nindou hepünîfeimbi moatükunî rarîneandühî aboedîmarînerî ranana 40 hîmbanî ŋgasünde-andeimbiyu.

Anîhondümborîhindeimbiyei dîdîbafîfe hoafî

²³ Suda-yafe boboagorî ranai Pita weimbo-babîdîmbo hoafî dîdîboado-marundî. Ranîyafanî ranîhündambo ai mamî anîhondümborîhindeimbi aheimbo-so hîhîreafîne hafanî Godîmbo sîhou-rundeimbi bogorî asu Suda-yafe boboagorî wataporîmbo-marundî ra wataporîmbo-marînandî.

²⁴ Sisasîmbo anîhondümborîhindeimbi nindou ranai ranî hoafî ra hîmborîyei hehi muŋguambo Godîmbo dîdîbafîyeihî seiya, “Adükarî serandî hîfî, sünü, sîrîwara asu muŋgu-moatükunî ranambe eŋgoro ra nafîmarandî.

25 Horombo yîhoefî amoa Defit sîhafî ratüpurîyu randeimbîmbo Yifiafî Aboedîndî süngu se hoafîyafühi safîya,

'Nîmboe munquambo hîfîhündî nindou ra ngîndayeî?

Asu nîmboe nindou ranai ngusüfo hohoanîmo-koate hoafî fîrarîhümündî?

26 Hîfîndî adükarî bobaagorî nindou ranai

yifiarîmbo yahomo houmbo gugurîyafu hoafî fîrarîndümo.

Ran-ane hîfandî-rundeimbî bobaagorî ranai

Adükarî asu Kraîs nindou aboedambofembo kafoarîrî hîngîmarîrî

ahafanîmbo hîfînambo-fepîrîmbo hoafî fîrarîndümo,' masafî. *Buk Song 2:1-2*

27 Herot, Pondius Pairat, Suda-yafe ndîfo asu Suda ai Serusarem ngoafîhü mamühîyahi Sîsas Kraîs sîhafî ratüpurî, ratüpurîyu-randeimbî se nindoumbo aboedambofembo kafoarîworî hîngîmarîworî ranahambo hoafî fîmarîhümündî.

28 Nindou ndanai ndanî-moatükunî ramarîhindî ra sîhafî yîfirî sünguyo, sapa se horombo sîhafî ngîndînambo hoafî fîrandîföhî ndanî-moatükunî nda tükümbîfeyo-wamboane safî masîhawandî sünguyo.

29 Asu haponda Adükarî se yîhoefîmbo yîhîmbombîyeia sei hehi hoafî wataporîmbo-marîhündî ra hîmborîndafî. Sîhafî ratüpurîyefî-rîhundeimbî yîhoefîmbo fandîhawamunanî anîmbo yîhîmbokoate-sîhafî hoafî ra wataporîmbo-ndîhumboane.

30 Asu se sîhafî warî aḡgünümbî nendîyeî-wamî nandowandüranî aboedîndahîndühî Sîsas sîhafî ratüpurîyu-randeimbî ahandî ndürî süngu hepünîfeimbî moatükunî ratüpurîndafî."

31 Ai rarîhi Godîmbo dîdîbafîyeî kîkîrîhümündianîyo, worî gugurîyahi nîmareimbîmayo ranai yabadîmarandî. Ranîyo Yifiafî Aboedî ranai ahei fiambe tüküfehüyo yîhîmbokoate Godîndî hoafî ra wataporîmbo-marîhündî.

Sîsasîmbo anîhondümbö-rîhindeimbîyafe fehefe hohoanîmo

32 Munquambo anîhondümbö-rîhindeimbî ranai hohoanîmo mamamberîhi hehi mamî hohoanîmo süngumarîhindî. Ranîyo asu ahei napo ra moai yîhoefî yangîr-ane sei, nga nindou mamamî ahei napo ra munquambo aheimayo.

33 Hoafî sowandümo homo-rundeimbî ai God Sîsasîmbo yîfîhündî botîmarîrî hoafî wataporîmbo-marundî ra ngîndîyo. Ranîyo asu God ai nindou ranaheimbo fehefendürîmbo hohoanîmo-yundürühî afîndî aboedî-aboedî-mareandürî.

34-35 Nindou afîndî ranambeahîndî moai mamî ai-amboanî nîndî-moatükunî mbonîmboramündu. Nindou hîfî asu woreimbî-mayeî ranai kakîfîhî koarîhehi mburîhü kakî ra sahümündî heî hoafî sowandümo homo-rundeimbîmbo sehînda ai nindou napokoate-yeimbî mbonîmbo-rîhümündianî yîmburundürî marundî.

36 Nindou mamî ahandî ndürî Sosep ranîhü manüḡgu asu ranîyo hoafî sowandümo homo-rundeimbî ai ahambo ḡgorü ndürî Barnabas kamafoarüwurî. Ndürî Barnabas ranana ahandî nîmîndî ra ngusüfoambe ngîndîramîndî randeimb-ane. Asu aiana Rifai sîrambeahîndî Saîprusîhündîyu.

37 Ai hîfembüyu hayamboyu hîfî ra kakîfîhî sai mbura kakî ra semündü hu hoafî sowandümo homo-rundeimbîmbo masagapurî.

5

Ananias asu Safaira yîfîmayafe

1 Nindou mamî, ahandî ndürî Ananias, ai ahandî nîmorehî Safaira-dîbo hîfî bîdîfîrî nindou ḡgorümbö kakîfîhîmbo masabînando.

2 Ai kakî ra ahambohündî bîdîfîrî masîhenda nîmorehî ai-amboanî fîfîreandî. Nga asu bîdîfîrî yangîrî semündü hu hoafî sowandümo homo-rundeimbîmbo masagapurî.

³ Asu Pita ai hoafi yundowohü yahuya, “Ananias, nîmboe Satan ai sîhafî ho-hoanîmoambe nîmarûmbo Yifiafî Aboedî ranahambo wosîhoafî-randühi kaki hîfî-hündî masowandîfî ra bîdîfîrî dîbonapî-marowanda?”

⁴ Se hîfî masowandî ra sîhafî hohoanîmo yanggorîyo, asu kaki masowandîfî ra se nînî-moatükunî refemboayafî ra sîhafî hohoanîmo yanggîrîyo. Nga asu nîmboe se rasüngu-marowanda? Yîhoefîmbo-yopoanî wosîhoafî hoafîmayafî, nga Godîmboyo wosîhoafî hoafîmayafî.”

⁵⁻⁶ Pita ai hoafîmayuwa Ananias ai hîhîmborî-yuhündamboyo yîfî pîmayuwa akohoandî nîmorî ai ahandî fi-nîmoko ra hoearînambo hîmondîwurî sowarîndümo homo dîbonapîmarûwurî. Ranîyo nindou afîndî ranai ranî hoafî ra hîmborîyei hehi yîhîmbomayeî.

⁷ Ahandî nîmorehî ai ranî-moatükunî ramefeyo ra moai fîfîreandî, ranîyo ngîmî awa hohayamboyo wane, ai asûkai maho.

⁸ Pita ai ranahambo düdureandühi yahuya, “Se hoafîyafîndîrî, hîfî-hündî kaki masowandîfe ra ndearamboyo wai?” mehuamboyo. Asu sîmborî Safaira ai hoafîyowohü yahoya, “Yînî, ra ndearîyo,” mehuamboyo.

⁹ Asu Pita ai ahambo sîmborî hoafîyundowohü yahuya, “Se nîmboe sîhafî nîndowenihî-dîbo Adûkarîndî Yifiafî ranahambo refe hoeifembo hoafî fîmarînandîfea? Hoeiro, nindou sîhafî nîndowenihambo hîfîkamarûwurî ranai yîpurîkîmî anîngomo. Asu sîhambo amboanî ndowandümonî nî ngomo hîfî kandunî nîmboemo,” mehuamboyo.

¹⁰ Hoafî nîngoambe Safaira ai Pitandî yîrîkîmî peyo yîfîmayo. Ranîyo nindou akohoandî ranai sîfomo hoeirunda yîfîmayowamboyo sowandümo homo ahandî nîndowenihandî fikîmî hîfî kamarundî.

¹¹ Ranîyo Kraîsîndî nendî-yei asu amurî bîdîfîrî ranîyei ranî hoafî ra hîmborîyei hehi yîhîmbomayeî.

Hoafî sowandümo homo-rundeimbî ai hepünîfeimbî moatükunî ramarundî

¹² Hoafî sowandümo homo-rundeimbî ai nindou-yei mbusümo hepünîfeimbî moatükunî ramarundî. Ranîyo anîhondümborî-hindeimbî nindou ranai Godîndî worambe Soromonîndî Yibadî sei arîhündî ranîhü gugurîmehindî.

¹³ Nindou bîdîfîrî ranai moai ai-babîdîmbo fandîhindî, nga ai aheimbo ahî nîmayeî.

¹⁴ Ranîyo nîmorehî nîndowenihî afîndî hamîndî ranai Adûkarîmbo anîhondümborî-hîndühi, asu weangurühi anîhondümborî-hindeimbî manîboadeî aheifîhî pamarîhindî.

¹⁵ Ranîmbo-hündamboyo nindou ranai angünümbî nendî fufurîhümü-ndîndürî heî nafî hohü fondîwamî asu hoaparî foasîhi hehi kurîmarîhindürî. Ai hohoanîmo-yeihîya, Pita ai ngu ngasündeandanî hüfîhamîndînambo ahandî hüfîhamîndîhündî yifiafî ranai boakîmbîfoareanda sei hehi.

¹⁶ Serusarem ngoafîkîmî ngoafî adaburo ranîhündambo nindou afîndî ranai angünümbî asu moaruwai nendî nîmareimbî fufurîhümü-ndîndürî tükümehindî. Ranîyo nindou munquambo ranai aboedîmehindî.

Suda-yafe bogorî ai hoafî sowandümo homo-rundeimbîmbo yowanî mehomopurî

¹⁷ Hoafî sowandümo homo-rundeimbî ai ranî-moatükunî ra ramarunda Godîmbo sîhou-rundeimbî ai Sadyusi-babîdîmbo ngî nîndî-memo.

¹⁸ Ranîyo ahamumbo kîkîhîrîpundümo mburumbo karabusambe hî nîngîmarupurî.

¹⁹ Nga asu nîmbokoanî Adûkarîndî sünambeahîndî nendî ai karabus worî yîpurî ra sübüdîmarîhenda tüküme fundî. Ranîyo sünambeahîndî nendî ranai hoafîyuhü yahuya,

²⁰ “Ngomo Godîndî worambe nîngomombo nîmorehî nîndowenihîmbo sîmborî hohoanîmo ranahambo wataporîmbo-ndündürî,” mehupurî.

²¹ Ranîyo hoafi sowandümo homo-rundeimbi ranai ranî hoafi ra hîmborî-yomo houmbo Godîndî worîna siambe hondü homo nîmorehî nindowenihîmbo yamundi-marundürî.

Godîmbo sîhai-randeimbi ai ahandî wandafi-babîdîmbo tüküyafundühî-yomo Suda-yei kansîr asu bogorî hondü ahamumbo gugurîfe wataporîmbo hoafîmemo. Ranîyo nindou bîdîfirî hoafi sowandümo homo-rundeimbîmbo karabus woram-beahîndî sepurîmîndîmbo koamarî-houpurî.

²² Nga asu nindou ranai homo hîmboyomondane, hoafi sowandümo homo-rundeimbi ranai karabusî worambe moai nîmarîmo. Ranîyo hîhîrîyafu homo Suda-yei bogorî ranahamumbo hoafîmemopurî.

²³ Ai homo hoafîyomondühî yahomoya, “Karabus worî yipurî ra paru mburumbo karabus hîfandîru-rundeimbi ai yipurî hîfandu manîngomo. Nga asu yipurî sübüdîhoehü hîmboyefane, worî yangîrî mafondaro,” mehomo.

²⁴ Karabus worî hîfandîru-rundeimbi-yomondî bogorîyu asu Godîmbo sesî sîhou-rundeimbi-yomo ai ranî-moatükunî ranahambo nününgufemboyo yahomo houmbo afîndî hohoanîmo-memo.

²⁵ Nindou mamî ranai sünî hoafîyupurühî yahuya, “Hîmborî-yomo, nindou se karabusîmarüpurî ranana Godîndî worambe nîmorehî nindowenihîmbo yamundundürühî mbanîngomo,” mehu.

²⁶ Ranîyo bogorî-mayu ranai ratüpurî-yomo-rundeimbi sepurîmündü haya homo hoafi sowandümo homo-rundeimbi ra masîwapundümo. Nga asu nindou yamundîmarundürî ranaheimboya, “Yîhoefîmbo nîmoeinambo ndîhümünîmboyei,” yahomo houmbo moai nîntî nününgurüpurî.

Hoafi sowandümo homo-rundeimbi ranai yîhombokoate-kansîrîmbo Godîndî hoafi wataporîmbo-marundî

²⁷ Karabus hîfandîrundeimbi nindou ranai sowapurîndümo homo gugurîyafu wataporîmbo-marundî ranambe Suda-yei bogorî-yomondî hîmboahü wagabe hîningîmarupurî. Godîmbo sîhai-randeimbi ai düdureapurühî yahuya,

²⁸ “Ro sîhamumbo nîmorehî nindowenihîmbo nindou ranahandî ndürî ranahambo wataporîmbo yowanî masefî. Nga se wataporîmbo marunda munğambo nindou Serusarem ngoafîhü ranai sîhamundî hoafi ra hîmborîmayei. Ran-ane se yîhoefîmboya, se-rurî nindou ranahambo hîfokoamarüwurî yahomo houmbo papîhoafarîmunî,” mehomondamboyu.

²⁹ Asu Pita ai hoafi sowandümo homo-rundeimbi bîdîfirî-babîdîmbo nîngomombo sîmborî hoafîyupurühî yahuya, “Ro Godîndî hoafi yangîrî anîmbo süngundîhumboyefî, nga ngîrî hîfî ndanîhündambo nindou-yei hoafi ana süngundîhundî.

³⁰ Se Sisasîmbo nîmî keimbi karîhendeimbi-fihî tîkoründümo parüwurî mburümbo hîfokoa-marüwurîyosî. Nga sîhefî amoaoyei God ranai yîfîhündî botîmarirî.

³¹ God ai sünambe serümündî hafu ahandî warîhondü waranî nindou sîhefîmbo aboedambofembo bogorîmborirî hîningîrîra anüngu. Ahandî süngu anîmbo munğambo Suda ai moaruwai hohoanîmo hîningî-ndîhindühî aboedî hohoanîmo süngundîhinda ahei moaruwai hohoanîmo ra amboawi mbüsümbui.

³² Ranî-moatükunî God ai ramareandî ra hoeirîhu hoahu anîhond-ane sefî wataporîmborîhu arîhundî. Asu Yîfiáfî Aboedî ai-amboanî anîhond-ane yaho arandî. Asu munğambo nindou dîdîyei Godîndî hoafi süngurîhinda ranaheimbo Yîfiáfî Aboedî sagadürî arandî,” mehu.

Gamarier ai kansîrîmboya hoafi sowandümo homo-rundeimbîmbo hîningîrou-safîndüpurî mehu

³³ Pita ai ranî hoafî ra hoafîmayuwa Suda-yei bogorî nindou ranai ngîniñdîyomondühi hoafî sowandümo homo-rundeimbî ranahamumbo hîfokoefepurîmbo hohoanîmo-memo.

³⁴ Nga gugurîyafu wataporîmbo-marundî ranambe ahînümbî hohoanîmo yamunde-randeimbî nindou Farisihündî mamî ahandî ndürî Gamarier ahambo ahîniyei rîhündeiimbî manüngu. Ranîyu hoafî sowandümo homo-rundeimbî ranahamumbo gugurîyafu wataporîmbo-marundî ranambeahîndî akîdou tükümbeafundî mehu.

³⁵ Hoafî sowandümo homo-rundeimbî ranai botîyafu houmbo homondane Gamarier ai kansîr ranahamumbo haofîyupurühi yahuya, “Israer nindou se ranîmoatükunî ra hohoanîmondîmo hoeindundühi anîmbo randundî mehupurî.

³⁶ Se Tadius tüküfi manüngu ra fîfîrundai. Ai hoafîyuhü yahuya, ‘Ro adükarî bogorî nindou-anahî,’ mehua 400 nindou ahambo süngumarurî. Nga ahambo gafman ai hîfokoamarîwura ahambo süngururü-rundeimbî ai fefondühi ahamundî ratüpurî ra hîniñgîmarundî.

³⁷ Asükai süngunambo gafman ai ndürî semîndambe Garirihündî nindou mamî ahandî ndürî Sudas amboanî gafmanî-babîdî yifîarîmbo nindou bîdîfîrî masepurîmündu. Ai ahambo süngururü-rundeimbî masepurîmündu, nga ahambo hîfokoa-marîwuramboyo ahambo süngururü-rundeimbî ranai mafefoundî.

³⁸ Ranîmboane ro haponda sîhamumbo hoafehapurî, Se nindou ndanahamumbo nîni nününgu-fepurîpoanî. Ranîmoatükunî ai rawarundî ra hîfî ndanîhündambo nindou-yomondî ratüpurayo ana, ngîrî aboedîndo.

³⁹ Asu ranîmoatükunî ra Godîndî-mayoayo ana, se ngîrî yowanî mbîsîmo kîkîhîndüpurîndümo. Rawarundî ana, se God-babîdîmbo-anemo yifîar-ayomo,” mehuamboemo.

⁴⁰ Suda-yafe bogorî ranai Gamarierîndî hoafî süngurundühi hoafî sowandümo homo-rundeimbîmbo mîngîyomo hürîhoupura mahomondamboyo buburupurî mburumbo moanî koarîhoupurühi yahomoya, “Se yowanî nîmorehî nindowenihîmbo Sisasîndî ndürî ranahambo wataporîmbo-yondürîpoanî,” mehomopurî.

⁴¹ Ranîyo hoafî sowandümo homo-rundeimbî ranai hîhîf-hîhîfî kapeihî mahomo. Sapo God ai ahamumbo Sisasîndî sünguna tîñîrîfo masagapurî ranîmbo.

⁴² Ranîyo muñguambo si Godîndî worambe asu nindou-yei worambe homo aboedî hoafî yamundî-rundürühi nindou ranaheimboya, Sisas Kraiss ranana God ai ahandî nendambo aboedambo-fendürîmbo kafoarîrî hîniñgî-marîr-ani, mehomo.

6

Hoafî sowandümo homo-rundeimbîmbo fehefembo nindou 7 kafoaru hîniñgîmarupurî

¹ Ranî-sîmboanî süngurîhindeimbî ranai afîndî hamîndî tükümehîndî. Ranîyo asu süngurundeimbî Grik hoafî hoafümbî ai Aram hoafî hoafümbî ranahamumbo ngîniñdîmarundürî. Ai yaru hoafîyomondühi yahomoya, “Muñguambo si sehündî nindou sesîkoate-yeimbî ranaheimbo farîhehindürî arîhündî, nga nîmorehî kai rohündî ranaheimbo ana moai farîhehindürî rîhündî,” mehomo.

² Ranîyo hoafî sowandümo homo-rundeimbî 12 ranai muñguambo süngurîhindeimbî mborai yahomo hürîhündürî houmbo hoafîyomondühi yahomoya, “Asu ro Godîndî hoafî bokarîhefe ra hîniñgîfe hefe sesî yimbufe ana, aboedî hamîndîyopoanî.

³ Ranîmboane wandafî mamî se sîheiambeahîndî nindou 7 ndofe fîfîrîfe hohoanîmo asu Yifîafî Aboedî ahamundî fîambe nîmarîpureimbî kaboadu hîniñgîndüpurî. Rananîmbo sîhîrî ranî ratüpurî ra hîfandîmbo ahamumbo hîniñgîndîhu-purîmboane.

⁴ Rananîmbo asu ro nindoumbo Godîndî hoafi yamundife asu didîbafife ra randîhumboane,” mehomo.

⁵ Munguambo nindou ranai ranî hohoanîmo ranahambo yifirîmayei. Ranîyo Stifen ngîndî anîhondümbore haya Yifiafi Aboedî ahandî fiambe adükari nîmaroweimbiyu, Firip, Prokorus, Nikanor, Timon, Parmenas asu Nikoras Suda-yafe ndîfohündî ahei rotu süngureandeimbiyu.

⁶ Nindou ranahamumbo hoafi sowandümo homo-rundeimbi-yomondî himboahü hîningîmarupurî. Ranîyo ranî ratüpurî ra refembohünda kafoefe hîningîfembo ahamundîwamî warî nandu houmbo didîbafîmefundî.

⁷ Ranîyo Godîndî hoafi ranai munguambo hîfi hoahoangohü Serusaremîhü nindou süngurîhindeimbi ranai adükari tükümehindî. Ranîyo asu Godîmbo sîhou-rundeimbi afîndî ranai hoafi ra hîmborîyomondühi anîhondümbomarundî.

Suda ai Stifenîmbo papî-hoafîmarurî

⁸ Stifenîmbo God ai aboedî-aboedîrirühi ngîndî masagadowa nîmorehî nîndowenîhiyeyi mbusümo hepünîfeimbi moatükunî yare marandî.

⁹ Asu Suda-yafe rotu, moanî ratüpurambehîndî aboedambomehîndî sei arîhündî ranambehîndî nindou bîdîfirî ranai tüküyafu Stifen babîdîmbo hoafînambo sîmborî hoafî-memo. Aiana Sairini, Areksandria ngoafi asu Sisiria, Esia profens hündî-yomo.

¹⁰ Nga asu Yifiafi Aboedî ranai Stifenîmbo farîherühi ahandî hoafi ranai ngîndîyo haya ndorîhoeimbi-mayoa moai ai-babîdîmbo hoafînambo sîmborî-sîmborî-yomo.

¹¹ Ranîyomo nindou bîdîfirambo dîbo hütî-hütî-marüpurî ho hoafîyowohüya, “Ro hîmborîyefanî Stifen ai Moses asu Godîmbo tîrîfoefe hoafîmayu,” yahombo.

¹² Ramehomo-ndamboyo Suda-yafe boboagorî, ahînümbî hohoanîmo yamundurundeimbi asu nindou munguambo aheimbo ngusüfoambe moaruwai-marandüri. Ranîyo homo Stifenîmbo kîkîhîrundümo houmbo Suda-yafe boboagorî-yomondî fandîfe hoafi fîfirîfe ranambe sowaründümo mahîfomo.

¹³ Ranîyo nindou bîdîfirî sowapurîndümo hîningîmarupurî tîkefehefe Stifenîmbo wosîhoafîyuhüya, “Nindou ndanai ana Godîndî worî asu Mosesîndî ahînümbî hohoanîmo ranahambo tîrîfoefe hoafîmayu.

¹⁴ Ro hîmborîyefanî ai hoafîyuhü yahuya, ‘Sisas Nasaretîhündî ai worî nda bîrîboade mbunda asu Mosesîndî hohoanîmo horombo sîhefîmbo masendî ra ngorü-süngundeambui,’ mehu,” mehomo.

¹⁵ Munguambo nindou hoafi fîfirîfembo gugurîmefundî ranai Stifenîndî ngusümborambe hoeirundane, ahandî ngusümborî ranai sünambeahîndî nendî-yomondî ngusümborî nahuraimayo.

7

Stifen ai kansîrîmbo hoafî bokarîmarîhendî

¹ Godîmbo sîhai-randeimbi adükari bogorî ranai Stifenîmbo düdurîrühî yahuya, “Ndanî-moatükunî wataporîmbo-arundî ra anîhondüyo?” mehuamboyo.

² Asu sîmborî Stifen ai hoafîyuhü yahuya, “Amoŋgo mam-anemo asu ape mam-anemo, awi se wandî hoafi hîmborî-yomo. Sîhefî amoao Abraham ai Haran ngoafînambo hokoate Mesopotemia hîfîhü nînguambe Adükari God Ngîndîndeimbi ranai ahambo-o tükümeŋfiyu.

³ Ranîyo God ai hoafîyundowohü yahuya, “Sîhafî hîfi asu fikîmîndî hîningîndo hawa ngorü hîfi ro nafuindahanî ranînambo ngafî,” mehundo.

⁴ Ranîyo Abraham ai Kardîa hîfi hîningîre haya hu Haran ngoafîhü manüŋgu. Asu ahandî afîndî ai yîfîmayuamboyo God ai koamarîheira haponda se anîngomo ndanîhü hîhîrîfi süni manüŋgu.

5 God ai moai Abrahamimbo hifi ra akidou-amboani kikireando. Nga Abraham ai nimorikoate-yuambe God ai hoafiyuhüya, "Hifi nda ndahaninani shafi nimori asu ahuirhoandi ahei hifindimboe," mehundo.

6 God ai Abrahamimbo ndare hoafiyundowohü yahuya, "Shafi ahuirhoandi ranai hifikoate-ndei hehimbo ngorü nindou-yei hifihü ngei nimboeimboyei. Rananimbo nindou rani hifihündi ranai 400 himbani aheimbo moani ratüpurïyei rihündeimbimbo ndihindürühi moaruwaimbo-ndihindürimboyei.

7 Nga asu süngunambo ana nindou didïyei aheimbo moani ratüpurïyei rihündeimbimbo-arihindüri ranaheimbo tñirifo ndahandürimboyahi. Asu süngunambo ahei nimori ai rani hifi ra hininngindihî hehi ndühî didei wambo ngusüfo pandihindirimboyei.

8 Fihoeari kefe tirife hohoanimo ra God ai Abraham-dibo hoafi firamündi masihendi. Raniyo süngunambo Abraham ai ahandi nimori Aisakimbo 8 siyuambe fihoeari kari tirimarherü. Aisak amboani ahandi nimori Sekopimbo hoeari kari tirimarherü, asu Sekop amboani ahandi nimori 12 shefi amoa mamî ahamumbo ramareapuri.

9-10 Sekopindi nimori apodoho mamî-memo ranai ahamundi akidi Sosepimbo yiboaruko-rüwühi-yomo Isipinambo moani ratüpurïyo randeimbi nindoumbombo nindou-yomondi warihümarüwuri. Nga God ai, ai-dibofihî ahandi tñirifo ranambeahindi aboedambomariri. God ai Sosepimbo ndorihoeimbi fifirife masagado ranimbo ahandi adükari bogori ranai ahinrürühi hohoanimoyundo marandi. Ranimboyo Isip-yafe adükari bogori ranai gafmani-yomondi adükari bogorimbomarira ahandi worambe munju-moatükunî engoro ra hifandimarandi.

11 Raniyo süngunambo Isip asu Kenan hifihü yahimo afindi tüküfehü nümbürihündi sesi yapatariyohü sesikoate-yeihî wembo afindi tüküme Feyo. Raniyo Sekopindi nimori shefi amoa mamî ranai sesikoate-memo.

12 Nga asu Sekop ai Isipihü wit engoro hoafi himborïyu haya ahandi nimori shefi amoa mamî ra weangurühi hondü koamarhepuri.

13 Asukai hihiriyafu mahomondamboyo Sosep ai ahandi amonjo mamimbo ro Sosep-anahi mehua asu Isip-yafe adükari bogori ranai Sosepindi amonjo mamî ra fifirimareapuri.

14 Raniyo Sosep ai ahandi afindi Sekop asu fikiminindi 75 nimorehi nindowenihî ra semindindürî Isipinambo homböhünda nindou koamarhepuri.

15 Raniyo Sekop ai ahandi nimori-babidimbo homo Isipihü ninjomombo shefi amoa mamî ra ranihü munju yifisafimemo.

16 Raniyo asu ahamundi fi-nimoko ra Sekem ngoafinambo sowapurindümo mahifomo hifi-kefepurimbohünda. Sapo Sekem ngoafihü horombo Abraham ai Hamorindi nimori-yomondi-mayo yifi samboefembo hifi kakinambo pemïmayu ranambe samboefe-purimbohünda.

17 Horombo God ai Abraham-dibo hoafi firamündi masihendi ra asu anihondü tüküfehü Israerihündi nindou Isipihü animboei ranai afindi safi tükümehindi.

18 Asukai süngunambo nindou mamî Sosepimbo fifirifikoate ai adükari bogorimbofi tüküfi haya Isip hifandimarandi.

19 Raniyo süngudidi adükari bogori-mayu ranai shefi amoa mamimbo wosihoeafori-randürühi aheimbo moaruwaimbo-mareandürî. Raniyo ahei nimori ra yifisafimbeyeia yahuhaya moanambühi hininngifendürimbo hütihoeafimarandürî.

20 Rani-simboaniyo Mosesimbo hondi ai wakimarimïndoa aboedi himbomayua asu God ai ahambo hohoanimo-mayundo. Raniyo Mosesimbo ahandi afindandi worambe ngimî amoa hifandimarhori.

21 Asu Mosesimbo moanambühi masihehoramboyo Isip-yei adükari bogorindi nimorehi nïmori ai serimindi haya ahandi nïmorimbore moaŋguimariri.

22 Ranïyo Isipihündi ranai Mosesimbo ahei muŋguambo hohoanimo aboedi ra yamundi marihori. Asu ai ŋginindi nindouyu haya muŋgu-moatükuni ai hoafiyuhü yare marandi.

23 Moses ai 40 himbanïyu haya ahandi nendi Israer aheimbo ho hoeifendürimbo hohoanimo-mayu.

24 Moses ai huane Isipihündi nindou mamï ai Israerihündambo moaruwaimbo-mariri. Ranïyo Israerihündi-mayu ranahambo hoarehürümündi haya Isipihündi-mayu ranahambo buburürï hïfokoamariri.

25 Moses ai ahandi nendambo hohoanïmoyuhüya, God ai wandi warï süngu afarihendürï ra fifirimbirïhi-ndamboane mehu, ŋga ai moai fifirihindi.

26 Ŋgorü sinambo asükai huane Israerihündi yimbu ranai yifiari-mayafandamboyo kïkïfepirimbo mehu. Ranïyu hoafiyupürühi yahuya, 'Se nïmboe sïmbori buburürï-ayafandi, ŋga se-ana apodoho-anafani,' mehupiri.

27 Ranïyu nindou ŋgorü, ŋgorü-dïbo yifiari botïmareandi ranai Mosesimbo nïnindirï pirirühi yahundoya, 'Düdi sïhambo yïhoefi bogorimbore asu nindou yïboboferambore hïnïŋgïmareanïna?

28 Se hamani Isipihündi hïfokoamarïworï nou asu wambo hïfokoa-mandowandirïyo?' mehuamboyu.

29 Moses ai ranï hoafi himborïyu haya Isip hïfi hïnïŋgïre haya hu Midian hïfihü manüŋgu. Ai ranïhü nüŋgumbo sünguna nindouwenihï nïmori yimbu kamareapiri.

30 Asu 40 himbanï howane süngunambo sünambeahïndi nendi ranai Mosesimbo-so nïmi-wohi furïkoate-reandühï Sainai wafukïmï nïmiwamï hai imami ambere tüküme fiyu.

31-32 Moses ai ranï-moatükuni ra hoeire haya hepünïfi afindi hohoanïmoyuhü akïmi türüfoefe hoeifembo mahu. Ranïyo Adükari ai hoafiyundowohü yahuya, 'Ro sïhafi amoa mamï, Abraham, Aisak, Sekop ahamundi God-anahi,' mehuamboyu Moses ai hïhamïndarïyuhü hoeifembo yïhïmbomayu.

33 Adükari ai hoafiyundowohü yahuya, 'Sïhafi yiri hoearï ra safurïhoefi ŋga, se hïfi haponda anïmbafi ndanana wandi yaŋgir-ane.

34 Wandï Israer nindou ranaheimbo Isipihü nïne moaruwai moatükuni ramarihindi ra hoeirïheandi. Asu ro ahei aranï ra himborïya heheamboyahï Isipïyei waram-beahïndi aboedambo-fendürimbo makosahi. Ranïmboane haponda Moses sïhambo asükai Isipïnambo koandïheheanïna ŋgamboya fi,' mehu.

35 Moses mamï ranahamboyo weaŋgurühï Israerihündi yimbu ai hoafiyafïnandowohüya, 'Düdi sïhambo bogorimbo-mareanïni asu hoafi himborïyohü yïboboferambo mareanïna?' masafïnando. Asu mamï aiyu God ai sünambeahïndi nend nïmiwamï hai imamiambe tüküme fiyu ahandi ŋginïndïnambo ahambo bogorimbofe asu Israerimbo aboedambofembo koamarïherü.

36 Moses ai Israerihündi nindou ranaheimbo Isipihündi semündündürï mahu. Ai hepünïfeimbï moatükuni Isipihü asu Hambur sïrïwara ranïhü rareandühï 40 himbanï nïmiwohi furïkoate-reandühï manïboadei.

37 Moses mamï ranaiyu Israer nindumbo hoafiyundürühï yahuya, 'God ai ahandi hoafi hoafiyu-randeimbï ro nahurai seambeahïndi ndagadürïmbui' mehündürï.

38 Moses mamï ranaiyu Israer-babïdïmbo nïmiwohi furïkoate-reandühï gugurïyahi mamarei. Asu ahamboyu Sainai wafuambe sünambeahïndi nendi ai hoafïmayundo. Ai Godïndi hoafi yaŋgirï nïŋgo hohoanimo sairandeimbï ra semündü haya sïhefïmbo masendi.

³⁹ Nga sihefi amoao mamî ranai moai Mosesîndî hoafi himborîyei. Ai ahandî hoafi sahümündi pirîhi hehi asükai Isipînambo hombo hohoanîmomayeî.

⁴⁰ Ai Aronîmbo hoafiyahündowohü sahündoya, ‘Moses ai yîhoefîmbo Isipîhündî semündümuni masüfu, nga ahambo nîni-moatükunîyo tüküme Feyo ra ro moai fifîrîhundî. Ranîmbo anîmbo se god mamî nafîndandanî ai yîhoefîmbo aboedî nafî semündîmunî mbîhuwamboane,’ maseî.

⁴¹ Ranîyo nindou-mayeî ranai tîkai god burmakau nîmorî nahurai nafîrühü mburîhü sesî sihehindühi warînambo hütî nafîyoweimbî tîkai god ranahambo hîhîfî-hîhîfîmayeî.

⁴² Ranîmboyo God ai aheimbo daboadi hîhîrî-mareandüra ai hüfîhamîndî, amoamo, mupui ranahambo hohoanîmomayeî. Sapo Godîndî hoafi hoafiyomorundeimbî-yomondî bukambe mapenînggo süngu. God yahuya, “Israer, se nîmî wohî furîkoate-reandühi 40 hîmbanî manîmboei ra moai wambohünda sesî sihehindî.

⁴³ Se ser worîmbombo sahümündi mahei ra wambo-hündambo-yopoanî, nga tîkai god Morek asu

Refan ranî god sîsamî mupuiyo nafîrühü mburîhü hohoanîmoyeî marîhündî.

Ranîmbo-hündambo anîmbo ndühîndambo koandîhe-heandüranî Babiron hîfînambo ngeimboyeî,”

Amos 5:25-27

mehu.

⁴⁴ Nîmî wohî furîkoate-reandühi nîmboeiambe worîmbombo ser ra ai-babîdîmbo meŋgoro ranambeyo God ai sihefi amoao mamîmbo hoafiyu marandî. Ser ranînambo worîmbombo hohoanîmo ra God ai Mosesîmbo hoafîmayu-ndowamboyo ahandî hohoanîmo-mayu sünguru worîmbomarundî.

⁴⁵ Asükai süngunambo amoao mamî ranahei nîmorî ranai ser ra sahümündi hehi Sosua-babîdîmbo ngorü nindou-yei hîfî kosemîndîmbo mahei. Sihefi amoao mamî ranai tükümehindamboyo God ai ahei hîmboarühî ngorü nindou ranaheimbo hemafoareandürî. Ranîyo ser ranînambo worîmborühü hîniŋgîrîhînda niŋgo hombo adükari bogorî Defit nünquambe tüküme Feyo.

⁴⁶ Sapo Defit, God ai ahambo hîhîfî-hîhîfîyundo-randeimbî-mayu ranai dîdîbafîfîhî yahuya, ‘Se yîni mbîsafanî, ro Sekopîndî God sihambo aboedî worî worîmbondîha,’ mehundo.

⁴⁷ Nga Soromonîyu Godîndî worî ra worîmbomarandî.

⁴⁸ Nga God Nîmoamo Hondü ranai ana moai worî nindou worîmbo-rundeimbî ranambe nîmaru, sapo Godîndî hoafi hoafiyu-randeimbî ai hoafîmayu süngu.

⁴⁹ God ai hoafîyuhü yahuya,

‘Sünü ana wandî nîmarîmbo muŋgu-moatükni hîfandîmbo fond-ane, asu hîfî ana wandî yitîŋarî pühîyo nîmarîmboane.

Asu se wambohünda nîni-moatükunî worî worîmbo-mandundîyo?

Asu ro fi hefe nîmarî fondîmbo ra hohoanîmoyahai?

⁵⁰ Sapo se fifîrî-ndîhindî ro wandî warînamboyo muŋgu-moatükunî ra nafîmarîhandî,’

Aisaia 66:1-2

Adükari ra mehu,” mehu.

⁵¹ Stifen ai kansîrîmbo hoafîyupurühî yahuya, “Sihamundî hohoanîmo ana anîhondümbefekoate nindou-yei nahurai tapîhamîyomboane. Se-ana hîmboambekoate-yomondühi moai Godîndî hoafi himborî-yomo rundî. Ranîmboane se Yifiafî Aboedîndî hoafi himborîkoate-ayomo sihamundî amoamamî ramefundî nou.

⁵² Sihamundî amoao ai Godîndî hoafi hoafiyomorundeimbî horombo hondü manîngomonda hîfokoeffepurîmbo mehomo. Ranai horombo hondü hoafiyomondühi yahomoya, ‘Süngunambo nindou mamî Mbumundî Hohoanîmo-yurandeimbî

tükündüfimbui, mehomu, nga sîhamundi amoao ai hîfokoamarüpurî. Asu se haponda ranahambo daboadi hîhîrundi hîfokoamarüwurî.

⁵³ Se Mosesîndî ahînümbî hohoanîmo God ai sünambeahîndî nendandî süngu masagado ra masahümündiyosî, nga se moai süngurîhindî,” mehu.

Stifenîmbo nîmoeinambo hîfokoamarüwurî

⁵⁴ Kansîri-memo ranai ranî hoafî ra hîmborîyomo houmbo Stifenîmbo ngîndîrurûhî yahafî hitîmarundî.

⁵⁵ Nga Yifafî Aboedî ranai Stifenîndî fiambe farîfehüyo sünambe hîmbomayu hafu. Ranîyo ai Godîndî hîmboa-mupuimbo-randeimbî si ra hoeireandane, asu Sisas ai ahandî warîhondü waranî manüngu.

⁵⁶ Asu Stifen ai hoafîyuhü yahuya, “Hîmborîyomo! Ro hoeirîheanda sünü ai bureandühyo Nindou Hondü ranai Godîndî warî hondü waranî manüngu,” mehu.

⁵⁷ Ai ranî hoafî ra hîmborîyomo houmbo, hîmbo tühîfo warînambo kîkîru papîründümo mburu puküna hoafî karîhoemo houmbo pîpîyomo homo Stifenîmbo kîkîhîmaründümo.

⁵⁸ Ranîyo ngoafî-ambeahîndî moanambühi sowaründümo homo hîfokoeffimbo yahomo houmbo nîmoeinambo hîfütimarurî. Nindou horombo ahambo papîhoafîmarurî ranai ahamundî warî hoandarî ngîsîharî hoearî ra yimündîndümo nindou mamî hoarîfî ahandî ndürî Sor ahandî yirîkîmî kurîmarundî.

⁵⁹ Stifenîmbo nîmoeinambo hîfütirüwurambe dîdîbafîfîhî yahuya, “Adükarî Sisas, se wandî yifafî ndowandîfî,” mehu.

⁶⁰ Ai piyu yimîndoho yimbunambo nîmarümbö puküna hoafî karîhoehü yahuya, “Adükarî se yowanî ahamumbo moaruwai hohoanîmo ndanîmbohünda

8

tîjîrîfo segupurîpoanî,” yahu mbura yîfîmayu. ¹ Stifenîmbo hîfokoamarüwurî ra Sor ai aboedî-ane, mehu.

Sor ai Sisasîmbo anîhondümbö-rîhindeimbîmbo moaruwaimbo mareandürî

Ranî-sîmboanî muŋguambo anîhondümbö-rîhindeimbî Serusaremîhü manîboadei ranaheimbo pîyei hehi moaruwaimbo marîhindüra Sudia asu Samaria-yafe hîfîna bukürümayeri. Nga hoafî sowandümo homo-rundeimbî ai yangîrî Serusaremîhü manîngomo.

² Anîhondümbö-rundeimbî nindou bîdîfirî Godîndî hohoanîmo yangîrî süngurundeimbî ai Stifenîmbo pukünambo aranîhoafîrurî mburu hîfî-kamarüwurî.

³ Ranîyo asu Sor ai anîhondümbö-rîhindeimbî-yafe hohoanîmo moaruwaimbo-reandürîhî hu worîni-worîniyuhü worambeahîndî nîmorehî nindouwenihî kifi hüramündîndürî hu karabusambe hîniŋgîreandürî marandî.

Firip ai Sameria ngoafîhü aboedî hoafî bokamarîhendî

⁴ Anîhondümbö-rîhindeimbî ai muŋguambo ngoafî bukürümayeri ranîhü aboedî hoafî bokarîhoemo marundî.

⁵ Ranîyo asu Firip ai Sameria-yafe adükarî ngoafîna hanü Sisasîmbo ai Krais-ani yahu wataporîmbo-marandî.

⁶ Ranîyo asu nindou afîndî ranai ahandî hoafî hîmborîyeihî hepünîfeimbî moatükunî ramareanda hoeirîhindühi ahandî hoafî wudîpoaporîhi hîmborîmayeri.

⁷ Nindou ranahei fiambe moaruwai nendî mamarondürîyosî, nga Firip ai hemafoareandüra wurünîyombo gorefoendühi nindou ranaheimbo hîniŋgîmarîhindürî. Asu nindou afîndî yirî warî nîmokoyeimbî tîjîrî moaruwaimbü ranai-amboanî aboedîmayeri.

⁸ Ranîyo asu nindou afîndî ranai ranî ngoafîhü afîndî hîhîfî-hîhîfî-mayeri.

9-10 Nga nindou mamî ahandî ndürî Saimon ranî ngoafîhü manüngu. Ai himoarokora randeimbîyu, ranîyo asu Samariahündî ai hepünîmehindî. Saimon ai hoafîyu randühîya, “Ro adükar-anahî,” yahu marandamboyei, amonḡohoandî asu akohoandî muḡguambo ahandî hoafî wudîpoaporîhi himborîmayei. Nindou ranai hoafîyeihî seiya, “Nindou ra ḡḡîndeimb-ani asu ḡḡîndî ra Godîndî nahurai adükar-ane,” sei marîhündî.

11 Asu Saimon ai afîndîmbo ḡḡonḡoanî hoafî yare maranda hepünahindühî ahandî süḡguyahi marîhündî.

12 Nga Firip ai God ḡḡîndî hîfandarandî asu Sisas Kraisîndî aboedî hoafî ra wataporîmbo maranda nîmorehî nindouwenihî ranai Firipîndî hoafî himborîyeihî hundürümayeri.

13 Saimon amboa Godîndî hoafî anîhondümbö-mareanda ahambo hundürümarüra asu Firip-dîbo manüngu. Ai hoeireandane, Firip ai hepünîfeimbî moatükunî ramareanda, asu ai afîndî hohoanîmo-mayu.

14 Nga asu ranîyomo hoafî sowandümo homo-rundeimbî Serusaremîhü manîḡgomo ai hoafî himborîyomondane, Sameriahündî ai Godîndî hoafî anîhondümbö-marîhindî. Ranîyo Pita asu Son aheimbo sowana koamarî-haupîra mahanîfanî.

15 Ai tüküyafîne anîhondümbö-rîhindembî-mayeri, ranaheimbo-hündambo Godîmbo dîdîbafî-yafîneandühî safanîya, “Sîhafî Yifafî Aboedî aheimbo dabadürî,” masafanî.

16 Nindou ranai Sisasîndî ndürînambo yangîrîyei hundürümayeri. Nga awi moai ranî sîmbonî Yifafî Aboedî ai aheiwamî koso.

17 Nga asu süḡgunambo hoafî sowandîfanî hafanî-rînandeimbî ai ahafandî warî aheiwamî nandîne mburînambo, dîdîbafî-mefîneanda, Yifafî Aboedî ranai aheiwamî makoso.

18 Saimon ai hoeireapîrane hoafî sowandîfanî hafanî-rînandeimbî ai ahafandî warî aheiwamî manandîneanda, Yifafî Aboedî aheiwamî makoso. Ranîyu asu Saimon ai kakî semündü-haya, ahafanîmbo sowana hu hoafîyupîrîhü yahuya,

19 “ḡḡîndî ra wambo amboa seneandîrî, rananîmbo asu ro-amboa wandî warî nindou ranaheiwamî nandîheandani, Yifafî Aboedî aheiwamî mbîkoso-amboane,” mehu.

20 Nga Pita ai sîmborî hoafîyuhü yahuya, “Ranî-moatükunî God ai moanî asendî ra, asu se nîmboe kakînambo pemîmbo hohoanîmoayafa? Ranana se sîhafî kakî ranî bîtapîndo yifîndamboyafî.

21 Se ḡḡîrî Godîndî-mayo ratüpurî ndanambe keboawandî. Nîmboe sapo sîhafî hohoanîmo ra Godîndî hîmboahü aboedîyopoanî, ḡḡa moaruwai-ane.

22 Nga ranîmboane se dîdîboadîndo hohoanîmondafühî anîmbo, sîhafî moaruwai hohoanîmo randühîndo hînîḡḡîndowandî. Asu se Adükarîmbo dîdîbafîndafoando rananîmbo ai sîhafî ḡḡusüfoambe moaruwai hohoanîmo ra amboawi mbüsümbui.

23 Ro fîfîrîheandî, se-ana hohoanî afîndeimbanafî asu sîhafî ḡḡusüfoambe moaruwai ranî hohoanîmo ran-ane nîmarîrînîmbo hîfandaranî,” mehu.

24 Saimon ai sîmborî hoafîyuhü yahuya, “Se wambo farîhefembohündambo Adükarîmbo dîdîbafîndafoandani anîmbo, asu rananî moatükunî se hoafîmayafî ra ḡḡîrî tükündîfeyo,” mehu.

25 Asu Pita weimbo Son ai nînî-moatükunî Adükarî ai ramareandî ra ai hoafîyafînandürî mburînambo, asükaî Serusaremînambo hîhîrîyafîne mahahüfanî. Nafînambo hahüfandühî, Samaria-yafeihî muḡgua ḡḡoafî adaburo ranaheimbo Adükarîndî hoafî ra bokamarîheneandürî.

Firip ai Itiopia-hündambo aboedî hoafî bokamarîhendî

26 Sünambeahîndî nendî mamî ai Firipîmbo Serusaremîhü hoafîyuhü yahuya “Botîyafo, gebü Gasa ḡḡoafînambo nindou ḡḡoafî nanḡḡokoateyo nafî gadîfî,” mehu.

27 Ranıyu asu Firip ai botifi yaha hanühi ranı nafihü Itiopiahündi mamı hoeimariri. Nindou ra Itiopia-yafe adükari bogori nimorehi Kandas ahandi kaki hifandirandeimbi bogoriyu. Nindou ranai timoefi karıwurimb-ani. Ai rotumbohündambo Serusaremınambo mahafu.

28 Asükai ahandi karisambe ngoafina hihirifi mahu. Karisambe huhü Aisaia Godındi hoafi hoafiyu randeimbi ai bukambe sürü papımarandi ra nafina hıbudümara hu.

29 Ranıyo Yifiafi Aboedi ai Firipımbı hoafiyohü yahoya, “Akımi ngafi karisi-kımi nımbafi,” meho.

30 Ranıyu Firip ai pıpiyu hu, karisi fikımi-fiyuane, nindou ranai buk Aisaia sürü papımarandi ra ritimımaranda himborıyu haya düdufihı yahuya, “Hoafi se ritimımarandi ra awi fifirohawambo wamboyafi?” mehuamboyu.

31 Asu ai simborı hoafiyuhü yahuya, “Nindou wambo hoafi ranahandi nımındi fifirife hoafikoate-ayu ana, ro ngiri aboedi fifirındiheandi. Nga se mborai shüfi, fareafı, ro-dıbo karisambe nımandembo,” mehundo.

32 Nindou buk hoeimareandi ranai ndare hoafiyohü yahoya, “Ahambo sipsip hıfokoeffembo sowandümo ahomo nahuraiyo sowaründümo mahomo. Sipsip wei nınendi tüpuri-hehindani, heikoate-ayo nou nindou nda moai simborı yafambe fare hoafiyu.

33 Ai ahambo amoanı-ıgeimbi moatükunı rarıhindühi moai didıboa-dorıhorı papıhoafirıhorı.

Hifi ndanıhü hıfokoa-marüwura ai nımorıkoate yifımayu, ranımbıoane ahandi nımorı nıngo-koateayei,” meho.

Aisaia 53:7-8

34 Kaki hifandıra randeimbi ranai Firipımbı düdufindowohü yahuya, “Hoafındafındiri, Godındi hoafi hoafımbı ra dabui hoafımayu? Ahandi fımbıoyu, asu nindou ngorümbıoyu?” mehuamboyu.

35 Ranıyo asu Firip ai ahambo Aisaıandı buk ranıhü piyu hayambo, Sısasındi aboedi hoafi ra yamundımariri.

36-37 Ai nafısüngu hanıfanı, hımonı tükümeFINEANDI. Nindou kaki hıfanda randeimbi ranai hoafiyuhü yahuya, “Hoeiro, hoe apuiaro ra, nga wambo hundürüyondırımbı ra moai nını-moatükunı gureandıri,” mehu.

38 Nindou ranai karis ngıngıni-mareanda manıngo. Ranıyafanı hanıfanı hımonı kosifoene Firip ai ahambo hundürümarıri.

39 Hoe hınıngırıne hena hahüfandane, Adükarındi Yifiafi ai Firipımbı nımai serımındi maho. Nindou kaki hıfanda randeimbi ranai Firipımbı moai asükai hoeiriri, nga nindou ranai ahandi nafısüngu hıhıf-hıhıfi-kameihı mahu.

40 Firip ai Asdot ngoafihü tüküfi haya Sısasındi aboedi hoafi wataporımbıora hıfumbo Sısarıa ngoafihü tükümeFIYU.

9

Sor ai Sısasımbı anıhondümbı-mariri

1-2 Ranı-sımbıoanı Sor ai Adükarımbı süngurıhoreımbımbı hıfokoakoeffendürımbı hoafi, hoafıyumarandi. Ranıyu asu Godımbı sesı sıhai-randeimbi bogori adükari sowahi hu, hoafıyundühi yahuya, “Damaskus ngoafihü Suda-yei rotu worambe fandıhi arıhündi ranaheimbo pas papında koandıhawandı. Pas ranambe hoafındafıhı anımbıoya, ‘Sor ai nındowenihıyu nımorehiyo Sısasındi nafı süngurıhındeimbi ranaheimbo hoeiareandüri ana, watıngarı hıputüpu-ndıhendüri ndemündündüri Serusaremına ngumbui,’ mbısafı,” mehu.

3 Ranıyo asu Sor ai pas ra semündü hu Damaskus ngoafıkımi tüküfiyuane, nımehunou sünambeahındi wabürüsü nahurai ahandi fıhi sümıfoareandı.

4 Sor ai hifîni piyu yangurimbo himboriyuwane, hoafi mamî hoafiyondowohü yahoya, “Sor, Sor, nimboeafi se wambo moaruwaimbo arowandiri?” mehondo.

5 Ranîyu asu ai simborî hoafiyuhü yahuya, “Adükari, Se didiyafa?” mehuamboyu hoafi ranai simborî hoafiyondowohü yahoya, “Ro Sisas-anahi, se wambo moaruwaimbo arowandiri.

6 Se botiyafo, hawa adükari ngoafinambo ngafi. Ranîhü nindou mamî ai se ninimoatükuniyo refembo ra hoafindüninimbui,” mehu.

7 Sor-babidi nindou mahomo, ranai hoafikoate homo maningomo. Hoafi ra himboriyomo, nga asu nindou fi ra moai hoeirüwuri.

8 Ranîyo Sor ai botifi himboari birihoei himbomayu, nga asu moai ninimoatükuni hoeireandi. Ranîyo asu nindou ai-babidimbo mahomo ranai Damaskusnambo wamburündumo mahomo.

9 Asu ngimî sihi ahandi himboari ranai rahurai yangiri maningo howa moai sesi sesü, hoe sümündi randi.

10 Sisasimbo süngureandeimbi nindou mamî Damaskushü manüngu ra, ahandi ndürî Ananias. Ai ranipoani moatükuni yafogoadnambo nahurai hoeireandane, Adükari ai hoafiyuhü yahuya, “Ananias,” mehuamboyu. Ananias ai yahuya, “Adükari, ro-ana ndanimboahi nda,” mehu.

11 Adükari yahuya “Botiyafo hawa, Nafi Mbumundi aho rasüngu ngafi Sudasindi worambe se Tarsusihündi nindou mamî hoeindiworimboyafi, ahandi ndürî Sor. Ai didibafiyuhü mbamarü.

12 Sor ai yafogoadnambo nahurai ranipoanimbo moatükuni ranambe hoeireandane, nindou mamî ahandi ndürî Ananias ai ahandi himboari birimbihoyuwambo yahu haya worambe kefuai nindou ranahandiwami warî manandeandi,” mehu.

13 Nga Ananias ai simborî hoafiyuhü yahuya, “Adükari, nindou afindi ai Sorimbohünda wambo hoafimehündiri. Sifahî nindou Serusaremihündi ranaheimbo moaruwaimbo mareandürî, ranahambo.

14 Godimbo sesi shou-rundeimbi bogori ai ahambo kamafoarüwuri, ai nindou afindi ndanîhü sifahî ndürimbo hohoanîmoyeihî didibafi-yahünîni arîhündi ranaheimbo karabusî-fendürimbohünda,” mehu.

15 Nga Adükari ai Ananiasimbo hoafiyunduhü yahuya, “Se ngafi. Nindou ra wandî ratüpurîyu-randeimb-ani. Suda-yafe ndifo, nindou adükari bogori, asu Suda, ranaheimbo sowana hombo, ai wandî ndürî fifirîfembohünda kamafoarîhin-ani.

16 Munguambo tîjîrîfo wambohünda ahambo tükündîfemboe ra ro ahambo nafuindaha-ndomboyahi,” mehu.

17 Ranîyu asu Ananias ai hu, worambe kefuai, Sorîndî wami ahandî warî nande haya hoafiyundühi yahuya, “Wandafi Sor, Adükari Sisas nafîni shambo sowahi tüküme fiyu ranai wambo koamarîhendîra makosahane se asükai wudîpoapofe himboariyo asu Yifafi Aboedi sifahî fiambe tüküfembohünda,” mehu.

18 Ranîyo asu himboarîhü kinî yapurî nahurai foare mapaiaro ranai nîmai foarîhoai pirîmayo-wamboyu asu wudîpoapore himboari-mayu. Ai botifi mamaru-wamboyo ahambo himonî hundürümarürî.

19 Asu süngunambo Sor ai sesi sesühiyu, ahandî fi ra ngîni-marîmîndo. Ai Damaskushü yahunümbî si Sisasimbo süngururü-rundeimbi-babidi manüngu.

Sor ai aboedi hoafi Damaskushü hoafîmayu

20 Ai nîmehünou Suda-yafe rotu worambe hoahoangu waikîre randühi yahuya, “Sisas ra Godîndî nîmor-ani,” yahu marandi.

21 Ahandî hoafi himborîyehî, hepünahi hehi, hoafîyehî seiya, “Nindou ndanîmbaiyu Serusaremîhü nindou afindi Sisasîndî ndürîna didibafîyehî arîhündî, ranaheimbo moaruwaimbo-rendürî marandi? Ranîyo horombo ndanîhü Sisasimbo

süngurîhorî-rîhündeimbîmbo watînarî hüputüpuhefe semîndî Godîmbo sesi sîhou-rundeimbî bogorî sowana hombo hohoanîmo-mayu ranîmbeyu?” masei.

²² Sorîndî hoafî ngînîndî ho-hombo adükarî tüküme feyo. Asu ai Sudahündî Damaskus ngoafîhü anîboadei ranî-babîdî wataporî-mayua ahei hohoanîmoambe seiya nînîhoafîyo anîhondayo masei. Ranîyo asu ai anîhondümbö hamîndî aheimbo nafuiyundürühi yahuya, Sisas ra Nindou God ai nindou aboedambo-fendürîmbo kamafoarîr-ani mehu.*

Sudahündî Sorîmbo yîboaruko-marîhora mafîfoendî

²³ Afîndî siyo-hayamboyo, Suda ai hoafî fîründümo sîhou hou hoafîyomondühi yahomoya, “Sîhirî Sorîmbo hîfokoa-ndîhurîmboane,” mehomo.

²⁴ Nga asu ranî hoafî ra Sor ai hîmborîmayu. Ranîyo asu nîmbî-nîmbî si Suda ai ngoafî adükarî nîmoei ginîrî yipurîkîmî Sorîmbo hîfokoeffimbo-hündambo sîrîfoaru nîmarîmo marundî.

²⁵ Nga nîmboambo ahambo süngururü-rundeimbî ai arambe sandüwurü hou ginîrî nafîtambe nafî masaföarüwurî hanîmo.

Sor ai Serusaremîhü manüngu

(Ratüpurî 4:26)

²⁶ Sor ai Serusaremînambo hu Adükarîmbo süngururü-rundeimbî babîdîfembo mehu. Nga asu ai ahambo yîhîmborurühi, ai-ana Sisasîmbo süngurîrî randeimbîyupoanî mehomo.

²⁷ Nga asu Barnabas ai fîfîreapurî ai Sorîmbo yîhîmbomemonda asu ai Sorîmbo serümündü haya Godîndî hoafî sowandümo homo-rundeimbî sowana hu ahamumbo hoafîyupurühi yahuya, Sor ai Damasakusîna nafî huhî Adükarîmbo hoeimarîra ai ahambo hoafîmayundo. Asu Damasîkusîhü Sor ai yîhîmbokoate Sisasîndî hoafî bokarîmarîhendî, mehu.

²⁸ Ranîyo asu Sor ai süngururü-rundeimbî-babîdî nüngumbo Serusaremîhü münguambo hoahoangu wakîreandühi yîhîmbokoate Sisasîndî hoafî bokarîhendürî marandî.

²⁹ Suda Grik hoafî fîfîrundeimbî ai Sor-babîdî sîmborî hoafî, sîmborî hoafîyomo marundî. Ranîyo ahambo hîfokoeffimbo-hündambo nînî-süngundîhurî, nînî-sîngundîhurî-memo.

³⁰ Ranîyo asu süngunambo Sisasîmbo anîhondümbö-rundeimbî ai ra fîfîru mburümbö asu ahambo sowaründümo hanîmo Sisaria ngoafîhü koamarîhawura Tarsusînambo mahu.

³¹ Ranîyo asu münguambo anîhondümbö-rîhindeimbî Sudia, Garîrî, Sameria-yafeambe manîmboei, ranai aboedî manîboadei. Adükarîmbo ahînyei-ane, Yîfiáfî Aboedî aheimbo ngînîmara-mîndîndüra asu nindou afîndî Sisasîmbo anîhondümbö-rîhindühi aboedî mamambeyahi manîboadei.

Pita ai Ainiasîmbo aboedîmarîrî

³² Pita ai müngua ngoafî hoahoanguhü ngorü-sîmboanî Godîndî nendî Ridahü amarei ranaheimbo sowana ndüfosimbo mahu.

³³ Ranîhü ai nindou mamî ahandî ndürî Ainias hoeimarîrî. Ai yîrî warî nîmokoyu haya 8 hîmbanîyu worambe yangîrî mamaru.

³⁴ Pita ai ahambo hoafîyundühi yahuya, “Ainias, hapoana Sisas Kraîs ai sîhambo aboedareanîni. Botîyafö, sîhafî fondî dîboadîro,” mehundoa nîmehünou botîmefîyu.

³⁵ Ridahündî nindou-yei asu Seronîhündî-yei ai hoeirîhora mayoa ai Adükarîmbo anîhondümbö-marîhorî.

Pita ai Tabitambo botîmareandî

* 9:22: Suda-yafe hoafînambo nindou ra ahandî ndürî Mesaia-ani.

³⁶ Sopa ŋgoafihü süngureandeimbi mamî ra ahandî ndürî Tabita-ane. Griki-yafe hoafinambo ana, Dokas. Nîmorehî ra ahandî hohoanîmo aboediyo haya ai nindou napokoate-yeimbi-mbo farîhendürî marandî.

³⁷ Ranî-simboanî ai aŋgünümboyo mbura moaruwaimayo. Ranîyo ahandî yifinimoko ra hundürühî mburîhümbo, nîmoamo yibadîwamî manandîhindî.

³⁸ Rida ra Sopa ŋgoafikim-ane. Asu Pita ai Rida ŋgoafihü nîmaruane, Sopahündî süngurîhindeimbi ai hîmborîyei hehi nindou yimbu ahambo sowana koamarîhehipîra mahafanî. Asu ai ahambo hoafiyafinandowohü safanîya, “Mborai, nîmai ro-babîdî ŋgefombo,” masafinando-amboyu.

³⁹ Pita ai botîfi haya, ai-babîdîmbo homo tüküyafu hou ahambo nîmoamo yibadînambo sowaründümo mahafomo. Asu ranîhü nîmorehî kaisahoabedî ai hei, Pitandîkimî nîboadeimbo Dokasîmbo hohoanîmoyeihî aranîyehî seiya, “Hoandarî hoearî asu bîdîfirî hoearî ro gudarîhundî nda Dokas yangîrî nîngombo nafîmarandî-ane,” sei hehi ahambo nafuimayei.

⁴⁰ Asu Pita ai muŋguambo nindou hîhaimafoa-reandüra weindanî maheiya, yirî yimbu pusîre nîmarümbo, Godîmbo dîdîbafîfi mbura asu hîhîrîfihî yahuya, “Tabita, se botîyafu,” mehundo. Ranîyo asu nîmorehî ranai hîmboarî bîrîhoai, Pitambo hoeirera mayowa, asu botîfe mamaro.

⁴¹ Ranîyu asu Pita ai wambuamündî nüngumbo anîhondümborîhindeimbi asu nîmorehî kaisahoabedîmbo hoafîmayua kamefoehinda ai Dokas nafuimendürî.

⁴² Pita ai Dokasîmbo yifîhündî botîmareandî hoafî ra Sopa ŋgoafî muŋgu ho meŋgorowa, nindou afîndî ranai hîmborîyei hehi, Adükarîmbo anîhondümborîmarîhorî.

⁴³ Ranîyo Pita ai Sopahü afîndî si manüŋgu. Nindou mamî burmakau hoearî nafîra randeimbi Saimon ra-dîbo manüŋgu.

10

Pita ai Korniriusîmbo Godîndî hoafî hoafîmeindo

¹ Suda-yafe ndîfo nindou mamî adükarî ŋgoaf Sisariahü manüŋgu, ahandî ndürî Kornirius. Ai Romî-yafe ami ranambe 100 ami Itari sei arîhündî ra hîfandapurî randeimb-ani.

² Ai Godîmbo hohoanîmo parirî randeimbîyu haya asu ahandî fikîmînîndî babîdî Godîmbo ahînîyei rîhündeimbo-ane. Asu Suda ai napo mbonîmbo-marîhümündia ahandîmayo kakî adükarî sagadürî randühî asu Godîmbo muŋguambo si dîdîbafîfi marandî.

³ Nîmbambe safî yafogoadînambo nahurai hoeireandane, Godîndî nendî mamî ahambo sowahî kusü hoafîyundühî yahuya “Kornirius,” mehu.

⁴ Asu Kornirius ai ahambo yîhîmboyuhü hîmboa parirühü hoafîyundühü yahuya, “Adükarî, se nînimboeafa?” mehuamboyu. Asu Godîndî nendî ai simborî yahuya, “God ai sîhafî dîdîbafîyafu marandî ra hîmborîyumboani. Asu ai hoeireandî se nindou afîndî napo mbonîmbo rîhümündeimbi-mbo farîhawandürî marandî rana-hambohündä God ai sîhambo hohoanîmo-yumboani.

⁵ Haponda se nindou bîdîfirî Sopa-nambo koandîhawapurî nindou ahandî ndürî Saimonîmboyu Pitamboyu randeimbî-mayu ranahambo fîhimündî sînimbohündä.

⁶ Ai ndürî mboafu Saimon burmakau hoearî nafîra randeimbî-dîbo manüŋgu. Ahandî worî ra sîrîwara hoekîmî mafondaro,” mehu.

⁷ Godîndî nendî Korniriusîmbo hoafîmeindo ra huane asu Kornirius ai ahandî ratüpurîyafanî rînandeimbi asu ami mamîyu ranahamumbo mborai mehupurî. Ami ra Godîmbo hohoanîmo parirî randeimbîyu haya asu Korniriusîmbo farîherü randeimbîyu.

⁸ Asu Kornirius ai muŋgu-moatükunî tükümeŋeyo ranahambo ndore wataporîmbo-rapurî mbura Soplanambo koamarîhepura mahomo.

Pita ai ranîpoanîmbo moatükunî hoeimareandî

⁹ Ngorü sina ai homo Sopa ŋgoafi tebünanî tüküyafundane, hüfünîmbo Pita ai Godîmbo didîbafi-fembohünda worî bogîmondîwamî mahafu.

¹⁰ Ranîyo asu Pita ai wembomboyuhü sesî sesîmbo hohoanîmomayu. Nga awi sesî didîboadombarîhi nou ranîpoanîmbo moatükunî yafogoadînambo nahurai Pitambo tükümeŋeyoa hoeimareandî.

¹¹ Ai hoeireandane, sünü sübüdîhoeŋîyo, asu nînî-moatükunîmbai hoearî adükari yimbuyimbu hîmborümbî nahurai hîfînambo mare koso.

¹² Muŋgua mamîkarambo yimbuyimbu tiŋarümbî nînîhondî asu wako, amoasîrî ai hîfîsüŋgu hahabodei, asu ndu ai nîmoamo botîrîhehî arîhündî ranambe nînoumayo.

¹³ Asu yafambe mamî Pitambo hoafiyoŋü yahoya, “Pita, se botîyafo, nînîhondî hîfokoaro, mando, sowasîfi,” meho.

¹⁴ Pita ai sîmborî hoafiyoŋü yahoya, “Adükari, ro sesî Sudambo ai moaruwai-ane sei arîhündî ra ŋgîrî dagadîhi,” mehu.

¹⁵ Asu yafambe ranai asükaiyo yimbumbo hoafiyoŋü yahoya, “Nînî-moatükunîyo God ‘aboed-ane’ mehu ra, se ŋgîrî ‘moaruwai-ane’ mbîsafî,” meho.

¹⁶ Yafambe ra ŋgîmîmbo yare hoafîmendowa, asu ranî-moatükunî ra nîmehünou sünambe asükai hîhîrîfe mahafu.

¹⁷ Asu Pita ai ranîpoanîmbo moatükunî ahandî nîmîndî ranahambo hohoanîmoyuane, nîdou Kornirius koamarîhepurî ranai sînîmo tüküyafu hou asu Saimonîndî worî ranahambo düduyafu hou homo, ahandî ginîrî yipurîkîmî manîŋgomo.

¹⁸ Asu ai mîŋgîyomo düduyafundüŋî yahomoya, “Saimonîmboyu Pitamboyu rande-imbî ranai nîŋguwai wanîyo?” mehomo.

¹⁹ Pita ai yafogoadînambo nahurai hoeimareandî ranahambo hohoanîmoyuhü nîŋguwane, Yîfiafi Aboedî ai hoafiyoŋü yahoya, “Se hîmborîyafi. Nîdou ŋgîmî ai sîhambo kokoarunî.

²⁰ Se botîyafo hawa, hanîfi hîfînî yîbadînambo asu se ŋgîrî ai-babîdî ŋgafîthü afîndî hohoanîmondafi. Nga ranana ro koamarîhehepura masînîmo-ane,” meho.

²¹ Pita ai ranahamumbo sowana hanü hoafiyoŋü yahoya, “Se wamboemo kokomaründîrî, ŋga ro-ana nda. Nîmboemo se masînîmo-a?” mehuamboemo.

²² Asu ai hoafiyoŋü yahomoya, “Godîndî sünambeahîndî nendî ami bogorî Korniriusîmbo hoafîmeîndoa ai koamarîhemuna masînefi sîhambo hoafiyoŋü se ahandî worîna hîfomböhünda. Ai mbumund-ani asu Godîmbo ahînyuhü ndore hohoanîmoyumb-ani. Muŋgua Suda ai ‘Aboedî hohoanîmoeimb-ani’ sei marîhündî. Godîndî sünambeahîndî nendî ai ahambo hoafiyoŋü yahoya ‘Se Pitandî hoafi hîmborîmbohünda ahambo hoafîndafi koaboadî-wandüŋî anîmboya, “Wandî worîna didîfi,” mbîsafî,’ mehu.”

²³ Pita ai ahamumbo hoafiyoŋü yahoya “Se sînîmo mamî nîmbî ro-dîbo apoefo,” mehuamboyo. Apomo mburu asu siambe ai botîfi napoamündî haya mahomonda asu Sopahündî Sîsasîmbo süŋgururü-rundeimbî bîdîfîrî ai Pita-babîdî mahomo.

Pita ai Korniriusîndî worîna mahu

²⁴ Ngorü sihî ai homo Sisariahü tükümeŋündî. Asu Kornirius ai ranîhü ahamumbo hîfandapurî mamaru. Ai ahandî mamîsîrî, asu ŋgunîndî ranaheimbo hoafîmayundüra ahandî worambe Pitandî hoafi hîmborîmbohünda gugurîyahi mamarî.

²⁵ Pita ai hu worambe kefuai Kornirius^{ndi} hⁱmboahū tükūfiyuane Kornirius ai ahambo adūkar-ani yahu haya ahandⁱ yirⁱkⁱmⁱ piyu mamaru.

²⁶ Nga asu Pita ai ahambo hoafⁱyundowohū yahuya, “Se botⁱyafo. Ro-amboa nindou se nahurai-anahⁱ,” mehu.

²⁷ Pita ai Kornirius-dⁱbo wataporⁱyu hu kefuai, asu nindou afⁱndⁱ fanda meŋgoro ra hoeimareandⁱ.

²⁸ Asu Pita ai yare hoafⁱyundür^hi yahuya, “Se sⁱheihorⁱ fifⁱrⁱhindⁱ ro yⁱhoefⁱ ndⁱfo-babⁱdⁱ nⁱmarⁱpoanⁱ asu ahei worambe kefoefepoanⁱ sei arⁱhundⁱ. Nga God ai wambo nafuimayu, ro ŋgⁱrⁱ nindou mamⁱ moaruwai-ani mbⁱsahⁱ.

²⁹ Ranⁱmboanahⁱ asu ro moai sⁱmborⁱ hoafⁱ kⁱkⁱhⁱrⁱheandⁱ wambo ndanⁱhū sⁱnⁱmbo hoafⁱmemo ra. Asu haponda sⁱheimbo düduweheandⁱ, nⁱmboyei se wambo sⁱnⁱmbo hoafⁱmayeia?” mahuamboyu.

³⁰ Asu Kornirius ai hoafⁱyuhū yahuya, “Ranⁱhundⁱ ro wandⁱ worambe nⁱmbambe safⁱ Godⁱmbo dⁱdⁱbafⁱ-yaheandane, asu nⁱmehünou sünambeahⁱndⁱ nendⁱ mamⁱ ai wandⁱ hⁱmboar^hi hⁱmboarambe forⁱhoeimbⁱ hoearⁱ güde haya manüŋgu.

³¹ Asu ai hoafⁱyuhū yahuya, ‘Kornirius, God ai se dⁱdⁱbafⁱyafo marandⁱ ra hⁱmborⁱ-yumboani. Asu se napo mbonⁱmbo-rⁱhümündi-mbⁱmbo kakⁱ napo sabadürⁱ arandⁱ ra fifⁱreamboani.

³² Ranⁱmboane asu se sⁱhafⁱ nindou bⁱdⁱfⁱrⁱ koandⁱhawapura Sopa-nambo ŋgomo Saimon Pitambo hoafⁱndⁱmondowa mbüsüfuwamboane. Saimon ai ahandⁱ ndürⁱmboafⁱ Saimon-dⁱbo-ani anüŋgu. Ngorü Saimon ai burmakau hoearⁱ nafⁱra randeimb-ani. Ahandⁱ worⁱ ra sⁱrⁱwara hoekⁱm-ane afondaro,’ mehu.

³³ Ranⁱmboyu asu sⁱhambo sowana nindou bⁱdⁱfⁱrⁱ nⁱmehünou koamarⁱheheapurⁱ. Asu se aboedⁱ hamⁱndⁱyo ndanⁱhū masifomo. Asu haponda muŋguambo ro sühifⁱ ndanⁱhū Godⁱndⁱ hⁱmboar^hi anⁱboadefⁱ. Muŋguambo hoafⁱ Adūkarⁱ ai sⁱhambo hoafⁱmayu ra se hoafⁱyowanⁱ ro hⁱmborⁱmbo asefⁱ,” mehu.

Pita ai Kornirius^{ndi} worambe hoafⁱ bokamarⁱhendⁱ

³⁴ Asu Pita ai hoafⁱyuhū yahuya, “Haponda ro wudⁱpoaporⁱhe fifⁱrⁱhea-mboanahⁱ nindou muŋgua Godⁱndⁱ hⁱmboahū sⁱsⁱmogodⁱ yanŋgⁱr-ane^fi.

³⁵ God ai muŋguambo nindou ahambo ahⁱnⁱyeihⁱ ahandⁱ hohoanⁱmo süngurⁱhinda ranaheimbo hohoanⁱmoyundürⁱ arandⁱ.

³⁶ God ai Israer yⁱhoefⁱmbo aboedⁱ hoafⁱ koamarⁱhendⁱ ra se fifⁱrⁱhindⁱ. Hoafⁱ ra rahurai-ane, ‘Sisas Kraⁱs ai muŋguambo nindou ahei Adūkar-ani asu ai sⁱhefⁱmbo God-babⁱdⁱmbo mam^hi-mareamunⁱ.’

³⁷ Horombo Sudia-yafeambe muŋguambo nⁱnⁱ-moatükunⁱyo tüküme^feyo ra se fifⁱrⁱhimboanei. Horombo Son ai Garirihū boatei nindou hundürⁱmbo hoafⁱmayu.

³⁸ Se Sisas Nasaretⁱhundⁱ ra fifⁱrⁱhorⁱ God ai Yifiafⁱ Aboedⁱ ŋgⁱnⁱndⁱ kameihⁱ masagado. Ai hoahoan^gu wakⁱreand^hi nindou farⁱhendür^hi muŋgua Satanⁱndⁱ ŋgⁱnⁱndⁱ hoarehⁱ manⁱmboei ranaheimbo aboedambo-mareandürⁱ sapo God ai-dⁱbo nüŋgumbo wambo.

³⁹ Suda-yafe hⁱfambe asu Serusarem^hü muŋgu-moatükunⁱ ramareandⁱ ra hoeir^hu hohu anⁱhond-ane sefⁱ arⁱhundⁱ. Nga Suda ai ahambo Serusarem^hü nⁱmⁱ keimbⁱ karⁱhendeimbⁱfⁱhⁱ parüwurⁱ hou hⁱfokoamarüwurⁱ.

⁴⁰ Nga ŋgⁱmⁱ siyo haya God ai ahambo botⁱmarira nindou hⁱmboahū weindahⁱ tüküme^fiyu.

⁴¹ Nindou muŋgua moai ahambo hoeir^horⁱ, nga wanⁱ. Nga yⁱhoefⁱmbo horombo God ranahambo hoeife hefe hoafⁱmbohündambo kafoare hⁱnⁱŋgⁱ-mareamunⁱ ro yanŋgⁱrⁱ hoeimar^hurⁱ. God ahambo yⁱfⁱhundⁱ botⁱmarirⁱ asu ro ai-babⁱdⁱ sesⁱ sahusifⁱ, hoe sⁱmⁱndefⁱ mar^hhundⁱ.

⁴² Asu ai yihoefimbo hoafiyuhü yahuya, 'Nindou munquambo se aboedi hoafi bokarindihomo-ndühi anihondumbo hoafindomondühi animboya, "God ai ahambo nindou yangiri niboadeimbi asu yifyeimbi aheimbo refe yibobofemböhünda kamafoarir-ani," mbisimo,' mehu.

⁴³ Horombo munqua Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbi ahamböhündambo yaru hoafiyomondühi yahomoya, 'Munqua ahambo anihondumbo-ndihorani ahandi nginindina ranaheimbo God ai ahei moaruwai hohoanimo ra gogorindihendürimbui,' mehomo," Pita ramehu.

God ai ahandi Yifiafi Aboedi Suda-yafe ndifoambo koamarihenda masahümündi

⁴⁴ Pita ai hoafiyuambe Yifiafi Aboedi ai nindou munquambo hoafi himborimayei ranaheiwami makoso.

⁴⁵ Sudahündi anihondumbo-rundeimbi Pita-babidi masifomo ai hepünafu hou yahomoya, "God ai ahandi Yifiafi Aboedi Suda sihefi ndifoambo amboani masagadüri," mehomo.

⁴⁶ Suda-yafe ndifo ai ranipoanimo ranipoanimo hoafina wataporiyehü 'God ai aboed-ani' masei ra himborimemo.

⁴⁷ Asu Pita ai hoafiyuhü yahuya, "Aheimbo himoni hundürumbo nindou didai yowan mambüsindüra. Ai Yifiafi Aboedi masahümündi shiri masahumindefi nahurai-ane," mehu.

⁴⁸ Asu ai aheimbo hoafiyundürühi yahuya, "Sisasi ndürinambo sheimbo hundürü-ndürimboemo," mehu. Asu ai Pitambo hoafiyahündowohü seiya, "Se ro babidi yahunümbimbo nimbafi," masei.

11

Pita ai Serusaremihü anihondumbo-rundeimbi ahamumbo ranimoatükunü tüküme feyo ranimbo wataporimbo-marandi

¹ Kraisi ndi hoafi sowandümo homo-rundeimbi asu anihondumbo-rundeimbi Suda-yafe hifambe aningomo ai himboriyomondane Suda-yafe ndifo ai-amboa Godindi hoafi ra masahümündi.

²⁻³ Ranio asu Pita ai Serusaremina hafuane anihondumbo-rundeimbi nindou fihoeari karu tirihundeimbi ai ahambo nginindi hoafiyomondowohü yahomoya, "Se-ana nindou fihoeari kefe tirihefekoate-yomondi worambe apafi asu ai-babidi sesi masowasifi," mehomo.

⁴ Ranio asu Pita ai piyu haya munqu-moatükunü tüküme feyo ra ndore wataporimbo-marandi.

⁵ "Sapo ro adükari ngoafi Sopahü nimboambo Godimbo didibafi-yaheandühi nimboahani ranipoanimo moatükunü yafogoadinambo nahurai wambo sowahi tüküme feyoa hoeimarihendi. Ranio hoeari adükari nahurai ninimbai yimbuyimbu himborani kikihamindi haya asu wambo sowana sünambeahindi afurimare koso.

⁶ Ro wagabe ragu himboyahanio nimbambeahindi ninihondi, yimbuyimbu tinjarümbi, amoasiri asu ndu ra hoeimarihendi.

⁷ Asu ro himboriyaha yafambe mami wambo hoafiyondürühi yahoya, 'Pita, se botiyafo, ninihondi hifokoaro mando sowasifi,' meho.

⁸ Nga ro hoafiyahühi sahiya, 'Adükari, wani. Suda ro sesi moaruwai-ane sefi arihundi ra moai sahasi rihandi,' masahando.

⁹ Nga yafambe ranai sünambeahindi asukai wambo hoafiyondürühi yahoya, 'Ninimoatükunü God nafimarandi ranana aboed-ane, nga se ngiri moaruwai-ane mbisafi,' meho.

¹⁰ Ranimoatükunü ra refe hayambo-yowanio asu munqua ninoumayo ra sünambe asukaiyo hümaramindo hafo.

11 Asu ranî simboanî hamîndî nindou ngîmî ai sinîmo worî ro nîmboahmeimbi rasowahî tüküme fundî. Nindou mamî Sisariahündî ai wambo fihemîndîrî hîfombohündamboemo koamarîhepura masînimmo.

12 Yifiafî Aboedî ai wambo hoafîyohü yahoya, ‘Se yîhîmbokoate ai-babîdî ngafî,’ meho. Ranîyo anîhondümborundeimbi 6 anîngomo ndanamboa ro-babîdî mahomo. Asu ro hefî Korniriusîndî worambe mafariyahundî.

13 Asu ai hoafîyumunühi yahuya sünambeahîndî nendî mamî wandî worambe farîfi manünguwa hoeimarîhinî. Ai yahuya, ‘Nindou bîdîfirî Sopa-nambo koandîhawapurî ndürî Saimonîmboyu Pitamboyu-randeimbi ranahambo hoafîyowanî sîfombohünda.

14 Ai sîhambo hoafîndünînimbui asu hoafî ranînambo God ai se sîhafî fikîmînimîndî-babîdî aboedambo ndeandürîmbui,’ mehu.

15 Ro peya hehea wataporîmbo-rîhandambe Yifiafî Aboedî aheiwamî makoso, weangurühi sîhefîwamî makoso nou.

16 Ro Adükariîndî hoafî asükai hohoanîmo-mayahî. Horombo ai yahuya, ‘Son hoenambo hundüra-marandürî, nga Yifiafî Aboedî ai kosowohü ranambo se hundürî-ndeimboyei,’ mehu.

17 Horombo sîhirî Adükariî Sisas Kraîs anîhondümbor-marîhura God ai Yifiafî Aboedî moanî masemunî, nga haponda Yifiafî ra Suda-yafe ndîfoambo amboanî moanî masagadürî. Nga ro nüngunahurai nindou-yahî anîmbo Godîndî nafî kikîndîhegündîheandanî hundürîkoate-mandeia?” mehu.

18 Asu Sudahündî ai hoafî ra hîmborîyomo hou moai sîmborî ahambo asükai hoafîyomo, nga Godîmbo adükar-ani yahomo hoafîyomondühî yahomoya, “God ai sîhefî ndîfoambo amboa mafarihendüra ahei hohoanîmo moaruwai hîningîndîhi hehi asu yangîrî koadürümbo nîmboeimboyei,” mehomo.

Aboedî hoafî Andiokîhü tüküme feyo

19 Horombo Stifenîmbo hîfokoarîhorî hehimboyowanî Sisasîmbo anîhondümborîhindeimbi ranaheimbo moaruwaimbo marîhindüra bukürümehindî. Ai hei Finisia hîfîhü, Saiprus hîfîhü, Andiokîngoafîhü tüküyahi hehi aboedî hoafî Sudambo yangîrî hoafîmehündürî.

20 Nga anîhondümborundeimbi bîdîfirî Saiprusîhündî, Sairinîhündî ai Andiokînambo homo Grikîmbo amboanî Sisas Adükar-ani yahomo hou aboedî hoafî ra hoafîmemo.

21 Asu Adükariîndî ngînimîndî ai-babîdî manîngowa nindou afîndî ai Ahambo anîhondümborîhindühî süngumarîhorî.

22 Sisasîmbo anîhondümborîhindeimbi Serusaremîhü hoafî ranahambo hîmborîyei hehi Barnabas koamarîhehora Andiokîna mahu.

23 Barnabas ai hu tüküfi God ai nindou aboedî-aboedî-mareandürî ra hoeire haya hîhîf-hîhîfîyuhü ahei ngusüfoambe ngînamündî-ndürühî yahuya, “Nîmbî-nîmbî si se Adükariîmbo aboedî süngundîhorî,” mehu.

24 Barnabas ai nindou aboed-ani, nga Yifiafî Aboedeimbiyu haya asu afîndî hamîndî anîhondümboreandeimb-ani. Asu nindou afîndî ai Sisasîmbo anîhondümborîhindeimbi babîdîmbo mamambe-mehindî.

25 Ranîyu asu Barnabas ai Sorîmbo kokombo Tarsus ngoafîna mahu.

26 Ahambo hoeirîrî mbura serîmündü Andiokîna mahafanî. Mamî hîmbanîyo haya nindou yimbu ranai Sisasîmbo anîhondümborîhindeimbi babîdîmbo fandîhimbo afîndî yamundî-marîneandürî. Asu Andiokîhü weangurühîdîdî Sisasîmbo anîhondümborîhindeimbi ranaheimbo Kristen anei masahündürî.

27 Ranîsimboanî Godîndî hoafî hoafîyomorundeimbi bîdîfirî ai Serusarem hîningîru hou Andiokîna makosîmo.

28 Nindou mamî aihündî Agabus-ani. Yifiafî Aboedî ai ahambo hoafîmendoa ai botîfi hoafîyundürühî yahuya, “Süngunambo munğu hîfî ndanîhü wembo adükariî

tükündifemboe,” mehu. Ai yare hoafimayu, nga süngunambo Krodius ai Romi-yafe adükarî bogorî nünguambe wembo ra tüküme feyo.

²⁹ Raniyu asu süngurîhindeimbi ai Sudahündî wandafî mamî farîhefembo-hündambo kaki koarîhefembo hoafî fîmarîhümündî. Mamamî ai aheimbo kaki saimbo sei hehi hohoanîmoyeihü kaki bîdîfirî yîboborîhi masîhehindürî.

³⁰ Ai Barnabas asu Sor koamarî-hehipîra kaki ra sowandîfanî hena Serusaremîna hahüfanî hîfandî-rundembîmbo masabînapurî.

12

Herot ai Sems hîfokoarirü mbura Pitambo karabusîmarirî

¹ Rani-sîmboanî bogorî adükarî Herot ai Kraisîndî nendî bîdîfirambo moaruwaimbo-mareandürî.

² Ai hoafîmeyuwa Sems Sonîndî amonjo pisao yihîmîndînambo hîfokoamarüwurü.

³ Herot ai hoeireanda Suda ai ranahambo aboed-ane maseiamboyu Pitambo kameihî karabusîmarirî. Suda ai bret yisîkoate-sesesî-mayei rasîmboea Herot ai ramareandî.

⁴ Ai Pitambo serümündü karabus worambe hîningîmarira, yimbuyimbu bîdîfirambe yimbuyimbu ami ai hîfandîmarurî. Herot ai yare hohoanîmoyuhüya, “Awi Suda ai bret yisîkoate-sesesîndei mbundühümbo anîmbo ro Pitambo weindahî papî-hoafîndühünî-mboeahî,” mehu.

⁵ Asu Pita ai karabusî worambe mamaru, nga anîhondümbo-rîhindeimbi ai ahambohündâ Godîmbo dîdîbafîyei marîhündî.

Pita karabus worî hîningîmareandî

⁶ Ndani nîmbînambo sümbu noufe Herot ai Pitambo papî-hoafîmbo yahumboyu sen yimbunambo hüputüpurundümo ami yimbu-yafandî mbusümo sîhawura mapu. Asu hîfandîru-rundeimbi ai karabus worî yipurîkîmî hîfandîmarundî.

⁷⁻⁸ Nîmehünou Adükarîndî sünambeahündî nendî ai manünguamboyo asu worambe si pîmayoa Pitambo ngîrîsafînî sindira botîmefîwa hoafîyuhü yahuya, “Nîmai botîyafö!” mehuamboyo nîmehünou asu sen ai Pitandî warîhündî fufurîmarîhoayo. Sünambeahîndî nendî ai Pitambo hoafîyuhü yahuya, “Hoearî yîhuruyafî mbura su güdo,” mehuambo Pita ai rasüngu-mareandî. Asu sünambeahîndî nendî ai yahuya, “Sîhafî hoandarî hoearî güdo mbura wandî süngu sînîfî,” mehu.

⁹ Raniyu asu Pita ai ahandî süngu karabus worî safambeahîndî tüküme fiyu. Nga Pita ai sünambeahîndî nendî ramarirî ra moai weindahane yahu, nga yafogoadî-nambombai yahuhayamboyo.

¹⁰ Yîbobo ai hafanî yimbu hîfandî-rînandeimbi ngasündîne hena karabus ain yipurî ra-sowahî tüküme fîneandî. Yipurî ra ahafanîmbo moanî timarîhoayo-wamboyafanî weindanî tüküyafîne hena adükarî nafî süngu hafanî asu nîmehünou sünambeahîndî nendî ai ahambo hîningîmarirî.

¹¹ Pita ai wudîpoapore fîfîre hohoanîmoyuhü yahuya, “Haponda ro anîhondümbo fîfirîhe-amboanahî Adükarî ai ahandî nendî koamarîheira kusü mafarîhendîra Herot ai ngîrî wambo moaruwaimbo-ndeandîrî. Suda ai wambo moaruwaimbo-fendîrîmbo mehomo, nga ngîrî randundîrî,” mehu.

¹² Raniyu asu ai Maria, Sonîmboyu Makîmboyu-randeimbi hondandî worîna mahu. Nindou afîndî ai ranîhü Godîmbo dîdîbafî-fembo-hündambo gugurîmehindî.

¹³⁻¹⁴ Raniyu asu Pita ai hu yipurühî pîrako-pîrako-marandamboyo nîmorehî ratüpurîyo-randeimbi ahandî ndürî Roda ai yipurî sübüdühefembo ho Pitandî yasîmondî hîmborîyo haya hîhîfî-hîhîfîmayo. Raniyo asu yipurî moai sübüdühendî, nga hîhîrîfe worî safana pîpîyo ho hoafîyondürühî yahoya, “Pita yipurî nafîtambehü anüngu,” mehoamboyo.

¹⁵ Asu ai ahambo hoafiyeihî seiya, “Se ra hihîndî-hihîndî-yafühîyafi!” masei. Nga asu ai yahoya, “Tikaipoanî, nga anihondumbo asahi,” yahoenînggo asükaiyo hoafimayo. Asu ai hoafiyeihî seiya, “Awi sünambeahîndî nendî Pitambo hîfandîrürî-randeimbî-mbai ranana?” masei.

¹⁶ Asu Pita ai asükaiyu pîrako-pîrako-marandamboyo ai yipurî sübüdü-hehindîhünda hoeirîhorî hehi hepünîmehindî.

¹⁷ Pita ai aheimbo warînambo afoai yahu haya Adükari ai ahambo karabus worambeahîndî serümündü moanambühî tüküme fiyu hoafi ra wataporîmayu. Ai yahuya, “Sems asu wandafi mamî ranahamumbo hoafîndahüpürî,” mehu. Asu ai Pita ranîhü hîningîrirî haya ngorü goanîni mahu.

¹⁸ Asu ranîyo ngorü siambeahî Pita ai nîmarîkoate-mayuwa, ami ai hepünafundühî afîndî hohoanîmo-yomondühî yahomoya, “Pita nüngufiyuwa?” mehomo.

¹⁹ Herot ai Pitambo karabus worî munğu kokofefimbo hoafîmepuramboemo ramarundî, nga asu moai hoeirüwurü. Ranîyo asu karabus hîfandî-rundeimbîmbo Pita ai aboedambomefiyu ranîmbo düdumareapurî, nga ai moai dîdîboadoru hoafiyomo. Ranîyo asu ahamumbo hîfokoe-fe-purîmbo hoafimayu. Sünguna ai Sudia hîfi hîningîre haya hanü Sisaria ngafîhü mamaru.

Herot ai yîfîmayu

²⁰ Herot ai Tairîhündî asu Saidonîhündî ranaheimbo ngîninîndî-marandürî. Ranîyei asu ai fandîhi hehi nindou bîdîfîrî ahambo sowana koamarîhehipura mahomo. Weangurühî ai Brastus, bogorî adükariîndî ratüpurîyu randeimbî-mayu, ranahambo yahomoya, “Farîhawamunî,” mehomo-ndamboyo. “Fandîhehea-purîmboyahî,” mehu. Ai Herot soana homo hoafiyomondühî yahomoya, “Sîhîrî aboedî-aboedî-ndahumboane,” mehomo. Nîmboe hîfi ra Herot ai hîfandîmarandî ranîhü Tair asu Saidon ai ahei sesî sahümündî rîhündühî wambo.

²¹ Ranîyo Herot ai mamî sihî ware haya, ahandî adükari bogorî hoeari yihuru-ramündü haya, ahandî adükari bogorî nîmarî fondîwamî nîmarûmbo nindou afîndî ranaheimbo wataporîmbo-marandürî.

²² Asu nindou ranai puküna hoafi karîhehindühî seiya, “Ndanana god mamîndî yafambe-ane! Nga nindou-yomondî yafambeyopoa!” masei.

²³ Asu Herot ai ahei hoafi ranîmbo moai ambe yahu asu ai moai Godîmbo adükari-ani yahu. Ranîmboyo sünambeahîndî nendî hari-memondowa nüngari ahandî safî ra sahüsi wakîrîhi marîhünda yîfîmayu.

²⁴ Nga asu Adükariîndî hoafi ai ngîninîndî tüküfe haya munğuambo ngoafi maho.

²⁵ Asu Barnabas, Sor ai ratüpurî Serusaremîhü moendîrîne hena hîhîreafîne Andiok ngoafîna mahafanî. Ai Son Mak sowarîndîfanî hena ai-babîdîmbo mahomo.

13

Barnabas Sorîmbo Godîndî ratüpurîmbo koamarîhaupîra mahafanî

¹ Sisasîmbo anihondumbo-rîhindeimbî Andiokîhü anîboadei ranahei mbusümo Godîndî hoafi hoafiyomo-rundeimbî asu yamundu-rundeimbî manîngomo. Ahamundî ndürî ra Barnabas, Simion, ahambo fi nîmbandî sei marîhündî, Rusius Sairinihündî, Manayen, ai Herot bogorîndî ngunindîyu asu Sor.

² Ai Godîmbo hohoanîmoyeihî sesî wehîyeiane, asu Yifiafi Aboedî ai hoafiyohü yahoya, “Ro Barnabas weimbo Sor wandî ratüpurî ratüpurîmbo dîbonîmehapîr-ane, nga se ahafanîmbo ranî ratüpurîmbo kaboadîhi hîningîndîhipîrî,” meho.

³ Ranîmboemo ai sesî wehîyomondühî ahamundî warî ahafandîwamî nandu houmbo koamarîhaupîra mahafanî.

Barnabas asu Sor Saipîrasîhü Godîndî hoafi hoafîmefanî

⁴ Yifiafi Aboedi ai Barnabas, Sor ahafanimbo koamarihepira Serusia ngoafina mahanifani. Ranihü ai sipambe farefineanda sip ai Saiprus airaninambo sepirimindi maho.

⁵ Ai Saramis ngoafihü tüküyafine hena Suda-yei rotu worambe Godindi hoafi watorimbo-marinandî. Son Mak ai-babidimbo manungu ahafanimbo farihfefirimböhünda.

⁶ Ai Saiprus airan ngasündine Pafosihü tükümeFINEANDI. Ranihü tîbagire randeimbî mamî hoeimarineri, ahandî ndürî Barsisas. Ai Sudahündiyu asu tîkarehaya hoafiyuhüya, “Ro Godindi hoafi hoafiya rîhandeimb-anahi,” mehu.

⁷ Ai gafman bogori Sergus Paurus-dîbo mamaru. Sergus Paurus ana aboedi hohoanimo kükühifoare fifireandeimb-ani. Ai Godindi hoafi himborimbo yifiriyuhü asu Barnabas Sorimbo mborai mehupiri.

⁸ Nga asu tîbagire randeimbî Erimas ai gafman bogori ranahambo Sisasindi hoafi anihondümböfembo ra yowanî yahundombo Sor weimbo Banabasimbo hifinambo-mareapiri. (Tîbagire randeimbî Barsisas ndürî ra Grik hoafinambo Erimas-ane masei.)

⁹⁻¹⁰ Nga Sor, Grik hoafina ahandî ndürî Por. Yifiafi Aboedindi ratüpurî woribori kidaboari-mayu ranai Erimasimbo himboa parirühi yahuya, “Se-ana Satanindi nimor-anafi asu se-ana aboedi hohoanimo ranahandi hürütimb-anafi. Munguambo tîkai hoafi, moaruwai hohoanimo sîhafî ngusüfoambe amaro ranana afindi hamind-ane. Se-ana munguambo Adükariindi aboedi nafî moaruwaimboro randüh-anafi. Awi se rani hohoanimo ra hinîngifembo moei safimboyafa?

¹¹ Asu se himborindafi! Hapondani Adükari ai sîhambo himboari sündianinani se tütümondamboyafi. Haponda se ngirî hüfîhamindi hoeindowandi, nga akîdou gedühî safî nîmandimboyafi,” mehundo. Raniyo asu nîmehünou mburîngai peyowohüyo Erimasimbo nîmbî mamaro. Raniyu asu ahambo watîngarîhü kîkîhimündî hefembo nafî nafuimbohünda nafî kokomarandi.

¹² Gafman bogori ai ra hoeire haya anihondümbö-mareandi. Asu ai Adükariimbo yamundife hoafi hoafimefani ra himboriyu haya hepünimefiyu.

Barnabas Sor ai Andiok ngoafihü Pisidia-yafeambe Adükariindi hoafi hoafimefani

¹³ Por asu nindou bidifiri ai-babidi Pafos ngoafi ngasündundaniyo sip ai sepurimindi haya Perga ngoafinambo Pamfiriya-yafeambe maho. Nga Son Mak ai hinîngireapuri haya hîhîrîfi Serusareminambo mahu.

¹⁴ Ai Perga ngasündine hena, hafani Andiokihü Pisidia-yafeambe tükümeFINEANDI. Raniyo asu moani ngoafimbo nîmarimbo si rasimboani ai Suda-yafe rotu worambe kefoene mamarifani.

¹⁵ Mosesindi ahnûmbî hoafi asu Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbî-yomondi hoafi ra bokarihoemo mburumbo asu hîfandi-rundeimbî ai hoafiyomondühî yahomoya, “Wandafi weimbo, se nindou-yei ngusüfoambe ngînemîndimbo hoafi hohoanimo-ndafandühî ana, hoafîndafani,” mehomo.

¹⁶ Por ai botîfi nûngumbo wari pakarifoareandühî hoafiyuhü yahuya, “Wandaf, Israerihündî asu nindou amuri Godimbo ahînrîhorî rîhündimbî se himborindei.

¹⁷ Israer-yafe God ai sîhefi amao kamafoareandür-ane. Ai Isipihü fehefehündî-yahi nîboadeiane, God ai ngorü süngumareanda nindou afindi momorîmayei. Süngunambo ahandî adükari ngînîndinambo ai semündündürî Isip hinîngirîhi hehi mahei.

¹⁸ Nîmî wohî furîkoate-reandühî nîboadeimbo 40 hîmbani Godindi hoafimbo moei masei, nga asu God ai aheimbo fehefendürimböhünda tîngîrîfomayu.

¹⁹ Kenan-yafe hîfîhü 7 sîrî God ai aheimbo yîhîrîrearühî hîfî ra Israer aheimbo masagadürî horombo hoafîmayu süngu. Horombo Israer ai Isip sowana hei nîmareimbo asu süngunambo Kenaninambo mahei ra 450 hîmbaniyo.

²⁰ Sünġunambo God ai Israerimbo hifandiyo-ndürimbohünda yiboboru rundeimbi nindou kamafoareapura ai hifandirundürî homomboyo sünġunambo Samuer Godindî hoafi hoafiyu-randeimbi ai tüküfi ahamundî fondî kasimaramüdu.

²¹ Ranî-simboani Israer ai adükari bogori semindimbo hoafimehünowambo asu God ai Sor, Kisindî nimori, ahei adükari bogori kamafoariri. Ai-ana Bensaminindî sîrambeahind-ani. Ranîyu ai adükari bogorimbo 40 himbanî mamaru.

²² Nġa God ai ahambo raguanamboriri mburambo Defit ahei adükari bogorimbo hinġimariri. God ai ahambo hoafiyuhü yahuya, 'Ro Sesindî nimori Defit fifirihini, nġa wandî nġusüfo ai nindou rahurai ranahambo anahî hohoanimo-ayahî. Nimboe ai animbo wandî hohoanimo sünġundeambui,' mehu.

²³ God ai Defitindî sîrambeayahindî Sisas sihefimbo aboedambo-fembohünda Israer sowana koamaritherü horombo hoafimayu sünġu.

²⁴ Sisas ai weindahî tüküfekoate-yuambe Son ai Israerihündî muġġu ranaheimbo aboedî hoafi bokarihendürühî yahuya, 'Sihei hohoanimo moaruwai daboadanambo-ndihinda asu siheimbo hundürü-ndihandürî-mboyahî,' mehu.

²⁵ Ndeara Son ai ahandî ratüpurî muġġumbo yangiri-yoaniyo ai hoafiyuhü yahuya, 'Se hohoanimoyeiya ro dideyaha? Ro-ana nindou sapo se hifandarihündî ranîyahipoani. Se himboriyei! Nindou ra sünġuna tükündifimbui, nġa ro-ana ahandî sufihindî wofi fufurihembo ra aboediyahipoani,' mehu.

²⁶ Wandafi mamî, se-ana Abrahamindî ahurî anei, asu Suda-yafe ndifo se Godimbo hohoanimoyei arihündî God ai aboedambo-ndeamunimbui hoafi ranana ai sihefimbo soana koafoareamboani.

²⁷ Serusaremihündî nindou anei asu ahei bogor-anemo ai moai Sisasimbo aboedambore randeimbi-ani sei ndorihori fifirihori. Asu ai moai Godindî hoafi hoafiyomorundeimbi-yomondî hoafi muġġumbo nġoafimbo nimarimbo si ranambe hoeiru marundî ra fifirihindi, nġa wantî. Ai ahambo papi-hoafimarihori horombo Godindî hoafi hoafiyomorundeimbi ranî-moatükunî tükündifemboe mehomo sünġu.

²⁸ Nġa yibobofeambe Sisasimbo hifikoefimbo moai hoafi yangoro, nġa asu moanî hoanġirihî hehimboyei papi-hoafirihorühî Pairatimbo hoafiyeihî seiya, 'Hifokoarîworî,' masei.

²⁹ Ai muġġumbo moatükunî ramarihindi ra horombo Baiborambe hoafimayo sünġu. Ranîyo sünġunambo nimî keimbi karihendeimbifihindî foarindümo hanimo honġuambe masihawurî.

³⁰⁻³¹ Nġa God ai ahambo yifihündî botimariramboyo nindou ai-babidî Gariri hinġiruru hou Serusaremnambo afindî si mahafomo ranai ahambo hoeimarüwurü. Nindou ranai haponda Sudambo ranimbo wataporimboru marundî.

³²⁻³³ Haponda ro siheimbo yarîho hoafayehî: God ai sihefi amoa moamimbo horombo hoafimayu sünġu haponda ahei ahurîmamî sihefimbo anihondümbo tüküme Feyo ra Sisas yifihündî botimariri. Ndani-moatükunî hoafimayo ra Herü Buk yimbu ranambe amboa mbapenġgo.

'Se wandî nimor-anafi,

haponda ro sihafî ape-anahî.'

Buk Song 2:7

³⁴ God ai yifihündî ahambo botimariri, nġa ai nġiri hihindüfi nġu yifi ambe-ambe sümbondu. Ranî-moatükunî ra God ai hoafimayu sünġu,

'Ro siheimbo aboed-aboed-ndiheandürühî asu anihondü aboedî moatükunî ndahandürî-mboyahî

horombo ro Defitimbo saimbo hoafimayah sünġu.'

Aisaia 55:3

³⁵ Ranimboyo nġorü Herü Bukambe hoafiyohü yahoya,

'Sürîhoeimbi nindou ranahambo se nġiri hinġi-ndoworanî sümbondu,' meho. *Buk Song 16:10*

³⁶ Defit ai nünquambe Godîndî hohoanîmo süngu ratüpurîmayu. Süngunambo ai yîfîmayuwamboyo ahandî amoao-babîdîmbo masamboarîhora asu ahandî fi ra sümbomayo.

³⁷ Nga sapo nindou God ai honquambeahîndî yîfîhündî botîmarirî ranana moai ahandî fi ra sümboyo.

³⁸⁻³⁹ Ranîmbo-anîmbo, wandafî mamî, se fîfîrî-mbîrîhinda-mboane, ro sîheimbo hoafî aboedî hoafîyefühî sefîya, Nindou ndanana wanjei sîhei moaruwai hohoanîmo gogorîndîhembui. Muŋgu moaruwai hohoanîmo ra Mosesîndî ahînûmbî hohoanîmo ana ŋgîrî gogorîndîhe mbunda nindou mbumundî mbîso. Nga nindou Sisasîmbo anîhondûmbo-arîhorî ana, ahei moaruwai hohoanîmo gogorîhendühî nindou mbumundî mbüsümbui.

⁴⁰ Ranîmbo anîmbo se hîbadühündî! Nga rananî moatükunî Godîndî hoafî hoafîyomo-rundembî hoafîmemo ra sîheimbo sowahî tükündîfemboe.

⁴¹ Ai yaru hoafîyomondühî yahomoya,
 ‘Anîhondûmbo-fekoate-yeimbî, se hîmborîndei,
 Se-ana hepünündahi mbundühî ŋgei yîfîndei.
 Nîmboe se nîboadeiambe ro mamî-moatükunî ratüpurî-ndamboyahî.
 Nindou mamî ai ratüpurî ranahambo hoafayu ana,
 se ŋgîrî anîhond-ane mbîsei,’

Habakuk 1:5

mehomo,” mehu.

⁴² Asu Por, Barnabas ai Suda-yafe rotu worî hînîŋgîrîne hena hafandanîyo, nîmorehî nindowenihî ai hoafîyeihî seiya, “Ŋgoafîmbo nîmarî si ranambe hoafî nda süngunambo asükai yîhoefîmbo hoafîndafanî,” masei.

⁴³ Rotu worî hînîŋgîrîhi moanambühî tüküyahindanî, Suda nindou asu ndîfo Suda-yafe rotumbo hei-rîhündeimbi ai Por Barnabas yafandî süngu mahei. Aheimbo dîbafîrînearühî safanîya, “Se Godîndî moanî hîpoambofe ranambe nîmboei ŋgei,” masafanî.

⁴⁴ Asükai ŋgorü ŋgoafîmbo nîmarîmbo si ranambe nindou adükari ŋgoafîhündî muŋguambo ai Adükariîndî hoafî hîmborîmbo mafandîhindî.

⁴⁵ Asu Suda ai nindou afîndî hoeirîhi hehi ŋgusüfoambe moaruwaimayei. Ranîyo ai Porîndî hoafî hîfînambo-rîhindühî moaruwai moaruwaimbo-marîhindî.

⁴⁶ Ranîmboyo Por weimbo Barnabas ai yîhîmbokoate hoafîyafandühî safanîya, “Godîndî hoafî sîheimbo boatei mbîhowamboane. Nga asu se hoafî ndanahambo daboadanambo-arîhindî. Ro rarîhe hohoanîmoayahî, se sîheihoari hohoanîmoyeihî seiya, ‘Ro-ana koadürümbo-koadürümbo nîŋgombo ra ŋgîrîndefî,’ asei. Ranîmbo anîmbo se hîmborîndei! Haponda sîheimbo hînîŋgîrîhorü hohoa sîhei ndîfo sowana ahehî.

⁴⁷ Adükari ai yîhoefîmbo hoafîyuhü yahuya,
 ‘God ai nindou aboedambo-fembo ranahambo muŋguambo hîfî semîndî homböhünda ro sîhambo Suda-yafe ndîfombo si nahurai hînîŋgî-marîheanîni,’ ” masafanî.

⁴⁸ Suda-yafe ndîfo ai hoafî ra hîmborîyeyi hehi hîhîfî-hîhîfîyeyihî Adükariîndî hoafî aboed-ane masei. Muŋguambo nindou God ai yangîrî gedühî nîŋgombo kamafoare-andürî ranai anîhondûmbo-marîhindî.

⁴⁹ Adükariîndî hoafî ra muŋgu hîfî ranîhü maho.

⁵⁰ Ranîyo asu Suda ai ŋgoafî hîfandî-rundeimbî asu Suda-yafe ndîfo nîmorehî bogorî Godîmbo hohoanîmoyei rîhündeimbi ranaheimbo hohoanîmo botîmarîhindüra Por Barnabasîmbo moaruwaimbo-rîhipîrühî ahei ŋgoafîhündî hemafoarîhipîrî.

⁵¹ Ranîmboyafanî ai ahei hohoanîmo moaruwai ra fîfîrî-mbîrîhinda safanî hena nafuimbohünda hîfî hasüfî ahafandî yirîfîhîndî kükifoarîne mburîna asu Aiko-niamînambo mahafanî.

52 Yifiafi Aboedi ai Andiokihündi Sisasimbo süngurihoreimbi ranahei fiambe tüküme Feyondura afindi hihif-hihifimayei.

14

Por Barnabas ai Aikoniamihü aboedi hoafi hoafimefani

¹ Aikoniamihü Por weimbo Barnabas ai asukai mamí rasüngu-marineandi. Ai Suda-yafe rotu worambe hafani kefoene hoafi diבודורine wataporimbo-marinandi rani süngu asu Suda-yafe ndifo afindi ai anihondumbo-marihindi.

² Nga Suda bidifiri anihondumbo-fekoate-yeimbi ai nimorehi nindowenihí Suda-yafe ndifo bidifiri-yafe ngusüfoambe botimarhi-ndüramboyei anihondumbo-rindeimbi yiboaruko-marihindüri.

³ Ai gedühi Aikoniamihü nimbafanímbo Adükarímbo-hündambo yihimbokoate hoafiyafani marinandi. Raniyo Adükarí ai ahafanímbo nginindi masagapira hepünifeimbi asu nginindi moatükuní ramarineanda ai ahafandi hoafi ranai Adükaríndi hipoambo ra anihond-ane yaho nafuimeyondüri.

⁴ Nga nimorehi nindowenihí adükarí ngoafihündi ai yikürübümehindi. Bidifiri ai Suda-babidímbo-yahindi asu bidifiri ai Kraisindi hoafi sowandifani hafanirindeimbi babidímbo-yahindi.

⁵ Süngunambo Suda-yafe ndifo asu Suda ahei bogori-babidímbo sübabí hoafirundühi yahomoya, “Sihiri ahafanímbo moaruwaimbo-ndihupirühi nímoeinambo hifokoandihu-pirímboane,” mehomo.

⁶ Raniyo ai ra fifirine hena fefoene hena Rikonia-yafeambe yimbu adükarí ngoafi Ristra asu Debi ngoafihü tüküyafine mburina rani hifikimí mahafani.

⁷ Ranihü amboani nimbafanímbo aboedi hoafi wataporimbo-marinandi.

Por Barnabas ai Ristrahü asu Debihü aboedi hoafi hoafimefani

⁸ Ristrahü nindow mamí tñari moaruwaimbü mamaru. Ahandi hondí ai rahurai wakimarímindo-ane, nga ngiri hoahoangu ndandi.

⁹ Asu ai Poríndi hoafi himbori-mayua, ahambo himboari pariri nüngumbo hoeirira ahandi anihondumbofe raninambo God ai wanjei aboedindirimbui.

¹⁰ Ranimboyu Por ai puküna hoafiyuhü yahuya, “Sihafi tñarinambo botiyafo nimbafi,” mehindowamboyu horipirihoei piyu mburambo hoahoangu wakire marandi.

¹¹ Nindow afindi ai Por ramareandi ra hoeirihí hehi Rikonia-yei hoafinambo puküna hoafiyehi seiya, “God bidifiri nindowumbo-yafine henambo sihefímbo sowana makosafani,” masei.*

¹² Asu Barnabasímbo ndüri Sus dükamaríhori. Asu Por ai hoafi wataporimbora randeimbi-mayua raniyo asu ahambo Hemis-ani masahündo.

¹³ Susíndi adükarí rotu worí adükarí ngoafi himboraníkimi mafondaro. Raniyo Susímbo sesi síhai-randeimbi ai burmakau anamíndi bidifiri asu nímí ahurí wofi amboa sífímí semündü haya adükarí ngoafi yipurí nafítambekimí sünü tüküme fiyu. Nindow afindi ai-babidi Por Barnabasímbo, “Ai yíhoefi god-anafani,” sei hehi burmakau hifokoefe segopímbo masei.

¹⁴ Nga Kraisindi hoafi sowandifani hafanirindeimbi ai rani hoafi himboriyafani hena yowanímbo hohoanímbo-yafandühi ahafandi hoeari hirine hena pipiyafani hafani nindow afindi-yafe mbusümo puküna hoafiyafandühi safaniya,

¹⁵ “Wandafi mamí se, nímboe ramarihinda? Ro-ana nindow yangiri se nahurai-anehi. Ro síheimbo aboedi hoafi wataporimbo-ríhoanda se nímíndi-koate-moatükuní

* **14:11:** Ai rarihi hohoanímoyehi Sus ai ahei adükarí bogori god-ani asu Hemis ai Susíndi yasímondihündi hoafi semündü hu hoafiyu-randeimb-ani masei.

ra hîniŋgîndîhi hehi God Yangîrî Nüŋgumbü sowana ŋgei. Ai sünü, hîfi, sîrîwara asu muŋgu-moatükunî ranambe engoro ra nafîmarandî.

¹⁶ Horombo God ai nindou muŋguambo hîfîhü hîniŋgîreandüra, ahei hohoanîmo süŋgu hei marîhündî.

¹⁷ Nga ai anüŋgu ra nafuimbohünda sîhefîmbo aboedîreamunî arandî. Ai sîheimbo sünambeahîndî hoe koafoare nûmbür-ambeahîndî sesî yimuŋgu-remîndambe sagadürî arandî. Ai sesî afîndî asu ŋgusüfoambe hîhîfî-hîhîfî sagadürî arandî,” masafanî.

¹⁸ Ai ranî hoafî ra wataporîmbo-marînandî, nga nindou ai ahafanîmbo burmakau hîfîkoefe sîhefembo hohoanîmo-mayei hei, nga ai kîkîfoefe-ndürîmbohünda tîŋîrîfomefanî.

Ai Porîmbo nîmoei pîmarundî

¹⁹ Ranîyo Andiokîhündî-yomo asu Aikoniamîhündî-yomo Suda bîdîrîfî ai sînîmo nindou-yei ŋgusüfoambe botîmarundüra ai Porîmbo yîfîmbiyuwa yahomo houmbo nîmoeinamborurü mburu asu ŋgoafî bîdîfîranî kiafu hüründümo mahomo.

²⁰ Nga Sisasîmbo süŋgurîhorî-rîhündeimbi ai sînei wakîrîhorî manîmboeia ai botîfi haya, asükai adükarî ŋgoafîna mahu. Ranîyu asu ŋgorü sina Barnabas dîbombo Debinambo mahafanî.

²¹⁻²² Ranî ŋgoafîhü aboedî hoafî ra bokarîmarî-heneanda asu nindou afîndî ai Sisasîmbo süŋgurîhorî-rîhündei-mbîmboyahi tükümehîndî. Ranîyo asu ai hîhîrîyafîne Rîstra, Aikoniam, asu Andiok ranînambo hafanî süŋgurîhorî-rîhündeimbi ŋgînandîfî-nandürühî safanîya, “Se Godîmbo ndondîhi anîhondümbö-ndîhorî ndühündî. Tîŋîrîfo afîndî sîhefîmbo tükündîfemboe sîhîrî God ŋgînîndî hîfandarandî ranambe hombohünda,” masafanî.

²³ Asu mamamî ŋgoafîhü anîhondümbö-rîhindeimbi ranaheimbo nindou hîfandî-yondürî rambo kafoarîneapurî hena asu sesî wehîyafandühî Godîmbo dîdîbafî-mefîneandî. Asu ai Adükarîmbo anîhondümbö-marîhorî ahandî warîwamî aheimbo hîniŋgî-marîneandürî.

Ai hîhîrîyafîne Sîria-yafe-ambe Andiokînambo mahafanî

²⁴⁻²⁵ Ranîyo ai Pisidia-yafe mbusümo hafanîmbo Pamfîria-yafeambe tüküyafîne Pergahü hoafî-wataporîmbo-rînîrî mburîna asu Atarianambo mahafanî.

²⁶ Ateriahü ai sipambe farîyafîne hena Andiokînambo sepîmîndî maho. Ranîhü horombo Sisasîmbo anîhondümbö-rîhindeimbi ai ahafanîmbo Godîndî ratüpurî ratüpurîmbohünda hîniŋgî-rîhipîrühî seiya, “God ai sîhafanîmbo hîpoambo-ndeapîrühî mbîfarîhepîr-amboane,” masei. Asu ai ratüpurî ra ratüpurîyafanî moendî-marîneandî.

²⁷ Ai Andiokîhü tüküyafîne hena, anîhondümbö-rîhindeimbi-mbo gugurî-marîneandürî. Asu muŋgu-moatükunî God ai ahafandî warî süŋgu ratüpurî-mayu ranahambo hoafîmefanî. Ai hoafîyafandühî safanîya, “God ai ŋgorü nafî nafîmaranda Suda-yafe ndîfo ai-amboanî Godîmbo anîhondümbö-marîhorî,” masafanî.

²⁸ Asu ai afîndî si Sisasîmbo süŋgurîhorî-rîhündeimbi-babîdîmbo mamarîfanî.

15

Serusaremîhü Sisasîmbo anîhondümbö-rîhindeimbi-yafe bogorî ai gugurî-mefundî

¹ Ranîyo asu nindou bîdîfîrî ai Sudianîpoedî Andiokîna kosîmo Suda-yafe ndîfo Sisasîmbo anîhondümbö-rüwureimbi-mbo yamundîrûpurühî yahomoya, “Se Mosesîndî hohoanîmo süŋgufekoate-ndîmondühî sîhamundî fîhoeari kefe tîrîhefekoate-ndîmondanî asu ŋgîrî aboedambo-ndafundî,” mehomo.

² Asu Por Barnabas ai Sudiahündi-babidi-mbo hoafina simbori simbori-memo. Ranimboemo anihondumbo-rundeimbi ai hoafi firündumondühi yahomoya, “Por, Barnabas asu nindou bidifir-amboani ai Serusaremnambo mbihomo-ndamboane. Asu ai hoafi ra Kraisindi hoafi sowandümo homo-rundeimbi asu hifandi-rundeimbi-babidi-mbo didiboado-mb+rundamboane,” mehomo.

³ Anihondumbo-rihindeimbi ai koamari-hehipura mahomo. Ai Finisia asu Samaria-yafeambe mbusümondühi homo hoafiyomondühi yahomoya, “Asu sihefi ndifo amboani Sisasimbo anihondumbo-marihori,” mehomonda asu anihondumbo-rihindeimbi muḅguambo ai afindi hihif-hihifi-mayei.

⁴ Ai homo Serusaremihü tükumefunda anihondumbo-rihindeimbi Kraisindi hoafi sowandümo homo-rundeimbi asu hifandi-rundeimbi ai ahamumbo hihifi-marihüpurî. Asu Por Barnabas ai muḅgua-moatükunî God ai ahafandi warî süḅgu ratüpurîmayu ranahambo hoafimefinandüri.

⁵ Nga asu anihondumbo-rundeimbi Farisihündi bidifiri ai botiyafu hoafiyomondühi yahomoya, “Sihefi ndifo ai ahamundi fihoeari karu tirimbihou-ndamboane asu ai Mosesindi ahinümbi hohoanimo süḅgu-mbirihind-amboane,” mehomo.

⁶ Ranimboemo Kraisindi hoafi sowandümo homo-rundeimbi asu hifandi-rundeimbi ai hoafi ranahandi nimindi wataporîyo didiboado-fembohünda gugurimefundi.

⁷ Ai wataporîyomo homo muḅgumayoa asu Pita ai nüngumbo hoafiyupurühi yahuya, “Wandafi mamî, se fifirundi horombo hondü God ai seambeahindi wambo kafoare hiniḅḅimareandiri sihefi ndifo ranaheimbo wandi yasimondinambo aboedi hoafi hoafiyowanî himboriyohü anihondumbo-fembohünda.

⁸ God ai muḅguambo nindou-yafe hohoanimo ra fifireandi. Ai sihefi ndifo ranaheimbo yini mehu ra nafuimbohünda Yifiafi Aboedi masagadüri sihefimbo masemuni nou.

⁹ Ai moai sihefimbo ḅgorü süḅgureandühi aheimbo ḅgorü süḅgurearü, nga wanî. Ai anihondumbo-marihinda asu God ai ahei ḅgusüfoambe ramareandüra sürühehindeimbi tükumehindi.

¹⁰ Nga nimboe asu se Godimbo randihu hoeindihurü yahomo hoomboa? Se ḅgiri sihefi ndifoambo sihamundi fihoeari karu timbirihound-amboane mbisimondühi aheiwani nimboreimbi moatükunî nandundi. Nga horombo sihefi amoa asu sihir-amboani nimboreimbi moatükunî ra ḅgiri ndahumindefi.

¹¹ Suda sihiri ndarihu anihondumbo-arihundi ana, Sisasindi hipoambonambo aboedambo-ndahumboyefi, nga asu sihefi ndifo ai-amboani raninambo aboedambo-ndahimboyei,” mehu.

¹² Barnabas Por ai Godindi ḅginindi nafuimbo moatükunî asu hepünifeimbi moatükunî ra God ai Suda-yafe ndifombo ahafandi warisüḅgu ramareandi ranahambo ndorine wataporimbo-marinandî. Asu muḅgu ai wataporî ra hihimboriyomondühi himbo yangiri kümarundi.

¹³ Hoafi moendimayowa asu Sems ai hoafiyuhü yahuya, “Wandafi mamî. Se wandi hoafi himboriyomo.

¹⁴ Saimon ai haponda ndore korifoare hoafiyuhü yahuya, God ai ahandi hipoambofe hohoanimo nafuiyuhü sihefi ndifo bidifirambo weḅgurühi wand-aneî mehu.

¹⁵ Asu Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbi-yomondi hoafi-amboa mamî yahurai-ane. Ai yaru hoafi nda sürü papimaründi:

¹⁶ Adükari ai hoafiyuhü yahuya,
‘Defitindi mamisiri ai wori nahurai birimefoendi,
nga süḅgunambo ro hihindahe koda
asu ahandi mamisiri ra asükainda botindihe-amboyahi
nindou ai wori birifoare mbura simbori worimbo-arandi nou.

¹⁷⁻¹⁸ Rananimbo asu nindou amuri ai randihi Adükari-mbo kokondi-horimboyei.

Asu munḡuambo Suda-yafe ndifo ro wand-anei masahi ranai-amboa kokondi-horimboyei. Hoafi nda horombo hondü ndani-moatükunî tükündifemboe mehu-ane.

Adükari ai yare hoafimayu ai rani-moatükunî raremarandi,

asu horombo hondü nindou ai ra fifirimarihindi,' mehu." *Amos 9:11-12*

¹⁹ Ranimboyo asu Sems ai hoafiyuhü yahuya, "Ro rarithe hohoanimoayahî sîhefi ndifo ai hîhîriyahi Godimbo sowana mahei ranaheimbo sîhîri ḡgîri tîḡîrifo ndahundüri.

²⁰ Wanî, ḡga sîhîri aheimbo pasambe ndandîhu hoafinde-fomboane. Kabomombo sesi didibafife sîhefeimbi sesipoanî, nîmorehî sîsîhîmopoanî asu anamîndîhoandî birabîriyopoanî, nînîhondî amînda-wofifeimbi asu horî sesipoanî.

²¹ Ai ḡgîri randihindi ra nîmboe horombo peyomo houmbo haponda munḡuambo ḡgoafi adükarambe nindou ai Mosesîndî hoafi bokarîhoemo arundî. Asu munḡuambo ḡgoafimbo nîmarimbo si ranambe Suda-yei rotu worambe ritimîru arundî," mehu.

Suda-yafe ndifo anihondümborîhindeimbî ahei pas-ane nda

²² Ranimboane asu Kraisîndî hoafi sowandümo homo-rundeimbî-yomo hîfandîru-ndeimbî-yomo asu anihondümborîhindeimbî-yei ai hoafi firîhümündihî seiya, "Sîhîri-hündî bîdîfirî ai Por Barnabas babîdimbo Andiokînambo homböhünda koandîhehu-purimboane," masei. Ai Sudas, ahandî ndürî ḡgorü Barsabas, asu Sairas ahafanîmbo ḡgafanî sei hînîḡgî-marîhipîri. Yimbu ai anihondümborîhindeimbî-yei bogorî-yafanî.

²³ Ahafandî warîhü ai pas mamî koarîhoe-mondühî hoafiyomondühî yahomoya:

"Ro Kraisîndî hoafi sahumîndefî hefî rîhundeimb-aneî asu hîfandîrîhu-hundeimb-aneî. Suda-yafe ndifo anihondümborîhindeimbî Andiokîhü, Siriahü, Sirisiahü anîboadei, se karîhasî-handürî.

²⁴ Ro hîmborî-yefîmboaneî rohündî bîdîfirî ai homo wataporî-memondamboyo sîhei hohoanîmo mamîkarî-marandürî, ḡga asu ro moai ahamumbo randundî sefi.

²⁵ Ranimboane asu ro hoafi firîhumîndefî mburîhu sefiya ro nindou sîheimbo sowana koandîhe-hupurîmboyeî. Ro nindou ra yîhoefî ḡgunîndî Barnabas asu Por-babîdî koamarîhehupîri.

²⁶ Ai moai ahafandî fimbo hohoanîmo-yafanî, ḡga ai sîhefi Adükari Sisas Krais ahambo-hündambo ahandî ratüpurî ratüpurî-mayafanî.

²⁷ Ranimboyeî ro Sudas asu Sairasîmbo koandîhehupîra ḡgafanî hoafi ro sürü paparîhundî rahurai randîne ahafandî yafambenambo hoafîndamboyafanî.

²⁸ Yifiafi Aboedî ai yîhoefî mbusümo nîmarimbo asu ro mamî mamamberîhu hohoanîmo-yefühî sefiya, 'Ro ḡgîri ḡgorü tîḡümbî hohoanîmo sîhei wamî nandîhundî,' masefi, ḡga se ndanî hohoanîmo yangîri anîmbo randîhimboyei.

²⁹ Se kabomombo sesi didibafife sîhefeimbi sesipoanî, horî sesipoanî, nînîhondî amînda-wofifeimbi sesipoanî, nîmorehî sîsîhîmopoanî asu anîmîndîhoandî birabîri-yopoanî. Se rani hohoanîmo süḡgufepoanî. Se rani-moatükunî ra hînîḡgarîhîndî ana, aboedîndeimboyei. Yîhoefî hoafi ndear-ane, ḡga se aboedî nîboadei," mehomo.

³⁰ Ranîyo asu Serusaremîhündî anihondümborîhindeimbî ai nindou yimbuyimbu ra koamarî-hehipura Andiokînambo mahanîmo. Asu ai anihondümborîhindeimbî gugurundürî mburu pas ra masabudürî.

³¹ Anihondümborîhindeimbî ai pas ranambeahîndî aheimbo ḡḡnemîndîndürîmbo hoafi hoeirîhi hehimbo hîhîf-hîhîfî-mayeî.

³² Sudas asu Sairas ai Godîndî hoafi hoafiyafanî rînandeimb-anafanî. Ranîyo asu yimbu ai aheimbo afîndî ḡḡnemîndîmbo hoafi hoafiyafîndürî marînandî.

33-34 Yimbu ai Andiokihü niŋgo-niŋgo-yafine mburina anihondumbo-rihindeimbi ai ahafanimboya, “God ai aboedi-aboedi mbireapir-amboane asu ŋgusüfoambe afurinde kündeambui,” sei hehi nindou koamar+houp+rî ranahamumbo sowana koamar+hehip+ra hihiriyafine mahafani.

35 Nga Por asu Barnabas ai Andiokihü manimbafani. Ranihü yimbu ai nindou bodimondi-babidi Adükarindi hoafi bokar+he-neandühi yamundi-mar+neandürî.

Por Barnabas ai yükürübi-mefineandi

36 Süngunambo Por ai Barnabasimbo hoafiyundühi yahuya, “Sihiri muŋgu ŋgoafi adükarî sapo Godindi hoafi horombo bokamar+hehoandi ranî ŋgoafinambo anihondumbo-rihindeimbi ai nüngumbayahi ranî ndüfosimbo gagimboane,” mehu.

37 Barnabas ai Sonimboyu Makimboyu randeimbi-mayu ranahambo ai-babidi semündü hombo mehu.

38 Horombo Son Mak ai Pamfiria ŋgoafihü ahafanimbo hin+ŋg+mareapirî, nga moai ai-babidi Adükarindi ratüpurî, ratüpurîyu hu. Nga asu Por ai ahambo moai semündü-hombo yifiriyu.

39 Yimbu ai simborî hoafiyafine hena yükürübi-mefineandi. Barnabas ai Mak serümündü haya sipambe fariyafine hena Saiprusinambo mahafani.

40 Nga Por ai Sairas serümündü mahafani. Anihondumbo-rihindeimbi ai ahafanimbo hoafiyehi seiya, “Adükarî ai sihafanimbo moani hipoambo-ndeapirühi mbifar+hepir-amboane,” masei.

41 Yimbu ai Siria, Sirisia-yafeambe hahabodifani wakir+neandühi anihondumbo-rihindeimbi-mbo ŋg+n+mar+nandif+nandürî.

16

Timoti ai Por-dibo mahu

1 Por ai Derbe ŋgoafi hu ŋgasünde haya Ristra ŋgoafina mahu. Sisasimbo süngurürî-randeimbi mamî, ahandî ndürî Timoti ai ranihü mamaru. Ahandî hondî ai Sudahündî anihondumbo-reandeimbiyo, nga asu ahandî afîndî animbo Grikihündiyu.

2 Ristrahündî asu Aikoniamihündî anihondumbo-rihindeimbi ai Timotimbo ahiniyehi seiya ai nindou aboed-ani masei.

3 Asu Por ai Timotimbo ahandî süngu semündü-hombo yahu haya hohoanimo-mayu. Ai Sudahündî ranî hifihü man+ŋgomo ranahamumbo hohoanimoyuhü ahambo serümündü haya ahandî fi hoearî ra karirî t+mar+herü. Sapo muŋguambo ai fifirundî Timotindî afîndî ra Grikihündî-mayuwambo.

4 Ai ŋgoafi adükarinambo homo tüküyafu, homo tüküyafu rundühiyo asu horombo Kraisindî hoafi sowandümo homo-rundeimbi asu hifandi-rundeimbi Serusaremihü hoafi ranî sünguru masihoemo ra anihondumbo-rihindeimbi-mbo masabudürî.

5 Asu ranimboyo Kraisindî nendî ranai hoafi raninambo ŋg+nindî anihondumbo-rhindühi muŋguambo si aho ra nindou ai afîndî tüküyahi mar+hündî.

Por nindou mamî Masedoniahündî hoeimarirî

6 Ngimî ai Frigia, Garesia-yafeambe homondane, Yifiafi Aboedi ranai ahamumbo nindou Esia hifambe ranaheimbo Godindî hoafi hoafiyonüripoanî meho.

7 Raniyomo ai Bitinia hifinambo hombo yahomo houmbo Misia-yafe yüpupukimî tüküyafundane, asu Sisasindî Yifiafi ranai ahamumbo ranafi hombo yowanî mehopurî.

8 Raniyomo asu ai Misia nafiyafu hou Troas ŋgoafinambo mahanimo.

9 Raniyu asu ranî nimbokoanî Por ai yafogoadinambo nahurai ranipoanimbo moatükunî hoeireandane, nindou mamî Masedoniahündî ai botifi nüngumbo hütihütirürühi yahuya, “Se ndanafî kosafi y+hoefombo far+hawamunî,” mehu.

10 Por ai ranî-moatükunî hoeire hayamboyu ro hohoanîmo-yefomboanefî God ai ranaheimbo ahandîmayo hoafî ra hoafîmbohünda koamarîhemunî. Ranîmboane asu nîmehünou ro Masedonia hîfînambo hombo naporîhundühi nafî kokomarîhundî.

Ridia ai Godîndî hoafî süngumareandî

11 Sipambe farîyahu Troas ngoafî hîningîrîhu hohu asu Samotres airanînambo hefî asu ngoorü sihü Neapolis ngoafîhü tükümehundî.

12 Ranîyefî asu ranîhü hîningîrîhu hohu hefî, Firipai ngoafîhü tükümehundî. Masedonia-yafe hîfambe Firipai ngoafî adükarî Rom ai hîfandî-marundî. Ranîhü tüküyahu yahunümbî nîmbî manîmboefî.

13 Ngoafîmbo nîmarîmbo si tüküfeyoane, asu ro hefî ginîrûmbî ngoafî tebünanî tüküyahu mburîhu, hoekîmî mahefî. Hoe ranî fikîmî ranîpoanîmbo fondî Godîmbo dîdîbafî-fembohünda fondî mbanîngoyo sefî hoahumboyefî mahefî. Ranîhü nîmorehî bîdîfîrî ai gugurîyahi nîmarei-ane asu ro ai-babîdî wataporîmayefî.

14 Nîmorehî mamî adükarî ngoafî Taiatairahündî, ahandî ndürî Ridia, ai hoafî ro hoafîmayefî ra hîmborîmayo. Ranai ana Godîmbo dîdîbafîfe hoafîyorandeimbî asu ai hamburî hoearîfihî kaki semîndî-randeimb-ane. Adükarî ai ahandî ngusüfoambe hohoanîmo botîmare-andamboyo Por ai hoafî, hoafîmayu ra anîhondümbö-mareandî.

15 Ai ahandî worambeahîndî-babîdîmbo hîmonî hundürümayeri. Ai hîmonî hundürüyo mbura yîhoefîmbo hoafîyohü yahoya, “Se ro Godîmbo anîhondümbö-marîhinî ra fîfîrîndundühi ana, se wandî worambe dîfomo nîmandomo,” meho. Ai yîhoefîmbo hütî-hütî-maramuna-mboyefî, asu ro ahandî hoafî süngu mahefî.

Por ai Sairas-dîbo Firipai ngoafîhü karabusî-mefîneandî

16 Mamîmbo ro Godîmbo dîdîbafîfembo fondühi hefane, moanî ratüpurîyö-randeimbî nîmorehî mamî yîhoefîmbo nafînî hoeimareamunî. Nga moaruwai nendî ahandî fiambe nîmarîmbo nîningî-moatükunî süngunambo tüküfemboayo ra hoafîyö-marandî. Ranîmboyo asu nindou ai ahandî hoafî hîmborîmbo ranahambo hîfandîru-rundeimbî ahamumbo kaki adükarî sahüpurî marîhündî.

17 Ranîyo nîmorehî ranai Por-babîdîmbo yîhoefî süngu hohüyo asu ai yare puküna hoafîyowohü yahoya, “Nindou ndanai ana God Nîmoamo Hondü amaru rana-handî ratüpurîyömo-rundeimb-anemo. Rananemo asu God ai sîheimbo aboedambo-fendürîmboayu hoafî ra hoafîyömo rundühanemo,” yaho marandî.

18 Muṅguambo si ai rapomayo hoamboyu asu Por ai ranahambo yîboarukoyîboarukofi haya, asu ai hîhîrîfî nüṅgumbo moaruwai nendî amaro ranahambo hoafîyundühi yahuya, “Ro Sisasîndî ndürînambo hoafîyahî se nîmorehî ranahambo hîningîndo hawa ngoafî,” mehundo. Ranîyo asu moaruwai nendî ranai mamî ranî sîmboanî hîningîre haya maho.

19 Ahambo hîfandîru-rundeimbî ranai ahamundî kaki semîndî nafî awarîmarîhoayo ra fîfîrîmarundî sopo nîmorehî ra ngoafî nîningî-moatükunî tüküfemboayo ra asükai hoafîndo. Ranîmbo-anemo ai Sairas asu Por ahafanîmbo kîkîhîrîpîndümo mburümbö kiafu hürüpündîmo nindou adükarî ahamundî koadürü guguru nîmarîmo rundühi mahomo.

20 Ai ahafanîmbo sowapündümo nindou hoafî hîmborîyömo-rundeimbî ahamumbo soana homo hoafîyömondühi yahomoya, “Nindou yimbu ndanana Sudahünd-anafanî, nga aiyafanî nindou sîhefî adükarî ngoafîhü amarei ranaheimbo moaruwai hohoanîmo botîmarîneandî.

21 Ran-anafanî nindou Romîhündî sîhîrî ahînümbî hohoanîmo süngukoatembo-mayo ranahambo yamundarîneandî,” mehomo.

22 Ranîyeyî asu nindou afîndî ranai ahafanîmbo ranîmbohünda papi-hoafî-marîhüpîrî. Ranîyömo asu hoafî hîmborîyömo-rundeimbî ai ahafandî hoearî

yümündühaupürî mburu hoafi+yomondühî yahomoya, “Ahafanîmbo wofi bogorînambo harîmbemopîra-mboane,” mehomo.

²³ Ranîyomo asu ahafanîmbo wofi bogorî-mayo ranambo puküna buburüpîrî mburu, asu karabusî-marupîrî. Ranîyomo nindou karabus worî hifandî-randeimbi ahambo hoafi+yomondowohü yahomoya, “Se ahafanîmbo wudîpoapondo hibadapîrî,” mehomo.

²⁴ Ranîyu nindou ranai hoafi ranahambo hîmborîyu mbura ahafanîmbo karabus worî safambe ragu nîmî ahi yîrîfoneimbinambo yitîjarîhü hüputüpu-rapürîmündî hinîngîmareapîrî.

²⁵ Ranîyafanî Por Sairas ai nîmbî mbusümondühî nîmarîfanîmbo herüyafandühî Godîmbo didîbafi-mefîneando. Asu nindou bidîfirî karabusîyafu mamarîmo ranai ahafanîmbo hîmborî-memopîrî.

²⁶ Asu nîmehünou hîfîthe afîndî tüküfehüyo karabus worî kambohoanî ranai fifîmîmayo. Ranîyo nîmai yipurî ranai sübüdhöehüyo nindou karabus worambe mamarîmo ahamundî fihîndî sen makiaro ra fufurîmarîhoayo.

²⁷ Ranîyu asu karabus hîfandarandeimbi ranai botîfi yipurî sübüdhöai menğorowa hoeire haya nindou ai mbafefou yahu haya yîhîmboyuhü penau hoandarî semündü haya wandîhoarî hîfokoandîhea yahu haya ramefiyu.

²⁸ Nga Por ai heiyuhü yahuya, “E! Se sîhafî fi yimbündamboyafi! Ro-ana muŋgu amarefi,” mehuamboyu.

²⁹ Ranîyu karabus hîfandî-randeimbi ai nindoumbo hai sowandümo sînîmo yahu mîngîyu hoafi+yü mbura nîmai worî safambe pîpîyu hu Por Sairas yafandî yîrîkîmî hîhamîndarîyuhü piyu menğuru.

³⁰ Ranîyu ai ahafanîmbo sepîrîmündî weindanî hüfu nîmarümbö hoafi+yupurühî yahuya, “Ritîfo yimbu, ro nînî nünüŋgundîheanda God ai wambo aboedambo-mandeandîra?” mehuamboyafanî.

³¹ Asu ai sîmborî safanîya, “Se Sisas Adükarî ranahambo anîhondümbö-ndîworanî anîmbo asu God ai sîhambo, sîhafî worambeahîndî-babîdî aboedambo-ndeandürübui,” masafanî.

³² Asu ranîyo Por Sairas ai karabus hîfandî-randeimbi-mayu ranahambo nindou mamî ranî worambe manîmboei aheimbo kameihî parînerî hena Adükarîndî hoafi hoafîmefînandürî.

³³ Ranîyo asu ranî nîmbokoanî karabus hîfandî-randeimbi-mayu ranai ahafanîmbo sepîrîmündî mbura ahafandî masîmei ra popoaimarandî. Ranîyo asu ai ahandî fikîmînîndî-babîdîmbo muŋgu hundürümayeî.

³⁴ Ranîyu ai ahafanîmbo sepîrîmündî hafu ahandî worambe nîmarümbö sesî sagapîra masowasîfanî. Asu ai ahandî fikîmînîndî-babîdî haponda Godîndî hoafi hîmborîyeî mburîhü anîhondümbö-marîhindî ranîmbohünda hîhîf-hîhîfîmayeî.

³⁵ Ranîyomo siambe hoafi hîmborîyomo-rundeimbi ai prisman bidîfirî koarîhoupurühî yahomoya, “Hapoana se nindou yimbu ranahafanîmbo hinîngîndowapîra mbîhafanda-mboane,” mehomo.

³⁶ Ranîyu nindou karabusîmbo hîfandî-randeimbi ai Porîmbo hoafi+yundühî yahuya, “Hoafi hîmborîyomo-rundeimbi ai ‘hinîngîndowapîra mbîhafanda-mboane,’ mehomonda-mboanahî sînî hoafayahapîrî, nga hapoana se aboeda ngafanî,” mehupîrî.

³⁷ Asu Por ai prisîmanîmbo hoafi+yupurühî yahuya, “Ro-ana Romîhünd-anehî, nga ai yîhoehîmbo nînîhümböyo hoafi hîmborambe nindou hîmboahü buburümünî mburu, karabus worambe koamafoarümünî. Asu ran-anemo haponda ngoafîna yîhoehîmbo dîbo semîndîmunî koehefembo hohoanîmoemo. Refeana wanî! Nga ahamundîhoarî anîmbo sîfomo sowandümömunî koarîhoumuna ngemboyehî,” masafandamboemo.

³⁸ Asu prisman ranai ahafandimayo hoafi ra hoafi himboriyomo-rundeimbimbo hoafimemo-puramboemo. Raniyomo asu Por Sairas ai Romihünd-anafani hoafi ra himboriyomo mburu yihimbo-memo.

³⁹ Raniyomo asu ai homombo ahafanimboya, “Karihapisî, ro hütiefî,” yahomo mburu moanambühî sowapündümo mahomo. Asu raniyomo ahafanimbo hoafiyomopirühî yahomoya, “Se ngoafi nda hinîngîndine hena ngorü goanini ngafani?” mehomomo.

⁴⁰ Raniyafani ai karabus worî ra hinîngîrine hena Ridiandi worîna mahafani. Ranihü anihondümbo-rîhindeimbi ai mafandi-hindamboyo asu aheimbo ngusüfoambe kikimi-foarîneiri hena mahafani.

17

Tesaronaika-hündî ai Por Sairasimbo hürütümarîhüpî

¹ Raniyafani Por Sairas ai hafani Amfiporis Aporonia ngoafi kefoene hena hafani Tesaronaika ngoafihü tükümeñeandi. Ranihü Suda-yafe rotu worî mamî mafondaro.

² Raniyu asu Por ai yaremarandi süngu Suda-yafe rotu worambe kefuai hüfu nîmarümbo ngîmimbo moani nîmarimbo si ra ai-babîdimbo Baibor-ambeahîndî hoafi ranahambo ndorîhi wataporimbo-marîhündî.

³ Ai aheimbo Godîndimayo hoafi ranahandi nîmîndî ra wataporimbo-randühî yahuya, “Nindou God ai ahambo nîmorehî nindowenihimbo aboedambo-fendürimbo kafaarîrî hinîngîmarîrî ra Krais-ani asu ai asübusî afîndî semündü haya yîfiyu mbura asükaiyu botîmefiyu,” mehu. Asükaiyu hoafiyuhü yahuya, “Sisas ndanahambo ro sîheimbo hoafayahî ai Krais-ani,” mehu.

⁴ Nindou bidîfirî ranîhündambo ai hoafi ranahambo anihondümbo-rîhi mburîhü, Por Sairasî-yafandi süngu mahei. Nindou bidîfirî Grikîhündî Godîmbo hohoanîmo parîhoreimbi asu nîmorehî afîndî bogorîmbo-yahindeimbi ai-amboa ahafandi süngu mahei.

⁵ Ranîmboyo asu Sudahündî bidîfirî ai ngusüfoambe moaruwai-marapura nindou bidîfirî funîru wakîrundeimbi maketambe manîngomo ranahamumbo gugurîmarüpura ai homo nindou afîndî gugurîpurî mburümbo hohoanîmo botîmarîpura ngoafambe ngînîndî hoafemo wakîmarundî. Raniyomo asu ai Por Sairas kikîhepîmîndî nindou afîndî burîmemo ranahamumbo sowana sepîmîndî homböhündâ ahafanimbo kokorupîrühî Sesonîndî worîna pîpîna mahomo.

⁶ Nğa raniyomo ahafanimbo hoiefepîrîkoate-yomondühî-yomo, ai Sesonîyu asu anihondümbo-rundeimbi bidîfirî-yomo ahamumbo nindou bogorîmboyafu mamarîmo ahamumbo sowana kiafu hürüpündümo mahomo. Ai homo puküna hoafiyomondühî yahomoya, “Nindou ndanai ana muñguambo hîfî ranîhü moaruwai hohoanîmoyomo marundî ran-anemo asükai haponda ndanîhü tüküyafu anîngomo.

⁷ Asu Seson ai ahafanimbo worînimareapîrî. Nğa nindou muñgu ndanai ana adükari bogorî hondü Sisarîndî ahînûmbî hohoanîmo gogonîmbo-rîheneandühî safaniya, ‘Awi nindou adükari bogorî ngorü manüñgu, nğa ahandî ndürî Sisas-ani,’ safani marînandî,” mehomomo.

⁸ Raniyomo ngoafîhündî bogorî-yomo asu nindou afîndî-yei ranai hoafi ranahambo himborîyei hehi afîndî hohoanîmoyeihî ngusüfoambe moaruwai-marandürî.

⁹ Ranîmboemo nindou bogorî ai Sesonîyu bodîmondî-yomo ahamumbo kot pemîndomo mehomonda asu ai kaki masabupura hinîngîmarîpura mahomo.

Por Sairas ai Beria ngoafihü mamarîfanî

¹⁰ Mamî ranî nîmbokoanî anîhondümbö-rîhindeimbî ai Beria ŋgoafînambo Por Sairas koamarîhehipîra mahafanî. Ai hafanî Beria ŋgoafîhü tüküyafîne mburîna Suda-yafe rotu worî mafengoro ranambe kefoene mahüfanî.

¹¹ Beria ŋgoafîhü Suda mamarei ahei hohoanîmo ra Tesaronaikahündî-yafe hoanîmo ŋgasündîmareandî. Beriahündî ai Por Sairas-yafandî hoafî hîmborîyei mburîhü, asu hoafî ranahambo masahümündî. Ranîyo ai muŋguambo si maho Bukambeahî hoafî ra hoeirîhi marîhündî ahafandî hoafî ra anîhondümbayo sei hehi.

¹² Ranîyei asu Sudahündî afîndî ranai hoafî ranahambo anîhondümbö-marîhindî. Asu Grikîhündî nîmorehî ndüreimbî bogorîmbo-yahindeimbî afîndî asu nîndouwenihî afîndî ai hoafî ranahambo anîhondümbö-marîhindî.

¹³ Por ai Beriahündambo Godîndî hoafî bokarî-marîhendürî ranahambo Tesaronaikahündî Suda ai hîmborîyei hehi Beria ŋgoafîhü amboa hei tükümehindî. Ranîyo asu Tesaronaikahündî ai nîndou Beriahündî-mayei ahei ŋgusüfoambe moaruwai hohoanîmo botîmarîhindürî.

¹⁴ Ranîyei asu anîhondümbö-rîhindeimbî ai hohoanîmoyeihî seiya Porîmbo moaruwaimbo ndîhorîmboyei sei hehi ahambo hoekîmî koamarîhehora mahanu, ŋga Sairas Timoti ai Beriahü mamarîfanî.

¹⁵ Ranîyomo nîndou bîdîfîrî ai Por sowaründümo hou ai-babîdî Atens ŋgoafîna mahomo. Asu Por ai yahuya, “Sairas Timoti ai nîmai wambo-sowana mbîsînî-fandamboane,” mehuamboemo asu hoafî ra sowandümo hou hîhîrîyafu Berianambo mahomo.

Porî ai Atens ŋgoafîhü Godîndî hoafî hoafîmayu

¹⁶ Por ai Atens ŋgoafîhü Sairas asu Timoti ahafanîmbo hîfandapîrühî nîmarümbö hoeireandane, ŋgoafî ranîhü tîkai god sîsamî afîndî burîmayo ranîmbo ŋgusüfoambe nîmbîmayu.

¹⁷ Ranîyu Por ai Suda-yafe rotu worambe Grikîhündî bîdîfîrî asu Suda bîdîfîrî anîhondümbö Godîmbo hohoanîmoyomo-rundeimbî ahamumbo wataporîmbo-marapurî. Ranîyu muŋguambo si maho ra nîmorehî nîndowenihî maketambe gugureyahi nîmareiane, hu ai-babîdî nîmarümbö wataporîyu marandî.

¹⁸ Ranîyomo Epikurian asu Stoik fîfîrundeimbî nîndou ranai Por-babîdî hoafînambo sîmborî-sîmborî-memo. Ai yaru hoafîyomondühî yahomoya, “Nîndou hoafî afîndeimbî ndanai nînî hoafî, hoafînda yahumboyuwa?” mehomo. Asu bîdîfîrî ai hoafîyomondühî yahomoya, “Awi, ai ndîfo-yafe sîsamî god mamî ranahambo hoafîmbo yahumboani,” mehomo. Ŋga Por ai Sisas yîfîhündî botîmefiyu hoafî ra hoafîmayuwambo ranîmboemo asu ai rahurai yaru hoafîmemo.

¹⁹ Ranîyomo ai kansîr Areopagus wafuwamî mafandundî ahamumbo sowana Porîmbo sowaründümo mahafomo. Ai homo ahambo hoafîyomondühî yahomoya, “Ro sîmborî hoafî nda se nîndou aheimbo hoafîyafî arandî ra hîmborîmbo sefomboanefî.

²⁰ Asu ro sîhafî hoafî ra hîmborîyefî hohu hoafî ranahandî nîmîndî ra fîfîrîndîhu sefomboanefî,” mehomo.

²¹ Ŋga nîndou Atens ŋgoafîhü amarei anei asu ŋgorü ŋgoafîhündî sühüsi Atens ŋgoafîhü amarei anei ranai moai amurî hohoanîmoyei rîhündî, ŋga wanî. Ai ana hoafî sîmborî engoro ranahamboane hoafîyo asu hîmborîyo ranîmbo yangîrî hohoanîmoayei.

²² Ranîyu asu Por ai Areopagus wafuwamî kansîr-yomondî mbusümo nîngumbo hoafîyuhü yahuya, “Nîndou Atensîhündî, ro hoeirîheandane se-ana muŋguambo god ranaheimbo süngufe hohoanîmo-ane hohoanîmo-memo.

²³ Ŋga ro nafîna habodîhühî sîhei sîsamî god hoeimarîheandürî. Asu sîsamî godîmbo sesi sîhefe randeimbî fondî mamî hoeimarîheandî ranîfihî se sürü

papimar+hündi ra yare hoafiyowohü yahoya, 'Ndanana sisami god ro fifirifekoate-mayefi ran-ane,' meho. Nga asu se moai rani god ra ahambo fifirihori, nga se ahambo moani hohoan+moyei mar+hündi God ranahambo haponda ro hoafindahandüri samboanahi.

²⁴ God ai hifi nafira mbura asu munquambo moatükunü rani+fihi nafira hini+ngimareanda an+ngo ranai Adükar-ani sünambeahi asu hifini. Rani+amboani aiana ngiri nindou ai ahei warinambo worimbo-r+hündeimbi wori ranambe ana nimanu, nga wani.

²⁵ Ai moai rani moatükunü mbonimboramündi randi rani+amboane asu ngiri nindou ahei warina ahambo rani+moatükunü fand+hehuri. Sapo ai-ani nindoubo yangiri ni+ngombo hohoanimo, yafui asu munquambo rani+moatükunü ra saimuni arandi.

²⁶ Amoa mamani ranahandambo-hündiyo God ai nindou munqua siri nafimarandi munquambo hifihi ni+ngombohünda. Asu ai ahandihoari horombo nindou rani+hü ni+ngombo asu hifi yüpupui kikire hini+ngimareandi.

²⁷ God ai yare hini+ngire hayambo hohoan+moyuhü yahuya, 'Rani+hü dibo+dimbo animbo asu ai wambo ro animboahi ra koko-mbir+hündir-amboane,' mehu. Rani+ambo-hündambo animbo nindou ai God nahi anüngu ranahambo kokondi+horü hoeindohorimboyei. Nga God ai mamani sihefimbo sowahi annguni+yupoani.

²⁸ Sihiri ai-dibo yangiri animboefi, ai-dibo ahahabodefi asu ai-dibo-ane fi aniboade fi. Rahurai-ane sihei herü fifirundeimbi bidifiri ai yaru hoafiyomondühi yahomoya, 'Sihir-amboani God+ndi nimor-ane fi animboefi,' mehomo.

²⁹ Sihiri God+ndi nimor-ane fi asu ngiri sihiri rani+hu hohoan+mondefühiya, God ai gor, sirfa kapa, nimoei rani sisamiyu mbise fi. Asu ngiri hohoanimo-ndefühiya, God moani sihefihoari hohoan+moyefi hohu sihefi warinambo nafimar+hur-ane mbise fi, nga yowani. God ai-ana gor, sirfa kapa, nimoei rani sisamiyupoani.

³⁰ Horombo nindou ai Godimbo fifirifikoate-mayei+amboyu rasimboani ai moai aheimbo ngin+ndi+randüri. Nga hapondanambe ai munquambo nindou munquambo hifihi ranaheimbo yahuya, 'Se sihei hohoanimo moaruwai daboadanambo-ndihi hehi wandi hohoanimo süngundi+hindi,' mehu.

³¹ Nga asu ai mamani sihi dibonyu hini+ngimareandi si ranambe ai mbumundi hohoanimo süngundeandühi ahei hohoanimo rani simogodühi munquambo nindou yibobo-ndeandüri+mbui. Nga ai nindou mamani rani+moatükunü ra hifandimbohünda hini+ngirir+amboani. Nindou ra yifimayuwa God ai honquambeah+ndi botimari rani, nga ranahambo animbo sihiri anihondumbo-ndi+hurimboane," mehu.

³² Nindou bidifiri ai nindou yifihündi yangiri+fembo hoafi ra himboriyomo houmbo-yomo asu ai ahambo sis+ndi hoafimaruri. Nga bidifiri ai hoafiyomondühi yahomoya, "Asükaindefi rani+moatükunü ranahambo sihafi hoafi himbor+indefo," mehomondo.

³³ Asu Por ai kansiri+yomondi watapori yare hini+ngireapuri haya mahu.

³⁴ Nindou bidifiri ai ahambo süngur+horühi hoafi ranahambo anihondumbo-mar+hindi. Nindou mamani ahandi ndüri Dionisius Areopagus+hündi ai kansiri+mbofi mamaru. Asu nimorehi ahandi ndüri Damaris ai-amboani anihondumbo-mareanda asu nindou bidifiriyei hoafi ranahambo anihondumbo-mar+hindi.

18

Por Korin ngoafihü amaru

¹ Süngunambo Por ai Atens ngoafi hini+ngire haya Korin ngoafina mahu.

² Rani+hü ai Sudahündi mamani ahandi ndüri Akwira hoeimariri. Aiana Pondus-hündiyo. Nindou raniyu ai ahandi nimorehi Prisira-dibo Itari hifi hini+ngirine hena

asu Korinîna mahafe. Nindou mamî Rom ngoafîhü adükarî bogorîmbofi nîmarümbî ahandî ndürî Krodius ai Sudahündî nindou munğu aheimbo yahuya, “Se Rom ngoafî nda hînaîngîndîhi hehimbo ngorü hîfîna-ndahindî,” mehuamboyafe ai Korinînambo mahafe. Ranîyu asu Por ai ahafembo ranîhü hoeifepîrîmbo mahu.

³ Nindou yimbu ranai Por-babîdî mamî ranî ratüpurî ra ratüpurîyei rîhündeimbi wamboyu Por ai, ai-dîbo nüngumbo serî worî kakîyei marîhündî.

⁴ Munğuambo moanî ngoafîmbo nîmarîmbo si Por ai Suda-yafe rotu worambe kefuai hüfu nüngumbo Sudahündî nindou ranaheimbo wataporîyu marandî. Nindou Sudahündî asu Grikîhündî aheimboya ahei ngusüfoambe botîndîheiranî asu Sisasîmbo anîhondümbombrîhinda yahuhayamboyu hüfu hoafîmendürî.

⁵ Sairas asu Timoti ai Masadonia hîfî ra hînaîngîrîne hena Korin ngoafîna kosafandanî Por ai Sudahündî ranaheimbo aboedî hoafî yamundeandürühî manüngu. Ai Suda-mayeî aheimbo anîhondümbombo hoafîyundürühî yahuya, “Sisas ana nindou God ai nindou aboedambofembo kafoarirî hînaîngîmarir-ani,” mehu.

⁶ Nga ai ahandî hoafî ra sahümündî pirîhi mburîhü asu ahambo tîrîfoarîhorî hoafîmehündö. Ranîyu asu Por ai ahandî hoearî fihîndî düdübudî püpürüfîfoareandühî sîmborî hoafîyundürühî yahuya, “Se hoafî ra hîmborîkoate-yeihi awararîhehindî ana, ro hütîrîharüpoanî, nga sîheihöar-anei. Nga haponda ndühündä ro-ana sîheimbo hînaîngîndîhearü hehea asu nindou sîhefî ndîfo sowana, ngamboyahî,” mehu.

⁷ Ranîyu asu ai rotu worî ra hînaîngîre haya worî akîmî Titius Sastusîndî worîna mahu. Nindou ranai ana Suda-yafe ndîfoyu, nga asu Godîndî hoafî süngüre randeimbiyu.

⁸ Suda-yafe rotu worî hîfanda-randeimbi ahandî ndürî Krispusîyu asu ahandî fikîmînîndîyei ai Adükarîmbo anîhondümbommarîhorî. Asu nindou afîndî Korin ngoafîhündî ranai Porîndî hoafî ra hîmborîyei mburîhü anîhondümbommarîhinda aheimbo hundürümarandürî.

⁹ Por ai mamî nîmbokoanî ranîpoanîmbo moatükunî yafogoadînambo nahurai hoeireandane, God ai hoafîyundühî yahuya, “Se yîhîmbo-ndamboyafî, nga hoafîndafî ndandî.

¹⁰ Nga ro se-dîbo nîmboamboanahî ranîmboane asu sîhambo nindou ngorü ai ngîrî moaruwaimbo-ndeanî. Nga wandî nendî afîndî ai adükarî ngoafî ndanîhü nîmandeimboyei,” mehu.

¹¹ Ranîmboyu Por ai mamî hîmbanî asu 6 amoamo ranîhü nüngumbo Godîndî hoafî aheimbo yamundeandürî marandî.

¹² Gario ai Akaia-yomondî gafman bogorîmbofi nüngumbeahîyo asu Suda ai mamîhüyafu mburîmbo Porîmbo ngînîndîmarurî. Ranîyomo ai ahambo sowaründümo hoafî dîdîboadofe worîna mahomo.

¹³ Ai yahomoya, “Nindou ndanai ana nîmorehî nindouwenihî aheimbo Godîmbo hohöanîmombo ra ranîpoanîmbo yamunde-andürühani asu ai ahînûmbî hohöanîmo hîfînambo-mareandî,” mehomo.

¹⁴ Por ai sîmborî ahamumbo hoafîyupurîmbo yahuhayamboyusî, nga Gario ai Sudambo hoafîyupurühî yahuya, “Nindou ndanai sîhefî gafmanî-yafe hohöanîmo ra hîfînamboreandühî moaruwai hohöanîmombei-mbonana ro sîhamundî hoafî ra hîmborîya.

¹⁵ Nga Suda se-ana sîhamundî hoafî, ndürî asu sîhamundî hohöanîmo ranîmboanemo se wambo sîfomo düdufundîrî, nga ambe, ranîmoatükunî ana sîhamundîhoarî ngomo dîdîboadondundî. Ro-ana yahurai hoafî hîmborîyo mburîmbo yîbobofembo-yahîpoanî, nga wani,” mehu.

16 Ranîyu asu ai ahamumbo hoafi didiboadofe worî ranambeahîndî koamarîhepurî.

17 Ranîyomo nindou bîdîfirî ai nindou ahandî ndürî Sostenis, Suda-yomondî rotu worî hîfanda-randeimbi bogorî, ranahambo kîkîhîrundümo mburu hoafi didiboadofe worî ranî hanğîfoanî harîmemondo. Nga asu Gario ai moai ranîmoatükunî ranahambo afîndî hohoanîmoyu, nga wanî.

Por Andiok ngoafîna hîhîrîfi mahüfu

18 Por ai Korin ngoafîhü afîndî si nüngu mbura asu ai anîhondümborîhindeimbi aheimbo hîningîreandürî haya Senkrianambo mahu. Ranîyo Prisira asu Akwira ai Porîndî süngu mahafe. Horombo Por ai Godîmbo hoafiyunduhü yahuya ro mamî moatükunî randîheamboyahî mehu. Ranîmbo nafuimbohünda ai ahandî mbîro ra tüpurîmarandî. Ranîyei asu ai Sirianambo sipambe farîyahi hehi mahei.

19 Ai hei Efesus ngoafîhü tüküyahi mburîhümboyei asu ranîhü Prisira Akwira hîningîreapîrî haya ai yangîrî Suda-yafe rotu worî ranambe kefuai hüfu nüngumbo Godîndî hoafi ai-babîdîmbo wataporîmayu.

20 Ranîyomo asu ai ahambo hoafiyomondowohü yahomoya, “Awi se ndanîhü gedühi nîmbafi,” mehomondo, nga “Ngîrîndahî,” mehu.

21 Asükaiyu ahamumbo hîningîfepurîmbo yangîrî hoafiyupurühî yahuya, “God ai yîfirayu ana, awi ro asükainda hîhîrîndahe didîmboyahî,” mehu. Ranîyu asu ai sipambe farîfi mbura Efesus ngoafî hîningîre haya mahu.

22 Ranîyo asu sip ai ho Sisaria ngoafîhü tüküme feyo-wamboyu asu Por ai kusîfoai haya hafu Serusarem ngoafîhü anîhondümborîhindeimbi hîhîfîrîrü haya Andiokînambo mahanu.

Aporos ai Godîndî hoafi Efesus ngoafîhü hoafîmayu

23 Ranîyu asu Por ai Andiok ngoafîhü gedühi nüngu mburamboyu Garesia asu Frisia-yafeambe ngoafî daburî wakîreandühî ranîhü Sisasîmbo anîhondümborîhindeimbi amarei aheimbo kîkîmî-foefendürîmbo mahu.

24 Nindou mamî, ahandî ndürî Aporos Sudahündî, Areksandria ngoafîhündî Efesus ngoafîhü manüngu. Nindou ai-ana hoafi aboedî hoafiyu-randeimbi asu Godîndî hoafi ra aboedî hamîndî ndore fîfîreandeimbiyu.

25 Horombo ahambo Adükarîmbo süngufî hombo ranî hohoanîmo ra yamundîmarîhor-ane. Ranîyu asu ai ngusüfoambe botîreirühî nîmorehî nindowenihî ranaheimbo hoafi aboedî sagadürühî Sisas ai nindou God koamafoarîrî ranahambo wudîpoapore hoafiyundürî marandî. Nga ai moai Sisasîndî hoafi aboedî muŋgua fîfîreandî, nga Son hundürü-marandürî ranahambo yangîrî fîfîrîmareandî.

26 Asu ai hüfu Suda-yafe rotu worambe kefuai nüngumbo yîhîmbokoate pîyu haya Godîndî hoafi hoafîmayundürî. Prisira asu Akwira ai ahandî hoafi hîmborîyafe hena ahambo sowarîndîfe hüfe ahafe worambe Godîmbo süngufîmbo hohoanîmo ra ndorîne hoafîmefînando.

27 Ranîyu asükai Aporos ai Akaia-yafe hîfîna nga yahu haya ramefiyu-wamboyei, Efesusîhündî ai ahambo farîhehorî hehi Aporos ai tükündîfiyuanî ndahorîmîndei sei hehi Godîndî hoafi süngurîhi-ndeimbi mbo pas sürü papîmarîhündî. Ranîyu Aporos ai hu Akaia hîfambe tüküfi mbura asu nindou ranîhünda God ai aheimbo hîpoambo-mareandürî anîhondümborîmarîhindî ranaheimbo afîndîmbo aboedî mafarîhendürî.

28 Ai Suda-babîdî sîmborî-sîmborîyuhî ndore hoafiyuhü ahei hoafi hîfînambo-mareandî nîmorehî nindowenihî-yafe hîmboahü. Ai Godîndî Bukambe hoafi ranînambo Sisas ra God ai nindou aboedambo-fendürîmbo kafoarîrî hîningîmarîrîani yahu hoafiyuhü nafuimayundürî.

19

Por ai Efesus ngoafihü ratüpurîmayu

¹ Aporos ai Korin ngoafihü nünguambe Por ai hifi wafuambe ngoafi adaburo ra hoahoangu hu Efesus ngoafihü tüküfi Sonimbo süngururü-rundeimbi hoeimareapuri.

² Asu ai ahamumbo dudufipurühi yahuya, “Se Godimbo anihondumbo-riwuranî ahandî Yifiafi Aboedî sîhamundî wamî kosowai wanîyo?” mehuamboemo. Asu ai simborî ahambo hoafiyomondowohü yahomoya, “Yifiafi Aboedî ra ro moai himboriyefî,” mehomondoamboyu.

³ Ai yahuya, “Ninî süngure hayamboyu sîhamumbo hundürü-marapura?” mehuamboemo. Asu ai ahambo hoafiyomondowohü yahomoya, “Sonîndî sünguyo hundürü-maramunî,” mehomondamboyu.

⁴ Por ai hoafiyuhü yahuya, “Sonîndî hundürü ranana nindou ai moaruwai ho-hoanîmo daboadanambofe hefembo aboedî hohoanîmo süngufembo-hündamboane. Ranîyu asu ai nindou Israerîhündî ranaheimbo hoafiyundürühi yahuya, ‘Se nindou wandî süngu tükefiyu ranahambo anihondumbo-ndîhorî. Nindou ranana Sisas-ani,’ mehu.

⁵ Sonimbo süngururü-rundeimbi ai hoafi ra himboriyomo houmbo Adükari Sisasîndî ndürînambo hundürü-memo.

⁶ Ranîyu Por ai ahamundîwamî warî manande-apuramboemo Yifiafi Aboedî ranai ahamundî wamî kosîwohü ranîpoanîmbo hoafînambo wataporî-yomondühi Godîndî hoafi hoafiyomo-rundeimbi nahurai hoafîmemo.

⁷ Ramefundî ranana 12 nindou-yomo.

⁸ Ngîmî amoamo Por ai Suda-yafe rotu worî ranambe kefuai hüfu nüngumbo yîhimbokoate hoafiyu marandî. Ai aheimboya, God ngînîndî hîfandarandî ranahambo anihondumbo-mbirîhinda yahuhayamboyu wataporîmborarü marandî.

⁹ Nga nindou bîdîfirî ai ahei hohoanîmo tapîhamî-randürühi anihondumbofe-koateyeihî Sisasîndî nafi ranahambo nindou himboahü moaruwai hoafîmayei. Ranîyu asu Por ai aheimbo ranîhü hînîngîrearü haya, Sisasîmbo süngururü-rundeimbi-mbo sepurümündî haya hu Tiranusîndî yamundîfe worambe muŋguambo si wataporîmbora marandî.

¹⁰ Ranî-moatükunî ra yimbu himbanî yare marandamboyei Sudahündî asu Grikîhündî muŋguambo Esia hîfîhü amarei, ai Adükarîndî hoafi ra himborîmayei.

Skefandî nindouwenihî nîmorî

¹¹ God ai ranîpoanîmbo hepünîfeimbi moatükunî Porîndî warîsüngu yare marandî.

¹² Ranîyo nindou bîdîfirî ai yikunîmî gedühefe hoearî asu güdîfe hoearî ra Porîndî fi sündiandeimbi sahümündî hei nindou anğünümboyeimbi aheiwamî manandîhinda ahei anğünü ranai muŋguyowohü moaruwai nendî ranai hînîngî-rîhindürî hehi mahei.

¹³ Nga Sudahündî bîdîfirî ai hoahoangomo wakîrundühi moaruwai nendî nindou fi-ambeahîndî ranîpoanîmbo ngînîndîna raguanamboru marundî. Ai moaruwai nendî hefoefembohünda Sisasîndî ndürîna yaru hoeimarundî. Ai yaru hoafiyomondühi yahomoya, “Por Sisasîndî hoafi hoafiyu marandî ranahandî ndürî ranînambo ro sîheimbo anihondumboanefî hoafayefî, nga se nindou ranaheimbo hînîngî-rîhindürî,” mehomo.

¹⁴ Nindou mamî Sudahündî Godîmbo sesî sîhai-randeimbi bogorî ahandî ndürî Skefa. Ahandî nîmorî 7-yomo ai ranî-moatükunî ra ratüpurîyomo marundî.

¹⁵ Nga asu mamî sihî moaruwai nendî ranai hoafiyopurühi yahoya, “Ro Sisasîmbo fîfirîhinî asu Porîmbo fîfirîhinî, nga se didemoa?” mehopurî.

16 Ranîyu asu nindou mamî ahandî fiambe moaruwai nendî nîmarümbî-mayu ranai ahamundî wamî horîpîrîhoei piyuhü bubuhaimepura ai horî kapehü ahandî worambeahîndî safî yangîrî mafefoundî.

17 Nindou munğu Sudahündî asu Grikîhündî Efesus ngoafîhü mamarei ranai hoafî ra hîmborîyei hehi, yîhîmboyeihî Adûkarî Sîsasîmbo adûkar-ani masei.

18 Ranîyei asu Sîsasîmbo anîhondümbö-rîhoreimbî ai nindou hîmboahü tüküyahî moaruwai moatükunî ratüpurîyei marîhündî ranahambo weindahî hoafîmayei.

19 Hîmoarokoru-rundeimbî bîdîfîrî ranai ahei buk ranîpoanîmbo hîmoarokombo hoafî ranambe engoro ra mamambe-mamamberühi sahümündî hei nindou-yei hîmboahü fufusîmarîhindî. Horombo buk masahümündî kaki ra tapuiyei heimbo 50,000 kaki fîhîyo masahümündî.

20 Ranî hohoanîmo ranînamboyo Adûkarîndî hoafî ranai ngînîndî tüküfehü munğuambo hîfî yangorî wakîmareandî.

Efesus ai Porîmbo hîmbosî papîmarîhorî

21 Ranî-moatükunî ranai ramefeyo-wamboyo Por ai hohoanîmoyuhü yahuya, ro Masedonia asu Grik hîfî, ngasündî-heapîrî mbundîha sipambe fandahe hehea Serusaremînambo, ngamboyahî mehu. Ai yahuya, “Ranî nafî boatei nga heheambo anîmbo, asu nga Rom ngoafî hoeindîhea,” mehu.

22 Ranîyu ahambo farîhenerî-rînandeimbî, Timoti asu Irastusîmbo Masedonianambo koarîhepîra ai-boatei mahafanda, asu ai Esia hîfîhü akîdou gedühi safî manüngu.

23 Ranî-sîmboanî Efesus ngoafîhü Sîsasîndî hohoanîmo ranahambo hümbö hoafînambo sîmborî-sîmborîmayei.

24 Nindou mamî Demitrius ai sirfanambo munğuambo sîsamî nafîra randeimb-ani. Ranîyu ranî-moatükunî-nambo tîkai god sîsamî Atemisîndî rotu worî nafîramarandî. Asu sîsamî nafîru rundeimbî ai ranîfîhî kaki afîndî sowandümo marundî.*

25 Ranîyu Demitrius ai sîsamî nafîru-rundeimbî-yomo asu nindou amurî munğu sîmogodî ratüpurî, ratüpurî-yomorundeimbî ahamumbo gugureapurî haya hoafîyupurühi yahuya, “Wai, se fîfîrarundî sîhefî ratüpurî ndanamboane kaki ra tükéfeyo.

26 Sîhamundîhoarî se hoeirundî asu hîmborîyomo nîne-moatükunî Por ratüpurîmayu ra. Ai yare hoafîyuhü yahuya, ‘Sîsamî god warînambo ratüpurîyo-weimbîhündî ana god hondüyopoanî,’ yahu arandî. Nindou afîndî ranaheimbo gugurearü haya hohoanîmo ngorü sünguarearü marandî ra Efesus hîfîhündî yangîrî randürîpoanî, nga bîdîfîrî munğu Esia hîfîhündî kameihî randürî.

27 Porîndî hoafî ranambo ana sîhefî kaki semîndîmbo ratüpurî ra moaruwai-ane mbîseimboyei. Ranî yangîrîyopoanî, nga sîsamî god rehî Atemisîndî worî ra nindou-yei hîmboahü moaruwai hîmbondîmboe. Asu ahandî ndürî adûkarî ra hîfînambo-ndeamboe. Sapo nindou afîndî Esia hîfîhü asu munğuamho hîfîhü ahambo dîdîbafîyahîndo arîhündî,” mehu.

28 Ranî hoafî ra hîmborîyei hehi nindou ranai ngînîndîyeihî puküna seiya “Efesusî-yafe Atemis ana Adûkar-ane!” masei.

29 Ranîyo hoafî ra adûkarî ngoafî Efesusühî mahoamboyo nindou ranai munğumbo hoafî warapomayei. Ranîyomo bîdîfîrî ai Masedoniahündî Gaius asu Aristakusîmbo kiafu hürîpîndîmo ahei gugurîhi nîmarei rîhündanambo mahomo. Nindou yimbu ra Por-babîdî hahabodîfanî rînandeimbîyafanî.

* 19:24: Atemis ai tîkai god sîsamî nîmoreh-ane. Ahandî rotu worî adûkarî Efesus ngoafîhü mafondaro, nga munğu ai worî ranahambo aboedî saf-ane masei.

³⁰ Ranîyu Por ai nindou afîndî ahei mbusümo nga mehuamboemo asu süngururü-rundeimbi bîdîfirî ai ranambe hombo yowanî mehomondo.

³¹ Porîndî ngunindî Esia hîfîhündî, gafman bogorî ai-amboanî hoafiyomo koarîhoemondühî yahomoya, “Ambe, se gugurîfe wataporîyorambo ranambe hopoanî,” mehomo.

³² Nindou afîndî ai mamîkarî hohoanîmoyeihî nînüngu-yefühîyefî masei. Bîdîfirî ai ngorü-moatükunî hoafiyeyane, asu bîdîfirî ai ngorü-moatükunîmbo hoafîmayei. Nga nindou afîndî nîmboeyei muŋgu mafandîhindî ra ai moai fîfirîhindî.

³³ Ranîyomo Sudahündî bîdîfirî ai Areksandambo ahei hîmboahü nînendîhorî hei hînîngîmarîhora manüŋgu. Ranîyo nindou bîdîfirî ai hoerüwürü houmbo moaruwai hohoanîmo nîmîndîhümbai mehomo. Ranîyu Sudambo fehefendürîmbo hûnda ai warî nîmoamo-mareandî hoafî kîkîmbîrîhümündîa yahu haya.

³⁴ Nga ai Sudahündî-mayuwa ahambo fîfirîhorî ranîyeyi puküna yimbu awa mamî afîndî hoafîyeyihî seiya, “Efesus-yafe Atemis ana adûkar-ane,” masei.

³⁵ Ranîyu asu Efesus-yafe kuskus ai ahei hoafî gobadîhendürühî yahuya, “Efesusîhündî se hîmborîyeyi. Muŋguambo ai fîfirîhindî nîmoei sîsamî Atemis sünambeahîndî pîyo haya makoso asu ahandî hoafîyorambo worî Efesus ngoafî ra ai hîfandarandî.

³⁶ Nindou mamî ai-amboanî ngîrî hoafî ndanahambo tîkai-ane mbüsu. Nga ranîmbo-hündambo-anîmbo se sîhei hoafî ra kîkîndîhümündî. Nga se awi ranahambo hohoanîmokoate-yirünîmbo randîhimboeyi.

³⁷ Asu se nindou yimbu ndanahafanîmbo sahüpîrîmündî masühüsi. Nga asu ai moai nîni-moatükunî sîsamî godîndî worambeahî hûmbuhünîyafanî asu worî moaruwaimbo-rîneandî. Asu moai ai nîmorehî god sîhefî ranahambo tîrîfoefe hoafî, hoafîyafanî.

³⁸ Nga asu Demitrius ai ahandî mamî ratüpurîyomo-rundeimbi babîdîmbo ahamundî hoafî engoro ranana awi ngorü-sîmboanî ranîpoanîmbo anîmbo fîfirîfemboane. Asu bogorî gafman ai nîmarîmo-mboanemo, nga ai anîmbo hoafî ranahambo fîfirîndumboemo.

³⁹ Nga sîhamundî hoafî ra yagodowanî ana, mamî wataporambe anîmbo ranahambo anîhondü wataporîmbo-mboane.

⁴⁰ Haponda sîhîrî hoafî afîndî ndahumî-ndemboeyefî, nîmboe sîhîrî ndanî sîhî sîmborî hoafîmayefî ranîmbohûnda. Ranahandî nîmîndîhündî ana moai hoafî yangoro, nga moanîyefî sîmborî hoafîmayefî. Nga sîhefî gugurîfe moaruwai ranahambo düduwehimunî ana, asu anîkîrî sîmborî hoafîmandefî,” mehu.

⁴¹ Ai yare hoafîyundürî mburamboyu asu koamarîheira bukürümehîndî.

20

Por ai Masedonia asu Grik hîfîna mahu

¹ Süngunambo hoafî afîndî-afîndîmayeyi ranai ho sîsîhî-mareandamboyu, Por ai Sîsasîmbo anîhondümborîhîndeimbi gugureandürî haya ngusüfoambe ngînîramîndürî mbura asürâhîni-mareandürî. Ranîyu asu ai yare hînîngîrearü haya Masedonia hîfîna mahu.

²⁻³ Ranîyu ai ranî hîfambe huhü Sîsasîmbo süngurîhîndeimbi afîndî ranaheimbo ngusüfoambe ngînîndî kürîhi hohoanîmo-mbeyeia yahuhaya hoafîmeindürî. Ranîyu asu Masedonia hîfî hînîngîre haya Grik hîfîhü tüküfî ngîmî amoamo manüŋgu. Ranîyu süngunambo ai Siria hîfîna sipambe hombo hohoanîmo-mayuamboemo, Suda ai ahambo hîfîkoeffimbo yahomo houmbo hoafî fîmaründümo. Ranîmboyu asu asûkai hîhîrîfe hefe Masedonianambo hombo hohoanîmo-mayu.

⁴ Asu Sopater, Pirasîndî nîmori, Beria ngoafîhündî ai Por-dîbo mahüfu. Ranîyo Tesaronaihündî Aristarkus Sekundus yafanî, Gaius, Derbe-hündîyu, Timotiyu asu Tikikus, Trofimius Esia hîfîhündî-yafanî ai munğu Por-babîdî mahîfomo.

⁵ Munğu ai-boatei hîfomo Troas ngoafîhü nîmarîmo yîhoefîmbo hîmbomemo.

⁶ Ranîyefî Suda ai Bret yisîkoate sesîmbo si ranai munğumayowamboyo Firipai ngoafîhündî sipambe fariyahu hohu hondahüfeimbî siyefî mburîhu hefî Troas ngoafîhü ahamumbo sowahî tükümehündî. Ranîyefî Troas ngoafîhü 7 si mamarefî.

Por ai Yutikusîmbo yîfîhündî botîmarîrî

⁷ Ranîyefî asu Sande Adükarîndî sesî, sesîmbohünda gugurîmehündî. Ranîyu Por ai sümbo nafî hîmbowambo nindou afîndî ranaheimbo gedühi wataporîyu humbo nîmbî mbusümondühi tükümeñiyu.

⁸ Worî ro nîmarefî wataporîyefeimbî ranambe nîmoamo yibadîwamî ram afîndî siyowohü hangîfoani burîmayo.

⁹ Nindou hoarîfî mamî ahandî ndürî Yutikus ranai nafîtambe karîhoemo hîniñgîmarundî ranîwamî mamaru. Por ai hoafîmayu hoanguamboyo Yutikus ai yapombo hoafînambo kümeru. Ranîwamî yapombofi nîmarühündamboyo fîmaramündu yangîrî hanü ngîmî yibadî ngasünde haya hîfîni pîmayu. Bîdîfirî ai hanîmo sowaründîmondane, ai nîmoko menjuru.

¹⁰ Ranîyu Por ai hanü ahandî fi kameihî amofi hanühüyu wagîdîrümündühi hoafîyundürühi yahuya, “Se awi ngüsüfo kîkîboadîhindühi afîndî hohoanîmondeimboyei, nga nindou ndanana yangîr-ani,” mehu.

¹¹ Refî mburamboyo asükaiyu nîmoamo farîfi hafu bret hîfirîre mbura masahüsi. Ai aheimbo gedühi wataporîmbo-randürî mbura süngunambo siambe hüfîhamîndî masüfuwamboyo hîniñgîrearü haya mahu.

¹² Yutikus ai yîfîhündî yangîrîmefiyu-wamboyei asu ai ahambo ngoafîna sahorîmîndei hei ngüsüfoambe aboedî kürîhi hehimbo mamarei.

Por Troas ngoafî hîniñgîre haya Miretusînambo mahu

¹³ Nga ro-boatei sipambe fariyahu hohu Asos ngoafîhü Porîmbo fîhimündî hefe hombohünda mahefî. Ai hîfî nafî huhü hoafîyumunühi randafundî mehumunamboyefî ahambo nafîni fîhimîndîmbo mahefî.

¹⁴ Ranîyu asu Por ai yîhoefîmbo Asos ngoafîhü süfu mbureamunî haya, asu sipambe sahurîmîndefî hohu, Mitirini ngoafînambo mahefî.

¹⁵ Ranîyefî sipambe fariyahu hohu Mitirini ngoafîhündî hefîmbo siambe Kios airanîkîmî tükümehündî. Apoefî simayowamboyefî asu siambe Samos airan tüküyahu mburîhu asükai ngorü sihi Meretus ngoafîhü tükümehündî.

¹⁶ Por ai Efesus ngoafî ngasündîfe hefe Esia hîfîhü gedühi hîfo niñgombo moei yahuhayamboyo hohoanîmomayu. Ai nîmehünou Serusaremînambo hîfo ahei hîhîfî-hîhîfîmbo si Pendikos tüküfemboayo ra hoeifemboyo hohoanîmomayu.

Por ai nindou bogorî Efesusîhündî ahamumbo asürahîniñre hîniñgîmareapurî

¹⁷ Por ai Miretus ngoafîhü tüküfi nîmarümboyo Efesus ngoafînambo hoafî koamarîhendî Kraisîndî nendîmbo hîfandu-rundeimbîmbo ai sîfomonda hoeindîheapurî yahuhaya.

¹⁸ Ai sîfomo tükümefundamboyo hoafîyupurühi yahuya, “Ro boatei tüküyahe Esia hîfîhü nîmboambo asu munğambo si se-babîdî anîmboahî nîni-moatükunîyo ramarîheandî ra sîhamundîhoarî se fîfirumboanemo.

¹⁹ Ranî-sîmboani Suda ai wambo moaruwaimbo-fendîrîmbo hoafî fîmarîndümonda, ranîyo asu afîndî hohoanîmoyahühi aranîmbo yangîrîmayahi. Ro wandî fi hîfînambo-rîheandühi Adükarîndî ratüpurî ranî yangîrî sahamîndî manîmboahi.

20 Se fifirundi ro sihamumbo farihfefepurimbo aboedi hoafi bokarihfembo moai awi sahi, nga nindou afindi himboahü asu sihamundi mamami worambe yamundiheapuri marhand-ane.

21 Ro Suda, Grik yiboboambo ahini hoafiyahindurühi sahiya, 'Se sihei hohoanimo moaruwai hiniingindihhi hehi Godimbo hohoanimondei asu Sisas sihefi Adükari ranahambo anihondumbo-ndihori,' sa marhandi.

22 Nga hapoana Yifiafi Aboedi ranai wambo koamarhendira Serusaremnambo ahühi, nga ro ranihü ngühanini moatükunü wambo tüküfemboayo ra ro moai fifirihendi.

23 Nga ro rarihe fifirihendi, Yifiafi Aboedi ai mamami ngoafihü tüküyaheandanü wambo hoafiyondirihü yahoya, 'Se hibadambo ngafi, nga karabusindafo nimbori afindi ndowandifi ndamboyafi,' yaho arandi.

24 Nga ro moai wandi fimbo adükari moatükun-ane sahi. Nga Adükari Sisas ai wambo ratüpurî asendi ra tiriifoyo ho moendifembo saheheamboanahi hohoanimoayahi. Wandi ratüpur-ane nda, God ai nindou moani hipoamboreandürü arandi raninambo aboedi hoafi ranahambo anihondumbo hoafindamboyahü.

25 Horombo ro sihamundi mbusümo hahabodühi God nginindi hifandarandi ranahambo hoafiya marhandi. Nga haponda ro fifirihendi süngunambo ana se munquambo ngiri wandi ngusumboari asükaindimo hoeindundi.

26 Ranimboanahi haponda ro sihamumbo anihondumbo hoafehapuri. Sihamundi mbusümo nindou mamai ai awararhoayu ana, ro hütirühünipoani.

27 Ro moai Godindi hohoanimo munquambo sihamumbo ranahambo hoafimbohünda mbosiyahi.

28 Se sihamundihoari asu munquambo Godindi nendi amboa wudipoapondu hibadündürü. Yifiafi Aboedi ai aheimbo hibadyondürürambo kafaore hiniingimareapurü. Se Godindi nendi hibadundündürü sipsip hifandira-randeimbü nou. Nga aheimbo ahandi horina pemiyu haya masemündündürü.

29 Ro fifirihamboanahi, sihamumbo hiniingi-rihapurü hehea ahahi ana, wosihofü hoafeimbü nendi ai nimambeahindi yafori nahurai tükündahi sihamundi mbusümo nimboeimbo sipsip ra moaruwaimbo-ndihindürümboyei.

30 Asu nindou bodimondi sheiambeahindi animbo bogorimbondafu ningomboemo. Ai animbo Sisasindi süngurühi-ndeimbimbo ahamundi süngu hombohünda tikai hoafi yamundüra asu ai ahamundi süngu ngeimboyei.

31 Ranimbo-hündambo animbo se hibadumbo ningomo! Nga se ranimbo ndondu fifirindundi. Ngimi himbani maho ra nimbiniimbisi ro arani kapehü moai mamami sihamumbo ahini hoafimbo mbosiyahi.

32 Asu haponda ro sihamumbo Godindi wariwami hiniingarihapurü asu se ahandi hipoambofe hoafi ranahambo hohoanimondimmo. Hoafi rananimbo sihamumbo nginindamindi-purimboe asu munquambo aboedi-moatükunü God ai nindou wandanei mehu ranaheimbo dagadürümbui.

33 Ro-ana moai nindou ngoründi gor, kaki, hoari napo ranimbo hohoanirihendi.

34 Se sihamundihoari yaru fifirundi, ro wandihoari wandi warinambo ratüpurümayahi ra nini-moatükunü ro mbonimbo-rihamindihühi wandi fi fariheherihandihumbo asu nindou ro-dibo ningomondeimbü ranahamumbo fariheheapuri marhandi.

35 Ro raranü ratüpurü, ratüpurüyahühi sihamumbo rarihe nafuimehapuri nindou düdi ai fi nginindikoate ranaheimbo fandih-hurimboane. Adükari Sisas ai yare hoafiyuhü yahuya, 'Nindou ai ngorumbo raranü napo segodombo hihifi-hihifayu ana,

asu nindou ai napo semîndîmbo hîhîfî-hîhîfî ngasûndeamboane,' mehu ranahambo sîhîrî ndondîhu fîfîrîndîhumboane," Por ra mehu.

³⁶ Por ai ahamumbo ranî hoafî ra hoafîyupurî mburamboyu, asu nindou bogorî-memo ranî-babîdîmbo yimîndîho pusîre nîmarûmbo Godîmbo dîdîbafîmefîyu.

³⁷ Ranîyomo asu ai muŋguambo arasîranî-yomondûhî-yomo Porîmbo mburîndûmo houmbo wakîkîhîmarûwuri.

³⁸ Ranîyu Por ai hoafîyupurûhî yahuya, "Hapondanî ana se ngîrî kaindîmo wandî ngusûmboarî hoeîndundî," mehuamboyo, asu ai ranîmbo ngusûfo afîndî kûrîndûhî hîpoambo-marûwuri. Ranîyomo asu ai ahambo sip sowanambo koako-marûrî hanîmo.

21

Por ai Serusaremînambo mahu

¹ Ranîhû Efesusîhündî hîfandî-rundeimbî hînîngîrîhupurî mburîhu sipambe farîyahu hohu refe ho refe ho rakoate Kos airanîna mahefî. Ranîhündâ simayowa Rodes airanîna hefî mburîhu asûkai hefî adûkarî ngoafî Patarahû tükûmehundî.

² Ranîhû tükûyahundane, sip mamî ranai Finisia hîfîna hombo yahohaya ramefeyo-wamboye fî hoeîrîhu hohu ranambe farîyahu hohu mahefî.

³ Mamî hefî Saiprus airan hoeîrîhu hohu warî kadûdanî hefî hohu Siria hîfînambo mahefî. Ranîyefî asu hefî Tair ngoafîhû tükûmehundî sip ai ranîhû napo mbahîbadî-foefembomayowa.

⁴ Ranîhû hefî nindou Adûkarîmbo süngurîhindeimbî mamareia hoeîrîhurî hohu asu ai-babîdî 7 si manîmboefî. Yîfiáfî Aboedî ranai aheimbo ngusûfoambe botîmareandûra Porîmbo hoafîyeihî seiya, "Se yowanî Serusaremînambo hîfopoanî," masahündo.

⁵ Ndeara ranîhû nîmboefî mburîhumboye fî asu ranîhündâ botîyahu hohu mahefî. Ranîyomo asu Adûkarîmbo sünguru-reimbî ai ahamundî nîmorehî nîmoakîdîbou-babîdî adûkarî ngoafî tebûnanî sahûmündihûmunî hei gudihî tükûyahu yirî yimbu pupusîrîhu nîmarefîmbo ai-babîdî Godîmbo dîdîbafîmefî.

⁶ Ranîyefî sîmborî hîhîfûrîyefî mburîhu asu ro sipambe farîyahu hohu mahefa ai asûkai hîhîrîyahi ngoafîna mahûsi.

Sisaria ngoafîhû Godîndî hoafî hoafîyu randeimbî nindou Agabus ai Porîmbo hoafî masagado

⁷ Sipambe farîyahu hohu hefî Tair ngoafî hînîngîrîhu hohu hefî Toremes ngoafîhû tükûmehundî. Ranîyefî ranîhû anîhondûmbo-rîhindeimbî wandafî mamî aheimbo hoeîrîhundûrî hohu asu ranîhû mamî si mamarefî.

⁸ Asûkai ngorû sihî Toremes ngoafî hînîngîrîhu hohu hefî Sisaria ngoafîhû tükûmehundî. Asu nindou mamî Firip aboedî hoafî hoafîyu-randeimbîndî worambe farîyahu mapoefî. Nindou ranai ana farîhondûrî rundeimbî 7 ranambeahîndî mbusûmonîndîyu hayamboyu.

⁹ Nindou ranai ana nîmorehî nîmorî yimbuyimbu anamîndîhû-fekoate Godîndî hoafî hoafîyei rîhündeiimbî-yei afîndîyu.

¹⁰ Ro Sisaria ngoafîhû yahunûmbî nîmbî nîmarefanîyo asu Godîndî hoafî hoafîyu-randeimbî mamî ahandî ndûrî Agabus ai Sudia hîfî hînîngîre haya Sisaria ngoafînambo makusu.

¹¹ Ranîyu ai yîhoefîmbo sowahî kusû tükûfî haya Porîndî-mayo hoearî kîkîhîrîhefembo ret ra semündû haya ahandî yitînarî watînarî ra ahandîhoarî hüputûpo-marîhoayu. Ai hoafîyuhû yahuya "Yîfiáfî Aboedî ai yare hoafîmayo, 'Ndahurai nindou Sudahündî Serusaremîhû mamarîmo ranai ana hoearî

kîkîhîrîhefembo aharambûrî ndanahambo hüputüpugawurî mbundu Suda-yafe ndîfombo dabupurîmboemo ahambo moaruwaimbo-fimbohünda,' mehu," mehu.

12 Nîmorehî nindouwenihî ranî n̄goafîhündî-babîdî ranî hoafî ra hîmborîyefî hohumboyefî asu Porîmbo Serusarem n̄goafîna se hafopoanî sefî hohu kîkîfoefimbi hoafî hoafîmehundo.

13 Ranîyu asu Por ai sîmborî hoafîyuhü yahuya, "Se nîmboe arani-aranîyeihî wandî hohoanîmo moaruwaimbo-arîhinda? Ro moai karabusîmbo yangîrî hohoanîmoyahî, n̄ga ro Serusarem n̄goafîhü Adûkarî Sisasîndî süngu yîfîmbo wan̄gei samboanahî hohoanîmoayahî," mehu.

14 N̄ga ro n̄gîrî Porîndî hohoanîmo n̄gorü-süngundîhundî sefî hohumboyefî asu hoafî ranahambo ambe masefî. Ranîyefî hoafîyefühi sefîya, "Adûkarîndî hoanîmonambo yangîr-anîmbo ranî moatükunî ra tükümbîfeyo-wamboane," masefî.

Por ai Serusarem n̄goafîhü hafu tüküme fiyu

15 Yahunümbî nîmbîyefî mburîhu asûkai yîhoefî napo fufurîhumîndefî hohu Serusaremînambo mahahifî.

16 Ranîyei asu süngurîhindeimbi nindou Sisariahündî ai ro-babîdî mahüsi. Ai yîhoefîmbo nindou mamî Saiprusîhündî horombo ai boatei Sisasîmbo süngurireimbi ahandî ndürî Nason ahandî worînambo sowandümunî houmbo mahefî ahandî worambe nîngombohünda.

17 Hefî Serusarem n̄goafîhü tükümehu-ndamboyei süngurîhindeimbi ai yîhoefîmbo hoeirîhimunî hehi hîhîfî-hîhîfîmayei.

18 N̄gorü sihi Por ai ro-babîdî Semsîmbo hoeifimbohünda hefane, asu hîfandî-rundeimbi muŋgu ranîhü mamarîmo.

19 Por ai ahamumbo hîhîfîrapurî mbura muŋgua-moatükunî God ai ahandî warî süngu Suda-yafe ndîfoyei mbusümo ramareandî ranahambo ndore wataporîmbo-marandî.

20 Ranîyomo ai hoafî ra hîmborîyomo hou Godîmbo aboed-ani mehomo. Asu ai ahambo hoafîyomondowohü yahomoya, "Wandafî, se fîfîrowandî. Sudahündî nindou afîndî tausen ai Sisasîmbo anîhondümborîhorîmboanei. N̄ga muŋgua anîhondümborîhindeimbi ranai Mosesîndî ahînümbî hohoanîmo ra süngufembohünda tîtaboarayeî.

21 N̄ga nindou bîdîfîrî ai sîhambohünda hoafîyahündürühi seiya, 'Por ai Suda bîdîfîrî Griki-yomondî hîfîhü anîboadei aheimbo hoafîyundürühü yahuya, "Mosesîndî hohoanîmo ra se süngundîhindühi asu nîmoakîdîbou-yomondî hoeari kandîhi tîrîndîhehimboyei. Yaboateihündî hohoanîmo ranana se süngundühümboyei," mehu,' masei.

22 Se sühüfîmboanafî hoafî ra ai hîmborî-ndeimboyei. N̄ga sîhambo moaruwaimbofembo hohoanîmo-ndeiyeiya, asu sîhîrî nüŋgumanda-hunda?

23 N̄ga ro sîhambo mamî hoafî hoafîndahunînanî anîmbo asu se ranî-süngundîwandî. Yîhoefî-memo nindou yimbuyimbu Godîmbo mamî moatükunî refemboane yahomo houmbo-anemo anîngomo.

24 Se ai-babîdî n̄gafühi anîmbo asu ahamundî fi Godîndî hîmboahü aboedî tüküfembo hohoanîmo ra randundî. Asu ahamumbohünda kakî dabapura ai ahamundî mbîrînanî ra kîkîmbîru-ndamboane. Ai randundanî rananîmbo asu Suda ai sîhambo nîne hoafîmemo ra nindou-yei hîmboahü tîkai nahurai hîmbondîmboe. Rananîmbo ai-amboanîya awi Por amboanî ahînümbî hohoanîmo ranahambo süngureandeimb-ani mbîseimboyei.

25 Suda-yafe ndîfo anîhondümborîhindeimbi ranaheimbo pas sürü papîrîhu koarîhehundühi hoafîmayefî sapo horombo ro Mosesîndî ahînümbî hohoanîmo ranahambo masîhehundî ranîmbohünda. Pas ranambe se sîsamî godîmbo sesî didîbafîfe sîhefeimbi sesîpoanî, se horî sesîpoanî, se nînîhondî amîndawofîfeimbi

sesipoanî asu se nimorehî sîsîhîmoyo nindouwenihî birabîrî-yorapoanî, masefî,” mehomö.

²⁶ Ranîyu Por ai ngorü sihî nindou ranahamumbo sepurîmündü haya hanü fi aboedî tüküfembo moatükunî ra ai-babîdî ramareandî. Ranîyu ai Godîndî worambe kamefuendî. Ranî si fi aboedî tüküfembo hohoanîmo ra moendîndowanî anîmbo asu mamamî Godîmbo sesî segodîmbo ranahambo Por ai sesî sîhou-rundeimbîmbo hoafîmepurî.

Godîndî worambe Porîmbo Suda ai kîkîhî-maründümo

²⁷ Fi aboedî tüküfembo moatükunî moendîmayowamboyo 7 si ra muᅅgumbo yangîrî-yoambeyahî Suda bîdîfîrî ai Esia hîfîhündî Porîmbo Godîndî worambe hoeimarüwuri. Ranîyomo asu ai nindou afîndî ranahamumbo nᅅgusüfoambe botîmarîpura Porîmbo kîkîhî-maründümo.

²⁸ Ai puküna hoafîyomondühî yahomoya, “Israerîhündî nindou, se farîhaumunî! Nindou ndan-ani muᅅguambo hîfî ra hoahoanguhü nindou muᅅguambo sîhîrî Israerîhündî asu sîhefî ahînûmbî hohoanîmo asu Godîndî worî ndanahambo hîfî-nambore arandî. Ranî yangîrî-yopoanî, nᅅga haponda ai nindou Grikîhündî sîhefî Godîndî worî ndanambe sepurîmündü kefue raraorandühî worî nda moaruwaimbo-reamboani,” mehomö.

²⁹ Grik hîfîhündî Efesus nᅅgoafîhündî Trofîmus ai Por-dîbo Serusarem nᅅgoafîhü manüᅅguwa hoeirüwuri houmboemo ai yaru hoafîyomondühî yahomoya, “Nindou yîhoefî ndîfohündî ndanana Por ai Godîndî worî ranambe serîmündü kambeifuai,” yahomo houmbo hoafîmemo.

³⁰ Ranîyo hoafî ra Serusarem nᅅgoafîhü mahowa hîmborîyomo houmbo muᅅgu fandu mburu pîpîna mahomo. Ranîyomo asu ai Porîmbo kîkîhî-ründümo houmbo Godîndî worambeahîndî weindana kiafu hüründümondühî nîmai worî yipurî ra pamarundî.

³¹ Ranîyei nindou afîndî ranai Por hîfokoeffimbo sei hehimbo hohoanîmomayeî. Ranîyo hoafî afîndî afîndîmayeîya, Rom ami bogorî hondü Serusaremîhü amaru ranai tîᅅîrîfo tükefeyo yahu fîfîrîmareandî.

³² Ranîyo asu nîmehünou ami bogorî hondü ai ahandî ratüpurîyomo-rundeimbî bogorî-yomo asu ami bîdîfîrî-yomo ahamumbo sepurîmündü haya ahamumbo sowana pîpîmemo hanîmo. Nindou afîndî ranai ami bogorî asu ami hoeirüpurî houmboemo Porîmbo bubumarüwuri hündî kîkîmaründümo.

³³ Ranîyu ami bogorî ai Por sowana hüfu kîkîhî-rümündî mbura hoafîyuhü sen yimbunambo hüputüᅅugawuri mehu. Ranîyu ai düdufîhî yahuya, “Nindou nda düdia? Asu ai nî-nî-moatükunî moaruwai rareanda?” mehuamboyo.

³⁴ Ranîyomo asu bîdîfîrî ai ngorü hoafî hoafîyomo asu bîdîfîrî ai ngorü-moatükunî hoafîyomondühî hoafî afîndî afîndîmemo. Ai mamîpo hoafîkoate ngorü kiafu ngorü kiafu raraomarundamboyo ami bogorî ai fîfîrî-fekoateyuhü ahandî amimbo yahuya, “Ndowaründümo ami worîna gafomo keboundî,” mehupurî.

³⁵ Por ai yîpîᅅî saboagoambe tüküfiyuane, nindou afîndî ranai ahambo bubumbo mehomonda ami ai hoeiru houmbo warîhü-warîhuru sowaründümo mahafomo.

³⁶ Ranîyomo asu nindou afîndî Porîndî süᅅgu mahomo ranai puküna hoafîyomondühî yahomoya, “Ahambo hîfokoarüwuri,” mehomö homo.

Por ai Sudambo ahandî anîhondümböfe ranahambo hoafîmendürî

³⁷ Ami ai ndeara Porîmbo ahamundî worî safanambo sowaründümo hafomo kefoefembo yangîrî-memondamboyo asu Por ai ami bogorî hondümbö hoafîyundowohü yahuya, “Ro awi sîhambo mamî hoafî hoafîndahanîni samboanahî,” mehuamboyo. Asu ami bogorî ai düdufindowohü yahuya, “Se Grik hoafîyafî-randühîyafî?”

³⁸ Hamanda Isipihündi mamî ai gafman-babîdî yifiarî botîmareandî. Ai 4,000 yifiariyomo-rundeimbi sepurîmündü nîmî wohî furîkoate-reandühi mahu. Sembayafinawe masahî, nga wanî. Nîmboe se Grik hoafi fifîrowandî,” mehundowamboyu.

³⁹ Asu Por ai simborî hoafiyundühi yahuya, “Ro-ana Sudahünd-anahî. Ro-ana Tarsus ngoafi Sirisia hîfîhünd-anahî. Nga wandî ngoafi ana ndürî adükari yanggorümb-ane. Nga karîhasî awi ro nindou ndanaheimbo hoafînda samboanahî,” mehuamboyu.

⁴⁰ Asu ami-yomondî bogorî ai hoafiyafîpurî mehuamboyu Por ai yîpîñîwamî botîfi nûngumbo nindou ranahamumbo warîna pakamafoareapurî. Mungu ai hoafi kibodîrî-maründümo-ndamboyu Por ai Hibru ahamundî hoafînambo hoafîmepurî.

22

¹ Por ai yahuya, “Wandî wandafîmamî, asu apemamî se hîmborîyomo ro wandî fimbo hoafi hoafombo samboanahî,” mehu.

² Por ai Hiburu ahamundî hoafînambo wataporî-mayuamboemo asu ai hoafi kibodîrîndümo houmbo manîngomo-ndamboyu asu ai ahamumbo hoafiyupurühi yahuya,

³ “Ro-ana Sudahündî asu Tarsus ngoafîhü Sirisia hîfambe tükümeheandî, nga asu Serusarem ngoafi ndanîhü adükari mayahî. Ranîyahî ro Gamerier-dîbo nîmboambo ai wambo sîhefî boagîrî-yomondî ahînûmbî hohoanîmo ra yamundî-mareandîra ro wudîpoaporîhe fifîrîmarîheandî. Ranîyahî ro Godîndî hohoanîmo sûngufembo tîñîrîfomayahî haponda se tîñîrîfoayei nou.

⁴ Nindou bîdîfîrî Adükari ndî Nafi sûngurîhindeimbi aheimbo ro moaruwaimbo-marîheandüra bîdîfîrî ai yîfîmayei. Ro bîdîfîrî aheimbo senînambo hüputüpurîhehearü mburîha karabusîna sahamîndîharü mahahî.

⁵ Sesî sîhai-randeimbi adükari bogorîyu asu kansîr mungu ai ro nindou moaruwaimbo-marîheandî hoafi ra anîhond-ane mbîsîmo hoafîndîmboemo. Sudahündî Damaskus ngoafîhü amarei ra aheimbo ai pas sürü papîru koamarî-hoemonda sahamîndî Damaskusînambo mahahî. Ranîyahî ro nindou Sisasîmbo anîhondümbö-rîhindeimbi ranîhü amarei ranaheimbo hüputüpurîhefendürî semündîndürî Serusaremîna ho karabusî-fendürîmbohünda mahahî.

⁶ Ro ha ndeara Damaskus ngoafîkîmî hüfînîmbo tüküyaheandane nîmehûnou sünambeahîndî si adükari ranai kosî wambo boakîmafoareandîrî.

⁷ Ranîyahî ro hîfînî pîya yangora hîmborîyahane hoafi mamî ranai hoafîyohü yahoya ‘Sor, Sor, se nîmboe wambo moaruwai-mborowandîrî aranda?’ mehendîrî.

⁸ Asu ro düduyaheandühi sahiya, ‘Adükari, se dîdîyafa?’ ‘Ro Sisas Nasaretîhünd-anahî, nga asu se wambo sûngurîhi-ndeimbîmbo moaruwaimbo-arîwandürî ana, wambo amboa moaruwaimbo rowandîrüh-anafi,’ mehundîrî.

⁹ Ranîyomo asu wandî wandafî mamî ai si ra hoeimarundî, nga asu ai nindou düdi wambo hoafîmayundîrî ranahandî hoafi moai hîmborîyomo.

¹⁰ Asu ro düduyaheandühi sahiya, ‘Adükari, ro nûngumandahea?’ masahamboyu. Asu ai hoafîyundîrühî yahuya, ‘Se botîndafo hawa Damaskusînambo ngafi, nga ranîhü anîmbo God ai sîhambo mungu-moatükunî ratüpurîndafi mehu ra nindou ranîhü amaru ranai hoafîndünînîmbui,’ mehundîrî.

¹¹ Si ranai ngînîndî hamîndîyo haya hîmboamupui-randühi mungu-moatükunî hoefekoate-mehamboemo nindou ro-dîbo masînîmo ranai wambo warîhü kîkîhî-rundümondîrî houmbo Damaskusînambo mahefî.

¹² Ranîhü nindou mamî ahandî ndürî Ananias Suda sîhefî Godîmbo ahînîrürühî Mosesîndî ahînûmbî hohoanîmo ra ndore sûngureandeimbi manûngu. Nindou ranahambo Sudahündî Damaskusîhü anîmboei ranai aboed-ani masei.

13 Nindou ranai wandi fikimi süfu nūngumbo hoafiyundirühi yahuya, 'Wandafi Sor, se asükaindafi ndondo himboarindafi!' mehundi. Asu hoafi ra niᅅgowambe asükaiya aboedi himboariyahühi ahambo hoeimarhini.

14 Raniyu asu Ananias ai yahuya, 'Sihefi amoaoyafe God ai sihambo, ahandi yifiri süngufembo horombo hondü kafoare hinᅅᅅgimareanini. Nindou mbumundi hamindi Sisas ranahambo hoeifihü asu nine hoafi ahandi yahamonindi tükefeyo ra himborimbohünda kafoare hinᅅᅅgimareanini.

15 Seanimbo muᅅguambo nindou ranaheimbo Adükariimbohünda weindahi hoafindafinduri nine-moatükuni se hoeiro asu himboriyafi marandi ranahambo.

16 Asu se haponda nimboe gedühi hifandaranda? Botiyafu hawa hundüründafühi asu ahandi ndürinambo hoafinda-findoani shafi moaruwai hohoanimo ra popoaimbhenda-mboane,' " mehu.

God ai Porimbo koamarheira Suda-yafe ndifo sowana mahu

17-18 Por ai hoafiyuhü yahuya, "Asükaiya ro Serusaremnambo ha ranihü Godindi wori ranambe didibafi-yaheandühi nimboahani yafogoadinambo nahurai ranambe Sisasimbo hoeimarhini. Raniyo ai wambo yare hoafiyundirühü yahuya, 'Nimai se Serusarem ᅅgoafi hinᅅᅅgiro hawa hafi, ᅅga nindou ndani ᅅgoafihündi ranai ana se wambohünda hoafayafi ra ᅅgiri himborindei,' mehundi.

19 Asu ro simbori hoafiyahühi sahiya, 'Adükari, horombo ro Suda-yafe rotu wori afindi mafeburo ranambe kefoehe hühühi nindou sihambo anihondumbo-rhinineimbo karabusirihörü hehea hariyahanduri marhandi ra ai fifirihindi,' masahi.

20 Sihambo wataporimbora randeimbi Stifen hifokoarüwuri simboani ro fikimi nimboambo wandi ᅅgusüfoambe aboed-ane masahi. Raniyahi asu nindou ahambo hifokoamarüwuri ranahamundi hoandari hoear ra sahamindi manimboahi.

21 Raniyo asu adükari ai hoafiyundirühi yahuya, 'Hafisi, ᅅga ro sihambo anᅅguni Suda-yafe ndifo sowana koandihе-heanina ᅅgamboyafi,' " mehu.

Rom amiyomondi bogori Porimbo mafarherü

22 Nindou afindi ranai ahandi hoafi hihimboriyei heimbo asu 'Suda-yafe ndifo' ra hoafimayu-wamboyei puküna hoafiyehü seiya, "E, ahambo hifokoefimboani, ᅅga nindou ndahurai ana ᅅgiri yanggiri nūᅅgu!" masei.

23 Raniyei ai puküna hoafi karihendühi ahei hoeari-mayo ra wurakamo-rihündühi hifi hasüfi nimoamo karühümündi pimarhindi.

24 Ranimboyu asu ami bogori ai animbo hoafiyupurühi yahuya, "Por ndowaründümo gafomo sihamundi worambe koaboarüwuri. Suda ai ahambo puküna hoafimemondo nimindi ra fifirifembohünda ahambo bubundürühi düdündafundo," mehu.

25 ᅅga asu ai ahambo bubumbohünda kikihiruründümo mburumbo hüputüpo-marihawu-ramboyu asu Por ai ami bogori ᅅgorü akimi manᅅᅅgu ranahambo hoafiyundühi yahuya, "Romihündi mamihandü hoafi diboarifekoate-ayambe ahambo bubumbo ra ahinümbi hohoanimo yanggoroi waniyo?" mehuamboyo.

26 Asu ami bogori ai hoafi ra himboriyu haya hu ahamundi bogori hondü hifanda randeimbi ranahambo hoafiyundühi yahuya, "Se ᅅgiri rasüᅅgundiwori. Nindou ndanana Romihünd-ani," mehu.

27 Raniyu asu ami bogori hondü ai Porimbo hüfu hoafiyundühi yahuya, "Se wambo hoafiyafindiri, se Romihündi hondüyafi?" mehuamboyo. Asu Por ai simbori hoafiyundühi yahuya, "Yini, ro rananahi," mehundo.

28 Raniyu asu ami bogori hondü ai hoafiyuhü yahuya, "Ro kaki afindi pirihandühiyahi asu Romihündimboyahe tükümeheandi," mehu. Asu Por ai yahuya, "ᅅga wambo wandi me ai wakimaramindi-ndiramboyahi ro Romihündimboyahe manimboahi," mehu.

²⁹ Ran+yomo asu nindou b̄idifiri ahambo dūdufih̄i bubumbo yanḡiri-memo ai hoafi ra h̄imbor+yomo houmbo n̄imai h̄innḡirūwuri sūsühūmefundi. Ran+yu asu ami bogori hondū ai ahambo hoeirira mayowa nindou ranai Rom̄ihündi-mayuwa ai sen̄ina hūput+po-mar̄ihawuri ranahambo ai-amboan̄i ȳh̄imbo-mayu.

³⁰ Por+imbo Suda ai pap̄i-hoafimari n̄imindi ra ami-yomondi bogori hondū ai wud̄ipoapond̄ihe f̄if̄ind̄ihea mehu. Ran̄imboyu asu ai rasinambo Por+imbo sen̄inambo hūputūpu-mar̄ihawuri ra fufur̄iherū haya God̄imbo sesi s̄ihou-rundeimb̄i bogori-yomo asu Suda-yafe kans̄ir-yomo ai bab̄idi gugur̄ife watapor+imbo hoafimepuri. Ran+yu asu ai Por+imbo ahamundi h̄imboahū n̄iṅgombohūnda serūmündū mahu.

23

Por ai Suda-yomondi kans̄ir+imbo hoafimepuri

¹ Por ai kans̄ir+imbo hūbudureapurūh̄i yahuya, “Wandi wandafi mam̄i, ro God̄indi h̄imboahū moai n̄in̄i moaruwai yar̄iheandi. Ro n̄ine wandi ṅgusūfoambe aboed-ane masahi ran̄iyo yar̄ihe mar̄ihandi,” mehu.

² Ai hoafimayuwamboyu asu sesi s̄ihai-randeimb̄i adūkar̄i bogori Ananias ai nindou Por̄indi fik̄im̄i man̄iṅgomo ahamumbo Por+imbo yafambe hoearūh̄i har̄imbo hoafimepuri.

³ Asu Por ai ahambo hoafiyundūh̄i yahuya, “Se-ana yimbu hohoan̄imoeimb-anafi. Nga asu God ai har̄indūnūn̄imbui. Se ndan̄ihū amarifi ra ah̄inūmb̄i hohoan̄imo s̄iṅgufehū wambo hoafi d̄iboadofembo saf̄imboanafi, nga se-ana ah̄inūmb̄i hohoan̄imo ra sowandifi pirowandūh̄i wambo har̄imbo hoafimefipuri,” mehuamboyu.

⁴ Nindou Por̄indi fik̄im̄i man̄iṅgomo ranai hoafiyomondowohū yahomoya, “Awi se-ana God̄imbo s̄ihai-randeimb̄i adūkar̄i bogori ranahambo moaruwai hoafiyaf̄indowohanafi,” mehomondo.

⁵ Asu s̄imbori ai yahuya, “Wandi wandafi mam̄i, nindou ranai God̄imbo s̄ihai-randeimb̄i adūkar̄i bogori-mayu ra ro moai f̄if̄ir̄ihin̄i. God̄indi Buk ai hoafiyowohū yahoya, ‘Nindou s̄ihēi bogori ranahambo se moaruwai hoaf̄indamboyafi,’ meho ra f̄if̄ir̄iheandi,” mehu.

⁶ Por ai f̄if̄ireandi kans̄ir b̄idifiri ai Sadyusi-yomo asu b̄idifiri ai Farisi-yomo. Ran̄imboyu ai ahamumbo pukūna hoafiyupurūh̄i yahuya, “Wandi wandafi mam̄i, ro-ana Farisi ambeah̄ind-anah̄i asu wandi ape-amboan̄i Farisi-ambeah̄ind-ani. Ro an̄ihondūmbo f̄if̄ir̄iheamboanah̄i nindou ȳf̄iyeimb̄ihündi ranai ana asūkaindei bot̄indahi-mboyei ran̄i hoaf-ane nda hoafayah̄i. Ran̄imbo-hündamboane wambo hoafi en̄goro,” mehu.

⁷ Ran̄iyo Por ai ran̄i hoafi ra hoafimayuwambo Sadyusi Farisi ai ahamundihoari s̄imbori hoafiyomo-ndūh̄iyomo ȳbobomarundi.

⁸ Nga Sadyusi ai hoafiyomondūh̄i yahomoya nindou ȳf̄ihündi bot̄ife asu s̄inambeah̄indi nendi ai yifiaf̄ikoate-anei yahomo marundi. Nga Farisi ai mun̄guambo hoafi ranahambo an̄ihondūmboru marundi.

⁹ Ran̄iyo asu Sudahündi ranai pukūnambo hoafiyomo wak̄imarundi. Asu Farisi-ambeah̄indi ah̄inūmb̄i hohoan̄imo yamundu-rundeimb̄i ai bot̄iyafu n̄iṅgomombo pukūna s̄imbori hoafiyomondūh̄i yahomoya, “Nindou ndanahambo ana ro hoeir̄ihuran̄i moai ahandi n̄in̄i hoafi yanḡoro. Ao, yifiaf̄i mam̄imbayo asu s̄inambeah̄indi nend̄imbayo ahambo hoafimendo ra an̄ihondūyohūpo,” mehomo.

¹⁰ S̄imbori hoafi ranai moani af̄indi ham̄indi tükūmefeyo-wamboyu asu ami bogori hondū ranai Por̄imboya h̄ifokoandūwuri-mboemo yahuhaya ȳh̄imbomayu. Ran+yu asu ai ahandi amimbo se han̄imo Por+imbo ahamundi warambeah̄indi hūründūmo houmbo s̄ihamundi wor̄ina hafomo mehu.

11 Ngorü nimbokoani Adükari ai Porimbo sowahi tüküfi nüngumbo hoafi yundowohü yahuya, “Se nginindi nimbafi! Serusarem ngoafihü ndanihü se wambohünda anihondumbo hoafimayafi, nga asu Rom ngoafihü amboani rahurai animbo hoafindafi,” mehu.

Suda ai Porimbo hifokoeffimbo hoafi fimaründümo

12 Ran+yomo asu siambe Suda bidifiri ai gugur+yafu hoafi fimaründümo. Ran+yomo ai dabariyafundühi yahomoya, ngiri sesi dagudifi hoe ndimindefi ndihundi, nga Porimbo hifokoandihuri hohumbo animbo randihumboyefi mehomo.

13 Nindou bodimondi 40 ngasünde-andeimbi-yomo hoafi ra firündümo masihoemo.

14 Ran+yomo ai Godimbo sihou-rundeimbi bogori asu Suda-yomondi bogori sowahi hafomo hoafi yomondühi yahomoya, “Ro-ana Porimbo hifokoandihuri hohumbo animbo sesi dagudimboyefi sefi anihondumbo dabarimehundi.

15 Ranimbo-hündambo animbo se-anemo asu kansiranemo se ami bogori hondü ranahambo sihamumbo sowana Porimbo semündü-kosimbohünda hoafi koandihomo. Rananimboya kudüwan ahandi hoafi engoro ra wudipoapondi hu fifirindihumboane mbisimo. Nga ro-ana munguambo moatükuni nafirihumindeformboanefi, nga ndühi tüküfekoate-yuwambe animbo nafini ahambo hifokoandihurimboyefi,” mehomo.

16 Nga Porindi amingiri ai hoafi fimaründümo ra himboriyu haya ami-yomondi worambe farifi hu Porimbo rani hoafi ra hoafimeindo.

17 Ran+yü asu Por ai ami bogori ngorü hoafimeinduwa makusuwambo hoafiyunduwohü yahuya, “Nindou hoarifi nda sowarindifi ami bogori hondü sowana hafi. Ai bidifiri moatükuni ahambo hoafendombo yahumboani,” mehundo.

18 Ran+yü asu ami-yomondi bogori ranai Porindi amingiri serümündü haya hahufani bogori hondü-mayu ranahambo sowahi tüküyafine hoafiyundühi yahundoya, “Sapo karabusihündi Por ranai wambo hoafiyu koamarihendra nindou hoarifi nda sihambo sowana sahümandi asihühi. Ai sihambo mamü hoafi hoafiyoninimbohünda,” mehundo.

19 Ran+yü asu ami bogori hondü ranai nindou ranahambo wamburümündi haya aipoanimbo hafani düdufindühi yahuya, “Nini hoafimboyafi hoafiyondirimbo masafa?” mehundo.

20 Asu Porindi amingiri ai hoafiyundühi yahuya, “Suda ai sihambo tikandu houmbo animboya sümbu se Por kansirimbo sowana semündü hani ahamumbo sowahi ahandi hoafi engoro ra wudipoapofe fifirifembo hünda mbisimboemo.

21 Se hoafi ranahambo anihondumbo-ndowamboyaafi, nga sapo nindou bodimondi 40 ngasündeandeimbi nafini worarindu houmbo hibadümboemo Porimbo hifokoeffimbohünda. Ai yahomoya awi ngiri sesi dagudifi hoe ndimindefi ndihundi, nga ahambo hifokoandihuri hohumbo animbo randihumboyefi mehomo. Ai-ana ndeara mungu-moatükuni nafiründümo houmbo-anemo asu sihamboane türu hifandarundi se yini mbisafani animbo yahomo houmbo,” mehundowamboyu.

22 Ran+yü asu ami-yomondi bogori hondü ranai hoafiyundühi yahuya, “Se nindou ngorumbo hoafindafihüya wamboya ahambo rarihe hoafimehando mbisamboyaafi, nga yowanü.” Rayahundo mburamboyu asu ai nindou hoarifi-mayu ranahambo koamarheira mahu.

Porimbo Feriks sowana koamarihawuri

23 Ami bogori hondü ai ahandi hoarehi bogori-mefani ahafanimbo hoafiyupirühi yahuya, “Ami 200 pisao sowandümondeimbi, asu 70 nindou hos wami nimarimondeimbi ngorü, 200 nindou yifiari sowandümondeimbi ra gugurindineapuri mbundina mungu-moatükuni nafindündümo digau houmbo animbo asu Sisaria ngoafina nimoakidibu boabofoefeambe gadimo.

²⁴ Hos bîdîfirî Por ai ranîwamî hanîmbohünda kokoboadu hîniŋgîndu mbundümbö anîmbo asu ahambo ndondurî Rom bogorî nindou Feriks sowana hîbadürî gadîmo,” mehu.

²⁵ Ranîyu asu ami-yomondî bogorî ranai pas ra ndare sürü papîrandühîya.

²⁶ Karîhasî, Ro Krodius Risias-anahî gafmanî-yomondî bogorî adükarî Feriksîmbo pas nda sürü papîrhandî:

²⁷ Suda ai nindou ndanahambo mburündümo houmbo ndeara akîmî hîfokoeffimbo yangîrîmemo. Nga asu ro hîmborîmayahî ananîya ai ana Romîhündî mayuwamboyahî asu ro wandî ami-babîdîmbo ahambo ahamundî warambeahîndî hümarîhehurî.

²⁸ Ai nîmborurî ahambo papî-hoafarurî saheheamboyahî asu ro ahamundî kansîr sowana sahümindî mahanîhî.

²⁹ Ro hoeirîheandanî ana ai ahamundî ahînümbî hohoanîmo ranîmboyo moanî hoŋgîrîwuri houmbo papî-hoafîmarurî. Nga moai nîni hoafî ahambo hîfokoeffî asu karabusîfi rambo papî-hoafî ranambe tüküfeyo, nga wanî.

³⁰ Suda ai Porîmbo hîfokoeffimbo hoafî dîbo masîhoemo ra ro hîmborîmayahî. Ranîmboanahî asu sîhambo sowana ro ahambo nîmai koarîhehina akusu. Nîndou düdi ahambo papî-hoafîmarürî ranahamumbo sîhambo sowahî tüküyafu hoafî dîdîboado-mbîrundamboane sahehea hoafîmehapurî.

³¹ Ranîyomo asu ami ai ahamundî ratüpurîwambo refembo yahomo houmbo Porîmbo sowaründümo ranî nîmbokoanî Andipatris ŋgoafîna mahanîmo.

³² Ngorü sihî ami hîfînafî mahanîmo ranai ahamundî worîna hîhîrîyafu Serusaremînambo hafomondühi-yomo asu hosîwamî homo-rundeimbî ahamumbo koamarî-haupura Porîmbo Sisaria ŋgoafînambo sowaründümo mahanîmo.

³³ Ai sowaründümo hanîmo Sisaria ŋgoafîhü tüküyafu gafmanî-yomondî nindou bogorî Feriksîmbo pas sabudowohü asu Porîmbo ahambo sowahî pamarüwuri.

³⁴⁻³⁵ Feriks ai pas ra hoeireandanî mayowamboyu asu Porîmbo se nîni hîfîhündîyafî yahu haya düdumefindo. Por ai Sirisia hîfîhündî-mayu ranîmbo ai fîfîre hayamboyu asu ai hoafîyuhü yahuya, “Awi ro sîhafî hoafî hîmborî-ndamboyahî nindou sîhambo papî-hoafîmaranîni ranai kodîmondanî,” mehu. Ranîyu asu Herotîndî worî adükarî ranambe Porîmbo koafoeffî mburumbo hîfandümbö hoafîmayu.

24

Suda ai Porîmbo papî-hoafîmarürî

¹ Hondahüfeimbî si muŋgumayowa asu Godîmbo sîhai-randeimbî bogorî adükarî ahandî ndürî Ananias ai nindou bogorîmbo yafundeimbî-yomo asu Terturus Romî-yafe ahînümbî hohoanîmo fîfîreandeimbî nindou ra-babîdî Sisaria ŋgoafîna mahanîmo. Ranîyomo asu ai tüküyafu gafman bogorî hondü Feriks ahandî hîmboahü Porîmbo papî-hoafîmarurî.

² Ranîyo Porîmbo mborai yahundowanî süfu tükümeŋiyuwa asu Terturus ai ahambo papî-hoafîrürühi yahuya, “Feriks nindou adükarî, se hîfandamunambe ana, ro moai yîfiarî-yîfiarîyefî rîhundî, nga aboedî hamîndî manîmboeffî. Ranîyo asu sîhafî-mayo hohoanîmo aboedî ranambo ndanî hîfîhü ro sîmborî hohoanîmo süngurîhu marîhundî.

³ Ranîmbo-hündamboane muŋguambo ŋgoafî muŋguambo si yîhoeffî ŋgusüfoambe aboedî fufurîfoare-amunühi asu sîhambo hîhîfarîhunîni.

⁴ Awi ro sîhambo gedühî kîkîhemîndîmbo moeisahî, nga yîhoeffîmbo hîpoambo-ndowamunühi yîhoeffî hoafî akîdou nda hîmborîndafî sefomboanefî.

⁵ Ro hoeirîhurani nindou ndanana afîndîmbo moaruwai hohoanîmoyu randeimbani asu muŋguambo hîfî Suda-yomondî mbusümo ai hari hoafî botîre-arandî.

Por ai nindou bidifiri aipoanimo hohoanimo yei rihundeimbi Sisas Nasaretihundi sungurihuri-rihundeimb-anefti sei arihundi ahei bogoriyu.

⁶⁻⁷ Ranīyu asu Godīndi wori ranamboani moaruwaimbo-ndi heya yahuhaya hohoanimo mayuwa asu ro ahambo kikihimari-hurimīndefti. Ro ahambo yihoefti ahinūmbi hohoanimo ranambo yibobofembo masefti, nga ami bogori hondū Risias ai kusū ahandi nginīndi-nambo yihoefti warambeahīndi hūmarūmūdu.

⁸ Ranīyu Risias ai hoafiyuhū yahuya, ‘Ahambo papi-hoafimbo nindou ranai sihafī himboahū tūkūmbiyafu-ndamboane,’ mehu. Asu nindou ranahambo dūduarīworī ana, se sihafīhoarī muṅgu-moatūkuni ro ahambo papi-hoafi-marīhuri ra anihondūmbo fifirīndowamboyafti,” mehu.

⁹ Muṅguambo Suda ai Terturus-babīdi Porimbo papi-hoafirurūhi yahomoya, “Ranimoatūkuni ra e, anihond-ane,” mehomo.

Por ai Feriksīndi himboahū hoafimayu

¹⁰ Ranīyu asu Feriks ai Porimbo hoafiyafī yahumbo warīnambo yangiri koamarīherū. Ranīyu asu Por ai hoafiyuhū yahuya, “Se afīndi hīmbanī ndanī hīfīhū yiboboro-randeimbi manīmbafī ra ro fifirīhe-amboanahī. Ranīmboanahī ro ahamumbo simborī hoafombohūnda moai yihimboyahī.

¹¹ Se dūdu-dūduayafī ana, fifirīndowamboyafti, nga 12 si maho ra ro Godimbo hohoanīmombohūnda Serusaremīnambo hahūhane.

¹² Ro-ana moai nindou ṅgorū-dībo Godīndi worambe simborī hoafiyahī. Asu ro moai Suda-yafe rotu worambe adūkarī ṅgoafihū amboanī hari hohoanimo botirīheandī. Ro raweheanda asu Suda ai moai hoeirundirī, nga wanī.

¹³ Haponda ai wambo papi-hoafarūndirī ra ṅgirī aboedī hoafīndomondanī fifirīndowandūhī anihond-ane mbīsafī.

¹⁴ Nga ro nda anihond-ane asahī. Ro yihoefti amoaoyafe Godimbo hohoanīmoyahando arīhandī nafī ra Suda ai ṅgorūpoanīmboane aseī. Asu muṅguambo hoafī ahinūmbi hohoanīmoambe engoro ranane asu Godīndi hoafī hoafiyomorundeimbi sūrū papīmarūndi anihondūmbo-arīheandī.

¹⁵ Ranānahī asu ro anihondūmbo-rīheandūhī God ai moaruwai asu aboedī hohoanīmoyeimbī yīfīmayei muṅguambo botīfendū-rīmboayu ranī si ranahambo hīfandarīhandī nindou ranai hīfandarundī nou.

¹⁶ Ranīmboanahī asu ro muṅguambo si wandī ṅgusūfoambe aboedī hohoanīmo God asu nindou-yafe himboahū aboedī mbīmarowa sahehea tīṅrīfoayahī.

¹⁷ Ro afīndi hīmbanī maho ra habodīmboyahī asu sūṅgunambo wandī sirambeahīndi Suda aheimbo saiwanī Godimbo saimbohūndambo Serusaremīna mahahūhī.

¹⁸ Ro rarīhe hehea wandī fi aboedī tūkūmefeyowa Godīndi worambe Godimbo siheheandane, Suda ai wambo hoeimarundirī. Nga asu ranī-simboanī ranīhū nindou afīndi moai ro-dībo nīṅgombo hoafī gobadīrundi, nga wanī.

¹⁹ Nga asu Esia hīfīhūndi Suda bidifiri ai manīṅgomo. Ai-boatei wambo papi-hoafīmarundirī. Nga nindou ranai ahamumbo sowahī wandī hoafī engoro-ana, ai sihambo sowahī ndūhī sīfomo wambo papi-hoafī-mbīrūndīramboane.

²⁰ Ai refekoate-ayomo ana, asu nindou ndanai ro Suda-yomondī kansīr ahamundī himboahū nīmboambo nīne moaruwai ramarīheandī ra hoeiarundirī ana, asu ai ndūhī tūkūndafu sihafī himboahū hoafīndi-nīnīmboemosī.

²¹ Mamī hoafī yangiri mbenṅgorīmbai? Horombo ro kansīr ahamundī mbusūmo nīmboambo rarīhe pukūna hoafīyahūhī sahiya, ‘Yīfīyeimbī aiana botīndahimboyei sa anihondūmbo-arīheandī masahī ranīmboanemo ai sihafī himboahū hoafemo ranana?’ masahī,” mehu.

²² Feriks ai Adūkarīmbo anihondūmbo-rīhoreimbī-yafe hohoanīmo ra aboedī fifireandī, nga ranīmboyu asu Sudambo awi hībadu nīṅgomo mehupuri. Asu ai

Suda ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Awi ami bogori hondü Risias ai kudüwaní anímbo asu ro síhamundí hoafi ra dídíboado-ndítheamboyahí,” mehupurí.

²³ Raníyu asu ami bogorímbo hoafiyundühi yahuya, “Se ahambo híbadíríhü awi híningírrou-híningíroundírí. Asu Poríndí ngunindí ai ahambo níne akídou moatükuní faríhefimbo ra se yowaní mbísamboyafí,” mehu.

Feriks ai Porímbo yimbu hímbaní karabusí-fimbohünda hüputüpo-maríherü

²⁴ Yahunümbí nímbíyo hayamboyawane, Feriks ai ahandí nímorehí Drusira-díbo makosafe. Ahandí nímorehí ranai ana Suda sírambeahíndíyo. Raníyu asu Feriks ai Porímbo mborai yahundo hürüherü haya Poríndí Sisas Kraisímbo aníhondümbofe hoafi hímborí-mayundo.

²⁵ Raníyu Por ai mbumundí hohoanímbo, nindou ai ahandí hohoanímbo ra ndonde híbadandí hoafi, asu God ai süngunambo síhefímbo yíbobonde-amunümbuí hoafi ra hoafímayuwa asu Feriks ai hoafi ranahambo yíhímbomayu. Raníyu asu Feriks ai hoafiyundühi yahuya, “Andai ngafi, nga awi süngunambo ranípoanímbo ambe-yanğírühí síhambo mborai mbílahanímboyahí,” mehundo.

²⁶ Nga asu Feriks ai mamí moatükunímbo kameihíyu hímboyu marandí. Ai ndanananíya Por ai kakí ndembuí yahuhayamboyu asu afíndímbo ahambo mborai yahundo haya wataporímborürí marandí.

²⁷ Süngunambo yimbu hímbaní ranai howane, asu nindou mamí ahandí ndürí Posius Festus ai Feriksíndí fondí masemüdü. Raníyu asu Feriks ai Sudambo hoafi nafíreapurühi Por karabusambe híningímarírí.

25

Por ai Rom adükarí bogorí Sisar papí-hoafi hímborímbo hoafímayu

¹ Festus ai Sudia-yafe adükarí bogorímbofi haya hu raníhü tükümeñíyu. Asu ngímí nímbí howane, raní-símboaní Festus ai Sisaria ngoafi híningíre haya hafu Serusarem ngoafíhü tüküfi manüñgu.

² Raníyo raníhü Godímbo síhou-rundeimbi bogorí-yomo asu Suda bogorí bídífirí-yomo ranai ahambo sowana Porímbo papí-hoafíyumbo hoafi sowandümo mahomo.

³ Ai Festusímbo düdü-düduyomo-ndühi yahomoya, “Se yíhoefímbo fandíhawamuní hawambo anímbo Porímbo koandíhaworaní Serusaremínambo mbísüfu-wamboane,” mehomo. Ai ramehomo ra nafíní worarífe nímaríhefe Porímbo hífokoefimbo yahomo houmboemo.

⁴ Raníyu asu Festus ai ahamumbo símborí hoafiyupurühi yahuya, “Por ana Sisaria ngoafíhü karabusambe mbanüñgu. Nga ro-amboaní ngírí amítata Sisaria ngoafínambo híhíríndahe gadíhí.

⁵ Rananímbo asu síhamundí bogorí nindou bídífirí ranai ro-babídí mbíhanímbo-ndamboane. Asu nindou ranai moaruwai hohoanímduaní ana, ai ahambo raníhü papí-hoafímbiru-ramboanesí,” mehu.

⁶ Festus ai, ai-babídí 8 simbaiyo asu 10 simbaiyo nímarü mbura asükaiyu Sisaria ngoafínambo híhírífi mahanu. Raníyu asu raní sinambo papí-hoafi dídíboadofe worí ranambe nímarümbo Porímbo papí-hoafímbohünda ndowaründümo tükündafundí mehu.

⁷ Raníyo asu Por ai ahambo sowahí tükümeñíyu-wamboemo Suda Serusarem ngoafi híningírú houmbo makosomo ranai botíyafu ahandí fikímí wakíru níngomombo ahambo papí-hoafímarurí. Ai moaruwai moatükuní ramareandí yahomo houmbo hoafi ranahambo aníhond-ane yahombo moai níní Festusímbo nafuíyomo, nga waní.

⁸ Raníyu asu Por ai símborí ahamumbo güre-güererapurühi yahuya, “Ro moai níní moaruwai moatükuní nünüñgüríheandí. Suda-yomondí ahínümbí hohoanímbo,

Godîndî adükarî worî asu Romî-yafe bogorî adükarî Sisarîmbo amboanî munjuambo ro moai nîni moaruwai nününgurîheandî, nga wanî,” mehuamboyu.

⁹ Ranîyu asu Festus ai Suda-memo hîhîf-hîhîfi-yopurîmbohünda Porîmbo düdufindowohü yahuya, “Awi se Serusaremînambo hafombo safomboyafi? Refe-anasî ro sîhafî papi-hoafi engoro ra gagü Serusarem ngoafîhü fîfirîndîheamboane,” mehunduwoamboyu.

¹⁰ Nga asu Por ai hoafîyuhü yahuya, “Haponda hoafi didîboadofe worî ndanambe anîmboahî nda ai Romî-yafe bogor adükarî Sisarîndî wor-ane. Worî ndanambe anîmbo wandî hoafi nda ndanîhü didîboadofemboane. Nga se wudîpoaporo fîfirîrowandai ro moai Suda ahamumbo nîni-moaruwai nününgurîheapurî.

¹¹ Asu ro ahînümbî hohoanîmo ra hîfînambo-rîheandühi nîni-moatükunî rawarîheandî ana, ai wambo hîfokoandundîra yîfîmbo aboed-ane anasî. Nga ro moai fefoefembo hoafîyahî. Nga asu ai wambo papi-hoafarundîrî ranî-moatükunî ai tîkai yangîrayo ana, asu didai wambo ahamundî warîhündendîrî, nga wanî. Nga awi ro Sisarîmbo hoafîndahanî anîmbo ai wandî hoafi nda hîmborîmbiyu-wamboane,” mehu.

¹² Asu Festus ai kansîr-babîdî wataporî-yomo mburu hoafîyuhü yahuya, “Se Sisarîmbo ai sîhafî hoafi ra hîmborîmbiyu-wamboane masafi ranîmbohünda se ahambo sowana ngafi,” mehundo.

Festus ai Agripambo Porîndî hoafîmbo düdumefiyu

¹³ Ranîyo asu yahunümbî nîmbî howane, Suda-yafe adükarî bogorî ahandî ndürî Agripa ai ahandî rehî Bernaisî-dîbo Sisarianambo makosafe Festusîmbo wakîfoefîmbohünda.

¹⁴ Afîndî si Agripa ahoroaho ai ranî ngoafîhü nîmbafe hafembo mefeyamboyu asu Festus ai adükarî bogorî Agripambo Porîndî hoafi ranahambo hoafîyundühi yahuya, “Nîndou mamî ndanîhü mbanüngu horombo Feriks ai karabusambe hîniñgîmarîrî.

¹⁵ Horombo ro Serusarem ngoafîhü tüküyahe nîmarîhane, Godîmbo sîhou-rundeimbî bogorî asu Suda-yafe bogorî ai Porîmbo papi-hoafîrurîhî-yomo asu ai wamboya se ahambo wagîriyafîsî, nga karabusî-ndafoandî mbîsafîndo mehomondîrî.

¹⁶ Ranîyahî asu ro ahamumbo hoafîyahapurühi sahiya, ‘Rom-yafe hohoanîmo süngu ro-ana moai moaruwai hohoanîmo ratüpurî ra nîndou ngorümbö moanî-hoangîrîhu hohu nîmborî sehu rîhundî. Nîndou ranai ahambo hoafi engoro ana, ai sapo düdi nîmorî ai ahambo papi-hoafîmarürî ahamundî hîmboahü nünguanî anîmbo asu ahambo nafî sîhefendowanî ai nîni-moatükunîmboyo hoafi-memondo ranahambo ahandîhoarî güre-güerandühimbo fîfirîre hoafîmbiyu-wamboane,’ masahî.

¹⁷ Ranîmboanahî asu ai tüküme funda ro moai afurî hîhîniñgî-rîheandî. Nga rasi-nambo siambe hoafi didîboadofe worî ranambe nîmarîmboyahî nîndou ranahambo sowaründümo sîfomo masahapurî.

¹⁸ Nga asu nîndou sapo ai ahambo papi-hoafîyumbo-memo ranai botîyafu manîngomo, nga asu ai moai ahambo moaruwai moatükunîmbo papi-hoafîrurî. Asu ro ahambo ranî-moatükunî ranîmbo randüwurîmboemo masahî, nga wanî.

¹⁹ Nga ai-ana Porîmbo hoafînambo yangîriyo ahamundî Godîmbo süngufî asu nîndou mamî ahandî ndürî Sîsas yîfîmayu ranahambohünda raraomarurî. Nga Por ai yahuya, Sîsas ai moai yîfiyu, nga yangîrî mbanüngu mehu.

²⁰ Ro hoafi ranahandî nîmindîhündî ra fîfirîndîhe türüboadîhea saheheamboyahîsî, nga asu wambo hohoanîmo ranai mamîkar-andîrîhîyo ro moai fîfirîheandî. Ranîmboyahî asu ro Porîmbo Serusaremînambo gagüfanî anîmbo ranîhü sîhafî hoafi ra yîbobo-mbîrundamboane sahehea düdumeheando.

²¹ Ranîyu asu Por ai hoafiyuhü yahuya, ‘Ro-ana moeisahi, nga awi moanî ratüpurîndahîhü nîmboahanî Sisar ai anîmbo hoafi wandî ra didîboado-mbîreand-amboane,’ mehu. Ranîmboane ahambo awi karabusambe kikîhîrûmündî mbura sünguna Sisar sowana Romînambo koandîheira mbûhuwa samboanahî,” mehu.

²² Agripa ai Festusîmbo yahuya, “Ro wandîhoari Porîndî hoafi ra hîmborîndahando samboanahî,” mehindowamboyu. Asu sîmborî Festus ai hoafiyundühî yahuya, “Refe-anasî, sümbu anîmbo hoafi ra hîmborîndafîndo,” mehundo.

²³ Ranîyo asu siambe Agripa ai Bernaisî-dîbo yihuru saharî-saharîyafe hena mahüfe. Ranîyafe ai ami-yomondî bogorî-yomo asu nindou ranî ngoafîhündî bogorîmbo-yafundeimbi-babîdî hoafi didîboadofe worî ranambe kefoehi mahüsi. Ranîyu asu Festus ai hoafîmayuwa Porîmbo sowaründümo mahîfomo.

²⁴ Ranîyu asu Festus ai hoafiyuhü yahuya, “Adükari bogorî Agripa-ani asu nindou se munğu ro-babîdî anîngomo ran-anemo se munğuambo nindou ndanahambo hoeirüwuri. Nindou ranahambo afîndî Sudahündî ai ana Serusaremîhü asu ndanîhü amboanî wandî hîmboahü ahambo papî-hoafîrîhorühî pukûna hoafîyeihî seiya, ‘Ahambo hîfokoandîworî, nga ai-ana ngîrî asükaindu yangîrî nüngu!’ masei.

²⁵ Asu ro hoeirî-heandanî ana ai moai nîni-moatükunî moaruwai ratüpurîyuwanî wambo ahambo hîfokoa-mandüwuri-yopoanî. Nga ahandîhoari Rom adükari bogorî hondü Sisarîmbo yahuya, ai anîmbo wandî hoafi nda didîboado-mbîreand-amboane, mehu. Ranîmboanahî ro ahambo koarîhefiyuwanî hombo hoafi nda didîboadorîhe asîheheandî.

²⁶ Nga ro hoeirîheandanî moai ahandî hoafi ra aboedî fifîrîheandî, ranîmbo-hündambo anîmbo asu ro sîhefî bogorî adükari mbo sowana pas nda sürü papîndîhî koandîheheamboyahî. Bogorî Agripa, ranîmboanahî se-anafi asu nindou munğuamboaneî sîheimbo sowana nindou nda sahümîndî koarîhehina asünu. Sîhîrî ahandî hoafi bîdîfîrî ndondîhu hîmborîndefî mbundîhumbo anîmbo asu ro bîdîfîrî papî-hoafi pasambe Sisar sowanambo sürü papîndîhamboane.

²⁷ Asu ro nindou karabusîhündî koarîhehinühî nîne hoafi nindou ranahambo papî-hoafarîhorî ra pasambe pefe koehefekoate-ayahî ana, wandî hîmboahü aboedî hamîndîyopoanî,” mehu.

26

Por ai Agripandî hîmboahü hoafîmayu

¹ Ranîyu asu Agripa ai Porîmbo hoafiyundühî yahuya, “Hapoananî se sîhafî fimbo hoafi ra hoafîyafîsî,” mehuwamboyu. Ranîyu asu Por ai ahandî warî nîmoamoreandühî ahandî fimbo yare hoafiyuhü yahuya,

² “Bogorî adükari Agripa, ro hohoanîmoyahanî aboedî saf-ane sîhafî hîmboahü Suda ai wambo papî-hoafi-maründîrî ranahambo weindahî hoafîndamboyahî.

³ Ndanana awi anîhond-ane, ranî-moatükunî ra nîmboe se Suda yîhoefî Godîmbo hohoanîmo sîmborî hoafîyefî arîhundî ra wudîpoaporo fifîrowandî. Ranîmbo anîmbo asu se wandî hoafi nda afurîndo nîmandîfî hîmborîndafî.

⁴ Horombo ro akîdouyahambe peya hehea hahambo haponda ndanî sîmboanî tükeheandî ra Suda ai ro hohoanîmo sünguarîheandî ra fifîrundî. Horombo ro wandî hîfîhüyo asu Serusarem ngoafîhü nîmboahambe peyomo houmbo ai wandî hohoanîmo fifîrundî.

⁵ Farisî-yafe hohoanîmo ranana ai tünjûmbî safîyo hayamboyo asu Suda yîhoefî hohoanîmo ranahambo ngasünde-andeimbiyo. Ro ranî hohoanîmo süngumarîhandî. Ai fifîrundîrî-mboanemo, nga asu ai hoafîndîmondühî ana, ra anîhond-ane mbeyahomo-ndamboane.

⁶ Nga haponda ro ndanîhü manîmboaha ai wambo papî-hoafaründîrî. Ndanahandî nîmîndî nda yahurai-ane: God ai yîhoefî amoa moami ranaheimboya sîheimbo

aboedi-aboedi ndiheandürî-mboyahi mehu ranimbo anihondümborîhe heheamboanahi hifandîhi animboahi.

⁷Yîhoefî 12 sirî ranai Godimbo nimboambo sirühi didibafiyahindo rihündühi ranimoatükunî ranahambo yangirîyei ai anihondümborîhi hehi hifandîmarîhündî. Nga Bogorî, ro-amboanî hoafî ranahamboane anihondümborîhe hehea hifandarîhandî. Nga ranahandî nimîndîhündîyo Suda ai wambo papîmaründîrî.

⁸Nimboe bidîfirî se ngîrî ro-ana God ai yîfiyeimbi nendî botareandürî ranahambo anihondümborîndîhündî aseia? God ai aboedi-aboedi-ndemunühi yîfîhündî botîndeamunîmbui.

⁹Horombo ro wandîhoari rarîhe hohoanîmoyahühi sahiya awi ro Sis Nasaretîhündî ahandî ndürî hîfînambofimbo afîndî ratüpurî ratüpurînda masahiyosî.

¹⁰Ranîyo asu ranî-moatükunî ra Serusarem ngoafîhü ramarîheandî. Ranîyahî ro Godimbo sîhou-rundeimbi bogorî-yomondî ngînîndî sahamîndî hehea asu Godîndî nendî aheimbo karabusî-marîheandürî. Ranîyahî asu ro nindou bidîfirî-babîdiyahe hehea aheimbo hîfokoeffendürîmbo sahehea refemboane masahî.

¹¹Asu ro aheimbo afîndîmbo Suda-yafe rotu worî munguambo ranambe tîjîrîfo afîndî sahandürî marîhandî. Ro aheimbo ramarîheandürî ra Adükarîmbo moaruwaimoaruwaimbofoe hoafî, hoafîmbeyahündowa saheheamboyahî ramarîheandürî. Ro ngusüfoambe ngînîndî-rîhandürühi aheimbo ngoafî adükarî angunî manango ranîhüamboanî ha kokofoa-rîheandürî marîhandî.”

Por ai Sisasimbo anihondümborî-marîrî ranahambo hoafîmayu

¹²“Ranîyo Godimbo sîhou-rundeimbi bogorî ai wambo yîni yahomo houmbo ngînîndî masaundîra Damaskus adükarî ngoafînambo mahahî.

¹³Nindou Bogorî Adükarî, ro hüfînimbo nafî mbusümo hahühi si mamî sünambeahîndî makosowa hoeimarîheandî. Si ranai ana hüfîhamîndî siayu ranahambo ngasünde-andeimbiyo. Ranîyo asu si ranai nindou ro-babîdi nafîsüngu mahefî yîhoefîmbo kosi boakîma-foareamunî.

¹⁴Ranîyefî asu ro munguambo hîfîni pütapîyefî korîyefîmbo ro hîmborîyahane, hoafî mamî ai yare hoafîyowohü Hibru-yafe hoafînambo yahoya, ‘Sor! Sor! Nimboe se wambo moaruwai-mboarowandîra? Se ana yîhimîndî moatükunîmbo yitarowandî ranîmboane asu sîhafîhoari asübusîmboayafî,’ mehoamboyahî.

¹⁵Asu ro duduyaheandühi sahiya, ‘Adükarî, se didîyafa?’ masahamboyu. Asu sîmborî Adükarî ai hoafîyundîrîhî yahuya, ‘Ro Sisas-anahî, nga asu se-ana wamboane moaruwaimbo-arowandîrî.

¹⁶Se botîyafî nimbafî. Ro tükümeheandî nda sîhambo wandî ratüpurî-mbohünda kafoefe hîni ngîfenînanî wandî ratüpurî semîndîmboyahî. Ro sîhambo nîne-moatükunî haponda nafuimehanîni, asu süngunambo nafuinda-hanînimboyahî ranî-moatükunî ranahambo nindou bidîfirîrambo anihond-ane mbîsafî.

¹⁷Ro ngîrî hîni ngî-ndîheanînanî, sîhafî nendî Suda anei asu ahei ndîfo anei ranai moaruwaimbo-ndîhinîni. Nga ro aheimbo sowanamboanahî koararî-heheanîni.

¹⁸Rananîmbo se ahei hîmboarî birîdîhawandüra nîmbî ra hîni ngîrîhi hehi si ranî-sowana mbeyahindamboane. Asu Satanîndî ngînîndî ra hîni ngîrîhi hehi God sowana mbeyahindamboane. Rananîmbo asu wambo anihondümborîndîhindîranî ahei moaruwai hohoanîmo ra amboawi mbîsahanî asu nindou God ai wand-anei mehündürî ranî-babîdîmbo nîmandeimboyei, Adükarî ai ramehundîrî,” mehu.

Por ai ahandî ratüpurîmbo hoafîmayu

¹⁹Por ai asükai hoafîyuhü yahuya, “Bogorî Agrîpa, ro sünambeahîndî moatükunî tüküme Feyo ra hoeirîhe heheambowambo asu ro ngîrî hoafî hîmborînda hîni ngî-ndîheandî.

²⁰ Nga Damaskus ngoafihü boatei hoafiyahandürî heheamboyahî asu Serusarem ngoafihü, Sudia-yafe hifambe, Suda-yafe ndifo aheimbo amboanî hoafimehandürî. Ro sahiya, ‘Se sihei moaruwai hohoanîmo hîniŋgîndîhi hehi God sowana ŋgei. Asu se sihei moaruwai hohoanîmo hîniŋgîfembo nafuimbohünda aboedî hohoanîmo süngundîhîndî,’ masahî.

²¹ Ranîmbo-hündamboyo Suda ai wambo Godîndî worambe kîkîhîründümondîrî mburu hîfokoe-fendîrîmbo mehomo.

²² Nga God ai mafarîhendîra aboedî nîmboambo nindou moanînd-aneî asu bogorîmbo-yafundeimb-anemo mamamî siheimbo hoafî nda hoafehandürî. Ro ŋgorüpoanîmbo hoafîrîhandîpoanî hoafayahî, nga Godîndî hoafî, hoafiyomorundeimbî asu Moses ai hoafîmemo ranahanda-mbohünd-ane hoafayahî.

²³ Ai yaru hoafiyomondühî yahomoya, ‘Krais ranai yîfîndu mbunda asu muŋguambo nindou ai botîfekoate-yeiambe ai-boatei botîndüfîmbui. Rananîmbo Suda aneî asu ahei ndifo ran-aneî aheimbo aboedî hoafî ra wataporîmbo-ndandürümbui,’ mehomo,” mehu.

Por ai Agripambo anîhondümbö-ndowandî mehu

²⁴ Por ai ranî hoafî ra ahandî fimbo güre-güererandühî hoafîmayu huwamboyo asu Festus ai ahambo hoafiyundühî yahuya, “Por, se-ana mamîkarî hohoanîmoayafî. Se sihafî fifîrîfe afîndî yamundîmara hafî, ranînamboane sihambo mamîkarî hohoanîmoaranîni,” mehuamboyo.

²⁵ Asu Por ai simborî hoafiyundühî yahuya, “Adükarî Festus, ro-ana moai mamîkarî hohoanîmoyahî. Ro wudîpoaporîhe fifîrîhe heheamboanahî anîhondümbö hoafayahî.

²⁶ Bogorî Adükarî Agripa ai ndanî-moatükunî ra muŋgu fifîreamboani, nga ahambo yîhîmbokoate-nîmboambo hoafayahando. Ro fifîrîheandî ai moai ranî-moatükunî ra mamamboanî bodîfoareandî, nga nîni-moatükunî Sisasiambo tüküme Feyo ra moai dîbo tükü Feyo.

²⁷ Bogorî Adükarî Agripa, se Godîndî hoafî, hoafiyomorundeimbî yomondî hoafî anîhondümbö-rowandai? Awi ro fifîrîheamboanahî, se-ana rambefoandî!” mehuamboyo.

²⁸ Asu Agripa ai Porîmbo hoafiyundühî yahuya, “E, nîmboea, hapondanî yangîrî hamîndî se wambo rando hoafîndafîndîra Sisasiambo anîhondümbö-rîheandeimbî tükümandaheyo?” mehu.

²⁹ Ranîyu asu Por ai simborî hoafiyuhü yahuya, “Bodîfohüyo asu hoandarühîyo ranambo a boed-ane. Nga ro yarîhe Godîmbo didîbafêheandî. Se-anafî asu nindou muŋgu düdi ai haponda wandî hoafî hîhîmborayei muŋguambo se ro nahurai tükündahîndî samboanahî. Nga asu siheimbo senînambo nahurai hîmondî-hefendüra se karabusambe nîmarîmbo ro moei asahî,” mehuamboemo.

³⁰⁻³¹ Asu ranîyomo bogorî adükarî Agripa, gafmanî-yomondî bogorî Festus, Bernaisi asu nindou bidîfirî ai-babîdî mamareî ranai bobotîyahi hehimbo ŋgorü-goanîni heihü ai rarîhi hoafîyeihî seiya, “Nindou ndanai ana moai nîni moaruwai ratüpurî mamambo a rareandî, nga ranîmboane ai ŋgîrî yîfîndu asu karabusîndüfiyu,” masei.

³² Ranîyu asu Agripa ai Festusîmbo hoafiyundühî yahuya, “Nindou ndanai Sisariambo hoafiyowanî ahandî papî-hoafî hîmborîkoate-yumbonana se ahambo moanî koarîhawuranî hu,” mehu.

¹ Ro Itari hifinambo sipambe hombo hoafi ra fimarindümo. Ranıyo Romihündi ami-yomondi bogori Surius ai Por asu karabus nindou bidifiri ahamumbo Itarinambo hifandimarapuri hu. Surius ai Romi-yomondi bogori adükarindi ami bidifirambeahindani.

² Ro sip mamı Adramitium ngoafihündi-mayo ranai ndeara Esia hifambe hımbomayo ranambe kefohu hohu mahefi. Nindou mamı ahandı ndürı Aristarkus Tesaronaikahündi Masedonia hifambeahındi ranai-amboanı ro-babıdımbo mahu.

³ Siambe hefi Saidon ngoafihü tükümehündi. Ranıyo asu ranihü Surius ai Porımbı aboedı ndore hohoanımo-yundowohü yahuya, “Se ngafi sıhafı ngunındı sıhambo fehefenınımbı hoeindowapuri,” mehundo.

⁴ Asu ranihünda botiyahu hohu sipambe hefane werınambo semındımunı koamarıhemuna Saiprus airanıkımı mahefi.

⁵ Asu ro Sirisia hifi asu Pamfıria hıfıkımı sırıwara hangıfo süngu hefi Risia hifambe Maira ngoafihü tükümehündi.

⁶ Ranihü ami-yomondi bogori ranai ngörü sipı Areksandriahündi Itari hifinambo hımbomayo ra fıfire hayamboyu asu ai yıhoefımbı sip ranambe koamarıhemunı.

⁷ Asu sip ranai werı afındıwambo moanı hınıngırou mahowa ranambe yahunümbı sıyefı hohu, moanı afındı tıngırıfombü hınıngırou safı Nıdus ngoafıkımı tükümehündi. Nga ranafı hombo werı ranai gümareamunambo tıngırıfoyefühi asu Krit airan Sarmone bidifıranı raguanı hundünı wakımebundı.

⁸ Asu ro sırıwara hımborı süngu moanı hürütümbo hefi hohoe mamı ahandı ndürı Hohoe Aboedı sei arıhündı Rasea ngoafıkımı ranihü tükümehündi.

⁹ Ro moanı gedühi nımarefı hefi hefımbı asu Suda ai sesı wehımbı sı ranai ho hayambo wambo sırıwara ranai afındı-afındı mayowambo sipambe hımbomayo ra moaruwai hamındıyo. Ranımbıyo asu Por ai ahamumbo ahını hoafımayupuri.

¹⁰ Ai yahuya, “Wai, ro rarıhe fıfirıheandı sıhırı moanı haponda botiyahu ahefi ana, moaruwai hamındı tükündıfemboe asu ngırı napo sip yangrındo, nga sıhır-amboa kapeihü anımbondemboyefı,” mehu.

¹¹ Nga asu ami-yomondi bogori ranai moai Porındı hoafi ranahambo anıhondümbo-reandı, nga sip semündü-hurandeımbı nindou-mayu asu sip aharambüri ranahafandı hohoanımo süngumareandı.

¹² Aboedı hohoe ranana ai werı afındıyowambe ra aboedıyopoanı sip ho paıarı rambo. Ranıyomo asu nindou afındı sipambe mamarımo ranai ranihünda botıfe hefe sırıwara süngu ho Finiks hohoeambe nımarımbı hohoanımo-memo. Finiks hohoe Krit airanıhane apııaro. Ranihü anımbı ai werı afındambe aboedı nımandeımbıyei.

Sırıwara ambe hoewerı afındı tükümefeyo

¹³ Refe hayamboyowane, süngunambo werı akıdou ranai hoarınafınıpoedı werımayo. Ranıyomo asu nindou ranai yaru hoafıyomondühıya awı ndandıfeyowanı ana, aboedı safı ngemboyefı mehomo. Ranıyomo ai sipımbı kıkıhıyımındı nıngombo moatükunı ahandı ndürı anga ra hüründümo foaru houmbı ai Krit airanı hımborıkımı mahomo.

¹⁴ Nga asu homondane, moai amıtata ngınındı hamındı werı ahandı ndürı ‘Ndıhoanıpoedı Werı’ ranai Krit airan ranafıpoedı masıno.

¹⁵ Ranıyo asu werambe sip semındı hımbomayo ra ngırındımo. Nga ro moanı rarıhu hınıngırıhundane, werı ai sip ra semındı maho.

¹⁶ Ranıyefı asu ro rebanafı airanı akıdou mamı ahandı ndürı Kauda hundünı werıkoate-yowanı wakımebundı. Ranihü ro sapo bot akıdou sipambeahındı makııaro ranahambo hürütümbo tıngırıfoyefühi kiahı hühımarıhundı.

¹⁷ Ranıyomo asu bot akıdou ranahambo sipambe hüründümo nandı hüpütüpumaründümo. Asu wofı ngınındı bidifiri sip hoarehı safoaru hanımo mburu

hühiru hîningîmarundi. Sip ranai Ribia-yafe hîfikîmî gudi karîhoeimbî ranî süngu ngomboe yahomo houmbo yîhîmbo-yomondühî ser sipîfihî makiaro ra hîfînamaru hanîmo. Sip ra werînambo yangîrî funamîndî mbîho yahomo houmbo.

¹⁸ Moanî afîndî hamîndî hoewerî ranai yare matiyaro-wamboemo, asu ngorü sinambo bîdîfîrî napo sip ranambeahîndî hîmonî fufumafoarundi.

¹⁹ Asükai ngorü sina ai sip ranahandî napo ra masafafoarundi.

²⁰ Afîndî si maho ra moai ro akîdou-amboanî hüfîhamîndî mupui hoeirîhundî. Nga werî ranai moanî afîndî ngînîndî hamîndî tümero ho. Ranîyefî asu ro ngîrî aboedambo-ndahundî sefî hohu hohoanîmomefî.

²¹ Nindou sipambe mamarîmo ranai sesi, sesiakoate-moanî gedühî heimbo süngunambo Por ai botîfi hanğîfoanî nüngumbo hoafîyuhü yahuya, “Awi se wandî hoafî ra hîmborîmbei-mbonana ngîrî Krit airan ra hîningîrîhi hei. Asu ranîmbe-mbonana ngîrî munğambo napo ra yare yahurai moaruwaimbo reandühî yeimbîrîhundî, nga wanî.

²² Nga asu ro haponda sîheimbo nda hoafehandürî, awi hapoana ngusüfoambe afurîndîhi kündîhindî! Nindou se-ana ngîrî mamî ai-amboanî yîfîndu, nga sip ranai yangîrî anîmbo awarîndîhoemboe.

²³ Ro Godîndî nindouya hehea asu ahambo hohoanîmoya rîhandeimbî mayahambo nîmbokoanî ahandî sünambeahîndî nendî wambo-so tükümeñiyu.

²⁴ Ai wambo hoafîyuhü yahuya, ‘Por, awi se yîhîmbo-ndamboyafî! Nga se Romî-yomondî bogorî hondü Sisarîndî hîmboahü mbînîmbafamboane. God ai sîhambo aboedî hohoanîmo-yunînühi nindou se-babîdîmbo sipambe ahei ranai ngîrî moaruwaimbo-ndahîndî,’ mehu.

²⁵ Ranîmbo-hündambo anîmbo awi nindou nda se ngusüfoambe afurîndîhi kündîhindî! Ro Godîmbo anîhondümborîhinîmboanahî, nga ranî-moatükunî ra sünambeahîndî nendî hoafîmayundîrî yahurai hamîndî anîmbo tükündîfemboe.

²⁶ Nga awi sîhîrî hoe mbusümondühî ngorü airanî amaro ranî hîmborîkîmî nğefî tîrîmondî-humboyefî,” mehu.

²⁷ Ndeara 14 nîmbîyefî hohu hoewer-ambeahîndî Edriak Sîrîwara ambe mahefî. Nîmbî mbusümondühî nindou sip sowandümo homondeimbî-memo ranai yaru hoanîmo-yomondühüya, ndeara gudianî tüküyahu-ndühanefî mehomo.

²⁸ Ranîyomo asu ai wofî hoandarî ranîfihî nîmboreimbî moatükunî paru hîmondî-marundümo ra hîmonî sîmonğoru hoeirundane, asu hoe hohoe ranai 40 mita sîmonğorîfihî hanî kaimayo. Asükaiyomo akîdou sühiyafu homo mburumbo safoaru sîmonğorundane, 30 mita sîmonğorühü hanî kaimayo.

²⁹ Sip ranai nîmoei yahafî hîmonî nînouayo ranîfihî nğo pandarîmboe yahomo houmbo yîhîmbo-yomondühî-yomo, asu ai sip kîkîhiyîmîndî moatükunî anğa yimbuyimbu ra sipambeahîndî daboadanîpoedî safoarundühî simbeyowa yahomo houmbo dîdîbafîmemo.

³⁰ Ranîyomo asu nindou bîdîfîrî sip sowandümo homo-rundeimbî-memo ranai sipambeahîndî fefoefe hefe aboedambofembo yahomo houmbo nafî kokomarundi. Ranîyomo ai botî akîdou sipambe mafoero ra sowandümo houmbo sip hanğîfoanî anğa safoefe titanîmemo.

³¹ Nga asu Por ai ami-yomondî bogorî-mayu asu ami bîdîfîrî ranahamumbo hoafîyupurühî yahuya, “Asu nindou ndanai sipambe refe nîmarîkoate-ayomo ana, asu se ngîrî aboeda gudianî ngomo tükündafundî,” mehupurî.

³² Ranîyomo asu ami ai wofî botîfihî makiaro ra kîkîmarunda bot ranai hîmonî pîmayo.

³³ Ndeara simbo yangîrîmayo-wamboyu Por ai aheimbo sesi sahüsi yahuhaya hoafîmendürî. Ai yare hoafîyundürühî yahuya, “Se 14 nîmbî ra afîndî ho-

hoan+moyeihî hîfandîmarîhü hei-ane. Asu ranambe se moai nîniî sesiî akîdou-amboaniî kîkîfoarîhîndî.

³⁴ Haponda ro sîheimbo hîtiî hoafehandürî, nga se yangîrî nîngombohînda sesiî bîdîfîrî dagüdi. Asu ngîrî sîheiî akîdou moatükun-amboa moaruwaindo, nga se moaniî aboedî nîboadeimboyei.”

³⁵ Por ai ranî hoafiî ra hoafiîyu mbura sünguna bret bîdîfîrî fufuramündü haya aheiî himboahü Godîmbo hîhîfîrürî mbura karamündî haya masesu.

³⁶ Ranîyeiî asu muŋguambo nîndou-mayeî ranaiî aheimbo ngusüfoambe aboedî ndore küreandürühî asu ai-amboaniî sesiî ra sahümündî hehiî masahüsi.

³⁷ Nîndou muŋguambo ro sip ranambe mamarefî ra 276 nîndou-yefî.

³⁸ Ndeara muŋguambo nîndou ai sesiî, sesiî sîmogodühî sahüsiî nafîrîhümündihî nîboadeimbo sip ranaiî nîmborîkoate yîmoembîreandî yahomo houmbo wit bîdîfîrî ra sîrîwara ambe fufumafoarundî.

Sip ra ho gudîfihî pareandühî butakî-marîhoayo

³⁹ Ndeara sifoai peyoane, asu ai moai hîfî gudîkîmî ra ndoru hoeirundühî fîfîrundî. Nga asu ai waföho kare sîhendaniî gudiî aboedî pimaramîndo ranî yangîrî hoeiru houmbo awi sîhîrî ranambe aniîmbo sip semîndî homboane yahomo houmbo ho-hoanîmomemo.

⁴⁰ Ranîyomo asu ai anga ranahandî wofî ra kîbodîru mburu sîrîwara ambe fufumafoarundî. Rarundühî nîngomomboemo asu ai maru wofî sapo sip nîmîndî kîkîhemîndî horambomayo ranîfihî hîmondîmemîndo ra fufurîmarîhoemo. Ranîyomo asu ai serî hanğîfoaniî botîmaru hafomo sipîmbo semîndî mbîhowa yahomo houmbo. Ranîyefî asu ro gudianiî mahefî.

⁴¹ Nga asu sip ranaiî gudianiî hîfo hîmonî gudiambe kîkîhîyo haya mamaro. Ranîyo sip hanğîfoyowanî ranaiî kîkîhîyowohü asu daboadanî ranaiî werîyafuinambo butakîmarîhoayo.

⁴² Ranîyomo asu amiî ai karabus nîndou ranahamumboya, hîfokoandîhupuraniî aniîmbo mamî ai-amboaniî boborîyo aboedamböfekoate-mbeyomonda yahomo houmbo, hoafiî fîfîrîmarundî.

⁴³ Nga asu ami-yomondî bogorî ranaiî Porîmbo aboedamböfimbo yahuhaya ho-hoanîmo-mayundo. Ranîyu asu ai amiî ranahamumbo refe hohoanîmo ana yowanî yahuhaya refepoaniî mehupurî. Ai ahamumbo hoafiîyupurühîya, nîndou muŋguambo düdiî ai boborîyu-randeimbî ranaiî boateî sipambeahîndî hîmonî horîpîndohoiî pündu haya gudianiî boborîndu ngü tükündüfiyu,” mehupurî.

⁴⁴ Rananiîmbo asu amurî ai nîmî goesürî asu sip butakî-rîhoeimbî-mayo ranîfihî kîkîhî-ndündümo houmbo funî-funîndu ngomo mehupurî. Ai rawoyafu houmboemo boborîyomo homo gudianiî muŋgua aboedî tükümefundî.

28

Por ai Marta airanîhü manüngu

¹ Asu ro aboeda gudianiî tüküyahu hoeirîhu-ndühîyefî awi nda Marta airanî sei arîhünd-ane, masefî.

² Nîndou ranîhündambo mayeiî ranaiî yîhoefîmbo aboedî-boedîmarîhimuniî. Hoeyowohümbö ngîsîhariî-mayowamboyei, asu ai hai püpirîhündühî yîhoefîmbo muŋguambo se mboraiî sühüsiî haihehüyei, masei.

³ Por ai hai dîdariî fufuramündü hai-mayo ranîwamiî daburîfiyuwane, amoasîrî ai ranambeahîndî hai hüfînambo tüküme feyo. Ranîyo ai Porîndî warîfihî ngamondamîndî haya makiaro.

⁴ Nîndou ranîhündambo-mayeî ranaiî hoeirîhindane, amoasîrî ranaiî Porîndî warîhü ngamondamîndî haya makiaro-wamboyei, ai aheihoarî sîmborî ndüwuriî-yahîndühî

seiya, “Awi nindou ndanai nindou hifokoare randeimb-ani. Ai sir+wara ambe moai yifiyu, nga asu mbumundi hohoanimo ranai moai ahambo yangrî nîngombo hohoanimo,” masei.

⁵ Nga asu Por ai amoasrî ranahambo kikimar+hoayuwa haiambe kikefoai pîmayo, nga Porîmbo moai nîni-moatükunî akîdou-amboanî tüküfeyo.

⁶ Ai ahambo watîjarî fimandiyo asu moanî nîmai yifî pîmandüyo sei hehi hifandîmarîhorî. Ai ahambo gedühi hifandühi heimboyeianî ahambo nîni-moatükunî moaruwai tüküfendoköate-mayowa, asu sünguna ngorü süngurîhi hohoanîmoyeihî seiya, “Awi ai-ana god-ani,” masahündo.

⁷ Asu nindou mamî hifî ranîhünda bogorî ahandî ndürî Pubrius ahandî hifî ra ngoafîkîmî manîngo. Ranîyu nindou ranai yîhoefîmbo aboedî hamîndî mboraimborafi semündümunî ahandî worîni-mareamuna asu ro ahambo-so ngîmî si manîmboefî.

⁸ Ranîyo asu ranîhü Pubriusîndî afîndî ranai furîmboyuhü anğünümbo fondîhü mapu. Ahandî fi ranai hüfî afîndî tüküfe asu furîmboyuhü ahandî fondanî mapu. Ranîyo asu Por ai kefuai hüfu warî ahandîwamî nande mbura dîdîbafîfîhî anğünü ra aboedîmarîrî.

⁹ Por ai ranî-moatükunî ra ramareandamboyo asu munğambo anğünümbo nindou hifî ranîhündambo-mayei ranai masîneia ahei anğünü ra aboedîmareandürî.

¹⁰ Ranîyei ro sipambe hombo masefa ai yîhoefîmbo bîdîfîrî moatükunî ro mbonîmbo-marîhumîndefî ra fufumasehümunî.

Por ai Romînambo mahu

¹¹ Asu ro ngîmî amoamo ranîhü nîmboefîmbo süngunambo sip mamî airanî ranîhü hoewerî afîndîmayowa mamaro ranambe kamefoehundî. Sip ranana Areksandriayafe sipîyo. Asu sip hanğîfoyowamî Mboafö god sîsamî ra mapaiaro. Ranîyefî ro sipambe kefoehu hohu ranî hifî ra hîni-ngîrîhu hohu mahefî.

¹² Ranîyo asu hefî hefîmbo Sirakyus ngoafîhü tüküyahu ranîhü ngîmî si mamarefî.

¹³ Asükai ranîhünda botîyahu hohu hefî hefîmbo Regium ngoafîhü tükümehundî. Mamî ngorü si ranambo werî ranai hoarinîpoedî werîmayo asu yimbu siyefî mburîhu hefî Puteori ngoafîhü tükümehundî.

¹⁴ Ranîhü ro anîhondümbo-rîhindeimbî manîmboeia hoeimarîhundürî. Ranîyei ai yîhoefîmbo ai-babîdîmbo ranîhü mamî wik nîngombo hoafîmayeia manîmboefî. Nîmboefî mburîhu asu sünguna Rom ngoafîhü hefî tükümehundî.

¹⁵ Romîhündî anîhondümbo-rîhindeimbî ai ro ranî ngoafîhü tüküyahumboanefî hoafî ra hîmborîyei hehimbo, asu ai Apiusîndî Maket sowahî nindou aporambo worî ngîmî fondarühî sînei mbumarîhimunî. Ranîyu Por ai aheimbo hoeireandürî haya, Godîmbo hîhîfîrîrühî ngusüfoambe afure kümareandî.

Por ai Romîhü Godîndî hoafî bokamarîhendî

¹⁶ Hifî Rom ngoafambe tüküyahundane, ranîhünda gafman nindou ranai Porîmboya se sîhaf-amboanî worî mamî ranambe nîmbafanî ami mamî ai sîhambo hifandîmbîranînamboane mehomondo.

¹⁷ Ngîmî si ra howane, asu Por ai Suda-yei bogorî-memo ranahamumbo wataporîmbohünda mborai yahupurî haya hümarîhepurî. Ai munğ mafandunda, hoafîyupurühî yahuya, “Wandafî mamî. Ro moai nîni akîdou-amboanî rarîheandî sîhefî nindou asu sîhefî amao mamî-yomondî ahînümbo hohoanîmo ranahambo hifînambo-fembohünda. Nga Suda ai moanî wambo Serusaremîhü kîkîhîrîndümondîrî mburu Romî-yomondî warîhümarundîrî.

¹⁸ Ranîyomo Rom ai wandî papî-hoafî hîmborî-yomonda ro moai nîni-moatükunî rarîheanda hoeirundî wambo hîfoköefe-ndîrîmbohünda. Ranîyo ai wambo aboedambo koarîhefe-ndîrîmbo mehomo.

19 Nga asu Suda ai ranî hoafî ra hîmborîkoate-memonda asu ro hoafîmbo moai ngorü nafî yangoro. Ranîyahî ro Rom adükarî bogorî Sisar ai wandî hoafî ra awi hîmborîmbiyu masahî. Ranî-moatükunî rameheandî ra ro moai akîdou-amboanî nindou ro-mayei ranaheimbo papî-hoafîrîhandürî, nga moanî hamîndîyo rameheandî.

20 Ranî hoafî ranîmboyahî ro sîhamumbo mborai-sa hûmarîheheapurî hoiefepurühî wataporîmbo-yopurîmbo sambo. Ro anîhondümborîhe heheamboanahî hîmboayahî sapo nîne-moatükunî Israer muᅇguambo hîmboayei ranahambo. Ranî-moatükunî ranahandî nîmîndîhünd-ane sen haponda wambo hûputüpu-rîhendîrîmboayo,” mehupurî.

21 Ranîyomo asu ai ahambo sîmborî hoafîyomo-ndowohü yahomoya, “Ro moai Sudia-yafe-mayo pasî sîhamböhünda akîdou-amboanî sahumîndefî. Asu moai yîhoefî wandafî mamî Suda ai ranîhündambo sîhambo hoafîmbo hündî hoafî sowandümo sîfomo. Asu moai sîhambo moaruwai hoafîyoweimbî hündî hoafî ra tüküfe raraorandî, nga wanî.

22 Nga awi ro sîhafî hohoanîmo ra hoafîyafanî hîmborîmbo sefomboanefî. Ranî-moatükunî ra nîmboe sapo ro fîfîrîhündî muᅇguambo nindou Sisas ai Godîndî nîmor-ani seimbî aipoanîmbo-mehindî ranai se nîmbafambeahîndî ranahambo moaruwaimbofe hoafîmayei,” mehomondo.

23 Ranîyomo asu ranî-sîmboanî fandîhumboane yahomo houmbo, nindou afîndî ranai Por nîmarühî mafandundî. Ranîyu Por ai God ngînîndî hîfandarandî ranahambo wataporîmbo-marandî. Ranîyo nindou ranai Sisasîmbo anîhondümborîrûwuramboane yahu haya Mosesîndî-mayo ahînûmbî hohoanîmo asu Godîndî hoafî hoafîyomo-rundeimbî yomondî-mayo hoafî sürü pefe masîhefeyo ranahandî nîmîndî ra wataporîmbo-marandî. Ranî-moatükunî ra moanî hapoadümbö siambe piyu haya wataporîmbora hu-hu-humbo nîmbokoanî kîkîmaramündü.

24 Ranîyomo asu nindou-memo ranai bîdîfîrî ahandî hoafî ra anîhondümborundî, nga asu bîdîfîrî ai awi moai ranahambo anîhondümborundî.

25 Por ai mamî hoafî ra hoafîyu hayamboyuwane, asu süᅇgunambo ai bobotîyafu houmbo ahamundîhoarî hoafî ranahambo sîmborî hoafîyomo houmbo bukürüme fundî. Sapo Por ai yare hoafîyuhü yahuya, “Yîfîafî Aboedî ranai Godîndî hoafî hoafîyu-randeimbî Aisaia ranahandî yafambe süᅇgure haya asu sîhamundî amoao mamî ranahamumbo anîhondü hoafîmayu!

26 Aisaia ai yare hoafîyuhü yahuya,
‘Se ngafî nindou ndanaheimbo hoafîndafîndürî.

Se hîmborî yanggîrî hîhîmborîpo-ndeimboyei,
nga asu ngîrî fîfîrîndîhi türüboadîhindî.

Se hîmboapondei ngeimboyei,
nga asu ngîrî hoeindîhindî.

27 Nîmboe sapo nindou ndanahei hohoanîmo ranai tapîhamî-yondürühi
ahei hîmboambe ra güre papîreandürî
asu ahei hîmboarî ra dikîreandürî raraora hayambo wambo.

Refekoate-ndeianî, nindou ranî-mayei ranai awi ahei hîmboarînambo hoeirîhi,
ahei hîmboambe ranambo hîmborîyei

asu ahei hohoanîmo ranai korîfoareandürühi

ai wambo sowana hehüpo ro aheimbo aboedî-aboedî fendürîmbo-hünda,’ *Aisaia*
6:9-10
mehu,” mehu.

28-29 Ranîyu asu Por ai ndeara bîdîfîrana hoafîyuhü yahuya, “Awi se ranî-moatükunî ranahambo hohoanîmo türüboadühi fîfîrîndîhindî. Sapo God ai nindou

aboedambofembo hoafi ra Suda-yafe ndifo ranaheimbo-so maho-ane, nga asu ai-amboani hoafi ranahambo himbori-ndeimboyeisi!” mehu.

³⁰ Por ai wori mamî ahandî pemiyu haya ranambe yimbu himbanî manüngu. Ranîyu asu ai nindou didiyei ahambo-so tüküyahindani mborai-mborafi semündündürî didiboado-reandürî marandî.

³¹ Ai rarearühi God nginîndî hifandarandî ranahambo aheimbo yihimbokoate-wataporimbo-randürühi Sisas Krai Adükari-mayu ranahambo yamundeandürî marandî, nga nindou mamambo moai yowanî yahundo.

Rom

Pas Por ai Romihündambo sürü papimarandi

¹ Karıhasıhandürı ro Por-anahı, roana Kraıs Sıasındı moanı ratüpurıya-rıhandeimb-anahı. God ai wambo Kraısındı hoafı semındı ho-rambohünda kafaore hınıngıreandırühi asu se aboedı hoafı ra bokandıhawandı mehu-anahı nda.

² Aboedı hoafı ndanahambo God ai horombo hoafımareandı asu hoafı ra ahandı hoafı hoafıyomo-rundeımbı ai ahandı Bukambe sürü paru masıhoemo.

³ Aboedı hoafı ranana ahandı Nımorı ranahamboane hoafımayo. Nımorı ra Sudahündı nındou adükarı bogorı Defıtındı sırambeahındı nındoumbofi tükümeıyü.

⁴ Nğa ahandı sürühoeımbı yıfıafı ranahambo ana God-ani ahandı afındı hondayı. Ai Godındı Nımor-ani ranımbı weındahı randeanda tüküfemböhünda God ai ahandı ngınındı afındınambo ahambo yıfıhündı botımarırı. Sapo aiana sıhefı Adükarı Sıas Kraıs ra.

⁵ Ahandı sünguyo ro hoafı semındı ho ratüpurı ra masahumındefı. Asu Suda-yafe ndıfo nımorehı nındowenihı muıguambo hıfıhü ranai Sıasımbı anıhondümböndıhorühi ahandı hoafı ra süngumbırıhındı yahuhaya ranımbıhünda God ai yıhoefımbı kamafoareamunı.

⁶ Asu nındou Rom ngoafıhü amarei ra sıheimbo kameihıyü hoafı ra hoafımbı koamarıhemunı. Sapo sıheimbo God ai Sıasınd-aneı mehündürı.

⁷ Se Rom ngoafıhü amarei sıheimboyu sapo God ai ngüsüfo parearühi asu ai nındou wand-aneı yahuhaya dıbonımendürı, sıheimboanahı ro sürü nda paparıhandı. Sıhefı Ape God asu Adükarı Sıas Kraıs ai sıheimbo moanı hıpoambo-ndıneandırühi ngüsüfoambe afurıfımbı hohoanımo mbısabına-ndüramboane.

Por ai Romihündı hoeıfendürımbı yahumboanı

⁸ Ro randıhe hoafındahandürı samboanahı, muıguambo hıfı nındou amarei ranai se anıhondümbö-rıhındeımbı nındou anımböei ranımbı wataporımbı-arıhündı ranımböanahı asu Sıas Kraısındı süngu sıheimbohünda wandı God ranahambo hıhıfarıhüni.

⁹⁻¹⁰ Godındı Nımorı ranahambo aboedı hoafı ra hoafıya rıhandühı wandı muıguambo hohoanımo Godımbı ratüpurı-yahühanahı. Ai fıfıreamboanı sapo ro nımbı-nımbı sıheimbo hohoanımoayahühi ahambo dıdıbafıya arıhandı. Ai wambo sıheimbo hoeıfendürımbı farıhefe-ndırımböhündambo hohoanımoayı ana, asu ro süngunambo dıdı sıheimbo hoeındı-heırımböyahı.

¹¹ Ro Yıfıafı Aboedındı-mayo moatükunı sıheimbo ngınemındı-ndürımböhünda segödürımbı sambo, ranımböanahı asu ro sıheimbo hoeıfendürımbı hohoanımo-ayahandürı.

¹² Hoafı nda rahurai-ane: Sıhefı anıhondümböfe ranına sımbörı-sımbörı ngınımbıramındımun-amboane samboanahı hohoanımoayahı.

¹³ Wandafı mamı, se ndorıhi fıfırındıhındı, ro sıheimbo sowana afındımbı sınımbı samboanahı hohoanımoayahı. Nğa asu wambo afındımbı bıdıfırı moatükun-ane nafı güreandırı marandı. Ro Godındı ratüpurı ratüpurıyahühi Suda-yafe ndıfo aheimbo farıheheandıranı ahandı hoafı anıhondümbö-rıhındeımbı nındou tüküyahi marıhünd-ane. Nğa ranımböanahı sıheimbo sowanambo amboanı sınımbı samboanahı, sıhei anıhondümböfe hohoanımo ra farıhefemböhünda sapo aheimbo mafıheheandırı nou.

¹⁴ God ai wambo ranı ratüpurı masendıra ranımböane asu roana nındou Grikındı adükarı ngoafıhü amarei-aneı asu nındou nımambe burayei-ane, nındou

fifirihindeimbi rananei asu fifirifekoate-mayei rananei munḡuambo aheimbo hoafi ro moani bokandihehea samboanahi ḡusüfoambe fufurafoareandiri.

¹⁵ Ranimboanahi asu Godindi aboedi hoafi nda Rom ḡoafihü amarei sheimbo amboa bokandiheheandüri sa hehea ro hürütayahi.

Aboedi hoafi ana Godindi ḡginind-ane

¹⁶ Nga ro moai aboedi hoafi ranahambo amoanḡḡiyahi. Nimboe sapo ranana Godindi hoafi ḡginindi hamindiyo hayamboane asu ai didiyei anihondümborarihindi ranaheimbo aboedambo-reandüri-randeimbi mayowambo wambo. Sudahündi aheimbo-so boatei tüküfe mburamboyo asu süḡguna ahei ndifo ranaheimbo-so amboa tüküme feyo.

¹⁷ Nga aboedi hoafi ra sapo God ai nindou anihondümborarihindi ranaheimboya nindou mbumund-anei ehündüri asu Godindi mbumundi hohoanimo hoafi ra ranambeah-ane weindahi tüke feyo. Mbumundi hohoanimo ranana anihondümbofe hohoanimo rani-süḡgu yangiri weḡgurühi peyo haya hombo bidifiran tüke feyo. Nga Baiborambe hoafi ranahambo yare hoafiyowohü yahoya, 'Nindou ranai ana anihondümbofe hohoanimo rani-süḡgu yangiri nimboeimboyei,' meho.

Munḡuambo nindou Godimbo daboadanambo-arihori

¹⁸ Nindou sapo Godimbo daboadanambo-rihorühi asu moaruwai hamindi hohoanimo yeihahi ahei moaruwai hohoanimonambo ahandi anihondü hoafi ra gürühi arihündi. God sünambe amaru ahandi hürütü ra ranaheimbo weindahi tüküfe arandi. Asu ai ranambo nindou rahurai ranaheimbo yibobondearimbui.

¹⁹ Nga nindou ai God ranahambo fifirifembo hohoanimo ra moai dibo yangoro. Nga God ai ahandihoari rani-moatükunü ra aheimbo weindahi-mareandüri.

²⁰ Yinü, God ai hifi nda nafimarandi asu horombo hondü peyo haya hombo hapondani amboani rani-moatükunü ai nafimarandi ra nindou ai hoeirihimboanei. Ranimambo asu nindou ranai God ahambo ḡgiri himboari hondünambo hoeindihorisü, nga ai nünḡu-nahuraiyu ranahambo fifirindihimboyei. Ai ahandi koadürümbo yangoroweimbi ḡginindi ra fifindihindi asu ai God hondayu ranahambo fifirindihimboyei. Ranimboane asu ai ḡgiri roana moai ranahambo fifirihundi mbisei.

²¹ Sapo nindou ai Godimbo fifiri-marhoriyosi, nga asu ai moai Ahambo adükarani seihü, shefi God-ani sahündowohü hihifirihori rihündi. Nga asu moanindi moatükünimbo ḡusüfo pamarihindi asu ahei hohoanimokoate hohoanimonambo ahei ḡusüfo ra nimbü mamarondüri.

²² Asu ai rarihi hoafiyehi seiya, roana fifirihundeimbi nindou-ane fi, masei, nga ai nindou fifirifekoate tüküme hindü.

²³ Asu ai God koadürümbo-koadürümbo nünḡuweimbi ranahambo hinḡgirihi hehi asu ai sümbuyo-randeimbi moatükunü, nindou, ndu, ninhondi, wako sisami ranahambo hei didibafiyehi rihündühi hihifi-hihifiyei marihündi.

Mamikari hohoanimo

²⁴ Nindou ranai moaruwai rani hohoanimo-mayeiamboyu asu God ai aheimbo yare moani hinḡḡi-mareandüra asu ai yikoarifo hohoanimo ḡusüfoambe botimareandüri asu amoanḡḡümbü moatükunü simbori hoyehi marihündi.

²⁵ Nindou ra Godindi anihondü hoafi ranahambo hinḡḡirihi hehi asu tikai hoafi süḡgurihi arihündi. Raniyei asu ai nüne-moatükunü God nafimarandi ranahambo hohoanimo yeihahi didibafiyehi marihündi, nga asu ai God munḡu-moatükunü nafimarandi ranahambo moai anihondümborarihorihi didibafiyahindo rihündi. Nga awi shiri munḡuambo si aho ra ahambo adükarani mbisefimboane, nga anihond-ane.

²⁶ Nindou ranai moaruwai hohoanimo ramarihindi ranimbo-hündambo God ai aheimbo amoanngümbi hohoanimo ngusüfoambe amaro ra-süngure hinngimareandüri. Ranimboyei asu nimorehi ai-amboani nindowenihidibo aboedi ningokoate-yehi ngörü nimorehi dibo mamani ran hohoanimo süngumarihündi.

²⁷ Asu nindowenih ai-amboani ranisüngumboemo ai hohoanimo aboedi ahamundi nimorehi-babidi refembo ra hinngiru houmbo nindowenih ahamundhoari bogo moaruwai hohoanimombo mehomo. Raniyomo asu ai amoanngümbi moatükuni yaru arundi ranimbo-hünda asu ahamundhoari tñirifo afindi masowandümo sapo ai ramefundi rani simogodihumbo.

²⁸ Nindou ai Godindi anihondü hohoanimo fifirife ranahambo süngufembo moei masei ranimboyei asu God ai ahei yikoarifo hohoanimo moaruwai yare hinngimareandüra, asu ai rani-moatükuni refembo yowanimbo-mayo ra ai rani-süngumarihindi.

²⁹ Asu aheimbo hohoanimo moaruwai hamindi mengoro ranai tüküra pimareandüri yikoarifo hohoanimo, sümbuyo-randeimbi hohoanimo, hohoanife hohoanimo, ngörumbo yifiari hohoanimo, ngörumbo ngusüfoambe moaruwaimbofe hohoanimo, nindoumbo hifokoeffe hohoanimo, nginindi hoafi hohoanimo, ngörumbo tikai hoafi hohoanimo, ngörumbo moaruwaimbofe hohoanimo, mungu hohoanimo ra süngumarihü hei.

³⁰ Ranিয়েi asu ngörumbo daboarani hoafi hohoanimo, ngöründi ndüri weindahi hamindi moaruwaimbofembo hohoanimo, Godimbo yiboarukofi hohoanimo, hoafi mbahirihefimbi hohoanimo, afindi-afindeimbi hohoanimo, ahei fi ranahambo borihohoanimo, munguambo ra süngumarihü hei. Ai simbori moaruwai hohoanimo ranahambo refembo hohoanimo, asu hond-afindi-yafe hoafi himbori-koate, hohoanimo mungu ra rareirani hohoanimo munguambo ra rarihi marihündi.

³¹ Ai ngusüfo hohoanimokoate-anei, asu moai ahei hoafayei ranahambo kikihirihümündi, moai ahei fikiminindimbo hohoanimo yei, asu ai moai nindou ngörumbo hipoambo-rhindühi farihhindüri.

³² Nindou ranai Godindi mbumundi hohoanimo hoafi ra ndorihifi fifirihindi. Hoafi ra yare hoafiyowohü yahoya, 'Nindou düdi ai hohoanimo yahurai hohoanimo ayu ana, yifimbiyuwamboane,' meho. Nindou ai ra fifirihindisi, nga moaruwai rawarihindi. Asu rani yangririyoponi, nga nindou bidifiri ai rawarihindi ranaheimbo siaoyahi arihündi kameihi.

2

Godindi yibobofe hohoanimo ai mbumund-ane

¹ Ranimboane asu nindou didiyei nindou ngörumbo papi-hoafirihündürani, se ngiri ro hütiyefiponi mbi sei. Nga se ngörumbo papi-hoafirihündürani se shei-fimbo amboani papi-hoafirühi arihündi, nimboe se rani moatükuni ai rawarihindi ra sapo se-amboani rawarihindi ranimbo wambo.

² Nindou sapo moaruwai hohoanimo rahurai rawarihindi ranaheimbo God ai papi-hoafarandüri, nga ahandi yibobofe hohoanimo ra mbumundi saf-ane, ra sirihi fifirihündi.

³ Nga se nindou bidifirambo ai hohoanimo rahurai hohoanimo ayu ranahambo papi-hoafiri-hündühaneisi, nga se-amboa sheihoari rani hohoanimo rahurai rarihindühanei, nga se nungurihi ranahambo hohoanimo-yehiyeia? Asu se Godindi yibobofe tüküfeyowambe ra aboedambo-ndahumboyefi seimboyefi?

⁴ God ai sheimbo hohoanimo aboedi safi hohoanimo yundürihi sheimbo nima yibobofe-ndürikoate gedühi hifandarandüri. Nga ahandi hohoanimo ra se moanane

seimboyei? Godɪndɪ aboedɪ hohoanɪmo ra sɪheimbo dɪdɪboado-fendüranɪ asu se hɪhɪrɪfe ahambo süngufimbo-hündamboane, ɳga se ranahambo moai fɪfɪrɪhindɪyo?

⁵ ɳga se afɪndɪ-afɪndeimb-aneɪ asu ɳgɪrɪ sɪhei moaruwai hohoanɪmo ra hɪnɪɳgɪndɪhindɪ. Mami ranɪ hohoanɪmo süngu Godɪndɪ-mayo ɳgɪnɪndɪ hamɪndɪ hohoanɪmo ra sɪheiwami papɪrɪhündühɪ nou-aneɪ. Asu se süngunambo God ai ɳgɪnɪndɪndühɪ ahandɪ mbumundɪ hohoanɪmo süngu yɪboboreandambe anɪmbo ranɪ-sɪmboanɪ weindahɪ tükündɪfeyoanɪ asübusümbɪ hohoanɪmo ra ndahümündimboyei.

⁶ ɳga nindou mamamɪ nɪne-moatükunɪ ai rawarɪhindɪ ranɪ sɪmogodɪhümbö anɪmbo God ai aheimbo yɪbobondearümbui.

⁷ Nindou bɪdɪfɪrɪ dɪdɪyei aboedɪ hohoanɪmo ra sünguarühɪ hei ana, sapa God sɪhefɪmbo ndürɪ adükarɪmboane asu sümbokoate yangɪrɪ nɪɳgombo ranane muɳguambo ranɪ-moatükunɪ mbɪsemuna seimboaneɪ rawarɪhindɪ. Nindou rahurai ranaheimbo-anɪmbo God ai yangɪrɪ koadürümbo nɪɳgoweimbɪ ra dagadürɪmbui.

⁸ ɳga asu nindou bɪdɪfɪrɪ dɪdɪyei ai ahei fimbo yangɪrɪ hohoanɪmoyeiɪ anɪhondü hohoanɪmo ranahambo yɪboaruko-rühindühɪ asu nɪne hohoanɪmo moaruwai meɳgoro ra süngufembo hohoanɪmoayeɪ ranaheimbo-anɪmbo God ai ɳgɪnɪndɪndühɪ tɪɳrɪfo afɪndɪ dagadürɪmbui.

⁹ Ranɪ-sɪmboan-anɪmbo nindou muɳguambo sapa hohoanɪmo moaruwai meɳgoro sünguarɪhi hei ranaheimbo tɪɳrɪfo-ane asu asübusɪ afɪndɪ ranane ranɪ-moatükunɪ ra dagadürɪmbui. Ranɪ-moatükunɪ ra Sudahündɪ aheimbo-so boateɪ tükündɪfendürɪ mbundambo-anɪmbo asu süngunambo muɳguambo nindou amurɪ-mayeɪ aheimbo-so amboanɪ tükündɪfendürɪmboe.

¹⁰ ɳga asu nindou muɳguambo dɪdɪyei ai sapa hohoanɪmo aboedɪ ra-sünguarɪhindɪ ranaheimbo-anɪmbo God ai ahandɪ hɪmboamupui-randeimb-ane, ndürɪ adükar-ane asu ɳgusüfo afurɪfe kife-ane muɳguambo ra dagadürɪmbui. Ranɪ-moatükunɪ ra Suda aheimbo boakorɪ dagadürɪ hayambo-anɪmbo asu nindou amurɪ-mayeɪ ranaheimbo amboanɪ dagadürɪmbui.

¹¹ God aiana ɳgɪrɪ nindoundɪ sɪrɪ ranahambo hohoanɪmondu, ɳga muɳguambo mamɪ hohoanɪmo süngu türüfoa-reandürɪhani yɪboboareandürɪ arandɪ. ɳga nɪne-moatükunɪ nindou ai rawarɪhindɪ ranɪ-süngu yangɪrɪ anɪmbo ai türüboadeandühɪ yɪbobondeambui.

¹² ɳga nindou dɪdɪyei Mosesɪndɪ-mayo ahɪnümbɪ hohoanɪmo ranahambo fɪfɪrɪfekoate-mayeɪ-aneɪsɪ, ɳga moaruwai hohoanɪmo süngurɪhindanɪ God ai ahɪnümbɪ hohoanɪmo ranahambo hohoanɪmokoate-nduhü aheimbo randeandüra awandɪhehimboyei. Asu Suda ai ahɪnümbɪ hohoanɪmo fɪfɪrɪhindɪsɪ, ɳga asu dɪdɪyei moaruwai hohoanɪmo süngurɪhindanɪ ahɪnümbɪ hohoanɪmo ranɪ-süngu yɪbobondearümböe.

¹³ ɳga nindou dɪdɪyei ahɪnümbɪ hohoanɪmo ranahambo hɪmborɪmayeɪ ranɪ-yeipoanɪ ai Godɪndɪ hɪmboahü aboedɪ mbumundɪ nindou anɪmboeɪ, ɳga wanɪ. ɳga nindou ai ahɪnümbɪ hohoanɪmo ranai hoafɪmayo ranahambo süngurɪhindühɪ rawarɪhi hei ranai-anɪmbo Godɪndɪ hɪmboahü aboedɪ mbumundɪ nindou tükündahimboyei.

¹⁴ ɳga nindou Suda-yafe ndɪfo aiana moai ahɪnümbɪ hohoanɪmo ra fɪfɪrɪhindɪsɪ, ɳga bɪdɪfɪrɪ ai moanɪ ahei hohoanɪmonambo yangɪrɪ aboedɪ moatükunɪ ahɪnümbɪ hohoanɪmo ranai hoafɪmayo ranɪ-süngu-aneɪ ratüpurɪyei arɪhündɪ. Ai ahɪnümbɪ hohoanɪmo ra fɪfɪrɪfekoate-ayeɪ amboanɪ asu ai aboedɪ hohoanɪmo ra aheihoarɪ purɪhümündihü hohoanɪmoyeiɪhaneɪ.

¹⁵ Ranɪ hohoanɪmo ai ranɪ-süngurɪhi hohoanɪmoyei arɪhündɪ asu ahei aboedɪ hohoanɪmo ranai-ane ahei ɳgusüfoambe ahɪnümbɪ hohoanɪmo sürü apaiaro ranahambo nafuiarandɪ. Ranɪyeɪ asu ahei ɳgusüfoambe ranai-amboanɪ ahɪnümbɪ hohoanɪmo ra

purar+hümündi ranahambo nafuiayo, nga ngoambo yiboarukureandür+ asu ngoambo ndoreandür+ randühane.

¹⁶ Y+bobofe si ra tüküfe s+imboan-an+imbo muᅅgu-moatükun+ sapo rahurai ham+ndi nindou aheimbo-so tükünd+ fendür+imboe God ai Sisas Krais+ndi war+ süngu nindou-yei hohoan+mo d+bo meᅅgoro ra türüboadeandüh+ y+bobondea-ndür+imbui. Hoafi yahurai ranane ro s+heimbo aboedi hoafi hoafayah+ndürü+ bokar+hehe ar+händi.

Sudah+ndi asu ah+nümbi hohoan+mo

¹⁷ Asu se nūᅅgu-mandahia? Se hoafiyeih+ya, roana Suda-anefti, nga ran+imbo-hündambo ah+nümbi hohoan+mo ra fif+rari+hündi ran+imbo wambo God+ndi y+bobofeambe s+hef+imbo aboedambo-ndeamunümbui ase. Asu se ro-anefti God+ndi nindou-ayefi sei hehi ranahambo bor+yei ar+hündi.

¹⁸ Sapo se ah+nümbi hohoan+mo ra yamund+hi mbur+hü fif+r+hi hehimbo wambo God ai n+ne aboedi hohoan+mo-ane ehu ra fif+rari+hündi asu mbumund+ hohoan+moayo ranahamboane yifirayei.

¹⁹⁻²⁰ Asu se hoafayeih+ya ah+nümbi hohoan+mo ranambe fif+r+fe hohoan+mo asu an+hondü hoafi ra muᅅgu fif+rari+hündi ase. Ran+imbo-hündambo an+imbo himboat+hari-mayei ranaheimbo nafi nafuinda-hündür+imboyefi asu nindou n+mbi n+maroan+ an+boadei ranahei si rahurai-anefti. Asu roana sapo ᅅgusüfokoate nindouyei d+d+boador+hündür+r+hundeimbanefti asu n+moak+d+bou yamund+hündür+r+hundeimb-anefti muᅅguambo rasei ar+hündi.

²¹ Se nindou bod+mondambo yamundari+hündür+ ana, asu n+imboe s+hei fimbo yamund+fekoate-ayeia? Se hoafiyeih+ya, se hūmbuhün+poan+, ase-anesi, nga asu se ra s+heihoari hūmbuhün+yeih+yei wan+yei?

²² Se hoafiyeih+ya, se n+morehi s+si+h+imo, nindowenih+ b+rab+r+poan+, ase-anesi, nga asu se s+heihoari ra raweyahindüh+yei wan+yei? Se s+sam+ god ranahambo yiboarukoar+hünd+si, nga asu se s+sam+ god+ndi worambeah+ndi napo hūmbuhün+yei r+hündai wan+yeiai?

²³ Se ah+nümbi hohoan+mo ranahambo ro fif+r+humboanefti seihü ranahambo bor+yei r+hündühaneisi, nga se hohoan+mo ra süᅅgufekoate-yeih+ asu ranan+imbo se God+ndi ndür+ moaruwaimbo-r+hündüh+yei wan+yei?

²⁴ Nga ranahambo Bukambe hoafi ranai yare hoafiyowohü yahoya, 'Suda s+hei süᅅguna nindou ᅅgorü s+r+hündi ranai God+ndi ndür+ ranahambo moaruwaimbor+hi hoaf+yei ar+hündi,' meho.

Hoear+ kefe t+r+hefe hohoan+mo asu ᅅgusüfoambe hohoan+mo-ane

²⁵ Asu Suda se ah+nümbi hohoan+mo ranahambo süᅅguar+hi hei ana, s+hei hoear+ kefe t+r+hefe hohoan+mo ra mbumund+ saf-ane. Nga asu se hohoan+mo ranahand+ süᅅgufe hokoate-yeian+ hoear+ kefe t+r+hefe hohoan+mo ranai refekoate himbondeimboyei.

²⁶ Asu nindou ᅅgorü s+r+hündi sapo d+d+yei ahei fihoeari ra kefe t+r+hefekoate-aneisi, nga asu ai ran+ ah+nümbi hohoan+mo ra süᅅguar+hi hei ana, nindou ranaheimbo God ai nindou ranai ana fihoeari kefe t+r+hefimb+ himboyeimboanei mambüs+yo?

²⁷ Y+ni, asu Suda seana ah+nümbi hohoan+mo ra Bukambe mbeᅅgor+ndür+si asu s+hei fihoeari kefe t+r+hefe hohoan+moyeimb-aneisi, nga asu se ah+nümbi hohoan+mo ranahambo süᅅgufekoate-yei ar+hündi. Nga nindou ᅅgorü s+r+hündi aiana moai ahei fihoeari kar+hi t+r+hehi r+hünd+si, nga asu ah+nümbi hohoan+mo ra süᅅguar+hündi ana, nindou rahurai ana ahei aboedi hohoan+monambo s+heimbo papi+hoafarandür+.

²⁸ Nga nindou ai moan+ fi yang+r+ Sudahünd-ani ranai ana Suda hondüyopoan+. Asu fihoeari kefe t+r+hefe hohoan+mo hondü ranana moan+ fi ranahambo hohoan+mo yang+r+iyopoan+.

²⁹ Nga nindou düdi ai Godîndi-mayo moatükunî ra ahandî ngusüfoambe amarondo ana, ai Suda hond-ani. Fihoeari kefe tirîhefe hohoanîmo hondü ranana ai ngusüfoambeahîndî hohoanîmo yangîr-ane. Rani hohoanîmo ranana moanî fimbo hohoanîmoyopoanî, nga Yifiafîndî hohoanîmo-ane. Nindou rahurai ai nindouyei himboahü ndürümbî adükariyopoanî, nga Godîndî himboahü ndürümbî nindou-ane.

3

Moaruwai hohoanîmo ra ngîrî aboedî hohoanîmo hîfînambondeandî

¹ Ranana asu nüngunde Sudahündî-yei niñgombo ranai ngorü sirîhündî-yei niñgombo ranahambo ngasündîmandea? Asu fihoeari kefe tirîhefe hohoanîmo ranambe nine-moatükunî aboedî tüküfe aranda?

² E! Afîndî muñguambo moatükunî aho ra rani-poanî rani-poanîreamboane. Mamî adükari moatükunî ranane God ai Suda aheimbo ahandî hoafi hondü ai aheimborîhi hîfandîmbîrîhünda yahuhaya masagadürî.

³ Asu nindou bidîfirî ai hoafi ranahambo anîhondümbö süngufekoate-aye ranana asu nüngumandîfea? Nindou ai rani-moatükunî rawarîhindî ranîmbohünda asu God ai-amboanî anîhondümbö hohoanîmo hoafi ahandî ra hîniñgîmandeyo?

⁴ Tikaiyopoanî, nga anîhond-ane, God ai ngîrî rani-moatükunî ra randeandî! Nindou ai tikarihi hehi hoafayei amboanî asu God aiana moanî anîhondümbö mam-anîmbo hoafîndîmbui. Sapo Bukambe hoafi ranai God ranahambo yare hoafiyowohü yahoya,

'Nüñgu-sîmboanîyo se hoafîndafanî nindou hoafi ra anîhondayo fîfirîmbîrî-hindamboane.

Asu nüñgu-sümboanîyo nindou sîhambo papi-hoafîndîhünanî sîhafî hoafi ra ahei hoafi ranahambo ngasündîmbî-reandüramboane,'

Buk Song 51:4

meho.

⁵ Nga asu sîhefî moaruwai hohoanîmo ratüpurî rani hohoanîmo ranai Godîndî mbumundî hohoanîmo ranahambo weindahîndeandanî ana, sîhirî ranahambo nüñgu mambîsefa? God ai sîhirî moaruwai hohoanîmoyefî arîhundî ranîmbo-hünda ai sîhefîmbo sîmborî tîñîrîfo asemunî ana, asu ahandî hohoanîmo ra moaruwai-ane, randîhu ramambîsefîyo wanîmandefîyo? (Nindou sîhefî hohoanîmo süñguanahî moanî ndarîhe hoafiyahî.)

⁶ Rani-moatükunî ra ai wanî! Asu God ai mbumundî hohoanîmokoate-ayu ana, asu nüngunde ai nindou hîfî ndanîhü anîmboei ranaheimbo türüboadeandürühi yîbobomandeandüra?

⁷ Asu wandî tikai hoafi hohoanîmo ranambo Godîndî hoafi hondü ra weindahî-rîheandanî asu ahandî ndürî adükari tüküfeyo ana, asu nîmboe wambo moaruwai hohoanîmo-yaheimbî nindou nou God ai papi-hoafarandîra?

⁸ Refeana, sîhirî randîhu hoafîndefîhüya, awi sîhirî moaruwai hohoanîmo rani yangîr-anîmbo süñgundîhu ngefani ranîmbo asu aboedî hohoanîmo ra rani-süñgu tükündîfeyoanî mambîsefîyo? Karîhasîhandürî wanî. Nindou bidîfirî wambo tikai hoafiyahü-ndîrîhüya Por aiana yahurai hoaf-ane wataporîmbora arandî asei. Süñgunambo-anîmbo God ai aheimbo ramarîhindî süñgu türüboadeandürîhî tîñîrîfo dagadürîmbui, nga rani-moatükunî God ai refemboayu ra ai aboed-anesî.

Nindou moai mbumundî mamî ai-amboanî hîfîni nüñgu

⁹ Awi refe ana, Suda sîhirî nindou ngorü sirîhündî ranaheimbo ngasündîhurümbö-mbeyefîyo? Ra ai wanî! Ro rani-moatükunî ranahambo hoafîyaheimb-ane, nindou ngorü sirîhündî ranane, asu Suda ranane, muñguambo sîhirî ana mamî sîmogodî nindou yangîr-ane fî asu muñguambo moaruwai hohoanîmo süñgurîhu-rîhundühi sîhefîhoari hütî-ane fî.

- ¹⁰ Nga Bukambe hoafi ranahambo yare hoafiyowohü yahoya,
‘Nindou mamî ai-amboanî moai mbumundî nünngu.
- ¹¹ Nindou mamî ai-amboanî moai Godîndî moatükunî ranahambo fîfîreandî,
nindou mamî ai-amboanî moai Godîmbo kokorürî randî.
- ¹² Muŋgoambo ai Godîmbo daboadi hîhîrîhorî-mboanei.
Muŋguambo ai nindou moaruwai saf-anei tükümehindî.
Nindou mamî ai-amboanî nîne-moatükunî aboedayo ranî-moatükunî moai rareandî,
nga wanî,’ *Buk Song 4:1-3; 53:1-3; Saveman 7:20*
- ¹³ ‘Muŋgu yafambe ana yîfambe gabudîfekoate anîŋgo rahurai-anendürî.
Tîkai hoafi moaruwai ranai ahei teifî ranî-sünngu hîhîre ho pîyowohü moanî
yangoroweimbi hoafi ranai tüküfîh-ane.’ *Buk Song 5:9*
‘Amoasîrîndî yahafambe nindou hîfokoefembo tîbagî amaro nahurai.’ *Buk Song 40:3*
- ¹⁴ ‘Ahei yafambe ambe ana nindoumbo God ai moaruwaimbo-mbîreandüra-mboane
yaho hoafi
asu moaruwai hühütimbü hoafi ranî yangîr-ane hoafîyei arîhündî.’ *Buk Song 10:7*
- ¹⁵ ‘Aiana nindou hîfokoefembo hohoanîmoayei.
¹⁶ Aiana nahanîniyo ahei ra muŋgu-moatükunî moaruwaimbofe howohü tîŋîrîfo
afîndî saimbo yangîrî nindou-anei.
- ¹⁷ Aiana nindou ŋgorü-babîdîmbo moai wudîpoaporîhi nîmarei.’ *Aisaia 59:7-8*
- ¹⁸ ‘Aiana moai Godîmbo akîdou-amboa ahînrîhorühî yîhîmboyahündo rîhündî,’
Buk Song 36:1
- meho.
- ¹⁹ Asu sîhîrî fîfîrîhumboanefî, muŋguambo hoafi ahînümbî hohoanîmo ai hoafayo
ra nindou dîdîyei ranahandî hoarehîndeihi süngumbîrî-hindamboane. Ranîmboane
asu nindou mam-amboa ŋgîrî hoafîndühî ro mbumund-anahî mbüsu, nga wanî.
Asu nindou muŋguambo Godîndî hîmboahü hütî-anei ra nafuimbohünda ahînümbî
hohoanîmo engoro.
- ²⁰ Nga ahînümbî hohoanîmo süngufembo ranînambo ŋgîrî nindou mamîmbo am-
boanî Godîndî hîmboahü nindou mbumund-anahî mbüsu. Ahînümbî hohoanîmo
ranai ahandî ratüpurî sîhefî hohoanîmo moaruwai nafuiyamunî randühane.
- Anîhondümböfe süngu nindou ai Godîndî hîmboahü mbumund-anei*
- ²¹ Nga hapondanî ana God ai ahandî nindoumbo mbumund-anei ehu hohoanîmo
ranana ai weindahî tüküfemboane. Nga asu ranî-moatükunî ra sapo ahînümbî
hohoanîmo meŋgoro ranî-süngupoanî tükümefeyosî, nga ahînümbî hohoanîmo ranîyo
Godîndî hoafi hoafîyomo-rundeimbi ranai-amboanî ranî-moatükunî ranahambo
weindahîru masîhoemo.
- ²² Godîndî-mayo mbumundî hohoanîmo ranana ndahurai-ane: Nindou muŋguambo
dîdîyei ai Sisas Kraismbo anîhondümbö-arîhorî, ranaheimbo God ai nindou
mbumund-anei ehu ahei anîhondümböfe hohoanîmo ranîmbo-hündambo. Nga nin-
dou ranai ŋgorü-poanîyombo-yoponî.
- ²³ Wanî, nga nindou muŋguambo moaruwai hohoanîmo-yeimboanei asu mbumundî
sürühoeimbi hohoanîmo God ai siaoayu ra mbonîmbo-rîhümündimboanei.
- ²⁴ Nga asu God ai aheimbo moanî hîpoamboarandürî. Ranîmboyu asu ai nin-
dou ranaheimbo aboedî mbumund-anei mehündürî sapo Kraissisas ai aheimbo
aboedambo-mareandürî ranahandî süngu.
- ²⁵ God ai Kraissahamboya, ahandî horî ranai pîndowohü-anîmbo nindou dîdîyei
ahambo anîhondümbö-arîhorî ranai moaruwai hohoanîmoayei ra popoaimbî-
ramîndüramboane yahu hayamboyu. God ai ranî-moatükunî ramareandî ra ahandî

hohoanimo moani mbumundi hamindi hondayo ra nafuimbohünda ramareandi. Nga horombo ana nindou ai moaruwai hohoanimomayeisi, nga God ai rani-moatükuní ranahambo hiniŋgírou safi hifandandühi asu ai moai nimaí rani-moatükuní ranahambo simbori tíŋírifo saimbo hohoanimo.

²⁶ Yiní, ai Sisasimbo maserü ra haponda ndanambe ana ahandi mbumundi hohoanimo ra weindahi nafuimbo-hündamboyo. Rani süngumboane ro fifirihundi ra God ai ahandihoari mbumundi hamindi hond-ani asu nindou düdi ai Sisasimbo anihondumbo-ariri ranahambo seana nindou mbumund-anafi yahu arandi.

²⁷ Asu refe ana, nine-moatükuní ranahambo sihiri borimandefi habodefa? Ngiri moani borindefi. Asu nimboe rani-moatükuní rana? Rani mbumundi moatükuní ra sapo ahinümbi hohoanimo meŋgoro ra süngufembo-hündamboyo? Wani, nga sapo sihiri anihondumbo-arihundi ranimbo-hündamboane.

²⁸ Nga sihiri ana ra fifirihundi, nindou moani anihondumbo-arihindi ranaheimbo-animbo God ai nindou mbumund-anei mbüsümbui, nga ahinümbi hohoanimo ra süngufembo ranimbo-hündambo ngiri randearü.

²⁹ Asu nimboe rana? Asu God ai Suda-yei God yangiriyu? Asu nindou ngorü sirihündiyeyi God kameihiyu? Yiní, God ai nindou ngorü sirihündiyeyi God amboanani.

³⁰ God aiana moani mamani. Raniyu hayambo ranani Suda sapo ai ahei fihoeari karihi tirihehi arihündi ranai anihondumbo hohoanimo süngu aheimbo nindou mbumund-anei mbüsümbui. Asu nindou ngorü sirihündi sapo ai ahei fihoeari kefe tirihéfekoate ranai anihondumbo hohoanimo süngu aheimbo amboa nindou mbumund-anei mbüsümbui.

³¹ Asu sihiri rani anihondumbofe hohoanimo ranambo sapo ahinümbi hohoanimo meŋgoro ra moanane sefai? Ai ra wani! Nga ahinümbi hohoanimo ahandi nimindi ra nginiri-humündefühanefi.

4

God ai Abrahamimbo nindou mbumund-anafi mehundo

¹ Asu sihiri sihefi amoao Abraham ranahambo nüngu mambisefa?

² Abraham ai nine aboedi moatükuní ratüpurimayu ranahambohünda God ai ahambo nindou mbumundi aboed-ani mbehu-mbonana, asu ranimbo-hünda borimbomayu-hündiyosi. Nga ranimbo-hünda Godindi himboahü ngiri borindu.

³ Nga Bukambe hoafi ranai yare hoafiyowohü yahoya, 'Abraham ai Godimbo anihondumbo-mariri ranimboyo asu God ai ahambo nindou mbumund-anafi mehundo ahandi anihondumbofe hohoanimo rani-süngumbo wambo,' meho. *Stat 15:6*

⁴ Sihiri fifirihundi ra, nindou ai nine ratüpurí ratüpurayu ana, ai rani takini kaki semündüh-ani. Ahandi kaki ra moani sabudowaní semündühüyupoani, nga sapo ai ratüpurimayu rani takinimbo asabudo-ane.

⁵ Nga asu nindou düdi ai ahandi ratüpurí ranahambo hohoanimokoate-yuwohü asu ai moani God sapo nindou hohoanimo moaruwaimbü aheimbo nindou mbumund-anei ehu ranahambo anihondumboariri ana, asu ai ahandi anihondumbofe hohoanimo ranahambo mbumundi hohoanimo-ane yahu arandi.

⁶ Nindou rahurai-ane God ai ahambo mbumundi nindou-ani ehu, nga moai ahandi ratüpurimbohünda, nindou ranai hihifi-hihifümbi nindou-ani yahu. Nga Defit amboa ranahambo hoafimayu.

⁷ Ai yare hoafiyuhü yahuya, 'Nindou ai hihindi hohoanimoyeianí asu God ai amboawiyeyi yahuhü ahei moaruwai hohoanimo ranahambo gabudareandi, nindou ranai ana hihifi-hihifümbi nindou-anei.'

8 Nindou ai moaruwai hohoanimoyuwani asu Adükarî ai ranahambo hohoanimokoate-ayundo ana, nindou ranai hîhîfi-hîhîfümbî nindou-ani,' *Buk Song 32:1-2* mehu.

9 Sapo hîhîfi-hîhîfi hohoanimo ranahambo Defit hoafîmayu ra, nindou fihoeari kefe tîrîhefe hohoanimo süngurundeimbi ranaheimbo yangîriyu hoafîmayu? Wanî. Nga nindou fihoeari kefe tîrîhefe hohoanimo süngufekoate-ayei ranaheimbo kameihîyu ai yare hoafîmayu. Nga sîhîri rarîhu fîfîrihundî ra, God ai Abrahamîndî anîhondümböfe ra hoeireandanî mayoa ahambo nindou mbumund-ani mehu, asefî.

10 Nga nüngusümboaniyo ranî-moatükunî ra ahambo tüküme Feyowa? Abraham ai ahandî fihoeari ra kefe tîrîhefekoate-yuwambeyo asu kare tîrîhai hayam-boyuwambeyo God ai ahambo yare hoafîmayundo ra? Sapo ai fihoeari kefe tîrîhefekoate-yuwambeyo, nga süngunambo-yopoanî.

11 Ai ahandî fihoeari ra kefe tîrîhefekoate nünguambe Godîmbo anîhondümbömarira asu God ai ahamboya se nindou mbumund-anafî mehundo. Ra nafuimbohünda God ai ahambo fihoeari kefe tîrîhefe hohoanimo masagado. Ranîmboani Abraham ai münguambo nindou moai fihoeari ahei ra karîhi tîrîhehindîsî, nga asu ai Godîmbo anîhondümbö-arîhorî ranahei amoa amboanayu. Ranîmbo-hündamboyo asu God ai aheimbo amboanî se nindou mbumund-anei mehündürî.

12 Nindou bîdîfîrî ai fihoeari karîhi tîrîhehi-ndeimbi yangîri-yeipoanî, nga anîhondümbö-rîhindeimbi kapeih-anei asu sîhefî amoa Abrahamîndî anîhondümböfe hohoanimo süngurîhi arîhündî. Asu horombo Abraham ahandî fihoeari kefe tîrîhefekoate-yuambe anîhondümbö-mareandî ranî-süngumefundî ranîmbo-hündamboani ai ahei amoa-ayu.

Godîndî horombo hoafî ra münguambo anîhondümbö-rîhindeimbi-yafe-ane

13 God ai Abraham asu ahandî amoa mamî ranaheimbo hîfî münguambo ra ndahandürîmboyahî yahuhaya horombo hoafîmareandürî. God ai ahambo ranî hoafî ahînümbî hohoanimo süngufembo ranî-sünguyopoanî ai horombo hoafîmareandî. Nga Abraham ai Godîmbo anîhondümbö-mariramboyo asu God ai nindou mbumund-ani mehundo. Nga ranî-süngumboyo ranî-moatükunî semîndîmbo God ai horombo hoafî ra hoafîmeindo.

14 Sapo nindou ai ahînümbî hohoanimo ra süngurî-hündeimbi-mayei ai yangîri Godîndî müngu-moatükunî ra asahümündî ana, asu anîhondümbö hohoanimo ra moanî nîngombo nou-ane. Asu Godîndî horombo hoafî ranamboanî yafui hoafî yangîri nou-ane.

15 Sapo ahînümbî hohoanimo ra yangörühî asu Godîndî ngînîndîyowohü tîjîrîfo saimbo hohoanimo ai-amboa yangöromboane. Nga asu ahînümbî hohoanimo ra yangörîkoate-yowohü asu ngîrî nindou ai ahînümbî hohoanimo ranahambo süngufekoate-ayei mbîsefî hoafîndefî.

16 Ranîmboane asu ranî-moatükunî ranahambo sapo God ai saimbo horombo hoafîmareandî ra anîhondümböfe hohoanîmomayo ranî-süngu tükéfeyo. Ranîmbo-hündambo-anîmbo ranî-moatükunî ra sapo ahandî hîpoambofe hohoanîmomayo ranî-süngu yangîri-ane tükéfeyo. Nindou dîdîyeyi sapo ahînümbî hohoanimo ranahambo sünguarîhindî ranaheimbo yangîri-yopoanî, nga nindou sapo anîhondümbö-arîhindî ana, Abraham ai anîhondümbö-mareandî nou ai-amboanî ra ndahümündimboyeisî. Abraham ai ana münguambo sîhefî amoa nahurai-ani.

17 Ranîyo Bukambe hoafî ranai yare hoafîyowohü yahoya, 'Ro sîhambo afîndî hîfî hîfî nindou ranahei amoaombeyafa sahehea hînîngî-marîheanîni,' meho. Ranîyo ranî hoafî ra anîhond-ane nîmboe sapo God ahandîhoari hoafîmayu. Abraham ai

Godimbo anihondumbo-mariri ranai-ani nindou yifihündi yangiri botire asu nine-moatükunî munnguambo tüküfekoate ra ahandi hoafi süngu hoafi yangiri moani aimbore tüküfe arandi.

¹⁸ God ai Abrahamimboya, 'Sihafi amoao mamî ana tapuiyowa ngiri kikiindeandi,' mehundo ra ai moai fifireandi nüngunde rani-moatükunî ahambo tükümandife. Nga Abraham ai rani hoafi ranahambo himboriyu haya Godimbo anihondumbo-rirühi himbomayu hu. Ranimboane asu nindou afindi hifinî ranahei amoao tüküme fiyu God ai yare hoafimayu nou.

¹⁹ Abraham ai ndeara 100 himbanî boagiri safiyusi, nga asu Godimbo anihondumbo-fimbo hohoanimo ranai moai warambe hoafireri ahandi fi ranai ndeara akimî yifimbo yangiriyowambe ra. Asu ahandi nimorehi Sara amboani ahandi fi ra ndeara boagiri-yowohü wambo ngiri nimori wakindamindo.

²⁰ God ai Abrahamimbo mamî moatükunî ndahandomboyahi yahuhaya horombo hoafimendu ranimbo moai yimbumbore hohoanimoyu, nga Godimbo nginindi anihondumbo-rirühi aboed-ani mehu.

²¹ Ranayu ai nîne hoafi God ahambo randiheamboyahi mehu ranimbo anihondumbo ai randeambui yahuhaya himbomayundo.

²² Ai yare hohoanimomayu-wamboyu asu God ai ahamboya, 'Seana mbumund-anafi wandi himboahü,' mehundo.

²³ Baiborambe yare hoafiyowohü yahoya, 'God ai ahambo nindou mbumund-anafi wandi himboahü,' mehu ra Abraham ahambo yangiri hamindi hoafiyumbo-yupoani, nga wani.

²⁴ Nga rani hoafi ra sihefimbo kameihiyu hoafimemuni. Sihiri sapo God Sisas sihefi Adükari ranahambo yifihündi botimariri ranahambo-animbo anihondumbo-ndihurimboane. Rananimbo asu God ai sihefi anihondumbofe hohoanimo ranahambo hoafinduhüya rani anihondumbofe ranana mbumundi hohoanimo nou-ane mbüsümbui.

²⁵ God ai Sisas ranahambo hifi ndanihü yifimbohünda koamaritherü ra sihefi moaruwai hohoanimo ranahambo gogori-hefembohündamboyu. Asu God ai asükaiyu yifihündi botimariri ra sihefimbo wandi himboahü nindou mbumund-anei yahombohündamboyu botimariri.

5

God ai sihefimbo nindou mbumund-anei ehumuni

¹ Sihefi anihondumbofe hohoanimo ranimbo-hündambo God ai sihefimbo nindou mbumund-anei ehumuni. Ranane asu haponda sihiri sihefi Adükari Sisas Kraisindi süngu-ane fi God-babidimbo aboedi-aboediyahumboayefi.

² Sihefi anihondumbofe hohoanimo ra Adükariindi sünguyo nafi menyorowa sihiri Godindi moani hipoambofe ranambe kefoehu animboefi. Ranane fi asu sihiri God ai sihefimbo semindimunani asu ahandi sürühoeimbi himboamupui-randeimbi ranahambo semindimbo anihondumbo-rihundühi hihifi-hihifiyefühi himboayefi.

³ Asu ranahambo yangiriyefipoani hihifi-hihifiyefi arihundi, nga wani. Nga nîne tñirifo sihefimbo-so tükefeyo ranahambo kameihanefi hihifi-hihifiyefi arihundi. Nga sihiri fifirihundi tñirifo tükefeyomuni ranai moanane yaho hohoanimo ra sünguarandi.

⁴ Asu moanane yaho hohoanimo ra nginindi niñgombo hohoanimo sünguarandi. Asu nginindi niñgombo hohoanimo ra Godimbo anihondumbo himboyondombo hohoanimo sünguarandi.

⁵ Asu sihiri rarihu yahurai anihondumbo himboayefi hefi ana, asu ngiri ngusüfoambe moaruwaindamuni, sapo God ai sihefimbo Yifiafi Aboedi semuni

mbura rani-süngu ahandi-mayo ngusüfo pefe hohoanimo ra sihefi ngusüfoambe botimareamuni wambo.

⁶ Nga horombo sihiri nginindi ningokoate-yefambe rani-simboani God ai kamafoareandi nindou ahambo daboadi hihirihirihundeimbi ranaheimbohünda Kraisi ai yifimayu.

⁷ Nindou mbumundi hohoanimo yeimbi amboani ngiri ahamböhünda yifimbo hohoanimondi. Nga nindou mamani ai nindou ngörü aboedi-mayu ranahamböhünda yifimbo hohoanimomandüyo asu wanimandüyo.

⁸ Nga asu sihiri moaruwai hohoanimo süngu yangiri süngurihundühi nimboefambe Kraisi ai sihefimbohündambo yifimayumuni. Raninambo asu God ai sihefimbo ngusüfo pamareamuni ra nafuiyumuni arandi.

⁹ Ranana asu haponda Kraisi hiri rani-süngu God ai sihefimbo ai mbumund-ane ehu ana, asu sihiri fifirihundi ahandi süngu Godi hürütü ranambeahandi aboedambo-ndahumboyefi.

¹⁰ Horombo ana sihiri Godi hürütümbiyefi, nga asu hapondani ana Godi Nitori yifimayu rani-süngumbo God-babidi ngunindimbore hiningimareamuni. Asu haponda sihiri ahandi yifi süngu ndarihu Godi ngunidayefi ana, sihiri fifirihundi ra ahandi yangiri ningombo hohoanimo rani-süngu aboedambo-ndahumboyefisi.

¹¹ Nga asu rani yangiriyopoani, nga sihiri sihefi Adükari Sisi Kraisi süngu Godimbo hihifi-hihifiyahu-ndowohane fi. Ranahandi süngu sihefimbo Godi ngunindimbore hiningimareamuni.

Adam ai yifi hohoanimo nimindihüyo asu Kraisi ai yangiri ningombo hohoanimo nimindihüyo

¹² Nindou mani ranahandi sünguyo hohoanimo moaruwai ranai hifi ndanihu tükumefeyo. Nga moaruwai hohoanimo ranai yifiyorambo hohoanimo rani dibore tükumefeyo. Raniyo asu yifi hohoanimo ranai munguambo nindou ranaheimbo-so tükumefeyo sapo munguambo nindou moaruwai hohoanimomayei ranimbo.

¹³ Nga ahinümbi hohoanimo tüküfekoate-yowambe moaruwai hohoanimo ranai hifi ndanihu mengoro-ane. Nga asu ahinümbi hohoanimo yangorikoate-yowambe ana, moaruwai hohoanimo yeiani ra moai ranahambo hoafi yangori randi.

¹⁴ Nga anihond-anesi, horombo Adam ai nunguwambe peyo haya ho-hombo Moses nunguwambe tükumefeyo ranambe ana munguambo nindou ranaheimbo yifimbo hohoanimo ranai hifandimarandüri howa yifisafimayei. Nindou bidifiri Adam moaruwai hohoanimomayu ai moai rahurai rahindisi, nga aheimbo yifimbo hohoanimo ranai hifandimarandüri.

Adam aiana Nindou sünguna tüküfemboayu ahandi sisami nahurayü ramefiyu. Nga asu nindou yimbu ahafandi hohoanimo ra ngörü-poani ngörü-poanimboyo.

¹⁵ Nga Godi moani saimbo moatükuni ranana Adami moaruwai hohoanimo rahurai simogodiyopoani, nga wani. Nga nindou mani ahandi moaruwai hohoanimo süngu nindou afindi yifiyei marihüdi. Nga asu Godi moani hipoambofe hohoanimo, moaruwai hohoanimo ra afindi ngasündareandi. Nga Nindou mani Sisi Kraisi ahandi moani hipoambofe hohoanimo süngu moani saimbo moatükuni nindou afindi ranaheimbo tüküfe marandi.

¹⁶ Ranane asu Godi moani sai moatükuni asu nindou mani ahandi moaruwai hohoanimo ra ngörü-poani ngörü-poani reamboayo. Nga nindou mani ahandi hohoanimo moaruwai ranahandi sünguyo God ai nindou aheimbo papi-hoafirihühi aheimbo hüti-ane mehu. Nga asu Godi moani sai moatükuni ranahandi sünguyo nindou hohoanimo moaruwai afindi ramarhindisi, nga asu God ai aheimbo nindou mbumund-ane wandi himboahü mehündüri.

17 Nga sapo nindou mamî ranahandambohündî ahandî moaruwai hohoanîmo süngu yîfî hohoanîmo ranai tükîfe haya hîfandarandürî. Nga asu nindou dîdîyei Godîndî-mayo moanî hîpoambofe afîndî safî ranane asu ahandî moanî sai moatükunî sapo mbumund-aneî ehu hoafî ranane ra asahümündî ranai yangîrî nîmboeimbo hîbadîhümboyei.

18 Ranane asu nindou mamî ahandî moaruwai hohoanîmo ranîmbo-hündâ muŋguambo nindou ranaheimbo God ai se hütîyei, nga ranîmbo-hündâ moaruwai-mbeyeiamboane mehu hoafî ra tükümeŋyondürî. Mare yahurai-ane Nindou mamî ahandî mbumundî hohoanîmo ranîmbo-hündâ muŋguambo nindou ranaheimbo Godîndî hîmboahü se mbumundî nindou-aneî hoafî ranane asu yangîrî nîŋgombo hohoanîmo-ane muŋguambo tükümeŋyondürî.

19 Nindou mamî ai Godîndî hoafî süngufekoate-mayu asu ranîmbo-hündâ nindou afîndî ranai hohoanîmo moaruwaiyeimbî tükümehindî. Mare yahurai-ane Nindou mamî ai Godîndî hoafî süngure haya asu ranîmbo-hündâ nindou afîndî ranai Godîndî hîmboahü hohoanîmo mbumundîyeimbî nindou tükündahimboyei.

20 Ahînümbî hohoanîmo moaruwai hohoanîmo ratüpurî afîndî tüküfembohündâ tükümeŋyoye. Nga asu moaruwai hohoanîmo ranai afîndî tükümeŋyoye-wamboyo Godîndî moanî hîpoambofe hohoanîmo ranai afîndî hamîndî tükümeŋyoye.

21 Asu hoafî ra rahurai-ane, horombo moaruwai hohoanîmo ranai nindoumbo hîfandîmarandürî asu ranî-süngu yîfî hohoanîmo tükümeŋyondürî. Mare yahurai-ane haponda Godîndî moanî hîpoambofe hohoanîmo ranai nindoumbo hîfandîrandüra ranî-süngu nindou Godîndî hîmboahü mbumundî tükehîndî. Ranîhünd-ane yangîrî koadürümbo anîmboei sîhefî Adükarî Sisas Kraisîndî süngu.

6

Moaruwai hohoanîmo süngumbo yîfîmbo nahurai-mayefî, nga Kraisîndî süngu yangîrî anîmboefî

1 Asu refe ana sîhîrî nüngu mambîsefa? Sîhîrî moaruwai hohoanîmo ranî yangîrî randîhu ŋgefa Godîndî moanî hîpoambofe hohoanîmo ranai afîndî tükümbîfeyo-wamboane, mbîsefî hoafîmandefîyo?

2 Ranî-moatükunî ra ai ŋgîrî randîfeyo, nga wanî! Sapo sîhîrî moaruwai hohoanîmo ranahambo yîfî nahuraimayefî. Asu nüngundîhu moaruwai hohoanîmo ra süngumandîhu ŋgefa?

3 Sîhîrî Sisas Krais-babîdî nîmboefîmboyeŋyefî hîmonî hundürîmayefî ra. Ranana asu sîhîrî ai-babîdî yîfîmayefî ra se moai fîfîrîhîndîyo?

4 Sîhîrî hîmonî hundürîmayefî ra ai-babîdîmbo yîfîyefa asu ai-babîdîmbo masamboareamunî nou-ane. Ranîmbo-hündambo Apendî ŋgînîndî afîndî ranînambo Kraisîmbo yîfîhündî botîmarîrî yahurai-ane asu sîhîrî amboanî sîmborî hohoanîmo yangîrî süngundîhumboane.

5 Sîhîrî ai-babîdî mamî yîfîmayefî sapo ai yîfîmayu nou. Ranana asu sîhîrî ai-babîdî mamî yîfîhündî botîndahumboane ai botîmefîyu nou.

Sîhîrî Krais-babîdî yangîrî nîmboemboyeŋyefî

6 Asu sîhîrî fîfîrîhündî nda, sîhefî wamîndafî hohoanîmo ra ai-dîbo nîmî keimbî karîhendeimbî fîhî yîfîmayo, moaruwai hohoanîmo sapo sîhefî fîambe hoanŋohü ratüpurîyo arandî ra ahandî ŋgînîndî ra raguanambo-fembohündâ. Asu ranîmbo-hündambo ŋgîrî sîhefîmbo moaruwai hohoanîmo ranai hîbadamunî ŋgo.

7 Nga nindou düdi ai yîfîyaya ana, asu moaruwai hohoanîmondî ŋgînîndî ranahambo aboedambofîh-ani.

⁸ Asu sîhîrî Kraîs-babîdî yîfî-yefeimbîhündî nouehundî ana, ranî-moatükunî ra sîhîrî anîhondümborîhu fîfîrîhumboanefî, ranana awî sîhîrî ai-babîdî yangîrî nîmboemboyefî.

⁹ Kraîs ai yîfîhündî botîfî hayambo wambo asükaindu ngîrî yîfîndu. Asu yîfîmbo hohoanîmo ranai ngîrî ahambo ahandî ngîndînambo hîbadîrî ngo. Nga sîhîrî ranî-moatükunî ranahambo fîfîrîhumboanefî.

¹⁰ Sapo ai munnguambo moaruwai hohoanîmo ra hîfînambofembo mamîmbo yangîrî yîfîmayu. Nga asu haponda ai yangîrî anüngu ranîmbo kameihîyo. Nga haponda ai yangîrî anüngu ranana God-dîbo-ani anüngu.

¹¹ Mamî ranî-süngumbo-anîmbo se sîhei fimbo hohoanîmondei, se moaruwai hohoanîmo ranahambo yîfîmayei nou asu ahandî ngîndî hoarehî moai nîboadei hei, nga wanî. Nga se sîhefî Adükari Sisas Kraîs ahandî süngu God-babîdî yangîrî anîboadei.

¹² Rananîmbo asu se sîhei yîfîyo-randeimbi fi ra moaruwai hohoanîmo ranai hîbadarümböe, nga yowanî. Moaruwai hohoanîmo ranai sîheimbo hühündeirani asu se sîhei wamîndafî hohoanîmo ahandî yîfirî moaruwai ranahambo süngundîhimboyei, nga yowanî.

¹³ Asu se sîhei fi mamî bîdîfirî amboanî moaruwai hohoanîmo ranahambo hîningîndowandanî ndemîndîmboe. Mamîkarî hohoanîmo moaruwai fîfanîngareimbi ra refembohünda hohoanîmondeimboyei. Nga se sîheihoari Godîmbo ndahünda sapo se nîdou yîfîhündî botîfî yangîrî anüngu nou-anei. Asu sîhei bîdîfirî fi munnguambo ra ahambo hîningîndîhîndo mbumundî hohoanîmo refembohünda.

¹⁴ Nga moaruwai hohoanîmo ranai sîheimbo hîbadarü ngomböe, nga yowanî. Nîmboe sapo ahînûmbî hohoanîmo ahandî hoarehî se moai nîboadei, nga se Godîndî moanî hîpoambofe hohoanîmo ranahandî hoarehî anîmboei.

Sîhîrî ana mbumundî hohoanîmondî moanî ratüpurîyefî-rîhündeimbanefî

¹⁵ Ranana asu sîhîrî ra nüngumandahuwa? Haponda sîhîrî ahînûmbî hohoanîmo mengoro ranî hoarehî nîngokoate, nga sîhîrî Godîndî moanî hîpoambofe hohoanîmo ranî hoarehî anîmboefî. Asu ranîmbo-hünda sîhîrî ra moaruwai hohoanîmondefî mandîhundîyo? Ranî hohoanîmo ra sîhîrî ngîrî randîhundî, nga wanane!

¹⁶ Se nîdou ngoründî hoarehî nîboadeimbo ahandî hoafî hîmborayei ana, asu se ahandî moanî ratüpurîyefî-rîhündeimbi nahurai-anei. Asu se moai ranîmbo fîfîrîhindîyo? Se moaruwai hohoanîmondî hoafî sünguarîhündî ana, asu ranîmbo yîfîndeimboyei, nga se Godîndî hoafî sünguarîhündî ana, asu ranîmbo ahandî hîmboahü mbumundî nîmandeimboyei.

¹⁷ Yînî, horombo ana se moaruwai hohoanîmo ranahandî moanî ratüpurîyefî-rîhündeimbi nîdou manîmboei-anei. Nga asu hapondanî ana se anîhondü yamundîfe hoafî masahümündî ra sîhei munnguambo hohoanîmo ra süngurîhindühanei. Nga ranîmbo-hündambo-anîmbo God ahambo hîhîfîndîhurîmboane!

¹⁸ Seana moaruwai hohoanîmondî ngîndî ranambeahîndî aboedamboyahi hehimboane asu mbumundî hohoanîmo ranahandî ratüpurîyefî-rîhündeimbi nîdou-yahimboanei.

¹⁹ Ranî hoafî ranai hîmborîmbo sîheimbo tîñûmb-ane ranîmboane asu ro moanî nîdou sîhefî hohoanîmonambo ndarîhe hoafayahandürî. Horombo ana sîhei fi ra moaruwai hohoanîmo refembohünda rarîhi hîningîrîhi hehimbo moaruwai hohoanîmo ra rasüngumarîhi hei. Mamî yahurai-ane hapondanî ana sîhei munnguambo fi ra randîhi hîningîndîhîndî mbumundî hohoanîmo asu sürühoeimbi hohoanîmo refembohünda.

²⁰ Horombo se moaruwai hohoanîmo ranahandî ratüpurî moanî ratüpurîyefîambe se moai aboedî mbumundî hohoanîmo ranahandî ratüpurîyefî-rîhündeimbi nîboadei.

²¹ Amoanɛngɛimbi moatükunɛ se ramarɛhinda ra-sũngumbo asu nɛne moatükunɛ aboedɛ tükümefoyowa? Hohoanɛmo ranɛhũndɛ yɛfi yangɛr-ane tükɛfe arandɛ.

²² Nga hapondanɛ ana se moaruwai hohoanɛmo ranambeahɛndɛ aboedamboyahɛ tüküyahi hehi Godɛndɛ moanɛ ratüpurɛyɛi-rɛhũndeimbi yangɛrɛ nindou tüküyahimboanei. Hohoanɛmo ranɛhũndɛ se sürühoeimbi hohoanɛmo sahümündi asu yangɛrɛ koadürümbo-koadürümbo nɛngombo hohoanɛmo ra tüküfeyondürɛ arandɛ.

²³ Nga moaruwai hohoanɛmo ra ahandɛ ratüpurɛyɛi-rɛhũndeimbi ahei ratüpurɛ süngu ranɛ takɛnɛ sagadürɛ arandɛ, sapo takɛnɛ ra ai yɛfi hohoanɛmo ranane. Nga asu God ai moanɛ sɛhefɛmbo sai arandɛ ahandɛ moanɛ saimbo moatükunɛ ra sapo yangɛrɛ koadürümbo nɛngombo ranane, sɛhefɛ Adükari Sisas Kraiseɛndɛ süngu.

7

Simborɛ hohoanɛmo süngufe

¹ Wandafɛ mamɛ, ro haponda nɛnɛ hoafɛyo hoafɛmbo sa heheamboayahɛ nda, se fifɛrɛhimboanei sapo seana muŋguambo hɛfɛnɛndɛ ahɛnũmbɛ hohoanɛmo meŋgoro ra fifɛrɛhi hehimbo wambo. Nindou ai yangɛrɛ nüŋguambe yangɛr-ane ahɛnũmbɛ hohoanɛmo ranai ahambo hɛfandɛrɛrɛ arandɛ. Nga nindou ai yɛfɛnduwanɛ, ahɛnũmbo hohoanɛmo ranai ana ŋgɛrɛ asükaindo ahambo hɛfandɛndɛrɛ.

² Mamɛ moatükunɛ yahurai-ane, nɛmorehɛ mamɛ ai ahandɛ nindowenihɛ anüŋgu ana, ahɛnũmbɛ hohoanɛmo ranai ahambo ahandɛ nindowenihɛ ra-dɛbo kɛkɛhɛramɛndoanɛ ai moanɛ ahandɛ nindowenihɛ-dɛbo yangɛrɛ nɛngomboane. Nga asu ahandɛ nindowenihɛ ai yɛfayü ana, asu ahɛnũmbɛ hohoanɛmo nindowenihɛ ahandɛ ranɛ-dɛbo kɛkɛhɛmaramɛndo ranai ranɛ hohoanɛmo ranambeahɛndɛ hɛnɛngɛreamboane.

³ Ahandɛ nindowenihɛ nüŋguanɛ nindowenihɛ ŋgorü-dɛboefeyo ana, nɛmorehɛ ranahambo nindowenihɛ bɛrabɛrɛyo-randeimb-ane mbɛsei. Nga asu ahandɛ nindowenihɛ ranai yɛfɛyuwanɛ, nɛmorehɛ ranai nindowenihɛ ŋgorü aserɛmɛndo ana, ai nindowenihɛ bɛrabɛrɛyohɛ-yopoanɛ, sapo ai ahɛnũmbɛ hohoanɛmo meŋgoro ranambeahɛndɛ hɛnɛngɛre tüküfe hayambo wambo.

⁴ Wandafɛ mamɛ, mare yahurai hohoanɛmo-ane sɛheimbo-so amboanɛ engorondürɛ. Seana Kraisebabɛdɛ nɛboadei hehi asu ranɛmbo-hũnda ai-babɛdɛ yɛfɛmayɛi nou. Ranɛnambo asu ahɛnũmbɛ hohoanɛmo ranai sɛheimbo moai kɛkɛhɛra-mündündürɛ. Ranɛmbo wambo asu se hapondanɛ ana nindowenihɛ ŋgorü sahorɛmɛndeimbo nahurai-anei sapo God ai yɛfɛhũndɛ botɛmareir-ane sɛhɛrɛ aboedɛ hohoanɛmo ra süngufembohũnda.

⁵ Nga horombo sɛhɛrɛ wamɛndafɛ hohoanɛmo ranambe nɛmboefambeyo ahɛnũmbɛ hohoanɛmo meŋgoro ranai sɛhefɛ findɛ moaruwai hohoanɛ hohoanɛmo botɛreamuna asu sɛhɛrɛ ranɛnambo moaruwai hohoanɛmo ratüpurɛ aho ra rarɛhu marɛhũndɛ. Asu hohoanɛmo ra yɛfi hohoanɛmo yangɛr-ane yare marandɛ.

⁶ Nga asu hapondanambe ana sɛhɛrɛ yɛfɛyɛfɛ mburɛhumbo ahɛnũmbɛ hohoanɛmo kɛkɛhamɛndɛmunɛ manɛŋgo ranambeahɛndɛ hɛnɛngɛrɛhũmboanefɛ. Ranɛmboane asu hapondanɛ ana sɛhɛrɛ moai wamɛndafɛ ahɛnũmbɛ hohoanɛmo sürü paru masɛhoemo ranɛ-süŋgurɛhu ratüpurɛyɛfɛ, nga sɛhɛrɛ Yɛfiɛfɛndɛ-mayo simborɛ hohoanɛmo ranɛ-süŋgurɛhu ratüpurɛyɛfɛ arɛhũndɛ.

Moaruwai hohoanɛmo ai sɛhefɛmbo moaruwaimbo-mareamunɛ

⁷ Asu ranɛmbo sɛhɛrɛ nüŋgumambɛsefa? Ahɛnũmbɛ hohoanɛmo ra moaruwai hohoanɛmoyo? Ranana ai wanɛ! Nga ahɛnũmbɛ hohoanɛmo meŋgoro ranaiyo wambo moaruwai hohoanɛmo ranahambo hoafɛyowohü nafuimendɛra ro fifɛrɛmarɛheandɛ.

Ran+moatükun+ ra yahurai-ane: Ah+nümb+ hohoan+mo ranai hoaf+yowohüya, se nindou ngoründ+ napo hohoan+ndowamboyaft, hoaf+ ra nafuiyond+r+hü hoaf+yond+r+koatembe-mbonana, asu ro ng+r+ nindou ngoründ+ napo hohoan+fe hohoan+mo ranahambo f+r+heand+.

⁸ Nga moaruwai hohoan+mo ranaiyo ah+nümb+ hohoan+mo hoaf+ ran+ süngu naf+ ranahambo kokofoare sem+nd+ haya asu ai wand+ ngusüfoambe mam+karambo hohoan+feimb+ hohoan+mo ranahambo bot+re marand+. Ah+nümb+ hohoan+mo ranai yangor+koate-mbembonana, asu moaruwai hohoan+mo ranai ng+r+ ng+n+nd+yo.

⁹ Horombo ana ro ah+nümb+ hohoan+mo ra f+r+fekoate-yahambe yang+r+ aboed+ man+amboah+. Nga asu ah+nümb+ hohoan+mo hoaf+ ranai tüküfihüyo wambo-so, moaruwai hohoan+mo ranai yang+r+ bot+fe man+ngowa asu ro y+f+yambo nahuraimayah+.

¹⁰ Asu ah+nümb+ hohoan+mo ranai nindou yang+r+ n+ngombo hohoan+mo saimbo ra n+m+ndüh+yo, nga asu ah+nümb+ hohoan+mo ran+ süngu moai yang+r+ n+ngombo hohoan+mo sai-rand+, nga s+haf+ moaruwai hohoan+mo süngu y+f+ndaf+ yaho marand+.

¹¹ Nga moaruwai hohoan+mo ranai ah+nümb+ hohoan+mo hoaf+ ran+ süngu ahambo kokofoare masem+ndo ranahandamboyo hoaf+ ranai wambo yir+mo-marand+ra asu ro ran+ süngumar+heanda wambo moaruwai hohoan+mo ranai h+fokoa-mareand+ra ro y+f+yambo nahuraimayah+.

¹² Nga asu ah+nümb+ hohoan+mo mengoro ranai ana God+nd+mayo-ane. Asu ah+nümb+ hohoan+mo hoaf+ ranai-amboan+ God+nd+mayo wambo mbumund+yo haya aboed-ane.

¹³ Nga asu ah+nümb+ hohoan+mo aboed+ ranai wambo ramareand+ra ro y+f+yahai? Ai ra wan+! Nga moaruwai hohoan+mo aboed+ moatükun+ süngu ramareand+ra y+f+mayah+. Asu ran+nambo moaruwai hohoan+mo ai moaruwai ham+nd+ moatükun-ane ra weindah+mefeyo. Ran+amboane asu ah+nümb+ hohoan+mo ran+ süngu s+h+r+ ndond+hu f+r+nd+humboane, moaruwai hohoan+mo ranana ai munguna moaruwai ham+nd+ moatükun-ane.

Moaruwai hohoan+mo ai s+h+f+ hohoan+mo ranahambo k+k+ham+nd+amboane

¹⁴ S+h+r+ f+r+hund+, ah+nümb+ hohoan+mo ranana God+nd+ moatükun-ane. Nga asu roana sümbuyo-randeimb+ fiambeah+nd+ nindou-anah+. Ranana+ asu moaruwai hohoan+mo ahand+ hoareh+ n+mboamboyah+ ahand+ moan+ ratüpur+ya-r+handeimb+mayah+.

¹⁵ Roana ratüpurayah+ ranahambo f+r+heandüh+yah+poan+, nga wan+. Nga ro hohoan+mo refembo yifirayah+ ra moai rar+he r+hand+. Nga hohoan+mo yiaboarukoayah+ ra asu ro rar+he r+handühanah+.

¹⁶ N+ne-moatükun+ ro refembo y+boarukoayah+ ra rawar+heand+. Asu ro rar+he hoaf+yahüh+ya, ah+nümb+ hohoan+mo ranana an+hondü aboed-ane sa ar+hand+.

¹⁷ Asu ro ran+moatükun+ ratüpur+ya ar+hand+ ranana wand+hoar+yah+poan+. Nga moaruwai hohoan+mo wand+ fiambe amaro ranai-ane moaruwai ran+ hohoan+moyo arand+.

¹⁸ Ro f+r+heamboanah+, wand+ fiambe ana aboed+ hohoan+mo moai n+maro, sapo wand+ wam+ndaf+ hohoan+mo moaruwai ranambeah+nd+ wamboanah+ asah+. Nga ro aboed+ hohoan+mo ra refembo sa hehea hohoan+mo-yahühanah+s+, nga asu ro ng+r+ ran+moatükun+ ra rand+heand+.

¹⁹ Ro aboed+ mbumund+ ratüpur+ refembo sahehea hohoan+moayah+ ranana asu ro ng+r+ rand+heand+. Nga asu n+ne moaruwai f+fan+ngarimb+ hohoan+mo ratüpur+ ro refembo moei-asah+ ranane rar+he ar+hand+.

²⁰ Ro moei saheimb+ hohoan+mo rawar+heand+ ana, ro wand+hoar+yah+poan+ ran+moatükun+ ra rawar+heand+, nga wan+. Nga sapo moaruwai hohoan+mo wand+ fiambe amaro ranai-ane wambo yaro yahoan+ rawar+heand+.

²¹ Ranane asu ro hoeir+heandani n+ne hohoan+mo aboedi ra refembo sa heheam-boyahani, asu fifani+ngarimbi, moaruwai hohoan+mo amaro ra aboedi hohoan+mo ranahambo semindi g+g+ranambore arandi.

²² Wand+ hohoan+mo ragu asa+goro ranai ana God+ndi hohoan+mo ran+ambo yang+r-ane süngufembo hohoan+moya habodar+handi.

²³ Nga asu ro hoeir+heandani hohoan+mo ngorü wand+ fiambe amaro asu ngorü hohoan+mo ranai wand+ fiambe ragu asa+goro rani-d+bo simbori-simbori+yafe ar+nandi. Ranane asu wand+ fiambe moaruwai hohoan+mo amaro ranahandi ratüpur+ hohoan+mo ranai wambo k+k+ham+nd+ndiri an+ngo.

²⁴ Roana h+h+fi-h+h+fi+koate nindou ham+nd-anahi! Nindou d+dai wambo y+fi+mbu hohoan+mo ranambeah+ndi aboedambo-mandeandira?

²⁵ God+imbo h+h+far+hüni. Sih+fi Adükar+ Sisas Krai+ndi süngu ai wambo aboedambo-ndeand+r+mbui! Asu ndanana moani wand+ hohoan+mo-ane: Roana yang+r+ God+ndi hohoan+mo rani hoareh+ an+amboah+, nga asu wand+ wam+ndafi hohoan+mo ranai moaruwai hohoan+mo ranahandi hoareh+ n+ngombo ahand+ hohoan+mo ratüpur+yo ho arandi.

8

Yifiafi Aboed+ndi süngu yang+r+ n+ngombo hoaf-ane nda

¹ Ran+amboane asu haponda nindou d+d+yei Sisas Krai-bab+di an+amboei aheimbo ana se hüt+yei, nga y+fi+ndeimboyei yaho pap+hoafi ra moai yang+oro, nga wani.

² Nga Krai Sisas+ndi süngu yang+r+ n+ngombo sai-randeimbi Yifiafi Aboed+ndi hohoan+mo ranai wambo moaruwai hohoan+mo-ane asu y+fi+yorambo hohoan+mo-ane ranambeah+ndi hümar+hendira aboedambo-meheandi.

³ Ah+nümb+ hohoan+mo ran+ambo fi+fi+r+fembo rani-süngu si+h+r+ moai moaruwai hohoan+mo ranahambo aboedambo-yahundi sapo wam+ndafi hohoan+mo sihefi ra ng+r+ ah+nümb+ hohoan+mo ra süngund+hündi, nga ran+ambo wambo. Nga asu rani-moatükun+ ra ah+nümb+ hohoan+mo ranai ng+r+ randeandi, rani-moatükun+ ana God ai ahand+hoar+yu ramareandi. Sapo ai ahand+ N+mor+ mam+ koamar+heira nindou si+h+r+ moaruwai hohoan+moyefeimbi sihefi fi h+mboyimbü tüküfi manüngu. N+mor+ ra moaruwai hohoan+mo ahand+ ng+n+ndi mungufembo-hündamboyu kusü y+fi+mayu.

⁴ Mbumundi hohoan+mo ah+nümb+ hohoan+mo ranahambo hoafayo ranai sihefi fiambe tükümb+feyo-wamboane yahuhayamboyu ai rani moatükun+ ra ramareandi. Ran+ambo-hündambo haponda n+ne hoafi ah+nümb+ hohoan+mo ranai mbumundi hohoan+mo ranahambo hoafayo, ra si+h+r+ süngund+humboyefi. Sapo Yifiafi Aboed+ ranahandi hohoan+mo rasüngu hefi ar+hundi, nga wam+ndafi hohoan+mo sihefi fiambe amaro ra moai süngur+hundi.

⁵ Nindou d+d+yei wam+ndafi hohoan+mo süngu ahahabodei ranai ana wam+ndafi hohoan+mo ranahambo yang+r+ hohoan+mo-yeihanei. Nga asu nindou d+d+yei Yifiafi Aboed+ndi hohoan+mo süngu ahahabodei ranai ana Yifiafi Aboed+ndi moatükun+ ranahambo yang+r+ hohoan+mo-yeihanei.

⁶ Nindou ahand+ hohoan+mo wam+ndafi ranahambo yang+r+ hohoan+moayu ana, ai y+fi+nd+mbui. Nga nindou Yifiafi Aboed+ndi hohoan+mo ranahambo yang+r+ hohoan+moayu ana, yang+r+ n+ngombo hohoan+mo asu ngusüfoambe afur+fe kifeimbi hohoan+mo rani yang+r+ ndemündü nüngumbui.

⁷ Nga nindou wam+ndafi hohoan+mo sünguar+ndi ana, God+ndi hürütümb-ani n+amboe ai ahand+ ah+nümb+ hohoan+mo rani hoareh+ ng+r+ nüngu.

⁸ Nindou d+d+yei ai ahei wam+ndafi hohoan+mo ranahambo süngur+hindühi ahahabodei ranai God ai refembo yifirayu ra ng+r+ rand+hindi.

⁹ Nga asu seana sihei wamindafi hohoanimo moai süngurihindi. Nga Godindi Yifiafi sihei flambe amaro ana, se Yifiafiindi hohoanimo ra süngundihimboyei. Asu düdi ai Kraisiindi Yifiafi ra ahandi flambe nimarindokoate-ayo ana, nindou ranai Kraisiindiyupoani, nga wani.

¹⁰ Nga Kraisi ai sihei flambe amaru ana, sihei fi ranana moaruwai hohoanimo ranimbo-hündambo yifindowohü sümbondimboesi, nga sihei yifiafi ranai ana yangiri aboedi ningomboe sapo se Kraisiindi süngu Godindi himboahü mbumundiyeyih wambo.

¹¹ Sapo God Sisasimbo yifihündi botimariri ahandi Yifiafi ranai sihei flambe amarondüri ana, asu mare God Kraisiimbo yifihündi botimariri ranai süngunambo ahandi Yifiafi rani-süngu sihei yifiyorandeyimbi fi ranahambo yangirindeambui.

Yifiafi Aboedi ai Godindi nimorimbo-areamuni

¹² Nga ranimboane wandafi mamä, sihiri Yifiafi Aboediindi hohoanimo ra süngundihumboane, nga shefi wamindafi hohoanimo ai hoafemuni ra ngiri süngundihu ngefi.

¹³ Nga se sihei wamindafi hohoanimo rani-süngu ahabodei ana, se yifindeimboyei. Nga asu se Yifiafi rani-süngu sihei flambe moaruwai hohoanimo amaro ra hiningarhindi ana, asu yangiri aboedi nimboeimboyei.

¹⁴ Nindou didiyeyi Godindi Yifiafi nafuiyandüranä süngurihä arihündi ranai ana Godindi nimor-anei.

¹⁵ Nga Yifiafi se masahümündi ranai moai siheimbo rareandüra se moani ratüpuriyeyi-rihüdeimbi tüküyahindühä yihimboyei, nga wani. Nga se sapo Yifiafi siheimbo Godindi nimorimbo reirani masahümündi rani-süngu sihiri Godimbo Ape yihoe fi Afindi sefuhane fi.

¹⁶ Yifiafi ranai-ane shefi yifiafi-babidimbo shefimbo ragu ngusüfoambe weindahi yare hoafiyowohüya, Se Godindi nimor-anei yaho arandi.

¹⁷ Asu sihiri God ahandi nimorimboyahu aniboade fi ana, süngunambo shefi Ape God ai ahandi nimorimbo ahandi aboedi moatükuni dibonyu sihai giginimayu ra ndahumündemboye fi. Asu sihiri Kraisi-babidi tihirifombü moatükuni ai masemündu nou asahumündefi ana, aboedi ndüreimbi nimarimbo moatükuni ai-babidimbo ndahumündemboye fi.

Süngunambo aboedi ndüreimbi nimarimbo moatükuni ndahuminde-mboye fi

¹⁸ Nga ro ranahamboanahi hohoanimoayahä nda, haponda ndani simboa sihiri tihirifo afindi tihirifoayefi habode fi ranana moanane. Nga Godindi aboedi ndüreimbi nimarimbo moatükuni shefimbo weindahi tüküfemunimboayo ranana adükari hamind-ane.

¹⁹ Muñguambo moatükuni God nafimarandi ranai tüküfe yangori himboyowohü ai ahandi nimori muñguambo weindahi tüküfemboayo si ra tükümbifeyowa yahohaya himboayo.

²⁰ Hapondanambe ana sapo muñgu-moatükuni God nafimarandi ranai moaruwaimbofe buriyombo sümboyorandühane. Rani-moatükuni refe arandi ra ahandihoari hohoanimoayo hayambo refe-randühiyopoani, nga God ai ahandihoari huti rani-süngundafoandi mehuamboane refe arandi. Nga asu aboedi moatükuni ranahambo himbondohü yagodomboe.

²¹ Süngunambo God nafimarandi ranai sümbuyo-randeyimbi hohoanimo kikihamindi aningo ranambeahindi aboedambo-ndeambui asu rani-simboani ai Godindi nimorimbondahi tükündahi aboedi safi ningo ranambe keboehi nimboemboyei.

22 Nga sîhîrî fîfîrîhundî horombo peyo haya ho-hombo hapondanambe ana munḡuambo moatükunî God nafîmarandî ranai nîmorehî nîmorî wakemîndîmbo hoafîferandühî amaro nahurai hîmboyohü enḡoro.

23 Nga ranî-moatükunî ra munḡu Godîndî warîhü tükümeḡeyowambo ranî yanḡîrîyopoanî, ḡga wanî. God ai ahandî-mayo Yîfiáfî sapo ahandî weanḡurühî moanî saimbo moatükunî ḡgorü ra masemunî. Nga sîhîrî amboanî kameihanefî raguambe ḡîpoyefî habodeḡühî God ai sîhefî fi ra ahandî nîmorîmboreamunî aboedambo-mbîreamunî sefî hohu hîmboayefî habodeḡî.

24 Nga sîhefî ranahambo anîhondümbo asu hîmbombo hohoanîmo ranîmbo wambo God ai sîhefîmbo aboedambo-mareamunî. Nga asu nîne moatükunî sîhîrî hoeirîhundeyimbi-mayo ranahambo tüküḡeyoanî hoeifembo sefî hohu hîmboayefî ana, ranî hîmbo sîhefî ra hîmbo hondüyopoanî. Nga nîndou dîdai hoeireandeyimbi moatükunî ra tükündîḡeyoanî hoendîhea mbüsü haya hîmbomanda?

25 Nga asu sîhîrî nîne-moatükunî hoeifekoate-yefeimbi hîmboayefî ana, moanî sîhîrî sîsîkoate tükümbîḡeyowa mbîsefî hohu hîfandarîhundî.

26 Mare yahurai-ane nîndou sîhîrî ḡḡnîndî nîḡgokoate-yefanî Yîfiáfî ranî-amboanî tüküḡe farîhemunî arandî. Sîhîrî moai wudîpoapofe Godîmbo dîdîbafîḡembo fîfîrîhundî, ḡga asu Yîfiáfî ranî ahandîhoarî sîhefîmbo farîhemunühî Godîmbo dîdîbafîḡemunî arandî ra ḡḡrî weindahî hoafîndo.

27 Asu God, sapo nîndou-yei ḡḡsüfoambe hoeire-randeyimbi-mayu, ranî Yîfiáfî ai hohoanîmoyohü hoafîmbo-mayo ranamboanî fîḡreandî. Nga Yîfiáfî ranî Godîndî nîndou ranaheimbohünda ahambo hoafîyondombo ahandî hohoanîmo süḡḡu yahohaya hohoanîmoayo.

28 Asu sîhîrî rarîhu fîfîrîhumboanefî, nîndou dîdîyei ai God ahambo ḡḡsüfo parîhorî arîhündî ranaheimbo ana munḡu-moatükunî tüküḡeyoanî God ai rareandanî aheimbohünda aboedî tüküḡeyo. Sapo ranaheimbo God ai ahandî hohoanîmoyu masîhendî süḡḡu aheimbo mborai mehündürî.

29 Nga nîndou dîdîyei God ai aheimbo horombonambo fîḡmareandürî ranaheimbo amboanî dîbonîyu hînîḡḡrîmareandürî. Wandî nîmorîndî hohoanîmo nahurai hondüre tükümbîyahindamboane asu ranahandî ana Nîmorî ranî nîndou afîndî ranahei amonḡo nîmorîmbofi mbînḡḡuwamboane yahuhayamboyu ramareandî.

30 Ranîyu asu nîndou dîdîyei God ai ahambohünda dîbonîyu hînîḡḡ-mareandürî ranaheimbo amboanî ahambo sowanambo hombo mborai mehündürî. Asu nîndou daboe God ai mborai mehündürî ranaheimbo amboanî aiana wandî hîmboahü nîndou mbumund-anei mehündürî. Asu nîndou dîdîyei aheimbo mbumund-anei mehündürî ranaheimbo ai ahandî hîmboamupuimbo-randeyimbi ra masagadürî.

Godîndî hîpoambo ai ḡḡrî hînîḡḡndeamunî

31 Ranî-moatükunî ra God ai ramareandî ranahambo sîhîrî nḡḡḡmambîsefa? God ai sîhefîmbo yare yahurai farîhemunî arandî ra, asu nîndou dîdî nîmorî ai sîhefîmbo moaruwaimbo-mandeamuna?

32 God ai moai ahandî Nîmorî ranahambo warambe kîkîhîrîmündu, ḡga ai munḡuambo sîhefîmbohünda koamarîheira nîmî keimbi karîhendeimbîfîhî yîḡmayu. Asu ai sîhefîmbo ahandî Nîmorî ra asemunî ana, asu ai bîdîḡrî munḡu-moatükunî moanî ranîwamî nandeamunümbui.

33 God ai nîndou wand-anei yahündüreimbîhündî ranaheimbo ra, nîndou dîdai hoafîmandündüra? God ai ahandîhoarî anîmbo aheimbo hoafîyundürühîya, ai wandî hîmboahü ana mbumund-anei yahu arandî.

34 Asu nîndou dîdai aheimbo papi-hoafîyondürîhî se hîḡîyei asu ranîmbo-hündambo se asübusî afîndî ndahümündimboyei hoafî ra hoafîmandündüra? Wanî. Krais Sisas

sapo ai yifiyu asu yifihündi yangiri botifi mbura Godindi hangifoani anungu, ai yangir-ani sihefimo farihemunimbohunda Godimbo hoafiyu arandi.

³⁵ Ranane asu nindou didai sihefimo Kraisindi hipoambofe hohoanimo ranambeahindi yikürübü-mandeamuna? Asu nine tñirifo tükündifemunühane, asübusümbi hohoanimo-ane, nindou ai moaruwaimbo-ndihimunühane, wembombondefühane, safi yangirindefühane, nini-moatükuni ai sihefimo moaruwaimbo-femunimbo yahohaya aho-ane asu sihefimo-so hifokoefe moatükuni tükündifeyowohane, rani-moatükuni ranai sihefimo Kraisindi ngusüfo pefe hohoanimo ranambeahindi yikürübü-mandeamuniyo? Wani.

³⁶ Anihond-ane, yahurai rani-moatükuni sihefimo tüküfearandi ra Buk Baibor ai ranahambo yare hoafiyowohü yahoya,

'Sihambo-hündamboanefi ro moaruwaiambe yifimbo yangiri munguambo si ra hefi arihundi.

Roana sapo sipsip hifokoefembo sei hehi rawehindi nahurai
himboyefomboanefi,' *Buk Song 44:22*

meho.

³⁷ Nga asu munguambo rani-moatükuni sihefimo tükefeyomuni ai daboadan-ane, nga sapo Nindou düdi ai sihefimo ngusüfo pamareamuni ranai ana farihemuni randani aboedi hamindi harihehu tüküyahundühanefi!

³⁸⁻³⁹ Nga Ro anihondümbo fifirihendi, ngiri nini-moatükuni ai ahandi ngusüfo pefe hohoanimo ranambeahindi yikürübü-ndeamuni: Yifi hohoanimo-ane, yangiri niñgo hohoanimo-ane, Godindi nend-anemo, sünambeahindi bogor-anei, hifinindi bogor-anei, nine-moatükuni haponda tükefeyo-ane, sünguna tüküfemboayo-ane, nine-moatükuni nimoamo aninggo-ane, asu nine-moatükuni hifi hoarehi ragu engoro ranane. Nine-moatükuni munguambo God ai nafirandeimbihündi ranai ngiri Godindi ngusüfo pefe hohoanimo sihefi Adükar Sisas Kraisindi süngu ranambeahindi yikürübü-ndeamuni. Nga wani.

9

Por ai Israerimbo afindi hohoanimo-ayundüri

¹ Ro anihondümboanahi hoafayahi. Ro Kraisindi nindouya hehea ngiri ro tikai hoafindahi. Yifiafi Aboedi ai wandi ngusüfoambe hifandarandi asu wandi ngusüfoambe wandi hoafi ranahambo anihond-ane yahohane.

² Ro wandi mamisir Südahündi nindou ranaheimbo munguambo si aho ra ngusüfo afindi kürüheandühi afindi hamindi hohoanimo amarondiri.

³ God ai wambo moaruwaimbo-reandira asu Israer, wandi mamisir hondü, ai anihondümbo-rihindeimbi nindoumboyahi tükümbeyahi-mbonana ra aboed-ane sa.

⁴ Raniyu God ai Israer ranaheimbo wandi nimor-anei yahuhaya asu ai ahandi himboamupuimbo-randeimbi moatükuni ra hoeimarhindi. Asu God ai hoafi firamündü masihendi ranane asu ahinümbi hohoanimo ranane ra masahümüdi. Asu Godimbo ndofe hohoanimombo hohoanimo ranane asu God ai horombo hoafire masihendi hohoanimo ranane ai ra masahümüdi.

⁵ Amoa mamihorombo weangurühi maningomo ranai ana ahei amoa mam-anemo. Suda ahei sirambeahiyu Krais ai nindoumbofi tüküfi manungu. Ranani asu Krais ai mungu-moatükuni burayo ranahei mbroyu haya hifandarandi. Aiana God hond-ani, nga ranimbo-hündambo-animbo munguambo si aho ra ahambo Adükar-ani mbisefomboane! Anihond-ane.

God ai ahandi nendi ranaheimbo wandanei ehundüri

⁶ Israerihündi munguambo Israerihündi hondüyeipoani. Nga Godindi horombo hoafi ra moai peyo, nga wani.

⁷ Abrahamîndî ahuirîmamî ranai ana munḡuambo ahandî ahuirî hondüyeipoanî. Nga sapo God ai Abrahamîmbo yahuya, 'Aisakîndî ahuirîmamî yangîr-anîmbo sîhafî sîrîmbo-ndahimboyei,' mehundo.

⁸ Asu ranane nindou Abrahamîndî ahuirîmamî ranai munḡuamboyoopoanî Godîndî nîmori hond-ayei, nga nindou ai Godîmbo horombo hoafîre masîhendîhündî tükümehindî rananei ai Abrahamîndî ahuirî hond-ayei.

⁹ Nga Godîndî horombo hoafî ranai ndare hoafîmayo, 'Sapo ro hoafîya masîhehandî ranî-sîmboan-anîmbo ro asükainda tükündaheandühi asu Abrahamîndî nîmorehî Sara ai nindowenihî nîmori nderîmîndîmboe,' meho.

¹⁰ Nga asu ranî yangîrîyoopoanî. Nga asu süngunambo Aisakîndî nîmorehî Rebekandî mboafî nîmori yimbu afîndî mamî ranahandambo masepîrîmîndo. Nga ahafandî afîndî mamî aiana Aisak sapo sîhefî amoao-ani.

¹¹⁻¹² Nîmori yimbu tüküfekoate-yafandambe God ai nîmori mamî ranahambo dîbonîmayundo moanî ahandî hohoanîmonambo yangîrî hamînd-ane. Sapo Godîndî nindoumbo dîbonîmayu hohoanîmo ra nindou nîne rareanda tüküfemboyopoanî, nga God ai ahandîhoarîyu nindoumbo kafaorirî hîningîrîrî arandî. Ranîmboane asu nîmori yimbu ranai tüküfe nîne ratüpurî aboedîyo moaruwaiyo ra refekoate-yafandambeyu, God ai Rebekambo hoafîyundühi yahuya, 'Amoḡgo nîmori ai akîdandî hoarehî mbînünguwamboane,' mehu.

¹³ Rahurai God ai 'Sekopîmbo ḡgusüfo pamarîhinî, nga Isombo yîboaruko-marîhinî,' mehu hoafî ra Bukambe yare hoafîmayo.

¹⁴ Asu ranîmbo sîhîrî nüngumambîsefa? God aiana moai ndore ratüpurîyu-randî mambîsefîyo? Ngîrî ra-mbîsefî, nga wanî.

¹⁵ Ai Mosesîmbo yare hoafîyundowohü yahuya, 'Nindou daboe ro wandî hohoanîmonambo ahambo amboawi yahando-mboayahî ana, asu ro amboawi mbîsahandomboayahî.

Asu nindou daboe ro wandî hohoanîmonambo hîpoambo-fimboayahî ana, ro hîpoambo-ndîhinîmboayahî,' *Kisim Bek 33:19*
yahu hoafîmeindo.

¹⁶ Ranahandamboane God ai nindou dîbonayu ra nîne-moatükunî nindou ai hohoanîmoayu-ane asu rawareandî ranane ranî hohoanîmo sünguyopoanî, nga Godîndî hîpoambofe hohoanîmo ranînamboane dîbonayu.

¹⁷ Nga Bukambe hoafî ranai God ai Isip-yafe nindou bogorî Ferombo hoafîmeindo ra yare hoafîyowohü yahoya, 'Ro wandî ḡḡîndî ra munḡuambo nindou ranaheimbo nafuindahüranî asu wandî ndürî ranahambo munḡuambo hîfî ndanîhü bokarî-mbîrîhehind-amboane samboanahî. Ranîmbo-hündamboane ro sîhambo bogorîmbo-rîheanîni hîningarîheanîni,' meho.

¹⁸ Asu ranîmboane sîhîrî fîfîrîhundî God ai moanî ahandî hohoanîmonambo yangîrî nindou daboe amboawi yahuhani, asu nindou daboe ahambo afîndî-afîndeimbî tükümbîfîyu-wamboane yahuhaya ranahambo randeandani afîndî-afîndeimbî tükündîfimbui.

Godîndî ḡḡîndî hohoanîmo asu hîpoambofe hohoanîmo

¹⁹ Ranîmbo-anîmbo nindou mamî se hoafî-ndafîndîrühî anîmboya, asu refe ana, nîmboe God ai nindou moaruwai hohoanîmoyei arîhündî ranaheimbo ai hütî-aneî mambüsa? Nindou dîdai Godîndî yîfirî ranahambo daboadî hîhîrîmandîhînda?

²⁰ Nga nindou se dîdeyafî se ra Godîmbo afîndî-afîndeimbî yahurai hoafî-mandafîndoyo? Wambürî ai nindou düdi sapo wambürî sümaraandî ranahamboya, 'Se nîmboe wambo ndaro sümaraandîrî?' mambîsîyo.

²¹ Nindou düdi süra-randeimbî ranai purükîni ra kandamündühi moanî ahandî hohoanîmonambo purükîni mamî ranahand-ambohündî wambürî yimbu

sündapirimbui. Rananimbo asu wambürü yimbu ra ngorü aboedi safi ahandi hohoanireandeimbi ra raranı hoafühi sesi ranambe raraofe rambohünda ndonde digembui. Nga asu ngorü moanı yahuri ngoahuri nahurai ra moanıdühi yafisühumı ranambe raraofe-rambohünda digembui.

²² Mare yahurai God ai ahandi hürütü hohoanımo ra weindahı nafuimbo yahuhayambo asu ai munguambo nindou ahandi ngınındı ranahambo fıfırımbırıhind-amboane yahuhayambo hohoanımoayusı. Nga asu awi ai nindou ngınındayundürı ranaheimbo afurı gedühi hfandarandürı. Nga nindou ranaheimbo moaruwaimbo-fendürımbı-hündambo nafımara-mündındürı.

²³ Asu God ai nindou munguambo ahandi hımboamupuimbo-randeimbi ra nafuimbohündambo afurı gedühi hfandarandürı. Nindou daboe ai hıpoamboareandürı ranaheimbo ahandi hımboamupuimbo-randeimbi ra segudürımbı yahumboanı. Ai ahandi hımboamupuimbo-randeimbi moatükunı ra semındımbıbohünda nafımara-mündındürı.

²⁴ Sıhırı amboa, God ai sıhefımbı dıbonıyuhü mborai mehumunı. Sudahündı ranaheimbo yangrııpoanı, nga nindou ngorü sırıhündı ranaheimbo kameihı mborai mehündürı.

²⁵ God ai Hoseandı Buk ranambe ai ndare hoafıyuhü yahuya,
“Nindou dıdıyei wandı nendıyeipoanı,
ranaheimbo ana wandı nend-aneı mbısaha-ndürımbıyahı.

Nindou daboe ro ngusüfo pefekoate-ayahı,
ranaheimbo ro ngusüfo pandı-hearümboyahı.

Hosea 2:23

²⁶ Asu nını hfıhündı-yeı ranaheimbo hoafıyahündürühi seiya, ‘Ai ana Godındı nendıyeipoanı,’ maseı,
nga hfı ranıh-anımbı nindou ranaheimboya ‘God yangrıı nüngu-randeimbi ranahandı nımor-aneı,’ mbıseımbıyeı,”

Hosea 1:10

Hosea ra mehu.

²⁷ Asu Aisaia ai Israer ranaheimbo yare hoafıyuhü yahuya,
‘Nindou Israerıhündı ai hımonındı gudi kıkırı afındı nahurai afındıyeısi,
nga asu moanı yimbu mamı yangrıı-anımbı aboedambo-ndahımbıyeı.

²⁸ Nga Adükarı ai ngırı afındı hoafındı,
nga nindou munguambo hfıhü anıboadeı ranaheimbo nımai papı-
hoafındandürıhi
aheı moaruwai hohoanımo ranımbıbohünda munguna ranı takını tııırıfo da-
gadürımbı,’

Aisaia

10:22-23

mehu.

²⁹ Horombo Aisaia ranahambo amboanı yare hoafıyuhü yahuya,
‘Adükarı Munguambo Ngınındeımbı ranı sıhefı amoaı mamı bıdıfırı ranaheimbo
hınıngıfendürı-koatembei-mbonana,
sıhırı Sodomıhündı nahurai tüküyahündühümbo
asu Gomorahündı nahurai nımbıoefı,’

Aisaia 1:9

mehu.

³⁰ Asu sıhırı nüngumambısefa? Ranı-moatükunı ranana ndahurai ane: Suda-yafe ndıfo sapo tııırıfoyoate moanı mbumundı hohoanımo süngufemboıyeı ranı ana nindou mbumundı Godındı hımbıoahü tükümehındı. Sapı mbumundı hohoanımo ranııyo anıhındümbofe ranı-süngu tüküfe arandı.

³¹ Nga asu Sudahündı sapı tııırıfoıyowohü mbumundı hohoanımo Godındı hımbıoahü semındımbı ahınımbı hohoanımo yangrıı süngufembo ranı-süngu ana moanı mbumundı nindou Godındı hımbıoahü tüküyahındı.

³² Nĩmboe sapo ai anĩhondũmbofe hohoanĩmo ranĩ-sũngu mbumundĩ hohoanĩmo ra semĩndĩmbo moai hohoanĩmoyei, nga wanĩ. Nga ai ahei moanĩ ratũpurĩ ranĩ-sũngu yangĩrĩyo mbumundĩ hohoanĩmo ra semĩndĩmbo hohoanĩmoayei. Nĩmoei tĩjarũhĩ bemareandĩ ranĩnambo bendeiranĩ bũbũrĩndei ŋgei pĩndeimboyei.

³³ Bukambe ranahambo yare hoafĩyowohũya,

‘Hoeirĩhi, ro Saion wafuambe Serusarem ŋgoafĩhũ nĩmoei masĩhehinĩ,
 nga ranai-anĩmbo nindou ranaheimbo bendeiranĩ bũbũrĩndeimboyei,
 nĩmoei yĩtĩfo rananĩmbo aheimbo randeiranĩ ai pĩndeimboyei.

Nga asu nindou dũdi ai ahambo anĩhondũmbo-arĩrĩ ana,
 nindou ranai ŋgĩrĩ amoanĩŋgĩ-ndu,’
 mehu.

Aisaia 8:14; 28:16

10

Israer ai moai Godĩndĩ-mayo mbumundĩ hohoanĩmo ra sahũmũndĩ

¹ Wandafĩ mamĩ, ro ŋgusũfoambe wandĩ nindou Israer ranai aboedambo-mbeahĩndĩ samboanahĩ hohoanĩmoayahĩ! Ranĩmboanahĩ ro aheimbohũnda Godĩmbo dĩdĩbafĩyahando arĩhandĩ.

² Nga ro aheimbo ndorĩhe fĩfĩrĩhe heheamboanahĩ hoafayahĩ, ai ana awi Godĩndĩ hohoanĩmo ranĩ yangĩrĩ sũngufemboanei ŋgusũfo pararĩhindĩ. Nga ahei ŋgusũfo pefembo hohoanĩmo ra anĩhondũ sũngupoanĩ.

³ Aiana moai ndorĩhi fĩfĩrĩhindĩ God ai nindoumbo mbumund-aneĩ yahu hohoanĩmoayu ranana, nga aiana aheipoanĩmbo mbumundĩ tũkũfe hohoanĩmo-ane sũngurĩhi arĩhũndĩ. Ranane asu God ai nindou mbumundĩ hohoanĩmo hĩnĩŋgĩmareandĩ ra moai sahũmũndĩ.

⁴ Nga sĩhĩrĩ fĩfĩrarĩhũndĩ, nindou anĩhondũmbo-arĩhorĩ ana, ranaheimbo ndeara Kraĩs ai ahĩnũmbĩ hohoanĩmo sũngufe ho ra moendĩmareandĩ. Ranĩmboane asu nindou ai anĩhondũmbo-arĩhorĩ ana, ai Godĩndĩ hĩmboahũ mbumund-aneĩ.

⁵ Moses ai nindou ahĩnũmbĩ hohoanĩmo rasũngu mbumundĩ nindou tũkũfemboayo ranahambo sũrũ pare masĩhendĩ. Ai yahuya, ‘Nindou dũdi ai ahĩnũmbĩ hohoanĩmo meŋgoro muŋgu ranĩ-sũngure huhũ rananĩmbo ai yangĩrĩ gedũhĩ nũŋgumbui,’ mehu.

⁶ Nga asu nindou ai Godĩmbo anĩhondũmbofiwanĩ asu God ai nindou ranahambo seana mbumund-anafĩ yahu arandĩ. Mbumundĩ tũkũfe hohoanĩmo ranana ndahurai-ane. Se ŋgĩrĩ randĩhi hohoanĩmondeihĩya, ‘Nindou dĩdai sũnambe magafua?’ mbĩsei. Hoafĩ ranahandĩ nĩmĩndĩ ra ‘Dĩdai sũnambe gafu Kraĩs sĩhefĩmbo nderũmũndũ makuda?’

⁷ Asu se ŋgĩrĩ randĩhi hohoanĩmondeihĩya, ‘Nindou dĩdai hĩfĩnĩ yĩfambe ranambe magada?’ mbĩsei. Hoafĩ ranahandĩ nĩmĩndĩ ra ‘Dĩdai gadũ hoŋguambeahĩndĩ Kraĩs nderũmũndũ madũfua?’

⁸ Nga mbumundĩ tũkũfembo hohoanĩmo hoafĩ ra ndahurai-ane: ‘Hoafĩ ranana akĩmĩ sĩhafĩ fikĩm-ane, sĩhafĩ yafambe hoeari ranĩwamĩ engoro asu sĩhafĩ ŋgusũfo ranambe.’ Sapo anĩhondũmbofe hohoanĩmo hoafĩ ranane ro bokarĩhehu arĩhũndĩ ra.

⁹ Se sĩhafĩ yafambenambo weindahĩ yaro hoafĩyafĩhũya, ‘Sĩsas ai wandĩ Adũkar-ani,’ safĩ mbura, asu sĩhafĩ ŋgusũfo ranambo God sapo Sĩsasĩmbo yĩfĩhũndĩ botĩmarĩrĩ ranahambo anĩhondũmbo-arowandĩ ana, se aboedambo-ndafoamboayafĩ.

¹⁰ Nga sĩhafĩ ŋgusũfoambe anĩhondũmbo-rĩwandanĩ God ai nindou mbumund-anafĩ yahuhaya asu sĩhafĩ yafambe ranambo weindahĩ hoafĩyafanĩ God ai aboedambo-deanĩnĩmbui.

¹¹ Bukambe hoafĩ ranai hoafĩyowohũ yahoya, ‘Nindou dũdi ahambo anĩhondũmbo-arĩrĩ ana, nindou ranai ŋgĩrĩ amoanĩŋgĩ-ndu,’ meho.

12 Suda-anei asu Suda-yafe ndifo rananei ranai ngorü-poanimbo ngorü-poanimbo-yahimboyeipoani, nga nindou Godindi himboahü mamî sisimogodi yangir-anei. God aiana munnguambo nindou ranahei Adükar-ani. Asu nindou munnguambo didiyei ai ahamboya farihawandürî sei arihündî ranaheimbo aboedi-aboedireandürî arandi.

13 Ranimboyo Bukambe yare hoafiyowohüya, 'Munnguambo nindou ai Adükarimboya farihawandürî sei hoafiyei arihündî ana, ai aboedambo-ndahimboyei,' meho.

14 Nga asu nindou ranai anihondümbofe-koatendehî ana, ngirî ahambo hoafindahündo. Asu ai hoafi ranahambo himborikoate-ndehî ana, ngirî ahambo anihondümbo-ndîhorî. Nindou ranai hoafi ra bokarî-hefekoate-ndîmondanî asu ai ngirî himborîndei.

15 Asu nindou koehefepura hokoate-ayomo ana, ai ngirî bokandîhoundî. Nga Bukambe yare hoafiyowohü yahoya, 'Nindou aboedi hoafi sahümündi asînei ra aboedi safane,' meho.

Israer ai moai aboedi hoafi ranahambo sahümündihü süngurîhindî

16 Nga asu Suda yimbu-mamî yangirî ai aboedi hoafi ranahambo sahümündi süngurîhimboanei. Nga Aisaia ai yare hoafiyuhü yahuya, 'Adükari, nindou ai yîhoefî-mayo hoafi ra moai anihondümbo-rîhindî,' mehu.

17 Nga ranî-moatükunî ra ndahurai-ane: aboedi hoafi ra himborîyeihîyei asu anihondümbofe tüküme Feyo. Asu Kraîs ranahambo hoafi bokarîhefembo aboedi hoafi ra himborîyeihanei.

18 Nga asu haponda ro düdueheandî, Anihondüyo Suda ai Godîndî hoafi ra himborîkoate-mayei? Wanî. Hoafi ra ai anihondü himborîmayeisî. Nga Bukambe yare hoafiyowohü yahoya,

'Munngu-moatükunî God ai nafîmarandî ranahandî hoafi ra munnguambo hîfî ranîhü ho tüküme Feyo,

ahei hoafi munnguambo hîfî kaiyowohü ho tüküme Feyo,'

Buk Song 19:4

meho.

19 Asükaiya ro düdueheandî, Awi Israer ai moai fîfîrîhindîyo? Ai fîfîrîmarîhindî. God ai Mosesîndî süngure hoafiyuhü yahuya,

'Ro Suda-yafe ndifo ai mamî ranîni-poedîyefîpoanî ranaheimbo fandîheheiranî, asu Israer se ngusüfoambe moaruwai-ndeimboyei.

Ro Suda-yafe ndifo ai fîfîrîfekoate-yeimbi ranaheimbo fandîhehe-andüranî,

asu Israer se ngusüfoambe ngîndî-ndeimboyei,'

Io 32:21

meho.

20 Asu süngunambo Aisaia ana ai moai hoafimbo yîhimboyu, nga God ai ahandî süngure yare hoafiyuhü yahuya,

'Nindou wambo kokoendîrîkoate-mayei ranîyei wambo hoeimarîhindîrî.

Roana nindou wambo hohoanîmoyokoate-mayei ranaheimbo sowahî weindahî tükümeheandî,'

Aisaia 65:1

meho.

21 Nga asu Israerimbo ai yare hoafiyuhü yahuya,

'Ro nîmbî-nîmbîsi nindou hoafi mbahîrîhe-hindeimbi asu himborîkoate-yeimbi

ranaheimbo wandî warî kîkîhîrîha-mîndîndürî arîhandî ai-babîdî aboedi-aboedîfembohünda,'

65:2

Aisaia

meho.

11

God ai Israer bîdîfîrambo hîpoambo-mareandürî

¹ Ranimboanahi asu ro rarithe düdueheandi nda, Asu God ai ahandi nindou Sudahündi munnguambo daboadanambo-mbareandüriyo asu wanimbeiyo? Wani! Ro Por amboani Sudahünd-anahi. Ro Abrahamindi ahuir-anahi asu Bensaminindi sirambeahind-anahi.

² God ai ahandi nendi Sudahündi tüküfekoate-yeiambeahi fifireandürühi wand-aneih mehu ranaheimbo ana moai daboadanambo-reandüri, nga wani. Asu se hoafi Eraisa ai Sudambo papi-hoafirandürühi yare Godimbo didibafimefiyu ra fifirihindai? Ai Godimbo yare didibafindowohü yahuya,

³ 'Adükari, aiyomo nindou sihafih hoafi hoafiyomo-rundeimbi ahamumbo munngu hifokoamarüpurih. Asu ai sihambo sesi sihefe didibafiferambo fondi ra birimafoarundi. Nga ro mamih yanggir-anahih animboahih. Asu ai wambo hifokoefendirimbo mehomo,' mehu.

⁴ Nga asu God ai ahambo asükaiyu nüngure simborih hoafiyundoa? Ai hoafiyundühi yahuya, 'Ro 7,000 nindou wandambofimbih sahapurimindi animboahih ai tikai god Ber ahambo yirih yimbu pusifekoate-mayei,' mehu.

⁵ Rahurai-ane hapondani amboani nindou yimbu-mamih God ai ahandih moanih hipoambofe ranambo dibonimayuwa aniboadeih.

⁶ God ai aheimbo moanih hipoamboreandürühi dibonimayundüri, nga ai nine ratüpurimayei ranimbohünda diboniyu-ndürimboyupoanih. Nga nindou ranai ranih ratüpurিয়েianih God ai dibonimbeyundürimbonana, asu ngirih moanih hipoambofe ra moanih hipoambofe hondü tüküfeyo.

⁷ Asu ranimbo-hünda sihirih nüngumambisefa? Ranimoatükunih ranahambo Israer ai hüti kokomarihündih ra asu ai moai sahümündih. Nga nindou bidifirih God ai dibonimayundürih ranai yanggiriyeh ranimoatükunih ra masahümündih, nga asu bidifirih ranai himbotühüfo papimareandürih Baibor yare hoafimayo nou.

⁸ Ai yare hoafiyowohü yahoya,

'God ai aheimbo ramareandüra moai ngusüfoambe hohoanimo purihümündih.

Asu aheih himboarinambo ngirih hoeindihindih

asu aheih himboambenambo ngirih himborindeih,

nga yare niŋgo hombo hapondanambe tükefeyo,'

Io 29:4; Aisaia 29:10

meho.

⁹ Defit ai hoafiyuhü yahuya,

'Nindou aiana sesesih-ndeianih kinih tifiŋambe ahaneih nou mbihaneia asahih.

Asu aheih hohoanimo moaruwai ranih-süngumbo nimoeifihih pimbyeia asahih.

¹⁰ Aheih himboari amboani dikireandürihimbo asu ai hoeifekoate-mbeyeh-amboane.

Asu se aheimbo daboahamindi pupurügurihih hehi yahurai koadürümbo-koadürümbo rarihih mbinimboeia samboanahih,'

69:22-23

Buk Song

mehu.

God ai Suda-yafe ndifo masemündündürih

¹¹ Ranimboane asu ro haponda düdueheandi nda, Sapo Suda ai bübürimayeh peyehü munguna moaruwaimbo-reandürimboyo? Ai ra wanana! Nga sapo ai moaruwai hohoanimo-mayeamboyu asu God ai Suda-yafe ndifo ranaheimbo ngusüfoambe garibih-mbirihhindür-amboane yahuhayamboyu aheih ndifo ranaheimbo aboedambo-mareandürih.

¹² Suda ai moaruwai hohoanimo süngu-marihündamboyu asu God ai nindou munnguambo ranaheimbo didiboado-mareandürih. Ai Godimbo daboadanambo-marihoramboyu asu God ai aheih ndifo ranaheimbo mafarihendürih. Ranimboane asu munnguambo Suda ai God sowana asükai gugurindahindani animbo nindou munngu ai aboedih hamindi hondü nimandeimboyeh.

13 Suda-yafe ndifo s̄heimbo haponda ro hoafehandür̄i nda. S̄heimbohünda God ai wambo ahandi hoafi saham̄ind̄i har̄ihand̄eimbi kamafoareand̄iri. Ran̄imboanahi asu ro ndani ratüpur̄i nda ranahambo bor̄iyahühi yifirayahi.

14 Ran̄imbo asu wandi nendi ranai God ahei ndifo afar̄ihendür̄i ra hoeind̄ihindühimbo ran̄imbo ngusüfoambe gar̄ib̄ind̄ihimboyei. Ran̄imbo asu ro b̄id̄ifirambo fand̄iheirani asu ai Ape sowana n̄geiani aboedambo-ndearümbui.

15 God ai Sudambo daboadanambo-mareandür̄i asu ahei ndifo ranaheimbo ngunind̄imbo-mareandür̄i. God ai Sudambo asükai asemündündür̄i ana, ra n̄ngumand̄ifea? Ai nindou yif̄ihünd̄i botefeyo nahurai-ane!

16 Bret mam̄i ranahandambo b̄id̄ifiri kemünd̄i Godimbo asayo ana, asu bret yipoate mun̄gu ra ahandi yanḡir-anendo. Asu n̄imi ahar̄i mam̄i ranahand̄i ahambo asegodo ana, asu d̄üd̄üdü ranamboani ahandi yanḡir-anendo.

17 Orif n̄imi h̄if̄ifehünd̄i ranahandambo d̄üd̄üdü b̄id̄ifiri ai t̄itaboari-hendüh̄iyu asu n̄imambeah̄ind̄i orif n̄imi d̄üd̄üdü ranai ran̄ifih̄i pap̄imareand̄i. Suda-yafe ndifo seana n̄imambeah̄ind̄i orif n̄imi nahurai-anei. Ranane asu haponda se aboedi emünd̄ü momoriyeih̄i Sudayei-mayo yanḡiri n̄ngombo hohoan̄imo ra hoe nahurai asahümündi.

18 Ran̄imbo-hündambo-an̄imbo asu Suda orif d̄üd̄üdü nou t̄itaboari-mefoehind̄i ranaheimbo se ȳiboaruko-nd̄ihindür̄imboyei. N̄ngundahi bor̄imandeia? Seana moani d̄üd̄üdü yanḡir-anei, nga seana n̄imi ahar̄i ranahambo t̄üpür̄ihindüh̄i-yeipoani. Nga n̄imi ahar̄i ranane s̄heimbo t̄üpareandür̄i.

19 Nga sean̄imbo hoaf̄indeih̄iya, Yin̄i, nga sapo d̄üd̄üdü ranai t̄itaboari-foar̄indüh̄iyu asu ȳihoef̄imbo rani fondüh̄imbo fondi h̄in̄nḡimareamun-ane, mbisei.

20 Yin̄i, ranana an̄ihond-ane. Ai t̄itaboari-mefoehind̄i ra Godimbo an̄ihondümbofekoate-wamboyei ramehind̄i, nga asu seana ran̄ihü rar̄ihi an̄imboei ra an̄ihondümbor̄ihi hehimbo-wamboyei ahei fondüh̄i an̄imboei. Nga asu se ranahambo af̄ind̄i-af̄indeih̄i s̄heihoar̄imbo bor̄indeimboyei, nga awi ȳih̄imbondei.

21 Suda ai d̄üd̄üdü hond-anei, nga God ai aheimbo moai n̄im̄indüh̄i h̄in̄nḡirearü, nga t̄itaboari-mafoareand̄i. Nga se h̄ibad̄ihünd̄i. Se d̄üd̄üdü hondüyeipoani, nga God ai s̄heimbo amboani n̄im̄indüh̄i nḡiri h̄in̄nḡind̄earü, nga t̄itaboari-boadeandür̄imbui.

22 God̄ind̄i h̄ipoambo hohoan̄imo asu nḡin̄nd̄i hohoan̄imo ra s̄hiri d̄iboadond̄ihu f̄if̄ir̄ind̄ihumboane. Nindou ahandi hoafi h̄imbor̄iyeisi, nga h̄in̄nḡimar̄ihind̄i ranaheimbo nḡin̄nd̄i-ndarümbui. Nga asu se Suda-yafe ndifo ahandi h̄ipoambofe hohoan̄imo rani-s̄ungu ahei ana, asu ai s̄heimbo h̄ipoambo-ndearümbui. Nga se-amboani ahandi hohoan̄imo rani-s̄ungu hokoate-aye ana, rand̄ihi t̄itaboari-boegimboyei.

23 Suda ai an̄ihondümbor̄ihind̄i ana, God ai asükai aheimbo n̄im̄ind̄ihü pap̄ind̄earümbui. God ai yifirayu ana, asükai aheimbo koadür̄ü n̄im̄ind̄ihü pap̄inde h̄in̄nḡi-ndeandür̄imbui.

24 Suda-yafe ndifo se-amboani n̄imambeah̄ind̄i orif d̄üd̄üdü-aneisi, nga asu aboedi orif n̄im̄ind̄i ran̄ifih̄i pap̄ir̄ihimboanei, nga ranahand̄i hondüyopoani. Suda-anei ai h̄if̄ifehünd̄i orif n̄im̄ind̄i hond-aye. Ran̄imboane asu aheimbo ana God ai d̄üd̄üdü hondü t̄itaboari-mefoend̄i ra semünd̄ü asükaiyu koadür̄ü n̄im̄ind̄i hondüh̄i h̄ipareandür̄i ana, ai asükai aboedi ham̄ind̄i ran̄ifih̄i pen̄iboadeimboyei.

God ai nindou mun̄guambo h̄ipoamboareandür̄i

25 Wandafi mam̄i, d̄iboh̄ind̄i hoafi ran̄imboanahi se f̄if̄ir̄im̄bir̄ihinda sahehea. Se s̄heihoar̄i rand̄ihi hohoan̄imondeih̄i hoaf̄indeih̄iya, 'Roana f̄if̄ir̄ihu hohoan̄imo-yefeimb-aneifi,' mb̄iseimboyei saheheamboanahi. Hoafi nda yahurai-ane, Israer b̄id̄ifiri ana hoafi h̄imbor̄ikoate-yeimb-anei. Rani hohoan̄imo ranana ahei

ngusüfoambe nîmandündürî ngö-ngombo asu Suda-yafe ndîfo nüngunümbîyei God ai dîbonîmayundürî ranai fondî ra sîmongorî-ndamîndîmboe.

²⁶ Ranî süngumbo-anîmbo God ai Israer aheimbo aboedambo-ndearümbui. Buk Baibor ai yare hoafîyowohü yahoya,

‘Aboedambore-randeimbi ai Serusaremi-nîpoedî kudü Sekopîndî ahurî Suda ranaheimbo randeandüranî,
ahei Godîmbo hohoanîmo-koate hohoanîmo hîningîndîhi-mboyei.

²⁷ Rananîmbo ro ahei hohoanîmo moaruwai ra gogorîndî-heheandühî ranî-sîmboan-anîmbo ai-babîdî hoafî femîndî sîhefe ra randîhea-mboyahî,’ *Ai-saia 59:20-21*

meho.

²⁸ Nga Suda ai aboedî hoafî hîmborîkoate-mayeî ranîmboane asu God ai Suda-yafe ndîfo sîheimbo fehefemböhdambo hohoanîmomayu ranîyo asu Suda ai ahandî hürütîmb-aneî. Nga God ai Sudambo dîbonîmendürî ranîmboane asu ai ahandî horombo hoafîmareandî Suda-yafe amoaombo ranahamumbo hohoanîmoyuhü aheimbo ngusüfo pareandürî arandî.

²⁹ Nga asu nindou God ai aheimbo aboedî moatükunî masagadürî asu dîbonîmendürî ranaheimbo ngîrî hohoanîmo ngörü-süngundeandî, nga wanî.

³⁰ Horombo se Godîndî hoafî hîmborîkoate-mayeî, nga hapoana God ai sîheimbo hîpoamboareandürî, Suda ai Godîndî hoafî hîmborîkoate-mayeî ranîmbo-hündambo.

³¹ Asu hapoana God ai sîheimbo hîpoambo-mareandürî ranîmboane asu Suda ai Godîndî hoafî hîmborîkoate-mayeî. Ranî-moatükunî tüküme Feyondürî ra God ai aheimbo hîpoambofe-ndürîmbo-hündamboyo.

³² God ai nindou muŋguambo aheimbo hîpoambofe-ndürîmbo yahuhaya ranîyo asu nindou muŋguambo ahei hîmborîkoate hohoanîmo ranîna bobohîramündürî hîningîmarearü.

God adükar-ani mbîseiamboane

³³ Godîndî ngasündeandeimbi hohoanîmo ra adükarî hamînd-ane!

Ahandî aboedî hohoanîmo asu fîfîrîfe ra hoandarî saf-ane!

Nindou dîdai ahandî hohoanîmoyuhü hoafayu ra fîfîrînde hoafîmanda?

Asu dîdai Godîndî nafî muŋguambo ra fîfîrîmandea?

Godîndî hoafî hoafîyohü yahoya,

³⁴ ‘Dîdî Adükarîndî hohoanîmoambe amaro ra fîfîreamboayua?

Dîdî nindou ai ahambo ratüpurîmbo rasünguro rasünguro-meyundoa?

³⁵ Nindou düdi Godîmbo nîni-moatükunîyo masagado,

asükai ai süngunambo ahambo hîhîrîfe segodîmbo-hündambo?’ *Aisaia 40:13*

meho.

³⁶ Muŋgu-moatükunî ra God ai ahandîhoarî nafîmarand-ane asu ahandî ngîningîndînamboane anîngo asu ahand-ane. Muŋguambo si Godîmbo adükar-ani mbîseiamboane. Nga anîhond-ane.

12

Sîhefî fi ra Godîmbo ndahundîmboane

¹ Wandafî mamî, Godîndî-mayo hîpoambofe hohoanîmo adükarî ranîmbo-hündamboane ro sîheimbo hoafehandürî nda. Sîhei fi yangîrî nîngoambe ra se moanî Godîmbo ndahündo ahambo sesî asîhefeyo nou. Se ahandî yangîrîndeian-anîmbo asu God ai ranîmbo hîhîfî-hîhîfîndümbui. Se randîhindüh-anîmbo wudîpoapondîhi Godîmbo hohoanîmondahündo.

² Se hîfî ndanîhündambo hohoanîmo süngundîhimboyei, nga sîhei hohoanîmoambe sîmborî hohoanîmo süngundîhindî. Rananîmbo God ai hohoanîmoayu ra se ndondîhi

fifindihhi mbundihü rasüngundihimboyei. Nini-moatükunî ai aboedayo asu nîne ai yifirayu asu nîne ai aboedî ndorihoeimbi hamindî hondayo ra se fifindihimboyei.

God ai sihefimbo hohoanimo moanî masendî ranambo ratüpurîndefimboane

³ Nga God ai wambo ahandî-mayo moanî hipoambofe hohoanimo masendî ranimbo munguambo siheimbo ro bidifirî hoafi hoafinda samboanahî. Se siheihoarî sihei fi ranahambo yangirî afindî hohoanimo-ndeimboyei, nga wanî. Nga God ai siheimbo anihondümbofe hohoanimo masagadürî ranî simonjorühî safî sihei fi ranahambo ndondihhi hohoanimondei.

⁴ Sihirî ana fi mamamî ranifihî afindî moatükunî ngorü-poanî ngorü-poanî fi ra hifoareamboane. Ranane asu ngorü-poanî ngorü-poanîmbo fi ranai ahandî ngorü-poanî ngorü-poanîmbo ratüpurî mbenjorî.

⁵ Rahurai-mayowamboane asu sihirî nindou afind-aneftsî, nga asu Sisas Kraisindî finambo ana sihirî fi mamî rananefî. Ranimboane asu sihirî ana nindou ngorü-njorü ra sihirî mamî wandafî mamî yangir-aneftî fi mamî ranifihî.

⁶ God ai sihefimbo moanî hipoambo-reamunühüyu asu ai nindou mamamî sihefimbo ranî-poanîmbo ranî-poanîmbo fifirife moanî masemunî. Godindî hoafi hoafimbohünda nindoumbo ratüpurî ra segodoa asemündu ana, sapo anihondümbofe hohoanimo ai asemündu ranî-süngu anîmbo hoafendomboane.

⁷ Düdi ai farihfefembo ratüpurî ra asemündu ana, ai ndonde mbifarî-hendamboane. Asu yamundîfembo ratüpurî ra asemündu ana, ndonde yamundî-mbireandamboane.

⁸ Nindou mamî ai ngusüfoambe kikimofeendürîmbo ratüpurî ra asemündu ana, asu ngusüfoambe kikimo-mbifoareandüramboane. Nindou düdi ai nini-moatükunî napoyo masihendî ra nindou bodîmondambo yîbobofe saimbo ratüpurî asemündu ana, ai afindî saimbo nîmbonîndu. Nindou düdi bogorîmbofe nîngombo ratüpurî ra asemündu ana, ai ratüpurî ra tînjirîfo-mbiyuwamboane. Düdi ai hipoambofe ratüpurî asemündu ana, ai moanî hîhîfi-hîhîfinambo nindou ngorümbo mbifarî-heiramboane.

Wandafî mamimbo aboedî hohoanimoyondo hohoanimo

⁹ Nindou ngorümbo anihondümbo ngusüfo pandîhindî. Nîne-moatükunî moaruwai-ayo ranahambo yîboaruko-ndîhindî. Nîne-moatükunî aboedayo ranahambo kikihîsafîndîhümündi.

¹⁰ Se munguambo simborî hohoanîmurîndei se sihei fikîmîninîndîmbo hohoanîmoayeî nou. Asu nindou amurî ranaheimbo wambo ngasündîhindîreimbaneî mbîsei hohoanîmondei.

¹¹ Afindî tînjambombü ratüpurîmbo hohoanîmondei, nga asu se yîboaruko-yîboaruko-ndeimboyei. Se ratüpurayeî ra Adükarîmbohünda ratüpurîndei.

¹² Se Adükarîmbo anihondümbo-ndîhorühî hîbadîhorühî hîhîfi-hîhîfîndei. Tînjirîfo siheimbo tükündîfeyoanî se afurîndîhindühî nîmandei. Nîmbî-nîmbîsi se Adükarîmbo dîdîbafîndahi ndîhündî.

¹³ Sihei anihondümbo-rîhindeimbi wandafî mamî ai napo mbonîmbo-ndîhümündianî se aheimbo sihei-mayo ndahündürî. Asu ndîfo nindou tükündahindanîwanî aheimbo amboanî worîninîndîhindürî.

¹⁴ Nindou siheimbo moaruwaimbo-arîhindürî ranaheimbo God ai aboedî-mbîreandüramboane mbîsei hehi dîdîbafî-ndahîndürî. Godîmboya aheimbo dîdîboado-mbîreandüramboane mbîsei, nga njirî se Godîmboya aheimbo moaruwaimbo-ndowandürî mbîsei.

¹⁵ Nindou hîhîfi-hîhîfayeî ranî-babîdî hîhîfi-hîhîfîmbeyeî-amboane, asu nindou aranayeî ranî-babîdîmbo amboanî aranîmbeyeî-amboane.

¹⁶ Sihei wandafi mamî rani-babîdi wudîwudîndahindi. Se ngîrî aboedî nindou yangîrî hohoanîmondei wudîndîhindürî, nga se nindou moaruwai rani-babîdi nîmboei. Asu se sihei fimbo hohoanîmondeihî ro fifîrîheandeimb-anahî mbîseimboyei.

¹⁷ Nindou ngorü ai siheimbo moaruwai-moaruwaimbo-ndîhindüranî, asu se simborî aheimbo moaruwaimbo-ndîhindürîmboyei, nga yowanî. Nîne hohoanîmo nindou ai aboed-ane aseî ana, se rani yangîr-anîmbo randîhindi.

¹⁸ Se muŋguambo nindou-babîdi aboedî nîmarîmbohündambo nafî kokondîhündî.

¹⁹ Wandî wandafi, nindou ai siheimbo moaruwaimbo-ndîhindüranî asu se siheihoarî rani-moatükunî ranahambo simborî hîhîrîndîhi randîhimboyei. Nga moanî randîhi hînîngîndîhindanî God ai aheimbo ngînîndî-mbîrandürîmboane. Bukambe yare hoafîyowohü yahoya,

'Nindou ngorümbö hîhîrîfe moaruwaimbofe ranana wandî ratüpur-ane.

Wandîhoar-anîmbo ro aheimbo simborî moaruwaimbo-ndîhearümböyahî,' *Io*

32:35

mehu Adükari ai.

²⁰ Nga asu, Bukambe yare hoafîyowohü yahoya,

'Nindou sihambo hürütüranîni-randeimbi ranai wembombonduanî, ahambo sesi dabado,

asu amîndanîngombo-nduanî, hoe dabado.

Se ahambo randoworanî ana, ai sihambo ramareanîni ranîmbo asu ai amoanîngî-ndümbui,' *Sindaun*

25:21-22

meho.

²¹ Moaruwai hohoanîmo ai ngîrî sihambo ngasündeanîni haya hîfînambondeanîni. Nga se aboedî hohoanîmo rani-süngundowandühi ratüpurîndafan-anîmbo asu se moaruwai hohoanîmo ranahambo hîfînambondowamboyahî.

13

Siîrî gafmanî-yomondi hoarehîndefomboane

¹ Nindou muŋguambo gafmanî-yomondi hoareh-anîmbo nîngomboane. Nga moai gafman ai aimbo hoanîru tüküyafundi, nga Godîndî hoafî süngu ahandî warîhünd-anemo. Muŋguambo gafman ra God ai kifoare hînîngîmareapur-anemo.

² Ranîmbo-hündamboane nindou ai gafmanî-yomondi hoafî mbahîrarîhehindi ra asu Godîndî hoafî kameih-ane mbahîrarîhehindi. Ranîmbo wamboane asu ai tîngîrîfo ndahümündimboyei.

³ Gafman ai nindou aboedî hohoanîmo ratüpurî rawarîhindi aheimbo refendürîmboyoponanî, nga nindou düdi ai moaruwai hohoanîmoayu ranahambo refembo-hündamboanemo anîngomo. Gafmanîmbo yîhîmbombo se moeimboyafî? Refe ana, se moanî aboedî ratüpurî rani yangîr-anîmbo süngundowandanî asu ai sihambo aboed-anafî mbîsîmo hoafîndîmboemo.

⁴ Gafman aiana Godîndî ratüpurîyomo-rundeimb-anemo se aboedî mbînîmbafa yahomo houmbo anîngomo. Nga asu se moaruwai ratüpurî randowandühi rananîmbo se yîhîmbondafi ranahambo. Nga aiana moai moanî ngînîndî moatükunî ra semündu. Aiana God kifoare hînîngîmareandî wambo asu ai Godîndî-mayo ngînîndî nindou moaruwai-mbofe hohoanîmo ra semündümboani nindou ai moaruwai hohoanîmoayei aheimbo moaruwaimbo-fendürîmbohünda.

⁵ Ranîmbo-hündambo-anîmbo asu se gafmanîndî hoarehî nîmboei. Asu rani-moatükunî sünguefeyo ra moaruwai-mbofe ranahambohünda yîhîmbombo yangîrîyoponanî, nga gafmanî-yomondi hoarehî nîngö ra aboedî hohoanîmo süngufe-ane.

⁶ Ran+imbo-hündamboane asu se gafman+imbo takis pir+hi ar+hündi. Gafman aiana God+ndi ratüpur+ ratüpur+iyomondühi rananemo asu ai ran+ ratüpur+ ran+ yang+r+ hifand+iru arundi.

⁷ Gafman nindou ranahamumbo n+n+moatükun+yo segodür+imboayei ana, aheimbo moan+ ran+moatükun+ ra dagadür+. Gafman ai n+n+n+moatükun+ takis+imboyo hoaf+nd+mondan+, se ahamumbo ndehind+. Asu bogori+ nindou ranahand+ hoareh+ndeihi+ asu ahambo ah+n+ndei. Asu nindou ndür+ adükarümb+ ranahambo ndür+ adükarümb-ani mb+sei hohoan+mondei.

Simbor+ ngusüfo pefembo hohoan+mo

⁸ Se nindou ngoründ+mayo n+n+moatükun+ ndowand+fi mbunda simbor+ saimbo-mayo ra h+ng+indowanda gedühi+ n+ngomboe, nga yowan+. Se sapo simbor+ ngusüfo pefe hohoan+mo ran+ yang+r-an+imbo süngund+hindi. Nindou düdi ai ngorümbo ngusüfo parareand+ ana, ai munguambo ah+nümb+ hohoan+mo mengoro ra süngureandeimb+ nindou-ani.

⁹ Moses+ndi ah+nümb+ hohoan+mo ranai yare hoaf+yowohü yahoya, 'Nimoreh+ nindowenih+yafe hohoan+mo moaruwaimbo-fepoan+. Nindou hifokoeffepoan+. Hübuhün+poan+. Nindou ngoründ+ napo hohoan+fepoan+,' meho. Mungu ran+ ah+nümb+ hohoan+mo ranane asu amur+ munguambo engoro ranane munguambo mamambere haya n+m+nd+ hoafi+ ra yare hoaf+yowohü yahoya, 'Se nindou amurambo ngusüfo pandowand+ se s+hafi+ fimbo ngusüfo pararowand+ nou,' meho.

¹⁰ Nindou düdi ai nindou ngorümbo ngusüfo pararir+ ana, ai ng+r+ ahambo moaruwaimbo-ndiri. Ran+imboane nindou ai ngorümbo ngusüfo pararir+ ana, asu ai ah+nümb+ hohoan+mo hondü munguambo ra süngurandüh-ani.

Sih+r+ moan+ mbumund+ hahabodefomboane

¹¹ Se fif+r+himboanei haponda n+n+ siyo sih+r+ an+imboefi ran+imboane se ran+ hohoan+mo süngund+hindi. Ndeara ran+ si ra se mapoei-ane, nga hapondan-ana se bot+ndahindi. Horombo sih+r+ God+ndi hoafi+ an+hondümbo-r+hundeimb+ nindou n+imboef+imbo God ai s+hef+imbo aboed+reamuneimb+mayu ran+ si ra ak+m+yo, nga hapondan+ ana ndeara ak+m+ safi+ tüküfembo yang+r-ane.

¹² N+mb+ ai ndeara mungumbo yang+r+yowohü asu si ai ndeara ak+m+ simbo yahomboane. N+mbokoan+ndi ratüpur+ ra h+n+ng+femboane, nga asu s+r+hünd+ yifiar+ napo ra ndahum+ndefo-mboane.

¹³ Nindou s+r+hü aboed+ anüngu nou sih+r+ n+imboefomboane. Sih+r+ mam+kar+ hohoan+moyo wak+ife asu bias+m+nd+ hefe mam+kar+ hohoan+moyo wak+fepoan+. Nimoreh+ s+s+h+moyo wak+ife asu moaruwai hohoan+moyo wak+fepoan+. Wat+koafi hoafi+yo asu nindou ngorümbo ngusüfoambe moaruwaimbo-fepoan+.

¹⁴ Nga se Sisas Kraisi+imbo yang+r-an+imbo yifiar+ n+m+nehoar+imbo-nd+hor+ s+heifihi+ güd+hor+. Nga s+hei horombod+di moaruwai hohoan+mo ngusüfoambe amaro rana-hambo süngund+himboyei.

14

Wandaf+ndand+ hohoan+mo ra sih+r+ y+bobo-nd+humboyefi, nga wan+

¹ Nindou mam+ ai God+imbo an+hondümboriran+ asu ahand+ an+hondümbofe ra kehur+ndoan+ ana, asu se ahambo God+ndi nend+ s+hei mbusümo ndahor+m+ndei ngei. Asu ai n+ne hohoan+moayu ranahambo simbor+ watapor+imbo-ndüh+mboyei.

² Nindou mam+ ai ahand+ an+hondümbofe hohoan+mo ng+n+nd+ süngureand+ ana, ai munguambo sesi+ ra sesühani, nga asu nindou ngorü ai ahand+ an+hondümbofe ra kehurayo ana, ai ng+r+ safi+ aboed+ dedu, nga wandümo yang+r+ sesühani.

³ Nindou ai munquambo sesi sesü-randeimbî ana, asu nindou moanî wandümo yangîrî sesümbî-mayu ranahambo yowanî moaruwai hohoanîmo-yondopoanî. Asu nindou wandümo yangîrî sesü-randeimbî ranai nindou munqu-moatükunî sesümbî-mayu ranahamboya, aiana moaruwai hohoanîmoyu-randeimb-ani yahopoanî. God ai nindou ranahambo amboanî serümundumboani mbohünda.

⁴ Nindou se didiyafi, asu se nindou ngoründî ratüpurîyu-randeimbî nindumbo yiboboarîwora? Nindou sapo ahambo hifandarandî ai-anîmbo ahandî ratüpurî ra aboedîmbayo wanîmbayo mbüsü yibobondeambui. Nga asu ratüpurîyu-randeimbî ahandî ratüpurî aboedî ngomboe nîmboe sapo Adükari ai ahambo nginîrümündü nungumbo wambo.

⁵ Nindou mamî aiananiya mamî si ranana ai adükari hamîndiyo haya amurî si aho ranahambo ngasündeamboane yahuhani. Nga asu nindou ngorü aiananiya munquambo si aho ra simogod-ane yahuhani. Nindou mamamî se sîheihorî ngusüfoambe hohoanîmondei hoendîhindüh-anîmbo hohoanîmondei.

⁶ Nindou düdi ai mamî si ra adükari si-ane yahuhî ana, ai Adükari-mbo yangîrî hohoanîmo-yundowohani. Asu nindou düdi ai munquambo sesi sesü arandî ra ai Adükari-mbo hohoanîmoyuhani asesu. Ranî sesi ra Godîmbo hîhîfirürî mburamboani asesu. Asu nindou düdi ai munquambo sesi wehayu ra Adükari-mbo hohoanîmo-yundowohani wehayu. Asu ai amboanî Godîmbo hîhîfirürühani.

⁷ Nindou mamamî sîhîrî moai sîhefî hohoanîmonambo yangîrî nîmboefî. Asu mamamî sîhîrî moai sîhefîpoanîmbo hohoanîmonambo yangîrî yîfiyefî rîhundî.

⁸ Sîhîrî yangîrî anîmboefî ra Adükari-mbo hohoanîmo-yefühanefî. Asu sîhîrî yîfayefî ra Adükari-mbo hohoanîmo-yefühî yîfayefî. Sîhîrî nîmboefühîndowanî asu yîfîndefühîndowanî ra moanî sîhîrî Adükari-ndî yangîrî hamînd-aneî.

⁹ Ranahambo sünguyo nindou yangîrî anîmboei-aneî asu yîfi-mayei-aneî ahei Adükari-mbofe nîngombo-hündamboyu Sisas amboanî yîfiyu mbura asu honguambeahîndî yangîrî botîmefiyu.

¹⁰ Asu se, nîmboe sîhafî wandafîndandî hohoanîmo ranîmbo yiboboarîwora? Asu se, nîmboe sîhafî wandafîndambo yiboaruko-arowora? Sîhîrî ranahambo fîfirîndîhumboane, nga munquambo sîhîrî Godîndî himboahü nîmboemboyefî ai sîhefîmbo yibobofe-munîmbohünda.

¹¹ Bukambe hoafi ra yahoya,
Adükari ai yahuya, 'Ro yangîrî nîmboambo dabareheandî
nindou munquambo ranai wambo yirüyumbu pusîndühi-ndîhümboyei
asu nindou munquambo ahei yafambenambo weindahî hoafîndahündürühî God
Adükari-ani mbîseimboyei,' *Aisaia 45:23*
mehu.

¹² Ranîmbo-hündambo-anîmbo asu munquambo sîhîrî sünguna Godîndî himboahü sîhîrî nîne ratüpurî ratüpurîmayefî ranahambo hoafînda-hundîmboyefî.

¹³ Ranîmbo-hündambo-anîmbo asu wandafî-babîdî sîmborî yiboboferüpoanî, nga rühîsafî hînîngîfemboane. Nga sîhîrî ngorü hohoanîmo süngundîhumboane. Sapo sîhîrî mamî moatükunî refeyoanî ana, wandafî ai bübüründühî moaruwai hohoanîmo süngundîfimbui ranî hohoanîmo ana hînîngîfemboane.

¹⁴ Ro Adükari dîbo-anahî, nga ranîmboanahî ranî-moatükunî ra ro fîfirîheamboanahî. Moai nînî sesi ai ahandîhoarî moaruwaiyo. Nindou ai ranî-moatükunî ra moaruwai-ane ehu ana, moanî ai ahambo moaruwai-ane.

¹⁵ Ra ai yahurai-ane. Se nînî-moatükunîyo sowasîfanî ranîmbo-hünda sîhafî wandafî ai hoeireanînühi afîndî hohoanîmoayu ana, asu se ahambo moai hohoanîmoyafi. Sisas nindou ranahambohünda yîfi-mayuane, nga asu sîhafî sesi hohoanîmo ranambo se nindou ra moaruwaimbo-ndîworîmboyafi.

16 Se mamî moatükunî ranahambo aboed-ane asafi ana, se hîbadambo. Sîhafî hohohanîmonambo yangîrîpo, nga moaruwai-ane mbîseimboyei.

17 Sesi, sesi asu hoe sîmîndî hohohanîmo ranana God nga nîndî hîfandarandî ranahandî nîmîndîyopoanî, nga wanî. Nga God nga nîndî hîfandarandî ranî nîmîndî hohohanîmo-ane nda. Mbumundî hohohanîmo, ngusûfo afurîfimbî hohohanîmo, asu Yifiafi Aboedîndî hîhîfi-hîhîfi hohohanîmo ra.

18 Nindou ai Sisas Kraisîndî ratûpurîmbo yangîrî ranî hohohanîmo sîngu anîngu ana, God ai ahambo hîhîfi-hîhîfîndundowanî asu nindou amurî ai-amboanîya ai nindou aboed-ani mbîsahündomboyei.

19 Ranîmbo-hündambo-anîmbo asu munğambo ai sîhefîmbo mamambefemunî hohohanîmo asu wandafî mamîyei hohohanîmo nga nîndîndîndî ranî yangîrî sîngunîndîhumboane.

20 Se sesi ranahambo yangîrî hohohanîmondeihî asu God ai nîne-moatükunî ramareandî ranahambo moaruwaimbo-ndîhimboyei. Munğ sesi moatükunî ranana aboed-ane. Nga asu se nîne sesi sowasîfanî nindou ngorü ai ranahambo ahandî fimbo moaruwai-ane yahu mbura asesu ana, ai moaruwai hohohanîmoyuhani asu rananîmbo se-amboanî moaruwai hohohanîmo-yafûhanafi.

21 Asu se nînhondî sowasîfi, bia sîmîndîfi, asu amurî moatükunî aho ra rarowandî ranîmbo sîhafî wandafî ranai hohohanîmo moaruwai hohohanîmondunanî ana, asu se ranî-moatükunî ra hînhîngîndowandî. Ranane aboedayo.

22 Se nîne hohohanîmo anîhondûmbo-arowandî rananîmbo God-dîbo se yangîrî hohohanîmondafi kîkîhîndowandî. Nindou ai moanî ahandîhoarî mamî moatükunîmbo aboed-ane yahu hohohanîmoayu ana, ra aboed-ane. Asu ranî hohohanîmo ranai ahandî fi ranahambo papi-hoafîkoate-ndoanî ana, asu ai hîhîfi-hîhîfîmbiyu-wamboane!

23 Nga asu nindou ranai yimbu hohohanîmo sîngu sesi ra asesu ana, ai ra ahambo moaruwai-ane sapo ai nîne sesi ranahambo moaruwai-ane yahuhaya asesu ranîmbo-hünda. Nindou ai hohohanîmo mamî ranahambo aboed-ane yaho anîhondûmbofekoateyu randûhî yare arandî ana, asu ai moaruwai hohohanîmo-yumboani.

15

Kraisîndî hohohanîmo yangîrî sîhîrî sîngundîhumboane

1 Nindou sîhîrî dîdîyefî anîhondûmbofe hohohanîmo nga nîndî sahumündefeimbi sîhîrî nindou düdi ai anîhondûmbofe kehurî arandî ranahambo farîhefîmboane nga nîndî nîngomböhünda. Nga sîhefî fimbo yangîrî hohohanîmopoanî.

2 Sîhîrî mamamî nindou sîhefî wandafî ranaheimbo aboedî nîngomböhünda dîdîboado-ndîhundûranî ai hîhîfi-hîhîfîndeimboyei. Rananîmbo asu ai nga nîndî nîmboeimbo anîhondûmbo-ndîhimboyei.

3 Nga Sisas Kraisi ana ai moai ahandî fimbo yangîrî hohohanîmoyu. Nga asu ai ramefiyu ra, Bukambe hoafîmayo nou, 'Ape, nindou sîhambo moaruwaimbo-marîhinîni hoafi ra sîni wambo gabudî-mafoareandîrî,' mehu.

4 Munğambo hoafi horombo Bukambe sîrû papîmarandî ra sîhefîmbo yamundîfemunîmbohündamboyo sîrû papîmarandî. Ranî hoafi ra sîhefîmbo ngusûfoambe nga nîramîndîmunî asu afurîhemuna anîhondûmbondîhu hîmbondéfîhî nîmboemboyefî. Ranîmboane asu sîhîrî anîhondûmbo-ndîhundûhî nîmboemboyefî.

5 God ai ngusûfoambe nga nîndîndîmbo asu afurîfe nîngombo hohohanîmo ra sai arandî ai sîheimbo mbîfarîhendûr-amboane rananîmbo asu se Sisas Kriasi mbo sîngurîhi arîhündî, sîhei mbusûmo mamî hohohanîmo yangîrî sîngundîhimboyei.

6 Rananîmbo asu se hohohanîmo, yafambe mamambendîhi mbundîhü, sîhefî Adûkarî Sisas Kraisi ndî God asu afîndî ranahandambo adûkar-ani mbîsefîmboane.

Krais ai Suda asu Suda-yafe ndîfo ranaheimbo mafarîheirü

⁷ Nindou ai Godimbo aboed-ani hoafimbohündambo se siheihoiari ndahümündihündüri sapo Kraisi ai siheimbo masemindündüri nou.

⁸ Nga ro siheimbo hoafehandüri, Sisi ai Suda-yafe ratüpuriyu-randeimbini nindoumbofi manüngu. Rananimbo asu God ai ahei amoa mamimbo horombo hoafire masihendi ra anihondumbo ramareandi ra nafuimbohünda Sisi tüküme fiyu.

⁹ Rananimbo asu Suda-yafe ndifo ai-amboani Godindi hipoambofe hohoanimo raninambo ahambo adükar-ani mbiseiya yahuhayamboyu ramefiyu. Sapo Bukambe yare hoafiyowohü yahoya,

'Rananimbo Suda-yafe ndifo ranahei himboahü ndüri adükarümb-ani mbisa hoafindamboyahä.

Asu sihafini ndüri herüna kakisaondi-haninimboyahä,'

2 Samuei 22:50

meho süngu.

¹⁰ Asükaiyo Bukambe yare hoafiyowohü yahoya,

'Suda-yafe ndifo se-amboani Godindi nendi rani-babidi hihifi-hihifindei,' *Io 32:43*

meho.

¹¹ Asükai hoafiyowohü yahoya,

'Suda-yafe ndifo müngu se Adükarimbo ndüri adükarümb-ani mbisei.

Asu münguambo nimorehi nindowenihini se ahandini ndüri herüna kakisaondi-hori,'

Buk Song 117:1

meho.

¹² Asükai Aisaia ai hoafiyuhü yahoya,

'Sesindi ahurini ai tükündüfimbui.

Nindou ranai-animbo Suda-yafe ndifo ranahei bogorimbondifi nüngumbui.

Rananimbo nindou, ranai ahambo anihondumbo-ndihorühi hibadihorühi nimboeimboyei,'

Aisaia 11:10

mehu.

¹³ God ai anihondumbofe himboyondombo hohoanimo ra nimindühani. Se ahambo anihondumbo-rihori arihündi ranimbo-animbo asu ai siheimbo ahandi-mayo hihifi-hihifi asu ngüsüfo afurife kife hohoanimo ra afindi safi mbisagadür-amboane. Rananimbo Yifiafi Aboedindi nginindinambo sihei Godimbo anihondumbo-fihini himboyondombo hohoanimo ranai adükarini hamindi ngomboe.

Por ai Suda-yafe ndifo-yafe ratüpuriyu-randeimb-ani

¹⁴ Wandafini mamini, ro ngüsüfoambe anihondumbo-riheamboanahini se aboedi hohoanimo hohoanimoyei arihündi ranimbo. Se münguambo mamamini fifirife ra aboedi fifirihimbo wambo asu se siheihoiari simborini yamundi-firindei.

¹⁵⁻¹⁶ Ro sihei hohoanimo asükainda botindihearü saheheamboanahini asu yihimbokoate bidifirini hoafini siheimbo sürü papimarhandini. Nimboe sapo God ai wambo rani-poanimbo nginindi masendi ranina Sisi Kraisi ndi ratüpurini Suda-yafe ndifo aheimbo farifehe-ndürimbohünda. Roana Godimbo sesi sihairandeimbini nahurai ahandi-mayo aboedi hoafini ra Suda asu ahei ndifo ranaheimbo hoafiyahandüri arihandini. Ro ranaheimbo God sowana ndahamindi-handüri ngahani asu Yifiafi Aboedi ranini randeira asu ai Godindi yangirini tükümbeyahinda samboanahini. Rananimbo asu ro Godindi warihündi-hearümboyahini sapo ahambohünda ninihondini hifokoaru sihoemonda hihifefiyu nou.

¹⁷ Rani ratüpurini ra Sisi Kraisi-dibo ratüpurayahini ana, asu ro Godindi ratüpurayahini ranimbohünda hihifi-hihifindamboyahini.

¹⁸⁻¹⁹ Ro ngirini amurini moatükunini ranahambo hoafindahini, nga ninini ratüpurinyo Kraisi ai wambo ramareandi rani-sünguyu Suda-yafe ndifo Godindi hoafini süngumarihindini rani yangirimboanahini hoafinda sahehea. Ai wandini hoafini, ratüpurini ranahandamboyu farihendiri haya ratüpurimayahini. Raniyu asu Yifiafi Aboedindi nginindinambo ai wambo mafarihendira hepünufeimbini moatükunini asu Godindi nginindi nafuimbo

moatükunî ra ramarîheandî. Ranîmboyahî ro Serusarem ngoafîhü peya hehea Kraisîndî aboedî hoafî munnguambo ra wataporîmbo-rîhî hambo asu Iririkum hîfîhü tükümeheandî.

²⁰ Ranî ratüpurî ra nindou bîdîfirî ai Sisasîndî ndürî hîmborîkoate-yeimbî ranaheimboanahî ro ho aboedî hoafî bokarîhefembo hohoanîmoayahî. Roana worî moanî ngorü nindoundî kambohoanîwamî worîmbombo-yahîpoanî hohoanîmoayahî, nga wani.

²¹ Nga Bukambe yare hoafîyowohü yahoya,
'Nindou dîdîyei ai Krais ahambo hoafîyondürî-koate-memondürî ai-anîmbo hoeindîhorî-mboyei.

Nindou dîdîyei ai ahandî hoafî hîmborîkoate-yeimbî ai anîmbo ahambo fîfirîndîhorîmboyei,'

Aisaia 52:15

meho ranîmboanahî refembo hohoanîmoayahî.

Por ai Spen hîfîna hombo hohoanîmomayu

²² Ranîmbo-hündamboanahî asu ro sîheimbo sowana afîndîmbo tüküfembo kîkarîheheandî.

²³ Nga asu ndanî hîfînî ro ratüpurîmbo ratüpurî moai nîngo. Afîndî hîmbanî maho ra ro sîheimbo sîfo hoeifendürîmbo sahehea hohoanîmomayahî.

²⁴ Nga hapondanî ana awi refembo hîmboayo. Ro Spen hîfîna gagühühi asu nafîna sîheimbo sînî hoeifendürî hefe homboanahî hohoanîmoayahî. Rananîmbo awi ro dîdî asu ranîhü se-babîdî akîdou nîmandî hîhîfî-hîhîfînda sahehea. Sîheimbo hoeindîhe hînîngîndîhearü heheambo-anîmbo, asu se wambo Spenînambo hombo ranafî fandîhehindîra ngamboane.

²⁵ Nga awi haponda hamîndî ana Serusaremînambo Godîndî nindou ra farîhefe-ndürîmbo hahühanahî.

²⁶ Godîndî nendî bîdîfirî Serusaremî-yafe mbüsumo amarei ranai napokoate-mayeiamboyei Masedonia asu Akaiahündî Godîndî hoafî süngurîhindeimbî ai kakî gugurîfe mburümbö farîhefe-ndürîmbohündambo hoafî firîhümündî masîhehindî.

²⁷ Ai ahei hohoanîmonambo yangîrî moanî kakî ra gugurîhi masîhehindî. Suda ai ahei ndîfo nindou ranaheimbo Godîndî aboedî hohoanîmo ranînamboyo farîhehindürîhî dîdîboado-marîhindürî. Ranîmboane asu Suda-yafe ndîfo ranamboanî Sudambo ahei fi nîngo hohoanîmo ranîmbo sîmborî mbîfarîhehindüramboane.

²⁸ Ranî-moatükunî ra ro munğundîhe mbundühambo-anambo samboanahî. Ro kakî Suda Serusaremîhündî ranahei warambe hînîngîndîhe heheambo-anîmbo, asu ro Spenîna ngahühi nafîna rühi dîdî sîheimbo hoeindî-hearümboyahî.

²⁹ Sîheimbo sowana asînîhî ana, ro fîfirîheamboanahî Kraisîndî-mayo dîdîboadofe hohoanîmo ranî sîmonğorühî dîdîmboyahî.

³⁰ Wandafî mamî, Adükarî Sisas Kraisîndî süngu asu Yifiafî ai ngusüfo pefe sairandeimb-ane ranî-süngu ro sîhei ngusüfoambe botîrîheandühî sîheimbo hoafehandürî nda: Se wambo fandîhehindîrî hehimbo Godîmbo dîdîbafîfembo ra tîrîrîfo-ndefomboane ai wambo farîhefe-ndîrîmbohünda.

³¹ Nindou Sudiahündî Godîndî hoafî süngufekoate amarei ra wambo-yîndîrîmbo maseimbo se wambohünda Godîmbo dîdîbafî-ndahîndanî anîmbo asu ai wambo ahei warambeahîndî aboedambo-mbîreandîramboane. Asu se dîdîbafî-ndahîndanî-anîmbo ai wambo fandîhendîra Godîndî nendî Serusarem ngoafîhü amarei ranai wandî-mayo fehefe ratüpurî ra ndorîhi mbîsahümündî-amboane.

³² Ranîmboane asu God ai yare hohoanîmoayu ana, ro sîheimbo sowana hîhîfî-hîhîfîmbî dügühühîmbo se-babîdîmbo fi handîhe nîmandîmboyahî.

³³ Sapö God, afurîfîmbî hohoanîmo nîmîndühayu ranai munnguambo se babîdî mbînünğuwamboane. Nga anîhond-ane.

16

Nimorehi nindowenih afindi aheimbo Por ai hihifimaranduri

¹ Se sihefi rehí Fibimbo fihíndühümündi samboanahí hoafayahí. Sapo ai Senkria ngoafihündi aníhondümbó-ríhindeimbi faríhendürí-randeimbi-mayo ranahambo.

² Se Adükaríndi süngu Fibimbo fihíndühümündi se-babídímbo síhei mbusümo mbíníngo-wamboane. Rani hohoanímó ranane aboedayo, nga Godíndi nindou síhírí rani hohoanímó rananímbo süngundíhumboane. Asu nínímboyo ai mbonímbo-ndamíndowaní ra se ahambo fandíhehindí. Nímboe ai nindou afíndi ranaheimbo faríhendürí marandí asu wambo amboaní mafaríhendírí.

³ Sisas Kraisíndi ratüpurí ro mamí ratüpuríyefí-ríhundeimbi Prisira, asu Akwirambo wandí-mayo híhífí hoafí nda hoafíndahüpírí.

⁴ Nindou yimbu ai yífímbo moai yíhímboyafe wambo faríhefe-ndírímbohünda. Ranane asu ro yangíríyahípoaní ahafembo híhífífaríhapírí, nga waní. Suda-yafe ndífo Godíndi hoafí sünguríhindeimbi müngu ranamboaní ahafembo híhífírí-hüpírühanei.

⁵ Asu wandí híhífí hoafí nda nindou ahafe worambe fandíhi aríhündi aheimbo hoafíndahündürí. Wandí wandafí hondü Epainetusímbo amboaní wandí-mayo híhífí hoafí nda hoafíndahündo. Nindou ra ai boateiyu Esia hífíhündi Godíndi hoafí masemünda.

⁶ Maria nímorehí sapo síheimbohünda ratüpurí tíjírífomayo ho ranahambo amboaní se wandí híhífí hoafí nda hoafíndahündo.

⁷ Wandí híhífí hoafí nda nindou yimbu Andronikus asu Suniasímbo hoafíndahüpírí. Nindou yimbu aiana wandí sírambeahíndi-anafaní, nga aiyafaní ro mamí müngu karabusambe manímboefí. Nindou aiana Godíndi hoafí sowandümo homo-rundeimbi ahamundi mbusümo ndürímb-anafaní. Ai boateiyafaní wambo ngasündíríneandírí hena asu ai Kraisímbo süngunímarínírí.

⁸ Ambriatus ai wandí wandafí hond-ani Adükaríndi hohoanímó rani-süngu ahambo wandí-mayo híhífí hoafí nda hoafíndahündo.

⁹ Urbanus ana Kraisíndi ratüpurí ra mamí síhírí-babídímbo ratüpuríyu-randeimbi-ani. Asu wandí-mayo híhífí hoafí nda ahambo hoafíndahündo. Asu Stakisímbo wandí-mayo híhífí hoafí nda hoafíndahündo nímboe ai wandí wandafí hond-ani.

¹⁰ Aperes ahandí Kraisímbo süngufe hohoanímó ra raríhi hoeíríhinda mayowa ngínínd-ane masei, nga ahambo wandí híhífí hoafí nda hoafíndahündo. Asu Aristoburusíndi worambe nindou-anímboei aheimbo wandí híhífí hoafí nda hoafíndahündürí.

¹¹ Herodion, wandí sírambeahíndi nindou, ahambo wandí híhífí hoafí nda hoafíndahündo. Asu Narsisusíndi worambe nindou Adükarí-babídí amarei ranaheimbo wandí-mayo híhífí hoafí nda hoafíndahündürí.

¹² Adükaríndi ratüpurí tíjírífoyafe-rínandeimbi Trifina asu Trifosa ahafembo wandí-mayo híhífí hoafí nda hoafíndahüpírí. Persis wandí wandafí hond-ane asu ai-amboaní Adükaríndi ratüpurí tíjámboyo-randeimb-ane ahambo wandí-mayo híhífí hoafí nda hoafíndahündo.

¹³ Rufus ana nindou aboedí hamínd-ani Adükarímbo süngufimbo. Asu ahandí hondí ai wambo amboaní ahandí nímorí hondümboreandírí haya dídíboado-mareandírí. Nga ahafembo wandí-mayo híhífí hoafí nda hoafíndahüpírí.

¹⁴ Asinkritus, Fregon, Hermes, Patrobas, asu Hermas-anemo asu wandafí mamí ai-babídí anímboei ranaheimbo wandí-mayo híhífí hoafí nda hoafíndahündürí.

¹⁵ Firorogus Suria-anafe, Nereus, asu ahandí reh-ane, Orimbás asu Godíndi nendí ai-babídí anímboei ranaheimbo wandí-mayo híhífí hoafí nda hoafíndahündürí.

¹⁶ Godíndi nendí-yafe hohoanímóna wandafí mamí ranaheimbo símborí wakíkíhí-ndürímboane. Müngu ai síheimbo híhífífaríhündürí.

Krais+ndi nend+mbó yikürüb+ru-rundeimb+

¹⁷ Wandaf+ mam+, s+heimbo ro hoafehandür+ nindou yikürüb+ru asu s+hei an+hondümbófe hohóan+mo moaruwai-mboru arund+ ranahamumbo se h+bad+hümbó. Asu an+hondümbó hoaf+ se masahümundi ranahambo gogon+mbófoaru-rundeimb-anemo se ahamumbo sowah+ ngeimboyei, nga bündahind+.

¹⁸ Yahurai nindou ana s+hef+ Adükar+ Sisas Krais ranahand+ ratüpur+ ra rarundühi-yomopoani, nga moani ahamundi fimbo h+hifi-h+hifi hohóan+mo rani yangir-ane ratüpur+yomo arund+. Ahamundi aboed+ asu aparümb+ hoaf+ ranambo asu nindou ai fif+rifekoate-mayei ranaheimbo t+kai hoaf+memo.

¹⁹ Se God+ndi hoaf+ sünguar+hünd+ ran+mbó hoaf+ ra mahowa nindou ai h+mbor+yei par+himboanei. Ran+mbóanah+ ro s+heimbo h+hifi-h+hifayah+. Nga roana s+heimbo se aboed+ hohóan+mo ra fif+r+nd+hind+ samboanah+, nga moaruwai hohóan+mo se fif+r+nd+himboyei, nga yowan+, saheheamboanah+ hoafayah+.

²⁰ God ana ngusüfoambe afur+fe kifeimb+ hohóan+mo ra n+m+ndühani asu ng+r+ am+тата Satan+mbó yirüna püh+ndu s+hei yir+ hoareh+ h+f+nambondir+. S+hef+ Adükar+ndi-mayo h+poambofe hohóan+mo ra se-bab+di mb+mar+ndüramboane.

Nindou b+id+f+r+ ai Romohündambo h+hifi hoaf+ koamar+hehind+

²¹ Ro mam+ ratüpur+ye-r+hoandeimb+ Timoti ai s+heimbo h+hif+farandür+. Asu Rusius, Seson, Sosipater mam+ amboan+ wand+ s+rambeah+nd-anemo ai s+heimbo h+hifi hoaf+ hoafemondür+.

²² Ro Tertius-anah+. Ro Por+ndi yafambéhünd+ hoaf+ nda saham+ndi heheamboanah+ sürü pap+mar+hand+. Adükar+ndi ndür+nambo ro s+heimbo h+hifi hoaf+ nda hoafayah+ndür+.

²³⁻²⁴ Gaius ai s+heimbo h+hifi hoaf+ hoafeyundür+. Ro ahand+ worambe-ane an+mbóah+. Asu nindou b+id+f+r+ God+ndi hoaf+ süngur+hindeimb+ ahand+ worambe amboan+ mare rar+hi ar+hünd+. Erastus ai gafman+yomond+ kaki h+f+and+r+andeimb+ani ndan+ ngoaf+hü asu s+hef+ wandaf+ Kwartus-ani ai s+heimbo h+hifi hoaf+ nda hoafefan+.

S+h+r+ God+mbó aboed-ani mb+sef+mbóane

²⁵ Asu ro Sisas Krais+mbó aboed+ hoaf+ hoaf+ya ar+hand+ ran+nambo s+heimbo God ai ng+n+nda-mündür+mbui. D+bo hoaf+ nda horombo ana d+bo menjoroyo, nga asu hapondan+yo God ai ra semündü weindah+mareand+.

²⁶ God koadürümbó-koadürümbó nüngumbü ai hoaf+mayuwa asu ahand+ hoaf+yomo-rundeimb+ hoaf+ sürü pap+ru mas+hoemo ran+nambo d+bo hoaf+ ra weindah+ tüküme feyo asu nindou ai ranahambo fif+r+mar+hind+. Munguambo s+r+hünd+ ai hoaf+ ra an+hondümbó-r+hindühi süngumb+r+hind+ yahuhayamboyo God ai ramareand+.

²⁷ God mam+ ai fif+r+eandeimb+ hond-ani asu Sisas+ndi süngu munquambo si ahambo aboed-ani mb+sef+mbóane. Nga an+hond-ane.

1 Korin

Pas mamî Por ai Korin+hündambo sürü papîmarandî

¹ Ro Por-anahî God aiyu wambo Sisas Kraisîndî hoafî semîndî horambohünda kafaore hîningî-mareandîrî.

² Wandî wandafî Sostenes-dîbo nîmaremboanehî Kraisîndî nendî Korin ngoafîhü amarei sîheimbo pas nda sürü paparîhandî. God ai sîheimbo Krais-dîbo nîngombohünda wandî yangîr-aneî yahu hîningî-mareandürî. Ranîyu asu ai nindou munguambo sîhefî Adükari Sisas Kraisîmbo dîdîbafîyeî arîhündî ranaheimbo aîbabîdîmbo nîngombohünda kafaore hîningî-mareandürî. Adükari ranai ana ahei asu sîhefî munguamboani.

³ Ape God asu sîhefî Adükari Sisas Kraîs ai sîheimbo moanî hîpoambo-ndîneandürîhî asu ngusüfoambe afurîfembü hohoanîmo mbîsabîna-ndüramboane.

Por ai Godîmbo hîhîfarürî

⁴ Sisas Kraîsîndî sünguyu sîheimbo God ai moanî hîpoambo-mareandürî ranîmbo-hündambo-anîmbo asu ahambo sîheimbohünda munguambo si hîhîfîrîhünî arîhandî.

⁵⁻⁶ Kraîsîndî hoafî ro sîheimbo hoafîmehündürî ranana sîhei ngusüfoambe ngînîndî nîmarîndürîmboane. Se Kraîs-babîdî anîboadeî ranî-süngu God ai ahandî hoafî hoafîyorambo asu ahambo fîfîrîfembo moatükunî ra sîheimbo masagadürî.

⁷ Ranîmboaneî asu se sîhefî Adükari Sisas Kraîs ai weindahî tüküfemboayu rana-hambo hîmboyeihî asu se-ana moai Yîfîafî Aboedîndî-mayo moatükunî ra mbonîmbo-rîhümündî, nga wanî.

⁸ Asu ai sîheimbo ngînîndî kîkîhî-ndamündündürî nüngu ngumbo bîdîfîranî si asu ai kosîmbo tüküfiyuambe ngîrî se hütîyeî mbüsu.

⁹ Asu ai nînî-moatükunî hoafayu ai randeambui. Ahandî nîmorî Sisas Kraîs sîhefî Adükari-babîdî wudîmbeyeia yahuhayamboyu ai sîheimbo mborai mehündürî.

Kraîsîndî nendî ai yîkürübümehîndî

¹⁰ Wandafî mamî, sîhefî Adükari Sisas Kraîsîndî süngu sîheimbo hütî hoafayahandürî. Munguambo se mamî hohoanîmo ranî yangîr-anîmbo hohoanîmondeî. Nga asu se yîkürübündeî wakîndîhîmboyeî. Se moanî mamî hohoanîmo süngu-anîmbo moanî mamîmbondahi nîmboeî.

¹¹ Wandafî mamî, nindou bîdîfîrî Kroendî worambeahîndî ai hoafîmehündürî sîhei mbusümo sîmborî hoafî hohoanîmo engoro ranahambo.

¹² Awi ro ndarîhe hoafayahî: Nindou mamamî se ranî-poanîmbo ranî-poanîmbo hoafîyo hoafîmayeî. Ngorü ai hoafîyohü yahoya, “Roana Porîndî süngueheandî,” ngorü ai, “Roana Aporosîndî süngueheandî,” ngorü ai, “Roana Pitandî süngueheandî,” asu ngorü ai, “Roana Kraîsîndî süngueheandî,” ranî hoafî hoafîmayeî.

¹³ Asu Sisas Kraîs ai yîkürübü-reandeimbiyu? Asu Por ai sîheimbo-hündambo nîmî keimbi karîhendeimbîfîhî yîfîyuwai? Porîndî süngurîhorî-rîhündeimbi-mboyahî hundürîyeî-ai?

¹⁴ Ro moai sîheimbo ana dabo hundürîhandürî, nga Krispus asu Gaius ahafanîmbo yangîrîhapîrî hundürî-marîhapîrî. Ranîmbo-hündamboaneî ro Godîmbo hîhîfarîhünî.

¹⁵ Ranîmbo-hündambo-anîmbo nindou mamî ai ngîrî wandî ndürînambo hîmonî hundürîmayeî mbüsü haya hoafîndu, nga wanî.

16 Awi yini, ro Stefanosiyu asu ahandi fikimnindi aheimbo amboani hunduri-marithanduri, nga nindou amurambo hunduri-yondurimbo ana, moai hohoanimo-yahi.

17 Sisas Krais ai wambo moai nindou hunduri-yondurimbo koarhendiri, nga aboedi hoafi ra bokarhefembo-hündamboyo koamarhendiri. Nga roana, fifirundeimbi nindou tikai hoafiyomo arundi nahurai rani hoafi moai hoafiya rihandi. Ranimbe-mbonana asu Sisas Krais nimi keimbi karhendeimbi-fihiyifimayu ranai nginindimbeyu-poani.

Krais ana Godindi nginind-ani

18 Sisas Krais nimi keimbi karhendeimbi-fihiyifimayu hoafi ranana nindou moaruwaimbo-femboayei ranaheimbo hihindi hohoanimo-anenduri, nga asu nindou God ai aboedambo-reamuneimbi shefimbo ana rani hoafi ra Godindi nginind-anemuni.

19 Bukambe yare hoafiyowohu yahoya, "Hifinindi ndorhi hohoanimo-yeimbi-yei ndofe hohoanimo ranana moaruwaimbo-ndiheanduhi asu nindou hifinindi aboedi hohoanimo-yomondeimbi-yafe hohoanimo ra giganambo-ndiheamboyahiyi," meho.

20 Refe-ansi asu nahi ndoru hohoanimo-yomondeimbi maningomoa? Asu ahinumbi fifirundeimbi nindou amboani nahiyomo aningomoa? Asu nahiyomo hifi ndanihündambo simbori hoafi nafiru-rundeimbi aningomoa? Nindou hifi ndanihu animboei ranahei ndofe hohoanimo ranahambo God ai hihindi hohoanimo-ane yahu nafuimayu!

21 Godindi ndofe hohoanimo sünguyo hifi ndanihündambo nindou ndorhi fifirihindeimbi ai ahei hohoanimonambo yangiri ngiri Godimbo fifirindihori. Hoafi ro hoafiyefi arihundi ra nindou ranahambo hihindi hohoanimo-ane asei, nga God ai yifiriyu haya nindou Kraisimbo anihondumbo-arihori ranaheimbo aboedambo-ndiheanduri-mboyahiyi, mehu.

22 Hoafi ranahambo anihond-ane yahombohünda Suda ai hepünifeimbi moatükuni ranimboanemo hoeindihu ehomo, nga asu Grik ai fifirife hohoanimo ranimboanemo yifirayomo.

23 Nga shefimbo ana Sisas Krais nimi keimbi karhendeimbi-fihiyifimayu ranahamboane ro bokarhehu arihundi. Rani hoafi ranane Suda-yomondi hohoanimo ranahambo mamikarapuri arandi. Asu Grik ana ndani hoafi ndanahamboya rani-moatükuni ana hihindi hohoanimo-ane yahomo houmbo hohoanimo-yomondühanemo.

24 Nga asu shir-anefti, Sudahünd-anei asu Grikihünd-anei munquambo shefimbo God ai mborai mehumuni ra himboriyeifembü shefimbo ana Krais ai Godindi nginindi moatükuniyu haya, asu ahandi ndofe hohoanimo-ani.

25 God ai hihindi hohoanimombayu-mbonana, ahandi hohoanimo ra nindou-yei ndofe hohoanimo ngasünde. Asu God ai kehurimbeyu-mbonana, ahandi kehuri ra nindou-yei nginindi ngasünde.

26 Wandafi mam, se ndandhi hohoanimondei sapo horombo sheimbo God ai hoafimayundura ahandi nindou tükümehindi ranimbo. Shei mbusumo nindou afindi ai hifinindi hohoanimo fifirihindeimbi-yeipoani. Nindou afindi ai nginindi-yeipoani. Nindou afindi ai adukari ndurimbi-yeipoani.

27 Nga asu hifi ndanihündambo nindou ai hohoanimo-yeihiyi hihindi hohoanimo-yeimbi-anei masei ranaheimbo God ai moani hohoanimo-yei haya masemündünduri ndorhi hohoanimo-yei-rihundeimbi nindou aheimbo amoaningambo-fendurimbo-hünda. Asu hifi ndanihündambo nindou ai ra nginindikoate-yeimbi-ane masei ranaheimbo God ai hohoanimo-yei haya

masemündündürî nindou nginîndî hifandî-rîhündeimbi aheimbo amoanîngambo-fendürîmbohünda.

²⁸ Ranîyu asu ai hîfî ndanîhü ndürîkoate-yoweimbi moatükunî ranîyo, asu nindou ai ranî-moatükunî ana moanane seihü yiboaruko-marîhindî ra God ai masemündu nindou ai aboedî hamînd-ane masei ranahambo hîfînambo-fembohünda.

²⁹ Ranî-mayowamboane nindou mamî ai ngîrî Godîndî hîmboahü ahandîhoarîmbo borîndu.

³⁰ Nga God ai sîheimbo Sisas Krais-babîdî hînîngîmarear-aneî. God ai ahambo sîhefî fîfîrîfe hohoanîmo, Godîndî hîmboahü mbumundî nîngo hohoanîmo, sürühoeimbi hohoanîmo süngufembo hohoanîmo, asu aboedambo-femunîmbo hohoanîmo ranahambo nîmîndîmborirî hînîngîmarirî.

³¹ Ranîmboane Godîndî hoafî ai hoafîyohü yahoya, “Nindou ai borîmboayu ana, ai Adûkarîmbo yangîr-anîmbo borîmbiyu-wamboane,” meho.

2

Por ai Sisas yîfîmayu ranahambo hoafîmayu

¹ Wandafî mamî, sapo sîheimbo sowana sühühüî Godîndî-mayo dîbohîndî hoafî hoafîyahüî ro moai ndorîhoeimbi hamîndî hoafî nahurai hoafîyahî asu moai hohoanîmo ndorîheandeimb-anahî sahehea hoafîyahî.

² Ro se-babîdî nîmboambo ana rarîhe hohoanîmoyahühiya, ngîrî ngorü-moatükunîmbo yamundîheandî, nga Sisasîmbo asu ai nîmî keimbi karîhendeimbi-fihî yîfîmayu ranahambo yangîr-anîmbo yamundîheamboyahî, masahî.

³ Ro sîheimbo-so nîmboahambe hamîndî kemîndîkoate-yahüî hîhamîndarî kapeihîyahî manîmboahî.

⁴ Ro yamundîheandüî asu bokarî-marîheheandî ra fîfîrîndeimbi nindou-yomondî-mayo fîfîrîfe hoafînambo-yopoanî hoafîmayahî. Nga ro hoafîyahane Godîndî Yîfiatîndî nginîndînambo ratûpurîmayahî ranai wandî hoafî anîhond-ane yaho nafuimeyondürî.

⁵ Sîhei anîhondümböfe ra se nindou-yei fîfîrîfe hohoanîmonambo tüküfembo moeisahî, nga Godîndî nginîndînambo-anîmbo tükümbîfeyo-wamboane.

Godîndî ndofe hohoanîmo

⁶ Nga nindou nginîndîmbo-yahindeimbi aheimboane ro ndofe hohoanîmo hoafî ra hoafîyahandürî arîhandîsî, nga ndofe hohoanîmo ranana hîfî ndanîhündambo-yopoanî asu hîfî ndanîhündî bogorîyafe-mayopoanî. Nga ahei nginîndî afure arandî.

⁷ Godîndî ndofe hohoanîmo-ane yamundîhe arîhandî. Hohoanîmo ranana dîbo mengoro-ane. God ai mungu-moatükunî nafîkoate-yuambeyo ai ranî ndofe hohoanîmo ranahambo sîhefîmbo ai ndürümbî mbîmariamboane yahuhaya ahandî hohoanîmonambo yangîrî hoafîyu masîhendî.

⁸ Hîfî ndanîhündambo nindou bogorî mamî ai-amboanî ndofe hohoanîmo ra moai fîfîreandî. Asu ai fîfîrîmbaru-mbonana ngîrî nindou Adûkarî hîmboamupuimborandeimbi-mayu ra sowaründümo houmbo nîmî keimbi karîhendeimbi-fihî parüwuri, nga wani.

⁹ Nga Bukambe yare hoafîyowohü yahoya,
“Nindou Godîmbo hohoanîmo parîhorî-rîhoreimbi ranaheimbo ai afîndî moatükunî didîboadore masîhendî.

Ranî-moatükunî ra hîmboarî ai moai hoeireandî,

hîmboambe ai moai hîmborîyo

asu nindou-yafe hohoanîmonambo yangîrî moai tüküfeyo,”

Aisaia 64:4

meho.

¹⁰ Hoafi ra ai dibo menjoroyosi, nga Yifiafi Aboedi ranahandi ratüpurinamboyo God ai rani-moatükunî ra nafuimemunî. Yifiafi Aboedi ranai ana Godindî hohoanimo dibo engoro amboani kokondambo hoeindeamboe.

¹¹ Nindou ngorü ai ngiri ngoründî hohoanimo amaro ra fifirindeandi, nga yifiafi ahandî fiambe amarondo ranai-animbo ahandîhoari fifirindeamboe. Mare yahuraiane nindou ai moai God hohoanimoayu ra fifirihindi, nga ahandî Yifiafi Aboedi ranane ahandî hohoanimo ra fifireamboayo.

¹² Sihiri ana hifi ndanîhündambo yifiafi ranana moai sahumîndefi, nga Yifiafi God ai koamarîhemunî raniyo masahumîndefi. Sapo God ai nîne-moatükunî masemunî ra fifiriferambohünda.

¹³ Ranimboane sihiri ngiri hoafîndefühi nindou-yafe hohoanimo hoafînambo yamundîhundî, nga Yifiafi Aboedindî yamundife hoafi rananimbo nindou Godindî Yifiafi ahei fiambe nîmarîndüreimbi ranaheimbo Godindî moatükunî fifirife hoafimboane.

¹⁴ Nga nindou Yifiafi ahandî fiambe nîmarîkoate-yondoweimbi ranai ngiri Godindî Yifiafi sai-randeimbi moatükunî ra ndemüdu. Nindou aiana rani-moatükunî ra ngiri ndonde fifirindeandi. Nga ahambo hîhîndî hohoanimo nahuraindîmboe. Nga Yifiafindî warî-süngu yangir-animbo nindou ai rani-moatükunî yîbobondeandühi fifirindeambui.

¹⁵ Nindou düdi ai Yifiafi Aboedi ra ahandî fiambe amarondo ana, ai muŋguambo moatükunî yîbobondeambui, nga asu nindou ngorü ai ngiri ahandî hohoanimo yîbobondeandi.

¹⁶ Godindî hoafi yare hoafiyowohü yahoya, “Nindou düdi Adükarîndî hohoanimo fifireamboayu-a? Nindou didai ahambo yamundîmandira?” Nga sîhefimbo ana awi Kraisîndî hohoanimo ra ngusüfoambe nîmarîmunîmboane.

3

Kraisîndî nendiyafe ratüpurîyu-randeimbi ana Godîndî ratüpurîyu-randeimbani

¹ Wandafi mamî, horombo ana ro ngiri sîheimbo Yifiafi Aboedi nîmarîndüreimbi-mbo hoafiyahandürî arîhandî nou hoafiyahandürî. Ro nindou ai hifi ndanîhündambo hohoanîmoyeimbi asu nîmoakîdîbou nahurai sîheimbo hoafîmehandürî.

² Awi ro sîheimbo kehuri sesi safîyo moanqui-marîhandürî, nga nîmboe sapo se moai ngîndî sesi sesimbo tüküyahindî hapondanî amboanî.

³ Nga hapondanî ana awi se nindou hifi ndanîhünda anîmboei nahurai-anei. Wandafi ngorümbo moaruwaimbofi hohoanîmo asu sîheihoari simborî hoafi ranana awi sîhei mbusümo yangoromboane. Hohoanîmo ranana nindou hifi ndanîhündambo hohoanîmo asu wamîndafi hohoanîmo ranane hîfandarîhündî.

⁴ Nindou mamî ai hoafiyuhüya, “Roana Porîndî süngueheandi.” Asu ngorü ai hoafiyuhüya, “Roana Aporosîndî süngueheandi.” Rani hohoanîmo se hohoanîmoayei ranana nindou hifi ndanî-hündamboyafe hohoanîmo-ane hohoanîmoayei.

⁵ Se ranahambo ndondîhi hohoanîmondei. Aporos ra nindou düdia? Asu ro Porînda ro didiyaha? Roana moanî Godîndî ratüpurîmbo yangiri nindou-anehi. God ai yîhoefîmbo ratüpurî masemun-ane asu yîhoefî ratüpurî rani-sünguyei se Sisas Kraisîmbo anîhondümbomarihorî.

⁶ Ro nûmbürî mamî ranambe hoari hifi-kamarîheandi. Asu Aporos ai wohîmarîhendî. Nga asu Ape God aiyu rani-moatükunî ranahambo botîmareanda adükarî tükümeŋeyo.

⁷ Ranîmboane nindou ai nîni mangirîyo hifi-karareand-ane asu woharîhendî ranai ana ndürîmbîyupoanî, nga wanî. Nga sapo God ai rani-moatükunî ranahambo botîreandanî tükümeŋeyo ranai yangir-ani ndürümbî hamîndayu.

⁸ Nga nindou düdi mangirî hifikare asu nindou düdi wohirîhai arandi ranî yimbu ai moanî simogodî nindou-anafanî. Nga nindou ranahafanîmbo God ai ahandîhoar-anîmbo sünguna nîne ratûpurî ai ratûpurîmefanî takinî dagapîrimbui.

⁹ Roana mamîmboyaho hohoa Godîndî ratûpurî ratûpurayehî, nga seana Godîndî nümbürî, asu worî nahurai-anei.

Godîndî ratûpurîyei-rîhündemb ai worî worîmboru-rundeimbî nahurai-anei

¹⁰ Godîndî moanî hipoambofe-namboyahî ro nindou aboedî worîmbora-randeimbî nou tükümeheandî. Ranîyahî asu ro kambohoanî boatei ngîndî mafeburaheandî. Ranîyo asu nindou ngorü ai kambohoanî ranîwamî worî mafondeandî. Nga nindou mamamî düdi worîmboarandî ranai moanî ndonde hoeindeandühî worî ra worîmbondandî.

¹¹ God ai mbusümo kambohoanî hondü ngîndî mafondirî ra Sisas Kraisi-ani, nga asu kambohoanî ngîrî asükai nindou ai yahurai fondeandî.

¹² Nindou bidîfirî ai gor, sirfa, nîmoei kaki afîndî fihî koarîhefembo ranîmbo ranîwamî worîmbo-ndühümboyei. Nga asu nindou bidîfirî ai nîmî, wohî asu ahurîndambo nîmîndî ranînambo worîmbo-ndühümboyei.

¹³ Rananîmbo nindou ai nîne-moatükunî nüngunahuraiyo ratûpurîyei hîngîmarîhindî ra Kraisi tüküfi simboanî weindahî tükündîfemboe. Asu ranî si weindahî tüküfe simboan-anîmbo God ai hai nahurai ahei ratûpurî ra rande hoeindeandürîmbui. Rananîmbo ai nahanîyo aboedî safayo ranahambo hoeindeambui.

¹⁴ Asu nindou ai kambohoanî ranîwamî worîmbo-rîhündanî asu worî ahei ranai hai tikîrîkoate-ayo ana, nindou ranai takinî ndahümündimboyei.

¹⁵ Nga asu nindou ahei ratûpurîmayei ra hai tikîrarandî ana, asu ai ranahandî takinî ngîrî ndahümündi. Nga asu aheihoarî ana haiambeahîndî hürarîhehindî nouehindî ana, aboedambo-ndahimboyei.

Sîhîrî Godîndî wor-aneî

¹⁶ Se fîfirîhindai, seana Godîndî wor-aneî, nga asu ranane Godîndî Yifiafî ranai sîhei mbusümo amaro.

¹⁷ Nga asu nindou düdi ai Godîndî worî ra moaruwaimbo-areandî ana, asu simborî God ai nindou ranahambo moaruwaimbo-ndirümbui. Godîndî worî ana ahandî yangîr-ane asu seana ahandî wor-aneî.

Sîhîrî ngîrî nindoumbo adükar-aneî mbîsefi

¹⁸ Se sîhei fimbo tikai hoafîndeimboyei. Sîhei mbusümo nindou mamî ai hîfî ndanîhündambo hohoanîmo süngurandühî yare hohoanîmoyuhüya, “Roana fîfirîheandeimb-anahî,” ehu ana, nindou ranai awi nindou-yei hîmboahü hîhîndî hohoanîmoyu-randeimbî nahurai tükümbîfi-yuwamboane. Rananîmbo asu ai Godîndî hohoanîmoambe fîfirîreandeimbî nindou hondü tükündîfimbui.

¹⁹ Hîfî ndanîhündambo aboedî fîfirîfe ranana Godîndî hîmboahü hîhîndî hohoanîmo nahurai-ane. Godîndî hoafî yare hoafîyowohü yahoya,

“Fîfirîrundeimbî nindou ai wosîhoafî hoafîyomo arundî,

nga God ai ahamundî hohoanîmo moaruwaimbo-ndeapurîmbui,”

Job 5:13

²⁰ Nga Godîndî hoafî asükai yare hoafîyowohü yahoya,

“Adükarî ai fîfirîreamboani fîfirîrundeimbî nindou-yomondî hohoanîmo ranana

nîmîndî aboedî fîfirîfekoate-ane,”

Buk Song 94:11

meho.

²¹⁻²² Se ngîrî ngorü nindou ranîmbo borîndei, nga Por, Aporos asu Pita muṅguambo ra sîheimbo fehefembo awi sîhei-anemo. Yinî, nga muṅguambo moatükunî sîheimbo fehefembo sîhei-ane. Hîfî, yangîrî nîngo, yîfî, hapondan-ane asu süngunamboane muṅgu-moatükunî ra sîhei-ane.

²³ Asu se Kraisiṅd-anei asu Kraisi ai Godiṅd-ani.

4

Adükari ai ahandiḥoar-ani ahandi ratüpuriyomo-rundeimbi ahamumbo fifireapuriri arandi

¹ Se yihoeḥimbo rahurai hohoanimondei: Ai Kraisiṅdi ratüpurimbo nindou-anemo. Ai Godiṅdi hoafi dibo menjoro ranahandi hifandiru-rundeimb-anemo.

² Nga nindou hifandimboayu ahandi ratüpurimbo hohoanimo ana ndahurai-ane. Ai nine ratüpuriri hifandimboayu ana, ai ndore aboedi hifandi-mbirandamboane.

³ Se-anei asu nindou hifihündi hohoanimo sünggurihindeimbi ai wandi hohoanimo ranahambo yiboboareandi ana, ra moanane asahi, nga asu ro moai wandiḥoariri rarihe yiboborihe rihandi.

⁴ Ro moai ninimoatükuniri moaruwai ramariheandi ra hohoanimoyahi, nga asu ngiriri ro wandiḥoariri randihe hoafindahühiya, “Roana nindou mbumundi hamind-anahi mbisahi, nga wani.” Wandi ratüpuriri yibobofe ra Adükari yanggiri-animbo randeambui.

⁵ Ranimboane asu rani si ra awi tüküfekoate-yoambe ana, se nindou ngoründi hohoanimo yibobofendüripoaniri, nga Adükari-animbo kusü simboaniri yibobondearimbui. Ai-animbo muṅgu-moatükuniri dibo engoro ra ndemündü si niṅgoaniri digembui. Ranimbo asu ai muṅguambo nindou-yafe ngusüfoambe hohoanimo ra weindahindeambui. Rani-simboaniri animbo God ai nindou mamamiri ahe hohoanimo ranahambo aboed-ane mbüsümbui.

⁶ Wandafiri mamiri, ro siheimbo farifehe-ndürimbo hohoanimoyahüh-anahi asu Aporos-dibo yihoeḥiri fimbo muṅgu hoafi ranahambo hoafayahiri. Se yihoeḥimbo hohoanimo-ndühimunüh-animbo asu mbumundi hohoanimo rani yanggiri sünggundiḥindi hoafi mamiri hoafimayo nou “Godiṅdi bukambe hoafimayo ra wudipoapondihi sünggundiḥindi,” meho. Ranimboane asu se nindou ngorümbo hihifiri-hihifirideihiri asu ngorümbo moaruwaimbo-ndihorimboyeiri.

⁷ Wandafiri mamiri, moai nindou ngorü sihambo ngoründi himboahü adükarimbore hiniṅgiriandüriri. Asu se ninimoatükuniri Godiṅdi-mayo semindiḥkoate-mayeia? Asu se Godiṅdi-mayo yanggiri nine-moatükuniri asahümündi ana, asu nimboe se rani-moatükuniri ra siheihoariri nimindiḥanefiri sei hei siheihoarimbo borayeia?

⁸ Se rarihi hohoanimoyehiri seiya, “Roana ndeara muṅguambo moatükuniri nafiriḥumiri-ndefomboanefiri. Roana Godiṅdi-mayo aboedi-moatükuniri sahumindefiri hohu afindeimbanefiri. Roana ndeara adükari bogorimboyahu tüküyahumboanefiri,” maseisiri, nga roana adükari bogoriḥkoate-anefiri. Seana anihondümbo adükari bogorimbondahi niḥboadeiri animbo asu ro se-babidiri bogorimbondahu nimboefomboanefiri.

⁹ Ro rarihe hohoanimoayahiri, Kraisiṅdi hoafi sahumindefiri hefiri-rihundeimbi yihoeḥimbo ana God ai hifiniri hondü hiniṅgirimareamuniri. Roana kotambe papiri-hoafiyomuniri mburimbo hifokoefemuna sünambeahindi nendiri asu nindou-yeiri himboahü yifimbo nahurai-anefiri.

¹⁰ Kraisiṅdi farifehemböhündi ro hihindi hohoanimoyefeimbi nahurai-anefiri, nga se rarihi hohoanimoyehiriya, “Ro Kraisiṅdi hohoanimo fifiriḥundeimbi nindou hondü tüküyahumboanefiri,” maseisiri. Roana nginindi-yefipoaniri, nga seana nginindi saf-anei. Seana nindou ndürimbaneiri, nga roana nindou yihoeḥimbo moaruwaimborihimuneimb-anefiri.

¹¹ Horombo piyo haya ho-hombo hapondaniri amboaniri ro wembomboyefühiri amindasümo kikire yaparimarihemuniri. Asu hoeariri amboaniri wonimbi moaruwai magüdühündi. Ai yihoeḥimbo wari momondiḥkoate pakarihamuniri marundi. Ro moai aboedi ndorihu nimarefiri.

12 Roana yihoefi warinambo ratupuri ra tirifoyefi marihundi. Ai yihoefimbo tirifoefe hoafirihumunanu asu roana aheimbo simbori aboedi hoafimehunduri. Ai yihoefimbo moaruwaimbo-rihimunanu asu moanane sefuhu nginindi manimboefi.

13 Ai yihoefimbo amongoni hoafiyahumunanu asu ro simbori aheimbo hoafenduhu hoafiyahunduri marihundi. Roana munquambo nindou-yei himboahu yafisuhumu nahurai-ayefi. Ro horombo piyefi hohu dudubudeimbi nahurai-ayefi.

Korin ihundi ai Porindi hohoanimo ra sungumbirihind-amboane

14 Se amonngi-mbeyeiya saheheambo-yahipoanu ro pas nda suru paparhandi. Nga siheimbo didiboadondihearü samboanahi se wandi ngusüfoahundi nimori nou suru nda paparhandi.

15 Kraisindi hohoanimo sungumbo siheimbo 10,000 nindou hifandiyondurimbo animboeisi, nga afindi hamindi yahurai boagireimbi-yeipoanu, nga wani. Ro Godindi hoafi aboedi ra hoafimeha himboriyei mburihu Krais-babidi animboei ransi-sungumbo ro mam-anahi sihei ape nahurai-ayah.

16 Ranimboanahi ro siheimbo huti hoafayahanduri wandi-mayo hohoanimo nda sahümüdi mburihu ransi-sungu mbihahabudia saheheambo.

17 Ransi-sungumboanahi haponda ro siheimbo sowana Timoti koamarihelina asufu. Aiana Adukarimbo sungunambo wandi ngusüfoahundi nimori nahurai aboedi ratupuriyu-randeimb-ani. Ai-animbo ro Kraisindi simbori hohoanimo sungurithi asu ahandi nendi munquambo hifihü yamundihe arihandi ra siheimbo asukai hohoanimo botindearümbui.

18 Awi bidifiri aiana wamboya aiana ngiri yihoefimbo sowana düfu sei hehimboanei asu ai ahei fimbo boriyei wakirithi arihundi.

19 Nga asu God ai yifirayu ana, ro siheimbo sowana nimai tükundaheamboyah. Asu rananimbo nindou ahei fimbo boriyeyimbi-yei nginindi ra ro türüboadihe fifirindi-heamboyah. Nga ahei hoafi ranana moanane.

20 God ai nginindi hifandarandi ranana hoafi yanggiri-yopoanu, nga wani. Nga nginindi moatükuni saf-ane.

21 Nga se nini hohoanimomoyei hohoanimoayeia? Asu se sihei hohoanimo ra didiboadofekoate-yeianu ro nimihari semindi hefembo siheimbo didiboadofendurimboyo hohoanimoayeia? Asu se sihei hohoanimo ra didiboado-ndihindanu ro siheimbo himboari hoafenduhü hipoambofe hohoanimo semindi hefembo siheimbo sowana sifombo ranimboyei hohoanimoayeia?

5

Nimorehi sisihimo hohoanimo Korin ngoafihü engoro

1 Sihei mbusümo ana nimorehi sisihimo hohoanimo hoafi ranane yanggori wakare-andi. Ransi-moatükuni ra moai nindou Godindi hoafi sungufekoate ana rarithi rihundi. Nindou mamu ai afindandi nimorehi hüramündü marandi hoafi nahurai himborimayah!

2 Asu awi se sihei fimboanei borayei. Nga awi se afindi hohoanimondeihü aranidei. Asu sapo nindou düdi ai sihei mbusümo moaruwai ransi hohoanimomayu ranahambo siheiambeahindi hündihorimidei himboranambo-ndihori.

3 Roana wandi fi-ane angunayah, nga wandi hohoanimo ana se-babidimboane engoro. Sihefi Adukari Sisas Kraisindi ndurinambo ro sapo nindou sihei mbusümo moaruwai hohoanimomayu ranahambo papirihinühi tiriffo asahando mamu ranihü se-babidimbo nimboambo hoeirihambo nou.

4 Awi se mamu fandihindan-animbo asu ro hohoanimonambo se babidi fandihundanu sihefi Adukari Sisasindi nginindi ranambo ai akimi shiri-babidi nungumbui.

⁵ Rananimbo asu se nindou ranahambo Satanindî warihündihorî ahandî moaruwai hohoanimo ranî-sünguna ahandî fi ranai moaruwaimbo-ndîfimbuisî, nga yifiafi ranai Adûkarindî si tüküfe simboanî aboedambo-mbîfeyowamboane.

Korin ai nindou moaruwai ranahambo yîhîrîmbîrî-horamboane

⁶ Awi se borayei habudi ranana aboedî hamindî hohoanîmoyopoanî! Se fîfîrîhindî hoafi nda, “yis akîdou praua ambe parefeyo ana, bret munquambo ra fufudîgondîmboe.”

⁷ Ranîmbo-hündambo-anîmbo asu se moaruwai hohoanîmo yis wamîndafi nahurai ra fîfîrîndîhümündî pindîhindan-anîmbo asu se bret simborî nou aboedî hamindî tükündahimboyei. Sapo aboedambo-femunîmbo sipsip nîmorî Krais ra hîfokoarûwuri sîhawurîmboanemo asu sîhefî God aboedambo-femunîmbo sesesîmbo si tüküme feyo.

⁸ Ranîmbo-hündambo-anîmbo sîhîrî ranî aboedambofembo si ranahambo hîhîfî-hîhîfîmbohündambo dîdîboado-ndîhumboane. Sîhîrî moaruwai hohoanîmo raguanambo-ndîhumboane Suda ai yis wamîndafi pimarîhindî nou. Sîhîrî yisîkoate bret nahurai tükündahumboye fî sapo ra ai anîhondûmbo hoafi mbo asu dîdîboadofe ratûpurîmbo nou-ane.

⁹ Horombo ro pas sürü papîrîhî koarîheheandûhî sahiya, “Se nindou nîmorehî sîsîhîmoyei-rîhündeimbi babîdî fîyimbu-ndeimboyei,” masahandûrî.

¹⁰ Nindou munquambo hîfî ndanîhünda ai nîmorehî sîsîhîmoyomo-rundeimbi, hohoanî-rîhindeimbi, hûmbuhûnîyei-rîhündeimbi asu tîkai godîmbo hohoanîmoyei-rîhündeimbi, ranaheimbo munquambo hînîngîfe-ndûrîmboyo poanî hoafi mayahî, nga wanî. Asu se nindou hîfî ndanîhündambo rahurai hînîngîfendûrîmbo hohoanîmondeihî ana, hîfî ndan-amboanî hînîngîndîhindî.

¹¹ Nga roana ranahandambo nîmîndî hoafi sürü papîrîhandûhî hoafi mayahî ana, ndanî hoafi ndanahamboyahî hoafi mayahî: Nindou mamî ranahambo se anîhondûmbore-randeimbi wandafi sahündoweimbi ai nîmorehî sîsîhîmoyu arand-ane, hohoanîre arand-ane, tîkai godîmbo hohoanîmoyu arand-ane, tîrîfoefe hoafi yu arand-ane, asu bia sümündî haya mamîkarî hohoanîmoyu arand-ane, se ai-babîdî fîyimbu-ndeimboyei. Nga ai-babîdî nîmarî sesî sesîmbo amboanî kapeihîyahî yowanî masahî.

¹² Ai nûngu-nahuraiyo ranî hohoanîmo rana? Nindou düdi ai Godîndî nindou-yei mbusûmo nîngokoate hîmboranî amaru ranahandî hohoanîmo yîbobofe ra wandî ratûpurîmbaiyo? Ai ra wanî. Nga nindou dîdîyei sîhei mbusûmo anîboadei ranahei hohoanîmo yîbobombîrîhi-ndamboane.

¹³ Nindou hîmboranî amarei ahei hohoanîmo ana God ai yangîr-anîmbo yîbobondea-ndûrîmbui. Nga Godîndî hoafi hoafi yohû yahoya, “Se-ana nindou moaruwai sîhei mbusûmo anîngu ranahambo yîhîrîndîhorî,” meho.

6

Kraisîndî nindou ana wandafi ngorûmbo anîhondûmbofe-koateyeimbi-yei hîmboahû papî-hoafi yupoanî

¹ Asu Kraisndî nindou seambeahîndî mamî ahambo hoafi engoro ana, nindou ranai ngîrî Godîndî nindou seambeahîndî fûkakîboendûrî haya ngu nindou Godîmbo fîfîrîfekoate-ayei ahei hîmboahû hoafi ahandî ra dîdîboadondeandî.

² Godîndî nindou sîhîrî süngunambo nindou hîfî ndanîhü-ndamboyei hohoanîmo yîbobofendûrîmboayefî ranahambo awi se moai fîfîrîhindîyo? Anîhond-ane, sapo se nindou hîfî ndanîhündambo ahei hohoanîmo yîbobofembomayei ana, moanî akîdou hoafi yahurai tüküfeyoanî nîmboe asu ra yîbobofehû fîfîrîfekoate-mayeia?

³ Asu sünambeahindî nendi-yomondî hohoanîmo sünguna sihiŕi yîbobofemboayefî ra awi se moai fifirîhindîyo? Asu ra adükar-ane, nga ranîmbo-hündambo anîmbo haponda ndarîhu nîmboefambe akîdou ndahurai moatükunî ra yîbobondîhumboane.

⁴ Asu akîdou yahurai moatükunî tükündîfeyoanî nindou Godîndî hoafî süngufekoate-mayei aheimbo sowana hoafî ra nîmboe sahümündi aheia?

⁵ Seana amoanîngîkoate-ane, nga anîhond-ane nda, sihei mbusümo sihei wandafî mamî ai fifireandeimbî mbanüngu nînyafanî Kristen apodoho ranai sîmborî hoafiyafandanî didîboado-fepîrîmbohünda.

⁶ Asu ngorü Kristen ai ngorümbö papi-hoafîmbo nindou Godîndî hoafî süngufekoate-mayei aheimbo sowana nindou ranai ahandî hoafî ra didîboado-fembohünda humarandî.

⁷ Se sihei wandafî ngorü ranahambo papi-hoafîrîhorühî sîmborî hoafîyei arîhündî ranana awi Kraisîndî hohoanîmo ana muŕguna hîfîna hanimboanei. Asu se nîmboe aheimbo hîmboarî yangîrî hîfandîyondüra siheimbo moaruwaimbo-fendürîkoate-mayeia? Asu se nîmboe aheimbo hîmboarî yangîrî hîfandîyondüranî sihei-mayo napo hümbuhünîkoate-mayeia?

⁸ Nga asu siheihoari-yei sîmborî hümbuhünîyeihî sîmborî moaruwaimbo-firîmayei, nga sihei Kristen wandaf-ane.

⁹⁻¹⁰ Anîhondane, nga se ra fifirîhindai, nindou moaruwai hamîndayei ranai ana ngîrî God ngînîndî hîfandarandî ranambe ngei. Nindou didîyei ai nîmorehî sîsihîmo hohoanîmoyei, sanendî kabomombo didîbafîyei, nîmorehî nindowenihümbî sîmborî himîndîyei, asu nindowenihî bogo fiyimbu sîmborî moaruwai hohoanîmoyomo, hümbuhünîyei, nindou ngoründî napo hohoanîrîhi, bia sîmîndei hehi moaruwai mamîkarî hohoanîmoyei, nindou ngorümbö tîrîfoefe hoafîyei asu nindou ngoründî-mayo napo fufurîhümündi rarao-rîhindeimbî nindou God ngînîndî hîfandarandî ranambe ngîrî ngei.

¹¹ Horombo ana nindou bîdidîfîrî se yahurai manîmboei-ane. Nga Adükarî Sisas Krai asu Yifiafî Aboedî ai sihei moaruwai hohoanîmo ra popoai-marîheneandüra haponda se Godîndî yangîr-ane asu ahandî hîmboahü mbumund-ane.

Sîhefî fi ana Godîndî sürühoeimbî ratüpurîmboane

¹² Nindou mamî ai hoafînduhüya, “Roana moanî ro hohoanîmomayahî süngu nînî-moatükunîyo refemboayahî ra randîheamboyahî,” mbüsümbui. Yinî, nga refeana randowamboyafîsî, nga muŕgu-moatükunî se refemboayafî ranana sihambo aboedî yangîrîyopoanî. Yinî ranî-moatükunî ra, ro hoafîndahühîya, “Ro nînî-moatükunî refemboayahî ra randîheamboyahîsî, nga asu ro ngîrî nîne-moatükunî wambo hîfandîndandîrî,” asahî.

¹³ Nindou ngorü ai afîndî sesîmbo hohoanîmonduhüya, “Sesî ana bodombo-hündamboane, asu bodo ana sesîmbo-hündamboane,” ehu. Yinîsî, nga asu ranî-moatükunî ana God ai bîdidîfîranambo si tükündîfeyoanî yîbobo moendî-ndeapîrîmbui. Nindou ranahandî fi ranana nîmorehî sîsihîmo hohoanîmo fi-yopoanî, nga Adükarîmbo ratüpurîmbo fi yangîr-ane. Asu Adükarî ai fi ranahambo ratüpurîyuhü wudîpoapore arandî.

¹⁴ God ai Adükarîmbo yîfîhündî botîmarirî ranîmbo-hündambo-anîmbo asu sîhefîmbo amboanî ahandî ngînîndînambo mare yahurai botîndeamunîmbui.

¹⁵ Se fifirîhindai, sapo sihei fi ranana Kraisîndî fi bîdidîfîrî kameihane? Asu ro Kraisîndî fi ra ndahamîndî hehea nîmorehîmbo dîbo ho hohoanîmo ranambe nga madîheheyo? Ngîrîndo ranana!

¹⁶ Nindou ahandî fi ra semündü haya hu nîmorehîmbo dîbomborandühî ahandî fi ra nîmorehî ranahandî fihî parareandî ra awi se fifîrîfekoate wamboyei? Hoafî

mami ranai Bukambe yare hoafiyowohü yahoya “Nindou yimbu ahafe fi ranai mami nahurai tükündifemboe,” meho.

¹⁷ Nga ranimboane nindou düdi ai ahandi fi ra Adükarindi fih parareandi ana, Adükarindi hohoanimoambe mam-anafani.

¹⁸ Nimorehi sisihimmo hohoanimo ra se refepoani. Nindou ranai amuri moaruwai hohoanimoayu ranana ahandi fi ranifih pareandüh+yupoani, nga nimorehi sisihimmoayu ranana ahandihoari ahandi fi ra moaruwaimbo-reandühani.

¹⁹⁻²⁰ Sihei fi ra Yifiafi Aboedindi wor-ayo ra awi se moai fifirihindiyo? Sapo God ai Yifiafi Aboedi masagadüri sihei flambe amarondüri. Sihei fi ana sihei yangiriyopoani, nga Godind-ane, sapo ai siheimbo kaki adükarinambo nahurai pemimayundüri. Ranimbo-hündambo-animbo sihei fi ranimbo n-ne-moatükun refembo Godimbo ahinindei.

7

Nimorehi semindi hohoanimo hoafi

¹ Haponda ro pasambe hoafi sürü papimarhandi ranahambo d+d+boadondihe wataporimbo-ndihandüri samboanahi. Nindou mami ai nimorehi semindikoate-ayu ana, ra aboedi saf-anesi.

² Nga sihei mbusümo nimorehi sisihimmo asu nindowenih birabiri hohoanimo adükar engoro ranimbo-hündambo-animbo, mamami nindowenih ai nimorehümbi yangirimbiyomo-ndamboane. Asu nimorehi mamami ai amboani nindowenihümbi yangirimbibyei-amboane.

³ Nindowenih ahandi fi ranana ahandi nimorehi ranahandi fi-ane, nga ranimbo-hündambo-animbo nindowenih ai ahandi fi ra kikihemindi poani. Mare yahurai saf-ane nimorehindi fi amboani ahandi nindowenih ranahand-ane, nga ranimbo-hündambo-animbo nimorehi ranai-amboani ahandi fi ra kikihemindi poani.

⁴ Nimorehi aiana ahandi fi ra ahandihoari hifandamboyo poani, nga wani. Ahandi nindowenih ai-ani hifandamboayu. Mare yahurai-ani nindowenih ai-amboani ahandi fi ra ahandihoari hifandamboyo poani, nga ahandi nimorehi ai-ane hifandamboayo.

⁵ Se nimorehühi asu anamindühindafine hena, sihafehoari sihafa fi ra simbori dibokörü-ndamboyafe. Yini, asu se sihafehoari fi ranahambo bodifohü kikihemindi mburümbo Godimbo d+d+bafi-fembohünda hoafi firandife mburina, sihafa fi ra kikihirandife animbafe ana, i ra aboed-ane. Nga asu sihafa fi ra süngunambo mamambe-ndineandi. Nga asu se sihafa fi ra ndofe hifandikoate-ndafeani asu Satan ai sihafembo rande hoeindeapirimbui.

⁶ Ndan hoafi ndanana moai ro siheimbo randihindi sahi, nga siheimbo fehefembo se yifiraye ana, randihindi asahi.

⁷ Nüḡgurühi ana nindou muḡguambo ro nou anamindühife asu nimorehühife koate ni boadei asahi, nga muḡguambo mamami God ai rani-poani rani-poani ḡginindi yimumareand-ane. Raniyo nindou ḡgorü ai ḡgorü-poanimbo moatükun semündü nindou ḡgorü ai ḡgorü-poanimbo semündü marandi.

⁸ Haponda yihoarifi hoarifi asu kai aheimbo hoafayahandüri: Ro raweheandi nou se-amboani moani rarihi animboei hei ana, aboed-ane.

⁹ Nga asu se sihei hohoanimo ra ndofe hohoanimokoate fi sihei ra mamikararihündi ana, awi se nimorehühi asu anamindühindahindi. Se rawehindi ranana aboedi saf-ane. Se refekoate-aye ana, sihei hohoanimo ranai moaruwai ratüpurü hohoanimo ranimbo ḡgusüfo botindearümboe.

¹⁰ Nimorehi nindowenihühi-yeimbi aheimboane ndani hoafi nda randihindi asahi ranana wandi hoafiyopoani, nga wani. Ranana Adükarindi hoaf-ane.

Hoafi ra yahurai-ane: Nimorehi ai ahandi nindowenihî ranahambo yowanî hîningînderîmboe.

¹¹ Nimorehi ai randifeyowohü ana, ai moanî nindowenihîkoate nîngombondowohü asu ahandi nindowenihî ra sowana hîhîrîfe hambondowohü. Asu nindowenihî ai ahandi nimorehi ranahambo moi mbüsühî koandîhembui, nga yowanî.

¹² Nga nindou amurî ranaheimbo ana, royahî wandî hohoanîmonambo yangîrî rarîhe hoafîmayahî, nga Adükarîndî hoafîyopoanî. Nindou anîhondümboreandeimbi mamî ai nimorehümbayu ana, asu nimorehi ranai Godîmbo anîhondümbofe-koateayo ranai nindowenihî ranî-dîbo nîngombo hohoanîmondoanî ana, asu nindowenihî ranai ahambo moi mbüsühî hîningîndeambui, nga yowanî.

¹³ Asu mare anîhondümboreandeimbi nimorehi ai Godîmbo anîhondümbofikoate nindou serîmîndoanî, nindowenihî ranai nimorehi ranî-dîbo nîngombo hohoanîmoayu ana, asu ahambo moi mbîsowohü hîningînderîmboe, nga yowanî.

¹⁴ Se ranahambo ndondîhi fifîrîndîhindî, nindou düdi Godîmbo anîhondümbofekoate-yumbü, ai ahandî nimorehi Godîmbo anîhondümboreandeimbi-mayondî fihî ahandî fi ra parareandî ana, nindou ranai Godîndî himboahü aboed-ani. Asu nimorehi Godîmbo anîhondümbofekoate-yoweimbi ai ho nindou Godîmbo anîhondümbomarîrî ranahandî fihî ahandî fi ra parareandî ana, asu nimorehi ranai Godîndî himboahü aboed-ane. Asu ranîmoatükunî ra wanayo ana, nîmorî ahafe ranai Godîmbo anîhondümbofekoate-yeimbi-yafe nîmorî nahuraindîmboe. Nga hapondanî ana ai Godîndî himboahü aboed-anei.

¹⁵ Nga asu, nindou ai Godîmbo anîhondümbofekoateyu haya, ahandî anîhondümboreandeimbi nimorehi ra moi yahohefembo hîningîfembo hohoanîmoayu ana, ambesî, nga rambîreandamboane. Nga mare nimorehi amboa mamî yahurai-ane. Yahurai moatükunî tükündîfeyoanî ana, nindowenihîyu asu nimorehiyo Kraismbo anîhondümboreandeimbi nindou ranai nîne hohoanîmo ai hohoanîmomayei süngu, rambürîhind-amboane, nga aheimbo moai nîni-moatükunî kîkîhamîndîndürî. Nga God ai se aboedî-aboedîfe nîmarîmbohünda hîningîmareandür-anei.

¹⁶ Godîmbo anîhondümboreandîworeimbi nimorehi se nüngundo sîhafî nindowenihî ranahambo fandîhaworanî, asu ai-amboanî anîhondümboreandeimbi tüküfembo fifîrowandühîyafa? Asu Godîmbo anîhondümboreandîworeimbi nindowenihî, se nüngundo sîhafî nimorehi ranahambo fandîhawandanî, asu ai-amboanî anîhondümboreandeimbi tüküfembo ra fifîrîwandühîyafa?

God ai sîhefîmbo mborai mehu ranî hohoanîmo süngu nîmboefîmboane

¹⁷ Nga Adükarî Sisas ai nindoumbo muŋguambo nîngombohünda hohoanîmo yimbumareandürî. Nga nindou ranahambo God ai Kraismbo sowana mborai ehu ana, moanî ai mamî ranî hohoanîmo yangîrî süngundandî. Yahurai hohoanîmo ranîyo ro muŋguambo ngoafîhü Kraismbo nendî amarei ranaheimbo rarîhe yamundîhe arîhandî.

¹⁸ Nindou mamî Sudahündî ahambo fi-hoearî karu tîrîhau-reimbîhündî ahambo God ai Kraismbo sowanambo mborai ehu ana, asu ai ngîrî ranîmoatükunî ra asükai koadürü-koadürü-ndeandühî dîbonapîndeandî. Asükai nindou ai ahandî fi-hoearî ra kefe tîrîhefekoate-yu haya, God ai ahambo Kraismbo sowanambo mborai ehu ana, asu ai ngîrî ahandî fi-hoearî ra kande tîrîndîhendî.

¹⁹ Nindou fi-hoearî kefe tîrîhefe hohoanîmo-ane asu fi-hoearî kefe tîrîhefekoate nîngo hohoanîmo-ane, ranana moanane. Nga Godîndî hoafî süngufe ho ranane ai moanî aboedî mbumündî hond-ayo.

²⁰ Muŋguambo nindou ai nüngunahurai nindou-yei nîboadeianî, God ai Kraismbo sowana mborai ehu ana, ranîhü moanî randîhi mbînîboadei-amboane.

21 Awi se moani ratüpuríyeyi-ríhündembí nímboeianíyo God ai síheimbo mborai ehua? Awi moanane, nga aboedambofembo nafí engoro ana, se rasüngundahindi.

22 Nga asu nindou ranai moani ratüpuríyu-randeimbí nünguaní God ai ahambo Krai sowana mborai ehu ana, nindou ranai Godíndí hímbóahü moani ratüpuríyo-rakoateyu-randeimb-ani. Mare yahurai-ane nindou düdi moani ratüpuríyo-rakoate nünguaní, Krai ai ahambo mborai ehu ana, nindou ranai Kraiíndí moani ratüpuríyu-randeimbí nüngumboani.

23 God ai síheimbo kakí adükarínambo nahurai masemündündür-anei. Nga ranímbo-hündambo-anímbo se ngírí nindouyafe hohoanímbo süngundowandühi moani ratüpuríyafí-randeimbí nahuraindafí.

24 Wandafí mamí, mamamí se níne-moatükuní raríhinda God ai Krai sowana mborai ehu ana, se mamí raní hohoanímbo yangír-anímbo randíhindühi nímboei.

Hoarífamborí asu kaisahoabedí ranahei hoafí

25 Yihoarífi hoarífi ranaheimbo ro moai Adükaríndí-mayo hoafí sahamíndí heheambo-yahípoaní, nga moani wandí hohoanímbo yangír-anahí ro ndaríhe hoafayahí. God ai wambo hípoambo-reandírühi aníhondümbo-reandírí haya ahandí ratüpurí masendírí.

26 Haponda tíñírífo afíndí engoro ranímbohünda nindou ai moani yahurai-poanímbo mbínünguwoamboane.

27 Se nímorehümbayafí ana, asu se nímorehí ranahambo moei mbísamboyafí. Awi asu se nímorehí semíndíkoate-ayafí ana, asu se nímorehímbo kokondamboyafí.

28 Nga asu se nímorehí asowandífi ranana moaruwai hohoanímoyopoaní. Nímorehí yihoarífi ranai ho nindowenihí aserímíndo ana, raní-moatükuní ra ai moaruwai hohoanímoyowohü-yopoaní. Nga nímorehí nindowenihí ranai nímorehühi nindowenihühi-yahindeimbí ana, hífi ndaníhü tíñírífo afíndí ndahümündimboeyi, nga ranímboanahí yahurai moatükuní ra síheimbo sowahí tüküfembo ro moei asahí.

29 Wandafí mamí, ro ndahurai-anahí ndaríhe hohoanímoyayahí. Adükaríndí si ra hapondaní gedühiyopoaní aníngo. Awi hapoana hombo nindou nímorehümbí ai nímorehíkoate anüngu nou yare yahurai mbününguwoamboane.

30 Nindou düdi araní-araníyu-randeimbí, ai moani afíndí hohoanímokoateyu-randeimbí manüngu nahurai-mbiyuwoamboane. Nindou düdi híhífi-híhífiyu-randeimbí ai nindou híhífi-híhífi-koateyu-randeimbí nahurai-mbiyuwoamboane. Nindou düdi napo pemíyu-randeimbí ai nindou napokoateyu-randeimb-mayu nahurai-mbiyuwoamboane.

31 Asu nindou hífi ndaníhündambo ratüpurí ratüpuríyeyi-ríhündembí, ai ngírí hífi ndaníhündambo ratüpurí ranahambo yangírí ngusüfo pandíhindí. Hífi haponda ndare aníngo ra ngírí ndande gedühi hamíndí níngo.

32 Se afíndí hohoanímoyo wakífe ranahamboanahí ro moei asahí. Aníhondümbo-reandeimbí nímorehíkoate hoarífi anüngu ana, ai Adükaríndí ratüpurí ranahamboani afíndí hohoanímoyu arandí. Adükarí ai ranahambo híhífi-híhífi-mbiyuwa yahuhaya.

33 Nga asu nímorehühi-fimbí nindou ana hífi ndaníhündambo moatükunímbo afíndí hohoanímoyu arandí nímorehí ai ranahambo híhífi-híhífi-mbeyowa yahuhaya.

34 Ranímboane asu hohoanímbo ahandí ranai yimbumboareandí. Nga aníhondümbo-reandeimbí nímorehí nindowenihí-koate yihoarífi-mayo ranai ana hohoanímbo ahandí ranai Adükaríndí ratüpurí hohoanímbo ranífihi yangír-ane apeníngondo, ai ahandí fi asu yifíafi ra Adükaríndí yangírí mbíníngowa yahuhaya. Nga asu nímorehí nindoweniheimbí ana, ai hífi ndaníhündambo moatükuní

ranahamboane hohoanimo arandi, ahandi nindowenih ranahamboya ai hihifi-hihifimbiyuwa yahohaya.

³⁵ Siheimbo ro rani hoafi ranahambo yowan sahandurih-yahipoani, nga wani. Ro siheimbo fehefendurimbo samboanahi hoafi ra hoafayah. Asu rananimo se mbumundi hohoanimo sungundhinduhi Adukarandi ratupuri rani yangiri randhinduhi nimboeiani rananimo, asu nini-moatukuni ranai ngiri siheimbo fondamindinduri ngo saheheamboanahi hoafayah.

³⁶ Nga nindou ranai nimorehi semindimbo diboniyahundo-weimbi, ranahambo ngusifoambe hohoanimoayu ana, asu ai nimorehi ranahambo semindimbo afindi hohoanimoayu ana, ra moani sikoate mbisemundu-wamboane. Rani hohoanimo ana moaruwai hohoanimoyopani.

³⁷ Nga asu rani hohoanimo ranahambo ahandi ngusifoambe yangiri hohoanimoyuhu, asu ahambo rani hohoanimo ra nimai botifekoate-ndowohu, ahandi hohoanimo ranai nginindi nimarindowohu, nimorehi ra moani mbini ngo ehu ana, ra aboed-ane.

³⁸ Nindou ranai sapo ahandi nimorehi dibonimayei ra asemundu ana, aboed-anesi, nga asu nindou dudi ai nimorehi moani dibon-ayei ranahambo semindikoateayu ana, ra moani aboedi hamind-ane.

³⁹ Nimorehi nindowenihumbi ana nine-hohoanimo ai hohoanimomayo rani-sungu ngiri randeandi ahandi nindowenih ai nunguambe ana. Nga nindowenih ai yifinduan-animo, ai nindowenih ngoru semundimbo hohoanimoayo amboani ai rambifeyo-wamboane. Nga ai Adukarimbo anihondumbo-rireimbi yangir-animo nderimindo.

⁴⁰ Asu ai moani yare aningo ana, ai moani mare aboedi ranihu rande hihifi-hihifina ningombae. Ranana moani wandi hohoanimo-ane. Nga ro rarihe hohoanimoyahuh Godi Yifiafi ranai fiambe nimarimbo farhendiri arandi asahi.

8

Tikai godimbo ninihondi sihefeimbihundi sesimbo hoafi

¹ Haponda ro tikai godimbo sesi sihefeimbihundi ranahambo wataporimbondaha samboanahi. Bidifiri ai seiya, “Roana fifirihundeimb-anefti,” asei. Yinisi, nga fifirife ranana afindi-afindumbi hohoanimo botireanduhane, nga ngusifo pefe hohoanimo ranane nindou ngorumbo nginiramindi arandi.

² Nindou ranai nine-moatukuni ra anihondü hamindi fifirheandeimb-anahi ehu ana, awi nindou ranai mungu-moatukuni ra fifireandeimbi hamindiyupani.

³ Nga asu nindou didiyei ai Godimbo hohoanimoayei ana, asu God ai nindou ranaheimbo fifireandurimboani.

⁴ Nga asu sapo ninihondi tikai godimbo sihefeimbihundi sesi ranahambo ana ro rarihe hoafayah: Sihiri ranahambo ndorihu fifirihumboanefti, tikai god ranana anihondü hondüyopani, nga sisami yangir-ane. Nga God hondü ana moani mam yangiri hamind-ani anungu ranahambo sihiri fifirihurimboanefti.

⁵⁻⁶ Asu afindi moatukuni ranahambo hoafiyeyiya “god” asei ane, asu afindi moatukuni ranahambo “adukari” asei-ane. Munguambo rani-moatukuni god asu adukari ra nimoamo-ane hifin-ane ra aningo ana, I ra ambemboane, nga sihiri ana mam God yangir-ani shefi Ape anungu. Aiana munguambo moatukuni ra nininduhani asu sihiri ana ahand-anefti animboefti. Adukari aiana moani mam hamind-ani anungu asu aiana Sisas Kraisi-ani. Ahandi sunguyo munguambo moatukuni ranai tukumefeyo. Asu ahandi sunguna sihiri amboani animboefti.

⁷ Nga nindou bidifiri ana ranahandambo hohoanimo ra moai fifirihindi. Aiana tikai god horombodidi ranahambo sungumarihundi. Ranimboanei asu tikai godimbo ninihondi sihefeimbihundi ra anihondü hond-ane masei. Aiana turifoarhi

fifir+hindühi-yeipoani. Ranane asu ai sesi sahüsihü, ranahambo ahei ngusüfoambe moaruwai-anefti ase.

⁸ Anihond-ane, nga asu sesi aseso ra ngiri God sowana akimi ndemindindüri ngo. Sihiri sesi ra sesikoate-ayefi ana, ngiri Godindi himboahü moaruwai tükündahundi. Nga asu sihiri asahusififi ana, ngiri ahandi himboahü aboedi tükündahundi.

⁹ Nga asu se rani-moatükuni ranahambo hibadihumbo. Se nene hohoanimo refemboayei ra randihindani, asu nindou düdi ai ahandi Godimbo anihondümbofe akidou safayo ranai hoeindihindaniwan, asu ai-amboa refembo hohoanimoayei ana, ai moaruwai hohoanimo-ndeimboyei.

¹⁰ Nindou fifiriwandeimbi se tikai godindi wori ranambe hafi nimarifimbo sesi sowasifani, nindou Godimbo akidou yangiri anihondümbo-reandeimbi-mayu ranai hoeiareanini ana, asu ai tikai godimbo ninihondi shefeimbihündi ra sesimbo hohoanimondümbui.

¹¹ Rananimbo asu shafi hohoanimo ranai shafi wandafi ahamböhündambo kameihi Sisas Kraisi yifimayu, sapo akidou yangiri anihondümbo-reandeimbi-mayu ranahambo moaruwaimbo-nderimboe!

¹² Rani süngumbo-animbo asu se shafi wandafi ranahambo hohoanimo moaruwaimbo-rowandoani, ai ahandi ngusüfoambe ninimoatükuniyo aboediyo asu moaruwaiyo türüfoefe hohoanimo ra moaruwaimbo-arowandi. Ranimboane asu se Kraisimbo hohoanimo moaruwaimbo-marowando.

¹³ Ranimboane asu nini sesi wandi wandafi ranahambo rareran moaruwai hohoanimo asemüdu ana, ro ngiri sesi ra asükainda dagadhi, wandi wandafi ai moaruwai hohoanimo-ndümbuimbohünda.

9

Por amboani Kraisindi hoafi sowandümo homo-rundeimbi bidifiri nahurai-ani

¹ Ro nindou-yafe hohoanimo süngufekoate-anahi moani aboedi animboahi. Ro Kraisindi hoafi sahamindi ha-rihandeimbi animboahi asu Sisas shefi Adükari hoeimarhini. Ro Adükarindi ratüpurü ratüpurümayahi sünguyo munquambo seana anihondümbo-rihindeimbi tükümehindi.

² Asu wambo nindou bidifiri ai Godindi hoafi semündü hu-randeimbiyupoani masei. Nga se fifirihimboanei, wandi ratüpurü ranambo se anihondümbo-rihindeimbi tükümehindi ranina ro Adükarindi hoafi sahamindi ha-rihandeimb-anahi ranahambo nafuimayo.

³ Nindou bidifiri ai wandi hohoanimo ra yiboborihinda rani hoafi ranane simbori hoafiyahandüri arihandi.

⁴ Kraisindi hoafi sahumindefi hefi-rihundeimbi ro yihoefti ratüpurü ranimbohünda sesi, sesi asu hoe simindimbo, ra ahinümbiyo?

⁵ Asu Adükarindi akihandiyomo, Pitayu bidifiri Kraisindi hoafi sowandümo homo-rundeimbi-yomo ai ramefundü nou anihondümbo-reandeimbi nimorehi-dibo hoafi semindi hoahoangombo ra ahinümbiyosi?

⁶ Awi Barnabas-dibo ro yangiri yihoefti fi farihfembo kaki semindi ratüpurü ratüpurüyoani, asu amur Kraisindi hoafi sowandümo homo-rundeimbi ranai wanimboyosi?

⁷ Nindou mamai ai amimbofi anüngu ra ahandihoari sesi kokombo-mandifiyosi? Nindou ai nümbüri hifareandi ra ahandihoari sesi yimungu-remindikoate-mandüyosi? Asu nindou ai burmakau moanguiarandi ra ahandihoari burmakau titi boboe ra simindikoate-mandüyosi?

⁸ Roana nindou-yafe hohoanimo süngu yangiriyahipoani hoafayah. Nga ahinümbi hohoanimo amboani yahurai hoafimayo.

⁹ Nga Moses+ndi ah+nümbi hohoan+mo ranambe sürü pap+randühi yahoya, “Bur-makau ai wit h+piri f+firigendani se yowan+ ahandi yafambe k+k+hemi+ndipoani, b+idifiri wit ded+imboe yaho hefembo,” meho. Asu God ai burmakaumbo yang+ri+ hoafiyuwaisi?

¹⁰ Ranana y+hoefimboyu hoafimayu. An+hond-ane, Bukambe hoafimayo ra sihef+imbo rambir+hinda yahohayamboyo. Nindou ngorü ai nümbür+ hifireandaniyo, asu ngorü ai yimungu-ramüduan+yo, ranai sapo ahafandi ratüpurayafani ran+imbohünda sesi ra b+idifiri sem+ndimbo hohoan+mo-mbeyafandamboane.

¹¹ Ro sihei mbusümo Yifiafi Aboed+ndi-mayo hoari ra hifi kamar+hundi, ran+imbohünda se y+hoefimbo fi far+hefembo b+idifiri sesi saimbo ra yowan+mandiyosi?

¹² Sapo se nindou b+idifirambo sihei-mayo napo sem+ndimbo yini, ase ana, asu y+hoefimbo amboani af+ndimbo yini, mbiseiamboane.

Ro sihei-mayo napo sem+ndi ra nafi yangorosi, nga ambe masefi. Ro sem+ndikoate-mayefi ra, sapo Kraisi+ndi aboedi hoafi ra nafi gifepoani, sefi hoahumboyefi. Ran+imboane ro ti+ri+fo af+ndi sahum+ndefi ar+hundi, nga ran+imbo moanane asefi.

¹³ Se f+fir+hindai, nindou God+ndi adükar+ worambe ratüpur+yomo arundi, ranai ran+ih+nd-ane sesi sowandümo arundi. Nindou God+imbo ni+n+hondi h+fokoaru sihou-rundeimbi fondi ran+wami ratüpur+yomo arundi, ranai sihefembo fondi ran+wami+nd-ane ni+n+hondi b+idifiri sowandümo arundi. Awi ra se moai f+fir+hindiyo?

¹⁴ Mami rani-sünguyo, Adükar+ ai yahuya, “Nindou aboedi hoafi watapor+imbo-arundi ranai nindou watapor+imbo-arundüri ahei-mayo b+idifiri napo ahamundi fi fehefembo mbisahüpur-amboane,” mehu.

¹⁵ Nga ro moai rasünguri+hundi. Asu hapondani amboani sihei-mayo napo sem+ndimbo-yahipoani pas nda sürü papar+handi, nga wani. Ro napo sem+ndikoate ranahambo h+hifi-h+hifayahi, asu ng+ri+ ngorü nindou ai ro h+hifi-h+hifayahi nafi ra gündeandi. Ai rambarea-mbonana, ro yifayah+ ra aboed-ane.

¹⁶ Ro Aboedi hoafi hoafindahühi ra ng+ri+ wandi fimbo bor+indahühi roana aboedi hohoan+mo sünguri+heandeimb-anahi mbisahi, nga wani. Sapo Aboedi hoafi hoafimbo ranana wandi ratüpur+ wambo ro ng+ri+ hi+n+ng+ndi+heandi. Ro aboedi hoafi hoafikoate-yahi-mbonana, ro ng+ri+ aboedi ni+imboahi.

¹⁷ Ro wandi hohoan+mo süngu ratüpurayah+ ana, ran+ih+ tak+ni ndaham+ndimboyahi. Nga Adükar+ ai wambo rani ratüpur+ ra masend+ramboanahi ro ratüpurayah+.

¹⁸ Asu ro ni+n+ tak+ni wandi ratüpur+ ran+imbohünda mandaham+ndi+ha? Ro tak+ni sem+ndimbo-mayah+ aboedi hoafi hoafiya ar+handi ran+imbo-hündambo ranana moai ni+n+moatükuni saham+ndi+hi. Ni+morehi nindowenih+imbo moani hoafimbo ranahambo tak+ni nahurai-ane.

Por ai munquambo nindou-yei moani ratüpur+iyu-randeimbi+mbofi manüngu

¹⁹ Ro nindou ngoründ+ moani ratüpur+iya-r+handeimbi-yahipoan+si. Nga asu ro wandi hohoan+monambo Kraisi+ndi nindou tüküfembohünda nindou af+ndi safi sem+ndimbo ahei moani ratüpur+iya-r+handeimbi nahurai an+imboahi.

²⁰ Ran+imboane ro Suda-d+bo ni+imboambo ahei hohoan+mo sünguar+heandi, Suda aheimbo aboedambo-fendür+imbohünda. Ah+nümbi hohoan+mo ra moai wambo hifand+rand+ri, nga nindou-yei hi+imboahü ah+nümbi hohoan+mo ra süngur+heandühi nou-ayahi ah+nümbi hohoan+mo süngur+hindeimbi aheimbo aboedambo-fendür+imbohünda.

²¹ Asu Suda-yafe ndifo ahinümbi hohoanimo süngufekoate-ayei, ranaheimbo ro-amboani ahinümbi hohoanimo süngufekoate-ayahi aheimbo aboedambo-fendürimbohünda. Nga asu ro moai Godindi ahinümbi hohoanimo ana hiningirihendi. Wani, nga Kraisindi ahinümbi hohoanimo ana süngurihendi.

²² Asu didiyei nginindi anihondümbofekoate-ayei, ranaheimbo semindindürimbohünda ro-amboani nginindi anihondümbofekoate nahurai-ayahi. Ro nindou bidifiri aboedambo-fendürimbohünda nafikokombo munguambo nindou-yei hohoanimo süngurithe arihandi.

²³ Ro rani ratüpurirarihe marihandi, Sisasindi aboedi hoafi ra nginindi tükümbifeyowa sahehea. Rananimbo ro-amboani Adükari ai aboedi hoafindi aboedi moatükuninindou ranaheimbo saimbo napire masihendi ra ndahamindi sahehea.

Sihiri napo semindimbo pipi indefomboane

²⁴ Sapo se fifirihindi napo semindimbo pipi ranambe munguambo nindou pipiyehanei, nga mami yangir-animbo pipi ranahandi napo ra ndemündumbui. Nga ranimboane se-amboani napo semindimbo pipi ra tihirifondei.

²⁵ Munguambo nindou pipi ranambe napo semindimboayei ana, ahei fimbo hohoanimo ra hiningirihahi hehi, napo semindimbo pipi ranambe tihirifoyehanei. Aiana awarihoei-randeimbi napo semindimbo tihirifoyei arihüندی, nga ro awarihofekoateyo-randeimbi napo semindimbo tihirifoyefi arihüندی.

²⁶ Ranimboane ro nindou napo semindimbo pipiyuhü amuri himbokoate ahu nahurai-ayahi. Asu nindou fifahi yangoambe diboadore yangora arandi nou rawehendi, nga moai mamikari yangorihandi, nga wani.

²⁷ Nga ro hohoanimoayahisüngufembo tihirifoyahühi wandi fi yamundithe arihandi.

10

Ngiri sihiri Israer hohoanimomayei süngundihundi

¹ Wandafi mami, sihefi amao mami ai Moses sünguhorani, nime-moatükunihaimbo-so tükümfeyondürirannahambo-animbo hoeindihirühi ndondihihohoanimo ra türiboadihindi. Aiana hamburi siriwara aboeda bamarihendi munguambo mburüngai mami ranihoarehi nimboeimbo.

² Mburüngai-ambeyo asu siriwara-ambeyo ra ai Mosesindi süngurihündeimbi-mboyahi hundürimayei.

³⁻⁴ Nindou munguambo ai God sesi masendi ra sahüsi asu, God hoe masendi ra simindei marihüندی. Asu ai hoe ra masimindei Godindi nimeoi aboedambeahindi asu nimeoi ra ahei süngu maho. Nimeoi ranana Kraisani.

⁵ Nga asu God ai nindou afindi aheimbo hihifi-hihifikoate-yundürihi, asu ranimboyo nimi wohi furikoate-reandühi yifisafiyehi, ahei yifinimoko ranai moani mamikare kurimayo.

⁶⁻⁷ Rani-moatükunihaimbo tükümfeyondürirananasihiri hoeifembohünda nafuimboane. Nindou bidifiri ai moaruwai moatükunira süngumarihüندی asu sisamigod rannahambo süngurihimarihüندی, ranimboyo se-amboani rani-moatükunira yowanirani-süngufepoani yaho haya yare nafui-mayo. Bukambe yare hoafiyowohü yahoya, “Nindou ai sesesyo asu wain hoe simindirambo nimoreimbo, asu ai botiyahi hihifi-hihifiyehi nimorehi sisihimoyei marihüندی,” meho.

⁸ Sihiri ana nimorehi sisihimo, nindowenihibirabiri hohoanimoyopoani, nindou bidifiri ramehindi nou. Raniyo mami-simboani 23,000 nindou ai yifisafi kurimayei.

⁹ Ranimboane asu sihiri ngiri Adukari ahambo sisindindihurühi, randihuri hoeindihuri nindou bidifiri ai ahambo ramarihori nou. Aiana ramarihori ranimboyei aheimbo amoasiri ai tikirimarandura yifisafimayei.

¹⁰ Nindou bidifiri ramehindi nou, sihiri nini-moatükuni tüküfeyoani hoafiyoo hoangopoani. Nga ranimboyo nindou bidifiri ranai ramehinda sunambeahindi nendi nindou hifokoare-randeimbi ai aheimbo moaruwaimbo-mareanduri.

¹¹ Rani-moatükuni aheimbo tüküfeyonduri ra nindou bidifirambo nafuimbo nahuraiyo, nga ranimboyo asu rani-moatükuni ranahambo shefimbo ahini hoafombohünda sürü papiru masihoemo. Sihiri ana ndeara bidifiranambo si tüküfembo bidifirühanefi animboefi nda.

¹² Ranimboane asu nindou mamai ai hoafiyuhüya, “Roana nginindi nimboambo-anahi,” ehu ana, moani ai hibadambo-animbo nungu, nga asu ai pündumbui.

¹³ Nine refe hoeifembo moatükuni sheimbo sowahi tüküfeyonduri, ranana rani-poanimbo moatükuniyopoani, nga wani. Sheimbo sowahi tükefeyonduri ra bidifirambo amboani tüküfenduri arandi nahurai-ane. God ai hoafiyu masihendi hohoanimo rasunguareandi ana, asu ngiri nini-moatükuni sheimbo refe hoeifembo tükefeyo ranai shei nginindi ranahambo ngasündeandi, nga God ai sheimbo ngorusungunde fandheirimbi. God ai-animbo sheimbo nginindamündü-nduran, asu se nginindi nimboeimboyei nine-moatükuni sheimbo refe hoeifembo tüküfe simboani. Ranimbo asu ai sheimbo aboedi nafi koandheira tükündahimboyei.

Sihiri ngiri God asu moaruwai nendi yibobo süngundihundi

¹⁴ Wandafi mamai hondü, ranimbo-animbo se moaruwai nendambo didibafife rani fikimi hopoani.

¹⁵ Se fifirihindeimbi nindou-aneisi, nga ro sheimbo hoafi nda hoafehanduri, nga ro hoafayah nda se sheihoari türüboadihindi.

¹⁶ Adukarindi kap nda Godimbo didibafiyahu hihifirihuri mburihu simindefi arihundi ra shefimbo Kraisindi horinambo mamihüreamuni arandi. Sapo bret bidifiri hifitirihu arihundi ra Kraisindi fi ranifih mamihüreamuni arandi.

¹⁷ Sapo bret mamai engoro ranimbohündambo wamboane, asu nimorehi nindowenih sihiri afind-aneifi, nga fi mamayefi. Sapo munguambo sihiri bret mamai ranahandamboane sahusifi arihundi.

¹⁸ Se Israer nindou ranaheimbo hohoanimo-ndahünduri. Ranihündambo nindou ana ai Godimbo fondiwami sesi shefeimbendambo sahusimbi, ranai ana sapo sesi Godimbo shefeimbi babidimboyei ai mamüh-yahi marihundi.

¹⁹ Se ngiri randihi hohoanimondeihiya, Ro Por tikai godimbo sesi saimbo ra anihond-ane asahi mbisei. Roana moai tikai god ranahambo anihond-ane sahi.

²⁰ Wani, nga ro rarihe hoafayah: Nine-moatükuni Godimbo süngufekoate nindou ai sesi asihendi, ranana ai moaruwai nendi ranaheimbo hohoanimo-yahündürihanei aheimbo asihendi, nga Godimbo ana wani. Ranimboanahi ro sheimbo moaruwai nendi rani-babidimbo mamihüfembo yowani asahanduri.

²¹ Se ngiri Adukarindi kap ranambe ndimindei asu moaruwai nendi-yafe kapambe ndimindei ndihundi. Asu se ngiri Adukarindi sesi dagüdi asu moaruwai nendi-yafe sesi ra dagüdi ndihundi.

²² Awi sihiri randihundani, Adukari ai shefimbo ngusüfoambe moaruwaimbo-mbireamuni sefimboyefa? Asu shefi nginindi ra ahandi nginindimbo ngasündeamboyo?

Munguambo si aho ra Godimbo aboed-ani yahomboane

²³ Bidifiri seiya, “Munguambo moatükuni ra sihiri randihumboane,” asei. Yinisi, nga asu ngiri munguambo moatükuni sihiri rawarihu hefi ranai shefimbo fandhemuni. Bidifiri seiya, “Munguambo moatükuni ra sihiri randihumboane,” asei.

Yini si, nga asu munquambo moatükuni sihi ri rawar ihundi ranai ngiri fandi hemuna nginindi nimboefi.

²⁴ Nindou mam i ai ngiri ahandi fimbo yangiri h i badandi, nga wani. Nindou munquambo ai ngorumbo fehefembo hohoan imondei.

²⁵ Munquambo maketambe nin ihondi safi sahü mündeimbi ranana dagüdi, nga ranahambo aboed imbayo mbisei hehi afindi hohoan imondeih i düdu-düdu dei wak ind i himboyei.

²⁶ Nga Bukambe yare hoafiyowohü yahoya, “Hi fi ndan-ane asu munqu-moatükuni hi fi ran i fi hi engoro, ranane munquambo ra Adükar i ndi yangir-ane,” meho.

²⁷ Asu nindou mam i God imbo an ihondü mbofe-koateyuweimbi ai siheimbo ho ahandi worambe sesi mbo hoaf i nduan i, asu se hombo hohoan imoayei ana, ni ne sesi siheimbo asahündür i ra se dagüdi. Nga asu se ranahambo afindi hohoan imondeihü, düdu-düdu dei wak ind i himboyei.

²⁸ Nga asu nindou mam i ai hoafiyundürüh i ya, “Sesi ndanana moaruwai nendambo sihefeimbi hünd-ane,” mbüsüwan i ana, se sesi ra dagüdimboyei, nindou ai yare hoafimayu mbisei hehi asu ngüsüfoambe moaruwai-ane yaho hohoan imombohünda.

²⁹ Ro sihei ngüsüfoambe moaruwai-ane yaho hohoan imombo-yahipoan i. Nga nindou ngorü ai ngüsüfoambe ranahambo moaruwai-ane mbüsümbui ran imbo ho hoan imoayah i.

Ro wand i hoari ana sesi ra dagad imboyah i, nga asu nindou ngorü ai moaruwai-ane ehu ana, ngiri wand i ratüpur i ra gündeandi.

³⁰ Asu ro God imbo hi hi fi ri hün i hehea sesi ra sahas i han i, asu ni mboe nindou ngorü ai ro hi hi fi mar i hün i ranahambo moaruwai-ane ehua?

³¹ Ran imboane asu se sesi ra dagüdi, hoe nd i m i ndei, asu ni ne-moatükuni aho ra rawar i hindi ra, munquambo God imbo adükar-ani yahombo-hündambo-an imbo rand i hindi.

³² Se ni ni-moatükuni rand i hindüh i Suda-ane, ahei nd i fo-ane, asu God i ndi nend-ane ranaheimbo hoeind i hindüh i moaruwai-ane mbiseimboyei.

³³ Ro-amboan i munquambo nindou ai refemboayei ran i hohoan imo-ane rar i he ar i hand i. Roana wand i fi ranahambo far i hefembo yangiri hohoan imoyopoan i rar i he ar i hand i, nga wani. Roana munquambo nindou ranaheimbo God ai

11

aboedambo-mb i reandür i hohoan imo ranane ratüpur i ya ar i hand i. ¹ Se wand i hohoan imo ra süngund i hi ngei, ro Kraisi ndi hohoan imo süngur i he ar i hand i nou.

Ni moreh i ai mb i ro gabud i fembo hoaf-ane

² Ro siheimbo hi hi fi-h i hi fi fayahandür i, sapo se munquambo si aho ra wambo hohoan imo-yahünd i rüh i, asu ro siheimbo yamund i hearüh i sihei warambe masa-handür i, ra süngur i hü hei mar i hündambo.

³ Nga ro siheimbo ndan i-moatükuni ndan imboanah i ndond i hi fi fi ri nd i hindi asah i ra ndahurai-ane: Kraisi ai munquambo nindou-yei mb i ro-ani, nindowenih i ai ahand i ni moreh i ranahand i mb i ro-ani, asu God ai Kraisi ndi mb i ro-ani.

⁴ Ran imboane nindou düdi ai nindou hi mboahü mb i ro gabude haya, God imbo di di ba fi asu God i ndi hoafi hoafayu-ane ra Kraisi mbo moaruwaimbo-rirüh i nou-ani.

⁵ Nga asu ni moreh i mam i ai ahand i mb i ro ra gabud i fekoate di di ba fi fe arand-ane, asu God i ndi hoafi hoafayo-ane ra ai ahand i anam i ndi ranahambo moaruwaimbo-rer i hü nou-ane. Ni moreh i ranai ana sapo amoan i ng i-mbeyowa sei hehi, mb i ro foar i hehindeimbi moan i an i ngo nahurai-ane.

⁶ Ni moreh i ranai ahand i mb i ro ranahambo gabud i fembo wan i ndowohü ana, ai mb i ri nan i ra bod i fo ki ki randüh i tüpur i mb i ri-hendamboane. Nga asu ni moreh i ranai

ahandi mbiro ra kikiyo foar+hefembo amoan+ng+indowohü ana, asu ai mbiro ra gabudi-mbireandamboane.

⁷ Nga asu nindowenih+ aiana ahandi mbiro ra gabudeambui. Aiana sapo God+ndi ndüreimbi asu ng+n+ndi nafuimbo sisami nahurai-ani. Nga asu nimorehi ahandi ra süngumbo nindowenih+ ai ndüreimbi-ndümbui.

⁸ Nga moai nindowenih+ ai nimorehi+ndi ham+ndi+nambo tüküfiyu, nga nimorehi+yo nindowenih+ ranahandi ham+ndi+nambo tüküme feyo.

⁹ God ai moai nindowenih+ ranahambo nafirüri nimorehi+ ranahambo fehefem-bohünda, nga wan+. Nga nindowenih+ ranahambo fehefembo-hündamboyo nimorehi+ ra nafimarandi.

¹⁰ Rani-mayowamboane sünambeah+ndi nendi ai hoeifeyoani, nimorehi+ ranai God+ndi ratüpur+ ratüpurayo ra nafuimbohünda, ai ahandi mbiro ra gabudi-mbireandamboane.

¹¹ Nga Adükar+babidi an+amboefi ranana nimorehi+ ai moai aheipoan+imbo n+boadei r+hündi. Asu nindowenih+ ai moai ahamundi-poan+imbo n+ngomo rundi, nga wan+.

¹² Nga God ai nimorehi+ ranahambo nindowenih+ ranahandi finambo randi nafimaranda, nimorehi+ ranai tüküme feyo. Nga asu God ai haponda nindou rana-hamumbo nimorehi+yei furambe nafirapur+ arandi. Asu munngu-moatükun+ ra God+ndi süngu-ane tüküfe arandi.

¹³ Siheihoari hoafi ndanahambo türüboad+hindi: Rani+amboane asu nimorehi+ ai ahandi mbiro ra gabudifekoate, nindou h+imboahü God+imbo didibafife hoafi ra aboediyo?

¹⁴ Nindou sihefi hohoan+monambo yangir-ane siheimbo rahurai nafuiyo arandi. Nindowenih+ ai mbir+nan+ hoandarümbi ana, aboedi ham+ndi+yo poani.

¹⁵ Nga asu nimorehi+ ai mbir+nan+ hoandarümbayo ana, ranamboani aboedi h+imbombeyo-wamboane. Sapo rani-moatükun+ ra God ai ahandi mbiro gabudifembohünda masagado-ane.

¹⁶ Nga nindou mam+ ai rani-moatükun+ ranahambo hoaf+ndu hoan+guhü ana, ai ranahambo ndore tumbi+foareand-amboane: Roanahi asu God+ndi nend-anei ro moai ngorü hohoan+mo süngur+ihu r+hündi.

Adükar+ndi sesi ses+imbo

¹⁷ Nga hapoana ro siheimbo bidifiri+ moatükun+ yamundi+heandüri+ samboanahi, nga asu se n+ne-moatükun+ ratüpur+yei ar+hündi ranahambohünda ngiri+ ro siheimbo h+hifi+h+hifi-ndahandüri. Se God+ndi hoafi h+imbor+imbo fand+hindühi, asu se moaruwai hohoan+mo af+ndi hohoan+moayei ra moai nindou far+hendüri randi.

¹⁸ Siheimbo ndani hoafi nda boatei hoaf+nda samboanahi: Asu seana fand+hindühi yikürübüyei wakiri+hi-ndühanei. Ro rani hoafi ra rari+he rahurai h+imbor+imbo mayahi, nga asu ro hoafi ranahambo ak+dou an+hondumbo-mar+heandi.

¹⁹ Nga awi an+hondü yikürübüfe hohoan+mo tükümbifeyo-wamboane, sapo düdi sihei mbusümo an+amboei ranai God+ndi hohoan+mo sünguar+hindi ra ndor+hi hoe-imbiri-hindamboane.

²⁰ Rani+amboanei asu se mam+ fand+hindühi, asu Adükar+ndi sesi ra ndofe mam+ nimar+imbo sesikoate-mayei.

²¹ Rananei asu nindou mamam+ se sesi ra siheipoan+imbo sahümündi hehimbo, nimai sahüsi ar+hündi. Ranane asu nindou bidifiri+ ai moani wembopo n+mareiani, asu bidifiri+ ai af+ndi ham+ndi sahüsihi, hoe sim+ndeihi, hohoan+mo mam+kararandüri arandi.

²² Awi se sesi, sesi asu hoe sim+ndi rambo ra wor+koate-wamboyei? Asu se God+ndi nendi ranaheimbo moananei seimboyei, wandafi mam+ bidifiri+ ranaheimbo sesi napokoate ai mamareia, amoan+ngambo-ar+hindüri. Ro siheimbo nüngund+he

hoafimandahandür-a? Awi ro sheimbo hihifi-hihifi-mandandür-oyo? Wanı yangir-ane.

²³⁻²⁴ Yamundife hohoanimo nda Adükarındi-mayo sahamındi heheambo-anahi, asu sheimbo masahandürı: Ranı nimbokoanı Sudas ai Adükarı Sisasımbıo hürütümbı nındou-yomondi warıhümarıramboyu asu ai bret mamı ra semündü haya, Godımbıo hihifırürı mbura, hifıtıre haya, hoafıyuhü yahuya, “Bret nda wandı fisaf-ane, sıhamumbo farıhefepurı-mbohünda. Ndanı-moatükunı nda se randu ndundı, wambo hohoanımomböhünda,” mehu.

²⁵ Ranıyu asu sesı ra sowasümo mburu, mare yare yahurai kap amboanı semündü haya, hoafıyuhü yahuya, “Kap ndanana Godındı sımborı hoafı femındı sıhefe moatükun-ane, asu wandı horınambo ngınındı tükündıfemboe. Ndanı-moatükunı nda se nını-sımbıanı-yomo asımındımo ra se randu ndundı wambo hohoanımo-yondırımböhünda,” mehu.

²⁶ Munguambo sı ra se bret nda sahüsi asu kap ndanambe sımındı arıhündı ana, Adükarı ai yifımayu ranahambo weindahı hoafıyei rıhündühaneı. Ranı-moatükunı ra se randıhi ngeanı, asu Adükarı ai hıhırıfı mbıkusuwamboane

Nındou ai Adükarındı sesı moaruwaimbo-areandı ana, ai hüti-anı

²⁷ Ranımbıoane nındou düdi ai ndofe hohoanımo-koateyuhü, ai bret ra sesü, asu kap ranambe hoe sümündü arandı ana, Adükarındı fı asu horı ra moaruwaimbo-reandühaneı, asu nındou ranai ahandı fı hüti-anandı.

²⁸ Nındou ai moanı ahandı fı ranahambo hohoanımondu hoeindeandühı anımbıo, ai bret ra dedü asu kap ranambe hoe ndümündü ndandı.

²⁹ Ranı-moatükunı ra rahurai-ane: Nındou düdi ai Adükarındı fı ranahambo ndofe hohoanımo türüfoefekoateyu haya, moanı sesı ra sesü, kap ranambo hoe sımündı arandı ana, ai ahandı fı ra ahandıhoarı hüti-anandı.

³⁰ Sapo ranımbıoaneı nındou afındı se anğünımbıoyeıhı, hamındı kemındıkoateyeıhı, asu bıdıfırı ai yifımayeı.

³¹ Asu sıhırı sıhefıhoarı sıhefı fı ranahambo türüfoarıhündühı, bret sahusıfı, asu hoe asımındefı ana, Godındı hımbıoahü ngırı hütındefı.

³² Nga asu Adükarı ai sıhefı hohoanımo ranahambo türüfoare-amunühı, aboedıkoate-mayowambo sıhefı hohoanımo nğorü-süngure arandı. Ai sıhefımbıo rawareamun-anımbıo, asu sıhırı ngırı hıfı ndanıhündambo nındou rawehındı nou, ai-babıdı awarındıhehundı.

³³ Wandafı mamı, ranı-mayoamboane, asu se sesımbıöhünda fandıhindühı ana, awı se sesımbıo mbıseımbıo ra bıdıfırırambo hıbadıhündürı hehimbo anımbıo, mamı dagüdi.

³⁴ Nındou düdi ai wembombonduhı ana, ai ahandı worambe anımbıo mbısesüwamboane. Rananımbıo asu se mamı fandıhindühı amboanı, asu ngırı Godındı papı-hoafı ranambe ngeı. Bıdıfırı hoafı awı engorosı, nga asükainda tükündaheandüh-anımbıo ranamboanı dıdıboado-ndıheamboyahı.

12

Yıfıfı Aboedındı-mayo ranı-poanı ranı-poanı ratüpurı moatükunı

¹ Wandafı mamı, ranı-poanı ranı-poanı ratüpurı Yıfıfı Aboedı sai-arandı ranahambo se ndorıhi fıfırımbırıhında samboanahi.

² Horombo se Godındı hoafı süngufekoate nımbıoıambe, ranı-sımbıanı ana munguambo sı maho ra sısamı god hoafıkoate, yıfı nahurai menğoro, ranı sowanamboyo ai sheimbo hürıhümündı-hündürı hei marıhünda, asu ranı-süngü hei marıhündı ra se fıfırıhimboaneı.

³ Ranımbıoanahi asu se ndanı-moatükunı ranahambo fıfırındıhindı asahi, ra ndahurai-ane. Asu Yıfıfı Aboedı ranai nındou nğoründı fıambe amaro-ana, nındou ranai ngırı hoafındühıya, “Sısas ai moaruwaimbo-mbıfıyu-wamboane,” mbüsu. Nga

asu nindou mamî ai hoafîyuhüya, “Sisas ai Adükar-ani,” ehu ana, asu ai Yifiafi Aboedîndî süngu yangîr-ane hoafîyu arandî.

⁴ Yifiafi Aboedîndî ratüpurî ra afînd-ane engorosi, nga asu awi Yifiafi ranana mamî ranî yangîr-ane sagadürî arandî.

⁵ Adükarîndî ratüpurî ra ranî-poanî ranî-poanî ratüpur-anesî, nga asu Adükarî mamî ranahamboane ratüpurîyei arîhündî.

⁶ Ranî-poanî ranî-poanî ratüpurî ngînd-ane, nga God mamî ranai-ani nindou muŋgu ranaheimbo ngîndî ra sagadürî arandî.

⁷ Yifiafi Aboedî ranane ahandî-mayo ngîndî ra nindou mamamî ranaheimbo tükufe arandî nindou muŋguambo farîhefe-ndürîmbohünda.

⁸ Nindou ngorümbö Yifiafi Aboedî ranai ngîndî sagadowohane ndofe hohoanîmo wataporîmbo-yondürîmbohünda. Nga asu nindou ngorümbö mare Yifiafi mamî ranai ngîndî sagadowohane ndofe fîfîrîfe ranahambo wataporîmbo-yondürîmbohünda.

⁹ Yifiafi mamî ranane nindou ngorümbö anîhondümböfe hohoanîmo ra sagado arandî. Asu mare Yifiyafi mamî ranane ai nindou ngorümbö nindou anğünümbo-yeimbîmbo didîboado-fendürî-rambo ngîndî ra sagado arandî.

¹⁰ Asu nindou ngorümbö hepünîfeimbî moatükunî refembo ngîndî ra sagado arandî. Asu nindou ngorümbö Godîndî hoafî hoafîyo rambo ngîndî ra sagado arandî. Asu ngorümbö ai Yifiafi Aboedîndî-mayoyo asu moaruwai nendîyei-mayoyo ratüpurî ra türüfoefemböhmünda ngîndî ra sagado arandî. Nindou ngorümbö ranî-poanîmbo hoafî hîhîrîfoefe hoafî ngîndî ra sagado arandî.

¹¹ Yifiafi Aboedî mamî ranane ai ranî-poanîmbo ranî-poanîmbo ngîndî ranahambo yare arandî asu ai-ane moanî ahandî hohoanîmonambo yangîrî nindou mamamî ranaheimbo ngîndî yîboborearü arandî.

Muŋguambo sîhîrî fi mamî ranahandambo bidîfîr-ane fi

¹² Fi ra mam-anesî, nga asu ngorü-poanî ngorü-poanî moatükunî ra ranîfîhî papîreamboane. Ahandî ranî-poanî ranî-poanîmbo moatükunî afînd-anesî, nga fi mamî ranîfîhî türemarand-ane. Kraisi ai rahurai-ani.

¹³ Mamî ranî-süŋgumboane muŋguambo sîhîrî, Suda, Suda-yafe ndîfo, moanî ratüpurîyei-rîhündeimbi, asu moanî nîmboeimbi nindou, sîhîrî fi mamî ranînambo hundürîmayefî. Asu muŋguambo sîhefîmbo God ai Yifiafi mamî ra masemunî.

¹⁴ Fi ranana moanî mamî moatükunînambo yangîrîyopoanî pare haya anîngo. Aiana afîndî ranî-poanî ranî-poanî moatükunî ra papîre mburamboane fi ra mamî nahurai anîngo.

¹⁵ Asu tîŋarî ai hoafîndowohüya, “Roana watîŋarî-yahîpoanî, ranîmboane asu ro fi ranahandî-yahîpoanî,” mbîsîmboesi, nga sapo aiana fi mamî ranahandamboane.

¹⁶ Asu hîmboambe ai hoafîndowohüya, “Roana hîmboarîyahîpoanî, ranîmboane roana fi mamî ranahandîyahîpoanî,” mbîsîmboesi, nga sapo aiana fi mamî ranahandamboane.

¹⁷ Asu fi muŋgu ranai hîmboarî ranî yangîrayo ana, asu nîngunde hîmborîmanda? Asu fi muŋgu ranai hîmboambe ranî yangîrayo ana, nîngunde fîsîŋarü kamadada?

¹⁸ Fi mamî ranana ai yahuraiyopoanî, nga God ai moanî ahandî hohoanîmonambo ranî-poanî ranî-poanî moatükunî ra fi mamî ranîfîhî papîmareand-ane.

¹⁹ Nga asu fi mamî ranahandambo moanî mamî ranî yangîrayo ana, asu fi ranai nahü manîngo?

²⁰ Fi ranai moanî yare nîngowan-ane, asu fi mamî ranîfîhî ranî-poanî ranî-poanî moatükunî ranai papîre haya anîngo.

²¹ Ranimboane asu ngiri himboari ai watinarimbo hoafindowohüya, “Ro ngiri sishambo ndahamindihanini,” mbi-so, nga wani. Asu ngiri mbi-ro ai tinjarimbo hoafindowohüya, “Roana ngiri sishambo ndahamindihanini,” mbi-so, nga wani.

²² Nga awi shiri nahaninyo sihefi fi ranahambo ranana nginindeimbi-yopoani asefi, rani-moatükuni ranai fi ranifih paiarikoate-ayo ana, asu ngiri fi ranai aboedi ndonde ningo, nga wani.

²³ Asu fi ranahandambo bidifiri moatükunimbo shiri aboedi moatükuni-yopoani asefi, ranahamboanefi shiri aboedi yihuruhi arihundi. Nga asu fi ranahandambo bidifiri amoaningimbü moatükuni ranahamboane aboedi didiboado-arihundi.

²⁴ Fi bidifiri aboedi ra moani hiningirihu arihundi. Nga God aiyu ahandihoari munguambo rani-poani rani-poani fi bidifiri ra fi mam rani-fih mamambere hiningimareandi. Ranyu asu fi bidifiri ranahambo moanane asefi ranahambo ai ndorihoeimb hiningire marandi.

²⁵ Fi mam rani ngörü-poani ngörü-poanimbeyo yahuhayambo yare hiningireambo-yupoani, nga fi mam bidifiri, mam bidifiri ranai mam hohoanimo süngu simbori farihafirü-mbeyeia yahuhayambo yare hiningimareandi.

²⁶ Ranimboane fi ra ngörü mam bidifiri asubusimboayo ra, asu fi mam mungu rani-amboani asubusyowohane. Asu fi ra mam bidifiri aboed-ane asefi ana, asu munguambo fi ranai-amboani aboedi hihifi-hihifyowohane.

²⁷ Ranimboane munguambo nindou se Kraisiñdi fi-anei animboei. Asu munguambo se ahandi fi bidifiri nou-ayei.

²⁸ God ai bidifirambo Kraisiñdi nendi-mayei ranaheimbo rahurai yare hiningimarearü. Weangurühididi ranai Kraisiñdi hoafi sowandümo homorundeimbi, rani-kimindi ranai Godindi hoafi hoafiyei-rihundeimbi, asu rani-kimi ra yamundu-rundeimbi, asu hepünifeimbi moatükuni rarihi-rihundeimbi, asu nindou angünümbi aboedirihirihundeimbi, asu nindou farihehi-rihundeimbi, asu munguambo ratüpur aho ra hifandirühi-rihundeimbi, asu ngörü-poanimbo hoafi hoafiyoramboanei ranaheimbo hiningimareandiri.

²⁹ Awi nindou munguambo Kraisiñdi hoafi sahümüñdi hei-rihundeimbi yangiriyei animboeia? Awi munguambo Godindi hoafi hoafiyei-rihundeimbi nindou yangiriyei animboeia? Awi munguambo yamundihirihundeimbi nindou yangiriyei animboeia? Awi munguambo hepünifeimbi moatükuni ratüpuriyei rihundeimbi yangiriyei animboeia?

³⁰ Asu munguambo nindou ai angünümboyeimbimbo aboedi-fendürimbo nginindeimbi yangiriyeia? Munguambo nindou ai ngörü-poanimbo hoafi ra hoafiyei-rihundeimbü yangiriyeia? Asu munguambo nindou ai hoafi ra hihirifoadhi hoafiyei-rihundeimbü yangiriyeia? E! rani-moatükuni ra ai wani.

³¹ Se moani aboedi hamindi moatükuni rani yangiri semindimbo ngüsüfo pandihindi.

Shiri nindou amurambo ngüsüfo pandihumboane

Nga ro sheimbo nahaninyo aboedi hamindi naf aho ranahambo nafuindahandiri samboanahi.

13

¹ Asu ro nindou ranaheimbo nindou-yei hoaf-ane, asu sünambeahindi nendi-yomondi hoafi ranane ra hoafiyahandürühi, asu ro nindou ranaheimbo ngüsüfo pefekoate-ayah ana, asu ro nüñsi fandiyoi, moani hoafayo hoango nahuraindamboyahi.

² Asu ro Godindi hoafi hoafindahandürühi, Godindi hohoanimo dibo engoro ra munguambo fifirarihand-ane, asu munguambo fifirife ra fifirarihand-ane,

asu nginindi hamindi anihondumbo-riheandühi asu nimeoi-wafu nimaroi hoafiyahani gorügoanini aho-ane, asu ro nindou ranaheimbo ngusüfo pefekoate-ayahana, asu ro moan-anahi.

³ Ro wandi napo munquambo masiheheandi ra napokoate-yeimbi nindou fehefendürimbo yimbondihe, asu wandi fi ra hiningi-ndiheandani nindou ai wambo haiambe mandundirani hai tikirinda-ndirimboesi, nga asu ro ngörü nindoumbo ngusüfo pefekoate-ayahana, ra ngiri wambo aboedi fandihendiri.

⁴ Ngorumbo ngusüfo pare-randeimbi ai wari hoafeandüh-reandühi farhendüri arandi. Asu ai moai nindou ngorumbo ngusüfoambe moaruwai hohoanimoyu randi, asu ahandi fimbo moai boriyu randi, asu moai ahandi fimbo hihifi-hihifiyu randi.

⁵ Ai moai afindi-afindiyurandi. Asu ai moai ahandi moatükunimbo yangiri hohoanimoyu pare randi, asu moai nimehünou nginindiyu randi. Asu ai moai nindou ahambo moaruwaimbo-marihori ranahambo hohoanimoyu randi.

⁶ Asu ngorumbo ngusüfo pare-randeimbi aiana nine-moatükunimoyu ayo ranahambo moai hihifi-hihifiyu randi, nga aiana anihondü hohoanimoyu ranahamboane hihifi-hihifiyu arandi.

⁷ Ai ana munquambo tinirifo aho ra moanane yahu arandi, asu munquambo si aho ra Godimbo anihondumbo-riri randuhani. Munquambo si aho ra God ai fandihendirimbi yahuhaya, hifandandühi asu munquambo tinirifo ra tüküfeyoani, ai nginindi nungumboani.

⁸ Ngorumbo ngusüfo pefe hohoanimoyu ra ai ngiri awarindihoyu. Nga Godindi hoafi hoafombo hohoanimoyu ranana kikingamindimboe. Rani-poanimoyu hoafina hoafi hohoanimoyu ranana moendindimboe. Fifirife hohoanimoyu ranana awarindihoyu.

⁹ Munqu-moatükunimoyu aho ra moani bidifiri-bidifiri yangiri-ane fifirihumboayefi. Godindi hoafi hoafimbo ranamboani awi moani bidifiri yangiri-ane hefi hoafiyefi arihundi.

¹⁰ Nga süngunambo nine-moatükunimoyu aboedi hamindi-moyu ranai tükündifeihimoyu, asu nine-moatükunimoyu moani bidifiri-bidifiri yangiri hohoanimoyu ranai awarindihoyu.

¹¹ Horombo ro nimori-yahambe rani-simboani wandi hoafi, hohoanimoyu, fifirife rani-moatükunimoyu ra nimori nou rasüngumarheandi. Nga hapondani ana ro adükari-yahühi nimoakidibou-yei hohoanimoyu ra hiningi-riheamboanahi.

¹² Haponda munquambo moatükunimoyu awi moai shiri ndorihu fifirihundi, nga hoehimboambe nahurai-ane hoeirihu arihundi. Nga süngunambo animoyu shiri Godimbo ndondihuri ahandi ngusumboari ra hoeindihumboayefi. Hapondani ana moani bidifiri yangiri-ane fifirarheandi. Nga süngunambo-animoyu ro ahambo ndondihini fifirindi-hinimboyahi, ai wambo haponda ndore fifirareandiri nou.

¹³ Nga haponda ngimi moatükunimoyu nda, Godimbo anihondumbofe hohoanimoyu, Godimbo anihondumbofehü himboyondombo hohoanimoyu, asu nindou ngorumbo ngusüfo pefe hohoanimoyu ra moani koadürumbo-koadürumbo yagodimboe. Nga ngimi hohoanimoyu ranahandambo, ngorumbo ngusüfo pefemboane ai adükari hamindayo.

14

Godindi hoafi hoafimbo hohoanimoyu pandihumboane

¹ Munquambo si aho ra nindou bodimondambo ngusüfo pefembo hohoanimoyu homboane. Asu se Yifiafi Aboendimoyu nginindi rani semindimbo hohoanimoyu ngei. Nga Godindi hoafi hoafiyorambo nginindi ranimbo se moani ngusüfo pandihindi.

² Nindou düdi ai rani-poanimoyu hoafinambo hoafayu ana, nindou ranaheimbo hoafiyundürühi-yupoani, nga ai Godimbo yangiri-ani hoafayu. Sapo hoafi ra nindou

ranai ngiri fifiri indihindi, nga ranana Yifiafi Aboedi-mayo ranahandi ngin indinambo Godimbo yangiri-ani dibo hoafi hoafiyundo arandi.

³ Nga asu nindou dudi ai Godindi hoafi hoafayu ana, asu ai nindou ranaheimbo anihondumbofe ra nginem indindurihi farihendurihi, asu ngusüfoambe aboedi didiboado-rearuhane.

⁴ Nindou dudi rani-poanimbo hoafinambo hoafayu ana, ai ahandi fi nginem indimbo yangiri-ani hoafayu. Nga asu nindou dudi ai Godindi hoafi ra hoafayu ana, asu hoafi ranai Kraisi nendi ranaheimbo ngin indamündürimboe.

⁵ Ro siheimbo munguambo rani-poanimbo hoafinambo hoafindei sahehea hohanimoayahisi, nga awi ro siheimbo Godindi hoafi hoafiyoramboanahi hohanimoayahi habodhi. Nindou dudi ai rani-poanimbo hoafinambo hoafinduan asu nindou ngori ai hoafi ranahambo hihirifoefe hoafiyonani animbo, asu Kraisi nendi munguambo ranaheimbo hoafi ra fandihendürimboe. Nga nindou dudi ai Godindi hoafi weindahi hoafayu ranana rani-poanimbo hoafinambo hoafimbo ngasündeamboane.

⁶ Wandafi mam, awi ro siheimbo sowahi tükundaheandühi rani-poanambo hoafinambo hoafindahandürani ra ro ngiri siheimbo fandheandüri. Nga ro siheimbo God ai wambo bidifiri moatükuni weindahi-mareandiri hoafi, fifirifembo moatükuni hoafi, Godindi hoafi hoafiyorambo hoafi asu yamundifembo hoafi ra ndahandürananimbo, siheimbo fandihede-andürimboyahi.

⁷ Hoahoango rakoate-randeimbi moatükuni, nümüsi, fufun, mbonifaifai ranamboani moani mam rahurai-ane. Rani-moatükuni munguambo ranai mamikari hoafindoani ra nungundihi nindou ai himborimandei hoafi ahandi rana?

⁸ Nindou ai yifiarimbo yinafoaiyu-randeimbi ai ndofe yinafoaikoate-ayu ra, asu nindou didai yifiarimbo napo ra didiboandomandea?

⁹ Moani mare yahurai-ane, asu se rani-poanimbo hoafinambo hoafayei ra asu nindou amuri ai nungundihi sihei hoafi fifiri-mandihinda? Ranana se moanipo hoafindamboyah, nga sihaf hoafi ranai moani weri-yafui nou nimoamo ngomboe!

¹⁰ Yini, munguambo hifi ndanihu rani-poani rani-poani hoafi afind-ane engoro. Nga asu moai mamam hoafi ranai ranahandambo nimindi fifirifekoate yangoro, nga wani.

¹¹ Nga asu ro hoafi wataporayu ranahandi nimindi ra fifirifekoate-ayah ana, nindou hoafayu ranai wandi nindou amurinduan asu ro-amboa ahandi nindou amurindamboyah. Se rani-poanimbo hoafinambo wataporindeiani siheimbo yahurai tükundifemboe.

¹² Nga se-amboa Yifiafi Aboeindi-mayo nginindi ra semindimbo hohanimoyei arihundi ranimboane asu se Kraisi nendi fehefembo nginindi ra semindimbohunda tihirifondei ngei.

¹³ Ranimboane nindou dudi ai rani-poanimbo hoafinambo hoafiyu-randeimbi ana, ai hoafayu ranahambo Kraisi nendi ranaheimbo hihirifoefe hoafombohunda nginindi ranahambo Godimbo didibafi-mbifiyuwamboane.

¹⁴ Asu ro rani-poanimbo hoafinambo didibafehandi ana, wandi yifiafi raniane didibafefeyo, nga asu wandi hohanimo ranai ana moani moaruwai titanimbo-reamboane.

¹⁵ Asu randifeyonani ra ro nungumandihia? Ro wandi yifiafi ranambo didibafindaheamboyahisi, nga asu ro wandi hohanimo ranambo amboani didibafindaheamboyah. Ro wandi yifiafi ranambo herunda-mboyahisi, nga asu ro wandi hohanimo ranambo amboani herundamboyah.

¹⁶ Godimbo se sihaf yifiafi ranambo yangiri hihifariri ana, asu moanindi nindou-mayei ranai fandifeambe ngiri hoafindeihi, "Anihond-ane," mbisei se hihifiyafambe. Sapo se hoafayafi ranahambo ana nindou ranai moai fifirihindi.

17 Godimbo hihifimbo didibafife sihafi ra aboedi saf-anesi, nga ngiri nindou ngorü ranahambo ngininda-mindündürü.

18 Ro afindimboanahi rani-poanimbo hoafinambo Godimbo hoafiya arihandi ra siheimbo ngasündihea-ndürimboanahi asu ranimboanahi ro Godimbo hihifarihüni.

19 Nga Kraisindi nendi fandifeambe roana, moani nindou ai fifirihindeimbi hondahüfeimbi (5) hoafi yangiri yamundife-ndürimbo hohoanimoayahi. Nga asu hoafi moani afindi hamindi rani-poanimbo hoafinambo wataporimboyo ho ana, aboedi hamindiyopoi.

20 Wandafi mamä, se nimoakidibou hohoanimoayei nou hohoanimo-ndeimboyei. Moaruwai hohoanimo aho rananimbo se nimoakidibou nou hohoanimondeihini nimböei, nga asu sihei hohoanimo ranana nindou boagiri nahurai-animbo se nimböei.

21 Ahinümbi hohoanimo sürü papirandühi yahoya, “Rani-poanimbo hoafi hoafümbi nindoundi yafambe süngu-ane, asu nindou amuriyei yafambe süngu-ane, rananimbo nindou ndanaheimbo ro hoafindahandüri-mboyahisi, nga asu ai ngiri wambo himborindei,” mehu Adükari ai.

22 Nga ranane asu rani-poanimbo hoafi hoafimbo nginindi ranai nindou Godimbo anihondümböfe-koate-mayei ranaheimbo nafuimbo moatükun-ane, nga asu anihondümbö-rihoreimbi ranaheimbo ana wani. Nga asu Godindi hoafi hoafimbo nginindi ahei mbusümo ranai anihondümbö-rihoreimbi aheimbo nafuimbo moatükun-ane, nga Godimbo anihondümböfe-koate-mayei ranaheimbo ana wani.

23 Ranimboane asu Kraisindi nendi ranai mamühi fandihindani se rani-poanimbo hoafinambo hoafayei ana, asu fifirifekoate-yeimbi asu anihondümböfe-koate yeimbi ranai tükündahi siheimbo hoeindihindürühi, ai ana hihindi-hihindiyehaneimbi mbiseimboyei.

24 Nga munguambo Godindi hoafi rani yangiri hoafindeian-animbo, asu anihondümböfe-koate-yumbü asu fifirifekoate-yumbü ai tükündifi-hündambo amboani asu ai hoafi ra himborindu haya moaruwai hohoanimomayu ranimbohünda ngusüfoambe afindi hohoanimondimbi.

25 Rananimbo asu ahandi hohoanimo dibo megoro ra weindahindeandühi, asu ai yiri yimbu pusinde niamdümbö Godimbo hohoanimonduwöhü hoafindühümboya, “Awi anihond-ane, nga God ai se-babidi sihei mbusümo anüngu!” mbüsümbui.

Godimbo ratüpurü hohoanimo ra aboedi mbihowamboane

26 Wandafi mamä, asu se nüngundühi ramandihinda? Munguambo se fandifeambe, nindou ngorü ai herü hohoanimonduhane, ngorü ai yamundiferambo hohoanimo hohoanimonduhane, ngorü ai God ai nini-moatükunimboyo hoafimbohünda nafuimayundoane, ngorü ai rani-poanimbo hoafinambo hoafimboane, asu awi asükai sapo ai hoafiyumbi hihirife hoaf-ane, mungu rani-moatükunü ra hoafimbeyei-amboane. Mungu-moatükunü ra Kraisindi nendi ranaheimbo nginimbiramindüramboane.

27 Nga asu nindou bidifiri ai rani-poanimbo hoafinambo hoafimbo hohoanimondeihini ana, moani nindou yimbundafandani asu ngimindimondani yangiri-animbo rambirundamboane. Nga asu moani ngorü ai hoafindu kikindamüduani, ngorü ai hoafiyu-mbirandamboane. Rananimbo asu nindou ngorü ai nini hoafi ngorü ai hoafimayu ranahambo hihirifoare hoafimbiyu wamboane.

28 Nga asu nindou ngorü ai rani-poanimbo hoafinambo hoafinduanü ranahambo hihirife hoafimbo nindou ranihü nimgokoate-nduanü ana, asu nindou ranai rani hoafinambo hoafindümbui, nga moani ai sisi-koate niamdümbö-animbo ahandi fimboane asu Godimboane rani yangiri hoafimbiyu-wamboane.

²⁹ Yimbu ngim̄i nindou saf-anim̄bo God̄ind̄i hoafi hoafim̄bo-mayo ra hoafimbeyo-mondamboane. Nga asu amur̄i bidifir̄i ai moan̄i n̄imar̄imombo n̄ne hoafi ai hoafayomo ranahambo t̄umb̄irundamboane.

³⁰ Nga asu nindou mam̄i wataporambe amaru ahambo God ai nafuiduan̄i, asu nindou n̄ngumbo hoafayu ranai ahand̄i hoafi ra awi kik̄imb̄iram̄undu-amboane.

³¹ Ran̄i-s̄ngumbo-anim̄bo nindou muṅguambo mamam̄i God̄ind̄i hoafi hoafind̄imondan̄i, asu nindou muṅgu amarei ranai hoafi ranahambo fifir̄ihind̄uh̄i nḡin̄ind̄i mb̄in̄imboei-amboane.

³² God̄ind̄i hoafi hoafim̄bo nḡin̄ind̄i sowand̄umondeimb̄i nindou ana ai moan̄i ranahand̄i nḡin̄ind̄i ra h̄ifand̄i-mb̄irundamboane.

³³⁻³⁴ Sapo God ai s̄hef̄imbo moai mam̄ikariyo wakiferambo yifir̄iyu, nga moan̄i aboed̄i ndor̄ih̄efe n̄ngomboane yifir̄iyu.

Krais̄ind̄i nend̄i muṅgu ai fand̄ifeambe ana, awi n̄moreh̄i ai watapor̄indeimboyei, nga moan̄i s̄s̄ikoate n̄mandei. Krais̄ind̄i nend̄i muṅguambo yahurai-ane rar̄ih̄i ar̄ih̄ündi. N̄moreh̄i aiana nḡir̄i hoaf̄indei sapo Moses̄ind̄i ah̄in̄umb̄i hoafi hoafim̄ayo s̄nḡu ai moan̄i nindowenih̄i-yomond̄i hoareh̄i n̄imboei.

³⁵ N̄moreh̄i ai ran̄i-moat̄ukun̄i ranahambo fifir̄ifeh̄ü t̄ür̄üfoefembo mb̄iseimbo ana, ai ahei nindowenih̄i ranahamumbo worambe d̄üdumbeyahi-puramboane. N̄moreh̄i ai Krais̄ind̄i nend̄i fand̄ifeambe bot̄ife hoafi ana, amoan̄iṅgeimb-ane.

³⁶ Awi God̄ind̄i-mayo hoafi ra s̄heimbo sowah̄ind̄i bot̄ife homboyo? Awi asu hoafi ra s̄heimbo yanḡir̄i t̄ük̄ufemboyo?

³⁷ Nga asu nindou mam̄i ai rande hohoan̄imonduh̄üya, “Ro God̄ind̄i hoafi hoafiyar̄ihand̄eimb-anah̄i,” ehuyo, asu “Yifiaf̄i Aboed̄ind̄i fifir̄ife masaham̄ind̄ih̄i,” ehu ana, refeana ai fifir̄imb̄ireand-amboane, nga Ad̄ükar̄i ai rand̄ihind̄i mehu hoaf-ane nda ro s̄heimbo s̄ür̄ü papar̄ihand̄i.

³⁸ Nga asu nindou ran̄i hoafi ranahambo h̄imbor̄ikoate-ayu ana, asu se nḡir̄i ahambo h̄imbor̄indei.

³⁹ Ran̄imboane wandaf̄i mam̄i, God̄ind̄i hoafi hoafim̄bo hohoan̄imo ranahambo yanḡir̄i ṅus̄üfo pand̄ih̄i ṅgei, nga asu se ran̄i-poan̄imbo hoafina hoafim̄bo yowan̄i mb̄iseimboyei.

⁴⁰ Krais̄ind̄i nend̄i fand̄ifeambe muṅgu-moat̄ukun̄i aho ra wud̄ipoapond̄ih̄i ndond̄ih̄i rand̄ihind̄i.

15

Krais ai yif̄iyu hayamboyu as̄ükaiyu bot̄imefiyu

¹ Wandaf̄i mam̄i, haponda ro s̄heimbo aboed̄i hoafi masahand̄ür̄i ra as̄ükainda hohoan̄imo bot̄ind̄ihend̄ür̄i samboanah̄i. Aboed̄i hoafi ra se sah̄ümündi hehimboyei asu se ran̄ifih̄i nḡin̄ind̄i man̄iboadei ranahamboanah̄i.

² Aboed̄i hoafi s̄heimbo ro bokar̄imari-heheand̄ür̄i ranahambo nḡin̄ind̄i kik̄ih̄ir̄ih̄ümündi an̄iboadei hei ana, ranambo se aboedambo-ndahimboyei. Nga refekoate-ndeian̄i ana, nḡir̄i fand̄ihend̄ür̄i.

³ Ro hoafi h̄imbor̄iya heheambo masaham̄ind̄ih̄i ra s̄heimbo masahand̄ür̄i ra ai aboed̄i ad̄ükar̄i moat̄ukun̄i ham̄ind-ane: Krais ai s̄hef̄i moaruwai hohoan̄imo ra raguanambo-fembo-h̄ündamboyu yif̄imayu, sapo God̄ind̄i hoafi yare hoafim̄ayo s̄nḡu.

⁴ Ahambo hon̄guambe s̄hehorane, asu ranambe nḡim̄i n̄imb̄iyu mbura as̄ükaiyu bot̄imefiyu, God̄ind̄i hoafi yare hoafim̄ayo s̄nḡu.

⁵ Ran̄iyu asu ai Pitambo-so boatei t̄ük̄üfi mburamboyu asu s̄nḡunambo ahand̄i 12 s̄nḡurur̄ü-rundeimb̄imbo-so t̄ük̄ümefiyu.

⁶ Ranıyu asükaiyu ahandı wandafı mamı 500 ɲgasündeandeimbı nindou ranaheimbo-so tükümeŋıyu. Nindou ra afındı ana anımbœi, ɲga asu bıdıfırı ana yıfısafımayei.

⁷ Ranıyu ai Semsımbœ-so tüküfi mburamboyu asu süngunambo ahandı hoafı sowandümo homo-rundeimbı-memo muɲguambo ahamumbo-so tükümeŋıyu.

⁸ Ranıyu asu süngunambo hondü wambo-so amboa tükümeŋıyu. Asu ro furambe saɲgorambo hapoadümboyaha wakemındı-ndırımbo nahurai-anahı.

⁹ Kraisındı hoafı sowandümo homo-rundeimbı-yomondı mbusümo ra akıdou saf-anahı. Wambo ana Kraisındı hoafı semündü hu-randeimbı mbısei dükandıhındırımboyei sapo ro Godındı nendı ranaheimbo moaruwaimbo-marıhearü hahı ranımböhünda.

¹⁰ ɲga God ai wambo moanı hıpoambo-mareandıra ranımbœanahı haponda ro Kraisındı hoafı sahamındı ha-rıhandeimbayahi. ɲga asu ahandı moanı hıpoambofe hohoanımo ranai moai moanımbœfeyo, ɲga wanı. Kraisındı hoafı sowandümo homo-rundeimbı bıdıfırı ai muɲgu moai ro ratüpurayahi nou yaru tıɲrıfeyomo. ɲga roana, wand-amboanı moai ratüpurıya rıhandı. ɲga Godındı moanı hıpoambofe hohoanımo wandı fiambe amarondırı ranane farıhendıra ro rawarıheandı.

¹¹ Ranane hoafı ra ro hoafıyahembü hündıyo asu ai hoafıyomondeimbı hündıyo ra sapo mamı ranı hoafı ranıyo bokarı-marıhehundı ranahambo se anıhondümbœ-marıhındı.

Sıhırı yıfıhündı botıfe hoafı

¹² Krais ai yıfımayua asu God ai honɲguambeahındı botımarırı hoafı ra ro afındımbœ hoafıyefı marıhundı. ɲga asu nımbœ nindou bıdıfırı sıhei mbusümo anımbœi ranai hoafıyeihıya, “Nindou yıfıyoweimbı-hündı ana, ɲgırı asükaindo botındıfeyo,” maseia?

¹³ Ranı hoafı ra anıhondümbœyo-mbonana, God ai moai Kraisımbœ honɲguambeahındı botırırı.

¹⁴ Asu Krais ai yıfıhündı botıfekoate-mbeimbonana asu ro ɲgırı nınımbœ hoafıyefı rıhunda asu se ɲgırı nını-moatükunımbœ anıhondümbœ-rıhındı.

¹⁵ Rambefe-mbonanası, asu ro Godımbœ tıkai hoafıyefı-rıhundeimbı nindou tükümbayahu. Sapo ro ahambo anıhondümbœ hoafıyefühi sefıya, “God ai Kraisımbœ botımarırı,” asefi. Nindou yıfıhündı botıfekoate-mbembœnana, God ai ɲgırı Kraisımbœ yıfıhündı botırırı.

¹⁶ ɲga God ai nindou yıfıyeimbıhündı ranaheimbo botıfendürıra koatembeimbonana, asu Krais ai-amboanı yıfıhündı botımbefıpoanı.

¹⁷ ɲga asu God ai Kraisımbœ yıfıhündı botıfıkoateyu-mbonana, asu sıhei anıhondümbœfe ranai sıheimbo mbafarı-hendürıpoanı. ɲga seana sıhei moaruwai hohoanımo ranaianımbœ kıkıhındamındındürı nıɲgomboe.

¹⁸ Asu anıhondümbœ rambefembœnana, nindou dıdıyei Kraisımbœ anıhondümbœ-rıhorı mburıhü yıfımayei ranai-amboanı moaruwaimboayahi.

¹⁹ Sıhırı ana Kraisımbœnefı anıhondümbœ-rıhurühi hımbœayahundo. ɲga asu Krais ai sıhefımbœ ndanısimboanı yanɲgırı fehefemunımbœ hımbœbayefı-mbonana, asu nindou bıdıfırı sıhefımbœ hıpoanımbœembœ-aneı sahümunı.

²⁰ Hohoanımo ra yahurayıpoanı, ɲga wanı. ɲga anıhondüyo Krais ai yıfıyu mbura honɲguambeahındı God ai botımarırı. Nümbürambeahındı horombœnambœ sesımbœ moatükunı boateı nafaramındo nahurayıyo God ai Kraisımbœ boateı yıfıyeimbı nindou ai yanɲgırı botıfekoate-yeıambe ahambo botımarırı.

²¹ Nindou mamı ahandı süngu yıfımbœ hohoanımo tükümeŋıyo asu nindou mamı ai-amboanı ahandı süngu yanɲgırı botıfembo hohoanımo tükümeŋıyo.

22 Sapo nindou munḡu ai ra Adamḡndi siriḡhünd-anei yifiḡmayu süḡgu yifiḡyei arḡhündi. Nga nindou munḡuambo Kraisiḡndi siriḡhünd-anei botḡmefiyu süḡgu botḡyahi arḡhündi.

23 Nga munḡuambo nindou mamai ahei botḡfeambe botḡindahumboyefi. Kraisi ai boateimayu asu ai asükaindu kudüwan-anḡmbo asu nindou ahandi siriḡmayei ra munḡu botḡindahimboyei.

24 Rani-simboan-anḡmbo munḡu-moatükunḡ munḡumboayo si ranai tükündifemboe. Rananiḡmbo asu Kraisi ai sanendi, anani, kabomo ra hifandi-rundeimbi, munḡuambo ratüpurḡ bogoriḡmboyafu-ndeimbi, asu munḡuambo ḡḡinḡndi hifandu-ndeimbi ranaḡhamumbo hifiḡnambo-ndeapurḡimbui. Rananiḡmbo asu ai ḡḡinḡndi hifandarandi ra Ape Godḡndi wariwami hiniḡḡindeambui.

25 Awi ranambe ana Kraisi ai bogoriḡmbondüfi nüḡgu ḡḡumbo anḡmbo, asu God ai moaruwai nendi ranaheimbo hifiḡnambo-ndeandüri haya Kraisiḡndi yirumbo hoarehi hiniḡḡindearümbui.

26 Amuri hürütümbi ranaheimbo hifiḡnambo-ndeandüri ḡgu-ḡḡumbo anḡmbo, asu süḡgunambo hondü-anḡmbo yifi ranahambo amboani hifiḡnambo-ndeambui.

27 Godḡndi hoafi yare hoafiyowohü yahoya, “God ai munḡu-moatükunḡ ahandi hoarehi hiniḡḡimareandi,” meho. Nga God ai munḡuambo moatükunḡ ranamḡbeyupoani. Raniḡmbo-anḡmbo siḡiriḡ fifiriḡndi-humboane, God ai munḡu-moatükunḡ ra Kraisiḡndi hoarehi hiniḡḡimareand-anesi, ḡḡa asu ai moai ahandi hoarehi nüḡgu, ḡḡa wani.

28 Nga munḡu-moatükunḡ ra Kraisiḡndi hoarehi yangiriḡndoan-anḡmbo, asu Godḡndi Niḡmoriḡ ranai sapo Afḡndi ai munḡu-moatükunḡ ahandi hoarehi hiniḡḡimareandi raniḡhoarehiḡndümbui. Rananiḡmbo asu God ai ahandiḡhoariḡ munḡu-moatükunḡ aho ranahambo bogoriḡ hondüḡndümbui.

29 Nga asu yifiḡyeimbi ai botḡfekoate-ayei ana, asu nindou bḡdifiḡri aheimḡbohünda hiḡmoniḡ hundüriḡyei arḡhündi ranai nüḡḡuriḡhi-ndüḡyeia? Asu yifiḡyeimbi ai botḡfekoate-ayei ana, asu niḡmboe nindou bḡdifiḡri ai aheimbo fehefe-düriḡmbohünda hiḡmoniḡ hundüriḡyei arḡhünda?

30 Asu yihoeffimbo amboa. Ro Krasḡndi ratüpurḡ ratüpurḡmayefi asu nindou bḡdifiḡri ai munḡuambo si aho ra moaruwaimbo-rḡhimuniḡ hei arḡhündi. Asu yifiḡyeimbi nendi ranai asükaiyo botḡfekoatembo-ayei ana, asu ro niḡmboe moaniḡ ndariḡhu anḡmboefa?

31 Wandafiḡ mamai, munḡuambo si aho ra ro yifiḡmbo nahuraiya arḡhandi. Ra anḡhondane. Se munḡuambo Sisas Kraisiḡbabḡdi anḡboadei raniḡmboanahi ro siḡheimbo hifiḡhifiḡyahühi weindahḡ rariḡhe hoafehandüri.

32 Efesus ḡḡoafiḡhü ro niḡmambeahḡndi niḡniḡhondiḡbabḡdi nahurai yifiḡriḡmayahi. Raniḡmboḡhündambo nindouyafe hohoanḡmo süḡgu ro niḡniḡmoatükunḡ aboediḡ mandahamḡndiḡha? Nga asu yifiḡyeimbiḡhündi nindou ranai asükaindei ḡḡiriḡ botḡindahindiḡ hoafiḡ ra anḡhondayo ana, ambesi, ḡḡa siḡiriḡ moani, “Sesi dagudifi, hoe ndḡmḡndefiḡ raraondiḡhu ḡḡefimboane. Nga sümbu ana awi siḡiriḡ yifiḡndemboyefi,” hoafiḡ mamai hoafiḡmayo süḡgu.

33 Se tḡkai hoafiḡ anḡhondümbö-ndḡhimboyei. Siḡiriḡ siḡhefiḡ wandafiḡ moaruwaiḡmayei raniḡbabḡdi ahabodefiḡ ana, asu ai siḡhefiḡ hohoanḡmo aboediḡ ra moaruwaimbö-ndḡhimuniḡmboyei.

34 Se wudiḡpoapondiḡhi hohoanḡmondeihḡ asu moaruwaiḡ hohoanḡmo ra rühüsafiḡ hiniḡḡinḡndiḡhindiḡ. Nindou bḡdifiḡriḡ seana moai awi Godḡmbo fifiriḡhorḡ. Ranahandambo se amoanḡḡimḡbeyeiḡamboane.

Fi asükaiyo boteḡfeyo ranana ḡḡorü-poaniḡmboane

³⁵ Nindou bɪdɪfɪrɪ ai dʉdʉndahindʉhi anɪmboya, “Nindou yɪfɪhʉndɪ ra nʉngundɪhi asʉkai botɪmandahinda? Fi ra asʉkaindo botɪndɪfeyowohʉ nʉngʉ-nahurai fi ndemɪndɪ haya tʉkʉndɪfe manɪŋgoa?” mbɪseimboyei.

³⁶ Ranana hɪhɪndɪ hoaf-ane? Se ra fɪfɪrowamboanafɪ nɪnɪ-moatʉkʉnɪ hoarɪ hɪfambe hɪfɪ kararowandɪ ranai yɪfɪkoate-nahuraiayo ana, asu ai ŋgɪrɪ yangɪrɪ aboedɪ tʉkʉndɪfeyo.

³⁷ Se konɪyo asu nɪnɪ manɪrɪyo hɪfarowandɪ ra moai emʉndʉ dʉdʉdʉ kameihɪ hɪfɪrowandɪ, ŋga hoarɪ yangɪr-ane hɪfɪ kararowandɪ.

³⁸ Ranana asu God ai hohoanɪmomayu sʉngʉ dʉdʉdʉ emʉndʉ napo ra ranɪfɪhɪ pa-pareandɪ. Ranai munɪgu nɪne-moatʉkʉnɪ mamamɪ hoarɪ ranaheimbo ranɪ-poanɪmbo ranɪ-poanɪmbo dʉdʉdʉ, emʉndʉ ra sagadʉrɪ arandɪ.

³⁹ Munɪgu-moatʉkʉnɪ yangɪrɪ nɪŋgo haya hoahoanɪgo-randeimbɪ ranahei fisafɪ ana mamɪ sɪmogodɪ yangɪrɪyopoanɪ, ŋga wanɪ. Nindou ai ŋgorʉ-poanɪmbo fisaf-ane, nɪnɪhondɪ ai ŋgorʉ-poanɪmbo fisaf-ane, ndu napo ai ŋgorʉ-poanɪmboane. Asu kinɪ ai ŋgorʉ-poanɪmboane.

⁴⁰ Sʉnambeahɪndɪ moatʉkʉnɪ fi-poanɪmboane, asu hɪfɪ ndanɪhʉndambo fi-poanɪmboane. Ŋga asu sʉnambeahɪndɪ moatʉkʉnɪ ranai ŋgorʉ-poanɪmbo fiyomboane, asu hɪfɪ ndanɪhʉndambo moatʉkʉnɪ ranai ŋgorʉ-poanɪmbo fiyomboane.

⁴¹ Hʉfɪhamɪndɪ ai-amboanɪ ahandɪ ranɪ-poanɪmbo fi anandɪ. Amoamo ai-amboanɪ ahandɪ ranɪ-poanɪmbo fi anandɪ. Asu mupui amboanɪ ranɪ-poanɪmbo fi anandɪ, ŋga asu munɪguambo mupui ra bɪdɪfɪrɪ ai ŋgorʉ-poanɪmbo fiyo asu bɪdɪfɪrɪ ai ŋgorʉ-poanɪmbo fiyo ra hoanɪgomboane.

⁴² Moanɪ yahurai-anɪmbo nindou yɪfɪyeimbɪhʉndɪ asʉkaindei botɪndahinda tʉkʉndɪfemboe. Fi ra asamboefeyo rananɪmbo ai sʉmboyo-randeimb-ane. Ŋga asu fi ranai yangɪrambofe tʉkefeyo ranai ana sʉmbokoateyo-randeimb-ane.

⁴³ Fi asamboefeyo ranana wosɪhoaforɪ hɪmboyowohʉ hoafendɪyowohane. Ŋga asu fi yangɪrɪ botefeyo ranana moanɪ aboedɪ hɪmboyowohʉ ŋgɪnɪndɪ tʉkʉfeihane.

⁴⁴ Fi asamboefeyo ranana hɪfɪ ndanɪhʉndambo fi yangɪr-ane. Ŋga asu fi botefeyo ranana sʉnambeahɪndɪ fi-ane.

Hɪfɪ ndanɪhʉndambo fi-poanɪmboane, asu sʉnambeahɪndɪ fi-poanɪmboane re-hayamboane anɪŋgo.

⁴⁵ Sapo Godɪndɪ hoafɪ yare hoafɪyowohʉ yahoya, ‘Weanɪgurʉhɪdɪdɪ nindou, ahandɪ ndʉrɪ Adam ana, nindou yangɪrɪ nɪŋgombo tʉkʉmefiyu,’ meho. Ŋga asu ŋgorʉ Adam, Krai, aiana yangɪrɪ nɪŋgombo yɪfɪafɪ saimboyu tʉkʉmefiyu.

⁴⁶ Yɪfɪafɪ hoearambe fi ranai moai raboatei tʉkʉfeyo, ŋga wanɪ. Ŋga hɪfɪ ndanɪhʉndambo fi ranɪboatei tʉkʉfeyoane, asu sʉngunambo yɪfɪafɪ fi ranai tʉkʉmefeyo.

⁴⁷ Weanɪgurʉhɪdɪdɪ Adam aiana hɪfɪhʉndɪyu tʉkʉmefiyu. Ŋga asu sʉngudɪdɪ Adam ana sʉnambeahɪndɪ tʉkʉmefiyu-ani.

⁴⁸ Hɪfɪ ndanɪhʉndambo nindou ana sapo nindou hɪfɪnambo nafɪyumbɪhʉndɪ-mayu nahurai-anei. Ŋga asu nindou sʉnambeahɪndɪ aiana sapo nindou sʉnambeahɪndɪ tʉkʉmefiyu nahurai-anei.

⁴⁹ Haponɪnɪ ana sɪhɪrɪ nindou hɪfɪnambo nafɪyumbɪ-mayu ranahandɪ fi-hoearɪ-yefomboanefɪ, ŋga mare yahurai-anɪmbo sɪhɪrɪ nindou sʉnambeahɪndɪ tʉkʉmefiyu rahurai fi-hoearɪ-ndemboyefɪ.

⁵⁰ Wandafɪ mamɪ, hoafɪ nda ndahurai-mayowamboanahɪ hoafehandʉrɪ. Nindou hɪfɪ ndanɪhʉndambo safɪ horɪ ranɪ-finambo tʉkʉfimbɪ nindou ranai ana ŋgɪrɪ God ŋgɪnɪndɪ hɪfandarandɪ ranambe ŋgu. Asu nɪne-moatʉkʉnɪ sʉmboyo-randeimbɪ ra asu ŋgɪrɪ nɪne-moatʉkʉnɪ sʉmbokoateyo-randeimbɪ ra ndemʉndʉ.

⁵¹⁻⁵² Dɪbo hoafɪ meŋgoro nda hɪmborɪndei, nindou munɪguambo sɪhɪrɪ ŋgɪrɪ yɪfɪndefɪ. Ŋga munɪguambo sɪhɪrɪ ŋgorʉ-sʉngundahundʉhi anɪmbo ranɪ-poanɪmbo

findefi hohu tükündahumboyefi. Nimehünou, himboari dikirihu afarihumñndefi nou bidifiranambo fufunji ai hoafindoani simbori tükündahumboyefi. Sünambeahñndi fufunji ranai hoafindoani animbo nindou yifiyeimbihündi ranai asükaindei botindahimboyei, asu muñguambo sihiri moani rani-poanimbo tükündahumboyefi.

⁵³ Sümboyo-randeimbi fi ranana ñgorü-poanimbo findo haya sümboyokoate-randeimbi tükümbifeyo-wamboane. Nga asu yifiyo-randeimbi fi rananimbo ñgorü-poanimbo findo haya yifiyo-rakoate tükümbifeyo-wamboane.

⁵⁴ Rananimbo sümboyo-randeimbi fi ranai sümboyo-rakoate findoani, asu yifiyo-randeimbi fi ranai yifiyo-rakoate findoan-animbo, asu Baiborambeahñndi hoafi ranai anihondü tükündifemboe. Ai yahoya, “Yifi ai awarihoeihü yanñiri koadürümbo niñgombo ranai harihoi tükümeñfeyo!” meho.

⁵⁵ “Yifi se, naha sihafi harihembo ñginñnda?

Yifi se, naha sihafi ñginñndi moaruwaimbofe ramboa?”

⁵⁶ Moaruwai hohoanimo, ra yifñndi moaruwaimbofe ñginñndi nimñndühane. Ahññmbi hohoanimo ra nindou-yafe moaruwai hohoanimo nafuiyo arandi rananimbo asu nindou ai moaruwaimbo-ndahimboyei.

⁵⁷ Sihafi Adükari Sisas Kraisñndi ñginñndi namboyu God ai siheñmbo ramareamuna yifiar-ambeahñndi hamarihehundü. Nga ranimbo-hündambo-animbo sihiri Godimbo hihifñndihurimboane!

⁵⁸ Wandafi mamñ, ranimboane se akidou-amboani bübüriñdeimboyei, nga se moani ñginñndi hamñndi niñboadei. Se muñguambo si ahora Adükariñndi ratüpurñ tññirñfondei ndühündi, niñmboe sapo ndani-moatükunñ nda se fifirñhindü. Se Adükariñmbo ratüpurayei ra ñgirñ moaniñmbondifeyo.

16

Godñndi nendi feheñmbo kaki

¹ Hapondani kaki Godñndi nendi Sudia hifihü amarei ranaheimbo feheñndürñmbohñnda gugurñfembo hoafñnda samboanahi. Kraisñndi nendi Garesia hifihü amarei aheimbo hoafñmayahi nou se-amboani rasüñgundñhindü.

² Muñguambo Sande aho rananimbo nindou muñguambo mamani se kaki masahümñndi ranahandi saimbo sihei worambe bidifirñ diñgehñndi. Rananimbo süñgunambo ro tükñndaheandani, aheimbo kaki gugurñfe segudürñmbo ra se ñgirñ afurñ kokopondühñndi.

³ Raniñhü ro tükñndaheandüh-animbo nindou se dibonñmehüpuri ranai siheimayoi kaki gugurñmarñhindü ra sowandümo houmbo koandñheheapura wandñmayoi ahamundñ fimbo pas kameihñ Serusarem ñgoafñnambo mbñhanñmo-ndamboane.

⁴ Nga asu ro-amboa hohoanñmo-yahanñwanñ ahanñhi ana, nindou ranñmemo ranai ro-dñbo mbñkosomo-ndamboane.

Porñndi hohoanñmo

⁵ Awi ro Masedonia hifi mbusümo nafñndahe hehea siheimbo sowahi tükñndaheamboyahi, nga ro Masedonia hifñnafi homboanahi hohoanñmoayahñ.

⁶ Awi ro moai fifirñheandñ, nga se-babidñ akidou niñmboahanñ ñgisñharñ tükeñfeyo ra aboedñndoani mañgahñyo, nññgumandahe. Se-babidñ niñmbo mbundñha asu ro nñni-nafiyo hombo hohoanñmoarandñri rananimbo se wambo nafñ hombo mbñfarñhehindñr-amboane.

⁷ Roana se-babidñmbo akidou yanñiri niñmarñmbo ana moeisahi. Nga awi roana se-babidñ gedühñ niñgomboanahi hohoanñmoayahñ, Adükariñ ai rawoyafoi ehu ana.

⁸ Nga awi roana, Efesus ngoafihü ndanihü nïmandihani Suda-yafe adükari si Pendikos* ra tükündifeyoan-animbo ndamboyahä.

⁹ Nïmboe sapo God ai nïmorehi nindowenihä afïndi aheimbo ahandi nindowbofe tüküfemböhünda wambo fondi masendimbo wambo. Nga asu nindow afïndi ai wambo ndanihü hürütarihündiri.

¹⁰ Nga asu Timoti ai rühi sihei nafïndüfiyuanä wanä, se ndahorimindei worinindihoran-animbo ai se-babidi aboedi yihimbokoate mbïnünguwoamboane. Nga ai-amboani mare ro raweheandi nou Adükariñdi ratüpurïyu-randeimb-ani.

¹¹ Nga asu nindow ngorü ai ahambo yowanä moanindi nindow-ani mbüsümbui. Nga se ahambo moani aboedi fandihëhorani ngusüfoambe afure küre haya mbüsünüwoamboane. Nga ai wandafi mamä bidifiri babidimbo mbisïnimonda sahehea hïmboyahä-purühanahä.

¹² Haponda wandafi Aporosindi hoaf-ane siheimbo hoafayahä nda: Ro ahambo wandafi mamä bidifiri-babidi siheimbo süni hoeimbireandüri sahehea hoafiya-handowohanahä. Nga ai hombo moei yahumboani, awi hapondanambe ana. Nga awi ai ninisimboaniyo hombo nafi engoro ana, ai ngumbui.

Bidifiranambo hoafi

¹³ Se hïbadihündühi anihondümböfe hohoanimo nginindi kikhindühümündi nïmboei. Se yihimbokoate moani nginindi nïmboei.

¹⁴ Se ratüpurindeihä ra sihei ngusüfo pefe hohoanimo ranambo yangir-animbo ratüpurindei ñgei.

¹⁵⁻¹⁶ Wandafi mamä, sapo se Stefanas asu ahandi worambeahindi-yei hoafi ra fifirihindi. Sapo ai boateiyei Akaia hifihü Kraisimbo anihondümbö-rïhindeimbi tükümehind. Ai Godindi nendi ranaheimbo fehefendürimbo ratüpurä ra refembo afïndi hohoanimoyei arihündi. Wandafi mamä, ro haponda siheimbo hütïhoafayahandüri se-amboani yahurai nindow-yomondi hoarehi nïmboei. Asu nindow düdi ai-babidi farihoundürihi houmbo ratüpurïyomo arundi amboani kameihä.

¹⁷ Stefanas, Fortunatus asu Akaikus ai sihei fondihümbö sapo se ndanihü sïfokoate-mayei ranimbo asu ai wambo sowana masïfomo-ndamboanahä hihifi-hihifayahä.

¹⁸ Aiyomo wambo wandi ngusüfoambe ndoru kümarundiri sapo siheimbo ramarundüri nou. Nindow yahuraimbo-animbo nindow aboed-anemo mbïsefi hohoanimo-ndefomboane.

¹⁹ Esia hïfambe Kraisindi nendi amarei ranai siheimbo hihifarihündüri. Akwira, Prisira-anafe, asu Kraisindi nendi ahafe worambe fandihä nïmarei arihündi raniamboani Adükariñdi ndürinambo siheimbo hihifarihündüri.

²⁰ Asu wandafi mamä muñgu ndanihündambo amboani siheimbo hihifarihündüri. Se Kristeni-yafe hohoanimo süngu simbori wakikhürindei.

²¹ Ro Por-anahä wandi warinambo siheimbo hihifi hoafi nda sürü paparihandi.

²² Nindow düdi ai Adükariimbo aboedi hohoanimo-yondokoate-ayu ana, ai moaruwaimbo-mbïfiyuwoamboane. Adükari, se mborai!

²³ Adükari Sisas ai ana siheimbo moani hïpoambo-mbïreandür-amboane.

²⁴ Muñguambo se Sisas Krais-babidi animboei siheimbo ro ngusüfo parariheandüri.

* **16:8:** Pendikos ai Suda-yafe adükari si nübürambeahindi sesi yimuñgu-remindimbo si-ane.

2 Korin

Pas yimbu Por ai Korin hündambo sürü papimarandi

¹ Karıhasıhandürı, wandafı mamı, ro Por-anahı sapo God ai wambo moanı ahandı yifırı süngu Sisas Kraısındı hoafı semındı ho rambohünda kafaore hınıngı-mareandırı. Ro asu sıhefı wandafı Timoti-dıbo Godındı nendı se Korin ngoafıhü amarei-aneı, asu muıguambo Akaia hıfambe amarei rananei, sıheimbo muıguambo pas nda sürü papırıho koararıhehoandı.

² Sıhefı Ape God asu Adükarı Sisas Kraıs ai sıheimbo moanı hıpoambo-ndıneandürühi ıngusüfoambe afurıfe kifeımbı hohoanımo mbısabınanđür-amboane.

Godımbı Por ai hıhıfımarürı

³ Awi sıhırı Adükarı Sisas Kraısındı God asu Ape ranahambo aboed-anı mbısefımbıboane. Ai hıpoambo-reandeımbı Ape-anı asu ıngusüfoambe afurıfe kifeımbı hohoanımo muıgu ra sai-randeımbı God-anı.

⁴ Aiani yıhoefımbı-so nıne tııırıfo afındı tüküfeyoanı ıngusüfoambe afure küreamunı arandı. Rananımbı asu ro mandıho nındou bıdıfırı aheimbo sowahı tııırıfo tüküfeyondürı ranaheimbo hohoanımondehühi ıngusüfoambe afurındıho kündıhoa-ndürımbıoyehı sapo ro yıhoehıhoarı Godındı-mayo ıngusüfoambe afurıfe kife hohoanımo sahoamınde hohoambo nahurai wambo.

⁵ Kraısımbı sowahı tııırıfo afındı tüküfeyoanı semündü marandı asu ranane ro-amboanı sahoamınde arıhoandı. Rahurai-ane Kraısındı ıngusüfoambe afurıfe kifımbı hohoanımo afındı ranai yıhoehımbı-so tüküfeyomuna sahoamınde arıhoandı.

⁶ Asu yıhoehımbı-so tııırıfo afındı tükündıfeyoanı ro sıheimbo hohoanımondemıoyehı sıhei ıngusüfoambe afurıfe kifemboane, asu rananımbı God ai sıheimbo aboedambo-ndeandürümbı. Nga asu God ai yıhoehı ıngusüfoambe afurıfembü hohoanımo kürareamunı ana, asu sıhei ıngusüfoambe afurıfendürımbı kameihane. Ranınambo ro tııırıfo masahoamındeheı nahurai se moanane sei hehi ıngınındı anımbıoeı hei ana, God ai sıhei ıngusüfoambe hohoanımo afure küre arandı.

⁷ Ro sıheimboya se ıngınındı mbınıboadeıa sehohıa anıhondümbı-rıhorühanehi. Rananımbı-hündambo ro rarıho fıfırıhoamboanehi, se ro-babıdı tııırıfo sahümündıanı asu se-amboanı ıngusüfoambe afurıfe kifımbı hohoanımo ra ro asahoamındeheı nou ndahümündımbıoyeı.

⁸ Tııırıfımbü moatükunı Esia hıfambe wambo tüküfeyendırı ranahamboanahı ro wandafı mamı sıheimbo hoafındahandüra se ranahambo fıfırımbırıhında saheheamboanahı. Ranühi wambo tııırıfo afındı hamındı tüküfendırühıyo asu wandı ıngınındı nıngombo ratüpürı hohoanımo ra muıguna hıfınamareandırı. Ranıyahı asu ro ıngırı yangırı aboedı nımbıoahı sahehea hoanımomayahı.

⁹ Ranıyahı asu ro hohoanımoıyahanı wandı fıambe tııırıfo afındı tüküfeyıowa yıfındımbıoyafı masahı sapo nındou kot hıfandı-randeımbı ai hoafıyuhüya, se yıfındımbıoyafı, ehu nahuraiyo tüküfeyondırı. Nga asu ranı-moatükunı yıhoefımbı tüküfeyıo ra yıhoefı fımbı hohoanımoıkoate-ndehühi, ro God yıfıhündı botıre-randeımbı-mayu ranahambo yangırı-anımbı hohoanımo-ndefımbıboane.

¹⁰⁻¹¹ Ranı-moatükunı moaruwai ranai yıhoefımbı hıfıkoefemunımbı mayoyosı, nga asu God ai yıhoefımbı ranambeahındı aboedambo-mareamunı. Mande anımbı süngunambo aboedambo-ndeamunımbı. Asu se yıhoefımbı fıııhehimunühi Godımbı dıdıbafayahündı ana, ro ahambo ıngınındı anıhondümbı-rıhurühi se fıya, “Ai yıhoefımbı aboedambo-ndeamunı ıngu,” ase fı. Rananımbı hohoanımo-yahümünühi amboanı asu Godımbı hıhıfı-mbırıhor-amboane ai yıhoefımbı

afar+hemuni ran+imbohünda. Ai nindou af+ndiyei did+ibaf+fe süngu y+hoef+imbo hipoamboreamunühi mafar+hemuni.

Por ai hohoan+imo ngorü-süngumareand+

¹² Ndan+moatükun+ ndanahamboanah+ ro h+hifi-h+hifiya ar+hand+: Wand+ hohoan+moambe yare hoaf+imeyond+ri ro God+ndi-mayo sürühoeimbi hohoan+imo hohoan+moya mar+hand+. Hifi ndan+hündambo nindou-yafe fif+rifenambo wambo moai ran+ hohoan+imo ranai rareand+ra tüküfeyond+ri, nga wan+. Nga God+ndi hipoambofe hohoan+imo ranai wambo ramareand+ra asu ro nindou-yei mbusümo mbumundi hohoan+imo ran+süngu yang+ri mahahabod+hi. S+heimbo-poan+imbo ro yahurai ramar+heand+ri hah+.

¹³⁻¹⁴ Ro s+heimbo pas sürü pap+ri+ho ar+hoand+ ra se hoeind+hi mbund+hü hoafi ra fif+rind+himboyei. Hapoana hoafi ra se ak+dou yang+ri fif+r+hind+. Nga se ro hoafayeh+ nda munguambo fif+r+nd+hind+hü hohoan+mombeyei-amboane sehehoamboanehi. Ran+imbo Adükari ai kos+imbo si ra tüküfeyoambe-an+imbo ro s+heimbo h+hifi-h+hifi+nda-hoand+ri+mboyeh+ mare yahurai-an+imbo se y+hoeh+imbo h+hifi-h+hifi+nda-hümuni+mboyei.

¹⁵⁻¹⁶ Ro rar+he hohoan+moyah+ya, ai wand+ hohoan+imo wud+poapond+hi fif+r+nd+hind+ sahehea horombo ro s+heimbo sowana sifomboanah+ masah+. Ro Masedonia h+f+nambo hafohü kosohü s+heimbo hoeifend+ri+mbosah+, asu se wambo Sudia h+f+nambo hombo mb+far+hehind+ramboane saheheamboyah+ hohoan+momayah+. Ranan+imbo se wambo yimbumbo hoeind+hind+rühi h+hifi-h+hifi+mbeyei-amboane masah+.

¹⁷ Horombo ro s+heimbo yimbumbo hoeifend+ri horombo hoaf+r+he mas+heheand+yosi, nga wan+. Nga ro wand+ hohoan+imo ngorü-süngumar+heand+. Ro yimbu hohoan+mo-yaheimb+mbayah+yo? Ro hifi ndan+hündambo nindou nou moai mam+ simboan+ wand+ horombo hoaf+r+he mas+heheand+ ranahambo y+n+ sa asu wan+ sa r+hand+, nga wan+.

¹⁸ S+hiri God+imbo an+hondümbo-ar+huri nou asu se wand+ hoafi amboa an+hondümbo-nd+himboyei. Munguambo hoafi ro s+heimbo asahand+ri ra y+n+ ranane asu wan+ ranane ra ai wan+.

¹⁹ Ro Sairas, Timoti-bab+di s+heimbo God+ndi N+imori Sisas Kraiss ranahambo hoaf+imehund+ri, aiana y+n+ yahu, wan+ yahu-randeimb+yupoan+. Nga mam+ hohoan+imo yang+ri-ani hohoan+moyu arand+.

²⁰ Nga asu God+ndi horombo hoafi af+nd+ ra yang+romboane, nga ranane asu Sisas Kraiss+ndi süngu-ane horombo hoafi mungu ra an+hondümbo tüküfe arand+. Ranane asu s+hiri God+ndi hoafi h+imbor+yefühi asu Sisas Kraiss+ndi süngu hoafi+yefühi, "An+hond-ane," asefi God ai adükari-ani hoaf+imbohünda.

²¹ God aiani y+hoef+imbo se-bab+di+imbo ng+n+ndi k+k+h+ramündümuna asu s+hiri Kraiss-bab+di ng+n+ndi an+imboef+. Asu ai s+hef+imbo ahand+ ratüpur+imbo amboan+ kafaare h+n+ng+mareamun-anefi.

²² Aiyu ai ahand+hoari s+hef+imbo d+bon+yumuni h+n+ng+reamuni haya asu ai Yifiafi Aboedi ra s+hefi hohoan+moambe h+n+ng+mareand+. Yifiafi Aboedi ranana sapo God ai s+hef+imbo aboedambo-femun+imboayo ranahambo nafuimbo-hündamboane.

Por ai moai aheimbo sowana asükai hu

²³ Nga ro an+hondümbo hoafi hoafayah+ nda God ai an+hond-ane mbüsü ng+n+ndamündümbui. Nga ro s+heimbo did+ t+n+r+fo af+nd+ segud+ri+poan+ saheheamboyah+ asu ro hombo hoaf+mayah+ s+hei ngoafi Korin+nambo asükai s+n+koate-mayah+.

²⁴ S+hei an+hondümbofe ranana ro hifand+hand+ri+yah+poan+, nga wan+. S+hei an+hondümbofe hohoan+imo ranamboane se-amboan+ s+heihoari ng+n+ndi

kikihiri+hümündi animboei. Rananehi asu ro sihei hihifi-hihifi hohoanimo ra botifembohünda se-babidimbo ratüpuruye arhoandi.

2

¹ Ranimboyahi ro moani wandi hohoanimonambo yangiriya, awi ro ngiri aheimbo sowana gadi asükainda nginindifimbi hoafindahandürani, afindi hohoanimondei sahehea hohoanimomayahi.

² Asu ro sühühühi siheimbo ngusüfoambe afindi kifimbi hohoanimo mbasahandürimbonana, asu nindou mami ai ngiri wambo hihifi-hihifimbohünda farhendiri. Nga se yangir-anei wambo hihifi-hihifi moatükun randihinda hihifi-hihifayah.

³ Seana wambo hihifi-hihifiyahündiri-rühündeimbi nindou-anei. Ranimboanahi asu ro siheimbo sowana sini siheimbo ngusüfoambe afindi kifimbi hohoanimo ra segodürimbo moei asahi. Ranimbo-hündamboyah ro horombo siheimbo pas sürü papirih koamaritheheandi. Ro nini-moatükunimboyo hihifi-hihifayah ana, asu se-amboani ro-babidi ranahambo hihifi-hihifiyeihanei. Rani moatükunimbo siheimbo munguambo anihondumbo-rheandürimboanahi.

⁴ Horombo siheimbo pas sürü papirih koaritheheandi simboani ana wandi ngusüfoambe tñirifo afindi nimar+wohüyo asu asübusümbi hohoanimo ranai tüküfih+yo ro aranimbo-aranimboya wakimariheandi. Se tñirifombü hohoanimo-mbeyeia sahehea pas ra sürü papirihambo-yahipoani. Nga se wambo ro siheimbo hohoanimo afindi hohoanimo-arhandüri ra fifirimbirihinda saheheamboyah parithe koamaritheheandi.

Nindou ai siheimbo moaruwaimbo-mareandüri ranahambo amboawi mbisei-amboane

⁵ Nindou ai ngusüfoambe afindi kifimbi hohoanimo wambo yangiriyopoani masendiri, nga siheimbo munguamboyo masagadüri. Ro rani moatükunimbo afindi hoafimbo moeisahi, nga ranimboanahi moani bidifiri yangiri hoafayah.

⁶ Nindou ranahambo nindou afindi se tñirifombü ratüpur masahündo ra awi rühü safi ahambo hin+ngindihori.

⁷ Nga awi se ahandi hohoanimo moaruwai ranahambo amboawi sahündowohü asu ngusüfoambe afurife kifimbi hohoanimo ndahündo. Nga asu ngusüfoambe afindi hamindi kifimbi hohoanimo ai ahambo munguna moaruwaimbo-nderimboe.

⁸ Ranimboane ro siheimbo hoafi nda hoafehandüri, se ahambo sihei-mayo hipoambofe ra nafuindahündoan-animbo ai fifiri-mbireandamboane.

⁹ Ro horombo pas sürü papirih koamaritheheandüri moani siheimbo refe hoeife-ndürimbohünda. Wandi-mayo hoafi se süngur+hündühi mungu moatükun ra rarihi mbarihündüyo wanimbaiyo? Nga se ahambo tñirifo masahündo.

¹⁰ Asu se nindou düdi ai siheimbo moaruwai hohoanimoayundüri ranahambo amboawi ase ana, asu ro-amboani ahambo amboawi mbisahandomboyahi. Moaruwai hohoanimo engoro ana, ranahambo ro amboawi asahi ana, Kraisindi himboahü siheimbo fehefe-ndürimbohünda amboawi sahühanahi.

¹¹ Satan ai sihefimbo tikai hoafindimuni-mbui sahehea ramaritheandi ra. Ahandi dibohindi hohoanimo ra sapo sihiri fifirihumboanefi.

Troas ngoafihü Por ai tñirifo afindi masemüнду

¹² Ro siheimbo hin+ngiriheiri hehea Troas ngoafihü Godindi hoafi hoafomböhünda tüküyaheandühi hoeiritheandane asu Adükari ai wambo ranhü ratüpurimbohünda aboedi hohoanimo nafuimayundüri.

¹³ Nga ro sihefi wandafi Taitus ranhü hoefikoate-yahühi asu ngusüfo afindi küritheandühi afindi hohoanimomayahi. Raniyah asu ro nindou ranhü amarei

aheimbo hihifiriharü hininngiriharu hehea, asu ro Masedonia hifinambo mahahi, nga sheimbo sowana moai asukai sühühi.

Kraisindi nginindinambo ro ngasündihurimboanefti

¹⁴ Nga Godimbo hihifindi-hurimboane nimboe sapo aiani Krais-babidi nimboefani munguambo si aho ra shefimbo aboedi nafi semündümüni huhü asu nine-moatükunirana shefimbo moaruwaimbo-femunimbo aho ra ngasündihu aboedühi tükehundi. Yihoefti ratüpurirana hamboani God ai hoafiyuan asu nindou ai Krais ranahambo fifirarihori. Kraisimbo fifirife ranana aparümbi fisinjarü yanggori wakareandi nahurai-ane.

¹⁵ Sihiri amboani aparümbi fisinjarü Kraisindi-mayo Godindi aboedi sesi mandife fondi waminandi aboedi tükufe hafo arandi tükufe haya God sowana aho nahurai-anefti. Fisinjarü ranane nindou Godindi hoafi süngurihindeimb-ayei asu ahandi hoafi süngufekoate-ayei ahei mbusümo yanggorü wakareandi.

¹⁶ Nindou didiyei Godindi hoafi himborikoate animboei aheimbo ana yifi fisinjiri nahurai-ane. Sapo fisinjarü ranai-ane aheimbo hifokoarearu arandi. Nga asu nindou Godindi hoafi süngurihindeimbi aheimbo ana fisinjarü ranai yanggiri ninngombo sagadüri arandi. Nindou munguambo aiana ngiri aheihoari Godindi ratüpurirana randihindi.

¹⁷ Nga se fifirihimboanei, roana nindou afindi ai homo Godindi hoafi hoafiyomondühi kaki sowandümo arandi nahurai nindou-yefipoani. Nga God ai yihoeftimbo ratüpurirana masemuna asu ro moai ahandi ratüpurirana hambo tkai hoafiyefi rihundi. Nga roana Krais-babidi hohoanimo mam sünguri-hundühanefi asu Godindi himboarühi hoafi ra mbumundi süngu yanggiri hoafiyefi arihu hefti.

3

Simbori hoafi femindi shefembo ratüpuriyomo-rundeimbi nindou

¹ Ro Godindi ratüpuriyefi-rihundeimb-anefti masefti ra awi asukai yihoeftihoari yihoefti fimbo boriyefihumbo se yihoeftimbo aboed-anemo mbiseiya sefimbo mbaiyefiyo? Asu awi ro nindou bidifiri nou ai pas sürü papirihü-ndeimbihündi sheimbo saiyoani asu se yihoeftimbo aboed-anemo yahombohünda mbayefiyo? Asu se yihoeftimbo farife-munimbohünda pas yahurai sürü papimboyo? Nga wani.

² Seanei yihoeftimbo nindou mungu aboed-anafani yahomunimbohünda pas nahurai-ayei. Pas ranahambo sürü papimarihündi ranana shei ngusüfoambe-ane amaro. Munguambo nindou ranai pas ranahambo fifirihahi hehi asu ai hoeiferambo-hündamboane.

³ Rani-moatükunirana dibohindiyopoani, nga ai yahurai-ane. Krais ahandihoari randi pas ra sürü papira mbura yihoefti süngu koamarihendi. Pas ra moai peninambo sürü papirandi, nga God yanggiri koadürümbo nungu-randeimbi ranahandi Yifiafinambo sürü papimarandi. Asu moai God horombo ramareandi nou nimoeifihisürü papirandi, nga nindou-yei hohoanimoambeahiyosürü papimarandi.

⁴ Ro rani hoafi hoafayehi ra sapo Kraisindi süngu ro Godimbo anihondümbomarihori.

⁵ Asu ngiri yihoeftihoari yanggiri ana rani ratüpurirana randihundi, nga ranimboane asu ro ngiri hoafindefühüya, yihoeftihoari rihundi rani ratüpurirana ramarihundi mbisefti. Nga Godindi nginindi sahumindefi hohumboanefti ratüpuriyefi arihundi.

⁶ God ai ahandihoari yihoeftimbo se randumboemo mehuwa, asu ro simbori hoafi femindi shefe ratüpurirani nindoumboياهو animboefi. Ratüpurirana horombo sürü papiru sheomombo-yomopoani. Nga Yifiafi Aboedindi nginindinamboyo sürü papira masihendi. Ahinümbi hohoanimo sürü papiru masihoemo rani-süngu

ana nindou ai yifíyeyi aríhündí, nga Yifiafi Aboedí ana nindoumbo gedühí yangíri nínjombo sendühane.

⁷ God ai ahínümbí hohoanimo ra nímoeifihí sürü papímarandí. Nga asu raníyo raní-moatükuní ra Godíndí-mayo hímboamupuimbo-randeimbí raní bitapíre tüküme Feyo. Raníyo asu Mosesíndí ngusümboarí ranai hímboamupuimbo-maranda asu Israeríhündí ai ahandí ngusümborí ra ngírí ndondíhi hoeíndíhíndí. Nga asu sünguna homboyo raní-moatükuní ranai afurímaríhoayo.

⁸ Ranímboane Yifiafi Aboedíndí ratüpurí ra ahínümbí hohoanimo ranahambo ngasünde haya hímboamupui-randeimb-ane.

⁹ Ahínümbí hohoanímondí ratüpurí ranana nindoumbo papí-hoafímboane, nga asu Godíndí-mayo hímboamupuimbo-randeimbí si raní-díbo mengoro. Raní hohoanimo raní-sünguyo nindou ai yifíyeyi aríhündí. Nga asu nindoumbo Godíndí hímboahü mbumundí tüküfembo ratüpurí hímboamupuimbo-randeimbí si raní-díbo engoro ra ngasündeamboane.

¹⁰ Aníhond-ane, horombodídí ratüpurí ranahandí hímboamupui-randeimbí si adükarímayosí, nga ndeara díkírífemboane. Nímboe sapo hapoana aboedí hoafíndí ratüpuríndí hímboamupuimbo-randeimbí si adükarí hamínd-ane.

¹¹ Ahínümbí hohoanímondí ratüpurí hímboamupuimbo-randeimbí si kameihí tüküme Feyosi, nga moai gedühí yangoro. Nga aboedí hoafíndí ratüpurí koadürümbo-koadürümbo yagodomboe ranímboane asu ahandí hímboamupuimbo-randeimbí si ra adükarí hamíndí-mbeyowamboane.

¹² Aboedí hoafíndí ratüpurí ranana ngírí muḅgundo ranahambo ro aníhondümbo-ríhu hohu anímboefí. Ranímboane asu ro yíhímboate ranahambo hoafíyefí aríhündí.

¹³ Roana Moses yare marandí nou moai yaríhu ríhündí. Aiyu ahandí ngusümboarí ra hoearínambo gabudímareandí. Rananímbo Israeríhündí ai sapo hímboamupuimbo-randeimbí si ra ahandí ngusümboarambe tüküme Feyo ra ngírí hoeíndíhínda afurínde gado.

¹⁴ Nga asu ahei hohoanimo ra moai hoeireandürí. Raníyeyi asu ai horombodídí hoafí femíndí síhefe ra hoeiríhíndühí asu ahei ngusümboarambe hoearí nou ranai ahei ngusüfoambe gabudífoareandürí haya ho-hombo haponda tüküme Feyo. Ai moai raní-moatükuní ra raguanambo-ríhíndí, nga waní. Kraisi mamí ranahandí süngunambo yangír-anímbo God ai hoearí ngusüfoambe gabudareandí ra raguanambo-ndeambui.

¹⁵ Horombo peyo haya ho-hombo hapondan-amboaní ai Mosesíndí hoafí hoeiríhi marúhí hei ra hoearí ranai ahei hohoanimo ranahambo gabudímareandüra asu hoafí nímíndí ra moai fífíríhíndí.

¹⁶ Nga nindou ai Adükarí sowanambo híhíríyahi ahei ana, hoearí ra Adükarí ai raguanambo-ndeambui.

¹⁷ Adükarí ndanai ana Yifiaf-ani. Nga asu Adükaríndí Yifiafi ranai nindou ranahandí fiambe amarondo ana, asu nindou ranai moaní aboedambo-ndüfimbui.

¹⁸ Muḅguambo síhírí ana moai síhefímbo níní-moatükuní ai ngusümboarí gabudea-muní. Ranane asu Adükaríndí-mayo hímboamupuimbo-randeimbí si ranai síhefímbo tapara-míndímunühí asu síhírí hoehímbo nou nindou ranahei fihí hefí taparíhu-míndefímbo nou-ayefí. Rananefí muḅguambo si aho ra hímboamupuimbo-randeimbí si ranai adükarí tüküfe howohü síhefímbo ḅgorü-süḅgureamuní hoaní síhírí Adükarí anüḅgu nou nímboefí aríhündí. Adükarí síhefí ranai Yifiafi wamboani ai rasüḅgure arandí.

Kraisindî hoafi sowandümo homo-rundeimbi ai hifîna nafümbi hipirî nahurai-anemo

¹ Sapo God ai yîhoefimbo hipoambo-reamunî hayambo-wamboyou ratüpurî ra mase-munî ro refembohünda, ranimboane asu ro moai yiboaruko-yiboaruko-yahundühî ambe sefi hîningîrîhundî, nga wanî.

² Ranimbo-hündamboyefti asu ro amoanîngümbi ratüpurî dîbo engoro nindou ai yaru marundî ra daboadanambo-marîhundî. Roana moai tikai hoafi hohoanîmo süngurîhu hefi rîhundî asu moai Godîndî hoafi ra ngorü-süngurîhu rîhundî, nga wanî. Nga roana nindou ranai yîhoefî ratüpurî Godîndî hîmboahü ra hoeirîhindühî ahei hohoanîmoambe ratüpurî ranahambo aboed-ane mbîseiya sefîmboanefî asu hoafi hondü ra weindahî hefi hoafiyefî arîhundî.

³ Godîndî hoafi ro hoafiyefî arîhundî ranai dîbo engoro ana, sapo nindou ahandî hoafi hîmborîkoateyei heimbo awarîhefemboayeî aheimbo-anendürî.

⁴ Nindou ranai ana hoafi ranahambo moai anîhondümborîhindî, sapo ahei hohoanîmoambe nîmbî amaro hîfî ndanîhündambo tikai god nüngumbü Satan ai gabudîfoareandürî hayambo wambo. Rananeî asu ai Krais sapo Godîndî sisamî hondü nahurai aiyu ranahandî aboedî hoafîndî hîmboamupuimbo-randeimbi si ra moai hoeirîhorî rîhündî.

⁵ Ro bokararîheheandî ra moai yîhoefî fimbo hoafiyefî rîhundî, nga wanî. Nga Krais ai Adükar-ani sefi hoahumboanefî asu ro ahandî sünguyo sîhei ratüpurîyefî rîhundeimbi anîmboefî ranahambo hoafiyefî arîhundî.

⁶ Sapo God hîfî sünü nafîrandambe ai hoafîyuhü yahuya, “Nîmbî yare nîmaroambe si ranai simbeyo-wamboane,” mehu. Asu God mamî ranani sîhefî hohoanîmoambe si ramareanda afîndî hamîndî tüküme Feyo asu sîhefî ngusüfoambe ranai aboedî si nahurai engoro. Ro si ranahambo fîfirîhumboanefî sapo Godîndî hîmboamupuimbo-randeimbi si Sisas Kraisîndî ngusümborambe apenîngo ranahambo.

⁷ Nga roana sapo aboedî hoafi ngînîndî napo nahurai hîfîna nafümbi hipîrambe afoero nahurai-anefti. Ranî-moatükunî ra nindou ai yarîhi fîfirîhindühî ndanî-moatükunî ngînîndî afîndî nda Godîndî-mayoane, nga asu yîhoefî-mayopoanî mbîsei-yambohündamboane ra.

⁸ Yîhoefimbo afîndî tîngîrîfo ranai moaruwaimbo-reamunîsî, nga asu awi moai munğunambo moaruwaimbo-reamunî. Afîndî moatükunî ranai yîhoefî hohoanîmo ranahambo kîkîhîramîndî-munühanefti, nga asu awi yîhoefî hohoanîmo ra moai munğunambo hamîndî peyo randî.

⁹ Nindou bîdîfîrî ai yîhoefimbo moaruwaimborîhimunî marîhündîsî, nga asu God ai yîhoefimbo moai hîningîreamunî randî. Ai yîhoefimbo harîyahümunî marîhündîsî, nga asu ro moai moaruwaimbo-yahu rîhundî.

¹⁰ Munğambo si maho ra Sisas yîfîmayu nou yîhoefî fimbo amboanî yîfîmbo yangîrî nahurai-mayefî. Ranimboane asu Kraisîndî yangîrî nîngo hohoanîmo ra yîhoefî fiambe hoeimborîhind-amboane.

¹¹ Ro yangîrî nîmboefühî Sisasîndî ratüpurî, ratüpurîyefanî, nindou ai yîhoefimbo hîfokoeffemunîmbo sei hehi raraomarîhümunî. Rananîmbo asu Sisas ai hîfî ndanîhü manüngu ahandî yangîrî nîngo hohoanîmo amboanî yîhoefî yîfîmbo fiambe weindahî tükümbîfeyo-wamboane.

¹² Ranane asu yîfîmbo hohoanîmo ra yîhoefimbo sowahî engoro, nga yangîrî nîngo hohoanîmo sîheimbo sowahî engoro.

¹³ Godîndî hoafi yahoya, “Ro anîhondümborîhe heheambo wamboanahî hoafayahî,” meho. Mare yahurai-ane ro-amboanî mamî anîhondümbofe-namboanefî hoafayefî.

14 God ai Sisasimbo yifihündi botimariri ranahambo fifirihumboanefi. Ranimbo-hündambo-animbo asu yihoeimbo amboani Sisas ramefiyu nou botindeamuni haya, ndemündumuni siheimbo kameih gafu ahandi fikim hiniŋgi-ndeamunimbui.

15 Nga asu siheimbo farihefe-ndurimboane munju tinirifombü rani-moatükuni yihoeimbo sowahi tükufe arandi. Süngunamboanimbo Godindi hipoambo hohoanimo ranai nindou afindi ahei ngusüfoambe tükündifenduri ndandani asu ai Godimbo afindi hihifindihorühi ahambo aboed-ani sei mbirihünd-amboane.

16 Roana ranimbo hohoanimoyefi hoeirihundühanefi asu ro Godindi ratüpurimbo ra moai mbosiyefi rihundi. Yihoei fi ranai moaruwai-yowohanesi, nga asu yihoei ngusüfoambe hohoanimo ranai munjuambo si aho ra aboedi simbori tüküfeyoani ndorihu hohoanimo-yefühanefi.

17 Rani-moatükuni ra ai ndahurai-ane: Tinirifo yihoeimbo sowahi tükufe arandi ra afindi hamindiyopoani, nga ranimbo wambo asu ngiri amitata moendindo. Nga asu süngunamboanimbo sünambe moani aboedi hamindi ngorü-süngundahu koadürümbo-koadürümbo nimandemboyefi. Sünambe süngunambo aboedi hamindi nimari ranai-animbo asu haponda hifi ndanihü tinirifo akidou engoro ranahambo ngasündeamboe.

18 Sihiri ana moai nine-moatükuni himboarinambo hoeife-randeimbi moatükuni ranahamboyoani kokorihu hefi arihundi, nga wani. Nga sihiri ana nine-moatükuni himboarinambo hoeifekoate-yefi arihundi ranahamboane hohoanimo parihu arihundi. Sapo nine-moatükuni sihefi himboarinambo hoeirihu arihundi ranana ngiri gedühi yagodo, nga nine-moatükuni sihiri sihefi himboarinambo hoeifekoate-yefi arihundi ranai-animbo gedühi koadürümbo-koadürümbo yagodimboe.

5

1 Sihiri fifirihumboanefi hifi ndanihü dago ndanambe animboefi ndanana kandihoeyoani asu ngoasümboani ana God ai wori hondü sünambe sihiri niŋgomböhünda hiniŋgimareandi ranambe-animbo nimboemboyefi. Wori ranana nindou moai worimboarundi, nga moani koadürümbo fondarimboane.

2 Hapondanana sihiri wori aboedi hamindi sihefimbo sünambeahindi nou gabudi-foareamunimbo afondaro ranahamboanefi sihiri hanafumboyefühi hohoanimo pararihundi.

3 Sihiri rani-moatükuni aboedi ra fi ranahambo gabudafoarihundi ana, asu sihiri ngiri fi safi yangiri nimboefi.

4 Yini, awi sihiri haponda dago ndanambe nimboefomboanefi hanafumboyefühi afindi hohoanimoayefi. Asu sihiri rawehundi ra sihefi fi-hoeari wamindafi ra raguanambo-fembo sefi hohumboyefipoani, nga wani. Nga sihefi fi-hoeari simbori ra sapo hoeari hondü simbori nahurai güdifemboane. Asu rananimbo sihefi fi sümboyo-randeimbi ranai aboedi yangiri gedühi niŋgombo ra mbisemindowambo sefi hohumboanefi.

5 God ai ahandihoariyu sapo sihiri yangiri semindi hefe niŋgombo ra didiboadore masihendi. Raniyu asu ai sihefimbo Yifiafi Aboedi ra masemuni. Yifiafi Aboedi masemuni ranana sapo munju aboedi moatükuni süngunambo God ai sihefimbo refemunimboayu ranahandambo weangurühdidi bidingiriyo.

6 Ranane sihefi flambe nginindi tüküfemuni arandi. Haponda sihiri ra randihu fifirindi-humboane sihefi fi nda sihefi wori nahurai ranambe animboefisi, nga sihiri Adükarindi wori ranahambo angun-ane fi animboefi.

7 Hapondanambe sihiri moani Adükarimbo anihondümbo-rihurühanefi animboefi. Nga nini-moatükuniyo hoeifembo ranahambo hohoanimo parihu-ndühiyefipoani animboefi.

⁸ Sihefi hohoanimo ranai nginindi tüküfemunühane asu roana yihoe fi nda hifi ndanihu hingife hefembo hafo Adükarî-babîdi ngoafi hondühi nîmarîmbo rananefi hohoanimoayefi.

⁹ Ranîmboanefi sîhîrî ana ngoafi hondühi nîmboefühi-ndoan-ane asu ndühi nîmboefühi-ndoan-ane ra ro moanî nîne hohoanimo Adükarî ai hohoanimoayu ra süngufembo yangîrî hohoanimoayefi.

¹⁰ Muŋguambo sîhîrî Adükarî ai yîboboreandi sîmboanî ra ahandî himboahü tükündahumboyefi. Rananîmbo ranî-sîmboanî sîhîrî fi ndarîhu nîmboefambe aboedî ratûpurî ratûpurîmayef-ane, asu moaruwai ratûpurîmayef-ane, ranîmbo muŋguambo sîhîrî mamamî nîne-moatükunî ramarîhundî sîmoŋgorühi Adükarî ai ndemunümbui.

Nindou ai Kraîsîndî süngu Godîndî ngunindîmbofe tüküfemboane

¹¹ Ranîmboane roana Adükarîmbo yîhimboyefühi, ahandî hoarehi nîmboefühi nindou bîdîfirîrambo hoafiyefî habodefi arîhundî ahei hohoanimo botîfendüranî ai Adükarîmbo anîhondümbö-fimbohünda. God ai yîhoe fimbo ndore fîfireamunîmboani. Mare yahurai-ane sihei hohoanimoambe se yîhoe fimbo ndorîhi fîfirîmbîrîhimun-amboane asefi.

¹² Ro asükai siheimbo ndanî hoafi hoafayefî nda se yîhoe fimbo aboed-anemo yahombo-hündamboyoanî, nga se yîhoe fimbo hîhîfi-hîhîfi-mbeyahümuna sefîmboyefî. Rananîmbo asu se nindou bîdîfirî-yafe hohoanimo ranahambo hîhîfi-hîhîfayei, nga nindou-yafe hohoanimo ranahambo moai hohoanimoyei se sîmborî hoafîmbohünda hoafayahandürî.

¹³ Nindou bîdîfirî ai yîhoe fimbo hîhîndî-hîhîndî-yomondühanemo masei. Ro hîhîndî-hîhîndayefî ana, Godîmbo-hündamboanefî. Nga asu haponda ro ndorîhu hohoanimoayefî ana, ra siheimbo farîhefendürîmbo-hündamboane.

¹⁴ Kraîs yîhoe fimbo hîpoambo-mareamunî hohoanimo ra yîhoe ratûpurî ranahambo hîfandarandî. Ra yarîhu fîfirîhundî nindou mamî ai nindou muŋguambo ranaheimbo sünguna yîfîmayu ranî-süngunambo-anîmbo nindou mamamî sîhîrî amboanî yîfîyefîmbo nahurai-anefî.

¹⁵ Ai nindou muŋguambo sihefi sünguna yîfîmayu. Ranî süngumbo-anîmbo nindou sîhîrî ndarîhu yangîrî nîmboefambe ra sîhîrî hohoanîmomayefî süngu yangîrî hohoanîmoyohü hoahoŋgopoanî, nga yowanî. Nga sapo ai sihefi sünguna yîfîyu mbura asükaiyu botîfi mahafu ranîmbo sîhîrî ndondîhu hohoanîmondefü-anîmbo hahabodefomboane.

¹⁶ Ranî-mayowamboane roana ngîrî nindou-yafe hohoanimo ra süngundîhundühi asu nindou ngoründî hohoanimo türüboadîhu ngefî. Yinî, horomboyefî sîhîrî nindou-yafe hohoanimo ra yarîhu hohoanîmoyefühi Kraîsîmbo tûmafoarîhurî hefîsî. Nga asu hapondanî ana sîhîrî moai ahambo ranî hohoanîmoyahundo rîhundî.

¹⁷ Hîmborîyei. Nindou mamî ai Kraîs-dîbo anüŋgu ana, God ai nindou ranahambo sîmborî nindoumbondîrî hînîngîndîrîmbui. Wamîndafî hohoanimo awarîmarîhoayo, nga asu sîmborî hohoanimo tüküfemboane.

¹⁸ Ran-moatükunî ranana God aiani nîmindühiyu haya yare arandî. Horombo ana sîhîrî ahandî hürütümbü nindoumboyahu manîmboefîyosî, nga asu hapondanîyu Kraîsîndî süngu sihefîmbo God ai aboedî-aboedî-mareamunî. Ranîyu asu Godîndî hürütümbü ranaheimbo farîhefendüranî asu ai God-babîdîmbo wudî-wudîfembo ratûpurî ra yîhoe fimbo masemunî.

¹⁹ Siheimbo ro ndarîhu hoafehundürî: God ai nindou muŋguambo Kraîsîndî sünguyu ngunindîmbore arandî. Asu ai moai nînî-moatükunîyo moaruwai hohoanîmoyei marîhündî ranahambo hohoanîmoyu sîhairandî, nga wanî. Asu ai nindoumbo wudî-wudîfembo hoafi ra hoafîmbo ratûpurî masemunî.

²⁰ Ranimboanefi ro Kraisiñdi yasimondühindi hoafi ra sahumindefi hohu hoafayefi. God ai ahandihoariyu yihoefti yasimondi süngure haya muñguambo nindou ranaheimbo wudi-wudiñdahindi yahundüri arandi. Rananefi ro Kraisiñdi fondi sahumindefi hohu hoafiyahu-ndürühiya, “Awi se God-babidi hürütümbü hohoanimo ra hiniñgirihi hehi asu wudi-wudiyahi,” sefi hohu hoafiyefi arihundi.

²¹ Kraisi ai moai moaruwai hohoanimo yu randi. Nga asu God aiyu sihefi-mayo moaruwai hohoanimo ra ahandi wami semündü manandeandi. Raniyu asu Sisas ai nindou moaruwai hohoanimo yumbü nou tüküme fiyu. Sihefi-mboya, ai wambo-so nimboeimbo wandi nginiñdinaambo Godiñdi nindoumboyahi moani aboedi mbumundi safi mbiniñboei-amboane yahuhayamboyu ai rani-moatükuni ra ramareandi.

6

¹ Ro God-babidi nginiñdi nimboefombo ratüpuriyefi rihundeimbi-ane fi nda siheimbo hütihoe fi hundüri, “Sapo se Godiñdi-mayo hipoambo hohoanimo masahümüñdi-ane, nga asu se rani-moatükuni ra moani-yeimbündühümboyei,” asefi.

² God ai yare hoafiyuhü yahuya, “Rani si hamindi hondü ro sihei hoafi himborimayahi. Asu siheimbo ro aboedambofe-ndürimboayahani rani si tüküfeyoambe mafariheheandi,” mehu. Se hoafi ra himboriyei! God ai siheimbo fehefembo aboedi si-ane tüküfeyo. Hapondanana God ai siheimbo aboedambo-fendürimbo yahumboani.

³ Roana nindou bidifiri ai yihoefti ratüpurini ranahambo moaruwai-ane mbiseimboyei sefi hohumboanefi. Asu ro ngiri nindou ranahei himboahü moaruwai ratüpurini randihundani ai hoeindiñdühü rana moaruwai hohoanimoane mbisei.

⁴ Nga roana Godiñdi ratüpurimbo nindoumboyahu nimboefombo wambo, asu muñguambo si aho ra yihoefti aboedi ratüpurini rani-yanğiri-ane muñguambo nindou ranaheimbo yarihu nafuiyahundüri arihundi. Rananefi asu roana nini tiriñifo yihoeftimbo-so tüküfeyoane, asu afindi hohoanimo tüküfeyoane, ra moanane sefi hohu nginiñdi animboefi.

⁵ Nindou ai yihoeftimbo hariyahümüni, karabusirihimuni, asu mamani afindi gugurühi mburühi moaruwaimbo-rihimuni arihündi. Asu ro gedühi ratüpurimayefi hefi raniyefi ndofe apo, sesi, sesi raraokoateyefi arihundi.

⁶ Asu ro sürühoeimbi hohoanimo yefühi yihoefti Godimbo fifirife ra ndorihu kikiñirihuminde fi arihündi. Yifiafi Aboediñdi nginiñdi ranai yihoefti fiambe nimarowohüyo asu ro nindoumbo aboedi ndondorihundüri arihundi. Asu ro nindou ranaheimbo Godiñdi ratüpuriyefi-rihundeimbi-ane fi sefi hohu nafuiyefi arihundi.

⁷ Ro Godiñdi nginiñdinaambo nimboefomboanefi asu ahandi-mayo hoafi hondü ra hoafiyefi arihundi. Ro mbumundi hohoanimo ra yifiari, niniñnehoari nou sahumindefi hohumboanefi animboefi rani-moatükuni ra raniñambo yifiariyo rambohünda.

⁸ Nindou bidifiri ai yihoeftimbo didiboado-rihimunühi aboed-anemo sei, asu bidifiri ai yihoeftimbo moaruwai-anemo sei arihündi. Bidifiri ai yihoeftimbo amonğoni hoafiyahümüni, nga asu bidifiri ai nindou bidifiramboya, aiana aboedi ratüpur-ane ratüpuremo sahümüni arihündi. Bidifiri ai yihoeftimboya, aiana wosihoafori hoafiyomo-rundeimbi-anemo sahümüniñsi, nga asu roana hoafi hondü rani-yanğiri-ane hoafiyefi arihundi.

⁹ Ro Kraisiñdi hoafi sahumindefi hefi-rihundeimbi-mayefi ra nindou bidifiri ai moai fifirihimuni, nga asu afindi ai se rananemo sei hehi fifirarihimuni. Roana nindou ndeara yifimbo yanğiri-yefiñsi, nga asu awi aboedi yanğiri animboefi. Yihoeftimbo tiriñifo masemuniyosi, nga asu awi ro moai moaruwaimbo-yahundi.

¹⁰ Ro afindi hohoanimo yefi arihundi yosi, nga asu muṅguambo si ra hihifi-hihifiyefi arihundi. Ro nindou moaruwai safi animboefisi, nga awi ro muṅguambo nindou ranaheimbo afindi moatükuní aboedi sahundürí arihundi. Ro nindou kakikoate-ayefisi, nga asu ro napo afindeimbi nahurai-ayefi.

¹¹ Wandafi mamí Koriníhündí, ro síheimbo hoafi nda himboahü hoafehundürí. Ro síheimbo yíhoefi ṅgusüfoambe afindi hamindi hohoanimo-ayahundürí.

¹² Roana síheimbo hohoanimo kikirihumíndefi himboyefühi-yefipoani, nga asu simbori seanei yíhoefimbo moai yahurai hohoanimoyahümuni.

¹³ Ro haponda síheimbo wandí nimorimbo nou hoafehandürí: Síhei hohoanimo ra yíhoefimbo ṅgusüfo pandíhimuní simbori ro síheimbo rawehundi nou.

Síhírí ana Godíndí wor-aneí

¹⁴ Godíndí hoafi aníhondü-mbofekoate nindou rani-babídimbo ana se mamí ngeimboyei, nga yowaní. Nüṅgundíne mbumundi hohoanimo asu hohoanimo moaruwai ra mamambemandínea? Nüṅgundíne si-ane asu nimb-ane ra mamí manimbafea?

¹⁵ Nüṅgundíne Krais-ani asu Satan-ani ai hohoanimo mamí süngumandínea? Asu nüṅgundíne nindou ai Kraisimbo aníhondümboriri-randeimb-ani asu nindou ai ahambo aníhondümbofe-koateyu-randeimbi ranai hohoanimo mamí süngumandínea?

¹⁶ Nüṅgundíhu Godíndí worí ra sanendí kabomo worí rani-díbo mamambemandífepíra? Nga síhírí ana God Yangírí Nüṅgumbü ahandí wor-aneí! God ai ahandíhoari hoafiyuhü yahuya, “Ro wandí worí ra wandí nindou rani-babídí worímbondíhi mbundíha ahei mbusümo nímándímboyahi. Rananímbo ro ahei Godíndahaní asu ai wandí nendí-ndeimboyei,” mehu.

¹⁷ Ranímboane asu Adükari ai hoafiyuhü yahuya,
“Se aheimbo híníṅgíndíhindürí hehi
sepoanímbo ṅgei nímandei.

Nga asu se moaruwai hohoanimo ra randíhimboyei.

Nga rananímbo asu ro síheimbo wandíhoari ndahamíndíharü-mboyahi. *Aisaia 52:11*

¹⁸ Rananímbo asu ro síhei apembondahe nímbohaní,
asu se wandí nímorehí asu nindowenihí nímorímbondahi nímboeimboyei,” **2**
Samueí 7:14

Adükari Muṅguambo Ngíníndí Hífandandeimbi ai ramehu.

7

¹ Wandafi mamí, Godíndí-mayo hoafi ndanana sapo síhefímbo hoafiyu masíhend-ane. Rani-mayowamboane awi síhírí Godímbo yíhímbondefühi, síhefi fiambe-ane asu hohoanimoambe-ane níne moaruwai hohoanimo ra híníṅgíndíhu hohu moaní aboedi sürühoeimbi yangírí hamíndí nímboefomboane.

Koriníhündí ai ṅgor-süṅgumaríhindí ranahambo Por ai hihifi-hihifímayu

² Se wambo síhei ṅgusüfoambe hohoanimo pandíhindí. Roana moai nindou ṅgorümbo moaruwai hohoanimoyahando ríhandí. Asu ro moai nindou ṅgorümbo moaruwai hohoanimo süngufembo yaríhe ríhandí. Moai ro nindou ṅgorümbo tíkai hoafiyahandowohü asu ahandí napo kiahe hüsíhamíndí ríhandí.

³ Ro síhei wamí papífendürí hoafombohünda ndaríhe hoafiyahühi-yahípoani, nga waní. Nga horombo hoafímayahi nou síheimbo ṅgusüfoambe pandíhurí ṅgefombo yífíndemboyeí.

⁴ Ro síheimbo weindahí nda hoafehandürí. Roana síheimbo hihifi-hihifi nafíríhamíndí-harümbóanahí! Wambo-so tíṅrífó afíndí túkefeyo-amboani, asu ro

s̄heimbo hohoan̄mo-yahandür̄h̄i, asu wand̄i ngus̄üfoambe hohoan̄mo fufur̄ifoa-reand̄iran̄i ran̄imbo ro af̄ind̄i h̄ih̄if̄i-h̄ih̄if̄iya ar̄ihand̄i.

⁵ Horombo ro s̄heimbo h̄in̄nḡir̄ihundür̄i hohu Masedonia h̄if̄ih̄ü hef̄i tükümehund̄i amboa ran̄ih̄ü ro moai fi har̄ihu n̄imaref̄i, nga wan̄i. Nga ran̄ih̄ü ana ȳihoef̄imbo-so t̄iñ̄r̄ifombü hohoan̄mo af̄ind̄i ran̄i tüküfeyowohüyo, nindou ngor̄ü-bab̄id̄i s̄imbor̄i hoaf̄iyef̄üh̄iyef̄i ngus̄üfoambe ȳih̄imbomaramun̄i.

⁶ Nga awi God ai nindou düdi ai t̄iñ̄r̄ifombü hohoan̄mo ahand̄i fiambe tüküfeyoan̄i aboed̄i fufur̄ifoa-reand̄eimb-ani. Ran̄iyo ran̄i-s̄imboan̄i God ai Taitus̄imbo koamar̄iheira ȳihoef̄imbo-so s̄ün̄i tükümeſiyuwa asu ȳihoef̄i ngus̄üfoambe fufur̄i-mafoareamun̄i.

⁷ Ai ȳihoef̄imbo sowana masünu ran̄imbo yanḡir̄iyef̄ipoan̄i ramehund̄i, nga se ahambo sapo ngus̄üfoambe d̄id̄iboado-mar̄ihor̄i hoaf̄i ra semündü s̄ün̄i hoaf̄imemun-amboyef̄i asu ȳihoef̄imbo God ai ngus̄üfoambe fufur̄i-mafoareamun̄i. Taitus̄ ai ȳihoef̄imbo hoaf̄imemun̄i sapo se wambo hoeifend̄ir̄üh̄i mam̄i hohoan̄mo süngufembo af̄ind̄i hohoan̄momayei asu se wambo fehefend̄ir̄imbo sei hehi hohoan̄moayei habodei. Asu ran̄imboanah̄i ro h̄ih̄if̄i-h̄ih̄if̄iyah̄i habod̄ih̄i.

⁸ Ro pas s̄heimbo par̄ihe koamar̄i-heheandamboyei se moai h̄ih̄if̄i-h̄ih̄if̄iyeis̄i, nga asu ro moai ran̄imbo af̄ind̄i hohoan̄moyah̄i. Horombo ana ro af̄ind̄i hohoan̄moyah̄is̄i, nga hapondan̄i ana aboed-anah̄i. Ro f̄if̄ir̄iheand̄i, pas ra s̄heimbo af̄ind̄i hohoan̄mo m̄basagadür̄is̄i, nga ranana moan̄i bod̄ifoah̄ü yanḡir̄-ane.

⁹ Haponda ro h̄ih̄if̄i-h̄ih̄if̄iyah̄i se af̄ind̄i hohoan̄momayei ranahambo-yah̄ipoan̄i, nga af̄ind̄i hohoan̄mo ran̄i s̄hei hohoan̄mo ra aboed̄i ngor̄ü-s̄üngumareand̄üra aboed̄i hohoan̄moayei ran̄imboanah̄i h̄ih̄if̄i-h̄ih̄if̄iyah̄i. God ai ahand̄ihoar̄i randür̄i s̄heimbo af̄ind̄i hohoan̄mo ra masagadür̄i, nga ran̄imboyo asu wand̄i-mayo hoaf̄i ran̄i moai s̄heimbo moaruwaimbo-reandür̄i.

¹⁰ Wan̄i, nga af̄ind̄i hohoan̄mo God ai s̄heimbo rareandür̄i arand̄i ranana se ngor̄ü-s̄üngur̄ihindan̄i asu ai s̄heimbo aboedambofe-ndür̄imboayu ran̄imboane rareandür̄i arand̄i. Ran̄imboane se ranahambo af̄ind̄i hohoan̄moyo hoanḡopoan̄i. Nga h̄if̄i ndan̄ih̄ündambo af̄ind̄i hohoan̄mo ran̄i nindoumbo moaruwaimbore arand̄i.

¹¹ God ai s̄heimbo af̄ind̄i hohoan̄mo masagadür̄i ran̄inamboyo s̄heimbo aboed̄i hohoan̄mo tükümeſeyo. Af̄ind̄i hohoan̄mo ra s̄heimbo bot̄imareand̄üra se bot̄iyahi s̄hei hoaf̄i ra d̄id̄iboadofembo hohoan̄momayei. Asu nindou ai moaruwai hohoan̄momayu ranahambo nḡin̄ind̄i hoaf̄imayahündo asu se God̄imbo ȳih̄imboyei mar̄ihünd̄i. Asu se wambo n̄imai hoafend̄ir̄imbo hohoan̄momayei. Asu nindou moaruwai hohoan̄momayu ranahambo t̄iñ̄r̄ifo saimbo hohoan̄moayei habodei. Ran̄iyo asu s̄hei hohoan̄mo ra yare weindah̄i tükümeſeyo: Asu seana s̄heihor̄i h̄ütiyeipoan̄i.

¹² Ro horombo pas ra s̄heimbo par̄ihe koamar̄iheheand̄is̄i. Nga asu roana moai nindou moaruwai hohoan̄momayu asu ngor̄ümbo moaruwaimbo-marir̄i ranahambo hohoan̄mo-yahah̄üyapoan̄i hoaf̄iyah̄i. Se ȳihoef̄imbo hohoan̄moeh̄ümun̄i habodei ra God ai s̄heimbo nafuimbohünda ro pas s̄heimbo par̄ihe koamar̄iheheand̄i.

¹³ Ranane asu s̄hei ran̄i hohoan̄mo sünguyo ȳihoef̄imbo ngus̄üfoambe afur̄imareamun̄i.

Ro ngus̄üfoambe afur̄ihu kür̄ihu mamaref̄i yanḡir̄iyos̄i, nga asu ro h̄ih̄if̄i-h̄ih̄if̄imayef̄i amboan̄i. Sapo mun̄guambo se Taitus̄imbo h̄ih̄if̄i-h̄ih̄if̄i-yahündowohü d̄id̄iboado-mar̄ihor̄i ran̄imboyo ai-amboan̄i h̄ih̄if̄i-h̄ih̄if̄imayu.

¹⁴ Ro Taitus̄ind̄i h̄imboah̄ü s̄heimbohünda bor̄imayah̄i asu se ahambo aboed̄i hohoan̄momehündo ran̄imboyei se moai wambo amoan̄nḡiyahündir̄i. Roana s̄heimbo moan̄i an̄ihondü hoaf̄i hondüyo hoaf̄iyahandür̄i mar̄ihand̄i. Ran̄i-s̄üngumboyo s̄heimbohünda Taitus̄imbo bor̄imayah̄i ra an̄ihondümayo.

¹⁵ Taitus ai s̄heimbo sowahi tükümeſiyuwa se yihimboyeih̄i h̄ham̄indariyei ahambo masahorim̄indei. Raniyei asu muᅅgambo se ahandi hoafi ra süngumar̄ihindi. Se ahambo ramar̄hor̄i ranimbo hohoan̄imoyuhüyu ai s̄heimbo af̄ind̄i hohoan̄imomarandür̄i hu.

¹⁶ Ro fifir̄iheamboanah̄i se aboedi hohoan̄imo ran̄i yanḡir̄i süngund̄ihi ᅅgeimboyei. Nga ran̄imboanah̄i ro s̄heimbo h̄h̄ifi-h̄h̄ifi nafar̄iha-m̄ind̄ihandür̄i.

8

God̄ind̄i nend̄i fehefemböhönda kaki gugur̄imar̄ihindi

¹ Wandafi mam̄i, ro s̄heimbo God̄ind̄i h̄ipoambo aboedi Krais̄ind̄i nend̄i Masedonia h̄ifihö amarei aheimbo masagadür̄i ranahambo hoaf̄indahundür̄i sefomboanefi.

² Aheimbo-so t̄ᅅr̄ifo af̄ind̄i tükümeſeyondüra ai moaruwai napo-koate man̄imboeiyosi, nga asu ai af̄ind̄i h̄h̄ifi-h̄h̄ifiyeih̄i God̄ind̄i nend̄i bid̄ifir̄i ranaheimbo far̄hefe-ndür̄imbohünda kaki gugur̄imar̄ihindi.

³ Rani-moatükun̄i ra ro fifir̄ihe heheamboanah̄i s̄heimbo weindah̄i nda hoafayah̄i. Ai kaki n̄üᅅᅅn̄ümb̄iyo saimbo masei ra masehöndür̄iyosi, nga asu ran̄iwam̄i bid̄ifir̄i par̄ihi mbur̄ihümböyei masahöndür̄i.

⁴ God̄ind̄i nend̄i Sudia h̄ifambe amarei ranaheimbo far̄hefendür̄imbo sei hehi ahei hohoan̄imonambo yanḡir̄i ȳhoeſimboya, se ranahambo ȳn̄i yahomondan-an̄imbo rand̄ihu sei hehi hoaf̄imehümun̄i habodei.

⁵ Horombo ro ai kaki d̄igegimboyei sefi hohu hohoan̄imomayefi. Nga asu ai moai ran̄i yanḡir̄i rar̄ihindi. Boatei ai Adükarīnd̄i yifir̄i ra süᅅgufembo hohoan̄imomayei asu mare God̄ind̄i hohoan̄imonambo ȳhoeſi yifir̄i ran-amboan̄i süᅅgufembo hohoan̄imomayei.

⁶ Horombo Taitus ai h̄ipoambofe hohoan̄imo ra s̄hei mbusümo bot̄imareandi. Raniyefi asu ro ahambo ran̄i ratüpur̄i ra mando rando ᅅgafi moend̄indowand̄i sefi hohu h̄üti-h̄ütimar̄ihur̄i.

⁷ Muᅅgambo moatükun̄i se yar̄ihi ar̄ihünd̄i ranana aboedi ham̄ind-ane. S̄hei an̄ihöndümböfe hohoan̄imo, s̄hei sür̄ühoeyoweimb̄i hoafi, s̄hei fifir̄ife, s̄hei God̄ind̄i ratüpur̄imbo yifir̄i hohoan̄imo, asu ȳhoeſimbo ᅅᅅsüfo pefemun̄i hohoan̄imo, muᅅᅅambo ra aboedi saf-ane. Mand̄ihi yahurai ham̄ind-an̄imbo nindou fehefendür̄imbo kaki gugur̄ind̄ihindi asefi.

⁸ Ro s̄heimboya, “Se rand̄ihindi,” saheheambo-yah̄ipoan̄i, nga wan̄i. Nga nindou bid̄ifir̄i ai aboedi ratüpur̄i ranahambo refembo sei hehi hohoan̄imoayei habodei asu ro s̄hei hohoan̄imo ra ai hohoan̄imoayei nou hohoan̄imombayeiyo, asu n̄üᅅᅅmbehi sahehea moan̄i yar̄ihe hoeiar̄iheandi.

⁹ Seana s̄hefi Adükarī Sis̄as Krais̄ind̄i h̄ipoambofe hohoan̄imo ra fifir̄ihimboanei. Aiana muᅅᅅu-moatükun̄imboyu manüᅅᅅu, nga asu s̄heimbo far̄hefe-ndür̄imbo ran̄imboyu ai nindou moaruwai napokoate nahurai tükümeſiyu. Se muᅅᅅambo aboedi moatükun̄i af̄indeimb̄imbeyeia yahuhayamboyu asu ai nindou napokoate nou manüᅅᅅu.

¹⁰ Haponda wand̄i hohoan̄imo-ane nda s̄heimbo hoafehandür̄i. Ngorü h̄imban̄ifih̄iyo se nindou fehefembo kaki gugur̄ife ratüpur̄i bot̄imar̄ihindi. Nga asu se ran̄i ratüpur̄i ra refembo boatei hohoan̄imomayei.

¹¹ Se ratüpur̄i bot̄imar̄ihindi ra haponda moend̄ind̄ihindi. Horombo seana ratüpur̄i ra refembo hohoan̄imomayei habodei. Yahurai-an̄imbo hapondan̄i amboan̄i n̄ine kaki ᅅᅅgoro ranambo ratüpur̄i ra moend̄ifembo amboan̄i hohoan̄imondei habodei.

¹² Nindou ai n̄ine-moatükun̄i ak̄idouyo, adükarīyo, nindou ᅅgorümbö saimbo hohoan̄imoyühü as̄ihend̄i ra asend̄i ana, God̄ind̄i h̄imboah̄ü aboed-ane. Asu kaki ak̄idouyoweimb̄i ai kaki ak̄idou asend̄i ana, God̄ind̄i h̄imboah̄ü moaruwaiyopon̄i.

¹³ Roana se tɨŋɨrifo sahümündi nɨmareiani asu bɨdɨfɨrɨ ai aboedɨ mbɨmari samboyahɨpoani, ŋga se muŋgambo mamɨ ndorɨhi mbɨmarei samboanahi.

¹⁴ Hapondanambe ana sɨhei-mayo afɨndɨ napo ra nindou bɨdɨfɨrɨ ai mbonɨmboarɨhümündi ranaheimbo fehefendürɨmbo ra aboed-ane. Ranɨmbo-anɨmbo asu se-amboa mbonɨmboarɨhümündi ana, asu ai afɨndɨ dɨgegendühɨ amboanɨ sɨheimbo mbɨfarɨhe-hindüramboane. Ranɨ hohoanɨmo süŋguarɨhind-anɨmbo muŋguambo mamɨ ndondɨhi nɨmandeimboyei.

¹⁵ Godɨndɨ hoafɨ yare hoafɨyowohü yahoya, “Nindou düdi ai afɨndɨ sesɨ asemündu ana, ai ŋgɨrɨ afɨndɨ fondanɨ dɨgendɨ. Nga nindou düdi ai akɨdou sesɨ asemündu ai-anɨmbo ŋgɨrɨ mbonɨmbondamündu,” meho.

Por ai kaki gugurɨfembohünda nindou Korinɨnambo koamarɨhepurɨ

¹⁶ God ai Taitusɨmbo hohoanɨmo botɨmarira marɨhu ro hohoanɨmoayefɨ nou hohoanɨmomayua ranɨmbo ro Godɨmbo hɨhɨfɨmarɨhünɨ. Ai-amboanɨ sɨheimbo farɨhefendürɨmboani hohoanɨmoayu.

¹⁷ Ro ahamboya, ai ho sɨheimbo fehefendürɨmbo yifɨrɨmayefɨsɨ, ŋga ai ahandɨ hohoanɨmonambo sɨheimbo sowana masüfu.

¹⁸ Asu rananefɨ ro yɨhoefɨ wandafɨ mamɨ Taitusɨndɨ süŋgu koarɨhehura asühüfanɨ. Muŋguambo Kraisiɨndɨ nendɨyei hɨmboahü nindou ndanai ana aboedɨ hoafɨ hoafɨmbo ra ndürɨmb-ani.

¹⁹ Asu ranɨ yangɨrɨyopoani, ŋga ro nindou fehefembohünda hahabodefühɨ ratüpurɨyefɨ arɨhundɨ, asu Kraisiɨndɨ nendɨ ai ahambo ro-babɨdɨ hombo amboanɨ koamarɨhehorɨ. Ro ranɨ ratüpurɨ rawarɨhundɨ ra Godɨndɨ ndürɨ aboed-ane yahombohünda ro nindou fehefendürɨmbo hohoanɨmoayefɨ ra aheimbo nafuiyondürɨmbohünda.

²⁰ Kaki afɨndɨ masɨhendɨ ra ro hɨfandɨmbo ranahambo nindou ai hoafɨndei habodeimboyei sefɨmboane ahɨnɨyefühɨ nindou ra sahurɨmɨndefɨ ahefɨ.

²¹ Roana aboedɨ mbumundɨ ratüpurɨ hohoanɨmo ra Adükarɨndɨ hɨmboahü yangɨrɨ ndofe refembo hohoanɨmoyefühɨ-yefɨpoani, ŋga muŋguambo nindou ahei hɨmboahü kameih-aneɨ refembo aseɨ.

²² Ranɨmboanefɨ asu ro yɨhoefɨ wandafɨ nda ahafandɨ süŋgu koararɨhehurɨ. Ro ahambo afɨndɨmbo ratüpurɨ ra refembohünda yarɨhurɨ hoeirɨhurane, asu ai ranɨmoatükunɨ refembo yahuhaya ŋgusüfo pamareandɨ. Hapondanɨ ana se mbumundɨ ratüpurɨ hohoanɨmo ranɨ yangɨrɨ süŋgumbɨrɨhinda yahuhayamboani ŋgɨnɨndɨ anɨhondümbo-areandɨ. Ranɨmboane asu ai ranɨmoatükunɨ ranahambo refembo ra ŋgusüfo parareandɨ.

²³ Taitusɨmbo se randɨhorɨ fɨfɨndɨhorɨ. Aiana wandɨ wandafɨyu haya, asu sɨheimbo farɨhefe-ndürɨrambo ro mamɨ ratüpurɨye-rɨhoandeimb-ani. Nga asu yɨhoefɨ wandafɨ yimbu ranahafanɨmbo-anɨmbo se randɨhi fɨfɨrɨndɨhipɨrɨ: Nindou yimbu aiana Godɨndɨ nindouyei ratüpurɨ ratüpurɨyafanɨ rɨnandühɨ asu ai ahafandɨ ratüpurɨ ranɨnambo Adükarɨmbo ndürɨ adükarümb-ani safanɨ-rɨnandeimb-anafanɨ.

²⁴ Se ahafanɨmbo sɨhei hɨpoambofe hohoanɨmo ra nafuindahüpɨrɨ. Rananɨmbo asu Kraisiɨndɨ nendɨ muŋguambo ranai sɨhei hɨpoambo hohoanɨmo asu ro sɨheimbo moanɨ borɨ yangɨrɨ borɨyefühɨ-yefɨpoani ra ndorɨhi fɨfɨrɨmbɨrɨhind-amboane.

9

Godɨndɨ nendambo farɨhefembo kaki gugurɨndɨhimboyei

¹ Godɨndɨ nendambo farɨhefembo kaki gugurɨhi arɨhündɨ ranahambo se fɨfɨrɨhimboaneɨ. Nga ranɨmayowamboane asu ro ŋgɨrɨ sɨheimbo asükainda pas pandɨhe koandɨheheandɨ.

2 Ro fifirihearumboanahi sihei hohoanimoambe nindou ngorumbo fehefembo hohoanimoayei ra. Nga ranimboyahi ro Masedoniayei himboahü siheimbo borimayahandüri. Ro aheimbo rarithe hoafiyahandürühi sahiya, “Ngorü himbanifihiyoye wandafi mamä Akaia* hifihü amarei ai rani ratüpurü ra süngufemboane sei hehimbomayei,” masahi. Raniyei asu se rani hohoanimo botifembo hohoanimomayei hoafi ra himboriyeyi hehi asu rani-moatükunü ra ai-amboani refembo sei hehi ngusüfoambe botimareandüri.

3 Ro siheimbohünda borimayahü ra hoafi yangiri tükufembo moeisahi. Nga se farifehe-mbohünda kaki ra nafindhümandi nimandei, nga ro nindou ndanahambo hoafimayahapurü. Ro ranahambo hohoanimoaya hoeirtheanda mayowamboanahi asu ro wandafi mamä ngimü ndanahamumbo siheimbo sowana koanditheheapura difomboemo.

4 Ro anihondumbo-rhumboanefi se nüne-moatükunü sairambo ra nafirihümandi mbamarei. Asu Masedonia ai ro-babidi kosimo hoeirundürani, se nafemindi nimarikoate-ndeiani, ro amoanngi-ndemboyefi asu se-amboani amoanngi-ndeimboyeyi.

5 Ranimboanahi ro hohoanimoaya hoeirtheanda mayoa asu wandafi mamä ngimü nda boatei siheimbo sowana mbikosomonda sahehea hohoanimoayahü habodhi. Ranimbo asu ai difomo siheimbo-so tükündafu siheimbo fandihoundüri mbundu sapo se nüne-moatükunü saimbo masei ra didiboadondhi digehindi. Ranimbo asu ai randu fifirindumboemo rani-moatükunü sihei hohoanimonambo masihendi, nga ro sihei-mayo moani sahumündefüh-yefipoani.

6 Wandafi mamä, se randhi fifirindihindi: Nindou düdi ai nini-moatükunü mangiriyoye akidou safi hifareandi ranai ana süngunambo ranahandambo sesi safi ra akidou ndemündümbui. Nga asu nindou düdi ai mangiri adükari hifareandi rananimbo sesi ranahandambo adükari hisindowa ndemündümbui.

7 Nindou muḡuambo mamamä se sihei ngusüfoambe hohoanimondei hoeindihindüh-animbo, asu se rani-moatükunü saimbo masei ra moani ndehindi. Nga asu nindou mamä ai ahandi ngusüfoambe moaruwaimbo-nderühü rani-moatükunü saimbo ranahamboya, nindou ai wambo hütihütimaründir-amboanahi ro wandi rani-moatükunü ra maseheandi mbüsümbui. Nga wanü. Nga God aiana nindou hihifi-hihifiyuhü moani saimbo yangiri hohoanimoayu ranahamboani hohoanimo parariri.

8 God aiana siheimbo muḡuambo afindi aboedi moatükunü ra dagadürani asu se aboedi moatükunü afindeimbi-ndeimboyeyi. Ranimbo muḡuambo si aho ra mbonimboe-mindikoate afindi digehimboyeyi asu nindou farifehembo ra afindi yagodomboe.

9 Godindi hoafi ranahambo yare hoafiyowohü yahoya,

“Nindou düdi ai nindou napo-koate-mayeyi aheimbo warambe kikhemindi-koate-ayu ra nindou ahuri bubufoareandi nahurai-ani.

Ahandi mbumundi hohoanimo ranai koadürumbo-koadürumbo yagodimboe,” *Buk Song 112:9*

meho.

10 God ai sesi mangiri nindou nübürira-randeimbi ranahambo sagado asu mamäkarambo sesi sesimbo sagadürü arandi. Ranimbo-hündambo-animbo asu God ai siheimbo afindi moatükunü dagadürani asu se digehi hehi ahandi nendi ranaheimbo fandiheli-ndürimboyeyi. Ranimbo sihei fehefembo hohoanimo ranai afindi hamindi tükündifemboe nindou nübürambeahindi moatükunü hifireanda afindi hisayo nou.

* 9:2: Korin ngoafi ai Akaia hifih-ane anango.

¹¹ God ai s̄heimbo af̄ind̄i aboed̄i moatükun̄i dagadür̄an̄i asu se muᅇgambo si warambe k̄ik̄ihem̄ind̄ikoate ndehimboyei. Ran̄an̄imbo asu s̄hei-mayo kak̄i aheimbo asehind̄i ȳihoef̄i war̄ih̄ü ra ndahümündi hehi asu God̄imbo h̄ih̄if̄i-nd̄i hor̄imboyei.

¹² Se ran̄i ratüpuri rawar̄ihind̄i ra God̄ind̄i nindou ran̄i n̄ine moatükun̄i mbon̄imboa-r̄ihümündi ranahambo far̄ihefe-ndür̄imbo yanḡir̄iyopoan̄i, ᅇga ai ran̄i-moatükun̄i ra hoeir̄ihindüh̄i God̄imbo af̄ind̄i h̄ih̄if̄im̄bir̄ihorambo kameihane.

¹³ Ran̄i ratüpuri se rawar̄ihind̄i ranana s̄hefi wandaf̄i mam̄i ranaheimbo far̄ihefe-ndür̄imboane, ᅇga asu ran̄an̄imbo ran̄i-moatükun̄i ran̄i weindah̄i ham̄ind̄i tükünd̄ifemboe. Ran̄an̄imbo asu wandaf̄i mam̄i ran̄i rand̄ih̄i f̄if̄ir̄ind̄i-hindüh̄imboya, seana Krais̄ind̄i aboed̄i hoafi ranahambo ndor̄ih̄i süᅅguri-hindüh̄ane mb̄isahündür̄imboyei. Asu muᅇgambo nindou se aheimbo kak̄i s̄hei hohoan̄imonambo yanḡir̄i warambe k̄ik̄ihem̄ind̄ikoate asehind̄i ran̄imbo ai rar̄ih̄i hoeir̄ihindan̄i wan̄i asu ai God̄ind̄i ndür̄i ranahambo aboed-ani mb̄isei-amboane.

¹⁴ Ran̄an̄imbo God̄ind̄i h̄ipoambo hohoan̄imo s̄hei fiambe amaro ra ai hoeim̄bir̄ihind-amboane. Ran̄an̄imbo asu ai s̄heimbo hohoan̄imo-ndüh̄indür̄ih̄i amboan̄i asu ai God̄imbo s̄heimbohünda d̄id̄ibaf̄im̄be-yahündowamboane.

¹⁵ God ai moan̄i aboed̄i ham̄ind̄i moatükun̄i masemun̄i ranahambo ᅇgir̄i s̄hir̄i wud̄ipoapond̄ihu n̄im̄ind̄i hoafi ra watapor̄imbo-nd̄ihund̄i, ᅇga ahambo h̄ih̄if̄i yanḡir̄i h̄ih̄if̄ind̄i-hur̄imboane.

10

Nindou ai Por̄imboya aiana Krais̄ind̄i hoafi semündü hu-randeimb̄i hondüyupoan̄i masei ranaheimbo s̄imbor̄i hoafi mayu

¹ Nindou b̄id̄if̄ir̄i ai wamboya, “Por ai ro-d̄ibo nūᅅguambe afure manūᅅgu, ᅇga ai-poan̄imbo nūᅅguambe ran̄i-s̄imboan̄i yanḡir̄i ȳihoef̄imbo pasambe ᅇgin̄ind̄i hoaf̄iyumun̄i marand̄i,” ase. Ro Por-anah̄i haponda wand̄ihoar̄i pas ndanambe s̄heimbo Krai ramefiyu nou h̄imboar̄i hoafendah̄ü h̄ipoambor̄ih̄earüh̄i hoafaya-handür̄i.

² Ro s̄heimbo ᅇgin̄ind̄i hoaf̄imbo moeisah̄i, ᅇga se wambo amᅇᅅgon̄i hoaf̄indeian̄i ana, asu ro s̄heimbo-so d̄ügühan̄i s̄heimbo ᅇgin̄ind̄i hoaf̄indamboyah̄i. ᅇga nindou d̄id̄iyei ai wamboya, aiana h̄if̄i ndan̄ihündambo hohoan̄imo ranane süᅅguare hu ase ranaheimbo-an̄imbo ro ȳih̄imbokoate ᅇgin̄ind̄i hoaf̄indaha-ndür̄imboyah̄i.

³ Ro nindou yanḡir̄-ane f̄is̄i, ᅇga asu ro moai nindou-yafe hohoan̄imo süᅅgur̄ihundüh̄i yif̄iar̄iyef̄i r̄ihund̄i.

⁴ Muᅇgambo yif̄iar̄i n̄im̄inehoar̄i sahum̄i-ndef̄imboayef̄i ra h̄if̄i ndan̄ihündambo-yopoan̄i. ᅇga wan̄i. ᅇga ranana God̄ind̄-mayo ᅇgin̄ind̄i yif̄iar̄i n̄im̄inehoar̄ane. Ranana hürütümbü nindou-yafe ᅇgin̄ind̄i h̄if̄inambondeamboe. Ranamboane wos̄ihoaf̄or̄i hohoan̄imo ra raguanambo-ar̄ihund̄i.

⁵ Asu n̄ine-moatükun̄i ai God̄imbo f̄if̄ir̄ifimbo-mayo ranahambo naf̄i gürareand̄i ra h̄if̄inambo-nd̄ihumboyef̄i. Asu muᅇgambo s̄hefi hohoan̄imo k̄ik̄ih̄ir̄i-hümündeh̄i Krais̄imbo yanḡir̄i hohoan̄imo pamb̄ir̄ihinda asefi.

⁶ Se Krais̄ind̄i hoafi ran̄i yanḡir̄i süᅅgund̄ih̄i mbund̄ihümb̄o-an̄imbo asu sehünd̄i b̄id̄if̄ir̄i ai süᅅgufekoate-ayei ranaheimbo t̄iᅅümb̄i hohoan̄imo ndahu-ndür̄imboyef̄i.

⁷ Seana n̄ine-moatükun̄i hoeiar̄ihind̄i ranahambo wud̄ipoapond̄ih̄i türüboad̄ih̄i hohoan̄imondei. Nindou mam̄i ai hoaf̄iyuhüya, roana Krais̄ind̄i nindou hond-anah̄i ehu ana, awi ai rande wud̄ipoaponde hohoan̄imonduh̄ü ro-amboan̄i ai rawefiyu nou Krais̄ind̄i nindou-ane fi mbeyahu-wamboane.

⁸ S̄hei an̄ihondümb̄ofe hohoan̄imo ra ᅇgin̄em̄ind̄i-ndür̄imbo-hündamboyu Adükari ai ȳihoef̄imbo ndan̄i ratüpuri nda masemun̄i. Ran̄i-moatükun̄i ranana s̄heimbo

moaruwaimbofe-ndürimbo-yopoani. Nga asu ro ndani ratüpurü ranimbo wandihoari akidou borayahi ana, asu ranimbo ro moai amoaningiyahi.

⁹ Se randihi hohoanimondeihya, “Por aiana ahandi pasambe hoafi raninambo yihimboaramuni,” mbiseimboyei.

¹⁰ Nindou bidifiri ai randihi hoafindeihü animboya, “Porindi-mayo pas ranana tñjümbi saf-ane. Nga ai shefi fikimi nüngumbo ana, ai himboari hoafendi safi nüngumbo asu hoafi ahandi ra ndorihefekoate-ane,” sei arihündi.

¹¹ Nindou düdi yahurai hoafiyu arandi ranai ana rande ndonde hohoanimondühi türüboadeandi. Ro anguni nimboefimbo pasambe hoafayef-ane, asu sheimbo-so ranihü nimboefimbo hoafehundür-ane, rani moatükuni ra ngorü-poanimboyopoani, nga wani.

¹² Roana ngiri yihoeihoari yihoefi fi ra simongorindihu hoeindihu ndihundi nindou bidifiri ai ahamundi fimbo borayomo nou. Nindou ranai ana moani ahamundi hohoanimonambo yangir-anemo ai ahamundihöari ngorü ahandi hohoanimo ra ngoründi-mayo hohoanimo ranihi simongoru hoeiru arundi. Yahurai nendi ana fifirifekoate-anemo!

¹³ Nga asu ro yihoefi fimbo ana ratüpurü yihoefi ranahambo simongori ra ngasündife hefe borayo ho ranahambo moei asefi. Nga nine-moatükuni ratüpurü God ai yihoefimbo masemuni rani simongorühi animbo ngemboyefi sheimbo-so ratüpurimbo kameihü amboani.

¹⁴ God ai yihoefimbo ratüpurü masemuni rani hoarehi se animboei. Rani-simboani ro sheimbo sowahi tüküyahundühi Kraisindi Aboedi Hoafi ra sahumindefi hohu sheimbo hoafimehundüri. Ranimambo God ai yihoefimbo ratüpurü masemuni rani yangiri süngumarihundi.

¹⁵ Roana moai God ai ratüpurü nindou ngorümbo masagadürü ranahambo boriyefi hefi rihundi, nga wani. Nga roana shei anihondümbofe ranai ngoani asu ro shei mbusümo ratüpurimbohünda God ai rani ratüpurü masihendi ra refeyowani aboedi adükari tükufembo ranahamboane anihondümbo himboayefi.

¹⁶ Ranimambo asu ro aboedi hoafi ra ndahumindefi nindou bidifiri shei hifi dabodani amarei ranaheimbo hoafinda-hundürimboyefi. Asu ro ngiri nindou ngorü ai ratüpurümayu ranahambo borindefi.

¹⁷ Bukambe yare hoafiyowohü yahoya, “Nindou düdi ai borimbo hohoanimoayu ana, moani Adükari ai nine-moatükuni ramareandi ranahambo yangir-animbo borimbuyu-wamboane,” meho.

¹⁸ Nindou düdi ai sapo nine-moatükuni ramareandi ranimbo ahandihoari borayu ana, Godindi homboahü ndürimbüyupoani. Nga asu Adükari ai nindou daboe ndürimb-ani ehu ana, nindou ranai ndürimb-ani.

11

Por ai se Kraisindi hoafi woshihoafori hoafiyomo-rundeimbi ahamundi hoafi himboriyopoani mehu

¹ Awi se wambo rarihi hiningirihindirani-animbo asu ro hihindi hoafi hoafinda. Nga se wambo hiningiri-hindirimboanei.

² Awi ro ngusüfo parariheandürü God ai sheimbo ngusüfo parareandürü hu nou. Seana moani nimorehi yihoarifi hamindi nindowenihü mamü ranahambo yangiri segodombo sei hehi diboniyei hiningarihindi nahurai-anei. Nindowenihü mamü ranai ana Kraisi ranani.

³ Sapo amoasiri tiki hoafi fifireandeimbi hamindiyo haya Ifimbo tiki hoafimendo ranahamboanahi ro afindi hohoanimoayahi. Sheimbo-so amboa hohoanimo yahurai tükündifendürani, asu shei Kraimbo hohoanimo aboedi ngusüfo pamarihorirani moaruwaimbo-ndifemboe saheheamboanahi ro yhimboayahi.

⁴ Nindou bidifiri ai sheimbo-so tüküyafu Sisas sapo ro bokarihehu arihundi rana-hamboemopoani, nga ngorü-poanimbo Sisas ranahambo bokarihou rundühanemo. Asu se ngorü-poanimbo yifiafi masahümüdi, nga ro Yifiafi Aboedi ranahambo hoafiyefi arihundiyo poani masahümüdi. Asu se ngorü-poanimbo aboedi hoafane sahümüdi arihundi, nga aboedi hoafi ro sinefi hoafiyahundüri marihundi raniyopoani. Nindou bidifiri ai rani hoafi ra hoafiyomondürani asu se rarihi hininngirihipurani yahurai hoafi ra hoafiyomo arundi.

⁵ Ro sheimbo hoafehandüri, nindou ranahamumbo Kraisindi hoafi sowandümo homo-rundeimbi nindou bogor-anemo ase ranahamundi hoarehi nimboamboyahipoani.

⁶ Yin anihond-ane, hoafi hoafiyorambo ra ro aboedi hamindi-yahipoani, nga fifirife ranana ro moai mbonimbo-rishamindih. Munguambo moatükuni hohoanimo ro rarihu marihundi ra sheimbo rani fifirife raniyo munguambo nafuiyahundüri marihundi.

⁷ Se fifirihindi roana sheimbo Godindi-mayo aboedi hoafi hoafiyahandüri marihandi ranimbo-hünda moai kaki napombo semindimbo wariyarhandi. Ro sheimboya, ai-animbo nindou aboedi hamindi tükümbeyahindi sahehea asu wandi fimbo ro hifinambo-riheandühi himboari hoafendühi hoafiya marihand-ane. Asu rani-moatükuni ra nimboea? Refe-ana awi wandi hohoanimo ranambo ro moaruwai hohoanimombayahio?

⁸ Ro sheimbo farifehe-ndürimbohünda Godindi nendi ngorü ngoafihü amarei ranai wambo kaki akidou sehi rihünda masahamindih. Ranimbo-hündamboyahi ro aheimayo kaki ra moani hühühünimbo fufurishamindimbo nahurai-mayahi.

⁹ Ro se-babidimbo ranihü nimboahi simboani ana ro kaki-napo yahurai shefe-koate mbonimbo-rishamindihüh moai nindou mam shei mbusümo ahambo tinirifo sahando, nga wani. Nga wandafi mam Masedoniahündi ndanihü sühüsi tükümehindi aiyei nine napo ro shefembo mbonimbo-marishamindih ra masehindiri. Horombo maho-ane, asu süngunamboane ro ngiri sheimbo tinirifo ndahandüri. Nga ro rani hohoanimo ra sünguri-heandühanahi.

¹⁰ Kraisindi hoafi hondü ra wandi ngusüfoambe nimarimboane, ranane asu ro sheimbo anihondümbo hoafehandüri: Hohoanimo ra ro süngurihe arihandi ranahambo borayahi ra ngiri Akaiia hifihü ngorü nindou ai wandi bor hoafi ra kikiindeandi.

¹¹ Nimboe ro sheimbo tinirifo saikoate-ayaha? Ro sheimbo ngusüfo pefindürikoate-wamboyahi? Nga wani. God ai fifireamboani ro sheimbo ngusüfo parihendüri arihandi ra.

¹² Ro haponda nine ratüpuri rawarheandi ra ro moani rani yangiri ratüpuri-yahühanahi, nindou bidifiri ranahamumbo nafi gifepurimbohünda. Ai ngomondühüya, roana Por mam ratüpuriyomo arundi yahurai-ane fi ratüpuriyefi arihundi mbisimo houmbo borindimboemo sahehea.

¹³ Nindou ranai ana, Kraisindi hoafi sowandümo homo-rundeimbi hondüyomopoani. Aiana ahamundi ratüpuriyomo arundi ranahamumbo tiki hoafiyomo rundühanemo nindou amuri ranaheimboya, ai Kraisindi hoafi sowandümo homo-rundeimbi hond-anemo sei hoafimbiyeiya yahomo houmbo.

¹⁴ E! Asu se ahamundi hohoanimo ranahambo afindi hohoanimo-ndeimboyei. Satan ai-amboani ahandi fi ra ngorü-süngure haya sünambeahindi nendi-yomondi si ranimbofi haya tüküfi arandi.

15 Ranimboane Satan ahandi ratupuriyomo-rundeimbi nindou ranai nindou ahei himboahu aboedi mbumundi ratupuri-yomondeimbi rani hoearambeyafu tukuyafunda ranahambo hepunifepoani. Nindou ranai ana sungunambo rani-moatukuni ramarundi simongoruhi asubusi ndowandumboemo.

Por ai Godindi ratupurimbofi nungumbo tihirifo masemundu

16 Ro asukai hoafayah: Nindou mamai ai wamboya, aiana hihindi-hindi-yuhani mbusu haya hohoanimondimbui, nga yowan. Se wambo randihi hohoanimombondeih ana, ambesi, nga wamboya, aiana hihindi-hihindiyumb-ani mbisahundi-ran-animbo asu wandi fimbo borinda habodimboanesi.

17 Ro haponda ndarthe hoafayahi nda: Adukarindi hohoanimo sungu hoafiyambo-yahipoani, nga wani. Nga ro moani wandihoari hihindi-hihindiyahuhiyahi ro rarthe boriyahuh hoafayahi.

18 Nindou bidifiri ai hifi ndanhundambo hohoanimo sungu homonduhi sheimbo-so homo ahamundi fimbo boriyomo arundi rananimbo asu ro-amboani wandi fimbo mandthe yahurai borindamboyahi.

19 Seana sheihoarimboya, "Ro hohoanimo aboedi fifirihu-ndeimbanefi," aseisi, nga ranimboanei se hihindi-hihindiyomondeimbi nindou ranahamumboya, "Ambemo, nga moani ai rani hoafimbeyomo," asei.

20 Seana nindou ranai sheimbo moani hoafemo sungufembo yangir-anei hohoanimoayei. Asu shei-mayo napo fufemindi, ahamundi woshoafori hoafi ranambo sheimbo semundundurane, sheimbo moaruwai-moaruwaimbo-arundurane, asu ngusumboarambe pakararhoundur-ane, rani-moatukuni ra rarundan-ane asu seana ahamumboya, ai ambemo asei.

21 Rani-moatukuni hohoanimo ai rawarundi ranahambo ana awi ro nginindi hamindiyefipoani.

Nga asu nindou ngoru ai ahandi fimbo borimbo ehu-ana, ro-amboani, awi hihindi-hihindiyahuh hoafayah, nga wandi fimbo borindamboyahi.

22 Nindou ra Hibruhundi-yomosi? Nga ro-amboani Hibruhund-anahisi. Asu ai Israerihundi-yomosi? Asu ro-amboani Israerihund-anahisi.*

23 Ai Kraisindi ratupuriyomo-rundeimbi-yomosi? Awi ro hohoanimokoate nindou-anahi, nga roana ratupuri ra refembo ahamumbo ngasundi-heapurimboanahi. Roana ratupuri ra afindi hamindi tihirifoya, afindi-mbo karabusiyahe, afindi-mbo wambo buburundi-ri, ramarundi-r-anesi.

24 Wambo hondahufeimimbo wofi bogorinambo Suda 39 amberamndeimbiyo bubumarundi-ri.

25 Romihundi ai wambo ngimimbo nimiharinambo buburundi-ri. Asu mamimbo nimoeinambo-rundi-ri, asu ngimimbo ro nimartheimbi sip ranai himoni hihirimafoareandi asu ro mamai si himoni yangiri boboriya wakimartheand-ane.

26 Ro afindi-mbo hahabodi marhandi ranambe hohoambumbo ha asu humbuhuni nendi afindi yangorambe ha marhandi. Asu ranambe yangiriyopoani, nga Sudahundi wandafi mamayei asu Suda-yafe ndifoyei ai wambo moaruwaimbo-marhindiri. Adukari ngoafihuyo asu nimambe nindou ningokoate-reanduhi ranamboani ro moaruwaimbo-fembo yangiriyaya marhandi. Siriwara himoyo asu tikai ngunindiyomo ranambe ro moaruwaimbo-fembo yangiriyaya ha marhand-ane.

27 Ro rani-poani rani-poani ratupuri afindi safiyo ratupuriya marhandi. Afindi-mbo ro nimbokoani geduhi moai ndorthe apo rihandi. Wembombo-yarhanduhi asu wandi amindasumo ranai hoe simindi-mbo kikire-yaparhoai

* 11:22: Hibruhundi ai Abrahamindi ahuri hond-anei. Israerihundi ai Suda-yafe Godimbo hohoanimo sungurhi arihund-anei.

marandi. Ro sesi afindi s'hefe, wori aboedambe n'itari, hoeari aboedi güdüfe raraokoate-ya mar'hand-ane.

²⁸ Rani-moatükun' yang'ri-yopoan' wambo-so tüküfe marandi, nga wan'. Munguambo si maho ra God'indi nindou ngorü ngoafi'hü amarei ranaheimbo hifandiyondür'imbo hohoanimo ranai-amboani tüküfeyo-an'yahi ro t'ijümbi hohoanimo saham'indi mar'handi.

²⁹ Nindou düdi ai ng'inem'indi-koate-ayu ana, asu ro-amboani ng'inem'indi-koate-anahi. Nindou ngorü ai rareanda ngorü ai moaruwai hohoanimoayu ana, asu ro ngusüfo nimb'yahühi n'itari ar'handi.

³⁰ Ro bor'imbo asahi ana, sapo ro ng'inem'indi n'ingokoate an'imboahi ranahambo-an'imbo bor'inda habod'imboyahi.

³¹ God ai God-ani asu Adükari Sisas'indi Afind-ani ranahandi ndür' koadürümbo-koadürümbo aboed-ani seihanei. Ai wambo fifireand'ri ro t'ikai hoafiyo rakoate anihondümboanahi hoafayahi nda.

³² Ro Damaskus ngoafi'hü n'imar'hambe bogori nindou rani ngoafi hifandirandeimbi adükari bogori Arestas'indi hoarehi mamaru. Nindou ranai wambo kiki'hem'indi mbur'imbo karabusi-fendir'imbohünda ami bidif'ri ngoafi gin'ri nafitambe fik'mi hin'ngi-mareapura man'ngomo.

³³ Nga asu wambo ngoafi gin'ri ranambe nafi wandafi mam' bodimondi ai basketambe wofi küru mburu foarund'ri houmbo masafoarund'ra aboedambomehandi.

12

God ai Por'imbo afindi moatükun' nafuimeindo

¹ Ro bor'inda ngamboyahisi, nga asu ranana ng'ri s'heimbo fand'hendi. Ambesi, nga hapondan-ana wambo Adükari ai yafogoad'nambo nahurai mungu-moatükun' sünguna weindah' tüküfemboayo weindah'-mareand'ri ra s'heimbo watapor'inda samboanahi.

² Ro nindou mam' Krais-d'bo nüngumbü fif'rar'hini, nga 14 himban' maho ranambe ranahambo God ai serümündü n'moamo hondü sünambe mahafu. Rani-moatükun' ra roana moai fif'ri'heandi, nga moan' nindou saf'imbayo asu yifiafi yang'ri'imbayo, nga God aiani ra fif'reamboayu.

³ Ro fif'ri'heandi nindou ranai God'indi ngoafi sünambe moan' aboedi ham'indi ranambe n'mehünou has'fi tüküfi mahafu. Nga asukai ranahambo amboa ro moai fif'ri'heandi, nindou saf'imbayo asu yifiafi yang'ri'imbayo, nga God aiani ranahambo fif'reamboayu.

⁴ Raniyu asu d'boh'indi moatükun' nindou ranahambo ng'ri hoaf'ndei hoafi ra ahandi himboambenambo himbor'mayu.

⁵ Ro nindou ranahambo-an'imbo bor'indamboyah', nga wandi fimbo ng'ri bor'indah'. Nga wandi fi ng'in'indikoate-yaheimbi ranahambo yang'ri wandi fimbo bor'indamboyah'.

⁶ Ro n'ni-moatükun'imboyo bor'imbo mbasahi-mbonana, asu ro ng'ri h'ih'indi-h'ih'indiyahaimbi nindou-anahi mb'sahi sapo ro raran'imoatükun' ranahambo anihondümbo-an'imbo hoaf'ndamboyah'. Nga wandihoari bor'imbo moei asahi ranan'imbo nindou ng'ri wambo aboed-ani mb'sahünd'ri. Nga ro n'ne ratüpur' rawar'heand-ane, asu n'ne hoafi hoafayah-ane, ran'imbo nindou ai hoeir'hind'rihi wambo wud'poapond'hi fif'ri'ndi-hind'ri'mboyei.

Por'indi fih' t'hoari nahurai kamareri

⁷ God ai wamboya, n'ni ngorü-poan'imbo moatükun' ai hoeimareandi ranahambo ahandi fimbo bor'ind'imbuyi yahuhamboya, mam' moatükun' t'hoari nahurai wandi

fihö futimareandiri. Rani-moatükuni ramareandi ranana Satanindi ratüpuriyu-randeimbi nindou nahuraiyu wamboya, ahandi fimbo borindu hoangumbui yahuhaya hifinambo-fendirimbohünda hariyondirimbo mehu.

⁸ Adükarimbo rani-moatükuni ra fimbirihenda sahehea ro ngimimbo didibafimeheando.

⁹ Raniyu asu ai wambo simbori yare hoafiyundirühi yahuya, “Wani, nga wandimayo hipoambofe hohoanimo ranana awi se-dibo ndear-ane, nga wandi nginindi ranana nindou hamindi kemindikoate-ayei ranaheimbo so-ane tükufe arandi,” mehuamboyahi. Asu ro sahiya, hapondan-ana ro hamindi kemindikoate-anahi rana-hambo hihifi-hihifindahühi borindamboyahi Adükarindi-mayo nginindi ai wambo hamindi nginemindi-ndirambohünda.

¹⁰ Ranane asu ro hamindi kemindikoate-ayahi, nindou ai wambo moaruwaimborihindiri, tñgümbi hohoanimo tükefeyondiri, nindou ai moaruwaimbo-moaruwaimbo-arihindiri hei, ranahambo Kraisimbohündambo ro hihihifi-hihifayahi. Ro hamindi kemindikoate-ayahi ana, asu rasimboani ro nginindi nimboamboanahi.

Por ai Korinähündambo afindi hohoanimo-ayundüri

¹¹ Ro ndani hoafi hoafimayahi ra hihindi-hihindiyahaimbi nindou nouyahi hoafimayahi, nga wambo se ngusüfoambe botimarhi-ndiramboyahi rani hoafi ra hoafimayahi. Nga simbori se-animbo wandi aboedi hohoanimo ranahambo hoafindahündiri, nga asu se moai rarihindi, ranimboyahi asu wandihoari rani hoafi ra hoafimayahi. Yini, anihond-anesi, roana ndorhehea-ndeimbi nindou hondüyahipoani, nga Kraisindi hoafi sowandümo homo-rundeimbi nindou “rani-poanimbo” asehi sihei mbüsumo aningomo ranahamundi hoarehi nimboamboyahipoani.

¹² Ro hohoanimoya kikhirihe heheamboyahi Kraisindi hoafi semindi horambo ratüpuri sihei mbusümo nimboambo rani ratüpuri ra ramartheandi. Godindi nginindi nafuimbo ratüpuri asu hepünifeimbi moatükuni ratüpuri ra sihei mbusümo ramartheandi Kraisindi hoafi sahamindi ha-rihandaimb-anahi sahehea nafuimayahi.

¹³ Siheimbo ramartheandüri nou-ane asu Kraisindi nendi ngorü ngoafihü amarei aheimbo amboani rartheandüri arihandi. Ro moai siheimboya, wambo sesi-napo sehindiri sahehea siheimbo tñirifo sahandüri, nga wani. Karithasihandüri, nga se wambo amboawi mbisahündiri ro siheimbo tñirifo segodürükoate-mayahi ranimbohünda.

¹⁴ Hapoana ngimimboanahi nda ro siheimbo sowana sifombo saheeamboayahi, nga asu ro ngiri sihei-mayo napofihü yangiri kiarimbohünda tñirifondahandüri. Nga roana sihei kaki-napo semindimboyahipoani, nga siheimbo fehendürimbo yangir-anahi. Rarani moatükuni ra se fifirihindi nimori akidibou aiana boagirambo fehefe-ndürimbohünda ngiri sesi-napo kokoboadhi ndahümündi tükündahi digehindi, nga wani. Nga simbori boagiri ai-animbo nimorambo rani-moatükuni ra didiboadofe sihefemboane.

¹⁵ Siheimbo farifehe-ndürimbohündambo ana wandimayo napo engoro ra segudürimbo wandi fimbo kameihü hihifi-hihifiyamboanahi. Ro siheimbo afindimbo ngusüfo pandihandürani asu se simbori wambo akidou yangiri ngusüfo pamandihindiriyo?

¹⁶ Anihond-ane, ro sihei-mayo kaki-napo semindimbohünda moai siheimbo tñirifo sahandüri. Nga asu nindou bidifiri ai seiya, “Yinisi, nga sihefi kaki-napo semindimbo-ana, ai tikarehayambo ngorü-süngundeamuni mbunda ndemündumbui,” masei.

17 Nga asu nūngufemboyoa? Asu ro wandi nindou bidifiri siheimbo sowana koamaritheapurani ranai shei-mayo napo ra moai kiafu hūindūmo.

18 Ro Taitusimbo siheimbo sowana sinimbohūnda hoafiyahando habodihūhi asu ahandi sūngu wandafi mamī koamarihēhina masinu asu Taitus shei-mayo napo kifi hūsiāmūnduwai? Nga ra ai wani. Nindou ranai ro hohoanimoayahī hohoanimo sūngure hayambo ro rawartheandi rani-sūngu yare randūhiyu? Asu ro ai-dibo mamī hohoanimo sūngurihoandūhi nīne-moatūkuni rarihoandūhiyehi.

19 Se hoafi ra rarihi hoeirihindūhiyo yihoeifimboya, aiana ahamundihōari aboedi hoafimbohūnda sūru papimbarundi seimboyei? I, ra wani. Ro haponda siheimbo hoafehandūri roana Kraisiṅdi nindou hondūmboyaho nimboemboanehi, ranane asu rani hoafi ra Godiṅdi himboahū shei ngusūfo ra nginīnemīndūrimbohūndamboanehi rarihe hoafehandūri, nga yihoeifi fimbo hoafiyambo-yahipoani.

20 Ro siheimbo-so tūkeheandi ra asu siheimbo aboedi hoeifendūrimbo samboanehi, nga asu se ngiri aboedi nīmandei sahehea ranimbo yihimboyahi. Asu simbori amboani se wambo hoeindihindirani nindou yahurai se hoeifembo sei hehi hohoanimoayei yahurai niṅgokoate-ndamboyahī. Ro akidou yihimboyahūanahi rani-moatūkuni ranahambo ro ndarihe hoafayahī. Shei mbusūmo yifiari, wandafi ṅgorūmbo hohoanimo moaruwai hohoanimoyondo, simbori watikoafi, afiṅdi-afiṅdi hohoanimo, tirifoefo hoafi, daboadani hoafi, ahandi fimbo yangiri hohoanimo, mamikari hohoanimo muṅgu-moatūkuni ra yahurai tūkūndifemboe sahehea yihimboyahūhi hoafayahī.

21 Ro siheimbo sowana dūgūhani wandi God ranai wambo shei himboahū amoanīṅgambo-ndeandirimbui samboanehi ro yihimboayahī. Asu ro nindou bidifiri horombo moaruwai hohoanimoyei mburihūmbo asu ai nīmorehi sisihimo, nindowenihī birabiri hohoanimo, ngusūfoambe botife hohoanimo ranahambo daboadanambofe-koate-mayei ranaheimbo, hoeindihē-andūrani wani amoanīṅgīndahūhi aranīndamboyahī. Ranahambo wambo God ai hifinambo-ndeandirimbui saheheamboanehi akidou yihimboayahī.

13

Bidifiranambo ahini hoafi asu hihifi hoaf-ane

1 Haponda ndeara ngimimboanehi siheimbo hoeifendūrimbo sifombo asahi. Bukambeahīṅdi hoafi ranai yare hoafiyomunūhi yahoya, “Nindou yimbuyo ngimiyō ai anihondūmbo hoafīndomondūhiya, ‘Ro hoeirihumboanehi nindou mamī ai moaruwai hohoanīmomayuwa,’ mbisimondan-animbo, awi shiri rani hoafi ra didiboado-femboane,” meho.

2 Nindou didiyei horombo moaruwai hohoanīmomayei ranaheimbo haponda asūkaiṅda hoafīṅda samboanehi nindou amuri ranaheimbo kameihī amboani. Horombo ro yimbumbo sūhi siheimbo ahini hoafi hoafiyahandūrisi, nga hapondani amboani ro asūkaiṅda ahini hoafīndahandūri samboanehi ro anṅuni ndarihe animboahī amboani. Ro asūkaiya siheimbo sowana asihūhi ana, nindou moaruwai hohoanīmomayei ranai mamī ai-amboani tiriṅfombū ratūpuri ra ngiri gūbūsūboadea-ndūri.

3 Ranimboyu se randihi anihondūmbo fifiriṅdihimboyei Kraisi ai wandi yafambe sūngufi haya hoafīndūmbui se fifirifembo masei. Nga wandi wari sūngu Kraisi ai sebabidimbo nūngumbo siheimbo farihēfendūrimbo ana, ngiri ai mbosi-mbosīndu. Nga asu aiana ahandi rani-poanimbo nginīṅdi adūkarī ra siheimbo nafuiyundūrihāni.

4 Yini, ra anihond-ane, horombo ai hamīṅdi nginēṅdiṅkoateyu ranimboyomo nindou nīmī keimbi karihēdeimbifihī tikorundūmo pamarū-wura yifimayu. Nga asu hapondani ana Godiṅdi nginīṅdi adūkarī hamīṅdi ranambo botimarira asu

ai yangiri botifi anungu. Asu ro-amboani ai-dibo nimboefimboanefi hamindi kemindikoate-ayefi. Nga asu Godindi nginindi ranambo-animbo mare ro-amboani siheimbohündambo ai-babidi yangiri nimboemboeyefi.

⁵ Se siheihoari ro hoafi ranahambo anihondumbo-mbarihuyo asu wani-mbayefiyo mbisei hehi hohoanimondei hoeindihindi. Moani siheihoari yangir-animbo hohoanimo ra randihi hohoanimondei hoeindihindi. Sisas Kraisi ai sihei hohoanimoambe anungu ra fifirihindai? Se ahambo fifirifikoate-ayei ana, awi se ahambo wudipoapofe anihondumbofe hohoanimo aho ra fifirifekoate-wamboanei.

⁶ Se hoafindeihya, ai Kraisiindi anihondü ratüpuriyomo-rundeimb-anemo mbisei hohoanimondei sahehea ro anihondü fifirihamboanahi.

⁷ God ai siheimbo fariheirani asu se moaruwai hohoanimo süngufekoate moani aboedi yangiri mbinimboeia sefi hohumboanefi ro ahambo siheimbo farihendürimbohünda didibafiyahundo arihundi. Se yihoefimboya, aiana Kraisiindi aboedi ratüpuriyomo-rundeimb-anemo nafuimbo yihoe fiimbo hoafiyefühi-yefipoani, nga wani. Nga bidifiri nindou yihoe fimboya, “Ai Godindi ratüpurimbo moai aboedi ratüpuriyomo,” asei ana, ambesi, nga se aboedi hohoanimo ra süngumbirihhi heiya sefimboanefi didibafiyahu arihundi.

⁸ Roana ngiri hoafi hondü ranahambo gigranambofembo moatükun hohoanimo ana randihundi, nga hoafi hondü ranahambo yangir-anefi hohoanimo parihu hefühi rawarihu hefi.

⁹ Ro hamindi kemindikoate-yefani ana, asu se nginindi aboedi nimboeiani ro ranahambo hihifi-hihifi-yefühanefi. Asu ro siheimboya, hohoanimo moaruwai hinngirihhi hehi didiboadorihhi hohoanimombeyeia sefi hohu Godimbo siheimbohünda didibafiyahundühanefi.

¹⁰ Ranamboanahi ro anguni ndanihu nimboambo siheimbo pas nda sürü papirihandühi hoafayahandüri. Asu rananimbo ro siheimbo-so tükündaheandühi amboani Adükar ai wambo nginindi masendiri rani hohoanimonambo siheimbo nginindi hoafimbo moei asahi. Nginindi ai wambo masendiri ra siheimbo moaruwaimbo-fendürimbo-hündamboyoanai, nga siheimbo nginemindindürimboane. Ranamboanahi ro siheimbo pas nda sürü papirihandüri.

Bidifiranambo hihifi hoafi

¹¹ Nga karishandüri. Hohoanimo moaruwai hinnginidihhi hehi didiboadingihhi hohoanimondei. Ro hoafayah ranahambo himborindeih rani-süngundihindi. Mami hohoanimondeih aboedi sisi-koate nimboei. God nindou hipoamboreandühi aboediyu-randeimbi asu afurife hohoanimo sai-randeimbi ai se-babidi nüngumbui.

¹² Se Godindi nendi-yafe hohoanimo süngu wandafi-wandafindeih simbori wakikihürindei-ndühündi.

¹³ Godindi nendi munguambo ai-amboani siheimbo hihifarihündüri.

¹⁴ Sihifi Adükar Sisas Kraisi ai siheimbo hipoambombireandür-amboane asu God ai siheimbo ngusüfo pambireandür-amboane asu Yifafi Aboedi ai sihei ngusüfoambe mamambe-mbireandür-amboane.

Garesia

Pas nda Por ai Garesiahündambo sürü papimarandi

¹ Ro Por-anahi. Nindou ai moai ahei hohoan+monambo wambo Kraisi+ndi hoafi ndowandifi ngafi ndandi sei hehi kafoar+hindi+ mburi+hü koar+hehindi+ri, nga wani. Nga Sisas Kraisi asu Ape God sapo yifi+hündi bot+mariri+ rani+ di+boyafani+ wambo ahafandi hohoan+monambo ahandi hoafi sem+ndi ho rambohünda kafoare hini+ngi+mareandiri.

² Munguambo anihondümbor+ihindeimbi+ ndani+hü ro-babidi+imbo aniboadei ai-amboani+ Kraisi+ndi nendi Garesia hifi+hü amarei siheimbo hifi+far+hündüri.

³ God sihefi Ape asu Adükari+ Sisas Kraisi ai siheimbo moani+ hi+poambo-ndineandürühi+ asu ngüsüfo afurife kife hohoan+mo ra mbisabi+andür-amboane.

⁴ Sihefi moaruwai hohoan+mo raguanambo-fembohünda asu nine moaruwai hohoan+mo hifi+ ndani+hü engoro ranambeah+ndi+ aboedafe-munimbohünda Kraisi ai sihefi Ape God+ndi+ yifiri+ sünguyu ahandi fi masagado.

⁵ Ranimboane asu sihi+ri+ munguambo si aho ra God+imbo aboed-ani mbisefi hohoan+mo-ndefimboane. Nga anihond-ane.

Aboedi hoafi mam+ rani yangir-ane engoro

⁶ God ai siheimbo Kraisi+ndi moani+ hi+poambofe sünguyu di+boniyu-ndürühi+ya, wand-anei mehuyosi, nga asu moai se gedühi hoafi ra sünguri+hindi. Nga asu ngörü rani+poan+imbo aboedi hoafi ra sünguri+hindühi+ asu ahandi fikimi+ ni+ngokoate-mayei. Raniyo asu ro rani+moatükuni+ ramar+hindi+ ranahambo mahepünaheandi!

⁷ Anihond-ane, moai ngörü rani+poan+imbo aboedi hoafi yangoro. Nga nindou bidifi+ri+ ai sihei hohoan+mo ra mamikariyo wakifihi+ asu ai Kraisi+imbo aboedi hoafi ra ngörü-süngu ngörü-süngufe wakifembo hohoan+moyomo arundi. Ranimboanahi ro ndari+he hoafayahi.

⁸ Nga ro-ane+ asu sünambeah+ndi+ nend-ani aboedi hoafi ra hoafi+nduan+ sapo siheimbo hefi hoafi+mayefi yahurai hoafi+koate rani+poan+imbo fiyoweimbi+ hoafayu ana, nindou ranahambo God ai hai ngoafi moaruwai rani+nambo koambi+ri+heir-amboane.

⁹ Siheimbo rani hoafi ra horombo hoafi+yahundüreimb-anesi, nga asükaiya ro hapondani+ siheimbo hoafehandüri: Nindou ngörü ai ngu siheimbo aboedi hoafi ra, sapo horombo ro hoafi+mefa se anihondümbor-mar+hindi, yahurai hoafi+koate moani+ rani+poan+imbo hoafeyundüri+ ana, nindou ranahambo God ai hai ngoafi moaruwai rani+nambo koambi+ri+heir-amboane.

¹⁰ Ro ndani hoafi hoafayahi nda, nindou wambo aboed-ani yahombohündamboyo? Wani, nga God+imbo yangir-anahi. Ro rani+moatükuni+ ra anihondü refembo sahehea rambari+hea-mbonana, asu ro Kraisi+ndi ratüpur+iya-ri+handeimbi+ nindouyah+poani.

Por ai God+ndi hoafi sem+ndi horambo tüküme+fiyu hoafi

¹¹ Wandafi mam+ awi siheimbo randi+he hoafi+ndahandüri, ro siheimbo aboedi hoafi ra ha hoafi+yahandüri+ ar+hindi+ ranana nindou-yafe hohoan+monambo hoafi+yopoani.

¹² Rani+moatükuni+ ra nindou-yei-mayo moai saham+ndi+hi+ asu moai nindou mam+ ai wambo yamundeandiri, nga wani. Nga Sisas Kraisi ahandi+hoari+ randi+ri+ rani hoafi ra wambo weindah+mareandiri.

¹³ Ro horombo Suda-yafe God+imbo hohoan+mo rani-süngu yangiri+ sünguri+handühi+ ni+amboahambe ana, ro Kraisi+ndi nendi ranaheimbo moaruwaimbo-ri+hearühi+

munḡunambo awarihefendürimbo hohoanimomayahî. Rani hoafi ra se horombo himboriyeimb-ane.

¹⁴ Wandafi mamî, Sudahündî ranahei mbusümo nindou akohoandî ro dîbombo-memo ranahamumbo ḡgasündî-heapurimboanahî. Roana moanî Suda-yafe hohoanimo hondü ranahambo süḡgufembo nindou hamindiyahî rani-poanimbo manimboahî. Raniyahî asu ro moanî yîhoeftî amoaoyafe hohoanimo ranimbo yangîrî süḡgufe hombo ḡgusüfo pamarîheandî.

¹⁵ Nga asu ro niḡgokoate-yahambeahiyo God ai wambo moanî hiipoambo-reandîrühî ahandî ratüpurî ratüpurimbohünda kafoare hinḡḡmareandîrî.

¹⁶ Raniyo asu ro ahandî-mayo aboedî hoafi ra semindî ho Suda-yafe ndîfo ranaheimbo bokarî-hefemböhünda ahandî nimorî wandî hohoanimoambe ndore korîmafoareandîrî. Ro moai nindou ḡgorümbo-so didîboadore hoafimbiyundîrî sahehea tüküyaheandî.

¹⁷ Asu ro moai Serusaremnambo Kraisindî hoafi horomboyafu sowandümo homorundeimbî ranahamumbo sowana ndüfosimbo hahühî. Nga roana nimehünou Arebia hîfînambo yangîriyahî ha mburîha asu asükaiya Damaskus ḡgoafîna hîhîrîmarîheheandî.

¹⁸ Raniyo asu ḡḡimî himbanî hoane, rani mbusümo ro Serusarem ḡgoafînambo Pitandî-mayo bidîfirî wataporî himborimbo mahahühî. Raniyahî asu ro ranîhü aidîbo yimbu wik yangîrî manimboahî.

¹⁹ Ranîhü ro moai Adükarîndî hoafi sowandümo homorundeimbî hoeirîheapurî, nga Sems Adükarîndî akîdî yangîriyu hoeimarîhinî.

²⁰ Ro siheimbo pasambe nda anîhondümboanahî hoafayahî. God ai hoafi ranahambo fîfîreamboani, ḡga ro tikai hoafiyahühî-yahipoanî!

²¹ Raniyahî asu süḡgunambo ranîhünda botîyahe hehea Siria, Sirisia hîfambe mahahî.

²² Asu Kraisindî nendî Sudia-yafeambe amarei ranai moai wambo ndorîhi fîfîrîhindîrî.

²³ Nga nindou bidîfirî ai wambo hoafi yangîrî himborîmayei. Bidîfirî ai hoafiyehîya, nindou sapo ndan-aiyu sihefîmbo moaruwaimbo-reamunî marandî ranani anîhondümbofe hohoanimo ra awarihefembo yahuhaya hohoanimomayu. Nga asu ranane haponda ai rani hoafi ra bokarîhai arandî, masei.

²⁴ Ranîyei asu ai wandî süḡguyo Godîmbo aboed-ani masei.

2

Por ai Adükarîndî hoafi sowandümo homorundeimbî nindou bidîfirî babidî hohoanimo mamî süḡguarundî

¹ 14 himbanî süḡguna asükai hîhîriyahe Serusarem ḡgoafînambo wandafi Barnabas-dîbo hahihühîyehî Taitusimbo fihîmarî-horîmîndehî.

² Ro rani ḡgoafîna mahahühî ra God ai wambo nafuimarandîr-amboyahî mahahî. Raniyahî ro ranîhü tüküyahe nimboambo anîhondümbo-rîhindeimbî-yei bogorî nindumbo anḡgomo ahamumbo poanîmborîheapurî mburîha ro Suda-yafe ndîfo Godîndî hoafi hoafiya marîhandî ranahambo hoafîmehapurî. Ro nîne ratüpurî horombo ramarîheandî asu haponda rawarîheandî ranai moanî ḡgoafurîndîhoemboe saheheamboyahî ramarîheandî.

³ Wandafi Taitus ai Grikîhündüyu ro-dîbo mahehî, ḡga asu ahambo moai sihafî fihoearî ra kando tîndîhawandî yahomo houmbo hütî-hütîrurî.

⁴ Tiḡîrîfo tüküme Feyo ra tikaruhou anîhondümbo-rundeimbî nahurai nindou yîhoeftî mbusümo dîbo hasiyafu tüküyafu masîfomo. Ai ramefundî ra sapo sihefîmbo Krais ai Suda-yafe ahînûmbî hohoanimo-ambeahîndî aboedambo-mareamuna asu sihîrî

Krais-babidimbo aboedamboyahu animboefi. Rani hoafi hihimboriyo mburumbo asu sihefimboya, ai ahinumbi hohoanimo rani hoarehi mbini boadei-amboane moani ratupuriyei-rihundeimbini nou yahomo houmboemo dibo masifomo.

⁵ Godindi aboedi hoafi hondu ranai siheimbo-so koadurumbo mbeyangorowa sefi hohumbo wambo asu ro moai ahamundi hoafi rani hoarehiyefi. Asu Taitusimbo fihoeari kefe tirihefembo rani hoafi ahamundi-mayo ranahambo moai yini sefi, nga wani.

⁶ Nindou bidifiri ahamumbo ndureimb-anemo masei. Ai bogorimbo-efundiyo wanayomoyo ra ambe. Nga Godindi himboahu nindou munquambo simogod-anei. Nindou ranai moai nini simbori hoafifimbi wandi aboedi hoafi ranihi turu hoafiyomo, nga wani.

⁷ Nga ai yaru fifirimarundi God ai wambo Suda-yafe ndifo ranaheimbo aboedi hoafi ra hoafimbohunda koamarhendiri, sapo ai Pitambo Suda ranaheimbo ahandi hoafi hoafimbohunda koamarheru nou.

⁸ Nga sapo God ai Pitambo Suda ranaheimbo hoafi semindi ho hoafiyonduri-rambo ramariri nou ai wambo nginindi masendi Suda-yafe ndifo ranaheimbo Kraisimbo aboedi hoafi semindi ho hoafiyorambohunda.

⁹ God ai ahandi aboedi hoafi hoafiyorambo rani-poanimbo ratupuri masendiri ra nindou ranai fifirimarundi. Raniyomo Sems, Pita, asu Son ai bogori nindoumboyafu ni ngomombo Barnabas-dibo yihoehimbo wari fumafoarumuni sihiri mamani rani ratupuriyefi-rihundeimb-anefti yahomo houmbo. Raniyefi asu ro mbiro fokoakomayefi Barnabas-dibo ro Suda-yafe ndifo-yei mbusumo ratupurindehani asu ai Suda-yei mbusumo ratupurindimboemo sefi hohu.

¹⁰ Ai mamani hoafi yangiri yihoehimbo hoafiyomonduhi yahomoya, 'Awi se nindou moaruwai rananikoate-mayei ranaheimbo-animbo farihenduri-rambo hohoanmondafani,' mehomondamboyahi asu ro amboani kameihi ranahambo refembo hihifi-hihifiyahuhi hohoanmomaya hahi.

Por ai Andiok ngoafihu Pitandi moaruwai hohoanimo weindahimareandi

¹¹ Pita ai Andiok ngoafihu tukumefiyu-amboyahi asu ro ahandi himboahu nginindi hoafimehando ahandi hihindi hohoanimo ranahambo.

¹² Sapo rani ngoafihu nindou bidifiri Sems koamarhepuri ranai tukufekoate-yomondambe ana, Pita ai Suda-yafe ndifo anihondumbo-rihundeimbini rani-babidimbo sahusihu nimarü marandi. Nga asu nindou ranai tukumefundamboyu ai Suda-yafe ndifo-babidi ranihu piyu haya moai nimarü sesü randi Sudambo yihimborapuruhi wambo.

¹³ Raniyomo asu Sudahundi wandafi mamani bidifiri ranai Pita hohoanmomayu süngu hohoanmomemo. Raniyo asu ahamundi rani hohoanimo ranai Barnabasindi hohoanimo ranahambo mamakarimari rani-sungumareandi.

¹⁴ Raniyahani asu ro ahamumbo hoeirheapura aboedi hoafi anihondü mengoro rani-nafi süngufe ho-rakoate-memonda, asu ro nindou munquambo ahei himboahu Pitambo hoafiyahandowohü sahiya, "Pita, seana Sudahünd-anafi, nga moai se Suda-yafe hohoanimo süngurowandi, nga Suda-yafe ndifo nahurai-anafi. Nga nimboe se Suda-yafe ndifo ranaheimboya, 'Se Suda-yafe hohoanimo süngundihindi,' asafi," sa hoafimehando.

Nindou ai Sisasimbo anihondumboarior ana, ai nindou mbumundi hamindi nimboemboyei

¹⁵ Ro Sudahünd-anefti yihoefimbo hoafayahimuni, sapo roana Suda-yafe sirambeahindi tukumehund-anesi. Nga roana yihoefi ndifo sirambeahindi ahinumbi hohoanimo süngukoate-yeimbi moai tukuyahundi, nga wani.

16 Ro rarihu fifirihumboanefi, God aiana moai nindou düdi ahinümbi hohoanimo mengoro ra süngure huani ranimbo nindou mbumund-ani yahu randi, nga wani. Nga nindou moani Sisas Kraismbo anihondumboarhor ranaheimboani nindou mbumund-anei yahu arandi.

17 God ai Sudahündi yihoefimbo nindou mbumund-anei mbeyahumuna sefi hohu asu ro Kraismbo anihondümborihuri hefühi ahinümbi süngukoate-yefeimbi nahurai tükümehündi nindou amuri rawehindi nou. Nga ranimboane asu ro randihu hoafindefihüya, 'Krais-ana moaruwai hohoanimo nimindhani,' mbisefi hoafimandefiyo? Ngiri randihu hoafindefi, nga wani.

18 Ro mbumundi niñgomböhünda ahinümbi hohoanimo süngufembo ra hinñgirithe mburaha asukai hihiriyae asahamndihi ana, ro nindumbo moaruwai hohoanimoayah ra nafuiya arihandi.

19 Godindi hoarehi nimarimbohünda ahinümbi hohoanimo ranahandi sünguyo ro yifi nahurai-mayah ranimbo-hündambo-animbo ahinümbi hohoanimo ngiri wambo hibadandiri.

20 Ranane asu ro nimi keimbi karihendeimbi-fih Kraisdibo yifiyamboanahi, nga hapondanambe ana ro moai yangiri nimboahühi wandihoari hifandirihandi, nga Kraisindi yangiri niñgombo hohoanimo wandi flambe nimarimbo wambo hifandarandiri. Ranane asu Godindi Nimori ai wambo hipoamboreandiri haya nimi keimbi karihendeimbi-fih yifimayu aboedambofe-ndirimbohünda ahandi nginindinambo ro yangiri animboahi.

21 Ro rarithe hoafiyahan moai Godindi moani hipoambofe hohoanimo ranahambo yihoaruko-ritheandi. Nga sihiri Suda-yafe ahinümbi hohoanimo sünguarthundi raninambo sihiri Godindi himboahü mbumundi nimboefi-mbonana, asu Kraisihefimbohünda yifimayu ra moanimbore.

3

Ahinümbi hohoanimo süngufe asu anihondümbofe hohoanimo süngufe

1 Garesiahündi seana hohoanimokoate-anei! Nindou didai siheimbo ngorü-süngumarundür-amboyei se hohoanimokoate-ayeia? Ro sihei himboahü sapo Sisas Kraisi sihefimbo aboedambofe-munimbohünda nimi keimbi karihendeimbi-fih yifimayu ra hoafimayaha se wudipoaporihimborimayei.

2 Ro siheimbo mam hoafi ndanahambo düdundaheandiri samboanahi, nga se wambo rani-moatükun ra hoafindahündiri. Se Yifiafi Aboedi ra nüngurthi sahümündimboyeia? Ahinümbi hohoanimo engoro ra süngurthindühi rani-süngumbo sahümündimboyei, asu Godindi hoafi ra anihondümborih hehi süngurthindühi sahümündimboyei nüngurthimboyeia? Anihondümbofe süngu!

3 Awi se hihindi hohoanimo-yehiyeia? Se Godindi-mayo Yifiafi Aboedi ranahandi nginindinambo piyei hehi Kraismbo süngumarhor hei asu haponda se moani sihei nginindinambo rani ratüpur ra moendimandihyo?

4 Se horombo Godindi hoafi ranahambo semindimbo tñirifomayei hei, nga asu tñirifo ra moanimbo-mandifeyo wanimandiyoy? Ro siheimbo hoafehandiri rani-moatükun ranai ana ngiri moanimbondifeyo.

5 Nimboe God ai siheimbo Yifiafi Aboedi sagaduri asu sihei mbusümo hepünüfeimbi moatükun ra ratüpuriyu arandi? Ra sapo se ahinümbi hohoanimo süngurthindanoy asu ahandi hoafi himboriyei anihondumbo-rihi hehi süngurthindanoy? Anihondümbofe süngu-ane.

6 Sapo Abraham ramefiyu ranahambo-animbo hohoanimomboane. Sapo Godindi hoafi yare hoafiyowohü yahoya, 'Abraham ai Godimbo anihondümbomarira ai ahamboya nindou mbumund-anafi mehundo,' meho.

⁷ Awi se ranahambo ndondihî türüboadîhîndî, nga sapo nindou didîyei ai Godîmbo anîhondümborîhorî arîhündî ranai ana Abrahamîndî ahîrî mam-aneî.

⁸ Horombo hondü God ai Suda-yafe ndîfo ranaheimbo fîfîrîmareandürî nindou ranai ana sünguna aboedî hoafî ra anîhondümbö-ndîhimboyei ranîmboane ai ranaheimbo aiana nindou mbumundî hamînd-aneî mbîsamboyahî mehu. Ranîyo asu horombo God ai aboedî hoafî ra Abrahamîmbo yare hoafîmayundo sapo ahandî hoafî yare hoafîyowohü yahoya,

“Sîhafî süngu-anîmbo süngunambo ro muᅅguambo nindou ranaheimbo aboedî-
aboedîndî-heandürîmboyahî,” Stat
12:3

meho.

⁹ Sapo Abraham ai Godîmbo anîhondümbomarira God ai ahambo aboedî-aboedî-marîrî nou-anîmbo asu nindou didîyei anîhondümbö-arîhorî ranaheimbo amboanî Abrahamîmbo ramefiyu nou God ai aboedî-aboedî-ndeandürîmbui.

¹⁰ Nindou didîyei hohoanîmoyeihîya, ro ahînümbî hohoanîmo muᅅgu sünguarîhundî ana, God ai yîhoefîmboya, ‘seana mbumund-aneî,’ mbüsümbui aseî ana, awi God ai aheimbo moaruwaimbo-ndearümbui. Nîmboe sapo Baibor ai yare hoafîyohüya, ‘Didîyei muᅅguambo ahînümbî hohoanîmo Bukambe engoro ra mamamî amboanî süngukoate-ayeî ana, God ai nindou ranaheimbo moaruwaimbo-ndearümbui,’ meho.

¹¹ Nda muᅅguambo fîfîrîhimboaneî ahînümbî hohoanîmo süngufe ranî nîmîndî süngu ᅅgîrî nindou ai Godîndî hîmboahü mbumundî nüᅅgu. Ranî-moatükunî ra sapo Godîndî hoafî yare hoafîyowohü yahoya, ‘Nindou düdi ai Godîmbo anîhondümböarîrî ranai-anîmbo Godîndî hîmboahü nindou mbumundî tükündüfi nüᅅgumbui,’ meho.

¹² Nga asu ahînümbî hohoanîmo ranai ana anîhondümböfe hohoanîmo ranî-dîbo sîmogodî-yafepoanî. Sapo Baibor ai yare hoafîyowohü yahoya, ‘Nindou düdi ahînümbî hohoanîmo sünguarî hu-anîmbo yangîrî nüᅅgumbui,’ meho.

¹³ Sîhîrî ᅅgîrî muᅅguambo ahînümbî hohoanîmo süngundîhundî, nga ranîmboane asu sîhîrî moaruwaimbo-ndahumboyefî. Nga Kraîs ai sîhefîmbo moaruwaimbo-fembo ranambeahîndî aboedambo-femunîmbohünda ai moaruwaimbo-mefiyu. Sapo Godîndî hoafî yare hoafîyowohü yahoya, ‘Nindou daboe ahambo hîfîkoefembohünda kambohoanî-fihî pararîhorî ana, ahambo God ai moaruwaimbo-ndirümbui,’ meho.

¹⁴ God ai Abrahamîmbo aboedî-aboedîfe hohoanîmo masagado ranahandîhündîyo Sîsas Kraîsîndî süngu Suda-yafe ndîfo aheimbo-so amboanî tükümbîfeyo-wamboane yahuhayamboyu aboedambo-mareandürî. Sapo horombo God ai hoafîmayu süᅅgu, sîhefîmboya ai Kraîsîmbo anîhondümbö-rîhindühi asu ai Yîfiáfî Aboedî ra mbîsahümündî-amboane yahuhayamboyu ramareandî.

Ahînümbî hohoanîmo ana God ai horombo hoafîrea-ndeimbîhündî ra ᅅgîrî raguanambo-ndeandî

¹⁵ Wandafî mamî, awi nindou sîhîrî muᅅguambo si aho ra rarîhu arîhundî yahurai hoafînda samboanahî: Sapo nindou yimbu ai nîni-moatükunîmboyo hoafî fîfîrîne mburüna ranahambo ndearî hoaf-ane ranîhüsî safandeimbî-hündî ra, asu nindou didî dai hoafî ranahambo ᅅgorü-süᅅgunde asu bîdîfîrî hoafî ranîfihî taparîmandamündîpoanî, nga wanî.

¹⁶ God ai Abraham asu ahandî nîmorî mamî ranahafanîmbo süngunambo aboedî moatükunî tükündîfemboe yahuhaya horombo hoafîmareapîrî. Asu ai moai ahîrî afîndî ranaheimbo hoafîyu, nga wanî. Nga ai moanî ahîrî mamî ranahamboyu yare hoafîyuhü yahuya, ‘sîhafî ahîrambo’ mehu. Ahîrî ranana Sîsas Kraîs ranahamboyu yare hoafîmayu.

17 Ro hoafimayah; ra yahurai-ane: Horombo God ai Abrahamimbo horombo hoafirirühi hoafi firamündi masihend-ane. Nga asu süngunambo 430 himbani ai hoan+yo ranambe, ahinümbi hohoanimo ranai tüküme feyo. Ranimboane asu ahinümbi hohoanimo sünguni tüküme feyo ranai ngiri horombo God ai hoafi firamündi masihendi ranahambo yihirinde pandeandi. Asu ngiri horombo God ai horombo hoafirea-ndeimbihündi ranahambo raguanambo-ndeandi.

18 Nine-moatükuni God ai sihefimbo saimbo horombo hoafimareamuni ra ahinümbi hohoanimo rani nafi süngu sahumindefi mbarihu-mbonana, asu sihiri sapo God ai horombo hoafimareamuni rani-süngu ngiri sahumindefi. Nga horombo hoafi yangiri sünguyo God ai Abrahamimbo moani aboedi-aboedimariri.

19 Nga asu nimboe ahinümbi hohoanimo ranai tüküfe mengoroa? Moaruwai hohoanimo nini aho ranai weindahifembo-hündamboyo ahinümbi hohoanimo ra tüküme feyo. Nga asu ahinümbi hohoanimo ra ho-hombo rani-poanimbo nitori God ai Abrahamimbo horimbo hoafimariri ra tüküme fiyu. Nga asu God ai ahinümbi hohoanimo sunambeahindi nendi ranahamumbo hoafimayupura asu ai Mosesimbo hoafimemonda asu Moses hoafi semündü hu semündü hu-randeimbi nindou ranai Sudambo hoafimayundüri.

20 Mami nindou ahandihoari hoafimboaiyu ana, ai ngiri hoafi semündü hu semündü hu-randeimbiimbo hoafindüdo. God ai ahandihoari hoafiyu marandi. Nga God mami ai yangiriyu Abrahamimbo horimbo hoafire masagado ranimboane asu horimbo hoafi ranai ahinümbi hohoanimo ngasündeamboane.

Ahinümbi hohoanimo ranana sihefimbo Krai sowana semindimuni hombo moan gui boagiri nahurai-ane

21 Ranayo ana, asu ahinümbi hohoanimo ranai sapo horombo God ai Abrahamimbo horombo hoafimareandi ranahambo hifinambomandeyo? Ai ra wani. Nga ahinümbi hohoanimo süngu God ai sihefimbo koadürü yangiri ningombo mbasemuni-mbonana, sihiri anihondumbo Godindi himboahü mbumundi nimboefi.

22 Nga asu Godindi hoafi hoafiyowohü yahoya, 'Munquambo nindou ranai moaruwai hohoanimondi nginindi rani hoareh-anei,' meho. God ai yare hoafimayu ra sapo ai yifiriyu nindou düdi Sisas Kraiimbo anihondumbo-ariori ana, ai yangiranimbo nini-moatükuniyo ai Abrahamimbo horombo hoafimariri ra ndahümündimboyei.

23 Kraiimbo anihondümbofe hohoanimo ranai tüküfekoateyo-ambeahiyo ahinümbi hohoanimo ranai sihefimbo tüküfe kikhiramindimuni ho-hombo anihondümbofe hohoanimo ra weindah tüküme feyo.

24 Raniyo asu sihefimbo ahinümbi hohoanimo ranai sihiri Krai sowana hombohünda hifandimaramuni. Sihiri ahambo anihondümbondihurühi Godindi himboahü nindou mbumundi tüküfembohünda hifandimaramuni.

25 Ranimboane asu sihiri Kraiimbo anihondümbofe nafi ranana hapondani ndanihü engoro. Ranimboane asu ngiri hapondanambe ana, ahinümbi hohoanimo ranai hibadamuni ngo.

26 Sisas Kraiimbo anihondümbofe hohoanimo rani-süngumboane munquambo se ababidi nimboeimbo asu Godindi nitoriimboyahi animboei.

27 Se didiyei Krai-babidi hundürimayei ranimboyei asu se ahandi hohoanimo masahümüdi.

28 Ranimboane asu Kraiindi nendimbofe ra Sudahünd-anei asu ahei ndifo rananei munquambo ra ngörü-poanimbo fiyeimbi-yeipoani. Nindou moani ratüpur+yeimbi rananei asu moani aboedi-poanimbo animboei rananei ai ngörü-poanimbo fiyeimbi-yeipoani. Asu nimorehi, nindowenih ai ngörü-poanimbo fiyeimbi-yeipoani, nga wani. Nga munquambo se Sisas Krai babidi animboei seana mam-anei.

²⁹ Asu se Kraisiñdi nend-ayei ana, Abrahamiñdi ahuriñdi mamindei hehi asu se nini-moatükunimboyu God ai saimbo yahuhaya horimbo hoafire masihendi ra ndahümüñdi-mboyei.

4

Sisas Kraisiñdi sünguyefi sihiñdi Godiñdi nimorimbomehundi

¹ Nga hoafi ra ndahurai-ane: Nindou nimoriñdi anüñgu ana, sapo ai ahandi afindandi-mayo muñgu-moatükunñdi ra ndemümdümbui. Ai muñgu-moatükunñdi hiñbadambuisi, nga asu awi ai akidouyu-ambe ana, ngiriñdi ai hiñbadandi, nga ai moaniñdi ratüpuriyu-randeimbiñdi nahuraiñdi nüngumbui.

² Nindou nimoriñdi ranai akidouyu-ambe ana, ai moañgui afindiñdi asu hiñfandi-randeimbiñdi ranahafandiñdi hoarehiñdi nüñgu ngumbo asu ai nini-simboaniyo afindiñdi ai ahambo hiñfandiñdi rand-amboane mehu raniñdi-simboaniñdi dagadombui.

³ Mare yahurai safane sihiñdi horombo nimoriñdi akidou nahurai hiñfiñdi ndaniñdi hündambo moatükunñdi ranahandiñdi moaniñdi ratüpuriyefeimbiñdi manimboefi.

⁴⁻⁵ Nga asu ndeara si ra tüküfembo yangiriñdiyoambeyo God ai ahandiñdi Nimoriñdi ra hiñfiñdi koamariheriñdi. Nimorehiñdi ai ahambo wakimarimindiñdi asu ai Suda-yomondiñdi ahinümbiñdi hohoaniñdi meñgoro raniñdi-hoarehiñdi manüñgu. Nindou didiyeiñdi ai ahinümbiñdi hohoaniñdi raniñdi-hoarehiñdi animboeiñdi ranaheimbo aboedambo-fembohüñdi God ai ahambo koamariheriñdi. Raniñdi-mbo asu sihiñdi Godiñdi nimorimbondahu burindemboyeñdi.

⁶ God ai siheñfiñdi mboya, ai wandiñdi nimoriñdi-mbeyeiamboane yahuhayamboyu. Raniñdi-mboane asu ahandiñdi Nimoriñdiñdi Yifiañdi siheñfiñdi ngusüfoambe koamarihendiñdi, sapo Yifiañdi ranai ramareamuna sihiñdi Ape, wandiñdi Ape, sefiñdi arihundiñdi.

⁷ Raniñdi-mbo-hündamboane asu se hapondaniñdi ana nindou ngoriñdi moaniñdi ratüpuriyeiñdi rihüñdeimbiñdi nindou-yeipoaniñdi, nga Godiñdiñdi nimoriñdi-ane. Asu se ahandiñdi nimorimbomehindambo-wambo ai nini-moatükunñdi ahandiñdi nimorambo napire masihendiñdi ra dagadürimbui.

⁸ Horombo maho ana awi se moai Godimbo fiñfirihoriñdi. Nga raniñdi-mboyei se God hondüñdi niñgokoate amuriñdi godi-mayeñdi ranahei moaniñdi ratüpuriyeiñdi marihüñdiñdi.

⁹ Nga asu hapondaniñdi ana se Godimbo ndoriñdi-horiñdi fiñfirihorimboane. Nga awi asu God ai siheimbo fiñfiñdi-rea-ndürimboaniñdi. Raniñdi-mboane asu se nimboe asukaiñdi hiñfiñdi ndaniñdi hündambo moatükunñdi engoro ranahambo hiñhiriyahiñdi aheia? Asu se nimboe hiñfiñdi ndaniñdi hündambo nginiñdi-koate ranahambo moaniñdi ratüpuriyeiñdi-riñdi hündeimbiñdi niñgombo hohoaniñdi moayeia?

¹⁰ Seana Suda-yafe hohoaniñdi meñgoro raniñdi-poaniñdi-mbo si, amoamo, hoembo, yahimombo asu hiñmbaniñdi ranahambo afindiñdi hohoaniñdi moyeiñdi rihündühane.

¹¹ Roana siheimbo yiñdi-himboariñdi harü. Ro siheimbo farihefe-ndürimbohüñdi ratüpuriniñdi afindiñdi tiñdirifoyahiñdi ra hiñfiñdi pindiñdi-mboe samboanahiñdi hohoaniñdi moyahiñdi.

¹² Karihasiñdi handüriniñdi wandafiñdi maminiñdi, ro siheimbo hütiniñdi-hoafehandüriniñdi. Se awi ro ahinümbiñdi hohoaniñdi meñgoro raniñdi-hoarehiñdi manimboeiñdi nahuraiñdi tükümeheandane. Horombo se moai wambo nini-moatükunñdi moaruwai hohoaniñdi moyahüñdiñdi, nga waniñdi.

¹³ Wambo añgününambo-marandiñdi ra siheimbo sowahiñdi boateiñdi sühiñdi aboediñdi hoafiñdi siheimbo hoafiñdi-mehandüriniñdi se fiñfirariñdiñdi.

¹⁴ Wandiñdi fiñdi-mbo ra moai ndoreandiñdiñdi asu se raniñdi-mboyeiñdi tiñdirifomayeñdi, nga asu se wambo moai daboadiñdi hiñhirihindiñdi rühimbo yiñdi-boaruko-riñdiñdiñdi, nga waniñdi. Nga se moaniñdi wambo masahümüñdi-ndiriñdi Godiñdiñdi-mayo sünambeahiñdiñdi nendiñdi asu Sisas Kraisiñdi ahandiñdi hoariñdiñdi semindiñdi-mbo nou.

15 Se rani-simboani wambohünda hihifi-hihifimayei, nga haponda asu hihifi-hihifi ra nahana? Horombo se wambo fehefembo afindi hohoanimomayei. Nga asu se sihei himboari ra himindimbombe-mbonana, se wambo hürühümündi sehi.

16 Awi ro siheimbo aboedi hoafi ra anihondumbo hoafayahandüri ra ro sihei hürütümbi-mbaiyahayo ndane?

17 Yinü, nindou bidifiri ai ahamundi hohoanimo süngufembohünda siheimbo hühümaründüri hoangomosi, nga aboedi hohoanimokoate-yomondühi ramarundüri. Nga ai ramefundi ra siheimboya, Por mamimbo daboedi hihirihipurühi asu yihoefimbo nginindi süngumbihimuna yahomo houmboemo.

18 Sihiri nindou fehefembo afindi hohoanimondefanü ra aboed-ane. Muñguambo si se randihindi ro se-babidimbo niñgokoate-yahambe amboani.

19 Wandü nimori mamü, sapo nimorehi ai nimori wakemindimbo ninini nimarimbo asübusimboayo yahurai-ane wandü ngusüfoambe asübusi amaro. Ro moani yahurai hamind-animbo siheimbo asübusimbonda nga-ñgambo se Godindi nimori Sisas Krai nahurai tükündahimboyei.

20 Karıhasıhandüri, haponda ro se-babidimbo niñgombo afindi hohoanimoayahü. Awi asükai siheimbo afurindıhe hoafındahandüri samboanahü. Awi hapondanambe ana ro sihei hohoanimo ranahambo ngusüfo afindi kürüheamboanahü.

Hagar Sara-yafe kafeefe hoafi

21 Awi haponda ro nindou se didıyei ahinümbi hohoanimo engoro ranahandi hoarehi nimboefimbo asei siheimbo düdundaheandüri samboanahü: Awi se ahinümbi hohoanimo ranai hoafımayo ra himborıkoate-wamboyei?

22 Sapo Baiborambe yare hoafıyowohü yahoya, Abraham ai nindowenihü nimori yimbumarapıri. Ngorü nimorehi moani ratüpurıyo-randeimbındıyu asu ngorü ahandi nimorehi hondündımayu.

23 Abrahamındi nimori ra nimorehi moani ratüpurıyo-randeimbı Hagarındı-mayu ranai koadürü nimori wakırıhümündi arıhündü süngu tükümeıyü. Nga asu nimorehi aboedi niñgo-randeimbı Sarandı-mayu ranai God horombo hoafımareandı rani-süngu tükümeıyü.

24 Hoafi ai yare hoafımayo ranahambo refe türüfoefemboane, nga kafeefe hoafı-ane ra. Nimorehi yimbu ra God ahandi nindou-babıdı hoafi femındi asıhefeyo yahurai-anafe. Ngorü hoafi femındi asıhefeyo ranana God ai Mosesımbı ahinümbi hohoanimo masagado nahurai Sainai wafu amaro ranahand-ane. Sainai wafuwamı Moses ai ahinümbi hohoanimo masemündü. Asu nindou ranai ahinümbi hohoanimo rani hoarehi nımareimbo moani ratüpurıyei-rıhündeimbı nahurai-aneı. Raniımbıane Hagar ai ahinümbi hohoanimo hoafi femındi asıhefeyo nahurai-ane.

25 Hagar ai Sainai Arebia-yomondi hıfi wafu asu Suda-yomondi adükarı ngoafi Serusarem nahurai-ane. Raniımbıane asu Serusarem ngoafi ranai nindou rani ngoafıhü amarei rani-badıdımbı ahinümbi hohoanımondı hoarehi moanı ratüpurıyei-rıhündeimbı-aneı.

26 Nga asu ngorü Serusarem sünambe anango ranai ana moanı aboedi nımarı-randeimbı ngoafı-ane. Ngoafi ranai ana anıhondumbo-rıhundeimbı sıhefi me-ane.

27 Baiborambe yare hoafıyowohü yahoya,

“Nımorehi ra seana hıhıfi-hıhıfiyafi.

Serusarem se hıhıfi-hıhıfiyafi.

Se nimori wakemındıkoate nahurai-anafi.

Se heıründafühü asu hıhıfi-hıhıfiındafühü hoafi puküna hoafındafi.

Se nimori wakemındımbı simboanı asübusı afındı semındıkoate-ayafi.

Se nımorehi nindowenihü hıniñgıreandeimbı nahurai-anafi,

nga se nimorehi nindoweniheimbi aheimbo ngasündiwori hawa nimori afindeimbi-ndamboyafi,”

Aisaia 54:1

meho.

²⁸ Wandafi mamî, seana Aisak nou Godîndî nimor-anei horombo Abrahamimbo horombo hoafimareandî süngu.

²⁹ Nga asu nimori mamî sapo hondî ai nindou sîhefi hohoanimo süngu wakîmarîmindî ranaiyu nimorehi nimori Yifiafi Aboedîndî ngîndî süngu wakîmarîmindî ranahambo tîjîrîfo masagado. Hapondanî amboanî mamî yahurai ahînümbî hohoanimo süngurîhindeimbi ai anîhondümbî-rîhindeimbi aheimbo tîjîrîfo sahündürî arîhündî.

³⁰ Nga asu Baiborambe hoafi ra nüngure hoafiyowa? Ai yare hoafiyowohü yahoya, ‘Nimorehi moanî ratûpurîyo-randeimbi ra ahandî nimori ranî-dîbo hefoarîhipîrî. Nga ahandî-mayu nimori ranai ana ngîrî afîndandî-mayo napo nimorehi aboedî nîngî-randeimbîndî-mayu ranî-dîbo yîbobondandîfanî,’ meho.

³¹ Wandafi mamî, muŋgu-moatükunî sîhîrî ranî nîmîndîhündî fîfîrarîhundî ana, moanî ratûpurîyo-randeimbi nimorehi ranahandî nimori-yefîpoanî, nga sîhîrî ana nimorehi aboedî nîngoweimbîndî nimor-aneî.

5

Sîhîrî aboedî anîmboefî yahurai yangîrî nîmboefîmboane

¹ Sîhîrî aboedî nîngomböhünda Sisas Kraiss ai sîhefîmbo ahînümbî hohoanimo-ambeahîndî aboedambo-mareamunî. Ranîmbo-hündamboane asu se ngîndîhümündî nîmboei. Nga asu se asükaindeî ahînümbî hohoanimo ranî hoarehî moanî ratûpurîyeî-rîhündembi tükündahimboyeî.

² Se hîmborîndei! Ro Por-anahî nda sîheimbo ndarîhe hoafehandürî. Se ahînümbî hohoanimo süngufemböhünda sîhamundîhoarî fi-hoearî ra kefe tîrîhefe hohoanimo sünguarundî ana, Sisas Kraiss ai ngîrî sîhamumbo fandîhepurî, nga wanî.

³ Nindou düdi ai ahandî fi-hoearî ra kare tîrarîhoayu ana, awi ro ahambo ahînî hoafehando: Asu se ranî hohoanimo sünguarandî ana, se ahînümbî hohoanimo muŋguambo engoro ra kameih-anîmbo süngunda ngafi.

⁴ Nga asu ahînümbî hohoanimo ra süngufeyoanî ranîmbohünda God ai sîheimbo mbumund-anei mbeyahua sei hehi hohoanimoayeî ana, awi se Kraissimbo hîningîrîhorühî asu Godîndî moanî hîpoambofe hohoanimo ra ngîrî sîheimbo fandîhendürî.

⁵ Nga ro Yifiafi Aboedî ranahandî ngîndî-namboanefî Godîmbo anîhondümbî-rîhurühî yîhoefîmbo nindou mbumund-anei mbeyahumunî sefî hohu ranahambo hîmboayefî.

⁶ Nga asu nindou ai Sisas Kraiss dîboehîndî ana, fi-hoearî kefe tîrîhefe hohoanimo-ane asu nindou fi-hoearî kefe tîrîhefekoate hohoanimo-ane ranana awi moanane yahomboane. Nga anîhondümböfe hohoanimo ai nindou ngorümbö ngüsüfo pefe hohoanimo ranahambo botareandî ana, ranî hohoanimo ra ai ndorîhoeimbî hamînd-ane.

⁷ Se horombo ana Kraissîndî hohoanimo rasüngu aboedî maheiyo! Nga asu düdi nimori ai sîheimbo ranînafî ra gümareandüra asu se anîhondü hohoanimo ra süngufekoate-mayeia?

⁸ God sapo sîheimbo wand-anei mehu ranai moai nafî güreandürî. Nga wanî.

⁹ Hîbadîhümbö! Akîdou hîhîndî hohoanimo ra afîndî nindou-yafe hohoanimo mamîkarî-ndandürîmboe tapoko akîdou sesambe apaiaro ana, asu sesî muŋgu hühüti yangîrî nahuraiyohane.

¹⁰ Se Kraiss-dîbo manîmboei-amboanahî asu ro yarîhe hohoanimoayahî, ngîrî se ngorü hohoanimo ndahümündî, nga wandî hohoanimo-anîmbo ndahümündî-mboyeî,

asahi. Nindou düdi ai sihei hohoanimo haponda ngorü-sünngu ngorü-sünnguarandürü ranana God ai ahambo tiriifo dagadombui.

¹¹ Nga wandafi mamü, ro fi-hoeari kefe tirihefe hoafi ra bokarihehe-mbarihi hahimbonana, asu wambo ngiri moaruwaimbo-rundiri. Nga ro hoafi ra bokarihehe-mbarihi hahimbonana, asu ro Kraisi ai nimi keimbi karihendeimbi-fihü yifimayu ranahambo bokarihehe arihandi rananimbo Suda ai ngiri ngüsüfoambe yiboarukorihindiri.

¹² Nindou didiyei sihei hohoanimo ra ngorü-sünngu ngorü-sünngu arundi ranai ana, awi ai ahamundihoari fi-hoeari yangiri karu tirihoemo asu timoefi kameihü kambirupur-amboane.

¹³ Wandafi mamü, siheimbo ana God ai aboedambo mbinimboeia yahuhayambo sinei yahundi-reimb-anei. Haponda se aboedambo animbeisi, nga asu se ranahambo ngiri hohoanimondeihü hifi ndanihündambo hohoanimo ra warindahi ndahümüdi. Nga se simbori ngüsüfo pefirindeihü fandihendürü ndühündi.

¹⁴ Munguambo ahinümbi hohoanimo engoro ra hoafi mamü rani nimindifih-ane türefira-mindimboayo. Ai yare hoafiyowohü yahoya, 'Se nindou ngorumbo ngüsüfo pandowandi sopo se sihafü fimbo rawarowandi nou,' meho.

¹⁵ Nga asu se nimambeahindi ninihondi burayei nou hohoanimoyeihü siheihoari simbori hoafürayei ana, awi se ranahambo hibadihumbo. Nga asu awi se siheihoari simbori moaruwaimbo-firindeimboyei.

Yifiafi Aboedindi hohoanimo asu hifi ndanihündambo hohoanimo

¹⁶ Wandü hoafi ro hoafayahü nda ndahurai-ane. Sihei hohoanimo ra Yifiafi Aboedi ranai-animbo hifandi-mbirandürü howamboane. Rananimbo asu se ngiri horombodidi hohoanimo ngüsüfoambe amarondürü ranahandi yifiri süngundihü ngei.

¹⁷ Awi sihiri randihu fifirindihumboane, horombodidi hohoanimo ranai Yifiafi Aboedindi hohoanimo ra pühiyo hifinambofembo yaho haya refeyoan-ane, asu simbori Yifiafi Aboedindi hohoanimo ranai horombodidi ngüsüfoambe hohoanimo hifinambofembo hohoanimoayo. Rananafe yimbu moatükunü ranai simbori nginindürefe hafe. Ranimboane nini-moatükunü se refembo sei hehi hohoanimoayei ra ngiri randihindi.

¹⁸ Siheimbo Yifiafi Aboedi ranai semindindürü aho ana, asu se ahinümbi hohoanimo ranahandi hoarehiyeipoani.

¹⁹⁻²¹ Horombodidi ngüsüfoambe hohoanimo ranana se fifirihimboanei. Rani-moatükunü ra ndahurai-ane: Nimorehi sisihimo hohoanimo, nindowenihi birabiri hohoanimo, ngüsüfoambe moaruwai botife hohoanimo, tikai godimbo hohoanimombo, sanendi kabomombo didibafife hohoanimo, yiboarukofe hohoanimo, hohoanife hohoanimo, watikoafi hohoanimo, dibokori hohoanimo, simbori hoafi hohoanimo, yikürübürifehe nimarü hohoanimo, ngorumbo ngüsüfoambe moaruwaimbofe hohoanimo, bia simindi hohoanimo, patiambe bia simindi hefe ho hohoanimo, rahurai hohoanimo aho ra. Horombo siheimbo hoafimehandürü yahurai-ane asükaiya ahini hoafehandürü. Munguambo nindou ai yahurai hohoanimo sünguarühi hei ana, ai ngiri God nginindi hifandarandi ranambe ngei, nga wani.

²²⁻²³ Nga asu Yifiafi Aboedi aiana aboedi hohoanimo ndahurai ngüsüfoambe botire randühane. Ngüsüfo pefe hohoanimo, hihifi-hihifi hohoanimo, ngüsüfoambe afurife kife hohoanimo, nindou ngorü ai sihefimbo moaruwaimbo-rhimunani ambirihümüni yaho hohoanimo, fehefe hohoanimo, nindou ndondofe hohoanimo, asu moani aboedi mbumundi ho hohoanimo, hini-ngirou safi niñgo hohoanimo, hohoanimo ndofe kife hohoanimo aho ra. Moai ahinümbi hohoanimo mam-amboani rani hohoanimo ranahambo yowanü yaho, nga wani.

²⁴ Nindou dîdîyei ai Kraisîndayeî ana, ai ahei horombodîdî ngusüfoambe ho-
hoanîmo ra ahandî yifirî asu hohoanîfe hohoanîmo ranî kameihî raguanambo-
marîhind-ane.

²⁵ Yifiafî Aboedî ranai sîhefîmbo yangîrî nîngo hohoanîmo masemuni.
Ranîmboane asu randîhu hîningîndîhunda Yifiafî Aboedî ai sîhefî hohoanîmo ra
hîfandîmbîra howamboane.

²⁶ Awi ngîrî sîhefî fî ranahambo moanî hoangîrîndîhu sîhîrî borîndefî. Asu ngîrî
nindou ngoründî ngusüfoambe moaruwaimbo-fembohünda hohoanîmo botîndîhundî.
Asu ngîrî ngorümbö ngusüfoambe moaruwaindefühi hohoanîmo-mbondefî.

6

Sîhîrî sîmborî farîhefirîndefomboane

¹ Wandafî mamî, asu nindou ngorü ai moaruwai hohoanîmo ranambo
hîmondarîmîndo ana, nindou sapo dîdîyei Yifiafî Aboedîndî hohoanîmo süngurî-
hindeimbî se nindou ranahambo warî hoafendühi aboedî ndondondîhorî
hîningîndîhorî. Randîhindühi asu se sîheihoarî hîbadîhümbö, nga asu ranî
hohoanîmo ranai sîheimbo amboanî rande hoeindeandüranî moaruwai hohoanîmo-
ndeimboyei.

² Se nindou ngorümbö tîngîrîfo tükefeyo ra sîmborî farîhefirîndei. Ranî süngumbo-
anîmbo asu se Kraisîndî-mayo ahînûmbî hohoanîmo engoro ra süngundîhimboyei.

³ Nindou mamî ai ndürîkoate-ani, nga ai ro ndürümb-anahî, ehu ana, nindou ranai
ahandî fimbo wosîhoaforî hoafîyuhani.

⁴ Nindou mamamî sîheihoar-anîmbo nîne hohoanîmo ranahambo aboedîyo
moaruwaiyo rawarîheandî mbîsei hehi türüboadîhindî. Nga se sîhei hohoanîmo
nindou ngoründî hohoanîmo ra mamühîndîhi yîbobondîhimboyei. Asu se sîheihoarî
nîni-moatükunîyo ramarîhindî ranahambo hîhîfî-hîhîfîndeimboyei.

⁵ Nîmboe nindou munquambo mamamî ai aheihoar-anîmbo ahei ratüpurî rana-
hambo wudîpoaporîhi hîfandîmbîrîhünd-amboane.

⁶ Nindou düdi Godîndî hoafî yamunde-randeimbîmayu ahandî yamunde-
ndüreimbî ahambo bîdîfirî napo mbîsahündö-wamboane.

⁷ Awi se sîheihoarî sîhei fî ranahambo tîkai hoafîndeimboyei. Nindou dîdai-
amboanî ngîrî Godîmbo tîkai hoafîndundo. Nindou nîni-moatükunî mangîrî nûmbür-
ambe hîfareandî ana, asu süngunambo mare hîfîmareandî yahurai-anîmbo asükaindu
hündîhembui.

⁸ Nindou ranai nîne moaruwai hohoanîmo mangîrî nahurai hîfareandî ana, yîfayu
amboanî süngunambo rahurai safîndowanî hündîhembui. Nga asu ai Yifiafî Aboedî
ranahandî ngînîndînambo aboedî hohoanîmo hîfareandî ana, asu süngunambo ai Yi-
fiafî Aboedî ranînambo yangîrî koadürümbö-koadürümbö nîngoweimbî safîndowanî
hündîhembui.

⁹ Ranîmboane awi sîhîrî aboedî mbumundî hamîndî ratüpurî ranahambo
refembo garîbîpoanî. Sîhîrî ranîmbo garîbîkoate ranî-fîhî hamîndî tütüngarîhundî
ranînambo süngunambo ranahandambohündî sesî ranai safîndowanî aboedî
hündîhehumboyeî.

¹⁰ Ranîmboane nîni-sîmboanîyo sîhîrî nindou amurambo fehefendürîmboayo,
rasüngundî-hurîmboane. Randîhu-ndühîndowanî sapo wandafî mamî dîdîyei
Adükarîmbo anîhondümbö-rîhoreimbî aheimbo ranî-poanîmbo hamîndî fandîhehu-
ndürîmboane.

Por ai Kraîs yîfîyuweimbî nîmî keimbî karîhendeimbî ranahambo hîhîfî-hîhîfîyü

¹¹ Hoafî nda ro wandîhoarî sürü paparîhandî. Se hoeindîhindî ro wandîhoarî sürü
boagîrî-boagîrî pamarîheandî.

¹² Nindou bidifiri ai sihamumbo fi-hoeari karu tirihou yahomo hütihütiarüpurü rananimbo Suda ai aboed-anemo mbiseiya mehomo. Nindou ranai yihimboyomondühi yahomoya, 'Ro Kraisi yihoezimbo nimikeimbi karihendeimbifihiyifimayu ranahambo yangiri anihondumbo-arihundi ana, Suda ai yihoezimbo moaruwaimbo-ndümunimboemo,' mehomo.

¹³ Nindou ranai sapo Suda-yomondi ahinümbi hohoanimo ra sowandümo-ndeimb-anemosi, nga asu ai moai ahamundihoeari rani-moatükuni ra ndoru sünguru homo rundi. Nga aiana sihamundi fi-hoeari ra kefe tirihelihü asu ranahambo borindefo yahomo houbomanemo hohoanimoayomo.

¹⁴ Nga wandi fimbo ana, awi ro sihefi Adükari Sisais Kraisi ai nimikeimbi karihendeimbi yifimayu ranahambo yangir-animbo borinda ngamboyahä. Rani-süngwane hifi ndanihündambo hohoanimo ra wandi hohoanimoambe moanane asahi. Raniyahä asu ro-amboani marithe nindou hifinindi ahei hohoanimo ranimbohünda yifimayaha nindou ai wandi hohoanimo ranahambo moanane ase.

¹⁵ Fi-hoeari kefe tirihefe hohoanimo asu fi-hoeari kefe tirihefekoate hohoanimo ra yiboboambo Godindi himboahü moanane. Nga sihezimbo God ai simbori nindoumboreamuni hinngimareamuni ranane ai aboedi hamindi hondayo.

¹⁶ Nindou muŋguambo ai rani hohoanimo engoro ra sünguarähi hei ranaheimbo God ai hipoambo-reandürühi ngusüfo afurife kife hohoanimo mbisagadür-amboane. Asu Godindi nendi muŋguambo ranaheimbo amboa mbisagadür-amboane.

¹⁷ Ndeara bidifiranambo hoafi hoafayahä: Nindou mamä ai wambo tinjümbi hohoanimo ngiri ndendiri, nga yowanä. Nindou ai wambo harimemondära sifo anangondiri rani-süngunambo muŋguambo fifirihindi ro Sisais Kraisiindi yangir-anahi.

¹⁸ Wandafi mamä, sihefi Adükari Sisais Kraisi ai siheimbo moani hipoambo-mbireandürimboane. Nga anihond-ane.

Efesus

Pas nda Por ai Efesus+hündambo sürü papimarandi

¹ Ro Por, Sisas Kraisi+ndi hoafi saham+ndi ha-r+handeimb-anahi. God ai ahandi hohoan+monambo wambo ahandi hoafi sem+ndi hombohünda kafaore hini+ngi-mareand+ri. Se Efesus+hündi Sisas Kraisi+mbo an+hondümbö-r+horeimbi s+heimbo God ai wand-anei, yahuenüngu kamafoareandür-anei.

² Sihefi Ape God asu Adükari Sisas Kraisi ai s+heimbo moani h+poambo-ndineandüra, asu s+hei hohoan+mo afund+hi künd+hi hehi mb+mariya samboanahi.

Kraisi+ndi süngüyu God ai sihefi hohoan+moambe aboedi moatükun+ masemun+

³ Sihi+ri sihefi Adükari Sisas Kraisi+ndi God asu Ape-mayu ranahambo aboed-ani, mb+sefi+mboane. Sihi+ri Kraisi-babi+di man+imboefamboyu asu God ai sihefi hohoan+moambe sünambeah+ndi moatükun+ mungu ran+imbo aboedi-aboedi+reamun+ arandi.

⁴ Sapo God ai hifi, sünü naf+koateyu-ambeah+iyu sihefi+mbo ahandi sürühehindeimbi+ nindou-yeih+ asu ahandi hi+mboahü hütikoate-mbeyeiya yahuhaya di+bon+mayumun+.

⁵ Horombo hondü God ai ahandi h+poambofe süngu sihefi+mbo Sisas Kraisi+ndi sünguyu ahandi ni+mor+imbore kamafoareamun+. Ahandi-hoari yifir+mayu rasüngu ramefeyuwa asu ai hi+hifi-hi+hifi+mayu.

⁶ Ai ahandi ngusüfo parireimbi ni+mor+ndi süngu sihefi+mbo h+poambo-mareamun+ ran+imbo-an+imbo asu sihi+ri ahandi ran+poan+imbo hondü moani h+poambombofe ranahambo aboed-ane, mb+sefi+mboane.

⁷⁻⁹ Kraisi ai yifi+yuhüyu, asu ahandi hor+nambo sihefi moaruwai hohoan+mo ranahambo God ai amboawiyeyi yahuhaya aboedambo-mareamun+ ai sihefi+mbo af+ndi ham+ndi h+poambo-reamunühi-wambo. Nga God+ndi moani h+poambofe hohoan+mo ra adükari ham+ndi hond-ane! Horombo God ai Kraisi+ndi wari-süngu ro rand+heamboyah+ mehu ra di+bo menjoroyosi, nga ai di+boadore fi+fi+reandühi yifiriyuhü ahandi hohoan+mo ra sihefi+mbo weindahi-mareamun+.

¹⁰ God ai ahandi+hoari aboedi hohoan+mo nda yare hohoan+moyu mas+hend-ane, nga ras+imboani refembo si tükünd+ifeyoani munguambo hifi+n+ndi asu sünambeah+ndi moatükun+ ra mamambe-ndeandüh-an+imbo asu Kraisi ai bogor+imbond+ifi hi+badarümbui, mehu.

¹¹ Ni+ni-moatükun+ God ai yifir+yu haya hohoan+moyu mas+hendi+ ra yare-randa tüküfe arandi. Horombo God ai hohoan+moyu mas+hendi+ ra hapondani ana rasüngureandühi asu Kraisi-babi+di Suda yi+hoef+mbo ahandi nendi+mbore kamafoareamun+.

¹² Ranane asu Suda ro boatei Kraisi+mbo hifand+ri+huri man+imboefi+ ra God ai wambo aboedi ham+ndi ndür+ adükari+mb-ani mb+sei, yahuhaya kamafoareamun+.

¹³ Aboedi hoafi ndanambo-an+imbo Suda-yafe ndifo siheimbo amboani God ai aboedambo-ndiheandüri-mboyah+ mehu. Se hoafi ra hi+mbor+iyeyi hehi, an+hondümbö-mar+hindi+ asu se Kraisi-babi+di mam+ an+imboei. God ai horombo hoafire mas+hendi+ süngu siheimbo wand-anei mehu ra nafuimbohündambo ahandi Yifiafi Aboedi masagadüri.

¹⁴ God ai sihefi+mbo ahandi nouehundi ran+imbo mungu aboedi moatükun+ horombo hoafi+mareamun+, nga asu ai ndaiamunümbui. Nga ran+imboane fi+sihi+ri hifandar+hundi+ ra fi+fi+ri+fembo-hündambo ahandi Yifiafi Aboedi masemun+. Süngunambo ai sihefi+mbo aboedi+ndeamuna aboedi ham+ndi ni+ngomboayefi+ ras+imboani ndahumündemboyefi. Ran+imbo-an+imbo süngunambo ai ndürümb+ndühi asu ahambo aboedi ham+nd-ani mb+seimboyeyi.

Porindi Godimbo didibafife hoafi

¹⁵⁻¹⁷ Ranimboyahi asu se Adukari Sisasimbo anihondumbo-r+hor+ arihundi, asu ahandi nendi munguambo hipoambo-r+hinduri arihundi, rani-hoafi rana-hambo himboriya hehea, siheimbohundambo Godimbo hihifi hoafi kikir+hamindi himboyahuhi-yahipoani. Nimbi-nimbisi siheimbo hohoan+moyahuhi Adukari Sisas Kraisindi God asu sihefi Aboedi Hamindi Ape ahambo didibafi-yaheanduhi sahiya, 'Se aheimbo sihafi Yifafi Aboedi dabaduruhi, ranambo asu aheimbo diboador+hoeimbi hohoanimo dagaduruhi, asu sihafi hohoanimo nafui-ndafindurani ranan+imbo asu shambo diboadondihi fifind+hi-n+nimboane.

¹⁸ Ape, se aheimbo ngusüfoambe sürühoeimbi hohoanimo dabadurani animbo asu se nini-moatükunimboyo hoafimayafinduri ra ai himboayei ranahambo fifir+mbir+hind-amboane. Ape, se sihafi nendi ranaheimbo aboedi hamindi ninngombo diboniyafi hinngi-marwanduri ranahambo fifir+fembo-hundambo fandihawanduri.

¹⁹ Asu sihafi nginindi adukari hamindi anihondumbor+hi-r+hundeimbi nindou ranaheimbo fehefembohunda ratupuriyo arandi ranahambo fifir+fembo-hundambo fandihawanduri.' Yahurai siheimbohundambo Godimbo didibafiyahe arihandi. Asu Godindi nginindi ra akidouyo, nga adukari saf-ane.

²⁰ Nginindi ra sihefimbo ratipurayo ra rahurai-ane, God ai ranamboyu Kraisyifihundi botiriri haya, bogor+mboriri ahandi war+hondü warani sünambe hinngimarira amaru.

²¹ Kraisi ai nimoamo saf-ani, nga sünambeahindi moatükuni nginindeimbi, bogori, ndürümbi ra munguambo ahandi hoareh-ane. Mungu-moatükuni ndürümbayo ranamboa, ahandi hoareh-ane, hapondani asu süngunambo amboani.

²² God ai mungu moatükuni ra Kraisindi hoarehi sihai mbura asu ahandi nend-ayei ranaheimbo bogor+mboriri hinngimariri.

²³ Kraisindi nendi ra ahandi fi-ane, nga ai ahei mbiro-ani. Ai mungu moatükuni nafiramündumboani asu ahandi nendi ahambo amboani nafir+hor+mi+ndeimboanei.

2

Sihi+yifihündi nahuraimefa God ai yangiri-mareamuni

¹ Horombo se Godindi hoafi himborikoate-yeihi, hohoanimo moaruwai süngur+hi mar+hündi, raniyei se yifihündi nahurai-mayei.

² Rasimboa se ndani hifinindi moaruwai hohoanimo ra süngur+hindühi, asu moaruwai nendi nimoamo sünambe amarei ahei bogorindi hoafi süngur+hi mar+hündi. Asu haponda ai Godindi hoafi himborikoate-yeimbi mungu hifandaranduri.

³ Horombo sihiri amboani ai ramehindi nahurai-mayefi. Sihiri sihefi hifinindi hohoanimo süngur+hundühi asu nini-moatükuni sihefi fiambe hohoanimo yifirayo ra rarihu süngur+hu mar+hündi. Asu bodimondambo ramefeyo nou, sihefimbo amboa God ai nginindi-ndamunühi tñirifo mbisayamun-amboane.

⁴⁻⁵ Yin, ro Godindi hoafi himborikoate-yefühi yifihündi nahurai-yefi, nga Godindi moani hipoambofe ra adukari hamind-ane asu ai sihefimbo afindi ngusüfo pareamunühi Krai-babidi yangiri-mareamuni. Ahandi moani hipoambo-nambo yangiri sihefimbo far+hemunühi aboedambo-mareamuni.

⁶ Asu sihefimbo Krai-babidi yangireamunühi sünambe nimoamo hinngi-mareamuna, ai-babidimbo bogorindi fondihü amarefi.

⁷ Ai afindi hamindi moani hipoambo-reamunühi Kraisindi sünguyo sihefimbo aboedi hohoanimomemuni. Ra koadürümbo-koadürümbo süngunambo nafuimbohunda Krai-babidi ahandi fondihü nimoamo hinngimareamuni.

⁸ Se anihondümbomarihind-amboyu asu God ai ahandi hipoambofena aboedambo-mareandüri. God ai moani masagadür-ane sheimbo, nga sheihoari moai rani-moatükunü ra rarihindi.

⁹ God ai moai se aboedi ratüpurü ramarihindi rani-mbo hohoanimoyuhü aboedambo-reandüri. Ranimayo-wamboane, asu ngirü se sheihoari rani-mbo borindei.

¹⁰ Sihelimbo nafiramunühi asu Krai-babidi mamambereamunühi, aboedi hohoanimo süngufembo-hündambo nafimaramun-anehi. Horombo God ai aboedi hohoanimo ra hohoanimo masihend-ane, siri rasüngufembo-hündambo.

Krais ai Suda-yei ndifo aheimbo mamühimarearü

¹¹ Ranimboane asu se ndanahambo hohoanimondei. Suda ai ahamundi warina fi-hoari karu tirihomo arundi. Nga seana Suda-yafe ndifo-anei asu moai shamundi fi-hoari karu tirihomo rundi. Asu Suda ai sheimbo sindi hoafirundüri seiya fi-hoari kefe tirihefe-koateyomo-rundeimb-anemo sei dukamarhipuri.

¹² Se ndanahambo hohoanimondei. Horombo se Krai-babidi moai niboadei. Se nindou amur-anei, nga se nindou God ai dibonyu hinngi-mareandüri rani-yeipoani. God ai Sudambo horombo hoafimareandüri rasüngumbo aheimbo hoafi firamündü masihendi, nga sheimbo-ana, wani. Se hifi ndanihü ana Godi-koate-aye asu God sheimbo farihefe-ndürimboayu moai hifandühi nimarei.

¹³ Horombo se Godindi fikimi moai nimboei, nga haponda God ai sheimbo, Sisas Kraisindi hori rani-nambo, ai-babidi mamambe-mareandüra, Godindi fikimi animboei.

¹⁴ Krai ai Suda, asu Suda-yafe ndifo mamambe-reamunühi, sylimbo wudimbohünda mafarhemuni. Horombo simbori nginindüriyefühi nimboefimbo asu simbori yiboaruko-firiyefühi rani-moatükunü ra ginirü nou mbusümo mapaiaro. Krai ai simbori nginindüri ra mbusümo kikimareandi.

¹⁵ Suda-yafe ahinümbi ai yowani yahomo asu randihindi yahomo marundi, nga Krai yifimayu rani-nambo ahinümbi hohoanimo ra awamarhoayo. Suda asu Suda-yafe ndifo ai-babidi mamambefe-pirimbo, simbori nindou mam nahurai tükufembohünda Krai yifimayua, asu yimbu ai wudimayei.

¹⁶ Ahei simbori nginindüri kikifembohünda, asu yimbu mamambefepiri sepirimindi God sowana hombohünda, ai nimi keimbi karihendeimbifih yifimayu.

¹⁷ Suda ai Godindi fikimi manimboei, nga Suda-yafe ndifo se ahandi fikimi anguni manimboei, nga Krai ai kusü yimbu ranahafembo yahuya, 'Se God-dibo wudindefineandühi asu sheihoari amboa wundei ndihündi,' mehu

¹⁸ Kraisindi sünguyo ro Suda, asu se Suda-yafe ndifo Godindi Yifiafi Aboedi rani-nambo nafi masihemunambo wambo asu siri Ape sowana hefi arihundi.

¹⁹ Ranimboane asu hapondani ana Suda-yafe ndifo se Godindi himboahü nindou rani-poanimbo asu amuri-yeipoani, nga moani se Godindi nindou yangir-anei asu se munguambo ahandi fikiminindi yangir-anei.

²⁰ Se Godindi wori nahura-anei. Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbi, asu Kraisindi hoafi sowandümo homo-rundeimbi ai hawesafi nahurai-anemo, asu Sisas Krai ai bogimondi nahurai-ani.

²¹ Krai ai nimi mungu ra mamambemareanda nginindi maningo. God ai wori ra worimbo-randühani adukari tükündefewani asu Adukari ai wandi yangir-ane mbüsümbui.

²² God ai sheimbo amboa Kraisindi nendi asu Krai-babidi mamambe-reandürihi, ahandi Yifiafi ranambe nimarimbohünda wori ra worimboarandi.

3

Por ai Suda-yafe ndifombo aboedi hoafi hoafimendüri

¹ Raneahi asu ro Por siheimbohündambo Godimbo hoafiya arihandi. Ro Sisas Kraisiñdi ratüpuru ratüpuruya, Suda-yafe ndifo siheimbo Godindi hoafi hoafimayahi, raniyo asu wambo karabusi-marundi.

² Se ra himborimbeyiyo, God ai siheimbo moani hipoamboreandürühi ahandi hipoambo hohoanimo ra nafuimbohündambo wambo ranipoani ratüpuru masendiri.

³ Ai hohoanimo masihendi hoafi ra horombo dibo megoro, nga haponda ai wambo hoafi ra weindahimareandi. Horombo ro ranimbo akidou sürü papimarhandi.

⁴ Nga se wandi hoafi ra hoeiarhindi ana, se fifindihimboyei, ro Kraisiñbo diborihündi hoafi megoro God weindahimareandi ra ndorhe fifirimarheandi.

⁵ Horombo God ai ahandi dibo hohoanimo ra moai nindoumbo hoafiyundüri, nga haponda ahandi Yifiafi Aboedi ranai Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbi, asu Kraisiñdi hoafi sowandümo homo-rundeimbi, ranahamumbo hohoanimo ra weindahimafuimarapuri.

⁶ Diborihindi hoafi God ai weindahimareandi ra ndahurai-ane: Suda-yafe ndifo amboa ahandi aboedi hoafi anihondumbo-arihindi ana, ai sihiri Suda nahurai, Godindi aboedi moatükun ndahümündeimboyei. Ai-amboa Kraisiñdi fi-anei. Asu koadürü yangiri niñgombo God ai horombo hoafimareandi, ranamboa Sisas Kraisiñdi warisüngunde aheimbo dagadürimbui.

⁷ Ai wambo moani hipoambo-reandürühi, ahandi nginindi sendiri hayambo, ahandi aboedi hoafi hoafimbohündambo ratüpuruya-rihandeimbi kamafoareandi.

⁸ Godindi nendi-yafe mbusümo ro bidifirani hamind-anahi, nga God ai moani hipoambo-reandürühi, ranipoani ratüpuru masendiri. Ro Suda-yafe ndifombo God ai sihefimbo afindi hamindi didiboado-reamunühi Kraisiñdi masemun ranimbo aboedi hoafi ra hoafiyondürimbo-hündambo ratüpuru ra masendiri. Nga ahandi aboedambofe hohoanimo afindi hamindi wambo ngiri munquambo fifindihundi.

⁹ God ai munqu moatükun nafimarandi, nga horombo hondü peyo-haya hombo ahandi hohoanimo ra dibo megoro. Nga asu haponda wambo ahandi hohoanimo ra weindahimafuimbohündambo ratüpuru ra masendiri.

¹⁰ God ai hohoanimo yahü, 'Sünambeahindi bogorimbo-yafundeimbi asu nginindeimbi ai wandi rani-poani ranipoanimbo ndofe fifirife ra fifiri-mbirundamboane,' yahuhaya Kraisiñdi nendi-yafe warina ranahamumbo nafuirapuruhani.

¹¹ Horombo hondü God ai hohoanimo ra hohoanimo masihendi, nga asu sihefi Adükari Sisas Kraisiñdi warisünguyu hohoanimo ra, rasüngumareandi.

¹² Sihiri Kraisiñbo anihondumbo-rihurühi ai-babidi amarefi rani-süngumboane sihiri moani yihimbokoate Godimbo yimiyamboarhuri.

¹³ Raniyo asu siheimbo hoafiyahandürühi sahea, 'Ro siheimbo mafarhehandürambo asu wambo sowahi tñirifo afindi tükefeyo. Nga se ngiri ranimbo ngusüfoambe moaruwaindei, nga raninambo se ndüreimbi-ndeimboyei,' asahi.

Kraisiñdi hipoambofe hohoanimo

¹⁴ Raniyo asu ro Apembo yiri yimbu pusirhe nimarimbo didibafiyaha arihandi.

¹⁵ Ai sünambeahindi nendi, hifinindi nendi, mamisiri munqu ranahei nimindihani.

¹⁶ Ro ahambo siheimbohündambo didibafiyaha hoafiyahühi, 'Ape, se munqu aboedi moatükun nimindih-anafi, asu sihafu Yifiafi Aboedinambo aheimbo nginindi dabadürani, asu ngusüfoambe nginindi kürühi hehi mbimarei-amboane.

¹⁷ Asu ai Kraisiñbo anihondumbo-ariori rananimbo, ahei ngusüfoambe mbimarindür-amboane. Ai ngusüfo pefe hohoanimo ranambe, nginindi mbinimboei-amboane, nimi aharu hifambe hani nginindi aningo nou.

¹⁸ Rananimbo ai nafindi hümündihî asu Kraisindi ngusüfo pefe ra, Godindi nendi-babidimbo munguambo, diboadondihî fifirimbirihindamboane. Ngusüfo pefe ra afindi hamindiyo hayambo, hoandarî, hanî, ho asu hafomboane.

¹⁹ Yinî, ai ahandî ngusüfo pefe fifirimbirihindamboane, nga nindou ngirî ngusüfo pefe ra mungu hamindi fifindihindi. Ai ra fifindihindani, sihafî aboedî hohoanimo aheimbo hafo tükündifemboe sihafî ngusüfoambe hafo tüküme feyo nou, 'asahî.

²⁰ God ai nginind-ani. Asu ninimoatükunî sihirî ahambo düduwehundo, asu hohoanimoayefî ra, Godindi nginindi ai ngasündeamboane. Nga hapo nginindi ra sihefî ngusüfoambe ratüpurîyo arandi.

²¹ Kraisindi nendi Godimbo, koadürümbo-koadürümbo aboed-ani, mbisei-amboane. Anihond-ane.

4

Kraisindi fi mam-ane

¹ Ro Adükariindi ratüpurî sünguyahî karabusî-meheandi. God ai siheimbo ahandî mbumundi hohoanimo süngufembo yahuhaya mborai sinei mehündürî. Ranimboane asu ro siheimbo hüti-hütiarîharü se Godindi mbumundi hohoanimo ra ndondihî süngundihî ngei asahî.

² Se siheihoarî fi hifinambofe, warî hoafendühife asu tînjirîfo tükündifewanî moanane yaho hohoanimo ra süngundihî ngei. Asu Kristen bidifirî ai siheimbo tînjirîfo ndehindüranî-wanî, se moanane mbisei hehi, ranaheimbo ngusüfo pandihindürî.

³ Nga Yifiafî Aboedî ai diboado-mareamuna asu sihirî hohoanimo mamî süngufeihü wudî-wudife-mbohünda wofî ninini-moatükunî mamambere hühareandi nou. Nga se mamî yahurai hohoanimo-animbo tînjirîfondeihî süngundihindi.

⁴ Kraisindi fi mam-ane asu Godindi Yifiafî mam-ane. Asu God ai sihefimbo 'Mborai ro siheimbo aboedambo-fendürimbo ra hibadühî nîmandei,' mehu ranî-moatükunî mamî ranahamboane hifandarîhundî.

⁵ Adükari mam-ani, Kraisimbo anihondümböfe hohoanimo mam-ane asu hundürümbo hohoanimo ra mam-ane.

⁶ Asu God mam-ani, nindou munguambo-yei Ape-ani, munguambo-yei Adükari-ani asu ai munguambo-yei mbusümo ratüpurîyu arandi, asu munguambo moatükunî ranî-mbusümo amaru.

⁷ Kraisi ahandî afindi hamindi moanî hipoambofe hohoanimo ra ranî-poanimbo aboedî ratüpurî sihefimbo simogodî yimumareamunî.

⁸ Ranahambo Godindi hoafi ai yahoya, 'Ai ahandî hürütümbimbo ngasündirî mburambo, nindou yifiarambe ngasündimareapurî ai sepurîmündü haya, nîmoamo hamindi hafuhü, asu nindoumbo aboedî moatükunî masagadürî,' meho.

⁹ Mamî hoafi 'ai mahafu' ra nüngufimboyu mahafuwa? Ranane ra, ai rahurai-ane, ai moai sünambe nîmoamo yangirî hafu, nga boatei kusü mbura hifinî hifambe-ambe ragu hamindi amboa mahanu.

¹⁰ Nindou mahanu ra, mamî ranaiyu asu sünambe nîmoamo hamindi mahafu, munguambo hifi, sünü ranîfihî nîngombo-mayo ranimbo.

¹¹ Ai ahandîhoarî bidifirambo ahandî hoafi semindi ho ratüpurî ra sagapurî, bidifirambo Godindi hoafi hoafimbo ratüpurî ra sagapurî, bidifirambo ho aboedî hoafi hoafiyorambo ratüpurî asu bidifirambo ahandî nendi ranaheimbo moanguindürimbo asu yamundifembo ratüpurî ra masagapurî.

¹² Kraisi ahandî fi ra afindi kokoendühî asu ngindimbeyowa yahuhaya Godindi nendambo farîhefe ratüpurî ranimbo diboado-fembohündambo ranî-poanimbo ratüpurî ra masagadürî.

13 Sîhîrî randîhu ngefombo, Godîndî nîmori wudîpoapondîhu anîhondümbondîhurîhümbö fîfîndîhurühî, mamî hohoanîmo süngundîhumboyefî. Sîhîrî randîhundühî, Krais nahurai dîboadorî-hehundeimbî hondü nîmboemboyefî nîmori heimbo nînarîhehindî nou.

14 Sîhîrî randîhundani, nîgîrî nîmoakîdîbou nahurai nîmandefî. Asu nindou ai sîhefîmbo mamîkarambo sîmborî yamundîfe hoafînambo tîkai hoafîndîhümunanî sîhîrî ahei hohoanîmo ra nîgîrî süngundîhundî. Nindou ai tîkai hoafî süngufembö-hündambo ai hoafî nafîrîhi rîhündühaneî. Asu ahei tîkai yamundîfe hoafî ra nîgîrî sîhefîmbo yamundîhimunühî werînambo nîmî fondamîndî ho fondamîndî ho arandî nahuraindefî.

15 Wanî, nîga sîhîrî nindoumbo nîgusüfo pandîhu ngefühî, asu anîhondü hoafî hoafînda-hundürîmboane. Asu sîhîrî Krais-babîdîmbo afîndîkokoe nahurai nindou adûkarî dîboadorî-hehundeimbî-ndefomboane. Nîga ai sîhefî mbîro-ani.

16 Mbîro ranai fî-safî munîgu hîfandarandî asu mandûharî ai fî munîgu türe-türe arandî. Asu fî-safî napo nîgorü-nîgoanîni, nîgorü-nîgoanîni, ahei ratûpurî wudîpoapondîhi ratûpurîndeianî asu fî afîndî kokoendühî nîgusüfo pefenambo nînîndî tükündîfemboe.

Anîhondümbö-rîhindeimbî ai sîmborî hohoanîmo sünguarîhindî

17 Ranîmboane asu sîheimbo Adûkarîndî süngu ahîni hoafayahandürî nda, se Godîmbo fîfîrîfe-koateyeimbî-yafe hohoanîmo ra asûkaindeî süngundîhimboyei, nîga ahei hohoanîmo ra nîmîndî fîfîrîfe-koate-ane.

18 Asu ai nîgusüfoambe dîboadofe fîfîrîfe-koateyeimb-aneî. Asu Godîndî-mayo yangîrî nîngombo ra ranîkoate-aneî. Sapo ai nîgusüfo hohoanîmo-koate-aneî asu hîmboambe hîmborî-koate-aneî.

19 Ahei moaruwai hohoanîmo ranahambo amoanîngî-koate hohoanîmo yangîrî süngurîhi arîhündî. Asu nîgusüfo hîhîrî wakîrîhi kürîhi hehi, hohoanîmo moaruwai hamîndî ra yahuraimbo hîmboyehî sünguarîhindî.

20 Nîga sîheimbo Kraisîmbo horombo yamundîmarundürî ranana yahurayopoanî.

21 Krais ranahambo hoafî hîmborîmayeisi, nîga se ahambo süngurîhoranî Sîsasîmbo anîhondü aboedî hoafî ra sîheimbo yamundîmarundürî.

22 Se sîhei horombodîdî nîgusüfoambe hohoanîmo ra raguanambo-fembo yamundîmarundürî. Ai sîheimbo hîfandîrandürî marandamboyeî asu se moaruwai hohoanîmo süngurîhi marîhündî. Horombodîdî hohoanîmo ra nindoumbo tîkarehaya nîgusüfoambe botîreandürî arandî, nîga ai aheimbo awarîhendürî arandî.

23 Nîga sîhei nîgusüfoambe ra sîmborî tükümbîfe-ndüramboane.

24 Asu se sîmborî hohoanîmo ra ndahümundî kîkîboadîhindî, nîga hohoanîmo sîmborî ra God ai ahandîhoarî ramareanda ahandî hohoanîmo yahurai tüküme Feyo. Sîmborî hohoanîmo ra sürühoeimbî asu aboedî dîboadorî-hoeyoweimbî hond-ane.

25 Ranîmboane asu se tîkai hoafî hohoanîmo ra hînîngîndîhindî. Nîga wandafî mamîmbo anîhondümbö yangîrî hoafîndeî, nîmboe sîhîrî munîgu Kraisîndî fî-aneî.

26 Se nînîndîndeianî hîbadîhümbö, nîga se moaruwai hohoanîmo-ndeimboyei. Se mamî nînîndîndeî nîgeimbo hüfîhamîndî hündamîndîmboe, nîga yowanî.

27 Se Satanîmbo nafî nafîndî-hehimboyei.

28 Hümbühünî nendî asûkaiyo hümbühünîmbopoanî, nîga yimbukoarî warînambo ratûpurî aboedî ratûpurîyo mburîmbo-anîmbo kakî asu sesî semîndî mburîmbo, nindou mbonîmbo-arîhümundî aheimbo farîhefe-ndürîmboane.

29 Se moaruwai hoafî hoafîndeimboyei, nîga nindou farîhefe-mbohündambo asu nînîndîndürîmbo aboedî hoafî yangîrî hoafîndeian-anîmbo, asu sîhei hoafî ra ahei hohoanîmoambe mbonîmbo-arîhümundî ranahambo didîboado-ndearümböe.

³⁰ Se moaruwai hohoanimo ra refe-poani, nga Yifiafi Aboedi ai afindi hohoanimondombone. God ai sheimbo dibonmayunduri asu ra nafuimbohunda Yifiafi Aboedi masagaduri. Rananimbo se wudipoaporithi fifirihindi bidifiran si tukufeyoambe God ai sheimbo aboedambo-ndearumbui.

³¹ Ngusüfoambe yiboarukofimbi, nginindi hoafumbi, paipaife hoafumbi, tirifoefe hoafumbi, asu ngusüfoambe moaruwaimbofe hoafi munju hohoanimo moaruwai ra hiniingihindi.

³² Nga se wandafi mamimbo hipoambo-ndihinduri asu afufurfoefimbi hohoanimo hohoanimo-ndahünduri. Bodimondi ai sheimbo moaruwai hohoanimondeiani, asu moaruwai hohoanimo ranahambo amboawiyeyi mbisei God ai Kraisi sünju shei hohoanimo moaruwai ranahambo amboawiyeyi mehu nou.

5

Sihiri sihi yangirihü ngefimboane

¹ Se Godindi nimor-anei, asu sheimbo hohoanimo pamareanduri. Ranimboane asu se ai ahandi hohoanimoayu nahurai ra süngundihindi.

² Se ngusüfo pandhi ndühündi, Kraisi ai shefimbo ramareamuni nou. Sheimbo farife-mbohunda yifiyuhü, ahandi fi Godimbo masagado ahambo hihifi-hihifimbohündambo nindou sesi asu aboedi fisijarumbi moatükuni Godimbo asayo nahurai.

³ Nimorehi sisihimo, animindihandiri birabiri, ngusüfo moaruwai hohoanimo, hohoanji hohoanimo, moaruwai hohoanimo munju ra ngiri shei mbusümo nimando, nimboe se Godindi sürhoeimbi nindou-anei.

⁴ Se hohoanimo-koate hoafi, amoanngümbi hoafi, asu sisindi hoafi, hoafindeimboyei. Hoafi ra refembo aboedi-yopoani, nga Godimbo hihifimbo aboedane.

⁵ Se ra fifirihindi! Nimorehi sisihimombü, anamindihandiri birabireimbi, hohoanjumbü, ngiri Kraisi God nginindi hifandarinandiri ranambeahi ngei. Nga asu hohoanji hohoanimo ra tikai godimbo süngufe randeimb-ane.

⁶ Se hibadihümbö, nga nindou sheimbo hihindi hoafi rani-sünju ndahümündihünduri ngeimboyei. Nga asu nindou Godindi hoafi ranahambo gigranamboarihindi ana, asu God ai ranaheimbo nginindandurimbui.

⁷ Nga se ai-babidimbo wudindeimboyei.

⁸ Horombo se nimbokoani nahurai mamarei, nga asu haponda se Adükariindi nimorimboyahi mburihümbö asu sihi aniboadei. Rananimbo asu se sirihündi nindou rawehindi nou randihindi.

⁹ Aboedi hohoanimo, diboadofe hohoanimo, anihondümbofe hohoanimo ra si ai botimareand-ane.

¹⁰ Nihne hohoanimo Adükari ai yifirayu ranahanambo kokondihündi.

¹¹ Nindou ai nimbokoani hahabodei arihündi, ra-babidimbo se ngeimboyei, nga asu rani hohoanimo ranana ngiri hisi aboedi hisindo, nga wani. Nga se hohoanimo ra weindahihindi.

¹² Nindou ranai moaruwai hohoanimo dibo ratipurayeyi arihündi ranahambo hoafimbo ro amoanngayah.

¹³ Munjua hohoanimo ra sihi tükefeyo ranahandi nimindihündi ra weindahireandühane.

¹⁴ Asu hohoanimo ra weindahindifewani nindou ai ahandi nimindi fifirindhimboyei. Nga asu ranimboane hoafi nda hoafayo, 'Nindou se apoei ra se botindahindi,

asu yifihündi hiniingihindi.

Rananimbo asu Kraisi ai shei wami sindumbui,' meho.

15 Se sihei ahabodei ra hɪbadɪhũmbo. Se nindou hohoanɪmo-koate ahabodei nahurai ngeimboyei, nga fɪfɪrɪhindeimbɪ ahei rahurai ngei.

16 Haponda moaruwai hohoanɪmo engoro, ranɪmboane asu aboedɪ ratũpurɪ nafi engoro ana, asu se ra sũngundɪhindɪ.

17 Ranɪmboane asu se hɪhɪndɪ-hɪhɪndɪ-ndeimboyei, nga ranɪmboane se wudɪpoapondɪhi fɪfɪndɪhindɪ hohoanɪmo Adũkarɪ ai ahandɪhoarɪ yifirayu rasũngu.

18 Se bia hoe ndɪmɪndei hehi, mamɪkarɪ hohoanɪmo-ndeimboyei, nga ai sɪheimbo moaruwaimbo-ndearũmboe. Nga se Yifiafɪ Aboedɪ ai sɪheimbo hɪfandɪmbɪramun-amboane mbɪsei.

19 Se wandafɪ mamɪ-babɪdɪ wataporɪmbo-ndũhũndũhɪ bukambeahɪndɪ herũ asu Sisasɪmbo kakɪsaombo herũ asu Yifiafɪ Aboedɪndɪ-mayo herũ hoafɪ ranɪnambo wataporɪmbondɪhũ ndũhũndɪ. Asu ngusũfoambe Adũkarɪmbo hohoanɪmondeihɪ adũkar-ani mbɪsei hehi herũna horɪ-horɪndɪhorɪ ndũhũndɪ.

20 Nɪmbɪ-nɪmbɪsɪ se muŋgua moatũkunɪ ranahambo Ape Godɪmbo hɪhɪfɪndɪhorɪ ndũhũndɪ sɪhefɪ Adũkarɪ Sisas Kraisɪndɪ warɪ-sũngu.

Nɪmorehɪ nindowenihɪ ahafe hoaf-ane nda

21 Se Kraisɪmbo ahɪnɪndeiɪ ngorũndɪ hoarehɪndei.

22 Nɪmorehɪ, se sihei nindowenihɪ-yafe hoarehɪndei, se Adũkarɪmbo rawehindɪ nou.

23 Nga nɪmboe, nindowenihɪ ai nɪmorehɪ hɪfandarandɪ, asu ahandɪ mbɪro-ani, Krais ai ahandɪ nendɪ hɪfandɪrandɪ asu ahandɪ mbɪroayu nou. Kraisɪndɪ nendɪ ai ahandɪ fi-anei, asu ai aheimbo aboedambo-reandũrɪ-randeimb-ani.

24 Ranane asu nɪmorehɪ se nindowenihɪ-yafe hoarehɪndei, Kraisɪndɪ nendɪ ahandɪ hoarehayei nou.

25 Nindowenihɪ, se sɪhamundɪ nɪmorehɪ ranaheimbo ngusũfo pandundũrɪ, Krais ai ahandɪ nendambo ngusũfo pareandũrũhɪmbo aheimbohũndambo yɪfɪmayu nou.

26 Krais ai aheimbo Godɪmbo yangɪrɪ saimbohũnda ramefiyu. Ai ahandɪ hoafɪnambo hoenambo nahurai ahandɪ nendɪmbo hundũrũmarandũra aboedɪmayei.

27 Krais ai ahandɪ nendambo ahandɪ hɪmboahũ aboedɪ hamɪndɪmbeyeia yahuhayambo yɪfɪmayu. Ai sũrũhoeimbɪ, hũti-koateyeimbũ, moaruwai hohoanɪmo-koate, aboedɪ yangɪrɪ mbɪdɪboadia yahuhaya dɪboadofembohũnda yɪfɪmayu.

28 Mamɪ ranɪ-sũngumbo-anɪmbo nindowenihɪ sɪhamundɪ nɪmorehɪmbo ngusũfo pandundũrɪ, sɪhamundɪ fimbo ngusũfo pararundɪ nou. Nga asu nindowenihɪ ai ahandɪ nɪmorehɪ ngusũfo pare arandɪ ana, ai ahandɪ fimbo ngusũfo pare arandɪ.

29-30 Nindou ai ngɪrɪ ahandɪ fimbo yiboarukondeandɪ, nga wanɪ. Nga ai ahandɪ fimbo dɪboadoreandũhɪ, sesɪ moaŋguirandũhani. Krais ai ahandɪ nendambo yahurai rawareandɪ nɪmboe sapo sɪhɪrɪ ahandɪ fi safɪ bɪdɪfɪrɪ nahurai-aneɪ.

31 Godɪndɪ hoafɪ yare hoafɪmayo, ‘Ranane asu nindowenihɪ ahandɪ hondafɪndɪ hɪnɪngɪndeapɪrɪ haya, nɪmorehɪ-dɪbo nɪmandɪmboyafe asu yimbu ai-anafe fi mamɪndamboyafe,’ meho.

32 Dɪborɪhɪndɪ hoafɪ ra ndorɪhoayoweimb-ane, nga ro rarɪhe hohoanɪmoayahɪ, hoafɪ ra Krais ahandɪ nendɪ-babɪdɪ ranahambo hoafɪmayo.

33 Nga asu sɪhefɪmbo kameihɪyo yare hoafɪmayo, ‘Se sɪhamundɪ nɪmorehɪmbo ngusũfo pandundũrɪ, se mamamɪ sɪhamundɪhoarɪ ngusũfo pararundɪ nou. Nga asu mare nɪmorehɪ ai ahandɪ nindowenihɪmbo ahɪnɪndo.

6

Nɪmoakɪdɪbou asu hondafɪndɪ aheimbo hoaf-ane nda

1 Nɪmoakɪdɪbou, se Adũkarɪndɪ hohoanɪmo sũngundɪhindũhɪ, sihei meape-yafe hoafɪ hɪmborɪndeiɪ ra sũngundɪhindɪ. Hohoanɪmo ra dɪboadorɪhoeimbɪ hohoanɪmo-ane.

2-3 Godɪndi hoafi yare hoafiyowohü yahoya, 'Se sihei meapembo ahinindei,' meho. Ahinümbi hoafi ra God ai weangurühi horombonambore ranı bitapıre masihendi. 'Se randihindanı rananımbı se aboedı yangırı nıboadeimbo, asu hıfı ndanıhü gedühi nımbıoemboyei,' meho.

4 Nga boagırı, se sihei nımorambo ngınındi himbondıhehindıra nımorı ai ngusüfoambe ngınındi-ndeimboyei, nga yowanı. Nga Adükarındi hoafi ra dıboadondıhindürühi yamundıhindürı.

Moanı ratüpurıyei-rıhündeimbi asu hıfandıru-rundeimbi aheimbo hoaf-ane nda

5 Moanı ratüpurıyei-rıhündeimbi, se sihei hıfandıru-rundeimbiımbı ahinindeihı yıhımbı sısrındahındühi ahamundı hoafi hımborındeı. Moanı mamı aboedı hoanımo süngundıhindühi, ahamundı hoafi hımborındeı, se Kraisındi hoafi rawehındı nou.

6 Ai sihei ratüpurı ranahambo aboed-ane mbısımonda mbısei hehi ahamundı himboahü yangırı aboedı ratüpurı-ndeimboyei, nga yowanı. Se Kraisındi moanı ratüpurıyei-rıhündeimbi nahurai nıboadeimbo nıni-moatükunı God ai yıfırayu ra hıhıfı-hıhıfındeihı süngundıhindı.

7 Se hıhıfı-hıhıfındeihı, moanı ratüpurı ra dıboadondıhi ratüpurındeı. Se nındoumbo ratüpurıyei nahurai-yopoanı, nga Adükarımbı ratüpurıyei nahurai ratüpurındeı.

8 Se ra fıfırıhindı, Adükarı ai ahandı takını ratüpurıyei-rıhündeimbi asu moanı ratüpurıyei-rıhündeimbi aheimbo muıguambo dagadürımbı.

9 Hıfandıru-rundeimbi, se sıhamundı moanı ratüpurıyei-rıhündeimbiımbı aboedı-aboedındündürı, nga se aheimbo ngınındi hoafındımbıemo. Adükarı ai sünambe amaru ra, sıhamundı asu ahei muıguambo hıfandıra-ndüreimb-anı. Asu ai moanı nındou ngörümbo ngörü-poanı ngörü-poanı hohoanımoı, nga ahandı himboahü mam-aneı.

Anıhondümbı-rıhındeimbi ai Godındi ami nahurai-aneı

10 Asu hapoana ro hoafi nda muıgufembo samboanahı. Adükarı ai ngınınd-anı asu ahandı ngınındınambo ngınındi nıboadeı.

11 Se Godındi-mayo yıfıarımbı napo ra ndahümündi hehimbo Satan ai sıheimbo sısıhımo-ndandüranı ngınındi nımbıoeı.

12 Nga asu sıhırı moanı nındou-babıdımbı yangırı yıfıarıyefühi-yefıpoanı, nga muıgu moaruwai nendı sünambe amarei ra-babıdımbıoanefı yıfıarayefı. Moaruwai nendı-yafe bogorı, ngınındi nendı, asu hıfınındi moaruwai hohoanımo ra hıfandundeimbi muıguambo ai-babıdımbı yıfıarıyefı arıhundı.

13 Ranımbıoane asu Godındi-mayo yıfıarımbı napo ra ndahümündi. Rananambo asu moaruwai tükündıfewanı, se ngınındi nıboadeimbo yıfıarındeı ngeımbı, se harındıhehi nıboadeimboyeı.

14 Yını, se randıhi nıboadeı, anıhondü hohoanımo rananımbı sıhei botıfohü retımbondıhi güdühındı. Asu sürühoembı hohoanımo rananımbı nımınehoarı nahurai güdühındı.

15 Godındi hoafi aboedı hoafımbı dıboadondıhi hehi nımandeı. God ai nındou-babıdı wudımbı yahumboanı hoafi ra su nahurai güdühındı.

16 Muıguambo moatükunı ra ndahümündi hehi Godımbı anıhondümbı-fembo hohoanımo ran-amboa nımafümü nahurai ndahümündi mbundıhümbı, rananımbı Satanındi yıfıarı hai ra pakandıhehindı.

17 God ai sıheimbo aboedambo-mareandürı, ranambo yıfıarımbı at ra kıkıboadıhindı. Godındi hoafi ra Yıfıarı Aboedındi nımerı nahurai-ane, se ra ndahümündi.

¹⁸ Nĩmbĩ-nĩmbĩsi Yifiafi Aboedĩndĩ ƚgĩnĩndĩnambo se dĩdĩbafĩ-ndahĩndũhĩ ranĩ-poanĩmbo dĩdĩbafĩfe ranambo Godĩmbo dũdũdahĩndũhĩ se fandĩhawamunĩ mbĩsei ndũhĩndĩ. Se ƚgĩrĩ afurĩndĩhĩndĩ, ƚga nĩmbĩ-nĩmbĩsi Godĩndĩ nendĩmbohũndambo ahambo dĩdĩbafĩndei.

¹⁹ Se ndandĩhi dĩdĩbafĩndahĩndĩ: God ai wambo hoafĩ ndendĩranĩ ro yĩhĩmbokoate nĩmboambo ahandĩ dĩborĩhĩndĩ aboedĩ hoafĩ weindahĩ-mareandĩ ra hoafĩndamboyahĩ.

²⁰ Ro Godĩndĩ aboedĩ hoafĩ ra hoafĩya-rĩhandeimb-anahĩ ranĩyahĩ, asu ro ranĩmbo-hũndambo karabusĩ-meheandĩ. ƚga se wambohũnda Godĩmbo dĩdĩbafĩndeian-anĩmbo, ro yĩhĩmbokoate aboedĩ hoafĩ ra hoafĩnd-amboane God ai yifirayu sũƚgu.

Bĩdĩfirana hoafĩ

²¹ Tikikus sĩhefĩ wandafĩ asu Adũkarĩndĩ dĩboadore ratũpurĩyu-randeimbĩ ai hoafĩndũndũrĩmbui ro ratĩpurayahĩ asu nũƚgurĩheamboyahĩ anĩmboahĩ ranĩmbo se-amboa dĩboadondĩhi fĩfĩrĩndĩhimboyei.

²² Ranĩmboyahĩ ahambo koarĩhehina asũfu, ro nĩnũƚgu-yahumboyefĩ anĩboadefĩ ranĩmbo-hũndambo fĩfĩrĩndĩhimboyei. Asu ai ƚgusũfoambe kĩkĩmo-boadearũmbui.

²³ Ape God asu Adũkarĩ Sisas Kraĩs ai, se muƚgu wandafĩ mamĩmbo ƚgusũfo pefe hohoanĩmo, anĩhondũmbofe hohoanĩmo, ƚgusũfoambe afurĩfe kife hohoanĩmo mbĩseneand-amboane.

²⁴ Nĩndou sĩhefĩ Adũkarĩ Sisas Kraĩsĩmbo ƚgusũfo parĩhorĩ arĩhũndĩ, ranaheimbo God ai moanĩ hĩpoambo-mbĩreandũr-amboane.

Firipai

Pas nda Por ai Firipaihündambo sürü papimarandi

¹ Por ro Timoti-dibo Sisas Kraisindi moani ratüpurkiye-rihoandeimb-anehi. Se Godindi nendi Firipaihündi Sisas Krais-babidi aniboadei asu anihondumbo-rhindeimbimbo hifandi-rundeimbi asu farihou-rundeimbi babidimbo se munguambo karihasihandür-anei.

² Sihefi Ape God asu Adükari Sisas Krais ai siheimbo moani hipoambo-ndineandürühi ngusüfoambe afurifimbi hohoanimo mbisabinandür-amboane.

Por ai Godimbo hihifimarüri

³ Ro siheimbo hohoanimo-yahandürühi-ana siheimbohünda wandi Godimbo hihifirihüni arihandi.

⁴ Ro siheimbo munguambohünda munguambo si Godimbo didibafi-yahandowohü hihifi-hihifiya arihandi.

⁵ Horombo se Kraisimbo anihondumbo-marihori ra hei-heimbo haponda asu ro aboedi hoafi bokari-hefembohünda wambo farihendiriri arihündi ranimboanahi ro Godimbo hihifarihüni.

⁶ God ai rani-simboani piyu haya sihei ngusüfoambe aboedi ratüpurü ratüpurüyu humbo asu süngunambo Sisas Krais asükaindu kuduanü ratüpurü ra moendindeambui, ro ranahambo türüfoarithe anihondumbo-rheandi.

⁷ Ranimboane ro siheimbo yahurai hohoanimoayahi ra aboed-ane. Ro siheimbo ngusüfo parariheandürü. God ai sihefimbo moani hipoambo-reamunühi ratüpurü mamü masemuni. Nga ro haponda karabus-ambe animboahiyo asu horombo karabusi-fekoate-yaheand-ambe manimboahiyo aboedi hoafi ranahambo anihondü nafuimbo asu nindou ng+nindi anihondumbo-fembo farihehe arihandi ra se wambo farihendiriri arihündi.

⁸ Ro siheimbo ngusüfoambe afindi hohoanimo-ayahandürü asu rani hohoanimo ra Sisas Kraisindi-mayo-ane. Ro ranimbo anihondumboanahi hoafayahi, nga God ai wandi hoafi ra anihond-ane mbüsümbui.

⁹ Ro Godimbo didibafi-yaheandühi sahiya, sihei ngusüfoambe nindou ngorümbo ngusüfo pefe ra afindi hamindi tükümbifendür-amboane. Asu rananimbo se aboedi fifirindihindühi asu sihei hohoanimoambe ra sündihoe-ndürimboe.

¹⁰ Ranimbo se hohoanimo yibobondihindühi aboedi hohoanimo ra fifindihimboyei. Süngunambo Krais kusü simboani ra se sürühehi-ndeimbi asu hütikoate-ndeimboyei.

¹¹ Sisas Kraisindi wari-süngu mbumundi hohoanimo sihei hohoanimoambe tükündifewani asu nimorehi nindowenihi ai hoeindihindühi Godimbo aboed-ani mbiseimboyei.

Por ai karabusimefiyu raniyo asu nindou afindi ai aboedi hoafi himborimayei

¹² Wandafi mamü, se ra fifirimbihinda samboanahi, wambo karabusi-marundiriri ra aboedi hoafi hoafiyo hombo mafarihendi.

¹³ Ranimboane asu mungu prisman ai Rom adükari bogori Sisarindi wori hifandimbo, asu bidifiri amuri amboani ai fifirihindi ro Kraisindi hoafi sünguarihandi ranimbo-hündamboyo wambo karabusi-marundiriri.

¹⁴ Anihondumbo-rhindeimbi wandafi afindi ai ro karabusi-meheandi ranimbo hohoanimomayei. Ranimboane asu Adükariimbo anihondumbo-rihorühi ngusüfoambe kikimfoarishi hehi yihimbokoate-yehi asu Godindi hoafi wataporimborihü arihündi.

15 Nga bodimondi nindou ai simbori hifinambofe-yomondühi wambo ngusüfoambe moaruwaimbo-rundirühi Kraisindi hoafi bokarhou arundi. Nga bodimondi ai diboadoru hohoanimo-yomondühi Kraisindi hoafi bokarhou arundi.

16 Nga ro aboedi hoafi anihondü nafuimbohünda animboahi ra nindou ranai yaru fifirundi. Ranimboane asu ai wambo ngusüfo parundirühi Kraisindi hoafi bokarhou arundi.

17 Nga bodimondi ai ahamundi-hoarimbo yangiri hohoanimo-yomondühi moai diboadoru Kraisindi hoafi bokarhou rundi. Ai hohoanimo-yomondühiya, 'Ro randihundan-animbo Porimbo karabus-ambe tigrifo tükümbifendo-wamboane,' mehomo.

18 Nga ambe, moanane masahi. Aboedi hohoanimonamboyo asu moaruwai hohoanimonamboyo, ai munguambo Kraisimbo bokarhou arundi. Ranimboanahi ro hihifi-hihifayahi.

Ranimboane asu ro hihifi-hihifinda ngamboyah.

19 Nga asu ro yarihe fifirihendi sifahifidi dibafife asu Sisas Kraisindi Yifiafindi fehefe raninambo süngunambo karabus hiningndihe hehea tükündaheamboyah.

20 Ro afindi yifirayah ra Kraisindi ratüpurü hiningi-ndiheandühi amoaningi-ndamboyah sahehea, nga haponda hamindi ro yihimbokoate Kraisindi hohoanimo süngundihe ngamboyah horombo yarihe marhandi nou. Rananimbo ro yangiri animboahiyo asu yifayahyo ra Kraisimbo aboed-ani mbiseimboyei.

21 Asu nimboe ro yangiri animboahi? Ro yangiri animboahi ra Kraisimbo hündamboane. Nga ro yifindahani, ra wambo aboedi saf-ane.

22 Ro yangiri animboahi ana, ranani ratüpurü aboedi ratüpurü-ndamboyah. Ro yifayahyo asu yangiri animboahiyo nine aboedayo ra moai fifirihendi, nga nahanimbai?

23 Ranahambo ro yiboboarhandi. Ro Krais sowanambo hafo ai-dibo nimarimbo asahi, ra aboed-ane.

24 Nga asu siheimbo fehefendürimbo hifi ndanihü animboahi ranai ngasünde-amboane.

25 Ro wudipoaporithe fifirarihendi nda, ro ndanihü se-babidimbo nimboambo sihei hihifi-hihifi asu anihondümböfe ra ho-hombo afindi tüküfembohünda fandihelandürimboyah.

26 Ranimboane asukai siheimbo sowahi ngahan se wandi süngu Kraisimbo afindi hamindi siaondahindühi ngusüfoambe fufuriboadi-himboyei.

Firipaihündi Por-babidimbo rani ratüpurimbo tigrifo-mbeyei-amboane

27 Nga se aboedi hohoanimo yangiri süngundhi ndühündi, Kraisindi aboedi hoafi hoafimayo nou. Nga raninambo ro siheimbo sowahi tükünda-heandühindoani wanindoani, hoafi nda randihe himborinda samboanahi. Se mam moatükunimbo yangiri hohoanimoeyihi nginindihüminidi niboadei. Asu aboedi hoafi ra anihondümböfe hohoanimo ranahandi nimindihane, nga se mam hohoanimo yangiri süngurhindühi anihondümböfe ra fehefembo tigrifoyei arihündi ra himborinda samboanahi.

28 Nga se sihei hürütümbimbo yihimbokoate ngei. Se randahindani ana, aheimbo nafuinda-hündürimboyei ai awandihelimboyei, nga se aboedambondahi handihelimboyei. Nga God ai ra randeambui.

29 Sapo se Kraisimbo anihondümbö-rihinda God ai Kraisimbohünda siheimbo ndondomareandüri. Se Kraisimbo anihondümböfembo yangiriyo-poani, nga asu ahamböhündambo asübusi semindimbo kapeihyo ndondomareandüri.

³⁰ Nga asu horombo ro se-babidi nimbaoah-ambe ro Godindi ratupuri tñirifomayahira se hoeimarihindi. Nga haponda ro ahandi ratupuri tñirifoayahira se hmborayei. Nga haponda se ro nahurai tñirifoayei.

2

Sihiri shefihoiar moananefti mbisefuh-animbo wandafi mamimbo hohoanimo-ndahunduri-mboane

¹ Krais se-babidi nungumbo siheimbo nginindi sagaduri arandi raninambo se nginindi aniboadei. Ai siheimbo ngusüfo pareandura se ngusüfoambe afurhi amarei. Se Yifiafi Aboedi-babidi wudiyehi asu se nindou ngorumbo aboedi hohoanimoyehi hipoambo-arihindi.

² Ranimboane asu wambo afindi hihifi-hihifimbohündambo, mamihohoanimo süngundihindühi, sheihoiar simbori ngusüfo pefirindeihihimamihohoanimo süngundihindi.

³ Se sheihoiar yangiri hohoanimondeihiniñondi-ndeimboyei. Nga se shei fi hifinambo-ndihindühi bodimondamboya, ai ndeari hamind-anei mbisei.

⁴ Se shei ranani moatükunimbo yangiri diboadofemboane mbiseimboyei, nga bodimondi-yafe ranani moatükuni kapeihü diboadofemboane mbisei hohoanimondei.

Krais ai ahandihoiar fi hifinambo-mareanda God ai adükarimbomariri

⁵ Sisas Krais ai hohoanimomayu rahurai se mandhi süngundihindi.

⁶ Koadürumbo-koadürumbo Krais ai God-ani, nga ai moai God nahurai niñgombo ra kikihamindu, nga moani hinñgimareandi.

⁷ Nga God nahurai niñgombo ra ai ahandihoiar hinñgimareandi, asu moani ratupuriyu-randeimbi nahurai hohoanimo masemüdu. Nindoumbofi tüküfi nungumbo, asu nindou-yafe fi wusindamündü manüngu.

⁸ Nindou ranahambo nindou nahuraiyu hoeimarihori, nga ahandi fi hifinambore hayambo Godindi hoafi süngura humbo yifimayu. Yin, nimi keimbi karihe-ndeimbifihiyifimayu.

⁹ Ranimboane asu God ai ahambo serümündü hafu nimoamo hinñgirirühi, asu muñguambo ngasündeandeimbi bogori kamafoariri.

¹⁰ Ranimboane asu nimoamonindi, hifinindi, hifi hoarehindi nendi muñguambo ai yirimbo pusndhi Kraisindi hoareh nimandeimboyei.

¹¹ Asu muñguambo ai Sisas Krais Adükari Bogor-ani mbiseimboyei. Ranimbo-hündamboane nduri adükarümb-ani mbiseimboyei.

Sihiri ngörü nindou-yafe mbusümo si nahurai-ndefomboane

¹² Ranimboane asu ngusüfo parihandüreimbi mamihimbo, ro se-babidimbo nimbaoahambe se nimbini mbisi wandi hoafi hmbori-yei marihündi. Nga haponda se-babidi nimarikoate-yahambe se wandi hoafi ra süngundhi ngei. God ai siheimbo aboedambo-mareanduri, nga ratupuri ra moendifembohünda se aboedi hamindi nimarimbohündambo büburiñindahi ngei.

¹³ Sapo nini-moatükunimboyu God ai yifirayu ra se yifiryo hefe ratupurimbohünda farihenduri arandi.

¹⁴ Muñguambo moatükuni se ratupurindeihihingiri yiboaruko hoafindeihimbo simbori-simborindei.

¹⁵ Ranimbo-hündambo se moaruwai hohoanimokoate-yeimbideihiasu Godindi aboedi sürühehindeimbi nimori nimboeimboyei. Hifinindi nimorehi nindowenihiai diboadofekoate-yeimbi moaruwai hohoanimoyei-rihündeimb-anei. Nga se aheimbo

yangir̄i n̄ngombo hoafi hoaf̄indeiani, se ahei mbüsumo n̄boadeimbo sindeimboyei mupui n̄imbokoani siayo nahurai.

¹⁶ Se rahurai rand̄ihindani, aheimbo yangir̄i n̄ngombo hoafi hoaf̄indeiani, Kraisi ai asükai kuduani, rasimboani ro s̄hembohündambo h̄ihifi-h̄ihif̄indahühi hoaf̄indamboyahi, 'Ro moani hoangir̄ihe t̄ñir̄ifo-yahüh̄iyah̄ipoani.'

¹⁷ Se God̄imbo an̄ihondümbor̄ihorüh̄i ratüpur̄iyei ar̄ihündi ran̄imbo God ai h̄ihifi-h̄ihifayu se ahambo sesi s̄hefembo nahurai-ane. Wambo h̄ifokoarahindir̄i ana, ra ro se-bab̄idi God̄imbo sesi s̄hefembo nahuraind̄imboe asu se-bab̄id̄imbo h̄ihifi-h̄ihif̄indamboyahi.

¹⁸ Ran̄inambo asu se-amboani ranahambo ro-d̄ibo h̄ihifi-h̄ihif̄indei.

Timotind̄i hoaf-ane

¹⁹ Adükarī Sisi ai yifirayu ana, ngir̄i am̄itata Timoti s̄heimbo sowanambo koand̄ihelina düdu sahehea hohoan̄imoayahi. Ran̄inambo asu ai asükai düdü s̄hembohündambo wambo hoaf̄induan̄i, ro ngusüfoambe h̄ihifi-h̄ihif̄indamboyahi.

²⁰ Nindou ngorü moai rahurai n̄nggu, nga Timoti yangir̄-ani ro mam̄i hohoan̄imo sünguar̄ihoand̄i. S̄heimbo far̄ihendür̄imbo ai af̄ind̄i hohoan̄imoayu.

²¹ Bod̄imond̄i ai aheihor̄imbo yangir̄i hohoan̄imoyei ar̄ihündi, nga Sisi Kraisīnd̄i ratüpur̄imbo moai hohoan̄imoyei.

²² Nga se yar̄ihi fifir̄ihindi, Timoti ai nindou aboed-ani. Aboed̄i hoafi hoaf̄imbo wambo mafar̄ihendir̄i, n̄imori ai ranani moatükun̄i ratüpur̄imbo af̄indambo afar̄iheirü nou.

²³ Ran̄imboane asu n̄ini-moatükun̄i tüküfemboayo ra n̄ngund̄ihe fif̄ind̄ihe mbund̄ihambo-an̄imbo, n̄imai koand̄ihelinan̄i s̄heimbo sowanambo mbüsünuwa asahi.

²⁴ Ro türüfoar̄ihe an̄ihondümbor̄iheand̄i Adükarī ai yifirayu ana, ngir̄i am̄itata ro-amboani s̄heimbo sowana did̄ih̄i.

Epafroditus̄nd̄i hoaf-ane

²⁵ Epafroditus̄imbo s̄heimbo sowanambo koehefiwa s̄in̄imbo hohoan̄imoayahi. Ai s̄hefi wandaf-ani, nga ai ami nahurai wand̄i mam̄i ratüpur̄iyu-randeimb-ani. Wambo far̄ihefe-nd̄ir̄imbo sei hehi, koamar̄ihelina wambo sün̄imbo mafar̄ihendir̄i.

²⁶ S̄heimbo hoeifembo af̄ind̄i hohoan̄imoayu. Se ahambo angün̄imbomayu hoafi h̄imbor̄imayei ranahambo fifire hayambo asu s̄heimbo af̄ind̄i hohoan̄imomayund̄ir̄i.

²⁷ An̄ihond-ane, horombo angün̄imboyuhü ndearambo ak̄im̄i ham̄ind̄i yifimbo yangir̄imayu. Nga asu God ai ahambo h̄ipoamborir̄ih̄i d̄iboadamarira asu aboed̄imefiyu. God ai moai ahambo yangir̄i h̄ipoamborir̄i, nga wani. Nga ai wambo amboani h̄ipoambo-mareand̄ir̄i, n̄imboe ro af̄ind̄i hohoan̄imomayahi, nga asu ai yifimbei-mbonana, ro af̄ind̄i ham̄ind̄i hohoan̄imoya.

²⁸ Ran̄imboanahi ahambo koehefimbo af̄ind̄i ham̄ind̄i hohoan̄imoayahi ran̄inambo se asükai hoeind̄ihorüh̄i h̄ihifi-h̄ihif̄indeimboyei. Ran̄inambo asu ro s̄heimbo af̄ind̄i hohoan̄imokoate-ndamboane.

²⁹ Ran̄imboane asu se h̄ihifi-h̄ihif̄inambo Epafroditus̄ ndahor̄im̄indei Adükarīimbo an̄ihondümbor̄ihoreimb̄i ai an̄ihondümbor̄ihindeimb̄i asahor̄im̄indei nou. Se yaurai nindoumbo ndüreimb-anemo mb̄isei.

³⁰ Ai Kraisīnd̄i ratüpur̄i ratüpur̄iyuhü ndeara ak̄im̄i ham̄ind̄i yifiyuane, nga ai moai ahand̄i fimbo ndor̄ihefe n̄ngombo hohoan̄imoyu. Nga wani. Se wambo fehend̄ir̄imbo masei, nga ngir̄indei. Nga s̄hei-mayo fehefe ra wambo saimbohünda ahand̄i angün̄i ra karefar̄ihoei hayambo ahand̄i ratüpur̄i ratüpur̄imayu.

3

Nindou didiyei Kraismbo anihondumbo-arithori ana, ai mbumundi hamind-ane

¹ Wandafi mamî, hoafi nda moendifembohünda randihe hoafinda samboanahi: Se Adükari-babidi animboei asu ranahambo se hihifi-hihifindei. Rani-moatükunimbo asukai sheimbo sürü papimbo ro moai yiboarukoyahi, nga ro sheimbo fandihе-heandürimboyahi.

² Nindou afoendi yafori nahurai ratüpurî moaruwai ratüpurîyomo-rundeimbi ahamumbo se hibadihumbo. Rani nindou ai hütî-hütirundürühi hoafiyomondühîya, 'Sihiri munguambo Suda rarîhi arihündî süngu shefi fi-hoearî kandihu tindihumboane,' mehomondürî.

³⁻⁴ Nga Kraismbo anihondumbo-rîhurî arihündî shirî Godîndî mamîsirî hond-aneî. Nîmboe shirî ahandî Yifiafnambo ahambo hihifi-hihifimbo kakisaorîhurühi asu Sisas Kraismbo ndürî adükareimbani seî arihündî.

Nindou düdi ahandî fimbo moatükunimbo yangîrî türüfoare anihondumbo-areandî ranahambo ro ngasündî-hinimboanahi.

⁵ Wambo me ai wakîmara-mîndîndîrî ra 8 siyo hayamboyoane, wandî fi-hoearî karu tirîmarî-hoemondîrî. Nga asu ro Israerîhündî Bensaminîndî sirambeahînd-anahi. Ro Hibruhünd-anahi asu wandî meape amboa Hibruhünd-anafe. Nga ro ndorîhe Farisi-yafe ahînümbî hohoanîmo ra süngurîhe marîhî hahi.

⁶ Ro ahînümbî hohoanîmo süngufembo hütî-hütîya habodîhühîyahî asu Kraîndî nendî aheimbo moaruwaimbo-marîheandürî. Nindou ai Suda-yafe ahînümbî hohoanîmo ranahambo hohoanîmoyei asu wandî hohoanîmo ranahambo yîbobomarîhindî ranahambo ro hütikoate-yahi.

⁷ Horombo rani-moatükunî ra wambo ndorîhoayo-weimbi hondü hamîndî-mayo, nga asu haponda Kraîndî süngumbo rani-moatükunî ra moanane asahi.

⁸ Roana Suda-yafe moatükunî ranahambo moanane yahombo yangîrîyahîpoanî, nga wani. Nga munguambo moatükunî ranahambo moanane asahi Sisas Kraî wandî Adükarîmbo fifîrari-hinîmbohünda. Rani-moatükun-ane ai afîndî hamîndî hondayo, nga asu munguambo aboedî moatükunî hîfî ndanîhünd-ambo ranana ai yafîsühumî nahurai-ane. Roana Kraismbo yangîr-anahi süngumbo hohoanîmoayahî, nga asu bîdîfirî amurî moatükunî ranana hîningî-marîheandî, nga asu rananîmbo ro Kraismbo yangîrî kîkîhisafîndî-hümîndîmboyahi.

⁹ Ro ahînümbî hohoanîmo sünguarîheandî ana, wambo mbumund-ani mbîseianî, ra moanane, asahi. Nga ro Kraismbo anihondumbo-arîheandî ana, God ai wambo mbumund-ani mbûsuanî, ra aboed-ane.

¹⁰ Ro Kraismbo ndondîhinî fifîrîndîhinî samboanahi. Ai yîfîhündî botîmefiyu, rani ngînîndî ra fifîrîndîhe samboanahi. Kraî ai tîjîrîfo masemündua asu ro-amboanî waboadîhinîmbo tîjîrîfo ndahamîndî samboanahi. Ai hohoanîmoyu mbura, yîfîmayu nou, ro-amboa rani süngundahe samboanahi.

¹¹ Ro rani-süngundîhe heheambo-anîmbo ro-amboanî yîfîhündî botîndaheamboyahî saheheamboanahi hohoanîmoayahî.

Por ai tükufembo-yowamî tükufembohünda pîpîmayu hu

¹² Ro Kraîndî hohoanîmo moai munguambo süngurîheandî asu nafîrîhamîndîhî, nga wani. Ranimbo-hünda awi ro tîjîrîfoayahî mungumboyowamî tükûfîhî takînî semîndîmbohünda. Nga ranîmbo-hündamboyu Kraî ai wambo wand-ani, mehu.

¹³ Nga wandafi mamî, ro hohoanîmoayahî, moai awi munguambo tüküyaheandî, nga ro mamî moatükunî yangîr-ane süngurîhe arîhandî. Wandî horombodîdî hohoanîmo ra moanane asahi, asu süngunambo Kraî nahurai ndorîhoeimbi nîngombo rani hohoanîmo tîjîrîfoayahî.

14 Ro muŋgumboyawami tüküfembo hūti-hūtiayahī napo semīndīmbohūndambo nahurai. God ai Kraisiṅdī wari-sūnguyu wambo hoafiṅmeiṅdīrī sūnambe God-dībo nīŋgombohūnda ra napo nahurai-ane.

15 Siḥiriṅ dīdīyefi hohoanimo ŋgīnīndī kūkūhi-foariḥundeimbayefi ana, siḥiriṅ amboa hohoanimo yahurai randīhu hohoanimo-ndefomboane. Ŋga bīdīfiriṅ se hohoanimo ra mamī sūngufekoate-ayei ana, God ai siḥeimbo raniṅ hohoanimo ranaḥambo korīboadeandūrūmbui.

16 Ŋga siḥiriṅ aboediṅ hohoanimo sahumīndefiṅ-mboanefiṅ raniṅ hohoanimo ra kīkīhiṅsafiṅ-ndīhumīndefiṅmboane.

17 Wandafiṅ mamī, se muŋguambo wandiṅ hohoanimo ndaniṅ-sūngundīhīndiṅ. Siḥeimbo aboediṅ hohoanimo nafuimariṅ-hundūriṅ. Nīdou ai raniṅ hohoanimo rasūnguriṅhi arīhūndiṅ ranaheimbo dīboadondīhi hoeiṅdīhīndūriṅ mbundīhū-mboanimo, se-amboa rasūngundīhi ndūhūndiṅ.

18 Horombo siḥeimbo afīndiṅmbo hoafiṅmehandūriṅ, ŋga haponda araniṅ hīmboahombo-rīhamīndīhūhiṅ hoafayahī. Nīdou afīndiṅ ai moaruwai hohoanimo sūnguriṅhi arīhūndiṅ asu raniṅnambo Kraisiṅ nīmiṅ keimbiṅ kariḥe-ndeimbiṅfīhiṅ yīfiṅmayu ranaḥambo daboadiṅ hīḥiriṅma-rīhīndiṅ.

19 Sūngunambo nīdou raniṅ ana awariṅdī-hehimboyei. Nīniṅ-moatūkunī ai yīfirayei raniṅ-moatūkunīmbo yaŋgiriṅ hohoanīmoyei arīhūndiṅ ra aheiṅ god nahurai-ane. Aheiṅ amoanīŋgūmbiṅ hohoanimo ranaḥambo borīyeyi rīhūndūhiṅ asu hīfiṅnīndiṅ moatūkunī ranaḥambo yaŋgiriṅ hohoanīmoyei arīhūndiṅ.

20 Ŋga siḥefiṅ ŋgoafiṅ hondū ana sūnambe-ane. Adūkarīṅ Sisiṅ Kraisiṅ siḥefiṅmbo aboedamboreamuniṅ-randeimbiṅ ai sūnambeahīndiṅ koṅsiṅmboayu ra hīfandarīhūndiṅ.

21 Ahandiṅ ŋgīnīndīnambo ai muŋgu-moatūkunī ra ahandiṅ hoarehīndiṅmboe. Asu mamī raniṅ ŋgīnīndīnambo ai siḥefiṅ fi moaruwai fiyoweimbiṅ ra hīḥiriṅ-boadeanda asu ahandiṅ raniṅ-poanimo fiayu nahurai tükūndahu-mboyefiṅ.

4

Hīhīfiṅ-hīhīfiṅndeiḥi wudīndeiḥi aboediṅ hohoanimo sūngundīhīndiṅ

1 Raniṅmboane asu se Adūkarīṅ-dībo anīboadeiṅ ra se ŋgīnīndīhūmūndiṅ nīboadeiṅ. Ŋgusūfo pariḥeandūreimbiṅ, ro siḥeimbo afīndiṅ hohoanimoayahī. Siḥeimbo ro hīhīfiṅ-hīhīfiṅyahūhiṅ asu ŋgusūfoambe yībīdafoa-rīheandiṅ.

2 Yuodia-ane asu Sindiki-ane, siḥafembo hūtiṅ-hoafayahī, se Adūkarīṅ-dībo anīmbafe, ŋga se wudīṅ-wudīndafīneandiṅ.

3 Ŋga se ro-dībo ratūpurīyafiṅ-randeimb-anafiṅ siḥambo hoafayahanīniṅ, “Nīmorehī yimbu ra fandīhawapiriṅ,” masahiṅ. Kremen asu wandiṅ mamī ratūpurīyeyiṅ-rīhūndeimbiṅ babīdiṅ nīmorehī yimbu ai tīŋiriṅfo-mayafe aboediṅ hoafiṅ hoafiṅmbohūnda. Horombo God ai aheiṅ ndūriṅ muŋgu koadūrūmbo yaŋgiriṅ nīŋgombo bukambe sūrū papīmarandiṅ.

4 Se Adūkarīṅ-dībo amareiṅ, ŋga raniṅmbo muŋguambo siṅ hīhīfiṅ-hīhīfiṅndeiṅ. Asūkai hoafayahī, se hīhīfiṅ-hīhīfiṅndeiṅ.

5 Nīdou bodīmondīṅ siḥeiṅ hīmboariṅ hoafendiṅ hohoanimo hoeimbiṅrīhīndī-amboane. Ŋga ŋgiriṅ amītata Adūkarīṅ ai kudu.

6 Se ŋgiriṅ nīniṅ-moatūkunīmbo afīndiṅ hohoanīmondeiṅ. Ŋga nīniṅ-moatūkunī siḥeimbo fehēfēmbōhūndambo se Godīmbo hīhīfiṅndīhorīhū dīdībafiṅ-ndahīndo.

7 Raniṅmbo asu se Kraisiṅ-dībo nīmandeimbo Godīndiṅ afurīfe hohoanimo raniṅ siḥeiṅ hohoanimoambe asu ŋgusūfoambe ra ŋgīnīnda-mīndiṅmboe. Afurīfe hohoanimo ra nīdou ai ŋgiriṅ aboediṅ fiṅfiṅndiṅhīndiṅ.

8 Ŋga wandiṅ bīdīfiriṅ raniṅ hoaf-ane nda: Aboediṅ hohoanimo asu hohoanimo ranaḥambo nīdou aboed-ane sei arīhūndiṅ ranaḥambo se hohoanīmondeiṅ ndūhūndiṅ.

Hohoanimo ra anihond-ane, ndondofeimb-ane, diboardorihoeimb-ane, sürühoeimb-ane, aboedi saf-ane asu hohoanimo ranahambo aboed-ane asei, rani hohoanimo ranahambo nimbini nimbisi se hohoanimondei.

⁹ Ro wataporimbo-marhandi asu yamundi-marhanduri ra se fifirihimboane asu ninimoatükunio ro ramarheandi ranahambo himborimayeyo asu hoeimarhindio munguambo ra se süngundhi ndühündi. Se randihindani, God afurife hohoanimo saimuni-randeimb ai se-babidi nmandümbui.

Ahei-mayo fehefe ranahambo Por ai hihifimaranduri

¹⁰ Haponda se asükaiyei wambo hohoanimoyehi mafarhehindiri. Ranimboanahi Adükari-dibo hihifi-hihifayahi. Horombo se wambo farhefe-ndirimbo sei marhündi, nga nüngundhi mafandihendiri.

¹¹ Ro moai rananini moatükunimbo mbonimbo-rhamindi hehea hoafiyahi, nga wani. Nga ro fifirhe-amboanahi ninimoatükun wambo tükefeyo ranahambo ro moai afindi hohoanimoyahi.

¹² Ngorü-simboa ro napo mbonimbo-rhamindi, asu ngorü-simboa napo afindeimbiya rani-moatükun ranahambo ngiri afindi hohoanimondahi. Ninimoatükun tükufeyo ranahambo ro moai afindi hohoanimoyahi, nga aboedi nimar arhandi ra ro fifirheandi. Ro sahasi heheambo nahurai-mbayahio wembopo nahurai-mbayahio, afindimbayo akidoubayoyo rani-moatükunimbo wangeti-ane asahi.

¹³ Krais ai wambo nginindi masendira, asu ranina ro mungu moatükun ra randiheamboyahi.

¹⁴ Nga wambo moaruwai tükumefeyoa, se mafarhehindiri ra aboed-ane.

¹⁵ Firipaihündi se-amboa yarhi aboedi fifirhindi, horombo ro peya hehea, Godindi aboedi hoafi ra bokari-hefemböhünda, Masedonia hifi hinngi-marheandi. Rasimboa Kraisindi nendi ngorü ngoafihündi wambo moai farhehindiri, nga se yangiri farhehindiri hehi wambo kaki masehindiri.

¹⁶ Ro Tesaronaikahü nimarhambe bidifiri moatükun mbonimbo-marhamindihaha, rasimboani se yahunümbimbo farhehindiri marhündi.

¹⁷ Ro moai sihei-mayo napo semindimbo yangiri hohoanimoyahi, nga wani. Nga se wambo mafarhehindiri ranahambo God ai siheimbo aboedimbreandür-amboane asahi.

¹⁸ Sihei-mayo mungua-moatükun masahamindihahi. Ra akidouyopoani, nga adükar-ane. Epafroditus sihei-mayo moatükun semündü süni wambo masendira, ranane asu ro afindi engoro. Sihei-mayo moatükun wambo masehindiri ra Godimbo aboedi fisigarü moatükun saimbo nahurai-ane. Rani hohoanimo ranahambo God ai aboed-ane yahuhaya hihifi-hihifayu.

¹⁹ Se ninimoatükun mbonimboa-rhümündi ra wandi God ai ahandi napo afindeimbi saf-ane ra Kraisindi süngu siheimbo dagadürimbui.

²⁰ Sifehi Ape Godimbo koadürümbo-koadürümbo aboed-ani mbisefomboane. Anihond-ane.

Hihifi hoafi

²¹ Godindi nendi Krais Sisababidi aniboadei aheimbo hihifarhünduri. Bodimondi wandafi mam ro-babidi amarei, siheimbo amboani hihifarhünduri.

²² Godindi nendi ndanihu amarei siheimbo hihifarhünduri. Romiyafe bogori adükari Sisarindi worambe ratüpuriyeyi-rihündeimb ai-amboani siheimbo hihifarhünduri.

²³ Adükari Sisababidi Krais ai siheimbo moani hipoambo-mbreandür-amboane.

Korosi

Pas nda Por ai Korosihündambo sürü papimarandi

¹ Ro Por Sisas Kraisiñdi hoafi sahamiñdi ha-rihandeimb-anañi. God ai ahandi hohoaniñmonambo wambo Kraisiñdi hoafi semiñdi hombohünda kafaore hiniñgi-mareandiñi.

² Wandi wandafi, Timoti diñoaneñi pas nda sürü papiriño Godiñdi nendi Sisasiñbo anihondümborihoreimbi Korosi ngoafihü amarei siheimbo koararihehoandi. Sihefi Ape God ai siheimbo moani hipoambo-ndearüñi ngusüfoambe afurife kifimbi hoaniñmo mbisagadür-amboane.

God ai Korosi nendambo anihondümbofe hohoaniñmo botimareandüri

³ Yihoehi didibafiñfe hoafi ranambe siheimbohünda muñguambo si Godiñbo sihefi Adükari Sisas Kraisiñdi afiñdi ranahambo hihifirihorihü hoafiyahoando rihandüh-aneñi.

⁴ Se Sisasiñbo anihondümborihorihüñi asu Godiñdi nendi amuri animboei aheimbo ngusüfo pariñi marihündi hoafi ra ro himborimayehi ranimboyehi ro Godiñbo hihifimarihoriñi.

⁵ Niñboe sapo se anihondü hoafi asu aboedi hoafi ranai tüküfeyoani aboedi moatükuni God ai sünambe masihendi ranahambo himboriyehi hehi semiñdiñbohünda anihondümborihüñi niñmoamo himboyei arihündi. Asu ranana sihei hipoambofe asu ngusüfo pefe hohoaniñmo ranahandi niñmindiñhane.

⁶ Muñguambo hifihüñi ai bokamarihemo ranayo niñmorehi nindoweniñi afiñdi anihondümborihindühñi süñgumarihindiñi asu ranayo ahei hohoaniñmo ra aboedi tüküfeyo siheimbo rawareandiñi nou. Aboedi hoafi ra weañgurühñi siheimbo sowahñi tüküfeyoñi himboriyehiñi asu ranimbo Godiñdi moani hipoambofe hohoaniñmo ra anihondümborihindühñi.

⁷ Epafras ai Godiñdi-mayo moani hipoambofe hohoaniñmo hoafi ra yamundi-mareandüriñi ra se fifirihimboaneñi. Nindou ranai ro-diño Sisasiñdi ratüpuriyefirihundeimb-aniñi asu ai yihoehiñbo farihemuniñi arandi ahambo ngusüfo pamarihoriñi.

⁸ Yifiafi Aboedi ranai siheimbo nindou ngorüñbo ngusüfo pefe hohoaniñmo masagadürñi ra Epafras ai yihoehiñbo wataporimbo-marandiñi.

God ai Korosimbo nginiñmbi-ramündüri yahuhaya Por ai didibafimefindo

⁹ Ranimbo-hündamboyeñi ro siheimbo himboriyehiñi hohoa muñguambo si ra siheimbohünda Godiñbo didibafiñfe arihandüñi. Raniyehiñi ro Godiñboyañi ai Yifiafi Aboediñdi-mayo aboediñi fifirife dagadüraniñi asu se niñni-moatükuniñi ai yifirayuñi ra fifirimbirihindiñi se hohoa didibafiñfe-yahoando arihandüñi.

¹⁰ Ranimbo-hündambo-animboñi asu se Adükariñdiñi nendiñi nahuraiñi hahabodeihüñi asu niñniñi hohoaniñmo se rawariñdiñi ra hihifiñi-hihifiñdiñbuiñi. Rananimboñi asu se niñboeimboñi ahandiñi-mayo aboediñi ratüpuriniñi raniniñi yangriñi süñgundiñi ndühündiñi asu siheiñi Godiñboñi fifirifeñi ra ngomboñi adükariñdiñimboeñi.

¹¹ Ro rariñoñi didibafiñfe-yahoandühñiñi sehiyañi: God ai siheimboñi ahandiñi hepünüfeimbiñi nginiñdiñnamboñi ngusüfoambeñi nginiñamindiñuriñi-mboaneñi. Ranimboaneñi asu nginiñdiñi niñboeimboñi muñguamboñi tññiriñfoñi ranahamboñi moananeñi mbiseihüñi hihifiñi-hihifiñdeihüñi Godiñboñi hihifiñdiñhoriniñi asehiñi.

¹² Ai siheimboñi ramareandüriñi se aboediñi hohoaniñmo süñguriñi arihündiñi ranimboaneñi asu aboediñi moatükuniñi semiñdiñimboñi diñboniyuñi masihendüriñi raninamboñi süñgunamboñi ndahüñmündimboyeñi. Rananimboñi Godiñdiñi nendiñi muñguamboñi si Godiñ hifandiñrandiñi.

ranifihî animboei ranî-babîdî ranî-moatükunî ra se ndahümündimboeyi. Ranahambo se Godimbo hîhîfîndîhorî.

¹³ God aiyu sîhefîmbo nîmbî nîmarîwanîpoedî hürämündümünî tüküfi aboedambo ahandî nîmorî mamî ranahandî ngînîndî hîfandîrand-ambe hînîngî-mareamunî.

¹⁴ Ahandî sünguyefî sîhîrî aboedambo tüküyahundühî sîhefî moaruwai hohoanîmo ranahambo amboawiyeyi mehumunî.

Sisas asu ahandî ratüpurî hohoanîmo

¹⁵ Godîndî nîmorî Krais-ana sapo God hoeifekoate-ayefî yahurai sîsamî hamînd-ani. Aiana weangurühî hondü tüküfi haya asu muᅅguambo moatükunî God ai nafîmarandî ra ai ngasündîfe nîmîndîhani.

¹⁶ Ahandî sünguyo God ai muᅅgu moatükunî nîmoamo sünambe asu hîfîni ra nafîmarandî. Ai hoeifeimbî asu hoeifekoateimbî moatükunî ngînîndî muᅅguambo nafîmarandî. Ranîyu muᅅgu moatükunî ra ahandî süngu ahambohünda nafîmarandî.

¹⁷ Ranîyu Sisas Krais ai boatei muᅅgu moatükunî tüküfekoate-yoambe manüᅅgu asu ranî-moatükunî ranai ahandî ngînîndînambo aboedî tüküfe engoro.

¹⁸ Ranîmboane asu ai ahandî nendî-yafe fi ranahambo mbîroyuhü asu fi ranahambo yangîrî nîngombo nîmîndîhayu. Ai boatei weangurühî tükümeᅅfiyu asu muᅅgu moatükunî ranahambo bogorî nîngomböhünda ai boatei yîfîhündî botîmeᅅfiyu.

¹⁹ God ai ahandî muᅅguambo yangîrî nîngombo hohoanîmo asu ngînîndî ra ahandî Nîmorîndî flambe mbîmarowamboane mehu.

²⁰ Muᅅgu moatükunî hîfî ndanîhünda asu sünambeahîndî ra Godimbo hürütimb-aneî, nga ahandî nîmorîndî sünguyu ai muᅅgua moatükunî ra ai randeambui asu God-babîdî wudîndeimboeyi. Ranîmboyo Sisasîndî horî ranai nîmî keimbî karîhendeimbî fîhî kamefoenda asu God ai sîhefî hürütimbü hohoanîmo ra hîfînambo-mareandî.

²¹ Horombo ana God ai anᅅunî manüᅅgu asu se anᅅunî manîmboei. Ranîyeyi asu se ahambo hohoanîmoambe hürütîmarîhorî. Sapo se moaruwai hohoanîmo ra süngurîhindühî wambo.

²² Nga asu Sisas ai nîmî keimbî karîhe-ndeimbîfîhî yîfîyuhü ranî-süᅅgunamboyu God ai-dîbo nîngombo mamambe-mareandürî. Sîheimboya, ai wambo sowana sühüsîhümbö asu ai aboedî sürühehindeimbî nîmboeimbo moaruwai hohoanîmo ra nîmarîkoate-mbeyondürî yahuhayamboyu ramareandî.

²³ Se anîhondümböfe hohoanîmo ranînambo kîkîhîsafî-rîhümündîhî moanî ngînîndî anîmboei ana, ranî-moatükunî sîheimbo tükündîfemboe. Nga moaruwai ratüpurî hohoanîmo ranai sîheimbo hühündeyanî asu se aboedî hoafî hîmborîyeyi hehî anîhondümbö-marîhindî ra hînîngî-ndîhimboeyi. Ro Por aboedî hoafî ranahandî ratüpurîya-rîhandeyimb-anahî asu hîfî ndanîhü nîndou muᅅguambo ranaheimbo ranî hoafî ra hoafîya marîhandî.

Por ai Korosimbo mafarîhendürî

²⁴ Haponda ro sîheimbo farîhefendürühî nîne tîᅅrîfo ra wandî finambofe semîndîmbo hîhîfî-hîhîfeheandî. Roana Kraisîndî nendî ahandî fi nouayo ranîmbo fehefembo samboanahî. Kraisîndî asübusî ahandî nendî ranaheimbo farîhefembo ra awî mbeᅅgorî. Asübusî ra ro semîndîmboayahî nda Sisasîndî asübusî ranî-dîbo sîmbeᅅgorîndîheha samboanahî.

²⁵ God ai ahandîhoarî kamafoareandîr-amboyahî ro Kraisîndî nendî-yafe ratüpurîyo-rambo sîheimbo farîhefe-ndürîmbohünda tükümeheandî. Ranîmbohündambo-anîmbo asu ro Godîndî hoafî engoro ra muᅅgu wataporîmbo-ndîhamboyahî.

²⁶ Muᅅguambo si maho ra horombo ana hoafî ra muᅅguambo nîndou ranahei hîmboahü dîbo meᅅgoroyo. Nga hapondanî ana Godîndî nendî ranahei hîmboahü weindahî hamîndî tüküfemboane.

²⁷ God ai hoafi dibo engoro ra Suda-yafe ndifo ranaheimbo nafuimbo yahumboani. Hoafi dibo hamindi menjoro, nga God ai weindahimareandi ra ndahurai-ane: Sisas ai se-babidi manungu-wamboanei asu se ahambo hifandarhoru. Nimboe ai sheimbo semindinduri hafo ai-babidi aboedi napo ahandi-mayo sunambe engoro ra semindimbohunda.

²⁸ Roana Sisasindi aboedi hoafi ra munguambo nindou mamami ranaheimbo hoafiyefi-rihundeimb-ane. Rananefi ro nindou munguambo ranaheimbo wudipoaporihu yamundi-rhuruh ahini hoafiyefi arihundi. Asu ro aboedi hamindi fifirifenambo yamundihunduri arihundi sapo ai nginindi hamindi sungurihindeimbi tukundahindani asu ro Godimbo sowana semindinduri hombohunda.

²⁹ Ranimbo-hundamboane asu ro Adukarindi nginindinambo tinjamboyahuh ratupurayah. Krais aiyu rani nginindi ra wandi fiambe hininigi-mareandiri.

2

Ai nginindi anihondumbo-ndihinduhi tikai hoafi yihiri-mbiri hind-amboane

¹ Ro sheimbo yarihi fifirimbirihinda samboanahi afindi hamindi tinirifoayah se-anei adukari ngoafi Raodisiahund-anei asu Godindi nendi wandi ngusumboari hoifekeate-mayei-anei fehefembohunda.

² Ahei hohoanimo ra nginindi tukindifehumbo ngusüfo pefirindeih aboedi hohoanimo sahümündihumbo asu rani hohoanimo ranai ahei anihondumbofe hohoanimo ranahambo nginimbi-ramindindura samboanahi. Asu Godindi dibo hoafi horombo menjoro ranamboani ai fifirimbirihinda samboanahi. Nga Krais-ani ai ahandihoari hoafi ranahambo nimindihayu.

³ Godindi munguambo fifirife asu hohoanimo ra Krais ahandi hohoanimoambe tukufemboane nginindi napo arambe tukefeyo nou.

⁴ Nindou ngoru ai sheimbo sisindi hoafinambo tikai hoafinda-hundurimboyei saheheamboanahi hoafi nda sheimbo hoafayah.

⁵ Ro se-babidimbo nimboambo-yahipoani, nga wandi hohoanimo ana se-babidimboane engoro. Rananahi ro se Kraisimbo anihondumbo-rhoruh aboedi nginindi nimboeimbo ratupurayei ranahambo fifirihhe hehea hihifi-hihifayah.

Sihiri Krais-babidi niboadefuh-animbo yangiri ninjo hondü ra ndahumindefi-mboane

⁶ Nga asu se Sisas Kraisimbo yihoe fi Adukar-ani seihü masahorimindei ranimboane asu se ai-babidi nimboei ngei.

⁷ Rananimbo se ahandi nginindinambo nimboei sapo nimi ahari hifambe hanihu nginindi aninjo-ane asu wori kambohoani nginindiwami nginindi afondaro nahurai nimboei. Ro sheimbo aboedi hoafi yamundarhunduri rani yangiri anihondumbo-ndihinduhi nginindi nimboeimbo asu se Godimbo hihifindihori nduhundi.

⁸ Asu se randihinduhi hibadihumbo. Nga nindou ngoru ai sheimbo hoafi nimindi fifirifekeate hoafinambo tikai hoafindandurumbui. Yahurai nindou-ana ahamundi amao-yomondi-mayo asu moaruwai nendi hifandi-rundeimbi-yomondi-mayo hohoanimo masemundu, nga ai moai Adukarindi hohoanimo sungureandi. Nga wani.

⁹ Munguambo yangiri ninjombo hohoanimo Godindi-mayo ranana Kraisindi fiambe tukufemboane.

¹⁰ Krais ai mungu-moatukuni nginindeimbi ranahei mbiro-ani. Se Kraisind-anei, ranimboyu God ai sheimbo yangiri ninjo hohoanimo masagadura shei fiambe tukufemboane.

¹¹ Se Krais-dibo animboadei ranimbo-hundamboyo se fi-hoeari kefetirihefe hohoanimo hondü sunguarihindi. Rani-moatukuni ranana fi-hoearindi-yopoani, nga wani. Nga rani-moatukuni ranana Kraisindi sunguyo shefi yaboateihundi

ngusüfoambe hohoanimo ra raguanambo-fembohünda ramarihindi fi-hoeari kefe tirihefe nou. Rani-moatükunî ranana Kraisindi-mayo fi-hoeari kefe tirihefe hohoanimo hond-ane.

¹² Se hundürayei ana, se Krais-babidi hifambe masamboerei nahurai-ane, asu se ai-babidi botimehindi. Se Godindi nginindi Sisasimbo botimariri ranahambo anihondumbo-marihinda ranimbo God ai siheimbo botimareandüri.

¹³ Horombo ana se moaruwai hohoanimo süngumarühi hei. Ranivei asu se yaboateihündi hohoanimo ra moai raguanambo-rihindi, nga asu ranai siheimbo hifokoa-mareandüri noumehindi. Nga asu siheimbo God ai ahandi hipoambona Kraisindifihî yangiri nîngombo hohoanimo ranambo botireandüri pamareandüri. Ranïyu asu ai ranisimboani shei moaruwai hohoanimo mamarondüri ra raguanambo-mareandüri.

¹⁴ Ranïyo munguambo ahinümbi hohoanimo ranai shefimbo papi-hoafreamuni mbura shefi moaruwai hohoanimo ra weindahimareandi. Nïne hohoanimo moaruwai ratüpurïyefi marihundi ranana papi-hoafi sürü pefe shefewa engoro, nga asu God ai ranimoatükunî ra nîmi keimbi karithe-ndeimbifihî pare tikoramündühi mungu moendimareandi.

¹⁵ Ranïyu God ai moaruwai nendi, asu nginindi bogorimboyafu-ndeimbi hifinambo-mareapuri. Nîmi keimbi karihendeimbifihî God ai munguambo nindou-yafe himboahü nafuimayu Krais ai ahamumbo ngasündi-mareapura asu ai nginindikoate-memo.

Sihiri Krais-babidi yifimayefi

¹⁶ Ranimbo-hündamboane nindou ngorü ai ngiri siheimbo papi-hoafindandüri sesi sesi, hoe simindi, adükarî rotumbo si asu simborî amoamofihî rotumbo asu moani ngoafimbo nîmarimbo si ahinümbi ranimbo.

¹⁷ Horombo ahinümbi hohoanimo ranana ninimoatükunïyo süngunambo tüküfemboayo ranahambo sisami nahurai-ane, nga haponda Krais-ani ai anihondü hamindi hondayu.

¹⁸ Se hibadihumbo nindou mamî ai siheimbo papi-hoafindandüranî animbo se ngiri Godindi takinî ndahümündi. Ai tikarehaya ahei ndüri hifinambo-mareandi, nga asu sünambeahindi nendi ranaheimbo adükar-anei sei hehi ahei ngusüfo ranaheimbo parihî arihündi ranî hohoanimo ranahambo hihifi-hihifiyeyi arihündi. Nindou ranai ninimoatükunî yafogoadinambo nahurai hoeirihî hehi ranahambo afindi wataporimbo-arihündi ahei-hoari ndüreimb-ane fi asei. Nga ai nindou-yafe hohoanimo yangiri süngurihindühi fifirihundeimb-ane fi asei.

¹⁹ Rananei asu nindou ranai Krais mbiro hondü ranahambo moai ndorihî kikihirihomindei. Kraisindi nendi ai ahandi fi-ane asu Krais ai mandüharî fisafi ranai türe-türe ra haya fi afindi tükefeyo God ai ramareandambo wambo.

²⁰⁻²¹ Seana Krais-babidi yifiyeyi mburihü asu ranisimboani hifi ndanihünda hohoanimo moaruwai ra ndeara hinîngi-marhind-ane. Nga asu nîmboeyeyi haponda se nindou hifi ndanihündambo hahabudi arihündi nahurai tükehinda? Asu nîmboeyeyi se munguambo hifinindi hohoanimo ndahurai megoro ranî-hoarehî anîmboeyeyi ra sapo yare hoafiyowohüya, 'Ranimoatükunî ra refepoanî, ranimoatükunî ra sesipoanî, ranî moatükunî ra sündifepoanî,' yaho arandi.

²² Se mungu moatükunî ra randihinda moendindimboe. Nindou aiyomo ranî hohoanimo ra moanî ahamundi hohoanimonambo yangiri hohoanimoyomo houmbo shefimbo yamundimarumuni.

²³ Anihond-ane, ranî hohoanimo ranîramunî shefimbo nginindi hohoanimo botireamunanî asu sihiri sünambeahindi nendambo didibafi-yahundühi shefi hohoanimo ranahambo hifinambo-reamunühi asu shefi fi ranahambo asübusî semunî

marandi. Ranimboyo asu sihefi himboahü ana rani-moatükunî ra ai aboedi mbumundi hamindi himbomayo. Nga asu rani-moatükunî ranana moaruwai hohoanimo sihefi ngusüfoambe botife ranahambo ngiri hifinambo-ndeandi, nga wani.

3

God ai Krai-babidi botimareamuni

¹ God ai Krai-babidi sihefimo botireamunimboani. Ranimbo-hündambo-animbo asu nini-moatükunî hohoanimo nimoamo sünambe engoro ranahambo yangiri hohoanimondei. Nimoamo ranihü ana Krai ai munguambo moatükunî ranahambo bogorimbofi Godindi warî hondünî nimarumboani.

² Munguambo si aho ra se sünambeahindi moatükunimbo yangir-animbo hohoanimo pandihindi, nga hifinindi moatükunî raniyopoani.

³ Seana Krai-babidi yifimayei, ranimbo-wambo asu sihei koadürü yangiri ningombo hohoanimo ranai-ana dibo mbeŋgorî Krai-dibo Godindi fikimî, nga awi moai weindahî yangoro.

⁴ Krai-ana sihei yangiri ningombo hohoanimo ranahambo nimindihani. Süngunambo ai weindahî tüküfiyu-ambe-animbo asu se ai-babidi Godindi nginindi himboamupuimbo-randeimbî engoro ra ndahümündi hehimbo ranihü weindahî tükündahimboyei.

Se simborî hohoanimo sahümündi-mboanei

⁵ Ranimboane se sihei hohoanimoambe hifi ndanihündambo hohoanimo amarondürî ra raguanambo-ndihindi. Ro hoafehandürî moaruwai hohoanimo nda ndahurai-ane: Nimorehî sisihimo hohoanimo, nindowenihî birabirî hohoanimo, ngusüfo botireandeimbî moaruwai hohoanimo asu nindou ngoründî napo hohoanife hohoanimo. Hohoanife hohoanimo ranana tikai godimbo süngufe hohoanimoane.

⁶ Nindou düdi ai Godindi hoafi himborikoate rani-moatükunî hohoanimo süngureandi ana, asu God ai nindou ranahambo nginindindürühî moaruwaimbo-ndirümbui.

⁷ Horombo se-amboani nindou rani-babidi nimboeimbo munguambo moaruwai hohoanimo ra süngumarîhünd-ane.

⁸ Nga haponda se hohoanimo nda munguambo hiningindihindi: Nginindi hohoanimo, watikoafi hohoanimo, nindou ngorumbo moaruwaimbofe hohoanimo, amonŋonî hoafi, munguambo moaruwai hoafi ranana se mungu hiningindihindi.

⁹ Se mamamî simborî tikai hoafürî-ndeimboyei sapa ndeara yaboateihündî moaruwai hohoanimo ra sihei ngusüfoambe-ahindi hiningirîhimboanei.

¹⁰ Nga asu hapondan-ana se simborî nindou tüküyahimboanei. God aiyu ahandihoari nindou simborî ra nafimarandi. Raniyu asu ai siheimbo hohoanimo simborî simborireandürî hiningireandürî arandi se God munguambo moatükunî nafira-randeimbî ranahambo diboadofe fifirîfimböhünda.

¹¹ Ranimboane asu Godindi simborî hohoanimo süngu sihirî ahandî himboahü mam-aneifi. Suda asu Suda-yafe ndifo rani-poanimboyopoani, nindou fihoearî kefe tirifeimbi asu nindou fihoearî kefe tirife-koateimbî rani-poanimboyopoani. Ndifo asu nimambeahindi burîyeimbî nindou, kaki semindikoate ratüpurîyomo-rundeimbî nindou asu nindou moani aboedi ningomondeimbî ra rani-poanimboyopoani. Nga Krai ai yangiri adükari moatükun-ani asu munguambo sihefi flambe amarumuni.

¹² God ai siheimbo wand-aneî yahu hiningima-reandür-amboani, asu se ahandî nindoumboyahi manimboei-amboanei asu ai siheimbo munguambo si ngusüfo pareandürî arandi. Ranimboane asu se hohoanimo ndahurai ndahümündi: Hipoambofe hohoanimo, nindou didiboadife hohoanimo, afurife hohoanimo, warî hoafeandühife

hohoanimo, simbori hoafikoate hohoanimo. Rani-hohoanimo ra se süngundihini ndühündi.

¹³ Nindou ngörü ai sheimbo moaruwaimbo-areandüri ana, asu se amboawi mbisei. Nindou ngörü ai ngörumbo moaruwaimboariri ana, nindou ranai ngiri ahambo simbori hoafindu. Sisas Kraisi ai shei hohoanimo moaruwai ranahambo amboawi mehu nahurai-animbo asu se-amboani rani-süngumbo nindou ranaheimbo amboawi mbisei.

¹⁴ Amuri hohoanimo munju ra ranahambo kapeihini ngüsüfo pefirindei. Ranane ngüsüfo pefe hohoanimo ra munjuambo mamambere hininjureanda nginindinango.

¹⁵ Sisas Kraisiindimayo ngüsüfoambe afurifimbi hohoanimo masemuni ranai shei ngüsüfo ranahambo ndore hifandimbirandür-amboane. Se fi mamani nahurai-ane asu God ai sheimbo afurife küfimbini hohoanimondei yahuhaya mborai mehundüri. Asu se Godimbo hihifindihorini ndühündi.

¹⁶ Kraisiindini hoafi ra shei hohoanimoambe nginindini mbimarindür-amboane. Se sheihoarini ndondihini fifirindihindühi simbori yamundifirindei. Se Herü Bukambeahindini herü, Sisasimbo kakisaombo herü asu Yifiafi Aboedindimayo herü ra heründehini shei hohoanimoambe Godimbo hihifindihorini.

¹⁷ Rananimbo asu se munju moatükuni hoafi hoafayei-ane asu nine ratüpuri ratüpurayei-ane ra Sisas Adükari yifirayu süngu ratüpurindei. Kraisi ai sheimbo mafarihendüri ranimbo-hündambo se Ape Godimbo hihifindihorini.

Nimorehini nindowenihini asu aheini nimorini ranaheimbo hoafi

¹⁸ Nimorehini se, shei nindowenihini ranahamundini hoarehini nimboei. Rani hohoanimo ranane Godindini himboahü aboedini hamindayo.

¹⁹ Nindowenihini se-amboani, nimorehini shamundini ranaheimbo ngüsüfo pandundürühi sisi-koate ndowandümondürini ninjombo.

²⁰ Nimorini se-amboani munju moatükuni shei boagiri ai hoafayei aheini hoarehini niboadei. God ai rani hohoanimo ranahamboani hihifi-hihifayu.

²¹ Asu afindini se-amboani shamundini nimorini ranaheimbo randüwuranini asu ai nginindini nginindindeihini digorini digorindahimboeyi.

Ratüpuriyeyi-rihündeimbi asu hifandu-rundeimbi-yafe hoafi

²² Ratüpuriyeyi-rihündeimbi se shei hifandündürini-rundeimbi ahamundini hoafi rani yangiri süngundihindini. Se ahamundini himboahü yangiri ai hoeirundühi aboed-aneini mbisimonda mbisei hehi ratüpuri aboedini ratüpuri-ndeimboeyi. Nga se Adükarimbo yihimbondelih-animbo asu shei hohoanimo ra ratüpuri aboedini ranahambo yangiri hohoanimo pandihindini.

²³ Se nine ratüpuri ratüpurayei ra ndondihini ratüpurindei. Sapo se munju ratüpuri ratüpurayei ra Adükarimbohünda ratüpurayei, nga nindou-yeyiopoani.

²⁴ Se fifirihimboaneini, süngunambo ana Adükari ai sheimbo takini dagadürimbui. Ai ninimooatükuniyo sheimbo segudürimboayu ra napire shaiamboani. Se Kraisiindini ratüpuriyo-rambohünda nimboei. Aiana shei Adükari-ani.

²⁵ Nindou ai moaruwai hohoanimoayeyi ana, asu God ai aheimbo simbori moaruwaimbo-ndearümbui. Nga God ai nimorehini nindowenihini-yafe hohoanimo ra mamani simogodühi yibobore randühani.

4

¹ Ratüpuri hifandündeimbi bogorini se-amboani shamundini ratüpuriyeyi-rihündeimbi nindou ranaheimbo aboedini ndondündürini hibadündürini. Se fifirumboanemo, Bogorini shamundini ranai-amboani sünambe mbamarü.

² Godimbo didibafifendombo hohoanimo ra se ndondihi kikihindihümüdi. Se didibafifembo ra ndondihi hohoanimondeih; Godimbo hihifindihori.

³ Se yihoeimbo kameih; Godimbo didibafi-ndahindowani asu ai yihoeimbo nafi nafiinduan; ro Kraisi;ndi hoafi weindah; bokar;ndi-hehumboane. Hoafi ranahandamboyo wambo karabusambe hin;ngima-r;hindiri.

⁴ Se didibafi-ndahindan-animbo asu ro Sisasi;ndi-mayo hoafi ra ndondihe tür;boadihe hoaf;ndahan; weindah; tükümb;feyo-wamboane God ai ranahambo hohoanimoayu süngu.

⁵ Se nindou Godimbo süngufekoate-yeimbi babidi nimboeimbo ndondihi hohoanimondeih; aboedi hohoanimo süngundihindi ahei himboahü. Se muḅguambo si hibad;hindühi Kraisi;ndi hohoanimo nafiindahündüri.

⁶ Muḅguambo si se aboedi hoafi yangiri hoaf;ndei. Yahurai hoafi ranimboanei nindou ai himborimbo yifirayei. Ranimbo se nindou-yafe düdufe hoafi ra simbori hoafimbo wud;ndihi fifir;ndihi hoaf;ndeimboyei.

Por ai Tikikus Onesimusimbo Korosinambo koamar;hep;ri

⁷ Tikikus ai siheimbo muḅgua ratüpur; ro ratüpur;mayahi ranahambo hoaf;ndündür;mbui. Nindou ndanana aboedi anihondümbo Adükar;ndi ratüpur; ratüpur;yu-randeimb-ani asu ro-d;ibo sihefi ratüpur;yefi-r;hundeimbi wandaf-ani.

⁸ Ranimboanahi ro ahambo siheimbo sowana koarar;hehini, ai sini ro n;ne ratüpur; ratüpurayefi ranimbo hoafiyo-ndür;mböhünda. Ranimbo sihei ḅgüsüfo ḅgin;ndam;ndi-ndür;imboe.

⁹ Onesimus amboani ai-d;ibo koarar;hehini. Ai sehünd-ani asu sihefi aboedi ham;ndi wandaf-ani. Ai-animbo siheimbo n;ne-moatükun; ndan;hü tüküfe arandi ranahambo watapor;imbo-nd;narümboyafani.

Por ai Korosimbo kar;has;handüri ehundüri

¹⁰ Aristarkus ro-d;ibo karabusambe anüḅgu ai-amboani siheimbo hihifarandüri. Mak, Barnabas;ndi asandi, ranai-amboani siheimbo hihifarandüri. Ai siheimbo sowana düduwan; ana, ahambo se ndahor;im;ndei sapo ro siheimbo hoaf;mayahandüri ranimbohünda.

¹¹ Sisas Sastus sahündo-r;hundeimbi ai-amboani siheimbo hihifarandüri. Ai yangiri; Sudahünd-anemo ro-babidi God ḅgin;ndi hifandarandi ranahambo ratüpur;mayefi. Aiyomo wambo aboedi ham;ndi mafar;houndiri.

¹² Epafra; sehünd; ai Sisas Kraisi;ndi ratüpur;yu-randeimb-ani siheimbo hihifarandüri. Muḅguambo si aho ra aiani siheimbo ḅgin;ndi nüḅgumbo siheimbohünda Godimbo didibafifi arandi. Ai siheimboya, nindou hondü nimboeimbo sihei hohoanimo ranai God hohoanimoayu ra fifir;hindühi ḅgin;ndi mb;in;boadeia yahuhayamboani Godimbo didibafifi arandi.

¹³ Ro yar;he siheimbo hoafayahandüri, Raodisia-hündi, Hiropori;hündi ai siheimbo far;hefe-ndür;mböhünda af;ndi ratüpur; t;ḅir;foyei ar;hündi.

¹⁴ Ruk yihoei dokta asu Dimas ai-amboani siheimbo hihifar;andüri.

¹⁵ Wand; hihifi hoafi nda se wandafi mam; Raodisia adükar; ḅgoaf;hü amarei aheimbo hoaf;ndahündüri. Nimfa asu Kraisi;ndi nendi ahand; worambe fand;hir;hundeimbi ranaheimbo yihoei-mayo hififi hoafi nda hoaf;ndahündüri.

¹⁶ Pas nda se hoeind;hi mbund;hümbo-animbo asu nindou Raodisia ḅgoaf;hü amarei aheimbo sowana koand;hehinda ai-amboani hoeimbi-r;hind-amboane. Asu se-amboani wand;mayo pas Raodisia-hündambo koamar;heheandi ra hoeind;hindi.

¹⁷ Nga asu se Arkipusimbo rand;hi hoaf;ndahündowohü animboya, 'Sapo ratüpur; Adükar;ndi-mayo masowand;fi ranahambo se hibadambo animbo ndondo ratüpur;ndafi, mb;sahündo.

¹⁸ Ro Por-arahi wandi warinambo siheimbo hihifi hoafi nda sürü paparihandi. Se wambo hohoanimo-ndahündiri, nga ro karabusambe-arahi animboahi. Nga Godindi moani hipoambofe hohoanimo ra siheimbo sowahi mbeyangoro-wamboane, nga karahasihandüri.

1 Tesaronaika

Pas mamî Por ai Tesaronaika-hündambo sürü papîmarandî

¹ Ro Por, Sairas, Timoti-aneî, Kraisîndî nendî Tesaronaikahü amarei sîheimbo pas nda sürü paparîhundî. Se Ape God asu Adûkarî Sisas Krais-yafand-aneî. God ai sîheimbo hîpoambo-reandürühi, afurife hohoanîmo mbîsagadür-amboane.

² Muŋguambo si sîheimbohündambo Godîmbo didîbafî-yahundürühi hîhîfî-rîhurühanefî.

³ Se anîhondümbö-rîhindühi aboedî ratûpurî ratûpurîyeihî, ŋgusüfo parîhindühi tîŋîrîfoyeihî, asu Adûkarî Sisas Krais ai kosomboayu ranîmbo hîmboyeihî ŋgînîndî nîmboei arîhundî. Ranîmbo ro hohoanîmoyefühi, nîmbî-nîmbîsi sîheimbohündambo sîhefî Ape Godîmbo hîhîfî-rîhurühi didîbafîyefî arîhundî.

⁴⁻⁵ Wandafî mamî, yîhoefî hoafî aboedî nda hoafî yangîrîyopoanî sîheimbo tükefeyo, ŋga ŋgînîndînambo tükümeŋfeyo-ane. Yîfiáfî Aboedî ai mafarîhemuna aboedî hoafî ra hoafîmayefî, asu ranîmboane se ŋgînîndî anîhondümbö-marîhindî. God ai sîheimbo ŋgusüfo pareandürühi, ahandîhoarî sîheimbo kamafoareandürî, ra ro yarîhu fîfîrîhu mburîhu hîhîfarîhurî. Sîhei mbüsumo nîmboefombo sîheimbo fehefe-ndürîmbohünda hohoanîmomayefî, ra se fîfîrîhindî.

⁶ Se Godîndî hoafî masahümündia hohoanîmo afîndî tükümeŋfeyondürîsî, ŋga Yîfiáfî Aboedî ai mafarîhendüra hîhîfî-hîhîfîmayei. Se yîhoefî hohoanîmo asu Adûkarîndî hohoanîmo ra dîboadorîhi süŋgurîhi marîhundî.

⁷ Ranîyo asu se Masedonia hîfîhündî, Akaia hîfîhündî anîhondümbö-rîhindeimbî ranaheimbo aboedî hohoanîmo nafuimehündüra asu ai ranî-süŋgumarîhindî.

⁸ Sehündî Adûkarîndî hoafî ra fufuŋayomo rahurai maho. Masedonia Akaia hîfî yangîrîyopoanî, ŋga muŋgu hîfî se Godîmbo anîhondümbö-marîhorî hoafî ra maho. Ranane asu ro asükaindefî ranîmbo ŋgîrî aheimbo hoafîndefî.

⁹ Ŋga aheihoarî ranahambo fîfîrîhindühi hoafîyei arîhundî nahurai: Ro sîheimbo sowana tükümeŋhunda Godîndî hoafî sahümündi hehi, tîkai god hînîŋgîrîhi hehi, anîhondü God ai yangîrî nüŋgumbî ranahambo süŋgumarîhindî ranîmbo wataporîyei arîhundî.

¹⁰ Asu God ranani ai ahandî nîmorî Sisas yîfîhündî botîmarîrî sünambeahîndî kosomboayu ranîmbo se hîfandarîhorî. Sisas ai Godîndî hürütümbî yîbobofe si ra tükündîfemboe sîhefîmbo ranambeahîndî aboedambo-reamunî arandî.

2

Por ai Tesaronaikahü ratûpurîmayu ranahambo hoafîmayu

¹ Wandafî mamî, horombo ro sîheimbo sowanambo masînefî rasîmboanî yîhoefî ratûpurî moai moanî tüküfeyo, ŋga ra se fîfîrîhindî.

² Horombo Firipai ŋgoafîhü yîhoefîmbo moaruwaimbo-rîhimunühi asu yîhoefîmbo amoanîŋgümbî hoafî hoafîmayei, ra se fîfîrîhindî. Asu bîdîfîrî ai yîhoefîmbo gûmarîhimunîsî, ŋga ro Godîmbo anîhondümbö-rîhurühi, yîhîmbokoate aboedî hoafî sîheimbo bokamarî-hehundürî.

³ Sîheimbo moai mamîkarambo hoafî hoafîyahundürî, asu moai moaruwai hohoanîmoyefühi wosîhoaforî hoafîyahundürî, ŋga wanî.

⁴ Ŋga God ai yîhoefîmbo yare hoeireamuna mayoa aboed-anemo yahuhaya, ranîmbo yîhoefîmbo anîhondümbö-reamunühi aboedî hoafî hoafîmbo ratûpurî ra masemunî. Asu nîdou yîhoefîmbo siao-mbeyahümünambo sefî hohumbo-yefîpoanî

aboedi hoafi hoafayefi, nga God ai siaombüfiyuwa sefi hohumboanefi hoafiyefi arihundi. God-ani ahandihoari yihoefti ngusüfo yare hore arandi.

⁵ Asu yihoefti hoafi ra ngorü-süngufe hoafiyoy, ngorü-süngufe hoafiyoramboyefipoani, se ra fifirihindi. Asu ro yihoefti hohoanji hohoanimo ra gabudihundühi moai hoafiyefi, nga God ai ranimbo fifireandi.

⁶ Nindou bidifiri asu se, yihoeftimbo aboedi mbumund-anemo mbiseiya sefi hohumbo-yefipoani, nga wani.

Ro Kraisindi hoafi sahumindefi hefi-rihundeimb-anefti, nga se yihoeftimbo afarihemuni ra aboed-anesi.

⁷ Nga se-babidi mamarefti ra wari hoafendühi diboado-marihundüri, hondi ai nimorimbo diboado-arihindüri nou.

⁸ Ro siheimbo afindimbo ngusüfo parihundürühi aboedi hoafi hoafiyondürimbo hihifi-hihifimayefi. Rani-yangiriyopoani, nga fehefe-ndürimbohündambo amboani hohoanimomayefi. Sapo se ngunindi hondü-mayeiambo.

⁹ Wandafi mam, ro afindi tñirifomayefi ra se fifirihindi. Siheimbo aboedi hoafi bokari-hehundürühi se yihoeftimbo sesimbuimbi saimbo ra tñirifo-ndahimboyeyi sefi hohu ranimboyefi asu nimbi-nimbisi afindi tñirifomayefi yihoeftihoari fehefembohünda.

¹⁰ Horombo anihondumbo-rihindeimbi babidi nimboefambe, ro moai moaruwai hohoanimo süngurihundi, nga mbumundi hohoanimo süngurihu marihundi rananefi hütikoate-ayefi. Ranimbo se Godimbo fifirihori.

¹¹ Afindi ai ahandi nimori didiboadoariri nou-ane, ro siheimbo mamami rarihundüri marihundi, ra se fifirihindi.

¹² Ro sihei ngusüfoambe kikumifoari-hundürühi, ngusüfoambe botirihundürühi hütihoeftimehundüri. Nga se Godindi hoafi süngundihindani, God ai siheimbo aboed-anei mbüsündüra sefi hohumboanefi hoafi ra hoafimehundüri. Nga God-ani siheimbo ahandi simbamindi hamindi nginindi hifandirand-ambe kefoefembohündambo kamafoareandüri.

Ai Godimbo anihondumbo-rihindühi taborihehi niiboadei arihündi

¹³ Ro horombo Godindi hoafi hoafimayefa se nindou-yafe hoafi yangiriyoy, nga Godindi-mayo hoaf-ane sei hehi masahümündi ranimbo ro muñguambo si Godimbo hihifirihuri arihundi. Nga anihond-ane, hoafi ra Godindi hoaf-ane. Se anihondumbo-rihindeimbi hoafi ra sihei ngusüfoambe amarondüri ranai nginindi ratüpuriyoy arandi.

¹⁴ Wandafi mam, Godindi nendi Sudia hifihü amarei se ahei hohoanimo süngurihuri arihündi. Nga sihei ngoafihündi siheimbo moaruwaimbo-marihindüri, Sudahündi ai aheimbo moaruwaimbo-marihindüri nou.

¹⁵ Sudahündi ai Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbi asu Adükari Sisas ahamumbo hifokoa-marhipuri, asu yihoeftimbo hemafoarhimuni. Raniyu God ai aheimbo nginindi-marandüra asu ai nindou muñguambo hürütarihündüri.

¹⁶ God ai Suda-yafe ndifombo aboedambo-fendürimbo moei ase ranimboane asu ai yihoeftimbo Godindi hoafi bokari-hefendürimbo gümarhimuni. Ranimambo ahei moaruwai hohoanimo afindi tüküme Feyowa haponda Godindi hürütü ranaheimbo tüküfendürimboane.

Por ai Tesaronaikahündi ndüfosimbo asükai hihirife hombo mehu

¹⁷ Wandafi mam, Suda ai gümarhimuna asu moai akidou gabusümo se-babidi nimarefti, nga siheimbo afindi hohoanimoayefi. Yihoefti ngusüfo ana se-babidimboane, nga roana fi safi yangir-anefti. Raniyo asu siheimbo hohoanimoyefühi ninin-nafindahu ngefihoeindihundüri sefi hohu hütihütüyefi.

18 Siheimbo sowanambo ndüfosimbo hihirife hombo masefi, nga Por ro yimbumbo-mbaiyahayo, ngimimbo-mbaiyahayo siheimbo sowana sinimbo masahi, nga Satan ai yihoeimbo gümareamuni.

19 Adükari Sisas ai kudian, rasimboani ninimoatükunimbo anihondümbondi hundühi hibadimandihunda? Se ro-babidi nimarefambe ra. Dabohündambo hihifi-hihifimandefa? Siheimbohündambo. Yihoei ratüpuru ra aboed-ane nafuimbohünda ro aboedi ninimoatükunimbo mandahumindexa? Siheimbo.

20 Nga siheimbohündambo hihifi-hihifayefi asu ndürimb-ane fi.

3

Por ai Timotimbo koamariheira hu ahei ngusüfo kikimi-mafoareandüri

1-2 Asu siheimbo afindi hohoanimo yefühi sihei hoafi fifirifembo-hündambo ngiri gedühi hamindi hibadihundi, nga ro yimbu Atens ngoafihü nimarimbo sehühi, Timoti siheimbo sowana koarhefiyuan hombo masehi. Timoti ai shefi wandaf-ani, asu ai Kraisindi hoafi aboedi hoafiyu randühi, Godindi ratüpuruyu-randeimb-ani. Siheimbo kikimifoe-fendürühi, asu nginemandi-ndürimbo koamarihedora masünu.

3 Tիրիfo siheimbo tükündifewan se ngiri kikirifindei, nga se sheihoari fifirihindi God ai shefimbo tիրիfo ra yifirimayu süngumbo.

4 Yini, horombo ro se-babidi nimboefambe yarihu hoafiyahu-ndürähya, 'Sihfimbo tիրիfo tükündifemboe,' masefi ra tüküme fayo.

5 Rani süngumboyo asu ro moai gedühi hifandihandi, nga asu Timoti koamarihena masünu ra ro sihei anihondümbofe fifirife-ndürimbohündambo. Sisihimonde hoeire-randeimbi ai siheimbo sisihimonde hoeindeandüran asu yihoei ratüpuru sihei mbusümo ra wanindimboe sefi hohu moei-asefi.

Timoti ai Kraisindi nendi Tesaronaika ngoafihü aboed-anei mehua Por ai hihifi-hihifimayu

6 Nga haponda Timoti ai hihirifi sünumboani siheimbo sowahididi raniyu ai se anihondümborihü asu ngusüfo parihü arihündi ranahambo hoafi semündü masünu. Ai yare hoafiyuhü yahuya, muñguambo si se yihoeimbo hohoanimo yehi yihoeimbo hoeifembo afindi hohoanimo mayei ro siheimbo ramehündi nou.

7 Wandafi mam, moaruwai moatükunimbo asu tիրիfo yihoeimbo tüküme fayo, nga se aboedi anihondümbomarihindi ra ro himboryeifühi rani hoafi yihoeimbo kikimima-foareamuni.

8 Nga se Adükari-babidi nginindi maniboadei ranimboane asu ro aboedi safi amarefi.

9 Shefi Godindi himboahü siheimbohündambo afindi hihifi-hihifarihündüri ranimboane fi asu hihifi-hihifi ranahambo ro Godimbo afindimbo hihifimarihüri.

10 Nimbini-nimbisi siheimbo hoeifembohündambo Godimbo didibafiyahu arihündi. Asu sihei anihondümbofe ra mbonimbo-ndihümündian, ro ranimbohünda fandihenu-ndürimbo yefi.

Por ai aheimbo sowana hombo ahafanimbo fehefepirimböhünda Godimbo didibafimefiyu

11 Shefi Ape asu God ahandihoari shefi Adükari Sisas ai siheimbo sowana nafi ndondineamunan digimboane.

12 Asu Adükari ai siheimbo fandihendüran sihei ngusüfo pefe hohoanimo adükari mbihowamboane. Ranimboane asu se apodoho-apodoho asu muñguambo nindou aheimbo afindi ngusüfo pandihündüri ndühündi, ro siheimbo ngusüfo pararihündüri nou.

13 Rananimbo ai sihei ngusüfoambe kikiimi-mbifoareandür-amboane asu süngunambo-animbo sihefi Adükari Sisas ahandi nendi-babidi kuduani, rasimboani se sihefi Ape Godindi himboahü sürühehindeimbi hütikoate ni-boadeimboyei.

4

Hohoanimo God ai yifrayu ra süngundihi ndühündi

1 Wandafi mamä, hohoanimo God ai yifrayu ra siheimbo yamundi-ma-rihundüri asu se ra süngurihi arihündi. Adükari Sisasindi süngu siheimbo nginemindürimbo se hohoanimo aboedi safi rani-süngundihi ngei asefi.

2 Sisasindi dibafi hoafi ro horombo siheimbo hoafimayefi ra se fifirarihindi.

3 God ai yare hohoanimo-yuhü, se diboadondihehi ni-boadeimbo, nimorehi sisihimo, animindihöandi b+rab+ri, rani hohoanimo h+n+ng+ndihi hehi ni-boadei, mehu.

4 Se mamami nindou muṅguambo ai nimorehühi-ndafundüh, nimorehimbo aboedi hohoanimo-ndimondürühi diboadondüwuri.

5 Nindou Godimbo fifirifeoate-yeimbi, Suda-yafe ndifo ai nimorehimbo ngusüfoambe hohoanirundürühi nimorehi sisihimoyomo marundi. Nga se ahamundi hohoanimo rasüngundu hohoanimondimboemo.

6 Se wandafi mamimbo moaruwaimbo-ndüpurühi ahamundi nimorehi sisihimondümboemo. Nga nindou ai rawareandi ana, God ai ahambo simbori ti+rifo dagadombui. Nga horombo siheimbo ranahambo ro ah+ni hoafimehundüri.

7 Nga God ai moaruwai hohoanimo süngufembo yahumboyupoani sihefimbo hoafimemuni, nga sürühoeimbi hohoanimo süngufembo yahumboyu hoafimemuni.

8 Ranimboane asu nindou ai hoafi ranahambo daboadanambo-ndihindani, nindoumboyopoani, nga God Yifiafi Aboedi sai-randeimbiimbo an+hor+ daboadanambo-ar+hor+.

9 Wandafi mamimbo ngusüfo pefe hohoanimo ranana ro ngiri siheimbo pas ndanambe sürü papindhündi. Sapo God ai siheimbo hohoanimo ra yamundi-mareandüri.

10 Yini, Masedonia hifi muṅguambo, apodoho mamä ranihü muṅguambo se ngusüfo pandihindüri. Nga wandafi, se yandhi süngundihi ngei sefi hohumboanefi ro siheimbo hütihütiaefi.

11 Se yandhi diboadondihi hohoanimondeih, afufuriboadihi hohoanimondeih, siheihoarimbo yang+ri diboadondihi hibadihündi. Moani nimandeimboyei, nga yimbokoari war+nambo ratüpur+ndei, horombo siheimbo yar+hu hoafimehundüri nou.

12 Rananimbo se ngiri ngoründifihi kündarei. Ranimboane asu Godindi hoafi süngufekoate-yeimbi ranai yandhi hondihindürani, siheimbo ah+n+ndeimboyei.

Sisasimbo anihondümbo-rihindeimbi yifihündi botife aheimbo hoaf-ane nda

13 Wandafi mamä, Godindi hoafi süngurihindeimbi yifisafimayei ranimbo fifirimb+rihindi sefi hohumboanefi. Se ranaheimbo afindi hohoanimo-ndeimboyei nindou ai anihondümbofe-koate ramehindü nou.

14 Nga Sisas yifiyu mbura, asukai botimefiyu ra anihondümbo-ar+hündi. Ranimboane asu ndan-amboani anihondümbo-ar+hündi. Sisasimbo anihondümbo-rihindeimbi yifimayei ra God ai aheimbo ndemündündüri haya, Sisas-babidimbo kodeimboyei.

15 Nga Adükari+ndi-mayo hoafi siheimbo hoafayefindüri ra ndahurai-ane: Adükari ai asukai kuduani, yang+ri aniboadefi sihir+ Sisasimbo anihondümbo-rihindeimbi yifimayei ranaheimbo ngiri ngasündihundüri hohu gagifi, nga wan+.

16 Nga rani-sih Adükari ai ahandihöari sünü h+n+ng+nde haya kudümbui. Rasimboan-animbo ai puküna hoafindüani, sünambeahindi nendi bogori ai

m+ng+nduan+ , asu God+nd+ fufun+ ai hoaf+nd+imboe. Nga Sisas+imbo an+hond+umbo-r+hindeimbi horombo yif+mayei ranai boatei bot+indahimboyei.

¹⁷ Nga süngun+ s+h+r+ yang+r+ an+boadef+ ai-bab+d+ God+nd+ ng+n+nd+nambo sünambe mamambe-ndeamuni hayambo-an+imbo, Adükari bab+d+ mamüh+ndahu, asu koadürümbo-koadürümbo ai-bab+d+imbo n+mandeimboyef+.

¹⁸ Nga hoaf+ ran+nambo ngusüfoambe k+k+m+foefir+ndei.

5

Adükari ai kudümbui ran+imbo-hündambo s+h+r+ d+boadond+hehu n+mandefomboane

¹ Wandaf+ mam+ , n+n+sih+yo n+n+simboan+yo ran+moatükun+ tükünd+femboe rana-hambo ro ng+r+ s+heimbo hoaf+ sürü pap+nd+hund+.

² S+h+r+ ng+r+ ran+simboan+ f+f+nd+hund+. Nga Adükari ai kusü simboan+ ra moan+ n+mai tükünd+femboe, n+imboambo hühbuhün+ nend+ tükayafund+ nou, se s+heihoari ranahambo aboed+ f+f+r+hind+.

³ Nindou ai hoaf+ndeihiya, 'Aboed+ hoafühane,' asu 'Hapoana aboed+ amarefi,' rambiseian+, ran+simboan-an+imbo moaruwai moatükun+ aheimbo moaruwaimbo-ndearümboe, n+moreh+ ai n+mor+ wakem+nd+imbo n+mai tangüfür+ arand+ nou. Nga ai ng+r+ ranahambo tabor+nd+hehindüh+ bündahind+.

⁴ Nga wandaf+ mam+ , seana n+imbokoan+ moai n+marei, nga ran+imboan+imbo Sisas kusü simboan+ se ng+r+ hepün+ndahind+ hühbuhün+ nend+ tüküfewan+ nindou ai hepühend+ nou.

⁵ Nga se ra mungu n+imbokoan+ hahabudei-r+hündeimbi-yeipoan+, nga s+r+hü hahabudei-r+hündeimb-anei.

⁶ Ran+imboane s+h+r+ ng+r+ apoef+ bod+mond+ ai rawehind+ nou, nga s+h+r+ ana h+bad+hundüh+ mungu ranahambo d+boadond+hu hohoan+mo-ndefomboane.

⁷ Nga yapomboh+mbombü ai n+imboambo apoehanei asu s+m+ndei-r+hündeimbi ai n+imboambo s+m+ndei hehi af+nd+af+nd+yei r+hündühanei.

⁸ S+h+r+ s+r+hüd+d+ nindou-aneft+, ran+imboane asu s+r+hü hahabodefüh+ d+boadond+hu h+bad+nd+humboane. S+h+r+ an+hond+umbo ngusüfo pefe hohoan+mo ra güd+humboane n+m+nehoari agüdund+ nou. God ai s+hef+imbo aboedambofe-mun+imboayu ras+imboan-an+imbo ran+imbo h+imbondefomboane, ranan+imbo rand+hundan+, s+hef+imbo ngosan+goni-nd+imboe kapa at ng+n+nd+ ami yifiar+imbohünda k+kafoarund+ nou.

⁹ God ai s+hef+imbo ng+n+nd+yimun+imbo moai kafaoreamun+, nga wan+. Nga s+hef+imbo ana s+hef+ Adükari Sisas Kraiss aboedambofe-mun+imbohündambo kafaoreamun-ane.

¹⁰ Sisas ai s+hef+imbo fehefe-mun+imbohündambo yif+mayu. Ranan+imbo asu s+h+r+ yang+r+ n+boadefüh+yo asu yif+ndefüh+yo ai-bab+d+ n+imboemboyef+.

¹¹ Ran+imboane asu se s+heihoari s+imbor+ k+k+m+foe-fir+ndeihi+, aboed+ hoaf+nambo fehefiründei, ra se rawar+hind+ nou.

Bid+fir+ran+imbo Hoaf+

¹² Wandaf+ mam+ , ro hoaf+ nda hoafehundür+, nindou ai se-bab+d+ God+nd+ ratüpur+ ratüpur+yomo-rundeimbi ranahamumbo d+boadond+hipur+. Ai s+heimbo h+find+imbohündambo Adükari ai kafaoreapura, s+heimbo aboed+ hohoan+mo süngufembo hoaf+yomondür+ arund+.

¹³ Ahamund+ ratüpur+imbo hohoan+mondeih+, se ah+n+ndeihi+ hohoan+mondahüpur+. Se wandaf+ mam+ -bab+d+ s+imbor+ -s+imbor+ wud+ndei.

¹⁴ Wandaf+ mam+ , ro s+heimbo hoafehundür+ nda, nindou ai yiboaruko-yiboarukondeian+, aheimbo ah+n+ hoaf+ndahündür+. Nindou ah+n+yei-r+hündeimbi

kikimiboadihindürü. Nindou ai Godindü hoafi akidou yangiri süngundihindani ranaheimbo fandihindürü asu nindou muᅇguambo warü hoafendühindü-hindürü.

¹⁵ Se hıbadihündü nindou bidifirü ai sıheimbo moaruwaimbo-ndihindüranı, asu aheimbo simborü moaruwaimbo-ndihindürümboyeyi. Nga wanü. Muᅇguambo sı sıheihöarı simborü fehefiründeihü, asu nindou muᅇguambo fandihindürü.

¹⁶ Muᅇguambo sı hıhıfi-hıhıfındeı ndühündü.

¹⁷ Muᅇguambo sı Godımbo dıdıbafındeı ndühündü.

¹⁸ Nını-moatükünü tükümandıfe ranahambo se Godımbo hıhıfındıhorü. Sapo se Sisas Kraisınd-aneı asu God muᅇgu ra refemboane mehu.

¹⁹ Se Yıfiافی Aboedü hai nou dıkirındıhimboyeyi.

²⁰ Nindou Godindü-mayo hoafi hoafındeıanı, se hoafi ranahambo moanane mbısemboyeyi.

²¹ Nga muᅇgu-moatükünü ra randıhi hoeındıhında aboedındoanı ana, ranahambo kıkıhi-safındıhümündü.

²² Nga moaruwaindoanı ana, ranahambo bündahındü.

²³ God ai afurıfe hohöanımo ra nımındıhani. Ai ahandıhoarı sıheimbo muᅇgunambo dıdıboado-mbıreandür-amboane asu se sürühehindeımbı nımboeimboyeyi. Nga sıhei ᅇgüsüfo, yıfiافی, fı ra hıfandımbırand-amboane rananımbö asu sıhefi Adükarı Sisas Krais kuduanı, se hütıpoanı, ᅇga aboedü mbumündü hamındü nımboeimboyeyi asefi.

²⁴ Nga God ai randeambui nımboe sapo ai anıhondümbö mamani sıheimbo wand-aneı mehündürü.

²⁵ Wandafı mamı, se yıhoefımbö-hündambo Godımbo dıdıbafındeı.

²⁶ Se apodoho-apodoho muᅇguambo se yıhoefımbö-hündambo karıhasıhandürü mbıseyi.

²⁷ Adükarındü ᅇgınındü süngu ro hoafehandürü nda: Se pas nda muᅇguambo apodoho-apodohombo hoeındıhi hehi hoafındeı.

²⁸ Sıhefi Adükarı Sisas Krais sıheimbo hıpoambo-mbıreandür-amboane.

2 Tesaronaika

Pas yimbu Por ai Tesaronaika-hündambo sürü papimarandi

¹ Por, Sairas, Timoti, ro pas nda Kraisiñdi nendi Tesaronaika-hündi sheimbo sürü paparihundi. Se shefi Ape God asu Adükari Sisas Kraisi-yafand-anei.

² Ape God asu Adükari Sisas Kraisi ai moani hipoambo-mbirineandür-amboane asu se ngusüfoambe afundihi kündihi nimandei.

Por ai Godimbo hihifarüri

³ Wandafi mamä, munguambo si sheimbohündambo Godimbo hihifindihuri ndihumboyefi. Ra aboed-ane, nimboe sapo shei anihondümbofe hohoanimo adükari tükufe arandi asu sheihoari simbori hipoambofiriyehi hei asu rani hohoanimo afindi tükufe arandi.

⁴ Ranahambohünda ngörü ngoafi, ngörü ngoafi Kraisiñdi nendi sheimbo aboed-anei ase. Shei hürütümbi moaruwaimbo-marhindüra sheimbo tñirifo tükumefeyo. Nga se ranahambo moanane sei hehi Godimbo anihondümbo-rhindühi nginindi aniboadei. Ranahambo ro Kraisiñdi nendambo sheimbo hoafiyahundür arihundi.

God ai shefimbo mbumundi hohoanimo süngu yiboboreandühani

⁵ God ai ahandi mbumundi yibobofe hohoanimo ndahurai nafuiaramuni. Se God nginindi hifandirandi ranahambo ratüpuriyehi arihundi ranimboane asu nindou ai sheimbo moaruwaimbo-marhindür. Asu rananimbo God ai sheimbo ahandi nginindi hifandirandi ranambe ningombo ra nafindamündi-ndürimbui.

⁶ Nindou sheimbo moaruwaimbo-marhindür ranaheimbo God ai mbumundi hohoanimo süngundeandühi simbori moaruwaimbo-ndearümbui.

⁷ Se tñirifo masahümündi ra God ai moendiñde mbunda asu sheimbo aibabidi aboedi nimarimbohünda fandherümbui. Adükari Sisas ai hai kameih ahandi sünambeahindi nendi nginindi-babidimbo sünü hinnginde weindah kuduan rasimboani God ai fandihemunümbui.

⁸ Nindou ai Godimbo fñirifekoate-ayehi asu Adükari Sisas Kraisiñdi aboedi hoafi süngufekoate-ayehi ranaheimbo tñirifo dagadürimbui.

⁹ God ai aheimbo simbori moaruwaimbo-ndeirani ai Adükariñdi himboamupuimbo-randeimbi nginindi-kimi ngiri nimandei asu ai koadürümbo-koadürümbo moaruwai nimandeimboyehi.

¹⁰ Adükari Sisas ai kuduan ahandi nendi mungu ahambo aboed-ani mbisemboyehi rasimboani ra tükündifemboe. Asu munguambo nindou ahambo anihondümbo-arhor rani ranahambo hepünindahimboyehi. Se-amboa randihimboyehi anihondü hoafi sheimbo hoafimayefi ra se anihondümbo-marhindi wambo.

¹¹ Ranimbo hohoanimoyefühi sheimbohündambo Godimbo didibafiyefühi sefiya, 'Ape God, se aheimbo shafi hohoanimo süngufembo hoafi-mayafindür asu se didiboado-wandürani rasüngumbirhind-amboane. Aheimbo nginindi dabadürananimbo aboedi hohoanimo ai süngufembo ase rasüngumbirhind-amboane. Asu ai Kraisiñdi anihondümbo-rhorühi ahandi ratüpur mungu-mbirhind-amboane,' asefi.

¹² Rananimbo se Adükari Sisas Kraisiñdi aboed-ani mbisei, nga ai-amboa sheimbo aboed-anei mbüsümbui. God asu Sisas Kraisiñdi sheimbo moa hipoambo-ndineandürühi rambirineandür-amboane.

2

Godindi hohoanimo daboadanambore-randeimbi ai weindah tükündifimbui

¹ Wandafi mamî, sîhefi Adûkarî Sisas Kraîs asûkai kudûmbui asu sîhefi mbo ai-babîdî mamambe-ndeamunîmbui ranahambo ro sîheimbo hoafayefî.

² Nindou ai hoafi ndühîya, 'Adûkarîndî si tüküfemboane asu Adûkarî ai kusûmboani,' mbûsuanî se ngîrî afîndî hohohanîmondeihî, ngusûfoambe hepûnîndahîndî. Ranî hoafi ra nindou ngorû ai Godîndî hoafi hoafiyu-randeimbî nahurai hoafiyumbo-mbeiyo, asu nindou ngorû ai ahandîhoarî hohohanîmoyu haya hoafiyumbo-mbeiyo, asu nindou ngorû ai yahuhaya, 'Por, Sairas, Timoti ai yaru hoafîmemo,' yahumbo-mbeiyo?

³ Se nindoumbo hîmboana wandîhündüranî sîheimbo tîkai hoafi ndeimboyei. Awi Adûkarîndî si ra ngîrî moanî hoangînde tükündîfeyo. Nga boatei nindou afîndî Godîndî hoafi moaruwaimbo-ndîhindühî getündîhe-himboyei. Asu moaruwai hohohanîmoyumbü ahambo God ai moaruwaimbo-ndearûmbui ranai weindahî tükündîfiyuanî asu süngunambo-anîmbo Kraîs ai kudûmbui.

⁴ Moaruwai hohohanîmoyumbü ra ai munguambo moatükunî ranahambo nindou ai hohohanîmo-yahüindowohü dükarîhi god sei-arîhündî ranahambo ai hürütündarûmbui. Ranî-moatükunîmbo 'moanane' mbüsühî ahandî fimbo yangîrî adûkar-ane mbüsûmbui. Ai Godîndî worambe nîmandûmbo, 'Ro God-anahî,' mbüsûmbui.

⁵ Hoafi horombo ro sîheimbo sowahî nîmboahambeyahî hoafîmayahî ra se mîtanîrîhümündî-ai?

⁶ Ranî-moatükunî ai moaruwai hohohanîmoyumbündî nafî gürareandî ra se fifîrîhindî. Ahandî nafî gündeandanî ngombo-anîmbo nînî-sîmboanîyo God ai yirifayu ranî-sîmboan-anîmbo ai weindahî tükündîfimbui.

⁷ Awi getürhoeimbî hohohanîmo haponda dîbo ratûpurîyo arandî. Nga nindou ai moaruwai hohohanîmo-yumbündî nafî gürareandî ana, God ai ahambo nderümünduanî asu ai nafî gifekoate-nduanî ra-sîmboanî mungu moatükunî ngîrî dîbo yagodo.

⁸ Asu moaruwai hohohanîmoyumbü ai weindahî tükündîfimbui. Asu Adûkarî Sisas ai kuduanî ai moaruwai hohohanîmo-yumbümbö ahandî yafuinambo hîfokoandîrühî asu ahandî hîmboamupuimbo-randeimbî ranambo moaruwaimbo-ndîrûmbui.

⁹ Satan ai moaruwai hohohanîmo-yumbümbö ngînîndî dagadombui asu nindou ranai ngînîndî tükündîfi haya ngînîndî moatükunî asu hepûnîfeimbî moatükunî tîkai ratûpurîndûmbui.

¹⁰ Nindou ai awarîhefemboayeî ranaheimbo moaruwai hohohanîmondühîmbo tîkai hoafi ndürûmbui. Nga nindou ranai awandîhehimboyeî nîmboe sapo ai anîhondü hohohanîmo ranahambo ngîrî yifîrîndei asu God ai ngîrî aheimbo aboedambondearü.

¹¹ Ranîmboane asu God ai ahei hohohanîmo ngorû-süngundeandanî rananîmbo ai tîkai hoafi ra anîhondümbö-ndîhimboyeî.

¹² Ranîmboane asu nindou mungu ai anîhondü hoafi anîhondümböfe-koate-yeihî hohohanîmo moaruwai ranahambo yifîrayeî ranaheimbo God ai ahandî yîboböfe-ambe moaruwaimbo-ndearûmbui.

God ai sîheimbo kamafoareandürî wambo aboedambo-ndearûmbui

¹³ Wandafi mamî, Adûkarî ai sîheimbo ngusûfo pareandürî arandî. God ai weangurühî hondü sîheimbo aboedambo-fendürîmbo kamafoareandürî. Ranîmboanefî sîheimbohündambo Godîmbo hîhîfîrîhurî arîhundî. Ai sîheimbo Yifîafî Aboedî masagadürî ranîmbo-hündamboane asu se Godîndî yangîr-anei asu se anîhondü hoafi anîhondümbö-marîhindî. Ranî-süngumbo-anîmbo God ai aboedambo-ndearûmbui.

¹⁴ Ai sîhefi Adûkarî Sisas Kraîsîndî sîheimbo hîmboamupuimbo-randeimbî sürühoeimbî moatükunî ranambefendürîmbo yahumboani. Ro sîheimbo hoafi aboedî nda hoafîmayefî ranînambo God ai sîheimbo mborai mehu.

15 Ranimboane asu, wandafi mamî, se nginindihümündi niboadei. Godindî hoafi munğu sıheimbo yafambenambo, pasınambo yamundarîhundürî ra se kîkîhindihümündi.

16 Sıhefi Adükari Sisas Kraıs asu Ape God ai sıhefîmbo ngusüfo parineamunühi moanı ngusüfoambe kîkîmî-mafoarîneamuna sıhîrî ahambo anîhondümbo-rîhurühi hîfandarîhurî.

17 Nga God ai sıhei ngusüfo kîkîmî-boadeandürühi nginindî mbîsagadür-amboane ranimboane asu se hohoanîmo aboedî süngundîhindühi hoafi aboedî hoafîndeimboyei.

3

Yîhoefîmbo farîhefe-munîmbohündambo se Godîmbo dîdîbafîndei

1 Wandafi mamî, nda ndeara bîdîfîranîmbo hoaf-ane. Yîhoefîmbo farîhefe-munîmbohündambo se Godîmbo dîdîbafîndei ndühündî. Rananîmbo Godîmbo hoafi ra nîmehünou ngorü ngoafi, ngorü ngoafi mbîhowamboane asu ahandî hoafîmbo aboed-ane mbîsei-amboane sıhei mbusümo ramefeyo nou.

2 Yîhoefîmbo farîhefe-munîmbohündambo Godîmbo dîdîbafîndei ndühündî rananîmbo asu nîndou moaruwai hohoanîmoyomo-rundeimbî ai ngîrî yîhoefîmbo kîkîhînda-mündîmunî. Nîmboe sapo afîndî nîndou moai anîhondümbo-rîhindî.

3 Nga Adükari ai hohoanîmo hondü aboed-ane yare arandî. Ranîmboane asu ai sıheimbo nginindî dagadürühi hîbadandüranı Satan ai ngîrî sıheimbo moaruwaimbo-ndearü.

4 Adükari ai ramareamuna ro fîfîrîhundî nda: Hoafi sıheimbo hoafîmayefî ra hapo se rasüngurîhi arîhündî, nga asu süngunambo amboa randîhimboyei.

5 Adükari ai sıheimbo aboedî hohoanîmo sagadüranı ranîmboane asu Ape Godindî nîndoumbo ngusüfo pefe hohoanîmo ra fîfîrîndîhindî asu se ahandî nginindînambo tîngîrîfo ranahambo moanane mbîsei hehi nginindî nîmboeimboyei Kraıs ramefiyu nou.

Nîmorehî nîndowenîhî munğu ai ratüpurî-mbeyei-amboane

6 Wandafi mamî, sıhefi Adükari Sisas Kraısindî nginindî süngu ro sıheimbo randîhindî asefi. Munğuambo wandafi ngorü ai ratüpurîkoate-yeihî hohoanîmo sıheimbo yamundîma-rîhundürî ra süngufekoate-yeianî se ahei fikîmî papühî-ndahimboyei.

7 Se yîhoefî hohoanîmo nda süngundîhindî. Yîhoefî ratüpurîmbo se fîfîrîhindî asu ro se-babîdî nîmarefîmbo moai yiboaruko-yiboarukoyefî.

8 Sesî se masehimunî ra pemîmayefî. Se yîhoefîmbohünda tîngîrîfo-ndahimboyei sefi hohu sırîhü nîmboambo ro ratüpurîmbo tîngîrîfomayefî.

9 Sıhei-mayo sesî ndahumî-ndemboyefîsî, nga asu moai sahumîndefî. Nga sıheimbo aboedî ratüpurî nafuîndefanı asu se aboedî hohoanîmo ra süngumbîhînda sefi hohumboyefî sesî semîndîkoate tîngîrîfomayefî.

10 Nga se-babîdî nîmboefîmbo ro sefiya, 'Nîndou ratüpurî-koateyuanî ngîrî sesî ndemüdu,' masefi.

11 Nga ro hîmborîmayefî ra semayei bodîmondî moanı ratüpurîkoate nîmarei mburîhümbö ngoründî ratüpurî sefe farîhefendürîmbo hoafîyei arîhündî.

12 Nîndou ra aboedî hohoanîmo süngufembo sefi hoahu Adükari Sisas Kraısindî süngu hoafîyahundürîya, 'Se sıheihoarî sesî semîndîmbo-hündambo moanı ratüpurî yangîrî ratüpurîndei,' asefi.

13 Wandafi mamî, se aboedî hohoanîmo süngufembo ra yiboaruko-yiboaruko-ndeimboyei.

¹⁴ Hoafi pas ndanambe sürü papimarihundi nda nindou ai rasüñgufekoate-ndeiani ranaheimbo se türüboadhi fifirindi-hindürühi ai-babidi wudindeimboyei, nga yowani. Rananimbo asu ai amoanngi-mbeyei-amboane.

¹⁵ Nga se yandhi hohoanimo-ndeihiya, 'Yihoefi hürütümb-anei,' mbisemboyei, nga yihoefi wandaf-anei mbisei hehimbo aheimbo ahinindahündüri.

Bidifirani hoafi

¹⁶ Adükari ai afurife hohoanimo ra nimindih-ani. Muñguambo si muñguambo moatükunü tükündifeyoanü ai sheimbo mbifarhendür-amboane asu ngusüfoambe afundhi kündhi hehi nimandei. Adükari ai muñguambo se-babidi mbinüñguwamboane.

¹⁷ Ro Por-anahi sheimbo karhasihandürü asahi hoafi ra wandihoari sürü paparihandi ro wandi pas muñgu sürü papimarhandi nou.

¹⁸ Sihefi Adükari Sisas Krais sheimbo muñguambo hipoambo-mbireandür-amboane.

1 Timoti

Pas mamî Por ai Timotimbo sÿrÿ papîmarandi

¹ Ro Por Sisas Kraisi ndi hoafi sahami ndi ha-rîhandeimb-anahi. God sihefîmbo aboedamboreamunî-randeimbî asu Sisas Kraisi ranahambo anîhondÿmbo-rîhurÿhî himboayefî aiyafanî wambo hoafi semîndî hombohÿnda kafoarîne hinîngî-marîneandi rî.

² Timoti, wandi sÿngumboyo se anîhondÿmbo-marîworî asu se wandi nîmorî hondÿ nahurai-anafi. Pas nda sihambo sÿrÿ papîrîhi koararîheheandi. Ape God asu ahandî nîmorî Sisas Kraisi ai sihambo moanî hîpoambondîne hohoanîmo-ndînanîhÿ ngÿsÿfoambe afurîfe kÿfimbî hohoanîmo mbîsabînanîn-amboane.

Tîkai yamundîfe hoafi ra raguanambo-ndîhumboane

³ Ro Masedonia hîfîna hahÿhî asu sihambo Efesus ngoafîhÿ mbînimbafa sahehea hoafîmehanîni ranane asÿkai haponda sihambo hoafehanîni. Se ranîhÿ nîmbafîmbo nindou bîdîfîrî ai tîkai hoafi sÿngufe hohoanîmo yamundarundÿrî ra yowanî mbîsafîpurî saheheamboyahî hoafîmehanîni.

⁴ Rananîmbo se hoafîndafi-ndÿranî ai ngîrî tîkai hoafîndei asu ahei hÿrÿtÿhoafi, ahurîhoandi ndÿrîmbo tÿrÿfoefe ho wataporî hohoanîmo ra mbîsihehind-amboane. Nga yahurai yamundîfe hoafi ana siaborî hoafi tÿkÿfe arandi, nga asu ranî hohoanîmo ranai ana ngîrî aheimbo Godîmbo anîhondÿmbofîhî ahandî ratÿpurî fîfîrîfembo-hÿnda fandîhendÿrî, nga wanî. Nga anîhondÿmbofe hohoanîmo yangîrî randeamboe.

⁵ Ro ngÿsÿfo pefe hohoanîmo botîfembohÿnda hoafi ra hoafayahanîni. Ngÿsÿfoambe sÿrÿhoeimbî hohoanîmo, Godîndî himboahÿ hÿti-koateimbî hohoanîmo asu anîhondÿmbofe hohoanîmo muŋguambo ra ngÿsÿfo pefe hohoanîmo nîmîndîhane.

⁶ Asu nindou bîdîfîrî ana hohoanîmo ranahambo muŋguna daboadanamborîhi hehimboanei, asu hîhîndî wataporî ranahambo yangîrî hohoanîmoyei hei arîhÿndî.

⁷ Aiana Godîndî ahînÿmbî hohoanîmo ranahamboanemo yamundîhu-rîhundeimbî-ndefîmbo mehomo. Nga ai ahamundî hoafi ranahandî nîmîndîhÿndî asu ai rananî moatÿkunîmbo anîhondÿmboanefî hoafayefî mehomo ra moai fîfîrundî.

⁸ Sihirî yarîhu fîfîrîhundî God ai nindou-yafe hohoanîmo dîboadofembo-hÿndambo ahandî ahînÿmbî hohoanîmo hinîngîmareandi. Asu nindou ai ahînÿmbî hohoanîmo ranahandî ratÿpurî hondÿ rawarîhindî ana, ra aboed-ane.

⁹ Nga sihirî ndanahambo ndondîhu yandîhu fîfîrîndîhumboane: God ai nindou aboedî ranaheimbo-yopoanî ahînÿmbî hohoanîmo hinîngîmareandi, nga wanî. Ndani-moatÿkuni ranana nindou ai ahînÿmbî hohoanîmo gogonîmbîrîhehi-ndeimbî, bogorîmboyafu-ndeimbîmbo hîfînambo-rîhipureimbî, Godîmbo daboadanamborîhoreimbî, moaruwai hohoanîmo sÿngurîhi-ndeimbî, Godîndî hohoanîmo ana ambe sei-rîhÿndeimbî, hîfî ndanîhÿnda hohoanîmo sÿngufemboane seimbî, boagîrambo hîfîkoarîhindÿrî-rîhÿndeimbî asu nindou hîfîkoarî-hindeimbî muŋguambo ranaheimbo God ai ahînÿmbî hohoanîmo hinîngîmareandi.

¹⁰ Asu nîmorehî sisîhîmo-yeimbî, nindowenihî bogo moaruwai hohoanîmoyomorundeimbî, nindowmbo hÿmbuhÿnyomo sowandÿmo homo kaki fîhîmbo koarîhourundeimbî, tîkai hoafîyei-rîhÿndeimbî, asu moanî hoangîrîhi hehi nîmoamo nda sei-rîhÿndeimbî, yamundîfe hoafi aboedî ranahambo daboadi hîhirîhindeimbî, nindou muŋguambo ranaheimbo God ai ahînÿmbî hohoanîmo ra hinîngîmareandi. Nga ahînÿmbî hohoanîmo ndanana ranî-moatÿkuni, asu amurî moaruwai hohoanîmo

aho ranai aboedi hohoanimo ranahambo gabudeamboembo-hünda gifembo-hündamboane.

¹¹ Hoafi hondü ranana aboedi hoafi God ai wandi warihü masendi rani-dibo simogod-ane. Hoafi aboedi ranahambo aboed-ane aseu asu God ai hihifi-hihifi hohoanimo nimindihayu ra hoafimemuni.

Por Godimbo hihifarüri

¹² SihEFI Adükarü Sisas Krai ai wambo hohoanimo-yundirühi, wandi ratüpurü nda wudipoaponde randeambui yahuhaya, wambo ahandi-mayo nginindi ra masendiramboanahi, asu ro ranahambo hihifarihüni.

¹³ Yinü, ro horombo ahambo hoafiyahandowohü tirifoarihinühi moaruwaimborihinühi ahambo hürütümarihüni, nga ro ahambo anihondümbofi asu fifirifekoate manimboaha ranimboyu ai wambo hipoambo-mareandiri.

¹⁴ Adükarü ranai wambo hipoambo-mareandiramboyahi, ro Sisas Krai-dibo animboahi. Ranüyu wambo anihondümbofi asu hipoambofe hohoanimo afindi masendiri.

¹⁵ Hoafi nda anihondü hond-ane asu mungu ai anihondümbombirhindamboane. Sisas Krai ai moaruwai hohoanimoyefembü sifehimbo aboedambo-femunimbo makusu, nga moaruwai hohoanimoyei-rihündeimbi ranaheimbo munguambo ngasündi-heandürimboanahi.

¹⁶ Nga Sisas Krai ai moaruwai hohoanimoyeimbi himboana wamarandüri hu ra nafuimbohünda ngasündihearü hehea moaruwai hohoanimoya-rihandeimbi wambo boatei hipoambo-mareandiri. Nindou didiyei Kraimbo anihondümbomndihorani asu süngunambo koadürümbo-koadürümbo yangiri ningombo semindimboayei ranaheimbo ro sisami nahurai-anahi.

¹⁷ Aiana Bogorü adükarü hondü koadürümbo-koadürümbo nüngumboani. Aiana yifikoateyu-randeimb-ani, asu ahambo nindou ai hoeife-koateyu-randeimb-ani. Ai mam-ani God hondayu asu ahambo ndüri adükarümb-ani asu ai koadürümbo-koadürümbo bogori hond-ani mbisefimboane, nga anihond-ane.

Timoti ai nginindi nüngumbo yifiarimbiyu-wamboane

¹⁸⁻¹⁹ Timoti, se wandi nimori nahurai-anafi. Horombo Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi ai sishambo ninimoatükunü süngunambo refemboayafi ranahambo hoafimayu asu ro hoafi ranahambo hohoanimoya hehea, haponda se randowandi asahanini. Se hoafi ra nginindi kikihindandifi nimbafimbo-animbo asu shafi ngusüfoambe hütikoate-ndafühi anihondümbomndiworühi moaruwai hohoanimo dibo yifiarimbohünda tiririfondafi. Nindou bidifiri ahei ngusüfoambe ra moaruwai-ane aseu, nga ranahambo raguanambo-marhindü ranimboanei asu ahei anihondümbofi hohoanimo ra mahanondüri sip ho nimoeifihü tirimondeandühi himoni ahano nou.

²⁰ Nindou yimbu yahurai-anafani ahafandi ndüri Himeneus, Areksander ahafanimbo ro Satanindi warihü-marheapiri. Nindou yimbu ai randafineandühi karini asu ai Godimbo tirifoefe hoafikoate-mbeyafanda sahehea.

2

Godimbo didibafife hohoanimo

¹ Boatei se anihondümbomrihindeimbi aheimbo hoafindafindürühi animboya, se nindou munguambo fehefe-ndürimbohünda Godimbo didibafi-ndahindowohü hihifindihori, mbisafi.

² Adükarü bogorimbo-yafundeimbi, asu munguambo gafman ranahambo-hündambo Godimbo hoafimbeyafindo-wamboane shiri aboedi nimarimbohünda.

Rananimbo asu sihirî Godîndî hohoanimo süngundîhu nindoumbo hohoanîmondefî ngefîmboane.

³ Sihirî hoafî yahurai hoafayef-animbo ra aboed-ane asu God sihefîmbo aboedam-boreamunî-randeimbî ai ranahambo yifirayu.

⁴ Ai nindou muŋguambo aboedambo-ndîheandürühî asu anîhondü hoafî ra fifîrîmbî-rîhinda yahumboani.

⁵ God mam-ani asu hoafî semündü hu semündü hu-randeimbî nindou mam-ani. Aiani God asu nindoumbo sowana hoafî semündü hu semündü hu arandî. Nindou ra Krai Sisas-ani.

⁶ Ai muŋguambo nindou aboedambofe-ndürîmbohünda ahandî fi Godîmbo masagado. Nîni-sîmboaniyo God ai yifîrîmayu ra ai nindou aboedambo-fendürîmbo yahumboani sihefîmbo nafuimbohünda Krai ai ahandî fi masagado.

⁷ God aiyu ahandîhoarî ranî hoafî ra semîndî ho Suda-yafe ndîfombo bokarîhefe-ndürühî yamundîfe-ndürîmbo kafoare hîniŋgî-mareandîrî. Ranahambo ro tîkarîheambo-yahîpoanî, ŋga anîhondümböanahî hoafayahî. Rananimbo Suda-yafe ndîfo ai Kraiîmbo anîhondümbö-rîhorühî asu anîhondü hohoanimo fifîrîmbî-rîhind-amboane.

⁸ Muŋguambo nindowenihî ŋgoafi-ŋgoafi ranîhünda ai warî botîrundühî dîdîbafîmbemonda sahehea hohoanîmoayahî. Ai sürühoeimbî niŋgomombo asu sîmborî hoafîkoate-ndîmondühî Godîmbo dîdîbafîndafundî.

Nîmorehî-yei hoaf-ane

⁹ Nîmorehî ai hoearî ndorîhoayo-weimbî güdühindühî afînd-afîndî-koate asu ahei fi hîfînambo-ndîhindî. Ai ahei mbîrînanî dîdîboadofe yihuru asu gorînambo nafîru-ndeimbîhündî ranambo fi yihuru-ane asu hoearî kaki adûkarîfihî semîndümbî yihuru-ane ra moeisahî.

¹⁰ Ŋga nîmorehî ai Godîndî hoafî süngumbo seimbo ana, ai ratüpurî aboedî ratüpurîmbeyei-amboane ranane nîmorehî-yei yihuru hondayo.

¹¹ Nîmorehî ai hîfandî-rundeimbî-yomondî hoarehîndeihî sîsîkoate nîmandeimbo Godîndî hoafî hîmborîmbeyei-amboane.

¹² Ro ŋgîrî hîniŋgî-ndîheandüra nindowenihambo hîbadühüpurî asu Godîndî hoafî yamundîhipurî ndühündî, ŋga wanî. Ŋga nîmorehî ana moanî sîsîkoate nîmarîmbo Godîndî hoafî hîmborîmbo yangîr-anei.

¹³ Nîmboe sapo God ai Adamîmbo boatei nafîrürî mburamboyu, asûkaiyu süngunambo Ifîmbo nafîmarandî.

¹⁴ Ŋga asu Adam ai moai tîkai hoafî ranahambo anîhondümbö-reandî, ŋga wanî. Nîmorehî aiyu tîkai hoafî ranahambo anîhondümbö-mareandî ranîyo asu ai moaruwai hohoanîmomayo.

¹⁵ Ŋga nîmorehî ana nîmorî wakemîndî ratüpurî ratüpurîmbeyei-amboane. Asu ai yarîhindühî Godîmbo muŋguambo si aho ra anîhondümbö-rîhorühî, nindoumbo hîpoambofe hohoanimo ra süngurîhündühî, sürühoeimbî hohoanîmoyeihî asu ahei fi hîfînambo-arîhindî ana, God ai aheimbo aboedambo-ndearümbui.

3

Kraiîndî nendambo hîfandî-rundeimbî-yomondî hoafî

¹ Hoafî nda tîkaiyopoanî, ŋga anîhond-ane: Nindou düdi ai Kraiîndî nendî aheimbo hîfandîyondürîmbo hohoanîmoayu ana, asu ai ratüpurî aboedî ranahambo yifîrîyu hayamboani.

² Hîfandîrandürî-randeimbî nindou bîdîfîrî ai ahandî moaruwai hohoanimo nîmarîkoate-ayo ranahambo türüfoefe hoeifekeate-mbîyeyi-amboane. Asu moanî nîmorehî mamî semündümb-anîmbo mbünüŋgu-wamboane. Nindou ranai ahandî

fi diboadore hifandimbirand-amboane asu ndore nunguanî nindou ai ahambo aboed-ani mbisei-amboane. Asu nindou ahandî worîna tûkehindî ra ndore hifandimbirandûr-amboane. Asu ai aboedî yamundea-ndeimbîmbiyu-wamboane.

³ Asu ai ngîrî bia afîndî ndümündü asu ai ngîrî harîmbo hohoanîmondu, nga himboarî hoafendühî simborî hoafîkoate nindoumbiyu-wamboane. Asu aiana ngîrî kaki afîndî semîndîmbo hohoanîmondu.

⁴ Ai ahandî aborüdü ranaheimbo didîboado-ndearühî asu nîmoakîdîbou ai ahambo ahînyeihi ahandî hoafî hîmborîyeihî süngumbîrîhind-amboane.

⁵ Nindou ranai ahandî aborüdü ranaheimbo didîboadofekoate-ayu ana, asu ai nungunde Kraisîndî nendî ranaheimbo hîbadîmandandûra?

⁶ Anîhondümbo-reandeimbî nindou simborî aiana nîmai hifandî-randeimbîmbofe-poanîsî, nga ai ahandî fimbo borîndu asu God ai ahambo Satanîmbo ramarirî nou tîngîrîfo dagadombui.

⁷ Nga nindou düdi Godîndî hoafî hîmborîkoate-mayei ahei mbusümo aboedî mbumundî anüngu ai-anîmbo hifandî-randeimbîmbofi mbîmaru-amboane. Nga asu nindou ranai ahei hîmboahü mbumundî nîngokoate-ayu ana, asu nindou ranai yîboaruko-ndîhoranî asu Satanîndî andûrambe keboembui.

Kraisîndî nendî-yei ratüpurîyomo-rundeimbî-yomondî hoafî

⁸ Mamî yahurai-ane Kraisîndî nendî-yafe ratüpurîyomo-rundeimbî amboanî ai ahamundî ratüpurî ranahambo ndondu hohoanîmo-mbemondamboane. Nindou ranai ngîrî afîndî bia ndîmîndîmo asu ngîrî nümüsî nou moaruwai hoafîndîmo aboedî hoafîndîmo ndundî. Asu ai ngîrî nindou bîdîfirî-yeimayo kaki semîndîrambo hohoanîmondîmo.

⁹ Rananîmbo asu ai Godîndî hîmboahü hütikoate-yomondühî anîhondümböfe hohoanîmo dîbo megoro God ai sîhefîmbo nafuimayu ranahambo kîkîhîsafî-mbîrundîmund-amboane.

¹⁰ Weangurühî ahamundî hohoanîmo ranahambo yandu hoeindundanî, asu ranî hohoanîmo aboedî mbumundî ngoan-anîmbo asu se ahamumbo ratüpurîyomo-rundeimbîmbo-ndüpurî hînîngî-mbîrupur-amboane.

¹¹ Mamî yahurai-ane nîmorehî amboanî ai ahei ratüpurî ranahambo ndondîhi hohoanîmombeyei-amboane. Ai ngörümbo daboadanî hoafîndeimboyei. Ai ahei fi hîfînambo-ndîhindühî anîhondümbo ratüpurîmbeyei-amboane.

¹² Ratüpurîyomo-rundeimbî aiana nîmorehî mamî yangîrî sowandümondeimbî-mbemon-d-amboane. Asu ai ahamundî aborüdü ranaheimbo ndondundürî hifandîmbîrundûr-amboane.

¹³ Ratüpurîyomo-rundeimbî ai aboedî ratüpurî ratüpuremo ana, nindou ranahamundî ndürî aboedî yagodîmboe. Rananîmbo ai ahamundî Sisas Kraisîmbo anîhondümböfe ranahambo hoafîmbo yîhîmbokoate-ndîmboemo.

Godîndî hohoanîmo nîmîndîhündî hoafî

¹⁴ Timoti, ro sîhambo sowana nîmehünou sînîmbo afîndî hohoanîmo-ayahahi, nga asu ndanî moatükunîmbo pas nda sürü paparîhandî.

¹⁵ Ranîmboanahî asu ro nîmai sînîkoate-ndahanî ana, asu se hoafî nda hoeindo hawa aboedî hohoanîmo Godîndî nendî sîhirî sîngufemboayo ra fîfirîndo-wamboayafî. Ranî nindou sîhirî ana yangîrî koadürümbo nungumbü Godîndî nendî fandîhi arîhündî ranaheimbo kambohoanî nahurai anîhondümböfe hohoanîmo ra ngînemîndî-ndürîmboanefî.

Kraisîmbo herü

¹⁶ Sîhirî ndondîhu fîfirîndîhumboane, nga Godîndî nîmîndî hoafî hohoanîmo ra ndorîhoeimbî hamînd-ane. God ai dîbo-hoafî weindahîmareandî ra ndahurai-ane. Nindou nîmorîmbofi tükümeñyuwa hoeimarîhorî.

Yifiafi Aboedi ai nafuimayo ahandi hohoanimo mbumund-ane.
 Sunambeahindi nendi ai hoeimaruwuri.
 Ahambohunda Suda-yafe ndifoambo hoafi bokamarahoemo.
 Hifinindi nimorehi nindowenihai ai ahambo anihondumbo-marihori.
 God ai sunambe serumundu mahafu.

4

Tikai hoafumbi nendi-yafe hoafi

¹ Yifiafi Aboedi ranai wudi poapore hoafiyowohu yahoya: Sungunambo ana nindou bidifiri ai anihondumbofe hohoanimo ra hinngi-ndihimboyei. Asu ai tikai hoafumbi sanendi kabomo ranahei yafambehundi himborindeihai asu ranahei yamundife hoafi ranahambo sungunduhimboyei, meho.

² Yamundife hoafi ra tikai hoafiyomo-rundeimbi-yomondi-mayo hoaf-ane. Ahamundi ngusufoambe hohoanimo ra mamikari-ndapuruh-animbo asu ahamundi moaruwai hohoanimo ranahambo ngiri amonngi-ndimo ndundi.

³ Rani nindou ranai nimorehi semindikoate hohoanimo asu bidifiri sesi wehsaombo hohoanimo ra refemboane mbisimboemo. Nga nindou didiyei ahambo anihondumbo-arihori asu hoafi hondu fifirarihindi ranai sesi sahusihi asu ahambo hihifimbohunda God ai sesi ra nafimarand-ane.

⁴ Nga asu munguambo moatukuni God ai nafimarandi ra aboed-ane. Nga se rani-moatukuni ranahambo moaruwai-ane mbiseimboyei, nga Godimbo hihifarihori ana, ndahumundi.

⁵ Nga asu Godindi hoafi sungu shefi didibafife hoafi rasungunambo munguambo sesi ra Godindi yangiri tukundifemboe.

Timoti ai Sisasindi ratupurimbo aboedi mbunungu-wamboane

⁶ Asu se ndani hoafi ra wandafi mam ranaheimbo hoafayafinduri ana, asu se Sisas Kraisindi ratupuriyafi-randeimbi aboedi safi nimboamboyafi. Anihondumbofe hoafi asu yamundife hoafi aboedi ra se sunguaro hafi rani-sungu se nginindi nimandimboyafi.

⁷ Asu se hihindi watapori moaruwai ranahambo ana daboadanambo-ndowandi. Nga se Godindi hohoanimo ranahambo yangir-animbo yamundi-yamundi-ndowandi.

⁸ Shefi fi yamundi-yamundife hohoanimo ndanana moani akidou fandihemunimboe. Nga asu Godindi hohoanimo sungufembo yamundi-yamundife ra shefimbo afindi safi fandihemunimboe. Rani-moatukuni animbo yangiri animboefi ndani-simboani fandihemuni asu sungunambo koadurumbo-koadurumbo yangiri ningombo semindimbo rani-simboani amboani fandihemuni raraondamboe.

⁹ Hoafi ra anihondu hamind-ane, nga munguambo ra anihondumbo-mbirihind-amboane.

¹⁰ Godindi hohoanimo sungufembo ra ratupuriyefuhi huti-hutiayefi. Sapo ro yangiri nungumbu Godimbo anihondumbo-rihuruh himboayefi. Nga nindou didiyei ahambo anihondumbo-arihori ranaheimbo aboedambo-reandureimb-ani.

¹¹ Nga se nindou ranaheimbo hoafi ra dabaduruhi yamundowanduri arandi rananimbo sungumbirihind-amboane.

¹² Ahei himboahü ana se nindou akohoand-anafi, nga asu ai shamboya aiana nindou yangiri-ani mbisahuninimboyei, nga wani. Nga se nindou aboedi mbumundi hamindi nimbafan-animbo, asu anihondumbo-rihindeimbi ai shafi hoafi, ninggo, hipoambofe hohoanimo, anihondumbofe hohoanimo asu suruhoeimbi hohoanimo ra shambo hoeirihinini hehimbo sungumbirihind-amboane.

¹³ Ro tukufekoate-yahambe nindou himboahü Godindi hoafi hoeindo wataporimbo-ndanduhi, kikumiboadowa-nduruh asu ahandi hoafi yamundowanduri ndandi.

¹⁴ Horombo hifandi-rundeimbi ai sishambo wara wamini nanduninani God ai ahandi hoafi hoafiyu-randeimbindi hoafi-sungu sishambo ranipoani ratupuri masaganini. Nga se ratupuri ra mbosindamboyafi.

¹⁵ Munguambo ratupuri ranahambo sishambo hoafimayahi ra se ndondo hibadandi ratupuri aboedi ra tukufembohunda tirifondafi. Rananambo asu munguambo nindou-yei himboahü shafi hohoanimo ra aboedi tukumbifeyo-wamboane.

¹⁶ Se nindou aheimbo yamundaro-wandurane, asu shafi hohoanimo ranane ranahambo ndondo hibadandi. Se yaro nginindi nimbafi. Se randowandühi ana, se-anafi asu shafi hoafi himboriyeimbi ra munguambo aboedambo-ndahimboyei.

5

Ngorü nindoumbo didiboadofe hoafi

¹ Se boagiri nindoumbo nginindi hoafindamboyafi, nga shafi apembo hinngirou safi didiboado-arawori nou-animbo asu ahamumbo amboani randowapuri. Asu ako-handambo amboani shafi akidambo rawarowori nou rando didiboado-ndowapuri.

² Se nimorehi boagirambo amboani didiboado-ndowandüri shafi me hondü rawarowandi nou. Asu se yihoarif-amborimbo didiboado-ndowandüri sürühoeyoweimbi hohoanimo sungu shafi rehi hondumbo rawarowandi nou.

Nimorehi kaisahoabediyei hoafi

³ Se nimorehi kaisahoabedi ranaheimbo aheiamboa hamindi niboadeia ndondowori.

⁴ Nga asu nimorehi ranai nimoreimbi-ndowohü ahuirihondeimbi-ndowan ana, nimori ai boatei ahei hondi asu asari ranaheimbo mbifarthe-hindur-amboane. Rani hohoanimo ra Godindi hohoanimo sungufe-ane, nga yamundowandüri. Asu ai nimorehi ranahambo ndondihi hibadihündühi horombo moanguimarandüri rani-sungumbo simbori amboani mbifarthe-hindamboane. Rani hohoanimo ranimbo-ani God ai yifirayu.

⁵ Nimorehi ranai nindowenihambo digerä haya ai-yangiri hamindi ningombo ana, ai Godimbo hibadirihü nimbini-nimbisi ahambo fehefe ranahambo didibafindo pindo nda ngomoe.

⁶ Nga nimorehi kai ai moani ahandi fimbo yangiri hohoanimo süngure arandi ana, nimorehi ra yifiyombo nahurai-ane.

⁷ Se anihondumbo-rihindeimbi ranaheimbo rani hohoanimo ra randihindi mbisafan-animbo asu ai ranahambo süngundühi ngeiani asu nindou ngiri aheimbo moaruwai hoafindahündüri.

⁸ Nindou düdi ai ahandi mamisiri asu ahandi fikiminindi ranaheimbo-poanimbo didiboado-fendürikoate-ayu ana, nindou ranai anihondumbofe hohoanimo ranahambo daboadi hihireamboani. Nga nindou ranai anihondumbofe-koateyeimbi ranaheimbo ngasünderü haya ai moaruwai hamindi nüngumbui.

⁹ Kaisahoabedi ai 60 himban ngasünderandeimbi nindowenihä mamä yangiri serimindoweimbi ranahambo aboedi hohoanimo süngureandeimb-ane aseini morehi yahurai yangiri-animbo kaisahoabedi-yafe fehefembo bukambe ndüri pefendürimboane.

¹⁰ Ai aboedi hohoanimo-randeimb-ane mbisei-amboane. Rani-ratupuri aboedi yahuraimboanahi hoafayahä ai ahandi nimori ndore hifandimbrand-amboane asu nindou semindi worinambo-mbreand-amboane, anihondumbo-rihindeimbi-yafe tirari popoi-mbrihend-amboane, nindou tiririfo tukündifeyoani mbifarhendur-amboane asu munguambo aboedi ratupuri aho ra rambireand-amboane.

¹¹ Nga se kaisahoabedi akidou nimori safi aheimbo fehefembohündambo ahei ndüri pandowa-ndürimboyafi. Ai hoafindeihä animboya, 'Ro Kraisindi ratupurimboanefi'

mbisei hehi, asu ahei fimbo yangiri hohoanimondeih anamindi ngoru semundumbo mbisei hehi Kraisindi ratupuri ra hinngi-ndihimboyei.

¹² Asu sapo ai nini-moatukuniyo horombo hoafiyehi randihumboyefi masei ra refekoate-aye ana, ai hutindeimboyei.

¹³ Asu ai ngoru hohoanimo yarihi arihundi ra ratupurikoate-ndeih moani worini-worindeimboyei. Asu ratupuri-koate yangiri-poani, nga ai bodimondambo habodeih daboadan tehundi-hundi asu bidifiri-yafe moatukuni ranahambo sefe fehefenduri nini-moatukuni ai hoafikoate-mbomayo ra wataporimborihu arihundi.

¹⁴ Ranimboane kaisahoabedi akidou nimori safi aiana asukai anamindhümbeyahind-amboane asahi. Rananimbo nimori wakindhümüdi mbundihumbo asu ahei wori ra hibadihundi. Randahindan-animbo nindou ai ngiri ahei moaruwai hohoanimo hoeindhindühi asu moaruwai hoafindei.

¹⁵ Nga nimorehi bidifiri ana ai daboadi hihiriyahi hehimbo asu Satanindi süngu heimboanei.

¹⁶ Nimorehi anihondumbo-reandeimbi, nimorehi kai mam ahandi worambe aidibombo aningo ana, nimorehi ranai ndonde hibadandi. Sapo nimorehi kai ranahambo ana anihondumbo-rihindeimbi ai ngiri ahambo hibadindhundi ranimbohünda. Nga nimorehi kai didiyei nindou ngoru ai-amboani hifandiyonduri-koate-aye ranahambo-animbo anihondumbo-rihindeimbi ai hibandi-hündürimboyei.

Hifandi-rundeimbi nindou ai aboedi ratupuri-ndimonda ndondihu hibadipurimboane

¹⁷ Asu hifandi-rundeimbi ai aboedi hifandarundi rani-süngumbo ahamumbo aboedanemo mbisahüpuruh-animbo aboedi mbifari-hehipurimboane. Godindi hoafi hoafiyomo asu yamundu-rundeimbi ahamumbo rani-poanimbo hamindi mbifari-hehipuramboane.

¹⁸ Sapo nindou ahandi ratupuri ranahambo kaki saimbo ranahambo-hündambo Godindi hoafi yare hoafiyowohü yahoya, 'Burmakau ai wit hipiri fifirihendühi asu safi dedimboe sei hehi yafambe kikihindihümindimboyei,' meho.* Asu ngoru hoafi yahoya, 'Nindou ratupuriyurandeimbi ranai ratupuri rani-süngunambo kaki ndemündumbui,' meho.

¹⁹ Nindou mam ai hifandi-randeimbi ranahambo papi-hoafindürani ana, se ahandi hoafi himbori-ndamboyafi. Nga yimbuyafani asu ngimiyomo ai hoafindimondananimbo himborindafi.

²⁰ Asu hifandiru-rundeimbi nindou bidifiri ai moaruwai hohoanimo-ndimondani ana, se ranahamumbo hifandiru-rundeimbi-yomondi himboahü hoafindafihü didiboado-ndowapuran-animbo asu hifandiru-rundeimbi bidifiri ai amboani yihimbo-mbeyomondamboane.

Timoti ai ahandi hohoanimo ranahambo ndonde hibadandi

²¹ Ro God, Sisas Krai asu God kafaopureimbi sünambeahindi nendi ahamundi himboahü sihambo hoafayahanini, se randowandi masahi mam yahurai hohoanimo-animbo munguambo nindou ndondo süngundandi.

²² Nga se yowan nindou Godindi ratupuri ratupurimbohünda kafoefi hinngifimbo ra nimehünou wari ahandi wami nandowamboyafi. Se Godindi himboahü mbumundi ningombo hibadambo, nga ngoru ai moaruwai hohoanimoayu ra se aidibo mamambe-ndafamboyafi. Nga se süruhoeimbi nimbafi ngafi.

²³ Se hoe yangiri ndimindimboyafi, nga akidou wain hoe amboani sihaf fur asu angüni sowandifi arandi ra farifehe-ninimbohünda ndimindifi.

* **5:18:** Por ai hohoanimo yuhü yahuya, Anihondumbo-rihindeimbi ai ahei hifandi-rundeimbi-mbo kaki-napo mbifari-hehipur-amboane, meho. Rani-hoafi ra weindahifembohünda ai Baiborambeahindi hoafi hoafimayu. 1 Korin 9:8-12, Io 25:4, Ruk 10.7

²⁴ Asu nindou bɪdɪfɪrɪ-yei moaruwai hohoanɪmo ra aheimbo yɪbobofekoate-yuambe weindahɪ adükarɪ tüküfe arandɪ. Asu nindou bodɪmondɪ-yei ai dɪbomboane ɛngoro, ɲga süngunambo weindahɪ tükündɪfemboe.

²⁵ Mami yahurai-ane aboedɪ hohoanɪmo amboanɪ weindahɪ tüküfe ɛngoro. Asu bɪdɪfɪrɪ aboedɪ hohoanɪmo nɪmehünou weindahɪ tüküfekoate-ayo ra ɲgɪrɪ muɲgunambo dɪbo yagodo.

6

¹ Muɲguambo anɪhondümborɪhindeimbɪ ɲgorü nindou-yei moanɪ ratüpuriyei-rɪhündeimbɪmbo-yahi anɪmboei ai ahei hɪfandɪrundürɪ-rundeimbɪ nindou rana-hamumbo ahɪnɪndeihi ahamundɪ hoareihɪmbeyei-amboane. Rananɪmbo nindou ai ɲgɪrɪ Godɪndɪ ndürɪ asu sɪhefɪ yamundɪfe hohoanɪmo ranahambo moaruwai hoafɪndu.

² ɲga ratüpuriyei-rɪhündeimbɪ-yei hɪfandɪrundürɪ-rundeimbɪ ranai anɪhondümborundeimbɪ aiyomo ana, ai yowanɪ randɪhi hohoanɪmondeihɪya, ‘Ro mami apodoho nahurai-aneɪ, ɲga ro ɲgɪrɪ ahamundɪ hoafɪ hɪmborɪndefɪ,’ mbɪsei, ɲga wanɪ. ɲga ai randɪhi hohoanɪmondeihɪ anɪmboya, ‘Nindou ndanahamumbo aboedɪ fehefemböhünda ratüpuraɲefɪ nda ai anɪhondümborundeimbɪ-memondamboaneɪ ro ahamumbo hohoanɪmo pararɪhupurɪ,’ mbɪsei. Se nɪmorehɪ nindowenihɪ aheimbo aboedɪ hohoanɪmo ra yamundowandürühɪ asu rasüɲgufembo ɲgusüfo botɪndowandürɪ.

³ Sɪhefɪ Adükarɪ Sisas Kraisɪndɪ hoafɪ ai sɪhefɪmbo Godɪndɪ hohoanɪmo süɲgufembo yamundeamunɪ arandɪ. Asu nindou ɲgorü ai yamundɪfe hoafɪ ra hɪnɪɲgɪre haya ranɪpoanɪmbo hoafɪ yamundareandürɪ ana, nindou ranai ahandɪ hohoanɪmo ranahambo yangɪr-ani afɪndɪ hohoanɪmoyuhü hoafɪ hɪmborɪkoate-ayu.

⁴⁻⁵ Aiana fɪfɪrɪfe-koate nindou nahurai-anemo. ɲga ai nɪnɪ akɪdoumbo ndürɪ asu nɪnɪ kaboadɪhumbo yaho hefe hoafɪnambo sɪmborɪ-sɪmborɪmbo-anemo mamɪkarɪ hohoanɪmoemo. Ranɪ hohoanɪmo ranɪ-süɲgumboane ndanɪ hohoanɪmo tüküfe arandɪ: Nindou ɲgorümbu moaruwaimbofi, sɪmborɪ-sɪmborɪ, tɪrɪfoefɪ hoafɪ, ɲgusüfoambe nɪmbɪyo asu hoafɪnambo sɪmborɪ-sɪmborɪ, muɲguambo hohoanɪmo ra tüküfe arandɪ. Nindou rasüɲguru arundɪ ana, ahamundɪ hohoanɪmo ra mamɪkarɪ-rapurühɪ moai akɪdou amboanɪ hoafɪ hondü ra wudɪpoaporu fɪfɪrundɪ. Ai Godɪmbo süɲgufe hohoanɪmo ana aboedɪ napo semɪndɪ nafɪmbai yahomo houbmoanemo.

⁶ Anɪhond-ane, sɪhɪrɪ Godɪndɪ hohoanɪmo süɲguarɪhundɪ ana, asu nɪnɪ-moatükunɪ God ai sɪhefɪmbo semunɪ arandɪ ranahambo hɪhɪfɪ-hɪhɪfɪyefühɪ aboedɪ napo nahurai sahumɪndefɪ arɪhundɪ.

⁷ Sɪhɪrɪ fɪfɪrɪhumboaneɪ, sɪhefɪmbo sɪhefɪ boagɪrɪ ai wakɪrɪ-hümündimunɪ sɪmboanɪ moai nɪnɪ-moatükunɪ sahumɪndefɪ hoahumbo-yefɪpoanɪ tükümehundɪ. Ranɪ süɲgumboane asükai yɪfayefɪ amboanɪ ɲgɪrɪ nɪnɪ-moatükunɪ ndahumɪndefɪ ɲgefɪ.

⁸ ɲga sesɪ hoearɪ napo sɪhefɪmbo ɛngoro ana, ra ndear-ane mbɪsefɪmboane.

⁹ ɲga nindou ai kakɪ-napo afɪndɪ semɪndɪmbo hohoanɪmoayeɪ ana, nɪnɪhondɪ andürambe pɪrayo nahurai randahimboyeɪ. Ai afɪndɪ moaruwai moatükunɪ refembo hohoanɪmo-ndeimboyeɪ asu ranɪ hohoanɪmo rananɪmbo aheimbo mamɪkarɪ-ndandürɪmboe. Ranɪ süɲgunambo-anɪmbo ai moaruwaimbo-ndahimboyeɪ.

¹⁰ Kakɪmbo hohoanɪmo pefe ana moaruwai hohoanɪmo afɪndɪ ranahandɪ nɪmɪndɪh-ane. Nindou bɪdɪfɪrɪ ai kakɪ afɪndɪ semɪndɪmbo hohoanɪmoyeihɪ anɪhondümbofe hohoanɪmo hɪnɪɲgɪ-rɪhindühɪ afɪndɪ hamɪndɪ tɪɲrɪfo masahümündi.

¹¹ ɲga Timoti, Godɪndɪ nindou-anafɪ, ɲga se ranɪ-hohoanɪmo ranahambo feboawandɪ. ɲga se mbumundɪ hohoanɪmo, Godɪmbo süɲgufe hohoanɪmo, ɲgusüfo

pefe hohoani mo, tɪŋiri fo tüküfeyoani moanane yaho ŋgini ndi niŋgombo hohoani mo, asu himboari hoafendühi hohoani mo muŋguambo ra se süngundandi.

¹² Nindou Kraisi mo anihondü-mboariri ana, sapo nindou napo semindimbohünda pipayomo nahurai-ane. Rani mo hündamboane se aboedi pipindafi ŋgafimbo yangiri koadürü-koadürümbo niŋgombo ra ndowandifi. Se nimorehi nindowenihimbo sihafi anihondümbofe hohoani mo ranahambo hoafi-mayafindüri rani mo God ai sihambo hoafiyumboani yangiri koadürümbo niŋgo rani semindimbohünda.

¹³ God ai muŋguambo moatükunimbo yangiri niŋgo sai arandi asu Sisas Kraisi ai Pondius Pairatandi himboahü nüŋgumbo anihondümbo fifirifoare hoafimayu ahafandi himboahü sihamboya ndahurai randowandi asahi.

¹⁴ Sihambo refembo hoafimayo ra hütikoate-ndafihü wudipoapondo yando ŋgafi Adükari Sisas Kraisi ai kuduan rani mo asu ŋgiri hoafi yagodo.

¹⁵ Ai weindahi tüküfemboayu ra God ai ahambo tüküfembo hoafimayu rani-süŋgu tükündifimbui. God aiana aboedi yangiri nüŋgumb-ani asu ai mamani muŋgu-moatükuni hifandarandi. Aiana muŋguambo bogori nindou-yei bogori hond-ani asu hifandi-rundeimbi-yomondi Adükari hond-ani.

¹⁶ Ai mamani yangiri-ani yifiyo-rakoate-ayu. Aiana si afindi peyoani rani-fih-ani anüŋgu, ŋga rani-fikimi nindou mamani ai-amboani ŋgiri ŋgu. Ŋga asu nindou mamani ai-amboani moai horiri asu ŋgiri hondiri. Rani moane muŋguambo si sihiri ahambo hohoani mo-ndihurani ai muŋguambo ŋgini ndeimbi-mbiyu-wamboane, ŋga anihond-ane.

¹⁷ Nindou hifi ndani hündambo napo afindeimbi ranaheimbo hoafindafindüri ai yowan borindeimboyei. Ai nimehünou moaruwaiyo-randeimbi napo ranahambo ŋgiri anihondümbo-ndihindi, ŋga yowan. Ŋga God ai sihefimbo hihifi-hihifimbohünda aboedi moatükuni saimuni arandi ranahambo animbo anihondümbo-ndihurimboane.

¹⁸ Napo afindeimbi ai aboedi hohoani monduhü aboedi ratüpuru afindeimbi-mbiyu-wamboane asu sai-randeimbi-mbiyu-wamboane.

¹⁹ Ai rasüŋguarhindi ana, aheimbo süŋgunambo farihefembo napo gugurihindühi nahurai-ane aiana süŋgunambo yangiri niŋgo hondü ra ndahümündimboyei.

²⁰ Timoti, se God ratüpuru sihambo masendi ra wudipoapondo hibadandi. Muŋguambo nimindi fifirife-koate hoafi ranahambo daboadanambo-ndowandi. Nindou bidifiri ai tikarhi hehi hoafiyehi seiya, 'Hoafi nda nimindi fifireandeimbi hoaf-ane,' mbiseimboyei, ŋga se hoafi ranahambo himbori-ndamboyafi.

²¹ Nindou bidifiri ai rani hoafi rani-süŋgurihindühi anihondümbofe hohoani mo ra hinŋgiri-himboane.

Godi ndi moani hipambofe hohoani mo ai se-dibo mbeyangoro-wamboane.

2 Timoti

Pas yimbu Por ai Timotimbo sürü papimarandi

Por ai Timotimbo pas sürü papimarandi

¹ Ro Por-anahi. God ai ahandi hoari Sisas Kraisi ndi hoafi semindi horambo kamafoareandiri. God ai wambo nindou Sisas Kraisi mbo anihondumbo-rihinda yangiri koaduru ni ngoweimbi saimbo horombo hoafimareandi ranahambo wataporimboyo-rambohunda koamarihendiri.

² Timoti, se wandi nimir hondü nahurai-anafi, ro sihambo pas nda sürü paparihandi. Ape God asu sihefi Adukari Sisas Kraisi ai sihambo aboedi hohoanimo-ndinaninühi hi poambo-ndineanina ngusüfoambe afure kumbearo-amboane.

Sihi ri yowani aboedi hoafi hoafimbo amoanigi-yopoani

³ Ro Godi ndi himboahü huti-koate ahandi ratupuri ratupuriya arihandi wandi amoao mamani amboani rani-sunguarihindi nou. Ro sirihü asu nimbokoani sihambo hohoanimo-yahaninühi Godimbo hihifirihünühi didibafi-yaheando arihandi.

⁴ Asu se wamboghunda aranmayafi ranimbo hohoanimo-yahaninühi ro sihambo hoeifeninimbo afindi hohoanimoayahi. Ro asukai hoeindihetaninühi rananimbo hihifi-hihifi-ndamboyahi.

⁵ Ro sihafi Kraisi mbo anihondumbofe hondü ranahambo asukai hohoanimoayahi. Sihafi asari Rois asu sihafi me Yunis ai weyangurühi anihondumborine marinandiri, nga ro yarthe anihondumbo-arihendi sihafi anihondumbofe hohoanimo amboa ahafe nahurai-ane.

⁶ Ranimbo-hündamboane sihafi hohoanimo botariheanini. Ro wandi wari sihafi mbirowami manandihendi ra God ai sihambo rani-poanimbo nginindi masaganini. Ranimbo sihafi nginindi ranai hai pipirowanda ahoro nahuraimbeyowa sahehea.

⁷ Sapo God ai sihefimbo Yifiafi masemuni ra yihimbo saiyamuni-randeimbi-yopoani, nga wani. Yifiafi ranana sihefimbo nginemindimunan nindou ngorumbo ngusüfo pefe asu sihefi hohoanimo ndofe hifandimboyo hohoanimo ra masemuni.

⁸ Ranimbo-hündamboane se sihefi Adukarindi hoafi hoafimbo amoanigindamboyafi. Asu se wambo amoanigindamboyafi, nga ro ahandi ratupurimbohunda karabusi-meheand-ane. Nga se Godi ndi-mayo nginindi raninambo Aboedi hoafi bokari-hefembohunda ro-dibo tihirifondemboane. God ai ranimbohündamboyo nginindi sayamuni arandi.

⁹ Asu ai aboedamboreamuni mbura ahandi sürühoeimbi nindoumbore kafaore hinigimareamuni. Ai ramareandi ra sihiriri aboedi hohoanimo-mayefamboyopoani, nga wani. Nga ranana horombo hondü God ai hifi sünü nafi-koateyu-ambeyo Kraisi ndi süngu aboedi hohoanimo-memuna ahandi nindoumboyahu tükümehundi.

¹⁰ Nga asu hapondani ana Sisas Kraisi sihefimbo aboedambo-reamuneimbi ranai ndeara weindahi tüküfimboani. Asu ahandi ratupuri süngu Godi ndi nindoumbo aboedi hohoanimo amboani weindahi tüküfemboane. Sisas Kraisi ai yifindi nginindi hifinambo-mareanda yifi ai nginindikoate-ane. Asu ahandi aboedi hoafi raninambo munguambo nindou ai yifikoate yangiri koadürumbo-koadürumbo ni ngombo ra weindahimareandi.

¹¹ Ai wambo kamafoareandiri aboedi hoafi wataporimboyo, Kraisi ndi hoafi semindi ho, asu nindoumbo Godi ndi hohoanimo yamundi fe raraombohunda.

¹² Ro tihirifo asahamindihiri aboedi hoafi hoafiya arihandi ranimbohunda, nga ranahambo ro moai amoanigiyahi. Sapo ro Nindou anihondumbo-arihini ahambo

fifirihini. Asu ro fifirihendi ai wambo rani ratupuri masendi ra hibada ngumbo Sisasindi adukari si ra tukundifemboe.

¹³ Ro yamundi-marihendi himborimayafi ra aboedi sisami nahurai-ane asu se mam yahurai nindoumbo yamundowanduri ndandi. Ranimboane se Sisas Kraismbo anihondumbo-ndiworuhi ngusüfo pandoworuhi asu rani-hoafi yamundo ndandi.

¹⁴ God ai aboedi hoafi sihaf warihumareandi ra aboedi moatükun-ane, nga se wudipoapondo hibadandi. Yifiafi Aboedi shefi fiambe amaro ranai fandiheninimboe rani ratupuri ra hifandimbohünda.

¹⁵ Se fifirowandi munguambo nindou Esia hifihündi ai wambo hininigi-marhindiri. Asu Figerus weimbo Hemogenes amboani hininigi-marineandiri.

¹⁶ Ro didibafeheandi Adukari ai Onesiforus ahandi aborüdi babidimbo hipoambo-mbireandur-amboane. Ai wambo karabusambe-ani yahu amoaninigi-koate suni hoeireandiri randani ngusüfo aboedi kurthe mamarhi.

¹⁷ Ai süfumbo Romohü wambo tinirifoyuhü kokorandirimbo asu sünguna hoeimareandiri.

¹⁸ Ro didibafeheandi Adukari ai Godindi yibobofe si tukufe simboani hipoambo-mbirir-amboane. Se fifirowandi Onesiforus ai ro Efesusihü karabusyahe nimarhambe wambo fehefe-ndirimbohünda afindi ratupuri ratupuriyu marandi.

2

Timoti ai Kraisindi ratupuri wudipoaponde ratupurimbiyu-wamboane

¹ Asu wandi nimori Timoti, munguambo si Sisasindi-mayo aboedi hohoanimo ranai sihambo nginimbi-ramindinin-amboane.

² Asu yamundife hoafi ro nindou afindi-yei himboahü wataporimbo-marhandi ra se himborimayafi. Rani hoafi ra nindou Godindi hoafi anihondumbo kikihiründimondeimbi ahamundi warihünowapur. Ranimbo asu ai asukai nindou bidifirambo yamundi-mbirundur-amboane.

³ Se Sisas Krisindi ami aboedi nahuraimbondafö nimbafi. Ranimbo se ro-dibo tinirifo ra ndahoaminde-mboane.

⁴ Se ami-yomondi ratupuri fifirowandi, sapo ai amimboyafu ratupurayomo ra ngiri ngorü ratupuri ndowandümo, nga wan. Aiana moani ami ratupuri rani yangiri ratupuri-ndimondani ahamundi bogori ai ahamundi ratupuri ranahambo aboed-ane mbeyahua mbisimo hou rani yangiri ratupuri-ndimboemo.

⁵ Asu nindou ai napo semindimbo pipi ranambe pipayu ana, pipi ranahandi ahini ra süngundeandi. Ai ra süngufekoate-ayu ana, ai pipimayu ranahambo napo semindimboayu amboani ngiri ndemüdu.

⁶ Nindou nübürambe mangiri hifireandühi tinirifoayu ai-boatei bidifiri sesi ra yimunguri-mbiramüdu-wamboane.

⁷ Hoafi nda ro hoafimayahimbo se hohoanimondafi, nga Adukari ai sihaf hohoanimoambe horindea-ninimbui. Asu rananimbo se hoafi ranahandi nimindi ra wudipoapondo fifirindo-wamboyafi.

⁸ Se hohoanimondafi fifirindowandi Sisas Kraisi yifihündi botimefiyu ranana Defit, Israeri-yafe adukari bogorindi srambeahnd-ani. Ranimboane aboedi hoafi ro wataporimbo-arhandi ranahambo hoafayahi.

⁹ Ro aboedi hoafi hoafiya marhandi ranimboyo nindou ai wambo moaruwai nindou-ani yahomo houmbo mamkarambo tinirifo saundiri mburumbo karabusimarundiri. Nga Godindi hoafi ranana ngiri karabusindifeyo.

¹⁰ Ranimbo-hündamboane ro hohoanimo nginindi kurtheandühi munguambo tinirifo ra asahamindih nindou God ai wand-anei yahundüreimbi ranaheimbo fehefe-ndurimbohünda. Ranimboanahi ai-amboani Sisas Kraisi ai aheimbo

aboedambo-ndeandüra ai-dibo koadürümbo-koadürümbo himboamupuimbo-randeimbi kapeihü mbiniamboeia sahehea hohoanimoayahi.

¹¹ Sihiri hoafi nda anihondümbo-ndihumboane:
Sihiri ai-dibo yifayefi ana,

asukai sihiri ai-dibo yangiri nimoemboyefi.

¹² Sihiri ai-dibo tihirifo asahumindexi ana,

asu sihiri ai-babidimbo bogorimbondahu hibadihumboyefi.

Nga asu sihiri ahambo daboadi hihirarihuri ana,

ai sihefimbo daboadi hihirindi-ndeamunumbui.

¹³ Sihiri ahambo süngufimbo hoafiyefi mburihumbo

asu süngufekoate-ayefi anasi,

asu aiana ahandi hoafimayu ra süngundeambui.

Aiana ngiri ahandi hohoanimo ra ngörü-süngundeandi, nga wani.

Timoti ai Godindi ratüpuriyombo tihirifombiyu-wamboane

¹⁴ Se nimorehi nindowenih ranaheimbo rani hoafi ranahambo hoafindafinduri nda ngafi. Asu Godindi himboahü se aheimbo ahini hoafindafinduri ai ngiri hifinindi moatükun ranahambo hoafinambo simbori-simborindei. Rani-moatükun ranana nindumbo famandheiri-poani, nga nindou himborayei ranaheimbo moaruwaimbo-ndearümboe.

¹⁵ Se Godindi ratüpurियो-randeimbi nindumbofe tükufembo tihirifondafi, rananimbo God ai sihafi ratüpur ra aboed-ane yahombohünda. Rananimbo se Godindi ratüpuriyafi-randeimbi amoanngikoate-ndafühi ahandi hoafi wudipoapondo yamundo-wandürimboyafi.

¹⁶ Se Godindi hohoanimo süngufekoate hoafi rani-fikimi ngamboyafi, nga yowani. Sapo hoafi moaruwai ranai ana nindumbo Godindi süngufe anguni ndemindinduri ngomboe.

¹⁷ Sapo hoafi ranana masime moaruwai hamindi adükar tükufeyo nahurai-ane, nga rananimbo nindumbo moaruwaimbo-ndeamboe. Sapo Himeneus weimbo Firetus rawefine marinandi nou.

¹⁸ Nindou rahurai aiana hoafi hondü ra hiningirineambo anafandi, sapo ai hoafiyafandühi safaniya, 'Sihiri ana yifihündi botimayahundane, ranimbo wambo asu ngiri sünguna yifihündi botindahundi,' safani arinandi. Ranane hoafi ranai bodimondi-yafe Godimbo anihondümbofe hohoanimo ra moaruwaimbo-reanduri arandi.

¹⁹ God ai Kraisindi nendi ngineminimbo-hünda Krais kambohoani nahurai mafondiri. Kambohoani ranifih sürü nda apeningo: 'Adükar ai ahandi nendambo ndore fifirendürimboani.' Asu ngörü sürü amboani nda 'Munguambo nindou ai seiya, "Ro Adükarind-anefti," ase ranai ana moaruwai hohoanimo ranahambo daboadi hihiri-mbirihind-amboane.'

²⁰ Adükar worambe gor asu sirfa raninambo hipiri nafirühi masihehindi. Gor sirfa raninambo yangiriyoponi, nga nimi asu hifi raninambo amboani nafimarihündi. Rani-moatükun ra bidifiri rani-poanambo ratüpurimboyo asu bidifiri mamikarambo moatükun ratüpurimboyo.

²¹ Ranimboane nindou düdi ai rani mamikarambo hohoanimo ra hiningireandühi Godindi himboahü aboedayu ana, ai rani-poanimbo ratüpurimbo hipiri nahurai nüngumbui. Ai Adükarindi yangiri nünguhü asu ahambo fandihirühi aboedi ratüpurimbo yangiri nafiramindi ningo marand-ane.

²² Nga ranimboane se nindou hoarifambori-yafe moaruwai hohoanimo ranahambo feboawandi. Nga se mbumundi hohoanimo, Godimbo anihondümbofe hohoanimo, ngüsüfo pefe hohoanimo, ngüsüfo afurife kife hohoanimo, rani hohoanimo-animbo

ndowandifi. Nindou didiyei Godindi himboahü sürühehi-ndeimbiyei asu Adükarindi ndürinambo didibafiyahi arihündi ai se-babidimbo rani hohoanimo süngundihindi.

²³ Asu se nindou ngusüfo hohoanimokoate hoafi ngorü-süngu ngorü-süngu-rihündeimbi ranahei fikimi ngamboyafi, nga yowani. Nga se fifirowandi hoafi yahurai ranana hoafinambo simbori-simbori tüküfe randühane.

²⁴ Asu Adükarindi ratüpuriyu-randeimbi ana ngiri hoafinambo simbori-simborindu, nga wani. Nga ai nindou munquambo afure hohoanimoyuhü ndore yamunde-randeimbiyu haya himboari-yanğiri hifandi-randeimbimbiyu-wamboane.

²⁵ Adükarindi ratüpuriyu-randeimbi ai himboari hoafendinduhü, nindou mamihohanimo süngufekoate-yeimbi ranaheimbo yamundeandüri. Rananimbo God ai ahei ngusüfoambe hihirareandüri ana, anihondü yamundife hoafi ra himbori-ndeimboyei.

²⁶ Nindou yahurai ranana Satan ai aheimbo ahandi andürambe masemündündüri ahandi hoafi süngufembohünda. Nga ai hoafi hondü ra fifirarihindi ana, Satanindi andüri ra hinngirihimbo moanambühi aboedambo tükündahimboyei.

3

Bidifiranambo si tüküfeyoambe ana nindou ai moaruwai hohoanimo-ndeimboyei

¹ Se fifirihindi bidifiranambo si akimi tüküfembo-yoambe ana tinjirifo afindi tükündifemboe.

² Nimboe sapo nindou ai ahei fimbo yanğiri hohoanimondeih, kakimbo yanğiri hohoanimo pandihimboyei. Ai ahei fimbo yanğiri borindeih asu ngorü nindoumbo hohoanimo-koatendeih nindou bodimondambo tirifoefe hoafindeih, ngiri ahei boagiri-yei hoafi himborindei ndühündi. Ngiri nindou ranaheimbo hihifindihündüri asu ai Godindi hohoanimo süngufekoate-ndeimboyei.

³ Ai ngiri nindou bodimondambo hohoanimondei asu ngiri nindoumbo amboawiyeyi mbi sei. Nga ai daboadan nindou ngorümba amonğoni hoafindeimboyei, asu ngiri ahei fi wudipoapondihi hibadihündi, nga ai hipoambofe-koatendeih nibe aboedayo ra moaruwaimbo-ndihimboyei.

⁴ Asu ai ahei ngunindambo amboani hohoanimo-koatendeih moaruwai moatükun randihimboyei. Ai hohoanimo yeifekeate ratüpurindeimboyei. Ai hohoanimondeihiya, roana bogori nindou-ane fi mbi sei hehi Godimbo hohoanimokoate hifindandihündambo hihifi-hihifi hohoanimo yanğiri hohoanimo-ndeimboyei.

⁵ Ai Godindi hoafi ra fi yanğiri süngundi-himboyei, nga ahandi nginindi adükari engoro ra ngiri fifirindhindi. Se nindou yahurai ranahei fikimi ho-poani, nga yowani.

⁶ Nindou yahurai aiana nimorehi hihindi hohoanimoyeimbi moaruwai hohoanimoyeyi arihündi ranahei worinambo ho ahei hohoanimo ngorü-süngufe hifandimbo ranimboane nafi kokoarundi. Moaruwai hohoanimo ai ahei ngusüfambe botireandüra rani hohoanimo ra refembo hohoanimoyeyi arihündi.

⁷ Asu nimorehi ranai simbori yamundife sahümündi arihündi, nga ai ngiri Godindi anihondü hohoanimo ra fifirindhindi.

⁸ Horombo Sanes weimbo Sambres ai Mosesindi hoafi daboadi hihiriraneandi rani-süngumboane hapondani amboani anihondü hoafi ranahambo daboadi hihirarundi. Ranane ahamundi hohoanimo ranai mamikari-yomondühi asu ahamundi Godimbo hohoanimo ra moanane.

⁹ Nga ahei rani hohoanimo ra ngiri adükari tükündifeyo, nga wani. Munquambo nindou ai hoeindhindani ahamundi hohoanimo ai mamikari-ndapurimboe sapo horombo Sanes weimbo Sambres ramefineandi nou.

Timoti ai Godindi hoafi nginindi kikihimbi-ramündu-wamboane

¹⁰ Nga seana wandi yamundife, hahabodi marihandi asu wandi hoahoango ranahandi nimindi ra fifirowandühi süngumarowandi. Ro Godimbo anihondümborihinihi ngorü nindoumbo afurthe hohoanimo-yahandüri asu nindoumbo ngusüfo pariheandürühi tñirifo tüküfeyowan moanane sa nginindi nimboa marihandi ra se fifirowandi.

¹¹ Sapo ro Andiok, Aikoniam asu Ristra ngoafihü nindou ai wambo moaruwaimborihindirühi asubusi masehündi ra se fifirowandi. Ro rani ngoafihü tñirifo masahamindihiyosi, nga Adükari ai famarhendira aboedambo animboahi.

¹² Anihond-ane, muñguambo nindou Sisas Kraisi dibo nimboadeimbo Godindi hohoanimo sünguarihindi ana, nindou ai aheimbo moaruwaimbo-ndihindürimboyei.

¹³ Nga nindou moaruwai Godindi hoafi fi yangiri süngurundeimbi ahamundi hohoanimo ranai ngo-ngombo moaruwai hamindindimboe. Ai nindou bidifiriyei hohoanimo mamikari-rundürühanemo, nga asu ahamundi hohoanimo amboani mamikararapuri.

¹⁴ Ro sihambo hoafehanini, se hoafi himboriyafi mbura anihondümborowandi rani yangiri süngundo ngafi. Hoafi ra anihond-ane, sapo nindou düdi sihambo yamundi-marihinihi ranaheimbo wudipoaporo fifirowandüri.

¹⁵ Asu se fifirowandi sapo se nimori akidouyafambe hafimbo sihambo hohoanimo aboedi saimbo Godindi hohoanimo paiaroweimbi buk rani-boatei fifirimarowandi. Buk rananimbo hohoanimo aboedi daganinani Sisas Kraisimbo anihondümboridworani asu God ai sihambo aboedambo-ndeaninimbui.

¹⁶ God ahandi bukambe hoafi ra weindahimareandi. Asu yamundifembo, moaruwai hohoanimo nafuimbo, hohoanimo didiboado-fembo asu mbumundi hohoanimo süngufembo yamundife-mbohündambo hoafi ra aboed-ane.

¹⁷ Rananimbo nindou didiyei Godindi hohoanimo sünguarihindi ranai aboedi ratüpurü ratüpurü-mbohünda ndorihififirihimboanei.

4

Timoti ai Godindi hoafi hoafimbo nginindi mbiniñgu-wamboane

¹ Sisas Kraisi ai weindahi kudian asu ahandi nginindi hifandarandi ra tükündifeyoani ai yangiri niiboadeimbi asu yifiyeimbi ra yibobondearümbui. Ahandi asu Godindi himboahü ndanahambo sihambo ahini hoafehanini.

² Se aboedi hoafi ra bokarhefembo nginindi nimbafi. Nindou ai himborindeianiyoy asu wanindoanoyoy ra se bokandihao ndandi. Nindou ai ahei hohoanimo moaruwai hoefemböhünda hoafindafindüri. Ai moaruwai hohoanimo-ndeiani se nginindi hoafindafindüri. Ahei ngusüfoambe kikimo-boadowandüri. Hinngirou hoafindafindürühi wudipoapondo yamundowandüri.

³ Himboriyafi, süngunambo ana nindou ai hoafi hondü ranahambo himborikoate-ndeimboyei. Rananimbo ai nindou afindi aheimbo yamundife-ndürimbo kokondihüpurimboyei nini hoafiyo ai himborimbo hohoanimoyeimbi ra yamundife-ndürümböhünda.

⁴ Rananimbo hoafi hondü ra hinngindihifih hehi moani hoafi yangiri ra süngundihimboyei.

⁵ Nga se muñguambo si wudipoapondo hohoanimondafi se tñirifo ndowandifi asu nindoumbo aboedi hoafi ra wataporimbo-ndandüri. Asu Godindi ratüpurü ra se anihondümborihandi ratüpurindafi.

Por yifimbo akim-ani

⁶ Wandi yangiri niñgo ra Godimbo sesi saimbo nahurai-ane, nga ndeara wandi yifimbo ra akim-ane.

⁷ Ro aboedi hamindi yifiariya, yangiri niŋgo semindimbo ra pipimayahi ranane ro pipi moendifemboyo-wami tüküyaheandühi wandi Godimbo anihondümbofe ra kikihari-hamindih.

⁸ Hapoana napo pipambe horombofe hefe semindimbo ranai yangori hifandarandi. Napo ranana ndahurai-ane. Adükari ai wambo mbumundi nindou mbüsümbui. Adükari ai mbumundi hohoanimo süngu nindou yibobore arandi sapo ahandi adükari yibobofe si ra tükündifeyoani napo ra wambo ndendrimbui. Ai wambo yangriyopoani asendiri, nga nindou muŋguambo didiyei ahambo weindahi tükündifiyuan hoeifimbo himboyeih amarei ranaheimbo amboa.

Timoti ai nimehünou Porimbo sowana mbüsünü-wamboane

⁹ Se wambo sowana nimehünou sinimbo tiriifondafi.

¹⁰ Demas ai hifihündi hohoanimo süngufembo afindi hohoanimoyuhü wambo hinŋgireandiri haya Tesaronaika ngoafinambo mahu. Kresens ai Garasia hifinamba mahu asu Taitus ai Darmesia hifinamba mahu.

¹¹ Asu Ruk mam yangiri-ani ro-dibo anüngu, ranimbo-animbo dügüfhü Mak ndowarindifi dügüfi. Rananimbo ai wandi ratüpur ra farihendiri haya ratüpurimbiyu-wamboane.

¹² Nga Titikusimbo ana Efesusinambo koamarhehina mahu.

¹³ Asu se asühüfi ana, wandi ngisihari hoeari war hoandar Troas ngoafihü Karpusindi worambe masiheheandi ra ndowandifi dügüfi, asu buk amboani kapeih. Sapo buk ninihondi hoearinambo nafiyoweimbi-mayo ra.

¹⁴ Areksander napo bras kapanambo nafira-randeimbi ai wambo afindi moaruwaimbo-mareandiri. Ranimbo-hünda süngunambo Adükari ai simbori ahambo moaruwaimbo-mbirir-amboane.

¹⁵ Nga se-amboani nindou ranahambo-animbo hbadambo. Nga ai-ani yihoe fi hoafi hifinambore arandi.

¹⁶ Weanğurüh ro kotambe simbori hoafimayahi ra moai nindou didai-amboani farihendiri, nga muŋguambo nindou ai hinŋgi-marhindiri. Nga God ai aheimbo amboawiyeyi mbeyahuamboane.

¹⁷ Asu Adükari ai ro-dibombo nüngumbo nginindi masendira ro aboedi hoafi ra Suda-yafe ndifo ranaheimbo didiboandithe wataporimbo-ndihamboyahi. Raniyo God ai wambo nimambeahindi ninihondi raion yahamonindi hümarhendiri.*

¹⁸ Mam rani-süngumboane Adükari ai wambo nindou moaruwaimbo-fembo hohoanimoayeyi ranambeahindi aboedambo-ndeandirimbi. Rananimbo ai sünambe nginindi hifandarandi ranambe aboedambo ndemündündiri gafumbui. Koadürümbo-koadürümbo ahambo aboed-ani mbisefimboane.

¹⁹ Asu se wandi hihifi hoafi Prisira weimbo Akwirambo asu Onesiforusindi worambeahindi aheimbo hoafindafi.

²⁰ Erastus ai Korin ngoafihü awi mbanüngu. Trofimus ai anğünimbomayua Muretus ngoafihü hinŋgi-marhini.

²¹ Asu se wambo sowanambo sifombo tiriifondafi ngisihari tüküfekoate-yoambe. Yuburus, Pudens, Rinus, Krodia asu muŋguambo anihondümbo-rihindeimbi ai shambo hihifi hoafi koararhehinini.

²² Adükari ai se-dibo mbinüngu-wamboane. Nga asu ahandi moani hipoambofe ai se-dibo mbeyanğoro-wamboane.

* **4:17:** Nda kafeefe hoaf-ane. Raion ai nindou bidifiri mbura arandi. Kafeefe hoafi nimindi ra Porimbo tiriifo tüküme Feyowa yifimbo yangirimayu, nga God ai ahambo mafarheira aboedambomefiyu.

Taitus Pas Por ai Taitusimbo sürü papimarandi

¹ Ro Por Godindi ratüpurıya asu Sisas Kraisindi hoafi sahamindi ha-rihandeimb-anahi. God ai nindumbo wand-anei yahu-ndüreimbi ranahei anihondümbofe ra nginemindi-ndürimbo asu Godindi mbumundi hohoanimo fifirife süngufemböhünda kafoare hinıngi-mareandür-ane.

² Anihondümbofe asu fifirife ranahandi nımindi ra yangrı koadürü-koadürümbo nıngombo ranahambo hımboayefi ranane. Horombo hıfi nafıkoate-yuambe God tı kai hoafıkoateyu-randeimbi ranahambo horombo hoafımareandi.

³ God ai yifirımayu rasımboanı ai ahandı hoafi ra weindahı-mareandi. God sıhefımbo aboedambo-reamunı-randeimbi ai randowandi yahuhü wandı warıhü hoafi ra masıhenda ro ahandı hoafi-süngu randowandi bokarıhehe arıhandı.

⁴ Taitus, ro sıhambo pas nda sürü paparıhandı. Sıhehi mamındıhündı anihondümbofe hohoanimo ranınambo wandı nımorı nahurai-anafı. Nga Ape God asu Sisas Kraıs aboedambore-randeimbi ai moanı hıpoambofe asu ngusüfo afurıfe kife hohoanimo mbısabınanı-amboane.

Taitusındı ratüpurı Krit airanıhü

⁵ Bıdıfırı ratüpurı moendıfe-koate anıngo ra moendıfe asu munıgumbo adükarı ngoafıhü anihondümbo-rıhindeimbi hıfandıimbo nındou kafoefe hinıngı-femböhünda horombo hoafımayahı süngu ro sıhambo airan Krit ranıhü hinıngı-marıheanı.

⁶ Hıfandı-randeimbi nındou ranı nındou-yei hımboahü mbumundıdu haya nımorehi mameimbıdu. Asu ahandı nımorı amboanı Kraısımbo anihondümbo-mbırıhind-amboane, nga ai yowanı boagrı-yei hoafi amboanı hımborıkoate-ndeimboyei.

⁷ Se fıfırowandi, anihondümbo-rıhindeimbi hıfandı-randeimbi ai Godındı ratüpurıyu-randeimb-anı. Ranımboane asu ahandı hoahoango ra aboedımbeyo-wamboane. Ai ngırı moaruwai hohoanimo ahei hımboahü randeanda hoeındıhındı asu ngırı afınd-afındıdu. Asu ai ngırı ngusüfoambe nımai hüfıdu. Asu ngırı bıa ndümündü haya afınd-afındıdu ndandı. Ai ngırı nındou harıdu asu ngırı kıkı napombo semındımbo hohoanımondu ndandı, nga yowanı.

⁸ Ai nındou ngorü ngoafıhündı ahei ranaheimbo worınambo-mbıreandür-amboane, nga asu ai aboedı hohoanimo ranı yangrı hohoanımondühi sıngumbıreand-amboane. Nga ai aboedı dıboadorıhoei nüngumbo Godındı hohoanımo ranı yangrı hıfandımbırand-amboane. Asu ai ahandı fı munıgu ra wudıpoapore hıfandımbırand-amboane.

⁹ Nga asu ai anihondü hoafi yamundı-marıwuri ra kıkıhı-mbıramündu-wamboane. Rananımbo asu ai nındou bıdıfırambo yamundı-ndeandürühi, ahei ngusıfoambe kıkımımbıfoareandür-amboane. Asu yamundıfe hoafi aboedı rananımbo nındou ai anihondü yamundıfe hoafi mbaharıhehındı ranaheimbo ai ndore hoafımbıyundür-amboane. Rananımbo asu ahei moaruwai hohoanımo ra yarıhi hoeımbırıhind-amboane.

Krit nındou ai afındı tı kai hoafımb-anei

¹⁰ Yını, nındou afındı ai hoafi mbahıbadı-rıhoundeimbi anıngomo, nga moanı hoafi yangrı-anemo, asu nındou aheimbo tıkaruhou wosıhoafı hoafıyomo-rundeimb-anemo. Nındou afındı ai rawarundı ra ai Suda-anemo, nındou fı-hoearı karu tırıhoemo-ndeimbi-yomondi mamısır-anemo.

¹¹ Nindou yahurai ai hohoanimo yamundarundi ra sibirigi randidundi. Ranane asu nindou bidifiri mam worambeahindi, ranaheimbo ngusüfo mamikararunduri kak semndimbohünda. Ranamboane se nindou yahurai-yafe yafambe ra kikihindapundifi.

¹² Horombo Kritikündi fifireandeimbi ahandihoari hoafiyuhü yahuya, 'Kritikündi aiana tikai hoafiyei arihündi. Ai nimambeahindi ninihondi moaruwai nahurai ratüpurimbo yiboarukoyeih afindi sahüsi arihündi,' mehu.

¹³ Rani hoafi ra anihond-ane. Ranamboane se aheimbo nginindi aboedi hoafindafinduri. Rananambo asu Adükarimbo anihondümbofe ra nginindimbeyo-wamboane.

¹⁴ Rananambo Suda-yafe hürütühoafi yangiri asu nindou ai hoafi hondümbo daboadi hihirarihindi ranahei ahini hoafi ranahambo ngiri hohoanimondei.

¹⁵ Nindou didiyei ahei hohoanimo sürühoeimbayo ana, asu ranaheimbo muᅇguambo moatükuni sürühoeimb-ane. Nga asu nindou ai moaruwai hohoanimoayei ra moai Kraisimbo anihondümbo-rihindi, ranaheimbo muᅇguambo moatükuni sürühoeimb-yopoani. Nga ahei hohoanimo ngusüfoambe afoero ranamboani moaruwai-ane.

¹⁶ Yafambe yangiri ai yarhi hoafiyehi, 'Ro Godimbo fifirihini,' asei. Nga asu ahei hohoanimo yarhi nafuiyehi Godimbo daboadi hihirihorühanei. God ai aheimbo moai wudireanduri. Ai hoafi kikihirihindühanei, nga ai ngiri aboedi hohoanimo randidi.

2

Hoafi nda nimorehi nindowenih boagirambo hoaf-ane

¹ Nga Taitus, se ndorihoeimbi hohoanimo rani-süngu nimorehi nindowenihimbo yamundowanduri.

² Nindowenih boagiri ranahamumbo hohoanimo nda süngufembo yamundowapuri. Ai ahamundihoari ndondu hibadundühi, nginindi-hamindi anihondümbondundi. Ai ngusüfo parundühi asu tñirifo tükündifeyoani moanane mbisimo nginindi mbiniᅇgomond-amboane.

³ Mare yahurai-animbo nimorehi boagirimbo amboani yamundowanduri. Ai aboedi sürühoeimbi yangiri niboadeih asu daboadani amonᅇonimbo hoafindeimboyei. Asu aheimbo nginindi hamindi bia ra hibadarümboe, nga yowan. Nga ai aboedi hohoanimo süngufembo ra yamundimbirihind-amboane.

⁴ Asu nimorehi ngusüfo kikihirihindeimbi ranaheimbo yamundife-ndürimboane aboedi hohoanimo ndahurai: Ai ahei nindowenihambo ngusüfo pandhipuri, asu ahei nimirambo amboani mam yahurai ngusüfo pambirihindür-amboane.

⁵ Asu ai ahei hohoanimo ra wudipoaporih hifandirihündühi, mbumundi mbiniboadei-amboane. Asu ahei wori ra diboadorihindühi hifandi-mbirühünd-amboane. Asu muᅇguambo aboedi mbifarihhindür-amboane. Rananambo asu ahei nindowenih-yafe hoarehi mbiniboadei-amboane. Ai rani hohoanimo ra muᅇgua süngumbirihünd-amboane. Rananambo nindou ai ngiri Godindi yamundife hoafi ranahambo tiriboandih hoafindei.

Hoafi nda hoarifamborimbo hoaf-ane

⁶ Mam yahurai se hoafindafipuri, nindou akidou hoarifambori-yomondeimbi ranahamumbo, nga ai-amboani ahamundi hohoanimo ra ahamundihoari wudipoaporu hifandimbirund-amboane.

⁷ Hohoanimo muᅇguambo se rawarowandi ra, se-amboani aboedi nafuimbo nimbafani nindou ai shambo horihininhü süngu-mbirihinin-amboane. Nindou yamundife ratüpuru ra anihondümbo hondü ndondo yamundowandi.

⁸ Asu se anihondumbo yangiri hoafindafi ndandi. Rananimbo nindou ai ngiri sishambo moaruwai-ani mbisei. Nga rananimbo sihelimbo nginindarihumuni ai amoanngi-ndeimboyei sapo sihelimbo moaruwai hoafimboaye ra ninimoatukuni moaruwai moai rarihundi.

Hoafi nda moani ratupuriyei-rihundeimbimbo hoaf-ane

⁹ Se moani ratupuriyei-rihundeimbi yando yamundowanduri hoafindafinduri munguambo moatukuni ai ahei bogori ranahandi hoarehimbeyi-amboane. Asu ai diboadondihi aboedi ratupuri ratupurimbeyi-amboane. Rananimbo ahei bogori ranai 'aboed-ane' mbeyahomondur-amboane. Asu ai ngiri ahei bogori ranahamumbo moaruwai hoafi simbori hoafindahupuri.

¹⁰ Asu ai ahamundi-mayo napo bidifiri moani ndahumundimboyei, nga yowan. Rananimbo bogori ai aheimbo anihondumbo-ndundurimboemo. Raninambo asu ahei ratupuri munguambo raninambo siheli God aboedambo-reamuneimbi ahandi yamundife hoafi ranahambo nindou ai aboed-ane mbiseimboyei.

Sihiri aboedi niboadefombo Kraimbo hibadihurimboane

¹¹ Sihiri fifirihundi, nimorehi nindowenih mungu aboedambofe-ndurimbohunda Godindi moani hipoambofe weindahi tukumefeyo.

¹² God ai sihelimbo moani hipoambo-mareamuni hohoanimo ranai-ane sihelimbo yamundi-reamuni arandi. Godimbo daboadi hihirife hohoanimo asu munguambo hifinindi hohoanimo moaruwai ra hinngi-fembohunda yamundi-mareamuni. Sihiri wudipoapondihu hohoanimo-ndefomboane, ndasimboani mbumundi hahabodefuh asu Godindi hohoanimo sngundi-humboane.

¹³ Sihiri yarihundani anihondumbo-ndihunduh, siheli God asu Aboedambore- amuni-randeimbi Sisas Krai ai himboamupuimbo-randeimbi dibofe weindahi tukufemboayu ranahambo hihifi-hihifyefuh hifandarihundi.

¹⁴ Sisas ai sihelimbo munguambo moaruwai hohoanimo-ambeahindi aboedambofe- munimbo yifimayu ahandi yangiri suruhoeimbi nindou ningombohunda. Nindou ranai aboedi hohoanimo yangiri sngufembo hohoanimondei nduhundi.

¹⁵ Hoafi ra yamundowanduri ndandi. Aheimbo nginemindurimbo asu moaruwai hohoanimo hinngi-fembohunda nginindhundo hoafindafinduri ndandi. Nga asu sishambo nindou ai nindou yangir-ani mbiseimboyei.

3

Sihiri aboedi hohoanimo ranahambo nginindi niboadefimboane

¹ Se nimorehi nindowenihambo ngusufoambe botindowanduri ndandan-animbo, ai gafman asu gafmani-yafe ratupuriyomo-rundeimbi-yafe hoarehyeihi ahamundi hoafi sngurihinduh nafindhundi nmandeimbo aboedi ratupuri ratupurimbeyi-amboane.

² Nga asu ai ngiri nindou ngorumbo moaruwai hoafindei. Asu ai ngiri yifiarindei, nga ai wudi-wuindeih nindou-yafe himboahü ahei fi hifinambo-ndihindi.

³ Nga se fifirowandi, horombo sihiri amboani ngusufokoate-yefi, hoafi himborikoate-yefi asu Satan ai sihelimbo tikai hoafimemuni. Sihiri afindi moatukuni moaruwai hohoanimo ngusufoambe botire-ndeimbi, ran-hoarehü manimboefi. Sihiri nindou moaruwaimbofe hohoanimo sngurihu asu napo hohoanirihu marihundi. Asu sihelihoari amboani simbori ngininduriyefi rihunduh maniboadefi.

⁴ Nga asu God Aboedamboreamuni-randeimbi ai sihelimbo hohoanimo-yumunuh hipoambo-mareamuni ra weindahi tukumefeyo.

⁵ Sihiri moai aboedi hohoan+moyefani-yupoani ai sihefimbo aboedambo-mareamuni, nga wani. Nga ahandi hipoambofe ranamboyu sihefimbo aboedambo-mareamuni. Ai sihefimbo popoai-marihemuna, sihiri nimir aboedi tukumehunda asu Yifiafi Aboedi ai sihefimbo simbori yangiri aboedi ningombo masemuni.

⁶ Sisas Krai Aboedamboreamuni-randeimbi ahandi sunguyo God ai sihefimbo Yifiafi Aboedi afindi masemuni.

⁷ Kraiindi hipoambo ra sihefimbo mbumundi nindou yaho dukamareamuni. Ranamboane asu yangiri koaduru-koadurumbo ningombohunda sihefimbo kamafoareamuni. Ranahambo anihondumbo-ndihunduh hihadihu nimboefimboane.

⁸ Rani yamundife ra anihond-ane. Nga se ranahambo hoafindafani nindou aboedi fifirimbirihind-amboane samboanahi hoafayah. Rananambo asu Godimbo anihondumbo-rihindeimbi ai aboedi hohoanimo sungufembo tihirifombeyei-amboane. Rani-moatukuni aboed-ane asu munguambo nindou fandihendurimboe.

⁹ Nga asu mamikarambo hihindi hoafi ra ai dudu-duduyei wakirihirihunduh, amao mam-yei ndurimbo wataporimboruh, asu nginindiyehi Mosesindi-mayo ahinumbi hohoanimo ranahambo hoafina simbori-simborayei, nga ranahambo se ngasundowandi. Nga sihiri fifirihundi ranana ngiri sihefimbo fandihemun asu ai ngiri sesi aboedi hisindo.

¹⁰ Nindou yikurubu-reandeimbi ahambo mamimboyo yimbumboyo ahini hoafindafindo. Nga ai hoafi himborikoate-nduani, se ahambo daboadi hihindiworu.

¹¹ Se fifirowandi, nindou yahurai ra ai nafi aboedi hiningirunduh moaruwai hohoanimoyomo arundi. Asu ahamundi moaruwai hohoanimo ranai ahamumbo pap-hoafimarapuri.

Bidifiranambo hoafi

¹² Sungunambo Artemasiyu asu Tikikusiyu shambo sowana koandih-hinimboyahi, nga se wambo sowana Nikoporis ngoafinambo sifombo tihirifondafi. Nga se fifirowandi, ngisihari tukifeyo-ambe ro Nikoporisihu nimboamboanahi masahi ra.

¹³ Se ahinumbi fifirundeimbi Sinas weimbo Aporosi yimbu ahafanimbo nafi ho ra wuindo fandihawapira ai ngiri nini-moatukunimbo mbonimbo-ndandifani.

¹⁴ Sihefi nindou ai aboedi ratupuri raniwami niboadeimbo ra fifirimbirihind-amboane. Asu nindou mbonimbo-arihumundi, ranaheimbo mbifarhe-hindur-amboane, asu ai hifi ndanhu ngiri moani nimboei.

¹⁵ Munguambo nimorehi nindowenih ro-babidi aniboadei nda ai shambo hihifarahunini. Anihondumbo-rihindeimbi ai yhoefimbo hohoanimo-ayahumuni ranaheimbo hihifindanduri. Nga moani hipoambo hohoanimo ra munguambo se-babidi mbeyangoro-wamboane.

Firemon

Pas Por ai Firemonimbo sürü papimarandi

¹ Firemon, sihambo pas nda ro Por-anahi sürü paparhandi shefi wandafi Timoti dibo. Ro Sisas Kraisindi ratupuri süngunambo karabusyahe nimboamboanahi asu yihoefti wandafi se ro-babidi mam ratupuri ratupuriyefi-rihundeimb-anafi.

² Asu ro shefi rehi Afia-ane asu shefi wandafi Arkipas ai ro-babidi ami nahurai Kraisindi ratupuri ratupuriyefi-rihundeimb-ani asu Kraisindi nendi shafi worambe fandhi-rihundeimbi ranaheimbo amboani pas nda sürü paparhandi.

³ Ape God Adükar Sisas Krais-dibo ai sheimbo moani hipoambofe hohoanimo asu ngusüfo afurife kifeimbi hohoanimo ra mbisabinandür-amboane.

Firemon ai Adükarimbo ngusüfo parirühi anihondumbo-rirühani

⁴⁻⁵ Se Adükarimbo ngusüfo pariworühi anihondumbo-rwor arandi asu Godindi nendi ranaheimbo amboani ngusüfo parowandüri arandi hoafi ra himboriyahühanahi. Ranimboanahi muᅇguambo si ro Godimbo didibafiyahühi ra sihambo hohoanimo-yahaninühi dükarheaninühanahi asu ranimbohünda ro wandi God rana-hambo didibafiyahando arihandi.

⁶ Se ro-babidi anihondumbofe-rambo animbafi. Ranimboanahi asu ro Godimbo didibafiyahando arihandi shafi anihondumbofe ranai randeandani aboedi shafi hohoanimoambe tükümbifeyo sahehea. Sihiri Krais-babidi animboefti asu raninambo ahandi-mayo muᅇguambo aboedi moatükunü sihiri masahumindexi ra se ndondo türüboadowandi sahehea didibafiyahando arihandi.

⁷ Karhasi wandafi, se Godindi nendi ranaheimbo ngusüfo parowandüri arandi ranimboane asu aheimbo ngusüfoambe nginira-mindindüri arandi. Asu raninambo afindi hihifi-hihfiyahühi wandi ngusüfoambe afure akiaro.

Firemon ai Onesimusimbo wandafimboriri mberümandu-wamboane

⁸⁻⁹ Se mam moatükunü rambrowanda saheeamboanahi. Ro sihambo Kraisindi süngu randowandi randowandi-ndamboyahi ra yihimbokoate-anahisi, nga ngusüfo pefe hohoanimo rani-süngu sihambo düduweheanini. Sapo ro Por boagiri-yamboanahi asu ro Kraisindi fondühi ahandi hoafi semindi homböhündamboanahi, nga haponda ro karabusyaheamboanahi. Nga asu ro sihambo ngusüfo parihetaninühi wamboanahi hiningirou safi ndarthe hoafiyahanini.

¹⁰ Ro sihambo ndarthe düduweheanini Onesimusimbo-hündambo. Aiana wandi nimori hond-ani Kraisindi sünguna. Ro karabusyahe nimboambo Kraisimbo anihondumbo-fembo yamundimarhin-ani.

¹¹ Horombo ana ai moai mamimbo amboani sihambo aboedi farihenini raran ratupuri ra, nga hapondan-ambe ana ai se-anafi asu ro-anahi shehimbo aboedi ninini ratupuri fandihemunümbui.

¹² Haponda ro ahambo sihambo sowana hihirihini koararhehini asu ai wandi ngusüfoahünd-ani.

¹³ Ro aboedi hoafi ra sahamindexi hahabodihane ranihumbo wambo ndanihu karabusimarundra animboahi. Ranimboyahi asu ro Onesimusimbo ndanihu kikihindühü-mindexihani asu ai shafi fondihu wambo mberihendira sahehea hohoanimoayahi.

¹⁴ Asu awi ro sihambo wambo farhefe-ndirimbo huti-hütiyoninimbo ana moeisahi, nga moani wambo se randowandi mberisafan-animbo randiheamboayahi. Se shafi

hohoanimo nambo refemboanahi randowandi asahi. Ranimbo ana, ro ngiri nini-moatükunü nününgundheandi, nga nda wambo se randowandi mbisafan-animbo randheamboyahü.

¹⁵ Ai sihambo akidou hinngi-mareanini, nga awi refeanasi asukai se ndowarindifani ai se-dibo gedühi mbününgu-wamboane.

¹⁶ Ai se-dibo moani ratüpurüyu-randeimbi-yupoani, nga ngusüfo pariworeimbi wandafimbiyu-wamboane. Nga ra aboedi safane. Se yahurai ahambo ndowarindifi. Ro ahambo ngusüfo pararhini, nga sihambo ai moani ratüpurüyu-randeimbi asu Kraisindi süngu sihafü wandafi kapeih-ani. Ranimbo se ahambo afindi safi ngusüfo pandiwori.

¹⁷ Nga asu wambo se sihafü wandaf-anahi asafindiri ana, asu mare yahurai-safi ahambo amboani wandi wandafi mbisafindowohü hühindiwori.

¹⁸ Asu ai sihambo moaruwai hohoanimo-yuninühi sihafü-mayo bidifiri moatükunü moani asemüdu ana, se süngunambo rani-moatükunü ranahambo wandi ndüri pando mbunda hoafindafindiri.

¹⁹ Ro Por wandi warinambo simbori saimbo moatükunü sürü parhe asheheandi. Ro-animbo sihafü nine-moatükunü ai ramareandi ranimbo sihambo hihirindihe ndahaninimboyahü. Nga se wandi sünguyafi anihondumbo-rowandeimbi tükümefoandi rani-nambo se simbori wambo saimbo-aiyafi ranana sihafü fi nngö hohoanimo rananesi, nga asu ro ngiri ranahambo sihambo watapori-mbondihanini.

²⁰ Nga wandafi, sihiri Adükari-babidi animboehi ranimboane asu se wambo hihifi-hihifindafindiri. Sihiri yibobo Kraisindi nindou-anehi, nga ranimbo-hünda se wandi ngusüfoambe ndondo kündowandürühi Onesimusimbo wandafi mbisafindowohü hühindiwori.

²¹ Se wandi hoafi himbori-ndamboyahü sahehea anihondumbo-rheaninühi pas nda sürü paparihanini. Ro haponda sihambo rani hohoanimo ra randowandi sahehea düduweheanini. Rani hohoanimo ra ngasüdo hawa asu aboedi adükari hamindi rani-poanimbo randowamboyahü sahehea fifiri-heamboanahi.

²² Awi ro sihambo mamü hoafi ngörü hoafindahanini samboanahi. Asu se randowandühi wambo sihafü worambe fondi nafindihao hinngindowandi. Nga ro fifiri-heamboanahi God ai sihei didibafife ra himborindu haya asu wambo siheimbo sowana koandhendiri yahumboani.

Hihifi hoafi bidifiri

²³ Epafra ai ro-dibo Sisas Kraisindi hoafi süngunambo karabusiyaho ndanihu animboehi ai sihambo hihifaranini.

²⁴ Wandi Kraisindi ratüpurüyefi-rihundeimbi Mak, Aristakus, Dimas asu Ruk ai-amboani sihambo hihifarünini.

²⁵ Adükari Sisas Kraisindi-mayo moani hipoambofe hohoanimo ranai sihei ngusüfoambe mbimarondür-amboane.

Hibru Hibruhündi anihondümbö-rihindeimbimbo pas sürü papimarandi

God ai ahandi nïmorïndi süngu sihefïmbo hoafïmayu

¹ Horombo God ai afïndimbo afïndi moatükunï süngure haya sihefï amoao mamï ranaheimbo ahandi hoafï hoafïyomo-rundeimbï-yomondï yafambe süngure haya hoafïyundürï marandi.

² Nga asu hapondani bidifïrani si ndanambe-ane God ai ahandi Nïmorïndi yafambe süngure haya hoafïyumunïmboani. Nïmorïndi sünguyu God ai muñguambo moatükunï sünü hïfï ra nafïmarandi. Raniyu asu ai Nïmorïmboya, ai muñguambo moatükunï ra ahandi yangïrïmbeyo-wamboane yahuhaya kafoarirï hinïngïmarirï.

³ Ranani asu Nïmorï ranai God ahandi si adükari ranambe himboamupui-randeimbani. Ranani asu ai Afïndandï fi wusïndamündümbo nou anüngu. Ranane asu ahandi hoafïndi ngïnïndi ranambo muñgu moatükunï ra kikihamïndi anïngo. Ranane asu sihefï moaruwai hohoanïmo foafoefembo ratüpurï ra moendïre haya süngunambo hafu Bogorï Hondündï warï hondü warani bogorï hondümböfi mamaru.

Nïmorï ai sünambeahïndi nendi ngasündeamboani

⁴ Godïndi Nïmorï ai adükari mböfi tüküfiyuane asu sünambeahïndi nendi ai ranï hoarehï tüküme fundi. Mami yare ra nou-ane Ape God ai ahambo 'Wandi Nïmorï' yahu dükari rühï adükari ndürï ra sagadowohü asu sünambeahïndi nendambo ndürï akïdou masagapurï.

⁵ Nga God ai mamï-simboani moai sünambeahïndi nendi ranahamumbo mamïmbo amboani hoafïyuhüya,

“Hapo ro sahea, ‘Seana wandi nïmorï-anafi,

nga haponda ro sihafï Apembo-yaheamboanahi, ’ ’ asahi,
yahu. Asu asükai moai sünambeahïndi nendi mamïmbo yahuya,

Buk Song 2:7

“Ro ahandi afïndïndamboyahi,

nga asu ai-amboani wandi nïmorïndümbui, ”
yahu.

2 Samueï 7:14

⁶ Nga ndeara ai ahandi amonngo nïmorï mamï hïfïna koafoefimbo yahuhaya hohoanïmoyuhü nïmarümbo, asu ai mamï yare hoafïyuhü yahuya,

“Muñguambo sünambeahïndi nendi ranï amboani moani ahambo yangïrï-anïmbo hohoanïmo-ndïmondowohü, ‘Ai yangïrï-ani adükariyu,’ mbïsimo, ”

Io 32:43

mehu.

⁷ Hoafï nda ndahuraiyo ai sünambeahïndi nendambo yare hoafïyuhü yahuya,

“Aiana sünambeahïndi nendambo werï nahurai nafïrapurühï,

asu ahandi ratüpurïyomo-rundeimbï ranahamumbo hai imami nahurai nafïrapurï-randeimb-anemo, ”

Buk Song 104:4

mehu.

⁸ Nga ahandi Nïmorï ranahambo God ai yare hoafïyuhü yahuya,

“O God, sihafï ngïnïndi hïfandarandi ranana koadürümbo-koadürümbo hohane,

Se sihafï nendi ranaheimbo mbumundï hohoanïmo süngu anandi hïfandïrandürï arandi.

⁹ Seana nïne-moatükunï mbumundayo ranahambo yafohorowandühanafi,

nga asu nïne-moatükunï farïfarümbayo ranahambo yïboaruko-rowandühanafi.

Ran+imbo-hündamboyo s+hafi God ranai Adükar+imbore d+bon+yun+ni
 h+ni+ng+marean+ina h+h+fi-h+h+fayafi,
 sapo s+hafi wandafi mam+imbo yahurai h+h+fi-h+h+fi segopur+koate-a,” *Buk Song*
45:6-7

mehu.

¹⁰ Ai asükaiyu Ni+mor+imbo yare hoafi+yuhü yahuya,

“O Adükar+i, horombo bi+d+fi+ran+ hondü se h+fi naf+ra mbura
 asu s+hafi war+nambo ni+moamo sünü ra naf+marand+.

¹¹ Ran+moatükun+ ranai ana awand+hoemboe,
 nga seana moan+ rando yahurai yang+ri+ ni+amboamboyafi.

Ran+moatükun+ ranai ana muñguambo sapo hoear+ rawefeyo nou yahurai
 won+mb+ind+imboe.

¹² Asu se warambeimbi hoear+ momondefeyo nou rando
 ran+moatükun+ ra momondo-wamboyafi.

Asu se randowandan+

ran+moatükun+ ranai nindou hoear+ ñgorü güdeandan+ ñgorü h+imboayu nou
 rand+femboe.

Asu seana ñg+ri+ ñgorüpoan+ findafi,

nga moan+ koadürümbo-koadürümbo yahurai yang+ri+ ni+mbaf+imboanafi,” *Buk*
Song 102:25-27

mehu.

¹³ Nga God ai moai sünambeah+nd+ nendambo mam+imbo amboan+ yare hoafi+yuhüya,

“Wand+ war+ hondü waran+ se ni+mar+fi,

nga ranan+imbo asu süngunambo s+hafi hürütümb+ nindou ranaheimbo s+hafi
 yirümbo hoareh+ h+ni+ng+ind+heandüran+,

asu se yiri püh+ndafi ni+mand+fi,”

Buk Song 110:1

yahu.

¹⁴ Sünambeah+nd+ nend+ ra asu ni+nemoa? Aiana God+nd+ d+bor+h+nd+ nend-
 anemo. Aiana God+nd+ ratüpur+ ratüpur+yomo-rundeimbi yang+ri-anemo, asu ai
 koamar+hepur-anemo sapo nindou aboedambofe-ndür+imboayu ranaheimbo far+hefe-
 ndür+imbohünda.

2

Nindoumbo aboedambofe ranana adükar+ ham+nd-ane

¹ Ran+imboane awi s+h+ri+ moan+ ni+ne hoafi h+imbor+mayef+ ra ñg+ni+nd+ saf+
 ki+ki+h+nd+hum+ndef+ hohu ranahambo süngund+humboane. Ranan+imbo asu s+h+ri+
 ñg+ri+ ran+moatükun+ ranahambo gübüsüboad+hundüh+ fun+nd+hehund+.

² Horombo God ai sünambeah+nd+ nend+yomond+ yafambe süngure ah+inümb+
 hoafi hoafi+yumbühünd+ ñg+ni+nd+ meñgoro ranahambo an+hondümbo-femboane. Nga
 asu nindou düdi ai süngufekoate-ayu-ane asu h+imbor+koate-ayu-ane ranana nindou
 ranai ni+ne-moatükun+ moaruwai ramareand+ simogodüh+ t+ñ+ri+fombü hohoan+mo
 masahümünd+.

³ Ran+imbo-hündambo-an+imbo asu adükar+ ham+nd+ aboedambofe-mayo ra s+h+ri+
 h+imbor+ndefüh+ gi+g+ri+ana-mboefeyo ana, ra asu nüñgund+hu mafeboehua? Sapo
 Adükar+ ai ahand+hoar+yu aboedambofe hohoan+mo ranahambo weañgurüh+ hondü
 watapor+imbo-marand-ane. Ran+yo asu nindou di+di+yei h+imbor+mayei ranai ranana
 yi+hoef+imbo an+hond-anes+ masei.

⁴ Mam+ yare God ai ahand+ aboedambofe hohoan+mo an+hond-anes+ yaho hoafi
 ra ahei fih+ türe haya adükar+ ñg+ni+nd+ moatükun+, asu hepünüfeimbi moatükun+
 af+nd+ ranambo ahei hoafi ra an+hond-ane yahu nafuimemuni. Ran+yu asükaiyu

Yifiafi Aboediñdi ranipoanimo ranipoanimo nginindi ra moani ahandi hoanimonambo yangiri nafiramundi yibobo-mareanduri. Asu ranimbo-hundambo-animbo sihiri gigrana-mbofepoani, nga himborayehi ra kikhisafi-yimindimboane.

Aboedambofe-rambo Nindou bogori

⁵ Simbori ningo hohoanimo tukufemboayo ranahambo wataporimbo-arihundi ra God ai moai sunambeahindi nendi bogorimbofe hifandiyo ningombo dibonyu hiningireapuri, nga wani. Nga nindoumboyou ramareandi.

⁶ Refembo-mayoyosi, nga asu Godindi bukambe ngoru-kimi yare hoafiyowohu yahoya,

“Nindou ai sihafimboahuni nea,
asu God se ranaheimbo hohoanimo yafai?”

Nindou nimori ranai nini-moatukuni-mayei-amboyafi
se ranaheimbo didiboado-rowanduri hafarand-a?

⁷ Sapo se nindou aheimbo moani bodifombo sunambeahindi nendi ranai nimoamoyomondani

asu aheimbo rani-hoarehi rowanduri hiningi-marowandur-anesi.

Nga asu se ahambo nginindi sabado hawa ai adukari hamindi hond-ani safindo hawa,
ai mungu moatukuni ranahambo bogorimbofi mbuninguwamboane,

⁸ Se nindou ranaheimbo mungu moatukuni ra ahei hoarehimbeyo-wamboane safi
hawa hiningi-marowandur-ane,” *Buk Song 8:4-6*

meho. Ai rani-moatukuni rareanduhi munguambo moatukuni engoro ra nindou hoarehi hiningi-mareandur-ane. Nga asu moai hapondanambe ana hoeirihunda nindou ai munguambo moatukuni engoro ra hifandihundi, nga wani.

⁹ Nga sihiri Sisasimbo hoeirihuri! Bodifomboyou God ai ahambo sunambeahindi nendi-yomondi hoarehi hiningimariri. Asu ahandi moani hipoambofe hohoanimo rani-sungunambo munguambo nindou ranaheimbo sunguna yifimbiyu yahuhaya. Haponda sihiri hoeirihura Sisas aningu God ai ahambo himboamupui-randeimbi nginindi sagado hayambo ai adukari hamindi hond-ani ehundo sapo ai asubusi ranifihiyimayuranimbo-hundambo wambo.

¹⁰ God aiana mungu moatukuni ra ninindih-ani asu ai munguambo moatukuni ra nafimaranda tukumefeyo. Ai ahandi nimori afindi ranaheimbo semundunduri hafo aboedambo-fendurimbo asu ahandi himboamupuimbo-randeimbi ranambo yibobofe-ndurimbo mehu. Ranimboane asu God ai Sisasimbo asubusi sunguyo ahambo boatei hondu ndore nafirumundi hiningimariri. Ranimboyou asu Sisas aianimbo nindou aboedambofe-rambohundambo horombofe bogor-ani. God ai rani moatukuni ramareandi ra moani mbumundi hamind-ane.

¹¹ Sapo Nindoumbosuruhoeimbi hohoanimo sagaduri-randeimbi ranani asu nindou suruhehindeimbi-mayei rananei munguambo aiana Afindi mamirani ranahandi nimori yangir-anei. Ranimbo-hundambo wamboane asu Sisas ai ngiri aheimbo wandi akohoand-anei yahundurimbo amoningu-ndu.

¹² Asukaiyu ai hoafiyuhü yahuya,

“God, Ro wandi akohoandi ranaheimbo sihafiratupuri ranahambo wataporimbo-ndihandurimboyahi.

Mungu afindi fandife-ambe ro sihambo kakisaondi-haninuhi God adukar-ani mbisahaninimboyahi,” *Buk Song 22:22*

mehu.

¹³ Asukaiyu ai yare hoafiyuhü yahuya,

“Ro ahambo yangiri ngusüfo pandihinuhi anihondumbo-ndihini ngamboyahü,” *Aisaia*

8:17

mehu. Asukaiyu ai yare hoafiyuhü yahuya,

“Ro ndanimboahi God ai wambo munguambo nimori masendiri rani-babidimbo,”
Aisaia 8:18
 mehu.

¹⁴ Sapo nimori ranai nindou fimboyahi nimboei-ambe asu Sisas ai-amboani mamí yare ai ramehindi nahurai tüküfi nindoumbofi haya manungu. Hifi ndanihü ahandi yifi süngu sapo Satan yifiyo-rambo hohoanimo nimindihü anungu ranahambo raguanambo-ndihiní yahuhayamboyu tüküme fiyu.

¹⁵ Nindou yifimbo yihimboyei habodei marihündi. Munguambo si maho ra ai hifi ndanihü nimboei-ambe ra yifimbo yihimbombo ranai kikihisafi-ramindindüri maninggo. Rani-süngumboyu Sisas ai hifi ndanihü yifimayu aheimbo yifi yihimbombo ranambeahindi aboedambofe-ndürimbohünda.

¹⁶ Sihiri rani-moatükuní ra fifirihündi, Sisas ai moai sünambeahindi nendi farihendüri randi, nga Abrahamindi ahurí mamí farihendüri arandi.

¹⁷ Mamí rani-süngumboyu asu ai-amboani ahandi wandafi mamí ramehindi nou munguambo moatükuní ra ahandi fi amboa mamí yare yahurai tüküme feyo. Raniyu ai hipoambore-randeimbi asu ndore hohoanimo Godimbo sai-randeimbi bogori adükari-mbofe tüküfemböhündambo nindoumbofi tüküme fiyu. Ai ramefiyu ra sapo nindou ahei moaruwai hohoanimo yei arihündi ranahambo ahandi horinambo gogorifehe-ndürimbo-hündamboyu.

¹⁸ Ranimbo-hündambo-animbo asu nindou daboe nine moaruwai hohoanimo refe hoeifembo moatükuní tüküfendüri ranaheimbo fandihendürimbui sapo ahambo amboani rani-moatükuní ra tüküme fendowa tinirifo ra marore hayambo wambo.

3

Sisas ai Mosesimbo ngasündirimboani

¹ Ranimbo-hündambo-animbo sürühoeimbi wandafi mamí, siheimbo amboani God ai wand-anei mehündür-anei. Awi se sapo Sisasimbo diboadondhi hohoanimondei. Ai Godindi hoafi semindi ho-randeimbi asu Godimbo shai-randeimbi adükari bogorani. Sihiri ahambo anihondümborihu mburihu wataporimborihu arihündi.

² God ai ahandi ratüpurimbo-hünda Sisas ahambo kafoariri hiningmarirani. Ranani asu Sisas ai Godindi ratüpurí moani ndore ratüpuríyu-randeimbayu. Sapo Moses ai Godindi worimboyahi maniboadei nendi-babidimbo moani ndore ratüpuríyu marandi nou-ani.

³ Sisas aiana Mosesindi ndürí ranahambo ngasündeandeimb-ani, sapo nindou worí worimboarandi ranai ndürümbiyuwuhí asu worimbomarandi worí ranai moan-ane.

⁴ Awi sapo munguambo worí ra nindou mamí ai worimbondandaní animbo fondarimboesi. Nga awi munguambo moatükuní ranamboani God ai yangir-animbo nafiramboani.

⁵ Moses ai Godindi ratüpuríyu-randeimbi nindouyu haya moani ndore Godindi nendi munguambo ranaheimbo hifandimarandüri hu. Ramareandi rananimbo-animbo asu God ai nini-moatükunimboyu süngunambo wataporimboayu ranahambo nafuirandüri marandi.

⁶ Nga Kraisi ranai-ani Godindi Nimoriyu haya moani ndore Godindi worí nahurai-mayeí ranaheimbo hifandarandüri. Nga nginindi ninggo hohoanimo ranahambo kikihisafi-ríhumindifühi hihifi-hihifiyefühi Adükari ranahambo himboayefi ana, asu shiri ahandi worí nahurai-ayefi.

Godindi nendi aheimbo harifehe nimarí hohoanimoane

⁷ Ranimbo-hündambo-animbo asu shiri Yifiafi Aboedi hoafi-memunimbo türüoadi-humboane. Ai yare hoafiyowohü yahoya,
 “Asu haponda se Godindi yafambehündi hoafi himborindeihí ana,

⁸ se ngir+ himbo-sih+mond+hehindi,
 sapo sihei amoa mam+ horombo ai wos+hoafor+ hohoan+moyei+
 wand+ hoafi mbah+r+hehi mar+hünd+ nou.
 Nim+ woh+ fur+koate-reandü+ nimboei-ambe ai himbor+koateyeih+
 wambo moani yar+hi s+sind+r+hi hoeimar+hind+r+.
⁹ Ran+hü ai nimboeimbo ro nine ng+nind+ moatükun+ 40 himbanimbo ratüpur+mayah+
 munguambo ra hoeimar+hind+yosi.
 Nga wambo s+sind+r+hind+rüh+ ai nungu-nahurai-yuke masahünd+r+.
¹⁰ Ran+yah+ asu ro nindou wand+ ratüpur+ hoeimar+hind+
 ranaheimbo ng+nind+r+harüh+ hoafiya-handürüh+ sah+ya,
 ‘Aiana munguambo si ra ro hohoan+moayah+ süngur+hindüh+yeipoan+
 nga ai wand+ hoafiyaheimb+ ra y+boaruko-r+hindahanei,’ masah+.
¹¹ Ran+mboyah+ asu ro ng+nind+r+handürüh+ dabari+yaheandüh+ sah+ya,
 ‘Nindou ranai sapo ro aheimbo har+hefe n+mar+imbo hifi masahandür+ ranambe
 ngir+ ngei,’ masah+,” *Buk Song 95:7-11*

mehu.

¹² Wandafi mam+, se hibad+hümbö. Nga sihei mbusümo nindou mam+ ai ahand+
 ngusüfoambe hohoan+mo moaruwai tükünd+fendowohü an+hondümböfe-koatendeih+
 asu ai sapo God yang+r+ koadürümbo nunguwemb+mayu ranahambo hin+ng+indir+
 haya hohoan+mo rani süngundüfimbui.

¹³ Nga sapo God ai si ranahambo hoafiyuhü, ‘Hapo,’ mehu ra awi n+ngomboane.
 Nga ranan+imbo asu haponda ndefeambe se siheihoari munguambo si aho ran+fih+
 simbor+ far+hefiründei ngei. Nga hibad+hümbö nindou mam+ seambeah+ind+ ai
 ahambo hohoan+mo moaruwai tükünd+fendowohü t+kai hoaf+ind+ndoan+ asu ai hoafi
 himbor+koate-ndüh+imbo mam+kar+ hohoan+mondümbui.

¹⁴ Sapö horombo b+id+f+r+ si hoan+ Kraisi+imbo ng+nind+ an+hondümbö-mar+hur+
 hefi nou yahurai hefi-hefi+imbo süngunambo b+id+f+ran+ y+fayef+ ana, sihir+ Kraisi+ind+
 ngunind+imbo-ndahumboyef+.

¹⁵ Nga asu se rani hoafi himbor+mayei ra mitan+indü-hümündimboyei, sapo ai yare
 hoafiyowohü yahoya,
 “Haponda se God+ind+ yafambehünd+ hoafi himbor+indeih+ ana,
 se himbo-s+homo-nd+hehindi sapo horombo sihei amoa mam+ ai God+ind+ hoafi
 himbor+koate-yei+ mbah+mar+hehindi nou,” *Buk Song 95:7-8*

meho.

¹⁶ Nindou d+id+yei sapo God+ind+ yafambehünd+ hoafi himbor+yei hehi asu rani-
 moatükun+ ranahambo süngufekoate mbah+mar+hehinda? Nindou mungu ranai ana
 sapo Moses ai Isip hifambeah+ind+ semündündür+ mahu rani+yei ramehindi.

¹⁷ Nindou daboe God ai 40 himban+imbo ng+nind+mararü hu-a? Ai ramefiyu ana
 nindou sapo moaruwai hohoan+moyei hei asu ai nim+ woh+ fur+koate-reandüh+
 y+f+saf+mayei ranaheimboyu ng+nind+marandür+.

¹⁸ Asu nindou daboe God ai dabari+fih+ horombo hoafi hoafiyuhüya,
 “Ai ngir+ ro aheimbo har+hefe n+mar+imbo hifi masahandür+ ranambe ngei,”
 mehu-a? Sapö nindou ahand+ hoafi y+boaruko-r+hindüh+ mbah+mar+hehindi ranahe-
 imboyu yare hoafi+mayundür+.

¹⁹ Ran+imbo-an+imbo awi sihir+ hoeind+humboane. Sapö ai God+ind+ hoafi
 an+hondümböfe-koatemayei ran+imbo-hündambo wambo-an+imbo asu ai ngir+ har+hefe
 n+mar+imbo hifi God hin+ng+imareand+ ranambe ngei.

4

God+ind+ nend+yei har+hefe n+mar+imbo

¹ Nga God ai aheimboya, ai harifehe nimarimbo ranambe ngeimboyei yahuhaya horombo hoafimareandi ra yangorombo-wambo sihiri rani-moatükuní ranahambo wataporimbo-marandi ra ndahumindemboyefi. Awi sihiri ranahambo ndondihu hibadihumboane, nga nindou mamí ai harifehe nimarimbo moatükuní ranambe hokoate-ndu haya bodiboembui.

² Nga sihiri amboani Godíndi aboedi hoafi ra himboriyefi-mboanefi, sapo amoao mamí-mayeí ai yaríhi himborimayeí nou. Ai hoafi ra himborimayeiyosi, nga asu ai ranahambo anihondümbofe-koateyehi süngufekoate-mayeí ranimbo-wamboyo moai ndoreandüri.

³ Nindou sihiri hoafi ranahambo anihondümbo-rihundeimbí ana, harifehe nimarimbo ranambe hefi-rihundeimb-aneí. Sapo rani-moatükuní ranahambo God ai yare hoafiyuhü yahuya,

“Ro ranaheimbo nginíndi-yahandürühi dabari-yaheandühi sahiya,

‘Ai ngiri sapo ro aheimbo harifehe nimarimbo hifi segudürümbo-mayahí ranambe tükündahindi,’ masahi,”

Buk Song 95:11

mehu. Ai Moses nüngu-ambe rani hoafi ra hoafimayu. Nga horombo ai muᅅguambo moatükuní nafíramündi mbura ahandi ratüpurí ra muᅅgumayo.

⁴ Nga Baiborambe ᅅgoründühi rühi 7 si ranahambo sapo yare hoafiyowohü yahoya,

“God ai ratüpuríyu humbo 7 si rani-simboaniyu warí hare mamaru,”

Stat 2:2

meho.

⁵ Mare mamí rani-moatükuní ranahambo asükaiyu yare hoafiyuhü yahuya, “Nindou ranai ngiri sapo wandi harifehe nimarimbo hifi ranambe ngei,” mehu.

⁶ Israer nindou ranai weaᅅgurühi hoafi aboedi ranahambo himborimayeí aiana moai harifehe nimarimbo hifi ranambe hei sapo ai rani-moatükuní God ai hoafimayu ranahambo anihondümbofe-koatemayeí ranimbo-wambo. Nga asu nindou amurimayeí aiana ranambe ngeimboyei.

⁷ Ranimbo-hündamboyo asu süngunambo God ai asükaiyu ᅅgorü si ra hiniᅅgi-mareandi, sapo si ranahambo dükareandühi “ndaní si” mehu ra. Godíndi hoafi mbahirifehe si afíndi himbaní ra ho-ane rani mbusümo Defitíndi yafambe süngure haya God ai hoafiyuhü yahuya,

“Asu haponda se Godíndi yafambehündi hoafi himborindeihí ana, se ngiri himbo-síhomondíhehindí,”

Buk Song

95:7-8

mehu.

⁸ Nga asu Sosua ai nindou ranaheimbo sapo God ai harifehe nimarimbo hifi ra horombo hoafimayu mbasagadürü-mbonana, asu God ai ngiri asükaiyu sünguna ᅅgorü si tüküfemboayo ranahambo wataporimborandi.

⁹ Ra rawefeyo nou-ane asu Godíndi nendi ranaheimbo amboani harifehe nimarí si ra awi mbanᅅgondürí sapo God 7 sihi warí hare mamaru nou.

¹⁰ Nindou düdi ai sapo Godíndi harifehe nimarimbo hifi ranambe ahu ana, nindou ranai ahandihoari ratüpurí moendire haya nimarümboani sapo God ai-amboani muᅅgu moatükuní nafíra humbo warí hare mamaru nou.

¹¹ Ranimbo-hündambo-animbo awi sihiri amboani rani harifehe nimarimbo moatükuní hifi ranambe tüküfembo hüti-hütindefimboane. Rananimbo asu nindou mamí ai-amboani ngiri sihiri ranambeahi tüküfembo gübüsi-boadeamuní sapo nindou ai aheihoari Godíndi hoafi ranahambo süngufekoate-yehi bodímefoehindi nou.

¹² Godíndi hoafi ranane yangiri niᅅgombo nginíndi ratüpurí ratüpuríyohü anᅅgo. Aiana yihimíndi hamíndiyo hayamboane asu pisao yiboboani yihimíndi-yoweimbí ranahambo ᅅgasündeamboane. Godíndi hoafi ranai ana ragu safambe kefoendühi sapo yifiafi asu yangiri niᅅgombo hohoanimo ahafe mamambe-maríneandi, hamíndi

türiand-ambe asu efu nîmaro-ambe amboanî ragu keboemboe. Ranane asu ai nindou-yafe ngusüfoambe hohoanîmo ragu amaro ranahambo türüfoare arandî.

¹³ Ngîrî nîni-moatükunî Godîndî hîmboahü dîbonapîndîfe yagodo. Nindou munğu God ai nafîmarandî ranai ana ahandî hîmboahü weindahî yangîr-ane. Nga God ai süngunambo sîhefî hohoanîmo munğu yîbobondeambui.

Sisas ai sîhefî Godîmbo saimbo bogorî adükar-ani

¹⁴ Sîhefî Godîmbo sai-randeimbî bogorî adükarî Sisas, Godîndî Nîmorî, ranai sapo God amaru ranambe nîmoamo mahafu. Nga awi sîhîrî ranîmbo-anîmbo nîni-moatükunîmboyo anîhondümborîhundühi weindahî wataporîmborîhu arîhundî ranahambo ngînîndî-safî kîkîhîndî-humîndefîmboane.

¹⁵ Sîhîrî sîhefîhoarî ana moaruwai hohoanîmo ranahambo hîfînambofembo ngînîndî-yefîpoanî. Nga asu sîhefî Godîmbo sai-randeimbî nindou ranai ana sapo nindou sîhefîmbo hîpoambofemunî-koatemayu ra nahurayupoanî, nga wanî. Nga ranî-moatükunî ra yahurai-ane, nindou ranai-amboanî sîhîrî rawehundî nou afîndî mamîkarambo moatükunî ranai yare hoeimarerîyosî, nga ai moai moaruwai hohoanîmoyu.

¹⁶ Ranîmboane awi sîhîrî moanî mbîro-koate God moanî hîpoambore-randeimbî hîfanda nîmaruwanî ahambo sowana ngefîmboane. Ranambe anîmbo sîhîrî amboawiyeyi yaho hohoanîmo asu moanî hîpoambore arandî ra sîhefîmbo fehefembohünda ndahumündemboyefî sapo sîhîrî semîndîmbo hohoanîmoayefî amboanî.

5

Sîhefî Godîmbo sai-randeimbî bogorî adükarî Sisas ai-anîmbo aboedambo-ndeamunümbui

¹ Munğuambo Godîmbo sai-randeimbî bogorî adükarî nindou ana sapo nindou-yeyi mbusümonîndî God ai kafoarîrî hînîngîmarîr-ani. Ranani asu nindou ranai munğuambo nindou ranahei moaruwai hohoanîmo ranîmbohünda Godîmbo moanî saimbo asu ahambo nînîhondî hîfokoefe sîhefembo-hündamboane kafoarîrî hînîngîmarîrî.

² Ranane asu nindou ai fîfîrifekoate-yeyî mamîkarîyeyi arîhundî ranaheimbo hîmboarî hoafendühi hîbadarümbui, sapo nindou-mayeyi ranai-amboanî aheihoarî ngînîndî nîngokoate-yeyî-wambo.

³ Ranîmbo-wambo ai Godîmbo nîne-moatükunî hîfokoare sîhenda horî pîrayo ra ngîrî nindou dîdîyeyi moaruwai hohoanîmomayeyi ranaheimbo-hündambo yangîrî randeandî. Nga ai-amboanî ahandî moaruwai hohoanîmo ranîmbo-hündambo kameihî rareandühani.

⁴ Godîmbo sai-randeimbî bogorî adükarîmbofe ndürümbî moatükun-ane asu adükarî ratüpurî ra ngîrî nindou mamî ai ahandîhoarî ranîmbondahe nîmboambo mbüsu, nga wanî. Nga moanî God ahambo kafoarîrîmboani ranî ratüpurîmbohünda sapo Aronîmbo boatei Godîmbo sai-randeimbîmborîrî kafoarîrî hînîngîmarîrî nou.

⁵ Mamî yare yahuraiyo, Krais aiana Godîmbo saimbo ra bogorîmbofe adükarî ndürümbîyo nîngombo-mayu ra ahandîhoarî moai bogorîmbofi nünğu, nga wanî. Nga Godîyu ahandî ndürî adükarî sagadowohü hoafîyundühi yahuya,

“Seana wandî nîmor-anafî,

nga haponda ro sîhafî Apembo-yaheamboanahî,”

Buk Song 5:7

mehundo.

⁶ Asu God ai asükaiyu yare hoafîyuhü yahuya,

“Awi seana wambo sairambo bogorîmbo-ndafo rando ndühümeambo nîmboamboyafî sapo Merkisedek referambohünda manünğu ranîfihî tündo hawambo,” *Buk Song*

110:4

mehundo.

⁷ Sisas ai hifi ndanihü yangiri nunguambe Godimbo sapo ahambo yifihündi aboedambofimbo-mayu ranahambo ai moani pukuna hoafiyuhü aranhimboahi hümoariyuhü didibafiyundühi hoafiyundo marandi. Sisas ai himboari hoafendiyu haya Godindi hoarehi nungumbo-wambo God ai ahandi hoafi ra himborimayundo.

⁸ Sisas ai Godindi Nimoriyusi, nga nini-moatükuni tinirifo afindi ahambo tükümefero ra ahambo yamundifiwani asu ai Godindi hoafi ra süngufe hombohündamboyo tükümefero.

⁹ Raniyu asu ai tinirifo moatükuni ra ndeara yare nafamündi mbura rananimbo asu ai nindou didiyei ahandi hoafi süngurühi arihündi ranaheimbo koadürümbo aboedambo-fendürimbo nimindihifi tükümefero.

¹⁰ Raniyu asu God ai ahambo fi sai-rambohünda Sisasimbo bogori adükariimboriri hininngimariri sapo Merkisedek rasüngure marandi ranifihü türe haya.

Se Godimbo anihondümbofe ho ra hininngife-poani

¹¹ Rani hoafi ranahambo siheimbo wataporimboyo-ndürimbo ra afind-ane engorosi, nga siheimbo wataporimboyo-ndürimbo ra awi akidou tinümbi saf-ane, sapo se nimai hohoanimo ra puremindi-koateyei arihündi ranimbo.

¹² Afindimbo maho ra se Godindi hoafi yamundife-randeimbi ninngombomayo-aneisi. Nga awi nindou ngörü ai-animbo Godindi hoafi boakori fifirife ra asukai siheimbo yamundi-mbirihindür-amboane. Se nginindi sesi sesimboayei rananeisi, nga asu awi nindou ngörü ai siheimbo titi yangiri-animbo dagadürimbui.

¹³ Nindou düdi ai titi yangiri simindimboayu ana, ai nimoakidou nou-ani, nga asu ai aboedi mbumundi hohoanimo aho ranahambo yamundife ra moai türüfoareandi.

¹⁴ Sapo nginindi sesi ranana nindou adükariimboehindi ranahei ses-ane. Nindou yahurai ana ahei hohoanimo ra ndorühi korifoarihi arihündi-wambo asu ai nime-moatükuni aboedayo-ane asu nime-moatükuni moaruwaiyo ranane rani-moatükuni ranahambo türüboadühi fifindihimboyei.

6

Godimbo anihondümbofe ranahambo sihiri kikihi safindihu-mündefimboane

¹⁻² Awi ranimbo-animbo sihiri nginindi yamundife hoafi rani-sowana sühündahundü-animbo asu Kristeniyafe raboakori hoafi yamundifembo engoro ra daboadanambo-ndihumboane. Sihiri ngiri kambohoani rani yangiri fondihu asükaindefi findihehu fondihu ndihündi. Asükaindefi ngiri sihiri ranahambo wataporimbondihu ngefi, nga ranana sapo nda: Ndorühefe-koate ratüpurü daboadanambofe, Godimbo anihondümbofe, rani-poanimbo himoni hundürü hohoanimo, nindou-yeiwani wari nandife hohoanimo, nindou yifihündi asükaiyo botife hohoanimo asu Godindi nendi yibobofe hohoanimo rani-simboani God yibobondeandani asu bidifiri ai koadürümbo yangiri nimboeimboyei asu bidifirimbo God ai tinirifo dagadürimbui. Rani hoafi yamundife yangiri ngiri hihirindefi keboehu ndihündi, nga wani. Nga sapo nindou boagiri-yafe yamundife hoafi rananimbo himborindefühi süngundihu ngefimboane.

³ God ai sihefimbo refembo hininngareamuni ana, sihiri randihumboane.

⁴ Nindou bidifiri ai Godindi sürühoeimbi hohoanimo ranambe nimboei, asu sünambeahindi moani saimbo moatükuni ra ai yarühi hoeirihindi asu Yifiafi Aboedi ra ai-amboani sahümündi manimboei. Asu nindou ranai rarihindeimbi ai ahei anihondümbofe ho ra randühi hininngindühi hehi, asu asükaindei nüngundühi hihirindahi Kraisimbo anihondümbo-mandühora?

⁵ Sapo ai Godɪndi hoafi aboedi hamɪnd-ayo ranahambo fifirihindi ai yarɪhi hoeirɪhimboane-wambo. Asu ai Godɪndi aboedi si sɔngunambo tɔkɔfemboayo rana-handi ɳgɪnɪndi ra hoeirɪhimboanei.

⁶ Asu ai ahei Kraismbo anɪhondũmbofe hohoanɪmo ra moanɪ yarɪhi hɪnɪɳgarɪhindi ana, ai ɳgɪrɪ asũkai hɪhɪrɪndahi anɪhondũbondɪhindi, ɳga wanɪ. Ranɪ-moatũkunɪ ra refekoate-ayo ana, ɳgɪrɪ randɪfeyo sapo ai ahei-hoarɪ asũkaiyei Godɪndi Nɪmorɪ ranahambo nɪmɪ keimbɪ karɪhe-ndeimbɪfihɪ nindou hɪmboahũ hɪfokoarɪhorɪ pamarɪhorɪ noumayo-wambo.

⁷ Hoe ranai hɪfɪ ranɪ-wamɪ afɪndɪmbo peyoanɪ asu hɪfɪ ranai hoe ra semɪndũhɪ nindou nũmbũrɪ-marɪhũndɪ ranahei nũmbũrɪ ranambe sesi aboedi tũkefeyo ana, God ai ranɪ-moatũkunɪ ranahambo aboedi dɪdɪboadore huhani.

⁸ ɳga asu hɪfɪ ranɪ-wamɪ nũmbũrɪ ranai wohafɪ napo furɪyowohũ wohɪ ai furayo ana, ɳgɪrɪ aboedɪndo. Ranɪmbo-anɪmbo asu ranɪ-moatũkunɪ ranahambo God ai moaruwaimbo-ndeanda asu sɔnguna hai-nambo tikɪrɪndandanɪ awarɪndɪhoemboe.

⁹ ɳga wandafɪ mamɪ, ro hoafi afɪndɪ tɪɳjũmbɪ ndahurai hoafayefɪ ra awi sɪheimboanefɪ hoafayefɪsɪ, ɳga ro sɪheimbo ranɪ-moatũkunɪ ranɪmbo-hũnda fifirɪhundũrɪ-mboanefɪ. Se ɳgɪrɪ randɪhi nindou amurɪ ramehindi nou moaruwaimbo-ndahindi, ɳga wanɪ. ɳga awi sɪheimbo God ai aboedi dɪdɪboado-ndearũmbui sapo ai sɪheimbo aboedambofe-ndũrɪmboayu ranɪmbo-hũndambo.

¹⁰ God aiana nindou hohoanɪmo mɪtanɪramũndɪ-randeimbɪyupoanɪ. Ranɪyu-anɪmbo asu ai nɪne ratũpurɪ se ratũpuraye-ane asu Godɪmbo ɳgusũfo parɪhorũhɪ ahandɪ nendɪ ranaheimbo farɪhehi marɪhũnd-ane asu hapondanɪ amboanɪ yarɪhi arɪhũnd-ane ranahambo ɳgɪrɪ mɪtanɪ-ndamũndũndũrɪ, ɳga wanɪ.

¹¹ Yɪhoefɪ adũkarɪ hohoanɪmo sɪheimbo ranana ndahurai-ane. Roana sɪheimboya, awi se muɳguambo moanɪ ranɪ-ratũpurɪ yanɳgɪr-anɪmbo randɪhi ratũpurɪndei ɳgeimbo bɪdɪfɪranɪ hondũ rananɪmbo asu se nɪnɪmboyei hɪmboaye-ane ranai anɪhondũ tũkũmbɪfendũramboane.

¹² Se ranɪ ratũpurɪ sɔngufe ho yɪboaruko-yɪboaruko ranɪmboanefɪ ro moei-asefɪ. ɳga se sapo nindou bɪdɪfɪrɪ Godɪmbo anɪhondũmbo-rɪhorɪ mburɪhũmbo-maye-ane sapo Ape ai nɪnɪ-moatũkunɪyo segodũrɪmbo horombo hoafɪmareandɪ ra asahũmũndi nou randahindi sefomboanefɪ hohoanɪmoayefɪ.

Sɪhɪrɪ Godɪndi horombo hoafi ra anɪhondũmbo-ndɪhumboane

¹³ Horombo God ai Abrahamɪmbo horombo-hoafɪrɪrũhɪ ai anɪhondũmbo-randɪheamboyahɪ yahu dabarɪmefɪyu. Ahambo moai nɪnɪ-moatũkunɪ ɳgasũndeambo nahurai yanɳgoro ranambo dabarɪfe-mbohũnda, ɳga wanɪ. ɳga ranɪyu asu ai moanɪ ahandɪ ndũrɪ ranɪfihɪ yanɳgɪrɪ dabarɪfihɪ hoafɪmayu.

¹⁴ God ai yare hoafɪyuhũ yahuya,
 “Anɪhondũmboanahɪ ro sɪhambo aboedi-aboedi-ndɪheanɪnɪmboyahɪ asu sɪhafɪ ahurɪ mamɪ afɪndɪ tũkũndahimboyei,” *Stat 22:17*
 mehu.

¹⁵ Ranɪyu asu Abraham ai ranɪ-moatũkunɪ ranahambo hɪmboyahũ nũngu-ane God ai ahamboya, aboedi-aboedi-ndɪheanɪnɪmboyahɪ yahuhaya horombo-hoafɪmarɪrɪ.

¹⁶ Nindou mamɪ ai dabarɪfembo yahumbo ra sapo nindou ɳgorũ dũdi ai ahambo ɳgasũndirɪ haya ranahandɪ ndũrɪnambo dabarɪndɪ-fɪyuan-anɪmbo asu ahandɪ hoafi ra ɳgɪnemɪndɪmbo nɪnɪ-moatũkunɪ sɪmborɪ hoafi mboasũmo ɳgoro ranahambo wanɪndɪmboe.

¹⁷ Nindou sapo dɪdɪyei ai God aheimbo aboedi dɪdɪboado-fendũrɪmbo ahandɪ nɪmorɪmbo horombo-hoafɪmareandɪ ra ɳgɪrɪ ɳgorũ sɔngundɪheandɪ yahuhaya ranɪmbo weindahɪ-reandũhɪyu ahandɪ horombo-hoafɪ ranahambo ɳgɪnamũndũhɪ dabarɪmefɪyu.

18 Ahandi dabarife-ane asu horombo-hoafife-ane yimbu moatükunî ranana ngiri ngorü-ngoründo. Asu ranî-moatükunî ranahambo God ai yare hoafimayu ra ngiri tikandeambo rambüsu, nga ranîmbo-anîmbo sihefi ngusüfo ndondeamunîmboe. Ranîmboane nindou sihirî didiyefi Godîndî fikîmî aboedamboyahu nîmboefeimbi sihirî ana ranî-moatükunî ra anîhondü hondü tükündîfemboe mbîsefi hohu God ai sihefîmbo horombonambore ranî-moatükunîmbo hîmbombo masîhemunî ranîfihî ngîndî kîkîhîndî-humîndefî nîmboefî-mboane.

19 Ranî-moatükunî ranahambo hîmbombo hohoanîmo ranana sihefi nîngo hohoanîmo ranambeahi nîmoei fûrîfûrîkoate ngîndî amaro nahurai-ane. Ranî-moatükunî ranana aboedambore-randeimbiyo haya ranî-hoarehî nîmboefembo ngiri fûrîfûrîndefî. Hohoanîmo ranambo-anîmbo God nîmaru-ambe ngemboyefi sapo Godîmbo sai-randeimbi bogorî adûkarî ai yipurî hoearî ranî hundünî kefuai ser worî safambe hamîndî ragu hüfu-arandî nou.

20 Sihefomböhünda Sisas ai Godîmbo saimbohünda bogorî adûkarîmbofi haya God nîmaruambe ai-boatei kefuai mahüfu. Sapo Merkisedek ai sai-randeimbi bogorîmbo-mefiyu ranîfihî türehaya ai koadürümbo-koadürümbo anüngu.

7

Merkisedek ai ndürümb-ani

1 Merkisedek ranai ana adûkarî ngoafi Saremi-yafe bogorî adûkarî nindou sapo Godîndî ndürî nîmoamo hondayo ranahambo sai-randeimb-ani. Abraham ai yifiarîni-poedi bogorî adûkarî nindou yimbuyimbu-yomondi ami titaboarîfoaru hou ranîni-poedi mahüfuwa Merkisedek ai nafîni hoeirirî haya ahambo Godîmbohünda aboed-aboedîmarirî.

2 Asu Abraham ai yifiarîni-poedi napo semündü masüfu ra mamî 10 yîbobore mbura mamî bîdîfirî Merkisedekîmbo masagado. Ndürî 'Merkisedek' ranana 'Mbumundî hohoanîmoyumbü bogorî adûkarî' yaho-randeimb-ani. Sapo ai Saremi-yafe bogorî adûkarî nindou-ayu, ranîmboane ahandî ndürî ranamboanî 'ngusüfo afurife küfeimbi bogorî adûkarî' yaho arandî.

3 Merkisedekîndî hond-afîndî, ahandî amoao, ai tüküme fiyu asu ai yifimayu hoafi ra moai akîdou amboanî yanggorowanî fifirîfeyo. Merkisedek ranai ana sapo Godîndî Nîmorî moanî yahurai nou koadürümbo Godîmbo sai-randeimbi anüngu.

4 Awi se Merkisedek ranahambo hoeindîhorî nüngu-nahurai ndürümbî adûkarîyu tüküme fiyu ra. Sapo sihefi adûkarî amoao hondü Abraham ai napo yifiarîni-poedi semündü haya ranahambo mamî 10 yîbobore haya ahambo mamî bîdîfirî masagado ra.

5 Rifaindî ahurî-mamî ranai ana Godîmbo sihou-rundeimb-anemo. Ranîyomo asu nindou ranai yangîr-anîmbo Israeri-yeimayo mamî 10 bîdîfirî napo ra mamî bîdîfirî sowandümo mbürundamboane yaho ahînûmbî hoafi yare megoro. Sapo Godîmbo sihou-rundeimbi ranai-amboanî Israerîhündî-yomo asu Israer ai-amboanî Abrahamîndî ahurî mamî-yeisî, nga Godîmbo sihou-rundeimbi ai ahei-mayo napo mamî bîdîfirî sowandümo marundî.

6 Nga asu Merkisedek ana Rifaindî ahurî mamambeahîndî-yupoanî. Nga asu ai Abrahamîndî-mayo napo mamî bîdîfirî ra semündü mburambo asu ahambo aboedi-aboedîmarirî sapo nindou Godîndî-mayo horombo hoafi semündümbü-mayu ranahambo.

7 Awi sihirî ranahambo fifirîhumboanefî sapo nindou düdi ai ngorümbo aboedi-aboedarirî ranai ana ndürî ngîndî adûkarîmbiyu-wamboane asu aboedî-mefiyu ranai ahandî hoareh-ani.

8 Rifaihündî aiana Israeri-yeimayo napo bîdîfirî sowandümo marundî ra nindou yifiyomo marundî. Nga Merkisedek aiana nindou-yeimayo napo mamî bîdîfirî mamî

bidiŋiri semündü marandi, nga ai yangiri nüngumbü nou-ani sapo Baibor ai yare hoafimayo nou. Ranane asu sihiri yarihu fifirarihundi Merkisedek ai Abrahamimbo ngasündimariri.

⁹ Moani hoafimbo randihu hoafindefimboane. Rifaindi ahiri mamai ai Israeri-yeimayo napo 10 mamai bidiŋiri sowandümo marund-anesi, nga horombo Merkisedek ai Abrahamindi-mayo bidiŋiri napo masemüdu rasimboani Rifaindi ahiri mamai aho ra ranaheimbo kameihi randi masemüdu.

¹⁰ Ranimbo Merkisedek ranai Abraham ranahambo nafini hoeirirani Rifai ai tüküfekoate-yuambe ahandi amoao Abraham ranahandi flambe mamaru. Rani-moatükuni ra moani hoafomboane. Ranane asu sihiri yarihu fifirarihundi Merkisedek ai Rifaimbo amboani ngasündimariri.

Godimbo sai-randeimbi bogori simbori ai Rifaindi ahiri mamai-memo ranahamundi fondi kosimarihendi

¹¹ Rifaindi sirambeahindi yangiri Godimbo sai-randeimbi bogori ra tüküyafu marundi. Moses ai ahinümbi hohoanimo ra nindou Israerihundi ranaheimbo masagadüri, nga Rifaindi ahiri mamai ranai hifandimaru homo. Rifai mamai-yomondi Godimbo saimbo ratüpuru ra nindoumbo ndombarihoai-mbonana, asu ngiri ngörü-poanimbo Godimbo saimbo bogorimbofe moatükuni ra tüküfeyo. Nga ngörü-poanimbo Godimbo saimbo moatükuni ra Merkisedekindi Godimbo saimbo hohoanimo ranifihü türe hayamboyo, nga Aron Rifaindi ahiri ahandifihü türe hayamboyoani.

¹² Asu Godimbo saimbo bogorimbofe moatükuni ranai ngörü sünguefeyo ana, asu ahinümbi hohoanimo ranamboani ngörü süngumbifeyo-wamboane.

¹³ Sihifi Adükari sapo ahamboane ndani hoafi nda hoafayo, Aiana nindou ngörü sirambeahindiyu, nga asu Aronindi sirambeahindi-yupoani. Moai ahandi sirambeahindi ana Godimbo sai-randeimbi bogori ratüpuru ra nindou mamai ai-amboani semüdu, nga wani.

¹⁴ Aiana nindou Suda-mayu sirambeahindiyu tükümeŋiyu. Nga asu Moses ai moai rani siri ranahambo dukare hoafiyu Godimbo sai-randeimbi bogori nindou tüküfembo, nga wani. Rani-moatükuni ra sapo ndorihu fifirihumboanefi.

Sisas ana Godimbo sai-randeimbi bogori adükari koadürümbo nüngumb-ani Merkisedek nahurai

¹⁵ Sihiri diboadorihu hoeirihumboanefi ngörü simbori Godimbo sai-randeimbi bogori Merkisedek rameŋiyu nahurai tükümeŋiyu asu ai Rifaindi sirambeahindi sihou-rundeimbi ranahamumbo ngasündi-mareapurü.

¹⁶ Ai Godimbo sai-randeimbi bogorimbomeŋiyu ra moai Rifaindi ahiri yangiri-animbo ratüpurüyo ramboane yaho ahinümbi hoafi meŋgoro rani-süngu süngurandi, nga wani. Nga aiana awarhefekoate yangiri nüngumb-ani ranimboane asu ai ngasündeandeimbi bogori sai-randeimbi tükümeŋiyu.

¹⁷ Nga Baibor ai yare hoafiyowohü yahoya,
 “Seana Godimbo sai-randeimbi bogori koadürümbo-koadürümbo nimboamboyafi
 Merkisedek rameŋiyu ranifihü tündo hawambo,” *Buk Song 110:4*
 meho.

¹⁸ Horombodidi ahinümbi hohoanimo ranana gigerana-mbofemboane sapo rani-moatükuni ranai aboedi ndorihfekoate asu sihefimbo fehefemunikoatemayowambo.

¹⁹ Nga ahinümbi hohoanimo meŋgoro ranai ana ngiri nini-moatükuni aboedi ndemindi ndondeandi. Nga hapondani ana simbori moatükuni horombodidi moatükuni ranahambo ngasündareandi. Rani-moatükuni himboayefi ranambo sihiri God sowanambo akimi ngemboyefi.

²⁰ Asu God ai Sisasimbo ahambo sai-randeimbi-mborirühi moai moani hinngiriri, nga dabarifihiyu hinngimariri. Nindou bodimondi yaru Godimbo sishou-rundeimbimbo-yafundeimb ana moai yahurai dabari yangorowa tüküyafu rundi.

²¹ Nga Godindi dabari sünguyu Sisas ai ahambo sai-randeimbi tüküme fiyu. Ranimboani God ai yare ahambo hoafiyundowohü yahuya,

“Adükari ai anihondumbo hondü dabarifimboani,

nga asu ai ngiri rani-moatükun ra hhirinde ngorü süngundeandi.

Nga seana Godimbo sao-randeimbi koadürümbo nimboamboyafi,” *Buk Song 110:4* mehu.

²² Dabari ranimbo-hündambo wamboyo simbori hoafi femindi sihefe moatükunimayo ranahambo Sisas ai hoafiyuhüya, rani-moatükun ra anihondü tükündifemboe, mehu. Ranimboane hoafi femindi sihefe ra Mosesindi ahinümbi ranahambo ngasündeamboane.

²³ Rani-moatükun ra yahurai-ane: Horombo ana Godimbo sai-randeimbi bogori nindou ra afindi tüküyafu marundane, nga asu ai yifiyomo rundühi wambo moai ahamundi rani ratüpur ra gedühi hüramindi ho randi, nga wani.

²⁴ Nga Sisas ana moani koadürümbo nüngumbo wambo asu ahandi Godimbo sairandeimbi ratüpur ra ngiri nindou ngorü ai kosindihai ratüpurindu, nga wani.

²⁵ Ranimbo-wambo-animbo hapondan-ane asu süngunambo munquambo si aho ranane ra nindou didiyei God sowana Sisasindi sünguyahi ahei ranaheimbo munquambo aboedambo-ndearümbui. Sapo ai koadürümbo nüngumbo aheimbo farife-ndürimbohünda didibafiyu arandi.

Sisas Godimbo sai-randeimbi bogori adükari ai-animbo sihefimbo fandihemunümbui

²⁶ Sapo Godimbo sai-randeimbi bogori adükari ndahurai sihefimbo fandihemunümbui. Aiana moani aboedi sürühoeimbi hamindi hond-ani. Ahandi fiambe ana moai se hütiyafi yaho hoafi hohoanimo nimarondo. Aiana moaruwai hohoanimoyeimbi ranaheimbo nindou nimboeia ai moani rani-poani hondüyu haya sünambe nimoamo hond-ani anüngu. Nindou yahurai-animbo sihefimbo fehefemunimboani.

²⁷ Aiana bodimondi Godimbo sishou-rundeimbi bogori adükari nindou yahuraiyupoani. Aiana nimbi-nimbsi moai ahandi fimbohündambo boatei Godimbo ninihondi hifokoare sihai mbura asu sünguna nindou amuri ranahei moaruwai hohoanimo ranahambo yare randi, nga wani. Nga aiana moani mamimbo yangiri randi ramareandi moani koadürümbo ai ahandi fimbo Godimbo sihefembo sapo ninihondi hifokoarefeyo nou refihi.

²⁸ Ahinümbi hohoanimo mengoro ranaiyo nindou ndoyimindikoate-memo ranahambo Godimbo sai-randeimbi bogori adükari-mbo hinngireapuri arandi. Nga asu Godindi ahinümbi hohoanimo ra sagado-ambe ahandi dabarife ranamboyo Nimorimbo yariri hinngimariri. Ranayo asu rani-moatükun ranai ahandi Nimori koadürümbo ndorihoeimbi ranahambo yare hinngimareri. Sapo Nimori koadürümbo mungunambo ndorihoei nüngumbü-mayu ranahambo.

8

Sisas ai sihefi Godimbo sai-randeimbi bogori adükari-ani

¹ Rani-moatükun ranahandi nimindi hondü hoafi ro wataporimbo-arihundi ranana sihefi moani yahurai Godimbo sairandeimbi bogori adükari ai sünambe God Bogori Hondü-mayu ranahandi hanngifoani amaru.

² Ranambe-ani aiana Godimbo sairandeimbi bogori adükari ratüpur ranani ratüpuriyuhü moani sürühoeimbi fondi ranambe anüngu. Fondi ra sapo Godimbo

hoafiyorambo ser wori hondü Adükarî ai mafondeandi ranambe, nga nindou ai wori ra moai fondundi.

³ Muᅅguambo nindou didemo sapo Godimbo sihou-rundeimbi bogori adükarî niᅅgomo arundi ra Godimbo moani saimbo moatükunî sihefembo asu ninihondi hifokoeffeyoani horî kefoefe-rambohündambo anᅅgomo. Ranimbo-hündambo-animbo sihefi Godimbo sai-randeimbi bogori adükarî ranai-amboani ninimoatükunîyo ra awi Godimbo mbisihend-amboane.

⁴ Sisas ranai hifi ndanihü mbanüᅅgu-mbonana, ai ᅅᅅiri Godimbo sai-randeimbiambo nüᅅgu, sapo nindou bidifiri ai Suda-yei ahinümbi hohoanimo rani-süᅅgumbo Godimbo moani saimbo moatükunî sihou-arundi nindou ranai manᅅgomo-ndambo wambo.

⁵ Moani sürühoeimbi fondi ranambe Godimbo sihou-rundeimbi ratüpurî yaru arundi fondi ranana moani safi hondü sünambeahi enᅅoro ranahandambo sisam-ane. Moses ai sapo sisami moatükunî ser wori-mayo ra fondifembo yahuhaya-mboyuambe God ai ahambo hoafiyundohü yahuya,

“Se rani-moatükunî ra randowandühi ana, sapo hifi wafuambe muᅅguambo moatükunî refembo safi hondü sisamirîhe nafuimehanîni rananimbo rani-süᅅgundo worimbondandi,”

25:40

Kisim Bek

mehundo.

⁶ Nga haponda Sisas ai Godimbo sai-randeimbi bogori adükarî ratüpurî ranifihî türe haya ratüpurayu hu ranana amuri-yomondi ratüpurî ᅅᅅasündeandeimbi hond-ane. Sapo hoafi femindi aboedi safi sihefembo moatükunî Godindi nendi asu Godimayu ranahei mbusümo didiboado-mareandi ranana moani aboedi mbumundi hamindi hond-ane. Rani-moatükunî ra sapo aboedi hamindi hondü horombo hoafifimbihündi süᅅgu wambo.

Simborî hoafi femindi sihefe ai horombodidi ranahambo ᅅᅅasündeamboane

⁷ Horombo weaᅅgurühididi hoafi femindi sihefe-mayo ra moani aboedi ndombarihoai-mbonana, asu ᅅᅅiri süᅅgunî ᅅᅅorü tükümeᅅeyo ranai tüküᅅeyo, nga ranana waniyo.

⁸ Nga asu God ai ahandi nendi ranaheimbo papi-hoafirandürühi yahuya, “Adükarî ai yahuya, Awi süᅅguna ro Israerihündi asu Sudahündi rani-babidimbo simborî hoafi femindi sihefemboayahî rani si ra tükündifemboe.

⁹ Rani hoafi femindi sihefe moatükunî ranana ᅅᅅiri sapo ahei amoa mamî-babidimbo Isip hifambeahindi koakoma-rîhandürî hahi rani-simboani hoafi firîhamindi masiheheandi nahurai-yopoani, nga wani. Nindou ranai wandi hoafi femindi sihefe ra ndofe süᅅᅅufekoate-mayei-amboyahi asu ro-amboani aheimbo moani yarîhe hinᅅᅅᅅimarihearü, Adükarî ramehu.

¹⁰ Awi süᅅgunambo ana Israerihündi babidimbo ndani hoafi femindi sihefe ndandîhe ndahurai-animbo randiheamboayahî.

Ro wandi-mayo ahinümbi hohoanimo ahei hohoanimoambe hinᅅᅅᅅindîheandühi asu ahei ᅅᅅusüfo fihü sürü papîndîhi hinᅅᅅᅅindîheamboayahî.

Ro ahei God-ndamboayahî asu ai wandi nendi-ndeimboyei.

¹¹ Nindou mamî ai-amboani ᅅᅅiri ahandi mamî ᅅᅅoafihündi nindou-mayu rana-hambo yamundeandürî

asu ahandi sirambeahindi nindou ranaheimbo hoafîndündürühi,

‘Se Adükarî fifirîndîhorî,’ mbüsü.

Nimboe muᅅguambo nindou ai ndürîmbayei asu ndürî-koateayei aiana wambo fifirîndî-hindîrimboyei.

12 Ro hipoambondi-handürühi ahei moaruwai hohoanimo ranimbo amboawiyeyi mbisa h+n+ng+ndihearühi,
 asu ahei mamikari hohoanimo ranahambo moani mitanindi-hamindi-handürimboyahî,
Jeremaia
 31:31-34

mehu.

13 God ai simbori hoafi femindi sihefe ranahambo simbor-ane yahu wataporimborandühiyu asu hoafi ranambo ai weangurühididi-mayo ranahambo muḡguna wamindafimbo-mareandi. Asu nīne-moatükunī sapo ai wamindafiyowohü sūmboayo ranana ḡgiri amītata awarindihoeyo.

9

Hifi ndanihündambo Godimbo hifokoeфе saimbo hohoanimo

1 Weangurühididi hoafi femindi sihefeimbi-mayo ranai ana rani-poanimbo Godimbo didibafife hohoanimo asu nindou nafiyoweimbi-hündi sürühoeimbi fondi Godimbo didibafife-rambo rani amboani meḡgoro-ane.

2 Weangurühi sapo sürühoeimbi fondi ser wori ra yimbumbofe papiyoweimbiyo mafondaro. Weindani papi ranambe ana ram nindifembo fondi niḡgo asu yibadi bret rani-wami Godimbo sihefeimbi-hündi niḡgo marandi.

3 Ai hoeari yipurimborihi kümarihindi asu hoeari rani daboadari fondi mamī manḡgo ranahambo moani sürühoeimbi fond-ane yahomo marundi.

4 Wori rani safambe, rani-poanimbo fisihiriyo-randeimbi Godimbo mandife fondi gorinambo nafirundeimbiyo asu hoafi femindi sihefe-rambo bokis rani-kameihī manimbafe. Bokis ranahambo gorinambo gabudifoeimbiyo haya asu ranambe gor hipiri yangoro-ane asu ranambe mana* foaru nindundeimbiyo manḡgo. Aronindi nimi-nimi horombo andüfuriyoweimbi-mayo asu horombo nīmoei yimbufihī God ai hoafi femindi sihefe sürü papimarandi ranai bokis ranambe amboani meḡgoro.

5 Bokis rani-wami mbanendeimbi sūnambeahindi nendi sisami yimbu mapaiarifani Godindi himboamupui-randeimbi ra ahafandi mbusūmo meḡgoro. Rani-wami God ai moaruwai hohoanimo ranahambo amboawiyeyi yahu arandi raniwami mbanendi ḡgurine hena nīmarifani marinandi. ḡga hapondani ana ḡgiri rani-moatükunī ranahambo muḡguna gedühi hamindi watapori-mbondihu ḡgefi.

6 Muḡguambo moatükunī ra nafirundūmo kurarundi ana, Godimbo sihourundeimbi ranai muḡguambo si aho ra ai ahamundi ratüpurimbo hohoanimo-yomondühi sapo weindani papimayo ranambe kefoau tüküyafu marundi.

7 ḡga wori safambe papi hondü ranambe ana Godimbo sai-randeimbi bogori adükari ranai yangriyu kefuai tüküfi marandi mamimbo yangri muḡguambo himbani maho ra. Refihī ai moai moani warī yangri hüfu randi, ḡga ninihondi hori Godimbo sihefembo sapo ai moaruwai hohoanimoyu marandambo asu nindou ai moani hohoanimokoate moaruwai hohoanimoyei marihündi ranaheimbohünda kameihī semündü hayamboyu hüfu marandi.

8 Muḡguambo rani ratüpurī ranimbo Yifiafi Aboedi ranai yare nafuiramunühi yahoya, weangurühi Godimbo sai-rambo ser wori ranai fondarowanī ana, Sürühoeimbi Hondü Fondi sūnambe wori safambe hombo nafī ra weindahife-koatemayo.

9 Nīmīndihindi ra ranane nda. Muḡguambo rani ratüpurī ser wori ranana sisamī nahurai hapondanambe ranahamboane nafuiayomunī. Ninihondi hori Godimbohünda raraofe sihefeyo ana, ḡgiri nindou didiyeyi Godimbo hohoanimombo sei-arihündi ranahei ḡgusüfo ranai ndondihoyondüri.

* 9:4: Mana ra sesi God ai Israerihündambo nīmī wofī furikoate-reandühi masagadüri ranane.

10 Nga saimbo moatükunî ra sesimbo moatükunî, simindimbo moatükunî, mamîkarambo fi popoaifoefembo moatükunî ranana moanî fi-hoearî moanambuhû ranahandî ratûpurî hohoanîmo yangîr-ane. Nga asu ranî-moatükunî ra süngundîhi ngeianî Godîndî simborî hohoanîmo tükündîfemboe yahumboani

11 Krais hapondanambe tüküfimboani, nga aiana munquambo aboedî moatükunî haponda tüküme Feyo ndanahambohünda Godîmbo sai-rambo bogorî adûkarîmbofi tüküfimboani. Godîmbo saimbo ser worî hondü sapo horombodîdî-mayo ranahambo ngasündeandeimbi-mayo. Ranî ser worî ranana nindou ai worîmbo-rumbo-yomopoanî. Asu ranî-moatükunî ranai hîfîni nafiyombo-yopoanî, nga wanî.

12 Krais ai moai meme horî asu burmakau horî ra semündü haya Godîmbo saimbohündambo kefuai hüfu, nga wanî. Nga asu aiana ahandî horî ranî-randî semündü hayambo Godîmbohünda sehefembo God nîmaruambe Safambe Hondü mamîmbo yangîrîyu kefuai mahüfu sîhefîmbo koadürümbo-koadürümbo nîngombo aboedambofe-munîmbohünda.

13 Nga nindou bîdîfirî ai Godîndî hîmboahü moaruwai fiaye ana, asu Godîmbo sîhou-rundeimbi bogorî ranai meme horî, burmakau anamîndî horî, asu burmakau yikîmîndî weindambo mandîfimbî-hündî hasüfî ranî amboanî ahei-wamî bubu-mafoarunda, asu ranî-moatükunî ranambo nindou ahei moaruwai fi ra Godîndî hîmboahü aboedî tüküme hindî.

14 Nga Kraisîndî horî ana ranî-moatükunî hohoanîmo ranahambo ngasündeandeimb-ane. Sapo Kraisîndî flambe ana moai moaruwai hohoanîmo ra akîdou-amboanî nîmaro, nga wanî. Asu sapo Yifiafî koadürümbo-koadürümbo nîmaro-wembü ranahandî ngîndî-namboyoy Krais ahandî fi nîngombo hohoanîmo ra Godîmbohünda nînhondî hîfokoe fe asîhefeyo nou yare hîfokoare masîhendo. Ranîmboane ahandî horî ranai ngîrî sîhefî fi moanambühî ranî yangîrî popoaindîhendî, nga wanî. Nga aiana sapo sîhefî hohoanîmo moaruwai ngusüfoambe popoai-marîhemuna asu sîhîrî horombodîdî fehefekoate ahînûmbî hohoanîmo moai süngurîhundî. Ranîmbo-anîmbo asu sîhîrî God yangîrî nûnguweimbi ahandî ratûpurî aboedî ranî yangîrî ratûpurî-ndemboyefî.

Kraisîndî horî ranai simborî hoafî femîndî sîhefe ranahambo ngînmaramîndo

15 Ranîmbo-hündambo Krais mamî ranaiyu simborî hoafî femîndî sîhefembo moatükunî ra dîdîboadore semündü tüküfi weindahî-mareandî. Rananîmbo asu nindou daboe dîbonîyu-ndüreimbi koadürümbo-koadürümbo yangoroweimbi aboedî moatükunî ahei ape ai nîmorîmbo segodürîmbo horombo hoafîmareandürî ra ndahümündimboyeyî. Ndani-moatükunî ra yare yahurai tükümbîfeyo-wamboane. Sapo Sisas ai yîfîyuhü nindou moaruwai mamîkarî hohoanîmomayeyî ranambeahîndî aboedambo-mareandürî ai weangurühîdîdî hoafî femîndî sîhefe ra yangoro-ambe ramarîhindîmbo-hünda.

16 Nindou düdi ai süngunambo yîfîndamboyahî yahuhaya, asu ahandî napo ra nindou ngorü ai mbîsemündu-wamboane yahuhaya, pepafîhî sürü pare asîhendî ranana sapo nîni-moatükunîmboyoy hoafî femîndî asîhefeyo nahurai-ane. Nindou ranahandî nîmorî ai hoafî femîndî sîhefe hoafî ra süngure huhü afîndandî-mayo napo ra asemündu ana, nindou bîdîfirî ai hoafîndeyîya, nindou ranai yîfîmayu mbîsei.

17 Nindou ranai ranî-moatükunî sîhendeimbi-hündî süngunambo ai yîfayoy rananîmbo ranî-moatükunî ranai mamî anîhondümbo tükündîfemboe. Nga asu nindou ranai yare hoafî fîramündî sîhai mbura awi yîfîkoate yangîrî anûngu ana, ahandî hoafî femîndî sîhefe moatükunî ranai moanî yare yangoromboane.

18 Ranîmbo-hündambo weangurühîdîdî hoafî femîndî sîhefe ranai amboanî horînambo yangîr-ane ranî hoafî ranahambo ngînemîndîmbo-hünda yaru marundî.

¹⁹ Weanjurühi Moses ai munquambo nindou ranaheimbo God ai nindoumbo rani-moatükunî yangîr-anîmbo süngundîhündî yahuhaya ahînümbî hohoanîmo hoafi sürü papîre masîhendî ranahambo wataporîmbo-marandî. Ranîyu asu ai burmakau anamîndîndambo horî memendambo horî ra semündü hîmonî fongoefi mbura hisip nîmî düdü didareimbîyo asu hamburî sipsipîndî nînendî bîdîfîrîyo rani-moatükunî ranambo ahînümbî Bukî-mayo ranîwamî füsîhai-füsîhaimarandî nindou munquambo ranahei wamî kameihî.

²⁰ Ranîyu ai hoafîyuhü yahuya,
 “Horî ndanamboanîmbo sapa God ai hoafi fîramündî sîhendühî rani-moatükunî ra randîhi süngundîhündî yahuhaya hoafîmendürî ranahambo ngînîndamîndîmboe,” *Kisim Bek 24:20*

mehu.

²¹ Mamî yare ramareandî yahuraiyu Moses ranai horî ra semündü haya, hoafi femîndî sîhefe ser worî asu munqu moatükunî ranambe yangorowanî Godîmbo didîbafîferambo moatükunî-mayo ranîwamî kameihî füsîhai-füsîhaimarandî.

²² Anîhond-ane, sapa ahînümbî hohoanîmo ranai hoafîyowohü yahoya, “Munquambo moatükunî ranana horînambo yangîrî-anîmbo popoaindîhendani asu asükai aboedîndîmboe,” meho. Asu horî peyohü popoaihefe-koate ana, God ai ngîrî amboawi mbüsu nindou-yei hohoanîmo moaruwai ranahambo.

Kraisîndî yîfî ana moaruwai hohoanîmo awarîhoendühane

²³ Hîfîni rotu ser worîndî moatükunî ra sîsamî nahurai-ane, nga anîhondü hamîndî moatükunî sünambe engoro. Ranîmbo-hündambo-anîmbo munquambo hîfînîndî moatükunî ra horînambo popoaihefe ranambo aboedî tüküfemboane. Nga sünambeahîndî hondü moatükunî engoro ranai ngasündeandeimbî horî ranînambo yangîrî aboedî tükümbîfeyo-wamboane.

²⁴ Sünambe anîhondü hamîndî engoro ranahandî sîsamî nindou ai sürühoeimbî fondî nafîru hînîngîmarundî ranambe ana moai Krais ai kefuai hu, nga wanî. Nga sapa sünambe fondî hondü-mayo ranambeahîyu ai Godîndî hîmboahü sîhefîmbo-hündambo kameihî tüküfîmbo ranambeahîyu ai kefuai hüfu anüngu.

²⁵ Suda-yomondî Godîmbo sai-randeimbî bogorî adükarî ranai ana ser worî moanî safambe hondü ranambeahîyu rani-poanî horî semündü haya moanî mamîmbo yangîrî hîmbanî mamî-mamî randühî kefuai hüfu marandî. Nga Krais-ana ai moai ahandî fi ra Godîmbo saimbo afîndîmbo kefuai hüfu randî, nga wanî.

²⁶ Rani-moatükunî ra rambarea-mbonana, Krais ranai tîngîrîfo afîndîmbo semündü ra hu-humbo God ai hîfî, sünü asu munqu moatükunî ra nafîrand-ambe amboanî tüküfi, nga wanî. Nga asu moanî ai mamîmbo yangîrî hamîndî munquambo si aho ranahambo kameihî tüküfemboane ndeara bîdîfîranambo si ranai tüküfembo yangîrîyo-ambe. Moaruwai hohoanîmondî ngînîndî engoro ra Krais ai ahandîhoarî Godîmbo sîhefîmbohünda yîfîyowohü awarîhefembo-hündamboyu tükümeffiyu.

²⁷ Munquambo nindou moanî mamîmbo-anîmbo awi yîfîyo mburümbö asu süngunambo God ai yîbobondeambui.

²⁸ Mamî yare yahuraiyo Krais amboanî ahandî fi ra Godîmbo sîhefembohünda moanî mamîmbo yangîrî nindou afîndî ranahei moaruwai hohoanîmo ra raguanambo-fembohünda yîfîmayu. Asükaiyu ai tüküffiyu ra moaruwai hohoanîmo ranahambo gogorîhefembo yîfîmboyupoanî, nga nindou didîyei ahambo tükümbîffiyu sei hehi hîmboayei hei ranaheimbo aboedambo-fendürîmbo-anîmbo tükündüffimbui.

¹ Suda-yeimayo ahinümbi hohoanimo ranana sapo nîne-moatükuni aboedi süngunambo tüküfemboayo ranahandi-mayo sisami yifiafi nahurai-ane. Asu nindou ai ahinümbi hohoanimo süngurühi-rühündeimbi munḡuambo himbani aho ra ahei moaruwai hohoanimo ranahambo-hündambo Godimbo ninihondi hifokoarühi sihehi arihündi. Nga rani hohoanimo ḡirü nindou Ape sowana hei arihündi ranaheimbo munḡuna aboedambo-ndeandüri.

² Nga ahinümbi hohoanimo süngü nindou-yei moaruwai hohoanimo ranahambo raguanambo-reandüra ai aboedi sürühehindeimbi tükümbehi-mbonana, asu ai ḡirü moaruwai hohoanimo ranahambo hütiyefi sei hehi hei rihündi. Rambefe-mbonana, asu munḡuambo Godimbo ninihondi hifokoefe hohoanimo ra rühisafi hininḡirühisü.

³ Nga asu Godimbo hifokoefe sihefe hohoanimo ra munḡuambo himbani yarühi piyei arihü hei ahei moaruwai hohoanimo ranahambo hohoanimo korifoefendürimbohünda.

⁴ Nga burmakau hor-ane asu meme hor-ane rani-moatükuni ranai ana awi ḡirü moaruwai hohoanimo ranahambo raguanambo-ndeandü.

⁵ Ranimbo-hünda Krais ai ndeara hifina kosimbo yahumbo ai Godimbo hoafiyundühi yahuya,

“God, seana sihambohünda ninihondi hifokoefe sihefe moatükuni ranimbo ana se moai yifiriyafi,

ḡa se wandi fi-safi ranirandi refembohünda yaro masahawandi.

⁶ Seana ninihondi sihambohünda munḡuambo mandifeimb-ane, asu moaruwai hohoanimo raguanambo-fembohünda ḡorü-poani sihambo sihefembo moatükuni ranimbo ana moai hihifi-hihifiyafi randi.

⁷ Raniyahü asu ro yarühe hoafiyahühiya, ‘O God, yiniyahü ro nda.’

Sapo sürü paru masihoemo buk ranambe wambohünda yare hoafimayo.

Moani sihafü hohoanimoayafi rani-süngufembo-hünda ro ndeara kosamboanahi,” *Buk Song 40:6-8*

mehu.

⁸ Weanḡurühi ai yare hoafiyuhü yahuya, “Seana moai yifiriyafi randi sihambohünda ninihondi hifokoefe sihefe asu mandife arandi moaruwai hohoanimo raguanam-bofembo ranimbo ana,” mehu. Ahinümbi hohoanimo ra yanḡorowanü rani-süngumbo ninihondi Godimbo hifokoefe sihefe hohoanimo ra yarühi arihündi yahu Krais ai hoafimayu.

⁹ Asukai ai yare hoafiyuhü yahuya, “O God, yiniyahü ro nda. Ro sapo se hohoanimoayafi süngü yanḡirü süngufihü refemboanahi ndanimboahi,” mehu. God ai munḡuambo wamindafi Godimbo sai-rambo moatükuni ra ḡirüranambo-reandühani, asu Kraisindi fi Godimbo saimbo moatükuni ranahandi fondihü simbori kikafoareandi.

¹⁰ Sapo Sisas Krais ai God ro hohoanimoayahü süngü yanḡirü rambireandamboane mehu rani-süngure haya asu ai moani ahandi fi ra mamimbo yanḡirü munḡuambo si aho ranimbo kameihü Godimbo masihendo. Ranimbo asu sihirü moaruwai hohoanimo ranambeahindi aboedi sürühehundeimbi animboefi.

¹¹ Suda-yomondi Godimbo sai-randeimbi bogori mamami ranai ahandi Godimbo ninihondi mandife sihefembo ratüpuri ra munḡuambo si ratüpuriyuhü moani mamü rani-moatükuni ratüpuri yanḡirüyu raro ra hu marandi. Nga asu rani-moatükuni ratüpuri ranai ana awi ḡirü moaruwai hohoanimo ranahambo raguanambo-ndeandü.

¹² Nga asu Krais-ana moani ai mamimbo yanḡirüyu yifiyuhü ahandi fi ra Godimbo masihendo munḡuambo si moaruwai hohoanimo ra raguanam-bofembo-hünda. Ranani asu ai haponda Godindi warü hondü warani amaru.

¹³ Ran+hü ai God+imboya, ai wandi hürütümbi nindou ra wandi yir+imbo hoarehi hin+ng+imb+ireandi yahuhaya hifanda amaru.

¹⁴ Ai moani mam+imbo yang+ri yif+yuhü God+imbo fi ahandi ra sihendühi asu ran+nambo ai nindou ranaheimbo moaruwai hohoan+mo ranambeah+ndi sürühendüri hin+ng+mareandüra ai koadürümbo-koadürümbo ndor+hehi an+imboei.

¹⁵ Yifiafi Aboedi ranai-amboani ranahambo an+hond-ane meho. Nga ai Baibor-ambeahi wean+gürühi hoaf+yowohü yahoya,

¹⁶ “Haponda awi süngunambo-an+imbo Israer nindou-babi+di+imbo, ndani hoafi fem+ndi sihefe ndand+he ndahurai-an+imbo rand+heamboyahi,” Adükar+ ra mehu.

“Ro wandi-mayo hohoan+mo ahei hohoan+moambe hin+ng+nd+heandühi asu ahei ngusüfofihi sürü pap+nd+hi hin+ng+nd+heamboyahi,” *Jeremaia 31:33* mehu.

¹⁷ Ran+yu ai ni+nofi hoaf+yuhü yahuya,

“Ro ahei moaruwai hohoan+momayei-ane

asu moaruwai ham+ndi moatükun+ hondü yar+hi ar+hündi

ranahambo amboawiyeyi mb+isah+ ng+ri gedambo hohoan+mondahi,” *Jeremaia 31:34*

mehu.

¹⁸ Asu mun+gu rani-moatükun+ hohoan+mo ranahambo amboawiyeyi ehu ana, asu moaruwai hohoan+mo raguanambofembo God+imbo ni+n+hondi hifokoefe sihefe hohoan+mo ranai ng+ri asükaindo tükünd+fe ndandi.

¹⁹ Nga ran+imbo-hündambo-an+imbo wandafi mam+, awi God+imbo sihefe bogori adükar+ ai moani Sürühoeimbi Hondü Fondi ranambe kefuai hu arand+ nou sih+ri amboani moani h+mbokoate God ni+maruambe Sisas+ndi hor+ süngumbo keboehu ngemboyefi.

²⁰ Sih+ri ranambe keboehu ngemboyefi simbor+ naf+ rani-süngu. Sisas yif+yuhüyu ai hoeari God+ndi naf+tambehü mapen+ngo rani mbusümo naf+ hifombo yang+ri ni+ngoweimbi naf+ ra sübüd+mar+hendi.

²¹ Ran+imboane hapondani ana sih+ri God+imbo Sai-randeimbi Bogori Adükar+ God+ndi wor+ sünambe ranambeah+ndi nindou hifanda-randeimbi bogori an+ngü. Ranai Sisas-ani.

²² Sapu aiyu ahandi hor+na sihefi+imbo moaruwai hohoan+mo sihefi ngusüfoambe ranahambo sih+ri hüt+aneft yar+hu ar+hündi sefi-r+hundeimbi amaro ra popoi-mar+hemuni. Asu sürühoeyoweimbi hoenambo amboani kameih+ sihefi fi hundürümaramuni. Ran+imbo-hündambo-an+imbo sihefi ngusüfoambe moaruwai tikai hohoan+mo amaro ra raguanambond+hu mbund+hu asu sih+ri moani an+hondümbofe hohoan+mo rani yang+ri ndahumündefi hohu God sowana ak+m+ sühündahu ngef+imboane.

²³ God ai aboedi moatükun+ süngunambo sihefi+imbo saimun+imboayu ranahambo horombo hoafi+mareandi. Ran+imbo sih+ri hoaf+yefi ar+hündi ranahambo awi ng+n+ndi ni+imboef+imbo h+mbondef+imboane. Awi ahambo sih+ri randeambui mb+sefi an+hondümbo-nd+humboane sapo God ai hoaf+yumbühündi ai randeambuimbo-hündambo wambo.

²⁴ Awi sih+ri mamam+ wandafi mam+ ranaheimbo hohoan+mo-ndef+imboane. Asu nindou ai simbor+ fehefe asu ngusüfo pefe hohoan+mo ra ahei hohoan+moambe bot+nd+humboane.

²⁵ Awi sih+ri ana wandafi mami-babi+di mamühi fandife hohoan+mo ra refe hin+ng+ifepoan+ rüh+ sapo nindou amur+ bi+di+ri raweahi ar+hündi nou, nga wan+. Nga se hoeir+himboanei bi+di+ri+ri si ra ndeara ak+mane. Nga ran+imbo-hündambo-an+imbo asu sih+ri nindou bod+mondi ranahei ngusüfoambe hohoan+mo ng+nem+ndi-ndür+imbohünda ti+ri+ifondefi ngef+imboane.

Godindî Nîmorî ranahambo daboadanambo-fipoanî

²⁶ Asu sîhîrî Kraisîndî-mayo anîhondü hoafî ra fîfîrîhu mburîhu, moanî sîhefî hohohanîmonambo yangîrî hefûhînda, ranînambo moaruwai hohohanîmo ranî-sûngu peahu ahefî ana, moai ngorü-poanîmbo hîfokoefe Godîmbo sîhefeyoanî asu ranambo hohohanîmo ra raguanambofembo yangoromunî, nga wanî.

²⁷ Nga sapo Godîndî yîbobofemunîmbo si tükündîfeyowohü nindou Godîndî hürütümbî ranaheimbo ngînîndî hamîndî hai ranambo tîkîrîndandürîmboe ranahambo yîhîmboyefûhî hîmboayefî ranî yangîr-ane engoro.

²⁸ Nindou düdi ai ahînümbî hohohanîmo Moses masendî ra hîmborîyowohü sûngufekoate-ayu ana, nindou yimbuyafanî asu ngîmîyomo ai ranî-moatükunî ra ai ramareandî sei hoafîyeianî moanî amboawi yaho-koate hîfokoarîhi marîhündî.

²⁹ Asu nindou düdi ai Godîndî Nîmorîmbo daboandî hîhîrarîrî ana, se ranahambo nûngurîhi hohohanîmo-yehîyeia? Nindou ranai ana awi afîndî tîngîrîfo saf-anîmbo ndemündümbui. Kraisîndî-mayo horî ranambo Godîndî hoafî femîndî sîhefe ranahambo ndomarîhendî. Horî mamî ranamboyo nindou ranahambo hohohanîmoambe sürîherî hînîngîmarer-anesî. Nga asu nindou ranai hoafî femîndî sîhefe horî-mayo ranahamboya, ranî-moatükunî ana moan-ane, nga ndorîhoeimbî moatükunî hamîndîyopoanî yahumbü nindou-ani. Ranani asu ai Yîfiatî moanî hîpoambore-randeimbî ranahambo moaruwai-moaruwai-mboareandî.

³⁰ Sapo sîhîrî fîfîrîhundî Adükarî ai yare hoafîyuhü yahuya, “Nindou moaruwai hohohanîmoyeianî ranî-sûngumbo sîmborî tîngîrîfo sai ana, wandî ratüpur-ane.

Ro sîmborî tîngîrîfo ndeheamboyahî,” *Io 32:35*
mehu. Asükaiyu ai nîngofi ngorü hoafîyuhü yahuya,

“Adükarî ai ahandîhoar-anîmbo ahandî nendî ra yîbobondearümbui,” *Io 32:36*
mehu.

³¹ Yangîrî koadürümbo nûngumbü God ai nindou kîkîhemîndîmbo ra yîhîmbombü moatükun-ane.

Anîhondümbofe hohohanîmo ra ngînîndî kîkîhîndî-humîndefî-mboane

³² Sapo ranî-moatükunî sîheimbo-so horombombo tüküme Feyondürî ranahambo se hohohanîmondei! Godîndî-mayo si aboedî sîheimbo boakîfoa-reandürambe ranî mbusümo maho ra sapo se tîngîrîfo afîndî tüküme fendüra awi tîngîrîfo ranambe hütî-hütîmayei hei-ane.

³³ Se ranî-sîmboanî nîmboei-ambe ana ngoambo nindou bîdîfîrî ai sîheimbo nindou hîmboahü moaruwai-moaruwaimbo-rîhindürühi tîngîrîfombü hohohanîmo masahündürî. Asu se ngoambo nindou ai tîngîrîfo asahümündî ranî-babîdîmbo-yahîndühi se ahei mbusümo nîmboeimbo ai tîngîrîfoayei ra farîhehi-ndürühaneî.

³⁴ Ranîyei asu se nindou karabusambe nîmboeimbo tîngîrîfoayei nou se-amboanî ai-babîdîmbo tîngîrîfomayei. Asu nindou bîdîfîrî ai sîhei napo ra ngoambo fufurühümündî hündüranî asu se ranîmbo hîhîfî-hîhîfîyeihî aheimboya, ‘I ambîrîhündî ana,’ sei hehi warî hürühümündî-anî ai sahümündî marîhündî. Se ranî-moatükunî ranahambo ramarîhindî ra, sapo sîhei aboedî moatükunî hondü koadürümbo-koadürümbo yangoromboayo ra fîfîrîhi hehimbo-wambo.

³⁵ Ranîmbo-hündambo awi se sîhei ngînîndî hamîndî anîhondümbofe ho moatükunî-mayo ra warî-hündühümündimboyei, nga yowanî. Nga nîmboe ranî-moatükunî ranahambo takîn-anîmbo God ai aboedî adükarî moatükunî ro ndeheamboyahî mehu ra ai ndembui.

³⁶ Ranîmbo-hündambo-anîmbo God ai nîne-moatükunî saimbo horombo hoafîmareandî ra semîndîmbohündâ awi se moanî sapo God ai nîne hohohanîmo hohohanîmoayu ranî-sûngu yangîrî hîmboarînambo hîbadîhümbo ratüpurîndei.

³⁷ Sapo Baiborambe God ai yare hoafiyuhü yahuya,
 “Awi gedamboyo-poanî, nga nindou sapo tüküfembo-mayu ranai tükündifimbui.
 Ai ngîrî gedambo hîhîngîndeandî.

³⁸ Ro hohoanîmoayahî ranî-süngu yangîrî rarîhindeimbî nindou wandî,
 awi ai wambo anîhondümborîhindürühî mbînimboei-amboane.
 Nga asu nindou düdi bîdîfirî ai wambo anîhondümborî ranahambo sisîrefiyu ana,
 asu ro ngîrî nindou ranahambo wudîndîhinî,” *Habakuk 2:3-4*
 mehu.

³⁹ Nga asu sîhirî ana Godîmbo anîhondümborî hohoanîmo ranahambo
 sisîryahundühî awarîhehundeimbî nindou-yefîpoanî, nga wanî. Nga awi sîhirî
 ana Godîmbo anîhondümborîhu hefühî aboedambo-yahundeimbî nindou-aneî.

11

Anîhondümborî hohoanîmo nîmîndî hoaf-ane

¹ Sapo anîhondümborî hohoanîmo ranana nîni-moatükunîmboyo hîmboayefî ra
 tükündîfemboe ranahambo sîhirî dîdîboadorîhu fifîrîhundî. Ranî-moatükunî ranana
 sîhirî ngîrî sîhefî hîmboarînambo hoeîndîhundî, nga moanî hohoanîmonambo
 yangîr-anîmbo ranî-moatükunî ra anîhondü mbenjorî mbîsemboayefî. Hohoanîmo ra
 anîhondümborî hohoanîmo-ane.

² Horombo amoa ahei anîhondümborî hohoanîmo ranîmbo-hündambo God ai
 aheimboya, nindou aboedî mbumund-aneî mehündürî.

³ Sîhefî anîhondüfe hohoanîmo-mbohündambo fifîrîhumboayefî sapo God ai
 hoafiyuhü ahandî hoafînambo sünü hîfî ra nafîmarandî ranahambo. Nga ranî-
 moatükunî ra nafîmaranda hîmboarînambo hoeiarîhundî ai moanî hoeifekoate
 moatükunînambo randî ramareandî.

Aber, Enok asu Noa ai Godîmbo anîhondümborî-marîwuri

⁴ Aber ahandî anîhondümborî hohoanîmo-mbohündambo ai Godîmbohünda
 nînihondî hîfokoare mamandeandî. Ai ramareandî ra Ken ai ramareandî rana-
 hambo ngasünde haya Godîndî hîmboahü moanî aboedî hamîndîyo. Asu ahandî
 anîhondümborî hohoanîmo-mbohündambo God ai ahamboya, aiana nindou moanî
 mbumundî hamînd-ani mehu hoafî ra Aber ahambo maho. Ranîyu asu God ai nîne-
 moatükunî Aber ai ahambo masagado ra hîhîfî-hîhîfîyu marandî. Aber ai yîfîmayusî,
 nga awi ahandî anîhondümborî hohoanîmo ranî-süngumbo hoafî yare hoafîyo ara ho.

⁵ Enok ahandî anîhondümborî hohoanîmo-mbohünda God ai ahambo nîmoamo
 maserümünduwa asu ai yîfî-koate gedühî manüngu. God ai maserümündu-wambo
 asu nindou dîdai moai ahambo hoeîrîrî. God ai Enok ahambo semündü hafokoate-
 yuambe ranî-sîmboanî ahambo hoafiyuhüya, ‘Ro hohoanîmoayahî ranî-süngu
 yangîrî süngumara hu,’ mehundo.

⁶ Nga nindou Godîmbo anîhondümborî-koate-ayu ana, asu ahambo God ai ngîrî
 siaondîfiyu. Nga nindou düdi ai Godîndî fikîmî sühüfembo hohoanîmoayu ana, God
 ai anüngu ranahambo anîhondümborî-mbîreand-amboane. Sapo God ai nindou düdi
 ahambo hütî-hütîyuhü kokoarîrî ranahambo takîni segodombo ranahambo kameihî
 anîhondümborî-mbîreand-amboane.

⁷ Noa ahandî anîhondümborî hohoanîmo-mbohünda God ai nîne-moatükunî
 sünguna refeyowanî tüküfemboayo ra Noa ai hoeifekoate-yuambe ranahambo ahîni
 hoafîrürühîya ranî-moatükunî tükündîfemboe mehu. Ranîyu ai Godîndî hoafî ra
 hîmborîyu mbura, moanî ai hoafîmayu süngu sip afîndî ra nafîmarandî ai ahandî
 aborüdi-babîdî ranambe kefoehî nîmareimbo aboedamehindî-mayo ra. Ranîyo
 asu ahandî anîhondümborî hohoanîmo-mbohünda God ai ahamboya seana nindou
 mbumund-anafî mehundo. Ranî-süngu nindou muṅguambo ahambo anîhondümborî-
 arîhorî ranahambo refemboayu nou. Ranîmbo-hündamboyo asu Noa ai muṅguambo

nindou ndani hifi+hündi ranaheimbo nindou moaruwai-anei yaho nafuiyombo nou ramareandi.

Abraham+ndi hoaf-ane

⁸ Abraham ahandi anihondümböfe hohoanimo-mbohünda God ai ahambo hidi+bori nafini hifi ngörü segodimbo koehefimbo mehu ra himborimayu. Ai ahandi hifi hondü hiningire haya moani fifirifekoate nahanafimbayahä nda ahahi yahuhaya sir+mbirowohü mahu.

⁹ Ahandi anihondümböfe hohoanimo-mbohünda God ai ahambo hifi ngörü ndahandomboyahi yahu horombo hoafimayu rani hifambe hidi+bo-hidi+bori+hoei manüngu. Raniyu ai hifi rani+hü ser worambe manüngu sapo Aisak ahandi nimori, asu Sekob Aisak+ndi nimori mar+ne mamä rani hifi God ai sünguna dagapirani n+ngomboayafani nou. Nga ahafanimo amboani God ai rani-moatükun+ segopir+mbohünda horombo hoafimareapiri.

¹⁰ Abraham ai ser worambe manüngu, nga ngoafi adükari koadürümbo-koadürümbo n+ngoweimbi God ai ahandi+hoari nafimbo hohoanimo+nyu mbura nafimarandi ra hoeifemboyu himbomayu hu.

¹¹ Sara Abraham+ndi nimorehi ahandi anihondümböfe hohoanimo-mbohünda ai ahandi+hoari amboani purüsi nimori-koate n+ngo ho-hombo boagiri-mayoyosi, nga asu God ai ahambo ngin+ndi masagado nimori wakem+ndimbo. Raniyo asu Sara ai yare hohoanimo+yowohüya, God ai nimori wak+ndandimboyafi yahu horombo hoafimayu ra ai anihondümboyu hoafimayu, nga ai rani-süngundeambui, yahohaya hohoanimomayo.

¹² Raniyu asu Abraham ai ndeara boagiri+yuhü yifimbo yangiri+mayusi, nga asu ai af+ndi nimori burayo ranahei amoaomayu. Nimori nindou mamä yangiri ranahandambo-hündi burayo ra moani af+ndi tüküfeih+yo sapo mupui sünambe engörü asu gudik+kiri tapuiyowa kikifekoate engörü yahurai tüküme+eyo, God ai ahambo horombo hoafimeindo nou.

¹³ Nindou mungu ranai God+mbö anihondümbo-r+hor+ heimbo sünguna yifimayei. Ai ndani hifi+hü nimboei-ambe awi moai sapo God ai aheimbo aboedi moatükun+ segodürimbo horombo hoafimayu ra sahümü+ndi, nga wani. Nga moani ai anguni nimboeimbo himboari-nambo yangiri hoeiri+hindüh+ hihifi-hihifimayei. Raniyei ai weindah+ yarihi hoafiyeh+ seiya, 'Ro ndani hifi+hü nimboefani ro ngörü hifi+hündi hidi+bori nindou nou-ane+fi, moani bodifombo ndani hifi+hü animboefi,' masei.

¹⁴ Nindou ai yarihi yahurai hoafayei ana, si+hiri rand+hu hohoanimo-ndef+hüya, aiana ahei hifi hondü aboedi ham+ndi rani hoeifembo seimboanei yarihi yahurai hoafayei mbise+fi+mböane.

¹⁵ Nindou ranai ahei hifi+hü wean+gürüh+ nimboei mbur+hü ra hiningiri+hi hehi ngöründüh+ nimboembo wean+gürüh+id+id+ hifi ranahambo hohoanimo pambar+hi-mbonana, awi ai koadürana hihiri+yahi hei.

¹⁶ Wani, nga ai sapo hifi sünambe engoro hifi ndani+hü ngasündareandi rani hifinamboyei hombo sei-hehi hohoanimomayei. Ranimbo-hündambo-animbo asu God+mbö ai sihefi God-ani seimbo ra God ai ngiri aheimbo amoan+ngi-ndundür+ sapo hifi rani+fil+ aheimbo ngoafi adükari nafira hiningi-mareandambo wambo.

¹⁷ Abraham ahandi anihondümböfe hohoanimo-mbohünda God ai ahambo yari hoeimariri ranambo asu ai ahandi nimori Aisak ra God+mbohünda hifokoeffi sihefimbo hohoanimomayu. Abraham ranahambo+nyu God ai nini-moatükun+imboyu ahambo refimbo+nyu ranahambo horombo hoafimarira fifir+mareandi. Nga asu Abraham ai ahandi nimori mamä ham+ndi-mayu ranahambo God+mbohünda hifokoeffi sihefimbo hohoanimomayu.

18 Sapo God ai Abrahamimbo Aisak ranahambo horombo hoafirirühi yahuya “Aisak ranahandambo-hünd-animbo sihafî amoa mamî afîndî ra yagodimboe sa horombo hoafimarîheanîni,” mehuyosi, nga asu ai ahandî nimorimbo hîfokoeffimbo hohoanîmomayu.

19 Abraham ai yare hohoanîmo-yuhüya, Aisak ai yîfayu ana, God ai yîfîhündî botîndirümbui yahuhaya hohoanîmomayu. Nga moanî hoafimbo randîhu hoafîndefîhüya, Abraham ai ahandî nimorî yîfîhündî nou hîhîri maserümüdu mbîsefîmboane.

Aisak, Sekop asu Sosepî-yomondî hoaf-ane

20 Aisak ahandî anîhondümböfe hohoanîmo-mbohünda ai ahandî nimorî yimbu Sekop Isombo aboedî dîdîboado-mareapîri. Ai hoafî ranînambo nîni-moatükunîyo ahafanîmbo sünguna tüküfemboayo ranahambo hoafîmayupîri.

21 Sekop ahandî anîhondümböfe hohoanîmo-mbohünda ai ndeara yîfîmbo yangîri-yuambe Sosepîndî nimorî yimbu ranahafanîmbo aboedî-aboedîmareapîri. Ai ahandî nîmînimî wafu ranîwamî kîkîhamündü amofihü Godîmbo seana Adükari aboedî hamînd-anafî yahuhaya hîhîfîmarürî.

22 Sosep ahandî anîhondümböfe hohoanîmo-mbohünda asu ai ndeara yîfîmbo yangîri-yuambe hoafîyuhüya, süngunambo Israer ai Isip hîfî hîniîngîndîhi hehi ngorü hîfîna ngeimboyei mehu. Asu ai yîfîndua ahandî hamîndî ranahambo nüngundîhi-nüngundîhi-mandîhündî yahuhaya hoafîmayundürî.

Mosesîndî hoaf-ane

23 Mosesîndî hond-afîndî ahafe anîhondümböfe hohoanîmo-mbohünda ai ahafe nimorî Moses ra wakîrîndîfe mburîna aboedî hamîndîmayu ranîmboane asu nindou adükari bogorî Isip hîfî hîfandarandî ranahandî ahînûmbî hohoanîmo ranahambo yîhîmbokoate ngîmî amoamo weindahîfikoate sowarîndîfe manîmbafe. Sapo nindou adükari bogorîndî ahînûmbî ranane nda: Suda-yafe nindowenihî nimorî munju hîfokoambîrîhind-amboane.

24 Moses ahandî anîhondümböfe hohoanîmo-mbohünda ai adükariyu mbura se wambo ana Isip-yafe nindou adükari bogorîndî nimorî Ferondî nimor-ani mbîsahü-ndîrîmboyei yahuhaya hohoanîmomayu.

25 Moses ai sapo Godîndî nendambo ngorü nindou ai moaruwai-moaruwaimbo-marîhindüra afîndî tîñîrîfoayeî ranî-babîdîmbo yahurai refemboyu hohoanîmomayu. Nga asu ai moai bodîfombo moaruwai hohoanîmo süngu hîhîfî-hîhîfîmbo hohoanîmoyu.

26 Kraîs ranahambohünda Mosesîmbo amoanîngümbî hoafî hoafî-yahündowanî ai munquambo kaki, hoearî, ngînîndî moatükunî napo Isip hîfîhü engoro ranahambo ngasündeamboayo yahuhaya hohoanîmomayu. Ranîyu ai süngunambo God ai ahambo tîñîrîfomayu ranî takîni aboedî moatükunî segodîmbo-mayu ranîmbo himboapomayu.

27 Moses ahandî anîhondümböfe hohoanîmo-mbohünda asu ai Isip hîfî hîniîngîre haya Isipîhündî nindou bogorîndî ngînîndî ranahambo yîhîmbokoate mahu. Nindou Godîmbo hoeîfikoate-mayu ra Moses ai hohoanîmonambo yangîri hoeimarirî ranîmboyu ngînîndî yangîri manüngu hu.

28 Ahandî anîhondümböfe hohoanîmo-mbohünda nindou aheimbo Pasofa si ra botîmareandî. Si ranîfihî sipsip hîfokoaru mburümbö yîpurîfihî horî kükihoemonda, God ai sünambeahîndî nendî amonjo nimorî hîfokoe-fembohünda koamarîherü ranai Israer nindou ranahei fikîmî akîmî hokoate-mbiyuwa yahuhaya se ranî-moatükunî ra yaru mehupurî.

Israer afîndî ai Godîmbo anîhondümbö-marîhorî

²⁹ Israer nindou ahei anihondümböfe hohoanimo-mbohünda ai Hamburî Sîrîwara bamarîhehindî moanî hîfî yangîrî süngu nou. Isipîhündî nindou ai randîhu badîhehu yahomo houmbo raweafundane, hoe ranai koadürü-koadüreandühi tîtiporîkoma-reapura yîfîsafîmemo.

³⁰ Israerîhündî ahei anihondümböfe hohoanimo-mbohünda Godîndî ngîndînambo Seriko ngoafî-yafe ginîrî ra tiboai pîndîmboe sei hehi ginîrî ranahambo 7 ambe-ramîndeimbîmbo wakîyei wakîmarîhinda tütîfoai pîmayo.

³¹ Rahap nîmorehî nindowenihi bîrabîrîyo-randeimbî ahandî anihondümböfe hohoanimo-mbohünda ai Israerîhündî nindou yimbu ngoafî kosemîndî-mbohünda samongorîmbo tükümeîneanda aboedî hîhîfî-hîhîfîna worînimareapîrî. Ranîmbohündamboyo ahambo moai hîfokoarundî nindou Godîmbo anihondü-mbofekoateyeimbî hîfokoako-mafoarundürî ranambe.

Godîmbo anihondümbö-rîhoreimbî ranaheimbo tîngîrîfo tükümeîfeyondürî

³² Awi ro nîndî hoafî ngorü sîheimbo hoafîmandahî ngaha? Si moai gedühi nîngo ro Gideon, Barak, Samson, Septa, Defit asu nindou munngu Godîndî hoafî hoafîyomorundeimbî-memo ranahamumbo hoafîyombo, nga wantî.

³³ Nindou ranai ahamundî anihondümböfe hohoanimo-mbohünda ndîfo nindou-babîdîmbo yîfiarî-yomombo asu ai hamarîhoemo. Bîdîfîrî ai mbumundî ho-hoanîmonambo yangîrî nindoumbo hîfandîmarapurî asu ai nîndî-moatükunîmboyo God ai saimbo horombo hoafîmareapurî ra masowandümo. Ranîyomo bîdîfîrî ai adükârî nîmambeahî nîndîhondî ahandî ndürî raion ranahandî yafambe tapîru kîkîhîmaründümo.

³⁴ Bîdîfîrî ai yîhîmbo sîsîreandeimbî hai ngîndîhamîndî ahamundî hürütümbî pûpîmaranda mahoro ra dikîru mamandundî asu bîdîfîrî aboedambomefundî ranambeahîndî ahamumbo pisaonambo hîfokoefepurîmbo mehomo. Nindou ranîmemo ai hamîndî kemîndîkoate-memosî, nga asu süngunambo ai hamîndî ngîndîmaründümo. Ai yîfiarambe moanî tîtaboarî-hoemondühiyomo asu ai ndîfo nindou-yomondî harîndîfo nendî ranahamumbo wamafandûpurî.

³⁵ Nîmorehî bîdîfîrî ahei anihondümböfe hohoanimo-mbohünda ahei fikîmîndî yîfîyomondeimbî yangîrîyafu marunda sahüpurümündî marîhündî. Bîdîfîrî ai karabusambe Godîmbo daboadanambo-arîhorî ana, aboeda ngeimboyei, nga ai moei masei ranîmboanei asu nindou ngorü ai ahei fî moaruwaimbo-marîhindüra asu yîfîmayei. Nindou ranai aboedamböfe yiboarukombo süngunambo yîfîyei mburîhü yîfîhündî botîyahi yangîrî aboedî nîngombo-mayo ra hohoanîmoyeihî aboedamböfembo yîboarukomayei.

³⁶ Asu bîdîfîrambo hoafînambo moaruwai-moaruwaimborundürî asu bubumarundürî asu bîdîfîrambo senînambo hüputüpu-rîhündürî karabus-ambe hîndîngîmarundürî.

³⁷ Bîdîfîrambo nîmoeinambo pütîyomondühi bubumarundüra yîfîmayei. Bîdîfîrîmbo sonambo yimbu kîkîrundürî sîhündürî asu bîdîfîrambo pisaonambo hîfokoarundürî sîhündürî marundî. Bîdîfîrî ai aheimbo moaruwai-moaruwaimborîhindürühi tîngîrîfo masahündüra moanî napo-koate sipsip hoearî, meme hoearî ranî yangîrî güdühi sahümündî hehi hahabodei wakîmarîhindî.

³⁸ Sapo ai nindou aboedî hamîndîyei, nga asu nindou hîfî ranîhündambo ai aboedî hamîndî-yeipoanî! Nindou ranai nîmî wohî furîkoate-yowohü, hîfî wafuanî hîhîrîyei wakîrîhindühi, nîmoei ambîsambe hîfî ambîsambe ranambe nîmboei marîhündî.

³⁹ Sapo nindou munnguambo ranai Godîmbo anihondümbö-marîhorî ranîmbo-wambo God ai nindou aboed-anei mehu, nga asu ai God nîndî moatükunîmboyo segondürîmboane yahu horombo hoafîmareandî ra awi moai sahümündî.

⁴⁰ God ai sünguambo sihefimbo munju semunimboayu aboedi moatükunî hondü ra ndore sihai hayambo wamboyu asu nindou ranai boatei semindikoate-mayei. God ahandî hohoanimo ana yahurai-ane, sihefimbo munju ramareamuna aboedi simonjori-humindeximboanefi.

12

Awi sihirî Sisasimbo yangirî himboarî pandihurühî anihondümbo-ndihurimboane

¹ Nga asu awi sihirî nüngumandahua? Sihefombo ana nindou afindî ranai wakirihimunühî nine-moatükunî anihondümbofe ramarihindî raninambo sihefimbo anihondümbofe hohoanimo nafuimarihümünî. Ranimbo-hündambo-animbo awi sihirî sihefihöarî nine-moatükunî sihefimbo nafî gürareamunî ranane, moaruwai hohoanimo nginindî hamindî kikihî safaramindimunî ranane ra yihirindihu hohu, ngusüfo nginindî foandihu hohu, sihefimbo hombo God ai nafî hinngimareamunî rasüngu ngefimboane.

² Awi sihirî Sisasimbo yangir-animbo himboarî pandihurî ngefimboane. Ai sihefi anihondümbofe hohoanimo nimindihani asu ai sihefi anihondümbofe hohoanimo rasüngunambo nafindamündî hinngi-ndeamunümbui. Ai nine-moatükunî tihirifo ahambo sowahî tükumefendo ranahambo awi ro nimî keimbi karhendeimbifihî yifimboanahî, nga i ambe ranî-moatükunî ra hinngindihä yahu, nga wanî. Nga hihifi-hihifi afindî ai süngunambo semindimboayu ranahambo hohoanimoyuhü ai amoanngümbi moatükunimbo moan-ane yahuhü nginindî yare manüngu. Ranani asu ai haponda God munju hifanda-randeimbi ahandî nimarifondi ahandî warî hondü waranî amaru.

God ai sihefimbo tihirifo asemunî ranana sihefimbo didiboado-femunimboani

³ Awi se Sisasimbo randihî hohoanimo-ndahündo, sapo nindou moaruwai hohoanimoyeimbi ranai yiboaruko-rithorühî moaruwaimbo-moaruwaimbo-marihora moan-ane yahuhaya nginindî manüngu. Ranimbo-hündambo-animbo asu se-amboanî yahurai nimboei, nga se ranî-moatükunî siheimbo tükündifeyoanî ngusüfoambe garibindahindühî rühî randihî hinngi-ndihimboyei.

⁴ Se moaruwai hohoanimo ranahambo raguanambo-fembo sei hehi ranî-babidimbo hütî-hütieihaneisi, nga awi moai moaruwai hohoanimombo yifiar+yeihî sihei horî ai piyo, Sisasindî horî ramefeyo nou.

⁵ Awi siheimbo God ai ahandî nimorî nou ngusüfoambe kikimifoefeimbi hoafi wataporimbo-marandürî ra se mitanirî-hümündiai? Sapo Ai yare hoafiyuhü yahuya, “Wandî nimorî, Adükarî ai siheimboya ai didiboadondihî hohoanimo-mbeyeia mbüsü haya ngorü süngunde randearanî se ahambo himborî yangirî himborindahündo.

Asu ai siheimbo didiboadi-fembohünda ninimboyo se tihirifo dagadüranî, ngusüfo nimbindeimboyei.

⁶ Sapo Adükarî ai nindou mamî ngusüfo parareandî ana, didiboadore arandî.

Asu nindou mamî asemündu ana,

ahambo wandî nimorani yahuhü aboedambohünda pakaritherü arandî,” *Sindaun 3:11-12*

mehu.

⁷ Siheimbo didiboadofe-ndürimbohünda God ai pakarî-hefendürimbo mbüsüwanî ahandî nimorî nou, se moanî nginindî nimboei. Ranahandambo hündî se tihirifo asahümündi ana, ranî-moatükunî ra God ai ahandî nimorimbore-andürî haya rare-andürühani. Hifi ndanindhündambo boagirî ai nimorimbo didiboado-fimbohünda moai pakaritherü randiyo?

⁸ N+neafi n+mor+ s+hambo Ape ai ahand+ n+mor+ambo nourean+ni+ pakar+hefen+ni+ koateayu ana, awi se boag+reimb+ n+mor+ hondüyafi+poani, nga se boag+r+koate naf+n+ndi n+mor-anafi.

⁹ Sapo s+hefi ape h+fi ndan+hündambo-memo ai s+h+r+ mam+kar+ hohoan+moyefan+ pakar+hoununani ana, I aboed-anesi, nga amb+r+mun+ sefuhanefti. Ran+ süngumbo-an+ambo sünambeah+ndi Ape ranahand+ hoareh+ saf+ndefüh+ ahand+ hoafi süngund+hu-mboane, nga ranan+ambo yang+r+ n+boademboyefi.

¹⁰ H+fi ndan+hündambo ape s+hefi ranai ana moan+ ahamundi hohoan+mo süngumbo yin+hoar-amboanemo pakarar+hounun+. Nga God aiana s+hefi+ambo far+hefembo ai ro sürühehea-ndeimbayahi yahurai tükümbeahind-amboane yahuhayamboani rawareamun+.

¹¹ Ape ai pakarar+hounun+ s+hefi+ambo aboedambo-hündambo ran+simboan+ ana s+h+r+ ngusüfo n+mb+yefüh+ ng+r+ h+h+fi-h+h+fi+ndefi. Nga asu süngunambo pakar+mar+hounun+ ranahandambo d+d+boado-r+hehu hohumbohünd+ ana, ran+ tak+n+hünd+ mbumundi aboedi hohoan+mo tüküfe-arandi. Asu ran+ambo-hündamboane moan+ ngusüfo aboedi kife n+mar+ hohoan+mo ra tüküfeyowohane.

S+h+r+ fir+fir+koate ng+n+ndi ham+ndi tütüng+ndühu hohu n+imboefimboane

¹² Ran+ambo-an+ambo s+hei war+ ra afur+ndeiran+ wan+, se moan+ ham+ndi tütüng+ndühündühi s+hei t+jar+ ra hoafi+ndeiran+ mandühari ng+n+ndi d+d+boadond+hi n+imboei.

¹³ Se naf+süngu yang+r+ ngei, nga h+mboran+ p+ndahimboyei. Nafi aboedi ra süngund+hindani t+jar+ hoafi+koate ng+n+ndi+ndimboe.

¹⁴ Se munquambo nindou ran+bab+d+imbo moan+ ngusüfo afur+fe kifeimb+ hohoan+mo asu sürühefimb+ hohoan+mo ran+süngu yang+r+ süngund+hündühi t+jar+fondeih+ n+imboei. Ran+ hohoan+mo süngufe ho ran+koate ana, nindou mam+amboan+ ng+r+ Adükar+imbo hoeindir+.

¹⁵ Se awi h+bad+hümbö. Seambeah+ nindou mam+ ai God+ndi-mayo moan+ h+poambofe hohoan+mo aboedi ranahambo bod+boadeambui. Asu seambeah+ nindou mam+ ai hühütimbü n+m+ an+ngo nou tükefiyu ana, s+heimbo t+jar+ifo dagadüra asu se moaruwai hohoan+mo süngund+himboyei.

¹⁶ Nindou mam+ ai seambeah+ndi n+moreh+imbo hohoan+mo nindowenih+imbo hohoan+mo yang+r+ ngusüfo pand+hi ngeimboyei. Nindou mam+ ai seambeah+ndi God+imbo daboadi h+h+r+indirümbui, sapo horombo Iso ai ahand+ ak+dand-mayo sesi ak+idou yang+r+ ses+imbo yahumbo God+ndi-mayo amonngo n+mor+ ai sem+nd+imbo-mayo ra ak+d+d+ibo s+semef+neandi nou rand+fimbui.

¹⁷ Se ra f+fir+hi, ak+d+ ai masemüduambo süngunambo Iso ai aran+imboaho hümoariyuhü asu n+n+süngund+hea yehuenüngu hohoan+moyuhü kokora wak+mareand+si, nga asu ai moai ran+moatükun+ ra semüdu.

S+h+r+ an+hondümbö-r+hundeimb+ God+ndi ngoafi hondüh+ tüküyahu-mboanefi

¹⁸⁻¹⁹ Se God sowana hombo hohoan+mondeih+ awi moai Israer ramehindi nou Sainai wafu tüküyahi hoeir+hi asu sünd+hindi. Wafuambe ran+hü imami k+k+randeimb+ hai, mut+ kamb+ng+ k+k+randeimb+ n+mb+, asu hoewer+ n+moamondi+hoafi+yowohü fufun+ ai hoafi+yowohü God+ndi hoafi sünambeah+ndi tüküfehümbö-mayo yahurai awi moai s+heimbo amboan+ tüküfeyondür+, nga wan+. Nindou ranai ran+ hoafi tüküme Feyo ra h+mbor+yei hehi hoafi+yehi+ seiya, “Ro ng+r+ asükaindefi ngorü hoafi h+mbor+ndefi,” masei.

²⁰ Hoafi ranai yare yahurai tüküfeyowohü yahoya, “Nindouyo n+n+hond+yo Sainai Wafu ra war+ parareandi ana, n+moeinambo pitiyo h+fokoefemboane,” meho ra h+mbor+yei hehi ng+r+ ro rasüngund+hünd+ sei hehimbo.

21 Rani-moatükunî ai hoeimarîhindi ra moanî yîhimbo sisireandeimbi-mayo wamboyu Moses ai yare hoafiyuhü yahuya, “Ro awî hîhamîndari-yahühî yîhimbo sisireheandi,” mehu.

22 Seana moai Sainai Wafu yahuraihü tüküyahindi, nga seana God koadürümbo nünguweimbi ngoafi adükari Saion Wafu ranîwamî tüküyahimboanei. Ranî ngoafi adükari ranana Serusarem-ane, nga sünambe nanngoanî Godîndî sünambeahîndî nendî afîndî nîmarîmondî ngoafîhü tüküyahimboanei.

23 Seana Godîndî munguambo amonjo nimorî-yei hîhîfî-hîhîfümbî fandîfeambe tüküyahimboanei. Nindou ranahei ana ndürî ra sünambe parîhi sîhehinda mbengorî. Seana sapo God nindou munguambo yîbobore-randeimbi ranahambo, asu nindou aboedî mbumundîyeimbi God ai aheimbo nafîramündî hîhîngî-mareandürî ahei yîfiâfî ranahambo sowahî tüküyahimboanei.

24 Sisas aiyu God-babîdîmbo sîmborî hoafi femîndî sîhefe ranahambo yîpupuikîkî manüngu ahambo-so amboanî tüküyahimboanei. Ahandî horî aboedambo-fembohünda tütînarîmayo ranana Aberîndî horî ngasünde hayambo sapo Sisasîndî horî ana sîmborî hoafi femîndî sîhefembo-hündamboyo, nga Aberîndî horî ana sîmborî mbîro hoafîmbo-hündamboyo. Seana munju ranahambo-so tüküyahimboanei.

Sîhîrî hîbadîhumbo

25 Ranîmbo-hündambo-anîmbo awî se hîbadîhumbo. God ai hoafînduanî se ahandî hoafi hîmborîmbo yîboaruko-yîboaruko-ndeimboyei. Horombo nindou Godîndî-mayo hoafi hîfî ndanîhü hîmborîmbo yîboaruko-yîboarukoyei marîhündî ranîmboyei ai moai aboedambo fefoehîndî. Sapo yahurai-ane sünambeahîndî hoafi hoafayo ranahambo sîhîrî daboadanambo-arîhundî ana, nüngundîhu asu aboedambo mafêboehu-a? Ngîrî randîhundî.

26 Ranî-sîmboanî ahandî hoafînambo hîfî nda hîfîhemayo. Nga asu hapondanîmbo ai yare horombo hoafîreandühî yahuya,

“Awi asükainda mamîmbo ngîrî hîfî yangîrî hîfîhendo,
nga sünü kameih-anîmbo randîfemboe,”

Hagai 2:6

mehu.

27 Hoafi ‘Awi asükainda mamîmbo’ ranana yahurai-ane: Nîne-moatükunî God ai horombo nafîmarandî ra hefîhenambo raguanambo-areandî ana, ngîrî nînggo, nga awandîhoemboe. Nga asu nîne-moatükunî hîfîhenambo refe hoeifekoate-aiyo ana, ranai nîngomboe.

28 God ai ngînîndî hîfandarandî ra sîhîrî asahumîndefî ana, ngîrî nînî-moatükunî ai hîfîhenambo rande hoeindeandî. Ranahambo-anîmbo Godîmbo hîhîfîndî-hurîmboane. Awi sîhîrî moanî Godîmbo ahînîndefühî ahandî ratûpurî ra kîkîhîndî-humîndefan-anîmbo ai ranîmbo hîhîfîmbiyu-wamboane.

29 Sapo sîhefî God aiana ngînîndî hamîndî hai munju moatükunî sesî arandî nahurai-wambo.

13

Hohoanîmo ranane God ai yîfrayû

1 Wandafî mamî, hohoanîmondeihî se sîmborî ngusüfo pefîrûndei ngei.

2 Hîdîborî nindou tükündahîndanî sîheimbo-so semündündürî worînîfendürîmbo hohoanîmondei. Nindou bîdîfîrî ai rarîhîndühîyei sünambeahîndî nendî ai tüküme funda fîfîrîfe-purîkoate moanî sahûpurûmündî worînîma-rîhipurî.

3 Nindou karabusîyahi anîmboei sapo se-amboanî ai-babîdîmbo karabusîyahi anîmboei nou ranaheimbo hohoanîmo-ndahündürî. Nindou ai tîngîrîfoyeianî asu se-amboanî ai-babîdîmbo tîngîrîfoyei nou aheimbo hohoanîmo-ndahündürî.

⁴ Nimorehühife anamindühife hohoanimo ranana aboed-ane. Nga nimorehi nindowenih ranai ahafe fi ranahambo simbori anihondumbo-feründafehü ndorine hifandi-mbirinand-amboane. Nindou didiyomo nimorehi sisihimoyomo asu nimorehi ai anamindhoandi birabiraye ana, ranaheimbo God ai yibobondearümbui.

⁵ Kakimbo ngusüfo pandihi ngeimboyei, nga se ranahambo hohoanindühümboyei. Ninimoatükuniyo se masihendi ranimbo I ndear-ane nda mbisei. Sapo God ai yare hoafiyuhü yahuya,

“Ro sheimbo ngiri hiniingindhearü,

asu ro ngiri sheimbo daboadi hihirindhearü,”

Io 36:1

mehu.

⁶ Ranimbo-hündambo-animbo shiri himbo-koate hoafindefihüya,

“Adükari ai wambo farhendiri-randeimb-ani ranimbo wambo ro ngiri yihimbondahi.

Nindou ai wambo ninimoatükuni nüngumandundira?”

Buk Song 118:6-7

mbisefimboane, Bukambe ai hoafayo nou.

Nindou horombo bogorimboyafu maningomo ranahamundi hohoanimo süngundihumboane

⁷ Horombo shei bogorimbo-yafundeimbi nindou Godindi hoafi wataporimbo-marundiri ranahamumbo hohoanimondei. Horombo ai yaru maningomo ranimbo-animbo se hohoanimondei. Ai yarumboemo maningomo mbisei hehi ahamundi anihondumbofe ra yahurai-ane mbisei süngundihindi.

⁸ Sisas Kraisi aiana ngiri ngörü hohoanimondi, nga mami rani yangiri horombo maho hapondan-ambe asu süngunambo aho ra ai mami rani yangiri nüngumboani.

⁹ Ranimboane asu se awi rani-poanimbo woshoafori yamundife hohoanimo ranai shei aboedi ndofe yamundife ho hohoanimo ranambe tüküfeyowan asu se ngörü nafi süngundahimboyei. Godindi moani hipoambofe hohoanimo shefi ngusüfoambe nginemandi ra aboedi safane, nga sesi wehimbiri hori-horife ho hohoanimo raninambo shiri ngiri nginindi ndahumindefi. Nindou didiyei ai rani hohoanimo ranahambo sünguarhi hei aheimbo hohoanimo ranai moai farhendiri.

¹⁰ Shefe fondi hiniingirihu-mboanefi. Nga Godimbo shou-rundeimbi Suda-yomondi ser wori ranambe ratüpuriyomo-rundeimbi aiana shefi sesi mandife fondi-waminindi ninimoatükuni amboani ngiri dowadümo.

¹¹ Godimbo shai-randeimbi adükari bogori ai God nimiru-ambe ahambo ninihondi hifokoefe shefembo-hünda moaruwai hohoanimo süngunambo hori sowandümo kefoau arundi. Nga amuri fi safi ranana giniri hundüni mandu arundi.

¹² Rani süngumboyu Sisas amboani ahandi horinambo nindou ranahei moaruwai hohoanimo popoai-hefembohünda Serusarem giniri hundüni yifimbo tiji-rifo adükari masemüdu.

¹³ Ranimbo-hündambo-animbo awi shiri ahambo-so giniri nafitambe hundüni ngef ranihü amoaningambo-marüwuri nou ai-babidi yahurai-ndefimboane.

¹⁴ Nga hifi ndanihü moai shefimbo koadürümbo ningoweimbi ngoafi adükari nango, nga wani. Nga shiri koadürümbo ningoweimbi ngoafi adükari aboedi süngunambo tüküfembo ranimboanefi himboayefi.

¹⁵ Ranimbo-animbo shiri Sisaindi süngu hoafindefihüya, ‘God ai aboed-ani,’ mbisefimboane münguambo si aho ra ahambo ninihondi shefe rawefeyo nou. Ranane shiri shefi yafambe ra Godimbo ndahundowohü ranambo weindahi hoafindefihüya, ‘Ai yihof-ani,’ nda mbisefomboane.

16 Aboedi hohoanimo süngufe ratüpur+yowohü nindou mbonimbo-rühümündimbi fehefe hohoanimo ra se mitanindü-hümündihî hîniŋgi-ndîhimboyei. Sapo ranimoatükunî ra Godimbo sihefembo moatükunî nou-ane asu God ai ranimbo hîhîfi-hîhîfi+yuhani.

God ai sihefimbo randeamuna aboedi nimboemboyefi

17 Sihei bogorî nindoumboyafu anîngomo ranai siheimbo farîhefe-ndürimbo yahomomboanemo hohoanimoemo. Rananemo ai sihei hohoanimo muŋguambo si aho ra ai harîhefe nîmarîkoate hîfandu homo arundî. Rananimbo süngunambo ai Godimbo nîni-moatükunî ratüpurîyo ramarundî ranimbo hoafîndîmo-ndomboemo. Se ahamundî hoafî hîmborîndeiimbo ahamundî hoarehîndei-animbo, asu ai moanî hîhîfi-hîhîfi-ndîmondühî aboedi randumboemo. Nga asu wanayo ana, ai afîndî hohoanimonambo ratüpurî-ndîmboemo. Ranana asu ŋgîrî siheimbo ranî hohoanimo ranai fandîheirî. Ranimbo-hündambo-animbo se moanî ahamundî hoafî ai hoafemo ra hîmborîndeiimbo rasüngundîhindî.

18 Se Godimbo yîhoefîmbohünda didîbafîndei ŋgei. Ro fifîrîhundî ro mbumundî hohoanimo hohoanimoayefî ra, ŋga moanî muŋguambo si aho ra sapo mbumundî hohoanimomayo ranî yangîrî süngundîhu sefimboanefî.

19 God ai siheimbo sowana hapondanambe wambo hîhîre koambîrîhendîramboane samboanahî se Godimbo didîbafîndei sahehea düduarîhandürî habodîhî.

20 God ai ŋgusüfoambe afurîfe kifeimbî hohoanimo nîmîndîhanî ranai sihefî Adükari Sisas ranahambo yîfîhündî yangîrî botîmarirî. Rananimbo asu Sisas ai sipsip hîfandandeimbi nou sihefimbo hîfandamuneimbi bogorîmbomefiyu. Ahandî horînamboane koadürümbo yanggorombo hoafî femîndî sihefe ra ŋgînîramîndî arandî.

21 Muŋguambo aboedi moatükunî sapo se semîndîmboayei ra God ai mbîsagadüramboane ahandî hohoanimo süngufehümbo ratüpurî-mbohünda. Sisas Kraisîndî süngu-animbo sihefî ŋgusüfoambe ratüpurîmbiyu-wamboane nîne-moatükunî aboedi-yowanî ai hîhîfi-hîhîfefiyu ranahambo. Sisas Kraisimbo ahandî ndürî adükarane mbîsefi-mboane koadürümbo-koadürümbo, ŋga anîhond-ane.

Bidîfiranambo hoafî

22 Wandafî mamî, awi ro siheimbo hoafîpoa-yahandürî habodîhî. Nga siheimbo ŋgusüfoambe ŋgînemîndî-ndürimbo-hündambo hoafî hoafehandürî ndanahambo hîmboarînambo yangîrî hîbadühîndühî hîmborîndei. Siheimbo ro pas nda sürü papîmarîhandî ra awi hoandarî hamîndîyopoanî, ŋga wanî.

23 Sihefî wandafî, Timoti, ai karabus-ambeahîndî hîniŋgîmarüwura tükümefiyu ranahambo fifîrîmbîrîhorî samboanahî hoafehandürî. Asu ai nîmai wambo-so tüküfiyu ana, ro siheimbo hoeifendürimbo asükai tüküheandî ra ai-dîbo tükünda-hoamboyehî.

24 Sihei bogorî nindou muŋguambo ranahamumboane asu Godîndî nendî muŋguambo yîhoefî-mayo hîhîfi hoafî nda hoafîndahündürî. Itari hîfîhündî ai siheimbo hîhîfarîhündürî.

25 Godîndî moanî hîpoambo hohoanimo siheimbo muŋguambo mbîfarîhendüramboane.

Sems Pas Sems ai sürü papimarandi

Pas nda Sems sürü papimarand-ane

¹ Ro Sems-anahi God asu Adükarî Sisas Kraisi-yafandi ratüpurîya-rîhandeimbi. Sudahündi 12 mamisîrî Sisasimbo anihondümbo-rîhindeimbi sîhei ngoafi hondühündi bukürühehi mburîhü hîfi ngoründühi aniboadei, sîheimboanahi pas nda sürü paparîhandürî. Nga karîhasî-handür-anei.

Tîjîrîfombü moatükunî ranai sîhei anihondümbofe hohoanîmo ranahambo ngînemîndîndürîmboane

² Wandafi mamî, tîjîrîfombü moatükunî sîheimbo tüküfeyoanî se ranîmbo randîhi hohoanîmondei: Ranîmbo-anîmbo asu ro hîhîfî-hîhîfîndamboyahî.

³ Nga se yarîhi fîfirîhîndî, rananî moatükunî ra sîhei anihondümbofe hohoanîmo ranahambo refe hoeifembo-hündamboane tüküfeyo. Ranî moatükunî ranana se ngînîndî nîmboeimbo nîne tîjîrîfo tüküfeyo ranahambo moan-ane mbîseiya yahomboane tüküfeyondürî.

⁴ Se ngînîndî nîboadei ngeimbo-anîmbo asu se dîdîboado-ndîhehi nîmboeimbo asu se ngîrî Godîndî hohoanîmo mbonîmbo-ndîhümündî.

Nîndou ai dîdîboado-rîhefîmbî hohoanîmo ra mbonîmboaramündu ana, Godîmbo dîdîbafîmbîfiyu-wamboane

⁵ Sehündi mamî dîdîboado-rîhefîmbî fîfire ra mbonîmboaramündu ana, asu ranîmbo-hündambo Godîmbo dîdîbafî-femboane, nga ai ahambo dagadombui. Ai afîndî sendeimbi-ani, nga nîndou dîdîyei ahambo dîdîbafîyei arîhündî ranaheimbo munguambo ngînînd-koate sagadürî arandî.

⁶ Nga nîndou ra Godîmbo dîdîbafîfîhî ndaiambui yahu anihondümbo-mbîreandamboane, nga anihondü-mandai mbüsümbui. Nga nîndou yimbu hohoanîmoyu arandî ai wofî nîmî werînambo semîndî ho semîndî ho arandî nahurai-ani.

⁷ Nîndou yahurai God ai ahandî hoafi hîmborîndühi ngîrî ngorü-moatükunî ahambo dagado.

⁸ Ai yimbu hohoanîmoyu arandî, nga hohoanîmo munğu ahandî wofî nîmî nahurai siho siho arandî.

⁹ Wandafi napokoateimb-ayu ranai hîhîfî-hîhîfîmbiyu-wamboane, nîmboe Godîndî hîmboahü aiana ndüreimbîndümbui.

¹⁰ Asu nîndou napo afîndeimbayü ranai hîhîfî-hîhîfîmbiyu-wamboane, nga hîfînambo-ndîrûmbui. Nîndou ranai ana sapo wohî ahurî yaparayö nou mande yahurai ranai-amboa yîfîndümbui.

¹¹ Sapö hüfîhamîndî afîndî pare kîkasowohü ana, wohî ranai yaparîyo randühi ahandî ahurî ranai yaparîyo hîfokoefoendühi asu ahandî yihuru aboedî hîmbo-mayo ranai-amboanî moaruwai-mbofehane. Mare yahurai-anîmbo nîndou sapö napö afîndeimbî-mayu ranai-amboanî ahandî ratüpurî afîndî ra ratüpurîndühü ranambe yîfîndümbui.

Nîndumbo refe hoeifembo moatükun-ane

¹² Nîndou düdi ai ngînîndî nîngombo nîne tîjîrîfo ahambo refe hoeifembo tüküfeyoanî ai hîhîfî-hîhîfîmbiyu-wamboane. Nga nîndou ranai refe hoeifembo moatükunî ranahambo tîtaboarî-foareandeimbî ana, ai koadürümbo yanggîrî nîngombo hohoanîmo ra sapö takînî nahurai ndemündümbui God horombo

hoafimayu süngu. 'Nindou wambo ngusüfo parar+hindiri ranaheimbo ra ndahandüri-mboyahi,' mehu.

¹³ Moaruwai hohoan+mombo-hündambo mamı moatükunı ai ngusüfoambe botınderanı, nindou mamı ranai ngiri hoafınduhüya, 'God ai ranı-moatükunı ra ramareand-ane,' mbüsu, nga wanı. Nga God ai-amboanı ngiri nindou ngorümbö moaruwai hohoanımo-mbohünda nınendeandı.

¹⁴ Nga nindou ranahandı fiambe hohoanımo amarondo ranane ai moaruwai hohoanımo-mbohünda ngusüfo botırerı serımındı hohü asu hohoanı hohoanımoyu arandı.

¹⁵ Ranane asu ahandı hohoanı hohoanımo ranai nımorehi ranümbı anıngo nahurai-ane. Ranı-süngu nımorehi ai nımorı wakarımındo nahurai moaruwai hohoanımo ra tükefeyo. Asu moaruwai hohoanımo ai afındı tüküfendowöhü yıfı hohoanımo tüküfe-arandı.

¹⁶ Wandafı mamı, hıbadıhümbö. Hohoanımo moaruwai ra sıheimbo wosıhoaförı hoafında-ndürımböe.

¹⁷ Muñguambo aboedı asu ndorıhoeımbı sai-randeımbı moatükunı ra sünambeahındı makoso-ane. Ape muñguambo sı nımındıhani ranai ana ranı-moatükunı ra sıhefımbö hıfına koamafoareandı. Aiana ahandıhoarı ngiri hıhırınde sı nahuraindu asu hıhırınde nımbı nahuraindu ndandı, nga wanı. Ngiri ahandı hohoanımo ra ngörü süngunde ngörü süngunde ndandı, nga mamı hamınd-ane hohoanımoayu.

¹⁸ Ai moanı ahandı hohoanımo yangiri süngu ahandı anıhondü hoafınambo ramareanda sıhırı ahandı nımorı tükümehündı. God ai yare hohoanımoyuhüya, 'Nindou ranai sapo ro muñguambo moatükunı nafımarıhandı ranaheimbo weañgurühıdıdı sırimboyahi mbıdıboadei-amboane,' mehu.

Sıhırı Godındı hoafı hımborındefı mburıhumbö rasüngundı-humboane

¹⁹ Wandafı mamı, se ndanahambo dıdıboado-ndıhi fıfırındıhindı. Muñguambo se nımeöhınou hoafı ra hımborımbö-hündambo nafındühümündı nımböeı. Nga asu se awı nımai hoafımbö botındahi ngınındı hoafındeımböeı.

²⁰ Nga nindou-yeı ngınındı hohoanımo ranai ana Godındı aboedı mbumundı hohoanımo ranahambo moai weindahıre randı, nga wanı.

²¹ Ranımbö-hündambo-anımbö muñguambo moaruwai hamındı hohoanımo sıhei ngusüfoambe afındı tüküfendürı arandı ra raguanambo-ndıhindı. Nga asu se sıheihoarı hımböarı hoafendühı dıgeğındühı asu God ai sıhei ngusüfoambe hoafı mafoareandı ra ndahümündı, nga sapo hoafı ranai-anımbö sıheimbö aboedambo-ndearümboe.

²² Asu se hoafı ranahambo hımbörı yangiri hımbörı-ndeımböeı, nga wanı. Nga se ranahambo hımbörındeıhı asu süngufe amboanı süngundıhi ngeı. Asu se moanı hımbörı yangiri hımbörıyeı ana, se sıhei fımbö wosıhoaförı hoafırı-hündühaneı.

²³ Nindou mamı ai Godındı hoafı ra moanı hımbörı yangiri hımbörıyu haya asu rasüngufe-koate-ayu ana, ai ahandı ngusümboarı hoehımbö-ambe hoeıareandı nou-anı.

²⁴ Ai ahandı ngusümboarı ra türüfoare haya asu süngunambo nımai ahandı ngusümboarı ra nüñgu-nahuraiyo hoeımareandı ranımbö mıtanamündühaneı.

²⁵ Nga sapo ahınümbı hohoanımo nındoumbö aboedambofembo rawareandı ranai ana mbumundı hamınd-ane. Nindou düdı ai ranı hohoanımo ranahandı nımındı ra ndore türüfoareandühı ranahambo süngure huhü, ai hımbörıyühü mıtanemındı-koate-ayu ana, nindou ranahandı hoahoango muñguambo ra God ai dıdıboado-ndırümbüı.

²⁶ Nindou mamî ai rande hohoanîmondühüya, roana Godîndî hohoanîmo süngurîhe-rîhandeimb-anahî, yahuhü asu ai ahandî yafambe ra ndofe kîkîhemîndî-koate-ayu ana, nindou ranai ahandî fimbo wosîhoaforî hoafîyuhani. Ranana ahandî Godîmbo süngufe hohoanîmo ra moanî fimboane.

²⁷ Godîmbo süngufe hohoanîmo ra sîhefî Apendî himboahü mbumundî asu hütikoate ndahurai-ane: Asühî nîmorî asu nîmorehî kai ranaheimbo tîjîrîfo tükündîfeyoanî sîhefî daboadanî kîkîndîhu hündîhumîndefî-mboane. Asu hîbadîhumbo, hîfî ndanîhündambo hohoanîmo ranai sîhefî ngusüfoambe mamîkarî-ndeamunîmboe.

2

Sîhîrî munquambo nindou ranaheimbo mamî simogodî hohoanîmo yangîrî hohoanîmomboane

¹ Wandafî mamî, se sîhefî Adükarî Sisas Kraiss sapo himboamupuimbo-randeimbi-mayu ranahambo anîhondümbofe ra kîkîhî-ndühümündihî ana, se ngorü nindoumbo ngorü süngundîhi hohoanîmondeihî asu ngorü nindoumbo ngorü süngundîhi hohoanîmo-ndeimboyei.

² Se Godîmbo hohoanîmombo fandîhindanî nindou mamî gor mîsîjî warambe kîkîfoare mbura aboedî hoearümbî sîheimbo sowanambo nguani asu nindou napo-koateyuweimbi hoearî hirî hirîyoweimbi güdeandeimbi ai kameihî nguani, se ahafanîmbo mamî simogodî hohoanîmo-ndahüpîrî.

³ Se nindou hoearî aboedümbî-mayu ranahambo hoafînda-hündowohü anîmboya, 'Karîhasî, se nîmarî fondî aboedî ranî-wamî nîmarîfi,' mbîseimboyei, nga nindou napo-koateyuweimbi ranahambo hoafînda-hündowohü anîmboya, 'Awî se rühî nîmbafî,' mbîsei asu 'Se ro nîmarîhî-kîmî worîfondühî nîmarîfi,' mbîseianî, ranî hohoanîmo ana moaruwai-ane.

⁴ Se ranî hohoanîmo yarîhi hohoanîmoaye ana, asu se nindou ngorümbö yîbobore-randeimbi-mboyahi hehi moanî sîhei moaruwai hohoanîmo mamarondürî-mayo rananîmbo yangîr-ane nindou ranaheimbo ranî yîbobofeyei arîhündî.

⁵ Wandafî mamî, awî se nda himborîndei! Nindou didîyei ai nindou-yei himboahü napo-koateyeimbi ranaheimbo ana God ai aheimbo ahei anîhondümbofe hohoanîmo nafamündümboani. Ranîmboane nindou napombaye nahirai-ane yahuhaya dibonîmayundürî. Nga nindou Godîmbo ngusüfo pararîhorî ana, ranai God ngîndî hîfandarandî ranambe nîboadeimboyei ai horombo hoafîmareandî süngu.

⁶ Nga se nindou napo-koateyeimbi ranaheimbo amoanîngambo-rîhindürî arîhündî. Nindou napo afîndeimbi ranai sîheimbo tîjîrîfo afîndî sahündürühî asu ai sîheimbo papî-hoafî sowana kiahî hürîhümündî-hündürî hei arîhündî ra awî se fîfîrîhindai?

⁷ Sisas Kraissîndî ndürî aboedî safînambo sîheimbo dükarîhindühî Kristen-ane masei, nga napo afîndeimbi ai ndürî ranahambo sîsîndî hoafîrîhi arîhündî.

⁸ God ai sîhefî adükarî bogor-ani asu ranahandî-mayo ahînümbî hohoanîmo ra se ranî-sünguarîhindî ana, ra aboed-ane. Ahînümbî hohoanîmo ra Baiborambe yare hoafîyowohü yahoya, 'Sîhafî wandafîmbo ngusüfo pandowandî sîhafî fimbo ngusüfo parowandî nou,' meho.

⁹ Nga se nindou bodîmondambo didîboado-ndîhindühî asu bodîmondambo koararîhündürî ana, asu se moaruwai hohoanîmo-yeihanei. Rananîmbo sîheimbo ahînümbî hohoanîmo ai hoafî mbahîrîhehindeimb-ane mbîsî-haya papî-hoafîndandürîmboe.

¹⁰ Nindou düdi ai Godîndî ahînümbî hohoanîmo munquambo süngure arandî, nga mamî yangîrî mbahîrarîhendî ranana ai hütî-ani. Ai nindou munquambo ahînümbî hohoanîmo mbahîrarîhendî nahurai-ani.

11 Nga God Baiborambe hoafiyuhü yahuya, 'Se nimorehi nindowenihümbi himindipoani,' mehu. Asükaiyu hoafiyuhü yahuya, 'Se nindou hifokoefepoani,' mehu. Se nimorehi nindowenihümbi himindikoate-yafühi asu nindou hifokoararowandi ana, rananimo se ahinümbi mbahirrhoefeimbi tükündaföamboyafi.

12 Godindi ahinümbi hohoanimo nindou ranaheimbo aboedambo koarhendüri arandi asu ai aboedi hei arihündi. God ai ahandi ahinümbi hohoanimo rananimo nindou ranaheimbo yibobo-ndearümbui. Rani-mayowamboane se rani-moatükuni randihi asu hoafindei ndühündi ahinümbi hohoanimo rani simogodühi.

13 God ai nindou yibobondeandühi ngiri sapo nindou amboawiyeyi yaho hohoanimo koate-mayu ranahambo simbori amboawi mbüsündo, nga wani. Nga nindou düdi ai amboawi hoafümbi-mayu rananimo ahandi amboawi yaho hohoanimo ranai Godindi yibobofe ranambeahindi awi aboedambo-ndifimbui.

Anihondümböfe hohoanimo ra aboedi hohoanimo ratüpurifhi pefekoate-ayo ana, ngiri aboedindo

14 Wandafi mamä, nindou mamä ai hoafinduhüya 'Roana Godimbo anihondümböriheandeimb-ana' ehu, nga moai didiboadore hohoanimo randi. Nindou ra moan-ane anihondümbö-areandi, nga ahandi rani anihondümböfe hohoanimo ranai aboedambo-manderiyo? Nga wani.

15-16 Sisasimbo anihondümbö-rihindeimbi wandafi ngörü hoeari-koateyoweimbi asu sesi-koateyoweimbi niangoani se yaro hoafiyafi-ndowohüya, 'Karihasi, se aboedi nimbafi. Se hoeari güdowanda sihafä fi hüfindowani asu sesi dowadifi,' asafindo ana, ahambo rani-moatükuni ra segodokoate-yafühi yaro hoafayafindo ra ahambo nüngunde mafandihera?

17 Anihondümböfe hohoanimo rani amboani mare yahurai-ane. Anihondümböfe hohoanimo ranai aboedi ratüpurikoate ranambo moan-ane.

18 Nga asu nindou ngörü ai yare hoafiyuhüya, 'Nindou ngörü ai anihondümbö-randeimb-ani, asu nindou ngörü ai aboedi ratüpuriyu-randeimb-ani,' ehu. Nga asu ro randihe hoafindahüh-animboya, 'Se anihondümbö-roandeimb-anafi, nga aboedi ratüpurikoateyafi ana, nüngundo wambo sihafä anihondümböfe ra nafuimandafa? Nga ro Godindi ratüpurikoateyafi-ndamboyahi, nga ranambo ro sihambo wandi anihondümböfe nafuinda-haninimboyahi,' asahi.

19 Se moani mamä God rani yangiri anüngu ranahambo anihondümbö-rihorimboanei. I, rani-moatükuni ra aboed-anesi, nga moaruwai nendi amboani ahambo yarihorianihondümbö-rihorimburihü asu ai yihimboyeihä hihamindarayei.

20 Hohoanimo-koate nindou-anafi! Anihondümböfe hohoanimo ra aboedi ratüpurikoateyo ana, ra moan-ane. Se ra fifirowandai? Awi sihambo ro nafuindi-haninimboyahi.

21 Nüngureamboyu sihefi amoa Abraham ai Godindi himboahü nindou moani aboedi mbumundi hamindi manüngu-a? Ai Godindi hoafi süngureandühä fondi-wami ahandi niori Aisak ranahambo Godimbohünda hifokoariri maserügudo ranimboyu God ai ahambo seana nindou mbumund-anafi mehundo, rani ratüpurikoateyafi ahandi ranimbo wambo.

22 Se ranimbo didiboadondo hohoanimondafi. Sapo Abrahamindi anihondümböfe ra ahandi aboedi ratüpurikoateyafi hohoanimo rani-diboyu mamambere haya ratüpurimayo ho. Ahandi anihondümböfe hohoanimo ra ahandi aboedi ratüpurikoateyafi rani-sünguyo moani aboedi hamindi tüküme feyo.

23 Baibor-ambe yare hoafiyowohü yahoya, 'Abraham ai Godimbo anihondümbö-mariri ranimboyu asu ahandi anihondümböfe hohoanimo ranimbohünda God ai ahambo nindou mbumundi hamind-anafi mehundo,' meho. Asu 'Abraham ai Godindi

ngunind-ani masahündo,' meho. God ai yare hoafimayu Abraham ramareandi ranimbo wambo, nga raninambo süngunambo hoafi ranahandi nimindi weindahi tüküme feyo.

²⁴ Randihi se fifindi hinda, nindou ai ahandi aboedi ratüpurü hohoanimo raninambo-animbo God ai ahamboya, 'se nindou aboedi mbumund-anafi' mbüsümbui, nga ahandi anihondümbofe hohoanimo ranimbo yangiri ngiri rande hoafindu.

²⁵ Sapo Rahap, nindowenihü bürabürüyo-randeimbi nimorehi amboani yahurai ramefeyo-ane. Ai Israerihündi türüfoarine fifirine-rinandeimbi nindou yimbu ai ahambo-so tüküme fineanda sepürimindi worinireapiri haya se-dibo ngorü nafi aboedambo-ndafineandi yahohaya mafarihöpüri. Nimorehi ai aboedi ratüpurü ra ramareanda asu God ai ahambo se nindou aboedi mbumund-anafi mehundo.

²⁶ Nga asu sapo nindou fi ranambe yifafi nimarikoate-ayo ana, yifiyomboane. Mare yahurai-ane anihondümbofe amboani. Anihondümbofe hohoanimo ranai yangorowanü asu aboedi ratüpurü ranai yangorikoate-ayo ana, ranai-amboani yifiyomboane.

3

Hibadihumbo hoafindefimboane

¹ Wandafi mamü, awi se-ambeahindi afindi safi hoafi yamundife-rambo nindoumbo-ndafu tükündafumboemo. Awi se randu fifirindundi nindou hoafi yamundihu-rihundeimbi sihefimbo-animbo God ai türüboade yibobondeamunümbui.

² Muᅅguambo nindou sihirü ngiri mbumundi hohoanimo maho rani-süᅅgu yangiri ᅅgefi, nga wani. Nga asu nindou mamü ai nüne hoafi hoafayu ranambe moani mbumundi hohoanimo aho rani-süᅅgu hoafayu ana, nindou ranai moani ndorihoei haya asu ahandi muᅅguambo fi ranahambo ndore hifanda huhani.

³ Hos ai moani sihirü hohoanimoayefi rani-süᅅgu yangiri süᅅgufembohünda sihirü ain bidifiri ahandi yafambehü safoarihu hinᅅgi-rihundühane fi. Rananimbo asu hosindi yafambe akidou-anesi, nga rananimbo sihirü ahandi fi muᅅgua ndahuminde fi ᅅgemboyefi.

⁴ Asu sip ranahambo amboani se türüboadihindi. Ai adükari moatükunü hamindüyo hayambo weri afindinambo ragore-ragore randühane si, nga moani akidou moatükunü ahandi ndürü rada ranambo sip ranahambo koakoranda sapo sip semündü hurandeimbi ai homboyu nafi howohane.

⁵ Mare sapo sihefi teifi ran-amboani yahurai-ane. Teifi ra akidou moatükun-anesi, nga asu ai muᅅguambo afindi moatükunü ranahambo wataporimbo-randühü borüyowohane.

Se fifirihindi, hai akidou ahoro ra hombo porühoai haya adükari nümü napo hai tikirandühane.

⁶ Sapo sihefi teifi ranamboani mare hai yahurai saf-ane. Aiana moaruwai wosühoafori hohoanimo ranahandi ᅅgusüfoambe tüküra pire hayamboane asu sihei muᅅguambo fi ranahambo moaruwaimbo-reamboayo. Ranane asu ai sihefi fi ranahambo hai hüfü nou tᅅrihendühü asu sihei fi ranai moaruwai hohoanimoyo arandi. Hai ranana sapo koadürümbo horoweimbi hai ranini-poedane tüküfe arandi.

⁷ Nindou ai muᅅguambo moatükunü hifini ahahabodei raniyo, nümambeahindi ninihondi, ndu, amoasiri asu sirüwarambeahindi burüyeimbi ra yamundihindühü hifandühü marihündi. Hapondani amboani rani-moatükunü ra randihimboyei.

⁸ Nga nindou mamü ai-amboani moai teifi ana hifandandühü kikihiramündü randi, nga wani. Nga teifi ranai moani yare aimbo kiarimboane moaruwai hoafüyo arandi.

Ran+moatükun+ ranai ana hühütimbü moatükun+ nindou moaruwaimbore-randeimb-ane.

⁹ Teif+ ranamboanef+ s+hir+ Ape adükar+imbo aboed-ani sefi ar+hund+si, nga nindou God ai nahurai naf+marand+, ranaheimbo s+hir+ s+hefi teif+nambo moaruwai hoafi+yef+ ar+hund+.

¹⁰ Sapo yafambe mam+ ran+ naf-ane God+imbo aboed+fe hoafi tüküfe asu nindou ngorümbo moaruwaimbofe hoafi tüküfe arand+. Wandafi mam+, ran+moatükun+ ranana awi se rand+femboe, nga yowan+!

¹¹ Apoar+nd+hor+ hoe mam+ tükefeyo ranahandambo-hünd+ ng+r+ aboed+ aparümb+ p+ndo asu hühütimbü p+ndo ndan+, nga wan+.

¹² Wandafi mam+, hoandasüfo n+m+nd+ ran+fi+ ng+r+ han+r+ his+ndo asu hongoro ho n+m+nd+ ran+fi+ ng+r+ hoandasüfo ranai kündaro, nga wan+. Mare yahurai-ane sir+ ap+yoweimb+ hoe apoar+ tükefeyo ranahandambo ng+r+ aboed+ ap+yoweimb+ tükünd+feyo, nga wan+.

Aboed+ hohoan+mo ana God+nd+mayo-ane

¹³ S+hei mbusümo se-ambeah+nd+ nindou düdi d+d+boadore fif+r+ife hohoan+moeimbay-a? Asu nindou yahurai afufur+boadeandüh+ aboed+ hohoan+mo süngumb+reand-amboane, nga ran+nambo ahand+ d+d+boado-r+hefimb+ fif+r+ife ra nafuindümbui.

¹⁴ Nga asu se s+hei ngusüfoambe nindou ngorümbo moaruwaimbofe hohoan+mo, ng+n+nd+ng+n+nd+ hohoan+mo, asu y+boarukofembo hohoan+mo ra n+mand+ndüran+ ana, asu se ng+r+ s+hei fif+r+ife ranahambo bor+ndei. Asu an+hondü hoafi ranahambo ndahümündi pind+hi hehi t+kai hoaf+ndeimboyei.

¹⁵ Yahurai fif+r+ife hohoan+mo ranana God+nd+mayo sünambeah+nd+ kos+imboyo-poan+, nga hifi ndan+hündambo yang+r-ane. Nindou-yafe moaruwai hohoan+mo ranahambo Satan ai h+fandarand+.

¹⁶ Nga nahanüh+yo nindou ngorümbo moaruwaimbofe hohoan+mo asu y+boarukofembo hohoan+mo engoro ana, ran+hü ana ndofe n+marokoate hohoan+mo asu mam+kari hohoan+mo süngufe ranamboan+ mare yangor+imboane.

¹⁷ Nga sapo d+d+boado-r+hefimb+ hohoan+mo sünambeah+nd+ akoso ranane nda: Wean+rüh+ sürühoeimb+ hohoan+mo, mun+uambo wud+ hohoan+mo, h+imboar+ hoafendüh+ hohoan+mo, nindou ngorümbo h+imbor+imbo hohoan+mo, af+nd+ h+ipoambo hohoan+mo, aboed+ ratüpur+imbo hohoan+mo, s+mogodüh+ hohoan+mo asu an+hondü hondü hohoan+mo. Hohoan+mo ranane God+nd+mayo makoso-ayo.

¹⁸ Afur+fembü hohoan+mo ra sesi moatükun+ hoar+ nahurai-ane. S+hir+ afur+fembü hohoan+mo h+f+nd+hundan+ mbumünd+ hohoan+mo tükünd+femboe.

4

Nindou düdi ai h+f+n+nd+ hohoan+mo süngufembo hohoan+moayu ana, ai God+nd+ hürütümb-ani

¹ Dagüdambo tüküfemboyo s+hei mbusümo s+mbor+ hoafi hohoan+mo asu yifiar+yifiar+ hohoan+mo rana? S+hei hohoan+ hohoan+mo ranai ngusüfoambe n+mar+imbo ai s+hei fiambe s+mbor+s+mboraye.

² Se n+n+moatükun+yo sem+nd+imbo sei hehi hohoan+mo-yeihaneis+, nga asu se ran+moatükun+ ra moai sahümündi r+hünd+ ran+imboane asu se nindou h+fokoefembo sei ar+hünd+. Se n+n+moatükun+imboyo hohoan+r+h+indühaneis+, nga asu se moai sahümündi, ran+imboane asu se ng+n+nd+ng+n+nd+yeih+ yifiar+yei ar+hünd+. Se n+n+moatükun+imboyo sem+nd+imbo hohoan+moaye ra se ng+r+ ndahümündi, n+imboe se moai God+imbo ran+moatükun+ ran+imbo ndawamun+ sei hehi d+d+baft+yahind+.

³ Se nini-moatükuniyo semindimbo didibafi-yahindani semindikoate-ayei ra sapo se moani mamikarhi didibafimehindi ranimboane. Se semindikoate-ayei ra, sapo sihei fi hihifi-hihifimbohündambo rani-moatükuni semindimboyo hohoanimomayei.

⁴ Se anamindihoadi birabiriyembini nahurai-anei! Nindou düdi ai hifi ndanihündambo nindou-yafe-mayo hohoanimo ranahambo süngufembo hohoanimoayu ana, asu ai Godimbo yiboaruko-riruhani. Awi se moai ranahambo fifirihindiyo? Nindou düdi ai hifi ndanihündambo hohoanimoyeimbini nindou ranahei ngunindayu ana, asu ai Godimbo hürütürü-reimbini nindou-ani.

⁵ Baibor-ambe yare hoafiyowohü yahoya, 'Yifiafi God ai sihefi flambe hiniñgi-mareandi ranai ahandihoari yangiri yihoezimbo hifandimbo yahomboane,' meho. Awi se rani-moatükuni ranahamboya sisindi moatükun-ane seimboyei?

⁶ Nga God ai afindi moani hipoambo-ramunühi sihezimbo farihemuni arandi. Baibor-ambe yare hoafiyowohü yahoya, 'God ai nindou afindi afindiyeimbimbo koareandürühi asu nindou himboari afurhi-ndeimbimbo moani hipoambo-randürühi farihendürü arandi,' meho.

⁷ Ranimbo-hündambo-animbo awi se afufuri-boadhindühi Godindi hoarehi nimandei. Satanimbo koandihorani asu ai siheimbo hiniñgi-rearü haya fiboembui.

⁸ Se God sowana akimi sühündahindan-animbo asu ai-amboani siheimbo so akimi sühündüfimbui. Moaruwai hohoanimoyei-rihündeimbini nindou sihei ngusüfoambe sürühoeimbini tükümbifeyo-wamboane. Sihei ngusüfo ra ndorhi kürühindühi yimbu hohoanimoyei arihündi ra rühi randihi hiniñgirihindi.

⁹ Se moaruwai hohoanimomayei ranahambo afindi hohoanimondeihini aranindeihini sirindei ngei. Asu sihei tikifümbini hohoanimo maho ra hiniñgindihi hehi aranimbo hohoanimo süngu-ndihindühi hihifi-hihifi hohoanimomayei ra hiniñgi-ndihindühi afindi hohoanimondei.

¹⁰ Se Adükariindi hoarehi yangiri nimboeimbo-animbo ahandi hohoanimoayu süngu süngundihündan-animbo asu ai siheimbo ndemündündürü botindearümbui.

Sihiri wandafindambo papifi-poani

¹¹ Wandafi mamini, se siheihorani simbori tirifoefiri-ndeimboyei. Nindou düdi ai ahandi wandafi-mayu ranahambo tirifoarirühi asu yiboboariri ana, asu nindou ranai sapo ahinümbini hohoanimo mengoro ranahambo tirifoareandühi yiboboreandühani. Nga asu raranimbo nindou ranai ahinümbini hohoanimo ranahambo süngure-randeimbini nindouyupoani, nga ai ranahambo türüfoareandühi yibobore-randeimb-ani.

¹² Mamini ai yangiri-ani ahinümbini hohoanimo saimbo ra nimindihiyu haya asu ai yangiri-ani fifire yibobore-randeimbayu. Ai yangiri animbo nini nindou ranaheimbo aboedambonde asu moaruwaimbo-ndeandürü ndambui. Nga asu se ra nindou didiyafi sihafini wandafi-mayu ranahambo yahurai yiboboro aranda?

Sihiri afindi afindimbo-yopoani

¹³ Awi se haponda himboriyeyi, wambo nindou didiyeyi sapo yarhi hoafiyeyihiya, 'Hapo sümbu ana, ngorü ngoafi adükarina ngefi mamini himbani gedühi kaki semindi ratüpuri ratüpuri-ndefühi, kaki ndahum-ndefi ndihumboane,' sei arihündi.

¹⁴ Awi se moai fifirihindi sihei fi ranahambo sümbu nini-moatükuni tüküfendürimboayo ra! Sihei niñgo ranana sapo mburüñgai siambe moani wosihoaforimbo peyo mbura asu hüfihamindi-yowohü awararhoayo nahurai-anendürü.

¹⁵ Se hoafimboayeyi ana, ndani süngundihini hehimbo-animbo hoafindei: Adükari ai ahandihoari yare hohoanimoayu ana, ra randihu nimboefimbo nini ratüpuri aho ra ndani süngundihu rani-süngundihu ndihumboyefi, mbisei.

¹⁶ Nga asu se afindi-afindeihini siheihorani boriyeyi arihündi. Boriyoye hoango hohoanimo ranana sapo moaruwai hamindi hohoanimomayo-ane.

¹⁷ Se wudipoapondihî hohoanîmondei. Nindou düdi ai aboedî ratüpurî hohoanîmo fîfîreandî, nga refekoate-ayu ana, nindou ranai moaruwai hohoanîmoayu.

5

Napo afîndeimbî-yomondî hoaf-ane

¹ Asu napo afîndeimbî se! Awi hîmborîyei! Nîni-moatükunî tîñîrîfo afîndî sîheimbo tüküfemboayo ranahambo-anîmbo se afîndî hohoanîmondeihî aranîhoenambo nîmboeimbo hasîheindei.

² Sîhei ngînîndî napo afîndî ranai ana sümboyomboane. Ranane asu sîhei hoearî napo ranamboanî kîdaboarî taparîhümboane.

³ Sîhei ngînîndî napo sapo gor sirfa ranana samiyomboane. Sami ranai sîhei kakî napo taparîmarandî nou-anîmbo asu sîhei fi ranamboanî süngunambo sümboandühî sapo hainambo tîkîrî arandî nou. Ngîrî amitata bîdîfîranambo si tükündîfeyo, nga se ngînîndî napombo yangîrî hohoanîmoyeihî gugurarîhindî.

⁴ E! Awi se nda ndorîhi hîmborî-yei! Nindou bîdîfîrî ai sîhei nûmbürambe wohî tüpurîmayei, nga asu se moai aheimbo ranî takîni kakî ndorîhi sahündürî, nga se bîdîfîrî dîbo masahümündî. Rananei asu nindou ranai sîhei nûmbürambe ratüpurîyehî sesî sîhei yimungurî marîhündî ranai kakî semîndîmbo hoafîmayei habudî. Asu ahei hoafî ranai Adükarî munquambo hîfanda-randeimbî ahandî hîmboahü tüküme Feyowa hîmborîmayu.

⁵ Se hîfî ndanîhü nîmboei-ambe ana, se aboedî moatükunî ra sîheimbo tüküfeyondüranî sahümündî hehi ranîmbo hîhîfî-hîhîfîyehî manîmboei-ane. Se afîndî sahüsi arîhündî rananîmbo se worîndî moatei nou fi safîndeianî ndearî yîfîmbo akîmî tîfîndahimboyei.

⁶ Seana ndorîhoeimbî nindou ai sîheimbo hari sowanambo-fendürîkoate-ayei ranaheimbo papî-hoafîrîhündürî hehi hîfokoarî-hindürî arîhündî.

Sîhefîmbo nîmborî tükündîfeyoanî awî sîhîrî moan-ane mbîsefî Adükarîmbo hîmbondefîmboane

⁷ Ranîmboane wandafî mamî, se sîhei ngusüfoambe ra ngînîndî ndondîhi kîkîhîndühümündî hehimbo-anîmbo nîni-moatükunî tîñîrîfoyo tükündîfeyoanî ra moan-ane mbîseihü asu awî se Adükarî tüküfemboayu ranahambo hîmbondeihî nîmboei. Se sapo nindou nûmbürîra mbura ai awî sesî aboedî nûmbürî ranambe tükündîfemboe yahuhaya ai hîmboayu hu ranahambo hoeindîhorî. Ai moanî hîfanda huanî hoeyo yahîmoyo randühî sesî ranai nûmbürî ranambe tüküfeyoanî asu ai sesî ra asemündu.

⁸ Rani-süngumbo-anîmbo awî se-amboanî moan-ane mbîsei hehimbo hîmbondei. Adükarîndî tüküfembo si ra ndeara akîm-ane ranîmboane asu awî se sîhei hohoanîmo ra ngînîndî safî kîkîhîndü-hümündî.

⁹ Wandafî mamî, se sîheihoarî sîmborî momorî hoafüründehî ñîpondei habudimboyei. Nga hîbadîhümbo, God ai sîheimbo yîbobo-ndearümbui. Nindou yîbobofembo si ranana ndeara tüküfembo akîmî nafîra-mîndîmboane.

¹⁰ Wandafî mamî, horombo Godîndî hoafî hoafîyomo-rundeimbî ai Adükarîndî ndürînambo wataporîmbo-marundî ranîmbo awî se türîboadîhindî. Nindou bîdîfîrî ai ahamumbo tîñîrîfo masahüpura ai awî moan-ane yahomo houmbo manîngomo. Tîñîrîfo yahurai-ambe manîngomo nou-anîmbo asu se-amboanî randîhi ai ramefundî nou nîmboeimbo süngundîhi ñgei.

¹¹ Se fîfîrîhindî, nindou dîdîyei ai ngusüfoambe kîkîmîfoa-rîhindühî nîne tîñîrîfo tüküfeyoanî awî moan-ane seimbî ana, ai ndorîhoeimb-ane sefî arîhundî. Se Sopîndî hoafî sapo ai ngusüfo ndore kîkîmîfoare mbura nîne tîñîrîfo afîndî ahambo-so tüküme Feyowa ai awî moan-ane yahuhaya manüngu ranahambo hîmborîyahündo.

Ran+yu asu süngunambo Adükari ai ahambo mafar+heiri, ranamboani se fifir+hindi. Nga Adükari aiana munguambo si aho ra sihef+ambo hipoambo-reamunuhani.

Sihiri hoafiyowohü Ape nimoamo amaru ra yaho-poani

¹² Nga wandafi mamı, hohoanimo nda adükar-ane, nga se ra süngund+hindi. Se sünambeah+indi ndürı asu hif+indi ndürı asu ngorü moatükun+indi ndürı ngiri dükand+hi anihondumbo dabar+indahindi. Se hoaf+yeihı, y+nı, asei moanı y+nı mbısei. Asu hoaf+yeihı, wanı asei moanı wanı mbısei. Rananıambo asu se sünguna ngiri God+indi yıbobofe sihi papi+hoafife ranı so tükündahindi.

Nindou mbumund+indi Godıambo didıbafife ana ngın+indane

¹³ Nindou se-yeimbi ngorü ai tıngır+foayuyo? Ai Godıambo didıbafımbiyu-wamboane. Asu nindou ngorü ai hıhıfi-hıhıfayuyo? Ai Godıambo-anıambo heirünambo moanı kakısaombürür-amboane.

¹⁴ Nindou se-yeimbi ngorü ai angünumboayuyo? Ai ranıfihı ana sapo Krais+indi nendi hıfandıru-rundeimbi ranahamumbo-anıambo hoafınduanı asu ai ahandıfihı werınambo Adükari+indi ndürınambo Godıambo didıbafımbeyomo-ndamboane.

¹⁵ Nindou ranai Godıambo anihondumbo-rüwuruhı ro didıbafehundi nda God ai hımbor+indımbui yahomo houmbo didıbafefundi ana, asu Adükari ai nindou ranahambo angünumb+hündı didıboado-ndirühı bot+ndirümbui. Asu nindou ranai moaruwai hohoanımoayu ana, God ai ahandı moaruwai hohoanımo ranahambo amboawi mbüsümbui.

¹⁶ Ranıambo-anıambo asu se sıhei moaruwai hohoanımo wandafi mamı-yei hıamboahü weindahıfir+indei ndühündı. Asu God ai sıheimbo didıboadofe-ndürımböhündı ahambo sımborı didıbafıfirüdei. Nindou mbumundı ham+ındıyumbü ranahandı Godıambo didıbafife ana, ngın+indi ham+ındıyo haya nindou farıhai-randeimb-ane.

¹⁷ Eraisa ana nindou moanı mamı sıhırı nahurayı manüngu. Nindou ranai hoekoate-mbayu yehuenüngumbo Godıambo ngın+indi ham+ındı didıbafımeıfyuwa ngımı hımbanı asu 6 amoamombo hoekoate-mayo.

¹⁸ Ranıyu asu süngunambo Godıambo hoe koandıhoefı yahuhaya didıbafımeıfyuwa sünambeah+indi hoe ranai peyowohü asu sesi-napo ranai hoenambo aboedı momorımayo hıfi ranıfihı.

Nindou ai Godındı hohoanımo hın+ngındeambui hoaf-ane

¹⁹ Wandafi mamı, nindou se-yeimbi anihondü hohoanımo süngufe ho ra hın+ngıre haya moaruwai hohoanımoayu ana, asu nindou ngorü ai ahambo aboedı hohoanımo ranı sowana serümündü hıhındüfi düduanı, ai aboedı hohoanımondümbui.

²⁰ Nga se yarıhi fifir+hindi, nindou ngorü ai sapo nindou moaruwai hoanımoyumbü ranahambo moaruwai hohoanımo ranambeah+indi hürarümündü ana, nindou ranahambo aboedambo-rirühani, nga asu ngiri munguna yıfındü. Ranı hohoanımo ranı-süngumbo-anıambo God ai moaruwai hohoanımo afındı gogor+ındıhaimbui.

1 Pita

Pas mamî Pita ai sûrü papîmarandi

¹ Karîhasi-handürî, ro Pita Sisasiñdî hoafi sahamîndî ha-rîhandeimb-anahi. Godîndî nendi se hîfî hondü hîñîngîrîhi hehi nou, Pontus, Garesia, Kapadosia, Esia, asu Bitinia hîfî ranîhü burîyei wakarîhîndî, sîheimbo pas nda sûrü paparîhandî.

² Ape God ai horombo hondü fifîreandühî sîheimbo ahambohünda dîbonîmayundüra Yifiafî Aboedî ai Godîmbohünda kafoareandürî hîñîngîmareandürî. Se Sisas Kraisiñdî hoafi süñgurîhünda asu ahandî horîna sîheimbo popoaiyondürîmbo-hündamboyo God ai dîbonîmayundürî.

God ai sîheimbo moanî hîpoambo-ndeandürühî ñgusüfo afurîfe kifeimbi hoanîmo ra afîndî safî mbîsagadüramboane.

Yangîrî ñîngombo hohoanîmo

³ Awî sîhîrî sîhefî Adükarî Sisas Kraisiñdî God asu Ape-ayu ranahambo aboedani mbîsefîmboane. Ai ahandî hîpoambofe hohoanîmo afîndî ranî-süñgunambo sîhefîmbo yangîrî ñîngo hohoanîmo masemunî. Sisasiñbo yîfîhündî botîmarîrî, ranîmbo-hündambo-anîmbo sîhîrî amboanî randîhu tükündahumboyefî sefî hohumboanefî asu sîhîrî ranahambo hîmboayefî.

⁴ Asu sîhîrî ahandî ñîmor-aneñî, ranîmbo-hündambo-anîmbo God ai yangîrî ñîngombo hohoanîmo engoro ra ndemunîmbui sîhîrî ranahambo amboa hîmboayefî. Ranîmoatükunî ra sûrühoeimbi hamîndîyo hayamboane ñgîrî sümbondo asu moendîndo. Muñgu moatükunî ra God ai sîhefîmbohünda sünambe kikîhîramündü ñîmarûmbo-wambo.

⁵ Se ahambo anîhondümborîhorî arîhündî, ranîmboane asu ai sîheimbo ahandî ñgîñîndînambo güre hîbadandüra ñgombo asu bîdîfîranambo si tükündîfemboe. Rasîmboan-anîmbo ai sîheimbo aboedambofe-ndürîmboayu ra weindahî-ndîfemboe.

⁶⁻⁷ Ranahambo hîhîfî-hîhîfîyeihaneisî, ñga asu se hapondanî akîdou hîñîngîfe mamîkarambo tîñîrîfo sîheimbo sowahî tüküfehane. Ñga ranî tîñîrîfo moatükunînambo God ai sîhei anîhondümböfe hohoanîmo ranahambo refe hoeifendürîmbo yahumboani, gor haiambe mandu hoeiarundî nou. Gor ai hepünîmbü moatükun-ane, ñga ai moendîndîmboe. Ñga sîhei anîhondümböfe hohoanîmo gorîmbo ñgasündeamboane. Ranîmboane asu süñgunambo Sisas Kraisiñdî ai weindahî tüküfiyu-ambe-anîmbo God ai sîheimboya aboed-ane mbüsündürühî hîmboamupuimbo-randeimbi dagadüranî asu se ndürümbî hamîndî-ndeimboyei.

⁸ Asu se moai awî ahambo hoeirîhorühî-yeipoanî, ñga se ahambo afîndî hoanîmoyahündo arîhündî. Hapondanî ana ahambo se hoeirîhorühî-yeipoanî, ñga asu se ahambo ñgusüfo parîhorî arîhündî. Ndanî hîhîfî-hîhîfî ndanana hîfî ndanîhündambo-yopoanî, ñga nüngundîhu ranahambo hoafîndefî sefî, ñga wagabeahîndî moatükun-ane.

⁹ Se Godîmbo anîhondümborîhorî ranîmboane asu ai sîhei yangîrî ñîngombo aboedambo-reandürî arandî ranahambo se hîhîfî-hîhîfîyei.

¹⁰ God ai nîdou aboedambo-fembo horombo ahandî hoafi hoafiyo-mo-rundeimbi aiyomo wudîpoaporu türüfoaru marundî. Ai God sîheimbo aboedambo-ndearümbui ranahambo hoafîmemo.

¹¹ Kraisiñdî Yifiafî ai ahamundî flambe ñîmarîmboyo horombo boatei yahoya, “Süñgunambo Kraisiñdî ai tîñîrîfo hohoanîmo ndemündü mbundambo asu ndürî adükarümbî-ndümbui,” mehopurî. Ranîyomo ai ranîmoatükunî ra ñîñî-sîmboanî nüngunahurai tükümandîfe yahomo houmbo ranahambo tûmaru hoañgomo.

12 God ai ahamumbo nafuimepurî, nga asu ahandî aboedambofe-munîmbo ho-
hoanîmo ra ahamundî fimbo fehefepurîmbo-yopoanî, nga hoafi ra siheimbo farîhefe-
ndürîmbo-hündamboane. Nga aboedî hoafi ra hoafi sowandümo homo-rundeimbi ai
haponda siheimbo masabundürî ranahamboane hoafîmemo. God ai sünambeahîndî
Yifiafi Aboedî koamarîhenda kosowühîyo asu ranî ngîndînambo ai aboedî hoafi
ra siheimbo hoafîmemo. Ranî-moatükunî ranahamboanemo sünambeahîndî nendî
ranai-amboanî fifîrîndîhu yahomo houmbo hohoanîmoemo.

God ai sihefîmbo sürühehindeimbi mbîndîmboei yahumboani

13 Ranîmboane haponda se dîboado-ndühümündî nîmandei. Rananîmbo Sisas ai
süngunambo weindahî tüküfihümbo ranî-sîmboanî God ai aboedambofe-ndürîmbo
ranahambo se muŋguambo anîhondümbo-ndîhindühî hîmbondei.

14 Dîbafi hoafi hîmborîyeimbi nîmori nahurai Godîndî hoafi hîmborîndei.
Horombo ahandî-mayo hohoanîmo ra sihei fikîmî yanggorîkoate-yoambe wamboyei
asu se sihei ngusüfoambe hohoanîmo moaruwai tüküfe-randeimbi hohoanîmo ra
süngurîhi-marîhündî. Nga awi hapondan-ana ranî hohoanîmo ra se süngundîhi-
mboyei.

15 Nga se aboedî sürühehindeimbi hamîndîndei, God siheimbo dîbonî-mayundürî
ranai aboedî sürühoeimbi hamîndayu nou.

16 Sapo Godîndî hoafi hoafîyohü yahoya,
“Roana sürühoeimbi hamîndî hond-anahî ranîmbo asu se sürühehindeimbi
hamîndîndei,” *Wok Pris 11:44-45*

17 Asu Ape ai mamî hohoanîmo süngu-ane mamamî nindou yîboboreamunî arandî.
Asu se ahambo Ape seihü dîdîbafîyahindo arîhündî ana, asu se ndîfo nindou
hîfî ndanîhü nîboadei-ambe Godîmbo hohoanîmo-ndahündo sîsîrî-sîsîrîndahîndühî
hîbadîhümbo hahabodei.

18 Horombo sihei amoaoyei-mayo ndorîhefekoate hohoanîmo ranî-süngu
mahahabodei-ane. Nga hapondan-ana siheimbo ranambeahîndî aboedambo-
mareandürî. Nga se fifîrîhindî, God ai moai awarîhefimbî moatükunî gor asu sirfa
nahurai ranînambo aboedambo-reandürî, nga wanî.

19 Nga ai Kraisîndî horî aboedî ngasündeandeimbi ranamboyu aboedambo-
mareandürî. Krais aiana hohoanîmo moaruwai-koateimbi sipsip nîmori nîni
moaruwai moatükunî nîmarîkoate aboedî hamîndayo nahurai-ani.*

20 God ai hîfî nda nafi-koate-yuambe boateiyu ai Kraisîmbo dîbonîyu hîndîngîmarîrî
siheimbo yîfîmbohünda. Nga ho-hombo hapo bîdîfîranî-mboyu-ambe siheimbo
farîhefe-ndîrîmbohünda ranai weindahî hîfî ndanîhü tükümfeyu.

21 Ahambo ranîmbo-hündamboanei Godîmbo anîhondümbo-arîhorî. God ai Sisas
ranahambo yîfîhündî botîrîrî haya bogorîmborîrî hîndîngîmarîrî. Ranîmboanei se
Godîmbo anîhondümbo-rîhorühî hîmboaye.

Sîhîrî wandafîndambo ngusüfo pefîmboane

22 Seana Godîndî hoafi hondü ranî hohoanîmo süngurîhindühî ranîmboanei asu
sihei ngusüfoambe hohoanîmo aboedî mbumundî ranai tükümfeyondürî. Ranîmbo-
anîmbo se wandafî mamîmbo anîhondümbo hondü ngusüfo pandîhindürî. Ranî
hohoanîmo rananîmbo se kîkîhî-safîndühümündî nîmboeimbo sihei ngusüfoambe
sürühoeimbi hohoanîmo ranambo afîndî sîmborî ngusüfo pefîrîndei.

23 Godîndî hoafi sesi hoarî aboedî nahurai-ane, nga se ranînambo sîmborî yanggîrî
nîngombo tükümehindî. Hoarî ra yîfîmbo nîmîndîhîyopoanî, nga yanggîrî nîngombo
nîmîndühane. Hoarî ra Godîndî hoaf-ane, nga ai yanggîrî gedühî nînggo ngomboe.

* **1:19:** Sipsip yahurai hamîndî horombo Sudahündî ai hîfokoaru marundî ahei hohoanîmo moaruwai
gogorî-hefembohünda.

24-25 Yini, nga Godindi hoafi hoafiyowohü yahoya,
 'Nindou munquambo aiana nenewohi nahuraiyei hehimboanei,
 asu ahei yihuru napo, munquambo moatükunî ranana nenewohi ahurî nahurai-
 anendürî.
 Ranane nenewohi ranai yapataparîyo pütapîyohane,
 nga asu Adükariîndî hoaf-ana koadürümbo-koadürümbo yare yangromboane,'
Aisaia 40:6-8
 meho. Nga ndani hoafi ranana sapo siheimbo aboedi hoafi hoafimemondürî ranane.

2

Adükari ana nimoei aboedi yangirî niŋgoweimbi engoro nahurai-ani

¹ Ranimboane asu hapo-ana se mamîkarambo moaruwai hohoanîmo, munquambo tikai hoafi, yimbu hohoanîmo süngufe ho, nindou ŋgorümbo moaruwai hohoanîmo asu ŋgorümbo munquambo daboadanî moaruwai hoafi hohoanîmo ranamboanî se moanî hinîŋgîndîhîndî.

² Se simborî tükümehîndî ranane asu se Yifiafi Aboediîndî-mayo hoafi sürühoeimbi ranahambo wembombondei, nimorî warîhündî titî simîndîmbo rawehîndî nou. Ranimbo-anîmbo hoafi ranî ŋgîndînambo sihei Godîmbo süngufe hohoanîmo ra nimorî horarîhehîndî noundowanî, aboedambo-ndearümbui.

³ Nga asu Godîndî hoafi ai yahoya, 'Se Adükariîndî hohoanîmo yarîhi hoeirîhînda-mayoa aparümb-ane asei,' meho.

⁴ Adükari aiana yangirî niŋgombo worîmbombo kambohoanî nahurai-ani. Ahambo nindou ai moaruwai-ani sei hehi worîmbombo kambohoanî moaruwai asîhehîndî nou yarîhorî masîhehorî, nga God ai ahambo aboedi hamînd-ani yahuhaya hoeirîrühî maserümündü. Ranîmayu ranahambo sowana se sühüsi arîhündî.

⁵ Se-amboanî yangirî worîmbo kambohoanî nimî nahurai-anei, nga God ai sihei-mayo fi kambohoanî nimî nahurai ranambo didîbafife worî ra mamambe-fendürî worîmbombohündambo yahumboani hohoanîmoayu. Worî ranambe se Godîmbo sihehi-rîhündeimbi sürühehîndeimbi mbumündî hondü anîmboei. Asu Yifiafi Aboediîndî süngu sihei fimbo Godîmbo sihefe moatükunî nahurai ndahündomboyeyi Sudahündî sihefembo sipsip hîfîkoaru ahambo sihou-arundî nou. Kraisiîndî sünguyo God ai sihefe hohoanîmo ra yifirayu.

⁶ Kraisi ranahambo Godîndî hoafi hoafiyowohü yahoya,

"E, hoeirîhi, ro aboedi hamîndî worî kambohoanî

Saion ŋgoafîhü kamafoarîheandî.

Nga nindou düdi ai kambohoanî ranahambo anîhondümbo-arirî ana,

ai ŋgirî ŋgusüfo nimbindî,"

Aisaia 28:16

meho.

⁷ Ranimboane nindou se Adükariîmbo anîhondümbo-rîhoreimbi sihei hohoanîmoambe ai hepünîfeimbi moatükunî hamînd-ani. Nga nindou ai ahambo anîhondümbofe-koateyeimbi ranaheimbo Godîndî hoafi ra yare hoafiyowohü yahoya, 'Sapo nindou worîmboru-rundeimbi kambohoanî hoeirunda mayoa masîhoundî

ranana aboedi hamîndî hond-ane,'

Buk Song 118:22

meho.

⁸ Asu ŋgorü bidîfiranî Godîndî hoafi hoafiyowohü yahoya,

'Kambohoanî rananîmbo nindou ranaheimbo bendeandüranî

ai bübürîndeihi pîndeimboyeyi,'

Aisaia 8:14

meho. Ai Godîndî hoafi süngufekoate-yei arîhündî, nga ranîmboyei ai bürühümündî mahei God horombo hohoanîmomayu süngu.

⁹ Nga siheimbo ana God ai dibonîmendüra se ahandî mamîsir-anei asu God adükariî bogorîmbo sesi sihehi-rîhündeimbi anîmboei. Asu se sürühehîndeimbi-anei asu ahandî

yangiri nend-anei. Se nindou himboahü Adükarî ai aboedi hamîndî moatükunî ratüpurîyu arandî ranimbo wataporimbo-mbirîhündamboane yahuhaya dibonîyu hinîngî-mareandürî. Aiyu sîheimbo hoafîyuhü yahuya, se nîmbî nîmaro-ambeahîndî hinîngîrîhi hehi wandî si aboedi safî nîngowanî tüküyahi sînei, mehu.

¹⁰ Horombo se Godîndî nindou-yeipoanî, nga hapondanî ana se Godîndî nindou tüküyahimboanei anîmboei. Horombo-ana God ai moai sîheimbo hîpoambo-reandürî randî, nga hapondan-ana ai sîheimbo hîpoambo-reandürîmboani.

¹¹ Wandafî mamî, seana nindou ngorü ngoafîhündîyei hehimbo, asu hei hîfî ndanîhü burîyei wakarîhindî nahurai-anei. Nga sîhei ngoafî hondü ana sünambe-ane ana ngondürî. Ranimbo-hündamboane ro sîheimbo hoafehandürî nda: Hîfî ndanîhünda hohoanîmo ranî fikîmî wakîndahimboyei, nga ranahambo bündahîndî. Nga hohoanîmo ra nindou-yei fiambe yangiri nîngombo ranî-babîdî yifiarîyei rîhündühane.

¹² Nga seana nindou Godîmbo anîhondümbofe-koateyeimbî ranahei himboahü aboedi hohoanîmo yangiri süngundîhindî. Rananîmbo asu ai sîheimboya, aiana moaruwai hohoanîmo süngurî-hindürühanei mbîsahî-ndüranîwanî, asu ai sîhei aboedi ratüpurî hohoanîmo ranahambo ndandîhi hoeîndî-hîndanîwanî God ai nindou yîbobofe si tükündîfeyoanî ai Godîmbo aboed-ani mbîseimboyei.

Se bogorî nindou-yomondî hoarehîndei

¹³⁻¹⁴ Adükarîmbo-hündambo muŋguambo boboagorî sîheimbo hîbadündürîmbo anîngomo ahamundî hoarehî yangiri nîmboei. Gafman adükarî bogorî ai gafman nindou bodîmondambo hinîngî-mareapurî. Ai nîngombo nindou düdi ai moaruwai hohoanîmoayeî ranaheimbo tîŋîrîfo segodürîmbohünda asu nindou ai aboedi hohoanîmoayeî ranaheimbo aboed-anei hoafombohünda hinîngî-mareapur-anemo.

¹⁵ Nga God ai sîheimboya, se moanî aboedi hohoanîmo süngundühî ngeianî, asu se nindou ngusüfo-koate bîdîfîrî ai sîheimbo nîne-hoafî moaruwai hoafînda-hündüranî, ranaheimbo aboedi hohoanîmo ranambo ahei yafambehü kîkîhîndî-hümündîhündürî.

¹⁶ Se nindou ngor-ai sîheimbo hîfandîyondürî-koate nahurai nîmboei. Nga se ngîrî nindou ngor-ai hîfandîyomunî-koateanefî mbîsei hehi moaruwai hohoanîmondei. Nga seana Godîndî moanî ratüpurîyei-rîhündeimbi nahurai hamîndî hond-anîmbo nîmboei.

¹⁷ Seana nindou muŋguambo ahînîndahündürî. Anîhondümbo-rîhîndeimbî ranaheimbo hohoanîmo-ndahündürî. Se Godîmbo yîhîmbondîhorî asu gafmanîndî adükarî bogorîmbo ahînîndahündo.

Sîhîrî Sîsasîndî hohoanîmo yangiri süngundîhundühî tîŋümbî hohoanîmondahumî-ndefîmboane

¹⁸ Moanî ratüpurîyei-rîhündeimbi, seana nindou ai sîheimbo hîfandarandürî ranahambo ahînîndeihi ahandî hoarehîndei. Nindou sîheimbo aboed-anemo asu ngînîndî hoafîkoate-yomo rundeimbo-anemo ranahamumbo hoareihîmbo yangirîyopoanî, nga ngînîndî hoafîyomo-rundeimbi, ranahamundî hoarehî amboanî nîmboei.

¹⁹ Se Godîmbo yangiri hohoanîmo-yahündowohü heianî, asu nindou ai sîheimbo tîŋümbî hohoanîmo ra moanî sahündüranî asu se ranî hohoanîmo ranahambo moan-ane sei hehi anîmboei ana, God ai ranahambo aboed-ane rananasî mbüsümbui.

²⁰ Nga se moaruwai hohoanîmoyeianî, asu nindou ranai sîheimbo ranî-süngumbo harîyahündüranî, asu se ranahambo moan-ane aseî ana, asu ngorü nindou ai

hohoanimo ranahambo ngiri aboed-ane mbüsu. Nga se aboedi hohoanimo rani-sungu sunguri-hindühimbo heiani, asu nindou ranai sheimbo rani-sungu hariyahündürani, asu se ranahambo moan-ane sei hehi animboei ana, God ai sheimbo hihifi-hihifindümbui.

²¹ Nga God ai sheimbo rani tünjumbi hohoanimo ndahümündi yahuhayamboyu kafaore hinngi-mareandüri. Ranimboyu Krai amboa tinirifo masemüdu sheimbo farifehe-ndürimbohünda. Ranimboyu ai anümi nahurai sheimboya ai-amboa yarhi hoeirihindühi rani-sungumbirihinda yahuhaya yare masihendi.

²² Nga ai moai nini-moatükunimbo moaruwai hohoanimo ratüpurü ra süngureandi asu nindou mamü ai-amboani moai himboriyuwanü tikai hoafi ahandi yahamo tüküfeyo, nga wani. *Aisaia 53:9*

²³ Nindou ai ahambo moaruwaimbo-fimbo hoafi hoafimeyomondowa ranimbo ai moai ahamumbo simbori moaruwaimbo-fepurü hoafi hoafiyu. Nindou ai ahambo asübusi afindi sabudowanü ai moai simbori moaruwaimbo-ndiheapurimboyahi yahu, nga wani. God ai mbumundi yibobore-randeimbi-wamboane ranimboane asu Krai ai ahambo anihondumbo-rirühi ahandi fi Godindi warambe ninendi-mareandi.

²⁴ Aiyu ahandihoari shefi moaruwai hohoanimo ra ahandi finambore semündü hu nimü keimbi karihe-ndeimbifihü yifimayu. Sihiri moaruwai hohoanimo ra hinngife hefe, asu mbumundi hohoanimo rani yangiri süngufembohünda ai yifimayu. Nindou ai ahandi fi ra moaruwaimbo-marundi, nga asu raniyo sihiri aboedi tükümehundi.

²⁵ Nga horombo-yei se sipsip moani mamikarhi buriyei wakimarhindi nahuraimayei, nga asu hapondan-ana se sipsip hifanda-randeimbi sowahi hihiriyahi ahei nahurai masinei.

3

Anihondumbo-rihindeimbi-yei hohoanimo

¹⁻² Moani ratüpurüyei-rihündeimbi ai ahei hifandirandüri-randeimbindi hoarehi aniboadei nou nimorehi se-amboani shei nindowenihü ranahamundi hoarehi nimboei. Ranimbo asu nindowenihü bidifiri Godindi hoafi süngufekoate-yomondeimbi ranai, nimorehi shei Godimbo ahini hohoanimo asu mbumundi hohoanimo ra hoeindiwurü houmbo ai-amboani Godindi hoafi anihondumbo-ndumboemo. Se rani-moatükunü ranahambo hoafikoate-aye amboani, ai anihondumbo-ndumboemo sapo shei hohoanimo aboedi yangiri-wambo.

³ Asu nimorehi se fi-hoeari shei moanambuhü rani yangiri aboedi yihurunambo yihuru-ndihümboyei, ro aboedi himbondefo mbisei hehi. Sapo se shei mbirinani didiboado-arhind-ane, misinü yihuruaye-ane asu hoeari se ndorihoeimbi yihuruyei arihündü ranane. Se ranimbo yangiri hohoanimo-ndeimboyei.

⁴ Nga shei ngusüfoambe hohoanimo ranahambo-animbo randhi yihurundihündü. Ranimbo asu yihuru wagabe ragu amaro ranai ana ngiri awandihoyo. Rani hohoanimo ranana sapo didiboadofe hohoanimoyohü, himboari hoafendi ninngombo ratüpurü hohoanimo-ane. Nga rani hohoanimo-ane Godindi himboahü aboedi hamindayo.

⁵ Sapo horombo hondü Godimbo ngusüfo parihoreimbi nimorehi ai Godimbo anihondumbo-rirühi hifandirihori marhündü ayei yahurai yarhi yihuruyeihi asu ahei nindowenihü-yomondi hoarehi manimboei.

⁶ Mamü yahurai Sara ai ahandi nindowenihü Abrahamimbo yangiri sünguririhü nindou bogori yahondo marandi. Nga hapo-ana se aboedi hohoanimo ra süngurihindühi nini-moatükunimbo yihimbokoate-aye ana, se ahandi nimorehi niori nahuraimanei.

⁷ Mami, rani-süngumbo-animbo nindowenihi se-amboani sihamundi nimorehi rani-babidimbo niŋgombo ai ŋginiŋdyeipoani mbisimo houmbo ndondu hoanimo-ndundur. Se aheimbo ahiniŋdmonduri, ŋga asu ai-amboani se-babidi God yangiri koadurumbo niŋgombo hohoanimo semunimboayu ra ndahumundimboyei. Se rawarundi ana, ŋgiri nini-moatukuni se Godimbo didibafefundi ranahambo mbusumo kikindeandi.

Nindou bodomondambo aboedi hohoanimo-ndefimboane

⁸ Haponda ro wandi hoafi moendiŋdheha samboanahi. Munguambo se moani mami rani-süngufimbi hohoanimo yangiri hohoanimondei asu simbori hohoanimurindei. Asu apodoho nahurai simbori ŋgusüfo pefirindeih simbori hipoambo-firindei asu shei fi hifinambo-ndihindi.

⁹ Se nindou bodimondi ai sheimbo moaruwaimbo-ndihindurani, asu se aheimbo hihindihi moaruwaimbo-ndihindurimboyei. Asu ai sheimbo hoafi moaruwai hoafinda-hündurani, se aheimbo hoafi moaruwai ra hihindihi hoafinda-hündurimboyei, ŋga wani. Ŋga ai sheimbo randihindurani ana, asu se Godimbo didibafi-ndahindo aheimbo aboedi-aboedifemböhünda, ŋga sapo God ai sheimboya mborai yahu aboedi-aboedifendurimbo kafaore hinŋgi-mareanduri.

¹⁰ Ŋga,

‘Nindou düdi ai hihifi-hihifiyuhü
aboedi gedühi niŋgombo hohoanimonduhü ana,
asu ai moaruwai hoafi hohoanimo
asu tikai hoafi hohoanimo ra hinŋgi-mbireand-amboane.

¹¹ Asu ai moaruwai hohoanimo ra hinŋginde mbunda,
aboedi hohoanimo ra süngu-mbireand-amboane.

Ai nindou mungu-babidimbo aboedi-aboedife nimarimböhünda tiriifoyeihi
mami rani hohoanimo yangiri süngu-mbiri-hündamboane.’ *Buk Song 34:12-16*

¹² Ŋga Adükarai aiana mbumundi nindou ranaheimbo, ahandi himboarina himboapareandurühi asu ahandi himbona ahei didibafife hoafi ra himboriyu arandi. Ŋga nindou ai moaruwai hohoanimoayei, Adükarai ai ranaheimbo refepoani yahuenüŋgumbo-wambo.

Sihi aboedi hohoanimoayefi ranimböhünda tiriifo-ndefimboane

¹³ Asu se aboedi hohoanimo ranahambo huti-hutiyeih süngurihi arihündi ana, sheimbo nindou didai moaruwai-moaruwaimbo-mandihindura?

¹⁴ Ŋga se aboedi mbumurihoeimbi hohoanimo ra süngurihü heiani, ranimbo-hündambo nindou ai sheimbo moaruwaimbo-fendurimboayei ana, asu se hihifi-hihifiŋdeidei. Ŋga se aheimbo yhimboyopoani asu afindi hohoanimoyopoani.

¹⁵ Ŋga shei hohoanimo raniŋnambo-animbo Kraisiŋmbo ahiniŋdeih Adükarani mbisei hehi hohoanimo-ndahündo. Asu nindou düdi ai fifirife hoafimbo sheimbo düdudahindurühi, ‘Nimboe Kristen se ranahambo anihondumbo-rihindühi himboayei,’ mbisahündurani, asu se simbori aheimbo rani-moatukuni ranahambo diboadondihi hoafindahünduri. Ŋga asu se aheimbo aboedi hohoanimo-ndahündurühi hinŋgrou-safi animbo hoafindahünduri.

¹⁶ Shei hohoanimo ra hütikoate Godiŋdi himboahü aboedi yangirimbeyo-wamboane. Raniŋmbo asu se Kraisiŋmbo süngufe hohoanimo aboedi ra sünguarihindi raniŋmbo nindou ai sheimbo tirifoefe hoafi hoafindahünduri mbundihü asu randihi himbondeidei-aniwani ahei hoafi ranahambo amoanŋgindeimboyei.

¹⁷ Aboedi hahabodian ranahambo tiriifo tükefeyo ana, aboed-ane, God ai raniŋmbo yifiriyu. Ŋga asu moaruwai hohoanimo ra süngurihündani, tiriifo tükefeyo, ranane moaruwai safayo.

Krais ai s'hef'imbo aboedambo-femun'imbohünda yif'iyu mbura bot'imefiyu

¹⁸ S'hef'imbo God sowanambo sem'nd'imun' hafombohündamboyu mbumundi ham'ndi-mayu ranai nindou moaruwai-mayei ahei fondihümbo mam'imbo yang'iri yif'imayu. Nindou ahandi fi ra h'fokoa-marurüyosi, nga asu God ai ahandi yifiafi ranahambo yang'iri botimariri.

¹⁹ Ras'imboani raniyu ai yifiafiyu haya hu yifiafi ngoafihü yifiafi karabusambe an'imboei ranaheimbo ahandi hoafi ra watapor'imbo-mararü.

²⁰ Yifiafi ranana sapo Noa ai sip naf'randambe asu God ai moani sis'koate nindumbo h'fanda nunguambe, nindou ranai God'ndi hoafi süngufekoate-mayei ahei yifiafi'mboyu hu watapor'imbo-mararü. Nindou b'd'firi 8 yang'iri sip ranambe hoenambo aboedambo-mehindi.

²¹ Hoe ra hundürüyeimbi ranahambo sisam-ane asu ran'nambo se aboedamboyahi ar'hündi. Hundürüyeimbi hoe ranana sihei fi af'saho ra popoaifoe-femboyopoani. Nga hundürüyeimbi hoe ranana se God'ndi hoafi süngufembohünda ai-d'bo hoafi fem'ndi mas'hefeyo hoaf-ane. Sisas Krais ai yif'hündi bot'imefiyu ran'namboyei se aboedamboyahi ar'hündi.

²² Asu ai sünambe hafu God'ndi war'hondani bogor'imbofi amaru. Ranane asu sünambeah'ndi nendi, ndüri adükarümbi, asu ng'n'ndi adükar' hohoan'imombü munguambo ranai ahandi hoarehi an'ngomo.

4

Moaruwai hohoan'imo horombo süngumar'ihindi ra h'in'ng'nd'ihindi

¹ Krais ai s'hef'imbohünda ahandi fiambe asübusi af'ndi masemüdu. Rani süngumbo-an'imbo se-amboani ai ramefiyu nou rand'ihindan-an'imbo ran' hohoan'imo ranai s'heimbo ng'n'nda-mündür'imboe. Nga nindou düdi ai Krais'imbohünda ahandi fiambe asübusi yahurai asemüdu ana, moaruwai hohoan'imo ranahambo sünguarandi ranambe moai hu.

² Se h'fi ndan'hü fi-hoeari kapeihü nimboei-ambe sihei hor'imbodidi hohoan'imo süngufe-poani, nga God yifirayu ra süngund'ihindi.

³ Horombo se ndeara af'nd'imbo nd'ifo nindou ai God'imbo an'hondümbofekoateyeimbi ahei hohoan'imo ran'-süngumar'ih' hei-ane. Sapo se ndani-moatükun' ndaniyo süngumar'ihündi: N'imorehi sis'h'imo hohoan'imo, nindowenih' b'rab'reimbi hohoan'imo, moaruwai moatükun' ranahambo ngusüfo pefehümbo hohoan'ife hohoan'imo, bia sim'ndi hefe mam'kar' hohoan'imo, af'ndi seses'imbo sih' moaruwai ham'ndi hohoan'imo, asu bia sim'ndi moaruwai hohoan'imo patimbo ho hohoan'imo asu sisam' god t'kaimbo did'ibafife amoan'ng'imbo hohoan'imo ran' hohoan'imo ra horombo se süngurühü mar'hündi.

⁴ Nga haponda an'hondümbofekoate nindou ranai ai-babidi se hokoate-yeih', moaruwai ham'ndi hondü hohoan'imo mengoro ra süngufekoate-yeiani, asu ai ranahambo ndar'hi hoeir'hinda mayoa, s'heimbo t'ri'foar'hi hoafehündüri.

⁵ Nga süngunambo-an'imbo sapo God ranahandi h'imboahü ai moaruwai moatükun' ratüpur'mayei ra d'boadond'ih' hoafi-mbeyahündo-wamboane. God ranai ana ai-ani nindou yang'iri nimboeim-anei asu yif'yeimb-anei ahei hoafi ra h'imb'or'imbohünda h'imboayu.

⁶ Ran'imboane asu aboedi hoafi ra yif'yeimbi aheimbo bokar'hefemboane. Ai yif'imayei nindou moaruwai hohoan'imoayei ra yif'yei ar'hündi nou ahei moaruwai hohoan'imo ran'-süngumbo. Nga aboedi hoafi ranaheimbo bokar'hefemboane ai yifiafi n'ngombo yang'iri koadürümbo n'ngomböhünda God rawefiyu nou.

⁷ Munḡuambo moatükunî munḡumbo-ayo ranî si ra ndeara akim-ane. Ranîmboane asu se sîhei fi ra sîheihoi sîhadîhûmbo, ndondîhi hohoanîmondei kîkîhîndîhindûhîmbo Godîmbo dîdîbafî-ndahîndo.

⁸ Anîhondûmbo-rîhindeimbi sîheihoi sîmborî ḡusûfo pefirîndeihi, ranî hohoanîmo aboedî se moanî ḡînîndî kîkîhî-safîndîhûmündî. Ranîmbo nîndou ai ḡorûmbo ḡusûfo parareandî ana, ahandî moaruwai hohoanîmo ranahambo amboawi mbûsûmbui.

⁹ Nîndou ai sîhei worîna ḡeianî, aboedî wataporîmbo-ndîhündürühi, moanî sisîkoate sesi moatükunîyo, fondîyo, ra sîmborî seiründei.

¹⁰ God ai sîheimbo ra sîhafî warîhû ranî-moatükunî wudîmbeyo-wamboane yahuhaya masîhend-ane. God ai sîheimbo moanî hîpoambo-reandürühi mamamî ranî-poanî ranî-poanî ratûpurî yîmbumareandürî se nîndou bîdîfirî babîdî sîmborî fehefirîndei yahumbo. Sapo nîndou mamî ḡoründî ratûpurîyuanî, ra ndore hîfandarandî yahurai hamînd-anîmbo randîhindî.

¹¹ Nîndou ḡorü ai bokarîhai arandî ana, ai God hoafîmayu nahurai bokarîmbîrîhend-amboane. Nîndou ḡorü ai bîdîfirambo farîhendürî arandî sapo God ai ranî ḡînîndî masagado ranînambo-anîmbo bîdîfirambo mbîfarîhendür-amboane. Ranîmbo Sisas Kraisîndî warî-sḡḡu asu Godîmbo adûkar-ani mbîseimboyei. Koadürü-koadürümbö God ai ndüreimbi asu ḡînîndeimb-ani. ḡa anîhondü-ane.

Kristen+yafe asûbusî semîndî hohoanîmo

¹² Wandafî mamî, ḡor refe hoeifembohûnda hai-ambe mandu hoeiarundî nou, sîheimbo sowahî asûbusî afîndî tûkefeyo ranahambo se hepûnînda-himboyei. Se ranahamboya ranî-poanîmbo moatükun-ane tûkefeyo mbîsei hehimbo hepûnînda-himboyei.

¹³ Krai ai asûbusî masemündu, ḡa se-amboa ai-babîdîmbo masahûmündî asu ranambo se hîhîfi-hîhîfîndei. Ranîmbo asu sḡḡuna ahandî ḡînîndî moatükunî weindahî tûkûfeyo-ambe sîhei ḡusûfoambe hîhîfi-hîhîfi afîndî tûkündîfemboe.

¹⁴ Kraisîmbohûndambo wambo se nîndou amurî ai sîheimbo nîne hoafî moaruwai hoafehündürî ranîmbo hîhîfi-hîhîfîndei. ḡa sapo sîhei fiambe Godîndî-mayo hepûnîfeimbi Yifiafi amaro ranîmbo-hûnda.

¹⁵ Hîfokoefembo hohoanîmo, hûmbuhünî hohoanîmo, moaruwai hohoanîmo ratûpurî, ḡoründî ratûpurî sehe-fehefe hohoanîmo, ranîmbo-hûndambo asûbusî asahûmündî ana, ra moaruwai-ane.

¹⁶ ḡa asu se Kristen-ayeî ranîmbohûnda asûbusûmbî moatükunî ra sîheimbo sowahî tûkündîfeyoanî, ranahambo amoanîḡî-ndeimboyei, ḡa se Godîmbo hîhîfîndîhorî sapo se Kristen ndürîmb-aneimbohûnda.

¹⁷ ḡa God ai ahandî sîrî yîbobofemboayu ranî si ra ndeara tûkûfemboane. Asu ai ahandî sîrî sîheimbo boateî yîboboareandürî ana, asu nîndou Godîndî-mayo aboedî hoafî anîhondûmbofe-koate-mayeî ranaheimbo tîḡîrîfo afîndî safî tûkündîfemboe.

¹⁸ ḡa ranîmbo Godîndî hoafî yare hoafîyowohü yahoya,
 ‘Nîndou sürühehindeimbi ai aboedambofe ra tîḡûmbayo ana,
 asu nîndou Godîmbo hohoanîmokoate asu moaruwai hohoanîmombo
 sḡḡurîhindeimbi ra nḡḡumandahia?’ *Sindaun 11:31*
 meho.

¹⁹ Ranîmbo-hûndamboane asu God ai ahandî hohoanîmonambo nîndou bîdîfirî tîḡîrîfombü hohoanîmo asahûmündî ana, nîndou ranî moanî aboedî mbumündî yangîrî ḡehûmbo asu ahei fi ra God nafîra-randeimbi ahambo yangîrîndahûndo. Nîne ai horombo hoafîyo masîhendî ra randeambui.

5

Hifandirundeimbi seana Godindi sipsip ra hibadündürü

¹ Ranimboanahi haponda ro shei hifandiru-rundeimbi ahamumbo hoafindahapurü samboanahi. Ro-amboani hifandirühi-rühandeimb-anahi. Ro wandi himboari-namboyo Sisasimbo hoeirühina ai asübusü ra masemüdü. Ngirü amütata God ai Krai adükari hamind-ani weindahi nafuindu, nga ro-amboa ai-dübo aboedi nimboamboyahü.

² God ai nindou sïhamundi warühümareandürü ranaheimbo ndondu hibadündürü. Sapo sipsip hifandirandeimbi nindou sipsip hifandarandürü nou, sïhamundihoari hohoanümondümo houmbo randundi God ai yifirayu nou. Nindou ngorü ai sïhamumbo hütü-hütü nou reandürüimbo-yupoani. Asu se kakü semündimbo ratüpurüimbo hohoanümo-ndüimboemo, nga sïhamundi hohoanümonambo fandühaundürü.

³ Asu se nindou God ai sïhamundi warüwamü hününgümarearü ranaheimbo ngünündi hibadu-ndürüimboemo, nga wanü. Se aboedi ratüpurü yangirü anüimbo ranaheimbo nafuündi-mondürani ai ranü-süngu-mbirihind-amboane.

⁴ Rananüimbo asu sipsip hifandira-randeimbi hondü Krai ai weindahi tükündüfihü ranü-simboanü se ramarundi ranüimbohünda aboedi hamündi koadürümbo-koadürümbo nüngombo takinü ndowandümboemo.

⁵ Ranü süngumbo-anüimbo asu akohoandi nindou se boagirü nindou-yomondi hoarehü nüngomo. Rananüimbo münguambo se sïheihoari fi hifinambofe hefe wandafi mamüimbo fandühehindürü. Sapo,

‘God aiana nindou ahei fimbo borüyeiani,
ranaheimbo hifinambo-reandürühani,
nga asu nindou didüyei ai aheihoari fi hifinambo-rühindeimbi
aheimbo ana didüboado-reandürühani.’

Sindaun 3:34

⁶ Se sïheihoari hifinambondühi hehi Godündi ngünündi hamündi warü hoarehü ranühü nimboei. Rananüimbo asu ai ahandühoari nünüsimboanüyu hohoanümoayu ranüsimboanü sïheimbo ndürümbanei mbüsümbui.

⁷ God ai sïheimbo afündi hohoanümo-yundürühani, nga se sïhei ngüsüfoambe afündi hohoanümo amarondürü ra ahandü warühü dügehündi.

⁸ Se hohoanümondei kükühindühindühü ndondühi hibadühündi. Nga Satan ai sïhei hürütimb-ani asu sïheimbo moaruwaimbo-fendürüimbo yahumboani amoasirü ai nünühondi mbüfe sesimbo yaho haya hoahoango wakareandi nou.

⁹ Se anühondümböfe hohoanümo aboedi ranü yangirü kükühindü-hümündi nimboeimbo-anüimbo asu Satan gündühorühü raguanambo-ndühorühü moani ngünündi hamündi nimboei. Se randühi fifiründühindühü hohoanümondei, sïhei wandafi mamü münguambo hifü ranühü amarei ai-amboanü se tünüriüfo asahümündi nou yarühi sahümündihanei.

¹⁰ Nga God ai nindou hipoambofe hohoanümo ra nünündihani. Aiyu se Krai-babidi nüngombo ahandü ngünündi si aboedi koadürümbo nüngoweimbi ra semündimbohünda dübonüyu hününgümareandürü. Asu se moanü bodüfombo nindou-yafe tünüriüfo ra ndahümündi mbundühü asu süngunambo-anüimbo asükaindu ai ahandühoari sïheimbo wudüwudü-ndeandürühü ngünamündündüra ngünündi nimboemboyei.

¹¹ Ahambo sowahi ana münguambo ngünündi ra koadürümbo-koadürümbo mbengorü. Nga anühond-ane.

¹² Pas nda Sairas ai farühendüri hayambo sürü papümara-ndamboanahi hoafüyahü, nga wandafi nda ro anühondümbo-rühinimboanahi. Asu hoafi pas ndanambe ra Godündi moanü hipoambofe hohoanümo hondü ranahambo anühondümbo hoafimbohünda sürü paparihandü. Nga moanü hipoambofe ranahambo ndondühi kükühindü-hümündi nimboei.

¹³ Anihondümbö-rihindeimbi nindou Babiron* ngoafihündi sapo God ai ahandi hoafi süngufembohünda se-babidi hiniŋgimarearü ai-amboani siheimbo hihifarandürü. Raniyu asu wandi nimori Mak amboani siheimbo hihifarandürü.

¹⁴ Kristeni-yafe hohoanimonambo se simbori wakikihürindei ndühündi.

Mungumbo se Krais-babidi nimboeimbo sihei ngusüfoambe afurifimbi hohoanimo mbimarind-amboane.

---

* **5:13:** Nda kafoefe hoaf-ane, nga ahandi nimindi moai fifirihündi. Nindou bidifiri hohoanimoyeihiya, Rom-ane ase, nga bidifiri hohoanimoyeihiya munguambo Kristen ai ahei hifi hiniŋgirihi hehi nimboei wakarihindi horimbo Suda ai Babiron ngoafihü asu hifihü mamarei nou, ase.

2 Pita

Pas yimbu Pita ai sürü papimarandi

¹ Karıhasıhandürı, ro Saimon Pita Sisas Kraisındı moanı ratüpurıya-rıhandembı asu ahandı hoafı sahamındı ha-rıhandeimb-anaı. Sıhefı God asu aboedambo-reamunı-randeimbı Sisas Kraisındı sürühoeimbı hohoanımo süngu God ai anıhondümbofe hohoanımo aboedı-safı ro hohoanımoayefı yahurai sıheimbo masagadıı.

² Se God asu Adükarı Sisas anıhondümbo fıfırıhi-pırımboanei ranımboanımo ai hıpoambo-ndınearühı ıngüsüfoambe afurıfe kife hohoanımo afındımbı mbısabınandür-amboane.

God ai sıhefımbı wand-aneı mehu

³ Kraıs ai Godındı ıgınındeimb-anı, asu ranınambo ahandı hohoanımo yangrı süngufembohünda ai sıhefımbı munıgu moatükunı masemunı. Sıhırı ahambo fıfırırıhurı ranınambo ai sıhefımbı ahandı-mayo fıfırıfe aboedı masemunı. Ai sıhefımbı hoafıyumunühı yahuya, 'Se sınei wandı hımboamupuimbo-randeimbı asu sürühoeimbı hohoanımo sahümündı,' mehumunı.

⁴ Ranımboayı sıhefımbı aboedı adükarı hamındı fehefembo moatükunı ra mase-munı sapo horombo ai sıhefımbı ndahandürımboyahı mehu. Ranınamboyeı se ıngüsüfoambe moaruwai botıfımbı hohoanımo hıfı ndanıhündambo sıhefımbı munıgu ra moaruwaimbo-reamunı marandı ranahambo aboedambo-ndahımboyeı asu se Godındı hohoanımo ndahümündı-mboyeı.

⁵ Ranımbo-hündambo-anımo asu se tıırıfondeihı sıhei aboedı hohoanımo ra anıhondümbofe ranıfıh-anımo pandıhindı. Sıhei aboedı hohoanımo ranıfıh-anımo Godımbı fıfırıfe ra pandıhindı.

⁶ Godımbı fıfırıfe ranıfıh-anımo sıhei fımbı dıboadofe hıfandı hohoanımo pandıhindı. Sıhei fımbı dıboadofe hıfandımbı hohoanımo ranıfıh-anımo ıgınındı nıngombo hohoanımo ra pandıhindı. Sıhei ıgınındı nıngombo hohoanımo ranıfıh-anımo God hohoanımoayu hohoanımo süngufe ra pandıhindı.

⁷ Sıhei God hohoanımoayu süngufe hohoanımo ranıfıh-anımo wandafı mamı-babıdı aboedı nıngo hohoanımo ra pandıhindı asu ranıfıh-anımo hıpoambofe hohoanımo ra pandıhindı.

⁸ Rananımbı asu ranı hohoanımo ranai sıhei fıambe nımandı ıngombo adükarı tükefeyondürı ana, asu sıhei Adükarı Sisas Kraısımbı fıfırıfe ra ıgırı moanı rande yagodo, ınga wanı. ınga ranana sıhei Adükarımbı fıfırıfe ranai aboedı nımbı afındı hısaiyo nou yahurai rande hısındımbıoe.

⁹ ınga asu nındou ai sapo munıguambo ranı-moatükunı hohoanımo ra ahandı fıambe nımarıkoate-ndoanı ana, nındou ranai nıni-moatükunıyo anıgunı enıgoro ra hoıfıkoate-ayu ana, hımbıoatıharı nahurai-anı. Aıana sapo horombo moaruwai hohoanımoayu marandı ra God ai raguanambo-mareando ranahambo hohoanımo mıtanıra-mündümboanı.

¹⁰ Ranımboane wandafı mamı, God ai sıheimbo wambo sowana sınei yahuhaya hoafıyundürühı ai wand-aneı mehündür-aneı. Ranımbo-hündambo-anımo asu ai sıheimbo anıhondümbo hoafımayundürı ranımbo nafımbıbohünda süngundühündühı hütı-hütındeı. Se rawarıhindı ana, ıgırı se anıhondümbofe hohoanımo hınıngındıhindı.

¹¹ Rananımbı sıheimbo sıhefı Adükarı asu aboedambo-reamuneimbı Sisas Kraısındı ıgınındı hıfandarandı koadürümbo-koadürümbo yangorambo ranambe hafombo nafı yangodondürımboe.

¹² Yiní, munḡu-moatükuní horombo hoafímayahí ra se hohoanímoyei fifíríhi hehi ḡḡiníndí nímboeimbo süḡguríhü-ndühaneisí. Nga awi ro síheimbo nímbo-nímbo-si hoafíndaha-ndürímboyahí se raní hohoanímo ra hohoanímoyei-mbírühündamboane mbísahehea.

¹³⁻¹⁴ Ro fifíríhe-amboanahí ḡḡírí amítata ro fi yangírí anímboahí nda hínḡḡíndíheandí. Sapo raní-moatükuní ranímboyu síhefí Adükarí Sisas Kraís ai fifíre hoafímayundírí. Nga awi ro ndaríhe yangírí nímboahambe-anímbo síhei hohoanímo ra botífendürí rambo-hündambo munḡuambo si ra asükai hoafíndamboyahí. Ro hohoanímoayahí ranana aboed-ane.

¹⁵ Ranímboanahí asu ro haponda síheimbo hoafíyondürímbo hütí-hütíaya habodíhí. Rananímbo asu süḡguna ro yífínda hehea ḡḡahaní amboaní asu munḡuambo hoafí ranahambo hohoanímombeiya saheheamboanahí ro hütí-hütíyahühí hoafehandürí.

Kraísímbo sowahí Godíndí ḡḡiníndí meḡgoro ra hoeimaríhundi.

¹⁶ Síhefí Adükarí Sisas Kraís asükaiyo ḡḡiníndí kapeihü kosímboayu hoafí ra ro ndoríhe wataporímbo-maríhandürí ra ropoanímbo hohoanímoyefí hohu hoafíyefühí-yefípoaní. Nga yíhoefí hímboarínambo ahandí ḡḡiníndí hímboamupuimbí moatükuní hoeimaríhurí.

¹⁷ Ape God airürí ahambo ndürí adükarí sagadowohü asu si adükarí aboedí ahandí-mayo ra sagadowaní ro raníhü manímboefí. God ai adükarí hímboamupuimbí sünambe si ranífihi nímarmbo ai yare hoafíyuhü yahuya, “Nindou ranana wandí nímor-ani, ḡḡa moaní ro ḡḡusüfo paríhineimb-ani. Ahamboane ro wambo ḡḡusüfoambe siaoweheandí,” mehu.

¹⁸ Ro Sisas Kraís-babídí wafuambe nímboef-ane God hoafímayu raní hoafí ra sünambeahíndí makosowa hímborímayefí.

¹⁹ Ranímboanefí ro Godíndí hoafí hoafíyomo-rundeimbí ahamundí hoafí ra ḡḡiníndí aníhondümbo-aríhundi, ḡḡa se-amboaní raní hoafí ranahambo yaríhi aníhondümbo-aríhindi ana, aboedí saf-ane. Ahamundí hoafí ranana ram nímbo nímarmwaní aníḡḡo nahurai-ane. Ram ra siyo homboyowaní si hoafambe Kraísíndí si botíbotí nahurai síhei ḡḡusüfoambe tükündífemboe.

²⁰ Nga asu se ranahambo wudípoapondíhi fifíríndíhi hehimbo-anímbo. Nindou mamí ai ḡḡírí ahandí hohoanímonambo yangírí Godíndí hoafí hoafíyomo-rundeimbí-yomondí hoafí Baibor-ambe enḡgoro ranahambo fifínde hoafíndu.

²¹ Ai nímboe, horombo nindou mamí ai moai Godíndí hoafí enḡgoro ra ahandí hohoanímonambo yangírí hoafíyu, ḡḡa waní. Yífiáfí Aboedí ranaiyo nindou bídífirambo hohoanímo botíreapuraní God ai hoafí masagapurí ranímbo hoafí weindahí hoafíyomo marundí.

2

Godíndí hoafí tíkai-hoafíyomo-rundeimbí

¹ Nga horombo Godíndí hoafí tíkai-hoafíyomo-rundeimbí nindou Israerí-yei mbusümo tükümefundí. Yahurai-anímbo nindou tíkai-hoafí yamundu-rundeimbí síhei mbusümo amboaní tükündafumboemo. Nindou ranai díbo tükündafu nḡḡomombo munḡuambo raní-poanímbo tíkai-hoafí síheimbo moaruwaimbo-fendürímbo yamundi-ndundürímboemo. Nindou ranahamumbo Adükarí ai moaruwai hohoanímo-ambeahíndí híhíre masepurímündüyosí, ḡḡa asu ai Adükarí ranahambo amboaní daboadí híhírímaruwur-ane. Ai ramefundí ranímboemo asu ai ahamundíhoarí nímái moaruwaimbo-ndafumboemo.

² Asu nindou aníhondümbo-ríhindeimbí afíndí ranai tíkai yamundu-rundeimbí ahamundí moaruwai hamíndí hohoanímo ra süḡḡundíhümboyei. Asu ai rawaríhindi

ranimbohünda nindou amurî burayei ranai hoafi hondü nafi engoro ranahambo moaruwai hoafindeimboyei.

³ Ndanî nindou ndanai sapo hohoanî hohoanîmoyomo-rundeimbi-wambo ai siheimbo tikai-hoafi hoafindîmo-ndürimboemo. Horombo hondüyo God ai ahamumbo papî-hoafi hoafîmayupurî, nga ai moai munğuyo. Hoafi ai hoafîyu masîhendî ahamumbo moaruwaimbo-fipurîmbo ra adükarî tüküfemboane himboyopurühî anîngo.

⁴ Sünambeahîndî nendî bidîfirî ai yaru moaruwai hohoanîmo-memoyosî, nga asu God ai moai ahamumbo ambemo yahu hîningîreapurî, nga wanî. Ai ahamumbo ngoafi moaruwai nîmbî afîndî nîmaro-ambe karabusîre hîningîmareapurî asu ai adükarî tîngîrîfo saimbo si tüküfembohünda hîfandarundî.

⁵ Horombo hondü ai moai hîfîndî nindou munğambo ranaheimbo ambeyei yahu, nga wanî. Nga ai hoe afîndî koamarîhenda ranambo Godîmbo hohoanîmokoate nindou ranai moaruwaimbo-mehindî. Nga Noa ana sürühoeimbi hohoanîmo bokarîhairandeimbi asu God ai ahambo nindou 7-babîdî aboedambo-mareandürî.

⁶ Nga ngoafi yimbu Sodom, Gomora ranahafembo moaruwaimbo-ndîheapîrîmboyahî yahuhaya, hainambo ramareapîra hai tikîrapîrîmbo munğambo moatükunî hasüfî yangîrî meğoro. Ranîmboane nindou Godîmbo daboadî hîhîrîhoreimbi ana, horombo ranî-moatükunî tüküme Feyo nindoumbo ra nafuimbo nahuraiyo tüküme Feyo.

⁷ Rot nindou sapo mbumundî hamîndîyu asu God ai ranahambo mafarîheirî. Rot aiyu nindou moaruwai hohoanîmoyeimbi ranaheimbo ranîmbo ngusüfo nîmbîmayu.

⁸ Nindou aboedî ranai ahamundî mbusümo nüngumboyu asu ai moaruwai nindou ahamundî-mayo ahînûmbî hohoanîmo süngufekoate hohoanîmo hoafi hîmborîyu asu hoeire marandî. Ranînambo munğambo si maho ra ahandî mbumundî ngusüfo asürîrî marandî.

⁹ Nga asu nîne-moatükunî Godîndî hohoanîmo süngurîhindeimbi aheimbo refendürîmbo yahohaya sîsam-arandürî ana, God ai aheimbo ranambeahîndî hürîhefendürîmbo fîfîreamboani. Nga Adükarî ai nindou moaruwai hohoanîmoyeimbi ranaheimbo karabusî-fendürîmbo sünguna yîbobofembo si tükü Feyo ranîhü aheimbo moaruwaimbo-fendürîmbo fîfîreamboani.

¹⁰ Ranî-sîmboan-anîmbo nindou bidîfirî sapo Godîndî ngîndî yîboarukomarîhindî ranai moaruwaimbo-feimbi hamîndî hohoanîmo ahei ngusüfoambe botîfembo ranî-süngurîhi marîhündî aheimbo moaruwaimbo-ndearümbui.

Tikai yamundu-rundeimbi nindou aiana hîmboambekoate nindou-anemo asu ai ahamundî-poanîmbo hohoanîmo ranî-süngu yangîrî süngumarundî. Ranîyomo ai bogorî hîfandî-rundeimbi ahamumbo tîrîfoefe hoafîmbo kîkîrîfîfekoate-memo. Nindou hîmboambekoate-yeimbi asu afîndî-afîndeimbiyomo ai nindou sünambe amarîmo ahamumbo tîrîfoefe hoafîmbo yîhîmbokoate-memo.

¹¹ Sünambeahîndî nendî ranai nindou tikai hoafi yamundu-rundeimbi ahamumbo ngasündüpurî houmbo ngîndî adükarî hamîndanemosî, nga asu ai moai sîmborî tîrîfoarüpurühî Adükarîndî hîmboahü papî-hoafîrüpürî.

¹² Nga tikai yamundu-rundeimbi ai nîndî-yei hohoanîmo nahurai sünguarundî. Ahamumbo hîfokoefe mandîfe sesîmbo yangîrî nahurai anîngomo nindou ra asu nîne-moatükunî ai fîfîrîfekoate-memo ranahambo moanî türüfoaru hoafîyomo marundî. Asu nindou nîndî naru arundî nou God ai ahamumbo hîfîkoandepürîmbui.

¹³ Asu ai moaruwai hohoanîmo süngumarundî ranîmbohündambo ai tîngîrîfo asükai ndowandümbemo. Ai nindou bidîfirambo tîngîrîfo masabudürî ranî-sünguyo asu ai-ambo tîngîrîfo ndowandümbemo. Aiana sîrîhü sesesîyomo asu bia sîmîndîmo raro

arundi ranahambo hihifi-hihifimbai yahomomboanemo. Rananemo ai se-babidi sowasümondühi amarimo, nga se ranahambo amoaninngayei. Nga moaruwai tikai hohoanimo ai yifiriyomo houmbo ramarundi ranahambo hihifi-hihifiyomondühi amarimo.

¹⁴ Aiana amuri himbombo-yomopoani, nga moaruwai hohoanimo ra ratüpurimbohünda nimorehimbo sowanamboane himboari pararundi. Aiana ngiri moaruwai hohoanimo ra hininngindundi, nga wani. Rananemo asu ai nindou bidifiri anihondümbefe hohoanimo akidou yangiri kikihiru-ndümondeimbi ahamumbo moaruwai hohoanimo ra rambirunda yahomo houmbo hüharupuri. Aiana nindou ngorüdi napo hohoanifembo hohoanimo ra ndeara yamundumboanemo. Nga God ai nindou ranahamumbo moaruwaimbo-ndeapurimbui.

¹⁵ Ai sapo aboedi hohoanimo nafi hondü mengoro ranahambo daboadi hihirimarundi ranimboanemo asu ai mamikariyomo wakarundi. Nindou aiana Beorindi nimori Baram ai moaruwai hohoanimomayu ahandi hohoanimo ra süngumarundi. Baram aiana ro moaruwai hohoanimondahan-animbo kaki ranai tükündifemboe yahuhaya yare hohoanimomayu.

¹⁶ Ahandi ninihondi moanngui-randeimbi-hündi ahandi ndüri dongi ai hoafikoateimbane, nga nindou hoafi nahurai hoafimayo. Ai Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi Baram moaruwai hohoanimoayu ranahambo rani-süngufepoani yahohaya hoafimendo. Raniyo asu dongi ai ahandi ngusüfo-koate hohoanimo ra kikihimarimindo.

¹⁷ Tikai yamundu-rundeimbi ndanana sapo apoarindihori hoe nginareandi nahurai-anemo. Asu aiana mburüngai hoewerinambo kikiiramindi pireandani aho yahurai-anemo. God ai ahamumbo nimbi afindi moaruwai nimarowan koarifeipurimbo diboniyu hininngi-reapurimboani.*

¹⁸ Nindou ndanai-ana ngusüfokoate hoafi hoafiyomondühi ninondiyimondühi boriyomo wakarundi. Rananemo asu ai nindou bodimondambo findi moaruwai hohoanimo aho ranahambo ngusüfoambe botife hohoanimo ra süngu-mbirihinda yahomo houmbo yirümoaründüri hoanngomo. Ai nindou sapo haponda moaruwai hohoanimoyomo-rundeimbi ahamundi fikimi mafefoehindi ranaheimbo ahamundi moaruwai hohoanimo ranambe mbiheiya yahomo houmbo hohoanimoyomo arundi.

¹⁹ Rananemo tikai yamundu-rundeimbi ranai horombo hoafiyomondühiya, 'Se yihoe fi hohoanimo sünguarihindi ana, aboedambo ngeimboyei,' mehomo. Nga asu ai-amboani nine-moatükun ahamumbo moaruwaimbo-ndeapurimboe ranahandi moani ratüpuriyomo-rundeimbi nindou nahurai ninngomomboanemo. Rani-moatükun ra ndahurai-ane: Nine-moatükun nindou ranahambo hifandariri ana, ahandi moani ratüpuriyu-randeimbi nindou-ani.

²⁰ E! ra anihond-ane, nindou ai shefi Adükari Sisas Krais shefimbo aboedambofemunimboayu ranahambo fifirihori. Asu ranimbo-hünda ai fefoehindühi hifi ndanihünda moaruwai hohoanimondi nginindi ranambeahindi aboedambo-mehindi. Nga asu asukai ai moaruwai hohoanimo ra sünguarihindi ana, asukai hihihiriyahi karabusehindi nahurai-ane: Weanngurühi ai anihondümbefe-koate-yeiambe moaruwai hohoanimo ra süngurihindühi nindou moaruwai manimboei. Asükaiyei sünguna ai hihiriyahi hei ranifih apaiarei ana, moaruwai hamindi hondü nimboeimboyei.

²¹ Refe ana, awi ai aboedi hohoanimo nafi aho rani-süngufekoate-mbeimbonana, ranana ranaheimbo moaruwai-ane. Nga nindou ai aboedi hohoanimo nafi aho rani-süngu süngurühi hehimbo süngunambo Godindi ahinümbi hoafi ranaheimbo

* **2:17:** Yimbu moatükun ra hoekoate-anafe asu ai ngiri hoenambo nindou fandiheneandi. Yahurai-ane tikai yamundu-rundeimbi ahamundi hoafi nimindi-koate-ane, ranane asu ngiri nindou fandihendüri.

yamundimarundüra masahümündi ranahambo daboadanambo-ar+hindi ana, ranaheimbo moaruwai ham+ndi hond-ane.

²² Ahei hohoanimo ra kafeefe hoafi nahurai-ane: 'Yaforti ai nini-moatükunoyo kimbomayo ra asükaiyo h+h+rife ho sesi arandi.' Asu ngorü yahurai-ane: 'Nindou ai moatei hundürrandi ana, moatei ai h+h+r+ndife asükai ngorü hūburukoambe foerimboe.'

3

Adükari ai kudümbui.

¹ Ngusüfohündi wandafi, haponda sheimbo yimbumboanahi pas nda sürü paparihandi. Pas yimbu ranambe sheimbo sapo rani hoafimayo ra asükai hohoanimo purihümündihimbumundi hohoanimo botimbir+hindi saheheambo sürü paparihandi.

² Hoafi ra God+ndi hoafi hoafiyomo-rundeimbi sürühoemo-ndeimbi horombo hoafimemo. Asu shefi Adükari aboedambo-reamuneimbi ai ahandi hoafi sowandümo homo-rundeimbi-yomondi süngu hoafimayu ranimboanahi asükaiyei hohoanimo pumbir+hümündia sahehea hohoanimoayahimbo.

³ Se ndani boatei fifir+ndihi hehimbo-animbo: Bidifiranambo si tüküfeyoambe-animbo nindou ai tükündahi hehi ahei moaruwai hohoanimo ngusüfoambe botindeirani ra süngundihimboyei.

⁴ Rananimbo ai randihi tirifoefe hoafindeih-animboya, 'Sapo kosombo horombo hoafimareandi, nga nahi-a? Horombo amoa mamai yifisafiyei heimbo hapondanambe amboani müngu moatükun God nafimarandi ra moani horombo maningonou yare yahurai yang+r+aningo ho,' mbiseimboyei.

⁵ Ai ndani-moatükun horombo tüküfeyo ranahambo hohoanimo-yowohümbo fifirifembo-yeipoani, nga wani. Horombo hondü God ai hoafiyuhü hifi sünü nafira hiningimareandi. Ai hifi hoe yibobomareanda hifi ranai hoe mbusümo tüküfeyo.

⁶ Asu süngunambo hoe ranai hohoambu afindi tüküfhümbo hifi wam+ndafi-mayo ra moaruwaimbo-mareandi.

⁷ Hoafi mamai raniyo sünü asu hifi haponda tüküfeyo ranamboani hai koarhefeyowa sünü hifi ra tikirimbohünda hoafimayoa ranimbo himboyowohü aningonou. Sünü hifi nda sapo nindou didiyei ai Godimbo daboadi h+h+r+mar+hor+ranaheimbo God ai yibobofendürimbo moaruwaimbo-fembo si tüküfemboayo ranahamboane ai hiningimareanda himboyowohü aningonou.

⁸ Se sapo mamai moatükun ndani-animbo se hohoanimo mitan+ndühümündimboyei. Adükari+ndi hohoanimonambo ana si mamai ra 1,000 himbanai nahurai-ane, nga asu 1,000 himbanai ra mare mamai si nahurai-ane.

⁹ Adükari ranai sapo horombo hoafi hoafimayu ranimbo ratüpurimbo ra afureandüh+yupoani. Bidifiri nindou afurifembo hohoanimoayo nou refih+yupoani. Nga aiana nindou mamai ai-amboani awarhefembo ana, moi yahuhü nindou münguamboya se ngorü süngur+hi hohoanimo yei yahumboani hohoanimoayo.

Sünü hifi nda awandihomboe

¹⁰ Adükari ai kosimbo si ana sapo hūmbuhün nindou hūmbuhünimbo ahu yahurai-animbo tükündifemboe. Rani-simboani sünü ranai nimoamondi-hoafi nahurai paindowohümbo awandihomboe. Rananimbo müngu akidou ham+ndi moatükun raninambo God ai sünü hifi nafimarandi ranai hai tikir+ndandan müngundimboe. Rananimbo asu hifi amboani müngu moatükun rani+lih engoro ranai kameihai hai tikir+ndamboe.

¹¹ Rani-moatükun ranai rande awandihomboe. Nga se ranahambo nüngumandahu mbisei hohoanimondei. Ranimbo-hündambo-animbo se God+ndi yang+r-ane fi mbiseihü rani yang+r+ süngundihimbo ndühündi.

¹² Ranî hohoanîmonambo-anîmbo se Godîndî si tüküfemboayo ra himbondei. Rananîmbo asu se si tüküfemboayo ranahambo nîmai-nîmaindîhindühî ngînîndî ratüpurîndei. Ranî si tüküfe simboan-anîmbo sünü ranai hai tikîrîndandühî muᅅgundîmboe. Asu rananîmbo muᅅguambo sünambe akîdou hamîndî moatükunî ra kameihü hüfü afîndîyohümbo hoe nahurai tükündîfemboe.

¹³ Nga God ai sünü hîfî simborî nafîmbo horombo hoafîyumboani, nga simborî hîfî ranîfîh-anîmbo moanî mbumundî hohoanîmo yangîrî yagodîmboe. Ranî-moatükunî ranahamboanefî sîhîrî tükümbîfeyowa sefî hohu himboayefî.

Sîhîrî hîbadîhumbo Adükarîmbo himbondefîmboane

¹⁴ Wandafî mamî, ranî-moatükunî ranahambo se himboyeihanei. Ranîmbo-hündambo-anîmbo se Godîndî himboahü sürühoeimbi hondü nîngombohünda asu aîbabîdî wudî-wudîmbohünda hütî-hütîndei.

¹⁵ Sîhefî Adükarî ai sîheimbo aboedambo-fendürîmbo yahuhaya himboyu-ndürühani asu ai sîheimbo hînîngîrou-hînîngîrouarandürî ranîmbo randîhi hohoanîmondei. God ai sîhefî wandafî Porîmbo fîfîrîfe aboedî masagadowa asu aî-amboanî hoafî ra mare ndahurai sîheimbo pasambe sürü papîra koamarîhendürî.

¹⁶ Yînî, ahandî-mayo muᅅguambo pas ranambe ai ndanî moatükunî ranahamboyo hoafîyu marandî. Ahandî-mayo hoafî pas ranambe bîdîfîrî ana asu akîdou tîᅅmaramunî. Nîdou bîdîfîrî fîfîrîfe ngînîndî nîngokoate-ayei hoafî ranîyo asu Baîbor-ambeahîndî hoafî kameihî mamîkarî-marîhündî. Ranîmbo-hündambo-anîmbo ai awandî-hehimboyei.

¹⁷ Wandafî mamî, se fîfîrîhimboanei nîne-moatükunî sapo sünguna tüküfemboayo ra. Ranîmbo-hündambo-anîmbo se sîhei fimbo hîbadîhümbo. Nga asu hoafî mbahîbadî-hoemondeimbi nîdou-yomondî hîhîndî hohoanîmo ranai sîheimbo hühündeirani se anîhondümbofe ngînîndî hînîngî-ndîhimboyei.

¹⁸ Nga seana sîhefî Adükarî asu aboedambo-reamuneimbi Sîsas Kraîs ahandî hîpoambofe hohoanîmo nda afîndîsafî ndahümündîhî, asu se ahambo adükarî hamîndî ndondîhorî fîfîrîndîhorî ᅅgei. Aiana hapondan-ane asu süngunamboane ra ndürümbî-mbiyuwamboane. Anîhond-ane.

1 Son Pas mamî Son ai sÿrÿ papîmarandi

Yangîrî nîngombo hoafi

¹ Yangîrî nîngombo hoafi ranahambo sîheimbo sÿrÿ paparîhundi. Horombo hondÿ ai mengoro, nga ro ahambo hîmborîyefî yîhoefî hîmboarînambo hoeirîhu mburîhu sÿndîhu marîhundi.

² Yangîrî nîngombo ra weindahî tÿkÿmefeyo, nga hoeirîhu hohu anîhondÿmboanefî hoafîyefîhÿmbo sîheimbo bokararîhehundi. Horombo ai Afîndî-dîbo manÿngu, nga yîhoefîmbo sowahî weindahî tÿkÿmefiyu.

³ Se ro-babîdî wudîmbohÿndambo nîne-moatÿkunî ro hoeirîhu hîmborîyefî marîhundi ra sîheimbo bokararîhehundi. Nga ro Ape God asu ahandî Nîmorî Sisas Krais ai-babîdîmbo wudîyefî arîhundi.

⁴ Sîhîrî afîndî safî hîhîfî-hîhîfîndefo sefî hohu hoafi nda sÿrÿ paparîhundi.

Sîhîrî sîhî ngefîmboane

⁵ Hoafi ra Kraisîndî-mayo hoaf-ane hîmborî-yefeimbîhÿndî sîheimbo rarîhu bokarîhehundi sefîya, 'God ai si nahurai-ani, nga moai ahambo sowahî nîmbî nîmaro,' asefî.

⁶ Sîhîrî hoafîyefîhÿya, 'Roana ai-dîbo wudayefî,' sefî hohu asu nîmbokoanî hefî arîhundi ana, sîhîrî tikarîhu hohumboanefî hoafîyefî arîhundi, nga anîhondÿ hohoanîmo moai sÿngurîhundi.

⁷ Nga sîhîrî sîrîhÿ ahefî ana, ai sîrîhÿ amaru nou sîhîrî Kristen wandafî mamî-babîdî wudîyefî arîhundi asu ahandî Nîmorî Sisasîndî horî sîhefî hohoanîmo moaruwai munÿu gogorîhairanda sîhîrî aboedîyefî arîhundi.

⁸ Sîhîrî hoafîyefîhÿ, 'Ro moai moaruwai hohoanîmoyefî,' asefî ana, sîhefîhoarî tikarîhu hohumboanefî asu anîhondÿ hoafi sîhefî ngusÿfoambe moai nîmaro.

⁹ God ai dîdîboado-rîhoeimb-ani asu ai refembo ehu ana, randeambui ranîmboane asu sîhîrî sîhefî hohoanîmo moaruwai ranahambo weindahî hoafîndefanî ai sîhefî hohoanîmo moaruwai ra gogorîndîhembui asu rananîmbo sîhîrî aboedîndemboyefî.

¹⁰ God ai hoafîyuhÿ yahuya, 'Nindou munÿuambo hohoanîmo moaruwaimb-anei,' mehu, nga asu sîhîrî hoafîyefîhÿya, 'Roana moai moaruwai hohoanîmoyefî rîhundi,' asefî ana, sîhîrî rarîhu hoafîyefîhÿya, 'God ai tikare-hayamboani,' sefÿhanefî. Nga ahandî hoafi ra moai sîhefî ngusÿfoambe nîmaro.

2

Krais ai sîhefîmbo fehefemunîmboani

¹ Wandî nîmoakîdîbou, se moaruwai hohoanîmo-ndeimboyei sahehea-mboanahî sÿrÿ nda paparîhandî. Nga sîhîrî ngorÿ ai moaruwai hohoanîmonduanî sîhefîmbo farîhefe-mbohÿnda God-dîbo sîhefî mbÿsumo Sisas Krais ai dîdîboado-reandeimbîmbofi nÿngumboani.

² Nga aiyu sîhefî moaruwai hohoanîmo gogorîmarîhenda asu sîhîrî God-dîbo wudayefî. Nga moaruwai hohoanîmo ra sîhefî yangîrîyopoanî, nga munÿuambo nindou-yafe-ane.

³ Sîhîrî Godîndî ahînÿmbî hohoanîmo sÿngundîhundÿhî rananîmbo randîhu dîboadîndîhu fifîrîndî-humboyefî, ro ahambo fifîrîhinî.

⁴ Nga nindou mamî ai hoafîyuhüya, 'Ro Godîmbo fifîrîhîni,' ehu ana, asu Godîndî ahînümbî hohoanîmo moai süngureandî, nindou ra tikare-hayamboani, nga anîhondü hoafî ahandî ngusüfoambe moai nîmaro.

⁵ Nindou mamî ahandî hoafî sünguarandî ranai ana Godîmbo ngusüfohüri-reimbî hamînd-ani. Rananîmbo randîhu dîboadondîhu fifîrîndî-humboyefî, sîhîrî God-babîdîmboanefî.

⁶ Nindou mamî ai hoafîyuhüya, 'Roana God dîbo-anehî,' mbûsuanî nindou ranai Sisas ramefiyu nou refimboani.

Nindou ahandî wandafî mamîmbo ngusüfo parareandürî ana, ai sîrîhü hu arandî

⁷ Wandafî mamî, ahînümbî hohoanîmo sîheimbo sürü paparîhandî nda sîmborîyopoanî, nga wamîndaf-ane horombo hondü se hîmborî-yei mburîhü masahümündî.

⁸ Nga ahînümbî hohoanîmo ra asükaiya sîheimbo sîmborî sîmborîhe sürü paparîhandî. Krais ai hohoanîmo ra süngure marandî asu se amboa süngurîhi marîhündî, ranîmboane asu hohoanîmo ra anîhond-ane sefî fifîrarîhundî. Nga asu nîmbî muŋguihîmbo si anîhondü sîrîhoai anîŋgu.

⁹ Nindou mamî ai hoafîyuhüya, 'Ro sîrîhü anîmboahî,' yahuhü ai ahandî wandafî ŋgorümbo yîboaruko-areandî ana, nindou ranai awi nîmbokoan-ani anîŋgu.

¹⁰ Nindou ahandî wandafî mamîmbo ngusüfo parareandürî ana, nindou ranai sîrîh-ani anîŋgu, nga ŋgîrî ŋgorü-moatükunî ahambo randeranî pündü.

¹¹ Nga nindou ai ahandî wandafî ŋgorümbo yîboaruko-areandî ana, nindou ranai nîmbokoan-ani anîŋgu. Asu ahandî hîmboarambe nîmbî nîmarîmbo-wambo ai nafî bibai-bîbaindümbui.

¹² Nîmoakîdîbou, Sisasîndî sünguyo God ai sîhei moaruwai hohoanîmo gogorî-marîhendî. Ranîmboanahî hoafî nda sîheimbo sürü paparîhandî.

¹³ Boagîrî, Nindou nda horombo hondü nîŋgu humbo haponda anîŋgu ndana-hambo se fifîrîwuri, ranîmboanahî sîhamumbo hoafî nda sürü paparîhandî.

Akohoandî, se hamarîhoemonda Satan ai amomefiyu, ranamboanahî sîhamumbo hoafî nda sürü paparîhandî.

Nîmorî, se Ape God fifîrîhorî, ranîmboanahî sîheimbo hoafî nda sürü paparîhandî.

¹⁴ Boagîrî, Nindou nda horombo hondü nîŋgu humbo haponda anîŋgu ndana-hambo se fifîrîwuri. Ranîmboanahî sîhamumbo hoafî nda sürü paparîhandî.

Akohoandî, se ŋgîndî-anemo asu Godîndî hoafî sîhamundî ngusüfoambe amaro, nga ranîyo se hamarîhoemonda Satan ai amomefiyu, ranîmboanahî sîhamumbo hoafî nda sürü paparîhandî.

Ŋgîrî sîhîrî hîfîndî moatükunîmbo hohoanîmondefî

¹⁵ Se hîfîndî moatükunî asu hîfîndî hohoanîmo ranahambo ŋgîrî hohoanîmondei. Nindou ai hîfîndî moatükunî asu hohoanîmo ranahambo hohoanîmoayei ana, ai moai Godîmbo hohoanîmoyei.

¹⁶ Hîfîndî hohoanîmo-ane nda: Moaruwai hohoanîmo ngusüfoambe botîfe hohoanîmo, hohoanî hohoanîmo asu borî hohoanîmo. Hohoanîmo ra Godîndî-mayopoanî, nga hîfîndî hohoanîmo-ane.

¹⁷ Hîfîndî hohoanîmo asu hîfîndî ngusüfoambe botîfe hohoanîmo amboa ra muŋgundîmboe, nga nindou ai Godîndî hoafî süngurîhi arîhündî ai gedühi koadürümbo-koadürümbo nîmboeimboyei.

Kraisîndî hürütümbî tüküfimboani

¹⁸ O, nîmoakîdîbou, hapoana ndeara bîdîfîranambo si akîm-ane. Horombo se hoafî rarîhi hîmborîmayei, Kraisîndî hürütümbî düdümbui masei, nga hapoana Kraisîndî hürütümbî afîndî tüküyahimboanei. Rananîmbo asu hapoana ndeara bîdîfîranambo si akîm-ane ra fifîrîhundî.

¹⁹ Kraisindi hürütümbi ai sîhîrîhündi-yomopoani, nga ranimboanemo hîningî-rumunimboemo. Nga ai sîhîrîhündimbo-mbonana, sîhîrî mamî koadürümbo nîboadefî. Nga sîhîrîhündi hîningî-rumunimboanemo ranamboanefî wudîpoaporîhu fîfîrarîhündi nindou munğu ranai sîhîrîhündi-yomopoani.

²⁰ Sisas ai sîheimbo Yifiafî Aboedi masagadûra ranimboane asu se munğu anîhondü fîfîrarîhîndî.

²¹ Se anîhondü ra fîfîrîhîndîsî, nga se fîfîrîfekoate-aneî saheheambo-yahîpoani sürü paparîhandî, nga wanî. Se yarîhi fîfîrarîhîndî tîkai hohoanîmo ngîrî anîhondü hohoanîmo ranî nîmîndîhü tükündîfeyo. Se ra fîfîrarîhîndî, ranimboanahî sîheimbo sürü paparîhandî.

²² Nindou ai hoafîyeihî, 'Sisas ai Kraisîyupoani,' aseî ana, ranai tîkai hoafümb-aneî. Nindou rananeî God arîmbînimbo daboadi hîhîrîhipîrî arîhündî asu Kraisîndî hürütümbayeî.

²³ Nindou ra Nîmorîmbo daboadi hîhîrîhorî arîhündî ranana God ai aheî afîndîyupoani. Nga nindou ai Sisas Nîmorî ranahambo anîhondümb-arahorî rananîmbo God ai-amboa aheî afînd-ani.

Godîndî Yifiafî sîhefîmbo anîhondümb-afîfîrîreamunî

²⁴ Hoafî ra horombo se hîmborîyeimb-ane se kîkîhîsafî-ndîhümündî. Se hoafî ra kîkîhîsafî-ndîhümündianî Sisas arîmbînî ai sîheimbo kîkîhîsafî-ndînandürî-mboyafanî.

²⁵ Ai anîhondümb-ahorombo-nambore hoafîyuhü yahuya, 'Ro randîheanda se yangîrî gedühî nîboadeimboyeî,' mehu.

²⁶ Nindou ai se tîkai hoafî ranahambo anîhondümb-fembo mehomo ranahamumbo sîheimbo sürü paparîhandî.

²⁷ Nga se Kraisîndî-mayo Yifiafî Aboedi sahümündî hehimbo sîheimbo sowahî anîngo, ranimboane asu moai dîdai-amboani sîheimbo yamundearü, nga wanî. Yifiafî Aboedi ai munğambo moatükunî yamundearü arandî asu ahandî yamundîfe ra tîkaipoani, nga anîhond-ane. Ranimboane se Krais ranahambo kîkîhîsafî-ndîhorîmîndei Yifiafî Aboedi ai yamundîmarearü nou.

²⁸ Yînî, nîmoakîdîbou, se ai-babîdî nîboadeimboaneî. Ranimboane ai weindahî tüküfî sîmboani rananîmbo sîhîrî yîhîmbokoate nîboademboyeî, nga ahandî hîmboahü ngîrî amonîngî-ndefî.

²⁹ God ai dîboadorîhoeimb-ani ra se fîfîrarîhîndî, ranimboane asu se rarîhi fîfîrarîhîndî, nindou dîboadore hohoanîmoay ranai Godîndî nîmor-ani.

3

Haponda sîhîrî Godîndî nîmor-aneîfî

¹ E awî, Ape ai sîhefîmbo ngusüfo pareandürî-mboani. Ranane asu ai sîhefîmbo wandî nîmor-aneî, ehu. Nga anîhond-ane, sîhîrî ahandî nîmor-aneîfî. Ranimboane asu hîfînîndî nindou ai sîhîrî Godîndî nîmor-ayefî ra moai fîfîrîhimunî, Godîmbo fîfîrîfî-koate-wambo.

² O wandafî mamî, haponda sîhîrî Godîndî nîmor-aneîfî. Nga süngunambo-anîmbo nüngundîhu mamandefî ra moai fîfîrîhündî. Nga ra dîboadorîhu fîfîrarîhündî, Krais ai tükündîfiyanî, sîhîrî ahambo dîboadondîhurî hoeindîhurüh-anîmbo asu sîhîrî Krais nahurai-ndemboyeî.

³ Munğambo ai ranîmbo hohoanîmoyeihî Sisasîmbo hîfandarîhorî ranai aheî hohoanîmo dîboadorîhi arîhündî Sisasîndî hohoanîmo aboedayo nou.

⁴ Nindou ai hohoanîmo moaruwaiyu arandî ra Godîndî ahînûmbî hohoanîmombo moaruwaimbo-reandühani. Hohoanîmo moaruwai ra ahînûmbî hohoanîmombo moaruwaimbo-reandühani.

⁵ Se rar̄hi f̄firar̄hind̄i Krai ai moaruwai hohoan̄imo ra gogor̄hefembo yahumboyu t̄k̄umefiyu, nga ahambo sowah̄i moai hohoan̄imo moaruwai yangoro.

⁶ Nindou Sisas-d̄ibo an̄ungu ranai moai hohoan̄imo moaruwai hohoan̄imoyu rand̄i. Nga nindou moaruwai hohoan̄imoyu arand̄i, ranai ana Sisas̄imbo moai horir̄i asu moai f̄firir̄i raro rand̄i.

⁷ O n̄imoak̄id̄ibou, h̄ibad̄umbo, nga nindou mam̄i s̄heimbo t̄kai hoaf̄ind̄umbui. Nindou d̄id̄iboadore hohoan̄imoayu ranai d̄id̄iboado-r̄hoeimb-ani Sisas d̄id̄iboado-r̄hoeimbayu nou.

⁸ Nindou moaruwai hohoan̄imoyu arand̄i ranai Satan̄ind̄i n̄imor-ani. Sapo horombo hond̄u ran̄i-s̄ungure hayamboani humbo haponda Satan ai moaruwai hohoan̄imo ra s̄ungure arand̄i. Ran̄imboyu asu God̄ind̄i N̄imor̄i ai Satan̄ind̄i rat̄upur̄i moaruwai ranahambo raguanambo-fembo weindah̄i t̄k̄umefiyu.

⁹ Nindou ai God̄ind̄i n̄imor-ayu ranai moai moaruwai hohoan̄imoyu rand̄i, nga ai God d̄ibo-ani ran̄imboane ai nḡir̄i moaruwai hohoan̄imo s̄ungundeand̄i, nga wan̄i. Ai God̄ind̄i n̄imor-ani.

¹⁰ Naha f̄f̄ind̄i-humboane d̄üdi God̄ind̄i n̄imor-ayu, d̄üdi Satan̄ind̄i n̄imor-ayu? Rand̄ihu f̄f̄ind̄i-humboane. Nindou ai mam̄kar̄i hohoan̄imonduan̄i ai God̄ind̄i-yupoan̄i. Asu nindou ai ahand̄i wandaf̄i mam̄imbo nḡus̄üfo pefekoate-ayu ana, ranai-amba God̄ind̄i-yupoan̄i.

Wandaf̄i mam̄imbo s̄imbor̄i nḡus̄üfo pefend̄ür̄imbo hohoan̄imo

¹¹ Horombo hond̄u se hoaf̄i rar̄hi h̄imbor̄imayei, s̄hef̄ihoar̄i s̄imbor̄i nḡus̄üfo pefir̄i-ndef̄imboane.

¹² S̄ih̄ir̄i Ken ramefiyu nahurai nḡir̄i n̄imboef̄i. Ai Satan̄ind̄i n̄imor-ani, nga ahand̄i ak̄idambo h̄ifokoamarir̄i. N̄imboe h̄ifokoamarir̄i? Ahand̄i hohoan̄imo moaruwai-ane, nga ahand̄i ak̄idand̄i hohoan̄imo aboed-ane ran̄imboyu asu ahambo h̄ifokoamarir̄i.

¹³ Wandaf̄i mam̄i, h̄if̄in̄ind̄i nindou ai s̄heimbo ȳiboaruko-nd̄ihind̄üran̄i se nḡir̄i ranahambo hep̄ün̄indahind̄i.

¹⁴ S̄ih̄ir̄i s̄hef̄ihoar̄i s̄imbor̄i nḡus̄üfo pefir̄iyef̄i ar̄ihund̄i ran̄imboane asu s̄ih̄ir̄i rar̄ihu f̄firar̄ihund̄i s̄ih̄ir̄i ȳif̄imbo hohoan̄imo ra h̄in̄inḡi-mar̄ihund̄i, nga yanḡir̄i n̄inḡombo hohoan̄imo s̄unguar̄ihund̄i. Nindou ai ahand̄i wandaf̄i mam̄imbo nḡus̄üfo pefekoate-ayu-an̄imbo ranai awi ȳif̄imbo hohoan̄imo s̄ungureand̄uhani.

¹⁵ Nindou ai ahand̄i wandaf̄i mam̄imbo ȳiboarukore arand̄i ranai h̄ifokoare-randeimb̄i nahurai-ani. Nga se f̄firar̄ihind̄i h̄ifokoare-randeimb̄i ai nḡir̄i yanḡir̄i ged̄uh̄i n̄ungu.

¹⁶ Sisas ai s̄hef̄imbo far̄hefe-mun̄imbo ȳif̄imayu, nga asu ran̄nambo nḡus̄üfo pefe hohoan̄imo f̄fir̄imar̄ihund̄i. S̄ih̄ir̄i amboa ran̄i-s̄ungundahumboane wandaf̄i mam̄imbo feh̄efe-nd̄ür̄imbohündambo ȳif̄imboane.

¹⁷ Nindou mam̄i ai napomb̄üyu, nga wandaf̄i mam̄i hondiran̄i ai wan̄nduan̄i ana, asu ai wandaf̄i mam̄imbo nḡus̄üfo pefekoate-ayu ana, God̄ind̄i-mayo nḡus̄üfo pefe hohoan̄imo ra ahand̄i nḡus̄üfoambe moai n̄imaro, nga wan̄i.

¹⁸ Wand̄i n̄imoak̄id̄ibou, s̄ih̄ir̄i nḡir̄i wandaf̄i mam̄imbo hoaf̄i yanḡir̄i nḡus̄üfo pand̄ihund̄ür̄i, nga s̄ih̄ir̄i aheimbo an̄ihond̄umbo hond̄u fand̄ihehu-nd̄ür̄imboane.

S̄ih̄ir̄i God̄ind̄i h̄imboah̄ü nḡir̄i ȳihombondef̄i

¹⁹ S̄ih̄ir̄i nḡor̄ü nindoumbo nḡus̄üfo pand̄ihund̄an̄i ranan̄imbo an̄ihond̄ü hohoan̄imo s̄unguri-hund̄uhanef̄i ra f̄firar̄ihund̄i, nga ran̄imboane asu God̄ind̄i h̄imboah̄ü s̄hef̄i nḡus̄üfoambe afund̄ihu hohu n̄iboademboyef̄i.

²⁰ Asu s̄hef̄i nḡus̄üfoambe ȳiboaruko-nd̄ihimunani, ambe! S̄ih̄ir̄i rar̄ihu f̄firar̄ihund̄i God ai ad̄ükar-ani, nga s̄hef̄i nḡus̄üfoambe ad̄ükar̄iyupoan̄i. Nga asu God ai mun̄gu f̄firareand̄i ra.

²¹ O Wandafi mamî, sihefi ngusüfoambe sihefîmbo yi'boarukofe-koateyeianî, sihirî Godîndî hîmboahü moai yîhîmboyefî.

²² Sihirî ahandî ahî'nümbî hohoanîmo asu ai hohoanîmoayu ranahambo süngundî-hundanî anîmbo asu rananî moatükunî sihirî Godîmbo düdudahundoanî ai sihefîmbo ndayamunümbui.

²³ Ahandî ahî'nümbî hohoanîmo nda: ahandî Nîmorî Sisas Kraiss ranahambo anîhondümbö-ndîhindühî asu siheihöarî simborî ngusüfo pefindürîndei Sisas sihefîmbo hoafîmayu süngu.

²⁴ Nindou mamî ai Godîndî ahî'nümbî hohoanîmo sünguareandî ana, ai God-dîbo nîmandîmbui asu God ai-dîbo nîmandîmbui. God ai ahandî Yifiafî masemunî ranîmboane asu sihirî rarîhu fîfirarîhundî God ai sihefîmbo sowahî amaru.

4

Godîndî Yifiafî Aboed-ane asu bîdîfirî yifiafî moaruwai-anei

¹ O wandafi mamî, Godîndî hoafi tîkai hoafîyomo-rundeimbî afîndî hîfînî ahoahoangomo. Nga nindou siheimbo hoafîndomondühî, 'Ro Godîndî Yifiafîmb-anahî,' mbîsîmondanî, se mun'guambo ra anîhondümbö-ndîhimboyei. Nga se yifiafî mun'gu ranahambo randîhi hondîhindühî Godîndî-mayoyo asu hîfînîndîyo ra randîhi fîfirîndîhindî.

² Se Godîndî Yifiafî Aboedî randîhi fîfîndîhimboyei ra: Nindou ai hoafîyuhü, 'Sisas Kraiss ai nindoumbomefiyu,' mbîsuanî ana, nindou ranai Godîndî Yifiafî Aboedümb-ani.

³ Nga nindou ai hoafîyuhü Sisas ai moai nindoumbofiyo mbîsuanî ana, nindou ranai Godîndî Yifiafî Aboedümbî-yupoanî, nga moaruwai nendeimb-ani. Nindou ra Sisasîndî hürütümb-ani se hîmborîyeianî ai düdümbui masei, nga sünümböani.

⁴ O nîmoakîdîbou, se Godînd-anei, nga Godîndî Yifiafî Aboedî sihei fiambe amaro ranai hîfînîndî nendî moaruwai ranaheimbo ngasünda-reandürî, nga se ranaheimbo harîhehimboaneî.

⁵ Nindou ranai hîfînînd-anei, nga ranîmboane ahei hoafi ra hîfînînd-ayo. Nga hîfînîndî nindou mun'gu ai ahei hoafi ra hîmborîyei arîhündî.

⁶ Nga sihirî Godînd-aneî asu nindou ai Godîmbo fîfirarîhorî ranai sihefî hoafi hîmborîyei arîhündî. Nga nindou ai Godîndî-yeipoanî ranai ngîrî sihefî hoafi hîmborîndei. Rananîmbo sihirî anîhondü Yifiafî ranane, tîkai yifiafî ranane ra fîfîndî-humboane.

God ai ngusüfo pefe hohoanîmo nîmîndîh-ani

⁷ O wandafi mamî, God ai ngusüfo pefe hohoanîmo nîmîndîh-ani asu sihirî wandafi mamîmbo ngusüfo pandîhu-ndürîmboane. Nindou ai ngusüfo pare arandî rananîmbo ai Godîndî nîmor-ani asu ai Godîmbo fîfirarîrî.

⁸ God ai ngusüfo pare-randeimb-ani asu nindou ai wandafi mamî ngusüfo pefekoate-ayeî ranai moai Godîmbo fîfirîhorî.

⁹ God ai Nîmorî mamümb-ani, nga asu ranîyu sihirî yangîrî gedühî nîngombohündambo Nîmorî ra koamarîheirî. Ranîmboyu asu God ai sihefîmbo ahandî ngusüfo pefe ra weindahî nafuimaramunî.

¹⁰ Nga ngusüfo pefe ra rahurai-ane. Moai sihirî Godîmbo ngusüfo parîhurî, nga God ai sihefîmbo ngusüfo pareamunühî sihefî moaruwai hohoanîmo ra gogorî-hefembohündambo ahandî Nîmorî hîfîna koamarîheira kusü yîfîmayu.

¹¹ O wandafi mamî, God ai sihefîmbo afîndî ngusüfo parareamunî ranîmboane asu sihirî amboa simborî ngusüfo pefirî-ndefîmboane.

¹² Nindou mamî ai-amboanî moai Godîmbo horîrî. Nga sihirî simborî ngusüfo pefirayefî ana, rananîmbo God ai sihirî-babîdî anüngu asu ahandî ngusüfo pefe hohoanîmo sihefîmbo adükarî hamîndî tüküfemboane.

¹³ God ai ahandi Yifiafi Aboedi s'hefimo masemuni ranahambo fifirarihundi ana, God ai s'hiribabidi anungu asu s'hiri ai-babidi aniboadehi.

¹⁴ Ape God ai hifinindi nindou farifehe-mbohündambo ahandi Nimori koamarifeira makusu. Ra ro hoeirihu hoahumboanefi bokarifehu arihundi.

¹⁵ Nindou ai weindahi hoafiyuhü, 'Sisas ai Godindi Nimor-ani,' ehu ana, God ai nindou ra-dibo nungumboani asu nindou ranai God-dibo nungumboani.

¹⁶ Asu God ai s'hefimo ngusüfo parareamuni ra fifirihu mburihu anihondümborarihundi. God ai ngusüfo pefe nimindih-ani. Nindou ai ngusüfo pefe hohoanimo sünguarandi ana, ai God-dibo anungu asu God ai-dibo anungu.

¹⁷ Godindi ngusüfo pefe hohoanimo ra s'hefimo adükari hamindi tükefembo nahurai-ane: S'hiri diboadondihu ngusüfo pandihundan animbo s'hiri Sisas hifini manungu nahurai nimboemboyefi. Ranimboane asu God ai munguambo nindou yibobonde-andürani rasimboani ngiri yihimbondefi.

¹⁸ Ngorumbo ngusüfo parahi-rihündeimbi ai ngiri yihimbondei. Ngusüfo pefe hohoanimo ra adükari hamindi tükündifeyoani yihimbo ra raguanimbo-ndifemboe. Yihimbo hohoanimo nimindih-ane ra: God ai nindou-yafe hohoanimo moaruwai ranahambo rani t'ngirifo dagadürimbui. Nindou ai yihimboyei arihündi ranaheimbo Godindi ngusüfo pefe hohoanimo moai adükari hamindi tüküfeyo.

¹⁹ God ai-boatei s'hefimo ngusüfo pamareamuni ranimboanefi asu s'hiri ahambo ngusüfo pararihuri.

²⁰ Nindou mamai ai hoafiyuhüya, 'Ro Godimbo ngusüfo pararihin,' yahuhü asu ahandi wandafi mamimbo yiboaruko-areandi ana, nindou ranai tkai hoafimb-ani. Nindou ranai nindou hoeireandürühi ranaheimbo ngusüfo pefekoate-ayu ana, asu God hoeifekoate-ayu ranahambo ngiri ngusüfo pandiri. Nga nindou ahandi wandafi mamimbo hoeireandürühi ranaheimbo ngusüfo pefekoate-ayu, asu nungunde God hoeifekoate ranahambo ngusüfo pamandira?

²¹ Hohoanimo nda s'hiri Kraisindi-mayo masahumindefi ra, nindou ai Godimbo ngusüfo parariri ranai ahandi wandafi mamimbo-amboa ngusüfo pambireandüramboane.

5

Anihondümborihindeimbi ai hifinindi hohoanimo pühieyi afoasihindi

¹ Nindou mungu Sisas ai Kraisi-ani sei anihondümborarihindi ranai Godindi nimor-anei. Nga nindou mungu Afindambo hohoanimoayeiyi ra asu Nimorimbo amboa hohoanimo-yeihanei.

² S'hiri Godimbo hohoanimoyefühi asu ahandi ahinümbi hohoanimo sünguarihundi ana, ndarihu s'hiri fifirarihundi: S'hiri Godindi nimor-anehi.

³ Godindi ahinümbi hohoanimo sünguararihundi ana, ahambo ngusüfo parihuri arihundi, nga ahandi ahinümbi hohoanimo süngufembo t'ngümbiyopoani.

⁴ Mungu Godindi nimor-ayeiyi ranai hifinindi hohoanimo ra pühieyi foasihindühanei. Godimbo anihondümborihurimboanefi ranimboane hifinindi hohoanimo moaruwai ra pühieyefi foasihumboanefi.

⁵ Nga didieyi hifinindi hohoanimo ra pühieyi afoasihindi? Nindou ai Sisasimbo Godindi Nimor-ani seihü anihondümborihori ranai hifinindi hohoanimo ra pühieyi foasihindühanei.

Sisas ai ahandi Nimor-ani ra God ai nafuimaramuni

⁶ Sisas Kraisi ai kusü hoenambo hundürüyu asu nimit keimbi karhe-ndeimbifih ahandi hori peyowohü asu ai yifimayu. Nga ai kusü hoenambo hundürumbo yangiriyupoani, nga ahandi hori peyowohü asu ai yifimayu. Godindi Yifiafi anihondümborani hoafi ra anihond-ane yaho nafuiarandi.

⁷ Nga ngim̄ ai anihondümbö hondü hoafim̄yeyi.

⁸ Godind̄i Yifiafi Aboedi, hoe, hori, ngim̄ ranai hoafi hoafim̄yeyi, nga ahei hoafi ra mamane.

⁹ Nindou ai anihondümbö hoafi hoafayomo ana, ahamund̄i hoafi anihondümbö-ndihumboyefi. Nga Godind̄i anihondü hoafi ra nindou-yafe hoafi ngasünde-andühane. Nga God ai hoafi ra ahand̄i Nimorimbo-hündambo anihondümbö hoafim̄yeyi.

¹⁰ Nindou ai Godind̄i Nimorimbo anihondümböariri rananimbo ai ngusüfoambe yare fifirareandi Sisas ai Godind̄i Nimor-ani. Nga nindou ai Godind̄i hoafi anihondümböfe-koate-ayu ana, Godind̄i anihondü hoafi ahand̄i Nimorimbo hoafim̄yeyi ra moai anihondümböreandi. Ranana ai Godimboya, 'Ai tikai hoafiyu-randeimbani,' yahu arandi.

¹¹ Godind̄i anihondü hoafi nda: God ai sihefimbo ramareamuna sihiri gedühi yangiri niboademboyefi. Nga yangiri niŋgombö ra Godind̄i Nimori ai nimindih-ani.

¹² Nindou Godind̄i Nimori-dibo anüŋgu ai gedühi yangiri nüŋgumbui. Nga nindou ai Godind̄i Nimori-dibo niŋgokoate-ayu animbo, ai gedühi yangiri niŋgokoate-ndümbui.

Sihiri yangiri gedühi niboademboyefi ra fifindihumboane

¹³ Se Godind̄i Nimorimbo anihondümbörorihorihündemb-anei, siheimbo hoafi nda sürü paparhandi. Se gedühi yangiri niboademboyeyi ra fifirimbi-rihinda sahehea sürü paparhandi.

¹⁴ Ranani moatükuni God yifirayu ranimbo ahambo düdündihuran sihefi hoafi himborindimbui. Nga ra fifirarihundi rananimbo asu ahambo hoafimbo moai yihimborihuri rihundi.

¹⁵ Nga ahambo düdündihuran sihefi hoafi himborindimbui ra fifirarihundi. Rananimbo ranani moatükuni refembo ahambo düdündihuran sihefimbo randeambui ra fifirarihundi.

¹⁶ Bidifiri hohoanimo moaruwai nindou mam̄ ai randeandan rananimbo ai awandihöembui. Nga bidifiri hohoanimo moaruwai nindou rawareandi ana, ngiri awandihöayu. Kristen ngörü ai hohoanimo moaruwai rawareandi ana, asu ngörü Kristen ahambo hoeindiran-wani ai ahamböhündambo Godimbo didibafindümbui. Rananimbo asu God ai ahambo fandihairani yangiri nüŋgumbui. Nga awarihöemb̄i hohoanimo moaruwai sapo horombo hoafim̄yah̄i ranahambo Godimbo didibafifembo moai hoafiyahi.

¹⁷ Muŋguambo hohoanimo didiboadofe-koateayo ra ai hohoanimo moaruwai-ane, nga bidifiri hohoanimo moaruwai nindou ai rawareandi rananimbo ngiri ai awandihöayo.

¹⁸ Sihiri ndarihu fifirarihundi: Godind̄i nimori ai moai hohoanimo moaruwai süŋgurihi rihündi, nga wani. Nga Godind̄i Nimori Sisas ai aheimbo hifandandüri arandi, nga Satan ai ngiri aheimbo kündifi hündamündündüri.

¹⁹ Nga sihiri ndarihu fifirarihundi: Sihiri Godind̄i nimor-ane fi, nga Satan ai hifinndi nindou muŋgu hifandirandüri arandi.

²⁰ Asu sihiri ndarihu fifirarihundi: Godind̄i Nimori kusü anihondü God ranahambo fifirifimbohünda sihefimbo yamunde hinŋgire-amunimboani. Nga sihiri God arimbini Sisas Krai-babidimbo animboefi. Ai God hond-ani asu koadürümbo-koadürümbo yangiri niŋgombö nimindih-ani.

²¹ O nimoakidibou, se tikai godimbo hohoanimo-mboyopoani. Karhasihandüri.

2 Son

Pas yimbu Son ai sürü papimarandi

¹ Meao, sihambo God ai ahandihoari kamafoareanini ranimbo anihandi ro aborüdi siheimbo kameihi hifandi-rihandeimbi nindou-anahi pas nda sürü paparihandi. Siheimbo anihondumbo ngusüfo parariheandüri ra ro yangiri-yahipoani, nga mungu anihondü hoafi fifirihindeimbi ranai amboa siheimbo ngusüfo pararihindüri.

² Sihiri anihondü hoafi ra anihondumbo-arihundi, nga koadürumbo-koadürumbo anihondumbo-ndihumboyefi ranimboanahi siheimbo ngusüfo parariheandüri.

³ God arimbini Sisas Kraiss sihefimbo ngusüfo parineamunühi, rananimbo sihiri ngusüfoambe afundihu kündihu hoahu nimandefühi anihondü hoafi anihondümbondihu asu ngorumbo ngusüfo pandihu-ndürimboyefi.

⁴ Sihafi nimori bidifiri anihondü hohoanimo süngurihi arihündi sihefi Ape God sihefimbo hoafimayu nou, ranimbo himboriya heheamboanahi hihifi-hihifayahi.

⁵ O Meao, ro se nda randowandi saheheamboanahi hoafiyahühi, 'Sihefi-hoari simbori ngusüfo pefiri-ndefimboane,' asahi. Hohoanimo ra sihambo sürü pararihandi nda simbori moatükuniyopoani, nga horombo hondü masahumindef-ane.

⁶ Sihiri yahurai wandafi mamimbo ngusüfo pandihu-ndürimboane ranane Godindi hoafi süngufeayo. Horombo hondü se Godindi hohoanimo ra masahümüdi, 'Se ngorumbo ngusüfo pandihindüri.'

Sihiri Kraissindi hoafi ra ngiri hin-ningindihundi

⁷ Tikai hoafümbi afindi hifi ndanihu hahabodei wakarihindi. Nga ai ngiri weindahi hoafindeih, 'Sisas Kraiss ai nindoumbo-mefiyu,' mbisei. Nindou ranai tikarhi hehimboanei, nga asu Kraissindi hürütümb-anei.

⁸ Se hibadihumbo. Rani-moatükuni se Godindi warambeahindi semindimbo sei hehimbo ranimbohünda ratüpurimayei ra se hibadihumbo, nga hin-ningi-ndihimboyei. Nga tihirifondefühi Godindi-mayo takini aboedi ra yihoefti ratüpurimbohünda ndahumindefimboane.

⁹ Nga nindou mamai ai Kraissindi hoafi ragu pire haya ngorü hohoanimo süngure arandi ranai ana God ai ngiri ai-dibo nimanu. Nindou ai Sisassindi hoafi süngure arand-animbo God arimbini Sisas-dibo nindou ranahambo sowahi nimboamboyanai.

¹⁰ Nga nindou mamai siheimbo sowahi tükündifihumbo yamundife hoafi ra hoafikoate-nduani ana, se nindou ranahambo ngiri hihifindihorühi worinindihori, nga wani.

¹¹ Nindou ai ahambo hihifarüri ana, nindou ranai ahambo ahandi moaruwai hohoanimo ranahambo fariheiruhani.

Bidifirana hoafi

¹² Ro siheimbo hoafi afindi hoafimbo saheheamboyah, nga pepafih sürü pefembo moeisahi. Nga ro siheimbo sowanambo sini wataporimbo saheheamboyah sihiri hihifi-hihifimbohünda.

¹³ Sihafi akidi God ai ahandihoari kamafoareandi ahandi nimori ai sihambo hihifarühünini. Karhasi.

3 Son

Pas ngimi Son ai sürü papimarandi

¹ Ro anihondumbo-rihindeimbi hifandiri-handeimb-ana, wandi wandafi Gaius, sishambo pas nda sürü paparhandi. Sishambo anihondumbo ngusüfo parartheanini.

² O wandafi, sishambohündambo Godimbo didibafayahi. Sihafi ngusüfo didiboado-rhoeimb-ani, nga sifahafi ranani moatükunü ra yahurai didiboado-ndihoayowa se aboedi mbimarifa sahehea ranahambo Godimbo hoafiyahühi didibafayahi.

³ Wandafi mamü, horombo bidifiri ai wambo sowahi tüküyafu hoafiyomondühi yahomoya, 'Hapoana Gaius ai anihondü hohoanimo süngure arandi horombo rasüngumareandi nou,' mehomo-ndamboyahi ranahambo afindi hihifi-hihifimayahi.

⁴ Wandü nimori ai anihondü hohoanimo süngurühi arihündü rani hoafi ra himborayahi ana, ro afindi safi hihifi-hihifiya arihandi.

Gaius ai aboedi didiboadorihoei ratüpuriyu arandi

⁵ O wandafi, se wandafi mamimbo didiboadoro farihawandüri arandi. Nga asu se wandafi mamü ndifoambo amboa farihawapurü arandi.

⁶ Nindou rotumbo tüküyahi-rihindeimbi-yafe himboahü hoafiyomondühi yahomoya, 'Gaius ai yihoeimbo ngusüfo pareamunühi mafarhemuni,' mehomo. Se ahamumbo nafi nginambo warü nginrowapurü arandi God ai refi arandi nou. Se rawarowandi ana, aboed-ane.

⁷ Ai Sisasimbohünda hoanomo arandi, nga nindou ai anihondumbofe-koateyeimbi ahei-mayo nini-moatükunü moai sowandümo.

⁸ Nindou yahurai shiri fehefepurimboane asu rananimbo shiri ai-babidi Godindi anihondü hoafi fandihhuri-mboyefi.

Diotrefes ai hohoanimo moaruwai süngumareandi

⁹ Horombo ro Kraisindi nendi ranaheimbo pas sürü parthe koamartheheandi. Nga Diotrefes ai ahei bogorimbondahe nimboambo yahuhaya yihoei hoafi moai himboriyu.

¹⁰ Ranimboane asu ro didi tükündaheandühi ahandi ratüpuri ranahambo hoafindahandimboyahi. Ai yihoeimbo-hündambo moaruwai hoafi wataporüyu wakire arandi. Rani ratüpuri yangiriyopoani, nga ai sapo wandafi mamimbo himbokaboakomarpurü. Nga nindou ai nindou ranahambo worinifimbo hohoanimondeiani, Diotrefes ai aheimbo yowani yahu arandi, nga ngiri ro-babidi rotundimo yahupuri arandi.

Demitrius ai hohoanimo aboedi süngure arandi

¹¹ O wandafi, se ngiri hohoanimo moaruwai süngundowandi. Nga hohoanimo aboedi süngundowandi. Nindou ai aboedi hohoanimo süngundeandani ana, ai Godindi nimor-ani. Nga nindou ai hohoanimo moaruwai süngundeandani ana, ai Godimbo hoeifekoate-ani.

¹² Mungu ai Demitriusimbo aboed-ani asei. Nga ra anihond-ane mungu ai fifirihindi. Ro-amboa ahambo anihondumbo hoafiyahühi aboed-ani asahi, nga wandi hoafi anihond-ane ra se fifirowandi.

Bidifirana hoafi

¹³ Sishambo ro afindi hoafi hoafimbo samboanahi, nga pepafihü sürü pefembo moeisahi.

¹⁴ Awi hibadandiri, nga se-dibo wataporimbohünda sishambo sowana sinimbo samboanahi.

¹⁵ Se ṅgusüfoambe afundo kúndo hawa nĩmbafĩ. Wandafĩ mamĩ ai sihambo hĩhĩfarĩhũnĩnĩ. Yĩhoefĩ wandafĩ mamĩmbo mamamĩndandũrũhĩ hĩhĩfĩndandũrĩ.

Sud Pas Sud ai sürü papimarandi

¹ Karıhasıhandürı, ro Sud Sisas Kraısındı ratüpurıya-rıhandeımbı, Semsındı akıd-anahı. Ape God ai sıheimbo mborai yahundürühi ngusüfo pamareandür-aneı asu Sisas Kraıs ai hıfandımarandüra se ngınındı anımbœei sıheimbo pas nda sürü paparıhandı.

² Nga Ape God ai sıheimbo hıpoambofe hohoanımo, ngusüfo afurıfe kife hohoanımo asu ngusüfo pefe hohoanımo afındı mbısagadür-amboane.

Tıkai hoafı yamundu-rundeımbı nındou

³ Wandafı mamı, horombo God ai sapo sıhefımbı munğambo aboedambo-mareamunı ranahambo sıheimbo pasambe hoafındahandürı saheheamboyahısi. Nga awı hapondanı ana sıheimbo pas nda sürü papırıhandühi sıhırı anıhondümbœfe hohoanımo masahumındefı ra tıkaruhou yamundu-rundeımbı ai tüküme funda wambo ngusüfoambe botımareandıra se ranahambo gifembohünda ngınındıhamındıhandürı samboanahı. God ai mamımbı yangırıyu ahandı nendı ranaheimbo anıhondümbœfe hohoanımo masagadürı.

⁴ Nga nındou Godımbı hohoanımo-koateyomo-rundeımbı ai sıhefı mbusümo dıbo hasıyafu tüküyafu sıfomomboanemo. Rananemo asu ai Godındı-mayo moanı hıpoambofe hohoanımo ra hıhıru ngörü sünguru hoafıyomo arundı ahamundı moaruwai hamındı hohoanımo ra gabudıfe-mbohünda. Rananemo ai sıhefı Bogorı Adükarı Sisas Kraıs ranahambo yıboaruko-ruwurühu daboadı hıhırımarıwurü. Horombo hondü Baıbor yahoya, 'Nındou ranai süngunambo asübusı ndowandümbœmo,' meho.

⁵ Awi se ndanı hoafı ndanahambo ndorıhi fıfırıhi-mboaneısi, nga awı ro sıheimbo namühi hoafındahandürı samboanahı. Adükarı ai Israerımbı aboedambo-mareandürı Isıp hıfambeahındı, nga ai süngunambo nındou ahandı hohoanımo anıhondümbœfe-koate-mayeıa asu ai aheimbo moaruwaimbo-mareandürı.

⁶ Horombo sünambeahındı nendı ai God ratüpurı ahamumbo masagapurı ra moei yahomo hou hıfandıkoate hınıngımarundı. Nga ai moanı ngoafı hınıngımarundamboyu, asu God ai ahamumbo sen ngınındınambo hüputüpu-rapurümündı mbura nımbı nımarowambe ragu papı-hoafıyupurımbı-hünda hınıngımareapurı. Asu God ai ahamumbo tıtırıfo saımbohünda ai Godındı yıbobofembo sı ranahambo hıfandundühi amarımo.

⁷ Yahurai-ane horombo nındou Sodom asu Gomorahündı asu ngoafı akımı ranı fıkımı adaburo ranıhündambo nındou amboanı sünambeahındı nendı ramefundı nou yarıhi hohoanımomayeı-ane. Ranıyu asu God ai aheimbo hai koadürümbo horırandeımbı ranambe hınıngımareandüra asübusı afındı masahümündı. Nga aheimbo yandıhu hondıhundürı mbundıhumbo anımbı asu sıhırı amboanı yahurai refepoanı, nga ranahambo ndondıhu türüboadı-humboane.

⁸ Mamı ranı-süngumboane nındou ranı-amboanı nıne-moatükunı yafogoadınambo nahurai tüküfeyoanı ranahambo süngurıhindühi moaruwai hamındı nındou tükümehındı. Rananeı ai Godındı ngınındı ranahambo daboadı hıhırıhindühi hımbœamupuımbı-randeımbı sünambeahındı nendı ranahamumbo tırıfoefe hoafıyahüpürı arıhündı.

⁹ Horombo sünambeahındı nendı-yomondı bogorı, ahandı ndürı Maıker, ai moanı ramarıhındı nou rareandı. Nga ai Satan-dıbo Mosesındı fı ra dıdı manderümündı safanı hena sımborı hoafıyafandühü ai moanı Satanımbı tırıfoarırı papı-hoafırürı.

Nga ai yare hoafiyuhü yahuya, 'Adükari ai-animbo sihambo moaruwai watikoafi-mbiyunin-amboane!' mehundo.

¹⁰ Nga nindou ranana nimindi ra fifirifekoate wamboanei ranahambo ai tirifoarhi hoafiyei arihündi. Asu ai ninihondi nahurai hohoanimo fifirife-koate-anei ninimoatükuniyo hohoanimoambe tükefeyo ra süngurhi arihündi. Ranane asu ahei rani hohoanimo ranai aheimbo moaruwaimbo-reandüri arandi.

¹¹ Hipoanimboebou-anei, nga aiana asubusi afindi ndahümündimboyei! Aiana sapo horombo Ken hohoanimomayu hohoanimo-ane süngurhi arihündi. Aiana horombo Baram tikare-haya ramefiyu nou ai kaki semindimbo-hündambo yangiri ratüpuriyei arihündi. Kora ramefiyu nou ai Godimbo süngufekoate-mayei-amboani asu ai aheimbo moaruwaimbo-reandürimboani.*

¹² Se mamifandihi nimarimbo nindou ngorümbo aboedi hohoanimo-yondorambo sesesi-yehi nimirian-anemo asu nindou ranai se-babidi nimarimondühi ahamundihoari sowasümondühi nindou bidifirambo saikoate-memo. Ahamundi hohoanimo ra shei fandihi arihündi ra moaruwaimboru arundi asu ai didibudümbi moatükuni nahurai-anemo. Rananemo asu ahamundi fimbo yangiranemo aiana hohoanimoyomo hoanomo arundi. Aiana sapo mburüngai werinambo kikamindi pireandan hoe-koate moani goagu aho yahurai hamindi nend-anemo. Aiana sapo nimi hisi simboani hisi-koate aninggo nahurai-anemo. Asu ngoambo nimi sapo nindou ai ahasihari kibodirihinda emündü pefoi haya yapari aninggo nahurai-anemo.

¹³ Ahamundi amoaningümbi ratüpuriri ra sapo hohoambu afindi howohü wutipuiari semindi ho momoehoani koararihendi yahurai-anemo. Horombo God ai sapo mupui hoahoango-randeimbimbo nimbi nimarowambe ranihü koadürümbo nimirandifi ndandi yahuhaya hiningmareandi yahurai-anemo.

Nindou ranai tirifo moaruwai ndowandümboemo

¹⁴ Enok ai Adam nungu-ambeahindi 7 amoambofi tüküfi manüngu. Ai nindou ranahamumbo horombo hondü hoafiyuhü yahuya, "Hoeirhi! Adükari ai ahandi sunambeahindi nendi afindi tausen engoro rani-babidimbo kudümbui munguambo yibobofe-mbohündambo.

¹⁵ God ai nindou munguambo 'se hütiyei,' mbüsü haya ahambo fifirifekoate-ayei ranaheimbo tirififo dagadürimbui. Sapo ai Godimbo hohoanimo-koate moaruwai hamindi moatükuni ratüpuriri süngurihündühi asu ai Godimbo moaruwai hamindi hoafi hoafiyei marihündi ranimboane ranaheimbo tirififo dagadürimbui," mehu.

¹⁶ Nindou ranai ana nininimbo ra ai yiboaruko hoafiyomo wakirundühi nindou ngoründi-wami papife hoafi afindeimb-anemo. Aiana ahamundi moaruwai hohoanimo mengoro rani-yangiranemo sünguru homo arundi. Aiana ahamundi fimbo boriyomo arundi asu nindou bidifiramboya, ai yihoe fi hohoanimo rani-süngumbirihinda yahomomboanemo aheimbo hoafi nafirundüri arundi.

Se hibadhimbo shei anihondümbofe hohoanimo ra kikihindühümündi

¹⁷ Se wandi ngusüfohünd-anei, se sapo nime hoafi sheimbo shefi Adükari Sisas Kraisindi hoafi sowandümo homo-rundeimbi ai horombo hoafimemondüri ranahambo hohoanimondei.

¹⁸ Ai sheimbo yaru hoafiyomondühüya, "Bidifiranambo si tüküfeyo-ambe ana, tirifoaru hoafiyomo-rundeimbi tükündafumboemo asu ai ahamundi Godimbo fifirife-koate hohoaniri süngundu ndumboemo," mehomondüri.

¹⁹ Nindou ranai hifinindi hohoanimo sünguru asu yikürübüru-rundeimb-anemo. Yifiafi Aboedi ranai moai ahamundi ngusüfoambe nimaropuri, nga wani.

* **1:11:** Ken ai ahandi akidambo nginindiyuhü hifikoamariri (Stat 4). Baram ai kaki semindimbohünda Israerimbo moaruwaimbofe hoafi hoafimayu, nga God ai moai ahandi hoafi himboryu. (Namba 22-24, fo 23:4-5). Kora ai Mosesimbo daboadi hihirimariri ranimboane asu God ai ahambo hifikoamariri. (Namba 16).

²⁰ Nga wandafî mamî, sîhei anîhondümböfe hohoanîmo ra Godîndî yangîr-ane asu se ngînîndî anîhondümbö-fembohünda sîmborî farîhefirîndei. Sapo Yifiafî Aboedîndî-mayo ngînîndî ranînambo-anîmbo Godîmbo didîbafîndei ndühündî.

²¹ Godîndî ngusüfo pefe hohoanîmo ranambe nîmboei ngei. Se sîhefî Adükarî Sisas Krai ranai ahandî hîpoambo hohoanîmo ranambo yangîrî koadürümbo-koadürümbo nîngombo ra ndemunîmbui mbîsei hehi hîmbondeihî nîmboei.

²² Nindou didîyeyi ai ndofe anîhondümböfe-koate moanî mbusümondühî nîmboei wakarîhindî ranaheimbo hîpoambo-ndîhindürî.

²³ Bidîfirî nindou aiana hai ngoafîna ho nafîni anîboadei, nga se nîmai aheimbo ranambeahîndî kündahi hündühümündî-hündürî aboedühî pindîhindürî. Nindou bidîfirî ahei ngusüfoambe botîfembo moaruwai hohoanîmo aheimbo hîfandîrandürî arandî. Nga se aheimbo moanî yîhîmbondeihî hîpoambo-ndîhindürî. Hîbadîhündî, nga ahei moaruwai hohoanîmo ranînambo se moaruwai tükündahimboeyi.

Godîmbo hîhîfî hoafî

²⁴ Sîhirî God mamî yangîrî ahambo aboed-ani mbîsefîmboane. Ai-anîmbo sîheimbo kîkîhindamündü nûnguanî asu se ngîrî anîhondümböfe hohoanîmo hînîngîndîhindî. Ai-anîmbo sîheimbo ndemündündürî gafu didîboadonde ahandî hîmboamupuimbo-randeimbî hîmboahü ranambe hüti-koate hîhîfî-hîhîfî kapeihü hînîngî-ndearümbui.

²⁵ God ai sîhefîmbo aboedambo-reamunî-randeimb-ani. Sîhefî Sisas Kraiîndî sünguyu Godîmbo hoafîyeyihî seiya, “God ai adükarî ndüreimb-ani, adükarî bogor-ani, ngînîndî adükareimb-ani asu muŋguambo moatükunî hîfandandeimb-ani,” mbîseiamboane. Muŋguambo si horombo maho ai yahurai manûngu-ane asu hapondanambe asu süngunambo amboanî ai moanî yahurai koadürümbo-koadürümbo nûngumbui. Anîhond-ane.

Dibohindi Hoafi Weindahifembo Hoaf-ane Hoafi God ai Sonimbo weindahimareandi

Boatei hoafi

¹ Hoafi nda dibo menjoro-ane, nga Sisas Kraisi ai weindahimareandi. God ai ahandi ratupuriyei-rihundeimbi ranaheimbo nini-moatukuni nimehnou tukufemboayo nafuimbiyunduri yahuhaya Sisas Kraismbo nafuimayundo. Rani-moatukuni ra sunambeahindi nendi ai Kraisi ndi ratupuriyu-randeimbi Son, wambo sowana koarheira kusu weindahimareandi.

² Raniyo asu Son ro nini-moatukuniyo hoeimarheandi ranahambo anihondumbo hoafimayahi. Rani-moatukuni ra Godi ndi hoafimayo-wamboyo asu Sisas Kraisi ai ranahambo anihondumbo hoafimayu.

³ Nindou ai nini-moatukuni sunguna tukufemboayo hoafi nda nindou bidifiri-yei himboahü ritimira arandi aiana hihifi-hihifimbiyu-wamboane. Asu nindou didiyei ai ndani hoafi sürü papmarandi ranahambo himbori-yei hehi sunguarihindi ai hihifi-hihifimbeyei-amboane. Nini-moatukuniyo tukufemboayo si ra ngiri amitata tukundifeyo.

Kraisi ndi nendi 7-ngoafumbi amarei aheimboane hoafi nda

⁴ Ro Son-anahi nda, ro 7-ngoafumbi Kraisi ndi nendi Esia hifambe amarei sheimbo sürü nda paparhandi.

God haponda anungu, horombo hondü manungu, asu sungunambo ningomboayu ranani, asu yifafi 7 ranai ahandi adukari bogorindi nimarifondi hangifoani amarei, asu Sisas Kraisi aiane sheimbo moani hipoambo-ndihindürühi ngusüfoambe afurife kifimbi hohoanimo mbisahü-ndüramboane.

⁵ Sisas Kraisi-ana ai ndore anihondumbo weindahi hoafiyu-randeimb-ani. Ai boatei yifihündi botifi haya, asu ai munguambo moatukuni hifi ndanihö bogorimboyahi ninouaye ranahei adukari bogor-ani. Sapo Sisas aiyu shefimbo moani hipoambo-reamunühi ahandi hori ranambo moaruwai-ambeahindi aboedambo-mareamuni.

⁶ Raniyu shefimbo, God ahandi afindi ranahandifihi didibafife-rambohünda adukari bogorimbore hinngi-mareamuni. Sisas Kraisi aiana nduri adukarumbindu haya koadürumbo-koadürumbo nginindimbiyu-wamboane. Nga anihond-ane!

⁷ Awi se himboriyei! Ai ngiri amitata mburüngai bitapinde haya kudu.

Nga asu munguambo nindou ai hoeindi-horimboyei.

Asu yifarinambo wafusimaründümo nindou amboa hoeindü-wurimboemo.

Asu ahambo sunguna mungua hifinindi siri amboa arani-hoafindeimboyei.

Yini, ndani-moatukuni ra tukundifemboe. Nga anihond-ane.

⁸ God Adukari ai hoafiyuhü yahuya, “Roanahi horombodidiya asu sungudidiya arihandi. Roanahi haponda animboahi, horombo manimboahi asu sunguna nimboamboyahi. Asu ro nginindi hamindi hond-anahi,” mehu.

Son ai Kraismbo hoeimariri

⁹ Ro shei wandafi Son-anahi. Ro se-babidimbo ningombo asubusi Sisas dibo asahümündi ra semindi mburumbo God nginindi hifandarandi ranambe ningomboanahi. Sihiri munguambo nine tngirifo afindi tükefeyo ra mami hinngirou nimboefimbo sahumindefuh-ane fi. Ro Godi ndi hoafi asu hoafi Sisas weindahimareandi ra bokamari-heheandamboyei wambo hemafoari-hindira asu ro ha airan Patmos-wami manimboahi.

¹⁰ Adükariñdi si ra tüküfehüyo asu Yifiafi Aboedi wandi fiambe nginñdi tüküfehüyo asu wandi daboadaní hímboriyahane nindou mamí hoafimayu ra fufuní nahurai puküna hoafimayu.

¹¹ Ai yare hoafiyuhü yahuya, “Niní-moatükuníyo hoeiaro-wandi ra se bukambe sürü papínda mbunda 7 ngoafümbi Kraisiñdi nendi amarei aheimbo sowana koandíhoefi. Ngoafi ranana Efesus, Smerna, Pergamam, Taiataira, Sardis, Firadefia asu Raodisia-anei,” mehu.

¹² Raníyahí asu nindou düdi wambo hoafimayu ranahambo hoeifimbo saheha, hihíriyahe hoeiríheandane gorínambo nafümbi ram nindife fondi 7 ranai maníngomonda hoeimaríheapurí.

¹³ Raníyo asu nindou mamí ram nindife fondi raní mbusümo manüngu. Aiana Nindou Hondü nahurayı. Raníyu ai hoandarí hoeari güdeandaní haní tíñari gabudí-mafoareandamboyu asu gorínambo nafümbi ret nahurai ahandí misíndí-hamíndíhü hühíre haya manüngu.

¹⁴ Ahandí mbíro asu mbírínaní ana kayahí ninendi kífohayo asu sünü kífohí nahurai hamíndímayo. Raníyo asu ahandí hímboari ranai hai imami nahuraimayo.

¹⁵ Ahandí tíñari ana ain hai adükarambe mandife mburímbo hímboamupuimbo-arandí nahurai hamíndíyo makiaro. Raníyo asu ro ahandí hoafi ra hímboriyahani sapo hoe hohoambuyo haya aho nahurai fumayo.

¹⁶ Asu ai mupui 7 ra waríhondü waraní waramberamündü haya manüngu. Asu amiyomondi pisao ra yíboboi yihümíndíyo-weimbi yihümíndí hamíndí ranai ahandí yahamoníndí moanambühi tükife mbumarandí. Asu ahandí ngusümboari ranana sapo hüfínímbo hüfíhamíndí si boakafoareandí nahurai hamíndí simayo.

¹⁷ Raníyahí hoeiríhiníhünda asu ahandí yiríkímí yífi nahurai pímayahí. Raníyu asu ai ahandí waríhondü warí ra wandíwamí nande mbura hoafiyuhü yahuya, “Awi se yíhímbo-ndamboyafi. Roana weañgurühi-dídi hondüya asu süngu-dídi hondüyaríhandeimb-anahí.

¹⁸ Asu ro yanggírí nda anímboahí. Horombo yífi-mayahísi, nga se hímboyafi, roana haponda yanggírí koadürümbo-koadürümbo anímboahí. Ran-anahí asu ro Yífiyoramboane asu yifiafi ngoafi yipurí ra hífandaríhandí.

¹⁹ Ranímboane awi níne-moatükuní hoeimarowandí asu haponda tükefeyo-ane asu sünguna tüküfemboayo ra se sürü papíndandí.

²⁰ Sapo se hoeimarowandí mupui 7 asu gorínambo nafümbi ram nindife fondi 7 wandí waríhondü waraní ranana díbohíndí hoafi mengoro-ane. Ranahandí nímíndí ra ndahurai-ane: Mupui 7 ranana Kraisiñdi nendi-yei sünambeahíndí nendi 7-ane. Ram nímíndí 7 ranana Kraisiñdi nendi 7-anei,” mehu.

2

Kraisiñdi nendi Efesus ngoafihü amarei aheimbo hoafi aho

¹ Nindou ranai hoafiyuhü yahuya, “Sünambeahíndí nendi Kraisiñdi nendímbo Efesus ngoafihü hífandarandürí ranahambo sürü papíndandí.

Nindou mamí ai mupui 7 ahandí waríhondü waraní semündü haya gorínambo nafümbi ram nindife fondi 7 raní mbusümo hoahoangu wakímareandí ai hoafiyuhü yahuya,

² ‘Se muñguambo moatükuní wambohünda ratüpuríyei aríhündí ra ro fífiríheamboanahí. Asu ambe yaho yíboaruko-yíboarukofihí híníngífekoate tíñarífoyeihí ratüpuríyei aríhündí. Seana moai nindou moaruwai ranaheimbo síhei mbusümo níngombo yífiríyei. Nindou ai hoafiyomondühíya, “Ro-amboa Kraisiñdi hoafi sahumíndefí hefí-ríhundeimb-aneí,” mehomo, nga aníhondü ana waní, se ranahamumbo yíboborí-hipurühi fífiríhindí ra ai tíkai hoafümbi nindou yanggír-anemo.

³ Nga seana ambe sei hehi nginindi nimboeimbo asu wandi süngu tinjirifo ra sahümündi hehi tinjirifoyeihi moai wambo süngufembo ra hininjirihindi.

⁴ Nga sihafif hoafif akidou engoro. Se weangurühi wambo ngusüfo pamarowandiri, nga haponda hininjigimarowandiri.

⁵ Se aboedif hohoanimo hininjigifekoate-yafambe manimbafif ra nahurai hohoanimondafif. Nga asu hapondanif ana se moaruwai hohoanimo hininjigiro hawa horombo weangurühi süngumarowandif nou süngundandif. Asu se sihafif hohoanimo ra ngorü-süngufekoate-ayafif ana, asu ro tükündahe sihambo tinjirifo ndahaninöhü sihafif ram nindife fondif ra raguanambo-ndiheamboyahif.

⁶ Awi aboedif hohoanimo ranana sihafif fiambe nimarimboane: Asu ranane Nikorasindif sirihündif nindou ranahei hohoanimo ranahambo yiboarukoro hafif arandif. Ro-amboanif ahei hohoanimo ranahambo ana yiboaruko-riheandühanahif.

⁷ Nindou ai himboambe-mbindühif ana, awi ai moanif himbo yanggirif kümbireandamboane, sapo Godindif Yifiafif Aboedif ranai Kraisindif nendambo hoafendürif ranahambo! Nindou ai yifiariyu taborarifoayu ana, nimif nindoumbo yanggirif senda nimboei-rihündeimbi ranahandambo sesi yimai mbisaha, ndemündümbui. Nimif ranana Godindif nümbürambe-ane aninggo, ” mehu.

Kraisindif nendif Smerna ngoafifhü amarei aheimbo hoafif aho

⁸ Nindou ranai hoafiyuhü yahuya, “Sünambeahindif nendif Kraisindif nendambo Smerna ngoafifhü hifandarandürif ahambo sürü papindandif.

Nindou düdi ai weangurühifididif asu süngudidif yifiyu haya asükai yanggirif anüngu, ai ndare hoafiyuhü yahuya,

⁹ ‘Ro fifirihendif sihei tinjirifo afindif asu napokoate-ayei ra, nga se munguna napo afindeimbi hond-anei! Ro fifirihendif nindou bodimondif ai siheimbo hoafif moaruwai hoafimehündürif ra. Ai hoafiyeihi seiya, “Roana Sudahünd-aneft,” masei, nga aiana Suda hondüyeipoanif. Aiana Satanindif nendif yanggirif-anei.

¹⁰ Nifne asübusif ndeara akimif hamindif siheimbo tüküfemboayo ranahambo se yowanif yihimboyopoanif. Himboriyeyif! Satan ai bidifirif siheimbo refe hoeifendürif-mbohündambo karabusif-ndearümbui. Asu 10 si se afindif tinjirifo-ndeimboyei. Nga se anihondümbondihif ngeimbo yifayeyif amboanif ro yanggirif ninjombo hohoanimo nginindif napo nahurai ndahandürimboyahif.

¹¹ Nindou ai himboambembindühif ana, awi ai moanif himbo yanggirif kümbireandamboane sapo Yifiafif Aboedif ranai Kraisindif nendambo hoafayondürif ranahambo. Nindou didiyeyif yifiariyeyif taborihelihif-rihündeimbi aheimbo ana nggirif asükaiyo yifimboayo ranambo moaruwaimbo-ndeandürif, ” mehu.

Kraisindif nendif Pergamum ngoafifhü amarei aheimbo hoafif aho

¹² Nindou ranai hoafiyuhü yahuya, “Sünambeahindif nendif Kraisindif nendambo Pergamum ngoafifhü hifandarandürif ahambo sürü papindandif:

Nindou mamif ami-yomondif pisao yiboboanif yihümündeimbi masemündu ranai ndare hoafiyuhü yahuya,

¹³ ‘Ro nahi se nimboei arihündif ra fifirihif-amboanahif. Ngoafif ra sapo Satan ai ahandif nginindif hifandarandif ranihü. Nga seana, wandif ndürif ranahambo kikihisafif-randifimbo-anafif. Horombo Antipas ai wandif ndürif ranahambo weindahire-randeimbi manüngu asu moanif wandif hoafif ranif yanggirif hamindif süngumare hu. Ranifo asu sapo Satan ai nimarü ngoafifhü ranihü sihei mbusümo ahambo hifokoamarif-hora yifimayusif, nga ranif-simboanif se moai sihei anihondümbofe ra dibonapirihindi.

¹⁴ Nga awi ro siheimbo hoafiyondürimbo hoafif akidou mbegorif. Awi sehündif bidifirif aiana Beramindif hohoanimo ra nginindif kikihirif-hümündimboanei. Ai

Berakimbo yamundi marira asu Berak ai Israerimbo moaruwai hohoanimo nafuimendura süngurhindühi tikai godimbo sesi shefeimbihündi sahüsi marihündi. Asu nindowenih ai nimorehi sishimoyomo asu nimorehi ai nindowenih birabiriyei marihündi.

¹⁵ Rahurai sehündi nindou amboa bidifiri Nikorasindi yamundife süngurhi-rihündeimb-anei.

¹⁶ Ranimbo-hündambo-animbo awi shei moaruwai hohoanimo hinngindhi hehi aboedi hohoanimo süngundihindi. Asu se refekoate-aye ana, ro nimehünou sheimbo-so dügumbo rani-babidimbo wandi yahamo pisao yihümi tükufe aningo ranambo yifiarindamboyah.

¹⁷ Nindou ai himboambe-mbindühi ana, awi ai moani himbo yangiri kümbireand-amboane sapo Yifiafi Aboedi ranai Kraisindi nendambo hoafenduri ranahambo. Nindou düdi ai yifiari ra titaboara-foareandi ana, nindou ranahambo sunambeahindi sesi bidifiri, ahandi nduri mana, dibo engoro ra ndahandomboyahi. Asükainda ro nimoei kifohi nduri simbori peningoweimbi ahambo ndahandomboyahi. Nimoei kifohi ranifih nduri apaiaro ra nindou mam ai-amboani ngiri fifirindeandi, nga nindou sapo düdi nduri asemüdu ranai yangir-animbo fifirindeambui, ” mehu.

Kraisindi nendi Taiataira ngoafihü amarei aheimbo hoafi aho

¹⁸ Nindou ranai hoafiyuhü yahuya, “Sunambeahindi nendi Kraisindi nendambo Taiataira ngoafihü hifandaranduri ahambo sürü papindandi:

Godindi nimori, nindou düdi ai ahandi himboari hai imami nahurai asu ahandi tihari ain hai adükarambe mandife mburimbo himboamupuimbo-arandi nahurai, ai ndare hoafiyuhü yahuya,

¹⁹ ‘Se nini-moatükunyo ratüpuriyafi arandi ra ro fifirtheamboanahi. Sihafi hipoambofe hohoanimo, anihondümbofe hohoanimo, fehefe hohoanimo, asu shambo tihirifo tükufeyoani moan-ane yahoeфе ninngo hohoanimo ra ro fifirtheandi. Se horombo ratüpurimayafi ranahambo ngasünde haya haponda afindi hamindi ratüpur-ayafi ranahambo ro fifirtheandi.

²⁰ Nga ro shambo ndanahambo hoafi akidou engoro. Asu se Seseberimbo nimesi safühi hinngimarowanda tikai yamundife ra yamunde wakimareandi. Ai hoafiyohü yahoya, ‘Roana Godindi hoafi hoafiya-rihandeimb-anahi,’ meho. Nga ai wandi ratüpuriyei-rihündeimbimbo tikare-haya yamundimareandura nimorehi sishimoyei asu nindowenih birabiriyei asu tikai godimbo sesi shefeimbihündi sahüsi marihündi.

²¹ Ranimbo ahandi moaruwai hamindi hohoanimo ra hinngire haya hihirife aboedi hohoanimombeyo sahehea afindi si rarihe hinngimari-heandiyosi, nga asu ai ahandi rani hohoanimo ra daboadanambo-fembo moei meho.

²² Awi nimorehi ranahambo ro tihirifo semindirambo fondi rani wami pindihamboyah! Asu nindou didiyomo ai-babidi nimorehi sishimoyomo marundi amboa hifi ndanihünda moaruwai hohoanimo ra hinngife-koateayomo ana, afindi hamindi tihirifo ndowandümboemo.

²³ Ro ahambo süngurhi-ndeimbimbo amboa hifokoako-boadhearümboyahi. Ranimbo asu muñguambo Kraisindi nendi ai wambo animboya, Nindou aiana ngusüfoambe asu hohoanimo ambe türüfoare fifireandeimb-ani. Asu mamami nindou se moaruwai hohoanimomayei ranahambo simbori tihirifo ndahandurimboyahi.

²⁴ Taiataira ngoafihündi seana moai ahandi yamundife rani süngurhi rihündi. Asu ro fifirtheandi, seana moai Satanindi hoafi dibohindi hohoanimo asei ra fifirihindi. Ro hoafehanduri, sheimbo ngörü tihirifo ra ngiri sheiwami ana nandihanduri.

²⁵ Nga se muñguambo hohoanimo masahümüdi ra nginindi kikhisafi ndühümüdi nimboei ngeian-animbo ro tükündaheamboane.

26 Nindou düdi ai yifiariyu humbo titaboarifoare haya asu ro hohoanimoayah ranisungu yangiri sungura humbo bidifiranimbo ana, nindou ranahambo nginindi ndahandomboyahi wandi Ape wambo masendi nou. Rananimbo asu nindou ranai munnguambo nindou hifi ndanihu animboei ranaheimbo hibadarumbui.

27 Ai nginindi hamindi nungumbo yikamuninambo hibadarumbui.

Asu rananimbo aheimbo harindundurani hipiri hifinambo nafumbi nahurai boborindeambui.

Buk Song 2:9

28 Asu ai ngasundi-mareandinduri rani nafuimbohunda ro ahambo botiboti ndahandomboyahi.

29 Nindou ai himboambembunduhu ana, awi ai moani himbo yangiri kumbireandamboane, sapo Yifiafi Aboedi ranai Kraisindi nendambo hoafenduri ranahambo! ” mehu.

3

Kraisindi nendi Sardis ngoafihü amarei ranaheimbo hoafi aho

1 Nindou ra asukaiyu hoafiyuhü yahuya, “Sünambeahindi nendi Kraisindi nendambo Sardis ngoafihü hifandaranduri ahambo sürü papindandi:

Nindou mamai ai yifiafi 7 asu mupui 7 semüduweimbimayu ai ndare hoafiyuhü yahuya, ‘Ro sihambo se nine ratupuri rawarowandi ranahambo fifirihendi. Nindou ai hoafiyehi seiya, “Seana yangiri animbafi,” maseisi, nga anihondü ana se munguna yifiyafi-mboanafi.

2 Se himboari birihoeft! Sihafi anihondümbefe hohoanimo ra moendikoateyoambe nginindi nimbafimbo kikihsafindandifi. Nga ro hoeirihendan se nini-moatükuniyo rawarowandi ranana wandi Godindi himboahü awi aboedi ndorihoeimb hamindi-yopoani.

3 Se nini-moatükuniyo himboriyafi mbura asu masowandifi ra mitanindandimboyafi. Nga himborindafi mbunda asu sihaf moaruwai hohoanimo ra hininngindo hawa asu aboedi hohanimo sungundowandi. Se himboari birihoeft hawa hibadandi, nga ro sihambo sowahi hühbühünümbi nindou nahurai tükündaheamboyahi asu se ngiri ro tükifemboayah ra fifirindowandi.

4 Nga asu Sardis ngoafihü nindou bodimondi ahei hoeari ranana aboedi afisahoyokoate-ane. Asu rananimbo ro-babidi hahabodeihü sapo ai aboedi hamindi wambo kifohi hoeari gudihimboyei.

5 Nindou düdi ai nginindi semündü haya yifiariyu hu titaboara-foareandi animbo ai nahurai kifohi hoeari güdeambui. Asu ro ngiri yangiri ningombo bukambe nduri sürü papimarandi ranambeahindi gogorindi-heheandi. Nga ro wandi ape asu ahandi nendi-yomondi himboahü hoafindahühi animboya, ‘Wand-anei,’ mbisamboyah.

6 Nindou ai himboambe-mbindühi ana, awi ai moani himbo yangiri kumbireandamboane, sapo Yifiafi Aboedi ranai Kraisindi nendambo hoafenduri ranahambo, ” mehu.

Kraisindi nendi Firadefia ngoafihü amarei ranaheimbo hoafi aho

7 Nindou ra asukaiyu hoafiyuhü yahuya, “Sünambeahindi nendi Kraisindi nendambo Firadefia ngoafihü hifandaranduri ahambo sürü papindandi:

Hoafi ndanana sapo nindou düdi sürühoeimbi hondüyu haya anihondümbö hoafiyurandeimb-ani. Aiana Adükari Bogor Defitindi-mayo ki semündümboani yipuri ra sübüdhenda asu nindou mamai-amboani ngiri asükaindu pandeandi. Asu ai parareandi ra ngiri ngorü ai sübüdhendi.

8 Ro se nine-ratupuri ratupuriyafi arandi ra fifirihemboanahi. Asu se ndurikoateyafi ra fifirihendi, nga ro nini-moatükuni mboyo yamundi-marihelanini ra se sungurandihü asu wandi nduri dükefembo moai amoaninngiyafi.

⁹ Rani nindou Satan+ndi rotu worambe mamarei ranai seiya, 'Roana Sudahünd-anefti,' maseisi, nga aiana an+hondü Suda-yeipoan. Aiana t+kai hoafümbi nindou yang+r-anei. Ro yand+herani s+hafi h+mboahü tükündahi s+hafi yir+kim+ yirümbopu+nd+himboyei, asu ro s+hambo hohoan+mo-ayah+n+n+ ra ai f+f+nd+himboyei.

¹⁰ Ro s+hambo sahiya, 'T+ñ+rifo s+hambo tükünd+feyoani se moan-ane mb+safi ng+n+ndi nimbafi,' masahi. Asu se hoafi ra süngumarowandi. Ran+imbo-hündambo-animbo asu ro s+hambo h+bad+han+n+mboyah+ t+ñ+rifo nindou muñguambo ndani h+f+hündi ranaheimbo refe hoeifendürimbo si tükefeyo rani-simboani ra ng+r+ s+hambo tükünd+fenini.

¹¹ Ng+r+ am+тата ro s+hambo sowana tükünd+heandi. An+hondümbofe hohoan+mo se k+k+harand+fi ra awi h+n+ng+ndo-wamboyafi. Nga k+k+h+ndand+fan-an+imbo asu nindou bod+mondi ai s+hafi aboedi har+hefimb+ tak+n+mayo ra raguanambofe-koatembeyei-amboane.

¹² Nindou düdi sapo yifiariyu t+taboari-foareandeimbi-mayu ranahambo ana ro wandi God+ndi wori ranambe kambohoan+mbond+hin+ fond+hi h+n+ng+nd+hin+mboyah+. Asu ai ng+r+ wori ra h+n+ng+nde haya weindani tükündüfiyu. Asu ro-ahand+fihi wandi God+ndi ndür+ pand+he asu wandi God+ndi ngoafi adükari s+imbor+ Serusarem ranahand+ ndür+ amboani pand+heamboyah+. Sapo rani ngoafi ranai animbo sünambeah+ndi h+fi+na wandi God sowah+ndi kodomboe. Ranan+imbo asu ro-amboani wandi s+imbor+ ndür+ nindou ahand+fihi pand+he h+n+ng+nd+heamboyah+.

¹³ Nindou ai h+mboambe-mb+ndüh+ ana, awi ai h+mbo-yang+r+ kümb+reand-amboane, sapo God+ndi Yifiafi Aboedi ranai Krai+ndi nendambo hoafendür+ rana-hambo,' " mehu.

Krai+ndi nendi Raodisia ngoaf+hü amarei aheimbo hoafi aho

¹⁴ Nindou ra asükaiyu hoafi+yuhü yahuya, "Sünambeah+ndi nendi Krai+ndi nendambo Raodisia ngoaf+hü h+fandarandür+ ahambo sürü pap+ndand+:

An+hondümb+ hoafi+yu-randeimbi ai muñguambo God naf+marand+ ranahand+ nim+ndi ra ndare hoafi+yuhü yahuya,

¹⁵ 'Se n+ne-ratüpur+ ratüpurayafi ra f+f+r+hen+n+mboanah+. Asu awi se moai wambo daboadi h+h+rowand+r+ asu moai ngusüfo parowand+r+. Awi se wambo daboadi h+h+r+mbaro-wand+r+yo asu ngusüfo pambarowand+r+yo saheheamboyah+. Nga se wambo ak+dou yang+r+ an+hondümb+rowand+r+ arandi.

¹⁶ Ran+imbo-hündambo-an+imbo asu awi ro s+hambo daboadi h+h+r+ndi-hean+n+mboyah+.

¹⁷ Nindou se raro hoafi+yafüh+ safi+ya, 'Roana kaki af+ndeimbi nindouya hehea napo af+ndeimb-anah+. Ran+imbo-wambo asu ro moai mam+ moatükun+ napo amboani mbon+mbor+ham+nd+hi,' asafi. Nga wani. Se moai nindou wud+ n+ngoyafi. Seana nindou moaruwai ham+nd+yafi h+mboat+har+yafi hawa moani nindou safi yang+r-anafi.

¹⁸ Awi ro s+hambo d+ba+f+nd+hean+n+ samboanah+. Se napo af+ndeimbi hondü tüküfembohünda wandi-mayo gor hondü nda pem+ndafi. Asu s+hafi amoan+ngümb+ safi yang+r+ fi ranahambo gabud+fembohünda k+fohi hoear+ amboani pem+ndafi. Se h+mboat+har-ayafi ran+imbo-hündambo se h+mboari aboedi asükaiyo h+mboari+mbohünda h+mboari marasin bi+d+fi+r+ pem+ndafi.

¹⁹ Nindou daboe ro hohoan+mo-ayahandür+ ranaheimbo ana moaruwaimbor+he hoafeyahandürüh+ asu aheimbo di+d+boado-r+heandürüh-anah+. Ran+imbo-wamboane awi se af+ndi hohoan+mondafüh+ moaruwai hohoan+mo ra h+n+ng+ndo mbunda aboedi hohoan+momayo ra ndowand+fi süngunda ngafi.

²⁰ Awi se h+imbor+yafi! Ro yipuri+kim+ nimboambo p+irako-p+irako-ar+hand+. Nga asu nindou düdi ai ro p+irako-p+irako-ar+hand+ ra h+imbor+yuhü wambo yipuri

sübüdarîhendîri ana, ro ahandî worambe keboehe ai-dîbo sesi dagadîhanî asu ai-amboa ro-dîbo nîmandü dedümbui.

²¹ Ro yifiariya tîtaboari-mafoareandî nindouya heheamboanahî asu hapondanî ro wandî Apendî nîmarîfondî ranîwamî amarîhi. Nga nindou düdi ai-amboanî yifiariyu tîtabofoarea-ndeimb-ayu ana, asu ro-dîbo yîni mbîsaha wandî adûkarî bogorîndî nîmarîfondî ranîwamî nîmandümbui.

²² Nindou ai hîmboambe-mbîndühî ana, awi ai hîmbo-yanğîrî kümbîreand-amboane, sapo Godîndî Yifiarî Aboedî ranai Kraisiîndî nendambo hoafendürî rana-hambo,' " mehu.

4

Godîmbo sünambe heirünambo hîhîfi-hîhîfiyeihî kakîsao-arîhorî

¹ Ranîyahî ranî-sîmboanî hamîndî ro yafogoadînambo nahurai sünambe yipurî ranai sübüdarîhoai meğgorowa hoeimarîheandî. Ranîyo asu hîmborîyahane wambo hoafi mamî horombo fufuğî nahurai hoafîmendîrî ranai hoafîyondîrühî yahoya, "Awi, se ndühî sühûfan-anîmbo ro sîhambo nîne-moatükunîyo süngunambo tüküfemboayo ranahambo hoafîndahanîni," mehondîri.

² Nîmehünou Godîndî Yifiarî Aboedî ranai wandî fiambefeyowohüyo asu adûkarî bogorîndî nîmarîfondî sünambe hoeirîheandanî, ranîwamî nindou mamî dîdîmbei ranai mamaru.

³ Nindou adûkarî bogorîndî nîmarîfondî ranîwamî mamaru ahandî ñgusümboarî ana yanğîrasüfo asu hamburî sospa asu hamburî konirian kakî afîndîfihî semîndîmbo nîmoei nahurayowohü tükîfe manînggo. Refeyowohüyo asu foforahoeimî ranai bogorîndî nîmarîfondî ranahambo wakîyo türe haya, yanğîrasüfo emerar nîmoei nahurai hîmboarambe forîhoayoweimbî manînggowa hoeimarîheandî.

⁴ Adûkarî bogorîndî nîmarîfondî ranahambo 24 adûkarî bogorîndî nîmarî fondî bîdîfirî ranai wakîyo türe haya burîmayo. Ranîyo asu fondî ranîwamî 24 boagîrî-memo ranai kîfohî hoearî yihuruyomo houmbo gorînambo nafümbî at kîbodîrîfoaru mburu nînoumemo.

⁵ Adûkarî bogorîndî nîmarîfondî ranambeahîndî wabürüsü ranai bire hîniñgîreandühîyo, nîmoamonîndî hoafi ranai moanî puküna pai kameihî kîkîmarandî. Ranîyo asu adûkarî bogorîndî fondî-mayo ranî hanğîfoanî sîñarî hai 7 ranai yiyowohü burîmayo. Sîñarî hai manînggomo ranana Godîndî yifiarî 7-yomo burîmayomo.

⁶ Asu asükaiyo fondî hanğîfoanî ra mamî moatükunî sîrîwara sürühoeyoweimbî grasînambo nahurai nafîyoweimbî meğgoro.

Adûkarî bogorîndî nîmarîfondî ranî-mbusümondühî asu hîmborî-kîmî ra yanğîrî niñgombü moatükunî hîmboarî hanğîfoanî asu daboadanî gabudîfoa-reandeimbî ranai nînoumayei.

⁷ Weanğurîhüdîdî yanğîrî niñgombü moatükunî-mayo ranai adûkarî pusi ahandî ndürî raion nahuraiyo. Ranî-kîmîniîndî yimbu noufimbî yanğîrî niñgombü moatükunî ranai burmakau nahuraiyo. Nğorü ranî-kîmî ñgîmî noufimbî yanğîrî niñgombü moatükunî-mayo ranai ahandî ñgusümboarî ra nindou nahuraiyo. Asu bîdîfiranî yimbuyimbu noufimbî yanğîrî niñgombü moatükunî-mayo ranai meso botîrîhoai horandeimbî nahuraiyo.

⁸ Yimbuyimbu yanğîrî niñgombü moatükunî mamamî ranai 6 mbanendeimbîyei nînoumayei. Aheifihî wagabe ragu asu moanambühî ra hîmboarînambo yanğîrîyo gabudîfoa-reandürî haya mamarei. Asu ai nîmbî-nîmbîsi ra moai heirü kîkîrühümündî, nga heirü hoafîna kümerei. Ai rarîhi heirüyeihî seiya:

"Adûkarî God Moanî Adûkarî hondü,

Ai Sürühoeimbi hondü, Sürühoeimbi hondü, Sürühoeimbi hond-ani.
Ai horombo manüngu, haponda anüngu asu sünguna n+ngomboayu,”
sei heirüyeih+ kakisaor+hor+ mar+hünd+.

⁹ Yimbuyimbu yang+r+ n+ngombü moatükun+ ai nindou koadürümbo-koadürümbo yang+r+ nünguweimbi bogor+nd+ n+mar+fond+ wam+ mamaru ahambo heirünambo kakisaor+hor+ ar+hünd+.

¹⁰ Ai refembo hohoan+mo-yomondüh+ ana, sapo bogor+ nindou 24-memo ranai nindou ai adükar+ bogor+nd+ n+mar+fond+ wam+ mamaru ranahand+ hanğ+foan+ yir+yimbu pus+rundüh+ p+yomo mamar+mo. Ai heirünambo koadürümbo-koadürümbo nüngumbü-mayu ranahambo kakisaomarur+. Ran+yomo n+mar+fond+ ran+ hanğ+foan+ ahamund+ adükari bogor+nd+ at ra pir+indowohü yaru heirüyomondüh+ya,

¹¹ “Y+hoef+ Adükari asu God!

Awi seana ndür+ adükarümb+ asu ng+n+nd+ moatükun+ sem+nd+imbo ra adükari ham+nd+ hond-anaf+.

Se-rand+ muᅇguambo moatükun+ engoro ra s+haf+ hohoan+mo süngu naf+marand+,”
mehomo.

5

God+nd+ hoafi n+im+har+fih+ ngamond+feimbi asu sipsip n+imor+nd+ hoaf-ane

¹ Ran+yo asu adükari bogor+nd+ n+mar+fond+ ran+wam+ nindou mamaru ranahand+ war+hondü waran+ ro hoeir+heandan+ pepa hoandar+ mam+ n+im+har+fih+ ngamond+feimbi ahand+ ndür+ skror ai meᅇgoro. Asu pepa-mayo ran+fih+ y+bobonan+ sürü pap+yoweimbi mayowa, asu ranahambo n+m+ hor+ nahurai 7-nambo himond+y+im+nd+ mas+hefeyo.

² Asu ro hoeir+henda sünambeah+nd+ nend+ ng+n+nd+ hondü ranai hoaf+yuhü yahuya, “Nindou düdi aboed+ mbumund+ ndor+hoeimb-aiyu ai pepa n+im+har+fih+ ngamond+feimbi-mayo ranahambo n+m+ hor+ ran+nambo himond+mem+ndo ra k+k+nde fufud+gai haya pepa ra ngur+ma-ndeanda?” mehu.

³ Nga asu nindou sünambeah+nd+yu, hif+n+nd+yu, hifambeah+nd+ ragupoed+yu mam+ ai-amboan+ ng+r+ pepa-mayo ranahambo ngur+nde hoeinde asu ragu wagabe himbondu, nga wan+.

⁴ Pepa n+im+har+fih+ ngamond+feimbi-mayo ranahambo ngur+ngur+fe asu wagabe ragu samonğori-foefembo-mayo nindou mam+ ai n+ngokoate-mayuwa hoefekoate-mayef+. Ran+imboanah+ ro moan+ af+nd+imbo aran+imboaho ngusümboari himboari-mayah+.

⁵ Ran+yu asu nindou boag+r+mayu ranai wambo hoaf+yund+rüh+ yahuya, “E! Se aran+ndamboyaf+! Se h+imboyaf+! Raion Suda s+rambeah+nd+ sei-ar+hünd+ sapo Defit+nd+ amoao adükari-mayu ranai awi yifari+yu titaboafoare-randeimb-ani. Ran+imboane asu ai-an+imbo n+m+ hor+nambo himond+mem+ndo 7 ra k+k+nde haya pepa n+im+har+fih+ ngamond+feimbi-mayo ra nguri-ngur+ndeambui,” mehu.

Son ai Sipsip N+imor+ hoeimar+r+

⁶ Asu ro hoeir+heandan+ Adükari bogor+nd+ n+mar+fond+mayo ran+ mbusümöndüh+ Sipsip N+imor+ ra manüngu. Ran+yo asu ahambo yimbuyimbu yang+r+ n+ngoweimbi moatükun+mayei ran+yo asu boag+r+ nindo-memo ranai Sipsip N+imor+ ranahambo wak+yomo türu houmbo man+ngomo. Refeyowohüyo asu Sipsip N+imor+ ranai hifokoeffe s+hefembo h+imboyohaya meᅇgoro. Sipsip N+imor+ ranai 7 daburüdümbyo asu 7 h+imboarümb+yo. Asu ai ra God+nd+ 7-yifiafi+yei sapo muᅇguambo hif+na koamar+hendüra makosei.

7 Sipsip N#mor# ranai ho ad#kar# bogor#nd# n#mar#fond#-wam# nindou mamaru ranahand# war#hond# waran#poed# sapo pepa n#m#har#fih# #gamond#fe mas#hefeyo ra kos#maram#ndo.

8 Sipsip N#mor# ranai ramareandamboyo asu sapo yimbuyimbu yang#r# n#ngoweimb# moat#kun#-mayei ran#yei asu 24 boag#r#-memo ranai mu#guambo ahand# han#foan# yir#yimbu pus#r#hi mamarei. Mu#guambo mamam# boag#r#-memo ranai fand#yo-rambo moat#kun# hap ra fufur#nd#mo asu gor#nambo naf#yoweimb# dis warambemar#nd#mo ranambe fis##ar#mb# moat#kun# foafusimb#yo. Ranana God#nd# yang#r# nindou-yei d#d#baf#fe ran#yo.

9 Asu ai yaru heir# s#mbor# heir#yomond#h# yahomoya,

“Seana nindou moan# aboed# ham#nd-anafi.

Pepa n#m#har#fih# #gamond#feimb# sem#nd# hefe
asu n#m# hor#nambo h#mond#y#m#nd# mas#hefeyo
ra k#k#ife #guri-#gur#femboh#nda se #g#n#ndayafi!

N#mboe sapo s#hambo h#fokoama-r#hin#na y#f#mayafi,
ran#mboh#nda asu s#hafi hor# ranambo mu#guambo s#r#,
mu#gambo hoaf#mb#b#u, mu#guambo h#f#h#nd#
asu mu#guambo fi ra

God#mbo-h#nda h#h#ro masowand#fi-nd#r#.

10 Asu se aheimbo God#mbo ses# sai-ramboh#nda nindou ad#kar# bogor#mbo-
rowand#r#h# h#n#ng#ma-rowand#r#
ahand# rat#pur# rat#pur#yo-ramboh#nda.

Asu aiana mu#gua h#fi h#bad#h#mboyei,”
yahomo heir#mayomo.

11 Ran#yo as#kaiya h#mboyahane s#nambeah#nd# nend# af#nd# tapuiyoan# tausen#yo
mirion#yo-randeimb#-yomond# yafambe h#mbor#mayah#. Asu ai sapo Ad#kar# bo-
gor#nd# n#mar#fond# ranahambo, yimbuyimbu yang#r# n#ngoweimb# moat#kun#-
mayo, asu boag#r# nindou-memo ranaheimbo mu#guambo wak#yomo t#ru houmbo
man#ngomo.

12 Ran#yomo asu ai puk#na heir#yomond#h# yahomoya,

“Sapo Sipsip N#mor# h#fokoamef#yu ranai ana nindou aboed# ham#nd-ani.

Asu ai h#fand#mbo #g#n#nd#,
mu#guambo aboed# moat#kun#,
aboed# f#f#r#ife,
#g#n#nd# ra mb#sem#ndu-amboane.

Asu mu#guambo nindou ranahambo
nd#r#mb# ad#kar-ani mb#sei-wamboane,
ahambo h#h#fi-h#h#f#mb#r#-hor#mboane,
asu ahambo h#h#f#mb#r#-hor#mboane,”

yahomo houmbo heir#mayomo.

13 Ran#yo h#mbor#yahane, mu#guambo moat#kun# s#nambe #ngoro, h#fi ndan#h#
#ngoro, h#fambe ragu hoareh# #ngoro, asu mu#guambo moat#kun# s#r#wara-ambe
#ngoro ranai rar#hi heir#yeih# seiya,

“Nindou sapo ahand# ad#kar# bogor#nd# n#mar#fond#-wam# amaru

asu Sipsip N#mor# amboan# ranahafan#mbo mu#guambo ai h#h#f#mb#r#h#-
p#ramboane

ad#kar# nd#reimb-anafan# mb#seyei-amboane

ahafan#mbo h#h#fi-h#h#f#mb#beyei-amboane

asu ai #g#n#nd# mb#sowand#fand-amboane,”

masei.

¹⁴Asu yimbuyimbu yangiri niŋgoweimbi moatükuni ai rarihi simbori hoafiyehi seiya, 'Anihond-anesi,' masei. Raniyomo asu nindou boagiri-memo ranai yiriyimbu pusiru nimarimombo heirunambo ahafanmbo kakisaorupiruhi aboed-anafani mehomopiri.

6

Sipsip Nimori ai nimi hori ra kiboakimarehendi

¹Asu ro hoeirihandane, Sipsip Nimori ranai sapo nimi hori masihefeyo 7 ranahandambo mam kiboakimareandi. Asu ro himboriyahane, sapo yangiri niŋgoweimbi moatükuni yimbuyimbu-mayei ranahandambo mam ai pukuna nimoamondihoafinou yare wambo hoafiyowohü yahoya, "Se sühüfi!" meho.

²Ranayahi asu himboyahane hos kifohi ranahambo hoeimarihendi! Nindou hos semündü hu-randeimbi ranai yifiahondi semündü-haya mamaru ranahambo adükari bogorindi at masagado. Ai yifiariyu titaboarifoare-randeimb-ani asu ai yifiariyo titaboari-foefembohünda asukai hihirifi mahu.

³Raniryu asu Sipsip Nimori ai yimbu noufimbimi nimi hori ra kiboakimareandi. Asu ro himboriyahane, yimbu noufimbimi yangiri niŋgoweimbi moatükuni ranai hoafiyowohü yahoya, "Se sühüfi!" meho.

⁴Raniryu asu hos hamburi ranai tükufe masino. God ai hos semündü hu-randeimbi nindou-mayu ranahambo nginindi masagado. Nginindi ra aboedi niŋgombo hohoanimo raguanambofihü asu yifiari hohoanimo sihefeyoani yifiariyowohü simbori hifokofirü-mbohünda nginind-ane. Ahambo ami-yomondi pisao adükari masagado.

⁵Raniryu asu Sipsip Nimori ai ngimimi noufimbimi nimi hori ra kiboakimareandi. Asu ro himboriyahane, ngimimi noufimbimi yangiri niŋgoweimbi moatükuni-mayo ranai hoafiyowohü yahoya, "Se sühüfi!" meho. Raniryu asu ro himboyahane, nimbandi hos ranai maningo. Hos semündü hu-randeimbi ranai nimbori simongori-ferambo waramberamündü haya manüngu.

⁶Asu ro himboriyahane, yangiri niŋgoweimbi moatükuni yimbuyimbu mamarei ahei mbüsumo hoafi mam rahurai yare hoafiyowohü yahoya, "Sesi mbonimbo-marundümo. Mam kirogram wit ra ten kinafihi yibobondowandi. Asu bari ngimimi kirogram ra ten kinafihi yibobondowandi.* Ngä asu se mandife wer-ane asu wain ranana moaruwaimbo-ndowamboyafi," meho.

⁷Raniryu asu Sipsip Nimori ranai yimbuyimbu noufimbimi nimi hori ra kiboakimareandi. Ro himboriyahane, yimbuyimbu noufimbimi yangiri niŋgoweimbi moatükuni ranai hoafiyohü yahoya, "Se sühüfi!" meho.

⁸Raniryu asu himboyahane, anjüsü futireandeimbi hos ra maningo. Nindou hos semündü hu-randeimbi raniwami mamaru ahandi nduri ranana Yifeimb-ane. Asu Yifiafi Ngoafi ahandi süngu maho. Nindou hifihü animboei ranaheimbo yimbuyimbumbore yibobomareandi. Mam bidifiri ranaheimbo yifiari, wembo, anjünü asu nimambeahindi ninihondi moaruwai ranambo hifokofe-ndurimbohüdambo God ai ahafanmbo nginindi masagapiri.

⁹Sipsip Nimori-mayu ranai hondahüfimbimi nimi hori kiboakimareandi. Ranayahi asu ro hoeirihandane, ninihondi hifokofe mandifembo fondi-mayo rani-hoarehi yifiafi yangiri aniboadei ra hoemarihendi. Sapo nindou ra Godindi hoafi wataporimborihü asu anihondumbo ahandi hoafi ranahambo hoafiyehi marihündi ranimbohünda hifokoa-marihindüryei yifiafi raniryehi.

¹⁰Raniryehi asu ai pukuna rarihi hoafiyehi seiya, "Moani adükari hamindi bogori, sürihoeimbiryafi hawa asu anihond-anafi! Ro nünjunimbimbo hibadima-ndihundi se

* **6:6:** Kaki ra rani sesi pemimbohünda adükari hamind-ane. Adükari yifiarimbo simboani nindou ai sesi simogodühi rahurai kaki ranifihü pemiryehi arihündi.

nindou hifihü amarei ranaheimbo yibobondo-wandürühi tñirifo madabadüri sapo yihoeffimbo hifokoamarihimuni ranambohündambo?” sei düdumehindi.

¹¹ Ranıyo asu mamamı aheimbo hoandarı hoearı kifoıı yimbundürühi awi akıdou gedühi safı nımandei yahomo houmbo hoafiyomondühi yahomoya, “Asu süngunambo-anımbı sıhei mamı ratüpurıyei-rıhündeimbi nindou-anei asu wandafı-mamı ranaheimbo hifokoa-mbüruhındür-amboane, sapo sıheimbo hifokoa-marıhindürı nou,” mehomo.

¹² Ranıyu asu Sipsip Nımorı-mayu ranai nımi horı 6 ra kıboakımareandı. Ranıyo asu ro hımbayahane, adükarı hifıhe ranai tüküfeyowohüyo, hüfıhamındı ranai nımbokoanı nahurai nımbıranı-mareandı. Asu amoamo ranai moanı muıgunambo horı nahurai hamburımayu.

¹³ Ranıyo asu mupui ranai hifını fıribadıyifoai pütapımayo sapo hangrıı werınambo nahurai fımbomoranda hifokoakoayo nou.

¹⁴ Asu sünü ranai awarıhoaihüyo sapo nımi harıfıhı nını moatükunı ngamondefeyo nou. Asu muıgunambo hifı wafu asu airan ranı-poanımbı ranai nımarıfondıhındı ranıhündambo fıribadıhoai haya ho marandı.

¹⁵ Ranıyo asu hifınındı bogorı nindou, gafman hıfandı-rundeimbı ami-yomondı bogorı, napo afındeimbı, ngınındı hıfandı-rundeimbı, moanı ratüpurıyei-rıhündeimbi, kakı semındımbıhünda ratüpurıyei-rıhündeimbi nindou muıgunambo ranai nımoei ambeambe asu honıu hoarehı dıbonapımeandı.

¹⁶ Ranıyei asu ai hifı wafu, nımoei yıtıfo ranaheimbo rarıhi hoafıyeihı seiya, “Yıhoefı wamı se pıyei gabudıhimunan-anımbı asu nindou sapo ahandı nımarıfondıwamı amaru ranai hoefıkoate-yumunühi asu Sipsip Nımorı ranai ngınındı-yomunıkoate-mbiyumun-amboane.

¹⁷ Ahafandı ngınındıyowohü nindou dıdıyei ai moaruwai hıhoanımomayeı ranaheimbo tñirıfo sıambo sı ra ndeara tüküfemboanesı, ngı asu nindou dıdai ranahambo moan-ane mambüsa?” masei.

7

God ai Israerıhündı 144,000 nindou ranaheimbo sürü pamareandıri

¹ Muıgunambo ranı-moatükunı ranai refıhayambo-yoane, asu ro hoerıheandane, sünambeahındı nendı yımbuyımbu ranai hifı muıgunambo yımbuyımbu ranı hımboranı-kımı waranıründümo manıngomo. Ranıyomo asu yımbuyımbu werı ra kıkıhıründümo warambe manıngomo. Rananımbı asu werı ranai ngırıı mamı ai-amboanı hifı ranıh-ane, sırıwara ambe-ane, hoe-ane asu nımi ranıwam-ane ra ngırıı werındo yahomo houmbo.

²⁻³ Ranıyahı asu ro hoerıhinane, sünambeahındı nendı mamı ranai hüfıhamındı süfuanıpoedı God yangrıı nüıgumbündı-mayo sürü pare-randeimbı semündü haya masüfu. Asu ranıyu sünambeahındı nendı yımbuyımbu-memo sapo God ngınındı masagapura hifı asu sırıwara moaruwai-mbofembo-memo ranahamumbo puküna mıngıyu hoafıyühü yahuya, “Awi se hifı, sırıwara, asu nımi napo ranahambo nımai yowanı moaruwaimbo-fepoanı. Ngı yıhoefı Godındı ratüpurıyei-rıhündeimbi ranaheimbo ahei gırıbodı hamındıwamı sürü pare-randeimbınambo pandıhundananımbı, se ranı moatükunı moaruwaimbo-ndundı,” mehu.

⁴ Nindou ranahefıhı sürü apaiaro ra hımbayahane, 144,000-mayo. Nindou ranai ana 12 mamısrıı Israerıhündı-yei asu ai mamamı mamısrıı ranambeahındı 12,000-yei.

⁵ Sudandı sırambeahındı 12,000,
Rubenındı 12,000,
Gadındı 12,000,

⁶ Asandî 12,000,
 Naptarindî 12,000,
 Manasendî 12,000,
⁷ Simionindî 12,000,
 Rifaindî 12,000,
 Isakarindî 12,000,
⁸ Seburunindî 12,000,
 Sosepindî 12,000
 asu Bensaminindî 12,000.

Ranî nindou ranaheimboyo God ai wand-anei yahu sürü pamareandî.

Nindou Afîndî ai Godîmbo hohoanîmoyeihî aboed-ani sei arîhündî

⁹ Ranî-moatükunî ranai refestayambo-yoane, asu asükaiya hoeirîheandane, nindou afîndî hamîndî ranai manîmboei asu ranaheimbo ngîrî mamai amboa tapuindürî. Nindou ranai ana muŋguambo hîfîhündî, muŋguambo sîrî, muŋguambo fi-hoearî, asu muŋguambo hoafümbî-yei manîmboei. Ai Godîndî nîmarîfondî Sipsip Nîmorî-mayu ranahandî hanğîfoanî-yei kifohî hoearî yihuruyei mburîhü asu hîhîfî-hîhîfîyehî mbeyemü waramberîhümündî hehi burîmayei.

¹⁰ Ai puküna hoafîyehî seiya,
 “Yîhoefî God ai adükarî bogorîndî nîmarî-fondîwamî amaru
 asu Sipsip Nîmorî-dîbo yîhoefîmbo aboedambo-rîneamunî arînandî,”
 masei.

¹¹ Sünambeahîndî nendî muŋguambo ai bogorî nindou-yomo asu yangîrî nonğoweimbî moatükunî yimbuyimbu-mayei ranîyei ai Godîndî nîmarî-fondî ranahambo wakîrîhi hehi burîmayei. Ranîyei asu ai Godîndî nîmarî-fondî ranî hanğîfoanî pütapîyei amoyareimbo Godîmbo hohoanîmo-rîhorühî aboed-ani masahündo.

¹² Ai seiya,
 “Anîhond-ane!
 Yîhoefî God ranahambo hoafîyefîhüya,
 ‘Ai hîmboamupui-randeimbî,
 aboedî fîfîreandeimbî,
 ndürî adükarümbî,
 asu hîfandîmbo ngînîndeimb-ani.

Koadürümbo koadürümbo ahambo hîhîfîndîhurühî aboed-ani,’ mbîsefîmboane,”
 masei.

¹³ Ranîyo asu boagîrî mamî ai wambo hoafîyundîrühî yahuya, “Nindou dîdîyei hoandarî hoearî kifohî ra güdîmarîhinda? Ai nahanî-poedîyeia?” mehu.

¹⁴ Ro sîmborî hoafîyahîndowohü sahiya, “Ape, se fîfîrarowandî,” masahî.

Ai yahuya, “Nindou ranai tîŋîrîfoyo asu asübusî afîndî ranambeahîndî aboedambo tükümehindî.

Ai Sipsip Nîmorîndî horambe ahei hoandarî hoearî boboemari-hünda kifohîmayo.

¹⁵ Ranîmbo-hündamboane, ai Godîndî nîmarî-fondî hanğîfoanî anîmboei.

Ai ahandî worambe nîmbî-nîmbîsi ratüpurîyei arîhündî.

¹⁶ Ai ngîrî asükaindei wembombondei asu amîndanîŋo-mbondei.

Hüfîhamîndî ranai ngîrî aheimbo tagîndandürî,
 asu hüfü amboa ngîrî tagîndandürî.

¹⁷ Nîmboe sapo sipsip nîmorî adükarî bogorîndî nîmarî-fondî mbusümondühî anüŋgu ai ahei hîfandîrandürî-randeimbî-ndümbui.

Ai aheimbo ndemündündürî ŋgu yangîrî nîŋgombo hoe sowahî tükündahimboyei.

Asu God ai ahei hîmboar-ambeahîndî aranîhîmboaho gedüherümbui,”
 mehu.

8

Sipsip Nîmorî ai 7 noufimbî nîmî horî ra kîboakîmareandî

¹ Sipsip Nîmorî ai 7 noufimbî nîmî horî ra kîboakîmareanda asu bodîfoahü sünambe nîmî emündü bofoaimbo nahuraimayo.

² Ranîyo asu sünambeahîndî nendî 7 Godîndî hanġîfoanî manîngomo ranai fufunġî 7 ra waranî-maründümonda hoeimarîheapurî.

³ Asu sünambeahîndî nendî ngorü ranai Godîmbo fisîngarü aboedeimbî mandîfe hasîhonî ranî-kîmî tüküfi manüngu. Ai gor hîpîrî ranambe fisîngarümbî moatükunî foerümbî warambemaramünduwa ahambo fisîngarümbî moatükunî afîndî ra masabudo. Ai Godîmbo ranî-moatükunî ahandî nendî muŋgu ranahei dîdîbafîfe hoafi ra-kapeihü sîhefembohünda masabudo. Aiana gorînambo nafeimbî hasîhonî Godîndî nîmarîfondî fikîmî anînggo ranîwamî dîgembui.

⁴ Ranîyo asu fisîngarümbî moatükunî hai tikîrîmarandî-mayo hasîheimî ranai Godîndî nendî-yafe dîdîbafîfe ranî bitapîre haya sünambeahîndî nendî ranahandî warambeahîndî Godîndî hanġîfoanî mahafo.

⁵ Ranîyu asu sünambeahîndî nendî-mayu ranai fisîngarümbî moatükunî hîpîrî ra semündü haya Godîmbo sesî mandîfe hasîhonî-mayo ranîwamînîndî hai sîramündî foare mbura hîfîni pimareandî. Asu ranî-sîmboanî nîmoamondî-hoafîyohü, fu afîndî-afîndîyohü, wabüsürîyohü hîfîhemayo.

⁶ Ranîyomo asu sünambeahîndî nendî 7 fufunġî waramberündümo manîngomo ranai ndeara fufunġîmbo yahomo houmbo-memo.

⁷ Sünambeahîndî nendî mamî noufimbî-mayu ranai ahandî fufunġî ra fufunġîmayuwa asu hoewerî ranai hoe ngîsîharî ngînîndî nîmoei nahurai pütapîyowohüyo asu hai ranai horî bitapîre haya hîfî ranîwamî pîmayo. Ranîyo asu ranambo hîfî mamî ngîmî bîdîfirî, nîmî mamî ngîmî bîdîfirî asu muŋguambo mamamî wohî yangîrî ra hai tikîrîmarandî.

⁸ Ranîyu asu yimbu noufimbî sünambeahîndî nendî-mayu ranai ahandî fufunġî ra fufunġîmayu. Asu mamî moatükunî moanî adükarî hamîndî hai tikîrandeimbî nîmoei wafu hîmboyoweimbî ra sîrîwara-ambe pîfeyoanî mahano. Ranîyo asu sîrîwara mamî ngîmî bîdîfirî ranai horîmbofe tükümeŋeyo.

⁹ Ranîyo asu yangîrî nîngoweimbî moatükunî mamî ngîmî bîdîfirî-mayo sîrîwara-ambe ranai yîfîsafîyowohü asu sip mamî ngîmî bîdîfirî sîrîwara-ambe hei arîhündî ranai ranî-moatükunî ranambo nîmborî mafaoreandî.

¹⁰ Ranîyu asu ngîmî noufimbî sünambeahîndî nendî ranai ahandî fufunġî fufunġîmayu. Ranîyo mupui mamî adükarî ranai sîngarî hai nahurai yîyowohü sünambeahîndî fîrefoai hoe asu apoarîndîhorî hoe ngîmî bîdîfirî ranambe pîmayo.

¹¹ Mupui ranahandî ndürî ranana Hühütimbî Moatükunîyo. Hoe ngîmî bîdîfirî ranai hühütimbü tükümeŋeyowa nindou afîndî ranai sîmîndeihünda yîfîmayei sapo ai hühütimbü wambo.

¹² Asu yimbuyimbu noufimbî sünambeahîndî nendî ranai ahandî fufunġî fufunġîmayu. Asu hühîhamîndî ngîmîndambo, bîdîfirî amoamo ngîmîndambo, bîdîfirî mupui ranaheimbo harîmendüra asu ahei si ranai ngîmîndambo bîdîfirî nîmbîranġîmareandî. Ranîyo asu ranî-sîmboanî ngîmîndambo bîdîfirî siyo asu ngîmîndambo bîdîfirî nîmbî ra si akîdou amboa tüküfekoate-mayo.

¹³ Ranîyo asu ro hîmborayahane ndusîkorî nîmoamo youyu wakîmareandî ai puküna hoafîyuhü yahuya, “Hîpoanîmboembou-anei, hîpoanîmboembou-anei, hîpoanîmboembou-anei, nindou hîfîni anîmboei se! Sünambeahîndî nendî ngîmî ranai ahamundî fufunġî ranambo fufunġîndîmondanî, moaruwaimbofe moatükunî afîndî tükündîfemboe,” mehu.

9

Hondahüfimbî noufimbî sünambeahîndî nendî ai fufuñîmayu

¹ Hondahüfimbî noufimbî sünambeahîndî nendî-mayu ranai fufuñîmayuwa mupui ranai sünambeahîndî hifîna firefoai pîmayowa hoeimarîheandî. Ranîyo asu ahambo hifambe akîmî kaikoate raguhondü hanümbîmayo ranahandî yipurî sübüdrîhefembo kî masemündü.

² Mupui ranai kî ranambo hifambe-mayo ranahandî yipurî ra sübüdrîmarîhendamboyo, asu hasîheimî afîndî tüküme Feyo hai adükarî hifambe horombo nahurai. Hasîheimî tüküme Feyo ranînambo hüfîhamîndî asu sünü ranahambo gabudî-mafoareanda nîmbî mamaro.

³ Ranîyo asu wohî-yîtihi ranai hasîheimî ra hîniñgîrihi hehi hifîni pütapîmayei. Asu ai hifîniñdî ñgîniñdî aheimbo masagadüra arühüpoahündî nahurai nindoumbo kiarîmbohünda tükümehîndî.

⁴ “Se wohî, nîmî asu amurî moatükunî yangîrî hifîni burayo ranahambo ana moaruwaimbo-ndîhimboyei. Nga moanî sapo nindou daboe ahei gîrîbodî hamîndî-wamî God ai wand-anei yahombo moatükunî pefekoate-mayei ranaheimbo-anîmbo moaruwaimbo-ndîhindürî,” meho.

⁵ Wohî-yîtihi ana nindou ranaheimbo hîfokoefe-ndürîmbo hoafî ra moai yangoro, nga moanî aheimbo hondahüfimbî amoamo anîmbo afîndî hamîndî asübusî ndahündürî yaho hoafîmayondürî. Nga afîndî hamîndî asübusümbî ana sapo arühüpoahündî kiaroanî asübusayo nou-anîmbo rambîfeyowamboane.

⁶ Hondahüfimbî amoamo ranambe nindou ranai yîfîmbo yîfirîndei-mboyeisî, nga asu ai ñgîrî yîfirîndei. Ai yîfîmbo hohoanîmo-ndeimboyeisî, nga asu yîfî ranai aheimbo gübüsüboadearümboe.

⁷ Wohî-yîtihi ranai ana, sapo hos yîfiarîmbo hombo sei hehimbo rawehîndî nou-mayei. Ahei mbîroambe ana sapo adükarî bogorîndî at gorînambo nafümbî nahurai-ane amarondürî. Ranane asu ahei ñgusümboarî ranana nindou-yafe nahurai-ane.

⁸ Ahei mbîrînanî ranana nîmorehî-yei mbîrînanî nahurai hoandarîyo hayamboane asu yahafî ana adükarî pusi raion ahandî yahafî nahurai-anendürî.

⁹ Ahei mîsîndî ranana ainî-nambo nafümbî nîmînehoarî nahurai-anendürî gabudîfoa-reamboayo. Asu fihoafî ahei mbanendînambo ranana sapo nîmarîfondî hosîfîhî nafîyo kifeyoanî kife hüramîndî haya yîfiarîmbo füsühoasümbî ahei yahurai-ane.

¹⁰ Wohî-yîtihi ndînîndînambo kiarei arîhündî ranana sapo arühüpoahündî nahurai-anei. Asu ahei ndînîndî ranînambo nindoumbo hondahüfimbî amoamo asübusî sehi arîhündî.

¹¹ Ranî-moatükunî aheimbo ana sünambeahîndî nendî bogorîmbofi hayamboani hîfandarandürî. Sünambeahîndî nendî ranai ana sapo hifambe akîmî kaikoate ragu hamîndî hanîweimbi ranahambo hîfandandaimbî nindou-ani. Ahandî ndürî Hibru-yafe hoafînambo ana Abadon-ani. Asu Grik-yafe hoafînambo ana Aporion-ani. Hoafî ahandî nîmîndî ra moaruwaimbore-randeimb-ani.

¹² Weañgurühîdîdî tîñîrîfo afîndî ranai ana ndeara muñgumayo. Nga asu sünguna awi yimbu afîndî tîñîrîfo amboanî tükündafîne-amboyafe.

¹³ Sünambeahîndî nendî 6 noufimbî-mayu ranai fufuñî-mayuwamboyo, asu gorînambo nafümbî sesî mandîfe hasîhonî yimbuyimbu daburüdümbî Godîndî hangîfoanî manîmboei ranambeahîndî hoafî ranai tüküme Feyowa hîmborîmayahi.

¹⁴ Sünambeahîndî nendî 6 noufimbî fufuñîmbü-mayu ranahambo hoafî ranai yare hoafîyondowohü yahoya, “Sünambeahîndî nendî yimbuyimbu adükarî hoe ahandî ndürî Yufretis kîmî karabusîyafu anîngomo ranahamumbo koandîhawapura mbîhomond-amboane,” mehondo.

¹⁵ Ranıyo asu sünambeahındı nendı yimbuyimbu-memo ranahamumbo karabus-ambeahındı aboeda koamarıhoupara mahomo. Ai ndeara hapondanı, ndanı si, ndanı amoamo, ndanı hımbanıfihı nındou ıgımındambo bıdıfırı ranaheimbo hıfokofeındürımböhünda nafıründümo houmbo hıfandu manııgomo.

¹⁶ Ami ai hos ranıwamı nındou-memo ranana tapuiyoanı yimbu handret mirion-ane (200,000,000) mehomonda ro hımborımayahı.

¹⁷ Ranıyahı asu ro yafogoadınambo nahurai hos ranıyei asu nındou hos sowandümo homo-rundeimbı ra hoeimarıheandı. Ahamundı nımınehoarı mısındıhü magüdüdü ra hai imami nahurai hamburı-mayo, nımbandı asüdabo, asu anısühi safı nahurai mapaiaro. Hosı-yei mbıro ranana adükarı pusi raionındı mbıro nahuraiyo. Ranıyo asu ahei yahamonındı hai, hasıheimı, asu nımoei sarfa imamiayo nahurai ranai tüküfe haya maho hoııgo.

¹⁸ Ranıyo asu ıgımı moatükunı hai, hasıheimı, asu nımoei sarfa imamiayo nahurai hosı-yei yahamo tükümeıfeyo ranambo nımorehı nındowenihı ıgımındambo bıdıfırı-mayo ra moaruwaimbo-mareandı.

¹⁹ Hos ranahei ıgınındı referambo moatükunı ranana ahei yahamo asu sendanı ane amarondürı. Ahei sendı ranana amoasrı mbıro nahurayıondürı hayamboane asu ranınambo nındou moaruwaimbo-rıhindürı arıhündı.

²⁰ Nımorehı nındowenihı bıdıfırı moaruwai hamındı moatükunı ranambo hıfokofeındüra yıfıkoate-mayeı ai awı moai ahei hohoanımo ıgorü-süıgurıhındı. Asu moai tıkaı god sısamı ahei warına nafımarıhündı ranahambo daboadanambo-rıhindı. Asu ai moai moaruwai nendı hıfı ndanıhünda ranaheimbo ıgusüfo pefe hohoanımo ra hınııgırıhındı. Asu tıkaı sısamı god aheihoarı gor, sirfa, bras, nımoei, nımi bıdıfırı ranınambo nafımarıhünda hımborıyo, hoafı hımborıyo, asu hoahoııgo-rakoate-mayeı ranahambo amboa ai moai ıgusüfo pefihumbo hohoanımo ra hınııgırıhındı.

²¹ Asu nındou ranı-mayeı ranai sapo ai nındou hıfokoarıhi, tıbagırıhi, nımorehı sısıhımo, nındowenihı bırabırıyeı asu hımbühünıyeı marıhündı ranahambo amboanı ai moai hınııgırıhındühi aboedı hohoanımo süıgurıhındı, ııga wantı.

10

Sünambeahındı nendı mamı ai Sonımbı buk masagadowa masesu

¹ Ranıyahı asu ro hoeırıhinane, sünambeahındı nendı ıgınındı mamı ranai sünambe tüküfi haya makusu. Ai mburüııgainambo gabudıfoararı haya asu ahandı mbıro wafusıfoahü foforahoeımı ranai wakıyo tımararı. Ahandı ıgusümborı ana hüfıhamındı nahuraiyo asu ahandı tııarı yimbu ana hai nahuraiyo.

² Ai ahandı warambe buk akıdou skror* ra, ıııure waramberamündü hayamboıyo. Ranıyu ahandı warıhondü tııarı ra sırıwara-ambe türeandı asu kadüdü tııarı ra hıfıwamı tıımareandı.

³ Asu ai puküna hamındı raion hoafayo nou hoafımayu. Ai hoafıyu hayamboıyo-ane asu nımoamondı-hoafı 7-ambe ramındeımbımbı hoafımayu.

⁴ Nımoamondı-hoafı ranai hoafımayuwa ranı-sımborı ro ndeara ahei hoafı ra sürü papımbı yangırımayahı. ııga asu sünambeahındı hoafı mamı ranai hoafıyohü yahoya, “Nımoamondı-hoafı 7 hoafımayo ra se weindahııdo-wamboıyafı, ııga dıbonapı-ııdowandı. Asu se bukıfihı hoafı ra sürü papıııdamboıyafı,” mehöndıri.

⁵⁻⁶ Ranıyu sünambeahındı nendı sırıwara-ambe tııarı türe asu hıfıhü türe maranda hoeimarıhını-mayu ranai sünambe ahandı warıhondü warı nımoamore mbura God koadürümbı-koadürümbı anııııı ahandı ndürınambo anııııııı hoafımayu.

* **10:2:** Skror ra pepa hoandı nımiııarıfihı ıııamondıfeıııı-ane.

Ai sünü, hifi, siriwara asu munḡu moatükunî ranambe enḡoro ra nafimarandi. Sünambeahîndî nendî ai hoafiyuhü yahuya, “Ndeara God ai munḡu-moatükunî moendîfemboayu si ra munḡumbo yahomboane, ḡga asu ḡḡrî ai gedühî hîbada ḡgu.

⁷ ḡga asu 7 noufimbî sünambeahîndî nendî-mayu ranai ahandî fufuḡî fufuḡînduan-animbo, asu God ai ahandî hohoanîmoyu dîbo masîhendî ra moendî-ndeambui. Rani-moatükunî ranahamboyu ai ahandî ratüpurîyomo-rundeimbî asu hoafi hoafiyîmo-rundeimbî-memo ranahamumbo wataporîmbo-marapurî,” mehu.

⁸ Sünambeahîndî hoafi ro horombo hoafîmayowa hîmborî-marîhamîndîhî ranai asükaiyo hoafiyondîrühî yahoya, “Se ḡgafi buk akîdou skror sünambeahîndî nendî tîḡari siriwara-ambe türe asu hîfîhü türe haya anḡḡu ranahandî warîwamî boare ananḡo ra ndowandîfi,” meho.

⁹ Ranîyahî asu ro sünambeahîndî nendî-mayu ranahambo sowana ha buk akîdou ra mbîsenda sahehea düdumeheando. Ranîyu asu sîmborî wambo hoafiyundîrühî yahuya, “Se buk akîdou ra ndowandîfi mbunda dowadîfi. Rani-moatükunî ra sîhafî bodoambe dîdîhamîndîmboe. ḡga asu sîhafî yafambehü ana efu hoe nahurai aboedî aparîndîmboe,” mehundîrî.

¹⁰ Ranîyahî asu ro ahandî warambeahîndî buk akîdou-mayo ra sahamîndî hehea sahasîhane, rani-moatükunî ranai efu hoe nou wandî yafambehü aboedî aparîmayo. ḡga asu sahasî hînîḡḡrîhe heheamboyahane asu wandî bodoambe dîdîhamîmayo.

¹¹ Ranîyu asu wambo yare hoafiyundîrühî yahuya, “Asükaindafî se munḡuambo sirîhündî, hîfîhündî hoafi asu bogorî nîdou afîndî ranaheimbo nînî-moatükunî tüküfemboayo ra wataporîmbondandî,” mehundîrî.

11

Yimbu nîdou ai hoafi bokamarî-heneandî

¹ Ranîyo asu wambo sîmonḡorîfe-rambo nîmîhari nîmîndî nahurai sendîrî mbura hoafiyuhü yahuya, “Nîmîharî ranambo ḡgafi Godîndî worî asu ahambo sesî mandîfe hasîhonî ra sîmonḡorî-ndowandî. Asu nîdou dîdîyei worî ranambe amarei ranaheimbo tapuindafîndürî.

² ḡga asu Godîndî worî ranahandambo papî weindanî anîḡḡo ranana yowanî se sîmonḡorî-ndowamboyafi. Ranana sapo nîdou Suda-yafe ndîfo ranaheimbo hînîḡḡîmefeyo-ane. Ranî nîdou ranai-anîmbo Godîndî ḡgoafi adükarî ranahambo 42 amoamombo pühîndei kîkîmîboadi-himboyei.

³ Rananimbo asu ro nîdou koandîheheapîra afîndî hohoanîmo-yomombo hoearî güdüne hena wandî hoafîyaheimbî hoafi hoafombohünda kodamboyanî. Rananimbo ai Godîndî hoafi ra wataporîmbo-ndînamboyanî 1,260 si aho ranambe,” mehundîrî.

⁴ Nîdou yimbu ranai ana sapo orif nîmî yimbu asu ram hai yimbu munḡuambo hîfi ranahei Adükarî anḡḡu ranahandî hanḡîfoan-ane anîmbafanî.

⁵ Nîdou yimbu ranahafanîmbo düdi ai moaruwaimbo-fepîrîmbo ehu ana, asu ahafandî yahamo-nafi hai ranai tükündîfehü ranî-moatükunî ranambo ahafanîmbo moaruwaimbofe-pîrîmbo nîdou ranaheimbo hai tîkîrînda-ndürîmboe.

⁶ Ai ḡḡîndî sowandîfanîmbo-anafanî Godîndî hoafi bokarîhefembo sîmboanî sünambeahîndî hoe kosîwa kîkîhemîndîmbo ra. Asükai ai ḡḡîndî sowandîfanîmbo-anafanî hoe ra horî nahuraimbofe tüküfembo amboa. Asu hîfîndî nendî aheimbo moaruwai moatükunî refeyoanî moaruwaimbo-fendürîmbo amboa ahafandî hohoanîmo sḡḡu refembo asafanî ra randîneamboyanî.

⁷ Godîndî hoafi ra ndeara wataporîmborînî moendîneandan-anîmbo nîmambeahîndî nînîhondî hîfambe akîmî kai-koateimbî ranambeahîndî tüküfe

arandi ranai ai-bab+di+mba yifiar+ndi+mba. Ai ahafan+mba ngasundeapiri haya hifokoa-ndeapiri+mba.

⁸ Asu ahafandi yifi-nimoko ranai ngoafi ranahandi bogori nafini yagodi+mbayafani, sapo ahafandi Adukari n+mi keimbi kari+hendeimbi-fih+ tikorundumo pamaruwuri houmbo hifokoaruwurühi. Adukari ngoafi ranahambo kafeefe hoafi ranana Sodom asu Isipyo.

⁹ Munqua hifi+hündi nindou, mamami siri, mamami hoafümbi asu mamami fi-hoeari ai ngimiyo mbura ngorü sinambo hombo hüfün+mbayo ahafandi yifi-nimoko ra h+budundi+hü-piri+mboyeisi, nga asu ngiri hifi kandhipiri.

¹⁰ Hifi ndani+hündambo nindou ai hihifi-hihifi-ndeimboyei sapo nindou yimbu ai yifimefandi ranahambo. Ai sesesi-ndeihi hihifi-hihifi-ndeihi asu aboedi napo simbori saindeimboyei nindou yimbu God+ndi hoafi hoafiyafan+r+nandeimbi ai nindou ranaheimbo afindi hamindi t+ngirifo masab+nanduri ranimbo.

¹¹ Ngimiyo mbura ngorü sinambo hombo hüfün+mbayo yangiri n+ngombo yafui ra God ai koamafoareanda kosi ahafandi fiambemefeyowa ai botimefineanda, asu nindou munquambo ai ndarühi hoeiri+hipira mayowa yih+mbomaye.

¹² Raniyo asu God+ndi hoafi hoafiyafan+r+nandeimbi ai himbori-yafandane, sünambeah+ndi hoafi mam+ pukuna ahafan+mba hoafiyopirühi yahoya, “Mborai ndühi sühufani,” meho. Ahafan+mba hifokoa-mar+hipiri ai himboapoyeiane, asu ai mburi+ngai bitapirine hena sünambe mahahufani.

¹³ Asu rani-simboani hamindi hifi+he afindi ranai tüküfehüyo, adukari ngoafi ranahandambo mam+ b+di+fir+ b+refoai pütap+yowohü asu 9 b+di+fir+ n+ngohüyo 7,000 nimorehi nindowenih+ ra hifokoako-mafoareanduri. Nindou bod+mondi yangiri maniboadei ai yih+mboyeih+ God sünambe amaru ranahambo adukar-ani masei.

¹⁴ Yimbu noufimb+ t+ngirifo ranana ndeara munquyomboane, nga se himboriyei ngimi noufimb+ t+ngirifo ranai ndeara ak+mi tüküfembo yahomboane.

Sünambeah+ndi nendi 7 noufimb+ ai fufun+mayu

¹⁵ Raniyo asu sünambeah+ndi nendi 7 noufimb+ ai fufun+mayu. Raniyo asu sünambeah+ nindou afindi hoafi ranai pukuna hoafiyehi+ seiya, “Ng+n+ndi sem+ndi hefe munqua hifi ra hifand+mba ana s+hefi Adukari asu nindou s+hefi+mba aboedambofe-mun+mba kamafoariri Krai ahafand-ane, asu ai-an+mba koadürümbo-koadürümbo h+badambui,” masei

¹⁶ Raniyomo God+ndi hangifoan+ 24 boagiri nindou ahamundi n+mar+fond+wami mamarimo ranai hifi+ni yiri-yimbu pus+ru mbiro pütap+yomo mburu God+mba aboed-ani mehomo. Ai hoafiyomondühi yahomoya,

¹⁷ “Adukari, se God munquambo ng+n+ndeimb-anafi.

Seana haponda an+mbafi,

horombo man+mbafi!

Sihafi ng+n+ndi ra sowandifi hawa

asu munquambo hifi piyafi hawa hifandara hafi

ranahambo s+hambo ro hihifar+hun+ni.

¹⁸ Hifi ndani+hünda nindou ai ng+n+ndimaye

sapo sihafi ng+n+ndimbo si ra tükümegefeyowa,

asu yifiyeimbi nindou aheimbo yibobo-fendür+mba si ranambo tükümegefeyowa.

Sihafi ratüpur+yomo-rundeimbi,

sihafi hoafi hoafiyomo-rundeimbi asu

sihafi munquambo nindou ak+douyo adukariyo sapo s+hambo yih+imboar+hün+ni

ranaheimbo aboedi moatükun+ saimbo si ra tüküfemboane.

Nga asu nindou dɪdɪyei hifi moaruwaimbo-marɪhindi ranaheimbo moaruwaimbo-fendurimbo si ranɪ amboa ndeara tükufemboane,” mehomu.

¹⁹ Sünambeahɪ Godɪndɪ worɪ ranahandɪ yipurɪ ra sübüdɪhoehü asu ahandɪ nendimbo hoafɪ firamündü masɪhendɪ bokis ra weindahmayowa hoeimarɪhindi. Ranɪyo wabürüsüyo wakɪreandühɪ asu fuyowohüyo nimoamonɪndɪ hoafɪ ai pai kapeihü kɪkɪrandühɪyo asu hɪfɪhe tüküfehü kɪfohɪ nimoeyi nahurai pütapɪmayo.

12

Son ai nimorehɪ asu amoasɪrɪ adükarɪ hoeimareapɪrɪ

¹ Ranɪyo asu sünambe moanɪ ranɪ-poanimbo moatükunɪ ranai tüküme Feyo. Ranɪ-moatükunɪ ranana nimorehɪ mamɪ ranaiyo. Ai hüfɪhamɪndɪ hoearimbore güde hayamboyo asu amoamo ahandɪ yirüfoendɪ hoarehɪ pare mbura, 12 mupui atimbore ahandɪ mbıroambe kɪkɪfoare hayamboyo tükufe manıngo.

² Nimorehɪ ranai ranümbıyo hayamboyo asu nımorɪ wakemındımbo asübusɪ ranai ahambo tüküme Feyo ndowa asübusımbo hoafɪ karıhoaimarandɪ.

³ Ramefeyowamboyo asu moanɪ ranɪ-poanimbo moatükunɪ ıgorü ranai sünambe tüküme Feyo. Ranɪ-moatükunɪ ramefeyo ranana moanɪ adükarɪ hamɪndɪ amoasɪrɪ hamburıyu 7 mbıroweimbɪ, asu 10 daburüdümbıyu haya ahandɪ mbıro mamamɪ ranıwamɪ at 7 kɪbodırıfoare hayamboyo tüküfi manıngu.

⁴ Ahandɪ sendɪ ranambo ıgımɪ bıdɪfırɪ mupui kifihüramündɪ huhüyo asu sünambeahɪndɪ hıfına fırbadı-mafoareandɪ. Ranıyo asu amoasɪrɪ ranai nimorehı-mayo ranahandɪ fıkmɪ manıngu nımorɪ ra wakındamındoanɪ mbundıhe dagadı yahuhaya.

⁵ Ranıyo asu nimorehɪ ranai nindowenihɪ nımorɪ wakımarımındo. Nindowenihɪ nımorɪ ranai-anımbo adükarımbondıfı haya muıguambo hıfıhündɪ nendɪ ranaheimbo ain nımıharɪ ndemündü haya hıbadarümbui. Nimorehɪ ranai nımorɪ ra wakımaramındo-amboyo asu nımorɪ ra kosıründümo houmbo God asu ahandɪ nımarı-fondɪ sowana mahafomo.

⁶ Ranıyo asu nimorehɪ ranai fefoai haya nımı wohı fııkoate-reandühɪ maho. Sapo God ai ahambo 1,260 si ranambe nııgowanɪ hıfandımboane yahuhaya ıgoafɪ dıdıboadore hınııgımareandɪ ranınambo.

⁷⁻⁸ Ranıyo asu yıfıarɪ ranai sünambe pomarıhoaiyo. Ranıyo sünambeahɪndɪ nendɪ bogorɪ Maiker ai ahandɪ sünambeahɪndɪ nendı-memo ranı-babıdımbo amoasɪrɪ afındı-mayu ranı-babıdı yıfıarımemo. Asu amoasɪrɪ ai asükaiyu ahandɪ nendı-babıdımbo hıhırıyafu yıfıarımemo. Nga amoasɪrɪ adükarı-mayu ranahambo yıfıarambe ıgasündüwurɪ houmbo, asu ahandɪ nendı-babıdımbo sünambe gedühı nııngombo yowanɪ yahomo hemafoarupurı.

⁹ Ranıyomo Godɪndɪ sünambeahɪndɪ nendı-memo ranai amoasɪrɪ afındı-mayu ranahambo sowarındümo hıfına pımarüwurı. Amoasɪrɪ ranai ana horombodıdı hondüyo haya ahamboya, “Satan hıfı ndanıhünda nindou papı-hoafıra-randeimbani,” masei. Ai hıfınındı nindou muıguambo tıkai hoafıyu-randeimbani. Ranıyo ahambo ahandɪ sünambeahɪndɪ nendı-memo ranı-babıdımbo sünambeahɪndɪ hıfına hemafoarupurı.

¹⁰ Ranıyo asu ro hımborıyahane sünambeahı hoafı ranai puküna yare hoafıyowohü yahoya,

“Hapo-ana God ai sıhefımbo aboedambofe-munımbo ra ndeara tüküfemboane.

Hapo-ana nindou God ai dıbonıyu hınııgımarırɪ ranahambo bogor-ani yahu nafuiyumboani!

Sapo nindou düdi ai Godɪndɪ hımbıoahü nüıgumbo

sihēfi wandafi mamī nīm̄bi-nīm̄bisi papī-hoafīrandūrī arandi
ranahambo sūnambeahīndī hīhairūndūmo masafoarūwuri.

¹¹ Sihēfi wandafi-mamī ana Sipsip Nīm̄orīndī horī
asu ahandī hoafī anīhondūmbo wataporīm̄borīhū marīhūndī
ranīnamboyēi ai amoasīrī-dībo yifiarīyēi taborī-marīhehindī.

Nindou ranī-mayēi ranai ahei fimbo hohoanīmo-koate
asu hoafī anīhondūmbo wataporīm̄bo-marīhūndī
ranīnamboyēi amoasīrī-dībo yifiarīyēi taborī-marīhehindī.

Nindou ranī-mayēi ranai yīfīm̄bo yīhīm̄bokoate-mayēi.

¹² Ranīm̄bo-hūndambo-anīm̄bo sūnū asu sūnambeahīndī nend-anemo
se hīhīfī-hīhīfīndīmo!

Nga hīfī asu sīrīwara se hīpoanīm̄boembou-anafe.

Satan ai ndeara ranīhū kusūmbo wambo asu ahambo ŋgusūfo asūrīrūhane.

Ai ranīhū nīŋgombo ra gedūhīyopoanī,
ŋga bodīfo-ane ranīm̄bo fīfīreamboani,”
meho.

¹³ Amoasīrī adūkarī-mayu ranai ahambo hīfīna hemafoarūwuri ra ndare hoeire-
andani mayoamboyu asu sapo nīm̄orehī nindowenihi nīm̄orī wakīmarīm̄indo rana-
hambo pare wamara hu.

¹⁴ Nga asu nīm̄orehī ranahambo meso mbanendī nahurai masahūndo. Mba-
nendī yimbu ranambo-anīm̄bo ai nindou nīŋgokoate-reandūhī amoasīrī adūkarī
ranahambo dīdīm̄ombo diboai haya ŋgomboe. Asu ranīhū ŋgo nīŋgowan-anīm̄bo
ŋgīmī hīm̄banīyo haya 6 amoamo ahambo hībadīhūndūhī sesī ndahūndomboyēi.

¹⁵ Ranīyo asu nīm̄orehī ranahamboya hohoambu ranambo semīndī
mbīhowamboane yahuhaya amoasīrī ahandī yahamonīndī hohoambu
kamafoareandī.

¹⁶ Ai ramareandīyosī, ŋga asu hīfī ranai nīm̄orehī ranahambo mafarīhendī.
Hīfī ranai yafadū boamareanda amoasīrīndī yahamonīndī hoe tūkūmefeyo ra
sīrīm̄afoareandī.

¹⁷⁻¹⁸ Ranīyo asu amoasīrī adūkarī ranai yare hoeireanda mayowa nīm̄orehī
ranahambo ŋgīnīndīmarandī. Asu ai nīm̄orehī-mayo ranahandī ahuirīhoandī-
mayēi, sapo nindou dīdīyēi Godīndī ahīnūmbī hoafī asu Sisasīndī hoafī sūŋgurīhi-
rīhūndeimbī, ranaheimbo sowana ai-babīdīm̄bo yifiarīm̄bo yahuhaya mahu.

13

¹ Ranīyu asu amoasīrī adūkarī ranai sīrīwara gudi pimaramīndo ranīwamī
manīŋgu

Nīm̄ambeahīndī nīnīhondī yimbu tūkūmefīneandī

Ranīyahī asu ro hoeirīheanda moaruwai hīm̄boyoweimbī nīnīhondī mamī ranai
sīrīwara-ambeahīndī tūkūfe masīfo. Ranī-moatūkunī ra 10 daburūdūmbūyo haya
asu 7 mbīroweimbūyo. Daburūdū mamamī ra adūkarī bogorī nindoundī at nahurai
nīnoumayo. Asu ahandī mbīro mamamī ranīwamī sūrū papīm̄ayo, ranana Godīm̄bo
tīrīfoefī hoafīyo.

² Nīnīhondī tūkūmefeyowa hoeimarīheandī-mayo ranai ana adūkarī pusi
tītīborandeimbī repat nahuraiyo. Ahandī tīŋarī ra adūkarī nīnīhondī bea nahuraiyo.
Asu yafambe ahandī ra mare raionīndī nahuraiyo. Ranahamboyo amoasīrī adūkarī-
mayu ranai ahandī-mayo ŋgīnīndī, asu adūkarī bogorīndī nīm̄arī-fondī asu adūkarī
bogorī moatūkunī ra masagado.

³ Nīnīhondī-mayo ranahandī mbīro ŋgorū ranana moanī pisaonambo-marundī
ra yīfīm̄bo-mbuimbīyosī, ŋga asu ahandī masīmei mamaro ranana dīkīrīmefeyo.

Munnguambo hifinindî nindou ranai ranî-moatükunî ramefeyo ranahambo hepünahi hehi asu ahambo süngumarîhü hehi.

⁴ Ranîyei asu munnguambo hifinindî nindou ranai amoasîrî adükarî-mayu rana-hambo hohoanîmo parîhindühî seiya, adükar-ani sapo aiyu nînhondî-mayo rana-hambo hifandîmbohünda nginindî masagado. Asu ai nînhondî-mayo ranahambo amboanî hohoanîmo parîhindühî seiya, “Düdi nîmambeahîndî nînhondî ndahura-iyua? Asu didai nînhondî ndanahambo ngu pande haya yifiarîmanda?” masei.

⁵ Ranîyu asu God ai nînhondî ranahambo yare hîningîmareanda hoafî afîndî-afîndîyo wakîreandühî Godîmbo tîrîfoarerühî hoafîmendo. Ranîyu asu ai ahambo ranî-moatükunî ra refembo 42 amoamo yangîrî hîningîmareandî.

⁶ Ranîyo asu ranî-moatükunî-mayo ranai Godîmbo, ahandî nîmarîfondî asu ahandî nendî sünambe amarei ranaheimbo amboa tîrîfoefe hoafîyu marandî.

⁷ Ranîyo ahambo God ai hîningîmareanda ahandî nendî-babîdîmbo yifiarî-mayeia asu ai yifiarî ra titaboarî-mafoareandî. Asu ai mungua sîrî, hîfîhündî, hoafeimbî, fi-hoearî ranaheimbo hifandîyondürî hombo, randowandî mehundo.

⁸ Rananîmbo nindou munnguambo hifî ndanîhü anîmboei ranai nîmambeahîndî nînhondî-mayo ranahambo ngusüfo pandîhimboyei. God hifî sünü nafîkoate-yuambe Sipsip Nîmorî hîfokoamarüwuri ranahandî koadürümbo-koadürümbo yangîrî nîngombo buk ranambe ndürî papîmareandî. Ranambe ahei ndürî pefekoate-maye ranai ana nîmambeahîndî nînhondî ranahambo ngusüfo pandîhimboyei.

⁹ Nindou didîyei ai hîmboambembaye ana, hoafî nda hîmborîndei.

¹⁰ Nindou didîyei sapo aheimbo mbuimündîndürî karabusî-fendürîmbo-maye ranahaimbo mbuimündîndürî karabusîfe-ndürîmboane. Asu nindou düdi ai sapo pisao yihümîndî-mayo ranambo hîfokoefimboani meho, ranana pisao yihümîndî ranambo hîfokoefimboani. Yahurai moatükunî tükündîfeyoanî ana, asu Godîndî nendî ai ahei anîhondümböfe hohoanîmo ra kîkîhîsafî-rîhümündî hehi mbînîmboei-amboane, meho.

¹¹ Ranîyo asu ro hoeirîheandane, moaruwai hîmboyoweimbî nînhondî ngorü ai hîfambeahîndî tükîfe masîfo. Ranî-moatükunî ra Sipsip Nîmorîndî daburüdü nahurai yimbu ahandî mbîrowamî hîningîreapîrî hayamboyo, nga ai adükarî amoasîrî nahurai hoafîmayo.

¹² Ai adükarî hamîndî nginindî weangurühîdidî nînhondîndî-mayo semîndî hayamboane asu haponda ahandî fondahü ai ranî-süngure arandî. Ai hifî asu nindou ranîwamî anîmboei ranaheimbo weangurühîdidî nînhondî masîmei afîndeimbî yifîmbo yangîrî-mayo ranahambo ngusüfo pefembohünda hütî-hütî-marandürî.

¹³ Yimbu noufimbî nîmambeahîndî nînhondî ranai adükarî hamîndî hepünîfeimbî moatükunî ramareandî. Ai nindou munnguambo ahei hîmboahü ramareanda hai ranai sünambeahîndî tükîfe haya hifîna makoso.

¹⁴ God ai yîni mehua nindou ranaheimbo tîkai hoafîyondürühî weangurühîdidî nînhondî ranahandî hîmboahü hepünîfeimbî moatükunî ramareandî. Yimbu noufimbî nînhondî-mayo ranai nindou ranaheimbo yahoya, sapo horombo nînhondî pisaonambo hîtîmaranda masîmeimbü-mayo, nga ai haponda yangîrî anîngo ranahandî sîsamî nafîndîhü mbundîhü asu ahambo hohoanîmo-mbeahündo-wamboane, meho.

¹⁵ God ai yîni mehua yimbu noufimbî ranai weangurühîdidî nînhondî sîsamî ranahambo yangîrî nîngombo yafui masagado. Rananîmbo asu sîsamî ranai wat-aporîyohümü nindou didîyei ahambo ngusüfo pefekoate-aye ranahaimbo hîfokoandürâ yifîmbîyei-amboane, meho.

¹⁶ Nindou munnguambo akîdou, adükarî, napo afîndeimbî, napo-koateimbü, moanî ratüpuriyei rîhündeiimbî asu kaki semîndîmbo ratüpuriyei rîhündeiimbî ranaheimbo

ahei warihondü warani asu ahei giribodi hamindi wami sürü pefendürimbo hütihüti-marandüri.

¹⁷ Nindou mamai ai-amboa ngiriri kakinambo pemindu asu ngiriri kakifihimbo ndendi, nga nindou düdi ahandifihisi sürü apeningo rani yanggiri animbo randeambui. Sürü ranana ninihondü ahandi ndür-ane asu namba ranahandi ndür-ane.

¹⁸ Ndanana aboedififirife hohoanimo-ane. Nindou düdi ai aboedififireandeimbayuna, ai ninihondü ranahandi ndürinimindi ra tapuimbiyu-wamboane. Sapo sürü ranana nindoundi ndürisüngunamboane. Ranahandi namba sürü ranana 666-ane.

14

Sipsip Nimorindi nindou ai simbori heirü heirayei

¹ Ro asükaiya hoeirihand-ane 144,000 nindou ai Saion nimoei wafu-ambe Sipsip Nimoribabidimbo manimboei. Sipsip Nimorisi asu ahandi afindandi ndürira aheigiribodi hamindifihisi papimarandi.

² Raniyo ro himboriyahani sünambe hoe amündürifuwayo asu nimoamondihoafinahuraimayo. Raniyo asu ro himboriyahani gita fandunda hoafayo nahuraihoafimayo.

³ Nindou ranai Godindi nimarifondi hangifoani, yimbuyimbu yanggiri niingoweimbi asu boagiri nindou-yomondi himboahü simbori heirü mamihairümayei. Nindou 144,000 God ai hifinidanihündambo nindou-yafe mbusümonindi masemündündürirani yanggiranimbo heirü ra fifirindihimboyei.

⁴ Nindou ranana moai nimorehi dibombo apomo, nga moani sürühoeimbi hamindanemo. Muḅguambo hifinahi Sipsip Nimorisi huwaninindou ranai ahambo süngurüwuri homo arundi. God ai nindou ranahamumbo hifinidanihündamboyomondi mbusümonindi maningomonda masepurimüdu. Ahamumbo boatei ndeara sepuri-mündümboani Sipsip Nimorisi asu God ahafandi yanggiri niingombohünda.

⁵ Ai moai tikai hoafiyomo-rundi, nga aiana hütikoate-anemo.

Sünambeahindi nendi ngimi ai hoafi wataporimbo-marundi

⁶ Ro hoeirihinaniyo sünambeahindi nendi ngörü ai nimoamo youyu wakimareandi. Ai yanggiri koadürükoadürümbo niingombo hoafinindou muḅguambo aheimbo wataporiyondürimbo semündü hayamboyu. Muḅguambo hifihündi, muḅguambo fihoeareimbi, muḅguambo mamisiri, muḅguambo mamihofeimbi ranaheimbo muḅguambo wataporimboyondürimbo semündi hayamboyu.

⁷ Ai pukünambo yare hoafiyuhü yahuya, “God ai nindou-yei hohoanimo yibobofembo si ra ndeara tükifemboane, nga asu ranimbo-hündambo animbo yihimbondeihiahambo aboed-animbisefimboane. Aiyu sünü, hifisi, siriwara, asu feamongo hoe nafimarandi ranimbo-hündambo-animbo ngüsüfo pandihori,” mehu.

⁸ Yimbu noufimbisünambeahindi nendi ai weangurühididi ramefiyu ahandi süngu ai yahuya, “Adükari ngoafi Babiron ana moaruwaimbo-mefeyo. Anihondane! Muḅgunambo moaruwaimbo-mefeyo. Adükari ngoafi Babiron ramareandüra nimorehisisihimo asu nindowenihibirabiriyei marihündi. Ai nginindi wain hoe sagadürani simindei hehi hihindi hohoanimoayei nahurai-ayei ranimbo God ai nginindi-ndandürümbui,” mehu.

⁹⁻¹⁰ Asükai sünambeahindi nendi ngörü ai ngörü yimbu ramefi-neandi nou ramefiyu. Ai puküna hoafiyuhü yahuya, “Nindou didyei ai nimbambeahindi ninihondü asu ahandi sisami ranahambo ngüsüfo pararihindi ana, aheigiribodi hamindifihisi asu warihondü warani sürü apaiaro ana, ai rani-poanimbo wain hoe mbisimindeiamboane. Waini hoe ranana Godindi hürüt-ane. God ai ngirini nginindi wain ra hoeambe kandeandi, nga wani. Ai ahandi hürütü ra moaruwai-mbofe hoe simindihipiri

ranambe kande dagadürani ndim+ndeimboyei. Asu nindou nin+hondimbo ngusüfo parihi ar+hündi, sünambeah+ndi aboedi ham+ndi nindou asu Sipsip Nimori ahamundi himboahü, ranaheimbo hai asu sarfa nimoei hai hufü hondü ran+nambo t+ñ+rifo af+ndi mb+isagadür-amboane.

¹¹ Hai ranahandambo hasiheimi aheimbo t+ñ+rifo asagadüri ranai koadürümbo-koadürümbo gafomoe. Sapo nindou nin+hondü asu ahandi sisami ranahambo ngusüfo pamar+hindi, asu ahandi ndüri sürü masahümündi ranana ngiri fi handihi nimandei,” mehu.

¹² Ranimbo-hündambo God+ndi nendi ai ahandi hoafi himbori-yei süngur+hindühi asu Sisasimbo an+hondümbo-ar+horü hei ai aboedamboyahi ngin+ndi mb+nimboei-amboane.

¹³ Ro himboriyaha sünambe yafambe mamü ai hoafiyohü yahoya, “Se sürü nda papirandi: Haponda asu sünguna nindou didiyei Adükari+di+bo an+boadei ranai yifayei ana, ai hihifi-hihifimbeyei-amboane,” meho. Yifafi Aboedi ai-amboani yahoya, “An+hond-ane. Sapo ai ratüpurü af+ndi t+ñ+rifomayei ra hin+ngirihi hehi moani warü handihi nimandeimboyei ranimbo-hünda. Asu ai ngiri moani ngei, nga aboedi hohoanimo ai ramar+hindi ra-kapeihü ngeimboyei,” meho

Hifi ndan+hündambo sesi yimungu-remindimbo si

¹⁴ Asukai ro himboyah+nd-amboyo mbur+ngai kifohi-wami nindou mamü Nindou Hondü nahurai mamaruwa hoeimar+hini. Ai adükari bogor+ndi at gor+nambo nafiyoweimbi-mb+ro-ambe kikifoare sarif yih+m+ndi semündü haya mamaru.

¹⁵ Asu sünambeah+ndi nendi ngorü ai God+ndi worambeah+ndi tüküfi sünü nindou mbur+ngai-wami mamaru ranahambo puküna m+ngiyu hoafiyuhü yahuya, “Sihafi sarif ndowandifi hawa sesi hifin+ndi ra yimunguri-ndandifi, nga ndeara sesi ra yimungurimbo si-ane,” mehundo.

¹⁶ Ran+yo nindou sapo mbur+ngai-wami mamaru ranai ahandi sarif semündü haya sesi hifin+ndi rani yimungure-m+ndimbo mahanu.

¹⁷ Asukai sünambeah+ndi nendi ngorü ai God+ndi worü ra hin+ngire haya tüküfi masünu. Ai-amboani sarif semündü hayamboyu.

¹⁸ Asukai sünambeah+ndi nendi ngorü hai hifandira-randeimbi-mayu ranai Godimbo sesi mandife sihefe-rambo hasihoni-mayo ra hin+ngire haya masüfu. Ai sünambeah+ndi nendi ngorü-mayu sarif yih+m+ndi masemündu ranahambo puküna hoafiyuhü yahuya, “Sihafi sarif yih+m+ndi ndowandifi hawa wain hisi ra hifitiri-ndandifi mamini digawandi, nga ndeara wofü hisi ra süfiyomboane,” mehundo.

¹⁹ Sünambeah+ndi nendi ranai sarif semündü haya amofi hanü wain hisi ra hifitiramündi mamini-re masihendi. Waini hisi-mayo ra God+ndi hürütümbi nimoei hipiri wain hisi ndün+yo boboe sem+ndimbo-mayo ranambe pütimefiyu.

²⁰ Asu ai wain hisi-mayo ra adükari ngoafi himborani tüküyafu homo hipiri-mayo ranambe ndün+rund-an+yo horü ranai 300 kiromita nahurai maho. Asu horü tüküfe maho, ra nindou simongor+feyoani ngusümboarühü nahurai mahafo.

15

Bidifiranambo t+ñ+rifo

¹ Ro sünambe hoeir+heandane, rani-poanimbo moaruwai ham+ndi hepün+feimbi moatükunü tükimefeyo. Sünambeah+ndi nendi 7 ranai nindumbo moaruwaimbofembo moaruwai ham+ndi moatükunü 7 sowandümo mamarümo. Rani-moatükunü ranai munguayo ana, God+ndi hürütü ndeara bidifiranamboane, nga asu ngiri asukai yahurai tükündifeyo.

² Ranıyo asu ro karasinambo nafümbi nahurai sirıwara-ambe hai bitapıre tüküme Feyowa hoeimarıheandı. Nındou yifıarambe ıgıınıdı nımboeimbo nımambeahıdı nınıhındı, ahandı sısamı, asu ahandı ndürı namba ranahambo hıfınambo-marıhındı. Ai ahei gita God masagadıı ra fufurıhümüdü hehi karasinambo nafümbi nahurai sirıwara ranı-kımı manımböei.

³ Asu Moses, Godıdı ratüpurı ratüpurıyu-randeimbı asu Sipsip Nımorı-mayu ahafandı heırü ndahurai heırümıyeı.

“Adükarı, seana God muıguambo ıgıınıdı nımındıh-anafı.

Se hepünıfeimbı moatükunı ratüpurıyafı-randeimb-anafı.

Se muıgua nındou-yafe bogorı adükarı-anafı.

Sıhafı hohoanımo mbumüdü hındüyo haya anıhındü hamınd-anafı.

⁴ Adükarı, muıguambo nındou sıhambo ahınındeıhı sıhafı ndürı ranahambo aboedani mbıseımboıyeı.

Seana sürühoeimbı hamınd-anafı.

Muıguambo hıfıhüdü nındou sıhambo sowana dıdeı ıgüsüfo pandıhi-nınımböıyeı.

Sapo sıhafı mbumüdü ratüpurı ramarowandı ra fufurıhümüdü hehi karasinambo nafümbi nahurai sirıwara ranı-kımı manımböei,”

maseı.

⁵ Asükayıa sünambe hımböyahüdüdamboıyo Godımbö hoafı femıdı sıhefe worı ranahandı ahınümbı worı safambe ra sübüdü-marıhoayowa hoeimarıheandı.

⁶ Asu sünambeahıdı nendı 7-memo ranai nındoumbö moaruwaimbo-fembo moatükunı 7 masowandümo. Ai hoearı aboedı afısaho-koate hımböarambe forıhoeimbı güdü mburu asu gorınambo nafümbı ret ahamüdü mısındıhü hıhıru hınııgıru hou serıworı safambe tüküyafu masınımo.

⁷ Asu yımbuyımbu yangrı nııgöweimbı moatükunı-ndambo mamı ranai sünambeahıdı nendı 7 ahamumbo gorınambo nafıyöweimbı dıs 7 masagapurı. Ranımoatükunı masagapurı ranana Godıdı koadürü-koadürümbö yangrı-randeimbı hürütü foeröweimbı dısıyo.

⁸ Godıdı hımböamupuımbö-randeimbı asu ıgıınıdı ranahandı hasıheimı ranai ahandı worambe güre haya meıgoro. Asu ıgırı nındou mamı amboanı ahandı worı ranambe kebuendı, ıga wanı. Ai hıbadıhüdüanı sünambeahıdı nendı ranai nındou moaruwaimbofe moatükunı ra moendı-ndüdüanı-anımbö kebohımböıyeı.

16

Sünambeahıdı nendı 7 ai Godıdı hürütü 7 hıpırambe foeröweimbı kamafoarundı

¹ Ranıyo asu ro hımböryahanıyo Godıdı worı ranambeahıdı hoafı mamı sünambeahıdı nendı 7-memo ahamumbo puküna hoafıyöwohü yahöya, “Se ıgömo Godıdı hürütü 7-dısambe afoero ra hıfıhü kaböadüdü,” meho.

² Ranıyo asu mamı noufımbı sünambeahıdı nendı-mayu ranai hu ahandı dıs Godıdı hürütü foafüsümbı ra kamafoareandı. Ranıyo nındou sapo yangrı nıııgöweimbı moatükunı ranahandı sısamımbö ıgüsüfo pamarıhındı, asu ahandı sürü ahei gırıbodı hamındıfıhı parıhındeımbı-mıyeı, asu ranaheıfıhı moaruwai hamındı asübüsümbı masımeı tüküme Feyödüdü.

³ Ranıyo asu yımbu noufımbı sünambeahıdı nendı-mayu ranai ahandı dıs ra hu sirıwara-ambe kamafoareandı. Ranıyo asu hoe ranai nındou yıfıyoanı yıwıhoe nahurai tüküfeyöwohüyo asu muıguambo yangrı nıııgöweimbı moatükunı sirıwara-ambeahıdı ranai yıfı-safımayö.

⁴ Ranıyo asu ıgımı noufımbı sünambeahıdı nendı-mayu ranai ahandı dıs ra hu hoe asu apoarındıhorı forıhoayo-ambe kamafoareandı. Ranıyo muıguambo hoe ranai horı nahurai tüküme Feyö.

⁵ Ran+yo asu ro h+imbor+yahane, s+unambeah+indi nendi mun+guambo hoe ranahambo hifandandeimbi+mayu ranai yare hoafi+yuhü yahuya,

“O God, seana aboedi ham+ind-anafi,

Haponda se an+imbafi asu horombo man+imbaf-ane.

Ti+ri+fo yi+bobofe se h+ifina kafoaro arandi ra mbumund-ane.

⁶ Nindou di+di+yei ai si+hafi nindou ranaheimbo

asu si+hafi hoafi hoafi+yomo-rundeimbi+ambo h+fokoa-mar+hindüri

ranaheimbo hori kamefoendi ra aheimbo si+m+ndi+mbohünda masabadüri.

Se rani+moatükuni aheimbo ramar+wandüri ra sapo

ai ni+ni+moatükuni+yo ramar+hind rani si+mogodühi+mboane,”

mehu.

⁷ Ran+yahi asu asukai h+imbor+yahane, God+imbo sesi mandife sihefe hasihoni ranambeah+indi hoafi mam+ hoafi+yohü yahoya, “Yini, Adükar+ God, seana Mun+guambo Ng+n+ndeimb-anafi. Se nindou ranaheimbo pap+hoafarandüri ranana ai moani an+hondü hondüyo hayambo asu mbumundi saf-ane,” meho.

⁸ Ran+yu asu yimbuyimbu noufimb+ s+unambeah+indi nendi-mayu ranai ahandi dis hüf+ham+indi-wami kamafoareandi. Ran+yu God ai hüf+ham+indi ng+n+ndi masagado nindou h+ifini ranaheimbo hai nahurai ti+kiri+yo-ndüri+mbohünda.

⁹ Nindou ranaheimbo ng+n+ndi ham+indi hüfü ranai tagiri+marandüramboyei asu ai seiya, “God ndan-ani mun+gua moatükuni moaruwaimbofembo ng+n+ndi ra hifandarandi,” sei hehi ahandi ndüri moaruwaimbo-mar+hindi. Nga asu nindou ranai moai ahei moaruwai hohoanimo ra hi+ni+ngiri+hindühi God+imbo aboed-ani sei, nga wani.

¹⁰ Ran+yu asu hondahüfimb+ noufimb+ s+unambeah+indi nendi-mayu ranai ahandi dis ra ni+mambeah+indi ni+ni+hondi adükar+ bogor+ndi ni+mar+fondi rani+wami kamafoareandi. Ran+yo asu nindou mun+guambo ni+ni+hondi hifandirandi rani+wami nimb+ pi+yowohüyo asu ai asübus+ af+ndi sahümündih+ ahei teifi kiki+mar+hündi.

¹¹ Ran+yei asu aheimbo asübus+ af+ndi tüküfendürüh+ mas+mei ni+noumendürambo God+imbo moaruwai-moaruwaimbo-mar+hori. Nga asu ai moai ahei moaruwai hohoanimo süngufe ra hi+ni+ngiri+hindi.

¹² Ran+yu asu 6 noufimb+ s+unambeah+indi nendi-mayu ranai ahandi dis ra hoe adükar+ Yufretisi+mayo ranambe kamafoareandi. Ran+yo asu hoe ranai ng+n+reandühi+yo bogori nindou hüf+ham+indi süfuan+poedi si+fombo-memo ranahamumbo nafi ra megoro.

¹³ Ran+yahi asu ro hoeir+heandane, moaruwai nendi ng+imi ranai koaikoai nahurai adükar+ amosiri, ni+mambeah+indi ni+ni+hondi, asu God+ndi hoafi tikai hoafi+yurandeimbi ranahei yahamo-nafi tükümehindi.

¹⁴ Aiana moaruwai nendi hepün+feimbi ham+indi moatükuni rarihi ari+hündi rananei. Moaruwai nendi ranai ana bogori nindou h+ifi hifandu-rundeimbi+ambo sowana hei ari+hündi. Sapo bogori nindou ranahamundi ami mamambefepura God Mun+guambo Adükar+ Ng+n+ndi hifandirandi ranahandi bidifiran+ sihi yi+fiar+mbohünda.

¹⁵ Adükar+ ai yahuya, “Awi se h+imbor+yei! Ro h+ümbühünümb+ nindou nahurai tükündaheamboyahi! Nga nindou düdi ai apokoate yangiri ni+marümb+ ahandi hoeari ra wud+poapore hifandarandi ana, hi+hifi-h+hi+fimbiyu-wamboane. Sapo ranan+imbo ai ngiri nindou af+ndi h+imboahü safi yangiri hoahoanguhü ahandi fimbo amoan+ng+ndu,” mehu.

¹⁶ Ran+yomo asu moaruwai nendi ng+imi+mayeri ranai bogori nindou-memo ranahamumbo h+ifi mam+ Hibru-yafe hoafi+nambo Armagedon rani+hü mamüh+fepur+imbo sahüpurümüdi mahei.

¹⁷ Ranıyo asu 7 noufimbı sünambeahındı nendi-mayu ranai ahandı dis hıprı ra nımoamo sünambe kamafoareandı. Ranıyo asu hoafı mamı ranai puküna Godındı muŋguambo moatükunı hıfandıyo nımarımbo fondı ranıwamındı hoafıyowohü yahoya, “Muŋgu-moatükunı ra ndeara muŋguyomboane,” meho.

¹⁸ Ranıyo asu wabürüsü afındı ranai bıre hınıŋırera wakıreandühiyo asu nımoamondı hoafı ranai pai kameihı kıkırandühiyo hıfıhe afındı ranai moanı moaruwai hamındı tükümeŋeyo. God ai nındou nafırandambe ana hıfıhe ranai moai yahurai tükümeŋeyo, ŋga haponda tükümeŋeyo ranana moanı moaruwai hamındıyo.

¹⁹ Ranıyo asu adükarı hamındı ŋgoafı ranai ŋgımımbore bumareandı. Ranıyo asu muŋguambo hıfıyei adükarı ŋgoafı madaburo-mayo ranı amboa moaruwaimbomareandı. Sapo God ai Babiron ŋgoafı amboa moaruwaimbomareandı. Sapo God ai Babiron ŋgoafı ranahambo hohoanımo puramündühiyo asu ai ahambo ahandı-mayo kap ranambe wain hoe ra sımındımbı masagado. Wainı hoe ranana sapo God ahandı ŋgıńındı hamındı hürütü ranıyo.

²⁰ Ranıyo asu muŋguambo airan ranai dıbonapıfoendühiyo, asu nımoai wafu ranamboanı moai hoeırıhındı.

²¹ Asu ŋgıńındı ŋgısıhari ais nımoai nahurai sünambeahındı 50 kirogram nımboreımbı ranai nındou-yeiwamı pütapıyowohü ranaheimbo moaruwaimbomareandı. Ranımbıyei asu nındou ranai seiya, “Ro nımbıoyefı moaruwaimboehundı,” sei hehi Godımbı moaruwai-moaruwaimbımarıhorı.

17

Nindowenihı bırabırıyo-randeımbı nımorehı

¹ Ranıyo asu sünambeahındı nendi mamı sapo dis 7 fufurundümo-ndeımbı-memo ranambeahındı-mayu ranai wambo-so kusü hoafıyundırühi yahuya, “Awi se mborai sıńıf-anımbı nımorehı nindowenihı bırabırıyo-randeımbı bogorı-mayo ranahambo tıŋırıfo adükarı tükefendo ra nafıındahanıńı-mboyahı. Nımorehı ranai ana ŋgoafı adükarı hoe hari afoafuso ranı-kımane anıŋgo.

² Muŋguambo hıfı ranıhünda adükarı bogorı nındou ranai nımorehı ranı babıdı moaruwai hohoanımomemo. Ranıyei asu hıfı ndanıhünda nındou ranai-amboa nımorehı ranı-babıdı moaruwai hohoanımo ra süngumarundı. Ranımbıyomo asu nındou ranai ŋgusüfo mamıkarı-marapurı ai nındou wain hoe sımındı hefe rawehındı nou,” mehu.

³ Ranıyahı asu Yıfiáfı Aboedı ranai wambo fıambe fıarife ŋgıńıma-ramındındıra asu sünambeahındı nendi-mayu ranai wambo semündündırı haya nımi wohı fıırıkıoate-reandühi mahu. Ranıhü tükıyaheandühi hoeırıheandane, nımorehı mamı ranai nımbıbeahındı nıńıhondı hamburı ranıwamı mamaro. Nıńıhondı-mayo ranahandıfıhı ana ndürı afındı sürü papıyo hınıŋıfıeyoane manıŋgo. Ndürı ranana Godımbı moaruwaimbofe hoafıyo papımayo. Nıńıhondı-mayo ranai 7 mbıroweımbıyo haya asu 10 daburüdümbıyo.

⁴ Nımorehı ranai ana bogorı-yafe asüdabombü asu hamburı hoearı güde mbura, ranı-poanımbı yihuruyo haya gor asu nımoai kıkı afındı-fıhı semındıweımbınambo nafıyoweımbı, foefembo moatükunı yihururamındı hayamboyo manıŋgo. Gorınambo nafıyoweımbı kap ranambe moaruwai moatükunı ai anamındıhoandı bırabırı-mayo ranahandı afısafo foafusoweımbı semındı haya manıŋgo, sapo ai anamındıhoandı bırabırı-mayo rambo-hünda.

⁵ Nımorehı ranahandı gırıbodı hamındıfıhı moanı ranı-poanımbı dıbohındı ndürı sürü paru hınıŋımarundı ranai yare hoafıyowohü yahoya,

‘DIBOHÜNDI HOAFI BABIRON NĠGOAFI ADÜKARI NINDOWENIHI BIRABIRIYEIMBI
NĠMOREHI ASU MUŊGUAMBO MOARUWAI HOHOANĠMO HONDÜ HIFI
NDANĠHÜNDAMBO ENĠGORO RANAHEI HOND-ANE’,

meho.

⁶ NĠmorehi ranaiyo GodĠndi nendi-yei asu SisasiĠmbo anĠhondüĠmbo süŋgurĠhoreimbi Ġfokoarearü marandi ranahei-mayo horĠ ra siĠmĠndi haya mamĠkarĠ-mayowa ro hoeimarĠheandi.

RanĠyahĠ asu ro ranĠ-moatükunĠ ranahambo hepünaheandühĠ afĠndi hohoanĠmo-mayahĠ.

⁷ RanĠyu asu sünambeahĠndi nendi ranai düdufĠndi-rühĠ yahuya, “Se nĠmboe hepünefoandühĠ afĠndi hohoanĠmoayafa? Awi ro siĠhambo nĠmambeahĠndi nĠnĠhondi asu nĠmorehi ranahambo semĠndi ho arandi ranahafe dĠbohĠndi hoafi nĠmĠndi ra hoafĠndahanĠnĠ-mboyahĠ. NĠmambeahĠndi nĠnĠhondi ranana sapo 7 mbĠro-weimbiyo haya asu 10 daburüdümbi-mayo-ane.

⁸ NĠmambeahĠndi nĠnĠhondiĠmbo yangĠrĠ manĠŋgowa hoeimarowand-anesi, ŋga asu hapondanana wani. Ai ndeara sapo Ġfifambe akĠmi kaikoate moanĠ raguhamĠndi hanĠweimbi ranambeahĠndi tüküfembo yangĠr-ane. Ŋga asu ŋgĠrĠ amitata ahambo moaruwaimbo-fembohünda dĠbonapĠndifeyo. God ai Ġfifi sünü nafĠrand-ambe nindou dĠdiyei koadürüĠmbo-koadürüĠmbo yangĠrĠ nĠboadeimboyei ranahei ndürĠ ra bukambe sürü papĠmarandi. Nindou ĠfifĠnĠ anĠmboei ranahei ndürĠ buk ranambe pefe siĠhefekoate-mayo ranai-anĠmbo randĠhi nĠmambeahĠndi nĠnĠhondi ranahambo hoeindĠhindanĠ-wanĠ hepünĠndahi-mboyei. RanĠ-moatükunĠ ra horombo yangĠrĠ manĠŋgoyosi, ŋga hapondan-ana moai nĠŋgo, ŋga asu süŋgunambo asükaindo tükündĠfemboe.

⁹ NdanĠ hoafi ndanana nindou düdi ai fifĠreandeimbi-mayu ranahamboane: MbĠro 7 ranahandi siĠsami ranana Ġfifi wafuyo asu nĠmorehi-mayo ranai ranĠwami nĠmarĠ arandi. Asu ranĠ-moatükunĠ ra adükari bogorĠ nindou 7 amboan-anemo.

¹⁰ Ranane asu hondahüyafundeimbi (5) adükari bogorĠ nindou yĠfĠmemo-anemo mamĠ ai mbamarü asu ŋgorü ai awi moai bogorĠmbofi tüküfiyu. Tüküfekoate-mayu ranai tükĠndĠfiyuwanĠ ai moanĠ akĠdou bodĠfohö yangĠrĠ nüŋgumbui.

¹¹ Sapo nĠmambeahĠndi nĠnĠhondi horombo manĠŋgo-yosi, ŋga asu hapondanĠ ana moai nĠŋgo. Ai-anĠmbo ahandĠhoarĠ ranana 8 noufimbĠ bogorĠmbo-ndĠfemboesi, ŋga asu aiana sapo nĠnĠhondi 7 ranambeahĠnd-ane. Ŋga asu ahambo ana süŋgunambo God ai moaruwaimbo-ndearümbui.

¹² Sapo 10 daburüdümbi hoeimarowandĠ ranana 10 adükari bogorĠ nindou-yomo asu ai awi moai muŋguambo moatükunĠ ĠfifandĠyo hombo ra piyomo houmbo Ġfifandundi. Ŋga ahamumbo amboanĠ God ai ŋgĠnĠndi dagapurĠmbui. BodĠfohö nĠmambeahĠndi nĠnĠhondi-mayo ra-babĠdĠmbo adükari bogorĠ nindoumbondafu Ġfifandu nĠŋgomboemo.

¹³ BogorĠ nindou ranahamundĠ ratüpurĠ hohoanĠmo ranana moanĠ mam-ane. Rananemo ai ahamundĠ ŋgĠnĠndi asu ndürĠ adükari ra nĠmambeahĠndi nĠnĠhondi ranahambo masabudo.

¹⁴ Ai Sipsip NĠmorĠ ranĠ-babĠdĠmbo yifiarĠ-ndĠmboemo. Ŋga asu Sipsip NĠmorĠ ai yifiarĠ ra taborĠndi-hoembui. Aiana adükari-yomondi adükari-ani asu adükari bogorĠ-yomondi adükari bogor-ani. Asu ahandĠ nendi ranaheimboya mborai mehündüra tükĠmehinda wand-anei yahu kafaore ĠnĠŋgi-mareandüra ahandĠ hoafi süŋguarĠhind-anĠmbo yifiarĠ ra taborĠndi-hehimboyei,” mehu.

¹⁵ SünambeahĠndi nendi ai asükaiyu wambo hoafĠyundĠrühĠ yahuya, “NindowenihĠ birabirĠyo-randeimbi nĠmorehi nĠmarümbi hoe se hoeimarowandĠ ranana nindou-anei. Ai muŋgua ĠfifĠhündi, muŋgua fi-hoearĠ, muŋgua mamami hoafümbi asu muŋgua nindou afĠndi mafandĠhindĠ ranĠyei.

¹⁶ Se 10 daburüdümbi nımambeahındi nınihondi hoeimarowandı ai-anımbo nımorehi ranahambo yıboaruko-ndihindühi ahandi nıne napo ahambo sowahi engoro ra mbiriıboadi-hindühi hoeari hiriıboadi-hindoani asu safi yangiri nımandımboe. Rananımbo asu ai ahandi fisafi ra dagüdindowohü hai-ambe muıguna mandıhimboyei.

¹⁷ Rani-moatükuni ra God ahandıhoariyu ahamundi ngusüfoambe refembo hoanımbo masagapuri raniyo asu ahamundi-mayo ngınındi ra nımambeahındi nınihondi ranahambo masabudo. Ai muıgua hifi ra hibadiyo hombo God ai ahandi hoafımayu süngu muıgua moatükuni anıhondü tüküfemboayo rani si tüküfe simboani.

¹⁸ Nımorehi se hoeimarowandı ranana adükarı ngoafi sapo hifinındi adükarı bogori nindou ranahamumbo hifandapuri arandı raniyo,” mehu.

18

God ai Babiron ngoafi Adükarı ra moaruwaimbo-mareandı

¹ Rani-moatükuni ranai refehayamboyoane, sünambeahındi nendi ngorü ranai sünambeahındi tüküfi makusuwa hoeimarıhini. Ai ngınındi hamındi hondüyu haya asu ahandi ngınındi hamındi si ranambo muıguambo hifi ra si boakıma-foareandı.

² Asu ai puküna hoafıyuhü yahuya,

“Adükarı ngoafi Babiron ai hifini pımayo! Ai hifini pımayo!

Ai moaruwai nendi ranahei ngoaf-ane.

Rani-poanımbı rani-poanımbı moaruwai ndu ranai-amboanı ranihü amarei.

³ Nımorehi Babiron rani-babıdımbı muıguambo nindou ranai moaruwai hoanımomemo

nindou ai wain hoe simındımo houmbo mamıkarı hohoanımomemo nou.

Muıguambo adükarı bogori nindou hifi ndanıhündambo amboanı ai-dıbo moaruwai hohoanımomemo.

Asu kaki semındi ratüpurı ratüpurıyomo-rundeımbi nindou amboanı

ahandı-mayo moaruwai hamındi hohoanımo rani-fihındi kaki afındi

sowandümo houmbo

kaki afındeımbi nindou tükümeıfundı,”

mehu.

⁴ Raniyo asu hoafi mamı sünambeahındi makosowa himborıyahane, ai yare hoafıyowohü yahoya,

“Wandı nindou se ngoafi ranambeahındi aboedühi tüküyahi!

Se ai moaruwai hohoanımoayo rani-süngu-ndıhimboyei, nga yowanı.

Asu se ai tııriıfo asemındo ranambe-ndahimboyei, nga yowanı!

⁵ Ahandı moaruwai hohoanımo ratüpurımayo ra nımoamo sünü ngasünde-amboane.

Ranane asu God ai nımorehi ranahandı moaruwai hamındi hohoanımo ranahambo moai mıtanıramüdu.

⁶ Ai sıheimbo ramareandıri rani-sımogodühi simborı se ahambo randıhındi.

Nımorehi ranai sapo muıguambo moatükuni moaruwai ramareandı rani-sımogodühi nandıhi ndahüdu.

Nımorehi ranai sıheimbo wain hoe ra ngınındi hamındi kare masagadırimbo asu se ahambo wain yimbumbore ngınındi hamındi kandıhi ndahüdu.

⁷ Nımorehi ranai ahandı borıyohü asu napo afındeımbi-mayo rani-sımogodühi ahambo asübusı afındi ndahüdoanı aranımbeyo-wamboane.

Ai ahandı fi ranımbı borıyohü yahoya,

‘Roana adükarı bogorımbı-yaheamboanahi nda amarıhi!

Ro ngıri aranındahi, nga wanı,’ meho.

⁸ Ranımbı-hündambo-anımbo awi ngorü-sımbıanı ana ahambo moaruwai hamındi moatükuni,

masime, arani-hoafi, sesi-koate nimar, muŋguambo rani-moatükun ranambo
nikonda digemboe.

Asu hai ahambo tikirindamboe

sapo Adükari God ai-animbo ahambo yibobondeambui ai nginindi hamind-ani.

⁹ Hifi ndanihündambo adükari bogori nindou-memo ranai nimorehi rani-
babidimbo nimorehi sisihimo-yomondühi ai moani moaruwai hamindi afindi
sowandümo maningomo. Ranimbo-hündambo-animbo adükari bogori nindou ranai
nimorehi ranahambo hai tikirandühi ranahandi hasheimi ahafo ranahambo
hoeindundani-wani aranindimondühi ngusüfohu war purükündümboemo.

¹⁰ Nindou ranai anguni safi ahandi fikimi ningokoate ningomboemo sapo ai asübusi
ranambefembo yihimbombo. Asu ai hoafindomondühi animboya,

‘Hipoanimboembou-ane! Hipoanimboemou-ane!

Babiron ngoafi adükari ra!

Se ngoafi adükari hamindi-yafi hawa asu nginindi hamind-anafi!

Nimehinou God ai sishambo tihirifo saganinimboani,’

mehomo.

¹¹ Hifi ndanihündambo nindou kaki semindimbo ratüpur ratüpuriyomo-
rundeimbi-memo ranai-amboani ahambo aranindimboemo sapo nindou ahamundi
napo ra semindimbo wanimewambo.

¹² Sapo ahamundi napo ranana ini nda: gor, sirfa, nimoie kaki adükari hamindifih
semündümbi, aboedi hamindi yaman, kifohi hoeari nginindi aboedi, rani-poanimbo
hoeari hamburi, sirika nginindi hoeari. Asu rani-poani nimi fisingarü aboedümbi,
muŋguambo aboedi moatükun erefan yahafinambo nafyo-weimbihündi, muŋgu
moatükun nimi kaki afindifih pemiyoweimbihündinambo nafyo-weimbihündi.
Asu nginindi kapa bras, ain asu nimoie aboedi sürü-sürüyo-weimbinaambo nafyo-
weimbihündi.

¹³ Asu bidifiri napo yahurai. Sesi fisingarümbi moatükun sinamon, kosendi mbai,
fisingarümbi mbimbirai, wowondümbi moatükun aboedi fisingarümbi, sanda, wain,
sesimbo wer, kifohi praua asu nimbandi praua, burmakau, sipsip, hos, ahandi
nimarifondi kameih, nindou kaki-koate ratüpuriyomo-ndeimbi asu nindou yifi-
arambe sowandümo-ndüreimbi muŋguambo moatükun ra ngiri asukai pemindomo.

¹⁴ Kaki semindimbo ratüpuriyomo-rundeimbi ranai nimorehimbo
hoafiyomondowohü yahomoya, ‘Muŋgu aboedi moatükun se shoefi hawa wand-
ane masafi ranana ndeara sishambo hiningireanini haya dibonapi-mefeyo. Asu
muŋguambo aboedi sesi kaki afindifih semündümbi asu muŋguambo yihuruyimindi
napo aboedi shafi menjoro-mayo ranamboani ndeara sishambo hiningireanini haya
awarimarhoayo. Asu muŋguambo rani-moatükun ra ngiri se yahurai asukaindafi
hoeindowandi,’ mehomo.

¹⁵ Sapo kaki semindi ratüpur ratüpuriyomo-rundeimbi ai adükari ngoafi ranihü
ningomombo rani-fihindi kaki afindeimbi-memo ranai ngoafi ra anguni safi
ningomboemo ai afindi tihirifo asemindo ranambefembo yihimbombo wambo.

¹⁶ Nga asu aiana araniyomondühi afindi hohoanimomemo. Ai randu hoafi-
ndimondühi animboya,

‘Hipoanimboembou-ane! Hipoanimboembou-ane! Adükari ngoafi ra.

Horombo ai kifohi hoeari aboedi, rani-poanimbo hoeari hamburi yihuru-
ramindi,

asu gor, nimoie ranambo nafyo-weimbi moatükun, aboedi hamindi yaman
yihururamindi raraora-hayambo maningomayo-ane!

¹⁷ Asu nimehinou muŋguambo aboedi nginindi moatükun ra awarimarhendi!”
mbisimboemo.

Munḡuambo sip sowandümo homo-rundeimbî, nindou sipambe fareahi ḡgorü ḡgoafîni hei-rîhündei, sipambe nîmarîmombo, sip ranahambo hîfandîru homo-rundeimbî asu nindou dîdemo sîrîwara-ambe kakî semîndî ratûpurî ratûpurîyomo-rundeimbî nindou munḡuambo ai Babiron ḡgoafî ranî-kîmî nîḡgo-koate anḡuni-safi manîmboei.

¹⁸ Rananîmbo asu ai Babiron ranahambo hai imaminambo tîkîrîrandühi hasîheimî ahafo ranahambo hoeirîhindanî mayowa hasîhei-mayei. 'Moai ḡgorü ḡgoafî adûkarî Babiron yahurai nanḡo!' masei.

¹⁹ Ai ahei mbirowami dîdîbudî pütîyahindühi arani-hîmboahoyeihi seiya, 'Hîpoanîmboembou-ane! Hîpoanîmboembou-ane! Babiron ḡgoafî adûkarî!

Moaruwai hamîndî ahambo tükîmefeyo.

Nindou dîdemo ai sip sîhoundeimbî-memo ranai sîrîwara-ambe sowandümo homondühi

kakî afîndeimbî nindoumbo-yafu tükîmefundî ḡgoafî ranahandî kakî afîndî ranambo!

Asu munḡuambo moatükunî afîndî ahandî ra awarî-marîhoayo,' masei.

²⁰ God ai Babiron ranahambo moaruwaimbo-mareandî ranîmboane asu sünü se-anafî, Godîndî nindou se-anei, Kraisîndî hoafî sowandümo homo-rundeimbî nindou-anemo, Godîndî hoafî hoafîyomo-rundeimb-anemo munḡuambo se hîhîfî-hîhîfîndei.

God ai ahambo tîḡrîfo masagado sapo sîmborî sîheimbo ramareandürî süḡgumbo," meho.

²¹ Ranîyu sünambeahîndî nendî-mayu ranai wit nokoyo-rambo nahurai afîndîkokoe nîmoei semündü botîre haya sîrîwara-ambe pireandühi hoafîyuhü yahuya,

"Ndahurai-anîmbo Babiron ḡgoafî adûkarî ranamboanî pukûna pindîfeyowanî gadowohümbö ḡḡrî asükaindo hoeindîhindî.

²² Babiron se, nindou gita fandu, heirüdei, mbonî faifaindîmo

asu inafaindîmo rarao-ndundanî

sîhafî mbusümo ḡḡrî nindou ai asükaindei hîmborîndei ndühündî!

Ranî-poanîmbo ratûpurîyomo-rundeimbî ai

sîhafî mbusümo ranî ratûpurîndîmo ndunda ḡḡrî asükaindo hoeindîfeyo.

Asu wit nîkombo nîmoei ranai ḡḡrî asükaindo

sîhafî mbusümo wit nîkondandühi hoafîndowanî hîmborîndei ndühündî.

²³ Asu sîhafî mbusümo ḡḡrî asükaindo

ram hai ranai sindoanî hoeindîfeyo.

Sîhafî mbusümo nîndouwenihî ai nîmorehî semîndîmboayu-ane

asu nîmorehî ai nîndouwenihî semîndîmboayo-ane

hoafî ra ḡḡrî asükai tükündîfeyowanî hîmborîndo ndandî.

Sîhafî kakî semîndîmbo ratûpurî ratûpurîyomo-rundeimbî nindou ranai ana

munḡuambo hîfî ranahambo ḡḡsündu houmbo ndeara moanî ḡḡnîndî hamîndî hond-anemo.

ḡḡa asu se sîhafî tîbagî ḡḡnîndî ranamboyafî munḡuambo hîfîhündî nindou ranaheimbo wosîhoafî hoafî-mayafîndürî!

²⁴ Godîndî hoafî hoafîyomo-rundeimbî-yomondî horî asu Godîndî nindou ranahei horî ranai Babiron ḡgoafî ranîhü meḡgoro.

Yînî, sapo nindou aheimbo ai hîfî ndanîhü hîfokoa-mareandürî ranahei horîyo ḡgoafî ranîhü meḡgoro,"

mehu.

19

Babiron ḡgoafî ranai moaruwaimbo-mefeyowa nindou ai ranîmbo hîhîfî-hîhîfîmayei

¹ Ro nindou afɪndɪ sɪnambeahɪ hoafɪ pukɪna kamarɪhehinda hɪmborɪmayahɪ. Ai rarɪhi hoafɪyeihɪ seiya,

“God ai sɪhefɪmbo aboedambo-reamuneimb-ani.

Ndɪrɪ adɪkarɪ asu muŋguambo ŋgɪnɪndɪ ranana sɪhefɪ God ranahandɪ yangɪr-ane!

² God ai anɪhondɪ asu mbumundɪ hohoanɪmo sɪngure nindoumbo yɪbobore arandɪ. Nindowenihɪ bɪrabɪryo-randeimbɪ ranai muŋguambo nindou ranaheimbo ahandɪ nindowenihɪ bɪrabɪrɪ hohoanɪmo ranambo moaruwaimbo-mareandɪrɪ.

God ai nɪmorehɪ ranahambo sɪmborɪ tɪŋɪrɪfo masagado

nɪmboe ai Godɪndɪ ratɪpurɪyomo-rundeimbɪ nindou hɪfokoamarɪpurɪ ranɪmbo-hɪnda,”

masei.

³ Asɪkaiyei ai pukɪna hoafɪyeihɪ seiya,

“Godɪmbo adɪkar-ani yahomboane!

Hai Babiron ŋgoafɪ adɪkarɪ ranahambo tɪkɪrarandɪ ranahandambo hasɪheimɪ ranai moanɪ yare koadɪrɪmbo-koadɪrɪmbo ahafo,”

masei.

⁴ Ranɪyo 24 boagɪrɪ asu yangɪrɪ nɪŋgoweimbɪ moatɪkunɪ ranai hɪfɪnɪ pɪtɪpɪyei nɪmareimbo God sapo ahandɪ adɪkarɪ bogorɪ nɪmarɪfondɪ ranɪwamɪ amaru rana-hambo hohoanɪmo yahɪndowohɪ ŋgusɪfo pamarɪhorɪ. Ai rarɪhi hoafɪyeihɪ seiya,

“Godɪmbo adɪkar-ani yahomboane! Nga anɪhondɪ-ane!”

masei.

⁵ Ranɪyo asu adɪkarɪ bogorɪndɪ fondɪ-mayo ranambeahɪndɪ hoafɪ ranai tɪkɪfeyowohɪ yahoya,

“Muŋguambo nindou, Godɪndɪ ratɪpurɪyei-rɪhɪndeimbɪ se sɪhefɪ God ranahambo aboed-ani mbɪsei.

Moanɪ nindou-aneɪ asu ndɪreimb-aneɪ se muŋguambo ahambo aboed-ani mbɪsei,”

meho.

Sipsip Nɪmorɪ ai nɪmorehɪhɪfɪhɪ sesɪ afɪndɪ tɪkɪmefeyo

⁶ Ranɪyahɪ asu nindou afɪndɪ fandambo yanggorombo hoafɪ afɪndɪ tɪkɪfembo nahurai hɪmborɪmayahɪ. Ranɪ-moatɪkunɪ ranai ana sapo hoe amɪndɪrɪ yigɪdayo nahurai hɪmboyo asu nɪmoamondɪ hoafɪ mbuayo nahuraiyo tɪkɪmefeyo. Ro hɪmborɪyaha ai rarɪhi hoafɪyeihɪ seiya,

“Godɪmbo adɪkar-ani yahomboane!

Sapo Adɪkarɪ God sɪhefɪ ai muŋguambo ŋgɪnɪndɪ ra hɪfandarandɪ!

⁷ Haponda awi sɪhɪrɪ hɪhɪfɪ-hɪhɪfɪndefɪhɪ adɪkar-ani mbɪsefɪmboane.

Sapo Sipsip Nɪmorɪ ranai nɪmorehɪ semɪndɪmboayu ranɪ si ra ndeara tɪkɪfemboane.

Asu ahandɪ nɪmorɪrehɪ ranai ndeara nafɪramɪ-ndɪmboane amaro.

⁸ God ai nɪmorehɪ ranahambo moanɪ aboedɪ hamɪndɪ hoearɪ hɪmboarambe forɪhoaiweimbɪ gɪdɪfembohɪnda sagadomboani,”

masei. (Sapo hoearɪ aboedɪ ranana Godɪndɪ nendɪ mbumundɪ ratɪpurɪ ho-hoanɪmoayeɪ ranahandɪ sɪsamɪ nahurai-ane.)

⁹ Ranɪyu asu sɪnambeahɪndɪ nendɪ mamɪ ai hoafɪyundɪrɪhɪ yahuya, “Se ra sɪrɪ papɪrandɪhɪ anɪmboya, Sipsip Nɪmorɪ ai nɪmorehɪ semɪndɪhɪ sesɪ afɪndɪ sesesɪ-mayeɪ ranambe God ai nindou ranaheimbo se dɪgɪsi mehɪndɪrɪ ranai ana hɪhɪfɪ-hɪhɪfɪmbeɪyei-amboane.” Asɪkaiyu yare hoafɪyundɪrɪhɪ yahuya, “Ndanɪ hoafɪ ndanana Godɪndɪ anɪhondɪ hoafɪ hond-ane,” mehu.

¹⁰ Ranɪyahɪ asu ro ahambo hohoanɪmo-mbohɪnda yirɪ yimbu pusɪrɪhe mamarɪhɪ. Nga ai hoafɪyundɪrɪhɪ yahuya, “Refepoanɪ! Ro-amboanɪ se asu sɪhafɪ wandafɪ babɪdɪmbo sɪhɪrɪ Sisasɪndɪ-mayo hoafɪ anɪhondɪmbo-rɪhɪndeimb-aneɪ. Nga se

Godimbo yangir-animbo hohoanimo pandiwori. Hoafi Sisas weindahimareandi ranai nindou nginindi sagapur arandi Godindi hoafi hoafimbohünda,” mehu.

Nindou kifohi hosi-wami mamaru

¹¹ Ranıyo asu ro himboyahane, sünambe yipurı ranai sübüdihoi yangrowohüyo hos kifohi ranai manıngowa hoeimarıheandı. Hos semündü hu-randeimbı nindou ranıwami mamaru ranahandı ndürı ra yahurai-ane: ‘Ratüpurı ndore hıfanda-randeimb-ani’. Asu, ‘Anıhondü hohoanimo süngure-randeimb-ani’. Sapo ai nindou ranaheimbo yıbobofe asu yıfiarı hohoanimo ra ai moanı mbumundı hohoanimo megoro ranı-süngu-ani rawareandı.

¹² Ahandı himboarı ana hai nahurıyowohüyo asu adükarı bogorı nindou-yafe at afındı ahandı mbıroambe nınoumayo. Ahandıfihı ndürı sürü pefe hınıngıfeyowa mapaiaro ranahambo nindou amurı ai moai fıfırıfeyo, ıga moanı ahandıhoarı yangır-ani fıfıreamboayu.

¹³ Ai hoandarı hoarı magüdeandı ranana hor-ambe foefe himındümbıyo magüdeandı. Ahandı ndürı ranana, ‘Godındı Hoaf-ane.’

¹⁴ Ranıyomo asu sünambeahındı ami ranai kifohi hoarı moanı aboedı hamındı ra fıhü yihururündımo houmbo kifohi hosi-wami nınouyomo houmbo ahambo süngumarürı homo.

¹⁵ Muıguambo hıfı ranaheimbo hıfınambo-fendürımbı ami-yomondı pisao nahurai yihümındı hamındı ahandı yahamonafı tüküfe mbumarandı. Ai ain nımınımı ranambo-anımbı muıguambo hıfı ranahambo hıbadambui. Rananımbı asu ai wain hoe boboe ra wain boboembo fondı ranambe tınarınambo bubütükündambui. Ranımoatükunı ranana sapo God muıguambo ngınındı hıfandandeimbımayu ranahandı muıguna moaruwai hamındı ngınındı hohoanimo ranane.

¹⁶ Ahandı hoandarı hoarı-mayo ranıfihıyo asu ıgehurıfihıyo ndürı ra sürü pefe hınıngıfeyoanı mapaiaro. Ndürı ranai yare hoafıyowohü yahoya, “Bogorı nindou-yomondı Bogorı asu adükarı nindou-yomondı Adükar-ani,” meho.

¹⁷ Ranıyahı asu himboyahünda sünambeahındı nendı ranai hüfıhamındı fıhı botıfı manııguwa hoeimarıhını. Ranıyu asu ai ndu sünü wafusıfohü youmemo rana-hamumbo puküna hoafıyupurühi yahuya, “Godındı adükarı sesesi ndanıfihı mborai sıfomo fandu mamühıyafu!

¹⁸ Mborai sıfomo adükarı bogorı nindou-yafe safı, ami bogorı-yomondı safı, ngınındı nindou-yomondı safı, hos safı, asu hos sowandümo homo-rundeimbı-yomondı safı, ra muıguambo sowasümo. Muıguambo nindou-yafe safı, moanı ratüpurıyomo-rundeimbı nindou-yomondı-mayo asu kaki semındı ratüpurıyomundeimbı-yomondı-mayo, adükarı nindou asu akıdou nindou-yomondı-mayo safı ra muıguambo sowasümo,” mehu.

¹⁹ Ranıyahı asu himboyahünda, nımambeahındı nınıhondı asu adükarı bogorı nindou hıfı ndanıhünda ahei amiyomo ranai fandu gugurımarunda hoeimarıheandı. Nindou sapo kifohi hosi-mayo ranıwami nımarümbı semündü ahu rananı asu ahandı ami rananemo ranı-babıdımbo yıfiarımbo ranai fandu gugurımarundı.

²⁰ Nımambeahındı nınıhondı-mayo asu Godındı hoafi tıkai hoafıyu-randeimbı nindou-mayu ranıdıbo ai muıguambo tıkai hepünıfeimbı moatükunı rarıne-marınanđı ranı-yımbumbo mbumarıpündümo. Nindou nımambeahındı nınıhondı-mayo ranahandı himboahü hepünıfeimbı moatükunı rarerandühi asu ranı hohoanimo sünguyu ai nindou ranaheimbo wosıhoaforı hoafıyundürı marandı. Ranıyei asu ai nımambeahındı nınıhondı-mayo ranahandı ndürı sahümündihı asu ai sısamı ranahambo hohoanimo parıhi marıhündı. Ranımboyo asu nımambeahındı nınıhondı-mayo ranıyo asu Godındı hoafi tıkai hoafıyu-randeimbımayu ranıyu

ahafan+imbo yang+ri n+mbafanda sowapündümo wafusüriho hai sarfa n+moeinambo tik+ra-randeimb+mayo ranambe pimarup+ri.

²¹ Raniyu asu nindou sapo kifoh+ hosi-wam+ n+marümbö ahand+ yahamo pisao yihüm+ndi tüküfe mbumarand+ ranambo ami bod+mond+ ranahamumbo hifokoako-mafoareapur+. Raniyo asu muᅅguambo ndu ranai ahamund+ safi sahüsimbo bodo tük+mehind+.

20

Satan ai 1,000 h+mban+ karabusambe manüᅅgu

¹ Raniyah+ asu ro n+mböa h+mböyahünda sünambeah+ndi nendi mam+ ranai sünambeah+ndi tüküfi haya sapo hifi ambe ndih+ ragu hoeife-koateyo-randeimb+ rana-hand+ yipur+ ki asu sen n+mboreimbü waramberamündü makusüwa hoeimar+hini+.

² Raniyu asu ai amoas+ri af+ndi ranahambo mbumaramündu. Amoas+ri ranai ana sapo horombod+di hondü-mayo-ane. Ai sapo muᅅguambo nindou ranaheimbo papi+hoaf+randür+ hoanᅅu-randeimb+ Satan-ani. Raniyu asu sünambeah+ndi nendi-mayu ranai ahambo sen+nambo hüputüpur+herü mbura 1,000 h+mban+ h+n+ᅅg+marir+.

³ Raniyu ai ahambo hifambe ragu han+weimb+mayo ranambe pirira mahanu. Nafitambe pare mbura kinambo kik+re pap+ramünd+ yowan+imbo h+n+ᅅg+mareandi+. Ranan+imbo ai muᅅguambo hifi+hündi ranaheimbo ᅅg+ri wos+hoaf+ri hoaf+ndundür+. Ahambo refi h+n+ᅅg+fiyuan+ nünᅅgumbo 1,000 h+mban+ muᅅguyo-ambe-an+imbo tükündüfi ak+dou yang+ri nünᅅgumbui.

⁴ Raniyo asu bogori nindou-yafe n+mar+imbo fond+ ranai bur+mayowa hoeimar+heandi+. Fond+ ran+wam+ mamar+mo-memo ranahamumbo y+boboferambo ᅅg+n+ndi masagapur+. Asu asükai sapo nindou Sisas+imbo asu God+ndi hoafi ranahambo an+hondümbö watapor+imbo-r+hü mar+hünd+ ran+imbo mb+ro kibod+ri-marandür+ ranahei yifafi hoeimar+heandi+. Asu aiana n+mambeah+ndi n+n+hond+mayo ranahambo ahand+ sisam+ kameih+ moai ᅅgusüfo par+hindi+. Ahei g+ri+bod+ ham+ndüh+ asu war+hü n+mambeah+ndi n+n+hond+ndi ndür+ moai paiaro, ᅅga wan+. Ai yang+ri tüküyahi bogori nindoumböyahi Krais-bab+di muᅅgu-moatükun+ 1,000 h+mbanambe hifand+mar+hünd+.

⁵ Nindou amur+ yifi+mayei ana moai yang+ramböyahi tüküyahindi+, ᅅga ai rand+hi yifi yagodei ᅅgeimbo 1,000 h+mban+ muᅅguyo-ambe-an+imbo tükündahimboyei. Ranana weanᅅgürühi yifi+hündi botife-ane.

⁶ Nindou did+yei ai sapo weanᅅgürühi yifi+yeimb+ botife si ranambe bot+yahindeimb+ ana ai h+hifi-h+hifi+mbeyei-amboane. Ai God+ndi yang+ri-anei. Asükai yimbu noufimb+ yifi ranai ana ᅅg+ri nindou ranaheimbo hifi+nambo-ndearü. Ai God+imbo asu Krais+imbo did+bafe-rambo nindoumbondahi n+mboeimboyei. Ranan+imbo ai Krais-bab+di+imbo n+mboeimbo 1,000 h+mban+ aho ranambe muᅅgu moatükun+ ra hibad+hümboyei.

Satan ai muᅅguna moaruwai-mboefiyu

⁷ Süᅅgunambo 1,000 h+mban+ ra muᅅguyo-ambe-an+imbo Satan+ndi karabus wor+ yipur+ ranai sübüd+goeodan+ asu ai moanambüh+ tükündüfimbui.

⁸ Asu ranan+imbo ai muᅅguambo hifi+hü nindou bur+yei wakar+hindi ranaheimbo wos+hoaf+ri hoaf+yondür+imbo hoahoanᅅu wak+ndeambui. Hifi ra ahand+ ndür+ Gok asu Magok-ane. Ranan+imbo Satan ai aheimbo muᅅguambo yifiar+imbohünda ndemündündür+ mamüh+ guguründerümbui. Nindou af+ndi safi ranai ana moan+ s+ri+wara hoe-k+mi gudik+k+ri nahurai an+boadei.

⁹ Raniyei asu ai muṅguambo hifi ranihü hei Godindi nindou ser worambe aniboadei asu adükarî ṅgoafi God ai hohoanimoju wakimareandi ranaheimbo wakimarhindürî. Raniyo asu sünambeahindi hai ranai koswohüyo nindou ranaheimbo hainambo tikirîmarandürî.

¹⁰ Satan ai nindou ranaheimbo wosihoforî hoafîmayundürî ranimboyu asu God ai ahambo wafusürîho hai sarfa nîmoeifihî mahoro ranambe pirira mahanu. Nîmambeahindi nînihondi asu Godindi hoafî tikai hoafiyu-randeimbi nindou amboani haiambe manîmbafani. Rananimbo ai muṅguambo nîmbî si aho ra koadürümbo-koadürümbo asübusîmbondîmo pîndîmondu ṅgomboemo.

Yîbobofe si tükümeſeyo

¹¹ Raniyo asu himboyahünda adükarî bogorîndî nîmarî-fondî kifohî ranai niṅgowohüyo asu ranîwamî nindou mamî ai mamaruwa hoeimarîhinî. Raniyo asu ai nîmaru-ambe ra hifi sünü ranai awarîhoehüyo asu moai asükaiyo hoeifeyo.

¹² Raniyahî asu himboyahünda yîfiyeimbi nindou ndüreimbi asu ndürü-koateimbi ranai bogorîndî nîmarî-fondî haṅgîfoani burîmayeiya hoeimarîheandürî. Raniyo asu buk bîdîfirî ranai boare haya kurümayo. Asu yaṅgîrî niṅgombo buk amboani boare haya meṅgoro. Raniyo asu yîfiyeimbi nindou burîmayei ranaheimbo nîne-moatükunî ramarîhinda sapo buk kurümayo ranambe sürü pefemarandî ranî simogodühî aheimbo papi-hoafî ranai tükümeſeyondürî.

¹³ Raniyo asu muṅguambo sirîwara-ambe yîfiyei yaṅgoreimbi ranaheimbo sirîwara ai hîniṅgî-mareandürî. Yîfiyo-rambo hohoanîmo asu yîfiafi ṅgoafi ranambe yîfiyeimbi nindou kîkîhîrîhümündî anîmboei ranaheimbo muṅgu hîniṅgî-mareandürî. Raniyu asu nindou nîmarî-fondî-wamî mamaru ranai nîne-moatükunî ai ramarîhindî ranî-simogodühî aheimbo papi-hoafîmarandürî.

¹⁴ Raniyo Yîfiyo-rambo asu Yîfiafi ṅgoafi ranahafembo haiambe pimareapîra mahaniſe. Wafusürîho haiambe ranana sapo asükaiyo yimbombofe yîfiimbo moatükunî ranane.

¹⁵ Nindou dîdîyei ahei ndürî sapo yaṅgîrî niṅgombo bukî-mayo ranambe pairî-koate-ayo ana, nindou ranaheimbo wafusürîho hai mahoro ranambe pimareandüra mahanei.

21

Hifi sünü simborî tükümeſeyo

¹ Ranî-moatükunî ranai refehaya-mboyowane, asu himboyahünda sünü hifi simborî ranai tükümeſeyowa hoeimarîheandî. Weaṅgürühî sünü tüküfe hifi tüküfe-marandî ranai awarîhoeihüyo asu sirîwara amboani foerî-koate-mayo.

² Asu himboyahünda Godîndî ṅgoafi simborî Serusarem ranai, sapo nîmorehî anamîndühîfembo ahandî anamîndî ranî-sowahî homboyaho haya rawefeyo nou yahurai refe-haya God sowahîndî tüküfe makosowa hoeimarîheandî.

³ Bogorîndî nîmarî-fondî-mayo ranambeahîndî hoafî puküna hoafîmayowa himborîmayahî. Yare hoafîyowohü yahoya, “Hîmborîyei! Godîndî worî hapoana nindou-babîdîmbo anango! God ai nindou-babîdîmbo nüṅguhü asu ahandî nendîndeimboyei. God ai ahandîhoarî nindou ranî-babîdîmbo anüṅgu anîmbo asu ai ahei Godî-ndümbui.

⁴ Ai nindou ranahei himboarambeahîndî arani-himboaho gedüherümbui. Rananimbo yîfiimbo hohoanîmo, asübusî, arani asu ṅgusüfo afîndî kife hohoanîmo ra ṅgîrî tükündîfeyo. Sapo ranana horombodîdî moatükunî awarîhoaimb-ane,” meho.

⁵ Raniyo asu nindou fondî ranîwamî mamaru ranai hoafîyuhü yahuya “Haponda ro muṅguambo moatükunî simborî rarîheandühanahî,” mehu. Asükai hoafîyundîrühî

yahuya, “Ndani hoafi ranahambo se sürü papindandi. Sapo hoafi nda ai anihondü hamind-ane, nga anihondumbo-ndihindi,” mehu.

⁶ Ran+yu hoafiyundirühi yahuya, “Munnguambo moatükun+ ai tüküfemboane! Roana horombonipoed-anahi asu süngunipoed-anahi, sapo weangurühidid-anahi asu bidifiranidid-anahi. Nindou düdi ai amindaninomboayu ana, nindou ranahambo ro yangiri ningoweimbi harihoe forihoeimbi nindou ranahambo moan+ ndahandoan+ ndümündumbui asu kakinambo semindi-koate ndahandomboyahi.

⁷ Nindou düdi ai yifarambeahindi tataboarifoare harihoei tükefiyu ana, ai wandi-mayo moan+ sai moatükun+ ra ndemündumbui. Ranan+ambo asu ro ahandi God+ndahan+ ai wandi n+mor+ndumbui.

⁸ Nga asu nindou didei yih+ambo-sis+iyahi-r+hündeimbi, anihondümbofe-koateyei r+hündeimbi, moaruwai hamindi ratüpur+yei r+hündeimbi, nindou hifokoar+hi-r+hündeimbi, n+moreh+ sis+h+moyomo-rundeimbi, nindowenihi b+rab+r+yei r+hündeimbi, t+bag+ru-rundeimbi, t+kai god+ambo hohoan+mo par+hi-r+hündeimbi, wos+hoafor+ hoaf+yei r+hündeimbi ahei n+ngofondi ranana, wafusüroho hai asu hai sarfa n+moei apoarambe ahoro ran+hü yagod+imboe. Ranana yimbu-noufimb+ yif+imbo moatükun+ane,” mehu.

Simbor+ Serusarem ngoafi

⁹ Sünambeahindi nendi dis 7 waramberünd+mo-ndeimbi ranahandambo mam+mayu ranai wambo-so God+ndi hürütü moend+fembohünda moaruwai hamindi moatükun+ foafusüfiyuan+ tüküfimb+mayo ra semündü haya makusu. Ai hoafiyundirühi yahuya, “Se sinif-an+ambo ro n+moreh+ anam+ndüh+fembo an+ngo Sipsip N+mor+ndi n+moreh ra nafuinda-han+n+mboyahi,” mehundi+r+.

¹⁰ Ran+yo asu wandi fiambe Yifiafi Aboedi ranai ng+n+ndi tüküfend+rüh+yah+ asu sünambeahindi nendi ranai wambo semündünd+r+ hif+ wafu n+moamo hamindi ran+wam+ mahafu. Ran+yu asu ai wambo Serusarem ngoafi adükar+ sünambe God sowahindi makoso ranahambo nafui-mayund+r+.

¹¹ Ran+yo asu God+ndi h+amboamupuimbo-randeimbi ranai si boak+mafoareandi. Asu ngoafi ranai sapo sürühoeimbi sospa n+moei kak+ af+ndi+fihi sem+ndi+ambo rahu-raiyo moan+ h+amboarambe for+for+hoeimbi ham+ndi-mayo.

¹² Ngoafi adükar+ ranai papi n+moamo ham+ndi+yo 12 nafitambe kem+ndi hin+ng+imefeyo. Ran+yo asu 12 sünambeahindi nendi ranai nafitambe ranahambo waran+ründümo houmbo hifand+marundi. Nafitambe ran+fihi Israer-yafe 12 sir+ ranahei ndür+ ra pap+mayo.

¹³ Nafitambe ranai gorügoan+n+gorügoan+n+re bur+mayo. Ng+mi ranai hüf+ham+ndi süfuan+ n+ngomo, ng+mi h+mboran+ n+ngomo, ng+mi ranai rahan+n+ h+mboran+ n+ngomo asu ng+mi hüf+ham+ndi hafuan+ n+ngomo marundi.

¹⁴ Adükar+ ngoafi ranahandi papi ranana 12 ng+n+ndi n+moeinambo ndih+ ragu samboefimb+yo. Ran+yo asu mamam+ ran+wam+ Sipsip N+mor+ndi hoafi sowandümo homo-rundeimbi 12-yomondi ndür+ ranai pap+mayo.

¹⁵ Sapo sünambeahindi nendi horombo wambo watapor+imbo-marand+r+mayu ranai gor+n+ambo nafiyoweimbi-hündi s+mongor+fe n+m+har+ ranambo adükar+ ngoafi nafitambe asu papi ra s+mongor+ fembohünda semündü haya manüngu.

¹⁶ Adükar+ ngoafi ranana munnguambo h+mbor+ ra moan+ s+mogodapo ham+ndi+yo. Ran+yu asu sünambeahindi nendi ranai s+mongor+ n+m+har+ masemündu ranambo s+mongo-reandane, ngoafi af+ndi-kokoeaiyo ahandi ra 2,200 kiromita tüküme+yo. Ran+yo asu ahandi s+mongor+ hoandar+ mahafu, h+mbor+ yimbu mahafe ranai moan+ s+mogodapo hoandar+mayo.

17 Asu papi nimoamo ranahambo amboani simonngo-reandane, mam 65 mita tükumefeyo. Rani simonngori ranana moani nindou simonngoru-rundeimbiyo sünambeahindi nendi-mayu ranai simonngorimareandi.

18 Ngoafi ranahandi papi ranana hamburi asu yangiri saspas nimoainambo papiyoweimbiyo. Nga ngoafi ranana moani gor sürühoembi yangir-ane nafiyoweimbiyo manango.

19 Adükari ngoafi ranana hifini ndihi God ai munguambo mamkarambo nimoai kaki afindihisi semündümbi-namboyo kore hininngimareandi. Weangurühi korimefeyo ranana hamburi asu yangiri saspas nimoaiyo, rani-kimi asüdabombü sapaia nimoaiyo, rani-kimi kifohi aget nimoaiyo, rani-kimi yangirasüfo emerar nimoaiyo.

20 Asu rani-kimi hamburi kiki-re kifohi kiki-re-randeimbi sadonikis nimoaiyo. Rani-kimi konirian nimoaiyo, rani-kimi krisorait nimoaiyo, asu rani-kimi ngorüpoanimo yangirasüfo berir nimoaiyo, rani-kimi anjüsühisafümbi topas nimoaiyo, rani-kimi krisopres nimoaiyo yangirasüfoyo anjüsühisafümbiyo-randeimbi. Asu rani-kimi asüdabombü haiasin nimoaiyo, bidifiranambo ana hamburi ametis nimoaiyo.

21 Nafitambe 12 ranana sapo 12 kifohi mbisihondiyo. Munguambo yipuri nafitambe ra mbisihondi mam-namboyo nafiyohinimefeyo. Ngoafi ranahandi munguambo nafi ranana gor hondünambo nafiyoweimbiyo hayamboyo hoehimbo nahurai-mayo.

22 Ro moai Godimbo hohoanimo-yondo-rambo wori fondarowa hoeirheandi. Sapo Adükari God Munguambo Nginindembi-mayu ranai-yu asu Sipsip Nimori ai ngoafi ranahandi Godimbo hohoanimo-yo-rambo worimefani.

23 Ngoafi raniwami hüfhamindi amoamo ahafandi si ra ngiri boakiboadneandi sapo Godindi himboamupuimbo-randeimbi si ranai ngoafi raniwami boakimafoareandi ranimbo-wambo. Asu Sipsip Nimori ranai-ani ngoafi ranahandi ram hai nou-ayu.

24 Rananimbo munguambo hifihündi ranai ngoafi ranahandi si rani-sungu ngeihü, asu munguambo hifihündi bogori ranai ahamundi nginindi napo ra ranihü ndowandümo tükündafumboemo.

25 Munguambo si aho ra nafitambe ranai ngiri pande ningo, nga sübüdhoai yagodi ngomboe. Sapo rani-simboani ana ngiri nimb ranai yagodo.

26 Asu ngoafi adükari ranambe munguambo hifihündi-yafe yihuru asu aboedi napo nginindi ra ndemündündür keboemboe.

27 Nga nine-moatükuni moaruwai-ayo, asu yikoarifo hohoanimo-yo-randeimbi asu wosihofori hoafiyorandeimbi, munguambo ranana ngiri ngoafi ranambe keboehi ngei. Sapo Sipsip Nimorindi koadürümbo ningo-bu buki-mayo ranambe ahei ndür pamareandür ai-yangiranimboke-boehi ngüsimboyei.

22

Yangiri ningombo hoe asu nimi

1-2 Ranaiyu asu sünambeahindi nendi-mayu ranai hoe afindi yangiri ningombo nimindi ra wambo nafuimayundi. Hoe ra himboarambe mupui fori wakireandeimbi-ane. Hoe ranana sapo God asu Sipsip Nimori ranahafandi nimari-fondi-mayo ranambeahindi tükufe hayamboyo ngoafi nafi bogori rani mbusümondühi mafoero ho. Asu hoe rani himbori-kimi yangiri ningombo nimi ranai ngorügoanini-ngorügoanini burimayo. Nimi ranai mam himbanambe 12 hisiyowohü asu moani mamami amoamo hisiyorandi. Asu nimi ranahandi emündü ranana munguambo hifihündi ranaheimbo aboedambofendür ramboane.

³ Asu n̄ine-moatükun̄i God ai ranahambo moaruwai-ane ehu ranana nḡir̄i ngoafi ranambe yagodo. Nga God asu Sipsip N̄imori ahafand̄i adükari bogor̄ind̄i n̄imari-fond̄i rani yanḡir̄i yagodoani asu God̄ind̄i ratüpur̄iyei r̄ihündeimb̄i ai ahambo hohoan̄imondeih̄i nḡusüfo pand̄ihor̄imboyei.

⁴ Ranan̄imbo asu ahand̄i nḡusümboari hoeind̄ihi-mboyei asu ahand̄i ndür̄i ra aheiḡir̄ibodi ham̄ind̄ifih̄i sürü pande hin̄inḡindeambui.

⁵ Asu ranan̄imbo nḡir̄i n̄imb̄i asükaindo tükünd̄ifeyo. Rani-mbo-an̄imbo nḡir̄i ram asu hüfiham̄ind̄i ranai si boak̄iboadeand̄i. Sapo Adükari God ai-an̄imbo ahei sindumbui. Asu nindou ranai adükari bogor̄i nindoumbondahi koadür̄umbo-koadür̄umbo hibadühi n̄geimboyei.

Sisas ai nḡir̄i amitata kudu

⁶ Raniyu sünambeah̄ind̄i nend̄i ai hoaf̄iyund̄irüh̄i yahuya, “Ndan̄i hoafi ndanana an̄ihond-ane, nga an̄ihondümbö-mb̄ir̄ihindamboane. Nga Adükari God, sapo ahand̄i hoafi hoaf̄iyomo rundeimbi ranahamumbo ahand̄i Yifiafi masagapuri ranai ahand̄i sünambeah̄ind̄i nend̄i ranahamumbo koamar̄hepur̄i. Asu ai sapo God̄ind̄i ratüpur̄i ratüpur̄iyei-r̄ihündeimb̄i ranaheimbo nin̄i-moatükun̄i n̄imai ham̄ind̄i tükümand̄ife ranahambo nafuimbohünda koamar̄hepur̄i,” mehu.

⁷ Sisas ai hoaf̄iyuhü yahuya, “Awi himbor̄i-yei! Ro nḡir̄i amitata tükündaheand̄i. Nindou düdi ai buk ranambe süngunambo tük̄ifembo hoafi sürü papi-mayo ranahambo himbor̄iyeh̄i süngur̄ih̄i r̄ihündeimb̄i-mayei ranai ana h̄ih̄ifi-h̄ih̄ifimbeyei-amboane!” mehu.

⁸ Ro Son rani-moatükun̄i ra himbor̄iya hoeir̄iheamboanah̄i. Asu ro rani-moatükun̄i ra himbor̄iya hoeir̄ihe raraor̄ih̄i heheambo sünambeah̄ind̄i nend̄i wambo nafui-mayund̄ir̄i ranahand̄i yiri-k̄imi piya n̄imar̄imbo ndeara ahambo hohoan̄imoyondowohü nḡusüfo pefimbo yanḡir̄imayah̄i.

⁹ Nga asu ai wambo hoaf̄iyund̄irüh̄i yahuya, “Yowan̄i, se refepoan̄i! Roana sapo sihaf̄i mam̄i ratüpur̄iye r̄ihoandeimb̄i wandaf-anah̄i. Asu roana sapo sihaf̄i apodoho wandaf̄i-mam̄i God̄ind̄i hoafi hoaf̄iyomo-rundeimbi-memo rananemo asu mun̄guambo nindou buk ndanambe hoafi en̄goro ranahambo himbor̄iyeh̄i mbur̄ihü rani-süngur̄ih̄indeimb̄i ranahei wandaf-anah̄i. Nga God̄imbo-an̄imbo hohoan̄imondaf̄indowohü nḡusüfo pand̄iwor̄i,” mehu.

¹⁰ Asükai hoaf̄iyund̄irüh̄i yahuya, “God̄ind̄i süngunambo tük̄ifembo buk ndanambe apaiaro ra se yowan̄i d̄ibonap̄ifeh̄i gabud̄ife-poan̄i. God ai mun̄guambo rani-moatükun̄i ranahambo refemboayu ra ndeara ak̄imi tük̄ifembo yanḡir̄i-ane.

¹¹ Rani-mboane asu moaruwai hohoan̄imoyu-randeimb̄i ranai moan̄i moaruwai hohoan̄imo rani-süngu-mb̄ireand-amboane. Asu moaruwai ham̄ind̄i hohoan̄imoyu-randeimb̄i ranai moaruwai ham̄ind̄i hohoan̄imo süngu-mb̄ireand-amboane. Asu mbumund̄i hohoan̄imoyu-randeimb̄i ranai mbumund̄i hohoan̄imo süngu-mb̄ireand-amboane. Sür̄hoeimb̄i hohoan̄imo süngureandeimb̄i ranai sür̄hoeimb̄i hohoan̄imo süngu-mb̄ireand-amboane,” mehu.

¹² Sisas ai yare hoaf̄iyuhü yahuya, “Awi se himbor̄iyeh̄i! Ro nḡir̄i amitata tükündaheand̄i! Ro tak̄in̄i moatükun̄i ndaham̄ind̄i tükündahe-amboyah̄i. Ranan̄imbo düdi ai nin̄i-moatükun̄iyo ramareand̄i rani-simogodühi ndeheamboyah̄i.

¹³ Roana horombon̄ipoed-anah̄i asu süngun̄ipoed-anah̄i. Ro wean̄gur̄üh̄id̄id̄-anah̄i asu b̄id̄if̄iran̄id̄id̄-anah̄i. Roana wean̄gur̄üh̄id̄id̄i hondüyu asu sünjud̄id̄i hondüya-r̄ihandeimb̄i-anah̄i

¹⁴ Nindou d̄id̄iyeh̄i ahei hoear̄i-mayo ra boboer̄ihünda aboed̄i simbor̄i afisaho-koate tük̄ifeimb̄i-mayeh̄i ranai ana h̄ih̄ifi-h̄ih̄ifimbeyei-amboane. Aiana sapo yanḡir̄i

nɪŋgoweimbɪ nɪmɪ-mayo ranahandɪ hɪsɪ ra moanɪ hɪmbo-koate dagüdihi asu adükari ŋgoafi ginɪri yipuri nafɪtambe-mayo ranɪ nafɪ keboehimboyei.

¹⁵ Nga asu moaruwai hamɪndɪ hohoanɪmoyeimbɪ nindou, tɪbagɪru rundeimbɪ, nɪmorehi sɪsɪhɪmoyomoru-ndeimbɪ asu nindowenihɪ bɪrabɪriyei rɪhündeimbi, nindou hɪfokoarɪhi-rɪhündeimbi, tɪkai godɪmbo süngurɪhi-rɪhündeimbi, nindou wosɪhoafori hoafɪyei rɪhündeimbi, ranai ana ŋgɪri adükari ŋgoafi nafɪtambe-mayo ranɪ-nafɪ keboehi ŋgüsi, nga ai moanambuhü nɪmboeimboyei.

¹⁶ Ro Sisas-anahɪ nda, wandɪ sünambeahɪndɪ nendɪ ranahamumbo koararɪ-heheapurɪ munɟuambo moatükunɪ ranahambo wandɪ nendɪ ranaheimbo wataporɪmbo-yondürɪmbohünda. Roana sapo Defitɪndɪ amao-mamɪ ranahei sɪrɪhünd-anahɪ tüküyahe anɪmboahɪ. Asu roana botɪbotɪ siambeahɪndɪ mupui-anahɪ,” mehu.

¹⁷ Yifiafɪ Aboedɪ ai Sipsip Nɪmorɪndɪ nɪmorehi ranɪ-dɪbo hoafɪyafehü safeya, “Se mborai sɪnɪfɪ,” masafe. Nindou düdi hɪmborɪnduhü ana, hoafɪnduhü anɪmboya, “Se mborai sɪnɪfɪ,” mbüsü. Nindou düdi ai amɪndanɪŋombonduhü ana, mbüsünu-wamboane. Nindou ai hoe sɪmɪndɪmbo hohoanɪmoayu ana, ai sünü yangɪri nɪŋgoweimbɪ hoe ra moanɪ mbüsümündu-wamboane.

Son ai nindou buk ndanambeahɪndɪ hoafɪ hɪmboraye ranaheimbo ahɪnɪ hoafɪmayundürɪ

¹⁸ Munɟuambo nindou ai Godɪndɪ hoafɪ sapo buk ndanambe engoro ranahambo hɪmboraye ranaheimbo ahɪnɪ hoafɪ nda ro Son-anahɪ asahandürɪ. Nindou düdi ai ahandɪ hoafɪ Godɪndɪ-mayo hoafɪ ranɪfɪhɪ pare haya hoafayu ana, God ai ahambo nɪne moaruwai moatükunɪ ai buk ndanambe refembo hoafɪmayu ra ahambo randeambui.

¹⁹ Asu nindou düdi ai bɪdɪfɪrɪ hoafɪ buk ndanambe raguanambo-areandɪ ana, God ai nindou ranahambo randiranɪ asu ŋgɪri sapo yangɪri nɪŋgombo nɪmɪ hɪsɪ-mayo ra dedu. Asu ŋgɪri Godɪndɪ adükari ŋgoafi buk nda ranahambo wataporɪmbo-marandɪ ranambe nungu.

²⁰ Nindou munɟu moatükunɪ ranahambo anɪhondumbo hoafɪmayu ai hoafɪyuhüya, “Ro ŋgɪri amɪtata tükündaheandɪ,” mehu.

Anɪhond-ane. Adükari Sisas, se mborai.

²¹ Adükari Sisas ai sɪheimbo munɟuambo moanɪ hɪpoambo-mbɪreandüramboane.

Read the New Testament daily

January

date	Scripture
1	Mat 1:1-2:12
2	Mat 2:13-3:6
3	Mat 3:7-4:11
4	Mat 4:12-25
5	Mat 5:1-26
6	Mat 5:27-48
7	Mat 6:1-24
8	Mat 6:25-7:14
9	Mat 7:15-29
10	Mat 8:1-17
11	Mat 8:18-34
12	Mat 9:1-17
13	Mat 9:18-38
14	Mat 10:1-23
15	Mat 10:24-11:6
16	Mat 11:7-30
17	Mat 12:1-21
18	Mat 12:22-45
19	Mat 12:46-13:23
20	Mat 13:24-46
21	Mat 13:47-14:12
22	Mat 14:13-36
23	Mat 15:1-28
24	Mat 15:29-16:12
25	Mat 16:13-17:9
26	Mat 17:10-27
27	Mat 18:1-22
28	Mat 18:23-19:12
29	Mat 19:13-30
30	Mat 20:1-28
31	Mat 20:29-21:22

February

date	Scripture
1	Mat 21:23-46
2	Mat 22:1-33
3	Mat 22:34-23:12
4	Mat 23:13-39
5	Mat 24:1-28
6	Mat 24:29-51
7	Mat 25:1-30
8	Mat 25:31-26:13
9	Mat 26:14-46
10	Mat 26:47-68
11	Mat 26:69-27:14
12	Mat 27:15-31
13	Mat 27:32-66
14	Mat 28:1-20
15	Mak 1:1-28
16	Mak 1:29-2:12
17	Mak 2:13-3:6
18	Mak 3:7-30
19	Mak 3:31-4:25
20	Mak 4:26-5:20
21	Mak 5:21-43
22	Mak 6:1-29
23	Mak 6:30-56
24	Mak 7:1-23
25	Mak 7:24-8:10
26	Mak 8:11-9:1
27	Mak 9:2-29
28	Mak 9:30-10:12

date	Scripture
1	Mak 10:13-31
2	Mak 10:32-52
3	Mak 11:1-26
4	Mak 11:27-12:17
5	Mak 12:18-37
6	Mak 12:38-13:13
7	Mak 13:14-37
8	Mak 14:1-21
9	Mak 14:22-52
10	Mak 14:53-72
11	Mak 15:1-47
12	Mak 16:1-20
13	Ruk 1:1-25
14	Ruk 1:26-56
15	Ruk 1:57-80
16	Ruk 2:1-35
17	Ruk 2:36-52
18	Ruk 3:1-22
19	Ruk 3:23-38
20	Ruk 4:1-30
21	Ruk 4:31-5:11
22	Ruk 5:12-28
23	Ruk 5:29-6:11
24	Ruk 6:12-38
25	Ruk 6:39-7:10
26	Ruk 7:11-35
27	Ruk 7:36-8:3
28	Ruk 8:4-21
29	Ruk 8:22-39
30	Ruk 8:40-9:6
31	Ruk 9:7-27

date	Scripture
1	Ruk 9:28-50
2	Ruk 9:51-10:12
3	Ruk 10:13-37
4	Ruk 10:38-11:13
5	Ruk 11:14-36
6	Ruk 11:37-12:7
7	Ruk 12:8-34
8	Ruk 12:35-59
9	Ruk 13:1-21
10	Ruk 13:22-14:6
11	Ruk 14:7-35
12	Ruk 15:1-32
13	Ruk 16:1-18
14	Ruk 16:19-17:10
15	Ruk 17:11-37
16	Ruk 18:1-17
17	Ruk 18:18-43
18	Ruk 19:1-27
19	Ruk 19:28-48
20	Ruk 20:1-26
21	Ruk 20:27-47
22	Ruk 21:1-28
23	Ruk 21:29-22:13
24	Ruk 22:14-34
25	Ruk 22:35-53
26	Ruk 22:54-23:12
27	Ruk 23:13-43
28	Ruk 23:44-24:12
29	Ruk 24:13-53
30	Son 1:1-28

date	Scripture
1	Son 1:29-51
2	Son 2:1-25
3	Son 3:1-21
4	Son 3:22-4:3
5	Son 4:4-42
6	Son 4:43-54
7	Son 5:1-23
8	Son 5:24-47
9	Son 6:1-21
10	Son 6:22-40
11	Son 6:41-71
12	Son 7:1-29
13	Son 7:30-52
14	Son 7:53-8:20
15	Son 8:21-30
16	Son 8:31-59
17	Son 9:1-41
18	Son 10:1-21
19	Son 10:22-42
20	Son 11:1-53
21	Son 11:54-12:19
22	Son 12:20-50
23	Son 13:1-30
24	Son 13:31-14:14
25	Son 14:15-31
26	Son 15:1-27
27	Son 16:1-33
28	Son 17:1-26
29	Son 18:1-24
30	Son 18:25-19:22
31	Son 19:23-42

date	Scripture
1	Son 20:1-31
2	Son 21:1-25
3	Rat 1:1-26
4	Rat 2:1-47
5	Rat 3:1-26
6	Rat 4:1-37
7	Rat 5:1-42
8	Rat 6:1-15
9	Rat 7:1-29
10	Rat 7:30-50
11	Rat 7:51-8:13
12	Rat 8:14-40
13	Rat 9:1-25
14	Rat 9:26-43
15	Rat 10:1-33
16	Rat 10:34-48
17	Rat 11:1-30
18	Rat 12:1-23
19	Rat 12:24-13:12
20	Rat 13:13-41
21	Rat 13:42-14:7
22	Rat 14:8-28
23	Rat 15:1-35
24	Rat 15:36-16:15
25	Rat 16:16-40
26	Rat 17:1-34
27	Rat 18:1-21
28	Rat 18:22-19:12
29	Rat 19:13-41
30	Rat 20:1-38

date	Scripture
1	Rat 21:1-16
2	Rat 21:17-36
3	Rat 21:37-22:16
4	Rat 22:17-23:10
5	Rat 23:11-35
6	Rat 24:1-27
7	Rat 25:1-27
8	Rat 26:1-32
9	Rat 27:1-20
10	Rat 27:21-44
11	Rat 28:1-31
12	Rom 1:1-17
13	Rom 1:18-32
14	Rom 2:1-24
15	Rom 2:25-3:8
16	Rom 3:9-31
17	Rom 4:1-12
18	Rom 4:13-5:5
19	Rom 5:6-21
20	Rom 6:1-23
21	Rom 7:1-14
22	Rom 7:15-8:6
23	Rom 8:7-21
24	Rom 8:22-39
25	Rom 9:1-21
26	Rom 9:22-10:13
27	Rom 10:14-11:12
28	Rom 11:13-36
29	Rom 12:1-21
30	Rom 13:1-14
31	Rom 14:1-23

date	Scripture
1	Rom 15:1-21
2	Rom 15:22-16:7
3	Rom 16:8-27
4	1 Kor 1:1-17
5	1 Kor 1:18-2:5
6	1 Kor 2:6-3:4
7	1 Kor 3:5-23
8	1 Kor 4:1-21
9	1 Kor 5:1-13
10	1 Kor 6:1-20
11	1 Kor 7:1-24
12	1 Kor 7:25-40
13	1 Kor 8:1-13
14	1 Kor 9:1-18
15	1 Kor 9:19-10:13
16	1 Kor 10:14-11:1
17	1 Kor 11:2-16
18	1 Kor 11:17-34
19	1 Kor 12:1-26
20	1 Kor 12:27-13:13
21	1 Kor 14:1-17
22	1 Kor 14:18-40
23	1 Kor 15:1-28
24	1 Kor 15:29-58
25	1 Kor 16:1-24
26	2 Kor 1:1-11
27	2 Kor 1:12-2:11
28	2 Kor 2:12-17
29	2 Kor 3:1-18
30	2 Kor 4:1-12
31	2 Kor 4:13-5:10

date	Scripture
1	2 Kor 5:11-21
2	2 Kor 6:1-13
3	2 Kor 6:14-7:7
4	2 Kor 7:8-16
5	2 Kor 8:1-15
6	2 Kor 8:16-24
7	2 Kor 9:1-15
8	2 Kor 10:1-18
9	2 Kor 11:1-15
10	2 Kor 11:16-33
11	2 Kor 12:1-10
12	2 Kor 12:11-21
13	2 Kor 13:1-14
14	Gar 1:1-24
15	Gar 2:1-16
16	Gar 2:17-3:9
17	Gar 3:10-22
18	Gar 3:23-4:20
19	Gar 4:21-5:12
20	Gar 5:13-26
21	Gar 6:1-18
22	Efe 1:1-23
23	Efe 2:1-22
24	Efe 3:1-21
25	Efe 4:1-16
26	Efe 4:17-5:2
27	Efe 5:3-33
28	Efe 6:1-24
29	Fir 1:1-26
30	Fir 1:27-2:18

date	Scripture
1	Fir 2:19-3:6
2	Fir 3:7-4:1
3	Fir 4:2-23
4	Kor 1:1-20
5	Kor 1:21-2:7
6	Kor 2:8-23
7	Kor 3:1-17
8	Kor 3:18-4:18
9	1 Tes 1:1-2:9
10	1 Tes 2:10-3:13
11	1 Tes 4:1-5:3
12	1 Tes 5:4-28
13	2 Tes 1:1-12
14	2 Tes 2:1-17
15	2 Tes 3:1-18
16	1 Tim 1:1-20
17	1 Tim 2:1-15
18	1 Tim 3:1-16
19	1 Tim 4:1-16
20	1 Tim 5:1-25
21	1 Tim 6:1-21
22	2 Tim 1:1-18
23	2 Tim 2:1-21
24	2 Tim 2:22-3:17
25	2 Tim 4:1-22
26	Tai 1:1-16
27	Tai 2:1-14
28	Tai 2:15-3:15
29	Frm 1:1-25
30	Hib 1:1-14
31	Hib 2:1-18

date	Scripture
1	Hib 3:1-19
2	Hib 4:1-13
3	Hib 4:14-5:14
4	Hib 6:1-20
5	Hib 7:1-19
6	Hib 7:20-28
7	Hib 8:1-13
8	Hib 9:1-10
9	Hib 9:11-28
10	Hib 10:1-18
11	Hib 10:19-39
12	Hib 11:1-16
13	Hib 11:17-31
14	Hib 11:32-12:13
15	Hib 12:14-29
16	Hib 13:1-25
17	Sem 1:1-18
18	Sem 1:19-2:17
19	Sem 2:18-3:18
20	Sem 4:1-17
21	Sem 5:1-20
22	1 Pit 1:1-12
23	1 Pit 1:13-2:10
24	1 Pit 2:11-3:7
25	1 Pit 3:8-4:6
26	1 Pit 4:7-5:14
27	2 Pit 1:1-21
28	2 Pit 2:1-22
29	2 Pit 3:1-18
30	1 Son 1:1-10

date	Scripture
1	1 Son 2:1-17
2	1 Son 2:18-3:2
3	1 Son 3:3-24
4	1 Son 4:1-21
5	1 Son 5:1-21
6	2 Son 1:1-13
7	3 Son 1:1-14
8	Sud 1:1-25
9	Wei 1:1-20
10	Wei 2:1-17
11	Wei 2:18-3:6
12	Wei 3:7-22
13	Wei 4:1-11
14	Wei 5:1-14
15	Wei 6:1-17
16	Wei 7:1-17
17	Wei 8:1-13
18	Wei 9:1-21
19	Wei 10:1-11
20	Wei 11:1-19
21	Wei 12:1-18
22	Wei 13:1-18
23	Wei 14:1-20
24	Wei 15:1-8
25	Wei 16:1-21
26	Wei 17:1-18
27	Wei 18:1-24
28	Wei 19:1-21
29	Wei 20:1-15
30	Wei 21:1-27
31	Wei 22:1-21